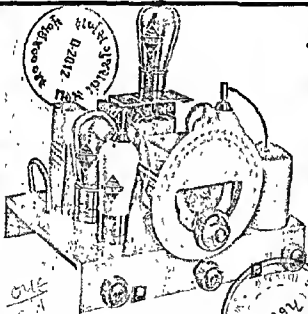

સ્વચ્છ ગામ

ખેતી, ઉદ્યોગ, વિજ્ઞાન દળા, વેપાર

રેડિયોના અંદરના દેખા
[ભુજો પાલિકા પાનલો લેખ]

તા.ન્યુઆરી ૧૯૩૬

દરેકે દરેકે ઝાતના માથુઓ બનાવવાની સંપૂર્ણ માહિતી આપનાર,
એકલુંજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણભૂત સચિત્ર શુદ્ધતાથી પ્રસ્તુત

સા બુની બનાવટ

[બાળ નરકાન્ત-શરમ]

એના વિષયોની સફળ ઝાંખી આપેલી:—

અર્ધ-નરમનીતે માથુ	ઠાવવાની ક્રિયા	સળ	સાથુ પ્રકુલ
અજસીલું તેલ	હાલી રીતિય સાથુ	લીમણુ તેલ	પ્રવાહી
ઉકાળવાની રીતે માથુ	રોલિયુ તેલ	સુદામક પદાર્થો	પામરશી
ઘાણવ ઘાંધુ અનીસ	તપલું તેલ	સંજ્ઞાદં	પેટ્રોનિયમને
" " ઓરેજ	તેલને સાફ કરવા નિયે	સંવટ કરવાની ક્રિયા	બગમી
" " કલવચ	તેલમાથી ચિકાસ હર	સંવટનની પરિણતા	ભુષીયા
" " મરવે	કરવાની રીતિ	બાળવાની રીતિયો	અધેનો
" " કાસિયા	તેલમાની ખાસ હર	રક્તચં	અનદર
" " કિરેનિયમ	કરવી	અનિયમ મરિન	મરેના રંગો
" " નેરોથી	તેલમાનો રંગ હર	સ્થેનિય મરિન	મરેની સુગધિયો
" " બમરેલ	કરવો	સાથુ આયોગ્યક	બુટકનો
" " બીરબેન	દ્રવ બનાવવાની રીત	લેન ધોવાનો	મોટકડ
" " પુલિપેટ	કરવી જણતા	" એટમિયનો	" " થે
" " સંવટ	મજાદાર સાથુને	" કપડા રંગવાનો	" " પુષ
" " લેમનગમ	ઘાણુ ને તે પા	" કડ	" " લાવ
" " સિટ્રોનેસા	ઘાણમ કરવું	" કપુરી	" " બીયા
" " સિનેમાન	ધોવાના સાથુઓ	" કારપેટ મરેનો	" ફેશમ ધોવાનો
કાંચ અને કેનેલ સાથુ	Nigella ઉપયોગ	" કાલેલિક	" નિમતા
કપાસીઆનુ તેલ	પરં એજ	" કેટલીક ખાસ	" પાલિલેટ
કાંચાનુ તેલ	પાણીની પતિના	" આવના	" વળ કાઢવાનો
કાંચિનેટ આક ધોરાશ	પ્રયોગિ ક્રિયાના	" કેવિકે પ્રિન્ટનો	" વિન્ડસુ
કોપ્પેલ તેલ	પીળા સાથુ	" કોલાર	" વેસક્રાનિનો
કોસ્થીક ધોરાગ	પુનાઘનુ તેલ	" ગલથી	" મુખડના
" સોરા	પેકીમ	" ગિમસાઈનનો	" સોફ્ટ
બીલસે સોલ	કિરીન	" ગુવડળી	" હબમત મરેના
ચરખી	ફિક્કેલ બેજન્ટસ	" ગુવડળી	સાથુના પ્રકાર
ચરખીના ને તેલના	બગડેલા માથુનો છવાજ	" હબમત મરેનો	સાથુની ક્ષાણના
મિથુલ	બગડેલા માથુનો છવાજ	" દાઘા પતિનિય	" કેમો
દંઘુખાર	બારિન મરિન	" મરેનો	સાથુનું પદપદ
Twaddle અને	બીમ ચમે સાધનો	" વરણ	સાથુને જુદો પાઠવાની
Beauine ડીસી	બોઈલિંગ ઓન રેજ્ય	" સ્થાઈ	રીતિ
વચેનો સબધ	બોપસિગનુ તેલ	" રાવ મરેનો	સાથુ મુંચ કરવો
ટેકો શુધ કરવી	મહુડનુ તેલ	" રિવલસ	સાથુનો જુદો જુદો
દાઘલેટ સાથુઓ	મીઠું	" રિવલસ	ઉપયોગ
" સાથુની બનાવટ	મેવ સાફ કરવાની	" ધાનને પેલિસ	સોરા કિરેવમ
વટ બ્રાગ	સાથુની ખાસ	" કરનાર	સોડિયમ કમોનિટ
વાની રીતિયો	વિશિષ્ટતા	" નરગીસી	સોડિયમ કમોનિટ
" સાથુની બનાવટ	રક્તચલક પૃષ્ઠકરણ	" નવરગી	સોડિયમ સિલિકેટ
વા: હાલી રીતિયો	સાથુને કે સળ	" નારંગીનો	હબમત મરેના
" સાથુની બનાવટ	સાથુનું તેલ	" નેપથોવ	સાથુની ભુષી
મિઠીગની રીતિયો			

૨૦૦ પાના: ૭ ચિત્રો: ઉચ્ચ પંક્તિના કાગળ: સુંદર કલાકૃત છપાઈ: કપડાની પાકી
સોનેરી નામની બાંધણી છતાં કીમત માત્ર રૂપીયા બે. (પોસ્ટેજ ૭ આના જુદા)
(પરદેશ માટે પોસ્ટેજ સહિત ચિલ્ડ્રન ચાર્જ)

લખો:—કમર ઓફિસ, સોલગરવાજ, સુરત.

વર્ષ નવમું

માસ પહેલો

અંક ૬૭મો

ક મ ર

લ વા ઝ મ :

દિન : રૂપિયા ત્રણ

ખર્ચો : રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : શિશિંગ ૭

[નિન્યુઆરી ૧૯૩૬]

ચિત્રો

ખાસ પ્રકાશના સાધુઓ

કાતરીઓ કરનાર ચંન્ન ૧૧

ગોદીઓ બનાવનાર ચંન્ન ૧૫

મિશ્ર કરનાર ચંન્ન ૧૩

લાઠી અને ગોદીઓ

બનાવનાર ચંન્ન ૧૪

વરદે બનાવનાર ચંન્ન ૧૧

સાધુની પ્રેમ ૧૦

રેડિયો-સમ્પ્રદાન

રેડિયોનો અંદરનો ભાગ

મુખપૃષ્ઠ

તત્ત્વીયથાનેધી

નવમા પત્રચિત્રે ૩

એતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

ખાસ પ્રકાશના સાધુઓ

આયોગાઈ સાધુ ૧૬

કપુરી સાધુ ૧૪

કાર્જોલિક સાધુ ૧૪

દેવદાઈ સા ૧૨

કાજટાર સાધુ ૧૫

ગમકી સાધુ ૧૫

ગન માટેનો સાધુ ૧૬

દમણવારનો સાધુ ૧૫

દેવનિનનો સાધુ ૧૬

દાહ કલોનિન માટેનો સાધુ ૧૬

તરતા સાધુ ૧૦

માત માટેનો સાધુ ૧૫

ધાતુ-પૌલિય સાધુ ૧૬

નેપથોલ સાધુ ૧૪

પારદ સાધુ ૧૬

પારદશક સાધુ ૯

મધ-સાધુ ૧૬

મોલ્ટર સાધુ : ગે ૧૪

— — બુ ૧૩

— — લાલ ૧૪

— — લીલો ૧૪

વાળ કાઢવાનો સાધુ ૧૬

વેસેલાઈનનો સાધુ ૧૬

દાનમત માટેનો સાધુ ૧૨

નકારવંત ઉદ્યોગો

આમકાની બનાવટો ૨૦

પાન અને તળાકુ ૪૪

બીડી અને સિગારેટ ૨૦

રેખાચરની સાદીઓ ૨૦

રેન્ટ અને અતરો ૨૦

પ્રયોગો

અગરનું એસેન્સ ૨૨

આંખના રોગ માટે ૨૨

આંખને મલમ ૨૨

ઉધઈ-સર્ક ૨૨

ગોલુમિનિયમ-આરી ૨૪

નિલકાદોરફેટનું સરખત ૨૨

ચૂકાસણ ગરખત ૨૨

છત્રી વાગનિસ ૨૨

છાપખાનાનું કોલર ૨૨

કરોઈરન ૨૨

નંદુનાસક પ્રવાહી ૨૩

જીવાળ માટે ચુર્ણ ૨૦

નકલી બોલ્ટિંગ ૨૩

નકલી દાખીદાત ૨૩

પેટિનિંગ-પ્રોન ૨૪

પેટની ગરમીનો ઉધાગ ૨૩

પોટાસિયમ સાઈટ્રેટ ૨૪

મસાનો મલમ ૨૪

મેન્થોલ-બરફ (Menthol Ice) ૨૪

મેન્થોલનો સારકો ૨૪

લિપ સાલ્વ (Lip Salve) ૨૪

સાસાપરીલાનું સરખત ૨૪

સેલ્યુલોઝ સોલ્યુશન ૨૪

ફેરોમિનીએટ પેપર ૯

રંગીન શાળાગર-સામગ્રિઓ ૧૭

કાચળ અને સુરો ૧૭

તરલ અક્ટા ૧૬

તખ પોલિસા ૧૭

રસ પ્રવાહી ૧૭

— પાવટર ૧૭

— મલમ ૧૬

વિપરિટક ૧૬

રેડિયો-સમ્પ્રદાન ૫

વપરાયતી ટિકિટો ૪

વેપારી કળા

અસરકારક દેખાવ-ખારી ૨૮

ઉપગાધી-પત્રો ૨૮

આદકના સમયની કીમત કરો ૩૩

ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦ ૨૨

અમેરી શબ્દો ૨૬

આલોકી કે દગાખાતી ૨૮

અવેરાત માટે ખાસ ૨૩

દેખાવ-ખારી ૩૩

દુઝાન કેરી જોઈએ ? ૩૩

પેસાનો ખરો ઉપયોગ ૨૮

મેટરની કલ્પ ૨૮

પરચૂરણ

ઔદ્યોગિક લિફ્ટ ૩૫

પુગપરછો ૩૬

ફરેકે ફરેકે જાતના સાબુઓ બનાવવાની સંપૂર્ણ માહિતી આપનાર,
એકલુંજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણભૂત સચિત્ર શુંજરાતી પુસ્તક

સાબુની બનાવટ

[ભાગ-તરંગ-શમસ]

એના કિસ્મોની સહજ ઝાંખી આંસહી:-

અર્ધ-ગરમંગીતે સાબુ	કામવાની રિયા	સાબુ	સાબુ પ્રકાર
અજરીનું તેલ	કાગી રીતિયે સાબુ	લીમડાનું તેલ	પ્રવાહી
કાકળવાની ગીને માબુ	ટાકિયુ તેલ	સદાચક પદાર્થો	પાગદારક
ચૌદલ ઝાંકે અનીસ	તણનું તેલ	સંબંધી	ગોટોનિયમનો
" " જોડેજ	તેલને સાક કરવા નિરે	સંપદ કરવાની ક્રિયા	બનામી
" " કલ્પચ	તેલમાથી ચિત્રાસ હુર	સંપદનની પરિપૂર્ણતા	બુધ્ધિઓ
" " મરાચે	કરવાની ગીતિ	બાજવાની રીતિયો	અધનો
" " કાલિયા	તેલમાની વાસ હુર	રશ્મી	મનદર
" " જિરેનિયમ	કરવી	રશ્મિંગ મશિન	માટેના રંગો
" " નેનોલી	તેલમાનો રમ હુર	રથેગિ મ મશિન	માટેની મુગ ધીઓ
" " બજામિઠ	કરવે	સાબુ માયોટાઈડ	મુદાનો
" " મીરબેન	દ્રવ બનાવવાની રીત	બેન ધોવાનો	માટેદ
" " યુમ્લિપ્રસ	દ્રવની જહાંતા	ઓરમિલનો	" " યે
" " લવેન્ડર	દાણાદાર સાબુને	કપડા રંગવાનો	" " મધુ
" " રીમ્બાગ	આટલુ ને તે પર	કર્ટ	" " લાલ
" " મિટ્રેનેલા	ગ્રામગમ મંદુ	કપુરી	" " લીયો
" " સિન્નેમાલ	ધોવાના સાબુઓ	કારપેટ મારેનો	રેશમ ધોવાનો
કાકળ અને કોમજ સાબુ	Nigella ઉપયોગ	અર્થોલિક	નિર્જના
કપાસીયાનું તેલ	પર્લ બેસુ	ફેટલીક ખાસ	વાયોલેટ
કરલનું તેલ	પાણીની પરિત્રા	ગાવના	વળ શાકરનો
કાબોનેટ આફ પોટાશ	પ્રાયમિક ક્રિયાના	કેનિકો પ્રિન્ટરનો	ચિન્નમુદ્ર
કોપરલ તેલ	પીળા સાબુ	કોલકાર	વેસેલાઈનનો
કોસ્થીક પોટાશ	ધુન્નાબનું તેલ	અંધણી	સુખડના
" સોડા	પેડેમ	ગિલ્સાઈનનો	સોફ્ટ
ગોળરું સોડા	ફિર્મ	ગુણથી	હાલમલ માટેના
ગરબી	ફિર્મિય	ગુણથી	સાબુના પ્રકાર
ગરબીના ને તેલના	ફિર્મિય બેગન્ટસ	ગુણથી	દમાખ ફર પરબુતી કદામી
મિશ્રણો	બચેલા સાબુનો ઉપયોગ	ગુણથી	
ટાંકણાર	બારિંગ મશિન	ગુણથી	

નવમા પગથિયે

મહાન માસિકની રૂપા અને તરશીકથી “કુમર” આજે પોતાની યશસ્વી કાર્કિદિના નવમા વર્ષમાં પગ મારે છે. આઠ વર્ષના એના સફળ અને માસ માસે ફાલતા જતા હુવન-અંકોએ એની ઉપયોગિતા અને સચોટતાની સાબિતી આપી દીધી છે. એ વિશે મ્હારે વધુ કંઈ કહેવાનું નથી. વાંચકો પોતેજ એનો વિશ્લેષ કરી શકે.

નવમા વર્ષે મ્હારી અભિલાષાઓ, હમેશના નિયમ મુજબ હજી વધુ વિશાળતર અને પકવતર થઈ છે. “કુમર”ને હજી વધુ ઉપયોગી અને હજી વધુ સફળ બનાવવાના મ્હારા પ્રયત્નો, ઇન્દ્રાઅરનાદ, હમેશ પેઠે અચૂકપણે આશુજ રહેશે.

વાંચકો કને મ્હારી વિનંતીયો એ છે: “કુમર” તેમને પસંદ પડ્યું હોય, તેમની કંઈ પણ સેવા બજાવી સક્યું હોય તો તેઓ પોતે તેને હમેશ પેઠે સારકારવા ઉપરાંત, તેનો વાંચક-વર્તુળ હજી વધુ વિશાળ બનાવવા એક નવો પ્રાદક તેને મેળવી આપે. વધુ પ્રાદકો એટલે વધુ સુંદર માસિક, એ તેઓ નજ બુઝે.

ખીજી વિનંતી એ કે, “કુમર”ને હજી વધુ સુંદર અને ઉપયોગી બનાવવા શું શું કરવું જોઈએ, તે વિશે પોતાનો અભિપ્રાય મ્હને લખી મોકલે. તેઓ ખાતરી રાખે કે આ માસિક તેમનું પોતાનુંજ માસિક બની વિકસવા દરજે છે. તેના સંપાદન માટે તેમની સૂચનાઓ, તેને તેમના પોતાના માસિક બનવા સમર્થ બનાવશે.

“કુમર”ના વાંચકો તેની આ એક વિનંતીઓ પર લક્ષ આપશેજ, એની ખાતરી છે.

આટલા કાગળની
કીમત
રૂપિયા
૧.૫૦,૦૦૦

હીરા માણેક કરતાંય કીમતી—

વપરાયલી ટિકિટો.

૧

માનો યા ન માનો, કાગળની તે ન્હાની
કાપડીના, જેની મુજ કીમત એક આનો ગાત્ર
હતી અને જે વપરાયેને નકામી થઇ હતી,
તેના અ જે લાખ અને દોઢ લાખ રૂપિયાની
ઝાંઝર થાય છે, છતાં વેચનાર કોઇ નથી !

૬૯ વર્ષ પહેલાંના વાત છે કે ૧૮૪૦ના
મે મહિનાની ૭મી તારીખે દુન્યામાં પુલ્કડેલી
ટપાસની ટિકિટ પ્રગટ થઇ તે ટિકિટ અસ્તવ્યવની
પેની પેન્ટેન્ટની ટિકિટ હતી. પાઠગ્રાથી બીજા
દેશોએ પણ ટિકિટો ડાપી. આરંભી અને
આજે દુન્યાના દરેક દરેક દેશની પોતાની
ટપાસની ટિકિટો છે, એટલું જ નહિં પણ કે
શન શન નથી નહીં ટિકિટો ડાપાયેજ આવ
છે દરેક દેશ, જાણે એક બીજા સાથે સુંદર
ટિકિટો માટે હરીશાખમાં ઉતરે ન હોય તેમ !

ટપાસની ટિકિટોના અસ્તવ્યવમાં આખા
પૃથ્વી દુક સમયમાંજ તેના સંચલનો સરક
પણ શરૂ થયા. જુની વપરાયલી ટિકિટો
જેળી, તેને ધોઇ સાફ કરી, સમઢવા લાગ્યા.
અજર નથી, પહેલો સંઘાદક હાથ હતો પણ
એ શરૂકે એક ચેપનું રૂપ એટલી અડધી
લઈ લીધું કે પૂર્વ અને પશ્ચિમમાં બધેબધ
એકેડો નહિં દારો અને લાખો સંઘઢકો
પલઢા થઇ ગયા. કાલે જે વપરાયલી ટિકિટને
નકામી ગણી કચરામાં નખાતી હતી, આજે તેને
માટે તેની મુજ કીમત નથી અનેક ગણી કીમત
પણ ખુશીથી અપાય છે અને તેનો મહેલો
વેપાર પણ થતોવાય છે.

અને જ્યારે આખી દુન્યામાં એ સરક
ચિસ્તાર લીધો હોય ત્યારે આ દિન્દ પણ
શાને બાકાત રહે? અર્થાત્ દારો ટિકિટ
સંઘાદકો ઉમા થઈ ગયા છે, જેઓ રાત
રિત વંધુ અને વંધુ, ખૂબ જુની અને તદન

નવી ટિકિટો મેળવવાના દિલચરપ કાર્ગમાં
મશગુલ રહે છે. અને કેમ ન રહે? આજ
લગી દુન્યામરમાં લગભગ ૭૫૦૦૦ જુની જુની
ઝાંઝરની ટિકિટો નીકળી ચુકી છે અને તેથી
ગમે તેવો સંઘાદક પણ પોતાના સંઘઢનાં
એ બધી એકઠી કરી સકે એ સંભવિતજ
નથી તેની સંઘડ-પોથી હજી વધુ અને
વધુની ખામોશ આતુરતા દેખાડીજ રહે છે
અને જ્યારે એ વાદ રખાય કે કેટલીક
ટિકિટોની તો વીસ પરથીજ નકોત્ર નીકળી
હતી અને આજે તેની કીમત દારો રૂપિયા
છે, ત્યારે પૂરો સંઘડ મેળવવાનું કામ કેટલું
ખુશિસ છે, તે કહી સકાય છે.

આજે આપણે વપરાયલી ટિકિટોના સંઘડ
કરવાની કળાની અર્મા નહિં કરીએ; એની
સચિસ્તર માદિની તો ફકરનેના જુન
૧૮૩૬ના અકર્ષા અપાઇ થઇ છેજ. આજે
તો આપણે એના ધંધાળીજ રિશ્તેમાં
ઉતરવું છે.

૨

નિયમ જાણીતો છે કે માત્રના વાપર-
નારોએ વપતા ભય નેમ નેમ માત્રની ખપત
પણ વધે છે અને તેનો વેપાર પણ રિકરાનો
બધ છે. એજ નિયમ વપરાયલી ટિકિટોનાં
વેપારનેય લાગુ પડે છે. કેટલાય દાખલામાં
હીરા માણેક કરતાંય કીમતી આ માત્રના
સંઘઢકો જેમ જેમ વપતા જતા છે અને
નવી ટિકિટો જેમ જેમ છપાતી અને જુની
ટિકિટો જેમ જેમ શોધાતી અને પ્રકાશમાં
આવતી બધ છે તેમ તેમ તેનો વેપાર પણ
કાલનેજ જાય છે. કારણ દેખીતું છે: સંઘડ
કરના માટે વપરાયલી ટિકિટો મેળવવાના જે
એ ત્રણ માર્ગ છે, તેમાંનો એક, ખુબ અને
મોખરેનો માર્ગ વેપારીઓ પાસેથી ટિકિટો

[અનુસંધાન પાનું ૩૭]

રેડિયો-સમારકામ

૧

સુરત અને મુંબઈ નદિ, હિન્દ અને ખર્મી નદિ, એશિયા અને યુરપ કિંવા પૂર્વ અને પશ્ચિમ માત્ર નદિ, આખા જગતને જિન-તારી સંદેશા વ્યવહાર સાથે જોડનાર અને અસપરસની ખજાણે જગતને ખૂણે ખૂણે પ્રસરાવનાર રેડિયોનો જન્મ કંઈ અકસ્માત્નિક રીતે નથી થયો વર્ષો સગી તેને ચાટે અખતરાઓ થતા રહ્યા હતા અને કદમ જ કદમ સફળતા મળતી અને વિકાસ સધાવો જતો હતો. સાથી રહેતો રેડિયો નદિ તોય પ્રથમ શોધાયેલા મોખરેના રેડિયોમાંના એકની શોધ ૧૮૮૨માં પ્રોફેસર હેલ્મશેરે કરી હતી. તે પછે કેટલું જાણતું હતું કે રેડિયો સંદેશા અર્ધા માહત્તથી વધારે દૂર મોકલી સકાશે ? પણ પ્રો. હેલ્મશેરે ખૂબ આશાવાદી બની લાવિષ્ય વાખ્યું હતું કે અર્ધા માહત્ત લગી જિન-તારી સંદેશા વ્યવહાર અવશ્ય સ્થપાશે !

ખીલું તરે જોતાં ૧૮૪૦માં લેસેફ હેરીએ હાર્મ ફેક્ટરિસ ઓસ્ટ્રિયનની શોધ કરી ત્યારથીજ રેડિયોનો આરંભ થયો. ત્યાર પછી ૧૮૮૫ અને ૧૮૮૭માં પ્રીટસ અને હર્ટ્ઝ નામના શોધકોએ ખીલું શોધો કરી અને ૧૦' વર્ષ પછી, ૧૮૯૭માં માર્કોનીએ બે ગામડા કરતાં વધુ લાંબા વિસ્તાર સાથે રેડિયો-વ્યવહાર સ્થાપ્યો. પછી તો એ વિકાસ જડખી બન્યો.

અને ત્યાર પછી જે થયું તે સૌ કામ જાણે છે. અમેરિકામાં રહેલું રેડિયો સ્ટેશન ૧૯૨૧માં ખુદલું મુકાયું; યુરપમાંજ રેડિયો સ્ટેશનો ઉઘડવા લાગ્યા અને અતે એ રેડિયો વ્યવહારમાં હિન્દ પણ શામિલ થઈ જાયું અને આજે હિન્દમાં નીચે મુજબના મહેસૂસ રેડિયો સ્ટેશનો છે :

૧. દિલ્લી

૨. મુંબઈ

૩. કલકત્તા

૪. હયદ્રાબાદ (દકન)

૫. મદ્રાસ

૬. લખનૌ

૭. લાહોર

૮. ગેશાવર

૯. અલાહાબાદ

એક નવાઈ પરથી જેમ જેમ રેડિયોએ માનવ જીવનમાં એક ગુરુચિંતાતુર સ્થાન લેવા માંડ્યું છે તેમ તેમ તેના વાપરનારાઓની સંખ્યા પણ કુદકે જુસકે વધતી જાય છે અમેરિકામાં આજે એણેમાં એણે ૨,૧૦,૦૦,૦૦૦ રેડિયો વપરાઈ રહ્યાં છે અને હજી દર વર્ષે ૧,૪૦,૦૦,૦૦૦ રેડિયો વેચાતા જાય છે. હિન્દમાં એ સંખ્યા એટલી મોટી નથી તોય લાખની લગભગ પહોંચી ગઈ છે અને મહિને મહિને બે અઢી હજાર નવા યંત્રો વેચાતા જાય છે. સુરત જેવા ન્દાના સહેરમાં જ્યારે આજે ૪૦૦ જેટલા રેડિયો મવજુદ છે ત્યારે મુંબઈ, કલકત્તા અને દિલ્લીમાં તેમની સંખ્યા કેટલી બહોળી હશે, તે લખ્યા વિનાય કશી સકાશે.

૨

રેડિયોના મુજબન સિધ્ધાંતને બે શબ્દોમાં વર્ણવતાં, વિજળી અને હવાનાં મોળનાં બેગા સંકારે જિન-તારી સંદેશા પદ્ધતિ અસ્તિત્વમાં આવી છે. એક ફેક્ટોરિયા એક શખ્સ આશુક વાન કરે છે, માલ છે વા ખખર આપે છે અને રેડિયો નિષ્ણાત તેનાં તે અવાજને વિજળીક બળની સદાયે હવાનાં મોળમાં 'ટ્રાન્સમિટ' કરી દે છે; ખીજે છેડે

ખીન્ને શખ્સ એક ન્હાના સરખા રેડિયો દ્વારા પિજળીક જળની સદાયથીજ હવામાથી એ અવાજ-મોજા ઝડપે છે અને રેડિયો દ્વારા તેને ફરી વાર હજારો અવાજનું રૂપ અર્પે છે. આ છે ૧ રેડિયો કિયા વાયલેમનો હુક બેર.

જેમ જેમ રેડિયો વાપરનારઓ વધતા જાય છે અને જેમ જેમ રેડિયોની સંખ્યા બહોળી થતી જાય છે તેમ તેમ એ વિષયના નિષ્ણતાની ગાય પણ વધતી જાય છે. ડાહ્યુ રપબ્લ છે: રેડિયો એક નાનુકે વંત છે અને પુરતી કાળજી ન લેનાય તો જલદી જલદી સમારકામનું મુદતજ યથ જાય છે. એ સમારકામ એટલે ઉમ્દા નફાવંત ધંધો. રેડિયો સમારકામના ધંધામાં ઇજ્જત પણ મળે છે અને દૈનિક પણ મળે છે. ર. ૧૦૦ કે ર. ૧૫૦ રોજવવા એમાં અધરા નથી અને વળી એ ધંધો સરળ પણ છે અને રસિક પણ હા, તેનું શિક્ષણ આપોઆપ નથી મળતું તેને માટે ખાસ શાસ્ત્રીય કેળવણી લેવી અનિવાર્ય છે. એની કેળવણી, જે રેડિયોના પ્રધમાશરયા લઇને અનિમાશર લગીનું બધુંજ જાન અર્પા સકે, જે માત્ર રેડિયોનું સમારકામજ ન શીખવે, રેડિયો કેમ બને છે, ફરી રીતે કામ કરે છે, તેમાં ફેરફાર કેવી રીતે યથ સકે છે, વ. વ બધું રપબ્લ પણ અને રિતનારપૂર્વક શીખવે.

એવું શિક્ષણ દિન્દમાં બે રીતે મળી સકે છે: (૧) અભ્યાસપૂર્વમાં દાખિલ યથ, પ્રત્યક્ષ શિક્ષણ અને (૨) દપાત દ્વારાનું શિક્ષણ. દિન્દમાં, પહેલા પ્રકારની શિક્ષણ-ચાળાઓ નીચે પ્રમાણેની છે:-

- ૧-ચિકાગો રેડિયો ઈન્સ્ટિટ્યૂટ, પો. બો. ૪૫૬, મુંબઈ
- ૨-અન્ડ્રુસાહબાઇ ફાઇનલબાઇ રેડિયો ઈન્સ્ટિટ્યૂટ, તાર્કેવ, મુંબઈ

લાખો રૂપિયાના ભેદ, થોડાક આનામાં !

રૂપે પેટન્ટીંગ-એક નીતિ રાજમારતો સચિત લેખ. અંક ૧૪મો. કી. ૪ આના સરેસ-નનાવટ વિશે. અંક ૫૩ મો

કી. ૩ આના સાદુલેજ-તીસા ધાસતી ગંછ બનાવતી. અંક ૬૨ મો. કી. ૪ આના સાપ-ઝઢર ઉતાર વિશે. અંક ૧૮ મો.

કામત ૪ આના

સિગારેટ-બનાવવાની પુરી માહિતી-ગુપ્ત વિષયો સહિત. અંક ૬૨ મો. કી. ૪ આના

સિનેમા રેસાઈડ-બનાવવાની પુરી માહિતી અંક ૭૭ મો. કી. ૪ આના

સિમિન્ટ-પોટ લેન્ડ સિમિન્ટની બનાવટ અને તેના ઉદ્યોગ વિશે. અંક ૬૧ મો.

કી. ૪ આના

સિમિન્ટના ટાઇલ, નળીઆ અને ઈંટી-નફાકારક બુન્નરનો ખાસ સચિત લેખ. અંક ૬૬ મો. કી. ૪ આના

સીસ કરવાની લાખ-કામગીરી મુક, પારમત અને શીશીઓ પર લગાડવાની કાળા, થોડાલેદ પીળા, બાઉન, બુ, સાસ, લીઝી, સફેદ અને મુ-હરી-રૂપેરી લાખના ૧૩ પ્રયોગો.

અંક ૧૩ મો. કી. ૪ આના

સીવવાની ક્રોચ-બનાવટ વિશે. અંક ૬૫ મો. કી. ૪ આના

સુખડ-વારેતર તે ધંધા સંજ પી- (સુખ-ડના તેલની બનાવટ સહિત) અંક ૪૮ મો.

કામત ૩ આના

સુગંધીદાર તેસા-મુલાવ, ચંબેલી, અંપા, ઇ સોળ પ્રકારના સુગંધીદાર તેસા. અંક ૩૮ મો. કીમત ૩ આના

સુજની-શરૂની વિખ્યાત કારીગરી. અંક ૪૪ મો. કીમત ૩ આના

[જુઓ પાના ૭૫૨]

૩-એમેરિકન ટેકનિકલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, મુંબઈ ૧૦
૪-નેશનલ રેડિયો એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ
વર્ક્સ પ્રિમિટિવ, ૫૨-૯, બોમ્બે સ્ટ્રીટ,
કલકત્તા.

ટપાલ દ્વારા શિક્ષણ આપતી ટૂંકી પરદેશી
સંસ્થાઓ આ રહી:-

૧-બ્રિટીશ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, ઑફ એન્ડ
નિવરોંગ ટેકનોલોજી પ્રિમિટિવ, પો. બો.
૧૦૨૫, મુંબઈ.

ટપાલ દ્વારાનો અભ્યાસક્રમ, પુસ્તકો અને
સાધનો સહિત શ્રી રૂ. ૧૮૦.

૨-એન્ટ કોલેજ એન્ડ-સી, અલીપોર
રોડ, ન્યુ દિલ્લી

૩-ઇન્ટરનેશનલ કોર્સપોન્ડન્સ સ્કૂલ્સ,
મજબૂત રોડ, કોટ મુંબઈ

૪-નેશનલ રેડિયો ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ, ૧૬મી
અને યુ સ્ટ્રીટ, એન. ડબલ્યુ વોશિંગ્ટન હી
સી (અમેરિકા)

ટપાલ દ્વારાનો અભ્યાસક્રમ, પુસ્તકો અને
આવશ્યકતા માટે રેડિયો બનાવવા માટેના
જૂદા જાગો સહિત શ્રી ટોલર ૯૫

૫-રેડિયો એન્ડ ટેલિવીઝન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ,
૨૧૩૦-૨૧૫૮ રોડ-સ એવેન્યુ, ચિકાગો
(અમેરિકા)

ટપાલ દ્વારાનો શિક્ષણ, પુસ્તકો અને
પ્રકાર પ્રકારના રેડિયોના નમૂના બનાવી સકાય
તે માટે પુસ્તકો જૂદા જાગો વ. સહિત શ્રી
ટોલર ૧૦૫

૬-આર-સી-એ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, ૭૫ વેરિટ
સ્ટ્રીટ, ન્યૂયોર્ક (અમેરિકા)

ટપાલ દ્વારાનો અભ્યાસક્રમ, પુસ્તકો સહિત
શ્રી ટોલર ૮૧ (બીબલ ઉચ્ચ પ્રકારના
અભ્યાસક્રમોની શ્રી અનુક્રમ ટોલર ૧૪૦
અને ૧૦૦)

[પાના ૬ થી આગળ]

મુંબઈ માછલી ઉછેર-અંક ૬૮ મો.
કીમત ૪ આના

મુંબઈના જુવાન-વાવેતર વિશે. અંક
૫૨ મો. કી. ૩ આના

સેન્ટ્રી બનાવટ-જાત જાતના સાદા
અને મિશ્ર, પારા અને બનાવટી, હલકી અને
ભારી પકિતના સેન્ટ બનાવવા વિશે. ૧૦૦
નુસ્ખાઓ. અંક ૩૯, ૬૭ અને ૯૩ મો.

કીમત ૧૧ આના.
સેન્ટ્રી બનાવટ વિશે. અંક ૭૬ મો.

કીમત ૪ આના
સેન્ટ્રી પીન-બનાવટ વિશે. અંક ૫૬ મો.

કી. ૩ આના
સેન્ટ્રી સોલ્ડ-બનાવટની વિગત. અંક

૭૭ મો. કી. ૪ આના
સોલ્ડિયમ સિલિકેટ-બનાવટ વિશે. અંક

૮૨ મો. કી. ૪ આના
સોનાના વસ્તુ-બનાવવા. અંક ૪૩ મો.

કીમત ૩ આના
સોપારી-પ્રકાર પ્રકારની સોપારીની

શાપણી, તેની પકવણી, શાપવાના સંચા અને
વેપાર વિશે. અંક ૮૩ અને ૯૩ મો.

કીમત ૮ આના
સોયા બીન્સ-વાવેતર અને ઉપયોગિતા

વિશે. અંક ૭૧ મો. કી. ૪ આના
હલવાઓ-પ્રકાર પ્રકારના હલ્દીતાર

હલવાઓ બનાવવા. અંક ૫૪ મો.
કી. ૩ આના

હળદર-તાંત્રી હળદરને મુકવવી. અંક
૪૦ મો. કી. ૩ આના

હાઈકાલું ખાતર-તેવાર કરવા વિશે.
અંક ૮૭ મો. કીમત ૪ આના

હાથના મોળ-મુંબઈ. અંક ૭૪ મો.
કી. ૪ આના

હાથોઈત-હાથોઈત પકવણી રીત તથા
નકલી હાથોઈત બનાવવા વિશે. અંક ૪૫,

૪૬, ૫૬ ને ૭૫ મો. કી. ૧૫ આના
[હળ જુઓ પાના ૮ ૫૨]

ફેરોપ્રુસીએટ પેપર

[Ferroproussiate Paper]

૭જી પ્રિન્ટના સામાન્ય નામે ઓળખાતા અને ઇન્કનેરોના મુદ્રણ, મકાનના પ્લાન વ માટે ખાસ ઉપયોગી ફેરોપ્રુસીએટ પેપર જના વટ અંગે નોંધ સહેલા છે. વપરાસ અંગે તેટલુંજ મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. એની શોધ ૧૮૪૨માં સર જોન દર્સલે કરી હતી અને ત્યાર પછી ખીજી શોધકાએ પણ પોતાની જનતું કબુતું છે. આજે એના ઘણા પ્રયોગો પ્રચલિત થઈ ગયા છે.

ફેરોપ્રુસીએટ પેપર ત્રણ જાતના છે:-

૧, ૭જી કાગળ પર સફેદ લીટીઓ ૭વાય એવા, (જોને નેગેટિવ કહે છે)

૨, સફેદ કાગળ પર ૭જી લીટીઓ ૭વાય તેવા (જોને પોઝિટીવ કહે છે)

૩, સફેદ કાગળ પર કાળી લીટીઓ ૭વાય તેવા.

ફેટલાક જાણીતા પ્રયોગો આ રહ્યા:-

પ્રથમ પ્રકાર

આ પ્રકારના કાગળની જનાવટ માટે એ મિશ્રણો વપરાય છે: મિશ્રણ નં. ૧ અને મિશ્રણ નં. ૨. ઉપયોગ વેળા એક મિશ્રણો સરખે ભાગે મેળવી, ઉગ્ધ કાગળ પલ્લ સફાઈ અને કાળીટપૂર્વક મિશ્રણ લગાડી, કાગળને કલીપમાં બરાબી ગરમ ઓરડામાં ટાંગી દે છે. સુકાઈ જતાં તે તેવાર ગણાય છે.

હુશિલનો પ્રયોગ-(૧) પોટાસિયમ ફેરો-સાયાનાઇડ ૧૬ ભાગ, ડિસ્કીલ પાણી ૧૦૦ ભાગ.

પાણીમાં દવા મેળવી, શીશીમાં ભરી દો. આ ચુનું મિશ્રણ નં. ૧.

[જુઓ પાના ૩૮ પર]

[પાના ૩ થી આગળ]

હીરા-દિ-દી હીરાની ખાણો વિષે અંક ૮૧ મો

હૈર ઓઇલ-દ્વારે ઓઇલ અને વન-સ્પીનના તેલમાંથી અને તાજા યુઓમાંથી હૈર ઓઇલ જનાવવા. અંક ૩૮, ૬૫, ૮૩ અને ૯૩ મો.

હોઝિયરી-જનાવટ અને કાગળના માટે સરખ મચિત માર્ગદર્શન: મુદ્રણો માટે ઉપયોગી. અંક ૪૦, ૬૫ અને ૯૬ મો.

અગર-ધંધા વિષે. અંક ૪૬ મો.

અગર-ધંધા-જનાવટ. અંક ૬૭ અને ૯૪ મો.

અત્તર-ગુલાબ, કેચા, મ પા. મમેલી, હિના વના ૨૧ પ્રકારના અત્તર જનાવવા. અંક ૭૭ અને ૭૮ મો.

અનનસ-વાવેતર વિષે. અંક ૮૮ અને ૮૫ મો.

અફીણ-તેના ઉડા, વાવેતર અને તેનાથી જયવાના ઇલાજો. અંક ૭૨ અને ૭૩ મો.

અરીસા-ઉપયોગ સંબંધી. અંક ૬૭ મો.

અંગુર કિંવા દ્રાક્ષ-વાવેતર વિષે. અંક ૬૫ અને ૬૬ મો.

અંજીર-રોપણી વિષે. અંક ૪૮ મો.

અમર-હીમ-રસપમેરી, વેનિસ, નારંગી વ. પ્રકારના અમર-હીમ જનાવવાના ઉપયોગો. અંક ૯૦ મો.

આતશખાત્રી-પ્રકાર પ્રકારનું દારૂખાનું જનાવવું. અંક ૭૦ અને ૭૨ મો.

સિંચ પાનાનું પુરું લીટ મંગાવે

તમારો ઓર્ડર આજેજ મોકલો.

લખો:-ક્રમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

પારદર્શક સાબુ

પારદર્શક સાબુ મોટે ભાગે રિઝર્વેરિક એસિડ અને તેજમાંથીજ બને છે. એરડિયા તેજમાંથી બનાવેલ પારદર્શક સાબુ સર્વ ગ્રેષ્ઠ પ્રકારના હોય છે, જ્યારે કોપરેલ તેજમાંથી બનાવેલ સાબુ પણ સારી કાઢિના હોય છે.

અત્યંત, એ સાબુ ટૂંકી અને ગરમ બેડ રીતિયોથી બનાવી સમય છે. સાબુને પારદર્શક બનાવવા માટેની મુખ્ય ધિના સંઘટનની પૂરિપૂર્ણતા છે: રિપરિટ સંઘટનની ક્રિયામાં ખૂબ સરળતા અર્થાત્ હોઈ, જરૂરી સ્તરે રિપરિટ પણ વાપરવામાં આવે છે વળી રિપરિટ સાબુને પારદર્શક બનાવવામાં પણ મદદ કરનાર હોઈ, બનાવટ દરમિયાન રિપરિટ હી જતાં, સાબુનો જરૂર પારદર્શક બની રહે છે.

ગિસરીન પણ સાબુનું પારદર્શકપણું વધારે છે, છતાં એના ઉપયોગથી કદી કદી સાબુ ચીકણી બની જાય છે. જળી સાકર પણ પારદર્શકપણું વધારવામાં ઉપયોગી છે.

ચોક્કસ નુસખા આ રહ્યા:—

૧—રિઝર્વેરિક એસિડ ૫૦ રતલ, કોપરેલ તેજ ૧૧૦ રતલ, એરડિયું તેજ ૪૦ રતલ, કોરટીક સોડાનો દ્રવ (૭૦° T) ૧૦૦ રતલ, મેથાલેટેડ રિપરિટ ૧૨૦ રતલ, સાકર ૫૦ રતલ, ગિસરીન ૪૦ રતલ, સેરનાઇન ૨૫ રતલ.

બેડ જાળના તેજ અને રિઝર્વેરિક એસિડને ઓગળાવી, દ્રવ નાખી દહાવો. થોડા દહાઝ સુધી રહેવા દો પછી રિપરિટ નાખી, સાબુ ઓગળાવી લઘ ૧૩૦ થી ૧૬૦° F ડીગ્રીની ગરમીએ ત્યાં સુધી મિશ્રણ ગરમ કરો કે પારદર્શક પ્રવાહી બની જાય. આ સમય સુધી સંઘટનની ક્રિયા પૂરી થઈ ચૂકી હશે. હવે વાધુ રૂપે હી જતા રિપરિટનો વજન વડે સંમેલ કરી સુકાશે. હેપરે ચાર મેજન પાણીમાં

સાકર ઓગળાવી, ગિસરીન સાથે સાબુમાં મેળવો. પછી દ્રવમાં ભરી, કંઠણ થાપ-ત્પારે કાપી, ગોડીઓ બનાવી, અધારા ફંડા ઓરડામાં થોડા દિવસ રહેવા દો. ધીરે ધીરે રિપરિટ હી જઈ, સાબુ કંઠણ અને પારદર્શક બની જશે.

૨—ટંકો અથવા રિઝર્વેરિક એસિડ ૬૦ રતલ, કોપરેલ તેજ ૫૦ રતલ, એરડિયું તેજ ૪૦ રતલ, કોરટીક સોડાનો દ્રવ (૭૦° T) ૭૫ રતલ, મેથાલેટેડ રિપરિટ ૫૦ રતલ, સાકર ૨૦ રતલ, પાણી ૨૦ રતલ.

ધીમી અગ્નિએ ચરખી ને તેજ ઓગળાવી, દ્રવ નાખી દહાવો. ૧૮૦° F ની ડીગ્રીએ મિશ્રણ ઓગળતા રહેવાથી લગભગ ત્રણથી ચાર કલાકમાં સંઘટનની ક્રિયા પૂરી થઈ જશે. પછી રિપરિટ વગવરદ મેળવી, હેપરે રંગ અને સુગંધી મેળવી, પ્રથમ મુજબજ સાબુ બનાવો.

૩—ટંકો ૪૮ રતલ, કોપરેલ તેજ ૪૦ રતલ, એરડિયું તેજ ૬૦ રતલ, કોરટીક સોડાનો દ્રવ (૭૦° T) ૭૪ રતલ, સાકર ૩૬ રતલ, પાણી ૩૬ રતલ, ગિસરીન ૬ રતલ, સોડા ક્રિસ્ટલસ ૧૦ રતલ.

ચરખી અને તેડાને ઓગળાવી, દ્રવ મેળવી ૨૪ કલાક સુધી રહેવા દો. પછી ત્રણથી ચાર કલાક સુધી ઉકાળો, જેથી સંઘટનની ક્રિયા પૂરી થાય. પાછળથી મિશ્રણને ૧૭૦° F ડીગ્રી સુધી ઠંડુ પડવા દેતાં તેનો દેખાવ જેથી જેવો થઈ જશે. હવે ગિસરીન વગવરદ ખૂબ દઢાવીને મેળવી, રંગ ને સુગંધી પણ મેળવી સાબુ બનાવી લો.

૪—ટંકો ૫૪ રતલ, કોપરેલ તેજ ૪૪ રતલ, એરડિયું તેજ ૫૪ રતલ, કોરટીક સોડાનો દ્રવ (૭૦° T) ૮૪ રતલ, સાકર ૪૮ રતલ, પાણી ૨૬ રતલ. બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

૫—સામાન્ય સાથુ ૧૦૦ રતલ, મેથી-
લેટ રિપરિટ ૩૬ રતલ, સાકર ૧૨ રતલ,
ગિસરીન ૧૨ રતલ.

પહેલાં સાથુને સુકરી નાખી કાતરીઓ
કરી ૧૩૦ થી ૧૬૦ °F ની ગરમીએ રિપ-
રિટમાં ઝાઝગાવો અને વાયુ રૂપે ઉડી જતા
રિપરિટને વંચ વડે સંઘટ્ટો. પછી મિશ્રણને
ફરવા દો. જો સાથુમાં મીઠું, સોડિયમ સલ્ફેટ
કે સોડિયમ ગાઇનેટ હશે તો તે જુદા પડી
જશે. પછી સાકર મિશ્રણ જુદું પાડી લઘ
ત્યાં સુધી ઉકાળો કે રિપરિટનો પોણો ભાગ
ઉડી જાય. છેવટે નિયમ મુજબ રંગ અને
સુગંધ મેળવી સાથુ બનાવી લો. બાકી રહેલ
પા ભાગ રિપરિટ ઉડી જતાં સાથુ પારદર્શક
બની જશે.

તરતી સાથુ

આ સાથુની અંદર હવા રહેતી હોવાથી,
તેઓ તરતી રહે છે અને તેથી નાહવા માટે
ખૂબ ઉપયોગી છે.

૧—ટેમો ૨૭૦ રતલ, ક્રાપરેલ તેજ
૩૦ રતલ, કૌસ્ટીક સોડાનો દ્રવ (૬° થી
૧૨° Be) ૧૬ ગેલન, કૌસ્ટીક પોટાશનો
દ્રવ (૬° થી ૧૨° Be) ૫ ગેલન, મીઠું
૩૨ રતલ.

પહેલાં નિયમ મુજબ ચરણી અને તેણને
સોડા અને પોટાશના દ્રવ વડે સંઘટ્ટ કરી
લો. કે જેથી મિશ્રણ ઘેરા રંગનો બને. પછી
‘દિશીંગ’ની ક્રિયા પછી ધીમી અગ્નિએ મિશ્રણને
મેથી ત્રણ કલાક સુધી ઉકાળતા રહો કે જેથી
સાથુ સાથે બની સકે. સંઘટ્ટનની ક્રિયા ચર્ધ
અથવા પછી લગભગ ૭ થી ૮ ટકા નેટલા
‘મીઠા’ વડે ‘સાલ્ટીંગ’ની ક્રિયા કરવાથી થોડો
દ્રવ જુદો પડી જશે. પછી અગ્નિ વધારી
૩° થી ૪° Beના મીઠાના મિશ્રણ વડે ફરી
‘સાલ્ટીંગ’ કરી મિશ્રણ એક કલાક સુધી

ઉકાળના રહે. આ સમયે મિશ્રણ રાતપણે
ઉકાળતું હશે. જો મિશ્રણમાં મીઠું વધારે
મેળવેલું હોય તો થોડુંક સુકું પાણી નાખો
કે જેથી સાથુ એકરસ દેખાય. દલે અગ્નિ
જુગાવી દઇ, મિશ્રણને ૧૫ મિનિટ સુધી ફરવા
દો. પાછળથી દ્રવ જુદો પડી ગયો. હશે તે
જુદો કાઢી, સાથુનો અડધો ભાગ ઉપરથી
કાઢી લઇ બે દેખો અડધી અડધી જાનો, અને

સાથુની ફ્રેમ

પહેલી પેટી ક્રિયા બાખાના રૂપની આ
લોખંડની સાથુની ફ્રેમ, આરે તરફની ક્રિયાઓ કરી
પાડી સકાય બેચી રહે સાંધાની ગોઠવણ પ્રમાણે છે.

તે કંઈ ન થાય તે માટે તરત દાંડી દો.
આ દેખોમાંથી વધેલા દ્રવ નીકળી સકે તે
માટે પડ સહજ છૂટા હોય તો ઠીક. પછી
કદાચમાં બાકી રહેલા સાથુને થાપી કે બીજા
સાધન વડે ખૂબ શીણ ચઢાવી, એ ત્રણ
મિનિટ કરવા દઇ, તેનો અડધો અડધો ભાગ
મેથી બેઝ દેખોમાં નાખી, ઝડપથી ફ્રેમમાંની
સાથુ ત્યાં સુધી લટાવો કે બધો એકાકાર
થઇ જાય. સાથુ હિદમય બને તે માટે ઝુર-
રત હોય તો બે ત્રણ વેગા એજ મુજબ તેને
લટાવી, છેવટે ફ્રેમ ‘પર દાંકણ’ દાંડી, તે પર
પરતું વજન મૂકા કે જેથી દાંકણ સાથુના
ઉપરજ દબાયું રહે.

અગ્નિવત, એ બધી ક્રિયાઓ ઝડપથી
કરવી ઝુરવી છે, કેમકે આ સાથુ જાતી કંઈ

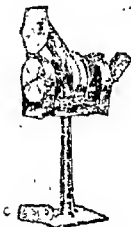
થમ જાય છે. જો આ સાથુમાં રંગ મેળવવો હોય. તો તે ચરશી ગરમ કરતી વેગાજ મેળવી લેવો જોઈએ, પરંતુ સુગંધી તો સાથુને દેમમાં બસતી વેગાજ મેળવતી.

જે દવાડા પછી સાથુ કાઢી લઈ, એકાદ દવાડા સુધી ખૂટતી હવામાં તેને સુકાવા દો. (આ સાથુની વધેલી કાતરીઓને બીજી વેગા સાથુ બનાવવાં 'સ્ટ્રીટિંગ' પછી મેળવતી જોઈએ.)

૨—સારી માત્રો સાથુ ૨૭ રતન, પાણી ૨૩ રતન.

સાથુની કાતરીઓ કરી, પાણીમાં નાખી વરાળ કે પાણીના આદ વડે ઓગળાવો. એ

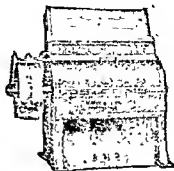
કાતરીઓ કરનાર યંત્ર

[સાથુના લાકાની કાતરીઓ કરવા માટેના ઉપકરણનું આ યંત્ર ત્રણ ભાગે જાય અને પોતાના ત્રણ ભાગે પડેલા ગાળના એક તેજ દંડા આ લાકા લાકાની કાતરીઓ કરી સકે છે. યંત્રમાં જે ભરીએ કામ કરતી હોઈ, દિવસના ૮ કલાકમાં ૧,૦૫૦ રતન સાથુની કાતરીઓ કરી સકાય છે.]

કલાકમાંજ સાથુને ત્યાં સુધી ખૂબ દબાવે કે તે ઉર્જાને લખતમ એક જોડેથી થઈ જાય. પછી તેને દેમમાં બરી, કદનુ થવે કાપી

ચરક બનાવનાર યંત્ર

[સાથુનાં લાકા ન હોય, પણ આખા ચોરસ હોય તો તેમાંથી કાતરીઓ બનાવવા માટે આ યંત્ર ઉપયોગી છે તે ૨૮ ઇંચની પડોળાઈ લગીના ચોરસાની કાતરીઓ કરી સકે છે. તેની હેડ-પ-સાઉવ વિષે એટલુંજ લખવું કાઠી થશે કે દિવસના આઠ કલાકમાં તે ૧૧,૨૫૦ થી ૨૨,૫૦૦ રતન સાથુની કાતરીઓ તૈયાર કરી લામે છે.]

લેવાનો છે. એમાં પણ 'કુશરત' હોય તો સુગંધી ઉમેરી સકાશે.

૩—પ્રારંભ તેજ ૧૦ રતન, કોરડીક સોડાનો ૬૫ (૩૮° Be) પડે રતન, કોરડીક પોટાસનો ૬૨ (૨૫° Be) ૩ રતન, પોટા-સિયમ કયોરાઈનું મિશ્રણ (૨૦ Be) ૨૩ રતન.

તેજને ઓગળાવી ગાળી લઈ ૬૦° થી ૧૦૦° F ડીઝીની ગરમીએ ૬૫ મેળવી દબાવો. જ્યારે એકરસ થઈ જાય તો કદાચ ટાંકી દો પાંચમીથી પોટાસિયમ કયોરાઈનું મિશ્રણ અને ૧૦ થી ૧૨ રતન ગરમ પાણી નાખી સાથુ એકરસ થાય ત્યાં સુધી દબાવો છેવટે ૭૭° F ડીઝી સુધી ડાઘ પડે ત્યારે થોડો સાથુ જુદો કાઢી લઈ તેને ખુબ શીટી શીટી ઉભારી, પાંચમીથી બીજી સાથુ મેળવી, ખુબ શીટી નિયમ સુગંધ દેમમાં બરી, 'કમિંગ' કરી કાણુ પડનાં કાપી લો.

૪-કાપરેલ તેલ ૫૦ રતલ, ટૅલો ૨૫ રતલ, કાર્બીક સોડાનો દ્રવ (૩૬° Beનો) ૪૦ રતલ, પોટાસિયમ કાર્બોનેટનું મિશ્રણ (૨૦° Beનું) ૪૦ રતલ, પોટાસિયમ કાર્બોનેટનું મિશ્રણ (૨૦° Beનું) ૨૦ રતલ, ગીણું મિશ્રણ (૨૦° Beનું) ૨૫ રતલ.

દળમત મટિના સાબુ (Shaving Soap)

આ માતના સાબુની ખુલ્લસિયત એ છે કે તેનું શીણ સાફ દઢાઉ હોય છે કે જેથી દાઢી પર લગાડતાં લાંબા વખત સુધી ટકી રહે. વળી તે ચામડીને કાંઈ પણ રીતે ખાસ અસર ન કરે એવા હોય, આવા સાબુની બનાવટમાં ખુબ કાળજી લેવી પડે છે.

એ સાબુ કાપરેલ તેલ અને ચરબીમાંથી -ઈડી અને ગરમ બેકે રીનિયો વડે-બને છે, પરંતુ તેનું શીણ ટકાઉ થાય તે માટે તેમાં કેરોઈક સોડા સાથેજ કાર્બીક પોટાશ પણ વપરાય છે.

૧-ટૅલો ૧૦૦ રતલ, કાપરેલ તેલ ૧૨૬ રતલ, કાર્બીક સોડાનો દ્રવ (૭૨° Twનો) ૫૦ રતલ, કાર્બીક પોટાશનો દ્રવ (૭૨° Twનો) ૬ રતલ.

ટ્રાગેકેટ સાબુની પેટે સાબુ બનાવી, પસંદગી પ્રમાણેની સુંગધી મેળવે. આ સાબુમાં કવચિત કવચિત શીણને હજી વધુ ટકાઉ બનાવવા કનીશ (Gum Tragacanth) પણ-૧૧૨ રતલ સાબુમાં એક રતલ જેટલા પ્રમાણમાં-મેળવે છે.

૨-ટૅલો ૨૫૦ રતલ, કાપરેલ તેલ ૧૨૫ રતલ, લાર્ડ ૨૫ રતલ, કાર્બીક સોડાનો દ્રવ (૩૦° Beનો) ૨૭૫ રતલ, કાર્બીક પોટાશનો દ્રવ (૨૦° Beનો) ૭૫ રતલ, ઓઇલ ઓફ લવેન્ડર ૧ રતલ, ઓઇલ ઓફ થાઇમ ૬ રતલ, ઓઇલ ઓફ કમીન ૬ રતલ.

ટૅલો, લાર્ડ અને તેલને ઓગળાવી મિશ્રણ ૧૫૦° F ડીગ્રી સુધી ઠંડું પડવા દો. પછી

બેકે દ્રવ મેળવી નિચમ મુજબ સુંગધીઓ મેળવી પાછળથી ગોટીઓ બનાવી લેવી.

૩-ટૅલો અને તેલનો બનેલો સાબુ ૭૫ રતલ, કાપરેલ તેલનો બનેલો સાબુ ૫૦ રતલ, ઓઇલ ઓફ કારારે ૬ ઓંસ, ઓઇલ ઓફ બર્ગમોટ ૬ ઓંસ, ઓઇલ ઓફ લવેન્ડર ૩ ઓંસ, ઓઇલ ઓફ થાઇમ ૩ ઓંસ, ઓઇલ ઓફ કલવજ ૧ ઓંસ.

બેકે ઝતવા સાબુઓને ખુદરત પુરતા પાણીમાં ઓગળાવી, સુંગધીઓ મેળવી, સાબુની ગોટીઓ બનાવી લો.

૪-ટૅલો ૧૦૦ રતલ, કાપરેલ તેલ ૧૨૬ રતલ, કાર્બીક સોડાનો દ્રવ (૩૭° Beનો) ૫૦ રતલ, કાર્બીક પોટાશનો દ્રવ (૩૭° Beનો) ૬ રતલ.

નંબર બેની રીત મુજબ સાબુ બનાવી લઈ, બેકેટા પ્રમાણમાં પસંદગી મુજબની સુંગધીઓ મેળવે.

૫-ટૅલો ૧૦૦ રતલ, કાપરેલ તેલ ૨૦ રતલ, કાર્બીક સોડાનો દ્રવ (૩૭° Beનો) ૫૨ રતલ, કાર્બીક પોટાશનો દ્રવ (૩૭° Beનો) ૨ રતલ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

કેસ્ટાઇલ સાબુ

અવતુનનું તેલ ૫૫૦ રતલ, પામ ઓઈલ, ૧૦૦૬ રતલ, ટૅલો ૩૫૦ રતલ, કપાસીઆનું તેલ ૩૫૦ રતલ, કાર્બીક સોડાનો દ્રવ (૨૮° Twનો) ૧૫૦ ગેલન, કાર્બીક સોડાનો દ્રવ (૪૨° Twનો) ૧૫૦ ગેલન.

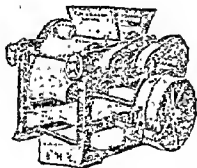
પ્રથમ એક ક્ષણમાં કાર્બીક સોડાનો ૨૮° Twનો દ્રવ નાખી, ૧૫૦° એક લગી ગરમ કરે અને પછી તેમાં તેલ અને ટૅલો ઉમેરી, તે ઉકળવા લાગે ત્યાં લગી દલાવવા રહો. પછી એ મેળવણીને ત્રણ યા ચાર કલાક લગી-યા જ્યાં લગી તેલ અને દારૂની સંધેદન-ક્રિયા ખતમ ન થઈ જાય ત્યાં લગી-

ઉકળવા દો અને પછી મીઠું ઉમેરી, સાચુને જુદો પાડી, વધારાનો દ્રવ કઢાઈને તથિયે જઈ એસવા દો. પછી તેને ઠાંડી લઈ, કઢાઈને ફરી વાર ચુના પર મુકી, ૪૨° F નો દ્રવ રૂં થી ૩૦ ગ્રેડન પ્રમાણમાં ધીમે ધીમે ઉમેરતા જાય. પછી સાચુને ફરવા દઈ, વધારાનો દ્રવ જુદો પાડી લો અને ફરી વાર સાચુને, સદગ પાણી ઉમેરી, ઉકાળો લો.

‘મોટર’ સાચુ

અરેબરા ‘મોટર’ સાચુ દલકી ફાટિની ટેલો, હાડકાની ચરખી કે ખીંછ દલકી ચરખી

મિથ કનનાર ચંચ

[સતરીએને દવાઓ, રંગ અને સુગંધ સાથે મિથ કરનાર, જાણે નવોજ સાચુનો માવો જના-વનાર આ ચંચ ખુબ અત્યંત જરૂરી છે. તે આઠ કલાકમાં ૪૨૫૦ થી ૬,૦૦૦ રતલ સાચુને જથ્થો એકવસ કરી આપી શકે છે.]

અને દલકી પંકતિના ફાર્સીક સોડા વડે બનાવાય છે. એજ પદાર્થોની અશુદ્ધતા સાચુમાં રંગબેરંગી અસર પવડા કરી શકે છે.

આ સાચુ ઉકાળવાની રીતયે જનારો, હાલુદાર સાચુ અને ત્યાર પછી જલદ દ્રવ સાથે ઉકાળો, સાચુ પૂરેપૂરો સંપદ થઈ શકે તો પછી પણ જ્યાં સુધી સાચુ ‘મોટરિંગ’ માટે કાચક અને ત્યાં સુધી ઉકાળવામાં આવે છે.

આ જિના થોડાક વ્યવહારે અનુભવ પાડી નક્કી સમજી શકાતી હોઈ, જ્યારે સાચુ એવો બને તો એકાદ બે કલાક તેને ફરવા દઈ, પછી હાડકાની ફેમમાં ભરી, સાચુ ધીરે ધીરે કઠણ થાય તે માટે ફેમને ગરમ કપડાં-ઓથો ઢાંકી દેવામાં આવે છે.

વળી નક્કી ‘મોટર’ સાચુ હીરાકરી, અલ્ટ્રામરિન, મેનગેનિક ડિઓક્સાઇડ અથવા વર્મિલિયનના મિશ્રણથી પણ બને છે. એના થોડાક નુસખા આ રતા:—

જુ ‘મોટર’ સાચુ—કાપરેક તેજ ૧૦ રતલ, કપાસીઆનું તેજ ૫૦ દલકી ફાટિની ટેલો ૧૫ રતલ, ફાર્સીક સોડા ૪૨ રતલ, સિલિકેટ ઓફ સોડા ૧૨ રતલ, સોડા એચ ૧ રતલ, અલ્ટ્રામરિન રંગ સુરત ૫ રતલ.

શરૂઆતમાં તેજ અને દ્રવને ઉકાળો, સંપદની ક્રિયા પુરી થાય ત્યારે તેમાં ‘સિલિકેટ ઓફ સોડા, સોડા એચ અને મીઠાનું’ પ્રવાહી મિશ્રણ બનાવી મેળવો. મિશ્રણ ખુબ ઉકળ્યા પછી રંગ મેળવવા કાચક થાય ત્યારે તેમાં રંગ મેળવો.

એક દન સાચુ માટે ૩ થી ૩૨ રતલ રંગ પૂરતો છે. રંગ મેળવવાની રીત એ છે કે પહેલાં થોડા સાચુ મા પાણીમાં રંગ મેળવી, કઢાઈના સાચુ પર છાંટી સાચુને દઈ ઉકળવા દેવો. જ્યારે સાચુ ઉકળી રહે તે રંગ ખુબ ફેલાઈ જાય ત્યારે સાચુ હાડકાની ફેમમાં ભરી જુના કપડાં વગવડથી ઢાંકી દેવો કે જેથી તે ધીરે ધીરે કઠણ થાય.

એક વાત ખાસ યાદ રાખવાની છે: રંગ મેળવતી વેળા સાચુ ખુબ પાતલો ન હોવો. જોઈએ, નિકર રંગ જ્યાં સાચુમાં મળી જઈ સાચુ મોટરને જલ્દે સામાન્ય જુથ થઈ જશે. જો જરાગર કાળજીપૂર્વક રંગ મેળવાય તો સફેદ અને જુથ તરેદ સાચુમાં ખુબજ શોષીની માલમ પડે છે.

“કમર” : અંક ૬૭ મો

ગ્રે બ્રાન્ડ સાબુ—ઉપર લખ્યા મુજબ સાબુ બનાવે. એમાં રંગ માટે અલ્ટ્રા-મરીન બદલે મેનગેનિક ઓક્સાઇડ, ૧ ટન સાબુ માટે એકથી ત્રણ રતલ રંગના પ્રમાણમાં મેળવે.

લાલ બ્રાન્ડ સાબુ—ઉપર લખ્યા મુજબ સાબુ બનાવે પણ રંગ તરીકે વર-મિલિયનનો ઉપયોગ કરે.

લીલો બ્રાન્ડ સાબુ—ઉપર લખ્યા મુજબ રંગ તરીકે હીરાકસી વાપરે.

કાર્બોલિક સાબુ

૧—સાબુનો કડ સાબુ ઓગળાવી, તેમાં સેકેડે ટકાના પ્રમાણમાં કાર્બોલિક એસિડ કિરકસનો લૂકો મેળવી, કેમર્મી ભરી લે. જ્યારે કંઈ પણ થઈ જાય ત્યારે સામાન્ય ટોઇલેટની સાબુની પેઠે ગોટીઓ બનાવી લેવી.

૨—કોચીનલ ટોપરેલ તેલ ૧૦ રતલ, કોરટીક સોડાનો દ્રવ (૩૮° Be) ૫ રતલ, કોરટીક પોટાશનો દ્રવ (૨૮° Be) ૬ ઓંસ-કાર્બોલિક એસિડ ૬ ઓંસ, ગ્લિસરીન ૮ ઓંસ.

પહેલાં તેલ અને કોરટીક સોડાનો દ્રવ મેળવે. પછી કાર્બોલિક એસિડને કોરટીક પોટાશના દ્રવમાં ઓગળાવી, ગ્લિસરીન મેળવી. સાબુના મિશ્રણમાં નાખી ખુબ હલાવે. પછી નિયમ મુજબ સાબુ બનાવી લે.

અસજાત, કાર્બોલિક એસિડનું પ્રમાણ હુરરત મુજબ ઓછું વધુ પણ કરી સકાય છે.

કપુરી સાબુ

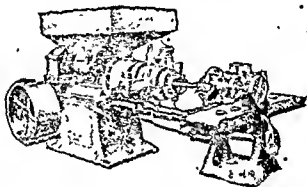
આ સાબુ કંડીથી દાય પળતી ફાટેલી

ચામડી માટે તથા સંધીવાના દર્દ માટે ઉપ-યોગી છે :

૧—સોફ્ટ સબુર્ગા સેકેડે દસ ટકાના પ્રમાણમાં કપુર મેળવવાથી ‘સોફ્ટ’ પ્રકારનો કપુરી સાબુ બને છે, જે સોજા વચ્ચરક માટે ઉપયોગી છે.

૨—સફેદ સાબુ ૨૫ રતલ, કપુરનો બારીક લૂકો ૨ રતલ.

લાલ અને ગોટી બનાવનાર યંત્ર

સાબુના માત્રામાથી લાલ અને ગોટીઓ બનાવનાર આ પાશ્વ યંત્ર હાલમાં છેલ્લી શોધ છે. તે સાબુની કાતરીઓને મિશ્ર કરી, લાલ પલ્લુ બનાવી શકે છે. અને એ લાલ-ઓમાથી ગોટીઓ પણ, એમાં વળી, લાલ મોરસ, લાંબા મોરસ થા ગોળ પલ્લુ-બનાવી સકાય છે અને તેજ પ્રમાણે અનેકાનેક કદ અને તરફની ગોટીઓ પણ ખરી રીતે બેતા, આ એક યંત્ર માત્ર નથી; બે યંત્રોના સમુદ્ધ છે; તેથીજ તે અનેક ક્રિયાઓ એકી વેળા કરી શકે છે.]

સાબુને ઓગળાવી તેમાં કપુરનો લૂકો —વા લૂકાને સ્પિરિટમાં ઓગળાવી તે સ્પિરિટ મેળવી, નિયમ મુજબ સાબુ બનાવી લે. પાછળથી સાબુની ગોટીઓ બનાવી, કાગળમાં વીંટાળી ધાતુના પાકસમાં બંધ કરી દેવી જોઈએ.

નેપથોલ સાબુ (Naphthol Soap)

• કોપરેલ તેલ ૫ રતલ, કોરટીક ગોડા (૭૦° થી ૭૨° ના) ૧ રતલ, પાણી ૨ રતલ,

Naphthalene Balls (જેને ડામરની ગોળાઓ કહે છે તે) ૩૫ તોલા.

સામાન્ય ઢાંચી કે ગરમ રીને સાથુ બનાવી, તેમાં ડામરની ગોળાઓનો ખારીક ભર્યા નાખી, ખુબ દસાવી, એક બે દલાડા સુધી સાથુને દલાડા દો. પછી કાપી લઈ, ગોટીઓ બનાવી લેવી.
ટંકણુખારનો સાથુ

૧-ટંકો ૨૦ રતલ, કોરડીક સોડાનો દ્રવ

ગોટીઓ બનાવનાર યંત્ર

[આમજ બતાવેલા મોટા યંત્ર સિવા, ગોટીઓ બનાવવા માટે પ્રચલિત લેખાતું આ યંત્ર, દાખ કારીગરી માટે ઉપયોગી છે. સાથુના લાઠા બનાવી તેમાંથી કાપેલા કટાઓ એક પછી એક આ યંત્રમાં મુકી, ૫૫ વડે ‘ટાઈ’ દબાવી, ગોટીઓ બનાવી, તેની કપર નામ અને તરફ પાટી સકાય છે. અગ્રગત, જેની તરફ બનાવવી હોય તેવી ટાઈ અર્થાત બીજું ગોડવવાની જગ્યા સમજાવ દોષ છે.]

(૧૫° Be°) ૨૦ રતલ, કોરડીક પોટાશનો દ્રવ (૧૦° Be°) ૧૨ રતલ, ટંકણુખારનું મિશ્રણ (૧૦° Be°) ૩ રતલ.

વરણાને ગોળાઓ દ્રવ નાખી, તે એક-રસ થય ત્યાં સુધી ઉઠાવે. પછી તેમાં

ખાજીનો દ્રવ અને મિશ્રણ નાખી, સાથુ ઘટ્ટ અને ત્યાં સુધી ઉકાળી, પછી ઉતારી દેડું પાડે. આ સાથુ પ્રવાહી રૂપમાં બનશે.

૨-સાથુ ૯૦ રતલ, ટંકણુખાર ૧૦ રતલ.

ગંધકી સાથુ

કોપરેસ તેલનો સાથુ ૯ રતલ, શુદ્ધ કોરેસ ગંધક ૧ રતલ.

સાથુમાં ગંધક મેળવી, મધ જેવો બને ત્યારે ફેમમાં ભરી લે. પાછળથી નિયમ મુજબ કાપી ગોટીઓ બનાવી લેવી.

દાંત માટેનો સાથુ (Tooth Soap)

સાથુ ૨૦ રતલ, સિલિસિયસ અર્થ પાવડર ૧ રતલ, ટાંક ૨ રતલ, રટાઈ ૩ રતલ.

સાથુને ફેમમાં ભરવા અગાઉ આ પદાર્થો મેળવી પછી નિયમ મુજબ સાથુ બનાવી લેવે.

કોલટાર સાથુ

આ સાથુની બનાવટમાં નેપથેલિન-ના નેપથેલિસ અને કાર્બોસિક ઍસિડ મુખ્ય પદાર્થ તરીકે વપરાય છે. અંતગત, વધારે પડતા પ્રમાણમાં તે વાપરવા જોઈએ નહિ, નિકર સાથુ જરૂર વાસ ધરાવેના યદ્ય જશે. એમ કહ્યું એ વાસ પથુ ખીછ સુગંધીઓ જેવી કે: ઍઇલ ઍક કાસિવા, લેવેન્ડર, રપાઇક, રે યાદ્યમ વગરહના ઉપયોગથી કંઈક મન-પસંદ સુગંધમાં ફેરવી સકાય છે.

૧-કોપરેસ તેલના સાથુની કાદરીઓ ૩૦ રતલ લઈ ૧૦° Beના મીઠાના મિશ્રણમાં ગોળાગાળી, તેમાં ૩ રતલ કોલટાર મેળવે.

૨-કોપરેસ તેલ ૨૦ રતલ લઈ વંદેઈતા પ્રમાણમાં કોરડીક સોડાના ૪૦° T°ના દ્રવ વડે સંઘટ્ટ કરી, ૩ રતલ કોલટાર મેળવી સાથુ બનાવે.

એમાં પાછળથી સુગંધીઓ રંગ વગરહ મેળવી સકાય છે. એ સાથુઓ ચામડીને લગતા રંગો માટે ઉપયોગી છે.

આયોડાઈડ સાબુ

કોપરેલ તેલ ૨૦ રતલ, કૌસ્ટીક સોડાનો દ્રવ (૪૦° Be) ૧૦ રતલ, પોટાસિયમ આયોડાઈડ ૩ રતલ, પાણી ૪ રતલ.

તેલને દ્રવ વડે સંધટ કરી, પાણીમાં પોટાસિયમ આયોડાઈડ ઓગળાવી તેમાં મેળવો.

ફ્રાઇ કલીનીંગ માટેનો સાબુ

Dry Cleaning Soap

ઑલિક એસિડ ૫ રતલ, કૌસ્ટીક પોટાશ ૧ રતલ, મેથીમેટ્રેડ સિપરિટ ૫ રતલ.

ઑલિક એસિડ અને કૌસ્ટીક પોટાશને મેળવી પછી સિપરિટમાં ઓગળાવી, સાબુ બનાવો.

આ સાબુ બેન્ઝોઇનમાં ઓગળાવી જાય છે. જેમ વધારે પ્રમાણમાં ઓલિક એસિડ વપરાય તેમ વધારે ઝડપથી ઓગળાઈ સકે છે.

ધાતુ-પૉલિશ સાબુ

કોપરેલ તેલનો સાબુ ૧૦૦ રતલ, ટ્રીપોલી પાવડર ૧૦ રતલ, ફટકડી ૫ રતલ, કીમ ઓફ ટાર્ટર ૫ રતલ, સુકો સ્ટ્રેટો ૫ રતલ.

સાબુને ઝુરેત પ્રતે પાણીમાં ઓગળાવી, આ પદાર્થોને ખારીક વાડી મેળવી, સાબુ બનાવી લો.

વાળ કાઢવાનો સાબુ

ગ્લિસરીન ૪૩૫ ગ્રામ, કોપરેલ તેલ ૬૦૭ ગ્રામ, એરંડિયું તેલ ૧૮૪૪ ગ્રામ, કૌસ્ટીક પોટાશનો દ્રવ (૩૩ ટકાનો) ૧૯૧૪ ગ્રામ, સ્ટાર્ચ ૧૧૩ ગ્રામ, સર્ફોલાયફેટ ઑફ સોડિયમ-૬૦૭ ગ્રામ, સિટ્રોનેલ ઑઈલ ૧૧૩ ગ્રામ.

પડેલાં તેલ ગ્લિસરીન વગવરફને દ્રવ વડે સંધટ કરી, પછી તેમાં સ્ટાર્ચ અને સર્ફોલાયફેટ ઑફ સોડિયમ મેળવી છેવટે સુગંધી નાખી, સાબુ બનાવી લો.

છત માટેનો સાબુ (Saddle Soap)

મધમાખનું ગીણુ ૧ રતલ, ‘સૉફ્ટ’ સાબુ

૮ ઑંસ, અગ્નિનું તેલ ૨ ઑંસ, તરપેન્ડાઇનનું તેલ ૩ પાઉન્ડ.

ધીમી અગ્નિએ બધાને મેળવી, ખુબ હવાવળા રહી એકરસ થઇ જાય ત્યાં સુધી ઉકાળો. પછી ઉતારી ડાબા કે બરણીમાં ભરી લો.

ઝુરેત હોય છત પર લગાડી નરમ થઇ વડે ધસવાથી ખૂબ ચગકાટ આવશે.

વેસેલાઇનનો સાબુ

કોપરેલ તેલ ૧૬૦ રતલ, વેસેલાઇન ૨૦ રતલ, કૌસ્ટીક સોડાનો દ્રવ (૪૦° Be) ૭૬ રતલ, પાણી ૪ રતલ.

નિયમ મુજબ સાબુ બનાવી લેવો.

ટેન્નિસનો સાબુ

૩૦ રતલ ટેમોના સાબુને ઓગળાવી તેમાં ૨ રતલ ટેનિસ એસિડ અને ઝુરેત પ્રતે રસાયં મેળવી સબુ બનાવો.

મધ-સાબુ

કર્ડ સાબુ ૬૦૦ રતલ, કૌસ્ટીક પોટાશનો સાબુ ૧૦૦ રતલ, સિટ્રોનેલ ઑઈલ ૧૫ રતલ.

સાબુઓને ઓગળાવી, ખાજેલી સાકર ઝુરેત પ્રતે અમાણમાં રંગ માટે મેળવી, સુગંધી મેળવી સાબુ બનાવો લો.

જો ખરેખર મધનો સાબુ બનાવવો હોય તે ૧૦૦ રતલ કૌસ્ટીક પોટાશના સાબુને બદલે ૧૦૦ રતલ મધ મેળવવો.

ખારદ સાબુ

કૌરોઝિય સબધાઇમેટ ૧ ગ્રામ, રેક્ટીફાઇડ સિપરિટ ૧ ઑંસ, ઉમ્ડા સાબુ ૪ ઑંસ.

ખરલમાં કૌરોઝિય સબધાઇમેટ નાખી, સિપરિટ ઉમેરી ઓગળાવી લો. પછી તેમાં સાબુની કાતરણ ઉમેરી ધુટી, સાબુ બનાવો.

બનવરોના માટે-તથા કેળવાતા આમડા માટે આ સાબુ વપરાય છે.

રંગીન શાશુગાર-સામ્રાજ્યો

શાશુગારની એ નોખી પદ્ધતિ, જેના સંજ્ઞામાં નિશ્ચયોત્તમ પુખ્ત મતબદ્ધ છે, તે ચામડીને કૃત્રિમપણે કામચલાઉ રંગ આપવાની છે. પૂર્વમાં હાથ અને પગના પાંદડાઓ પર મેંદી લગાડવાની પ્રથા છે, આંખમાં કાચળ અને સુરમો લગાડાય છે-જે અલગપણ, માત્ર શાશુગારના હેતુ નથી કારણ, આપણે ગ્રામ્ય પશુ ધરાવે છે તે પશ્ચિમમાં ચિદરા પર રૂઝ પ્રવાહી અને પાવડર છે અને હેડો પર સિપરિટક અને નાખ પર મેલ પોલિસ।

૩૩-દરરોજ કપમાં ચામડીની તનદુરસ્તીને દાનિકતા છે, એ બધા રસીકારે છે. ખાસ કરીને ચામડીના બારીક છિદ્રોને બંધ કરી દબ, પરસેવાનો માર્ગ રોકી દેવાની એમાં મુખ્ય ખામી છે એટલે એનો ઉપયોગ અને તેમ ઓછોજ કરેલા નેપ્રએ. પછી એક વેળા વાપર્વા પછી જેમ અને તેમ જલદીથી ધોઈ પશુ નાખના નેપ્રએ, જેથી કુદરતી તનદુરસ્તીને દાનિ મળી આવે.

સિપરિટક વિશે એટલું યાદ રાખવું જરૂરી છે કે તે કદે પાનલી ને ઘણી બરડ નહિ દેવ. એવી હોવી નેપ્રએ. તેની પેકીંગ પશુ અત્યંત આકર્ષક હોવી જરૂરી છે.

૩૩ પાવડર

આ પ્રકારના પાવડર પ્રવાહી કરતાં ઓછા દાનિકતા હોવા છતાં બરાબર ચોંટતા નહિં હોવાથી, રંગ એક સરખો થયો ન હોવાથી અને ઘણી વેળા કપડો પર કાચ પશુ પાડી દેતા હોવાથી ઓછા વપરાય છે.

સેફ્ટ-અત્યંત બારીક પુખ્ત રંગ ૧ કીલો, એવસિન ક્રોમેનિટ ૧ કીલો, ઓઈલ ગ્રેડેનિયમ ૫ ગ્રામ, ઓઈલ બર્ગેમોટ ૧૦ ગ્રામ.

(૨)-રીઅરાઈટ ૨ કીલો, ઓઈલ સંગ ૫ ગ્રામ, ઓઈલ બર્ગેમોટ ૫ ગ્રામ.

ગુલાબી-(૧)-પુખ્ત રંગ ૨ કીલો,

ફલસિયમ ક્રોમેનિટ ૧ કીલો, આલ્કોહોલિક સોલ્યુશન ઓફ એવસિન ૧૦ ગ્રામ, ઓઈલ બર્ગેમોટ ૧૦ ગ્રામ, બાવળનો ચુંદર ૧૦૦ ગ્રામ.

(૨)-પુખ્ત રંગ ૧ કીલો, ફલસિયમ ક્રોમેનિટ ૨ કીલો, બાવળનો ચુંદર ૧૦૦ ગ્રામ, એવસિન ૩૦ ગ્રામ, સોલ્યુશન ઓફ કાર્માઇન ૨૦૦ ગ્રામ, ઓઈલ ગ્રેડેનિયમ ૨૦ ગ્રામ.

કાળો-બત્તીની મેસ ૧ કીલો, બાવળનો ચુંદર ૩૦ ગ્રામ, ઓઈલ બર્ગેમોટ ૫ ગ્રામ.

આધારમાં ચળકે એવો ગુલાબી-પુખ્ત રંગ ૧૦૦ ગ્રામ, ફેસફેસ-ન્ટ ઓફ સલ્ફ્યુર ૨૦૦ ગ્રામ, સિલિયમ ક્રોમેનિટ ૨૫ ગ્રામ, કાર્માઇન ૨ ગ્રામ.

૩૪ પ્રવાહી

સેફ્ટ-(૧)-પ્રિરમથ સખતાઈટ્ટ ૧ કીલો, ગ્રિસરીન ૧ કીલો, ગુલાબજળ ૫૦૦ ગ્રામ, ઓરેન્જ ફ્લાવર વૉટર ૫૦૦ ગ્રામ.

(૨)-પ્રિરમથ સખતાઈટ્ટ ૫૦૦ ગ્રામ, ગુલાબજળ ૧ લિટર, ઓરેન્જ ફ્લાવર વૉટર ૧ લિટર.

ગુલાબી-(૧)-એવસિન સોલ્યુશન ૩૦ ગ્રામ, બાવળનો ચુંદર ૩૦ ગ્રામ, ગુલાબજળ ૩ લિટર, ઓરેન્જ ફ્લાવર વૉટર ૩ લિટર, ગ્રિસરીન ૧ લિટર.

(૨)-ગુલાબજળ ૩ લિટર, એમોનિયમ લાવ્રેટ ૩૦ ગ્રામ, ઓઈલ ગ્રેડેનિયમ ૧૦ ગ્રામ, આલ્કોહોલ ૩ લિટર.

(૩)-કાર્માઇન ૬૫ ગ્રામ, એમોનિયમ લાવ્રેટ ૩૦ ગ્રામ, ગુલાબજળ ૧ લિટર, આલ્કોહોલ ૧ લિટર.

પ્રથમ રંગને પાડી થોડાક ગુલાબજળમાં ઓમળાની, પંદરી બાકાની વસ્તુઓ કોરી, થોડાક દવાડા લગી રહેલા ૬૫ ગ્રામ સેફ્ટ.

“કુમર” આદિ હતા તેઓ...
 પુત્ર-સોનુશન આદિ નિકટારીઆ પુત્ર
 ૪૦૦ આમ, બાવળનો યુદ્ધ ૧૦૦ આમ,
 ઓરેન્ડા કાંચર પોટર ૧ મિટર, ગુલાબજળ
 ૫૦૦ આમ.
 તરલ અચ્છા

૩૪ મલમ
 આ મલમ વાપરવામાં કરકસી છે,
 પરંતુ તે સ્ત્રીકોશ ધરાવનાર હોય, વાપરનારે
 પુષ્કળ કાળજી લેવાની રહે છે.

સફેદ-ખિરમય સપનાઇટ ૧ કીલો,
 પેટ્રોસિયમ જેલી ૫૦૦ આમ, આઇલ મેરેલી
 ૧૦ આમ.

(૧) ગુલાબી-(૧)-કાર્બોન ૧૫.૫ આમ,
 ચરબી ૬૦૦ આમ, કેરોસાઇન ૧૦૦ આમ,
 સુગંધી ગમે તે.

(૨)-ચરબી ૧ કીલો, સફેદ પેટ્રોસિયમ
 જેલી ૧ કીલો, ઓલોલેન ૩૦ આમ, આઇલ
 ઓરેન્ડા ૧૦ આમ.

પુત્ર-ચરબી ૬૦૦ આમ, કેરોસાઇન ૧૦૦
 આમ, અલ્ટ્રામરીન ૫૦૦ આમ.

કાળો-પેટ્રોસિયમ જેલી ૫૦૦ આમ,
 આયુર્વરી ૦.૨૬, ૧ કીલો, કેરોસાઇન ૨૦૦
 આમ, આઇલ કલેન્ડર ૧૫ આમ.

સિંધુરિટક
 તે વિખ્યાત સ્ત્રી-ગુરિયાત છે જેના
 વિના, ઓળ ન થઈ શકે. આનું નામ સંભાર-
 મેઝ કદી અપ-હુ-હેટ લેખાય છે, ન કોઈ
 તેના વિના ચલાવી શકે છે. તે હોકને રંગીન
 કરવાની, કામગીરી બનાવે છે અને નિત્ય
 અવનવી ચિત્રાકર્ષક દબે પેક કરાય છે.

(૧) સફેદ મીણ ૧૦૦ આમ, સ્પરમેસિટિ
 ૧૦૦ આમ, મીડી બર્લિન તેલ ૧૫૦ આમ,
 બર્લિન ૫ આમ, બર્લિન ૫ આમ, બર્લિન ૫ આમ,
 બર્લિન ૫ આમ, બર્લિન ૫ આમ, બર્લિન ૫ આમ.

(૨) વેનેશિયન ઓઈલ ૫૦૦ આમ, બાવ-
 ળનો: યુદ્ધ ૩૦ આમ, રંગ-ગમે તે પુત્ર
 માટે બર્લિન પુત્ર ૫૦ આમ.

બુદ્ધી નહિ, માત્ર બુદ્ધીની આ બના-
 વટ સામાન્ય રીતે રૂઝ પ્રવાહી જેવી છે. ફર
 માત્ર બનાવટનો છે. એવ આમરીને ગુલાબી
 રંગ આપવા વપરાય છે. અમગત, સુગંધીઓ
 જુદી જુદી હોય છે.

(૧) અ-ગુલાબી અત્તર ૩૦ ટીપ્પા,
 મેગ્નેસિયમ કાબોનેટ ૧ ઓંસ, ફિરરીટક પાણી
 ૧૨ ક્વાર્ટ.

પ્રથમ ગુલાબના અત્તરને મેગ્નેસિયમ
 કાબોનેટ સાથે ખરકમાં ધુઈ, પછી પાણી
 મેળવી ગળા લો, આ પાણી તૈયાર થયું તે
 સુગંધીદાર, પાણી, અ- કહેવાશે. હવે—

બ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ અને
 સ્કાર્લેટ રંગ ૨ ઓંસ લઈ મેળવી, ગળા લો.

(૨) અ-સંદભત્ત તેલ ૧ તોલો, મેગ્ને-
 સિયમ કાબોનેટ ૧ ઓંસ, ફિરરીટક પાણી
 ૬ ક્વાર્ટ.

બ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, સ્કાર્લેટ
 રંગ ૨ ઓંસ.

બનાવવાની રીત પ્રથમે પેટ્રોલ કદેક
 ગુલાબી સુગંધીદાર પાણી, સુગંધીને અંગે
 જુદા જુદા હોય છે. એટલે તૈયાર થાય પછી
 જુદી જુદી સુગંધીવાલો બને છે.

(૩) અ-મેગ્નેસિયમ કાબોનેટ ૧ ઓંસ, ફિરરીટક
 પાણી ૩ ક્વાર્ટ.

બ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, સ્કાર્લેટ
 રંગ ૧ ઓંસ.

(૪) અ-લીલી લીલી ૪ ક્લામ, મેગ્નેસિયમ
 કાબોનેટ ૧ ઓંસ, ફિરરીટક પાણી ૨ ક્વાર્ટ.

બ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, સ્કાર્લેટ
 રંગ ૧ ઓંસ.

(૫) અ-મેંદીલ અત્તર ૧-તોલો, મેગ્ને-

અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૭) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૮) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૯) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૦) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૧) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૨) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૩) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૪) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૫) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૬) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૭) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૮) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૧૯) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૨૦) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૨૧) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૨૨) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૨૩) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૨૪) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

(૨૫) અ-સુગંધીદાર પાણી ૧ ક્વાર્ટ, રકારસેટ ૨ ઓસ. ઉમેરો.

પછી તેને ત્રણ દહાડા લગી ચુકાવવાની ભાવના દઈ, ખરડ કરવો. છેલ્લે દહાડે ત્યારે તદ્દન સુકાઈ જવી ત્યારે તેમાં ૧ વાલ બીમ-સેની કપુર મેળવી ખરડ કરી, શીશીમાં ભરી લેવો.

નંખ પોલિશ

નખને ચળકતા, સુંદર ચામડીના રંગના રાખવાની આ દવાની મંકસદ છે. તે સુરખી ચંક છે; પુર્વમાં તે મેંદીજ વપરાય છે.

નખ 'બનાવવા'ની રીત એ છે કે પ્રથમ તેને ચરમ પાણી, સાંધુ પા દંડણુખાર વડે ધોઈ કાઢી, પુખ્ત પત્થર વડે ધરી એક સરખા કરી કાપી લે છે. પછી ગમે તે પોલિશની વારી આવે છે.

(૧) સફેદ મીચુ ૪૦૦ ગ્રામ, સ્પર્મેસિટી ૪૦૦ ગ્રામ, નારમ પેરેફીન ૫૪૦૦ ગ્રામ, એવસિન ૧૫ ગ્રામ, બનાવડી યંત્રાંગ પદાર્થ ૧૦ ગ્રામ, ટર્પિનિયોલ ૨ ગ્રામ, હોથોન ૨ ગ્રામ.

(૨) એક્ષાઇઝ ઓઈલ ૫૦૦ ગ્રામ, ટ્રામાન-થેનો તાંબો બુકો ૨ ગ્રામ, ગ્લિસરીન ૫ ગ્રામ, સોલ્યુશન ઓઈલ કાર્માઇન ૪૦ ગ્રામ, ગુલાબ જળ ૨૦૦ ગ્રામ, એસેન્સ જેરિમન ૨ ગ્રામ.

(૩) ઓક્સાઇઝ ૧૦૦ ગ્રામ, કાર્માઇન ૨ ગ્રામ.

આ બુકી થયો.

(૪) એક્ષાઇઝ ઓઈલ ૧૦૦૦ ગ્રામ, ટેક ૪૦૦ ગ્રામ, કાર્માઇન ૧૦ ગ્રામ, બનાવડી એસેન્સ ઓઈલ રોઝ ૫ ગ્રામ, એસેન્સ જર્મેનોટ ૩ ગ્રામ.

આ પણ બુકી છે.

(૫) સોલ્યુશન ઓઈલ ૧૦૦ ગ્રામ, બાચુ, એગિલ, એસિટેટ ૧ ગ્રામ, ઇથિર, એસિટેટ ૩ ગ્રામ, એવસિન સદગ.

પ્રથમ ફિલ્મને સ્પર્શ કરો, તેની બાજી કાતરણ કરી લો. પછી એક સ્ટોપર્ડ ગ્રીલીમાં બેક એસિટેટ નાખી, તેમાં એ કાતરણ હમેશા ખરડી બંધ કરી, તે ઓગળી નળ ત્યાં લગી રહેવા દો. પછી સુરત નેટમે એવસિન રંગ ઉમેરો.

૧૬.

ખીડી અને સિગારેટ

ખીડી, અને સિગારેટની ખપતથી કયો સમ્પત્તિ અણગમલ્ય હશે? પૈસાની પાંચ ખીડી, અને પૈસાની એ સિગારેટો ખીનારી કરોડોની વસ્તી જે દેશમાં મળતુદ હોય. જે દેશના ન્દાના ન્દાના ખાજોય ખીડી અને સિગારેટના હોદમાં ફસી, પાપ અને આજેય ફરી રહ્યા હોય ત્યાં તેના ઉદ્યોગની અને તેના નશાની કળાપના વિષે કહેવાનું લાગેજ દોષ. હા, સિગારેટ તો મોટી પુણ્યો ઉદ્યોગ છે. ખીડીના નણી પુણના ઉદ્યોગમાંય સારું નહોતું મળે છે અને એ દ્વારા માણસ લખપતિ થયા હોવાના કાખમાં મળતુદ છે

ખીડીનો ઉદ્યોગ ૫૦ કે ૧૦૦ રૂપિયાથી થય સરે. જે, જ્યારે સિગારેટના કારખાના જે કારો કે શાખોની પુણ્ય. અનિવાર્ય છે.

૧૭

સેન્ટ અને અતરો

માનવ શ્વભાવને અત્યંત પ્રિય એવી રૂઝમી એટલે સેન્ટ અને અતરો. એ જેકોના ધર્મિય ખૂબ કલકાયા છે.

સેન્ટ, પરદેશી કળાવનું છે અને અતરો દેશી કિંવા પુર્વના રંગની ચીજ. સેન્ટની ખતાવટમાં, રિપરિટ અનિવાર્ય છે, અતરમાં રિપરિટ મુજે નથી વપરાતું.

ખરી રીતે નેતાં, અતરોને ઉદ્યોગ એક અર્થમાં મુલકોદ્યોગ છે. સેન્ટનો ઉદ્યોગ એવી રીતેતો નથી, છતાં એ બેક ન્દાની પુણ્યાં થય સરે છે. અને સારો નહોતો મેલની આપે છે. એમાં તો કશી રાંકા નથીજ.

૧૮

ચામડાની ખતાવટો

ખતાવટનું ચામડું ન હોય તો શું થાય, તેનો સદમ વિચાર પણ કદી તમે કર્યો છે?

આ તેજ ચામડું છે, જેમાંથી નમે તમારા પગના રક્ષણ માટે જોડા બનાવે, હો, આ તેજ ચામડું છે, જેમાંથી તમારા કપડા લતાની અને પૈસાની સાચવણી માટે ન્દાની મોટી, પ્રકાર પ્રકારની જેમો બને છે અને એ સિગર કમનજીય ખીડી ચીજો પણ. સામેજ, ચામડાની ખતાવટો પાર વિનાની છે.

ચામડાને ઉપયોગમાં લાવવાની કિયા અને તેમાંથી જુદી જુદી ચીજો બનાવવાની કિયા એ જે જુદીજ ચીજો છે. પરંતુ કિયા એટલે ચામડાને ઉપયોગ-કમાવવાની કિયા; ખીડી કિયા એટલે તેને કાપી, રીડી, જેગર મ્પાદારની ચીજો તૈયાર કરવાની કારીગરી.

ચામડાની ખતાવટોના ધર્મી ધણે નકાવંત છે પણ માણસે ચામડા પ્રતે મુખ ધરાવના હોય, તેમને એના નકાવનપણાની સદને કમનજીય નથી. તેથી, ધણે ભાગે આ ધર્મમાંય પરદેશીઓએ પગડેડા જમાવી લીધા છે અને તેમના માત્ર પર ચામડું જીવન નમે છે. કલકાતાની પાસેનું બાનાનમરનું "માલા"નું કારખાનું એની એક ચકચકિત દહીત છે

ચામડાની ખતાવટોના ધર્મમાં પુણ્ય સારી જેવી જોઈએ. એ ખરું.

૧૯

રંગબેરંગી શાહીઓ

જાજરેથી મીખતા ખાજકથી લગને મોટી પેદીઓ ચકાવતા છૂદ લગી કોને સોડી વિના ચાલી સકે છે? કમુંય લખો અને કાલ પાંચે ભાષા કે શિપિમાં લખો, શાહી તો જોઈએજ.

શાહીઓ ધણ પ્રકારની હોય છે: (૧) લખવાની સામાન્ય. (૨) ફાકેનેન પેન માટેની ખાસ, (૩) નાજ ઉતારવા માટેની ખ સકાળીય અને રજર રેન્ડેન માટેની, કપડાં પર નિશાની કરવાની, ધાતુ પર લખવાની, ખાખમ માટેની

[જુઓ પાના ૪૪ પૃ.]

વેપારની ચાવી

ધંધાની મુદ્દાથી ગભરાતા બાહ્ય બંદેને માટે આ પુસ્તક આશિર્વાદ સમાન છે. ધર બેઠાં, ખીબા ધંધાની રોકાણ કે નવારી હોવા છતાં, નામની ધંદર પરચીસ રૂપિયાની પુછમાં વેપાર કેમ કરવો અને પોતાની આવક કેમ વધારવી એની વિગતવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં અપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ છન્દર ક્લોથિંગની પણ સંપૂર્ણ વિગત એમાં સરળ અને સારી ભાષામાં જણાવેલી હોઈ, પુસ્તક ધણુજ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા:-૧-આંખમાં નાંખવાનું પાણી. ૨-કાનમાં થતા દર્દ મટાડનાર દવા. ૩-કોહડ કિમ ૪ કોવલ સોલર. ૫-ખાંસી મટાડનાર દવા. ૬-ગુણકારક છીંકણી. ૭-ચામડી માટેના પાવડર. ૮-ચામડીના રોગો દૂર કરનાર મગ્નમ. ૯-બડાપણું દૂર કરનાર સાણ. ૧૦-જીંદાળ ભાવનાર પાવડર. ૧૧-ગાંધ મટાડનાર દવા. ૧૨-દંતમંજન. ૧૩-રેક ખાવના દર્દ દૂર કરનાર ચમત્કારીક દવા. ૧૪-દંતના દર્દ મટાડનાર દવા. ૧૫-દાદી બોડવા માટે લગાડવાનું કિમ. ૧૬-નાના બાળકોની દવા. ૧૭-આંધળ માટે મગ્નમ. ૧૮-ચેન બામ. ૧૯-ખીજ મટાડનાર દવા. ૨૦-મોઠામાંથી દુર્ગંધ દૂર કરનાર દવા. ૨૧-વૈન્ડરનું પાણી. ૨૨-વૈમોનેડ પાવડર. ૨૩-હોદી શુધ્ધ કરનાર દવા. ૨૪-વાળ બાળવા માટે પાવડર. ૨૫-વાળ કઠાડનાર દવા. ૨૬-વાળ કાઢવાને પાવડર. ૨૭-વાળ કાળા કરનાર કલર. ૨૮-સેરુ પાવડર. ૨૯-વાળમાં નાંખવાનું તેલ. ૩૦-સાઈમન્યુસ અને મિલ્કસાઈન. ૩૧-ચીતળાં મટીની દવા. ૩૨-ફિફ્થ પાવડર. ૩૩-સંધીવા મટાડનાર દવા. ૩૪-કાર્મીનિક સાણ. ૩૫-વાગાતની ગોળીઓ. ૩૬-સુગંધીદાર પોમેડ. ૩૭-સુગંધીદાર સાણ. ૩૮-ઈન્ફેક્ટીક પાવડર. ૩૯ ને ૪૦-કાણું ને જાડેન છુટ કિમ. ૪૧, ૪૨, ૪૩, કાણું, ટોની લાલ ને જાડેન છુટ પોલિસ. ૪૪-રોગ પોલિસ. ૪૫-એક વર્ષ સુધી બચે 'નદિ' એવી લાઠી. ૪૬-અધારમાં ચઢે એવી સાદી ૪૭ કપડોને સોલરૂક બનાવનાર દવા. ૪૮-કપડા પર લખવા માટેની સાદી. ૪૯-કોષલ વાનિસ. ૫૦-કોસસાનું બળતણ. ૫૧-જળે એવી દવા. ૫૨ કાચ કે ચીનીના તુલેસા વાસણ બેડનાર મિથણ. ૫૩-ચમત્કારીક પાવડર. ૫૪-ચમત્કારીક પ્રવાહી. ૫૫-ચાંદીનું મિલક કરનાર પાવડર. ૫૬, ૫૭-છાપ લખાણ માટેની સાદી. ૫૮-ખૂનું સસ્તો સાણ (એક આનાથી પણ ઓછાને એક રતલ) ૫૯-ખીજાતનું કાણું છુટ પોલિસ. ૬૦-પ્રવાહી સરસ. ૬૧-એસવાલાયો માટે ચમત્કારીક પ્રવાહી. ૬૨-ફિન્ચર પોલિસ. ૬૩-ફાઈન્ટેન પેન માટેની બ્લુ સાદી. ૬૪-અશિનમાં પુરવાનું તેલ. ૬૫-આખીઓના નાચ કરનાર કાચળ. ૬૬-રબર સ્ટાંપની સાદી. ૬૭-સાદીથી લખેલ લખાણ છુટાવનાર દવા. ૬૮, ૬૯, ૭૦-કાળો, જીને ને લાલ સાદી. ૭૧-ધરમણ સાણ. ૭૨, ૭૩, ૭૪-હેક્ટોગ્રાફી લાલ, લીલી, બ્લુ અને વાયોલેટ સાદી. ૭૫-કપડાની સુગંધીદાર ટિકટીઓ. ૭૬-પાઈના લેખલ. ૭૭-ખરેખર ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ. ૭૮-ગુણબની સુગંધીદાર ટિકટીઓ. ૭૯-અમ-કારિક રીંગો. ૮૦-ચમેલીની સુગંધીદાર ટિકટીઓ. ૮૧-જાદુઈ રમાલ. ૮૨-આડખાનના ખીયાં. ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-ફુબીકેટીમ કાળા, બદા, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન પેપર. ૮૮-તેપાર રતરના સિકકાઓ. ૮૯-પતરાની રેટેટ. ૯૦-ફેન્સી પત્રવચહાર બોક્સ. ૯૧, ૯૨-પુડાના મુગાફર અને પમ્પક. ૯૩-કાળા માર્બલ પેપર (તરી જાવના) ૯૪-રંગના રીંગો. ૯૫-રબર સ્ટાંપની બનાવટ. ૯૬-ટેલીના કાચળ. ૯૭-રેસમી રમાલ. ૯૮-જાળી. ૯૯-સાકડા ઉપર જાળી. ૯૯-ફેન્સી સાઈન બોર્ડ. ૧૦૦-શુભ અવમરના તૈયાર કાર્ડો. ૧૦૧-ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ. ૧૦૨-ચિત્રપુત્ર મુગાફર. ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, બ્લુ ને વાયોલેટ કાર્બન પેપર. ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૩, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૧૮, ૧૧૯, ૧૨૦, ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૪, ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૨૭, ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૩૦, ૧૩૧, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૩૫, ૧૩૬, ૧૩૭, ૧૩૮, ૧૩૯, ૧૪૦, ૧૪૧, ૧૪૨, ૧૪૩, ૧૪૪, ૧૪૫, ૧૪૬, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૧૫૦, ૧૫૧, ૧૫૨, ૧૫૩, ૧૫૪, ૧૫૫, ૧૫૬, ૧૫૭, ૧૫૮, ૧૫૯, ૧૬૦, ૧૬૧, ૧૬૨, ૧૬૩, ૧૬૪, ૧૬૫, ૧૬૬, ૧૬૭, ૧૬૮, ૧૬૯, ૧૭૦, ૧૭૧, ૧૭૨, ૧૭૩, ૧૭૪, ૧૭૫, ૧૭૬, ૧૭૭, ૧૭૮, ૧૭૯, ૧૮૦, ૧૮૧, ૧૮૨, ૧૮૩, ૧૮૪, ૧૮૫, ૧૮૬, ૧૮૭, ૧૮૮, ૧૮૯, ૧૯૦, ૧૯૧, ૧૯૨, ૧૯૩, ૧૯૪, ૧૯૫, ૧૯૬, ૧૯૭, ૧૯૮, ૧૯૯, ૨૦૦, ૨૦૧, ૨૦૨, ૨૦૩, ૨૦૪, ૨૦૫, ૨૦૬, ૨૦૭, ૨૦૮, ૨૦૯, ૨૧૦, ૨૧૧, ૨૧૨, ૨૧૩, ૨૧૪, ૨૧૫, ૨૧૬, ૨૧૭, ૨૧૮, ૨૧૯, ૨૨૦, ૨૨૧, ૨૨૨, ૨૨૩, ૨૨૪, ૨૨૫, ૨૨૬, ૨૨૭, ૨૨૮, ૨૨૯, ૨૩૦, ૨૩૧, ૨૩૨, ૨૩૩, ૨૩૪, ૨૩૫, ૨૩૬, ૨૩૭, ૨૩૮, ૨૩૯, ૨૪૦, ૨૪૧, ૨૪૨, ૨૪૩, ૨૪૪, ૨૪૫, ૨૪૬, ૨૪૭, ૨૪૮, ૨૪૯, ૨૫૦, ૨૫૧, ૨૫૨, ૨૫૩, ૨૫૪, ૨૫૫, ૨૫૬, ૨૫૭, ૨૫૮, ૨૫૯, ૨૬૦, ૨૬૧, ૨૬૨, ૨૬૩, ૨૬૪, ૨૬૫, ૨૬૬, ૨૬૭, ૨૬૮, ૨૬૯, ૨૭૦, ૨૭૧, ૨૭૨, ૨૭૩, ૨૭૪, ૨૭૫, ૨૭૬, ૨૭૭, ૨૭૮, ૨૭૯, ૨૮૦, ૨૮૧, ૨૮૨, ૨૮૩, ૨૮૪, ૨૮૫, ૨૮૬, ૨૮૭, ૨૮૮, ૨૮૯, ૨૯૦, ૨૯૧, ૨૯૨, ૨૯૩, ૨૯૪, ૨૯૫, ૨૯૬, ૨૯૭, ૨૯૮, ૨૯૯, ૩૦૦, ૩૦૧, ૩૦૨, ૩૦૩, ૩૦૪, ૩૦૫, ૩૦૬, ૩૦૭, ૩૦૮, ૩૦૯, ૩૧૦, ૩૧૧, ૩૧૨, ૩૧૩, ૩૧૪, ૩૧૫, ૩૧૬, ૩૧૭, ૩૧૮, ૩૧૯, ૩૨૦, ૩૨૧, ૩૨૨, ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૩૨૬, ૩૨૭, ૩૨૮, ૩૨૯, ૩૩૦, ૩૩૧, ૩૩૨, ૩૩૩, ૩૩૪, ૩૩૫, ૩૩૬, ૩૩૭, ૩૩૮, ૩૩૯, ૩૪૦, ૩૪૧, ૩૪૨, ૩૪૩, ૩૪૪, ૩૪૫, ૩૪૬, ૩૪૭, ૩૪૮, ૩૪૯, ૩૫૦, ૩૫૧, ૩૫૨, ૩૫૩, ૩૫૪, ૩૫૫, ૩૫૬, ૩૫૭, ૩૫૮, ૩૫૯, ૩૬૦, ૩૬૧, ૩૬૨, ૩૬૩, ૩૬૪, ૩૬૫, ૩૬૬, ૩૬૭, ૩૬૮, ૩૬૯, ૩૭૦, ૩૭૧, ૩૭૨, ૩૭૩, ૩૭૪, ૩૭૫, ૩૭૬, ૩૭૭, ૩૭૮, ૩૭૯, ૩૮૦, ૩૮૧, ૩૮૨, ૩૮૩, ૩૮૪, ૩૮૫, ૩૮૬, ૩૮૭, ૩૮૮, ૩૮૯, ૩૯૦, ૩૯૧, ૩૯૨, ૩૯૩, ૩૯૪, ૩૯૫, ૩૯૬, ૩૯૭, ૩૯૮, ૩૯૯, ૪૦૦, ૪૦૧, ૪૦૨, ૪૦૩, ૪૦૪, ૪૦૫, ૪૦૬, ૪૦૭, ૪૦૮, ૪૦૯, ૪૧૦, ૪૧૧, ૪૧૨, ૪૧૩, ૪૧૪, ૪૧૫, ૪૧૬, ૪૧૭, ૪૧૮, ૪૧૯, ૪૨૦, ૪૨૧, ૪૨૨, ૪૨૩, ૪૨૪, ૪૨૫, ૪૨૬, ૪૨૭, ૪૨૮, ૪૨૯, ૪૩૦, ૪૩૧, ૪૩૨, ૪૩૩, ૪૩૪, ૪૩૫, ૪૩૬, ૪૩૭, ૪૩૮, ૪૩૯, ૪૪૦, ૪૪૧, ૪૪૨, ૪૪૩, ૪૪૪, ૪૪૫, ૪૪૬, ૪૪૭, ૪૪૮, ૪૪૯, ૪૫૦, ૪૫૧, ૪૫૨, ૪૫૩, ૪૫૪, ૪૫૫, ૪૫૬, ૪૫૭, ૪૫૮, ૪૫૯, ૪૬૦, ૪૬૧, ૪૬૨, ૪૬૩, ૪૬૪, ૪૬૫, ૪૬૬, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૬૯, ૪૭૦, ૪૭૧, ૪૭૨, ૪૭૩, ૪૭૪, ૪૭૫, ૪૭૬, ૪૭૭, ૪૭૮, ૪૭૯, ૪૮૦, ૪૮૧, ૪૮૨, ૪૮૩, ૪૮૪, ૪૮૫, ૪૮૬, ૪૮૭, ૪૮૮, ૪૮૯, ૪૯૦, ૪૯૧, ૪૯૨, ૪૯૩, ૪૯૪, ૪૯૫, ૪૯૬, ૪૯૭, ૪૯૮, ૪૯૯, ૫૦૦, ૫૦૧, ૫૦૨, ૫૦૩, ૫૦૪, ૫૦૫, ૫૦૬, ૫૦૭, ૫૦૮, ૫૦૯, ૫૧૦, ૫૧૧, ૫૧૨, ૫૧૩, ૫૧૪, ૫૧૫, ૫૧૬, ૫૧૭, ૫૧૮, ૫૧૯, ૫૨૦, ૫૨૧, ૫૨૨, ૫૨૩, ૫૨૪, ૫૨૫, ૫૨૬, ૫૨૭, ૫૨૮, ૫૨૯, ૫૩૦, ૫૩૧, ૫૩૨, ૫૩૩, ૫૩૪, ૫૩૫, ૫૩૬, ૫૩૭, ૫૩૮, ૫૩૯, ૫૪૦, ૫૪૧, ૫૪૨, ૫૪૩, ૫૪૪, ૫૪૫, ૫૪૬, ૫૪૭, ૫૪૮, ૫૪૯, ૫૫૦, ૫૫૧, ૫૫૨, ૫૫૩, ૫૫૪, ૫૫૫, ૫૫૬, ૫૫૭, ૫૫૮, ૫૫૯, ૫૬૦, ૫૬૧, ૫૬૨, ૫૬૩, ૫૬૪, ૫૬૫, ૫૬૬, ૫૬૭, ૫૬૮, ૫૬૯, ૫૭૦, ૫૭૧, ૫૭૨, ૫૭૩, ૫૭૪, ૫૭૫, ૫૭૬, ૫૭૭, ૫૭૮, ૫૭૯, ૫૮૦, ૫૮૧, ૫૮૨, ૫૮૩, ૫૮૪, ૫૮૫, ૫૮૬, ૫૮૭, ૫૮૮, ૫૮૯, ૫૯૦, ૫૯૧, ૫૯૨, ૫૯૩, ૫૯૪, ૫૯૫, ૫૯૬, ૫૯૭, ૫૯૮, ૫૯૯, ૬૦૦, ૬૦૧, ૬૦૨, ૬૦૩, ૬૦૪, ૬૦૫, ૬૦૬, ૬૦૭, ૬૦૮, ૬૦૯, ૬૧૦, ૬૧૧, ૬૧૨, ૬૧૩, ૬૧૪, ૬૧૫, ૬૧૬, ૬૧૭, ૬૧૮, ૬૧૯, ૬૨૦, ૬૨૧, ૬૨૨, ૬૨૩, ૬૨૪, ૬૨૫, ૬૨૬, ૬૨૭, ૬૨૮, ૬૨૯, ૬૩૦, ૬૩૧, ૬૩૨, ૬૩૩, ૬૩૪, ૬૩૫, ૬૩૬, ૬૩૭, ૬૩૮, ૬૩૯, ૬૪૦, ૬૪૧, ૬૪૨, ૬૪૩, ૬૪૪, ૬૪૫, ૬૪૬, ૬૪૭, ૬૪૮, ૬૪૯, ૬૫૦, ૬૫૧, ૬૫૨, ૬૫૩, ૬૫૪, ૬૫૫, ૬૫૬, ૬૫૭, ૬૫૮, ૬૫૯, ૬૬૦, ૬૬૧, ૬૬૨, ૬૬૩, ૬૬૪, ૬૬૫, ૬૬૬, ૬૬૭, ૬૬૮, ૬૬૯, ૬૭૦, ૬૭૧, ૬૭૨, ૬૭૩, ૬૭૪, ૬૭૫, ૬૭૬, ૬૭૭, ૬૭૮, ૬૭૯, ૬૮૦, ૬૮૧, ૬૮૨, ૬૮૩, ૬૮૪, ૬૮૫, ૬૮૬, ૬૮૭, ૬૮૮, ૬૮૯, ૬૯૦, ૬૯૧, ૬૯૨, ૬૯૩, ૬૯૪, ૬૯૫, ૬૯૬, ૬૯૭, ૬૯૮, ૬૯૯, ૭૦૦, ૭૦૧, ૭૦૨, ૭૦૩, ૭૦૪, ૭૦૫, ૭૦૬, ૭૦૭, ૭૦૮, ૭૦૯, ૭૧૦, ૭૧૧, ૭૧૨, ૭૧૩, ૭૧૪, ૭૧૫, ૭૧૬, ૭૧૭, ૭૧૮, ૭૧૯, ૭૨૦, ૭૨૧, ૭૨૨, ૭૨૩, ૭૨૪, ૭૨૫, ૭૨૬, ૭૨૭, ૭૨૮, ૭૨૯, ૭૩૦, ૭૩૧, ૭૩૨, ૭૩૩, ૭૩૪, ૭૩૫, ૭૩૬, ૭૩૭, ૭૩૮, ૭૩૯, ૭૪૦, ૭૪૧, ૭૪૨, ૭૪૩, ૭૪૪, ૭૪૫, ૭૪૬, ૭૪૭, ૭૪૮, ૭૪૯, ૭૫૦, ૭૫૧, ૭૫૨, ૭૫૩, ૭૫૪, ૭૫૫, ૭૫૬, ૭૫૭, ૭૫૮, ૭૫૯, ૭૬૦, ૭૬૧, ૭૬૨, ૭૬૩, ૭૬૪, ૭૬૫, ૭૬૬, ૭૬૭, ૭૬૮, ૭૬૯, ૭૭૦, ૭૭૧, ૭૭૨, ૭૭૩, ૭૭૪, ૭૭૫, ૭૭૬, ૭૭૭, ૭૭૮, ૭૭૯, ૭૮૦, ૭૮૧, ૭૮૨, ૭૮૩, ૭૮૪, ૭૮૫, ૭૮૬, ૭૮૭, ૭૮૮, ૭૮૯, ૭૯૦, ૭૯૧, ૭૯૨, ૭૯૩, ૭૯૪, ૭૯૫, ૭૯૬, ૭૯૭, ૭૯૮, ૭૯૯, ૮૦૦, ૮૦૧, ૮૦૨, ૮૦૩, ૮૦૪, ૮૦૫, ૮૦૬, ૮૦૭, ૮૦૮, ૮૦૯, ૮૧૦, ૮૧૧, ૮૧૨, ૮૧૩, ૮૧૪, ૮૧૫, ૮૧૬, ૮૧૭, ૮૧૮, ૮૧૯, ૮૨૦, ૮૨૧, ૮૨૨, ૮૨૩, ૮૨૪, ૮૨૫, ૮૨૬, ૮૨૭, ૮૨૮, ૮૨૯, ૮૩૦, ૮૩૧, ૮૩૨, ૮૩૩, ૮૩૪, ૮૩૫, ૮૩૬, ૮૩૭, ૮૩૮, ૮૩૯, ૮૪૦, ૮૪૧, ૮૪૨, ૮૪૩, ૮૪૪, ૮૪૫, ૮૪૬, ૮૪૭, ૮૪૮, ૮૪૯, ૮૫૦, ૮૫૧, ૮૫૨, ૮૫૩, ૮૫૪, ૮૫૫, ૮૫૬, ૮૫૭, ૮૫૮, ૮૫૯, ૮૬૦, ૮૬૧, ૮૬૨, ૮૬૩, ૮૬૪, ૮૬૫, ૮૬૬, ૮૬૭, ૮૬૮, ૮૬૯, ૮૭૦, ૮૭૧, ૮૭૨, ૮૭૩, ૮૭૪, ૮૭૫, ૮૭૬, ૮૭૭, ૮૭૮, ૮૭૯, ૮૮૦, ૮૮૧, ૮૮૨, ૮૮૩, ૮૮૪, ૮૮૫, ૮૮૬, ૮૮૭, ૮૮૮, ૮૮૯, ૮૯૦, ૮૯૧, ૮૯૨, ૮૯૩, ૮૯૪, ૮૯૫, ૮૯૬, ૮૯૭, ૮૯૮, ૮૯૯, ૯૦૦, ૯૦૧, ૯૦૨, ૯૦૩, ૯૦૪, ૯૦૫, ૯૦૬, ૯૦૭, ૯૦૮, ૯૦૯, ૯૧૦, ૯૧૧, ૯૧૨, ૯૧૩, ૯૧૪, ૯૧૫, ૯૧૬, ૯૧૭, ૯૧૮, ૯૧૯, ૯૨૦, ૯૨૧, ૯૨૨, ૯૨૩, ૯૨૪, ૯૨૫, ૯૨૬, ૯૨૭, ૯૨૮, ૯૨૯, ૯૩૦, ૯૩૧, ૯૩૨, ૯૩૩, ૯૩૪, ૯૩૫, ૯૩૬, ૯૩૭, ૯૩૮, ૯૩૯, ૯૪૦, ૯૪૧, ૯૪૨, ૯૪૩, ૯૪૪, ૯૪૫, ૯૪૬, ૯૪૭, ૯૪૮, ૯૪૯, ૯૫૦, ૯૫૧, ૯૫૨, ૯૫૩, ૯૫૪, ૯૫૫, ૯૫૬, ૯૫૭, ૯૫૮, ૯૫૯, ૯૬૦, ૯૬૧, ૯૬૨, ૯૬૩, ૯૬૪, ૯૬૫, ૯૬૬, ૯૬૭, ૯૬૮, ૯૬૯, ૯૭૦, ૯૭૧, ૯૭૨, ૯૭૩, ૯૭૪, ૯૭૫, ૯૭૬, ૯૭૭, ૯૭૮, ૯૭૯, ૯૮૦, ૯૮૧, ૯૮૨, ૯૮૩, ૯૮૪, ૯૮૫, ૯૮૬, ૯૮૭, ૯૮૮, ૯૮૯, ૯૯૦, ૯૯૧, ૯૯૨, ૯૯૩, ૯૯૪, ૯૯૫, ૯૯૬, ૯૯૭, ૯૯૮, ૯૯૯, ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫, ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૩, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૧૮, ૧૧૯, ૧૨૦, ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૪, ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૨૭, ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૩૦, ૧૩૧, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૩૫, ૧૩૬, ૧૩૭, ૧૩૮, ૧૩૯, ૧૪૦, ૧૪૧, ૧૪૨, ૧૪૩, ૧૪૪, ૧૪૫, ૧૪૬, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૧૫૦, ૧૫૧, ૧૫૨, ૧૫૩, ૧૫૪, ૧૫૫, ૧૫૬, ૧૫૭, ૧૫૮, ૧૫૯, ૧૬૦, ૧૬૧, ૧૬૨, ૧૬૩, ૧૬૪, ૧૬૫, ૧૬૬, ૧૬૭, ૧૬૮, ૧૬૯, ૧૭૦, ૧૭૧, ૧૭૨, ૧૭૩, ૧૭૪, ૧૭૫, ૧૭૬, ૧૭૭, ૧૭૮, ૧૭૯, ૧૮૦, ૧૮૧, ૧૮૨, ૧૮૩, ૧૮૪, ૧૮૫, ૧૮૬, ૧૮૭, ૧૮૮, ૧૮૯, ૧૯૦, ૧૯૧, ૧૯૨, ૧૯૩, ૧૯૪, ૧૯૫, ૧૯૬, ૧૯૭, ૧૯૮, ૧૯૯, ૨૦૦, ૨૦૧, ૨૦૨, ૨૦૩, ૨૦૪, ૨૦૫, ૨૦૬, ૨૦૭, ૨૦૮, ૨૦૯, ૨૧૦, ૨૧૧, ૨૧૨, ૨૧૩, ૨૧૪, ૨૧૫, ૨૧૬, ૨૧૭, ૨૧૮, ૨૧૯, ૨૨૦, ૨૨૧, ૨૨૨, ૨૨૩, ૨૨૪, ૨૨૫, ૨૨૬, ૨૨૭, ૨૨૮, ૨૨૯, ૨૩૦, ૨૩૧, ૨૩૨, ૨૩૩, ૨૩૪, ૨૩૫, ૨૩૬, ૨૩૭, ૨૩૮, ૨૩૯, ૨૪૦, ૨૪૧, ૨૪૨, ૨૪૩, ૨૪૪, ૨૪૫, ૨૪૬, ૨૪૭, ૨૪૮, ૨૪૯, ૨૫૦, ૨૫૧, ૨૫૨, ૨૫૩, ૨૫૪, ૨૫૫, ૨૫૬, ૨૫૭, ૨૫૮, ૨૫૯, ૨૬૦, ૨૬૧, ૨૬૨, ૨૬૩, ૨૬૪, ૨૬૫, ૨૬૬, ૨૬૭, ૨૬૮, ૨૬૯, ૨૭૦, ૨૭૧, ૨૭૨, ૨૭૩, ૨૭૪, ૨૭૫, ૨૭૬, ૨૭૭, ૨૭૮, ૨૭૯, ૨૮૦, ૨૮૧, ૨૮૨, ૨૮૩, ૨૮૪, ૨૮૫, ૨૮૬, ૨૮૭, ૨૮૮, ૨૮૯, ૨૯૦, ૨૯૧, ૨૯૨, ૨૯૩, ૨૯૪, ૨૯૫, ૨૯૬, ૨૯૭, ૨૯૮, ૨૯૯, ૩૦૦, ૩૦૧, ૩૦૨, ૩૦૩, ૩૦૪, ૩૦૫, ૩૦૬, ૩૦૭, ૩૦૮, ૩૦૯, ૩૧૦, ૩૧૧, ૩૧૨, ૩૧૩, ૩૧૪, ૩૧૫, ૩૧૬, ૩૧૭, ૩૧૮, ૩૧૯, ૩૨૦, ૩૨૧, ૩૨૨, ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૩૨૬, ૩૨૭, ૩૨૮, ૩૨૯, ૩૩૦, ૩૩૧, ૩૩૨, ૩૩૩, ૩૩૪, ૩૩૫, ૩૩૬, ૩૩૭, ૩૩૮, ૩૩૯, ૩૪૦, ૩૪૧, ૩૪૨, ૩૪૩, ૩૪૪, ૩૪૫, ૩૪૬, ૩૪૭, ૩૪૮, ૩૪૯, ૩૫૦, ૩૫૧, ૩૫૨, ૩૫૩, ૩૫૪, ૩૫૫, ૩૫૬, ૩૫૭, ૩૫૮, ૩૫૯, ૩૬૦, ૩૬૧, ૩૬૨, ૩૬૩, ૩૬૪, ૩૬૫, ૩૬૬, ૩૬૭, ૩૬૮, ૩૬૯, ૩૭૦, ૩૭૧, ૩૭૨, ૩૭૩, ૩૭૪, ૩૭૫, ૩૭૬, ૩૭૭, ૩૭૮, ૩૭૯, ૩૮૦, ૩૮૧, ૩૮૨, ૩૮૩, ૩૮૪, ૩૮૫, ૩૮૬, ૩૮૭, ૩૮૮, ૩૮૯, ૩૯૦, ૩૯૧, ૩૯૨, ૩૯૩, ૩૯૪, ૩૯૫, ૩૯૬, ૩૯૭, ૩૯૮, ૩૯૯, ૪૦૦, ૪૦૧, ૪૦૨, ૪૦૩, ૪૦૪, ૪૦૫, ૪૦૬, ૪૦૭, ૪૦૮, ૪૦૯, ૪૧૦, ૪૧૧, ૪૧૨, ૪૧૩, ૪૧૪, ૪૧૫, ૪૧૬, ૪૧૭, ૪૧૮, ૪૧૯, ૪૨૦, ૪૨૧, ૪૨૨, ૪૨૩, ૪૨૪, ૪૨૫, ૪૨૬, ૪૨૭, ૪૨૮, ૪૨૯, ૪૩૦, ૪૩૧, ૪૩૨, ૪૩૩, ૪૩૪, ૪૩૫, ૪૩૬, ૪૩૭, ૪૩૮, ૪૩૯, ૪૪૦, ૪૪૧, ૪૪૨, ૪૪૩, ૪૪૪, ૪૪૫, ૪૪૬, ૪૪૭, ૪૪૮, ૪૪૯, ૪૫૦, ૪૫૧,

અમ્બરનું એસેન્સ

અમ્બર ૧ ગ્રામ, રેક્ટીફાઇડ સ્પિરિટ ૩ ઓંસ,

દશથી વાર દહાડા લગી બાંખવા રહેવા દઇ, ફિલ્ટર કરો.

આંખના રોગ માટે

કાંડીખાર તોલો ૦૧, ગુલાબ પાણી તોલા ૫, ખટી સાકર તોલા ૨૫.

આંખમાં ટીપાં નાખવાં.

—એ ટી. એ કમકમાવાવા

આંટણનો મંલમ

લાનેસિન ૪ ઓંસ, વેસેપાઇન ૨ ઓંસ, સેલિસિલિક એસિડ ૧૩ ઓંસ.

ઉષ્ણ-શત્રુ

ઉષ્ણનો નાશ કરવા કિંવા ઉષ્ણથી બિની કપડાં વ. ને નાશ પામતા અટકાવવા માટે નીચલાં બે પ્રયોગો ઉપયોગી છે:—

(૧)—કપુર ૪ તોલા, લોખાન ૧ તોલો, કાળાં મરી ૨ તોલા, સંકલનો બ્લેર ૫ તોલા. ગધાની ખારીક બુકી કરી, મિશ્ર કરો અને કપડાં વ. પર છાંટો.

(૨)—આંધક કેમ્ફર ૧ લાગ, સ્પિરિટ ઓફ તર્પેન્ડાઇન ૧ લાગ.

એકને મેળવી, ઉઘા બોટલીંગ પેપરના કટકાઓને એમાં બાંજવી લો અને ખેંચી એ બોટલીંગ પેપર કપડાં વ. માં રાખી મુકો.

ગ્લિસરોફોસ્ફેટનું શરબત

ફલસિયમ ગ્લિસરોફોસ્ફેટ ૨૦૦ ગ્રેન, પોટાસિયમ-ગ્લિસરોફોસ્ફેટ ૧૦૦ ગ્રેન, સોડિયમ ગ્લિસરોફોસ્ફેટ ૧૦૦ ગ્રેન, મેગ્નેસિયમ ગ્લિસરોફોસ્ફેટ ૧૦૦ ગ્રેન, આપર્ન ગ્લિસરોફોસ્ફેટ

૫૦ ગ્રેન, ગ્લિસરો ફોસ્ફીક એસિડ (૨૦%નું) ૨૦૦ ટીપાં, ક્રેડેઇન ૫૦ ગ્રેન, સ્ટ્રીકનાઇન ૨ ગ્રેન, આંડ ૮ ઓંસ, ગ્લિસરીન ૪ ઓંસ, ટીકચર કડબેર ૩૦૦ ટીપાં, ક્લોરોફોર્મ ૨૦ ટીપાં, અલકોહલ ૪૦ ટીપાં, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી સુરત પરૂં.

પહેલાં ગ્લિસરીનમાં ૪ ઓંસ નોટનું પાણી ઉમેરી, તેમાં પહેલા પાંચે ગ્લિસરોફોસ્ફેટો ખરબ કરો. પછી એક વાસણમાં ગ્લિસરો ફોસ્ફીક એસિડ લઇ, તેમાં ક્રેડેઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન-સુરત હોય તો સદગ્ગરમી આપીને-આગળાવો અને તેને પેલા ખરબવાલા મિશ્રણમાં ઉમેરી દો. પછી એમાં આંડ નાખી, ઠંડી રીતેજ આગળાવી, પછી ગાળાની બધી બીજો ઉમેરી દઇ, બેડા કપડામાંથી બે ત્રણ વાર ગાળી લો.

ગ્લુકોસનું શરબત

વિકવિડ ગ્લુકોસ ૨૫૦ લાગ, સાદું શરબત ૫૦૦ લાગ.

એકને મેળવી, સદગ્ગરમ કરો.

છત્રી વારનિશ

તર્પેન્ડાઇન ૨ રતલ, મુરદારશિંગ ૧ રતલ, અગ્રમીનું તેલ ૩ રતલ.

મુરદારશિંગને ખારીક વાડી, અગ્રમીના તેલમાં નાખી ઉકાળો. જ્યારે ખરાબર એક છત્ર થઇ જાય ત્યારે વાસણને સુધા પરથી ઉતારી, સુવાથી ખુબ છેડે લઇ જઇ, એમાં તર્પેન્ડાઇન ઉમેરી, ખુબ દલાવો.

છાપખાનાનું રોસર કમ્પોઝિશન

સરસ ૬૪ લાગ, પાણી ૪૮ લાગ, અગ્રમીનું તેલ ૬૬ લાગ, ગોળની રાગ ૬૪ લાગ, ક્લોરોફોર્મ ઓફ ફલસિયમ ૩ લાગ, રાજનનો બુકો ૮ લાગ.

સરેસને પાણીમાં બીજવી, પછી ગરમ ફરી ઓગળાવે. બીજા દાય પર અગસીના તેડને ૧૫૦' એક જટલું ગરમ કરી, તેને પ્રવાહી સરેસમાં ઉમેરી, પછી ગોળની રાખ અને કેલ્સિયમ ક્લોરાઇડ નાખી, છેવટે રાખ ની કુદી ઉમેરી અને મિશ્રણને ઠારી લેા.

જંતુનાશક પ્રવાહી

ઇનસેક્ટ પાવડર ૮ ઑંસ, ધાસત્રેલ ૧ ગેલન, યુકલિપ્ટસ ઑઇલ ૧ ઑંસ, ઑઇલ સિટ્રોનેલા સદમ.

પહેલાં ધાસત્રેલમાં ઇનસેક્ટ પાવડર નાખી, ૪૮ કલાક મગી રહેવા દઇ, પછી ગાળી લેા અને તેમાં યુકલિપ્ટસ ઑઇલ ઉમેરી, ધાસત્રેલની બદલુને છુપાવવા માટે જરૂરત લાગે તેટલું ઑઇલ સિટ્રોનેલા પણ મેળવેા.

જંતુઓને મારવા માટે પિચકારી વડે એનો છંદકાપ કરવામાં આવે છે.

વૃક્ષોત્તમ માટે મુશું

કોનાગળી તેલ ૫, વરીવાળી તેલ ૨૫, મુક્તક કેળું તેલ ૨૫, મુક તેલ ૨૫, લીમળ તેલ ૪, સંચલ તેલ ૨.

બારીક મુશું કરી તેા ૦૫ રાત્રે સુતી વખતે પાણી સાથે ફાંમવું.

—એ. ટી. એ. કલકત્તાવાસી

નકલી પ્લોટિંગ

જાન્યુઆરી ૧૪ રતલ, જાટરાનો લોટ ૨ રતલ. એક પદાર્થો વચનથી મમ, તેમાં એટલું પાણી નાખેા કે લચકા જલું બને પછી તેને મેલ્ય આકારના બીજામાં ભરી, દળાવી લેા. સખ્ત યત્ન જરૂરી.

આ પ્લોટિંગ-આકારનિય સરની પણ છે અને કપરોગિતામાં સર્વોત્તમ પણ;

નકલી હાથીદાંત

કેસીન ૨ ફૂ રતલ, લાપકર એમોનિયા ૧૦ ઑંસ, ક્લો ચુનો ૩ રતલ, એસિટેટ ઑફ એલ્યુમિનિયમ ૨ રતલ, ફટકડી ૧૦ ઑંસ, કેલ્સિયમ સલ્ફેટ ૧૫ રતલ, અપ્પનનું તેલ ૧ ફૂ રતલ.

પ્રથમ કેસીનને એમોનિયામાં ઓગળાવી લઇ, પછી કમવાર બધા પદાર્થો (નકર પદાર્થોની બારીક ભૂકી કરીને) ઉમેરી અને મિશ્રણને ખૂબ ઘૂંટી, રોલર-પર્ચમાંથી પસાર કરી બેઇલી બકાઇની પ્લેઇટા બનાવી લેા. પછી એ પ્લેઇટાને સુકવી લઇ, ગરમ કસેલા પાટુના બીજામાં મુકી દબારી, હચા મુજબની ચીજો બનાવી લેા. વા તેની બારીક ભૂકી કરી, પછી બીજામાં ભરી, સખ્ત દળાવુ આપી આદો નેવા આકાર તૈયાર કરેા.

આ પદાર્થમાંથી બનાવેલી ચીજોને પાછગથી ૨ ઑંસ સફેદ સરેસ, ૪ ઑંસ ફેસફીક એસિડ અને ૪૦ ઑંસ પાણીના બનાવેલા મિશ્રણમાં ભેળી લઇ સુકવી, પોલિશ કરી, લાખ-વારનિશ વડે ચમકાવવી કરી લેવી બેઇએ.

પેટની ગરમીનો ઇલાજ

આંબડા તેલો ૦૫, અદેડ તેલો ૦૫, દરડા તેલો ૦૫.

તહેને વારી, રાત્રે એક ગ્લાસમાં પાણી લઇ બીજરી રાખવા. સવારે પાણી ગાળી લઇ, થોડી ખડી સાકર નાખી પી જવું અને બાકા રહેલા કુચામાં ફરી પાણી નાખી બીજની, તે પાણી રાત્રે ગાળી પી જવું અને કુચો ફેંકા દેવા. એ રીતે પંદર દરડા લગી ઇલાજ કરવાથી પેટની ગરમી નાબુદ થશે.

—એ. ટી. એ. કલકત્તાવાસી

“કમર” : અંક ૯૭ મો

પોટાસિયમ સાઇટ્રેટ

(અ) સાઇટ્રીક એસિડ ૨૧૬ ગ્રામ, ગરમ પાણી ૨ ઓંસ

(બ) પોટાસિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૧૦૦ ગ્રામ, ગરમ પાણી ૨ ઓંસ.

એકને જુદા જુદા ઓગળાવી, પછી મેળવો. તેથી પરપોટા ઉઠવા માંડશે. જ્યારે પરપોટા શરૂ થાય ત્યારે એ મિશ્રણને ઉકાળીને સુકવી મો. નજર પડાય ત્યારે તેજ પોટાસિયમ સાઇટ્રેટ.

મસાનો મલમ

(૧)-ટેમેલ ૧૦ ઓંસ, ગ્રીક એસ્પાઇડ ૩૩ ઓંસ, ટેનીક એસિડ ૪ ગ્રામ, પાવડર હેમેલિસ ૪ ગ્રામ, કાર્બોસિક એસિડ ક્રિસ્ટલ ૮ ગ્રામ, પીપ્પી, મીથ ૩ ઓંસ, સોફ્ટ પેરેશીન ૫૭ ઓંસ.

બધાને મિશ્ર કરી, મસમ બનાવો.

(૨)-ટેનીક એસિડ ૪૦૦ ગ્રેન, ગિરમય સ્વપ્નાઇટ્રેટ ૬૦ ગ્રેન, પપ્પ ઓગીઇ ૧૫ ગ્રેન, બુમ ફેટ ૪૮૦ ગ્રેન, એક્સ્ટ્રેક્ટ હેમેલિસ સિક્કરિડ ૬ ગ્રામ, મુકપિપ્પટસ ઓઇલ ૧૦ ટીપા.

લિપ સાલ્વ (Lip Salve)

ગીદી બદામનું તેલ ૮ ઓંસ, સફેદ મીઝ ૧ ઓંસ, પોટાસિયમ ક્લોરેટની જુદી ૨ ગ્રામ, કાર્બોન ૨ ગ્રેન, ઓટો રોઝ સદજ.

પહેલી ચારે ગીઝોને સદજ ગરમીની મદદ વડે એકરસ કરી, ઠંડા પડ્યા પછી મુખમાં માટે ઓટો રોઝ મેળવો.

સાર્સાપરીલાનું શરબત

ફ્લુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ સાર્સાપરીલા ૮ ઓંસ, ફ્લુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ ગિલસરીલા ૫ ગ્રામ, ફ્લુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ સેના ૫ ગ્રામ, ખાંડ ૩૦ ઓંસ, ઓઇલ સસાક્રાસ ૨ ટીપા, ઓઇલ અનીસ ૨ ટીપા, ઓઇલ ગેલ્લથેરિયા ૨ ટીપા, પાણી મુરત પરવું.

પહેલાં ત્રણે ફ્લુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટોને મેળવી, પછી તેમાં ત્રણે તેલ ઉમેરી ખૂબ દલાવો અને પછી એટલું પાણી નાખી કે પ્રવાહી ૨૪ ફ્લુઇડ ઓંસ બેટલું થાય. દરે તેને એક કલાક લગી ઠરવા દઈ, પછી ફિલ્ટર કરી લો અને સદજ ગરમીની મદદ સહ, તેમાં ખાંડ ઓગળાવી, શરબત ઠંડું પડતાં, ગાળી દઈ, બીજું એટલું પાણી ઉમેરો કે શરબત કુલ ૪૦ ફ્લુઇડ ઓંસ થઈ જાય.

એસ્કુસેઇડ સોલ્યુશન

સોલ્યુસેઇડની બારીક કાતરણો ૫ ભાગ, એમિલ એસિડેટ ૧૬ ભાગ, એસિટોન ૧૬ ભાગ, સફરીક પ્રધર ૧૬ ભાગ.

પરોળા મોટાની શીશીમાં પહેલાં સોલ્યુ-સેઇડની કાતરણ નાખી, ઉપરથી બાકીની દવાઓ ઉમેરી, સુષળંધ કરી શીશીને રહેવા દો. થોડા સમય પછી સોલ્યુશન તૈયાર થઈ જશે.

એસ્કુમિનિયમ-આંદી

આ ધાતુ અત્યંત ચમકે ધરાવે છે.

તાંબુ ૭૦ ભાગ, નિકલ ૨૩ ભાગ, એસ્કુ-મિનિયમ ૭ ભાગ.

પ્લેટિનમ-એન્ડ્ર

નિકલ ૧૦૦ ભાગ, કમ્પ '૧૦ ભાગ, પ્લેટિનમ ૧ ભાગ.

મેન્થોલનો શરકો

મેન્થોલ ૩ ભાગ, ઉગ્ધા શરકો ૯૭ ભાગ.

આ પ્રવાહી, ફાગળા કરવા માટે પાણીમાં મેળવી ઉપયોગમાં લેવાય છે.

મેન્થોલ-બરફ (Menthol Ice)

સ્પર્મેસિટિ ૧૦ ભાગ, પેરેશીન ઓઇલ ૧૦ ભાગ, મેન્થોલ ૧૦ ભાગ.

પહેલી એક ગીઝોને પીગળાવી, તેમાં ઉગ્ધી ચીઝ ઉમેરી, દારી લો.

નમત વ. માટે નાકે ધસવાને ઠામ આવે છે.

દિલરોઝ [૨૭૨૨૬]

દરેક પ્રકારનાં અને દરેક પ્રદેશમાં થતા
 યુગ્મગ્રામો, નાના મોટા અખો, ખરબચુ,
 દશાન, ગંઢપણ, નાસર, ભયંદર, કંદમાળ,
 રસોત્રી, હરસ, મસા, જેમ વગેરે પર એક
 અકસીરનું કામ આપે છે. બ્રહ્મકાપ વિના
 રાગોને મટાડી, સરીર પર તેનું ચિન્હ સુઢાં
 રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટની
 મુઠ્ઠર રાખીજ નોંદળે. મામાંથી નીકળતું
 લોહી તરત બંધ કરવામાં આવેડ છે.
 કીમ્મત: નાની બાટલીનો એક રૂપિયો
 મોટી બાટલીના બે રૂપિયા
 (પેકીંગ પોસ્ટેજ સુદ).

મુખર્ષી મસાકાના સોલ એજન્ટ:—
 કામઢી ગુહસભાઈ રહેમાનભાઈ,
 ૧: કાલુપુર દાવર પાસે-અમદાવાદ
 [મુખર્ષીમાં મસ્જિદ બંદર રોડ, ધમ્પી-
 રીવસ એન્કી પાસે કામઢી રહેમાનભાઈ
 રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

ટેલીગ્રામ:—Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૬

આજાદ

હોઝિયરી

સ્વદેશી મુડી અને વ્યવ-

સ્થાયી શાયતી ધી ગુજરાત હોઝિયરી
 મીલમાં બનેલ ગંઢકાશ, મોળ, સ્વેટર,
 ઢાટ, પુલ ઓવર, મફલર, બચ્ચાની જર્સી,
 વિગેરે વાપરા. મુતર તથા ઉંતેનો માલ
 એક ત્યા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને
 પરદેશી માલની હરિફાઈ કરી સકે એવો
 હોવા ઉપરાંત ભાવ પણ ઘણાજ કીઢાયત
 રાખેલા છે. માલ ખરીદતી વખતે આજાદ
 હોઝિયરી નામ જોવા ખાસ ભલામણ છે.

બહારગામના ઓર્ડરો પર પૂરતું ખાન
 આપી રસીદ બેન્ક મારફતે કે વી. પી. થી
 રવાના કરવામાં આવે છે. '

સોલ એજન્ટ:—મસ્જિદ સામે અમદાવાદ
 હોઝ ઓફીસ:—૨, કાલુપુર, અમદાવાદ
 ખાંચ:—૨, લુખા મસ્જિદ સામે, અમદાવાદ

"મુનાદી"નું બોલતું અડવાડિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

"મુસ્લિમ-ગુજરાત"

એ કવમો

ખરી રીતે દારે છે

એ કામગીરી

બોટી રીતે નથી દારાત

એ આપને—

બનાવોધી બાખખર કહે છે

અને આખેવાન

બનાવગીરોધી ખખરદાર બનાવે છે

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકોરક નીવડી છે.

પાંચ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક સુખાલિક હુચાર હેડા પાડ્યા છે.

એના મનદર તખતીગી ફોટા, નહેનો માટે એનો ધન્યત સકો, બાળકો માટે એનું ખાસ
 પાનું, દોની તખતીગ માટે એનો ફતવા-પેલ, એની તખીઆજાદક નિઝયરપ રીકાઓ,
 એના નિઝ દરેક અખેએ એ, એની ફેટવીક ખુચીયનો છે.

ચિન્તિ

નમુનો મફત મંગાવો

આદક બને

લખાજમ

સ્વદેશ:—ચાર રૂપીઆ

બર્મા-પાંચ રૂપીઆ

પરદેશ:—છ રૂપીઆ

કેસણ

ભાગા તાલિખરેડ,

સુ ર ત.

ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો

લેખક:-જનાબ હરિદ્રુપ વ્યાસ

[નવેમ્બર ૧૯૩૮ અંકના પૃષ્ઠ ૪૭૧થી ચાલુ]

અંગ્રેજી શબ્દો

ગુજરાતી અર્થ.

- (16) Census, CENTRE, certainly, CERTIFICATE, CHAIN, chair, CHALK, challenge, chamber, champion, CHANCE, CHANCE chapter, character, CHARGE, CHAUFFEUR, CHECK.
- (17) CHEMIST, CHEQUE, cheroot, chicory, CHIEF chimney, Chinese, chloroform, CHOCOLATE, cholera, CHORUS, Christ, Christian, Christmas, CHURCH, chutney.
- (18) Cigar, CIGARETTE, cinematograph, CIRCLE, CIRCUS, city, civilian, CLAIM, class, CLEAN, CLEAR, clearance, clerk, clever, CLIENT.
- (19) CLOCK, CLOTH, clothe, CLUB, COAL, COAT, cobra, cocaine, cocoa, CODE, COFFEE, COIL, COLLAR, collector, COLLEGE, collegian.
- (20) Colliery, collision, colonel, COLOUR, COLUMN, combined, come, comedian, comedy, comic, commander, commerce, commission, committee.
- (૧૬) વજતી ગબુતરી, મધ્યમિંદુ, ઠંડર, સડીરીકટ-પ્રમાણપત્ર, સાકળ, ખુરશી, ચાક, આદવાન-બાય બીડવા મારે આમંત્રણ, ઝોરડો, શરતમાં પ્રથમ આવેલો ખેડારી, કિરમન, ફેરફાર, પ્રકરણ, નાટકનું પાત્ર-સાલચલન, કળા-મુદ્રા, ઝોરડો દોકનાર, ભૂમ શોખી.
- (૧૭) રસાયણી-રસાયણો બનાવનાર કે વેચનાર, બેંક ઉપરનો ચેક, ચોરસ કાપેલા છાયાવાળી સીમાર, કોશી સાથે મિત્ર કરવામાં વપરાતો એકછાંડ મુખ્ય, ધુમાડીયું-ચીમની, ચીનનો વનની, ચેત સાવનાર દવા કમોરોફોર્મ, કોકોના ફળમાંથી બનાવેલી ખીણી, કોલેરા સજીવમાં થતું સંગીન, કસ્ટ મિરર, ક્ષિત્તી, નાનાસના તરેવાર દેવળ, ચટપટી,
- (૧૮) તમાકુનાં પાંદડાં વીંટીને બનાવેલી ખીડી, ફરો, કાપળ વીંટી બનાવેલી ખીડી, સીનેમા, કુંડાળું, સરકસ, સરોર, ગીરીય સર્તિસનો અમલદાર, કાવો-દક વર્ડ, સાફ, ચોક્કસ, નકામો મદદ કાદી જગા કરવાની ક્રિયા, કારકુન, હોંશીઆર, અગીલ,
- (૧૯) ઘડિઆળ, કાપડ, કપડું, કલળ-મંડળી, કોલમે/ડગમે, નાચ, કોકેઇન નામની ઝેરી દવા કોકોનું ગાડ કે તેની કાપે બનાવક, ખાનગી બાપા-પાતા, કોશી, તારતું મુચળું, કોલર-કાંડો, એકત્ર કરનાર (ટીટીટ પેસા વગેરે), કોલેજ, કોલેજિઅન.
- (૨૦) કોલસાની ખાણ, બે-વગુઓનું અફળાવું, કર્નલ-સરકરી ખેતાળ, રંગ, કોલમ-પાનામાં જાપરાનો સળ, કોલોએધું, આપવું, મરકરો, હાથપ્રધાન નાટક, દરેકું આવે એવું, સરકરનો ઉપરી, વેપાર, દલીલી-મુખત થએલું કામ, સભા-મંડળી.

- (21) Companion, COMPANY, compass, competition, COMPLAINT, COMPLETE, compound, compounder, concert, concrete, condemn, CONDITION, conductor, confess, congratulate.
- (22) Congress, connect, CONNECTION, conscience, consent, copiable, construction, consumption, contract, contractor, CONTROL, coolie, COPPER, COPY, cordon.
- (23) Coroner, corporation, correct, corrugated, COST, cottage, COTTON, COUGH, council, COUNTRY, coupon, COURT, COVER, COW, cream, CREDIT.
- (24) Cricket, criminal, CROSS, cuff, cultivator, culture, CUP, cupboard, currency, CUSTOM-house, OUT, cutlery, cycle, cylinder.
- (25) Dacoit, daily, DAMAGE, damn, DANJE, DANGER, DARK, DAY, DEAR, debit, December, decent, DECK, declare, declaration, decree, degrade.
- (26) Degree, demurrage, DELIVERY, DEMAND, dentist, department, DEPOSIT, deputy, DESIGN, designer, desk, detective, dial, dialogue, DIAMETER, diamond, diary, dictation, dictator.
- (૨૧) સાથીદાર, પેઠી, કંપણી ચીતરવાનું ઓળંગ, દરીયાઈ, ફરિયાદ, સંપર્ક, મકાનને ફરતી દફ, દવા મિશ્ર કરનાર, સંગીતનો નહેર જલસો, કાંકરેટ-રેતી રીમોન્ડ વગેરેનું મિશ્રણ, રદ કરવા ચોખ્ખું નહેર કરવું, રિયલિટી-શરત, દ્રામ વગેરે હાંકનાર, કથુબ કરવું, અગિયંદન આપવાં.
- (૨૨) પ્રતિનિધિ સભા, જોડણી, જોડણી-સંબંધ, અંત-રાખા, અનુમતિ, પોલીસ, રચના, કાચ-માલની વપરાશ, કંદાદ, કંદાડી, કાચ, કાગળી-મજુર, તાંબુ, નકલ, મગમાંલ વાળેલા માણસોની ઢાર.
- (૨૩) અકસ્માત મૃત્યુના કેસ તપાસનાર અમલદાર, રજીસ્ટર થએલી કંપની, સાચું, સજા પાડેલું-‘કારમેટ’, કિંમત, જુપડી, રૂ, ઉધરસ-કર, મંત્રીઓની સભા, દેશ, કૂપન-કાપડી, કચેરી, હાંકણી-કવર, ગાય, મલાઈ, આખર.
- (૨૪) ક્રિકેટ, ગુનાને લગતું, ચોકડી, ખમીસની ગાંધી ડોડા, એકત, સંસ્કાર-મેળાવણી-ઉઠેર, પાસો, કળાઈ, ચલણી નાણું, જગતની કચેરી, કાપ, અપ્પ વગેરે સામાન, સામકસ-ચક, જુગજુ-નગાકાર.
- (૨૫) ડાકમી-ધાપાડુ, દૈનિક, નુકસાન, ગાળ દેવી, નાચ, જોખમ, ઘેરા રંગનું, દિવસ, વદાણું, ઉધાર, ડીસેન્ચર, સદાચાર, વદાણનું ગુતક, નહેર કરવું, નહેર એકરાર, અમલદારી દુકમ, દોડા ઉપરથી ઉતારી પાડવું.
- (૨૬) ડીમો-દોષો, ‘ડામેન્જ’-માનના રોકાણનું ભાડું, આપવાની કિયા-મુવાવડ, માગણી, હાંતેલા ડાકર, ખાતું, ધાપણ, કાછને બદલે કામ કરનાર, રચના-ચોખ્ખા, ડીઝાઇન દોરનાર, દળનું મેજ, ડીટેક્ટીવ, ધડીઆળો ચાહો, સંવાદ, ગોળાકારનો વ્યાસ, દીરા, નોંધવડી, અનુમેખન, સરમુખલાર.

“કમર” : અંક ૯૭ મો.....

ચાલાકી કે ઢગાખાકી ?

જાપાનની શેક્ષમ વેપારી પગપેસારાની નિર્નયા ઇલાક કોઈ જાણીના છે. પહેલાં તો ને પોતાની જાનાવટના માપ પર “જાપાનની જાનાવટ”ની છાપ મારવું હતું. પણ જ્યારે દુન્યાએ જાપાની માવના તત્કાલીપજાને પારખ્યું ત્યારે એ છાપવાવા માલની ખાખ ઓઢી યહ મહ. તેથી જાપાને ચાલાકી-યા, ખરી રીને, ઢગાખાકી-આરંબી તેજી પોતાના અમુક અમુક મામોના નામ દુન્યાના મુખ્ય મુખ્ય દેશો યા શહેરો જેવા રાખ્યા. એકનું નામ USA રાખ્યું તો બીજાનું MAZDA; અને એમ USAમાં બનેલા માલ પર છાપ મારી -
Made in USA!

હૈં, જાપાની માલ અમેરીકન જાનાવટનો યજ મયો!

તો તે તમને નફો પળ્યુ આપશે અને તે દ્વારા મીઠી યા આડકત્રી રીને બીજાનું પાંચ પંદર શખ્સોને લાભ થશે.

દવસન મેળવતી અથવા મેળવવાનો પ્રયાસ કરવો એ જુરું નથી. જુરું છે કરન પોં દવસતનો સંધરો કરવો તે.

અમરકારક દેખાવ-ખારી

ઈંગ્લાંડના એક મામડાની આ વાત છે, રાત્રે નવ દસ વાગે રંગના પરથી પસાર થતો એક રાદારી એક બેકરીની દેખાવ-ખારી જોઈ થોખી મયો. દેખાવ-ખારી હતી તો સાવ ખાખી, પણ તેની અંદર એક પડિયું મૂકેલું હતું, જેની ઉપર લખ્યું હતું:-

આ દેખાવ-ખારી, અમારા દરરોજના થાકે રોડી અને ફેડના નવા દંડાની મોઢવત્રી મારે ખાલી કરવામાં આવી છે.

બીજી કોઈ જાદિગને ન કરી દેત નેત્રી સુંદર અસર એ દેખાવ-ખારીએ મદદારીના મન પર કરી.

ઉધરાણી શબ્દ
 દેવો કોર લાગે છે ?
 કાપને માલ ઉધાર
 આપવો અને પછી પૈસા
 ઉધરાણા માટે ધક્કા
 ખાવા પા પત્રો લખવા-

ઉ ધ રા ણી-પ ત્રો

■ ■ ■ ■ ■

પુરતકો છે અને ત્યાંના
 વેપારી સામવિદેશમાં
 અવરનવર ઉગદા અને
 અસરકારક ઉધરાણી-
 પત્રોના નમૂના ઉપાતા
 રહે છે. આને એવા

ચોક્કસ નમૂના, એના મૂળ અંગ્રેજી રૂપમાં,
 કુમરના વાંચકોની સમક્ષ અર્ધ રજુ કરાય
 છે, એવી આશા સાથે કે એમાંથી તેમને
 ચોતાના જરૂરના ઉધરાણી-પત્રોની રચના કરવા
 માટે જોઈતું માર્ગદર્શન મળી રહેશે.

1.

Dear Mr. Blank,

A good intention is of no value unless it is acted upon. We know, your intention about our bill for £.....is excellent. You intend to pay us, but for some reason you have not yet done so.

The reason for our writing to request prompt settlement of this balance is not due to any doubt that you will pay us. If you were the only one owing us a small bill, delay would not matter much, and we would gladly extend more credit than the amount in question.

But the total of small bills owing to us is a very large amount, and it is a hardship on us in paying our own bills, meeting our wages, finding funds for necessary cash expenses, making advantageous purchases of stock, and carrying on our business successfully.

Turn your intention into a good deed, and send us your remittance for £. .... to day, please.

Yours very truly,

એટલે કે, વધુ નગદ અર્થ કરવા-છતાં જ્યારે
 તે ઉધરાણી વસુલ નથી થતી તો સ્થિતિ
 અત્યંત કઠોડી થઈ જાય છે. કારણ કેખીણું
 છે કે ગમે તેવા મોટા વેપારીની પુણ્છતીય
 એક દંદ હોય છે. તેમાંથી તે માલ ખરીદે છે
 અને વેપાર નલાવે છે, પરંતુ જો તેના જો
 માલ ઉધારજ વેચાયો હોય અને તેના પૈસા
 આદકો કને ટોકાઈ રહેતાં, તેની કને નવો
 માલ ખરીદવા માટે પૈસાની પુરતી છટ ન
 હોય તો તેના વેપારનું આવીજ અનુ સમજો.
 એક તો નવા માલ વિના વેપાર મદો પડી
 જાય અને ઉધરાણી વસુલ કરતાં કુ-યાના બધા
 પ્રકારના-કચરા, શીશ, ખાટા અને તીખા
 બધાજ-અનુભવો શરૂ થાય તે તો જુદાજ.

જેનાં, સ્થાનિક ઉધરાણી કદાચ એટલી
 તાત્કાલિક નથી તીવડતી, એટલી ગદારગામતી
 ઉધરાણી નીવડે છે. બહારગામતી ઉધરાણી
 એટલે માલક અને વેપારીને રૂબરૂ મળવાનું
 તો બનેજ નહિ; વેપારી દપાક્ષ અર્થ કરી
 ઉધરાણીના પત્રો લખે પણ આદક જવાબજ
 ન આપે તો ? અને, એમ થાય પણ હેજ.
 તેથી, દપાક્ષ દ્વારા ઉધરાણી વસુલ કરવા
 માટે ખાસ પ્રકારના એવા અસરકારક પત્ર-
 લેખનની શોધ અનિવાર્ય બની છે કે જેથી
 આદક તે વાંચી પૈસા મોકલી આવે.

ઉધરાણી-પત્રોના વિષય, શીખ સદચર
 વિષયો સદિન મુજરાતીમાં આજ લખી કદી
 ખેડાયો નથી. ત્રિવા કે તે ચોક્કસ લેખો
 અને પત્રોના નમૂનાઓ, જે કુમરમાં અવર-
 નવર પ્રસૂર થયા છે. અંગ્રેજીમાં જો વિષય
 મૂળ ખેડાયો છે અને ત્યાં એ વિષયના કેટલાય

2.

Dear Mr. Blank,

Do you remember how, when you were a youngster, and you were asked to run an errand on your way home from school, your people would probably tie a string round your thumb as a reminder?

Some of us are liable to forget the little things of today. Because of that, we are sending you this little reminder—not to forget to pay the enclosed account.

We hope we shall have the pleasure of hearing from you promptly. Tie the string, and you won't forget!

Faithfully yours,

3

Dear Mr. Blank,

Willie's mother had just given her little boy a lecture, and told him that his every act was known to God—that God's eye followed him wherever he went.

Willie went down the street ashamed of himself, and the faithful Fido followed him. Presently, Willie turned into a side street, saw the dog and delivered himself of: "Go home, and stop following me. Isn't it enough to have God with me all the time, without you tagging on behind?"

Now, we do not want to annoy or bother you one bit—but—we do want to remind you that we have already sent you two copies of the enclosed statement, and we

shall be pleased to have your prompt settlement.

When will you oblige us?

Yours hopefully,

4.

Dear Mr. Blank,

The other day, in the local Court, a collection case came up for settlement. The debtor originally owed only £5 10s Od., but by the time the matter had been put in the hands of lawyers, by the time the papers had been served and the case heard, by the time attachments had been issued against the man's belongings, it cost him over £12.

Haven't we been fair to you? We have written you several times, in a frank and friendly manner, for we do want to be friends. But if you will not take steps to settle that matter of £..... we shall have to protect ourselves by going to law.

Why not come in and talk things over with us? We are not unreasonable. We will be as fair to you as you are to us. If the whole amount cannot be paid at once, tell us the exact conditions and we will be as considerate as possible.

We expect to hear from you promptly.

Yours earnestly,

5.

Dear Sir,

Do you remember the story of Midas, the great king of ancient times? It was said that he had

the magic touch—that everything he touched turned to Gold.

If we had the touch of Midas, we should not be writing this letter. We should not be insisting on payment of the amount of £..... which you owe us.

A contract is a contract, and should be lived up to. If we give our word to the bank to pay, we have to provide the money at the proper time. Otherwise the bank uses the law on us. All the business in the world would go smash if commercial agreements could not be depended on. And, so that we can make our payments as we agree, we expect our customers to pay money which is due to us. That's reasonable, is it not?

Frankly, if someone owed you, for so long a time, the money due to us by you, and you needed it as much as we do—wouldn't you go after it with all the power you could use?

Of course you would. Then please treat us as fairly as you would expect to be treated, and send us your prompt remittance for £ .....

Expectantly yours,

6

Dear Sir,

You have not answered our letters. We have registered this one to make certain that you receive it; so that, in the event of our taking legal action, the defence

cannot be that you have not had sufficient notice.

You surely do not realise the position in which you place yourself by your continued neglect to pay us the amount of £..... long due to us. The debtor who does not pay his just debts is black-listed by merchants and others, upon whom he has to depend in critical times. You surely do not want to destroy your reputation for honesty. Then take care of this matter at once, for if it is unsettled by the end of next week, our attorneys will act without further notice.

We are still willing to do anything in our power to adjust this matter on a friendly basis. Your best course is to come and see us at once. If for any reason this is impossible, then write today telling us what you will do. It is up to you to act now.

Insistently yours,

7.

Dear Mr. Jenkins,

My idea of a collection letter could be summarised as follows:

1. It should be brief.
2. It should be friendly.
3. It should be successful.

This letter is short; it is friendly. Its success rests with you.

Yours faithfully,

8.

Dear Sir,

This morning the accounts department laid on my desk a

list of overdue accounts which they intended to place in the hands of our attorney.

I was much surprised to find your name on the list. I am sure you will realise that the credit department is obliged at times to adopt stern measures, as we have a large number of accounts on our books. Naturally, when no reply is received to repeated requests for settlement, there is but one course of action left for us, although we greatly dislike taking it.

I am personally writing this letter to you because I believe that procrastination and nothing else is responsible for your apparent neglect of our account, since I see that the amount involved is not one that would inconvenience you.

I am confident that you will now let us have a settlement of this item immediately, thus confirming my belief in you.

Yours faithfully

9.

Dear Mr. Burn,

The cheque you intended to send us in payment for this month's account of £..... has not yet arrived. No doubt, it was simply overlooked.

This is not a serious oversight, to be sure, but for the sake of simplifying the handling of thousands

of these small accounts, promptness in remittance is greatly appreciated.

Don't go to the bother of writing a letter. Such oversights occur frequently and we understand how it happens. Just pin your cheque to this letter and send it. For your convenience, we enclose an addressed envelope.

yours etc,

10.

Dear Sir,

Will you please send us the name of a good lawyer in your community? We may have to sue you.

yours very truly,

11.

I wish I knew what word to say,
To warm your heart, get you
to pay,

Since prose has failed time
after time,

Pray, sir, will you respond to
rhyme?

If through the stomach hearts
are reached,

And from the rocks sermons are
preached,

Please tell me how to touch
the tills,

Of men, who will not pay their
bills!

અને તેમાં શી લિખાકતો હોય તે જોઈએ વ. વ. ખાગતોની પૂરી માહિતી “ક્રમર”માં “ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો” નામની લેખમાળામાં આગળ આપી ચુકાઈ છે, એટલે આજે અહિં ફક્ત તે વિષયોની એક રીપ આપવીજ મુના-સિય લાગે છે, જે એ શાળાઓમાં શીખવાય છે. બેચક, જેમને વધુ માહિતી જાણવી હોય તેઓ એ લેખમાળાને જોઈ લે.

આ રહી ત્યારે, હિન્દી હુનરશાળાઓમાં શીખવાતા હુનરો અને ઉદ્યોગોની એક રીપ:-

- ૧, આયુર્વેદશાસ્ત્ર, ૨૦, ખાંડની જનાવટ
- ૨, હમારતકામ ૨૧, ખેતીવાડી
- ૩, હુસેક્ટોપેટિંગ ૨૨, માલીયા અને
- ૪, કિન કંતામણી સેવંછતી વજાટ
- ૫, એનંમલ કામ ૨૩, મુંચણકામ
- ૬, એથ્યુમિનિયમ કામર ૨૪, સામગ્રી કેળવવા
- ૭, ઓઇલ એ-છત ૨૫, સામગ્રી વસ્તુઓ
- ૮, ઓપજ-કળા ૨૬, ચિત્રકામ
- (Polishing) ૨૭, શીપડી બંધામણી
- ૯, કટલરી કામ ૨૮, જાંબી પાડવી
- ૧૦, કઠીયા કામ ૨૯, જાપકામ
- ૧૧, કપડાં બંધામણી ૩૦, જંગલ ખાતા-કામ
- (Calico Printing) ૩૧, રાઇસ જનાવવા
- ૧૨, કળા-શિક્ષણ વર્ગ ૩૨, ટેપિફ્રેન-કળા
- ૧૩, કાથો વણવો ૩૩, ફેર્નિકામ
- ૧૪, કુંઠાર કામ ૩૪, તખીય-વર્ગો
- ૧૫, કોતર કામ ૩૫, તાળાની જનાવટ
- ૧૬, ખનિજ કામ ૩૬, લાંબાકામ
- ૧૭, ખરાદી કામ ૩૭, તેલ, ચરબી અને
- ૧૮, ખજાસી વર્ગ લાખ શાસ્ત્ર
- ૧૯, ખાલ પદાર્થોની ૩૮, દંત વેધક
- સાવવણી - ૩૯, દરઝીકામ

(૧) એ લેખમાળા “ક્રમર”ના ૩૪ અંકોમાં ઉપાઈ છે અને એ ૩૪ અંકોની શીખવ ૨. ૭-૭-૦ છે.

- ૪૦, દવા સાઝી ૬૦, પંચકળા
- ૪૧, ધાતુકામ ૬૧, રંગ અને
- ૪૨, નકશીકામ વારનિય કામ
- ૪૩, નેતરકામ ૬૨, રંગાટકામ
- ૪૪, નેત્ર વેધક ૬૩, રેડિયો ટેલિગ્રાફી
- ૪૫, પતરા કામ ૬૪, રેસમી વજાટકામ
- ૪૬, પથુ વેધક ૬૫, ચિથોમાશી
- ૪૭, પાટિયા ચિતરવા ૬૬, લોખંડકામ
- ૪૮, પિત્તળ કામ ૬૭, વજારકામ
- ૪૯, ફર્નિચર કળા ૬૮, વિજળીક ફિટીંગ
- ૫૦, ફોટો કામ વાયરિંગ
- ૫૧, ફેટ વર્ક ૬૯, થીમા-કળા
- ૫૨, જટન જનાવવા ૭૦, શિક્ષક કળા
- ૫૩, બ્લાકિટ વજાવી ૭૧, સાણીની જનાવટ
- ૫૪, ખાથો કેમિસ્ટ્રી ૭૨, સુધારી કામ
- તખીયી ૭૩, સોની કામ
- ૫૫, જાંબુ કામ ૭૪, હોઝિયરીનો હુનર
- ૫૬, જાતકામ ૭૫, હોમિયોપેથી
- ૫૭, મર્યા ઉછેર તખીયી
- ૫૮, મોજીજતીનો હુનર ૭૬, એર પાઇપોટશિય
- ૫૯, મોટરનું યંત્રકામ ચિયા થીમાની
- ચાલ વગવરલ

આટલા તો સુખ્ય વિષયો. એ સિવા ખીજ કેટલાય પેટા વિષયો પણ છે, જે હિન્દમાં શીખી સકાય છે. —અપૂર્ણ

એકતલાકમાં તથા આગળગીચાવાળાઓ વિલાયતી ખાતરનો કટ્ટો હરિફ હાડકાલું ખાતર:-સર્વોત્તમ કળદુષ, સૌથી સરળ, જમીનને કસદાર જનાવી પાકમાં પુષ્કળ વધારો કરનાર રપદેથી ખાતર છે. તે શીયાય દરેક કિમતી વાવે-તરો ગાટનાં અકસીર મીઠાસ માટે લખો. મેસર્સ તલારી એન્ડ સન્સ, હજીણા (વાયા નદીઆદ)

૧

આ દેશમાં, જ્યાં સામાન્ય બેકારી દિન બે દિન વધતીજ જાય છે ત્યાં લગભગ બેકારોનો પાંચ કંઈ તોડો નથી. પોતાની જિન્દગીના દસ બાર કોમતી વર્ષે અવશ્યમાં ગાળ્યા અને હારો રૂપિયાનું ખર્ચ કરી બી. એ. ની શીક્ષાના ગાંડિયા જેવી ઉપારિ મેળવ્યા છતાં મદિને વીસ પચીસ રૂપિયાની નવકરી પણ નથી મળતી! સવાસ એટલે મંબીર થઇ ગયો છે કે હવે દેશના એક એક શિક્ષણશાસ્ત્રીની આંખો ઉપડે ગઇ છે અને ગઇ કાલ લગીના કાલેજની ફેગવણી પ્રશંસકો આને ઔદ્યોગિક ફેગવણી તરીકે ૧૧ રદયા છે. બદલાના જતા સમયનું આ કે સુદર ચિન્હ છે.

પણ ઔદ્યોગિક ફેગવણી મેળાતી કેમ, ક્યાંથી અને કેવી રીતે! આ સવાસ બચાકોને મુજબણમાં નાખી દે છે. આપણે ત્યાં ઔદ્યોગિક ફેગવણી માટેની સગવડો હજી વધતી અધુરી છે, એ ખરું; પરંતુ જે છે તેનોય પુરતો લાભ નથી લેવાતો. અને એનું કારણ એ-સિવા ખીજું કંઈ નથી કે એવી યાગાઓ અને સંસ્થાઓથી આપણામની હજી લાગ ફેગવ અપરિચિત છે.

૨

ઔદ્યોગિક શિક્ષણના પ્રકાર એ છે :

- ૧, પ્રત્યક્ષ શિક્ષણ
- ૨, દયાસ દ્વારાનું શિક્ષણ

પ્રત્યક્ષ શિક્ષણ-એટલે કે, નિર્વંસર વર્ગોમાં હાજિરી આપી મેળવાતું શિક્ષણ-વધતી રીતે ખીજા પ્રકારના-શિક્ષણની દયાસ દ્વારા અપાતા શિક્ષણથી-વધી જાય છે, છતાં તે હરકાઇ માટે રાક્ય નથી. કારણ કે, પ્રથમ તો વિદ્યાર્થી તરફ બેકાર હોય તોજ વર્ગોમાં

હાજિરી આપી રાકે છે-સિવા કે તે બાળક અને યુવાનો, જેમની માધ્યમિક જગવણીજ આ પ્રકારની હોય છે અને તેથી તેઓ ખુશીથી એ વર્ગોમાં હાજિરી આપી રાકે છે. અને ખીજું, એ શિક્ષણ માટેની સગવડોએ દરેક છુદેરે કે પ્રાંતમાં નથી હોતી; પરિણામે બદારગામ જઈ, શિક્ષણ મેળવવામાં ખર્ચ વધુ થાય છે અને તે સોને પોતાપ એમ નથી, એ દેખીતું છે. ખીજા પ્રકારના શિક્ષણમાં એ એક અગવડો નથી. દયાસ દ્વારાનું શિક્ષણ એટલે ગમે ત્યાં-જ્યાં દયાસ પહોંચતી હોય ત્યાં-રહીનેય તે મેળવી રાકે છે અને વળી તમે જો ખીજો કામ ધંધો કરતા હો તો તેનોય વાધો નહોતો નથી. આખો દિવસ પોતાનો કામ ધંધો કરો અને કુદસતરી વેળાએ જો રાજે પંદર વીસ જો ત્રીસ મિનિટ લગી એ શિક્ષણ શીખો. તમે પોતેજ વિદ્યાર્થી, તમે પોતેજ શિક્ષક અને તમે પોતેજ નિયામક. તમારી કંતે માત્ર માર્ગદર્શન માટે હાપેલા અભ્યાસ-પાઠો હોય છે. તે વાંચો, સમજો અને અમલમાં ઉતારો.

૩

દિ-દર્માં જે ઔદ્યોગિક શિક્ષણની સગવડો છે, તે પહેલા પ્રકારની છે. અર્થે સગમત દરેક છાત્રાકામાં ન્દાની મ્દોરી દુનરચાગાઓ મવજુદ છે, જેમાં ધણે કામે એક એક દુનર જો હોયગની વ્યવહાર તબક્કીમ અપાય છે. કેટલીક દુનરચાગાઓ મ્દોરી પણ છે અને તેમાં અનેક પ્રકારના ઉદ્યોગોનું શિક્ષણ મળતું હોય, દિ-દની સગમત અધીજ દુનરચાગાઓના નામ મુજબ ત્યાં ક્યા વિવિધ તબક્કીમ અપાય છે, સવ ક્યારે નુક યાય છે, અભ્યાસક્રમની મુજબ કેટલી છે, શી કેટલી છે, શિખવૃત્તિયો અપાય છે જો નહિ, હાજાલય છે જો નહિ, હાજિત થતો ઇચ્છનારની વચ કેટલી હોવી જોઇએ

શિયાળાની મવસમ એટલે તનદુરસ્તી મેળવવાનો સમય

— એને માટેની પાંચ ઉપયોગી દવાઓ —

[૧]

અરકે મા-ઉલ-સલુમ અંબરી

આમુલખારા તુયુરી

શિયાળાની મોસમ માટે ખાસ ઉપયોગી
ચીઝ હોઈ, એના સેવનથી અશક્ત દુર થઈ,
ખુરશી, ખરચેલી શક્તિ પાછી આવે છે.
સ્વાસ્થ્ય હોઈ થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી વધારે
અસર દેખાડે છે.

દીમત મોટી બાટલી ૧ ના રૂ. ૩-૦-૦

[૨]

અરકે મા-ઉલ-સલુમ અંબરી આમુલ

ખારા તુયુરી દો આતિશાહ

આ મા-ઉલ-સલુમ નાં. ૧ થી ગમણું
અસરકારક હોઈ ખાસ વાપરવા જેવી વસ્તુ છે.

દીમત બાટલી ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦

[૩]

લુધ્ધે કબીર

સરદીની મવસમમાં ઉપયોગ કરવા લાયક,
ધાતુ વધારી, ધર વીર્ય બનાવી, ખરી અને
કાચમની શક્તિ ટકાવનાર આ પાક અમારા
દવાખાનામાં જાતી દેખરેખ હેઠળ બનતું હોઈ
વાપરવાની જાણમણ છે.

દીમત નં. ૧ તોલા ૧ ના ૭ આના

” નં. ૨ ” ૧ ના ચાર આના

[૪]

લુધ્ધે મુસલિમે ખાસ યા

દાદુએ એલ્ફાલિસામ

અમારી આ મશહૂર ગોલીઓ વિષે એટ-
લું જ જણાવવાનું બસ થશે કે જેમનું વીર્ય
પાતથું પછી ગણુ હોય, શરીર તરાર્થ એવરે
શીઝા નિસ્તેજ થઈ ગયો હોય તેમને માટે
આશિર્વાદ સમાન છે.

દીમત બાર ગોલીના બાર આના

[૫]

લુધ્ધે મુકવિયએ મુમસિક

અમારી આ મશહૂર ગોલીઓ કાઠ પળુ
રીતે નુકસાન ન કરતાં તાકાત વધારે છે અને
ધાતુને પુટી આપી કુદરતી ટકાવ કરે છે.

દીમત બાર ગોલીઓ રૂ. ૧-૮-૦

વધુ જાણવા માટે મોટું ઘર ઉપયોગી ૧૫૦ પાનણ અધિષ્ઠ સવા બે આનાની દીઠીટ ખીટી મંગારી લો.
લખો:—મેનેજર,

દવાખાના મુઈને સિહત, (રચરડ) નં. ૧૩, રાણીનાલાલ-ચુરત.

દુકાન કેવી જોઈએ ?

ધણી દુકાનદારો હજી પોતાની દુકાન કેવી હોવી જોઈએ તે સમજતા થયા નથી. તેઓ જગ્યાના એક બંધ કક્કાને દુકાન માની જોડા છે અને ધારે છે કે માંધીશાણથી લઈને સોના ચાંદી કે ઝવેરાતનો ધંધો એ એકજ દુકાનમાં થઈ શકશે. પણ એ ભ્રમ છે.

દરેક દુકાન તેના વેપારને યોગ્ય હોવી જોઈએ. દાખલા રૂપે સોના ચાંદી કે ઝવેરાતના ધંધો માટે ઉમ્મદા વિશાળ અને પ્રકાશવાળી દુકાન જરૂરી છે. અંધારી દુકાનમાં ઝવેરાત કે સોના ચાંદીના દાગીના જરાજર જોઈ ન શકાય અને તેથી પુરનો વેપાર ન થાય.

રેડિયો માટેની દુકાનમાં એક ‘સાઉન્ડપ્રુફ’ ઓરડો અનિવાર્ય છે, જ્યાં માલિકો ગેસી, બહારના ધોંધાટથી મુક્ત રહી રેડિયોના અવાજને તેના ખરા રૂપમાં સાંભળી શકે એવા ઓરડા વિના રેડિયોનો વેપાર અર્થે અર્થ મુંડવાઈ જાય છે કારણ કે સામાન્ય ઓરડામાં માલિકને રેડિયો સંભળાવતા બહારનો અવાજ રેડિયોના અવાજ સાથે ભળી જાય, રેડિયોના અવાજની ઉત્તમતાને ઝાંખી પાડી દે છે.

જુમારા વેપાર માટે યોગ્ય પ્રકારની દુકાન પસંદ કરો. એમાં જુવ કરશો તો વેપારમાં નિષ્ફળતા પામશો.

આહકના સમયની કીમત કરો

ધણી વેપારીઓ પોતાની દુકાને આવેલો શ્રાહક પોતા જેવો તદ્દન નવરોજ છે, એવા જમમાં પડી, તેની સામે લાંબી વાતો આરંભી દે છે, તેને નહિં જોઈએ એવો માલ જનાવી, તે ના કહે છતાં તેની ખુબ પ્રસંસા કરતાં

શ્રાહકને કંટાળો આવી જાય છે અને તે વેપારીથી દુર નાસે છે.

શ્રાહકનો સમય ખુબજ કીમતી સમજવો જોઈએ અને જમ બને તેમ રૂંકમાં વાત સમાપ્ત કરવી જોઈએ. તે ના કહે તે માથ દેખાડવો ન જોઈએ અને તેની પ્રસંસા કરીને શ્રાહકને ખોવા ન જોઈએ.

ઝવેરાત માટે ખાસ દેખાવ-ખારી

ધણી ઝવેરીઓ પોતાના દાગીના પ્ર. મુકા માટે સામાન્ય પ્રકારની દેખાવ-ખારીનો ઉપયોગ કરે છે, પણ એ ભ્રમ છે. ઝવેરાત વ. માટેની દેખાવ-ખારીમાં ડાબે જમણે અને પાછલા ભાગમાં લાકડાના પારિવાને બદલે આરીસા ગોઠવાયા હોય તો ઝવેરાતના પ્રતિબિંબો સામસામે પડતાં, તેની ચળકાટ અને શેઠકતામાં ખુબ વધારો થશે.

ખાલસખા

[ખાળકોનું માસિક]

તંત્રી : હિંમતલાલ શુ. શાહ
‘ખાલસખા’ એકલી વાતો કે ગપગોળા રજુ નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિદ્ધાન્તની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એનો દરેક અંક બાલસાહિત્યના સિંધુદરત લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

તેથીજ ‘ખાલસખા’ દુકં સમયમાં પ્રથમ કક્કાનું બાલ માસિક ગણાયું છે.

ખાળક માટે ‘ખાલસખા’નું પસંદ કરો

વાર્ષિક લપાડમ :

દેશમાં રૂ. ૩, પરદેશ રૂ. ૪, (શિ. ૧)

લખો :—

‘ખાલસખા’ કાર્યાલય

માંડવીની પોળ, અમદાવાદ.

વપરાયલી ટિકિટો

[અનુસંધાન પાના ૪૫ થી ચાલુ]

ખરીદવાનો છે. કૌરણ કે. દરેક સંઘોદકને બધી ટિકિટો મુક્ત કે ગદામાં મળી સકવી સંબંધિત નથી. ક્યારેક મળી પણ જાય. તોય અમુક ટિકિટ અમુક વેળા મળીજ નહીં અને નહીં નથી. વેપારી પાસે તો મેસર, ને ઝુરરત હોય, તે ટિકિટ, આજે ત્યારે ખરીદી રાકે છે પરિણામે, વેપરાયલી ટિકિટોના સંઘોદકો માટે તેના વેપારીના સંસર્ગમાં રહેવું અનિવાર્ય બન્યું છે. એ વેપારીઓ સંઘોદકોને ન માત્ર ટિકિટો વેચાતી આવે છે, બલકે નવી ટિકિટો પ્રગટ થવાની માહિતી અને જુની ટિકિટો શોધાયા પા તેની કીમતમાં, ફેરફાર થવાની ખબર પણ પુરી પાડે છે. એમ સંઘોદકો અને વેપારીઓ વચ્ચેના સંબંધ અવરૂં રહે છે.

માઠ પ્રશ્નો: વપરાયલી ટિકિટોનો વેપાર કેવી રીતે કરી શકાય? વપરાયલી ટિકિટો જથ્થાબંધ મેળાવાય ક્યાંથી અને વેચાય શી રીતે? તેમાં નફો કેટલો અને નુકસાનનો ભય કેટલો? આ સવાલો અત્યંત, સ્વભાવિક છે. દરેક વેપારની સફળતા આ યોદ્ધાક ગિનાઓ ઉપરજ અવલમ્બે છે અને તેથી વપરાયલી ટિકિટોના વેપારમાંય એ મુદ્દાઓ અગત્યનું સ્થાન ધરાવે એમાં કશી નવાઈ નથી. આવો ત્યારે આપણે વિચારની ઝીણવટમાં ઉતરીએ.

નફાવંત વેપાર

વપરાયલી ટિકિટોનો વેપાર ખૂબ ખૂબ નફાવંત છે, અને ખોટના ભયથી કેવળ મુક્ત નથી મનાતો આ હકીકત શું? કેમ નહિ? ખોટના સંભવ વિનાનો વેપાર જીતે તમે ભને જીત્યો હોય, આ વેપારમાં ખોટનો મુદ્દમ ડર નથી. કારણ કે, ટિકિટોના ભારમાં આજ સંઘીના સમગ્ર એક સંક્રાંતિ આ વેપારના કનિદાસમાં, કદી મંદી આવીજ નથી; વર્ષ પર્ષે ભાવ વધનાજ જાય છે. ક્યારેક કોઈ પણ ટિકિટો ભાવ, કોઈ પણ કારણસર અને સદાજ પણ એજો થયો

બખ્ખો નથી. વેપારની કેવી અદ્ભુત તરફથી! ગઈ કાલની વાત છે કે રાજ્ય બેંકની તાજપોશી વેળાએ દુન્યાબરના બ્રિટિશ પ્રેન્શોએ ખાસ ટિકિટો કાઢી. તે વેળાએ વપરાયલી ટિકિટો કેવળ નજીક આવે મળી સકતી હતી. ધણીકોએ તે બે કે ચાર આને સોના બાવે વેચી પણ ખરી; આજે એ ટિકિટો તેની મૂળ કીમતની લગભગ-એટલે મૂળ કીમત એક પેની હોય તો એક પેની અને પાંચ સેન્ટ હોય તો પાંચ સેન્ટ-વેચાઈ રહી છે. આંખોની સામે આ ભાવની તેમની તમે પણ જોઈ હશે. કાશ! તમે તે વેળાએ ૫૦,૦૦૦ કે ૧,૦૦,૦૦૦ એવી ટિકિટો સરતામાં મેળવી રાખી હોય તો આજે એ, ત્રણ કે ચાર પાંચ ગણા નફાના હકદાર થઈ સક્યા હોત.

હા, એજ છે કે વપરાયલી ટિકિટોના વેપારનો ખરો બેઠ. ટિકિટો જુની થવા દો અને ભાવ વધતોજ જશે. —અપૂર્ણ

[અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૩૮ થી ચાલુ]

એટલે કે, પહેલાં મિશ્રણ કાગળ પર લગાડી, તેને સુકવો લો અને પ્રિન્ટ કર્યા પછી, ચોથું મિશ્રણ લગાડી, પાણી વડે ધોઈ, મીઠાના તેજાગના મિશ્રણમાં પસાળી, છેવટે પાણી વડે ધોઈ લો.

ત્રીજો પ્રકાર

આ પ્રકારની બનાવટમાં એ મિશ્રણો ઝુરરી છે:—

(૧) ડીસ્ટીલ પાણી ૯૬ ભાગ, ગ્રિસે. ગ્રાઈન ૧૩ ભાગ. પરકેલોરાઈડ ઓફ આયર્ન (સર્ગતના રૂપમાં) ૬૦ ભાગ, ટાઈટરીક એસિડ ૬ ભાગ. સફેદ ઓફ આયર્ન ૧૩ ભાગ.

ખસાને મિશ્ર કરી, ઝોગળાથી, મિશ્રણ તૈયાર કરો. પછી કાગળ પર લગાડી સુકવી લો અને પ્રિન્ટ કર્યા પછી નીચલા મિશ્રણમાં ઝોગળો.

(૨) ગ્રેસિક એસિડ ૧ ભાગ, આમકેડલ ૧૦ ભાગ, ડીસ્ટીલ પાણી ૫૦ ભાગ. મેસર, છેવટે કાગળને પાણી વડે ધોઈ લેવા ઝુરરી છે.

ફેરોસિસીએટ પેપર

[અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૮ થી ચાલુ]

(૨) એમોનિયા સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન
૨૦ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ.

એનેય એમગ્રાવી. શીશીમાં ભરી લેા આ
થકું મિશ્રણ નંબર ૨.

કલ્કાકુનો પ્રયોગ-(૧) પોટાસિયમ ફેરો-
સાયનાઇડ ૨૭ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦
ભાગ, એમોનિયા ૨૫૦ ભાગ, સોલ્યુશન
ઓફ ઓક્સિજનિક એસિડ ૨૦ ભાગ.

(૨) એમોનિયા સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન
૩૦ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ.

વોટનો પ્રયોગ-(૧) પોટાસિયમ ફેરો-
સાયનાઇડ ૪૮ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી
૧૦૦ ભાગ.

(૨) એમોનિયા સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન
૫૦ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ,
બેરીક એસિડ ૩ ભાગ.

ફેરોસિસીએટ પ્રયોગ-(૧) પોટાસિયમ
ફેરોસાયનાઇડ ૧૦ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી
૧૦૦ ભાગ.

(૨) એમોનિયા સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન,
૩૦ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ,
ડિસ્ટીલ્ડ ૫ ભાગ.

બીજો પ્રકાર

આ પ્રકારના કાગળની બનાવટમાં ચાર
પાંચ મિશ્રણો વપરાય છે. એ પ્રયોગો
આ રહ્યા :—

પિલ્લકીલેલીના પ્રયોગ-(૧) ડિસ્ટીલ્ડ
પાણી ૧૦૦ ભાગ, બાવળનો ગુંદર ૨૦ ભાગ.

(૨) ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ, એમો-
નિયા સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન ૫૦ ભાગ.

(૩) ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ, ફેરોફ-
કલોરાઇડ ૫૦ ભાગ.

(૪) ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ, પોટા-
સિયમ ફેરોસાયનાઇડ ૨૦ ભાગ.

પ્રથમ ચારે મિશ્રણો જુદા જુદા બનાવી,
શીશીઓમાં ભરી રાખો. ઉપયોગ વેળા મિશ્રણ
નંબર ૧, ૨૦ ભાગ, મિશ્રણ નંબર ૨ ૮ ભાગ
અને મિશ્રણ નંબર ૩ ૫ ભાગ લઇ, મેળવો.
એ મિશ્રણ પહેલાં તેા થઈ અને મરજી થઈ
જશે પણ પાઝગથી સ્વચ્છ અને પાનથું
થતાં, ઉઠા કાગળ પર લગાડી, કાગળને
સુકવી લો.

પ્રિન્ટ થયા પછી તેને રંગ પૂજો થયો
દશે. હવે થય વડે મિશ્રણ નંબર ૪ તેની
ઉપર લગાડો અને જ્યારે થેરો બહુ રંગ આવી
જાય ત્યારે કાગળને પાણી વડે ધોઈ, ગોઠાના
તેજાબના મિશ્રણમાં એ મિશ્રણ ૧ ભાગ
તેજાબ અને ૧૦ ભાગ પાણીની મેળવણીથી
બને છે—ત્યાં લગી મુકી રાખો, જ્યાં લગી
કાગળને રંગ-ફેરોગનો નહિ—સફેદ થઇ જાય,
પછી એક વેળા ફરી વાર કાગળને પાણી
વડે ધોઈ લો.

વોટરહાઉસનો પ્રયોગ-(૧) બાવળનો
ગુંદર ૧૭૦ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૬૫૦ ભાગ.

(૨) ટાટરીક એસિડ ૪૦ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ
પાણી ૧૫૦ ભાગ.

(૩) ફેરોફ કલોરાઇડનું મિશ્રણ (૩૫°
Benz.) ૧૫૦ ભાગ.

(૪) ફેરોસાયનાઇડ ઓફ પોટાસિયમ ૨૦
ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧૦૦ ભાગ.

પહેલાં ચારે મિશ્રણો તૈયાર કરી, પછી
પહેલાં અને બીજું મિશ્રણ મેળવી દો અને
ત્યાર પછી તેમાં થોડું થોડું કરી ત્રીજું
મિશ્રણ પણ મેળવના જાય અને મિશ્રણને
હલાવના જાય. એકજથ્થ થયા પછી તેને ૨૪
કલાક લગી રહેવા દો અને ત્યાર પછી તેમાં
એટલું ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ઉમેરો કે એ મિશ્રણ
૧.૧૦૦ સ્પેસિફિક ગ્રેવિટિનું થઇ જાય.

ઉપયોગની રીત આગતા પ્રયોગ મુજબજ છે—

[જુઓ પાના ૩૭ પર]

કમરને લગતા વિષયોના પ્રતોના જવાબો અને કમવાર સુદૃઢ પ્રગટ થાય છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ વસ્તુ પ્રતોનાજ જવાબ મળી સકશે.

ટપાલ દ્વારા ખાનગી જવાબ લેશ્યે તો ફરે પ્રગ્ન દીક પાંચ આનાની (બર્મા: આઠ આના અને ષરદેશ: નવ પેની) ટીકાટા ખીટવી. [પી. પી. ના ઓર્ડર સ્વીકારતા નથી.]

૨૧૩૫-સુ. ના. ડા: જ્વમનગર-(૧ અને ૨) અંગ્રેજી દવાઓના ગુજરાતી યા દિ-દી નામ યતાવનાર ચોપડી ડોઢ નથી. (૩) એવોલ્યુશન અને એપોધિકરી વગરન વચ્ચે જે સદજ તફાવત છે, તેની વિગત ગુજરાતની શ્રાવણોમાં આસતા લગભગ બધા ગણિત-પુસ્તકોમાં મળશે. એની ખીજી વિગતો 'કમર'ના ૪૮મા અંકમાં પણ છે.

૨૧૩૬-દા. ઓ. ખી. રા: માલુંગા-(૧) સોડા લેમન બનાવવાના સંચા એ પ્રકારના આવે છે: દાઘ-સંચા અને ગ્લેટા સંચા. દાઘ-સંચો પળો સરતો મળે છે, જ્યારે ગ્લેટો સંચો ૫૦૦, ૭૦૦, ૧૦૦૦ રૂપિયાની કામતે, તેની બનાવટ અને કદ પ્રમાણે ઓછાવવા આવે મળે છે. એને માટે આપ મારાં સન્સ એન્ડ કમ્પની લિમિટેડ, બેન્કાર્ડ એરેટ, મુંબઈને લખી સચિપત્ર મંગાવી સકશો. (૨) મેટો. એ પડે તો એકદમ જારીક લોટ માત્ર છે. એમાં ખીજી કશી મેળવણી નથી હોતી. (૩) ધાણાની દાળના પ્રયોગ માટે જુઓ અંક ૧૮૫૦.

૨૧૩૭-ધ. દ: જેંગડાક-(૧) તર્પે-ટાઈન એટમે ઓઈલ ઓફ તર્પે-ટાઈન; રિપરિટ ઓફ તર્પે-ટાઈન જુદી ચીજ છે.

૨૧૩૮-કા. ડ. પી: મેરોળી-(૧) જુલ ખાંડ એટમે દલેલી ખાંડ. (૨) પ્રવાહી ગ્લુકોસ બનાવવાની રીત હવે પડી છપાશે.

૨૧૩૯-દે. દા. પુ: ગોધરા-ટીકડીઓ બનાવવાનું મશિન, ન્હાના મ્હોટા કદ પ્રમાણે, ૩૦૦ રૂપિયાથી લઈને ૨૦૦૦ રૂપિયા લગીના આવે છે. એ માટે મેસર્સ બાટલીગોધરી કમ્પની, ફેરજલ સ્ટ્રીટ, કાટ, મુંબઈ-૧ ને લખશો.

૨૧૪૦-જ. સુ. અ: માવસોર-અમારી પાસે વેમાણ માટે એ અંગ્રેજી પુસ્તકો નથી. આપ એને માટે ડોઢ પણ અંગ્રેજી કિતાબ વેચનારને ત્યાં તપાસ કરી સકો છો.

૨૧૪૧-દ. ઓ. દા: પુના-અંબર, કસ્ટુરી અને અગર વ. માટે વિમાલપન ડૂગ કમ્પની, સેમુઅલ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૬ યા દવાખાનદ મુર્દુસસિદ્દહન, રાતી તાલાળ, મુરતને લખશો.

૨૧૪૨-મુ. ઉ: ન્યાડે-(૧) એસ્ટીક એસિડ માટે ધરમશી મોરારજી કેમીકલ કમ્પની લિમિટેડ, સુદામા દાઉસ, બ્લિટ રોડ, બેન્કાર્ડ એરેટ, મુંબઈ-૧ને લખશો. (૨) ગુજાળ જળનું એસેન્સ નથી આવતું; ગુજાળનું એસેન્સ આવે છે. (૩) ગુજાળજળ તથા સર-કાના લેગલ માટે ઉત્તમ રીત તો એ છે કે આપ પોતાને માટે ખાસ લેખને છપાવી લો. તે સહતા પણ પડશે અને આપને માટે ખાસ પણ લેખાશે.

૨૧૪૩-અ. ધ. ડા: અમરેલી-શીતળના પંદર વર્ષ જૂના ડાય ગેર-ટીપ્પરક મશાટે એવી દવાની અમને ખગર નથી.

૨૧૪૪-મુ. ધ. હ: મુંબઈ-જૂની ટીકા-

અનાવિલ પોકાર.

અનાવિલ ક્રેમનું એકજ મુખપત્ર

હાનિકારક દિવાલો દૂર કરે-એનેને કચડાતી બચાવે એ દહિનિ-દુધે લખાયલા અનેક ગિયો અને ખાન લખયોગી લેખો રજુ કરતું માસિક. વાર્ષિક લવાજમ (મેટ પુસ્તક સાથે) રૂ. ૨-૦-૦; પરદેશ માટે શિત્રાંગ આઠ.

પ્રેસમાં લાપકામ પલ્લ આકર્ષક અને સફાઈદાર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ બંધુ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

શુરાનપુરી જાગળ, ભાજવાળી પોળ-સુરત.

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,
હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

દર મહિનાની ૧૫મી
તારીખે નિર્ધારિત
પ્રસિદ્ધ થાય છે.

{ વ્યાયામ }

વાર્ષિક લવાજમ
દિવસો રૂ. ૨-૮-૦
પરદેશ ૫ રાશિલખ

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો તથા ખુલાસા માટે લખો—

વ્યવસ્થાપક, 'વ્યાયામ' રાવપુરા, યડોદરા.

પુષ્પની ફેરમ વિનાના બાગબગીચા તો વેરાન

તમે જા, બાપા, કાકા, કાકી, મામા, મામી, ભાઈ, ભાભી, ભાઈ બહેન ગમે તે હો

તમારી ગૃહવાડીના પુષ્પોને દીવેલીલા બનતાં ત્યારેજ અટકેલાં જેશે કે જ્યારે એમના હાથમાં સુંદર અને આંખને ઉડીને લાગે એવા આકર્ષક ચિત્રો, ચિત્રાલોક અને ઝડપી રીતોમાં લખાયલા લેખો, એમના કલ્પના રંગોને રૂચે તેવા લોકગીતો, એમની તરંગી અવસ્થાને દુનીયાનો આકાર સમજાવતી વાતો અને એમના હૃદયને હિલોળનાં રસઝરણાંથી ભરપૂર આકર્ષણોવાળું આ ફેરમ જઈ પડશે. તમારાં એ પુષ્પોને આ ફેરમની સોજનમાં ખીજવા દો.

લવાજમ દિવસ રૂ. ૨ વિદેશ: શિલિંગ ૪	} મુખ્ય સરકારે મંજૂર કરેલું ફેરમ બાળકોનું પોતાનું માસિક મુખપત્ર	{ પુષ્પ કાર્યલય ૭૫, ખાર મુખ્ય ૨૨
--	---	--

ટોને બદલે બીજી જૂની ટીકીટોજ આપાય છે, કોઇ પણ નવી ટીકીટો આપતું નથી. અને આવી પણ ક્યાંથી સફેદ જૂની ટીકીટો અને નવી ટીકીટો વચ્ચેની કીમતનો ફેર આપ શું નથી સમજી શકતા ?

૨૧૪૫-દા. તા. દા. સ્. ધમતરી-એ પ્રકારની સિગારેટના સોલ એજન્ટનું નામ અમારી જાણમાં નથી.

૨૧૪૬-શાં. દા. રો: જામનગર-દહી પ્રિન્સિપાલ વિપવના હિન્દમાં પ્રગટ થતા એ પત્રોના નામ હાથ આ છે:- "Postways," Guido Bldg, Fort, Bombay અને "Pleasant Pastime," P. O. Box 357, Bombay.

૨૧૪૭-કે. ઉ. ઇ: પોરબંદર-આપ એ ઉર્ફે કિનાય માટે ફરપગી છુક કિપો, લાહોર અને હમીદીયદ પ્રેસ, દિલ્હીને લખી પઠાવજો. [ખાનગી જવ જ માટે પ્રજ દીક પાંચ આનામી ટીકીટો મોકલવી જોઇએ.]

૨૧૪૮-એન. વી. મો: સગી-(૧) સાચા મોતી માટે કુલચંદ હરજીવચંદ, ૩૬૮ ખારા કુવા, રામજી મેમજી રૂટીટ, મુંબઇ અને જોખો બદરીન પર્સ ટ્રેડિંગ કંપની લિમિટેડ, ટાઇમ્સ બિલ્ડિંગ, હાઈવેઈ રોડ, કોટ, મુંબઇ ૧ ને લખજો. (૨) મુકી વનસ્પતિયો દવાખાનદ મુકનુસકિદદન, રાનીતાજાજ, મુરત દગી આપજો. (૩) રેકરીક્ષણ ડિપાર્ટિ જુદે જુદે ઠેકાણે જુદે જુદે ભાવે મળે છે. એના લાખ-સન્સ માટે કિસ્તાના આજમારી અધિકારીને લખજો તો તે બધી વિગતો પુરી પાડશે.

૨૧૪૯-અ. અ: રાધનપુર-(૧) કાચ પર કસ્ટ મદાયવાના ખીજ નુરખાએ માટે કુમરનો ૯૦ અને ૯૪મો વંક જોશો અને આગ્રા પ્રયોગમાં આપને થી ખતમી જણાઈ તે જણાવજો તો તેનોય ખુલાસો થશે. (૨)

સોડા ટાર્ગેટ અને કીમ ઓફ ટાર્ગેટ એ જુદી જુદી દવાઓ છે. (૩) મિલક સુગર કોટલે દુધના ખાંડ. એની બનાવટની રીત "કુમર"ના ૩૫ અંકમાં છે, તે જોશો.

૨૧૫૦-અ. સા: કરાચી-(૧) એ સાજુનો નુરખો અમારો આગ્રામાવેલો નથી. સાજુના બીજા પ્રયોગ માટે "સાજુની બનાવટ" એપ્રી જોશો. (૨) રવોન શાહીનો પ્રયોગ ખુબ રહે છે.

૨૧૫૧-અ. મુ. જી: રવીલા-(૧) કંડ આગ્રાથી ચાલતું સરતું અને ટકાઉ એન્ટન

આ અંકો મળતા નથી

"કુમર"ના પાઠશા અંકોની ખપત વધતી જતી હોઇ, અંક નંબર ૧, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬ અને ૩૪મા અંકો નો તદ્દન મળવાજ નથી. એ સિવાના ખામીનાય કેટલાક અંકોની દરે મજૂરીની પ્રતોજ બાકી છે. તરતજ મંગાવી લેજો, નિહર પાછળથી મળશે નહિં.

કમ કમનીનું અ.વશે, તે કહેવું મુશ્કિલ છે. દરેકનો અભિપ્રાય જુદો જુદો હોઇ, આપ પોને પોતા માટે અભિપ્રાય બાંધી સકો છો. (૨) ઓછા એન્ટન એન્ડ પરપસ અને એવા બીજા એ ત્રણ મુશ્કરાતી પુસ્તકો-જેમાં ફરીજ એદલજી બરવાના પુસ્તકો પણ છે-ને મકાદેર રામચંદ જાગુજે, ત્રણ દરવાજા, અકમલજાદ પાસેથી મળશે. (૩) ૧૦ થી ૧૨ હોર્સ પાવરનું મશિન એટલે મોટર વા ઓછા એન્ટન, તેનો ખુલાસો લખજો.

૨૧૫૨-શા. દા. ૬: મુંબઇ-આપને કમ વંક જોઈએ છે, તે બરાબર સમજાવું નથી.

“કમર” : આંક હાંસો.

નક્ષત્ર ઉદ્યોગો

[અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૦ થી આરંભ]

રંગપરદા, ઝાંઝાં પહેલાં એ પ્રકારની સાલી-
ઓનો ધંધો નો ખૂબજ ધીકનો થાય છે.
દેશના મને તે ભાગમાં જુઓ, આ સાલીઓની
ખપત સારી જેવી દશેજ.

આ સાલીઓ પણ અનેકાનંક પ્રકાર-એટલે
કે, મચાલી, રીકરીઓ અને બૂકીના ૩૫ની
અને અનેકાનંક રંગોમાં બને છે. ક્યાંક કાળી
વપરાય છે, તો ક્યાંક જીરુ; ક્યાંક જાંબુડી
સાલી કિરામ તેમાય છે. તો ક્યાંક લીલી. સાત
સાલી પણ, ખાસ પ્રકાર તરીકે અનેકાની
જગ્યા ધરાવે છે, એ તો ‘સા જાણે છે’ને ?

સાલીઓનો ધંધો ચંદ્રકોશમાં પણ છે અને
સ્થાનિક વેપાર પણ. ને ન્હાની પુંછમાં ખુબીથી
ચર્ચ સકે છે અને માત્રની હરફેર ચાલુ રહેલી
હોઈ, જલદી જલદી નકો મળતો તાપ છે.

૨૦

પાન અને તંબાકુ

દિન્દીઓનો ખેડો જેવો ભાગ પાન
અને તંબાકુની ટેવ ધરાવે છે. એ જેવા એ
એક ધંધાઓમાં પણ સોઈ ક્ષેત્ર છે.

પાનનો ધંધો ઝાંઝે પાન, યુગો કાચો
અને સોપારીજ નહિ, તેની સાથે સુગંધીદાર
વસાણાઓ પણ ખરાજ તંબાકુનો ધંધો
એટલા માત્ર તંબાકુ પાકાજ નહિ, તંબાકુની
તે સુગંધીદાર બનાવટો પણ જેને ઝરદા
અને સુરતી જેવા મુઠક મરફુર નામો પણ
અપાયા છે અને જે ખરેખર અચીરી ટેવના
પ્રતિક રૂપ છે.

આ એક ધંધાઓ, બેસક, હાની પુંછમાં
થઈ સકે છે.

■ કમરતા આ આંકના બધા સાહિ-
ત્યના કોપીરાઈટના હક તંબોને સ્થાપિત છે.

આવતો આંક

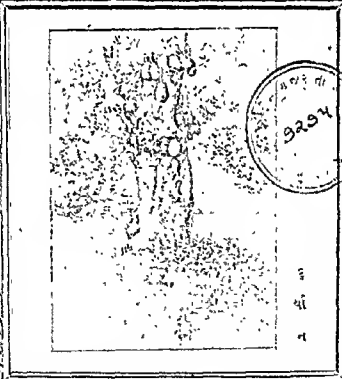
દિસ્કેપર રંગો-જનાવવાની વિગત અને મેપો
વિસ્કે-નક્ષત્ર ઉદ્યોગનો સમિત લેખ.
ચોકોલેટ-કેમ બને છે ?

છાપખાતું-ઉપયોગી વ્યવસાય વિશે.
કિરોના દહા-બનાવટની માહિતી.
ચાંદી રોનાનો ઢાળ-એક વધુ દર્શનો.
આરીસા બનાવવા-કાચ પર કમલ, કામે
મીઠાનો તેજાખ-કેમ બનાવવો
વપરાયેલો ડિઝિટલ-ચાલુ લેખનો વધુ દર્શનો
અને બોટું ધણું ધણું.

નિયમો

- “કમર”નું વાર્ષિક સલાહમ નિન્દ માટે
રૂપિયા ત્રણ અને બર્મ માટે ૨-૪-૦
અને પરદેશ માટે સિલિંગ ૭ છે.
- છૂટક નકલની કોમન ચાર આના ૫૦
પેની છે.
- લાઇફ એન્ડરસિયમી શી રિન્દ માટે રૂપિયા
ચાલીસ, રિદેશ માટે પાંચત્ર ચાર છે.
- નવું વર્ષ જન-સુઆરી માપથી ચરૂ થાય
છે. છતાં શરૂઆત મને તે માસ નોંધો
સકાય છે.
- નવનૂનો તાઝો આંક મુદત મોકલાય છે.
પણ તે ફક્ત એકજ વેળા. (કોઈ પણ
જુનો આંક નવનૂનો લેખે મુદત મોકલાવો
નથી.)

કે. આર્. આર્. ૧૯૩૩

દરેક દરેક આત્મા સાધુઓ બનાવવાની સંપૂર્ણ માહિતી આપનાર,
એકલુંજ શાસ્ત્રીય અને પ્રમાણભૂત સચિત્ર ગુજરાતી પુસ્તક

સાધુની બનાવટ

[ભાગાન્તરકાર:-રામસ]

એના રિચોની સદગ્રંજી આ રહી:-

અર્ધ-ગરમ રીતે સાધુ	હારવાની ક્રિયા	સળ	સાધુ પ્રકુલ
અગતીયું તેલ	હંડી રીતિયે સાધુ	લીમડાનું તેલ	પ્રવાહી
ઉકાળવાની રીતે સાધુ	ઢોલિયું તેવ	સદાચક પદાર્થો	પાગદરો
ઝોઝસ ઝોઝ અનીસ	વજનું તેલ	સંજીવ	ગુટ્ટાચિયમને
" " એરેન્જ	તેલને સાફ કરવા વિષે	સંપદ કરવાની ક્રિયા	બહામી
" " કસવજ	તેલમાથી ચિકનસ દુર	સંવદનની પરિપૂર્ણતા	બુઝામી
" " કાચે	કરવાની રીતિ	બાળવાની રીતિયો	મધનો
" " કાલિયા	તેલમાની ખાસ દુર	રસાય	મનદર
" " જિરેનિયમ	કરવી	રસાગિય મશિન	માટેના રંગો
" " નેરોવી	તેલમાનો રમ દુર	રસેનિય મશિન	માટેની સુગંધીઓ
" " બ્રાંચિદ	કરવી	સાધુ આધિપાદક	મુદકનો
" " મીરબેન	દ્રવ બનાવવાની રીત	" જન સાવાનો	મોટકદ
" " પુત્રિયસ	દ્રવની જલિતા	" ઝોટમિડનો	" " યે
" " સવેન્ડર	દાણાદાર સાધુને	" કપા રંગવાનો	" " બુટ
" " હેમનકાસ	ઝોટનું ને તે પર	" કદ	" " લાલ
" " સિટ્રોનેસ	ઝાપકામ કરડું	" હુડી	" " લીલો
" " સિન્નેમાન	સાવાના સાધુઓ	" હારપેટ માટેનો	" રેશમ સાવાનો
કાંઠા અને કોમળ સાધુ	ગોળકનો ઉપયોગ	" કમોલિક	" વિખના
કપાસીયાનું તેલ	પદ્મ ઝોસ	" ફેરલીક ખાસ	" વાયોલેટ
કારાનું તેલ	ખાણીની પરિકા	" કાવના	" વળ કાઢવાનો
કાબેનિદ આફ ચોટાસ	પ્રાયશ્ચિક ક્રિયાઓ	" કાલિકા પ્રિન્ટનો	" વિન્ડસર
કાપદેલ તેલ	પીળા સાધુ	" કાલકાર	" વેસેલાઈનનો
કોરેલીક ચોટાસ	પુન્દાકનું તેલ	" વધડી	" સુખડનો
" મોડા	ચોઈગ	" ગિલસાઈનનો	" સોફ્ટ
ઝોલસું સોફ્ટ	ફીલીમ	" મુલકામી	" હમમત માટેના
ઘરણી	ફીલીમ એજન્ટસ	" સુલાબી	સાધુના પ્રકાર
ઘરણીના ને તેલના	બગડેલા સાધુનો ઇલાજ	" છાન માટેનો	સાધુની કદાઈઓ
ઝિંકાળો	બારિય મશિન	" ટંકલુખારનો	" " કોમી
ટંકલુખાર	બીલ ચરો સાધનો	" હાથ કલીનીંગ	" સાધુનું પદ્મપથું
Twaddle અને	ચોઈગિય ઝોન રટ્ટેય	" મારેનો	સાધુને જુદો પાડવાની
Beaume કીમી	બોલસિ જનું તેલ	" વરડા	રીતિ
બચેનો સંજો	મહુપાનું તેલ	" દબાઈ	સાધુનું શુદ્ધ કરવું
ટોલો શુદ્ધ કરવી	મીડું	" તાંત માટેનો	સાધુનો જુદો જુદો
ટાંબલેટ સાધુઓ	મેલ સાફ કરવાની	" દિલકસ	ઉપયોગ
" સાધુની બનાવટ	સાધુની ખાસ	" ધાતુને પેગિસ	સોડા ફિલ્ટરસ
પદ્મ એજન્ટ	નિરિજિટા	" હનાર	મોલિયમ કાબેનિટ
વાની રીતિયો	રસાયણીક પૃથક્કરણ	" વચીસી	સોલિયમ કાબેનિટ
" સાધુની બનાવટ	સાજન કે રાજ?	" નવચી	સોલિયમ સિલિકેટ
વજન હંડી રીતિયો	સમજનું તેલ	" નારંગી	હમમત માટેના
" સાધુની બનાવટ		" નેપથોલ	સાધુની સુગંધ

૨૦૦ પાના: ૭ ચિત્રો: ઉચ્ચ પંક્તિના કાગળ: સુંદર કળામય છપાઈ: કપડાની પાકી સોનેરી નામની બાંધણી છતાં કીમત માત્ર રૂપીયા બે. (પોસ્ટેજ ૭ આના જુદા)
(પરદેશ માટે પોસ્ટેજ સહિત સિલિંગ ચાર.)

લખો:-કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડ, સુરત.

વર્ષ નોંધણી

માસ બીજો

અંક ૬૮૭૦

ક મ ર

લ વા ઝ મ :

દિન : રૂપિયા તથા

બર્મા : રૂપિયા સવા તથા

વિદેશ : શિલિંગ ૭

[ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૯]

ગિરો

ટિકીટી-મંચ

ડિસ્ટેન્સ-રંગો

દળનાર ચંચ

તળતું પાણી

ગિરોટીટ

દુર્ગાન

બદામતું તેમ

તેમ-ચંચ

તંત્રીસ્થાનેથી

પ્રસંગ રંગ

બાણબેડાંપલા દહોયો

જર્મન દરીદ્રાઈ

રમકડીનો જીવન

સદકારી કેળવણી સંસ્થાન

ખેતી, છુતર અને ઉદ્યોગ

ખાખો : દસ તરીકે

ચોકોમંટ

ઉત્તિદાસ

કોકો

ચોકોલેટ

જમરખતો મુરખો

ડિસ્ટેન્સ-રંગો

ધોઈ સકાય એવા ડિસ્ટેન્સ

રંગો : ગુલાબી ૫૧, ૫૩

રંગ ૫૩

ધરા પાંચરી ૫૧, ૫૩

ધરા સ્વેટ રંગ ૫૧
મધ્યમ પ્લ ૫૦
લાલ (હીથો) ૫૧
લિથોઈ ૫૦
લીલા ૫૦
સફેદ ૫૦, ૫૧
દલકો પાંચરી ૫૧, ૫૩
દલકો પીળો ૫૩
દલકો પ્લ ૫૦, ૫૨
દલકો લીલા ૫૩

સુખ ડિસ્ટેન્સ રંગો :

ગુલાબી ૫૦
ધરા પાંચરી ૫૦
અપ્તની ૫૦
ટોર્સ કાઠા ૫૦
જુરો ૫૦
લાલ ૫૦
સફેદ ૫૦
દલકો પાંચરી ૫૦
દલકો પ્લ ૫૦

તળતું પાણી ૫૮
તેમ-પાણી ૬૧
દુર્ગાન ૬૫
પ્રયોગો
દલકો-સાડુ ૬૬
એથોનિયા વોટર ૬૬
મજન-વારનિસ ૬૬
કાચ ધોનાર મિશ્રણ ૬૬
કેપ્સુલ મિશ્રણ ૬૮
કેપ્સુલ વોટર ૬૬
કેપ્સુલ સેમ્પુ ૬૬
અપ્તની ડિસ્ટેન્સ ૬૬
તાપત્ત્વ મિશ્રણ ૬૬
પ્રવાહી સકેસ ૬૬

પિપરમિન્ટ વોટર ૬૦
ફ્લોર-પોલિશ (Floor Polish) ૬૮
મધ્યમપત્તી ૬૦
માખી-સાડુ ૬૦
મોડેલ-સાડુ ૬૦
ગોર્ડર-પોલિશ ૬૦
રંગબેરમી રેતી : ગુલાબી ૬૦
પ્લ ૬૦
લાલમત્તુસ ત્રિસરીન ૬૮
લોખંડ-સાડુ ૬૮
સેન્ટ-કાડ ૬૮

દાચ પોરથી પ્રાંબકુના કાચ ૬૮
કાઠા ૬૮
બદામતું તેમ ૬૦
મીડાનો તેજાખ ૫૬
વપરાયતી ટિકીટો ૫૪
રશિયન મિશ્રીટ ૬૪

વેપારી કળા

ઉપરાણી-પત્રો ૭૫
એક ઉપયોગી પદ્ધતિ ૭૭
ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦
અમેઝી સપ્લો ૭૦
અડખી વેચાણ-બુકિત ૭૪
નાણા-તંત્રી ૭૩
વેચાણ-ખર્ચ ૭૮

પરચુરણ

અભિપ્રાય ૮૨
તાડું વાસી ૮૬
પૂજાપાટો ૮૫

પચાસ રૂપિયામાં વેચી સકાય એવો સરતો અને દિન્દ ઉપરાંત પરદેશી રેશનોના પ્રેમાર્થે સંભળાવી સકે એવો હિન્દ રેશિયો બનાવવાની શોધ યથ કહેવાય છે.

મુંબઈના પરા ઘાટકોપર પાસે વિક્રેલી મુકામે પુઠાં (સ્ટ્રોબોડ) બનાવવાની મિલ હુકમાં ઉપડનાર છે.

ઓખા (કાઠિયાવાડ) આવે તાતા કમિ-
કલ કમ્પની સર ચનાર હોઈ તે “હેવી
કેમીકલ્સ” બનાવવા ધારે છે.

સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ગોળ બનાવવાની એક નવી પદ્ધતિ જોવાઈ છે, જે માટે નહિં મનાય એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે એ પદ્ધતિને ગોળ બનાવવાનો ખર્ચ દર મળે માત્ર એક પાઇ થાય છે !

મુંબઈ ખાતે સાન્નિયન આર્મી તરફથી હથ શાખ રૂપિયાની યોજના હેઠળ ઔદ્યો-
ગિક શાળા ઉધાકવામાં આવનાર છે.

પારસી શોધક ફિરોઝ નાઝીરે પોતાની હવાઈ ટેરપીડોનું પેટન્ટ જાપાનને વેચ્યું છે.

ઇંગ્લાંડની ફળવણી તપાસ બોર્ડે ૧૧ થી ૧૬ વર્ષની વયના બાળકો માટે પોલિટેક નિક શાળાઓ ખોલવાની બહામણ કરી છે.

હિન્દમાં સરતામાં કાફટ પેપર બનાવી સકાય એવા ઘાસની શોધ યથ છે.

દિલ્હી ખાતે સેફ ડિપોઝીટ કમ્પની સ્થપાઈ છે.

હિન્દમાં ૧૯૩૭ દરમિયાન ૨,૨૫,૦૦,૦૦૦ રૂન ડોલરો ઉત્પન્ન થયા હતા.

ગાંધરા પાસે સોનાની ખાણની શોધ યથ છે.

તાતા સ્ટીલ કમ્પની લિમિટેડે નવી ગથિ-
નરી ખરીદવા માટે પોતાની પુંજમાં રૂપિયા એ કરોડનો વધારો કરી, નવા શેર કાઢવાની યોજના તેજ કરી હોવાની અફવા ફેલાતી,
૨૪-૧-૩૬ એ મુંબઈના જીના શેર બજારના પ્રમુખ, સાયનું એક ડેપુટીશન તાતાના સત્તા-
વાળાઓને એ યોજના પ્રત્યે પોતાનો વિરોધ

સરવૈયું

જન-યુઆરી ૧૯૩૬ લગીના કિંવા ૯૭ મહિનાના—અર્થાત ૪૦૨૬ પાનાના—જીવનવૃ-
“કમર”નું સરવૈયું આ રજૂ :—

૨૭૨	ચિત્રો
૪૫૬	તંત્રી-નોંધો
૫૦૮	ખાસ હુન્નર લેખો
૧૯૬૫	પ્રવેશો
૩૪૩	ખાસ વેપારી લેખો
૫૬૭	પરચુરણ લેખો
	અને

૫૧૬૫ ૫૭૫૨૭૦ના જગાએ

તમેય માહુક યથ લાભ ઉઠાવવો સાર કરો.

ખાતાવચા મળ્યું હતું. ડેપુટીશને વાપિસ ફરી આહિર કયું છે કે “તાતા”એ હથ યોજના પસાર કરી નથી અને શેર બજારની બોર્ડ કનેચ સચનાઓ માંગી છે. આ નવા વધારા સામે વિરોધ દર્શાવ્યા એ દિનસે શેર બજાર બંધ રહ્યું હતું.

મિસ્ત્રાં પ્લેલીજ વેળા હવે આવક વેરો નખાનાર છે.

મુંબઈ—કોલહાપુર પચ્ચે હવાઈ બાવડાર સ્થપાશે છે.

સહકારી કેળવણી સંસ્થાન :

અધ્યુપેદાયલા ઉદ્યોગો

પૃથ્વર વર્ષના અંશુચક પ્રવાસે પછી અંતે કેપ્ટન જી. ડબ્લ્યુ. પેટાવેલ પોતાના ઉચ્ચ અઃશયમાં કામગાળ થયા છે અને દલ-દ્રાવ્યાદ અને વિચારના નિગ્રામની સરપરસ્તી હેઠળ, અગ્નરપેટ મુકામે સહકારી કેળવણી સંસ્થાનનો પાયો નખાઇ ગયો છે.

પોતાના પ્રકારના દિન્દિભરમાં અનોખા એવુ આ સહકારી કેળવણી સંસ્થાનના પ્રયોગ માટે નિગ્રામી સરકારે ઉસ્માનીયલ યુનિવર્સિટીની પાસેજ બાર એકર જમીન દાલ તરત જુદી કદી આપી છે, જ્યાં કેપ્ટન પેટાવેલ પોતાની યોજના મુજબ બાળકોને સામાન્ય અક્ષરજ્ઞાન ઉપરાંત વ્યવહાર ધર્મા-ઓની કેળવણી આપશે. ત્યાં મેટ્રિકા કે ગ્રેજ્યુએટો નહિ પાકે, પરંતુ મુરત પૂરતા અક્ષરજ્ઞાનની કેળવણી સાથે ખેતી, મરઘાં ઉછેર, કુપશાળા, છાપકામ, ટ્રાપિંગ, સુધાર-કામ વ. વ. પ્રકારના મુરતી હુનરો અને ધર્માઓનું શિક્ષણ આપશે-એવું શિક્ષણ, જે બાળકને પોતાની આટલિકા મેજવી આપવા સદાયરૂપ થાય.

યોજનાની વિશેષતા નેતી સહકારી પદ્ધતિ છે. સંસ્થાનનો મુદ્દલેષ યોજના મલ અને કમાતા મલ નો રખાયો છે અને પરિણામે બાળક સરઆતથી પોતે જે કામ શીખે તે બદલ અમુક ભદમે પણ મેજવનો વતય એવી ગોઠવણ કરી છે. આ પદ્ધતિ ન માત્ર બાળકને “એ ચાર પૈસા” મેજવી આપશે, બલકે વધુ શીખવા અને મનલગાડીને શીખવા પ્રોત્સાહન આપશે.

ઉચ્ચ આશયો સાથે કલુ ચવડું આ સંસ્થાન પોતાના ઉગ્દા પરિણામો જલદી જલદી આપણી સમક્ષ છેડે મોક કરે એવી દરકોઈની અનિવાર્ય છે.

હિન્દ દિન બ દિન ઔદ્યોગિક સાવસેમાં રસ લેતું જાય છે, એ ખુશીની વાત છે. છતાં, હજુ કેટલાય ઉદ્યોગો એવા બાકી છે, જેની તરફ હિન્દી સાહસિકાએ કદીય ગંભીરપણે ધ્યાન આપ્યું નથી અને પરિણામે, એ ઉદ્યોગો દ્વારા પરદેશીઓ આપણા પૈસા વધુ અને વધુ પ્રમાણમાં પોતાને ત્યાં ખેચી લઇ જઇ રહ્યા છે.

રેડિયોનો ઉદ્યોગજ લો. નિશ દિન એનો વધતી જતી ખપતથી કેણુ અણુજણુ છે ? અને, એ પણ કેણુ નથી જાણતું કે એકે એક રેડિયો-વત્ર પરદેશ—પછી તે પ્રિન્ટન હોય કે જર્મની, અમેરિકા હોય કે જાપાન—થી આવે છે ? છતાં, હજુ લગી સા માટે હિન્દમાં ક્યાંય ન્દાના પાયા પર પણ હિન્દી રેડિયો બનાવવાનો પ્રયાસ નથી થયો ? આ ગઈજતના કારણુ શા છે ?

રેડિયોનો ઉદ્યોગ, ન્દાતા પાયા પર હિન્દમાં થઇ સકે છે, એ નિષ્કાતો સ્વીકારે છે. રેડિયોની ટ્યુબો અને બીજો જે સામાન દાત્ર અદિ બનાવી ન સકાય તે પરદેશથી મંગાવી વાપ-રાય તોય એકંદરે હિન્દમાં સક્તા અને ટકાઉ રેડિયો જની સકે છે, એમાં શક નથી. ખાસ કરીને એવી દામતમાં, જ્યાં પરદેશથી આવતા રેડિયો પર તેની મૂળ કામન જેટલીજ આપાત ઝકાન નખાવતી છે, એ યાદ રખાય તો. હિન્દમાં બનતા રેડિયો સર્વોંશે નહિં તો થોડેક અંશે એ યા એવી ખીછ ઝકાન કે કરામાંથી બની સકે છે, એ નિર્વિવાદ છે. આ માટે ત્યારે, આપણે પરદેશી માલ પરજ બસ કરીએ અને હિન્દી માલની નક જાણી શુજીને શુભાવી દઇએ ?

રમકડાંનો ઉદ્યોગ

રમકડાંનો ઉદ્યોગ પણ એવાજ ઉદ્યોગોમાંનું એક છે, જે દિન-દિનમાં હજી વધી જાય છે. જો કે, જો કે તે કાંઈ પ્રમાણમાં નહિ. રમકડાંની ખપત જુઓ અને દેશભરમાં એકત્રીકરણ કારખાનામાં બનતો નમો અને નજીવો જેવો માત્ર જુઓ. કેવો મહાન તકાવત ?

રમકડાંનો ઉદ્યોગ અનેક પ્રકારનો ઉદ્યોગોમાં વહેંચાયેલો છે. રમકડાં કપડાંનાં પણ બને છે, અને રબરના પણ; તે લાકડાનાં પણ બને છે અને પતરા અને સેલ્યુલોઝ અને કાગળનાં. તે એ સિવાય બીજા પદાર્થો પથ્થર, કાચ, બેકલાઈટ વગેરેનાં પણ બને છે. દિન-દિનમાં એમાંના એકાદ અપવાદ સિવાયના બધી જાતના રમકડાં બનાવી સડાય એવી સગવડતા અને શક્તિ છે. હતાં કમનસીબે ધાતુ, કાચ કે કાગળના ચોક્કસ ગુણોમાંથી ન લેવાય એટલા રમકડાં સિવાય બીજાં કંઈ દિન-દિનમાં બનતું જણાતું નથી એવું કારણ શું હશે ? શું દિન-દિનમાં સાદસિકા બચ્યાઓની આ ઝુરૂરતો પ્રત્યે એટલા માટેજ આંખ આડા કાન કરે છે કે તે ખરા અર્થમાં, બચ્યાઓના રમવાની ચીજો છે ?

જો તેમ નહિ હોય તો પછી એ સિવાય બીજાં કારણ સંભવિતજ નથી કે તેઓ એને નજીવ ધંધા તરીકે હિસારતની નજરે જોતા હશે. જો તેમ હોય તો, ખરેખર, એક ગંભીર ભુલ પણ છે અને અક્ષમ્ય ગુનાહ પણ. પર-દેશી આજ્ઞાત નિકાસના આંકડા દેખાડી આપે છે કે રમકડાં પાછળ દિન-દિન દર વર્ષે લખખુટ ખર્ચ કરે છે અને એનો ૯૦% ભાગ પરદેશ જાય છે.

તેમાં, ઇંગ્લેન્ડ હોય તો આ ઉદ્યોગમાં, અંપ્રસાવવા જેવું છે. એવું ક્ષેત્ર બહોળું છે અને જાપાનની થોડીક હરીફાઈ બાદ કરતાં, તફાવત પણ સારો મળી સકે છે.

જર્મન હરીફાઈ

બ્રિટન અને જર્મની વચ્ચે થયેલી વાત માસ પરની અનેખી દોરતીની રાજદ્વારી કારણો ગમે તે હોય, જર્મનીની કાનિષ્ઠ વેપારી હરીફાઈથી પણ બ્રિટનને નમવાની ઝુરૂરત દેખાઈ હોય, એવી માન્યતા ફેલાઈ રહી છે. એવું કારણ એ છે કે છેલ્લા કેટલાક સમયથી જર્મની પરદેશના તે બજારોમાંથી-જેને બ્રિટન પોતાનું સમજતું આવવાની જુગ કરી ગઈ હતું :- પોતાનો પગલું મચાવવાની રીતે જર્મની રહ્યું છે. બીજા દેશોની વાત કારે રખી, ખુદ દિન-દિનમાં જર્મનીએ બ્રિટનની આજ્ઞાઓને કેવી રીતે અપહરણ કરાડી મુકી છે, તે નીચલા દાખલાઓ પરથી સ્પષ્ટિત થાય છે :

૧. રોમન ઇન્ડિયન નેવીએ એક ઓઇલ એન્જિન માટે ટેન્ડર માંગતાં, પરિણામ આ આવ્યું :-
બ્રિટિશ રૂ. ૩૭,૦૦૦
જર્મન / રૂ. ૨૨,૦૦૦
૨. એજ પ્રમાણે ૭૦ કીલોનિટના એ ઓઇલ એન્જિનોના બાલ મંચાયા તો જર્મન બ્રિટિશ હરીફાઈ આ પ્રમાણે જાદિર થઈ :-
બ્રિટિશ રૂ. ૩૭,૦૦૦
જર્મન રૂ. ૧૪,૦૦૦
૩. સિમલાની મ્યુનિસિપલિટીએ એક નેરેટીંગ રોટ માટે ટેન્ડર માંગ્યા. આ રહી રિલેવન્ટ અને અવગણ્ય બાદ હરીફાઈઓ :-

(૧) બ્રિટિશ	રૂ. ૧,૪૬,૭૫૦
(૨) "	રૂ. ૧,૪૭,૭૨૯
(૩) "	રૂ. ૧,૩૪,૩૫૦
(૪) "	રૂ. ૧,૨૪,૬૯૬
(૫) "	રૂ. ૧,૧૬,૩૫૬
(૬) જર્મન	રૂ. ૧,૦૪,૭૬૫
(૭) "	રૂ. ૯૯,૩૩૩
(૮) "	રૂ. ૯૩,૪૬૦

ફેલાઈની ઝુરૂરત ન હોય, કે ત્રણે દાખલામાં બ્રિટનને નાકાની હાર ખમવી પડી હતી અને ત્રણે ઓર્ડરો જર્મની ખાસી ગયું હતું. ગર્વિષ્ટ બ્રિટનની કેવી નામોશી !

૧

ડિસ્ટેમ્પર-રંગો—સજ્જ નો કે પરલાથી છે, પરંતુ યુજ્જરાતી ભાષામાં એનો પર્વાય નથી એટલે એ વાપરેજ છુટકાની ઉપયોગિતાથી કયો વાંચક અજાણ્ય હશે? કયો ગિસ્ત્રીંયા કહિયો એની મહત્વતા પિછાનતો ન હશે? તે છતાં, ડિસ્ટેમ્પર-રંગો આજા વપરાય છે, એનો બેદ શો છે? તે એ છે કે, ડિસ્ટેમ્પર-રંગોની સજ્જ ઉપયોગ માટે રસાયણસાસ્ત્રના જ્ઞાણકાર હોવું અનિવાર્ય છે. તેથીજ સામાન્યતઃ ડિસ્ટેમ્પર રંગોના ઉપયોગથી સેકડે પચાસ ટકા નિષ્ફળતા મળે છે—એ અર્થમાં કે, મનપસંદ રંગ નથી થતો વા રંગ ક્યાંક ફિટો થાય છે તે ક્યાંક થેરો અને ક્યાંક કેવળ અનેભો. —અને માત્ર પચાસ ટકાજ સજ્જતા. એ અતિ-સ્પેશિત નથી, કેવળ અને નરી હમીકત છે અને તેનાં કારણો પણ સ્પષ્ટ અને સમજ સકાય એવા છે:

૧, ડિસ્ટેમ્પર-રંગો પાણીમાં તળિયે જઈ બેસતા હોઈ, ઉપરની લઘ વાપરતાં રંગ ફિટો આવે છે અને તળિયાનુ મિથલુ એકદમ થેરો રંગ આવે છે.

જે ભીંત પર ડિસ્ટેમ્પર-રંગો લગાડાય છે તેની રિયતિ પણ પછી વેળા એક સરખી નહિં હોવાથી, રંગમાં ફેર આવી જાય છે કેટલીક ભીંતો પર એવું પ્લાસ્ટર હોય છે, જે ડિસ્ટેમ્પર-રંગને શોષી લે છે અને તેથી ત્યાં ડિસ્ટેમ્પર-રંગ લગાડતાં, તે ખરમચડા જેવા સુકકા થઈ જાય છે, જ્યારે કેટલીક જગ્યાઓએ એવું પ્લાસ્ટર હોય છે, જે રંગને શે પટું નથી અને તેથી ત્યાંના રંગ પ્લાસ્ટરની સપાટી પરજ રહી, સુકાઈને લીસપટ પડે છે.

૩, કેટલીક જગ્યાએ આગળ લગાડેલો જૂનો રંગ વા સુતો પણ પોતાની જખલગીરી વનરી રાખે છે, જેને પરિણામે નવા ડિસ્ટેમ્પર-રંગોને વારંવાર નિષ્ફળતા સાંપડે છે.

૪, કેટલીક વેળા પાણી સાફ ન હોવાથીય રંગ બગડે છે.

૫, કેટલીક વેળા રંગોની મેળવણી અને પ્રવાહીની તૈયારીમાં ખામી રહી જતાં, રંગમાં ભંગ થાય છે.

૬, કેટલીક વેળા રંગમાં કચરો વા સહજ ધુળ પડતાં, રંગ બેરંગ થઈ જાય છે, તોજ

૭, કેટલીક વેળા પ્રવાહીમાં હલકા પ્રકારનો સરેસ મેળવતાં, તેનો રંગ આ રંગને, બદલુમા બનાવી દે છે

વગથરહ

આ સાત તો દેખીતા કારણો. એ સિવાય, કારીખરની હાથની સજ્જ, સ્વચ્છતા, આવડત અને ડિસ્ટેમ્પર-રંગોની ઉમ્દા આત વ. ના મુદ્દા પણ ભૂલવા જેવા નથીજ. દુકંમાં, સોએ સો ટકા નિયમસર અને ઉમ્દા કામ હોય તોજ સજ્જતાની આશા રાખી સકો છો. તે સિવા, રંગ બતાવવા ધારો આ અને તૈયાર થાય તે. તમને બેદલો હોય કેસરી અને થાય પીજો !

[૨]

આજે અહિં ડિસ્ટેમ્પર-રંગો કેમ મિથ કરવાં વા લગાડવા તેની ચર્ચા કરવાની જગ્યા નથી. મક્કસ થોડાક રંગોના તુરખાઓ આપવાની છે અને, એ તુરખાઓ દ્વારા મળતી સજ્જતા—વા, પોતાની બૂલે, નિષ્ફળતા—વિશે વાંચકોને પહેલાંથી ખબરદાર કરવાના

“કમરંગ” : અંક ૯૮ માં

હેવેલેન ઉપરું ફંક વર્ણન કરવું મુશ્કરી માન્યું હતું.

ડિસ્ટેમ્પર-રંગો એ પ્રકારના છે: (૧) સુકા, (૨) ધોધ સકાય એવા. અહિં આપણે બેકે પ્રકારના ચોક્કસ પ્રયોગો લેખીએ:-

સુકા ડિસ્ટેમ્પર-રંગો

સફેદ-સફેદ (Whiting) ૧ ક્વાર્ટર, અલ્ટ્રામારીન બ્લુ રંગ ૫ ઓસ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૦ રતલ

બધાને મેળવી, ખારીક કરી, ચાળી લેા.

હલકો બ્લુ-સફેદ ૧ ક્વાર્ટર, અલ્ટ્રામારીન બ્લુ રંગ ૭ રતલ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૨ રતલ.

શુભાખી-સફેદ ૧ ક્વાર્ટર, લેમન ક્રોમ

તેલ-રંગ

ડિસ્ટેમ્પર-રંગ પછી તેલ-રંગ (Paint) કાળા પ્રયોગો જાણવા છે? “કમરંગ”માં ૧૩ માં અંક મંગાવેા. કી. ૪ આના

રંગ ૪ રતલ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૦ રતલ.

લાલ-ગેર ૩૦ રતલ, સફેદ ૭૦ રતલ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૮ રતલ

ભુશો : (Salmon)-સફેદ ૧ ક્વાર્ટર, વેનેસિયન રેડ રંગ ૪૩ રતલ, યલો ઓક રંગ ૨૩ રતલ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૩૩ રતલ.

ઝયુવની : (Olive Green)-સફેદ ૫૬ રતલ, ડાર્ક બર્નસલિક ઓન રંગ ૫૬ રતલ, મુસીઅન બ્લુ રંગ ૨૩ રતલ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૨૩ રતલ.

ટેર્સ કોટા : (Terra Cotta)-વેનેસિયન રેડ રંગ ૨૫ રતલ, યલો ઓક રંગ ૧૮ રતલ,

સફેદ ૧ ક્વાર્ટર, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૨૦ રતલ.

હલકો પાથરી રંગ : (Light Stone) સફેદ ૧ ક્વાર્ટર, યલો ઓક રંગ ૨૩ રતલ, રે અગર રંગ ૧/૨ રતલ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૨૩ રતલ

થેરા પાથરી રંગ : (Dark Stone) સફેદ ૧ ક્વાર્ટર, યલો ઓક રંગ ૫ રતલ, રે અગર રંગ ૩/૪ રતલ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૧૩ રતલ.

ધોધ સકાય એવા ડિસ્ટેમ્પર-રંગો

આ ડિસ્ટેમ્પર-રંગો એ પદ્ધતિએ બને છે. બંડના પ્રયોગો આ રદમ્યુ:-

સફેદ-સફેદ ૨૮ ભાગ, બેરાઇટસ ૧૪ ભાગ, પ્થાસ્ટર ઓફ પેરિસ ૧૪ ભાગ, સરેસ વા ગુંદરની ભુકી ૫ ભાગ.

બધાને મેળવી, ખારીક કરી, ચાળી લેા. આ યલો સફેદ ડિસ્ટેમ્પર-રંગ. બે સફેદ રંગનીજ મુરત હોય તેા એગળ વાપરી સકાય છે, પણ બે રંગીન લેખીએ તેા બે સફેદ રંગમાં બીજા રંગોના મેળવણી નીચે પ્રમાણે કરી સકાય:-

હલકો બ્લુ-ઉપરો સફેદ રંગ ૨૮ ભાગ, અલ્ટ્રામારીન બ્લુ રંગ ૧ ભાગ.

મધ્યમ બ્લુ-ઉપરો સફેદ રંગ ૫૬ ભાગ, અલ્ટ્રામારીન બ્લુ રંગ ૫ ભાગ.

થેરા બ્લુ-ઉપરો સફેદ રંગ ૫૬ ભાગ, અલ્ટ્રામારીન બ્લુ રંગ ૭ ભાગ.

લિંબોધ : (Lemon Chrome)-ઉપરો સફેદ રંગ ૧૧૨ ભાગ, લેમન ક્રોમ રંગ ૫૦ ભાગ, યલો ઓક રંગ ૧ ભાગ

લીસો-ઉપરો સફેદ રંગ ૫૬ ભાગ, અલ્ટ્રામારી ૧ ઓન રંગ ૭ ભાગ.

હલકો પત્યરી રંગ-ઉપસો સફેદ રંગ
૫૬ ભાગ, અમર રંગ ૩ ભાગ, યમો ઝોકે
રંગ ૧ ભાગ.

ઘેરો પત્યરી રંગ-ઉપસો સફેદ રંગ
૧૧૨ ભાગ, યલો ઝોકે રંગ ૨ ભાગ, અમર
રંગ ૬ ભાગ

બુલાખી-ઉપસો સફેદ રંગ ૧૧૨ ભાગ,
રેડ ઝોકસાઇડ ૧૪ ભાગ, ચનાવડી ટિંગળો ૩
ભાગ.

લાલ (મીઠીચો)-ઉપસો સફેદ રંગ ૧૧૨
ભાગ, રેનેસા બાકીની રંગ ૨ ભાગ, મિનરલ
બ્લેક રંગ ૭ ભાગ.

ઘેરો રસેદ રંગ-ઉપસો સફેદ રંગ ૨૮
ભાગ, મિનરલ બ્લેક રંગ ૨ ભાગ.

જીથ પદ્ધતિ મુજબના પ્રયોગો આ રહ્યા:-

સફેદ-(૧). પેરિસ બ્લાઇટ ૫૬૦ રતલ,
ઝીક બ્લાઇટ ૧૧૦ રતલ, પ્લાસ્ટર ઓફ
પેરિસ ૧૬૦ રતલ, બ્લાઇટ ડેક્સટ્રીન ૩૯ રતલ,
બાવળીને ચુંદર ૧૬ રતલ, ચોખ્ખો ટંકલુ-
ખાર હજી રતલ, કટકી હજી રતલ.

બધાને મેગ્ની, પાણીમાં નાખી મિશ્રણ
બનાવે. ઘણા ભાગે આ કિરેમ્પર-રંગ
આવળી મુકા રૂપમાં નહિ બનાવતાં, ગુર-
રત વેળા પ્રવાહી રૂપમાં બનાવાય છે. કોઇ
પથ દાખલામાં, એક વાન ખાસ ક્ષાનમાં
રાખવાની એ છે કે એમાં વપરાતો બધો કાચો
માત્ર તદ્દન ચોખ્ખો અને રવચ્છ હોવો જોઈએ.
નિકર રંગમાં ભાંગ થતો!

(૨) તાંબી કેમસાઇડ કિરેસમ ૧૦૦
રતલ, સરેસની બુકી ૫ રતલ, કેમસાઇડ
કોપર સફેદ ૧ રતલ.

(૩) સફેદો ૧ ક્વાર્ટર, ચાર્મના કલે ૪
ક્વાર્ટર, સરેસ ૨૦ રતલ, પાત્રન બ્લાઇટ ૩
ગેલન, ઉડાલેમ્ અળસીનું તેલ ૧૨ ગેલન.

લાખો રૂપિયાના ભેદ, થોડાક
આનામાં!

આદુ અને ચુંક-બનાવટ વિષે. “કમર”નો
અંક ૬૦ મો.

આરાફટ-વાવેતર-વેપાર વિષે. અંક
૫૪ મો.

આંખો અર્થાત કેરી-વાવેતર, રોગોનો
ઉત્ક્રાંત અને કાવળવ માટે પાસલની સચ-
નાઓ. અંક ૫૦, ૬૨, ૭૪ અને ૮૬ મો.
કી. ૧૫ આના

મલેક્ટ્રોપ્લેટિંગ-નીકલ, તાંબા અને
કોપીયમનો ઢોળ ચઢાવવા વિષે. અંક ૨૫ મો.
કી. ૩ આના

દસપગાળ-વાવેતર સંબંધી. અંક
૯૧ મો.

એર પાયલોટ અર્થાત વિમાની-નવા
ધંધાનો ખાસ મેળ. અંક ૭૪ મો. કી. ૪ આના
એરી રેશમના કીડાઓ-તેમની ઉછેર
સંબંધી. અંક ૭૭ મો. કી. ૩ આના

એરેટેડ વોર્સ-સોડા, લેમન, જીન્સ,
મુલાખ, રાસપમેરી વ. બવાવળી અંક ૪૬ મો.
કી. ૩ આના

એલમી-વાવેતર અને ઉદ્યોગ. અંક
૮૮ મો. કી. ૪ આના

કુચરામાંથી દબાવત-કપડાના ચીંથરા,
કાચની બાટલીઓના કટકા, ધાતુનો કચરો.
રફી કાગળો, કોલસાનો ભુકો, દર્વાનું પાણી
વ માંથી ધન મેળવવા સંબંધી. અંક ૮૫
અને ૮૬ મો. કી. ૮ આના

કપુર-ખરા અને નકલી કપુરની બનાવટ
વિષે અંક ૭૫ અને ૭૭ મો. કી. ૮ આના

કુલર્ક-પતર અર્થાત રિનસેઇટ-બનાવટ
વિષે. અંક ૮૭ મો. કી. ૪ આના

કુલચર મોતી-બનાવટ સંબંધી. અંક
૭૩ મો. કી. ૪ આના

[જુઓ પાના ૫૨ ૫૨]

“કમર” : અંક ૬૮ મો.

ખાસ એક વારનિશ ૩ ગેલન, ગ્રિસરીન ૧ રતલ, અલ્યુમીનમ ૦.૫ રંગ ૫ ઓંસ, માણી ૧ ગેલન.

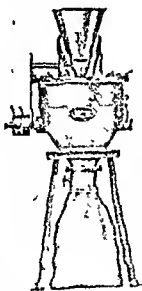
ગધાને મેળવો.

(૪) સફેદો ૭૦ રતલ, ઝીંક વ્હાઇટ ૩૦ રતલ, સરેસ ૧૨ રતલ, ‘મોટરડ’ સાણ ૧ રતલ, ફટકડી ૧/૨ રતલ, ૦.૫ બ્લેક રંગ ૨ ઓંસ.

પુલેલાં એક વામણમાં ગરમ પાણીમાં સરેસ ઓગળાવો અને બીજી તરફ થોડાક બીજા ગરમ પાણીમાં સાણ ડી કાતરીઓ નાખી ઓગળવા દો. સરેસ ઓગળી બમ ત્યારે તેમાં ફટકડી ઉમેરો અને તેવ ઓગળી બામ ત્યારે સાણ.

વાઈ પાણી નાખી, બાઈની બુધી ઓંસ મેળવો, ખૂનમિથ પછી કરો અને ગાળી લઈ, છા-લકી ટુઓમાં ભરીને ૨૦૦ ફીટ ઓછી એટલી ગેરમીએ સૂકવો લઈ, પછી યંત્ર પર સદગ તાકી સુકી ફળી લો.

ફલકો ૦.૫ -સફેદો ૭૦ રતલ, ઝીંક વ્હા-ઇટ ૧૪ રતલ,

દળાર યંત્ર

(૧) આ ખાસ અંક વારનિશ બનાવવાની રીત આ છે:-

બીજી રાત્ર ૭ રતલ, ફેરડા બાલસમ ૨ પાઉન્ડ, ઓઈલ તરેન્ડાઈન ૨ ગેલન તરેન્ડાઈનમાં રાત્રને ઓગળાવી, માણી લઈ, ફેરડા બાલસમ મેળવો.

[પાના ૫૧ થી આગળ]

ફલક-વાળી કાગળ કરનાર બિઝાનો વિષે. અંક ૪૫, ૪૬ ને જાઓ. કી. ૧૧ આના ફલમ-આડપાનની કલમો સંબંધી અંક ૭૧ મો.

કાગળી રમકડાં-‘કાગળી માસ’ કિંવા *Paper Mache* માંથી રમકડા વ બનાવવા. અંક ૮૮ મો.

કાગળ-બનાવવા અને ઉદ્યોગ (દામ કામગીરી બનાવટ સહિત) અંક ૫૫, ૮૨ અને ૮૭ મો.

કાચ ઉપર કવચકામ અર્થાત આરી-આની બનાવટ-સંપૂર્ણ દર્શાવન. અંક ૨, ૪૪, ૬૦ અને ૮૪ મો.

કાચ ઉપર કેટરકામ-અંક ૫૩ મો. કી. ૩ આના કાચ ઉપર ચિત્રકામ-અંક ૫૧ મો. કી. ૩ આના

કાચ કાગળ અને એમરી કાગળ-*Sand Paper & Emery Paper* બનાવવા વિષે અંક ૮૮ મો. કી. ૪ આના

કાચના ફલકાડ અને પશુ પંખીઓ-બનાવટ વિષે અંક ૮૧ મો. કી. ૪ આના કાચની કથા-આર પ્રમાણ કાચની

બનાવટ અને વેપાર અંક ૫૦ મો. કી. ૩ આના કાચની બંગરીઓ-બનાવટની પુરી વિષયો. અંક ૮૨ મો.

કાવુ-એની ખેતી, પેટા-ઉત્પન્નો અને વેપાર વિષે. અંક ૮૬ મો. કી. ૪ આના કાચો-બનાવટ સંબંધી. અંક ૭૬ મો.

કાપડ ઉપર છાપકામ અર્થાત ફેલિકો પ્રિન્ટિંગ-ગુજરાતીમાં પહેલીજ [૧૯૧૧ સુધિ] લેખાગ્રા. અંક ૫૩, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩ અને ૮૪ મો.

કી. ૧-૭-૦ [ફલક વલુઓ પાના ૫૩ પર]

સરેસ ૧૨ રતન, ‘મોટલ્ડ’ સાથુ ૧ રતન,
ફટકડી ૧/૪ રતન, અઘ્ટામરીન ૭૫ રંગ
૭ રતન.

થેરો ૭૫—સફેદો ૭૦ રતન, ઝીંક
વ્હાઈટ ૧૪ રતન, સરેસ ૧૨ રતન, ‘મોટલ્ડ’
સાથુ ૧ રતન, ફટકડી ૧/૪ રતન, અઘ્ટા-
મરીન ૭૫ રંગ ૧૪ રતન.

ઝે—સફેદો ૭૦ રતન, ઝીંક વ્હાઈટ ૨૫
રતન, સરેસ ૧૨ રતન, ‘મોટલ્ડ’ સાથુ ૧
રતન, ફટકડી ૧ રતન, અઘ્ટામરીન ૭૫
રંગ ૪ રતન, મિનરલ બ્લેક રંગ ૨ રતન

હલકો પીળો—સફેદો ૭૦ રતન, ઝીંક
વ્હાઈટ ૨૫ રતન, સરેસ ૧૨ રતન, ‘મોટલ્ડ’
સાથુ ૧ રતન, ફટકડી ૧/૪ રતન, લેમન
કોમ રંગ ૭ રતન, યમે ઓફે રંગ ૭ રતન.

હલકો પાથરી રંગ—સફેદો ૮૪ રતન,
ઝીંક વ્હાઈટ ૫ રતન, સરેસ ૧૨ રતન,
ફટકડી ૧ રતન, ‘મોટલ્ડ’ સાથુ ૧ રતન,
બ્રાશ ઓફે રંગ ૪ રતન.

થેરો પાથરી રંગ—સફેદો ૮૪ રતન,
ઝીંક વ્હાઈટ ૫ રતન, સરેસ ૧૨ રતન,
‘મોટલ્ડ’ સાથુ ૧ રતન, ફટકડી ૧ રતન,
બ્રાશ ઓફે રંગ ૭ રતન.

ચુસાખી—સફેદો ૭૦ રતન, ઝીંક વ્હાઈટ
૩૦ રતન, ગેર ૫ રતન, સરેસ ૧૨
રતન, ‘મોટલ્ડ’ સાથુ ૧ રતન, ફટકડી
૧ રતન.

હલકો લીસો—સફેદો ૫૬ રતન, ઝીંક
વ્હાઈટ ૧૪ રતન, લાહમ ઓન રંગ ૨૮
રતન, સરેસ ૧૨ રતન, ફટકડી ૧/૪ રતન,
‘મોટલ્ડ’ સાથુ ૧ રતન.

(૨) આ પછીના બધા નુસ્ખાઓના ટિલ્ટેમ્પટર
-રંગોની બનાવટ પણ આ રીતેજ કરવાની છે.

[પાના પર થી આગળ]
કાર્બન પેપર-રંગબેરંગી સાદા, રોપીઈંગ
અને કુલ્લીકેટીંગ કાર્બન પેપર બનાવવા.
અંક ૭૨મે.

કાંદાળા તાર-બનાવવા વિષે. અંક
૬૧મે. કી. ૪ આના
કાંદા-રોપણી અને ઉપયોગ. અંક ૪૭મે
કી. ૩ આના

કેશર અર્થાત કાંદાશન-વાવેતર વિષે.
અંક ૮૭મે. કી. ૪ આના
કેસીન-બનાવટ વિષે. અંક ૭૪મે.
કી. ૪ આના

કેળાં-કેળની રોપણી અને કેળાના ઉપ-
યોગો વિષે અંક ૪૫ અને ૮૬મે. કી. ૭ આના
કોફી-પ્રશસ્તાર કોફી બનાવવી. અંક
૩૬મે. કી. ૩ આના

કોપરેસ તેલ-એની વાસ અને ચીકણાપથ્થ
દુર કરવાની રીતો. અંક ૭૬મે. કી. ૪ આના
કોખી-વાવેતર વિષે. અંક ૫૩મે.
કી. ૩ આના

કોલન વોટર-ફલકી ભારી જાતના ૨૧
નુસ્ખાઓ. અંક ૫૮મે. કી. ૩ આના
કોસ્ટીક સોડા-બનાવટ વિષે. અંક
૫૨મે. કી. ૩ આના

ખૂશખૂસ-વાવવા સંબંધી. અંક ૭૨મે.
કી. ૪ આના
ખાતર-જાત જાતના ખાતરો વિષે. અંક
૭૩, ૭૩, ૭૮ અને ૮૭મે. કી. ૩-૧-૦-૦

ખાદી નિખારવા અને રંગવાની
ક્રિયાઓ-અંક ૮મે. કી. ૩ આના
ખાંડ કેમ બને છે?—સેરડી, ગોળ અને
લાકડાના વહેરમાંથી ખાંડ બનાવવી (ખાસ
સચિત્ર લેખ). અંક ૩૫, ૪૬ અને ૬૨મે.
કી. ૧૦ આના

[સિાળ પાનાનું પૃષ્ઠ લિસ્ટ મફત મંગાવો]
તમારો ઓર્ડર આજેજ મોકલો.
લખો:-કમર ઓફીસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

આટલા કાગળની
કીમત
રૂપિયા
૧.૫૦,૦૦૦

હીરા માણેક કરતાંય કીમતી—

વપરાયલી ટિકિટો

[ગતાંકથી આગળ]

૩

આગળ એ માણેકાઓમાં આપણે વપરાયલી ટિકિટોનો વેપારની શક્તિ અને અગત્યતા વિષે કંઈક જાણવાની કોશિશ કરી છુટ્યા. પણ એ માત્ર પ્રસ્તાવના હતી નજા વિષયને તો હજી છેડાયેલ નથી.

અને મુળ વિષય એટલે શું? વપરાયલી ટિકિટોનો વેપાર કરવાની યોજના અને પદ્ધતિજ તો. આવે ત્યારે, એ વિષયને હવે છેડીએ. **વપરાયલી ટિકિટો**

કંઈક વિચિત્ર પરંતુ સૌથી અગત્યનો મુદ્દો વપરાયલી ટિકિટો એટલે કેવી ટિકિટો, તે સમજાવેલા છે. વપરાયલી ટિકિટો એટલે ટપાલની વપરાયલી-છાપરાલી-નકામી થયેલી ટિકિટો એ તો ખરું; પણ નિશ્ચય દિન વપરાતી અને ટેર ટેર ઉપયોગી એકે એક વપરાયલી ટિકિટ કંઈ કામની નથી. તેના સંગ્રહ અને ઉપયોગ માટેની યોગ્યતા કાળે અચૂક નિયમો છે. એ નિયમો પ્રમાણેની ટિકિટોને યોગ્ય લેખાય છે અને તેમનો વેપાર પણ થાય છે અને તે સંપ્રદાય પણ છે. એથી વિરુદ્ધની ટિકિટો કર્યા અપની નથી. તેને બાળો દોષિત છૂટકો.

અને એ નિયમો શા છે? તે એ છે કે—

૧. દરેક વપરાયલી ટિકિટ આખી હોવી જોઈએ. મસંગાયેલી કે ફાટેલી હોવી ન જોઈએ.
૨. દરેક વપરાયલી ટિકિટના ચારે તરફના કાંઠા (પરફોરેશનો) પુરેપુરા સજામન હોવા જોઈએ. એકે કાંઠા ફાટેલું કે તુટેલું હોવું ન જોઈએ.
૩. દરેક વપરાયલી ટિકિટ, ખરા અર્થમાં વપરાયલી તો હોય પણ તેની ઉપરની ટપાલ-છાપ જેમ અને તેમ આછી હોવી

જોઈએ; એકદમ ઝાઝાવાળી કે જગપુર્વક છાપ મારવાથી છાપને લીધે ટિકિટમાં વચ્ચે કાણા પડેલા હોય એવી યા તે તે ફાટેલી ન હોવી જોઈએ.

આ તથા મુખ્ય નિયમો. એ સિવાયના બીજા કેટલાક નિયમો પણ છે, પણ તે અંધ-મિત્ર સંવક્રોને માટે સદાજે જતા કરી સ્પષ્ટ એમ છે. એસક, વેપારી માટે તો કશું જરૂર કરી સકાય એમ નથીજ. તેણે તો જપા અભીયુદ્ધ નિયમો પ્રમાણેનીજ ટિકિટો ખરીદવી વેચવી રહી

વળી દરેક ટિકિટ અસલી હોય એ જોવાની પણ કાળજી લેવી જરૂરી છે. કારણ કે, જેમ જેમ ટિકિટ-સમૂહો વધતા જાય છે અને જેમ જેમ એનો વેપાર વિકસેને જાય છે, તેમ તેમ એમાંય દુષારાઓ પોતાના ધંધા આરંભી રહ્યા છે. ધણી ઉમ્મદા ટિકિટોની ખોરી નકલો બનાવાઈ-છપાવાઈ છે અને તે મોંઘા ભાવે વેચાઈ રહી છે. એવો કાંઈ દુષારો વેપારીને બનાવી ન જાય તેની વેપારીએ ખાસ કાળજી લેવી જોઈએ. ટિકિટ અસલી છે યા નહીં, તે જાણવા માટે અનેક પરિક્ષાઓ છે, જેમાંના મુખ્ય—

૧. ટિકિટના કાગળની જાત અને તેની પાણી-છાપ (વોટર-માર્ક)
૨. ટિકિટની તરફ અને રંગ
૩. ટિકિટના કાંઠાની સંખ્યા અને
૪. ટિકિટ પરનો ચુંદર

(૧) ખરીદતી વેળા તો વેપારી ભણી જોડેય આ કોઈ કારણસર એવી નકામી ટિકિટો ખરીદી, પાછળથી તેને રદ કરી દઈ સકે છે પણ ખેતલી વેળા તેમ કરી સકે નહિ. તે તેમ કરે તો તેની આંદ જોખમાઈ જાય.

-છે. અસલી રિકિટના કાગળની ઝાત, તેની પાણી-છાપનો નમૂનો, તેની તરફની છબી અને રંગ તથા કાંચરો અને ચુંદરની ઝીણી ઝીણી બધી વિગતો રિકિટોના વર્ષ વર્ષે પ્રગટ થતા ફેટલાઓમાં હોય છે. વેપારી તેની મદદ લઈ, અસલી અને નકલી રિકિટ પારખી સકશે. ટુંકમાં, આટલી વિગતો પર લક્ષ અપાય તે ઉપરાંત, સમજાપાત્ર અને કદી કદી અસામાન્યતા : મેટ્રી રિકિટો પશુ મેળવરી સકાયો.

રિકિટો કેમ મેળવવી ?

“એ નિયમ તો સૌ કોઈ જાણે છે કે વેપાર આરંભવા માટે સાથી ૧ પુરોષી ધીમ માંડેનો “જથ્થો” મેળવવાની છે. વપરાયથી રિકિટનો વેપાર પશુ અર્થાત અપવાદ રૂપ નથી. વેપાર આરંભવા તો મેટ્રી રિકિટો મેળવવી જ રહી.

વપરાયથી રિકિટો મેળવવા ૨ માર્ગ મળે છે:—

૧. મેટ્રી વેપારીઓ પાસેથી રનજતા વગરો મેળવેલો રિકિટો ખરીદવી;
૨. મિત્રો પાસેથી વા વેપારી પેટીએ બેન્કા વ. પાસેથી તેમની દૈનિક ટપાલમાં આવતી વપરાયથી રિકિટો મુક્ત વા નામની કામને મેળવવી
૩. એક બીજા વેપારી સાર્થ રિકિટોની અદલાબદલી કરવી.

મેટ્રી ગામ સારો છે. પણ તે માટે સહજ વધુ પૈસા જોઈએ. જાંતે માર્ગ અંતરો ખર્ચાળ નથી. મિત્રોને કદી તેમની પાસે

દૈનિક ટપાલમાં આવતી રિકિટો મુક્ત મેળવી સકાય છે. મેટ્રી વેપારી પેટીએ અને બેન્કા વ. ના સિપાઈઓને અમુક લાલચ વા બખિશા આપવાની વાત કરતાં, તેઓ પશુ પોતાને ત્યાંની રિકિટો ખુશી ખુશી અને રોજ રોજ લાવી આપશે. તેમ ન બને તો, અમુક નજવા ભાવે રિકિટો ખરીદવાની જાહિરાત કરાય તો જાહિર પ્રજા પાસેથી પશુ રોજની હજારો રિકિટો મેળવી સકશે. અલગત, એ બધી રિકિટો સંબંધવાપાત્ર અને ઉપદા નહિજ હોય. તેથી, તેમાંથી એવી નકામી રિકિટો રદ કરવી પડશે અને એમ કરતાં, ઉપદા રિકિટો ધણી ઓછી લાચ આવશે, તેનો ખ્યાલ રાખી, ખરીદ લાવ એવા રાખવા જોઈએ. બેરોક, એ રીતમાં એક લાલચ એ છે કે, જાહિર પ્રજા રિકિટોના ભાવતાલથી અજાણ્ય હોઈ, ફેટલાક વેળા હજારો રૂપિયાની કીમતની રિકિટો એ બેળમેળમાં મેળવી સકાય છે. પણ તે કદી કદી કદાચજ. એ નિયમ નથી; અપવાદજ છે.

ત્રીજો માર્ગ અદલા બદલીના છે. એ દેખીતું એ છે કે કુદરતી રીતે દરેક વેપારી કને તેના પોતાના દેશની રિકિટો સાથી મેટ્રી જથ્થામાં હોય છે અને તેથી દરેક વેપારી પોતપોતાના દેશની રિકિટોની ધીમત દેશની રિકિટો સાથે અદલા બદલી કરે તો, દરેક વેપારી પાસે એક કરતાં વધારે દેશની રિકિટો એકઠી થાય છે અને તેથી તેમને વેપારમાં સારી ફાયદા આવે છે.

એ શબ્દોમાં, વેપારીએ વેપાર શરૂ કરવા અગાઉ ઉપદા અને સંબંધવાપાત્ર રિકિટોને એક મેટ્રી જથ્થો-ખાસ કરીને, જેમ અને તેમ વધુ દેશની અને વધુ પ્રકારની રિકિટોને જથ્થો-મેળવરી રાખવો જોઈએ. આ તેનો વેપારી માલ ઘણે અને તેના વેપારની મુખ્ય કમાણસ એવી ઉપરજ સંજ્ઞાશે.

—અયુષ્ય.

(૨) વપરાયથી રિકિટો કાગળ પરથી સામાન્ય રીતે ઉખડવી ન જોઈએ, જલકે રિકિટ એ કાર્ટ વા પરખીડા વા કાગળ પર ચોંટાડેલી હોય, તે કાર્ટ, પરખીડા વા કાગળની, રિકિટથી સહજ મેટ્રી કાપથી કાપી લઈ, પછી તેને પાણીમાં ધોઈને આપોઆપ રિકિટ ઉખડી જાય ત્યારે તેને સુકવી લેવી એવું.

આગમના સમયમાં ચલણી

નાણું 'ધાતુનું' ન હતું 'મનનું',

જનકે આમકાના કટકા વા

દર્વાની છીપ સિલ્કાઓ તરીકે વપરાતી હતી,

એ તો તમેય સાંભળ્યું હશે. પણ તમે કદાચ

એ સાંભળ્યું નહિં હોય કે વનસ્પતિ-મીઠા

કિંવા દાણા પણ એક વેળા દુન્યાના વ્યવહાર

માટે 'સિલ્કાની ગરજ સારતા હતા ! હા, એ

હકીકત છે કે આજથી ચાર સૈકા અગાઉ,

જ્યારે યુરપ નથી દુન્યાથી કેવળ અધારામાં

હલુંત્યારે, જ્યારે સ્પેનિશોએ દક્ષિણ અમેરિકા

શોધ્યું ત્યારે-એટલે કે, સને ૧૫૧૩-૧૫૨૩

દરમિયાન-દક્ષિણ અમેરિકામાં કોકો-દાણા

સિલ્કા તરીકે વપરાતા હતા ! સામાન્ય વનસ્પતિ

દાણાની કેવી મહાન અગત્યતા !

કોકોના ઉમ્દા પોપણુ-તલેલી શોધનં

પણુ જગમગ એટલેજ સમય ચીત્યો છે.

ઇતિહાસ-નોંધ કહે છે કે ચો.કો.નેટ જેનું

પ્રવાહી પીણું અમેરિકામાં પદ્મ સ્ત્રી

અગાઉથી પ્રચલિત હતું અને સ્પેનિશોએ તે

ત્યાં જેનું પણ હતું. ૧૫૧૬માં તેમણે તેની

ચૂરણમાં જાણ કરી, પરંતુ કોકોના પેલાક-

તલેલી ખરી હકીકતની તો છેક ૧૫૫૦

માંજ 'એનઝોની'એ દુન્યાને જાણ કરી અને

આજે અમેરિકા, સ્પેઇન, જર્મની અને ઇટ

લીમાં એનું ખૂબ ખૂબ ચલણ છે, છતા

ચિટનમાં કોકો વધુ પસંદગી પામ્યું છે.

એક ઇતિહાસવેત્તાના કથનાનુસાર, કોકોનો

સંબંધ છેક ૧૬૫૮માં છઠ્ઠાં સાથે આરંભાયો.

ચો.કો.નેટ અને કોકો એકમેક સાથે ખૂબ સંક-

ળાયલા છે. કોકો વિના ચો.કો.નેટનું અસ્તિત્વ

ન હોય. પરંતુ ચો.કો.નેટની શોધ કોણે અને

ક્યારે કરી તે ચોક્કસપણે જાણી સકાતું

નથી. છતાં કોકોની શોધને

પાવાના પત્થર ૩૫ લેખનાં,

એ શોધ ૪૦૦ વર્ષ કરતાં

ઓછીજ જુની હશે, એ

નક્કી છે. હા, ચિટનમાં એનું

આગમન ૧૬૫૭માં થયું,

એ નો નોંધાવણી મિત્રા છે.

[૨]

કોકો

ચો.કો.નેટની વાત કરવા પહેલાં કોકો

વિષે કંઈક જાણ્યું જુરૂરી છે. કોકો કિંવા

કોકો તે કાકડું નામ છે, જેનું મુળ વનન

મેકસિકો હતું, જે કે આજે તે દક્ષિણ અને

ચૂચ અમેરિકા ઉપરાંત વેસ્ટ ઇન્ડીઝના ટાપુઓ,

વેનેઝુએલા, મેક્સિકો, બ્રાઝીલ, ટ્રીનીડાડ,

જેમ્સ, સિલોન, અને પશ્ચિમ આફ્રિકામાં

ધણે ધણે ઉછેરાય છે. વળી કેટલીક વેળા

એને "ચો.કો.નેટનું કાકડું" પણ કહે છે. એ

સોળથી વીસ ફુટ ઉંચુ થાય છે અને એનાં

પાદડાં ચાર ઈંચ જેટલા લાંબા અને ફિકા

લીલા રંગના હોય છે. કુખ અચ્છરાની (કેશરી)

રંગના હોષ, ખુબજ સુંદર લાગે છે, જ્યારે

જળ કેટલેક અંશે પૈપાને મળના આવના,

છે તો દર ઈંચ જેટલા લંબગોળ હોય છે.

સરખાતમાં એનો રંગ લીલો હોય છે પણ

પાકતાં તે ગદલછને જાણીકો વા પીળો વા

કિંમોષ થઇ જાય છે. ફળમાં સફેદ રંગનો

મીઠો ગર હોય છે અને તેમાં, દરેક ફળમાં

(૧) આ નામ Cacao કિંવા Cocoa છે.

એણે Coco (જેમાંથી 'કોકો'નું બને છે તે

કાકડું) અને Coco-nut (આપણને ખુબજ પરિ-

ચિત નારિયેણી) કેવળ જુદાજ કાકડું છે; તેમને આ

કોકો સાથે કરોજ સંબંધ નથી. મળતા આવતા

દાખાને હીરે ક્યાક જુલમુલામણીમાં પડી ન

જવાબ તેની સાવચેતી લેવી જરૂરી છે.

૫૦ થા તેથી વધારે બીનાં યા દાણાં હોય છે. એ દાણાંમાં સફેદ રંગનો સ્વાદિષ્ટ ગર હોય, ઉપર પાર્થમેન્ટ જેવું દાણા-દાંકણ હોય છે. એ માવો ખુબજ પોચક હોય છે, કારણ કે તેમાં ફાસલમ ૫૦ ટકા નોટલા ચિકાસ-તલો, ૨૨ ટકા રસાયે વ. અને ૧૭ ટકા આસબુમન વ. તલો હોય છે. એની ખુશબો, એના સ્વાદ પેટે ખુબ મનપસંદ હોય છે અને એનો ઉપયોગ તાઝી સ્થિતિમાં થાય છે અને સુકવીને શેકીને પણ.

સામાન્ય રીતે કહેતાં. ‘કોકોનું’ ઝાડ બારમાસી છે. જુના ઝાડને વર્ષ દરમિયાન વારંવાર ફળ આવતા રહે છે. પરંતુ નવા ઝાડ એટલા ફળાઉ હોવા નથી. ફળ, પપેળા પેટેજ થઈને વળગે છે અને મોટે ભાગે, એની ખાસ મયસમ જુન અને ડિસેમ્બરની લેખાય છે.

આજ કાસ કોકોની ખપત ખુબજ વધી ગઈ છે અને એક અંદાસ પ્રમાણે નેચરલિયાર પંદર કરીસ રતમથી ઉપર જઈ સુકી છે. ખુદ દિનદમાં તેનો વપરાસ દિન બ દિન વધી રહ્યો છે, છતાં અહિં ક્યાંય મોટા પાયા પર કોકોનું વાલેનર ચતું બજારમાં નથી.

[૬]

ચોકોલેટ

ચોકોલેટ અને કોકો વચ્ચે મુખ્ય તફાવત મત આ છે:

કોકો એટલે તે મુળ કુદરતી માવો: પછી બસે તે તાઝી સ્થિતિમાં વપરાય યા સુકવીને જુકી બનાવીને વપરાય.

(૨) અંગ્રેજીમાં એ બીનાં કિંવા દાણાને Cocoa Beans કહે છે.

ચોકોલેટ એટલે કોકોની એ સુકી સુકી સાથે ખાંડ અને મુગંધી મેળવાયથી હોય એવી મેળવણી.

હા, ચોકોલેટ મુળ કુદરતી પદાર્થ નથી, કોકોની બનાવટનું નામ છે અને આજે આપણે અહિં એની એ બનાવટની પદ્ધતિની જ ચર્ચા કરવાની છે.

આગળ આપણે જોઈ ગયા તેમ, કોકો-ફળના માવાનો ઉપયોગ તાઝી સ્થિતિમાં થાય છે પણ કોકો-દાણાનો ઉપયોગ લીલી તો હાલતમાં થાય છે અને સુકી હાલતમાં પણ. છતાં ચોકોલેટ બનાવવા માટે તો તેનો ઉપયોગ હરદમેશ સુકી હાલતમાં જ થાય છે અને તેથી એ કોકો-દાણાને ફળમાંથી કાઢી, સફળ આયવા દઈ, સુકવી લેવા પડે છે. એ કામ ધણે ભાગે બેકુનો પોતે કરી લે છે અને પરિણામે બજારમાં વેચાતા કોકો-દાણા આયવેલા અને સુકવેલા હોય છે.

તેવાર કોકો-દાણાનું ચોકોલેટના રૂપમાં રપાનર કરવા માટે આદતી કિયાઓ કરવી પડે છે:—

૧. દાણાને વાણી, કમરો જુદો કાઢવો.
  ૨. તેન શેકવા
  ૩. તેનું ઉપત્તું ૫૩ કારી નાખવું
  ૪. જુદા જુદા દેશની કોકોની નકલો (Cocoa Nibs)ને મિશ કરવી કે જેથી એક સરખી અને ઉગદા મુગંધીદાર જુકી બને
  ૫. એ નકલોએને દળી, જુકી બનાવવી અને
  ૬. ચોકોલેટ બનાવવો.
- હવે કમવાર કિયાઓની જિંઝાણમાં ઉતરીએ.

(૩) આ ચોકોલેટ એટલે નક્કર રૂપ. ચોકોલેટ નામનું પ્રવાહી પીણું આવે છે, જે નક્કર ચોકોલેટ ઉપરાંત કુદની મેળવણીથી બને છે.

કોકો દાણા સાફ કરવા.

એ તો દેખીતું છે કે ખજારમાં જે પણ દાણા વ. વેચાય છે, તેમાં થોડો ઘણો કચરો મળેતો હોય છે. કોકો-દાણા પણ એમાં અપવાદ રૂપ નથી. કોકો-દાણા ગુણીઓમાં ભરીને વેચાય છે, જેમાં ડાંખડીઓ, પાંદડાં, મારીના ટેફાં યા પથરની ન્દાની કટીઓ વ. પણ મિશ્ર હોય છે. તેથી સૌથી પહેલું કામ એ કચરો કાઢી નાખવાનું છે અને મોટા કારખાનાઓમાં તે યત્રો વડેજ થાય છે એ યંત્ર-માશા એક પ્રકારની હાલતી-ફરતી યાંત્રિક ચારણીઓના રૂપની હોય છે, જેના કાણા ચક્રના ઉત્તરતા અને ન્દાના મોટા હોઈ, કોકો-દાણા એક પછી એક ચારણીમાંથી પસાર થતા જઈ, છેવટે લગભગ સાફ થઈ, એક વાસણમાં એકઠા થાય છે અદિ થી તેને ઉપારી લઈ, શેકવા માટે બાબ્લ ચારકમાં લઈજાય છે પરંતુ એ પહેલાં એ કોકો-દાણાને કારીગર ધ્યાનપૂર્વક તપાસી લે છે અને કોઈ પણ જાતનો કચરો બાકી રહી ગયો હોય યાં કોઈ કોકો-દાણા ખરાબ થઈ ગયેલા મળ્યા હોય તો તેને કાઢી નાખે છે. આમ અદિ એ પહેલી ક્રિયા ખતમ થઈ જાય છે.

કોકો-દાણા શેકવા

આ બીજી પરંતુ ખરા અર્થમાં સૌથી અગત્યની ક્રિયા કોકો-દાણાને શેકવાની છે. એના લાભ પણ અનેક છે અને ક્રિયા બરાબર ન થાય તો નુકસાન પણ અનેક. દાણા ખરાબર શેકાય તો—

૧. તેની સુગંધી વધે છે,
૨. તેનો રંગ બદલાય છે,
૩. સ્થાવર-તાવરમાં ઝુરરી ફેરફાર થાય છે
૪. દાણાનું ઉપરનું પડ કાઢવામાં સરળતા થાય છે વગવરહ.

લાભ થશે. પણ એ એ બરાબર ને શેકાય, એજા શેકાય યા વધુ પડતા શેકાય તો એટલેજ અંગે નુકસાન પણ થયું સમજવું. બીજા અંગેમાં કહેતાં. શેકવાની ક્રિયા પિતાન નથી, એક કળા છે, જે નવા સવાને ફરત ગત થતાં સદમ સમય જોઈએ છે. અગત્ય. એ ક્રિયા થાય છે તો ચંચ દ્વારાજ. એનું ચંચ જોળ ફરતા પીપના રૂપનું હોય છે અને તે પીપમાં કોકો-દાણા ભરીને કાલસા યા એસ વડે ચરમ કરાય છે. ક્યારેક એ માટે વરાળનીય મદદ લેવાય છે, પણ બધા સંજોગોમાં ચંચ ધીમે ધીમે ગોળ ફરતા પીપના રૂપનુંજ હોય છે અને તેથી પીપની અંદરના કોકો-દાણા એક ઠેકાણે ઢગેતો થઈ પડી ન રહેતાં, ગોળ ગોળ ફરતા રહી. બધી તરફથી શેકાતાં રહે છે એ ક્રિયા લગભગ એક કલાક લગી જારી રહે છે, છતાં મરમી ૧૩૫°C થી વધારાતી નથી. [અપ્રજ્ઞ]

તજનું પાણી

તજનું પાણી—અર્થાત *Chiknamoon Water*—અંગ્રેજી વૈદ્યામાં સારી જેડી ઉપ-યોગિતા ધરાવે છે. એને તૈયાર કરવાની સરળ રીત આ રહી: પહેલાં

તજની ૩૨-
કાંચો ૨૦
ઝાંસ અને
પાણી ૨
જેઝન લઈ,
'ફિટીલર'
ચંચમાં ભરી,
સામાન્ય રીતે
અર્ક બેચો.

૧ જેઝન અર્ક યથ રહેતાં, વધુ અર્ક બેચો બંધ કરી, તૈયાર અર્કને માગી લો. એજ તજનું પાણી.

[Hydrochloric Muriatic ACID]

ગંધકના તેજાબ પેટે આ મીઠાના તેજાબની ખપત પણ બેશુમાર હોયોએમાં ચાલ છે. ક્લોરાઇડ ઑફ લાર્મ, પોટાસિયમ ક્લોરેટ, ક્લોરલ દાયડેટ, ક્લોરોફોર્મ, ક્લોરો-બેન્ઝીન, બેન્ઝોઇલક્લોરાઇડ, મેથિલ ક્લોરાઇડ, સાલ એમીનિયક, એન્ટીમની ક્લોરાઇડ, ફોસ્ફરસ અને સરેસની બનાવટમાં આ તેજાબને છુટથી ઉપયોગ ચાલ છે, અલગે ઘણી ખરી બનાવટમાં તે એનું હોવું અનિવાર્ય છે. વળી કાર્બન ડાયોક્સાઇડ, એસિડાઇન, રિસોસાઇન, સેલીસિલિક એસિડ અને સોડિયમ બાઇકાર્બો-નેટની બનાવટમાંય એ વપરાય છે, હાડકાની મેલ શુદ્ધ કરવાની ખિસ્મત પણ બળવે છે અને એ સિવા ધાતુએને એગ્રાગવા; બિનને નિખારવા તથા રેતીને સાફ કરવા જેવાં અનેક ઉપયોગો ધરાવે છે. દહીકતમાં, એવા ઉપયોગો તેજાબ વિના કાઢ પણ તેજાબ-કમાટ અધુરીજ લેખાય છે.

બનાવટની પદ્ધતિયો

બીજા તેજાબો-ખાસ કરીને ગંધકના તેજાબ-પેટે મીઠાનો તેજાબ પણ એ તણ પદ્ધતિયે બનાવી સકાય છે. અર્ધિ આપણે એ મુખ્ય પદ્ધતિયોની-મેક મ્હોટા જગ્યા માટે અને એક ન્હાના પાયા. માટે-આજી રૂપરેખા બેઠવું. પૂરી પદ્ધતિ માટે તે એ વિષયની મ્હોટી ચોપડીઓ જોવી અનિવાર્ય છે. કારણ તેજાબની બનાવટમાં તેની પધ્ધતિ ઉપરાંત તે માટેની લઘી, ક્લોરબો, કંડેનસરો ઇ. કેવા બનાવવા, કેવી રીતે બનાવવા વ. વ. પણ બજાવા અને સમજવાની મુરત હોય છે એને

તે બધાને અર્ધિ થોડીક જગ્યામાં ઇન્સાફ આપી સકાય એમ નથી.

ખુદી પદ્ધતિ

મ્હોટા જગ્યામાં મીઠાનો તેજાબ બનાવવા માટે વપરાતી આ પદ્ધતિની બે પેટા-પધ્ધ-યો છે: (૧) ખૂદ્દી ક્લોરબની પદ્ધતિ અને (૨) ગંધ ક્લોરબની પદ્ધતિ. એકે પદ્ધતિયોના પોત-પોતાના શુભદાયો છે, છતાં મુખ્યત્વે ખૂદ્દી ક્લોરબની પદ્ધતિજ સર્વજ પ્રચલિત હોઈ, આપણે અર્ધિ તેનીજ અર્થા કરીશું.

એ તો બણીતું છે કે મીઠાનો તેજાબ ગંધકના તેજાબ અને નમક (મીઠા)ની મેળ-વણીથી બને છે પદ્ધતિ એ છે કે ખૂદ્દી ક્લોરબમાં ગંધકનો તેજાબ અને નમક નાખી, ગંધન ગરમી આપે છે. પરિણામે મીઠાનો તેજાબ વરાળના રૂપમાં ક્લોરબની ઉપર ગોઠવાયથી માટીની નળ દ્વારા 'કંડેનસર'માં જઈ ઠરવા મારે છે. આ રીતે વરાળ રૂપી તેજાબ નીડળી ચુકવા પછી ક્લોરબમાં જે પદાર્થ બાકી રહે છે, તેમાંથી હજ તેજાબ મેળવી સકાય એમ હોવાથી, તેને બીજી લઘીમાં લઈ જઈ, ત્યાં પુરકગ ગરમી આપી, વરાળના રૂપમાં તેજાબને છુટો પાડી લેવામાં આવે છે. મેશક, એ વરાળ 'કંડેનસર'માં જઈને ઠરવા મારે છે, જ્યાં તે પાણીમાં શોષાય, તેજાબનું રૂપ લે એવી ગોઠવણ હોય છે.

અલગત, આ તેજાબ કંઈ પૂરેપૂરો ચોખ્ખો હોતો નથી. ને પૂરેપૂરો સ્વચ્છ અને ચોખ્ખો તેજાબ જોઈએ તો પછી એને બીજી વાર અમુક દવાઓ સાથે મિશ્ર કરી તેજાબિ બના-

વધે પડે છે, જેથી આગલી પધ્ધતિને તેજાજ બનાવનાં રહી ગયત્તી અશુધ્ધિયો દૂર થઈ જાય.

બીજી પધ્ધતિ

આ બીજી પદ્ધતિ, બ્રિટિશ ફાર્માસીઆ માર્ગી લેવામાં છે. તે તરૂન નદાના પાણી પર તેજાજ બનાવવા માટે છે.

ચોખ્ખું નમક ૪૮ ઓંસ, ગેંધકનો તેજાજ ૪૪ ફ્લુઇડ ઓંસ, સાદું પાણી ૩૬ ફ્લુઇડ ઓંસ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૫૦ ઓંસ.

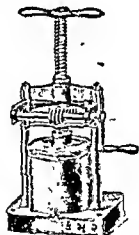
પહેલાં ૩૨ ઓંસ સાદા પાણીમાં ધીમેથી ગેંધકનો તેજાજ નાખી. એ મિશ્રણને ઠંડુ પડવા દો, બીજા દાથે એક ગેજન પ્રવાહી મમાય તેવડા મ્હોટા બાટલામાં નમક નાખી, પછી ઉપરથી ઠંડુ થયેલું તેજાજ-પાણીનું મિશ્રણ ઉમેરો અને એ બાટલાને ઘુચ, કાચની વજોશી ટયુબ અને ‘ગ્રી-નેકડ વૉશ-બોટલ’ (બાકીના ચાર ઓંસ સાદા પાણી અને સેફરી ટયુબ સાથે) સાથે ભેરી દો. પછી એક બીજા બાટલામાં ડિસ્ટીલ્ડ પાણી નાખી, આગલા બાટલામાંની કાચ-નળી આ બાટલામાંના પાણીમાં સ્થેઈ ઈય લગી ડુબતી રહે તેમ ગોઠવો અને પછી પેલા દવાઓવાલા બાટલાને ગરમી આપો. એથી તેમાંથી મીઠાના તેજાજની વરાળ નીકળી, કાચ-નળી મારફતે થઈ, બીજા બાટલામાં ડરવા માંડશે એટલે, એ આખી ક્રિયા દરમિયાન આ બીજા બાટલાને ઠંડો રાખવા કિંવા ગરમ થયો અટકાવવા પ્લાન રાખવું જોઈએ. ટુંકમાં, ત્યાં લગી ૬૬ ઓંસ જોટસો તેજાજ તૈયાર ન થઈ જાય ત્યાં ૧.૧૬ રેપેસિટિક ગ્રેવિટિનો તેજાજ બની ન રહે ત્યાં લગી આ ક્રિયા ભરી રાખો.

કમર

બદામનું તેલ

બદામના તેલની અગત્યના પેરકની દરેક પધ્ધતિ-એલોપેથી, સુતાની અને આયુર્વેદ-માં સ્વીકૃત છે. સાચેજ, બદામનું તેલ અનેકાનેક મુશ્કેલી ધરાવે છે, પણ ખરું અને ચોખ્ખું મળે તોજ. સામાન્યતઃ ગંધીજો સરનાપણા માટે એ તેલમાં અનેક પ્રકારની ભેળમેળ કરે છે અને તેથી એવું ભેળમેળવાળું તેલ દવા-માત્રીમાં વપરાનાં જોઈએ તેવો વા જિલ્કમ ફાયદો કરતું નથી.

ચોખ્ખા બદામનાં-અને એક રીતે બીજા દવા કામમાં વપરાના-તેલનો વેપાર કરવામાં આવે તોય સારો જોવો લાભ મળી શકે છે, ખાસ કરીને એની પાછળ નફો જેની પુછ રોકાય છે તે અને બદામના તેલની દવા ઉપરાંત ખાવાના અને લગાડવાના કામમાં જે ઉપયોગિતાઓ છે, તેને લક્ષમાં રાખીને. વળી એની બનાવટ કંઈ અપરી નથી, બદામના દાણાઓને સાફ કરી, તેલ-વનમાં મુશી નવાવો અને તેલ નીકળી આવશે.

તેલ-ચંત્ર

દા, બદામનું તેલ એ પ્રકારનું હોય છે: મીઠી બદામનું પણ અને કડવી બદામનું-પણ. એ બેઉ જાતના તેલની જુગી જુગી ખપત પણ છે. તેથી તેલ કાઢવા પહેલાં બદામને ચાખી લઈ, મીઠી અને કડવી બદામો જુગી કરી, પછી તેલ કાઢવું નિદનર ?

આપણા જીવન બધા ગૃહઉદ્યોગોની જેમ બળદ્યાણીને ઉદ્યોગ પણ ગોટી મિલોની પ્રતિસ્પર્ધાને કારણે ભાંગેલા જાય છે. તેથી ઘાણી સામે મિલ ક્યાં ફાળી જાય છે, તે તખ્તસી ઘાણીને સદ્દર કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ. ઘાણી કે મિલની કાર્યક્ષમતાનો વિચાર કરતી વખતે જે વસ્તુઓ ખ્યાનમાં લેવાની હોય છે: (૧) વંચની પોતાની શક્તિ અને (૨) સંગઠન. આ બે મુદ્દાઓની દૃષ્ટિએ ઘાણી અને મિલનો આપણે મુખ્યબો કરીએ.

જળદ્યાણીમાં તેલનું જેટલું પ્રમાણ નીકળે છે, તેના કરતાં મિલમાં ૨-૩ ટકા વધારે નીકળે છે આ ઉપરાંત બાવમાં ઓછો નફો રહે છેનાં એકદમ્યું કમઝો કરી જરૂરયાત માલ તૈયાર કરવામાં મિલોને એકંદર ફાયદો રહે છે. ખરીદ અને વેચાણના ભાવમાં ઓછો નફો લેવો તેથીને પાછલી સહે નહિ. કેમકે તેને ઘોડા જરૂર ઉપર પોતાના કુદેખનું પોષણ કરવાનું રહે છે. મિલના અને ઘાણીના તેજની બાવમાં ફરક પડવાનું આ એક મોટું કારણ છે. વળી બળદ્યાણિક કરતાં મગીનશક્તિ સરતી પણ ખરી. જે કે આ ફાયદાઓની સામે મિલોને જેરફાયદા પણ એટલા જ છે. જને રરનાંતો મોર્ગેન્વય ફક્કાલો. સંગ્રહ ખર્ચ, બળદ્યાણખર્ચ, મુડીનું બચાવ, મશીન રીપેરખર્ચ અને મોટા પગારદાર જેન્ટીઅરનાં ખર્ચો વ. ચક્રને જાલો વાળી મકે એવો ખર્ચ છે. ઘાણીને માટે આમાંના કેટલાક ખર્ચ તે ચનાં અટકાવી શકાય રથાનિક ગિયાં પિલાય તેમાં મોર્ગેન્વય વ. હોય નહિ અને એટલેને તે પોતાનાં ગિયાં પાક્યાં હોય તેથી માત્ર પિલામળ-ખર્ચ જ વેઠવાનું રહે. આ રીતે ઘાણીની સામે મિલો ફાળી જાય છે, તેનાં કારણો આ પ્રમાણે છે: (૧) જળદશક્તિ કરતાં 'પાવર'-શક્તિ સરતી પડે છે, અને તેથી

મિલમાં પિલામળ-ખર્ચ કાંઈક ઓછું આવે છે; (૨) જળાજંથ માલ તૈયાર થતો હોવાથી મિલો ખરીદ અને વેચાણના ભાવોમાં ઓછો નફો રાખીને ચલાવી શકે છે; (૩) મિલોને ગોસમ સમયે સરતે ભાવે ગિયાનો સંગ્રહ કરી લેવાની પૂંછની સગવડ હોય છે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે મિલો વધારે ફાળી જાય છે, તેમાં મશીનની પોતાની શક્તિ કરતાં સંગઠન વધારે કારણરૂપ છે. એટલે ઘાણીને સદ્દર કરવા માટે આપણે આ બંને દિશામાં સુધારો કરવો જોઈએ. ઘાણીની રચના વધારે કાર્યક્ષમ બનાવવી જોઈએ, અને તેનું સંગઠન પણ સરસ કરવું જોઈએ. અત્યારે ઘાણીઓ ચલાવવાના તેલીઓ વચ્ચે સંગઠન જેવું કંઈજ નથી. તેઓ પાસે તેલીગિયાનો સંગ્રહ કરવા પૂરતી પૂંછ નથી. ઉપજન ધોયેસો માલ જલદી વેચાતો નથી એટલે 'પૂરતું' કામ મળતું નથી. આમ પેટાનો ધંધો અલાયવામાં તેલીને અનેક મુસીબતો વેઠી વેઠી પડે છે. જે આખો ધંધો સહકારી ધોરણે ચલાવવામાં આવે તો આ બધી મુસીબતો દૂર થઈ સહે એમ છે.

સહકારના ધોરણે ઉદ્યોગનું સંગઠન કરવા ઉપરાંત ઘાણીની કાર્યક્ષમતા વધારવાની ઘણી ઝરર છે. અત્યારે જે જિનન જિનન ઘાણીઓ જિનન જિનન પ્રાંતોમાં પ્રચલિત છે, તેનાં સુધારાને ધણે અવગણ્ય છે. તે નીચેનાં કેટલાક ખરથી જણાઈ આવશે. સરખામણી માટે આપણે નક્કેજ પસંદ કરીશું કેમકે તેલી-ગિયાંમા તલ જેજ એક એવી વસ્તુ છે, જે હિંદુસ્તાનગરમાં સામાન્યપણે પિલાય છે.

સ્થાન	તલ	તેલ
	રતલ	રતલ ટકા માણુ કલાક
વંદોપુર (મદાયાપૂર)	૯૨	૨૪ ૨૬ ૪ ૮
મદ્રક (ઓરિસા)	૪૨	૧૩૬ ૩૧૬ ૩ ૨૮ ૬
બરદગલ (બંગાળ)	૫૦	૧૬ ૩૨ ૨ ૮

માણસ અને એક બાળકની ઝરર પડે છે તેથી ધસારો તથા બળદ અને હોકરાનું વધારાનું ખર્ચ મળી રોજનું રૂ. ૧-૧૨-૦ ખર્ચ આવે છે. જે ધાણીઓમાં ધાણ મોટા સમાગ્રથી રોજનું તેજ વધારે પિત્તાય છે. મગનવાડીમાં એક માણસ એક સાથે બે ધાણી સંભાળે છે તેથી બે ધાણીઓને એકમ ગણીને ખર્ચની ગણતરી કરી છે.

બે બળદ રાખીને એકજ ધાણી ઉપર ફરલેક ઠેકાણે મગનવાડીના એટલું રોજનું તેજ કાઢવામાં આવે છે, પરંતુ તેમાં તેલીને ૧૩થી ૧૪ કલાક કામ કરવું પડે છે અને હમેશા એટલું કામ માણસ કરી સહે નહિ એ ઉદ્ઘાટ છે. એક દન તેજ માટે તેલીખર્ચ ફરલાં નોંધએ, એનો આધાર ધાણીના ઠેકાણી રચના ઉપરાંત ગિયાંની આન તથા તેલીની કુશળતા ઉપર પણ રહે છે. એટલી છુટ મુક્તિએ નો-ગણ ૪,૪૮૦ થી માંડીને ૮,૫૮૬ રતલ તજ નોંધએ છે. તેજના ઠેકાણી દૃષ્ટિએ મગનવાડીની ધાણી કરત્ત કકોપા, કલીઠક, અને પીઠાપુર-મતી ધાણીઓ ચરી જતી લાગે છે, પણ તેમાં કાં તો ગિયાંના કાતમાં મોટો ફરક હોવો નોંધએ વ્યથવા અમને મળેલી દટાક-તમાં કંઈક અમોઘસના હોયી નોંધએ; કેમકે એટલા દટા તેજ નીકળે એવી ત્યાની ધાણીની રચના નથી. ઉત્તર દિંદુરતાનની ધાણીઓમાં એક તેલી એકા સાથે બે ધાણી સંભાળી સહે, એવી યોજના છે. પરંતુ અત્યારે એમ કોઈ કરવું નથી. ત્યાં બે ધાણી સાથે ચલાવવાનું શરૂ થાય તો પિલામણુ-ખર્ચ જોણું આવે. એટલે અત્યારે તો રોજ નીકળના તેજ અને ઠેકાણી દૃષ્ટિએ તથા પિલામણુ-ખર્ચની દૃષ્ટિએ મગનવાડીની ધાણી સૌથી સારી ગણે છે.

આ બધી ધાણીઓનાં ઉત્તમ વધેદ્રું એકાકરણ કરવામાં આવે તો તેની શક્તિમાં

અનદદ વધારો થાય એમ છે. આ દૃષ્ટિએ મગનવાડીમાં જુદી જુદી ધાણીઓ પર પ્રયોગો કરવામાં આવે છે. ધાણીને સારી દરાવવા માટે અને નીચેના પાંચ મુદ્દાઓની કસોટી લગાડીએ છીએ: (૧) તેજનુ પ્રમાણુ-ટકા-વધારેમાં વધારે નીકળવું નોંધએ; (૨) ધાણુ પીલવાનો સમય જોહો લાગવો નોંધએ; (૩) ધાણુ મોટો સમાવો નોંધએ; (૪) મનુષ્ય અને બળદની શક્તિ જોગી ખર્ચાની નોંધએ અને (૫) ધાણીની કિંમત અને મરામત-ખર્ચ જોહો લાગવો નોંધએ.

આ મુદ્દાઓની દૃષ્ટિએ યુજરાતની ધાણીમાંથી તેજનું પ્રમાણુ તથા ધાણીને જોહો સમય, દક્ષિણ ભારતની ધાણીમાંથી મોટો ધાણુ, પંજાબની ધાણીમાંથી ધાણીની જોહી કિંમત તથા મનુષ્ય-શક્તિની ખર્ચ અને મારવાડી ધાણીમાંથી મોટા ધાણુ સિવાયનાં ધણાં ખર્ચ તત્વો મહત્વ કરવા મોગ્ય લાગ્યાં છે.

['નવરચના']

—નસિન મહેતા

બેઝિક ઇંગ્લિશ

ધર એમાં ફકત રૂ. ૧૦ માંજ શીખી શકાય. કેવી રીતે, તે જાણવા માટે પુછાવો.

હરિકૃષ્ણ વ્યાસ, લાહી (કાકિવાવાડ)

જેકતલાઈઆ તથા બાગબગીચાવાળાઓ
'વિભાયતી ખાતરનો કટ્ટો હરિકૃષ્ણ'
હાલકાનું ખાતર:-સર્વોત્તમ ફળદ્રુપ,
સૌથી સસ્તું, જમીનને કસદાર બનાવી
પાકમાં પુષ્કળ વધારો કરનાર સ્વદેશી
ખાતર છે. તે સીવાય દરેક કિમતી વાવે-
તરો માટેનાં અકસીર મીક્ષરો માટે લખો.
મેસર્સ તલાટી એન્ડ સન્સ,
હલાણુ (વાયા નદીઆદ)

૧

અધોળ માખણ એટલા દુધમાં ગરમ કરો કે જેથી લગભગ અર્ધો શેર મેદા ઝરા સખત પણ સહેલાઈથી ચુંદી સકાય. પછી અર્ધો શેર મેદા લઈ, તેમાં એક તોસો ઘી નાખી ગરમ કરેલા દુધ સાથે ગુદો અને વેસણ વડે નાની નાની ટીકડીઓ એક સરખી વણી, પતરાના કાષ ચોરસ ટુકડા પર ગોઠવો પાચનથી સોય અથવા કાંડા વડે બિસ્કિટની એ ટીકડીઓમાં ઢેકેકાણે કાણા પાંડા અને જાડીમાં મુકી જાડીનું મોહું બંધ કરો જોડી વારમાં બિસ્કિટ તૈયાર થઈ રહેશે.

૨

ખીણ બિસ્કિટ બનાવવા હોય તો એક શેર મેદામાં પાંચ તોલા ઘી અને એક શેર ખાંડ કે સાકરની ચાસણી મેગલી, ગરમ પાણી સાથે ચુંદી ઉપયુક્ત રીતે બિસ્કિટ બનાવી નરમ આયતી જાડીમાં મુકી તૈયાર કરો.

૩

ફેટલાક લોકો મેદાને બદલે મોહનો ઉપયોગ કરે છે, તેમજ ઈંડા પણ નાખે છે. એની રીત આ પ્રમાણે છે.—

મોહ ૧/૪ શેર, ઘી પાંચ તોલા, ખાંડ કે સાકર અડધો હટાંક, ખમીર એક તોસો, દુધ જેણે તેટલું.

મોહમાં ઘી, ખાંડ અને ખમીર મેગલી ખુબ મસળો. પછી દુધ સાથે ખુબ ચુંદી ઉપર લખેલ રીત મુજબ બિસ્કિટ તૈયાર કરો. વળી જો ઈંડા નાખવા હોય તો નીચે લખેલી રીતે કરો—

૪

મેદા અર્ધો શેર, ખાંડ અર્ધો શેર, યુવાળ એ તોલા, ખીસેલા ધાણા એક તોસો, ઘી એ હટાંક, ઈંડા સાત નંગ.

પ્રથમ ૭ ઈંડાને મેદા, ખાંડ, ઘી તથા યુવાળ સાથે મેગલી પરસ્પર એક રસ કરવા, પરંતુ ધાણાના સુણાને એકદમ ન નાખનાં થોડું થોડું કરી ઉપરથી છાંટના જડું. પછી એ બધાને ચુંદી મેળ, ત્રિકોણ, ચોરસ વચ્ચરદ જે પ્રકારના બિસ્કિટ બનાવવા હોય તેવા ધાટના બીજાઓમાં ભરો. પછી બાજા રહેવા એક ઈંડાને ખુબ ફેંદી જ્યારે તેમાંની ઝરદી તથા સફેદી એક રસ થઈ ત્યારે થોડું થોડું દરેક ઉપર ચોપડી માથે થોડી ન ખાંડ છાટો. પછી ઉપર લખવા મુજબ નરમ આયતી જાડીમાં રાખી તૈયાર કરો. તૈયાર થઈ રહેતાં જેમના તેમ રહેવા દો અને જ્યારે જાડી સાવ ઠંડી થઈ ત્યારે ત્યારે ફરી તેમાં મુકો. આખી રાત પડ્યા રહેવા દઈ સવારમાં ફરી ઉપયોગમાં લાવો. અત્યંત સ્વાદિષ્ટ બિસ્કિટ તૈયાર થશે.

સખતાર—માસુર બિસ્કિટ

૫

આરાફેટ બિસ્કિટ

ખીવનો પહેમાં નંગરનો મકોનો લોટ ૧ રતબ, માખણ ૩૫ તોલા, આરાફેટ ૧૫ તોલા, દળેલો ખાંડ ૧૫ તોલા, ઈંડા ૨, ખીસેલો મોહનો લોટ ૫૫ મુજબ.

સરખાતમાં લોટને બગી ન ત્યારે તેમ જોડી લેવો. પછી માખણને ચીનીના વાસુ-લુમાં ચુંદી, નરમ કરી, અગાઉથી તેડી પાતળા કરી રાખેલ ઈંડામાં તે મેગલી. પછી પટ્ટિયા પર મુકી ખુબ ગુદો. પછી પાટિયા અથ પુરનો લોટ ધોરતા જઈ, ૧/૩ ઇંચ જેટલા જડા બિસ્કિટ વણો અને બિસ્કિટ ફેટર વડે કાપી લઈ, પ્રથમ જાડીમાં ભૂલો.

વિવિધ વાની—

દુર્યાન

Durian

આજના મુખપૃષ્ઠ પર તમે દુર્યાનનું ચિત્ર જોયું ? કેવું અસામાન્ય ફળ જાણ છે ? દુર્યાન, મલાયા અને બર્મામાં થાય છે. એનું જાડ ખુબ હિચુ થાય છે અને ફળ તો નેરેને પણ દુર્યાનજ કહે છે-માનવ માથા જેટલા મોટા. એની બીજી વિશેષતા એ છે કે એના પુલ અને ફળ, યડની ઉપરજ ઉગે છે, પાળીઓ પર નહિ.

દુર્યાનના પુલ રંગે પીળા-લીલા હોય છે. તેનું ૪૬ પણ મોટું હોય છે. સામાન્ય રીતે, ફળની ગદાર મે-જુનમાં આવે છે, જો કે બીજી ગદાર નવેમ્બરમાં દેખાય છે.

દુર્યાનની મહત્વતા તેના ફળના પોષક-તત્વોથી છે. જે કે દુર્યાનની વાસ અત્યંત તીવ્ર અને ન ગમે એવી હોય છે, છતાં એ વાસની પાછળ એક ખાસ પ્રકારની મુશ્મી પણ પમાય છે. મલાયાના વતનીઓ તો દુર્યાનનો સામાન્ય ખોરાક તરીકે ઉપયોગ કરે છે, પણ ફળ ઘણી જમીની બગીચાં જતું હોય, મૂળ વતનથી દૂર મોકલવા માટે તેના દલ્લો વા મુરખો બનાવવામાં આવે છે. એવો દલ્લો વા મુરખો લાંબા સમય લગી તાજો અને સારી હાલતમાં રહી સકે છે અને પતરાના બંધ ડબ્બામાં દુન્યાના ગમે તે ભાગમાં મોકલી સકાય છે.

ખોરાક તરીકે નહિં બલકે દવા તરીકે દુર્યાન ઘણા દેશોમાં વપરાય છે. તે પુરુષાનન અપવામાં અજોડ લેખાય છે.

["કમર"ના આ અંકના બધા સાહિત્યના-માત્ર તે લેખો સિવાય જે તેમના લેખકોના નામો સાથે પ્રગટ થયા છે-કાપી-રાષ્ટ્રના હકો તંત્રીને સ્વાધિન છે.]

જમરખનો મુરખો

સારા પાકા જમરખ લઈ પાણીથી સાફ કરી બારીક ગોળ કટકા કરવા અને તેને સવા ઘણા પાણીમાં ફે કલાક લગી ઉકાળવા. તે પાણીમાં ગળી જઈ એકરસ થાય એટલે ફેલ્ટ. ની ગળણીથી રસને માળીને નીચોવી લેવો. પછી એક પ્યાલા જેટલા રસમાં સાત ચમચા પાકા સિંધુનો રસ રેડવો અને મિશ્રણ હલાવી નાંખવું. પછી તેમાં પોણા ૩૫ ખાંડ નાખી મિશ્રણને ઉકાળવા મુકવું અને ઉકાળતી વખતે ઉપર તરી આવતો કચરો તથા છારી કાઢી નાખવી. એ મિશ્રણ ૧૦૦ (સેંટીગ્રેડ) સુધી ગરમ થતાં જેલી (Jelly) બરાબર થશે એટલે તેને ચૂલા પરથી ઉતારી, સહજ ઠંડી પાડી, રકુ કેપ બાટલીમાં રેડી દેવી અને શીશીને છુચ લગાડી ઉપર મીણનું પાતળું થર કરી, બાટલી ઠંડી જગ્યામાં મૂકવી. ઠરી જાય એટલે તૈયાર છે.

—આચાર્ય માણેકલાલ મગનલાલ

ખાખરો : દવા તરીકે

સર્પ દંશ-ખાખરાના મૂળ પાણીમાં ધસીને પાવાથી તથા જ્યાં સાપ કરડ્યો હોય ત્યાં ધસવાથી ઝેર ઉતરી જશે.

ખરજનું-ખાખરો, હડતાલ તથા વજનાય જુના લીમાં ધસી લગાડવાથી ખરજનું મરી જશે.

બગાઈ-કાનમાં બગાઈ મળે હોય તો કાનમાં ખાખરાના રસનો અંકુર નાખવો. કાન સાફ થઈ જશે.

મુખરોગ-ખાખરાના પાંદડાનું ટીકું ચાવી મોઢામાં રાખવાથી મુખરોગ મરી જશે.

પગના સાંધાના દર્દ-ખાખરાના મુળને મધમાં વાટીને લેપ કરવાથી સાંધા દુખતા મરી જશે.

—આચાર્ય માણેકલાલ મગનલાલ

ઉચ્છ્રિ શયુ

મેથેલિન ૩ ભાગ, ઓઈલ તર્પેન્ટાઇન ૪ ભાગ, પેટ્રોલ ૨ ભાગ, ફેનોલ ૧ ભાગ
બધાને મેળવી ગ્રાણી અને ચોપરીના ચામડાના પુડાઓને ઉષ્ણથી બચાવવા તેમની ઉપર છાંટના વાળના બચ વડે આ મિશ્રણ લગાડો.

એમોનિયા વોટર

ફિફ્ટ એમોનિયા ફોર્ટ ૧ ભાગ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૨ ભાગ

કાગળ-વારનિશ

(અ) આફ્રિકન કોપલ ૪ ભાગ, કાચની લુકી ૪ ભાગ, કપુર ૧ ભાગ, કચર ૨૦ ભાગ, બધાને મેળવી એક મહિના સગી રહેવા દો. પછી તેમાં—

(બ) એમસોલ્યુટ આલ્કોહોલ ૫ ભાગ ઉમેરી, બે અઢવાડિયા સગી ફરી રહેવા દઇ, છેવટે નિયત વારનિશ કાઢી લો.

કાચ ધોનાર મિશ્રણ

સોડિયમ મેટાસિલિકેટ ૧ ભાગ, મોડા એસ ૨ ભાગ, ટ્રિસોડિયમ ફોસ્ફેટ ૨૨ ભાગ.
બધાને મેળવી ગ્રાણી, ઝૂંકરત વેળા ગરમ પાણીમાં ઓખળાવી, એ પ્રવાહી વડે કાચની થીસીઓ, વાસણ વ. ધોવાથી તે સ્વચ્છ થઇ જશે.

ફેમ્ફર વોટર

ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૪૦ ઓંસ, રિપરિટ ઓફ ફેમ્ફર ૨ ફ્લુઇડ ડ્રામ.
મિશ્ર કરો એટલે ફેમ્ફર વોટર તૈયાર.

કોપરેલ શેમ્પુ

કોપરેલ તેલ ૪ ડ્રામ, એમોનિયા વોટર (૧૦%) ૧ ડ્રામ, રિપરિટ રોઝમરી ૧ ફ્લુ ઓંસ, કોલન વોટર ૧ ફ્લુ ઓંસ, રીંકચર સેફરન ૨ ડ્રામ

સરુઆતમાં કોપરેલમાં એમોનિયા વોટર નાખી, બુખ મિશ્ર કરી, પછી બાકીની ચીજો મેળવો.

આ વાળ માટેના પ્રવાહી શેમ્પુ છે. વાપરતાં પહેલાં થીનીને હલાવવા બુલબું નહિં.

ગળીની ટિક્કીઓ

અફ્રામરીન ૦.૫ ૧ ભાગ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૪ ભાગ, ગ્લુકોસ ૧ ભાગ, પાણી ત્વેષ્ટે તેલવું.

બધાને મિશ્ર કરી, એટલું પાણી મેળવી શેટલી વધાવ છે તેવા ભાગ ધર વળી લઈ. ટિક્કી-ધંત્ર વડે તેમાંથી ટિક્કીઓ કાપી લો.

ટિક્કી-ધંત્ર

વાવવું મિશ્રણ

એન્ટિમની સાર્ટ્રેટ ૧/૨ ગ્રેન, લિક્વિડ એમોનિયમ એસિટેટ ૩ ઓંસ, સિરપ ઓરેન્જ ૧/૨ ઓંસ, ફેમ્ફર વોટર ૪ ફ્લુ ઓંસ.

બધાને મેળવેલ કુલ મિશ્રણ ૮ ઓંસ થશે.
માત્રા : મોટા માણસ માટે દર વાર ૭સાકે એક એક ઓંસ.

પ્રવાહી સરેસ

(અ) ગ્લિસેરાઇન ૪ ઓંસ, ઈંડુ પાણી ૩૨ ફ્લુઇડ ઓંસ.
પહેલાં પાણીમાં ગ્લિસેરાઇન નાખી, ચાર કલાક સગી બીંભવા દો. પછી તેને ચુલે

અઢાવી ઝોગળાવી લો અને ઝોગળી
બધા હારે-

(બ) મેથીલેટ રિપરિટ ૪ ફલ્યુઅંડ ઝોસ
ઉમેરી સતત હલાવતા રહો.

કાગળ, કાપડ લાકડા વ. જોડ્યા માટે
ઉપયોગી છે.

પિપરમિન્ટ વોટર

ઑલિવ પિપરમિન્ટ ૧ ફે શમ, મેમ્બોસિ
યમ કામેનિટ ૧ ઝોસ, હિરટીફ પાણી
૧ ગેલન.

તેમને મેમ્બોસિયા સાથે ખરચ કરી, પાણી
ઉમેરો અને ૧૦ મિનિટ લગી ખૂબ હલાવી,
પછી ફિલ્ટર કરી લો.

મચ્છરજતી

કાલસાનો લુકો ૧૬ ઝોસ, પોટાસિયમ
નાઇટ્રેટ ૨ ઝોસ, ફેનોલ ૧ ફે ઝોસ, ઇનસેક્ટ
પાવડર ૮ ઝોસ, દ્રાગાકાન્યતો ગુંદર મુક-
રત પ્રમ છે.

બધાને બારીક લાટી, ગુંદર મેળવી માલો
બનાવો અને પછી મચ્છરજતી થા ચકરડા
બનાવી સુકવી લો.

ઉપયોગઃ એ મચ્છરજતી થા ચકરડા
બાળવાળી મચ્છર નાસી જાય છે.

માખી-શત્રુ

નેફ્રેજિન ૨ રતલ, ઓલિઓ-રેઝિન
પારેથીન ૨ ઝોસ, મેથીલ સેલિસિલેટ ૨ ફે
પાઇન્ટ, ઘાસતેષ (વાસ વગરનું) ૬ ફે ગેલન.

પહેલાં ઘાસતેષમાં પહેલી બેક ગીઓ
મેળવી, પછી મેથીલ સેલિસિલેટ ઉમેરો.

આ પ્રવાહી માખીઓનો નાશ કરે છે.
ઉપયોગની પધ્ધતિઃ પિચકારી વડે છાટો.

માંકડ-શત્રુ

ઇનસેક્ટ પાવડર ૧૫ ભાગ, ફોસોસિન્ય
૧૫ ભાગ, ફેનોલ ૫ ભાગ, ઓઇલ તર્પેન્ટાઇન
૧૦ ભાગ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૧૦૦ ભાગ.

પહેલાં રિપરિટમાં ઇનસેક્ટ પાવડર અને
ફોસોસિન્ય નાખી, આદ દહાડા લગી ભીંજવો.
પછી મસળાને માળા લાઇ તેમાં બાકીની બેક
દવાઓ ઉમેરો.

મોટર-પોલિશ

પીળું મીણ ૨૦ ભાગ, ખુબ બારીક
સિલિકા લાકો ૪૦ ભાગ, તર્પેન્ટાઇન તેલ
૪૦ ભાગ, નરમ સાણ ૧ ભાગ.

મીણને ઝોગળાવી, તેમાં સિલિકા ઉમેરી
ખુબ મેળવી, પછી તર્પેન્ટાઇન ઉમેરી એક
છવ કરો. એ દરમિયાન સાણની કાતરીઓ
કરી, સદબ પાણીમાં ઝોગળાવી રાખો અને
પછી તેને ખણ ઉપલા મિશ્રણમાં ઉમેરી લો.

રંગબેરંગી રેતી

ઘણા ટેકાણે રંગબેરંગી રેતી ધીથીઓ
ગિયા બરછીઓમાં ભરેલી થા કબાટમાં
ખચરેલી રખાય છે. એ રંગો કુદરતી નથી
હોતા. એ કામ માટે સફેદ રેતી બાસ
રંગાય છે. એના પ્રયોગો આ રહ્યાઃ-

બજુ-સાફ સફેદ રેતી ૧૦૬ ભાગ,
ગર્ડિન બજુ રંગ ૪ ભાગ, પાણી સદબ
સદબ પાણીમાં રંગ મેળવી, રેતી નાખી
ઉકાળો અને રેતી રંગ પકડી લે કે યુક્ત
પરથી ઉતારી લઇ, રેતીને સુકવી લો.

ગુલાબી-રેતી ૧૦૦ ભાગ, દિંગલોક
૪ ભાગ.

રંગવાની રીત ઉપર મુજબ.

લોખંડ-શાહી

કોપર સફેદ ૨ ગ્રામ, એસેટિક એસિડ (કાપડપુટ) ૧/૨ ગ્રામ, જત્તીની મેચ ૧/૨ ગ્રામ, બાવળનો ગુદર ૨ ગ્રામ, પાણી: સાદી ૧ ઓંસ અને તે માટે જોડાએ તેટલું.

આ શાહી લોખંડ પર લખવા માટે ઉપયોગી છે.

સેન્ટ ક્રોડ

સેન્ટ-ક્રોડ, જે કપડાં વ. માં રાખવામાં આવે છે, તે જનાવવાની સરળ રીત આ છે:-

પ્રથમ કૌમરીન ૧૦ ગ્રેન, હેલ્થેટ્રાપિન ૧૦ ગ્રેન, આયોનોન ૧૦ ટીપાં, હાયાસન્યા-ઇન ૫ ટીપાં, એસેન્સ મસ્ક ૩૦ ટીપાં, ઓરો શેઝ ૫ ટીપાં અને રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૧ ક્યુબિક ઓંસ લઇ બધાને મેળવી, તેમાં બ્લો-ટિંગ પેપરનો એક કકડો બીંજવરી લો અને પછી જે કાડને સુગંધીદાર જનાવવા હોય તેમને એ બ્લોટિંગ પેપરના કકડા સાથે એક બાકસમાં બંધ કરી, એક બે દહાડા લગી રાખી શકો. એથી તે કાડ સુગંધીદાર થઇ જશે.

હાથ પદ્ધતી તંબાકુના હાથ કાઢવા

(૧) સોડિયમ સલ્ફાઇડ ૨૫ ભાગ, હાઇ-ક્રોડોરિક એસિડ (મીઠાને તેજબ) ૨ ભાગ, પાણી ૧૦૦ ભાગ.

બધાને મેળવી, ગુદરત વેળા હાથરાખી જગ્યાએ બ્રશ પડે આ મિશ્રણ લગાડી ચકાઇ જવા દો. પછી તેને ધોઇ નાખો.

(૨) હાઇડ્રોજન પરઓક્સાઇડ ૧૦ ભાગ, એમોનિયમ ક્લોરાઇડ ૧ ભાગ, આલ્કોહોલ ૫ ભાગ.

વાપરવાની રીત ઉપર મુજબ.

લાઈમ્બ્યુસ ગ્લિમરીન

પોટાસિયમ કાર્બોનેટ ૧ ઓંસ, મીઠી બગથું તેજ ૧ રતલ, કિંજુફ તેજ ૨ ઓંસ, ગ્લિસરીન ૮ ઓંસ, સુનાતું પાણી ૧૦ ઓંસ

પ્લેઝાં સુનાતના પાણીમાં પોટાસિયમ કાર્બોનેટ ઓગળાવી લો. પછી એક ઝેરા! વાસણમાં મીઠી બગથું તેજ નાખી, તેમાં થોડું થોડું સુનાતું પાણી ઉમેરતા જવ અને દલાવતા જવ. એમ બધું પાણી ઉમેર્યા પછી ગ્લિસરીન અને કિંજુફ તેજ પણ ઉમેરી, સદજ દલાવી રહેવા દો.

કેપસુલ મિશ્રણ

સેલ્યુલોઝની નકામી ફિલ્મ ૩૦૦ ગ્રેન, ઓસિટોન ૩ ઓંસ, બેન્ઝીન ૧ ઓંસ, અમિય ઓસિટ ૨૩ ઓંસ, એનીલાઇન રંગ (રિપરિટ માટેનો) : જોડાએ તેવો અને જોડાએ તેટલો.

ફિલ્મની બારીક કાતરણ કરી, એક શીંગીમાં ભરી, ઉપરથી બધી દવાઓ અને રંગ નાખી રહેવા દો ફિલ્મ ઓગળી મુવાનો થઇ જશે.

કર્શ-પૌરિશ (Floor Polish)

(૧) મેથાસેટ રિપરિટ ૨૫૦ ક્યુબિક ઓંસ, ગ્રાપ્સા લાખ ૩૬ રતલ, મેનીલા કોપન ૧૨ ઓંસ, વેનિસ તર્પેન્ટાઇન ૧૨ ઓંસ, બધાને મેળવી, ઓગળાવી લો.

(૨) સ્ટીઅરિક એસિડ ૫૦ ઓંસ, પાણી ૩૫૦ ક્યુબિક ઓંસ, કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ ૩૦ ઓંસ, પીપ્તું મીઠું ૧૨૩ ઓંસ કંલુ સાણ ૫ ઓંસ.

સ્ટીઅરિક એસિડ, સાણ અને મીઠીની બારીક કાતરણ કરી, બાકીની ગીઝો સાથે સુઝે ચડાવો અને ઓગળી જઈ, એકજગ થઇ ન જવ ત્યાં લગી પકડતા રહેા.

શિયાળાની મવસમ એટલે તનદુરસ્તી મેળવવાનો સમય

— એને માટેની પાંચ ઉપયોગી દવાઓ —

[૧]

અરકે મા-ઉલ-લહમ અંબરી

ખામુલખાસ હુયુરી

શિયાળાની મોસમ માટે ખાસ ઉપયોગી
ચીઝ હોય, એના સેવનથી અશક્તિ દુર થઈ,
ખુરશી, ખરમેલી શક્તિ પાછી આવે છે.
સ્વાસ્થ્ય હોય થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી વધારે
અસર દેખાડે છે.

કીમત મોટી પાટલી ૧ ના રૂ. ૩-૦-૦

[૨]

અરકે મા-ઉલ-લહમ અંબરી ખામુલ

ખાસ હુયુરી દો આતિશદ્

આ મા-ઉલ-લહમ નાં. ૧ થી બમાલું
અસરકારક હોય ખાસ વાપરવા જેવી વસ્તુ છે.

કીમત પાટલી ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦

[૩]

હુયુએ કુંબીર

સરદીની મવસમમાં ઉપયોગ કરવા લાયક,
ધાતુ વધારી, ષટ્ વીર્ય બતાવી, ખરી અને
સપમની શક્તિ ટકાવનાર આ પાક અમારા
દવાખાનામાં જાતી દેખરેખ હેઠળ જનતું હોઈ
વાપરવાની ભલામણ છે.

કીમત નં. ૧ તોલા ૧ ના છ આના

" નં. ૨ " ૧ ના ચાર આના

[૪]

હુયુએ મુસક્કિને ખાસ યા

દાકુએ એદતિલામ

અમારી આ મશહુર ગોલીઓ વિશે એટ-
લું જ જાણવવાનું એસ થશે કે જેમનું થીર
પાતળું પડી ગયું હોય, શરીર તવાઈ એદરા
શીઝા નિસ્તેજ થઈ ગયો હોય તેમને માટે
આસિર્વાદ સમાન છે.

કીમત બાર ગોલીના બાર આના

[૫]

હુયુએ મુક્વિએ મુમસિક

અમારી આ મશહુર ગોલીઓ કાઠ પણ

રીને નુકસાન ન કરતાં તાકાત વધારે છે અને
ધાતુને પ્રુટ્ટી આપી કુદરતી ટકાવ કરે છે.

કીમત બાર ગોલીનો રૂ. ૧-૮-૦

વધુ મન મુજા માટે મોટું ઘર ઉપયોગી ૧૫૦ પાનાનું દ્વિવિધ સવા જે આનાની ડીઝીટળીડી મંગાવી લો.
લખો:—મેનેજર,

દવાખાના મુઈને સિહત, (રજીસ્ટર્ડ) નં. ૧૩, રાણીતાલાલ-મુરત.

ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો

લેખક:-જનાબ હરિદ્રુ વ્યાસ સાહિબ

[ગયા અંકના પૃષ્ઠ ૨૭થી ચાલુ]

- (27) Dictionary, die, died difference, ^{જી}Difficult, direction, director, Doctor, discipline, DOOR, d. ^{દી}dram, dram ^{દ્રામ}man, drawing room, DRESS
- (28) Drill, DRINK, dull, duplicate, duty, dye, DYNAMO dynamo
- (29) EAR-RING, ear, editor, EDUCATION, EIGHT, election, ELECTRIC, electrician, electricity, electroplate, empire, enamel, ENGINE, ENGINEER
- (30) ENGLISH, engraving, EQUAL, estate, estimate, etiquette, European, evening, exact, examination, exhibition, EXPERIENCE, EXPERIMENT, EXPERT, EXPORT, express, extra.
- (૨૭) શબ્દકોશ, મરી જવું-જાપ મારવાનું કોખર, મરી મરો, તફાવત, મુશ્કેલ, ખાલું, પ્રમાણપત્ર, પ્રદર્શકદર-નિયામક, સરનામાની ચોપડી, સિન, વસ્ત્ર, ડ્રામી, અરનરફ કરવું, રવાના કરવું, દસાખાનું
- (૨૮) લતો-મદાગ, નકાની વહેંચણી વિભાગ, છતાં ભેડા, વડાણુ. ઉમા રહેવાની જગ્યા, ઝકઝક, ઝુલો, અધેડો, બાબલું-દરવાજો, બમણું, શંકા, પ્રવાહી માપ-કામ, નાટક, નકશો દોરનાર, ચિત્ર-લેટરીની ટીકોટો: ઉપાડવાનું કાર્ડ, મુખાકાન આપવાનો આંટો, પોશાક.
- (૨૯) કાચવત-સારડી-કાપડની જાત, પીણું-પોતું, પાંચનાર, ડોહ, બીજી તકલ, દરખાસ્ત-રાખતે સખા, કાપડ વગેરે રંગવાની બનાવટ, તરત સળગે પદાર્થ, વિજ્ઞાનક શક્તિ કમ્પન કરવાનું યંત્ર, એરીંગ, ખાતું, આશુતિ, તંત્રી, કેમવણી.
- (૩૦) અંગ્રેજીને લગતું, વિજ્ઞાનનું કામ અંદાજ કરવો, અમીર-ઉમરાવ, મુકાવનો વતનું પડ, યંત્ર, યાનિક પ્રદર્શન, અનુભવ કામ જાણનાર, સીધે સીધું જવું, અંદાજ-રીતખાત, ર, પરીક્ષા, નિજાત-કુનારગયા

- (32) Fabric, factory, fail, fakir, FAMILY, fancy dress, farce, fashion, fast, FATHER, father-in-law, favour, FEBRUARY, federation, fee.
- (33) Fellow, FEMALE, FEVER, fibre, fiddle, fielder, FIGHT, file, film, filter, fine, finish, FIRE, fireproof.
- (34) FIRST, first class, fit, FIVE, FLAG, flannel, flesh, FLAT, FLOOR, flooring, flour, FLOWER, flute, focus.
- (35) FOLD, folio, fool, foolscap, foolish, FOOT, foot-light, foot-note, foot-path, FORCE, foreign, foreman, forest, FORM, fat, FORTY.
- (36) Foundry, fountain, FOUR, FOURTEEN, fracture, FRAME, FREE, FRIEND, frock, FROM, FRUIT, FULL, fund, fur, FURLONG, furniture.
- (37) Gallery, GALLON, game, garage, GARDEN, garter, GAS, gate, gathering, gauge, gazette, gear, gelatine, GENTRAL gentleman.
- (38) વલ્લેશુ કાપડ, કારખાનું, નાપાસ થયું-ખોટું પડ્યું, ફકીર, ફટુંબ, લપકાવાળો પોશાક, ફારસ-દારપ આવે એની ધટના, ફેશન-આણુ રીતરિવાજ, જઈદી, પિતા, સસરા, મહેરઆની, ફેબ્રુઆરી મહિનો, રાજપોનો સમૂહ, લવાજમ.
- (39) ફેલો સાનની મંડળીનો સભાસદ, સ્ત્રી, તાવ, તાંતણા, શીશ્વ-તારનું એક વાજીન, ક્રિકેટમાં ફિટ્ડિંગ ભરનાર, લડત, દફતર-કાનસ, ફિલ્મ-પટ્ટી, મળણી, સુંદર-નાણુક, છેડો, અગ્નિ-ઝોળીયાર, અગ્નિથી ન બળે એવું.
- (40) પહેલું, પહેલો વર્ગ-ઉત્તમ પ્રકારનું, લાપક-ખરાબર-યોગ્ય, પાંચ, વાવટો, ફલાઈન-ગરમ કાપડની જાન, માંસ, સપાટ, ભોંયતળીયું, જમીન પર પાયરવાની લાદી વ, લોટ, ટુસ, બંસી, કાચમાંથી ફિરલો જ્યાં એકત્ર થાય તે રથળ.
- (41) ઘડી વાજથી-ધડી, દિસાબની ચોપડી, મુખ, ટુલકેપ કામગી-જેના પર મુખની ટોપીનું ચિત્ર હોય તે કામગી. મુખાબલ્યું, પગ-૧૨ ઈંચનું માપ, થીએટરમાં રજાના છેડા પરની નીચેની બત્તીઓ, જાના નીચેની નોંધ, ખગરનો-કેડી, શક્તિ-ભેરજીવન, પરદેશ, કામદારોનો નાવક, જંગમ, ફારમ-વનાકડું, કિંમ્મો, ચાલીસ.
- (42) આશર દાખવાનું કારખાનું, ટુવારો, ચાર, ચાદ, જાંબી જતું તે (દોડકાનું), ફરતી પટ્ટી-ચોકડું, છોટ-મારી, મિત્ર, ફરક-કમણું, થી, ફળ-મેલો, ચિકાર-ગરેણું, ફંડ-કાળો, ફર્મ, માછળનો આક્રમો ભાગ, રાચરચીયું.
- (43) દિવાલ સાથે જોડેલી ઊંચી એકકની દાર, પ્રવાહીનું ગામ, રમત, ગાડી રાખવાની જગ્યા, ખામ, મોજાં ખાંધવાની દોરી, વાણ, દરવાજો, મેળાવડો, રેલ ગામીના પાસ વચ્ચેનું અવર, જનદેર સગાચાર, પત્ર, પત્રકાગનાં અક્ષરોની રચના-ગીચર, સરેસના જેવો પદાર્થ, સામાન્ય-કરકરી અમલ-દાર-મેશ પાવાનું, સદ્યદરથ.

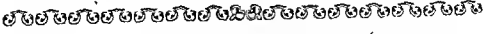
વેપારની ચાવી

ધંધાની મંદીથી ગમરાતા બાઈ બહેનો માટે આ પુસ્તક આર્થિક સંપાન છે. ધર બેઠાં, બીબા ધંધાની રોકાણ કે નવારી હોવા છતાં, નામની પંદર પરચીસ રૂપિયાની, પુસ્તકમાં વેપાર કેમ કરવો અને પોતાની આરક કેમ વધારવી એની વિશિષ્ટતા માલિની આ પુસ્તકમાં અપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ દુનર ઉદ્યોગોની પણ સંપૂર્ણ વિગત એમાં સરળ અને સારી ભાષામાં જણાવેલી હોઈ, પુસ્તક ધત્તજી ઉપયોગી છે.

અનુક્રમિકા: ૧-આખા નાખવાનું પાણી. ૨-કાનમાં ચતા દઈ મટાડનાર દવા ૩-કાંકર કિમ ૪-કોલન ચોદર ૫-ખાસી મટાડનાર દવા ૬-ગુલકારક ઈંડાણી ૭-ચામડી મટેનો પાવડર ૮-ચામડીના રોગો દુર કરનાર મયમ ૯-મડાપણું દુર કરનાર સાણુ ૧૦-જુવાળા લાવનાર પાવડર ૧૧-તાર મટાડનાર દવા ૧૨-જાતમજન ૧૩-ફરેક માનના ફર્ફ દુર કરનાર ચમત્કારીક દવા ૧૪-દાંતના દર્દ મટાડનાર દવા ૧૫-દાદી બોડવા માટે લગાડવાનું કિમ ૧૬-નાના બાળકોની દવા ૧૭-ચાંદણ માટે મસમ ૧૮-પેન બામ ૧૯-ખીવ મટાડનાર દવા ૨૦-મોઢામાંથી દુર્ગંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-સવેન્ડરનું પાણી ૨૨-એમે નેડ પાવડર ૨૩-લોહી ક્રુધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાઢવાનો પાવડર ૨૭-વાળ કાળા કરનાર કંકર ૨૮-રોગુ પાવડર ૨૯-વાળમાં નાખવાનું તેલ ૩૦-લાઈમજપુસ અને ગિસસાઈન ૩૧-શીતળા મટેની દવા ૩૨-Bath Powder ૩૩-સધીવા મટાડનાર દવા ૩૪-કર્મોચિક સાણુ ૩૫-તાકાવની ગોળીઓ ૩૬-સુગંધીદાર પોમેડ ૩૭-સુગંધીદાર સાણુ ૩૮-ઉચ્ચેટ્રીક પાવડર ૩૯-ને યો-કાણું ને જાડેન જુટ કિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩-કાણું, દોની લાલ ને જાડેન જુટ પોલિસ ૪૪-સ્ટોવ પોલિસ ૪૫-એક વર્ષ ક્રુધી બગડે નહિ એવી લાહી ૪૬-અધારામાં ચળકે એવી સાહી ૪૭-કપડાને ચોટરૂંક બનાવનાર દવા ૪૮-કપડા પર લખવા માટેની સાહી ૪૯-કાપલ વારનિસ ૫૦-કોલસાનું બચતણુ બોણું બળે એવી દવા ૫૧-કાંચ કે બીનીના ટુકડા વાસણુ જોડનાર મિશ્રણ ૫૨-ચમત્કારીક પાવડર ૫૩-ચમત્કારીક પ્રવાહી ૫૪-ચાલીનું ચિસ્ક કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-કુષા લખાણુ માટેની સાહી ૫૭-ખૂર્જ સરેતો સાણુ (એક આનતી પણ બોલાવે એક રતલ) ૫૮-ખીલ જાતનું કાણું જુટ પોલિસ ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-ગ્રેસવાલાઓ માટે ચમત્કારીક પ્રવાહી ૬૧-ફરનિચર પોલિસ ૬૨-ફાડન્ટેન પેન માટેનું બ્લુ સાહી ૬૩-મશિનમાં પુરવાનું તેલ ૬૪-માખીઓને નાશ કરનાર કામળ ૬૫-રખર રસાપની સાહી ૬૬-સાહીથી લખેલ લખાણુ છુટાવનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, બ્લુ ને લાલ સાહી ૭૦-ધરગથુ સાણુ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-લેક્ટોઆઈની લાલ, લીલી, બ્લુ અને વર્ચોલેક સાહી ૭૫-કપુરની સુગંધીદાર ટિક્કીઓ ૭૬-કાંટા લેખલ ૭૭-ખરેખર ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૭૮-ગુલાબની સુગંધીદાર ટિક્કીઓ ૭૯-ચમત્કારિક સ્ટીલો ૮૦-ચબેલીની સુગંધીદાર ટિક્કીઓ ૮૧-જાડુ રમાલ ૮૨-જાડપાનના બીધાં ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-કુલ્કીટ્રીક કાળા, બ્લુ, લાલ, લીલા અને વાચોલેટ કાર્બન પેપર ૮૮-તૈયાર રખરના સિક્કાઓ ૮૯-પતરાની સ્ટેટ ૯૦-ફેરેટી પત્રખજાર બોક્ષ ૯૧, ૯૨-પુઝાના સુગંધીદાર અને પમલ ૯૩-કાળા કાર્બન પેપર (નવી જાતના) ૯૪-રંગના પરીક્ષ ૯૫-રખર રસાપની બનાવટ ૯૬-રેગીના કામળ ૯૭-રેશમી રમાલ પર છબી ૯૮-લીકડા ઉપર છબી ૯૯-ફેરેટી સાઈન બોર્ડ ૧૦૦-શુભ અવસરના તૈયાર કાર્ડો ૧૦૧-ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૧૦૨-ચિત્રકુતુ સુગંધીદાર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, બ્લુ ને વાચોલેટ કાર્બન પેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ક્રુચ બ્લુ ને લાલ લાખ ૧૧૦-સુવસાં રમાલ પર છબી ૧૧૧-લેક્ટોઆઈ અર્થાત કુલીકર.

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ પેપર, હમદા કવર : કીમલ માત્ર અઢી રૂપિયા : પોસ્ટલ એ આના જુદા, (પરદેશ માટે પોસ્ટલ સહિત સિલિંગ સાથે ચાર)

✓ લખેા:—‘કુમર’ ઓફીસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

[૧]

“સુંદરગામ”ની વાત તમે કદી સાંભળી છે?

“સુંદરગામ” સાચેજ એક સુંદર ન્હાતું ગામ હતું. ત્યાં વેપારીઓ પણ હતા અને ખેડૂનો પણ બધાજ પોતાની ચેત્રી રળતા, હસતા રમતા સુખી હતા.

એક બનાવ એવો બની ગયો કે “સુંદરગામ”ની સ્થિતિ બધુંકર થવા લાગી. વાત ફક્ત એ હતી કે ગામમાં નાણાની તંગીએ પગભેસારો કર્યો હતો અને ઉધરાણી વુચક કરતી અશક્ય થઈ ગઈ હતી.

હોટેલના માલિકને પોતાના કસાઇને ૧૦૦ રૂપિયાનું દેવું હતું. પણ તે નાણા-તંગીને સખએ સુધવી સકતો ન હતો. કસાઇ તેને વારંવાર પળવતો હતો અને બીજા દાય પર ખુદ કસાઇ દેવાદાર હતો. તેને પોતાના કાપડીવાને રૂ. ૧૦૦ આપવાના હતા અને કાપડીવાનો ગુમારતો કસાઇની દુકાને સવાર સાંજ ધક્કા ખાતો હતો પણ કસાઇ પૈસા આપી નહોતો સકતો, અને વળી, ખુદ કાપડીયા પણ નાણા-તંગીથી મુક્ત ન હતો. તેની પત્નિ કુંક નુર્દીન પર એક ભયંકર બીમારીમાંથી હીટી હતી. કાપડીયાને એ અંગે ડોક્ટરને રૂ. ૧૦૦ દવા દ્રાઢના આપવાના બાકી હતા. તે પણ પરેશાન હતો અને નસીજની બસિદારી લુઓ કે ખુદ ડોક્ટર સાહિબ પણ કર્જાદાર હતા. તેમણે દવાવાલા કનેથી દવાએ ઉધાર લીધી હતી તેના રૂ. ૧૦૦ દવાવાલો તેમની ઉપર માંગતો હતો.

અને આ નાણા-તંગી અને ઉધરાણીની સાંકળ હજી ખતમ ન હતી ચલી. દવાવાલાએ થોડા સમય પર દવાના કારખાનાવાલાના પ્રતિનિધિને એક પાર્ટી આપી હતી, તેના રૂ. ૧૦૦ હોટલવાલાને આપવાના બાકી હતા.

“સુંદરગામ”માં આજે બધેબધે પરેશાની

આપી રહી હતી. વાત ફક્ત રૂપિયા ૧૦૦ ની હતી અને તેટલા માટે

- ૧, હોટેલ-માલિક,
- ૨, કસાઇ,
- ૩, કાપડીયા,
- ૪, ડોક્ટર,
- ૫, દવાવાલો

—એ પાંચે જણ નાણા-તંગીના શિકાર બન્યા હતા

[૨]

આજે સવારે “સુંદરગામ”માં એક સમજનદ્ર આવમન થયું. તે ફક્ત થોડાક કલાક માટે ફરવા આવ્યો હતો. તેની કને એક ન્હાની દાય-બેજ માત્ર હતી તેથી હોટેલ-માલિકે તેની કને ડિપોઝિટ માંગી. તેણે પોતાના નાણા-પાકાટમાં બેધું તો છતાં પૈસા ખતમ થવા હતા. થોડુંક પરચુરણ હતું અને એક સો રૂપિયાની એ નોટો. તેણે હોટેલ-માલિકને રૂ. ૧૦૦ની એક નોટ ડિપોઝિટ લેખે ગમવા આપી અને પોને સદજ આરામ કરવા કમરામાં ગયો.

નસીજની વાત, હોટેલ-માલિક કને ફરી વાર કસાઇ ઉધરાણીએ આવ્યો. આજે તેનો તકાચો કંઈક સખત હતો. હોટેલ-માલિકે પેલી ડિપોઝિટની રૂ. ૧૦૦ની નોટ, પોતાના ગણામાં બંધ રાખી મુકી હતી. કસાઇની સખત ઉધરાણીથી તેણે કંઈ વિચાર કરીને તે નોટ કાઢી તેને આપી દીધી. હોટેલ-માલિક કર્જા મુક્ત થઈ ગયો.

કસાઈ રૂ. ૧૦૦ લઈ દુકાને જઈ રહ્યો હતો કે રસ્તામાં કાપડીવાનો ગુમારતો મળ્યો. તેણે પેલી રૂ. ૧૦૦ની ઉધરાણીની યાદ અપાવી. કસાઈ, કર્જા પતાવવાજ ચાહતો હતો પણ પૈસાની તંગીને લીધે લાચાર હતો. હવે પૈસા આપી ગયા હતા. તેણે તરતજ તે રૂ.

૧૦૦ની નોટ ગ્રાપીવાના મુખારનાને આપી દીધી. તે ખુશ ખુશ થયો હુકાને ગયો. કાપ-ડીધો ડોક્ટરને પૈસા આપવાની ફિકરમાં જ હતો. તેને બીજી દવાની તો દરે જુરતના હતી પણ પૈસા આપવાની ચિંતા દિમાગ ઘેરી રહી હતી. આ રૂ. ૧૦૦ જેવા નો તેની ચિંતા ટળી ગઈ. તે તરતજ થયો દવાખાને. ડોક્ટરને આભારના બે સુખનો અને પૈસા આપવામાં થયેલી દોષના બે સખ્તો સહિત રૂ. ૧૦૦ દવાએ કર્યા

ડોક્ટરોને પોતાની આંટ હમજન ખૂબ પ્યારી હોય છે તે દવાવાલાને રૂ. ૧૦૦ આપવા માહનો હતો પણ આટલી જોરી રકમ તેની કનેય તે વેળા મરજૂદ ન હતી. આ નોટ મળી તો તરતજ કમ્પેન્ડેન્ડરને આપી દોડાવ્યો દવાવાલાને ત્યાં તે જઈ રૂ. ૧૦૦ આપી પહોંચે લઈ આવ્યો.

હોટલની પાર્ટીના પૈસા ચુકવવાની પરેશાનીમાં પહેલા દવાવાલાને આજ સવારમાંજ રૂ. ૧૦૦ ની ઉમરાળીની આ વુસુખાત અર્થત મીઠી લાગી. તેણે તરતજ પોતાનું દેવું ફેડવા રૂ. ૧૦૦ની તે નોટ હોટેલ-માલિકને મોકલી દીધી. અને, હોટેલ-માલિક એ નોટને પાછી ફરેલી જોઈ કેટલો ખુશ થયો હશે, તેની કલ્પના તમને હશેજને ?

[૩].

રહાંજે પેચે મુસાફર સમજાવે “સુંદર-ગામ”થી વિદાય થયો ત્યારે તેને ડિપ્રેસિટ પેટે આપેલી રૂ. ૧૦૦ની નોટ હોટેલ-માલિકે પાછી આપી દીધી. તે જોઈને બેફિકર આવ્યો હતો તેટલીજ નચિંતાઇપૂર્વક પોતાને રસ્તે પડ્યો.

તેના આગમન અને વિદાય સાથે “સુંદર-ગામ”ના એક બે સખ્તનેય સંબંધ ભાગ્યેજ હશે પણ તેની પેલા રૂ. ૧૦૦ની નોટે તો કમાવજ કરી. તેણે “સુંદરગામ”ના પાંચ

સખ્તોની નાણા-નગી સીધી રીતે અને પંદર સત્તર સખ્તોની પરેશાની આડકતરી રીતે ટાળી દીધી અને “સુંદરગામ”માં ફરી વાર અરસપરસ મુદ્દમજત વ્યાપી રહી.

નાણા-તંગીનો અચોટ હાસ્ય, નાણાનું અતુટ ચપલ છે, એ તમે જાણી ચુક્યા. દરે અમલની તમી તમારી છે. પોતાનું દેવું ચુકવે કે જીવનનો પોતાનું કર્જ ફેડે, કર્જ દાર દેવા અને નાણા મચલુડે જતાં તેને ગણામાં કવદ સખ્તોથી ન તમારી આંટ વધે છે, ન સાબ.

ઝડપી વેચાણ-યુક્તિ

દરેક પેઢીની અભિલાષા, પોતાનો માલ જીમ અને તેમ ઝડપપૂર્વક વેચવાની હોય છે. એ માટે આદિરાનોમાં અનેક યુક્તિઓ પણ વપરાય છે, જેમાંની કેટલીક તો સાચી હોય છે અને કેટલીક જુદી. જાણીના મેખક અર્થ એ. બકલીઓ પોતાના એક પુતકમાં ઝેરી પાંચ વેચાણ-યુક્તિઓ પર ખાસ લક્ષ દેવું છે, જે યોગ્ય લાગી અને અનેકાનેક સ્થળે આક્રમવાઈ, કસાઈ નફાવત સાગિત થઈ ચુકી છે.

એ પાંચ વેચાણ-યુક્તિઓ આ રહી:-
૧. આ એક પ્રાથમિક ઓફર છે...

૨. આ ઓફર..... મુક્ત માટે છે...

૩. જગતી દપાલે આંદર મોકલનારને .....બેટ અપાશે.

૪. અમારી કને આ માલનો થોડોજ જથ્થો સિલક છે...

૫. મરજના ભાવ ટુંકમાં વધી જવાના સં-જ્ઞેગ છે તેથી...

તમેજ આ પાંચ યુક્તિઓ આદિરાને, હસ્તપત્રો વ. માં વાપરો અને સાગ ઉઠાવો

ગાયા અંકમાં ઉપ-

14

રાણી-પત્રોના ૧૧

નમુના આપ્યા હતા,

તે અનેક વાંચિકા

અને અવસોક્કોને

પસંદ પડ્યા હોવાની

જાણ થતાં, આજે

ખીખ ૧૪ પત્રો નીચે

રજુ કરાય છે. આ

પત્રો પૈકી ઉચ્ચરાણી વુચુક કરવા માટે એક

લાંબા અરસા લગી વપરાય ચુક્યા છે અને

સફળ પૈકી નીવડ્યા છે.

આગલા પત્રો અને આ પત્રોમાં એક

તકાવત મુદત છે. તે પત્રો મુરખ અને અમે

રિકાની નવી હયાજતના હતા; આ મુરખની

લુનવાણી પધ્ધતિના છે અને તેથી તે આજે

એટલા કામ ન પુણ લાગે, જેટલા ગઈ કાલે

કામ આવતા હતા. તે નવાઈ નહીં. છતાં

માર્ગદર્શન માટે, આ પત્રોમાં કેંઈક ઉપયોગી

હેતુ સાર્યા વિના મહેતી નહીં, એ દૃષ્ટિએ તેમને

અને પેલા કરવા મુનાસિર્થ ધાર્યા છે.

હા, છેલ્લો પત્રનીકરો કવિતા-પત્ર.

તફત આધુનિક દાયકા નમુનો છે.

12

ઉચ્ચરાણી-પત્રો

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

[૨]

[ગતાંકથી આગળ]

Dear Sir,

We beg to call your attention to our account of £ 91-0 net, as per statement attached, and which has evidently escaped your notice.

Will you please remit the amount just now ? Yours truly.

15

Dear Sir,

We would again remind you that our account of £. 5-11-6, due September 1st, is still unpaid. We shall be glad if you will forward cheque for this small amount per return.

Yours truly,

16

Dear Sir,

Reverting to our request of 10th instant, we shall esteem the favour of an early remittance to settle our account of £ 8-13-9, due August 15th.

Yours truly,

17

Dear Sir,

Referring to our request of the 24th ultimo for our account of £. 9-1-0, now due for net payment, kindly let us have a settlement by an early post.

Yours truly,

18

Dear Sir

We have written you twice for our small account of £. 5-11-6, due

Dear Sir,

We beg to call your attention to our account, due September 1st, viz £ 5-11-6 and shall esteem the favour of your cheque in settlement, at your earliest convenience.

Yours truly

13

Dear Sir,

We beg to remind you that our account of £. 8-13-9, due August 15th, as per statement herewith, remains unpaid, and we shall be glad to receive your cheque to balance the same

Yours truly.

"ક્રમર": અંક ૬૮ મે

September 1st, and must now ask you for a prompt settlement.

Please remit at once.

Yours truly,

19

Dear Sir,

We are surprised that you have not replied to our previous reminders for our account and must request you to give the matter your immediate attention

Yours truly,

20

Dear Sir,

We must ask you to remit our account of £ 9-1-0, now much overdue, by return, this being the third reminder we have sent for a settlement

Yours truly,

21

Dear Sir,

We are still without any response to our repeated reminders for a settlement of our account, due September 1st, and would now inform you that unless we receive your cheque, in full settlement, by Monday next, 25th instant, we shall be compelled to pass the matter out of our hands

Yours truly,

22

Dear Sir,

We fail to understand why you have not replied to our repeated reminders for our account of £. 5-11-6, due August 15th and now

[૭૬]

give you notice that unless we receive payment by Friday 12th instant, we shall have no alternative but to recover the amount through our Solicitors

Your truly,

23

Dear Sir,

We wrote you on the 10th, 18th and 27th ultimo for a settlement of our account of £. 9-1-0 due net and still remain without even a reply. We consider this bad treatment, and unless the account is paid forthwith, we shall reluctantly be compelled to enforce payment by legal means.

Yours truly,

24

Dear Sir,

We usually require payment in advance for goods ordered, but in your case we felt justified in trusting your word for a prompt remittance. As we have not yet received the sum of £ 1-2-7 still outstanding, or any reply to our requests, we beg to intimate very respectfully that, unless we receive this amount by return, we shall take other steps without further notice.

Yours truly

25

The principal causes of
most merchants' ills.
Are found in the people
who won't pay their bills

It's really surprising
how many you'll find,
Who'll laugh at accounts,
and who're always behind
They think that a merchant,
for ever and aye,
Should carry them on
without asking for pay.
But, write them politely,
“Will you please remit?”
My goodness! They
nearly fly into a fit.
“The very idea! What a
nerve, what a cheek!”
(Though they've owed you
the money for many a week.)
They ask you for credit—
and you, like a friend,
Say, “Yes that is something
I'm pleased to extend.”
You mean it, for credit,
as all of you know,
Is something all traders
are glad to bestow
On folks who are honest
in paying their bill,
(Let's make all the others
pay cash to the till!).
And yet their are many
who cling to the thought
They should not be dunned
for the goods they have bought,
Who'll owe their retailers
for months at a time,
Without even paying so
much as a dime.

They'll put on their parties,
with splendour and show,
But can't find (!) the money
to pay what they owe.
They put up a front for
the men on the street,
But who pays the piper!—
the traders they “beat”

એક ઉપયોગી પદ્ધતિ

પણ માથાપો-પાસ કરીને માતાઓ-
ન્દાની ન્દાની પરચુરથુ ખરીદી માટે પોતાના
બાજકાને દુકાને મોકલે છે. ન્દાના બાજકની
જુલથી વા બીજા કારણથી એવી ખરીદીઓમાં
કેટલીક વેળા કચવાટ અને ખીજવાટ જન્મે
છે. એ ઉપરાંત બાજક પૈસાની અમુક રકમ
મળે આપે દોષ અને માલની કીમત બાદ
કરી, તેને બાકીના છુટા પૈસા વેપારી પાછા
આપે તો ગુમાવાનો બપ રહે છે. એ બધા
કારણોસર, નીચેના ઇલાજ આજમાવવા
જોવા છે, જે એક વેપારીએ આજમાવી
સીધો છે.

ઇલાજ એ છે કે, છુટા પૈસા બાજકના
દાવમાં ન આપતાં, એક ન્દાના પરખીડામાં
બંધ કરીને આપવા, જે પરખીડા પર નીચેના
લખાણ હાથેથી દોરવા જોઈએ:—

આપની ખરીદી માટે આભાર

ખરીદીની કીમત ર.....ચલ

આપે ર.....મોકલ્યા હતા.

બાકી ર.....અદર છે.

દિલરોઝ [૨૪૨૨૬]

ટેલીગ્રામ:-Islam Bros. ટેલીફોન:- ૪૨૬

આજાદ

હોઝિયરી

સ્વદેશી મુદ્રી અને વ્યવ-

સ્થાપી ચાલતી ધી ગુજરાત હોઝિયરી મીલમાં બનેલ ગંદકીરાક, મોળ, સ્વેટર, કોટ, યુવ્ક ઓવર, મફલર, અચ્ચાની બર્સી, વિગેરે વાપરેા મુતર તથા ઉનનો માલ એક ત્યાં સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને પરદેશી માલની ભરિદારી કરી સફે એવો હોવા ઉપરાંત ભાવ પણ ઘણા પ્રમાણમાં મળેતા છે. માલ ખરીદતી વખતે આજાદ હોઝિયરી નામ જોવા ખાસ લનામણ છે.

બદારગામના ઓડરો પર પરતું પાન આપી રસીદ એક મારફતે કે પી. પી. થી રવાના કરવામાં આવે છે.

મોલ એજન્ટ:- હરલાલ અધર્મી
હુડ ઓર્ગાઈસ:- ૨, કાલુપુર, અમદાવાદ
ધાયા:- ૨, જુહાપા મેરિજ સોમે, અમદાવાદ

દરેક મકાનના અને દરેક પ્રદેશમાં ચલા ગુમડાઓ નાના મોટા હાખેા, ખરબતું, દરાજ, ગંદકીપાત્ર, નાસુર, લાઈટર, કંદમાથ, રસોડી, હરસ, મસા, પ્લેગ વગેરે પર એક અકમીરતું કામ આપે છે: ત્રાડકાપ વિના શેગોને મટાડી, શરીર પર તેતુ ચિન્હ ચુકા રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી મુરર રાખવી જ નેર એ ધામાથી નીકળતુ હોઝી તરત ખંધ કંવામાં બંનેક છે

કીમ્મત: નાની બાટલીના એક રૂપિયો મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકીંગ પોસ્ટેજ જુડું).
મુ'બઈ ઇલાકાના મોખ એજન્ટ -
કાગદી મુદ્રણભાઈ રહેમાનભાઈ,
૧. કાલુપુર દાવર પાસે-અલુમદાખાદ
[મુ'બઈમાં મસ્જિદ બંદર રોડ, મંખી-રીયત એ-ની પાસે કાગદી રહેમાનભાઈ રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

“મુનાદી”નું બોલતું અઠવાલિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમતે ખરી રીતે દારે છે એ કોમથી જોડી રીતે નથી દારણું	અં આપને— બનાવોધી આખખર ફરે છે અને આગેવાન બનાવગીરોધી અખરદાર બનાવે છે	
એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે. પાંચ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલિક હથ્થાર હેડા પાડ્યા છે.		
એના મનદર તઅલીમી ફોટા, નહેનો માટે એનો ધન્યતુ સફે, બાજકો માટે એનું ખાસ પાનું, દીની તઅલીમ માટે એનો ફતવા પેજ, એની તળીઆઝાદક નિલચરપ રીકાઓ, એના નિડર હરેક અખતેજો, એ, એની કેટલીક ખુશગીચનો છે.		
ચિન્હાંતિ તમુનો મક્ત મંગાવો આડક બનો	લગાજમ સ્વદેશ:-ચાર રૂપીઆ બર્મા:-પાંચ રૂપીયા પરદેશ:-છ રૂપીઆ	રેકાઇ ભાગા તાલાખરોડ, સુરત.

વેચાણુ-ખર્ચ

૧

વેચાણુ-ખર્ચ એટલે દરેક વેચાણુ (Sale) પાછળ થતો ખર્ચ. એ ખર્ચ નોટલો એણે હોય અને વેચાણુની કીમત નોટલી વધારે હોય તેટલો વેપાર સફળ થશે લેખાય.

સામાન્ય રીતે દિન્દી વેપારીઓને આ વેચાણુ-ખર્ચનો અવજન કેવળ અનેપો લાગશે. તેઓ એથી સાવ અપરિચિત છે એ પણ ખરું. છતાં સદજ કાળજી લેવાય તો વેચાણુ-ખર્ચના આંકડા મેળવવા અને તેની ઉપરથી વેપારની સફળતા યા નિષ્ફળતાનો આંક કાઢવા અને ધટતા ઉપાયો યોજવા કંઈ મુશ્કેલ નથી. શુદ્ધિ છે ફક્ત પદ્ધતિને બરાબર રાખજી લેવાની કાળજી રાખવાની. આવો, આપણે એ વિષયના ઊંડાણમાં ઉતરીએ.

૨

આ વેપારીના વેપાર દવાઓનો છે. તેની દુકાન ન્હાની છે, મોઢાડી નથી છતાં તે મહિને દહાડે બે. દઝાર રૂપિયાનો વેપાર કરે છે. દરરોજના આહકાની સંખ્યા લગભગ ચાલીસ નોટલી છે—એટલે કે, મહિને દહાડે ૧૦૦૦ કરતાં વધુ આહકા તેની દુકાને ખરીદી કરે છે.

વેપારીનો આહકા વેપાર-ખર્ચ કંઈક આટલો છે:—

દુકાન લાડુ	રૂ. ૪૦
બે નવકરોનો ખચાર	રૂ. ૪૫
વિશ્વળોક બતીનો ખર્ચ	રૂ. ૫
આદિરાત ખર્ચ	
અને સ્ટેશનરી	રૂ. ૨૦
પરચુરણ ખર્ચ	રૂ. ૧૦
	રૂ. ૧૨૦

હવે વેચાણુ-ખર્ચ, વેચાણુ કીમત અને

આહક-સંખ્યાનું પૃથક્કરણ કરીએ તો—

(૧) માસિક રૂ. ૧૨૦ના વેપાર-ખર્ચે ૧૦૦૦ આહકા મેળવાય છે. એટલે દર આહકે વેચાણુ-ખર્ચ એક આનો અને દર પાઈ થયો.

(૨) માસિક રૂ. ૧૨૦ના વેપાર-ખર્ચે ૨૦૦૦ રૂપિયાના માલનું વેચાણ થાય છે એટલે માલની કીમતના દરેક રૂપિયા પર વેપાર-ખર્ચ અગિયાર પાઈ થયો.

(૩) દર મહિને ૧૦૦૦ આહકામાં મળી કુલ રૂપિયા ૨૦૦૦નો માલ વેચાય છે તો દરેક આહક દીઠ સરેરાસ વેચાણુ રૂપિયા બેના માલનું થયું.

આ ત્રણ પૃથક્કરણો, એક વેપારની સફળતા યા નિષ્ફળતાની ખરી અને આંતરિક રિયતિ બતાવે છે. એ તેના વિકાસ અને પતનની પાસાંશીશી છે. એના દર્પણમાં પોતાના વેપારનું મુખ્ય બુદ્ધિ અને તેની અપુર્ણતાઓ દર કરવાના ઇલાજ આરંભો.

૩

વેપારના વિકાસ અને સફળતા માટે ત્રણ સિધ્ધાંતો યાદ રાખવા જોવા છે:—

૧. આહક દીઠ વેચાણુ-ખર્ચ જેમ અને તેમ ઝોછો થવો જોઈએ.

૨. માલની કીમતના દરેક રૂપિયા દીઠ પણ વેપાર-ખર્ચ જેમ અને તેમ ઝોછો થવો જોઈએ.

૩. આહક દીઠ માલનું વેચાણુ જેમ અને તેમ વધારે થવું જોઈએ.

હરકોઈ જોઈ સકશે તેમ આગલા ત્રણ પૃથક્કરણોના સીધા પરિણામ રૂપે આ

નવું સિધ્ધાંત છે. ને પૃથ્વીકરણો રિયનિનું
સ્પર્શ હતું; આ સિધ્ધાંતો તેનો ઉપચાર છે.

આ નવું મુખ્ય સિધ્ધાંતો ઉપરાંત એક
એકો અને ઝુઝરી સિધ્ધાંત પણ દરદરેશ
વાદ ગણવાનો છે. તે એ છે કે તમારો વેપાર
ગમે તેટલો મોટો, ગમે તેટલો નફાવંત,
સફળ, પ્રગતિમાન અને રિયનિનો ભલે હાથ,
દડો તે વિક્રમી સફે છે, યદુ નફાવંત થઈ
થઈ સફે છે. દુઝમા. જેમ દુન્યા એમ છે
અને ધરતીનો છેડો નથી તેમ વેપારનો
વિકાસ-ચક્ર પણ ગેળ છે, એનો છેડો નથીજ.
હા, જેમ દુન્યામાં આપણે ફરતા ફરતા
આગળ જમ્મળ છીએ તેમ તેમ એકજ
રિયનિમાં કાષ્ઠમ રહી સકતા નથી. દુન્યાના
જુદા જુદા ભાગના નોખા નોખા વાતાવરણને
અનુકૂળ થઈ પડે છે, તેમ જેમ જેમ વેપાર
વિકસનો જાય છે તેમ તેમ તેમાં યોગ્ય ફેરફાર
કરી તેને વિકાસ-ચક્રના વાતાવરણના અનુરૂપ
બનાવવો પડે છે એમ ન કરાય તો જેમ
ધનસાન માટે મરણ અનિવાર્ય છે તેમ, દરેક
વેપારનું પતન કુદરતી છે કાળ જેમ જેમ
આગળ વધે તેમ તેમ પોનાતા વેપારને તેને
અનુકૂળ બનાવતા જાય તો એક વેપાર મો
બમો નહિ, દબારો વર્ષ લગીય કાષ્ઠમ રહી
સફે છે. કારણ, વેપારનો એક સંચાલક દિઠાવર
થઈ વા ઝુઝરી જતાં. તેની જગ્યા તેનો બીજો
ભાગીદાર વા પુત્ર લેશે અને એમ ભાગીદારો
દ્વારા વા વંશપરંપરાની સાંકળ દ્વારા એક
વેપારને લાંબા સમય લગી વિકસનો રાખી
સકાશે.

હેતુઓને લક્ષમાં રાખીએ તો વેપારના
વિકાસ માટે ઝુઝરી અને યુનાસિય માર્ગ
આ છે :—

- ૧, આદકોની સખ્યા વધારવી
- ૨, વેપાર-ખર્ચ ઘટાડવો
- ૩, માત્રવું વેચાણ વધારવું

પ્રેરો નિયમ એટલે આદકોની સખ્યા
વધારવી. આપણે નિશ્ચિત જોઈએ છીએ કે
દુકાનમાં આવતા આદકોમાંના બધાજ કંઈ
માત્રની ખરીદી કરતા નથી. કેટલાકો તો
કેવળ પુછપાછ કરી આવ્યા જાય છે, બપોરે
કેટલાકો, એક વા બીજા કારણથી, આપણી
દુકાને આવવાજ નથી. એ આપણે એમાંના
થોડાકને આપણા આદકો બનાવી સકીએ તો
આદક સંખ્યા તરતજ વધી જાય. અને આદક
સંખ્યાનો નવો ઉમેરો, વેપારની પ્રગતિ મનેજ
નહિ, તેને કાષ્ઠમ રાખવા માટે ઝુઝરી છે,
કાળજી કે જુના આદકોમાંનાય મેંકડે ૧ થી
૧૦ ટકા આદકો દર વર્ષે, ગરી જવા વા
દુકાનદારથી નારાજ થઈ જવાના કારણે ધર-
તાજ ગડે છે. જે દુકાનદાર એ ધરાડાને
પુરવા, આજમાં આજો એટલોજ નવો ઉમેરો
ન કરે તો તો તેના આદકો રોજ બ રોજ
આજા થનાજ જશે. પણ હાપણ એમાં નથી
કે ધટાડની સખ્યા જેટલો નવો ઉમેરો કરવો
ખતકે અકલમંદી એમાં છે કે એથી બમણો
ઉમેરો કરવો જોઈએ; કે જોથી ઘટાડો પરાવા
સાથે યુગ સખ્યામાંય કંઈક વધારો થાય.

વળી નવા આદકો મેળવવા માટે જેટલી,
કેસિરી કરાય તેટલીજ જાસિરી જુના
આદકોને કાષ્ઠમ રાખવા, રોજી રાખવા અને
સતેવણ કરવી જોઈએ કારણ કે નવા
આદકો મેળવવા ખૂબ મુશ્કેલ છે. પરંતુ જુના
આદકો યુમાવવા ખૂબ સહેલું. એ સહેલું કામ
બુલેચકેય તમારે ત્યાં થયું ન જોઈએ.

બીજો નિયમ, વેપાર-ખર્ચનો ઘટાડો
કરવો છે. વેપાર-ખર્ચનો ઘટાડો એ રીતે
થઈ સકે:

- ૧, આણ ખર્ચમાં કચકસર કરવાથી
- ૨, નવો ખર્ચ કર્યા વિના નવા આદકો
વધારવાથી.

રૂંડેલી વાત, ચાલુ ખર્ચમાં કરકસર કરવાની છે. તમારા ચાલુ ખર્ચમાં જ્યાં જ્યાં સકય હોય ત્યાં ત્યાં કરકસર કરે કરો પણ તે કંજુસાઈની હદ પહોંચી ન જાય, તેની કાળજી રાખો. એવી કરકસર, જે વેપારમાં કંજુસાઈનું રથાન લે, વેપારના ચાલુ વ્યવહારમાં ખસલ રૂપ સાંજિત થાય, ખરા અર્થમાં કરકસર નથી. એવી કરકસર દ્વારા તો જેમ એક તરફ ખર્ચ ઓછો થશે તેમ બીજી તરફ વેપાર પણ કંગાળ થશે જશે અને એકંદરે તો કરકસર, કરકસર નહિં મુશ્કેલ સાબિત થશે.

બીજી વાત, વેપાર-ખર્ચના ધટાડાની છે. એજ કરવાનું કામ છે અને હરકાઈથી કરી સકાય એવું સરળ અને વ્યવહાર કામ છે. રાખના રૂપે, આજે જે દુકાનમાં દરરોજ સરેરાસ ૪૦ આદકો ખરીદી કરે છે, ત્યાં જે બીજા જે આદકો વધે તો સંખ્યા ફક્ત ૪૨ મહુડાની થાય. રાખના ૪૨ આદકો એટલે મહિનાના ૧૦૫૦ આદકો થયા. રાખના એ વધુ આદકો માટે દુકાન ભાડા, જતો કે બીજા ખર્ચાઓમાં કરો વધારો થશે નહિં. એને માટે વધારાના નવકરનીયે સુરક્ષ નથી. પરિણામે, જ્યાં પહેલાં માસિક રૂ. ૧૨૦૦ના વેપાર-ખર્ચે ૧૦૦૦ આદકો મેળવાતા હતા, ત્યાં હવે એટલાજ ખર્ચે ૧૦૫૦ આદકો મેળવાશે અને તેથી જ્યાં પહેલાં દર આદકે વેચાણ-ખર્ચ એક આનો અને દસ પાંચ આપતો હતો, ત્યાં હવે તે દર આદકે ફક્ત એક આનો અને નવ પાંચ થશે.

વેપાર-ખર્ચના ધટાડાનો ખરા માર્ગ એજ છે. આદકો વધારો પણ તે એવી રીતે કે વેપાર-ખર્ચ વધે નહિં વધે તો તે ચાલુ વેપાર-ખર્ચના પૃથકકરણની સરેરાસથી વધે નહિં-એટલે કે ચાલુ વેપાર ખર્ચે દર આદકે એક આનો અને દસ પાંચ છે, તો, નવા આદકો માટે જે વેપાર-ખર્ચ થાય તે

એક આનો દસ પાંચથી ઓછો જ થવો જોઈએ, વધારે નહિં જ.

ત્રીજો અને છેલ્લો મુદ્દો વેચાણ વધારવાનો છે. એ કામ ઘણી રીતે થઈ શકે છે. નવા આદકો દ્વારા પણ અને ચાલુ જુના આદકો દ્વારા પણ. નવા આદકો દ્વારા તો વેચાણ વધે એ દેખીતું જ છે, પણ જુના આદકો દ્વારાય તે વધી શકે છે-જે જુના આદકોને બીજો માલ ખરીદવા પ્રેરી સકાય અને તેમને પસંદ હોય એવા માલના નમુના તેમને જતાવી ખરીદવા તૈયાર કરી સકાય તો.

એ દેવુ માટે ઘણી પદ્ધતિઓ આજમાવી સકાય એ દેખીતું છે. આદકો માંત્રે તે સીઝ તેને આપ્યાં એ તો ખરું જ; પણ તેને કદી કદી બીજી સીઝે તરફ પણ આકર્ષવા જોઈએ. છતાં, તેમને ખોટી સમજાવટ અને ખણ્યા દ્વારા નકામો અથવા હાલકો માલ ખરીદવા ફર્મ પાડવી નજ જોઈએ. તેમને નવો માલ જતાવ્યા છતાં તે રકમ ન લે નો અકળાવું ન જોઈએ. કારણ કે આદકો “હંડતાયજે ખરીદી, પૂરસતે પરતાય” તે કરતાં પૂરસને ખરીદી અને હમેશ સતોષી રહે એમાંજ દુકાનદારનો લાભ છે. કારણ જેમ એક વેપારી “દુધનો દાઝેલો ડાઘ પણ પુંકો પુંકોને પીએ છે.” તેમ એક વેપારી ખુસ થયેલો આદક પછી વિના સંકોચે અને વિના અચકાપે ખરીદી કરે છે અને તેના દિમાય પર જે વિશ્વાસ-ડાપ પડે છે તે લાંબા કાળ લગી કાષ્ઠમ રહે છે અને તેથી ન તે ખોતેજ આદક તરીકે ચાલુ રહે છે, જાકે ખોતાના આડોરીપાડોશીઓને અને મિત્રોનેય આદક બનવા પ્રેરે છે. એથી વિરુદ્ધ, જો તે એક વેપાર નાખુશ થયો વા દુઝારો હોય તો ફક્ત તે એકજ આદક થતો બંધ પડેલો નથી, જાકે બીજાઓને એ દુકાનથી દૂર રાખવા બનતું કરે છે.

કહેવાની સુરેત નથી કે જેમ માણસ વેચાણ
પધારે યાવ તેમ દુધનદારને બમણો લાભ થાય
છે. દાખલા રૂપે, આપણે આપણ જોઈ ગયા તેમ,
આ વેપારીની દુકાને પેટમાં માસિક એ દહાર
રૂપિયાનો માલ વેચાતો હતો અને હવે. ૫૦
આદરે વધવાથી તેમજ આદરેએ વધુ માલ
ખરીદવાથી એ વેચાણ માસિક ત્રણ દહાર
રૂપિયાનું થાય તો, તેના એ ફાવદા આ
પ્રમાણે થશે:-

(૧) માસિક રૂ. ૧૨૦ના વેપાર-ખર્ચે ૩૦૦૦
રૂપિયાનો માલ વેચાય તો માલની કામ
તાવા દરેક રૂપિયા પર વેપાર-ખર્ચે ૭૬
પાંચ થશે અને-

(૨) દર મહિને ૧૦૫૦ આદરેમાં મળીને
કુલ રૂ. ૩૦૦૦નો માલ વેચાય તો દરેક
આદરે દીઠ સરેરાશ વેચાણ રૂપિયા
૨-૧૩-૮૬ નું થશે

અને, આ બે પરિણામો વેપાર-ની પ્રથ
નિના સ્વચ્છ છે ને ?

બાલસખા

[બાળકોનું માસિક]

તંત્રી : હિંમતલાલ ચુ. શાહ

‘બાલસખા’ એકલી વાતો કે ગપમોળા
રજી નથી કરતું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ
વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રજી કરે છે.

એનો દરેક અંક બાલસાહિત્યના સિંધુદરત
લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

તેથીજ ‘બાલસખા’ દુકં સમયમાં પ્રથમ
કલાનું બાળ માસિક ગણાયું છે.

બાળક માટે ‘બાલસખા’જ પસંદ કરે
વાર્ષિક સ્વાચ્છ:

દેશમાં રૂ. ૩, પરદેશ રૂ. ૪, (સિ. ૧)

લખો:-

‘બાલસખા’ કાર્યાલય

માંડવીની પોળ, અમદાવાદ.

અભિપ્રાય

Tin Research Bulletin,
Series A : No 78, 79, 80, 81, 82 & 83

લંડનની ટિન રિસર્ચ એન્ડ ટિન્ડ્રપમેન્ટ
મીડીયમની સંશોધન-પ્રવૃત્તિઓથી વાંચકો ક્યારનાય
પરિચિત છે. તેણે પ્રથમ ૧૨લી જુલાઈ ૭ સંશો-
ધન-નોંધે આને મહારી નજરે સમક્ષ છે

એ ૭૧ સંશોધન-નોંધે-અર્થાત (1) A
‘Study of the Mechanical Properties
of Tin Rich Antimony-Tin Alloys,
(2) The Nickel & Chromium Plating
of Tinplate, (3) Flux Inclusions in
Hot-Dipped Tin Coatings, (4) The
Effects of Small Additions of Tell
urium on the Mechanical Properties
of Pure Tin, (5) Electrodeposition
of Tin from Alkaline Solutions અને
(6) The Electrodeposition of Tin
from Acid Sulphate Solutions
પ્રાપ્તતાના વિષયની સંધેર, સદિ અને સચિત્ર
દર્શાવેલા પેશ કરે છે. તેના લખનારાઓ જેમ
નિષ્ણાતો છે, તેમ તેનું પ્રાસન એક એવી સરેશ,
તરફથી થયું છે, જે તેની ઉપર કનદાની કદર
મારી રે છે

એકાદે એ વિષયમાં રચ દોષ તેઓ કાઢ-સીધની
અંદરિસે પણ લખી એ હુકમિને મેળવી શકે છે

અગિયારમી સદી પુર્વેના ગુજરાત

મુસ્લિમ સંબંધ

લેખક: મુદમ્મદ ઉમર ‘કાલિલ’, મુંબઈ
(૧૪: રામચ ૮: પાના ૪+૩૯) પ્રીમત આઠ આના

પ્રથમ નવસારી ૧૧ રૂપિયાય મંડળમાં વાળેલો
અને પાછળથી ફાળંસ સભા તેમાસિકમાં પ્રથમ
થયેલો આ નિબંધ, રવનંત્ર પુસ્તિકાનું રૂપ છે.
એ આવકસરપાત્ર બિના છે. ન્દામ ન્દામ એનિદાગિત
સાધનોની સદાય લગ અગિયારમી સદી પર્વનાં

ગુજરાત સાથેના મુસ્લિમ સંબંધોની એમાં એક આછી છતાં સ્પષ્ટ તરી આરતી છબી ચિતરાઈ છે, જે આવતી કાલના ગુજર્ ઇતિહાસકાર માટે પાયાના પથર રૂપ લેખારો, એમાં શક નથી.

ઇતિહાસને ચોતાનો ખાસ વિષય બન્યાની સુકસા શાઈ ‘કોકિલ’ આ નિબંધમાં ઘણી બહુ-વાપાત્ર વિગતો પેસા કરી છે. હુંકમાં, ગુજરાત આદે ગુજરાત ન હતું. ત્યારનું તેનું આ દર્શણ છે.

સફળ કોશિસ બદલ બાદ ‘કોકિલ’ને મુખારકબાદ

બાળ સંગીત માળા: ભાગ ૧-૨-૩-૪

શેઝ્ક અને પ્રકાશક-માસ્તર ધીરજલાલ જોશી, અધિરી (કેઢ કાઉન ૧૬: પાના અનુક્રમે ૬૪, ૩૭, ૨૭ અને ૨૪) કીમત ૧૯૨૫ આગની સવા જે આના અને પૂરી દરેક બાગના બરી આના.

સાળામાં બહુના નાના બાળકોને સંગીત શીખવવા માટે આ સંગીતમાળા રચાઈ છે. આખી માળા આઠ ભાગની બનવાર દોઈ, દાઝ તરત વાદ સાગ પ્રગટ થયા છે.

પ્રવાસ સ્તુત્ય જે ધન્યવાદ.

માસિકમા પ્રવાસ અંક

તંત્રી: દિગ્ગતજ્ઞાલ શુ શાહ, આદ્યમદાબાદ ઉદ્ધા દોઢ વર્ષથી પ્રગટ થયા આ બાલ-માસિકનો નવેમ્બર અંક પ્રવાસ અંક તરીકે પ્રગટ થયો છે. બાળકોને આનંદ ઉપરોત જ્ઞાન આપવાની પ્રવાસ-વહુનોની શક્તિ બળની છે. ન્દ હશિબદ્ધિ આ ખાસ અંક, ખાસ અમલવાત ધરાવે છે.

દોઢ કડન જેટલા પ્રવાસ વહુનો અને ઠંઠા-ઠંક ચિત્રોથી ઉજસતા આ પ્રવાસ અંક, બંદા કાગળ અને સુંદર છપાઈ સાથે ખૂબજ આકર્ષક બન્યો છે બાળકો તેને વારંવાર રસ લઈ લઈ વાંચશે, એમાં શક નથી.

સફળ પ્રવાસ બદલ તંત્રીને ધન્યવાદ.

બાલવાંચન [દિવાળી અંક]

તંત્રી: વડલમલ સુંદરછ કવિ, રાજકોટ
સગકોટથી નાના કદમાં પ્રગટ થતા આ

બાલમાસિકે દિવાળી પ્રસંગે પોતાનો દિવાળી અંક પ્રગટ કર્યો છે, જેમાં બાળકોને રૂચે એવી નાની નાની વાર્તાઓ અને બીજી સાહિત્ય સામ-ગ્રિયો અપાઈ છે. ચોટાક ચિત્રો પણ છે. ધન્યવાદ.

સ્ત્રીબોધ [માસિક]

તંત્રીઓ:—પુતળીબાઈ કામરાજ અને કેરાવ-પ્રસાદ દેસાઈ.

આજ ૮૨ વર્ષથી પ્રગટ થતા ગુજરાતના આ જુના અને માનીતા સ્ત્રી-માસિકના છેલ્લા જે અંકો મદારી સામે છે. આજની ગુજરાતી સ્ત્રીઓને રૂચે એવું ચિંતારશીલ અને માર્ગદર્શન રૂપ સાહિત્ય એમાં ધીરસાધુ છે એટલુંજ નહિં બલકે નવેમ્બર અંક ખાસ “મરવા અંક” તરીકે પણ પ્રકટ કરવામાં આવ્યો છે, જે બહેનોને પસંદ પડવા વિના રહેશે નહિંજ દોષ, એ દેખીતું છે.

માસિકની સાથે બાળકો માટે એક પૂર્તિ પણ અપાય છે, એ પણ આવકારપાત્ર છે.

હું અને દલ વધુ સફળતા હિશ્તુ હું.

ફોટા-મિશ્રણ નં. ૧-૨

બનાવનાર: ડાહરીઆ ફોટો હાઉસ, મદુવા (કાઠિયાવાડ) કીમત: એક એંસના બાર આના.

રેશમી રમાલ મા બીલ કપડા પર સુલેલાઈથી પોતાને મનમગની છબી પાડી સમાપ એ માટે આ મિશ્રણ બનાવવામાં આવ્યા છે. પંધતિ એ છે કે જે તે કપડા પર મિશ્રણ લગાડી, પછી છબી ઉતારી લેવી.

સાદન ઉરડો પણ છે અને ઉસેજનપાત્ર પણ.

પહોંચ

ધી એમલ્ એન્યુકેશનલ એન્ડ વેલફેર સોસા-યટીનો પાંચમા વર્ષનો રિપોર્ટ અને હિસાબ.

શ્રી જૈન વાંચનાલય, નવનગરનો ૧૯૮૬-૧૯૮૪ નો હિસાબ અને અહેવાલ.

નીચલા પુસ્તકો મફત છે: અભિપ્રાય દવે પછી:-

કળા સંમદ, ચેરનો વેપાર, બાળક માસિક, તનુદસ્તીનું સર્મનામું.

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ ક્રેમનું એક જ મુખપત્ર

દાનિકારક રિવાજે દર કરો-મેનેજરે કચડાતી બચાવો એ દર્શિમિનદુએ લખાવવા અનેક વિષયો અને બીજા ઉપયોગી લેખો રજુ કરતું માસિક વાર્ષિક લવાજમ (બેટ પુનઃ માથે) રૂ. ૨-૦-૦; પરદેશ માટે સિઝોન આઠ.

પ્રેસમાં ખાપકામ પણ આકર્ષક અને સફાઈવાર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ બંધુ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

શુરાનપુરી બાગી, બાજીવાળી પોળા-મુરત.

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ વિષયક અચિત્ર માહિતી આપતું;
હિંદની પ્રવૃત્તિ માનીતું માસિક.

દર મહિનાની ૧૫મી
નારિણે નિયમિત
પ્રસિદ્ધ થાય છે.

વ્યાયામ

વાર્ષિક લવાજમ
દિવમાં રૂ. ૨-૮-૦
પરદેશ પં. શાલંગ

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો તથા ખુલાસા માટે લખો—

અવગ્યાપક, 'વ્યાયામ' રાવપુરા, ઘોડાદરા.

પુખ્તની ફેરમ વિનાના બાગબગીચા તો વેરાન

તમે બા, બાપા, કાકા, કાકી, મામા, મામી, ભાઈ, ભાલી, ભાઈ જોઈને ગમે તે હો

તમારી ગૃહવાસીના પુખ્તને દાવેલીવા બનતા ત્યારેજ અદકેત્રાં વેંશો કે બચાવે એમના દાથમાં સુંદર અને આંખને ઉડીને લાગે એવા આકર્ષક ચિત્રો, ચિત્રામક અને ઝડપી શૈલીમાં લખાયલા લેખો, એમના કટપના રંગોને રૂચે તેજ લોકગીતો, એમની તરંગી અવસ્થાને ફુતીયાંગો આકાર સમજાવતી વાતો અને એમના દેખાં દિલોળાનાં રસઝરણાંથી ભરપૂર આકર્ષણોવાળુ આ ફેલ્ડમ જઈ 'વેરો. તમારું એ પુખ્તને આ ફેરમથી એજાલમાં ખીજાલ દો.

લવાજમ હિન્દ ૩. ૨ વિદેશ: શિશિંગ ૪	મુખ્ય સરકારે મંજૂર કરેલ ફેરમ બાગબગીચા પોતાનું માસિક મુખપત્ર	પુખ્ત કાર્યાલય ૭૫, આર મુખ્ય ૨૨
--	---	--------------------------------------

‘કુમર’ને લગતા વિગતોના પ્રશ્નોના જવાબો અને કુમરને મુક્ત પ્રગટ થાય છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ પ્રશ્નોના જવાબ મળી સકરો.

ઠપાલ દ્વારા ખાનગી જવાબ જોઈએ તો દરેક પ્રશ્ન દીઠ પાંચ આનાની (બર્મા: આંક આના અને પરદેશ: નવ પેની) દીકીટા ખીડવી. [બી. પી. ના એર્ડર સ્વીકારતા નથી.]

૨૧૬૨-એડ. એ: ઉપલેટા-(૧) નરગોષ્ઠન કમ્પનીની દવાઓ, (૨) મેરીઅમ સદ્કામ્પ તથા (૩) વેસેલાઇન માટે મેસર્સ જે. એચ. વધી, મંગલદાસ રોડ, મુંબઈ-૨ ને લખશો.

૨૧૬૩-સી. સી. ફે: ચાંદા-સાબુ બનાવવા માટે ઝુરી એવાં કોઈ યંત્રો અમે વેચતા નથી. અમારે ત્યાં તો ફક્ત કિતાબોજી વેચાય છે. આપને યંત્રો જોઈતા હોય તો આપ યંત્રોના વેપારીઓને લખી પુછપરછ કરી સકો છો.

૨૧૬૪-એન. વી. મો: સમી-(૧) કેપડાના સોર્ટ માટે બંદાચાઈ અર્ધર્સ, ૧૧ સિતાલા લેન, હાથપોલા. કલકત્તાને લખશો. (૨) એ જાદિરાત વિષે અમને અંગત અનુભવ ન હોઈ, અભિપ્રાય આપી સકતા નથી. (૩) નગરપાનિની માદના મુખ્ય સાબ એ જે કે તે પાચન શક્તિને મદદ કરી, તત્તદુરસ્તી મુખારે છે.

૨૧૬૫-ડો. એસ. એમ. પુ: કમ્પન્જ-પાંચિ પિરિસ્ટને લગતી મુંગની એપકી ઠાક નથી. “કુમર”માં એને લગતે. એક સંપૂર્ણ સચિત લેખ આ અંકે છપાનાર હશે. પણ કારમ્પચાત રચાન મળી સકયું નથી. હવે પછી હુંકમાં છપાશે.

૨૧૬૬-ડે. અ. રા: સિંગારેની કાઠીપરીઝ-આ વો “કુમર” ઠાક જોટ પુસ્તક આપ્યું નથી.

૨૧૬૭-યુ. એસ મુ: બગસરા-ગુજરાતી ભાષામાં નીકળતા ઇસ્લામી અખબારો આ છે:-દૈનિક: “ઇ-સાફ” ઇસ્લામપુરા, મુંબઈ-૪; “રોઝગાર” જમાનપુર, જુબાસ મુદલ્લો, અદમદાખાદ. અઠનાદિક: “ઇ-સાફ” ઇસ્લામ-પુરા, મુંબઈ-૪; “ઇસ્લામશરી જુલેદિન,” ૧૧-૨ હાજી મદાલ, નવરોજ દિલ રોડ, મુંબઈ-૬; “ઇમામલી” ડોંગરી બીમપુરા, મુંબઈ-૬; “મુસ્લિમ-ગુજરાત,” લાગા લાલાય રોડ, મુરત: “દમદદ,” લાગાલાલાય રોડ, મુરત: “દીન,” પાંચપટી, અદમદાખાદ; “મેગાજુ ‘જુલેદિન’ રાજકોટ.

૨૧૬૮-જી. એચ. કા: મદરાસ-(૧) દિનેષ્વેષ્ટ પર છાપકામ કરવા વિશેની માહિતી “કુમર”ના ૮૪મા અંકમાં છે, તે જોશો (૨) ઇલેક્ટ્રોપ્રેસિંગ અને ટેમ્પિયમ પ્રેસિંગ વ. વિષે જુઓ “કુમર”ના ૨૫, ૬૩ અને ૮૪મા અંક. (૩) પતરા પર લખા વડે લગાશે સકાય એવા મુંદરી રંગના નુરખા “કુમર” ના ૫૩ મા અંકમાં છે, તે જોશો.

૨૧૬૯-પૂ. વ: શીમેગા-માયું દાઝવાથી વામ નીકળી ગયા પછી તે ફરી ઉઘવા મુશ્કેલ છે. એ માટે ઠાક ચોક્કસ પેટ-૮ ઇલાજ, પુરેપુરે સફળ થયો હોય એવો જાણમાં નથી. જિદનર તો એ છે કે આપ એ અંગે ઠાક અનુભવી દર્શીમતી સલાહ લો.

૨૧૭૦-મુ. બે. મઝ: પુના-કંઠારોદ્ધામ-બનાવવાની માહિતી હવે પછી છપાશે.

“કમર” : અંક ૯૮ મો

૨૧૭૧-પૈ. ન. ન. મુ. જનમન્ય-૧) આપને જે હુનર વિશે જાણવું હોય તેની પુછપરછ કરી સકો છો. “કમર” આપને એ વિશે પૂરતી માહિતી આપી સકશે. (૨) શુંદીયું કંકુ જનાવવાના પ્રયોગો માટે જુઓ “કમર”ના ૪૭, ૬૪, ૭૦, ૮૦ અને ૯૬ માં અંકો.

૨૧૭૨-એ. એ. ગ. રંગુન-નકશો કેસર જનાવવાની રીત કવે પછી છપાશે. [ખાનગી જવળ માટે પૂરતી શી મોકમથી મૂકી છે.]

૨૧૭૩-નુ. મુ. અદમદાગર-આદમા સુમધી નાખવાનો હેતુ માથે એ છે કે દલકી માતળી આદ પજુ સુમધીદાર અને લગજન વાળી બને. પરંતુ “કમર”ના ઓકટોખર ૧૬૪ના અંકમા આદની સુમધીનો જે નુખો છે, તે પ્રવાદી આદ પકાવતી વેળા તેમા નાખવાની સુમધીનો છે. સુખી આદમા નાખવાનો નહિં સુકી આદમાં સદજ સુમધી નાખી સકાય છે. પજુ ને પછી આદ ખરાબર સુકવી લેવાથી જોઈએ, જેથી એ બીન રા પડે આદ ખરાબ ન થાય.

૨૧૭૪-સ. મો. ર. ભાવનગર (૧) સાણમાં શીજુ ઉપવન કરવા અને વધારવાના બધા આધાર તેની જનાવટમા વપરાતા તેલ, દાર અને ખીન પદાર્થો પર છે. દાખલા રૂપે, રાજનની મેજવળીયાંય શીજુ વધે છે. એ વિશેની સંપૂર્ણ માહિતી માટે “સાણની જનાવટ” આપડી જોશો. (૨) આ ખાસ માર્ગના સાણમાં શી મી મીજો મેજવાય છે, તે પૃથક્કરણ કર્યા વિના કહી સકાય નહિં. આપને એ જાણવાની ઇચ્છા હોય તો કોઈ પજુ રસાયણસાસ્ત્રીને-જે, “એનેધાઈટ” પછી હોય એ કામ મોંઘી સકશે. (૩) સાણને સગતી બધી વિગતો ઉપસી આપડીમાંથી મળી રહેશે.

કૃષિરે તેમને બાળકો આપ્યાં હશેજ, નેમને રાજ રાખવા અને સંસ્કારી જનાવવા તમે તમારાથી જાનવું કરતાં હશે.

બાલવાંચન

તેમના હાથમાં મુકી જુઓ, અને તેઓ કેટલા રાજ થાય છે તેની ખાતરી કરો. ભણતા હશે તે તેનાં લખાણો વાંચીને રાજ થશે. નહિ ભણતાં હોય તે તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

“બાલવાંચન”ના મદક થયું એવે રોગનું માથે એક પાઠવું ખર્ચ

ગરીબને પાણી એ પડવડો. પેસાદાનું તો એ દમત વાત છે તમે માલક ન હો તે આજેજ ર. બે મનીઓઈરથી મોકલો

“માત્રવાંચન” સમર્થ અને સિદ્ધાંત બાલકાદિલકાર શી વલ્લભજી કૃષિના તરીપણા નીચે પ્રગીઢ થાય છે, અને કૃષિ વખતમા ને ખુબ વખણાઈ ગયું છે

શિવગુ-આલિવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

વેપારીઓના લાલની વાત

જે આપે આપના ધધાના રણા માટે સરકારના ટુન્માક જે નામ લેનદમ વિગેરે મટરડેટ પેટ્રોલ દળુ સુરી નહિં કામના હોય તો અંગ્રેજ કરાવો. અમે યોડી શીમાં પેટ્રોલ એલ બ્રાન્ડીમા માટે સારા મહાંગુન એગ્રીસ કમકર્તાઓ મટરી કરાવી આપીએ છીએ. રજીસ્ટ્રી દેક વગુએની થયે રાકે છે. થયુ વિગત માટે લખો.

ગરિબોને ખુશખબર

જે આપે પેર જાં યોગ પદિત્રમે અને જુજ મુદીમાં સારા પેસા કમાવા માગતાં હો તો “પેમા પ્રામ કુરવાની સર્વોત્તમ કૃતિ” (ભુ. ૨ ને) આજેજ મંગવો. તેમા વખરે યોડી સુરીમાં લખપતી કેમ ધવાય ? તેની પછી મુખ રજામે જમ કડાણુ માટે દર્શાવેલ છે. ઈ. ૮-૯-૦ અથવા “વિશ્વવિજ્ઞાન” માસિકના આદર જની લામ મેગવે. વા. સ. મુ. ૧-૦-૦૬

ર. આદર્શ સમાજ કાર્યાલય, શાદપુર અમદાવાદ

૨૧૭૫-મુ. બ. નડિયાદ-પારિણ ચિત્ર-
નાના ધંધામાં સદાયક ચાપ એવી ધોરીક
ચાપકીઓ આ છે:- *The Alphabet* (કર્તા
P. W. Goudy) *Sign Writing and*
Glass Embossing (કર્તા: *G. Galling*
ham), *Modern Alphabet Artist*
Designs and Sign Layouts (કર્તા
Signist), *Show Card Writing*
and Designs (કર્તા: *A. H. Gibb-*
ins & R. L. Bailey), *Lettering:*
Modern & Foreign (કર્તા *S. Welo*),
The Lacquer System of Sign
Painting (કર્તા: *E. G. Matthews*),
Modernistic Lettering and Desi-
gn (કર્તા: *A. E. Tripp*) આપ એ જાણ
માટે જાણ પણ અંગ્રેજી લુકએક્ષરને ત્યાં પુછ-
પરછ કરી સકશો.

૨૧૭૬-મુ. ઇ. પ: કારસલામ-(૧)
મુદ્રિતમ લીમની એકકાની યાદી “કુમારલી”ના
રૂપા અંકમાં છપાઇ દર્શક તે માટે આપ
“કુમારલી” આદિસને લખી પુછાવી સકશો
(૨) મુદ્રિતમ લીમનું સત્તાવાર પત્ર આજે કાઢ
નથી, જે કે લખમજ બધાજ મુદ્રિતમ પત્રો
લીમ-નીનિને અનુસરે છે. આજણ પણ પાસ
લીમ-પત્ર તો કાઢ ન હતું (૩) આજ લખી
ત્યાં ત્યાં લીમ-એકકા ગરજા દેવા ત્યાં
ત્યાંના જાણ વનોમાન પત્રોના નામ કામ અદિ
આપના મનાં આપ *Directory of In-*
*adian Newspapers*માં જે તિલક લેશો તો
બિદનર થશે.

૨૧૭૭-પ દ: પાટણ-સુરતના વેપારીઓના
નામ કામવાળી કિતબ. “સુરત મર્ચન્ટસ
ડિરેક્ટરી” કવિયા એવી કીમતની છે. આપને
જોઈએ તો અમદાદી એડિસિ મળી સકશે.

૨૧૭૮-મુ. અ. ન: અમિતન-દુર્ગાનરે
મદની રીસનો આ અંકમાં છપાઇ છે, તે જોશો.

૨૧૭૯-વ. ને: પુના-(૧) રજાર સ્ટેમ્પ
બનાવવાની વિગતો માટે “કુમર”ના ૩૬,
૮૧, ૮૨ અને ૮૩ મા અંક જોશો. (૨)
રજાર સ્ટેમ્પની યાકીઓ બનાવવાના પ્રયોગો
“કુમર”ના ૫૧ મા અંકમાં છે. (૩) દા,
વિજ્ઞાનિક બેટરીઓ બણા કામમાં આવે છે.
રૂપચત્રી આપવા, ધંટડી વગાડવા, રૂડિયા
વગાડવા અને ટેલિફોન કરવા, દોળ ચલાવવા

“કુમર”ની કાઢલો

“કુમર”ની નીચલા વર્ણોના પ્રકાશ અંકોની
જુગપુરત બાંધેલી કાઢલો તૈયાર છે:

વર્ષ ચાપું :	૧૯૩૪	રૂ. ૨-૮-૦
વર્ષ પાંચમું :	૧૯૩૫	રૂ. ૨-૮-૦
વર્ષ છઠું :	૧૯૩૬	રૂ. ૩-૮-૦
વર્ષ સાતમું :	૧૯૩૭	રૂ. ૩-૮-૦
વર્ષ આઠમું :	૧૯૩૮	રૂ. ૩-૮-૦

[દિ-દરુ દરેક કાઢલ પાછળ ટપાલ
ખર્ચના દર આના જુદા, પરદેશમાં ૧૯૩૪
૧૯૩૫ની કાઢલની દરેકની કીમત ટપાલ ખર્ચ
સાથે થી. સાદા પાંચ અને ૧૯૩૬-૧૯૩૭-
૧૯૩૮ની દરેકની કીમત થી. સાન]

થોડીકજ પ્રતો બાકી છે. આજેજ
ઝાડર મોકલો.

લખો:-કુમર એડિસિ, સોદામરવાડા, સુરત.

વ. ધણા કામો એ દ્રાશ ચાપ છે. અખબર,
દરેક કામ માટે એકજ બેટરી ઉપયોગી નથી.
દરેક માટે જુદા જુદા પ્રકારની અને જુદા
જુદા ગજવાળી બેટરીઓ જોઈએ. તોના અને
સુખ એક પ્રકારની અનેક જાનની વિજ્ઞાનિક
બેટરીઓ બનાવવાના પ્રયોગો “કુમર”ના ૬,
૩૬, ૪૪, ૫૦, ૫૨, ૫૩, ૭૪ અને ૮૬માં
અંકમાં છપાયા છે. જેમાં જેટલાક પ્રયોગો
તો પાસ પેટન્ટ પણ છે. આપ એ જોશો.

“કુમર” : અંક ૯૮ માં

૨૧૮૦-મ. મ. : મનનગર-(૧) સાંકડા
પર લગાડવાના માળા રંગનો પ્રયોગ આવતે
અંકે છપાશે. (૨) ઘાસનેકની બરણ દયા-
વવા માટે ધણી પ્રકારની સુગંધીઓનો ઉપ-
યોગ થઇ સકે છે. દાખલા રૂપે, તમે “ધારા
ધારા” નેય વાપરી સકશો. (૩) નદિ. અને
કાંઠા પછી દવાનું પૃથક્કરણ કરતા નથી. આપે
એ માટે કાંઠા પૃથક્કરણકારને લખવું જોઇશે.

૨૧૮૧-આં. રં : પાટણ-(૧) છીંકણી
બનાવવાના પ્રયોગો “કુમર”ના ૭૫મા અંકમાં
છે, તે જોશો. (૨) અલખત, આજ માત્ર, જે
નકલી સોનું ખુબ નીકળ્યું છે, તે આખિરે

માર્ચ અંક : કેરલાક મુખ્ય લેખો

જેલો-જાણતવાર ખાલ-ખનાવટ
ચોકોલેટ-માણુ લેખનો ખાકોના ભાગ.
વપરાયલી ટિકિટો-આ નવા ધંધાની
માણુ લેખમાળાનો ત્રીજો હરતો.
સોના ચાંદીનો ઢોળ-એક વધુ હરતો.
આરીસા બનાવવા-કાથ પર કાંઠા
કિંવા ચાદી ચડાવવી.

માણુ ચોખા-વિગતવાર માહિતી.
ટિકિટના દર-ખનાવટની રીતનો અને
એ ઉપરાંત
ખીજ લેખો, પ્રયોગો, દુચકાઓ વ. વ.

નકલીજ છે. એના બનાવનારાએ એનો કાવો
કરતા હોય કે તે પુરેપુરા અર્થમાં ખરા ચોના
જેવુંજ છે, તો ખાદું છે. એવું તફત ખરા
જેવું નકલી સોનું હજી બની સક્યું હોય એમ
મદારી જાણમાં નથી. (૩) સરકારી બનાવટ
કે વેચાણ માટે કાંઠા પછી પ્રકારના સરકારી
લાયસન્સની જરૂર નથી.

૨૧૮૨-ક. દ. સુ. કરાંચી-(૧) ઢાપખા-
નામાં વપરાતી શાદી બનાવવા વિષે એક
લેખ “કુમર”ના ૪૬મા અંકમાં છપાયો છે,
તે જોશો. (૨) લેખિયોપેથીના શિક્ષક માટેની
અમેરીકન મેગેઝ આ છે—*The Hah-*

*nemann Medical College and
Hahnemann Hospital of Chicago,
2811-2813-2815-2817 Col-
lege Grove Avenue, Chicago (૨.
એસ. એ.)* (૩) ટીપોગ્રાફી પાઠકરનું ગુજરાતી
નામ નથી.

૨૧૮૩-સં. ૨ મે : મદ્રાસ-(૧) કેસરના
વાવેલરની દફતર “કુમર”ના ૮૪મા અંકમાં
છે. (૨) ચોટરના વપરાયતા ટાપરોને ફરી વાર
નવા જેવા કરવાનો અર્થ એ છે કે, ત્રણ-
ચાર કિંવા ઘસાર્ડ ગ્રામણ રખરની જગ્યાએ
નવા રખરનું પડ વળગાડી દેનાં, ટાપરે “નવા”
થઈ જાય છે. કારણ કે, મોટે ભાગે ટાપરો
એ રખર-પડ ધમાવાથી નકામા થાય છે.
એટલે, જે ટાપરો એટલા બધા ખરાબ થયા
હોય કે રખર-પડ પડીતો ભાગ પાછું ધસાઈ
મથેરે હોય, તે આ પદ્ધતિથી ફરી વાર ઉપયોગ
લાયક બનશે નદિ. એને લગતી વધારે માહિતી
“કુમર”ના ૨૬મા અંકમાંથી મળશે. (૩)
સેલ્ફસેલ માટે *Mitsui Bussan Kai-
sha & Coy. Ltd 100, Clive Street,
Calcutta* ને લખશો.

૨૧૮૪-કે. એમ. એન : મુંબઈ-ટપાલ
દ્વારા મર્યા ઉઠેરનું શિક્ષણ આપનાર અમે-
રિકન સરયાનું નામ હામ આ છે—*Nor-
thwest Poultry Institute Inc,
Washington D. C* એને વગતી ખીજ
રિતનો દુકામાં “કુમર”માં છપાશે

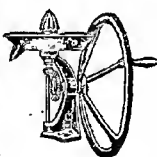
નિયમો

- “કુમર”નું વાર્ષિક સરાજગ દિન માટે
રૂપિયા ત્રણ અને જર્મો માટે રૂ-૪-૦
અને પરદેશ માટે શિષ્ટિય છે. જે.
છૂટક નકલની કીમત ચાર આના થા
પેતી છે.
- સાંકડા મેમ્બરશિપની ફી રૂ-૬ માટે રૂપિયા
ચાલીસ, વિદેશ માટે પાઉન્ડ ચાર છે.
- નવું વર્ષ જાન્યુઆરી માસથી શરૂ થ
છે. જ્યાં માહકો અને તેનું માસ નો
સકાય છે.

જાગૃત

ખેતી ઉદ્યોગ વિજ્ઞાન કળા વેપાર

વિજ્ઞાન રસ કાલવાનું યંત્ર

આ સાદા નહાનકડા
યંત્રની ઉપયોગિતા હવે
જુખી રહી નથી. જેવીની
બનાવટમાં ઝુકરી એવા
ત્રિજુતા રસ મારે એ
અનિવાર્ય છે. હાથે
ત્રિજુ નીચોવતાં પૂરે
રસ નીકળે નથી અને
વળી હાથ દુખી જાય
છે. જ્યારે આ યંત્રનો
ઉપયોગ કરતાં રસ પૂરે-
પૂરે નીકળે છે અને
સદગે તકલીફ થતી
નથી. વળી યંત્રની કામત
પણ કંઈ વધારે નથી.

માર્ચ ૧૯૩૯

'वै' नवमुं
 मास नीजे
 अहं हृष्टमे।

५५२

સવા ઝમઃ
 દિન્દિ : રૂપિયા ત્રણ
 જર્મા : રૂપિયા સવા ત્રણ
 વિદેશ : શિશિંગ છ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय [भा. १८३८] ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ચિત્રો	૬૬	વેસેકાઇન પોમેડ	૧૧૨
કોસેકોર્મ	૬૭	સફેદ ધાતુ (White Metal)	૧૧૨
ડિસ્કોલર	૧૦૦	સાધકલ માટે કાળો રંગ	૧૧૨
ટિક્કી વંત	૧૧૧	પ્રયોગો	
લિંબુનો રસ કાઢનાર પત્ર	મુખપૃષ્ઠ	આરસપદાણ સાફ કરનાર ભુખી	૧૧૦
તંત્રીરૂપાનેથી		બીન ધોનાર ભુખી	૧૧૦
પ્રસંગ રંગ		કેલેરા ટીકચર	૧૧૦
ચોંકાવનારા ચોંકકા	૬૧	દાંત-ચોંકકાનો પદાર્થ	૧૧૦
બર્મીના ટપાલ-દર	૬૧	ધાતુ-સાદી	૧૧૦
રસાયણિક ઉપોગો	૬૧	ખસબરની સાદી	૧૧૦
ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ		પ્રવાહી ચુંદર	૧૧૦
કોસેકોર્મ	૧૦૦	- રણ	૧૧૦
ચોંકાકેટ	૬૮	- સરસ	૧૧૧
જેલી		વિલગ સાફ કરનાર મિશ્રણ	૧૧૧
અંચુરની જેલી	૬૬	પુસ્તક પાનનિશ	૧૧૧
કેળાની જેલી	૬૪	બહેસપણનો ઇલાજ	૧૧૧
ચુસખેરીની જેલી	૬૬	બોન્ડ ધાતુ	૧૧૧
બમ્બુખની જેલી	૬૪	મધે-માખણ (Honey Butter)	૧૧૧
નકલી જેલી: નારંગી	૬૭	રશિયન ચારી	૧૧૧
- રાસખેરી	૬૭	રાસખેરીની ટિક્કીઓ	૧૧૧
- લિંબુ	૬૭	લીલી સાદી	૧૧૨
- રંગેચેરી	૬૭	લોખંડ પર કાઢાકાળ	૧૧૨
		વાન-તેલ	૧૧૨
		વેપારી કળા	
		ઉધરાણી-પત્ર	૧૨૧
		એક વધુ ઉધરાણી-પત્ર	૧૨૪
		ગ્રાહકની કૃપાદિ	૧૧૬
		ચુગરાતમાં પ્રચલિત	
		૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો	૧૧૪
		અણુ દુકાન	૧૨૦
		ઝાહિરાત રેવ	૧૧૬
		સાત નિયમો	૧૧૭
		હોટેલવાળાઓ માટે	
		કટાક્ષ-પત્ર	૧૨૦
		ધરત્યુરણુ	
		અભિગ્રાથ	૧૨૫
		તાયું પાસી	૬૦
		પૂતપરછો	૧૨૭

સિરપુર (ગિરાર) ખાતે નવું કાગળનું કારખાનું ખોલવા માટે એક મહોરી વિભિટ્ટ કંપનીની સ્થાપના થઈ છે.

મુંબઈના માઝી ગવરનર, માઝી કામચલાઉ વાઈસરોય અને હાલના બંગાળના ગવરનર લોર્ડ એલેક્ઝાન્ડરે આખરે સનના નિષ્ફળ જવાથી મરણ પામ્યા છે.

મુંબઈ ખાતે દુકાનનાં ઔદ્યોગિક પ્રદર્શન ભરાનાર છે.

સુરતના મુળ યતની અને હેલ્થ ત્રીસ વર્ષથી અમેરીકામાં વસતા કરનલ ડોક્ટર દીનસાહ પી. પરીવાસી-જેમણે રંગીન કિર્ણો વડે ઇલાજ કરવાની શોધ કરી છે-હાલ દિન્દ આગ્યા છે.

કરાંચી ખાતે એક અખિલ હિન્દ ઔદ્યોગિક પ્રદર્શન રૂપથી માર્ચથી ભરાશે. જે એપ્રિલના અંત સગી ચાલુ રહેશે.

મુંબઈ કારગોરેશનની સામાન્ય મુંદણીઓ થઈ ગઈ છે.

કેંગ્રેસ વર્કીંગ કમીટીના ૧૩ સભ્યોએ, નવા મુંદાયલા પ્રમુખ મી. સુભાષ બોઝની નિર્ણયતામાં પોતાના રાજીનામા આપી દીધા છે.

ચીન-જાપાન લડાઈ હજી ચાલુ છે, પણ રપેઈનની લડાઈ હવે ખતમ થવા આવવાના ચિન્હો દેખાઈ રહ્યા છે. બજવાબોર પણ છત પર છે.

રાજકોટ અને જયપુરની ચળવળ હજી ચાલુ છે.

વડોદરાના મદારાજ સર સિવાજીરાવ ગાયકવાડ મરણ પામ્યા છે.

મુંબઈ સરકારના નવા બજેટમાં નવો મિલકત વેરો નાખવામાં આવ્યો છે નવા વિજ્ઞાનિક બળ, પેટ્રોલ, વ. પર કરો નાખવા ઉપરાંત દુકાનના કાપડ પર અને ઇન્ધામી

દરીદાઈઓ પર કર નાખવાની જાહેરાત થઈ છે.

ફિલિસ્ટીન પરિષદ લન્ડનમાં ચાલુ છે. હજી કશો ચોક્કસ નિર્ણય થયો નથી.

કેંગ્રેસની બાવનગી એક ત્રિપુરી ખાતે માર્ચના બીજા અઠવાડિયામાં મળનાર છે, પરંતુ પ્રમુખ મી. બોઝ બીમાર હોવાથી કનચ તારીખો લંબાય પણ ખરી.

એક પાટા પર ચાલી સકે એવા ન્હાની

સરવૈયું

ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૯ સગીના કિંવા ૯૮ મહિનાના-અર્થાત ૪૦૭૦ પાન ના-છવનનું “કમર”નું સરવૈયું આ રહ્યું:—

- ૨૭૭ ચિત્રો
- ૪૬૦ તંત્રી-નોંધો
- ૫૧૯ ખાસ છુનર લેખો
- ૧૬૮૯ પ્રયોગો
- ૩૪૯ ખાસ વેપારી લેખો
- ૫૬૯ પરચુરણ લેખો

પરંતુ પ્રજાપરછેના જવાબો તમે માલક થઈ, લાલ ઉઠાવે ચડ કરો.

રેલ્વેની પૂના પાસે ખડકીમાં શોધ થઈ છે અને તેને “ચાઈલ્ડ”નું નામ અપાયું છે.

૬૪ ઔદ્યોગ કંપનીના વડા લોર્ડ ડિર-ડીંગ મરણ પામ્યા છે.

રાજકોટથી પ્રગટ થતા “દિવસન પ્રિન્ટર એન્ડ રેસનર” શ્રાવિકની ગાણ મહિનાથી એક સત્તી આવૃત્તિ નીકળનાર છે, જેનું વાર્ષિક લગત્રપ ફક્ત રૂપિયા એક રહેશે.

બાણીતી ફોર્ડ મેટરના કારખાનાના મુખ્ય માલિક મી. હેન્રી ફોર્ડે પોતાના ખાસ લખાણો જોખવાની પરવાનગી રાજકોટના “ઈસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડ ડિવલપર”ને આપી છે.

રસાયણિક ઉદ્યોગો

મૃદાન તાતાના સંચાલકોએ આખા ખાતે રસાયણિક ઉદ્યોગનો આરંભ કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે, એ જાણી હિન્દના દરેક અર્થશાસ્ત્રી અને રસાયણ શાસ્ત્રીને ખુશી ઉપજવા વિના રહેશે નહિં. કારણ કે, એક તરફ રસાયણોનો ઉપયોગ દિન્દિમાં અને દિન્દિ આદિર પણ દિન બ દિન વધતો જાય છે, તે બીજી તરફ બીજા દેશોના મુકાબલે દિન્દિ એ દિશામાં હજી કમું જ કમું નથી—એ સિવા કે, ગયે વર્ષ તેણે વર્ષો કરતાં વધુ પેટ્રોલ ક્રોડ રૂપિયા રસાયણો દ્વારા પરદેશ મોકલી દીધા છે.

હિન્દના ઉદ્યોગપતિઓ આવા અમલવાતા ઉદ્યોગ-વાર્ષિક સાગ્ર મળુ ક્રોડ રૂપિયાની ઉપજપામવાના ઉદ્યોગ-તરફ આજ સગી શાને બેઠકાર રહ્યા છે, તે સમર્થનું નથી. ધાંમધા ખાતેના અનેક કારણોસર નિષ્ફળ નીચડેલા કારખાનાની વાત જતી કરીએ તે આખા મુકાબલામાં 'હેવી કેમીકલ્સ'નો ઉદ્યોગ સાચ અગ્રણીયોત્તર રહેશે છે. પરંતુએ પરદેશ રસાયણો પરજ દિન્દિને આધાર રાખવે પડે છે.

ચોંકાવનારા આંકડા

યુરોપમાં રસાયણિક ઉદ્યોગની પ્રગતિ ૬૦૦ દસ જેટલી થઇ ગઇ છે, એવું એક કારણ લક્ષ્યની તૈયારીઓ છે જ્યાં, સાધારણ સંજોગોમાં એ પ્રગતિ ૧૦૦-૧૫૦ દસ જેટલી તે અવરજ રથી દોનજ, એ દેખીતું છે, જ્યારે એક તરફ એવા સંકાપવશો વધારે થઇ રહ્યો દે.પ, ત્યારે બીજી તરફ આપણને

નિખાણ એસવું કેમ પાસવે-ખાસ કરીને એવી હાલતમાં જ્યારે આપણે ત્યાં એની ખપત એકંદરે વધતી જતી હોય ?

હિન્દી ખપત

	૧૯૩૬-૩૭	૧૯૩૭-૩૮
સોડિયમ કાર્બોનેટ	૫૦,૮૬,૦૦૦	૫૬,૫૮,૦૦૦
કાસ્ટીક સોડા	૩૬,૫૭,૦૦૦	૪૨,૮૧,૦૦૦
ગ્રાફાઇટ	૨૧,૮૫,૦૦૦	૨૬,૧૨,૦૦૦
બીલીંગ પાવડર	૯,૧૪,૦૦૦	૧૩,૧૩,૦૦૦
તેજાઓ	૯,૧૬,૦૦૦	૧૦,૩૬,૦૦૦
સોડિયમ હાઇડ્રોસલ્ફાઇડ	૪,૨૬,૦૦૦	૧૩,૬૮,૦૦૦

આવા રાખીએ ત્યારે કે, તાતાનો સાદસ સમૂહ પણ થાય અને બીજાઓનો પ્રેરક અને દારક પણ

ખર્ખાના ટપાલ-દર

જ્યારથી ખર્ખા દેશનો લાભ મરી પરદેશ બન્યું છે, ત્યારથી આપણને રાજ ખ રાજ નવો નવા બોધ પડો મળી રહ્યા છે. દેશના અકદરતી અને સ્વાર્થી ભાગધાની આ તીનિ પારકાઓ (ચિટિશો) માટે બધે લાભદાયક હોય, ખુદ ખર્ખાએ લાભકર્તા છે કે કેમ, એ અત્યંત સંકારીત બાબત છે. દિન્દિએ તે તે નુકસાનકર્તા છેજ, એમાં કાઇને કશોય શક હોઇ સકતો નથી.

મયા વરે થવલા નુકસાનોની જવાબાઓની મુજ ચિલુમરી આર્થિક પ્રજાની હતી એ વાત જેમ હવે હડે ચોક થઇ ગઇ છે, તેમ એ પણ સાબિત થઇ ગયું છે કે આજતી જર્મન રાજનીતિ દિન્દિએ હરખા રીતે લાભને બદલે નુકસાનમાં ઉતારવાની છે. હુન્દ એ છે કે, એમાં ખુદ ચિટિશ રાજનીતિ નિમે થઇ રહેશે 'અંત' મોકલે દેખાતો નથી.

વિમાની ટપાલ-દરની વાત કરો તે ચિટિશ સમાજ વિમાની ટપાલ વ્યવહારની

સ્થાપના સાથે દુનિયાના ખુબખુબના, એકાદ બે આપવાદ સિવાય લગભગ બધાજ સિટિશ દેશો એક જીમ સાથે એક સરખા ટપાલ-દરે પત્રવ્યવહાર કરી ચકે છે, પણ તેમ નથી થઇ સકતું તો ખર્માં સાથેજ ! ત્યજે ખર્માં બિટિશ આંત્રાત્યમાં ન હોય તેમ !

આજે દિન્દથી રૂઢિદ સેટલમેન્ટ કે ન્યુ ફાઉન્ડેશન પત્ર મોકલવો હોય તો અઢી આનામાં જઈ સકે છે, પણ ખર્માં મોકલવો હોય તો આર આના ખર્ચેજ છૂટકો. આ અન્યાય નથી શું ? આવી ટપાલ-નીતિનો અર્થજ શો ?

સ્થળ સંકોચ

તે લાંબે, આ અંકે પણ આપવા ધારેલા કેટલાક લેખો આપી સકાયા નથી. એ બદલ દિલ્લીરી છે. એ લેખો હવે પછી ટુંકમાજ અપારો.

સ્થળ સંકોચનો કાઢખી ઈલાજ, “કુમર” ના આદકો વધારવાનો છે. આદકો વધારો અને “કુમર”ના કદમાંય વધારો થઇ સકશે

ચોકોલેટ

[પાના ૯૪થી આદ]

ખાસ કાળજી ન લેવાય તો, એવા ચોકોલેટ આદકોને નાપસંદ પડતાં હોય, વેચી સકાતા નથી. ટુંકમાં, આ કામ એના ખાસ યંત્ર અને બીબાં વડે, ૨૮ થી ૩૨ સી ડીમીની ગરમીએ કરી લેતાં ચોકોલેટ તૈયાર મઠ જાય છે.

ચોકોલેટના ગુરખા

લેખ સમાપ્ત કરતાં પહેલાં, ચોકોલેટના ચોકાક ગુરખા આપી દેવા મુનાસિખ લાગે છે.

(૧). કારાકસનો કોકો-માવો ૧૬ ફે રતલ, પેરાનો કોકો-માવો ૯ ફે રતલ, ટિનીડાડો કોકો-માવો ૧૮ ફે રતલ, ખાંડ ૫૫ ફે રતલ, વેનીલાની સુગંધી ફે રતલ.

(૨). કોકો-માવો ૪૯ રતલ, ખાંડ ૪૯ રતલ, તજની સુગંધી ૧ ફે રતલ, વેનીલાની સુગંધી ફે રતલ.

(૩). કોકો-માવો ૩૯ રતલ, ખાંડ ૫૯ રતલ, તજની સુગંધી ૧ ફે રતલ, લવંગની સુગંધી ફે રતલ.

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે ?

ફાંસીગર : સચિત્ર નવલકથા ૩ પાંચ ઉત્તર ધ્રુવથી ખાદુમ : (સાર-પોથી. ૧૦ ચિત્રો) ૨. સાડા આર

હુનર મહાસાગર : હમારો હુનરોનો ખજાનો. ૩. સાડા આર

લઘુ લિપિ : ગુજરાતી શોર્ટ-હેન્ડની પધ્ધતિ. ૩. ત્રણ

નફાકારક હુનરો : (લાગ પહેલો) વિવિધ પ્રકારના હુનરોનો સમઢ. ૩ બે.

, સુરત ડિરેક્ટરી : મુરતનો વેપારી-બોમ્બે. ૩. બે.

મુંબઇનો વેપારી અનુલ્લવ : મુંબઇનો સફળ વેપારી રહજાર. ૩. સાડા ત્રણ

મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર : ગુજરાતી ભાષામાં અંગ્રેજી વેદાની ચોપડી. ૩ સવા બે.

કમ્પાઉન્ડર્સ હિન્ડુક : કમ્પાઉન્ડરોના બોમિયા ૩૫, ગુજરાતી પુસ્તક. ૩ રોડ.

હલકિત : નવલકથા ૩૧. સવા

શા માટે બંધન ? નવલકથા ૩. સવા

દેશોઆફી શિક્ષક : સવાસ • જવાબ ૩૫ લખાયેલી સચિત્ર ચોપડી. ૩. એક

પેટન્ટ દવાઓ અને ભારત વર્ષ : પેટન્ટ દવાઓના ગ્રુપ્ત પ્રયોગો હોચોક કરતી ચોપડી. ૩. સવા

જીવન પ્રકાશ : “સારોદી” સાદિખનો ઉત્તમોત્તમ વાર્તા-સમઢ. ૩. એક

રંગાટ કામ : કપડા રંગવાની કળા વિષે. આના ખાર

ઇલેક્ટ્રોલેટિંગનો હુનર : દળદાર ગુજરાતી પુસ્તક. આના ખાંડ

ફિલ્મ સ્ટાર પંથ દર્શક : ફિલ્મ સ્ટાર થયું હોય તો અવશ્ય વાંચો. આના ખાંડ

મુલતામુલ હિન્દ : અજમેરવાસા ૬ ખ્યાન્ય ચિરનીની જાન-કથા આના ખાંડ

(ખધાનું ટપાલ ખર્ચ જુદું) લખો : કમર ઓફિસ, સોદાપુરવાસ-સુરત.

૧

જેલી કાણે ચાખી નહિં હોય ? મુરખી
નમજગથી રહેનારાઓના જમણુ-મેજ માટે
તો જેલી અનિવાર્ય છે. પરંતુ એ સાચેજ
અફસોસની ખિના નથી કે જે ફળો દિન્દમાં
બેદિસાગ ચાખે છે, તેનો આપણે અહિં તાત્રો
ઉપયોગ નથી કરતા, પરંતુ તેજ ફળો વારી
ચર્મ, તેની જેલી બનાવી મુરખથી અહિં આવે
છે તો સૌ કોઈ ખુશી ખુશી ખરીદવા મંડી
નમ છે ? અને યશી એવું કુદરતી પરિણામ
જો આવે છે કે, એક તો દિન્દના પૈસા
પરદેશ નમ છે અને ધીલું, તાત્રા ફળોના
જે ફાયદા થાય છે, તે આ જેલીના નથી થતા.

એમ છતાં, જેઓ જેલીના આદક છે,
તેમને માટે જે દિન્દમાંજ જેલી બનાવવામાં
આવે તો ખુબ લાભ યથ સકે છે. દિન્દમાં
ફળફળાદિના મુરખા, અચાર વ. બનાવવાના
ડઝનનાં કારખાના આજે મરજુદ છે અને
તે બધા સારો નફો કરતા હોઈ, જેલીના
ફેવર્માં અજગતા મેળવી સકાશે, એ નિરાંક
છે. તેથી મુરખી છે કે જેલીના ઉલ્લેખ તરફ
લાખણો લક્ષ આપના થાય અને જે કારખા-
નાઓ દાસ ન્દાના પાયા પર જેલી બનાવી
રદવા છે, તેઓ તેને વિકસારી, મોટા પાયા
પર કામ આરંભે.

૨

જેલીની બનાવટમાં કેટલીક વાતો ઝોરી
છે કે જે તેનું ખાસ કાળજીપૂર્વક પાલન
ન કરાવ તો સફળતા મેળવી સકાતી નથી.
કારણ કે, જેલી ખાણ પદાર્થ છે અને તેમાં
સદજે ક્યારેય રહેતાં તે ખિન-ઉપયોગી થઈ
પડે છે એટલા માટે મુનાસેજ છે કે, એક
તરફ જેલીની બનાવટ માટે યોગ્ય યંત્રો પણ
વસતી મેળાય અને બીજી તરફ તેની બના-

વટની વિગતોનું અક્ષરસઃ પાલન પણ કરાય.

હુંકમાં કહેતાં જેલીની બનાવટ અંગે
નીચલા મુદ્દા ખ્યાનમાં રાખવા લેખકે:-

૧. જેલીનો મુળભૂત પાયો ફળફળાદિ પર
છે અને એ તો બહુલું છે કે બુદ્ધિ
મૂઢા ઝમીન પર ઉઠેલા યા એકજ
બાગમાં પરંતુ બુદ્ધિ બુદ્ધિ સમય પર
થવલા ફળોમાં અવસ્થ સદજ સાજ ફેર
હોય છે, તેથી એક વેળા જે પ્રયોગ
અને જે રીતે જેલી બરાબર બને, તેજ
પ્રયોગ અને તેજ રીતે બીજી વાર બનાવતાં
ક્યારેય રહે તો નિરાશ થવું નહિં અને
એ પ્રયોગમાં ખાંડ, પાણી વ. નો મટતો
ફેરફાર કરી લેવો.

૨. રસદાર ફળો-જેવા કે અંચુર, રાસબેરી
વ. નો વર્ણદી મયસમમાં ઉપયોગ
કરવો નહિં, કારણ વર્ણદિને લીધે એ
વેળા તેમના રસમાં પાણીનું પ્રમાણ પુષ્કળ
હોય છે.

૩. ફળો ઘોષ અવસ્થ લેવા, પણ એ કામ
અત્યંત ઝડપપૂર્વક કરવું કે જેથી ફળો
બહારનું પાણી પોતામાં શોષી ન લે.

૪. જેલી પકાવતી વેળા આંચ ધીમી વાપરવી

૫. જેલી પકાવવાના વાસણ ઉંચા અને બને
ત્યાં લગી એનેમસના વાપરવા. ધાતુના
વાસણો વાપરવા હોય તો તે કલહવાતા લેવા.

૬. ફળોનો રસ કાઢતી વેળા યા રસવાળા
પ્રવાહીને ચાળતી વેળા તેને દબાણ આપવું
ફીક નહીં; વળી તેને હાથનો સ્પર્શ પણ
ન લાગે તેની કાળજી લેવી લેખકે.

૭. જેલી બનાવવા પછી, તે ગરમ હોય ત્યાં
રેન્ડ સુધી બરણીઓ યા ડબ્બાઓમાં
ભરી લેવી અને પછી તે બરણી યા
ડબ્બાની ટોચ પર મીથુનો ૫૬ વાપરીને યા

મોઢ બીજી રીતે તેને એરડાઇટ બંધ કરી લેવા.

૮. બને ભાંડોની જેમનીના મદપણની પરિક્ષા માટે "સિસ્ટમ ગેજ" વાપરવે.

૯. જેમીમાં વાપરવાનું પાણી ઉઘાડ કિલ્ડર કોર્ક લેવું.

૧૦. જેમીમાં વપરાતી ખાંડ ઉત્તમોત્તમ સફેદ લેવી (ખાંડને જાહેર સાકર પણ વાપરી સકાય છે)

૩

હવે અમાર પ્રકારની જેમીઓની બનાવટના ચોટાક પ્રયોગો લુઓ.

જમરખની જેમી

ઉઘા પાકા જમરખ ૧ રતજ, પાણી સવા રતજ, સિંજુનો રસ અને ખાંડ ભેદાંજે તેટલી.

પહેલાં જમરખને ઘોણ, મુઝી ખારીક અકતા કરવા અને પછી તેને પાણીમાં નાખી, નરમ થાય ત્યાં લગી ખારી, રસને વરતવાગ કરી લેવો. હવે જેટલો રસ થયો હોય તેના પ્રમાણમાં, દર એક પ્યાસા રસે પોણા પ્યાસા જેટલી ખાંડ અને સાત ચમચા જેટલો સિંજુનો રસ ઉમેરી, નિયમસર જેમી ચમચે ભેરી.

કેળાંની જેમી

ઉઘા પાકા હોલેસા કેળાં ૧ રતજ, પાણી ૧ રતજ, ખાંડ ૧ રતજ, સિંજુનો રસ યા સાઈટ્રિક અથવા ટાટરિક એસિડ ભેદાંજે તેટલા પ્રમાણમાં

(૧) બરણી યા ડબ્બાના મોઢાં જેટલા માપના કાચગ, યા પુડાના કટકા લઈ, ચાલુમા બાળાને બરણી યા ડબ્બાના મોઢાં પર અપહ કુચી દબાવી હેતાં મોઢી જરો.

એની બીજી રીત એ છે કે એક છંડાની સફેદી અને ૧ ચમચી જેટલું પાણી લઈ, તેમાં એ કાચગ યા પુડાના કટકા બાળી, તેમજ બરણી યા ડબ્બાના મોઢાં પર ચિટકાવી દેવાથી તે ખુબ એરડાઇટ પેડીંગ થઈ જશે.

લાખો રૂપિયાના ભેદ, થોડાક આનામાં !

૨૭૫ ૨૮૦૫-૨૫૨ ૨૮૦૫નો એક તાલ નવો અને સરળ પ્રકાર. અંક ૮૩મો.

કીમત ૪ આન

ગાંધકનો તેજામ-ખનાવટ. અંક ૬૮મો

કી. ૪ આન

ગાંધીયા-એનો ઉદ્ધાગ. અંક ૪૨ મો

કી. ૩ આન

આઈપ વોલર-૨૭૫ પ્રમાણુબુન પ્રયોગો

કી ૪ આન

અંક ૬૫મો.

સિસરીન-ખનાવટ વિષે. અંક ૫૪મો.

કી. ૩ આના

ગુલામ-છતિદાસ અને રોપણી સંજર્ષી

અંક ૪૭, ૫૭, ૫૮ અને ૫૯મો. કી. ૧૩ આના

ગુલામજલ અને કેવડાજલ-ખરા અને

નક્તો માપના પ્રયોગો અંક ૭૮મો.

કી. ૪ આના

થક દુધ-Condensed Milkની બનાવટનો ખાસ લેખ અંક ૮૭મો. કી. ૪ આના

ધાસ ચારો-નિતી ધાસ અને રજકો

રોપવા કાપવાની માદિતી (ફૂકાળું) મારેના

ખાસ લેખ સદિન). અંક ૬૧, ૬૪ અને ૬૬મો.

કી. ૧૨ આના

અમલકારીક પ્રયોગો-રસાયણના ૬૫૨-

તજર્ણા ૪૨ જાદુઈ પ્રયોગો. અંક ૩૯, ૪૭ અને ૭૦મો.

કી. ૧૦ આના

અજલ્લા રંગો-Luminous Paints

ના ૧૨ નુરખાઓ. અંક ૭૩મો કી ૪ આના

આઈ-બેતી અને વેપાર વિષે સંપૂર્ણ

દકીકોલ. અંક ૫૪, ૫૫, ૫૬ અને ૬૬મો

કી. ૧૩ આના

ચાક્રના ફલે-ક્રમ અને છે ૨ અંક ૬૪મો.

કી. ૪ આના

આમડું ફળવટું-કામ રસિંગ વિષે અંક

૭૪મો. કી. ૪ આના

[લુઓ પાના ૬૫ પર]

પહેલાં કેળાંની ચીરીઓ કરી, પાણીમાં નાખી ત્યાં લગી બાફા કે તેને કપડામાંથી ગળી સકાય એવો નરમ માવેલ ચણ અથ. એ ક્રિયા લગભગ એક કલાક જેટલો સમય લેશે. પછી માવાને કપડામાંથી ગાળી લઇ તેમાં ખાંડ ઉમેરી, એટલો ચિંજુનો રસ યા સાઇ-ટ્રિક અથવા ટાર્ટરિક એસિડ ઉમેરો કે જેલી લગ્ગનદાર અને. પછી તેને ચુસે ચઢવી, ફરી વાર એક કલાક યા વધારે સમય લગી પકાવો, કે જેથી જેલી બરાબર થઈ ચઢવ્ય.

સફરજનની જેલી

(૧) પહેલાં ઉગ્ધા પાકા સફરજન લઇ, ઘોષ, બરાબર તુંછી લો અને પછી હોદવા વિનાગ તેના ચાર છ કટકા કરી, પછી વચમાંના બીજ કાઢી નાખી. ૧૦ રતલ જેટલા કટકા લઇ, ૧૦ રતલ પાણીમાં નાખી ખૂબ બાફી લો. ત્યાર પછી એ બાફેલા સફરજનને મલગવા વિનાજ, જે થઈ પ્રવાહી તૈયાર થયું છે, તેને તીથારી લો યા કપડામાંથી ગાળીને કાઢી લો અને પછી તેને માપી લો. જેટલા પાણી-ટ પ્રવાહી હોય તે કિલોએ, કરેક પાણી-ટ એક રતલ ખાંડ અને એ ચિંજુનો રસ ઉમેરી, બીજી આંચે ત્યાં લગી પકવો કે તૈયાર જેલીને ઠંડી રકાઓમાં નાખતાં, તરતજ કઠણ થવા લાગે. (આ જેલી પકાવતાં લગભગ ૨૫-૩૦ મિનિટ થશે)

(૨). સફરજન નંબ ૧૩, પાણી ૨ ક્વાર્ટ, ચિંજુની ઓષ ૧ ચિંજુની, ખાંડ, ઊંડાની સફેદી અને ચિંજુનો રસ બોધતા પ્રમાણમાં.

પહેલાં સફરજનને ઘોષ, તુંછીને હોઢી કાઢો પછી તેને કાપી, બીયાં કાઢી, ત્રીણા કનકા કરી લઇ, પાણીમાં નાખી, ચિંજુની ઓષ ઉમેરી બાફવા મુકો. જયારે લગભગ અધું પાણી બગી ગય ત્યારે એને ચુસા

(૨) ચિંજુનો રસ દાઢ્ય કાઢતાં બરાબર નીકે બેતો નથી, તેથી થાંત્ર વડે કાઢવો જિલ્લન ૫.

[પાના ૬૪ થી આગળ]

ચાંદી સોનાનો ઢોળ-નાદિર દુનરની પ્રમાણસુત હકીકતો. અંક ૬૩ અને ૬૪ મો.

કી. ૮ આના

ચિત્ર પટીઓ-ચિકચર ફેઇમ વિષે. અંક ૫૨ મો. કી. ૩ આના

ચીકુ-રોપણી વિષે અંક ૭૩ અને ૬૫ મો.

કી. ૮ આના

ચોકોસેટ અને પિપરમિન્ટ-બનાવવાની માહિતી (૭ ચિત્રો સહિત), અંક ૫૭, ૫૯, ૬૦ અને ૬૮ મો. કી. ૧૫ આના.

ચિત્ર ઇસોકો-સાઈન અને હાઈડ્રોન ઇસોકો બનાવવા. અંક ૫૬ અને ૫૮ મો.

કી. ૭ આના

છત્રીઓ-છત્રીઓ અને તેના હાથાઓની બનાવટનો ઉદ્યોગ. પુરી વિગતો. અંક ૫૧ અને ૬૬ મો. કી. ૭ આના

છખી-કાડ-કુબકુ છખી જેવાજ હાથેરો છખી-કાડ બનાવવાનો પ્રયોગ. અંક ૬૩ મો. કી. ૪ આના

છાપકામની શાહી-Printing Inks બનાવવા વિષે. અંક ૪૬ મો. કી. ૩ આના

જસત-પતર-Corrugated Sheets ની બનાવટ. અંક ૮૮ મો. કી. ૪ આના

જંજીનારાક દવાઓ-Insecticidesના પ્રયોગો. અંક ૮૧ મો. કી. ૪ આના

ઝથણન-ઓસિવ' ફળ અને તેમની કુકે માહિતી. અંક ૮૨ મો. કી. ૪ આના

ઝીનસીન-ઝીમતી જડીની' રોપણી વિષે. અંક ૮૬ મો. કી. ૪ આના

ઝિરેદીસ પાણી-બનાવટ વિષે. અંક ૭૮ મો. કી. ૪ આના

ઝિરેદીસ-રંગો-સુકા અને ઘોષ સકાય એવા જુદા જુદા રંગના રહ પ્રયોગો. અંક ૯૮ મો. કી. ૪ આના

-[હજી જુઓ પાના ૬૬ ૫૨]

પરથી નીચે ઉતારી લઇ, મસળીને વસ્ત્રગાળ કરી લેા અને પછી દરેક પાઇન્ટ રસે ૧ રતલ ખાંડ, ૧ કિંજુભો રસ અને એક યા એ દ્રાવણી સફેદી ઉમેરી, ફરી વાર ચુને ચઢાવી, જેઠી પકાવી લેા.

બેકમેરીની જેલી

જેઠાએ તેટલા પ્રમાણમાં બેકમેરી લઇ, કંઠામાં મુકી, લાકડાના ચમચ વડે બરાબર છુટી, કપડામાંથી રસ માળી લેા અને પછી તેને માપીને, દરેક પાઇન્ટ રસે લગભગ એટલીજ ખાંડ (માપીને) નાખી, તે ઝીંગણી ગળ્ય તો રસને ચુના પર મુકી ઉકાળેા. ઉભરેા આવે કે ઉતારી લઇ, સફળ હોડા પાડી, ફરી વાર ઉકાળેા ફરી પાડેા ઉભરેા આવે કે વાસણને ઉતારી લઇ, અચારી ઠંડુ પાડેા અને એમ તથુ વાર ઉકાળી, છેવટે જેઠી થઈ યનાં, ઉતારીને વાસણમાં ભરી લેા.

અંશુરની જેલી

(૧) પાકા અંશુરની જેલી બનાવરી હોય તો બેકમેરીની જેલી પેઠેજ બનાવી લેજો.

(૨) કાચા અંશુરની જેલી બનાવવાની ધરજા યામ તો તે સફરજનની જેલી પેઠેજ બનાવી સગાય છે.

ચુસમેરીની જેલી

ચુસમેરી ૧ પાઇન્ટ, પાણી ૧/૨ પાઇન્ટ, ખાંડ જેઠાએ તેટલી

પહેલાં ચુસમેરીને પાણીમાં નાખી, ચુને ચઢાવેા. જ્યારે તે તરમ થઇ ગળ્ય ત્યારે મસળી, ઘાગ રસને વસ્ત્રગાળ કરી લઇ, પછી જેટલો રસ નીકળ્યો હોય તેના દિસાએ દર પાઇન્ટ રસે ૧ રતલ ખાંડ નાખી, નિયમસર જેલી પકાવી લેા.

રૂઝમેરીની જેલી

રૂઝમેરી ૧૦ ગામ, લાલ દરાખ ૫ ભાગ, ખાંડ જેઠાએ તેટલી.

બનાવવાની રીત બેકમેરીની જેલી પ્રમાણે.

[પાના હપ થી આગળ]

હાથીકેર અર્થાત હેરટેઆક-બર મેલે બનાવવા. અંક ૩૦ અને ૩૧ મો.

કી. ૭ આના

તમતમતી ચટણીઆ-ખાણ પદાર્થોની રહ રૂપ સ્વલિંગ ચટણીઆના ૨૬ ગુરખાઓ. અંક ૩૧, ૩૨, ૩૮ અને ૬૧ મો.

કી. ૧૪ આના

તરથેન્ટાઇન અને ચુકલિપસ-બર અને નકલી તેજ બનાવવાની માદિતી. અંક ૨૮, ૩૩, ૫૩ અને ૬૧ મો. કી. ૧૩ આના
તરહવાર અચાર-કરી, સિંધુ, ગાજર, સલજમ, ભોર અને મરચાંના અચારો બનાવવા. અંક ૭૬ મો. કી. ૪ આના

તરહવાર એસેન્સો-અંક ૩૧, ૩૬, ૩૮, ૫૪ અને ૫૫ મો. કી. ૧૫ આના

તરહવાર મુગધીઆ અને શણગાર સામગ્રીઓ-આતરો, ટાઇનેટ પુલકર, પેમેન્ટ, સેન્ટ, દંતમજન, હેર ઓઇલ, ક્રાફ્ટ કીમ, લોશને, નખ-પોલિશ વ. બનાવવા વિષે. અંક ૮૭, ૯૩ અને ૯૭ મો. કી. ૧૨ આના
તર્યાકુ-રોપણી વિષે અંક ૪૩ મો.

કી. ૩ આના

તર્યાકુની બનાવટો-ખમીરા, ઝાંકણી, ખરદા, તમક, દોકતા, મુરતી વ. બનાવવાના ૪૮ પ્રયોગો અંક ૭૫ મો. કી. ૪ આના

તાલનો ગાળે-બનાવટ વિષે અંક ૮૮ મો. કી. ૪ આના

તુલે-વાવેતર વિષે. અંક ૪૧ મો. કી. ૩ આના

તેલ-રંગ અર્થાત પેટ્રોલ-મગા. ખીંગા, લાલ, બુલુ, સફેદ વ. તેલ-રંગ બનાવવાની સચિત્ર માદિતી. અંક ૬૩ મો. કી. ૪ આના

[સિંચ પાનાનું ૫૩] શરૂ મહત્ત મંગાવેા
તમારો ઓફર આજેજ મોકલેા.
લખો-ક્રમર ઓફીસ, સોદાગરવ ા. મુરત.

રાસપથેરીની જેલી

રાસપથેરીની જેલી પણ બેક્ટેરિયીની જેલી પેટાળ બનાવી સકાય છે. બિલ્કુલ એ છે કે રાસપથેરીની જેલીમાં રાસપથેરી સાથે સમ ભાગે લાભ દરાખ પણ મેળવી લેવી.

નકલી જેલી

એ તો સ્પષ્ટ છે કે જેલી રૂઝના રસનીજ બને છે, પણ હવે તો બધેબધે નકલી માલજ પ્રચલિત થઇ રહ્યો છે, એટલે તેમાં જેલી પણ નકલી કિંવા રૂઝના રસ વિનાની બને તો નકાજી શી ? હવે ત્યારે, બનાવો આ નકલી જેલી. એ અસલી માત્રને ખુબ મળતાપણુ ધરાવે છે અને એ બરાબર કાળજી-પૂર્વક બનાવાય તો અસલી જેલીમાં અને એમાં ખાસ તફાવત પણ પારખી સકાતો નથી.

રોઝેરીની જેલી-(૧). પાણી ૧ પાઉન્ડ, ફટકડી ૪ ઓંસ, ખાંડ ૪ રતલ, એસેન્સ રોઝેરી ૧/૨ ઓંસ.

પહેલાં પાણીમાં ફટકડીની છુટી નાખી આગળાવી લો અને પછી તેમાં ખાંડ નાખી ઘટ્ટ શીશી બનાવી, છેવટે તે ઠંડો થાય ત્યારે તેમાં સુગંધી ઉમેરી દો.

આ ગુસ્થા પ્રમાણે બીજી સુગંધીઓની જેલી પણ બનાવી સકાય છે. ફેર એટલે કે તેમાં એસેન્સ રોઝેરીને બદલે બીજી જોઇએ તે સુગંધી પાપરી.

(૨) જિલેટિન, ૩૬ રતલ, ગ્લુકોસ ૮ રતલ, ખાંડ ૧૬ રતલ, પાણી ૮૦ ઓંસ, સાઇટ્રિક એસિડ ૩ ઓંસ, એસેન્સ રોઝેરી ૮ ઓંસ, ક્રાઓનીઅલ રંગ, જોઇએ તેટલો.

સૌથી પહેલાં એક વાસજીમાં જિલેટિનને, તેની ઉપર લગી આવી રહે તેટલા પાણીમાં, તે નરમ થાય ત્યાં લગી બીજીની રાખો. પછી પાણીમાં ખાંડ અને અર્ધા ભાગ જેટલો ગ્લુકોસ નાખી, ૨૪૦° એફ ડીમાં લગી ગરમી આપી ઉકાળો અને પછી એ વાસજીને ચુકા

પરથી નીચે ઉતારી લઇ, તેમાં ધીમે ધીમે બાકીનો ગ્લુકોસ જિલેટિન અને સાઇટ્રિક એસિડ ઉમેરી, ફરી વાર સહજ ઉકાળી, છેવટે જેલી ઠંડી પડવા લાગે ત્યારે રંગ તથા સુગંધી મેળવી દો.

લિંબુની જેલી-ખાંડ ૧૬ રતલ, જિલેટિન ૩૬ રતલ, ગ્લુકોસ ૮ રતલ, પાણી ૮૦ ઓંસ, સાઇટ્રિક એસિડ ૧૩ ઓંસ, આઇસ લેમન ૧ ઓંસ, અલકોહલ ૪ ઓંસ, નારંગી રંગ સહજ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબજ (આઇસ લેમનને એમજ જેલીમાં ન મેળવતાં, તેને પહેલાં અલકોહલમાં મિશ્ર કરી, પછી જેલીમાં મેળવવો.)

નારંગીની જેલી-ખાંડ ૧૬ રતલ, ગ્લુકોસ ૮ રતલ, જિલેટિન ૩૬ રતલ, પાણી ૮૦ ઓંસ, સાઇટ્રિક એસિડ ૧ ઓંસ, આઇસ એસેન્સ ૩ ઓંસ, એસેન્સ ફલાવર વૉટર ૮ ઓંસ, અલકોહલ ૪ ઓંસ, નારંગી રંગ સહજ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.
રાસપથેરીની જેલી-પાણી ૮૦ ઓંસ, ખાંડ ૧૬ રતલ, ગ્લુકોસ ૮ રતલ, જિલેટિન ૩૬ રતલ, સાઇટ્રિક એસિડ ૧/૨ ઓંસ, એસેન્સ રાસપથેરી ૮ ઓંસ, ક્રાઓનીઅલ રંગ સહજ.

બનાવવાની રીત નિમ્ન પ્રમાણે

STAMP EXCHANGE

Send me 100 or 200 used stamps (all different) of any country of the world (Inland stamps not wanted) and I shall send you a similar lot of any other country, in exchange.

The Advertiser "B"
The Qamar Office, SURAT.

કોકો-દાણાનું ઉપક્રમ પડ કાઢવું

કોકો-દાણા શેકાઈ જતાં, તે લીસા અને ચોકાચેટ-આકાર રંગના થઈ જાય છે. આ વેળા તેની ઉપરના પડ અને અંદરના ગર વચ્ચેનો 'કુદરતી સંબંધ' પણ છુટો થઈ જાય છે અને પરિણામે કોકો-દાણાને દ્વાયમાં લઈ, અંકુર અને આંગણી વચ્ચે રાખી સદજ દખાવનાં, તેના કટકા થઈ જાય છે. આ જાગ તોડ દરમિયાન, બેશક, કોકો-દાણાની અંદરથી નીકળેલી ચોકાચેટની ખુસ્મો વાતાવરણને મદદ કરી છે.

કોકો-દાણાના ઉપક્રમ પડને દુર કરવાનો જરૂર ભાગ એજ છે કે તેને સદજ દખાણ આપી, જાંબી નખાય. એમ કરતાં, ગરની પણ કટકોઓ (Nicks) થઈ જાય છે એ ખરું, પણ ઉપક્રમ પડ અને ગર વચ્ચે વજનનો તફાવત હોઈ-અર્થાત, ગરના કટકોઓ કરતાં પડની કટકોઓ દબકા હોઈ-દબાવા સદજ સુસવાટથી પડના કટકા ઉડીને દુર ચાલવા માંડે છે, અને ફક્ત ગરની કટકોઓ જ બાકી રહી જાય છે. મોટા કારખાનાઓમાં આ એક કામ એટલે કે કોકો-દાણાને સાગવા અને તેના પડના કટકા ઉડાડી મુકવાના જેવું કામ-યંત્રો વડેજ થાય છે આ યંત્રોનો એક જાગ એ પણ છે કે તે કોકો-દાણાને સાગતી વેળાએ જેટલું દખાણ આપવું હોય-કારણ કે તેના ગરની ન્હાની મોટી કટકોઓ થવાનો આધાર અપાતા ઝોલા વગેરે દખાણ પરજ છે-તેટલું આપી સકાય છે અને પછી ઉપક્રમ પડની કટકોઓને એને માટે વપરાતા ધાંત્રિક પંખાઓની મદદે ઘણીજ સહેલાઈથી ઉડાડી મુકી સકાય છે. એમ છતાં, કદી કદાચ ઉપરની જાણતી જાઈ કટકો ગરની કટકો સાથે ચોટી રહી, જાય એ સ્વભાવિક

હોઈ, યંત્રમાં એવી ગોઠવણ હોય છે કે તેને તરતજ જુદી પાડી, ફરી વાર એ ક્રિયા કરી સકાય.

આ ક્રિયા દરમિયાન એક ખીણ ક્રિયા પણ કરી લેવી જરૂરી છે. સામાન્ય રીતે કોકો-દાણામાં એક ખારીક ખી-અંકુર પણ હોય છે. એ અંકુર વધુ પડતો સખ્ત હોઈ, સહેલાઈથી પડતો નથી અને વળી એને કારણે કોકોની ઉત્તમતામાં ખાંચ પડે છે તેથી ગરની કટકોઓમાંથી એ ખી-અંકુરને જુદા પાડી લેવા જોઈએ. એ કામ ચાલણી જેવા યંત્ર વડે થાય છે. તે દ્વારા અંકુર-અને કદી કદી અંકુર જેવી ગરની ન્હાની કટકોઓ પણ-મગાઈને જુદી થઈ જાય છે, જ્યારે ગરની મોટી કટકોઓને ત્યાર પછી જુદી જુદી ધાંત્રિક ચારણીઓમાંથી પસાર કરતાં, તેના જુદા જુદા માપના ઢગલા થાય છે.

કોકો-કટકોઓનું મિશ્રણ

જુદા જુદા માપની કોકો-કટકોઓ તેવાર થયા પછી તેને, તેની ચોખતા મુજબ જુદા જુદા દેશની કોકો-કટકોઓ સાથે મિશ્ર કરવામાં આવે છે, જેથી ઉચ્ચ પ્રકારની કોકોની જુકી બનાવી સકાય. આ કામ બેશક ખાખ અનુભવ વિના કરી સકાય એમ નથી. એને માટે જુદા જુદા દેશના કોકો-દાણાના વાવેતર, તેની ઉત્તમતા વ વ. નું 'પ્રેરેપ્રેર' જ્ઞાન હોવું આવશ્યક છે.

કોકો-કટકોઓ દખાવી

કામ-દાણાની એક નોખી વિશેષતા એ છે કે તેમાં અર્ધો અર્ધ જાગ ચરખી-તય હોય છે. પરિણામે કોકો-કટકોઓને દખાવી ક્રિયા થી છે, એક તદ્દુષ્ક ક્રિયા છે, કે જેથી નક્કર કોકો-કટકોઓની દખાવણી જુકો નીકળવાને બદલે ધડ પ્રવાહી નીકળે છે, જે થોડી

વારમાં કદાચ થઈ, કોકો-માવાને નામે એળખાય છે ! આ કિંદામાં ખાસ બેદ કશોજ નથી. દળનાર વંતમાં-જે થણે ભાગે સામાન્ય પ્રકારના વપરાય છે ત્યાં કદી કદી ચોકોલેટ માટે ખાસ રીતે બનાવેલા પશુ-ઉપરથી કોકો કટકીઓ નાખી, વંત ચાંચું કરે. વંત ચાકતાં, અંદરના દળનાર-પથરો મરમ થતા જશે અને પરિણામે કોકો-માવો પ્રવાહી રૂપ લઈ, જુકીને બદલે પ્રવાહી નીકળવા લાગશે. આ પ્રવાહી ખુબ ઘટ્ટ હોય છે અને તેનો રંગ ચોકોલેટ-આકૃત હોય છે.

કોકો-ભુકી

કોકો-માવાની આ ચરખી-તલને કોકો-માખણ (Cocoa Butter) કહે છે. કોકો ભુકી બનાવવી હોય તો આ કોકો-માખણને એમાંથી કાઢી લેવાય છે, જેથી સુકી કોકો-ભુકી તૈયાર થઈ શકે છે, જે સર્વં વપરાય છે.

ચોકોલેટ બનાવવો

એથી વિરુદ્ધ, કોકો-માવામાંથી ચોકોલેટ બનાવવા માટે કોકો-માખણને જુદા ખાડવાની જુદાઈ નથી, જલકે તેમાં માત્ર ખાંડ મેળવવાની છે. એ કામ પણ અજગત, વંત્રો વડેજ થાય છે, કારણ એ સરળ દેખાતું કામ કેટલાય રૂપરૂ વિલાગેમાં બહેચાવજું હોવા ઉપરાંત એની સફળતા ઉપરજ ઉત્તમ ચોકોલેટનો આધાર છે.

કુંકમાં, એ કામનો આરંભ એક માવા મિશ્ર કરનાર વંતમાં કોકો-માવા અને ખાંડ મિશ્ર કરવાથી થાય છે. આ વંત પોતાના ખાસ પ્રકારનું હેઠ, ખાંડને કોકો-માવા સાથે તદ્દન એકજુથ કરી દે છે એ કામ તથા પછી એ મિશ્રણને-જે લોંબા જેવું હોય એ-ત્યાંથી ઉપાડીને જીમ્ન વંતમાં વીધ જમાવ છે, જેનું કામ તો મિશ્રણને એકજુથ કરવાનુંજ છે, પણ જેનો ચમત્કાર એ છે કે એ કિંદાને અને, કોકો-માખણને ખાંડ

પોતામાં ભેળવી લેતી હોવાથી મિશ્રણને બદલે ભુકી તૈયાર થઈ નીકળે છે !

આ આખી કિંદા દરમિયાન ચોકોલેટને ગરમજ રાખવો જરૂરી છે, કારણ કે એક વાર તે ઠંડું પડી જાય તો પછી ફરી વાર ગરમ કરી, પીગળાવતાં સમય પશુ વધુ જાય, ખર્ચ પણ વધારે થાય અને વળી ચોકોલેટ ખરાબ પણ થઈ જાય. તેથી ગોઠવણ એવી હોય છે કે ચોકોલેટના કારખાનાના આ વિભાગમાં ગરમ હવાની એમ્બરો હોય છે, જેથી પુરતી ગરમી હરહમેશ મળતી રહે.

ચોકોલેટ-ખાંડ મિશ્ર કરવાની ઉપગતી બે કિંદાઓ એકજ વેળા કરવામાં આવે છે, એમ નથી. જુરસ્ત હોય તો-એટલે કે, ચોકોલેટ એકજુથ અને ખુબ બારીક ન બને ત્યાં લગી-તેનું વારંવાર પુનરાવર્તન પણ થાય છે અને જુરસ્ત હોય તો વધારાનું કોકો-માખણ પણ એમાં મેળવાય છે કારણ કે, ચોકોલેટની ભુકી નથી વપરાતી, નકકર આકાર ઉપયોગમાં લેવાય છે.

ચોકોલેટમાં સુગંધીઓ મેળવવી

ચોકોલેટની ભુકીને ફરી વાર વંત વડે માવાનું રૂપ આપ્યા પછી, તેમાં પચ્ઠ હોય તેવી-એક્ઝી, નજ, ધાણા, ચિંચુ, જાંબુ, વેનીલા વ. ની-સુગંધી પણ મેળવી લેવાય છે અને પછી—

ચોકોલેટના આકાર બનાવવા

—ની કિંદા આરંભાય છે એ કામ માટે ખાસ જીળા અને વંત્રો આવે છે, કારણ કે ચોકોલેટના આકાર બનાવવા એટલે કેવળ જીળાજ લરવા નહિ; તેમાં ચોકોલેટનું એક સરખું વજન, તેની ઉંચા દેખાવ વ. વ. મુદ્દાઓ પર પણ ખત્ત આપવાનું હોય છે. કારણ કે એ કિંદા દરમિયાન ચોકોલેટમાં પરપોટા પથથ થઈ, આકારમાં તે ખાકી રહી જવાનો ભય રહે છે અને તેથી તેવઃ પરપોટા છુટી જાય, આકારમાં ખાકી ન રહે એની

[જુઓ પાના ૬૨ પર]

૧,	૩	અનાવાલી
૨,	૩	”
૩,	૩	”
૪,	૧	”
૫,	૨	”
૬,	૨	”
૭,	૩	”
૮,	૩	”
૯,	૪	”
૧૦,	૬	”
૧૧,	૮	”
૧૨,	૧૨	”
૧૩,	૧	રૂપિયાની
૧૪,	૨	રૂપિયાની

—એટલી ટિકિટો કાઢવામાં આવી છે. તેથી હિન્દો, જયેશ્વર જીના અમલની શરૂઆતની ટિકિટોનો સહ એટલે ૧૪ ટિકિટો. એજ પ્રમાણે બીજા દેશોના સહ પણ અને છે, અને તે થોડા કીમતે વેચાય છે.

આ સહ દેશવાર બનાવવાને બદલે ખાસ પ્રસંગવાર પણ બનાવાય છે. દાખલા રૂપે, સહિશાહ જયેશ્વર જીના તાજ-પોશી વેળાએ બ્રિટિશ હુકુમતના જુદા જુદા ભાગોએ એ પ્રસંગ માટેની ખાસ ટિકિટો છાપી હતી. એવી બધી-બધા બ્રિટિશ દેશોની-ટિકિટોનો સહ એટલે ખાસ પ્રસંગવાર સહ. એની કીમત, ભેશક, બજારની માગ અને ટિકિટોની છત વા અછતના પ્રમાણમાં નક્કી કરાય છે.

ટિકિટોના પાકિટો-ટિકિટોના પાકિટોની યોજના પણ ખૂબ વિખ્યાતી પામી છે. એ ફક્ત સામાન્ય ટિકિટો માટેજ છે. કુન્ડાલરની જુદી જુદી મં., ૧૦૦, ૨૦૦, ૩૦૦, ૪૦૦, ૫૦૦ કે ૧૦૦૦ ટિકિટોના જુદા જુદા પાકિટો બતાવાય છે અને એ પાકિટો ત્રણ આનાની નજીવી કીમતથી લઈને પચ્ચીસ કે મયાસ રૂપિયા સુધીની કીમતના હોય છે.

નવા સંપ્રદાઈ માટે આ પાકિટોની યોજના ખાસ ઉપયોગી છે, કારણ કે એવા સંપ્રદાઈ અમુક તમુક ટિકિટોની શોધમાં નથી હોતા, અને તેટલી વધારે ટિકિટો મેળવવાની ધુનમાં હોય છે અને તેથી આ રીતે તેમને પુષ્કળ ટિકિટો સરતામાં મળી શકે છે.

આ પાકિટો બનાવવાનું કંઈ નક્કી ધોરણ નથી. મં ટિકિટના પાકિટમાં ૨ ટિકિટો હોય છે, તેજ ટિકિટો ૧૦૦ કે ૨૦૦ ટિકિટના પાકિટમાંથી પણ નિકળે છે. વળી અમુક પાકિટમાં અમુક ટિકિટોજ સુકવી નોંધએ, એવું પણ કંઈ નથી. આ ૫૦ ટિકિટના પાકિટમાં બધી ટિકિટો યુરપનીજ હોય તે બીજામાં બધી અમેરિકાનીજ, એજ હાલત જુદી જુદી વેળા પાકિટો બનાવતાં થાય છે. આજે જે પાકિટ બનાવ્યા તેમાં બધી ટિકિટો યુરપનીજ વાપરી હોય તે આવતી કાલે જે પાકિટો અને તેમાં પણ બધી ટિકિટો યુરપનીજ વાપરવી નોંધએ, એવો નિયમ નથી. અહિં તે જે તે ભેજસેગ, નામે ટિકિટ અને મુકરર સંખ્યામાં હોય એટલુંજ કાપી છે.

આ અપ્પર અને અપોક્સ હાલતને અંત લાવવા માટે એક ખીછ યોજના મમ છે. તે દેશવાર પાકિટોની છે. પાકિટમાં ટિકિટો ગમે તે મં, ૧૦૦ કે ૨૦૦ હોય, તે બધી એકજ દેશની હોય છે અને પાકિટની ઉપર તે કયા દેશની છે, તે સ્પષ્ટ જણાવાય છે એ પ્રમાણે બધા દેશોની ટિકિટોના જુદા જુદા પાકિટ બનાવાય છે અને તેથી ખરીદનારને પોતાની ખરીદીમાં કીક કીક સુગમતા થાય છે. આગલી યોજના મુજબ જુદા જુદા પાંચ અત પાકિટો ખરીદતાં, એક માતની ચાર પાંચ ટિકિટો થઈ જવાનો સંભવ રહે છે; પણ તેથી સંભવ આ પધ્ધતિમાં રહેતો નથી—એ અર્થમાં કે, દરેક પાકિટ જુદા જુદા દેશની ટિકિટોનું હોય છે અને

તેથી જ્યાં જગી એકજ દેશની ટિકિટોના બે પાંદિટ જાણી લેખને ન ખરીદવા હોય ત્યાં જગી આ પ્રમાણે એકજ પ્રકારની ટિકિટો એક દરતાં વધારે એકઠી નથી થઈ શકતી.

પુરા સંઘો કિંવા આલખમે-આ પદ્ધતિ ફક્ત વ્યવસ્થા સંઘો માટેજ ઉપયોગી છે. ૫૦૦, ૧૦૦૦, ૫૦૦૦, ૧૫૦૦૦ કે ૨૫૦૦૦ ટિકિટોના પુરા સંઘ ખરીદવાનું મનુ હરકાંઈ સંઘોકનું નથી હોતું, ન વળી આવા સંઘો હરકાંઈ વેચાતા મળી શકે છે, એવા સંઘો નો અધારે કાંઈ સંઘોક મરી પરવારે કે બીજા કાંઈ કારણ-સર સંઘ વેચવા તૈયાર થાય ત્યારેજ વેચાય છે અને તેજ ખાસ એકર દ્વારાજ. એને માટે કામતનો કાંઈ નિયમ હોઈ શકતો નથી, તેમ દરેક પછે એવા પુરા સંઘો મળી શકે એમ પણ બની શકતું નથી. હા, એ ખરું છે કે કેટલાક વેપારીઓ ન્દાના ન્દાના આલખમે પોને તૈયાર કરી વેચે છે અને એમ કરી વપરાયથી ટિકિટોનું સામાન્ય બાવથી સહજ વધુ લાભ પણ ઉપજાવે છે. કારણ કે, એવા સંઘોમાં ૯૦ થી ૯૫% ટિકિટો તો સામાન્ય હોય છે પરંતુ પાંચથી દસ ટકા ટિકિટો મ્હાલી અને અસામાન્ય હોય છે અને તેથી, સંઘોક એ પાંચ દસ ટકા અસામાન્ય ટિકિટોને મેળવ્યા માટે પૈસી ૯૦ કે ૯૫ ટકા સામાન્ય ટિકિટોના સહજ વધુ લાભ પ્રાપ્તિથી આગી દે છે.

વપરાયથી ટિકિટોના વેપારની એક વધુ પદ્ધતિ અને ખસ. એ પદ્ધતિ તે લીલાંકિ. પુરપ અને અમેરિકાના કેટલાક મ્હોટા શહેરોમાં વપરાયથી ટિકિટોના લીલાંકિની યોજના છે. એ યોજના અનુસાર દર અધિકારીને બે જણ વેળા લીલાંકિ થાય છે. લીલાંકિ કરનાર પેટી દલાજ નેની હોય છે તેની કને પોતાનો માલ કિંવા ટિકિટો નથી હોતી. બીજા વેપારીએ અને સંઘોકો પોતાની ટિકિટો-ને ચણે મ્હોટા સંઘ કે

સટના રૂપમાં હોય છે, બે કે ખાસ મ્હોંલી ટિકિટો છુટી પણ હોય છે-એ પેટીની મારફતે લીલાંકિ કરાવે છે અને લીલાંકિ કરનાર પેટી તો વેચાણ કામત પર પોતાની અમુક દલાલી લઈ, સંતોષ માને છે. આમ, તે મ્હોંલી કામતના સંઘો અને ટિકિટો-નેની કામતનો કરી અંદાજ હોઈ શકતો નથી-તે લીલાંકિ દ્વારા સૌથી વધારે કામત આપનારને આપાય છે અને તેથી એવા લીલાંકિના ખાસ સચિપત્રો-એમાં એવી ટિકિટો અને સંઘોની પુરી વિગતો હોય છે-અથવાકિયાઓ અથવાકિયા છપાઈ, બાકિર પડાય છે, જેથી ખરીદના ઇચ્છનારો તો ભેઈ, ટિકિટો તપાસવા ઇચ્છના હોય તો આગળથી લીલાંકિ કરનાર પેટીની એકિસે જઈ તપાસી લે અને પછી લીલાંકિને સમયે માંગણી કરી શકે.

[૬]

આ લેખ પર 'સમાપ્ત' લખાય તે પહેલાં, વપરાયથી ટિકિટોના સંઘ અને ધંધા માટે ઉપયોગી એવા થોડાક સાધનો અને સાધનોના ફંક પરિચય આપશે ઝડપી લાગે છે. એશક, આ વિષય પણ ખુબ બહોળો છે અને જેને એની ઉડાણમાં ઉતરવું હોય તેને અને લગતી એપડીઓ લેવાની ભલામણ છે.

આલખમે-વપરાયથી ટિકિટો અમરના માટેના આ આલખમે પ્રકાર પ્રકારના આવે છે. કેટલાક શિષ્ટાકો માટેના, સરતા અને સાદા આવે છે, તો કેટલાક જુના સંઘ હોય માટે ખાસ વિગતવાર અને છુટી બાંધણીના-એવી બાંધણીના કે જેથી આખા આલખમેમાંનું ને તે પાતું, આગળમને વા તે પાતાને તુકસાન કર્યા વિના અને તકલીફ વગર કાઢી લઈ શકાય વા જોઈએ ત્યાં નવા પાના ઉમેરી શકાય-પણ આવે છે. એવા આલખમેમાં, સંઘોકોના માર્ગદર્શન માટે દરેક દેશની ટિકિટો માટે અમુક પાના ચુકરે હોય છે અને તે પાના

પર ટિકિટો ચોંટાડવા માટે જમ્યાની નિચાની છાપેલી હોય છે, તેમજ કયાંક ટિકિટની છાપી પણ આપેલી હોય છે. ન્દાનામાં ન્દાનું અને સરવું આલખમ એક શિલિંગ એટલે લગભગ ૧૨ આનાની કામને મળી સકે છે, જ્યારે મ્હોટા આલખમો પંદર, વીસ, પચ્ચીસ કે ત્રીસ રૂપિયે વેચાય છે. એવા આલખમોમાં આજમાં આજી ૩૬૫૦ ટિકિટોથી લઈને એક લાખ જેટલી ટિકિટો ચોંટાડી સકાય એવી ગોઠવણ છે, જે કે રોજ રોજ નવી ટિકિટો નીકળતી રહેતી હોવાથી, એ ગોઠવણ કંઈ સંપૂર્ણ નેખી સકાતી નથી અને તેથી છુટી બાંધછૂંતા (Loose Leaf) આલખમે વધારે ઉપયોગી સાબિત થઈ રહ્યા છે. કારણ કે તેમાં ઝુરૂરત હોય તેમ તેમ નવા નવા પાના ઉમેરી સકાય છે અને એથી એ આલખમે દરેક વેળા અચનન રાખી સકાય છે.

આલખમ, નવા શિખાઉઓ માટે એવા મ્હોંધા આલખમની ઝુરૂરત નથી. તેઓ શરૂઆતમાં શિલિંગ હોઈ શિલિંગવાલા આલખમથી ચક્ષાથી લે અને પછી આગળ વધતાં મ્હોટા આલખમે ખરીદે તો ઠીક.

કુટ્ટીકેટ છુક-આલખમમાં તો દરેક પ્રકારની ટિકિટની અડેક પ્રવજ સંગ્રહાની હોવાથી, જે આતની ટિકિટની જે પ્રતો હોય, તેમાંની બીજી વધારાની પ્રત રાખવા માટે આ કુટ્ટીકેટ છુક ઉપયોગી છે. એ કુટ્ટીકેટ છુક ધણી આતની બને છે, અને તેમાં વધારાની ટિકિટો સંગ્રહાય છે, જેથી બીજા સંગ્રહકને આપવા-બદલો કરવા કામ લાગે.

રોડક છુક-કુટ્ટીકેટ છુક જેનીજ બીજી ચોપડી તે રોડક છુક છે. કુટ્ટીકેટ છુકમાં પણ દરેક ટિકિટની અડેક-અથવા વધારેમાં વધારે જે -ટિકિટો રાખવામાં આવે છે, પરંતુ ધણી ટિકિટો એવી હોય છે જેની જે નહુ કરતાં વધારે પ્રતો સંગ્રહક પાસે મળજી હોય છે. એવી

ટિકિટોની પાંચ દસ પ્રતો એક રથે રાખવા માટે આ રોડક છુક ઉપયોગી છે.

પારદર્શક પરખીડા-વપરાયલી ટિકિટો સંગ્રહી રાખવા માટે પારદર્શક પરખીડા એક અમૂલ્ય સાધન સમાન છે. રોડક છુકમાં મુકવા પછી વધેલી ટિકિટો આ પારદર્શક પરખીડામાં મુકવામાં આવે છે. એ પરખીડા ન્દાના મ્હોટા કદના અને ચીકણા અંદર પેપરમાંથી બનાવવામાં આવે છે, જેથી એમાં કંઈ ટિકિટો મુકી છે તે પરખીડું બાહ્ય વિના બાહિરથી જોઈ સકાય.

ટિકિટો વળગાડનાર કટકીઓ-જેને અંગ્રેજીમાં Hinges કહે છે, એ આ કટકીઓ વિના વપરાયલી ટિકિટના સમાહકો ચક્ષાથી લઈ સકે એમ નથી. આ કટકીઓ જુદા જુદા માપની-અર્થાં ઈંચ પહોળા અને ૪ ઈંચ લાંબી અથવા પોણો ઈંચ પહોળી અને એક ઈંચ લાંબી-અંદર પેપરમાંથી બનાવવામાં આવે છે અને એની એક બાજુએ ઉઘરા યુંદર લગાડેલી હોય છે. આલખમ, નાંચડ-કાગળ, કુટ્ટીકેટ છુક વ. માં ટિકિટો ચોંટાડવા માટે આ કટકીઓ અનિવાર્ય સાધન રૂપ છે, કારણ કે ટિકિટો પર યુંદર લગાડી, આલખમ વ. માં ચોંટાડી દેતાં, પછી ઉમેડતી વેળા ટિકિટ પણ કાઢવાનો આન આલખમના પાનાનેય નુકસાન થવાનો સંશય રહે છે, પરંતુ આ કટકીઓના ઉપયોગથી તેમ થવાનો લાભ ખિસકવ જનો રહે છે. ધરણ કે આ કટકીઓ-યુંદરનાળી બાજુ ઉપર રહે તેમ- અધવચ્ચેથી વાળી, એવો એક અર્થો શાગ ટિકિટની પાછળ અને બીજો અર્થો લાગ આલખમના પાના પર ચોંટાડના એ કટકી સંગ્રહનાં ૨૫ લાઈ લે છે અને તે ચીકણા કાગળની બનાવેલી હોવા ઉપરાંત તેની ઉપરનો યુંદર પણ ખાસ પ્રકારનો હોવાથી જ્યારે ઉમેડવા સાહે બારે સરળતાથી અને ટિકિટ કે આલખમને નુકસાન કર્યા વિના ઉમેડી સકાય છે.

આ કટકીઓ ૧૦૦૦ કે ૫૦૦૦ની અકબંધ ડગીઓમાં તૈયાર આવે છે અને તેમની કીમત દરાર દીઠ આઠ નપ આના જેટલી હોય છે.

ડેમ્પર (Dampner)-ટિકિટો વગગાડવા કાન્ને કટકીઓ પર પાણી લગાડવા માટે વપરાતું આ કાઉન્ટેન પેન જેવું સાધન, કંઈ ખાસ ઉપયોગિતા નથી ધરાવતું. એટલે એ વિના પણ ચવાની લઇ સકાય એમ છે. એ 'ડેમ્પર' એક પ્રકારની કાઉન્ટેન પેન જેવું જ હોય છે, જેમાં સાફીને બદલે પાણી ભરવામાં આવે છે અને ટાંકને બદલે ન્દાનો જેવા વાળ-અથ હોય છે. એ વાળ-અથ વડે ગમે ત્યારે કટકીઓ પર પાણી લગાડી સકાય છે. ગજવામાં રાખવા માટે ઉપયોગી સાધન છે.

ચીપીઆ-વપરાયલી ટિકિટોને પાણીમાં બાંજવતી વેળા હાય વડે ઉપાડતાં-મુકતાં તેની ધારે વળી જવા, હાય ખરાબ થવા વ. ના સંભવો દુર કરવા માટે આ ચીપીઆ વપરાય છે. એની અળી છુટી હોય છે અને તે એવા ધાતુના ખનાયાય છે કે પાણીમાં બાંજવવા છતાં કાટ ન ચરે.

પરફોરેશન ગેજ (Perforation Gauge)-ટિકિટની ચારે તરફની ધારના કાંચરા માપવા મજબૂતાતું કામ નરી આજે પારંપાર થઇ ન સકે એ દેખીતું છે. આ કામ માટે આ ગેજ છે. એ સેલ્યુલોઇડના ખનાવેલા હોય છે અને એની ઉપર ઘટ્ટી ચિત્રો લખેલી હોય છે. ટિકિટ લઇ, જરાબર ખૂબી મેજાનીને મુકા અને કેટલા કાંચરા છે, તે અંગે એ ચાતુરેલા, વ. વચગ જણાઇ જશે.

પાણી-ઝાપ ટ્રે (Water Mark Tray)-ચરેક ટિકિટના કાગળમાં અમુક અમુક પાણી-ઝાપ હોય છે. ટિકિટ ખરી અને અલથી છે કે નહિ તે જોવા, તેમજ એકજ દેખાતની બે જાતની ટિકિટો વચ્ચે તફાવત પાડવા આ પાણી-ઝાપ જોવી આવશ્યક છે.

તે જોવામાં મુશ્કેલી થાય એ માટે આ ટ્રે આવે છે. એનું તળિયું કાળા રંગનું હોય છે અને તેમાં ટિકિટ ઉંધી કરી મુકી, ઉપરથી એકાદ ટીપું પેટ્રોલ નાખતાં, પાણી-ઝાપ સ્પષ્ટ દેખાઇ જાય છે.

એ સિવા, ટિકિટની આકૃતિ મેહાદી કરી જોવા માટે મેગ્નીફાઇ કાચ, કાગળની જાત જોળખવા માટે ચૉક પેપર ડિટેક્ટર, (Chalk Paper Detector), ટિકિટના ઉપરના સરચાર્જના આંકડા માપવા માટે સરચાર્જ મેઝર (Surcharge Measure), ટિકિટના રંગની જોળખાણ માટે કલર ગાઇડ (Colour Guide) વ. વ. સાધનો પણ હોય છે અને સૌથી છેવટે,

વાર્પિંગ ફેટલોગો વિના તો આ ધંધો એકે પણ નબી સોજ નહિ. આ ફેટલોગો ફેટલોક જાણીતી પેટીઓ તરફથી ફર વર્ગે પ્રગટ કરાય છે અને એમાં તે વેળા લગી નીકળેલી બધી ટિકિટોની માદિતી-નેના કદ, આકૃતિ, પાણી-ઝાપ, કાંચરા, રંગ, મુજ કીમત વ. વની માદિતી- હોય છે અને વળી એ વપરાયલી ટિકિટની હાલ કીમત દી છે, તે પણ જણાવેલી હોય છે. એવા ફેટલોગમાં ટિકિટોના સેંકડો અથવા હજારો ચિત્રો પણ હોય છે અને સંચાલકોની સગવડ ખાતિર એ ફેટલોગો એક યા એ જાગમાં પ્રગટ કરાય છે.

ફેટોઝ એન્ટાઈનમેંટ માટે

દશાહરમાં અને પરદેશમાં ખ્યાતિ

૧૫x૨૨ ૩૧.૪	મેજવનાર ખાતું	૧૫x૨૦ ૩૧.૪
---------------	---------------	---------------

ઈંડીઆ આર્ટ્સ કોર્પો

પ્રિન્સેસ સ્ટીટ-કરાંચી.

જોઈએ છે: એજન્ટો

બટાટાનું મુળ ઉત્પત્તિ સ્થળ યુરપના દેશ પ્રદેશોમાં છે, છતાં તે હવે આપણા દેશમાં મોટા પ્રમાણમાં વ્યાપ છે. કેમકે, તેના વાવેતરને આપણા દેશના હવા, પાણી અને ઝમીન મારફત આવે છે તેમજ લોકો પણ તેના ઉપયોગ શાકમાં અને ખોરાકની ખીજ વસ્તુઓની બનાવટમાં સારી રીતે કરે છે. તેથી તેનું વેચાણ સારું થાય છે અને તેથી તેનું વાવેતર કરનાર ખેડુતો અને બકાલીઓ તે સારો લાભ મળે છે પરિણામે જ્યાં કુવાઓનું પાણી મીઠું હોય છે ત્યાં વાડીઓમાં, અતે જ્યાં નહેરના કે ઝરણાના મીઠાં પીણીની સગવડ હોય છે ત્યાં ખેતરોમાં બટાટાનું વાવેતર કરવામાં આવે છે. આમ આપણા દેશમાં બટાટાનું વાવેતર મોટા પ્રમાણમાં થાય છે અને તેની પચાણ પણ ઘણીજ થાય છે. છતાં પણ તેના લાવ એમાસમાં બમણા કે ત્રણગણા થઈ જાય છે દાખલા તરીકે મહા કે ફાગણ માસમાં, જ્યારે બટાટાનો પાક તૈયાર થઈને બજારમાં વેચાણ આવે છે ત્યારે, ઘણે ઉકાણે પાક સારો હોય છે તો એક મણનો લાવ એક જ રૂપીયો કે તેની આસપાસ રહે છે. પણ તે લાવ બે ત્રણ મહિના પછી વધેના જાય છે અને અઘાડ કે આવણ માસમાં બે કે ત્રણ રૂપીયા થઈ જાય છે. આટલા દુકા સમયમાં લાવ બમણા કે ત્રણગણા થઈ જવાનું મુખ્ય કારણ એ છે કે બટાટા દેશના મુળ વતની હોવાથી તે આપણા દેશનો જોઈ અઘાડ માસનો પ્રખર તાપ સહન કરી શકતા નથી. તેથી તેનો ઘણો ભાગ બગડી જાય છે અને આમ બટાટા બગડી જવાથી તેની કીમત વધી જાય છે. તે સિવાય આ મહિનાઓમાં શાકભાજીની ઘણે જાગે અછત હોય છે. કેમકે એમાસ શાકભાજી અર્થાત-ભીંડા, યુવાર, ચોળા, તુરીયાં, ગજકાં, કાણીયાં, મીઠાં, તાંદળાં

વ. આવણ માસની આખરે બજારમાં વેચાણ આવે છે. આમ શાકભાજીની ખપત વધુ થાય છે અને તેની અછત બટાટાના લાવ પર થાય છે. પરંતુ આ બે કારણોમાંનું મુખ્ય કારણ જે ખરી રીતે જોઈએ તો ગરમીને લઈને બટાટાનો મોટો ભાગ બગડી જાય છે એજ છે.

બટાટાને તેની કુદરતી સ્થિતિમાં આખું એમાસ-એટલે કે દિવાળી સુધી જેમના તેમ બગડવા વગર સારી રીતે સંઘરી રાખવાની સંપૂર્ણ શોધ હજી સુધી ગામડાના લોકોને હાથ લાગી નથી. છતાં પણ તેઓએ બીજા દેશી શાકો-ભીંડા, યુવાર, ચોળા, કાણીયા, કારેલાં, મીઠાં વાની જેમ બટાટાની સુકવણી કરવાની શોધ કરી છે અને આ સુકવણી તેઓ શાકની અછત હોય છે ત્યારે કરે છે.

બટાટાનું વાવેતર

વાવેતર અને ખાતરની માહિતી. અક- ૨૬, ૭૨ અને ૧૩૭. કી. ૧૧ આગ

આમ તેઓને એમાસમાં પણ બટાટાનું શાક ખાવા મળે છે અને તેમાં તેઓ સતેષ માને છે. ઘણું કરીને સુકવણા બટાટાનો ઉપયોગ તેઓ વાર તહેવારે અથવા તો ફળા-દારમાં અમીઆરસને દિવસે કે ફાળ માનીતા મહેમાનો પધાર્યા હોય ત્યારેજ કરે છે. કેમકે એમાસમાં તેઓને મોંઘા લાવે બટાટા ખરીદવા તેઓની ગરીબ દાંતતને લઈને પરવડે નહીં. વળી તેઓ સુકવણી જ્યારે બટાટા સરનાં મળે છે ત્યારે ઉનાળામાં કરે છે. આ સમયે મુકા ગામોમાં ખેડુતનાં ભરં-એને ખીલું ખાસ કામ હોતું નથી ત્યારે નવરાસને વખતે તેઓ એ કામ કરે છે અને તેથી તેઓને બે રીતે લાભ થાય છે.

• જે કે કુદરતી સ્થિતિમાં રાખેલા બટાટાના સ્વાદ જેવો સરસ સ્વાદ સુકવણીનો લાભને

આરસપદાણુ સાક કંનાર ભુકી

સામાન્ય મોડાખાર ૨ તોલા, પ્રતીસ રોગની ભુકી ૧ તોલો, ચાકની ભુકી ૧ તોલો. વળેની ખારીક ભુકી બનાવી, વરઝાળ કરી લો અને પછી એમાં નેપ્રેલું પાણી મેળવી, રગડા જેવું થઈ મિથણ બનાવી, આરસપદાણુ પર લગાડી સદજ સુકાવ કે સાક કરી, સાથુ અને પાણી વડે આરસપદાણુને ધોઈ લો.

ઊન ધોનાર ભુકી

સાણુની ભુકી ૫ રતલ, સોડા એથ ૩ રતલ, સિમિકેટ ઓઈ સોડા ૨ રતલ, ટંકણુખાર ૧ રતલ. ચારે પદાર્થોની ખારીક ભુકીઓ લઇ ખૂબ મેળવી ચાળી લો. આ ભુકી ઊન ધોવા માટે વપરાય છે.

કેસેરા દી'કચર

આ દવા કેસેરા પર અપાય છે: દી'કચર રૂખાઈ, દી'કચર કેચેન. દી'કચર ઓપિપમ, રિપરિટસ કેન્દર અને એસેન્સ પિપરમિન્ટ દરેક સરખા ભાગે બધાને મિથ કરી, પાચથી ત્રીસ ટીપાંના પ્રમાણમાં દહીંને દર દસ કે વીસ કે ત્રીસ મિનિટે-બધાં લગી આરામ ન જણાવ-આપતા રહે.

દાંત-ચોક્કાનો પદાર્થ

બનાવવી દાંત માટે વપરાતા ચોક્કા આ પદાર્થમાંથી બને છે:- દન્ડિયા ૨અર ૧ રતલ, ગંધક ૧/૨ રતલ, હિંગળોક ૧/૨ રતલ. એટલા સમય લગી ગરમી આપો કે એકરસ થઈ લેઈ લેખે.

ધાતુ-શાલી

આ શાલી ધાતુની વસ્તુઓ પર લખવા માટે ઉપયોગી છે. મેથિલીન બ્લુ કે ક્રૂપ, રાગન કે ઓઈ, રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૪ ઓંસ, ટંકણુખાર ૧ ઓંસ, પાણી ૬ ઓંસ. રિપરિટમાં મેથિલીન બ્લુ અને રાગનની ભુકીને ઓગળાવી લો અને ખીજ દાથ પર પાણીમાં ટંકણુખારને ઓગળાવી, ઉપર બેકે મિથણુને મેળવો.

પ્રતમખરની સિમિન્ડ

કાળી રાગન ૧ ભાગ, ફાઈની ભુકી ૨ ભાગ.

પ્રવાહી ગુંદર

કતીરા ગુંદર ૫૫ ઓન, અક્કોલમ (૬૦%) ૧૨૦ ટીપાં, ગિરનીક પાણી લગભગ ૧૦ ઓંસ. અક્કોલમમાં કતીરાને ઓગળાવી એક સામટું એટલું પાણી ઉમેરો કે પ્રવાહી ૧૦ ઓંસ થાય. પછી તેને ખૂબ હલાવી લો.

પ્રવાહી રેણુ

ધાતુઓને રેણુ કરવા માટે સામાન્યતઃ નક્કર રેણુ-ધાતુ વપરાય છે, તેમાં આ પ્રવાહી રેણુ એક નરિનતા છે, જે કે એ ફક્ત પિત્ત-બાને રેણુ કરવા માટેજ ઉપયોગી થઈ શકે છે. ગીદાનો તેજાગ લઈ, તેમાં એટલી જગતની ભુકી વા કટકીઓ નાખો કે બધી ઓગળી જાય જેમ અને તેમ વધુ જસન એમાં ઓગળાવો અને બધારે ઓગળાવે બધા થાય ત્યારે વધુ જસત ઉમેરવો બધ કરી. હવે આ પ્રવાહી રેણુ તૈયાર છે.

પ્રવાહી સરેસ

ઉચ્ચ સરેસ ૧ ભાગ, ઉત્તમ જલ્દત્ત સરેસ ૧ ભાગ, અત્તકોદત્ત ૨ ભાગ, ફટકડી સદગ.

ઉત્તમ જલ્દત્ત સરેસમાં સરેસ નાખી, ગરમ કરી ઓગળાવી લો અને પછી તેને સુકા પટ્ટી નીચે ઉતારી લઇ. તેમાં બાકીની ચીજો મેળવો. પ્રવાહી સરેસ બનશે.

■

પિત્તળ સાફ કરનાર મિશ્રણ

ગમે તેલું મેલું અને ખરાબ પિત્તળ નીચલા મિશ્રણથી પગતારમાં સાફ થઇ જાય છે:

બાકેમેટ ઓફ પોટાશ ૧ ભાગ, ગંધકો તેજા ૨ ભાગ, પાણી ૩ ભાગ.

પહેલાં બાકેમેટ ઓફ પોટાશને બારીક કરી, પછી તેમાં તેજા ઉમેરી મેળવો અને પછી તેને પાણીમાં મેળવી લો.

આ મિશ્રણ વડે પિત્તળને સાફ કરી પછી તરતજ પાણીથી ધોઇ, ઝૂંટી, ધોમિસ કરી લેવું.

■

પુસ્તક-વારનિશ

લાખ ૮ ભાગ, લોખાન ૩ ભાગ, મરતગી ૩ ભાગ, અત્તકોદત્ત ૪૮ ભાગ, ઓઇલ લવેન્ડર ૩ ભાગ.

પહેલાં લાખ, લોખાન અને મરતગીને બારીક કરી, અત્તકોદત્તમાં ઓગળાવી લો. પછી તેમાં લવેન્ડરનું તેલ ઉમેરી દેજો.

■

બહેરાપણાનો દવાજ

લસણ ૫ તોલા, જલમનું તેલ ૧ રતલ.

લસણને છૂંટી, તેલમાં નાખી, એક આઠ વારિયા સુધી રહેવા દો. પછી કાઢીને દર રોજ એક ટીપુ તેલ કાનમાં નાખો. બહેરા બાંધે એના ઉપયોગથી બહેરાપણું મટી જશે.

બોન્ડ ધાતુ

તાંબુ ૯૫ ભાગ, કલ્ક ૩૬ ભાગ.

■

મધ-માખણ (Honey Butter)

ઉચ્ચ ચોખ્ખું અને તાજું માખણ ૧૪ રતલ, ચોખ્ખું અને અસલી મધ ૧ રતલ.

એકતે ઘૂંચ મિશ્ર કરો. આ મિશ્રણ ન્હાના બાળકો અને બીમારોને તાકત અને તાઝગી માટે અપાય છે. એ થોડેક અંશે જીવાણ પલ લાવે છે.

■

રશિયન ચાંદી

ચાંદી ૯ ભાગ, તાંબુ ૧ ભાગ સીસું ૧ ભાગ, મિરમથ ૧ ભાગ અને ગંધક નેપથો તેલનો.

■

સારપમેરીની ટિક્કીઓ

સાઇટ્રીક એસિડ ૧૫ ઓંસ, ખાંડની બારીક ભુટી ૧ ઓંસ, ઓઇલ સારપમેરી (નકલી) ૧૬ ઓંસ, વેનીલાની ભુટી (નકલી) ૧ ડાઝ, સારપમેરી રંબ સદગ.

પહેલાં ૧ ઓંસ ખાંડની ભુટીને ૩ ઓંસ સાઇટ્રીક એસિડ સાથે મેળવી, ખરલમાં નાખી તેમાં ધીરે ધીરે સારપમેરીનું તેલ

જોડવા જાય અને મિશ્રણ ખરલ કરતા જાય. પછી એમાં રંગ મેળવી લો અને ત્યાર પછી બાકીના સાઇટ્રીક એસિડ ૫. મેળવી, મિશ્રણને કાચની રકા-બામાં બદાર કાઢી ચોટી વાર લગી

ઝાણમાં સુકાવા દો. ઉપરે ટિક્કી વંચ ટિક્કી વંચ વડે તેની ટિક્કીઓ બનાવી લો.

ટિક્કી વંચ ટિક્કી વંચ

લીલી શાહી

૧- પાણી ૮૦ ભાગ, રંગ નિષ્ક્રિય
ગ્રીન એસ. ૭, અથવા ડાયમન્ડ ૭ એન્ડ
બી અથવા ગ્રીન એસ એફ) ૧ ભાગ.
એકો મેળવી મિશ્ર કરો.

૨- જંગાર ૨૦ ભાગ, ક્રીમ ઓફ ટાઈર
૧૦ ભાગ, પાણી ૮૦ ભાગ, ગુંદર ૧ ભાગ.

ગુંદર સિવાય બાકી બધાને તાંબાના
વાસણમાં મુકી ઉકાળો. જ્યારે પુરતા થેરા
રંગની શાહી બની મુકે ત્યારે સુકા પદાર્થ
ઉતારી, તેમાં ગુંદર ઓળગાવી લો.

લોખંડ પર કોતરકામ

લોખંડ થા પોશાક પર ફેલરકામ કર-
વાની એક સરળ રીત એ છે કે પહેલાં
લોખંડ થા પોશાક પર મીણનો થર લગાડી,
પછી તેજ મધુ જેવા કાષ્ઠ સાધન વડે જેની
આકૃતિ કોતરવી હોય તેવી એ મીણમાં પાડવી
અને પછી સુગંધારનો તેજાબ તેની ઉપર
રેડી, થોડીક મિનિટો લગી રહેવા દેવા એટલે
તે આકૃતિ જેવું કોતરકામ ધાતુમાં થઈ જશે.
પછી ધાતુને પાણી વડે ધોઈ, ઉપર લગાડેલો
મીણનો થર કાઢી નાખવો એટલે બસ.

વા—તેલ

(૧) મીઠું તેલ ૧/૨ પાઇન્ટ, સુરોખાર
૧ ઓંસ

સુરોખારની છુકી કરી, તેજમાં નાખી મેળવો.
(૨) મીઠું તેલ ૧ પાઇન્ટ, ટીકમર
આરનિકા ૨ વચકી ચમચી (Table Spoon)
જેલું.

આ બેઉ તેલો સંધિવા વ. ના દર્દ પર
માલિશ કરવા માટે વપરાય છે.

વેસેલાઇન પોમેડ

ઉદા અને તાઝી ચરબી ૨૫૦ ભાગ,
સફેદ મીણ ૨૫ ભાગ, વેસેલાઇન (પેટ્રોલિયમ
જેલી) ૨૦૦ ભાગ, ઓઇલ બર્ગેમોટ ૧૦
ભાગ, ઓઇલ લાવેન્ડર ૩ ભાગ, ઓઇલ
જિરેનિયમ ૨ ભાગ, ઓઇલ લેમન ૨ ભાગ

પહેલાં ચરબી, મીણ અને વેસેલાઇનને
બેતરતાથ પર પીગળાવી એકત્રસ કરી લો
અને પછી તેમાં બધી જાતની સુગંધીઓ
મેળવો એટલે પોમેડ તૈયાર.

સફેદ ધાતુ (White Metal)

૧-તાંબુ ૭૫૦ ભાગ, નિકલ ૧૪૦ ભાગ,
લ્લેક કોપાલ્ડ ઓક્સાઇડ ૨૦ ભાગ, કચ્છ
૧૮ ભાગ, જસત ૭૨ ભાગ.

બધાને મેળવી, પીગળાવો.

૨-તાંબુ ૫૫ ભાગ, નિકલ ૨૬ ભાગ,
જસત ૧૬ ભાગ, કચ્છ ૩ ભાગ, લોખંડ
૨ ભાગ.

૩-ગીચું ૧૦ ઓંસ, બિરમચ ૧ ઓંસ,
અનિમની ૪ રૂમ.

સાઇકલ માટે કાળો રંગ

અગર મામી ૮ ઓંસ, અગરોનું તેલ
૪ ઓંસ, એફેલેટમ ૧૩ ઓંસ, રાગન
૧૩ ઓંસ, ઓઇલ તર્પેન્ડાઇન ૮ ઓંસ.

અગરોના તેલને મુઝે ચઢાવી, ઉકળવા
દે. પછી તેમાં તર્પેન્ડાઇન સિવાય બધા
પદાર્થો નાખી, જ્યારે તે જથ્થા ઓળખી જાય
ત્યારે વાસણને સુકા પરથી ઉતારી જામ, તેમાં
થોડું થોડું કરી બધું તર્પેન્ડાઇન ઉમેરી દો.

(નોંધ:- તર્પેન્ડાઇનના ઝડપથી સળગી
ઉડેલો પદાર્થ હોઈ, ચુપાચી ખુબ દુરંદ રાખવો)

-: થોડાક અભિપ્રાયો :-

...દરેક પુસ્તકાલયમાં આ પુસ્તક હોવું જ જોઈએ એટલુંજ નહિ પરંતુ તે વિશેષ વચાવ જોવી પેરવી મંત્રીઓએ કરવી જોઈએ...

“પુસ્તકાલય” માસિક (વડોદરા)

.....આમાં પ્રગટ થયેલી પુસ્તકોને રાખી અને ઉદ્યોગોના પ્રચાર માટે ઉભી થઈ શકે તેવા યોગ્ય ઉત્તેજન આપી, ગ્રામ ઉદ્યોગોને મદદ કરવામાં સાથ અને સહકાર આપવો જોઈએ... “ગ્રામ જીવન, સહકાર” અને એવી”

માસિક (વડોદરા)

.....ધરમધુ દુનરોનાં આ ભવનાં દેખાતાં પુસ્તકો આપણે ત્યાં ધણાં બદાર પડ્યાં છે અને હજી એ તેવા નહેરોનાં ચોક્કાં કાચે બદાર પડે, પરંતુ આ પુસ્તકની વિશેષતા તેમાં મુકેલા પ્રયોગોજ માત્ર નથી, પણ જુદા જુદા વિષયોના સાર અને અનુભવી લેખકો પાસે લખાવેલા લેખોને સંમીલિત આ પુસ્તકને વિવિધતા બહુ બતાવવામાં આણું છે, તે છે...

“રૂપીવાર” સાપ્તાહિક (મુંબઈ)

.....લેખકોને માટે આમાં તાલિયુરંગના પરસેવાની રોટલી રજાતું માગદયન છે...

“જન્મભૂમિ” દૈનિક (મુંબઈ)

.....ગુજરાતના લેખકો આમાંથી એક દુનરોને અબલો કરી જીવનના મુખી જિંદગી માળી રાઈ એના ઉદ્યોગો આ પુસ્તકમાં બતાવવામાં આણ્યા છે.....

“મહાગુજરાત” સાપ્તાહિક (કરાંચી)

.....શ્રી. મુનજી કાનજી ચંવિદાએ “નકા-મરક દુનરો”નો પહેલો જાન ગુજરાતીમાં બદાર પડી ગુજરાતી સાહિત્યની તે હીક પણ ગુજરાતના અનેક લેખકોની નેહા વચર રખડતા ધુવાનોની-મુંદર સેવા બજાવી છે.....

“રૂપી વેપારી ચેમ્બર” માસિક

(મુંબઈ)

.....આવું રાષ્ટ્રીય પુસ્તક એ રૂપિયાની ટિપ્પો મળે એ ખરેખર સરવૈજ દેખાય...

“કમર” માસિક (મુંબઈ)

“દેશના છોકરા અને છોકરીઓને પ્રથમ પેટ લેવાનો રસ્તો બતાવી આપવો જોઈએ.”

શ્રી કાકાસાહેબ કાલેલકર

મુંબઈ સરકારના ડેપુટી કમિશનર અને વડોદરા રાજ્યે મંજૂર કૃતિ છે.

ધેર બેકાં પૈસા કમાવા મંગાવો !

શ્રી કર્ણ વેપારી મંડળના પ્રમુખ, શ્રી કુંગરદી ધરમશી સંપતના ‘આમુખ’ સાથે

નફાકારક દુનરો

ભાગ પહેલો

નિર્મુક્તો અને અનુભવીઓએ લખેલા વિવિધ દુનરોથી ભરપૂર પુસ્તક

જેના વિષે દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક, Industrial India, વિજ્ઞાન, કમર, મુખ, બર્મિ, પુસ્તકાલય, બુદ્ધિમદ્ધ, ચિવમય જગત, અધ્યત્મ, કિસાન, એવીવાડી વિજ્ઞાન, માંજવન-માય, સદેશ, સિંધેસેવક, મહાગુજરાત. The Financial News, દુનકાળ, માગજીવન, મુંબઈ સમાચાર, જય કર્ણ, દાંડીઓ, પ્રતાપ, વોકવાળી. વગેરે પત્રોએ ઉત્તમ અભિપ્રાય આપ્યા છે.

ઉમ્મદા એટીક કાળજી અને મુંદર જાણ જતાં

દિંમત માત્ર ૨ રૂપીયા.

ટપાલ ખર્ચ માફ.

એનેજર,

શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા

પોસ્ટ સીલગરા (જાન્યુ-૧૯૨૭)

વિશેષ ખાત્રો માટે ગીજ અભિપ્રાયોની પત્રિકા મફત મંગાવો !

લેખક:-જનાબ હરિકૃષ્ણ વ્યાસ સાહિબ

[ફેબ્રુઆરી અંકના પૃષ્ઠ ૭૧થી ચાલુ]

- (38) GEOGRAPHY, GEOMETRY, germ, German, gild, gimlet, gin ginger, girder, GIRL, GLASS, globe, glue GLYCERINE, GO.
- (39) GOD, godown, goggles, GOLD, golden, golf, GOOD, gorilla, GOVERNMENT, governor, grade, graduate, grammar, gramophone, grand, grand-father.
- (40) Grant, GRASS, gratuity, greedy, GREEN, GREY, grind, GROSS, ground, ground floor, ground-glass, group, GUARANTEE, GUARD, guard-room, guardian.
- (41) Guest, guide, gunies, gun-metal, gutter, gymkhana.
- (42) HABIT, HAIR, HALF, half-caste, half tone, hall, hallo, HAND, hand-bag, handbill, hand book, hand-made, hand-SHAKE, hand-WRITING, hand-kerchief, handle.
- (૩૮) ભૂગોળ, ભૂમિતિ, જંતુ જર્મનીનો વનની, ગીમેટ કરવું-મેનું ચગરવું, ગીરોટ-સારડી, ર પીંખવાનો સંચો, આદુ, ડાપરાનું વજન ગીઝનાર મોલ વ., ડોકરી, કાચ-ગાયનો પ્પ.મો, પૃથ્વીનો ગોળો, સરસ, ગ્લીસરીન-મીઠો તેથી પદાર્થ, જરુ.
- (૩૯) મુશર, ગોદામ-વખાર, મોદા કાચવાળા ગરમા, સેનું, સોતેરી, ગેલ્ફની રમત, સાફ, વાંદરાની એક જાત, રાજ્ય વ્યવસ્થા, રાજ્ય ચલાવનાર મુખો, ચડતો ઉતરતો કમ, યુનિવર્સીટીની ડીમી પાળો, વ્યાકરણ, ગ્રામોફોન વાજું, ભપકાદાર, પિતામહ.
- (૪૦) ગ્રેસાની મદદ, ધાસ, નોકરી ડોકરી વખતે મળતી ભેટ, કંજુસ, લીધું, રાખોડી રંગનું, દળવું, ગ્રસ-૧૪૪ નંગ, જમીન, ભેવિતગીધું, અધારીયો કાચ, સમુદાય, જમીનગીરી-ખાતરી, ગાર્ડ-:ફાક, ગાર્ડ લોકોને આરામ માટેની ઝોરડી, વાલી.
- (૪૧) મહેમાન, રસ્તો ખતાવનાર-મોગીયો-અર્થની ચોપડી, ગીની, બંધુક ખતાવવાની ધાતુ, પાણીની નિકાસની ચોરી, કસરત શાળા
- (૪૨) ટેવ, વાગ, અધું, જુદી જુદી કેમના માતા પિતાથી ઉત્પન્ન થએલ-હિંદી ખિરની, રંગની ઝાંચ, ઝોરડો, દહવો-સંભોધનનો શબ્દ, હાથ, હાથમાં રાખવાની થેલી, ફરફરીયું-હેડગીઝ, નાની સમવડ ભરેલી ચોપડી, હાથે જતાવેલું, હસ્તધુન, હસ્તાક્ષર, રમાલ, હાથો.

- (43) **HAPPY, HARBOUR, HARD, hardware, harmonium, harness, HAT, headache, heading, head-quarters, health, HEALTHY, hear, heart, hero, heroine.** (૪૩) **મુખી, ખંદર, કાણું-અધરું, લોખંડો સામાન, વાજીર, ઘોડાનો સામાન, મોટી ટોપી, માથાનો દુઃખાવો, મથાણું, મુખ્ય મથક, તંદુરસ્તી-તબીબત, તંદુરસ્ત, સાંલગણું-સાંલગો કાલ-છગર, વાતોનો નાથક, પાતોની નાવિકા.**
- (44) **HIGH, highness, hill, Hindu, hinge, hip, HISTORY, hit, hockey, holder, HOLE, holiday, home, honey, honey-moon, honourable, hood.** (૪૪) **ઉંચું-ઉંચા પ્રકારનું, મહારાજાઓનો ઇરકાબ, ટેકરી, હિંદુ, મળગરું, હીપ હીપ હુરે ભોલાવવાની સરખાત, હતિહાસ, મારતું, ઝેડીદડાની રમત, પકડનારી વસ્તુ-ટાંક રાખવાનું સાધન, કાણું, તહેવાર, ઘર, મધ, લગ્ન પછીનો આનંદનો સમય, માનનીય, ઉપરનું ઢાંકણ.**
- (45) **Hook, hookah, hopeless, horn, HORSE-power, hosiery, HOSPITAL, hostel, HOTEL, HOUR, houri, HOUSE, howdah, humbug, HUNDRED, hundredweight, Hungarian.** (૪૫) **આંકડીયો-નકુચો, હોકા, આસા ધિનાનું, શીંગડું-શીંગડાં જેવું અવાજ માટેનું યંત્ર, ઘોડાનું બળ-એંછનના બળનું માપ, મોટું વગેરે સામાન, દર્દીની સારવારનું સ્થળ, જમવાનું સ્થળ-પીંડી, આ ઘર, કબાક, હુરી-પરી, ઘર, હોદ્દા-અંબાડી, ધત્તિંગ, એક્સો, હંડવેટ, હંગરીનો વતની.**
- (46) **Hungry, hunting, hurrah-hurray, hurricane, husband, hydrogen, hypnotism, hypnotist, Hysteria.** (૪૬) **ભૂખ્યો, શિકાર, પુશાલીનો પોકાર-પકાર, તોફાન-વાવાઝેરું (હુરીકન), પતિ, હાઇડ્રોજન વાયુ, મનઃ સક્રિયતા કાબુમાં લેવાની વિદ્યા, હિપ્નોટીઝમ કરનાર, માનવતંત્ર ૬૨૬.**
- (47) **ICE, ice-cream, IDEA, idiot, ill, illness, immediately, IMPERIAL, IMPORT, IMPORTANT, importer, IMPOSSIBLE, INCH, income, income-tax, indecent, indent.** (૪૭) **ગરમ, બરફથી દારેલી મસાઇ, વિચાર, મૂર્ખા, માંદું, માંદગી, તરત, બાદશાહી, આયાત, અગત્યનું, માલની આયાત કરનાર, અશક્ય, ઇંચ, આવક, આવક વેરા, અસંભવ-અસમ્ભવ, નેહતા માલની યાદી-ઇન્ડેન્ટ.**

BASIC ENGLISH

જાતે બેઝિક ઇંગ્લિશ શીખવા ઉચ્ચનારા ગુજરાતી બહુઓ માટે બેઝિકના પ્રખર અભ્યાસીને દાસે દસે ધણું વિવિધ સાહિત્ય તૈયાર થયું છે, જેમાં ૩૧. ૫ માર્ચ ૧૬ પુસ્તકો મળી શકે એવી યોજના છે અને એમાંના એકે વિના તમારે નહિ આવે. અજમાયશ દાખલ એકજ પુસ્તક : Guide to Basic Step by Step Part I (પોસ્ટલ પેડિંગ સહિત કિંમત રૂ. ૧૦-૨-૬) મંગાવી જુઓ એટલે એ પુસ્તક તમને મળે તે દિવસ તમારી છવનકયામાં જાણ અસરે લખવા લેવો બની જશે.

બેઝિક ઇંગ્લિશ ક્લાસ-લાહી (કાલિયાવાદ.)

શિયાળાની મવસમ એટલે તનદુસ્તી મેળવવાનો સમય

— એને માટેની પાંચ ઉપયોગી દવાઓ —

[૧]

અરકે મા-ઉલ-લદમ અંબરી

ખામુલખાસ તુયુરી

શિયાળાની મોસમ માટે ખાસ ઉપયોગી
ગીઝ હોઇ, એના સેવનથી અશક્તિ દુર થઇ,
ખુરશી, ખરચેલી સકિત પાછી આવે છે.
સ્વાસ્થ્ય હોઇ થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી વધારે
અસર દેખાડે છે.

દીમત ગોળી ખાટલી ૧ ના રૂ. ૩-૦-૦

[૨]

અરકે મા-ઉલ-લદમ અંબરી ખામુલ

ખાસ તુયુરી દે આતિશાદ

આ મા-ઉલ-લદમ નાં ૧ થી પ્રમાણ
અસરકારક હોઇ ખાસ વાપરવા જેવી વસ્તુ છે.

દીમત ખાટલી ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦

[૩]

લુખુબે કુખીર

સરદીની મવસમમાં ઉપયોગ કરવા લાગક,
ધાતુ વધારી, ઘટ વીધે બનાવી, ખરી અને
કાપમની શક્તિ ટકાવનાર આ પાક અમારા
દવાખાનામાં ગતી દેખેજ હોય જનતું હોઇ
વાપરવાની ભલામણ છે.

દીમત નં. ૧ તોલા ૧ ના છ આના

„ નં. ૨ „ ૧ ના આદ આના

[૪]

લુખુબે મુશકિને ખાસ યા

દાદુએ એહતિલામ

અમારી આ મશહુર ગોલીઓ વિરે એટ-
લુંજ જાણવવાનું બસ થશે કે જેમનું વીધું
પાતળું પડી થયું હોય, શરીર તવાઈ એટલે
શીકા નિમેજ થઇ ગયો હોય તેમને માટે
આશિર્વાદ સમાન છે.

દીમત બાર ગોલીના બેઃ આના

[૫]

લુખુબે મુકવિએ મુશરિક

અમારી આ મશહુર ગોલીઓ કાઠ પલ
રીને નુકસાન ન કરતાં તાકાત વધારે છે અને
ધાતુને પુષ્ટી આપી કુદરતી ટકાવ કરે છે.

દીમત બાર ગોલીના રૂ. ૧-૮-૦

વધુ જાણવા માટે મોટું ઘર ઉપયોગી ૧૫૦ પાનાનું સચિપત્ર સવા બે આનાનો ટીપ્પટનીડી મંગાવી શો.
સખો:—મેનેજર,

દવાખાના મુઈન સિહત, (રચસ્ટર્ડ) નં. ૧૩, રાંછીતાલાન-મુરત.

વેપારી-માનસની સ્વપ્ન
સફરે મને ઘણું ઘણું શીખવ્યું
છે-એવું એવું શીખવ્યું છે,
જે જો બધા વેપારીઓને
શીખવા સકાય તો વેપારી
દુન્યામાં સંભળાઈ રહેશે
કોલાહલ ધણે અંશે શાંત
યુધ્ધ બનવ.

સાત નિયમો

૧

હું એક દુકાને ગયો. મેં અમુક ચીજ
ખરીદી. વેપારી તેને કાગળમાં પીટાળી રહ્યો
હતો ત્યારે મેં, માનવ સ્વભાવની સહજ
એવી હમદર્દીથી પુછ્યું:

"વેપાર કેમ ચાલે છે ?"

અને જવાબમાં, તમે શું ધારો છો, મેં
શું સાંભળ્યું હતું: "આજાર ખુલ્લો, સારો
ચાલે છે" યા 'ડીક હીક ચાલે છે, ખાસ
નયિનના નથી" એવું કશું ? નહિં ! વેપારી
એ તો તરતજ શેઠજી, રહ્યા આરંભી
હીધા. તેણે વેપારની ખરાબ હાલત, નરકરોની
ખુમારી, તેમના નિમકહરામી, તેમના નખરા,
મદકોની લુચ્છાઈઓ, ખોટા ધરા લેણા વ.
વ નું એવું લાંબુ ઘરનાન બોલી દીધું કે
સાચે સાચ હું અકળાઈ ગયો. મેં તરતજ
નિયમ પાઠ્યો કે :

વેપારીએ આહુકની સામે
પોતાના શેઠજી રહ્યા ન લેઈએ.
તેણે આહુક સામે પોતાનો ગિહરો
હસ્તો રાખવો લેઈએ.

૨

બીજી દુકાને જઈ જોઈું તો દુકાન શી
હતી, જાણે નરા જુના, સારા નરસા, યોગ્ય
અપોગ્ય માલનું પ્રદર્શન હતું ! મેં તરતજ
મોંઘ કરી કે :

વેપારીએ પોતાની દુકાને
વેચી સકાય અને આહુક સતોપાય
એવો ઉમ્મદા માલજ રાખવો લેઈએ.

૩

ત્રીજી દુકાને એક નવીજ
વાત જોઈ. જે ચીજો પૂરી
અને બીજી દુકાને એક આને
વેચાતી હતી, તે અહિં તથા
પૈસા અપાઈ રહી હતી. દેખીતું
હતું કે એ વેપારમાં નફો ન
હતો, ખોટજ હતી. મેં તરતજ

નકી કરી લીધું કે :

વેપારીએ હફારના નફાનો
લોભ રાખવો ન લેઈએ, તેમ ગળા-
કાણુ ફરીફારમાં ઉતરી, ખોટ પણ
નોંતરવી ન લેઈએ.

૪

ચોથી દુકાનની તે થી વાત ? જે ચીજ
જુઓ તો જુની દેશનની ? જે માલ તપાસો
તે વીતેલા સમયનો ! દરીદ્રત એ હતી કે
દુકાનદારે આગલા વર્ષેએ હફારનો માલ
ખરીદી લીધો હતો અને તે વેચી ન સકાતો,
હજી લગી દુકાનમાં ધર જમાઈ બની પડ્યો
પાયથો રહ્યો હતો. પરિણામે દુકાનદાર કો
પૈસાની છુટ ન હતી કે તે નવો માલ ખરીદે
અને એ તો સ્પષ્ટ છે કે એવા જુના માલના
માલકો જાગેજ હોય છે. તેથી, એ દુકાન
શી હતી, પુરાણા સમયના માલનું મુજિવમ
હતું ! મેં તરતજ મનમાંજ મોંઘ વાળી
લાંબી કે :

વેપારીએ હમેશ અમુક હફ-
માંજ રહીને માલ ખરીદવો લેઈએ
અને તે જાને તેમ ઝડપથી વેચી
નાખવો લેઈએ. વર્ષ વીતતાં, જુનો
માલ પડ્યો ન રહે તે માટે જુર-
સ્ત હોય તો એવો જુનો માલ
નફા વિના-ખરીદ ક્રીમતેય-તરતજ
વેચી કાઢવો લેઈએ.

૫

મને રખરના હાથ-મોળની ઝુરત હતી મેં એ માટે એ ચારે દુકાનદારોને પૂછ્યું. જવાબ મળ્યો કે એમાંનો અમારો માલ કાંતે આવનાર છે. તમે કાંતે આવો તો અમે આપી સકીશું. મેં તેમના વાવડા સાથે માન્યા હું ત્રીજે દિને ખરા બપોરે લાંબી મંજલ કાપી, ત્યાં પહોંચ્યો તો એકે દુકાનદારનો ‘માલ હજી આવ્યો ન હતો. કોઈએ એક બહાવું બતાવ્યું, તો કોઈએ બીજું. હું સમજી ગયો કે એ વાવડો પણ ખરો ન હતો અને એ બહાના પણ ખોટા હતા. મેં તરતજ નિયમ સ્થાપ્યો કે :

૧. વેપારીએ પાળી ન સકાય એવાં, બહા બોધને ખોટા, વામદા કરવા ન બોધ્યો.

૬

કંદાળીને ત્રીજે દિને પાંચમી દુકાનની મુલાકાત લીધી. બેયું તો દુકાનદાર પોતાના એક આહક સાથે રકબકમાં મરાયુષ્ય હતો. તપાસ કરતાં જણાયું કે આહકે નવું નંખરના મોળ મંગાવ્યા હતા. દુકાનદારે, આહકને પાછો ન કાઢવાના અત્યંત શુભ હેતુએ (!) અને પોતાની કંને નવું નંખરના મોળ ન હોવાને કારણે સાઝ નવું નંખરના મોળ, તેની ઉપરની નંખરવાલી ટિકિટ કાઢીને મોઢલી આપ્યા હતા. આહક આજે પાછો આવ્યો હતો કારણ કે એ મોળ તેના ઉપયોગ માટે નકામા હતા. વેપારીનું માનવું હતું કે અર્ધા નંખરનો ફક્ત એટલે કશુંજ નહિ અને વગી, વેચેતો માત્ર પાછો તો લેવાય નહિ—એ કે મોળ, તેની ધડી પણ ખોટા વિના તફન અકબંધ હતા—એટલે આહકે એ ગોટા માપના મોળ યા વાપરીજ કાઢવા યા તેના પગ ગોટા થાય ત્યાં લગી સંઘડી રાખવા ! વેપારીની

નજરે આ સાધારણ વાત હતી, પણ મારી નજરે એના જેવો યુનાદ બીજો કશો ન હતો. મેં તતજ મોંઘપોથી કાઢી, મોંઘ કરી કે :

વેપારીએ આહકોને શિકાયતનો સબબજ ન આપવો બોધ્યો; છતાં કોઈ પણ કારણસર અને જ્યારે જ્યારે એવો સબબ નીકળી આવે ત્યારે વેપારીએ બની સકે તેવી રીતે તેને દુર કરી, આહકને સંતોષવો બોધ્યો.

૭

એજ દહાડે એક બીજી ન્હાની દુકાનની પણ મેં મુલાકાત લીધી ત્યાં વળી નવુંજ કોતુક જોયું. મેં એક ફર કોટનો ભાવ પૂછ્યો દુકાનદારે પચાસ રૂપિયા કહ્યા હું સમજ્યો કે અદિય બીજા ટેકાણા પેટે એકજ ભાવ દરો. મને આટલો ગોપી કોટ ખરીદવો પરવડે નેમ ન હતો. મેં આજાર સાથે ના પડી આજવા માંડ્યું. દુકાનદારે મુને પાછો બોલાવ્યો અને વિના કારણે પોતાના મારા અને પોતાના બાળકોના સમ બાઈને બારમાં બબ્બે બબ્બે યા ત્રણ ત્રણ રૂપિયા બાજા કરવા માંડ્યા. મારા નાં કહેવા છતાં, તે વારંવાર સમ ખાતો જતો હતો અને કોટનો ભાવ ૫૦ થી ૪૮, ૪૮ થી ૪૫, ૪૫ થી ૪૩ અને ૪૩ થી ૪૦ રૂપિયા લગી ઉતરી રહ્યો હતો. મને આવા અપ્રમાણિક સમ ખાનાર વેપારી પર ખુબજ નિરસ્કાર વહુટ્યો મેં નક્કી કર્યું કે :

વેપારીએ કદી પણ ખોટા સમ બાઈને પોતાનું નૈતિક ધોરણ બગાડવું ન બોધ્યો.

જીવન

આહકની ક્યાંદો

આહક અને વેપારી વચ્ચેના સંબંધો જાળવી રાખવા હોય તો આહકને ક્યાંદ કરવાનો મવકાન્ત ન મળે એવું કરવું જોઈએ. છતાં, વેપારી અને તેના સહકારીઓ પણ અતે માનવ સ્વદ્ધ એવી ભુલનો પાત્ર તો હોય છે. તેઓ કદાચ કંઈ ભુલ કરી એસે અને તેથી આહકને ક્યાંદ કરવાનો મવકા મળી જાય એ સંભવિત છે. એમ પણ બને છે કે આહક પોતે વહની, સંકારીત અને ચીરડાઈ હોઈ, તે હરહમેશ અને હરકાઈ સાથે છીંડા શોધતો ફરે છે. એમ છતાં, એ કહેવું વાજબી નથીજ કે આહકની ક્યાંદ માટે વેપારી જવાબદાર નથી. તે અવશ્ય જવાબદાર છે; કાનુની ધોરણે તો નહિ પણ નૈતિક અને વેપારી ધોરણે ખરોજ. તેણે આહકને સંતોષ મળે તેમ કરવું જોઈએ.

ધણી વેળા આહકની ક્યાંદો માહકની પોતાની ભૂલ યા ગયર સમજાવી ઉત્પન્ન થાય છે, તો કેટલીક વેળા વેપારીની ભૂલ હોય છે. વેપારીની ફાઈ છે કે જ્યારે કાંઈ મહક ક્યાંદ કરતો આવે તો—

પ્રથમ તો તેની ક્યાંદ કાળજીપૂર્વક સાંભળી અને સમજી સે.

પછી આહકને ક્યાંદ કરવાની તકલીફ થઈ, તે બદલ દિલગીરી પ્રદર્શિત કરે. પછી આહકની ક્યાંદ વાજબી હોવાનું સ્વીકારે અને

ત્યાર પછી આહકને ખાત્રી આપે કે તેને પુરતો સંતોષ મળે એવો તેણે કાદવામાં આવશે.

આટલી પ્રાથમિક વિધિઓ પછી, વેપારીએ ક્યાંદની જોડાણમાં જરૂર જુરરી છે. તેણે—

પ્રથમ તો ક્યાંદ કેટલી અંશે ખરી છે, તેની તપાસ કરવી જોઈએ. •

પછી, એ ખાત્રીમાં ભુલ કાની છે, તે શોધવી જોઈએ.

પછી, એ ભુલનો બદલો કેવી રીતે વાળા સકાષ તે નક્કી કરવું જોઈએ અને—

ત્યાર પછી, એ વિષેના ખુલાસા સહિત, ક્યાંદનો વાજબી અને સંતોષકારક ઉકેલ આહક સામે રજૂ કરવો જોઈએ.

કાંઈ પણ કાલતમાં વેપારીએ આહક પર ઝરસે થવું ન જોઈએ. આહકની ભુલ હોય તો તેને ધીમેથી સમજાવી દેવી જોઈએ પણ કડવા વચનો અને કટાક્ષો કરવા ન જોઈએ.

આહિરાત-ટવ

મરઘીમાં ખાસ પ્રકારની અકલ હોવાનું મનાઈ નથી, છતાં તે દરેક વેળા ટુંકુ આપ્યા પછી કુકડે કુક કરી, તેની આહિરાત કરે છે; મરઘાનેવ ખાસ કડાપણુ ધરાવ્યા વિના કુકડે કુક કરવાની ટવ છે.

અધેડાન્તે સોયી વધુ વળોડાયલા પ્રાણી-ને પોતાની હાંમિરીની ખબર આપવા કોંકિયાની ટવ છે;

મધમાઓ બણુ બણુ કરે છે, અને આખલા પણ હોંકારા પાડે છે;

કૂતરો ભસે છે, કાગડા કો કો કરે છે અને કચ્છતર અને ખતકો ફ ફ કરે છે

માર પોતાનાં પીંછા ફેલાવી, અવાજ કાઢે છે અને ભુલભુલ ગાય છે

છતાં

હંસાન-કુદરતની તે ઉત્તમોત્તમ કૃતિ-પોતાના વેપાર-ધંધાની આહિરાત કરવાની કુદરત વારંવાર ભૂલી જાય છે અને તેને ટવ બનાવવો નથી, એ નરી અજાણ્ય નથી શું ?

ઉઘરાણી-પત્રો

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

અનુવાદક : જનાબ હરિદ્રપ્પુ વ્યાસ સાહિબ

[નોંધ : 'કુમર' માસિકના જન્યુઆરી અંકમાં જે ઉઘરાણી-પત્રોના નમુના આવેલા, તે વાંચતાં તેના લખનારાઓએ જે ભેલું 'ખટાણું' છે, તેને માટે માન હવે ન થયું અને તેથી એક મિત્ર આગળ તે પત્રોની મેં પ્રશંસા કરી. પણ કમનસીબે તે મિત્રને અંગ્રેજ આવડતું ન હોવાથી તે-મારા આનંદમાં ભાગ પડાથી રોક્યા નહિ. એટલે વિચાર આવ્યો કે આ માસિકના એવા યજ્ઞ ધણા વાંચકો દ્વારા, જેમને અંગ્રેજ વાંચતાં આવડતું ન હોય, અથવા તે બેઝિક ઇન્ડિયા જેવી સારી ભાષા શીખવાનો પણ જેમણે હજી સુધી પ્રયાસ ન કર્યો હોય, અને તેઓ આ પત્રોની મગાથી વચિત રહે એ અને ન રચ્યું એટલે એવા વાંચકોની તાજ માટે એ પત્રોમાંના પહેલા ૧૦ના અનુવાદ આ તીથે આપ્યા છે.—અનુવાદક]

[૧]

શેઠ સાહેબ,

છરાહો સરસ હોય, પણ તે મુજબ વર્તન કરવામાં ન આવે તો તેની કિંમત રહેતી નથી. અમે જાણીએ છીએ કે અમારા રા..... ના ખીલ ખાખત આપનો છરાહો ધણો સરસ છે. આપ તે નાણાં ચુકવવા છરાહો કરાવો છો. પણ કોઈ કારણસર-હજી આપ તેમ કરી શક્યા નથી.

આ દિસાળ પહેલી તકે ચુકવવા માટે અમે આપને વિનંતી કરીએ છીએ, એવું કારણ એ નથી કે આપ તે ચુકવશો, એ જાગજાગી અમેને સગીરે શંકા છે. જે આવી નાની મુતી રકમ આપ જેવા એકનીજ પામેથી સેવાની જાકી રહી હોય તો કાંઈ ફિકર ન હતી, અને અમે હજી પણ વધુ ઉધાર ખીરી શકત.

પરંતુ અમારે ઉધરાવવી જાકી રહેલી નાની નાની રકમોનો એકંદર આંકડો જાડુ મોટો થઈ ગયો છે અને તેથી અમારું દેણું ચુકવવા, નોકરોના પગાર કરવા, રોકડ ખર્ચ કરવા, નફાકારક માલ સેવગા ખરીદી લેવા-અને ઘણી ધૂખવવા, એ બધામાં અમને જાડુ મૂકેલી પડે છે.

માટે આપના સુદર મરામતે આપ કાર્યનું

રૂપ આપશો અને રૂ.....નું ભરણું આજેજ મોકલી આપશો ? આમાર !

હી.

[૨]

શ્રીમાન,

આપને યાદ છે કે નાનપણમાં નિશાળેથી થેર પાછા ફરતી વખતે કરવાનું કાંઈ કામ આપને સોંપવાનું હોય ત્યારે આપનાં સગાં આપને અંશુકે દોરો ખાંધી આપતાં, જેથી યાદી તાજ રહે !

આપણે ધણી વખત નાની વસ્તુઓ ભુલી જઈએ છીએ અને તેથી આપને યાદી આપવા માટે અમે આ સ્મરણ-ચિન્હ મોકલે છીએ છીએ, જેથી આપ એ નાણાં ચુકવવાનું જુલો ન જાયો.

અમને આશા છે કે યોડા જ વખતમાં આપના તરફથી અમને સમાચાર મળશે. દોરી ખાંધી લેજો, એટલે પછી જુલ નહિ યાવ !

હી.

[૩]

ભાઈશ્રી,

જમુની માએ પોતાના પુત્ર આગળ એક વ્યાખ્યાન આપ્યું અને તેને કહ્યું કે

(૧) આ કાગળની સાથે દોરીનો એક કડકો મોકલવા ઉઃ સ્મરણ ચિન્હ તરીકે !

તેના દરેક કામની જાણુ ધધરને રહે છે, અને તે જ્યાં જાય ત્યાં તેની પાછળ ધધરની નજર રહે છે.

પછી તો બચુ સરમીદો બની આવ્યો જતો હતો; તેના વફાદાર કુતરો તેની પાછળ પાછળ ચાલવા માંડ્યો. ખાંચો વળતા બચુએ કુતરાને જોયો એટલે યુરસે ચઢ બોલ્યો: “ધેર જ અને મારી પાછળ આવતો એટકી જ. ધધર મારી સાથે કાયમ રહે છે એટલું જમ નથી કે ને વળી તારે પૂછું પટપટાવતુ પાછળ આવવું પડે ?”

હવે, અમે આપને વધારે તરદી આપવા માગતા નથી. માત્ર એટલીજ યાદી આપવા માગીએ છીએ કે સાથેના જરતીયાંની બે નકસો અમેએ અગાઉ મોકલી છે અને તેનો નિઃશ્વ આપ વહેલી તકે લાવશો તો અમને આનંદ થશે.

આપ અમને ક્યારે આભારી કરશો ?
હી.

[૪]

શ્રીમાન ભાઈશ્રી,

અહિની રચાનિક કોર્ટમાં થોડા વખત પહેલાં એક ઉધરાણીનો દાવો આવેલો. મુજ દેવું તો રૂ. ૭૦૦ હવું, પરંતુ એ પતાવટ માટે કેસ વકીલોના હાથમાં ગયો અને સમન્સ બજાયાં અને સુનાવણી થઈ અને દેવાદારની મીલકત ઉપર હુકમનામું થયું ત્યાં સુધીમાં એ દેવું રૂ. ૧૫૦ રૂગી પહોંચી ગયું હવું અને એ બધું ઉવટે તો દેવાદારનેજ ભરવું પડ્યું.

આપને એમ નથી લાગતું કે અમે આપના તરફ સજ્જનતા વાપરી છે? અમે આપને મિત્રભાવે અને સીધી સાદી ભાષામાં કેટલીક વખત લખ્યું છે, કેમકે અમે-આપણે મિત્ર તરીકેજ રહેવા માગીએ છીએ. પરંતુ જો આપ એ રૂ. ૭૦ ભરવાનો પ્રવાસ ન

કરો તો અમારે અમારા બચાવ માટે કાયદાનો આશ્રય લેવોજ પડશે.

પણુ એને બદલે અહીં આવીને ખુલ્લી વાન કરી જાઓ તો શી દરકત છે? અમે વસ્તુસ્થિતિ ન સમજીએ એવા નથી. તમે અમારા તરફ એટલી સજ્જનતા વાપરો છો, એટલીજ અમે તમારા તરફ વાપરીશું. જો આપની રકમ એકી સાથે આપી શકાય તેમ ન હોય તો અમને ખરી રિથિતિ જણાવો અને અમે અમારાથી બનતી છૂટછાટ મુકીશું.

હવે અમે આપના જવાબની જરૂર આશા રાખીએ છીએ.

હી.

[૫]

શ્રીમાન શેઠશ્રી,

જુના જમાનાનો એક રાત્ર મિઠાસ કરીને હવે, તેની વાર્તા આપને યાદ છે? એમ કહેવાતું કે મિના રપર્સમાં અમલકાર હવે. જે કોઈ બીજાને મિઠાસ અડકતો તે સોનાની બની જતી.

જો એ મિઠાસના જેવી અમલકારીક શક્તિ અમારામાં હોત તો અમે આ કાગળ લખત નહિ રા...નું જે બીસ આપે અમને ચુકવવાનું છે, તે ભરપાઈ કરી દેવા માટે અમે તાકીદ કરત નહિ.

એક વખત કરાર થયો, એટલે તે પાળવોજ જોઈએ. જો અમે બેંકને નાણા ભરવાનું વચન આપ્યું હોય તો યોગ્ય વખતે અમારે બેંકમાં તે ભરપાઈ જોઈએ, નહિતર બેંક અમારી સામે કાયદાનો ઉપયોગ કરે. જો વેપારી કરારો વજુદ ચિનાતા બની જાય એને તેનો આધાર રાખી ન શકાય તો દુનિયાસરના વેપાર વ્યવહારે કંડુકું ભૂસ થઈને ભાંગી પડે અને તેથી અમારા લેણદારોને અમે વખતસર પૈસા આપી શકીએ એટલા ખ તર અમારા ગ્રહકો પણ અમને વખતસર પૈસા આપે

એની અમે આશા રાખીએ છીએ. આ તદ્દન વાળખી છે, નહિં શું ?

રમણ રીતે કહીએ તો, ધારે કે અમે આપની પાસે જે નાણાં માગીએ છીએ તેટલાં નાણાં આટલા લાંબા સમયથી આપ કોમની પાસે માંગતા હો, અને અમારે તેની જોટલી જરૂર છે એટલી આપને જરૂર હોય તો તે નાણાં મેળવવા આપ આપનીય બધી શક્તિનો ઉપયોગ કરો કે નહિ ?

તમે જરૂર એમ કરો જ. તો પછી બીજાઓ તરફથી આપ જેવું વર્તન સાહતા હો એવું વર્તન આપ અમારા તરફ પણ રાખો, અને શા..... અમને વગર હીલે મોકલી આપો.

હી.

[૧]

રોકેજી,

અમારું પત્રોના આપે જવાબ આપ્યા નથી. તેથી આ પત્ર ગેરવહે ન જાય એની ખાત્રી કરવા અમે રજીસ્ટર કરીને મોકલીએ છીએ. જેથી જો કદાચ અમારે કાયદાનો અશ્રય લેવો પડે તો આપને અમે જણાવું નથી એમ કહેવાનો જવાબ ન રહે.

અમારા લેણા ચતા શા..... ન ભરવાથી તમે તમારી પોતાની રિયલિટી કેવી કદંજી જનાવો છે, તેની તમને કદર નથી. જે દેવા-દાર પોતાનું બ્યાજખી દેવું વખતસર ચુકવતો નથી, તેનું નામ વેપારીઓ અને બીજાઓ -જેના પર તેને કટોકટીના વખતે આધાર રાખવાનો હોય છે-તેઓ પીળા પાના પર નોંધી રાખે છે. ખરેખર, પ્રમાણિક વેપારી તરીકેની તમારી આગતને આવો ધકકા પહોં-સાડવા તમે હચંચતા ન જ હો. તો પછી, આ બાબતનું તુરત મમાધાન કરવા પ્રયત્ન કરો, કેમકે જો એક અડધાડિયામાં દિસાજ

ચોખ્ખો નહિ થાય તો અમારો વજીલ વધુ રાહ જોયા વિના કામ ચાલુ કરશે.

આ બાબતનો નિવડો સારાસારીથી લાવવા અમે હજુ પણ તૈયાર છીએ. એટલે તમારે માટે સારામાં સારો રસ્તો તો એ છે કે અમને તુરત મળી જાય. જો કાંઈ કારણસર એમ ન બની શકે તો હેવટ આજેજ અમને લખી જણાવો કે તમે શું કરવા માગો છો ? શું કરવું તે હવે તમારેજ જોવાનું છે.

હી.

[૭]

મિત્ર,

ઉદ્ધરાણીના પત્રમાં નીચેની ત્રણ બાબતો હોતી જોઈએ, એમ હું માનું છું :

- (૧) તે ટુંકા હોવો જોઈએ
- (૨) તે મિત્રભાવે લખાયો હોવો જોઈએ.
- (૩) તે અસરકારક થવો જોઈએ.

આ પત્ર ટુંકો છે, તે મિત્રભાવે લખાયો છે. તેને અસરકારક કરવો એ તમારું કામ છે.

હી.

[૮]

મિત્ર મિત્ર,

આજ સવારે મારા દિસાખી ખાતાએ લાંબા સમયથી લેણા ઘણ ગમેલા દિસાખોનાં કાગળ મારા ટેબલ પર મુકી, અને એ બધું કામ વજીજના હાથમાં સોંપી દેવા ઇરાદો જણાવ્યો.

એ કિસ્સામાં તમારું નામ પણ જોતાં મને આશ્ચર્ય થયું. ઘણી વખત અમારા દિસાખી ખાતાને પૈસા પતાવવા માટે આકરા ઉપાયો લેવા પડે છે, કેમકે અમારા ચોખ્ખા કાગળોમાં ઘણા માહકો છે. તમે સમજી શકો તેવી આ વાત છે અને વસ્તુતઃ જ્યારે ઘણા પત્રો લખવા છતાં કાંઈ માહક તરફથી પૈસા ન આવે ત્યારે અમારે માટે

દુય બ્રશ એટલે બ્રિસ્ટલ—બ્રિસ્ટલ એટલે સુન્વરના વાળ !

મુસલમાન એને મુખમાં ન નાખે.

જ્યાં લગી એ છુપો લેદ હતો ત્યાં લગી ધપ્યું ધપાવ્યું;
હવે ભરમ ફૂટ્યો એટલે બ્રિસ્ટલ બ્રશને તલાક
નક્કી થઈ!

અમે એનો બદલો

મિસ્વાક

દ્વારા આપીએ છીએ.

એ બ્રશોમાં બ્રિસ્ટલ નથી,
નિર્દોષ રેશા છે;
એના ઉપયોગમાં શરણ લાગણી
પણ સચવાય છે અને મુખ તથા
દાંતની સ્વચ્છતા પણ થાય છે.
મુસલમાન એને બેધડક વાપરી રાકે છે

એ બ્રશ મિસ્વાક જેવા મજબુત છે — એ “મિસ્વાક” બ્રશ જેવા મુઘડ છે.

“મિસ્વાક” બ્રશોન વાપરો—મુસલમાન માટે “મિસ્વાક”

સોલ : મોડર્ન ટ્રેડર્સ : ૨૦૬, ફટલરી-ખાજાર
એજન્ટ : મુખમ—૩

અરસપરસ જાંધુવ વધારવો તે અમારો ધ્યેય છે.

ધી ઇસ્ટ ઍન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડ ડેવેલપરનો

કરછ—કાઠિયાવાડ ખાસ અંક

કદી જહાર પડેવ નથી તેવી અનેક હાકીકતો અને ફોટાઓ સાથેનો આ દેશદાર
ખાસ અંક કોઈ ધર્મ, કામ કે પક્ષના ભેદભાવ વિના આજ સુધીમાં કરછ અને
કાઠિયાવાડમાં દરેક દિવામાં શું અર્થિત થઈ જો, અને તેની અગ્રણી દેશ પરદેશમાં
શું કહ્યું છે તે જતાવવા સાથે આર્થિક દ્રષ્ટિએ વ્યાપાર ઉદ્યોગમાં ઉપયોગી થઈ પડે
તેવી ઘણી વિગતો ખાસ અનુભવ ધરાવતા ખાહોસ અને નામાંકીત કાર્પકોના
લેખોમાં આવવાની હોઈ, હમેશા સાચવી રાખવા લાયક થશે. કીંમત રૂ. ૨.

જલદી નામ નોંધાવો

અગાઉથી જોરકર મોકલનારને રૂ. ૧ (પોસ્ટેજ અલગ)

જોરકર સાથે નાણાં મોકલનારને રૂ. ૧ (પોસ્ટેજ મફત)

દિ. જહારના દેશો માટે રૂ. ૨ (અગાઉથી)

ખામમાં જાપવાના રૂ. ૨ (અંક મફત)

‘કમર’ને લગતા વિષયોના પ્રશ્નોના જવાબો અને કમવાર સુદૃઢ પ્રગટ થાય છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ પ્રશ્નોનાજ જવાબ મળી સકશે.

ટપાલ દ્વારા ખાતરી જવાબ જોઈએ તો, દરેક પ્રશ્ન દીઠ પાંચ આનાની (ખર્ચા : આઠ આના અને પરદેશ : નવ પૈની) ટીકાઓ જીડવી. [વી. પી. ના ઓર્ડર સ્વીકારતા નથી.]

૨૨૮૫-મિ. ર. ર : જાનનગર-આરીસા જનાવવાના મિત્રણોમાં, એમોનિયા ફોર્ટ ૮૮૦ ને જાહેરે ૬૧૦ પણ વાપરી સકે છે.

૨૨૮૬-જી. હુ : ભોંગીર-ટપાલની વપરાશો ટિકિટોનો વેપાર અને કરતા નથી.

૨૨૮૭-કા. ચં. શિ : કસોત્ર-ચાહીમાં વપરાતા રંગો માટે આદમજી ભાઈજી રંગવાળા, ૩૬૬ કાથા જાત્રા, મુંગઈને લખશે.

૨૨૮૮-અ. અ. : મુંગઈ-‘ખજાવાન આખો’ નામની ચોપડી મુંગઈમાં એન એમ. ત્રિપાઠી કમ્પની, કાલગાદેલી રોડ, મુંગઈ-૨ પાસેથી મળશે.

૨૨૮૯-જે. એચ : ઉપલેટા-(૧) પર-કોમેટર વાંચ ગારનિક કમ્પની, જેકબ સર્કલ, મુંગઈ પાસેથી મળશે કીમતની વિગત ત્યાંજ પૂછવશે. (૨) સુખડતું તેમ માયસોર સરકારની બનાવટનું ઉમ્દા ગણાય છે. (૩) તન્દર તર સુગંધીદાર કાથો જનાવવાના પ્રયોગો ‘કમર’ના ૨૫, ૪૦ અને ૭૬મા અંકોમાં છે, તે જોશે.

૨૨૯૦-ગુરાની ચાંદ : ઇન્દોર-જેવા આરીસા-કે જેની એક તરફ જોતાં આમૃતિ ન્દાની દેખાર અને બીજી તરફ જોતાં મ્હોટી દેખાય-અમુક આસ કુક્તિપુર્વક જનાવાય છે. એની વિગતો માટે એ વિચવની અંગ્રેજી ચોપડીઓ જોવાની સિફારિશ છે. (૨) હા, આપને જોઈતી કાંઈ પણ ચોપડી અને

મંગાવી મોકલી આપી સકીએ છીએ. એ મિદનત જાહેર કમીશન લેતા નથી, પણ મંગાવતાં-મોકલતાં થતો ખર્ચ મુરર લઈએ છીએ વળી એવા ઓર્ડર માટે આગળથી પુરતા પૈસા એડવાન્સ આપવા મુરરી છે. તેમ થવા વિના એવા ઓર્ડર પર અમલ થઈ સકતો નથી (એક પ્રથ અસ્પષ્ટ છે; સમજતો નથી) [આ ભાઈ ખબર આપે છે કે ‘કમર’માં જનાવેલા આરીસા-હુનરની તેમણે આજમાઈશ કરી છે અને તેને પુરેપુરી સફળતા મળી છે-તાંત્રી]

૨૨૯૧-મિ. ખી. રા : પાન્દે- (૧) જુન જુહા માપની પોલાદની કમાનો સ્થામી એન્ડ કમ્પની, ૪૦/૧ સ્ટાન્ડ રોડ, કલકત્તા પાસેથી મળશે. (૨) પાકી કાળી ચાહીનું લખાણ ભુસાનું મુદ્રિક છે. એ માટે વપરાતી દવાઓના પ્રયોગો માટે જુઓ ‘કમર’ના અંક નંબર ૩૪, ૫૫, અને ૬૨મા. (૩) કાંઈ પણ ધાતુ પર ચાંદીનો ઢોળ ચઢાવવાની રીત માટે ‘કમર’ના ૨૫, ૩૬, ૭૭, ૮૧, ૮૬, ૯૦, ૯૩ અને ૯૪મા અંકો જોશે.

૨૨૯૨-કા. અ. અ. : ભાવનગર-(૧) ભાવનગરના દવાવાળાઓ પણ ‘એપોથિકરી’ તોલ નથી જાણતા, એ સાચેજ ભાવનગર માટે ઉમ્દા પ્રમાણ-પત્ર છે! લાઇ, જ્યારે આપને ત્યાંના દવાવાળા આવા જાણકાર (I) છે, ત્યારે તેઓ જે દવાઓ આપતા હશે અને જે

દિલરોઝ [રજસ્ટર્ડ]

૨૩ીયામ:-Islam Bros. ૨૩ીદિનનં. ૪૨૬

આઝાદ

હોઝિયરી

સ્વદેશી મુદ્રી અને વ્યવસ્થાથી ચાલતી ધાતુગુજરાત હોઝિયરી મીલમાં બનેલ ગંજીરાક, મોળ, સ્વેટર, કાટ, પુલ ઓવર, મહત્તર, બચ્ચાની જર્સી, બિજેર વાપરો. મુતર તથા ઉત્તનો મામ એક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને પરદેશી માત્રની હરિદ્ધિ કરી સફ એવો હોવા ઉપરાંત બાવ પણ ધણાજ પ્રકાપત રાખેલા છે. માત્ર ખરીદતી વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ જોવા ખાસ લગામથુ છે.

બહારગામના એડરો પર પરવું ખાન આપી રસીદ બેન્ક ખાસતે કેવી પી. થી રવાના કરવામાં આવે છે.

સોલ એજન્ટ:-ઇસ્લામ બ્રદર્સ
હેડ ઓફીસ:- ૨, કાલુપુર, અમદાવાદ
બ્રાન્ચ:- ૨, ભુમ્બા મસ્જિદ સામે, અમદાવાદ

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં યતાયુગ્યમો. નાના મોટા જખમો, ખરજવું, દરાજ, ગંજીપણું, નામુર, ભગદર, કંદમાળ, રસોલી, હરસ, મસા, પ્લેગ વગેરે પર એક અકસીરનું કામ આપે છે. ખડાકાપ વિના રોંગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ મુદ્દાં રહેવા દેતી નથી. દરેક ધરમાં એક બાટલી ખુરર રાખવીજ જોઈએ ધામાંથી નીકળતું લોહી તરત બંધ કરવામાં આવે છે.

કીમત: નાની બાટલીનો એક રૂપિયો મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકીંગ પોસ્ટેજ ભુકું).

મુખર્જી ઇલાકાના સોલ એજન્ટ.—

કાગદી ખુદરાભાઈ રહેમાનભાઈ,
૧. કાલુપુર દ્વાર પાસે-અહમદાવાદ

[મુખર્જીમાં મસ્જિદ બંદર રોડ, ઇમ્પી-રીયટ બેન્કની પાસે કાગદી રહેમાનભાઈ રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

“મુનાદી”નું જોડતું અડવાડિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમને ખરી રીતે દારે છે એ કામથી જોટી રીતે નથી દારાવું	એ આપને— બનાવોથી બાંખબર કરે છે અને આગેવાન બનાવગીરોથી ખબરદાર બનાવે છે
---	--

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે.

પાંચ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક સુખાલિદ્ધ હથ્યાર હેઠા પાડ્યા છે.

એના મનદર તઅક્કીમી ફેલા, “હંનો માટે એનો ધન્ય સફ, બાળકો માટે એનું ખાસ પાનું, દીની તઅક્કીમ માટે એનો ફતાવા પેજ, એની તળીઆઝાટક દિવસરૂપ ડીકાઓ, એના નિડર દરેક અમરેજો એ, એની કેટલીક ખુશ્મીબનો છે.

ચિનતિ નમુનો મફત મંગાવો માલક બનો	લવાજમ સ્વદેશ-ચાર રૂપીઆ બર્મા-પાંચ રૂપીઆ પરદેશ-છ રૂપીઆ	કેકાલ્લ ભાગા તાલાખરોડ, સુરત.
---------------------------------------	--	------------------------------------

રીતે દવાઓ બતાવતા હશે, તેનું પૂછવું શું ? હવે, આપના આશ્વાસન માટે, શાળામાં જતા આપના કોઈ બાળકની ગણિત લખ, તેમાં આપેલા વજનના કોઈકો જોશો તો આપને જણાશે કે ખરેખર એપોથિકરી તો હસ્તીમાં છે ! ગરીબ બિચારા દવાવાળાઓ ! કૃપા કરી તેમને એ ગણિત લખ બતાવી દેજો કે પછી કોઈ સમક્ષ એનું ઉપચાર પાશી ન મારે. (૨) નાંકો, કોઈ ઉર્દુ પુસ્તકનો તરજુમો કરવાની બિદમત અને કરી આપના નથી, જે કે એ કામ ખીજાઓ અડિં કરે એમ છે. બેશક, એ માટે તેઓ ધટ્ટ મહેનતાણું લેશે.

૨૧૯૩-મ. મુ. આ: મોંઝ-કાયાના વેપારીઓ આ છે:-ઈન્ડિયન યુક પ્રોડક્ટ્સ કંપની લિમિટેડ, ‘ધમ્મતનગર, ખરેલી અને એ. એમ. બાંગ્લો કંપની, એડવાર્ડ સ્ટ્રીટ, રંગુન. [એક સલાહ સમજાતો નથી.]

૨૧૯૪-મુ. ૨ : ધોળક-(૧) કાપીરાઈટ પુસ્તકમાંથી એક યા જે પાના નેટસો હુંકો ઉતારો, પુસ્તક અને તેના લેખકના નામના દવામાં સાથે પોતાની કૃતિમાં સામિલ કરવાથી કાપીરાઈટના કાનુન હેઠળ રહેશે યુનાઈ થયો ગણાશે નહિ. (૨) કાપીરાઈટ ન હોય એવા પુસ્તકનો પણ એવો સહજ સાજ પ્રમાણિક ઉપયોગ વાંધાભર્યો નથી; બેશક, વધુ પડતો અને અપ્રમાણિક નિષ્પત્તી કરેલો ઉપયોગ યુનાઈ ગણાશે અને તેમ થતાં, કાપીરાઈટના બદલા પેટે ઝોટી રકમ આપવી પડશે. (૩) પુસ્તક લેખનનું મહેનતાણું કેટલું હોયું એછાએ, એ નક્કી નથી પુત્રત ખર્ચી જેવા વિવચના: ‘વેચાણ કળા’ જેટલા કદના-એટલે રાવણ ૧૬ના છ ફોર્મના-પુસ્તકના કોઈક માત્ર રૂ. ૨૦ કે ૨૫ રૂપિયા પણ મનુષ્ય કરે અને કાંઈકને પચાસ સાઠ રૂપિયા પણ કુલુવ ન હોય. હુંકમાં એ મુદ્દો તો અરસપરસ

સમજી લેવાનો છે. એનો કોઈ સ્થાપિત નિયમ નથી.

૨૧૯૫-હા. ઉ. બ: ધામજીગામ-(૧) આરીસા પરથી કાંધ છારી વ. દુર કરવા માટેના એક મિશ્રણનો નુસ્ખો ‘કમર’ના ૯૬ મા અંકમાં છપાયો છે, તે જોશો. (૨)

ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

તમારી શિક્ષણ-પરિક્ષા યદ્ય ગદ્ય ? પરિણામ શું આનું ? હવે તમે શું કરવા ધારો છો ?

આજની બેકારી વધારનારી કેળવણી પશ્ચિતથી તમે કંટાળ્યા છો, નહિં વાઈ ? હજારો રૂપિયા ખર્ચી, ઝિન્ડગીના ઉત્તમોત્તમ વર્ષો યુવાવી, બચેલા બેકાર થવાનું તમને પસંદ છે યા થોડા ખર્ચે જલદીથી હુનરી તબલીમ લેવી બિહતર સમજે છો ?

હુનરી તબલીમ લેવા માટે શું કરશો ? કંઈ લાઇન પસંદ કરશો ? શાળાઓ ક્યાં છે ? તેમના સત્ર ક્યારે રાફ થાય છે ? શી કેટલી અને અવ્યાસક્રમનો સમય કેટલો છે ? એ બધું જાણવા મારે-

ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

-ની લેખમાળા વાંચો. તમારી એજ એક્સી માર્ગદર્શિકા છે.

લગભગ ૧૦૦ વિષયો-સેંકડો શાળાઓ

[પૂરો સંગ્રહ ૩૪ હફતામાં]

કીમત ૩૪ અંકોની: રૂ. ૭-૭-૦

લખો:-કમર ઓફીસ, સોલમરાવા. સુરત.

વાળને મુઝાવમ રાખવા માટે કોઈ ખાસ દવા જલ્દમાં નથી દરકત એ છે કે, જે વાળ વારંવાર કપાતા રહેતા હોય નો ફરતી રીનેજ ગ્રાસ અને ઘીય ઉમે છે અને તેનું સ્વભાવિક પરિણામ એ આવે છે કે તેની નરમાશ ધીમે ધીમે જતી રહે છે. સીઆના વાળ કપાના ન હોવાથી તે બારીક પણ રહે છે અને સુંવાળા

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ ક્રમનું એકજ મુખપત્ર

હાનિકારક રિવાજો દૂર કરો-એનોને કચડાતી બચાવો એ દિગ્ગિમિદુએ લખાયેલા અનેક વિષયો અને બીજા લેખોની લેખો રજુ કરતું માસિક વાર્ષિક લવાજમ (બેઠ પુસ્તક સાથે) રૂ. ૨-૦-૦; પરદેશ માટે સિલિંગ આઠ.

પ્રેસમાં બપોરમાં પણ આકર્ષક અને સફાઈવાર થાય છે

શ્રી અનાવિલ બંધુ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

સુરાનપુરી લાખળ, ભાજવાળી પોળ-મુરત.

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,

હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

૬૨ મહિનાની ૧૫મી તારીખે નિર્ધારિત પ્રસિદ્ધ થાય છે.

વ્યાયામ

વાર્ષિક લવાજમ હિંદમાં રૂ. ૨-૮-૦ પરદેશ પૈ ૧ શિલિંગ

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો તથા ખુલાસા માટે લખો—

વ્યવસ્થાપક, 'વ્યાયામ' રાવપુરા, વડોદરા.

પુષ્પની ફોરમ વિનાના બાગબગીચા તો વેરાન

તમે બા, બાપા, કાકા, કાકી, મામા, મામી, ભાઈ, ભાલી, ભાઈ બહેન ગમે તે હો

તમારી ગૃહવાડીના પુષ્પોને દીવેલીયા બનનાં ત્યારેજ અટકેલાં બેસી કે જ્યારે એમના હાથમાં મુંઢર અને આંખો ઉડીને લાગે એવા આકર્ષક ચિત્રો, ચિત્રાત્મક અને ઝડપી શૈલીમાં લખાયેલા લેખો, એમના કદના રંગોને રંગે તેવા લોકગીતો, એમની તરંગી અવસ્થાને દુનીયાનો આકાર સમજાવતી વાતો અને એમના હૈયાને દિલોળતાં રસ ઝરણાથી ભરપૂર આકર્ષણોવાળું આ ફોરમ જઈ પડશે. તમારાં એ પુષ્પોને આ ફોરમની સોમનમાં ખીમવા દો.

લવાજમ હિંદ રૂ. ૨ વિદેશ: સિલિંગ ૪	{	મુંઘઈ સરકારે મંજૂર કરેલ ફોરમ બાળકાનું પોતાનું માસિક મુખપત્ર	{	પુષ્પ કાર્યાલય ૭૫, ખાર મુંબઈ ૨૨
--	---	--	---	---------------------------------------

અનાવિલ અને બંગાળનાં પુસ્તકો (હિંદી, ગુજરાતી અને મરાઠી)

ગ્રાંથિક લવાજમ રૂ. ૨૦૮ ૨૦૮૦ બેંગલોર મેન રોડ, મુંબઈ.

પણ. એમ છતાં, માધાને તાકાત આપે એવા તેજના વપરાસથી જગડા વાળમાં કંઈક નરમાસ લાવી સકાશે. (૩) બેસિક અંગ્રેજી શીખવા માટેની પુસ્તકાની આહિરાત આ અંકમાં અન્યથ છપાઈ છે.

૨૧૯૬-લઃ નમાઝી-(૧) હાર્મેનિયમ વેચનાર મુંબઈના એક વેપારીનું નામ હામ આ છે:-એલેક્ઝાન્ડ્રા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલસ, ૪, એલેક્ઝાન્ડ્રા રોડ, નવી ગામદેવી, મુંબઈ ૭ (૨) હેર ઓઈલ બનાવવાની પુરી માહિતી કારમેનિકસ પુસ્તકમાંથી મળશે. (૩) વૈધક સામ્રાજ્ય ગુજરાતી પુસ્તકો ધણા છે અને તે સામાન્યતઃ અહમદાબાદ અને મુંબઈના બધા મહોલ

થોડીકજ પ્રતો બાકી છે

દરેક પ્રકારના સાચુ બનાવવા માટે અચુક બેમિયા રૂપ પુસ્તક સાબુની બનાવટ

પુસ્તકની હવે થોડીકજ પ્રતો બાકી છે. એ આવૃત્તિ ખાસતઃ જાણ તે પહેલાં આપની નકલ મેળવી લેા

[વધુ વિગતો માટે જુઓ આ અંકની સાથે જોડેલી અનુક્રમણિકા]

બુકમેકરો પાસેથી મળે છે. આપને કયું પુસ્તક ખાસ જોઈએ છે, તે લખશો તો તે વિષે વિગતો આપી સકાશે.

૨૧૯૭-પં. ગ તુઃ રાજકોટ-(૧) બહુ ડાહ્યામાં, જોવા માટે થોડાક અનુભવની જરૂર છે પાંચ દશ વાર, દરેક વેળા ફેટકીક મિનિટો લાંબી, નાજરને ડાહ્યા પર થાંભલીને નંદશો ત્યારેજ કંઈ દેખ શે. નાજર કેળાવા પછી પાંદવાર એટલી સંખ્યા થશે નહિ. (૨) અને (૩) મમરા અને પદાણી બનાવવાની રીત હવે પછી છપાશે.

૨૧૯૮-હા. જુ. હા. પ્ર: નાંદો:-સાબુની બનાવટ માટેના ચૂંત્રા અને વેચના નથી.

કુદરે તમને બાળકો આપ્યાં હશેજ. તેમને રાજા રાખ્યાં અને સંસ્કારી બનાવવા તમે નમારાથી બનવું કરતાં હશે.

બાલવાંચન

તેમના હાથમાં સુકી જુઓ, અને તેઓ ફેટલા રાજ થાય છે તેની ખાત્રી કરે. લાજતા હશે તે તેના લખાણ વાંચીને રાજ થશે. નહિ લખતાં હોય તે તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

બાલવાંચનના મહક થયું એટલે રાજનું માત્ર એક પાછળું ખર્ચ

જરીબને પણ એ પરવડશે. પૈસાદારને તો એ રમત વાત છે. તમે આહક ન હો તો આજેજ રૂ. બે મનીઓડરથી મોકલો

બાલવાંચન સમર્થ અને સિદ્ધસ્ત બાલસાહિત્યકાર થી વહલભજ દુષિના તંત્રીપણા નીચે પ્રતીદ થાય છે, અને હુંક વખતમાં તે ખુબ વખણાઈ ગયું છે.

શિરનામું:-બાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

વેપારીઓના લાલની વાત

એ આપે આપના ધંધાના રક્ષણ માટે સરકારમાં ટેકમાર્ક કે નામ લેખલક વિગેરે રજીસ્ટર્ડ પેટન્ટો હજુ સુધી નહિ કરાખ્યાં હોય તો આજેજ કરાવો. અમે થોડી શીમાં થેઝ બેઝાં જોણ છંડીઆ માટે સદર રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ કમ્પ્લેટી જલ્દી કરાવી આપીએ છીએ. રજીસ્ટ્રી દરેક વસ્તુઓની થઈ રાકે છે. વધુ વિગત માટે લખો.

ગરિબોને ખુશખબર
તો આપ ઘેર બેઝાં થોડા પારખમે અને જુજ સુડીમાં સારા પૈસા કમાવા માગતા હો તો "પૈસા પ્રાપ્ત કરવાની સર્વોત્તમ દુલા" (ભા ૨ જો) આજેજ મંગાવો. તેમાં લેખક થોડી સુડીમાં લખપત્તી કેમ થયાય ? તેવી લણી સુપેટ રજીમે જગ દલાણ માટે દસવેક છે. રૂ. ૮-૦-૦ અથવા "વિશ્વ વિજ્ઞાન" માસિકના આદક બની લાભ મેળવો. વા. લ. રૂ. ૧-૦-૦

ટે. આંદર્શ સમાજ કાર્યાલય, સાહુપુર અમદાવાદ

“કુમર” : અંક ૬૬ મો

અમારે ત્યાં ફક્ત પુસ્તકોજ મળે છે. યજ્ઞો માટે આપે એના વેપારીઓને પૂછાવું જોઈએ.

૨૧૯૯-અ. અ. ધ્ર. ગે. મેંચોર-(૧)

તમે ખાંસી મટાડવા માટે ગોળીઓ બનાવી જાદિર પ્રગ્નમાં વેચી સકો છો. અહિંના સરકારી કાનુન એ વિશે કશી અટકાયત કરતો નથી. (૨) એ ગોળીઓ વાળવા માટે એમાં સફળ આધુનિક ઉમેરણો તો ફેરવેલા પડે થશે અને ગોળીઓ પણ વળાશે. તે ન ઉમેરવા હોય તો, સફળ પાણી ઉમેરણો તોય આસરે છે.

૨૨૦૦-હો. તા. હા. સુ. મમતરી-(૧)

૩ મહાવત્તાનો વિષય ઘણો લાંબો અને રસપ્રેરિતકારી એવો પ્રાપ્ત છે આપ એ માટે એ વિષયની ખાસ શાસ્ત્રીય ચોષ ડીઓ-એ અંગ્રેજીમાં મળે છે-નોંધો. (૨) પનરાના ખાસી રખા માટે દીન પ્રિન્સિપ એન્ડ મિટલ વર્ક્સ લિમિટેડ, ચાંદની એક, દિલ્લી થા પાર દીન ફેક્ટરી, ૧૪ હાલગી-ખામનું રોડ, કલકત્તાને લખશો.

૨૨૦૧-અ. હા. સા. મોચીર-(૧). ૫૫.

રાયલી ટિકિટોના સંપ્રદાઈને પત્ર લખતી વેળા રમજ રીતે એ લખી દેવું જોઈએ કે મદારી પાસે આટલી ટિકિટો છે, હું એવી અને આટલી ટિકિટોને બચાવે કરવા માંડી છું અને મને અમુક શખ્સે થા પત્રે તમારી બચાવણ કરી છે. ૨. વ. કારણ કે આ શખ્સમાં બધો અવહાર અરસપરસના વિષય-સેજ આવતો હોય, જ્યાં લગી પુરી ખાતરી ન થાય ત્યાં લગી સંપ્રદાઈ એક બીજાને પોતાની ટિકિટો મોકલતા નથી. (૨) અંગ્રેજી પુસ્તકો તરજુમો, મહેનતાણુ સહન કરી આપનાર ધણુ છે. બેસક, પુસ્તક કેવું છે, તે જોયા વિના એ વિશે કશું એકકક્ષ કહી સકાય એમ નથી. (૩) પાણી-છાપ કિંવા વોટર માર્ક તે જાપને કહે છે, જે ટિકિટના કાગળની અંદર છપાયેલી હોય છે. એ જોવા

માટે કાંઈ પણ ટિકિટ લઈ, ઉપી પૂરા નેતી ઉપર એ ચાર દીપાં ચોટાલના નાખી જોશો તો એ જાપ જોઈ સકશે.

નિયમો

- “કુમર”નું વાર્ષિક લવાજમ દિન માટે રૂપિયા ત્રણ અને જર્મી માટે ૩-૪-૦ અને પરદેશ માટે સિલિંગ ૭ છે. છૂટક નકલની કીમત ચાર આના થા છે પૈની છે.
- લાઇસેન્સરશિપની શી ટિકિટ માટે રૂપિયા ચાલીસ અને વિદેશ માટે પાંચ્ચ ચાર છે.
- નવું વર્ષ જન્યુઆરી માસથી શરૂ થાય છે, જ્યાં પ્રાદેશ ગમે તે માસ ગોંની સકાય છે.

ચેતવણી

“કુમર”ના આ અંગના જથ્થા સાદિખના માત્ર તે લેખો સિવાય, જે તેમના લેખકોના નામો સાથે પ્રગટ થયા છે-ગોપીરામદત્તા લોકો તંત્રીને સ્થાપિત છે.

ખાલસખા

[ખાળકોનું માસિક]

તંત્રી : હિંમતલાલ શુ. શાહ

“ખાલસખા” એકની વાતો કે મપગોળા રજુ નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એગો દરેક અંક બાવસાદિખના રિપ્ચકરન લેખકોના લેખોમાં કરેલો હોય છે.

તેથી “ખાલસખા” કુંક સમયમાં પ્રથમ કલાનું બાવ માસિક ગણાય છે.

ખાળક માટે “ખાલસખા” ૧૨૬ કરે વાર્ષિક લવાજમ.

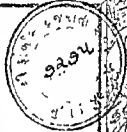
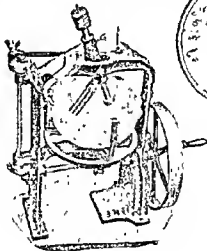
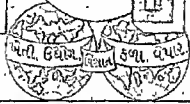
દેશમાં ૩ રૂ, પરદેશ ૪ રૂ, (સિંગલ)

લખેલ—

“ખાલસખા” કાર્યાલય

મોડીની પેળ, અમદાવાદ.

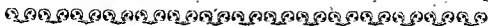
જાન્યવારી

યાંત્રિક ખરલ

[દવાની બારીક ઝૂંચી કરવા અથવા તેને ધુંદળા
માટે આવી ખરલ ખાસ કૃપયાથી છે અને
તે વિશ્વની જગત વડે ચલાવી રહાય છે.]

એપ્રિલ ૧૯૩૬

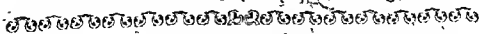
વેપારની ચાવી.

ધધાની મંદીથી ગળરાતા બાઇ બહેનો માટે આ પુસ્તક આશિર્વાદ સમાન છે. ઘર બેઠાં, ખીન ધધાની રોડાઓ કે નવરતી હોવા છતાં, નામની પદર પચ્વીસ રૂપિયાની પુણર્માં વેપર કરી શકેલા અને પોતાની આવક કેમ વધારવી એની વિચિત્રતા માલિની આ પુસ્તકમાં આપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદાં જુદાં નાના મોટા ૧૧૧ છુન્નર ઉત્તેજોળી પદ્ધતિ સંપૂર્ણ વિગત એના સરળ અને ખાલી બાપાનાં જાણવેલી દોઢી, પુસ્તક ધણેજ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા-૧-આખરા નાખવાનું પાણી ૨-કાનમાં થતા દર્દ મટાડનાર દવા ૩-કાલક કિમ ૪-કોચન ગોઠર ૫-ખાસી મટાડનાર દવા ૬-ગુણકારક છીંકણી. ૭-ગામઢી માટેના પાવડર ૮-આમરીના વેગો દુર કરનાર મયમ ૯-મટાપણું દુર કરનાર સાખ ૧૦-જુદાવ સાવનાર પાવડર ૧૧-તાવ મટાડનાર દવા ૧૨-કતમજન ૧૩-દરેક પ્રાતના દર્દ દુર કરનાર ચમત્કારીક દવા ૧૪-દાંતના દર્દ મટાડનાર દવા ૧૫-દાઢી બોડવા માટે લગાડવાનું કિમ ૧૬-નાના બાળકોના દવા ૧૭-આંગળા માટે મયમ ૧૮-વેન બામ ૧૯-ખીવ મટાડનાર દવા ૨૦-મોઢામાંથી દુર્ગંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-વેવેન્ડરનું પાણી ૨૨-ત્રેમે નેટ પાવડર ૨૩-લોઢી શુંધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાઢવાનો પાવડર ૨૭-વાળ કાળા કરનાર કણક ૨૮-રોગપુ પાવડર ૨૯-વાળમાં નાખવાનું તેજ ૩૦-લાઈમજીપુમ અને ગિરસાઈન ૩૧-શીતળા માટેની દવા ૩૨-Bath Powder ૩૩-સધીયા મટાડનાર દવા ૩૪-કાર્બોલિક સાખ ૩૫-તાકાતની ચોળીઓ ૩૬-સુગંધીદાર પોમેટ ૩૭-સુગંધીદાર સાખ ૩૮-ઇવેક્ટ્રીક પાવડર ૩૯-ને યંગ-કાળું ને બ્રાઉન બુર કિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩, કાણુ, ટોની લાલ ને બ્રાઉન બુર પોલિશ ૪૪-ફેલેવ પોલિશ ૪૫-બેક વર્ધ સુધી બમરે નહિં એવો લાઢી ૪૬-અધારમાં ચળકે એવો સાઢી ૪૭-કપડાને વોલરૂક બનાવનાર દવા ૪૮-કપડા પર જાળવા માટેની સાઢી ૪૯-કોપલ પોલિશ ૫૦-રોસમાનું બજાવ બોધું બજે એવી દવા ૫૧-કાચ કે ચીનીના તુલેશ વાસણ બેઠનાર ગિમખ ૫૨-ચમત્કારીક પાવડર ૫૩-ચમત્કારીક પ્રવાહી ૫૪-આંદીનું ગિરક કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-કુષા લખાણ માટેની સાઢી ૫૭-ખૂન સરનેા સાખ (એક આનાથી પાણી એકાએક એક રતલ) ૫૮-ખીજ જાનનું કાણું જુદ પોલિશ ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-પ્રેસવાલાઓ માટે ચમત્કારીક પ્રવાહી ૬૧-ફરેનચર પોલિશ ૬૨-ફાડેન વેન માટેનાં બધુ માઢી-૬૩-મશિનમાં પુરવાનું તેજ ૬૪-માખીઓના નાગ કરનાર કાનળ ૬૫-રંગર રદાંપની માઢી ૬૬-સાઢીથી લેખેલ લખાણ બ્રાવવાનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, બુલ ને લાલ સાઢી ૭૦-ધરમથુ સાખ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-હેક્ટોમે ફની લાલ, લીલી, પેશ અને વાયોલેટ સાઢી ૭૫-કપડાની સુગંધીદાર ટિક્કીઓ ૭૬-કાર્ડના લેખલ ૭૭-બરેબર વિગત પોસ્ટ કાર્ડ ૭૮-ગુણખની સુગંધીદાર ટિક્કીઓ ૭૯-ચમત્કારીક રીલો ૮૦-ચલેલીની સુગંધીદાર ટિક્કીઓ ૮૧-મદુદ ૮૨-મદુદ ૮૩-મદુદ ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-ફુકીફેર્ડિંગ કાળા, બુલ, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન ગેપર ૮૮-તૈયાર રખરના ટિક્કીઓ ૮૯-પનરાની સ્ટેટ ૯૦-ફેન્સી પત્રબધવાર બોધ ૯૧, ૯૨-પુકાના મુળદાર અને પદ્મ ૯૩-કાળા કાર્બન વેપર (નવી પ્રાતના) ૯૪-રંગના પટ્ટીકા ૯૫-રંગર રદાંપની બનાવટ ૯૬-રેતીના કાળા ૯૭-રેશમી રમાવ પર છળી ૯૮-લાકડા ઉપર છળી ૯૯-ફેન્સી સાઈલ બોર્ડ ૧૦૦-સુમ અવસરના તૈયાર કાર્ડ ૧૦૧-વિગત પોસ્ટ કાર્ડ ૧૦૨-વિગતપુર્ક મુળદાર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, બુલ ને વાયોલેટ કાર્બન વેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ફેલે, બુલ ને લાલ લાખ ૧૧૦-સુતરાક રમાલ પર છળી ૧૧૧-હેક્ટોમોડ અર્થાત ફુલ્લીકેટર.

૧૦૦ પાના : ઈ આર્ટ વેપર, ઉમદા કેવર : ક્રીમલ માલ અઢી રૂપિયા : પોસ્ટલ ને આના જુદા, (પરદેશ માટે પોસ્ટલ સહિન સિલિંગ સાડા ચાર)

લખો:-**કમર આંકીય, મુદામરવાડા, સુરત.**

વર્ષ નવમું
માસ ચૈત્ર
અંક ૧૦૦મો

ક મ ર

લેવા ઝમઃ
દિનંદ : રૂપિયા ત્રણ
ખર્ચા : રૂપિયા સવા ત્રણ
વિદેશ : શિશિંગ ૭

[એપ્રિલ ૧૯૩૬]

ચિત્રો

કર્નેલ દીનલાલજી ખી.

ધડીવાલી	૧૪૪
ગોળી-વંત્ર	૧૪૦
ટયુબ-વંત્ર	૧૩૬
દિકરી-વંત્ર	૧૩૬
યાત્રિક ખરણ	મુખપૃષ્ઠ

તંત્રીસ્થાનેથી

પ્રસંગ રંગ

ઔદ્યોગિક કેળવણી	૧૩૬
જેકારીનો વીમો	૧૩૫
સોપારીની ખેતી	૧૩૫

ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

૧૦૦ પેટન્ટ દવાઓ

'અમૃતનાભ ગોળીઓ'	૧૪૩
'આખે હથોત'	૧૩૮
'આંખ-ધવાલી'	૧૪૧
'હંડો બામ'	૧૩૭
'ઇસ્ટન સિરપ'ની ગોળીઓ	૧૩૯
'એથુરિન'	૧૪૧
'કયુરીકયુરા મલમ'	૧૪૨
'ફેશન્સ ટોલટ'	૧૩૮
'ફેમિ-સાઉ'	૧૪૦
'આંસીની ગોળીઓ'	૧૪૦
'ગ્રીન લીવા'	૧૪૦

'તાકત'

તાવની શુધી

'પાવલ

'પેપ્સ'

'કુલરની ગોળીઓ'

'ફોરફેરાઈન'

'બાલામુત'

'હુકસવેશ'

મેયેરીઆની ગોળીઓ

'વિન્ડોક્લો'

'સિન્ડોલ'

'સુન્દરી ગોળીઓ'

'હાડેન્સ'

'હિરેયેરીઆ ક્યેર'

ગ્રાઇપ રાઇટરની રિખન

ટાંકણી

પરવળ

પ્રયોગો

'અનેક દર્દોની એક દવા'

આગ જુઝાવનાર શુધી

આધારીશીનો ઈલાજ

કાચ-શિશિન્ટ

કેરીનું ચરણ

અંધકુનું તેલ

કુંદર

આંકીનો ટોળ

તાવની શુધી

દંતમંજન

નકલી કેસર

પ્રવાહી સરેસ

બુ પ્રિન્ટ સાદી

ગસાનો મલમ

૧૪૦

૧૪૩

૧૩૮

૧૪૩

૧૪૧

૧૪૧

૧૩૮

૧૩૬

૧૪૨

૧૪૨

૧૩૮

૧૪૦

૧૩૬

૧૪૦

૧૪૨

૧૪૮

૧૪૧

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

૧૪૪

વાળ કાઢનાર દવા

વાળ-કીમ (Hair

Cream)

વાળ-તેલ (Hair Oil)

સુંદરી સાદી

સોંદર્ય-તેલ

સ્પ્રેક્ટોલોમ અર્થાત રંગ-

કિરણશાસ્ત્ર

વેપારી કળા

આવક વેરો

કથો બંધો સારો

ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦

અંગ્રેજી રાજો

ધરજમાઇ માર્લ

આદિરાત-ટિકિટો

તમારી દુકાન લોકપ્રિય

હા

નફાનું પ્રમાણ

નિબંધતાનો પ્રકાર

"પાછા આવો"

બોલો હો તેમ જણો

વેપારમાં સફલતા

સહકારી આદિરાત

પરચૂરણ

અભિપ્રાય

તાનું વાર્તા

પ્રજાપરજો

હિંદુસરે ફરી વાર પોતાની રમત રમી, જોન જોતામાં એક નીધું ખુન વહેવડાવ્યા વિના એકાદેવેકિયા ઝડપી લીધું છે અને પછી મેમક પાલુ. યુગ્મતા નકશામાંથી દવે રૂપાંત્ર એકાદેવેકિયા સાથે નાંખી દેઈ ગયું છે.

હિન્દ અને ખ્રિસ્તિય સામ્રાજ્ય અને મેરકન વચ્ચે મિત્રાચારીના કરારો થયા છે.

હિન્દમાં કોલસાની ઉત્પાદન ૨૫,૦૦,૦૦૦ ટન થઈ જઈ પહોંચી છે. જો કે અમેરિકાના ૩૭,૫૦,૦૦,૦૦૦ ટન, એટલે ખ્રિસ્તનના ૨૨,૦૦,૦૦,૦૦૦ ટન, જર્મનીના ૧૪,૦૦,૦૦,૦૦૦ ટન અને રશિયાના ૧૦,૮૦,૦૦,૦૦૦ ટનને સુકાથયે હજી હિન્દ ધણું પાછળ છે.

હિન્દમાં ૬૨ વર્ષ પાસ લાખ રૂપિયાના અંશુર પરદેશથી આયાત થાય છે.

સંયુક્ત પ્રાંતની સરકારે ફરતી દોઢિ લગી યોજના કરી છે એ યોજના મુજબ મોટર બસોમાં દોરિપટ્ટની બધી સામગ્રીઓ મોકલી, તેને પ્રાંતના ૪૮ જિલ્લાઓમાં ફેરવવામાં આવશે.

સિડની (ઓસ્ટ્રેલિયા)ની કુવિવર્સિટીએ પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસ માટે ત્રણ દિન્દી વિદ્યાર્થીઓને સ્ટોલરશિપો આપવાનું નક્કી કર્યું છે. એ સ્ટોલરશિપો ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૦ થી મળશે.

કોલસા ખાનેની યોજનાની ખાજોમાં ૨૬,૬૬૬ માણસો કામ કરે છે અને નેના પરિણામે ગમે વર્ષે ૩૩,૦૭,૩૦૬ પૌડની કામનનું સોનું અને ચાંદી કાલવામાં આવી હતી અને ૫,૧૯,૮૬૩ પૌડનું કિર્કીડ-ડ અપાયું હતું.

હિન્દમાં ૩૮ ૧૫,૦૦૦ એકરમાં શેરડીનું વાવેનર થયું હોય, એ વિષયમાં હિન્દ કુખમાં પુલા નંબરે આનું છે.

આ વર્ષે દિન્દમાં ૭,૨૫,૭૪,૦૦૦ એકર [૧૩૪].

અમીનમાં યોજાનું વાવેનર થયું હોય ૨,૩૫,૭૭,૦૦૦ ટન એ ખાલી ઉતારવામાં આયા છે.

આ વર્ષે દિન્દમાં ૮૫,૦૦,૦૦૦ એકર અમીનમાં મગફળીનું વાવેનર થયું હોય ૩૦,૩૧,૦૦૦ ટન થી મગફળીની ઉત્પાદન થવાની આના છે.

રાજકોટનો મામતો હજી થયે પડેો નથી ચાંપીછના અપવામ પછી, તકલીફ

સરવૈયું

માર્ચ ૧૯૦૬ લગીના કિંયા હિંદ ગાંધાના-અર્થાંત ૪૧૧૪ પાનાના-જીવનનું "કમર"નું સરવૈયું આ મુજબ:-

૨૮૦ ચિંત્તા

૪૬૩ તંત્રી-નોંધો

૫૨૪ પાસ કુનર મેળો

૨૦૧૫ પ્રયોગો

૩૫૭ પાસ વેપારી મેળો

૫૭૧ પંચુરબુ મેળો

અને

૫૨૪૪ પૂછપરછોના જવાબો

તમેય માલકે થઈ, લાખ ઉડાવવો શરૂ કરો

મુદ્રાઓ કિડેલ કોર્ટના ચીફ જજની વચાની પર લઈ જવામાં આવ્યા છે.

કોંગ્રેસની એક જિલ્લો ખાને ભરાય મળ. પ્રમુખ મી. બોઝ જીમાર લાલનમાં જિલ્લો ગયા હતા.

હિન્દમાં વેચાતા અતરોમાં મુંડળ બંગા સંગ થાય છે-એટલે કે પરદેશી સુગંધીઓને દિન્દી અતર તરીકે વેચવામાં આવે છે.

અધ્ય કુરપની અસાનિને લઈને વેપારી જાણની સ્થિતિ રાખાડોલ ખાલી છે. કેટલાય માવના લાય પછી ગયા છે, જગારે કેટલાક દોખલાઓમાં ખાય ઉતર્યા છે.

સોપારીની ખેતી

પાનનું સલાણ આપણે ત્યાં ખુબજ પ્રચલિત છે, છતાં ઘણાં જોઈને ખજર દરો કે પાનમાં પપરાલી મુખ્ય વસ્તુ-સોપારી-મોરે બાગે પરદેશથી આવતી હોય, એ કારણ એક મંજાવર રૂકમ દિ-દમાંથી જાદિર થાય છે.

સોપારી ધણે બાગે મસાવાથી આવે છે એટલુંજ નહિ પણકે મસાવાથી દિ-દ આવના માત્રમાં એ મોખરેનું રસાન થરાવે છે. છેલ્લા થોડાકે વર્ષના દિ-દ-મસાવાના વેપારના આંકડા જોતાં એ ખાત રીયા જેથી સાક માળિત થઈ જાય છે કે નજીવી સોપારી આપણને વધુ અને વધુ મરીગ જનાથી રહી છે.

વર્ષ	મોપારીની આવક
૧૯૧૩	૩. ૧,૦૮,૨૪,૦૦૦
૧૯૧૪-૧૯૧૭	૩. ૧,૩૬,૩૫,૦૦૦
૧૯૧૮-૨૦	૩. ૧,૬૦,૪૮,૦૦૦
૧૯૩૦-૩૧	૩. ૧,૮૬,૧૫,૦૦૦
૧૯૩૧-૩૨	૩. ૧,૪૪,૭૫,૦૦૦
૧૯૩૭-૧૯૩૮	૩. ૧,૪૦,૦૦,૦૦૦

બીજા સરકારી, દોઢ કોડ રૂપિયાની મોપારી આગી મંજાવર રૂકમ, સોપારી માટે વર્ષ વર્ષ દેશ જાદિર મોકલતી રહે એ દિ-દી બેટુને કચડી નાખવા બરાબર છે. કારણ, મોપારી અદિ' થોડી ધણી થાય છે અને વધુ થઈ શકે છે. શા માટે ત્યારે, દિ-દમાંજ વધુ સોપારીની ખેતી ન કરાય અને દેશનું પાન દેશમાંજ ફાળવાતાં પ્રયાસ ન કરાય ?

સોપારીની વ્યવસ્થિત ખેતી કરવામાં આવે તો ઉચ્ચ પ્રકારની સોપારી અદિ'ય થઈ શકે છે બાપ તાલની દરીફરનો એને ખાસ જાય નથી. તેથી, યુરોપી એ છે કે એટલું મંજો આ અગળના પાક તરફ જવાન આવે અને મોપારી દ્વારા મોનિય કમાના થાય અને દેશની રાજ્યને દેશ જાદિર જવાય રહે.

બેકારીનો વોમો

દુન્યા બરમાં બેકારીનો સવાસ મોખ-રનો સવાસ મળાય છે. પશ્ચિમના અનેક દેશોમાં, એ સવાસે અત્યંત તીવ્ર રૂપ લઈ લીધું છે અને દવે તો, આપણે ત્યાં એ પ્રજા વધુ અને વધુ મંબીર થતો જાય છે.

બેકારીના વીમાની યોજના યુરોપ અને અમેરિકામાં લાંબા કાળથી પ્રચલિત હોય, સારું કામ કરી રહી છે. ત્યાંના બેકારો આ યોજના દ્વારા શાંત રખાય છે, એટલેજ આ ઉપરજાડી શાંતિના દર્શન થઈ શકે છે; જો એ યોજના ન હોય તો ત્યાંની કાલજ કાંઈક અનેરીજ હોય.

દિ-દમાંય બેકારીના વીમાની પધ્ધતિ દાખલ કરવાની ચર્ચા ક્યારની થઈ રહી છે. થોડાક સમય પર એ કામમાં વડોદરા પહેલ કરશે, એવા ચિન્હો દેખાતા હતા; પણ દરજ વડોદરા કંઈ કરી શક્યું નથી ત્યાં મદાસ સરકાર જાગી ઉઠી છે, અને તેના પ્રધાન મેન. મિ. વી. બી. ગીરીએ બેકારીના વીમાની નવી યોજના નેપાર કરી છે, જે દુકમાં અમલમાં આવવાની આશા રખાય છે.

એ તો જાણીનું છે કે બેકારીના વીમાની યોજનામાં નવકરી પર હોય તે સભ્યે નવકરને નેમજ તેમના શેરોને અમુક ફાળો આપવો પડે છે. એ ફાળામાંથી એ નવકરો બેકાર થતાં તેમને મદદ મળે છે. પરંતુ દરજ-કન એ છે કે એ ફાળા પરજ આ યોજના સલાચી સલાતી નથી. એમાં ખોટ અવજ્ય આવે છે અને એ ખોટ સરકારેજ પૂરવાની રહે છે. મદાસની આ યોજનામાંય ખોટ જાન આવશે એ ખોટ મદાસ સરકાર જરૂરે.

અંત તો છે એ યોજના ? દુકમાં તે જે છે કે—

૧, નવકરીએ હોય ત્યારે નવકરે તથા તેના શેડે દરરોજ અકેક પેસે આ યોજના-ફંડમાં આપવો જોઈએ-અથવા તો, નવકરને જે પગાર હોય તેનો રૂ૧ લાગ તેણે તથા તેના ઝેડે યોજના-ફંડમાં આપવો જોઈએ.

૨, નવકર જ્યારે બેકાર અને ત્યારે તેને આ ફંડમાંથી અદ્યાત્મિક યા માસિક મદદ મળે એ મદદની રકમ, પરંતુ બેકાર માટે માસિક રૂપિયા સાત અને ફંડવાર બેકાર માટે માસિક રૂપિયા સાડા ચારની સમભાગ રહેશે.

૩, આ લાભ મેળવવાનો દર તેજ બેકારને રહેશે, જેણે ઓછામાં ઓછા ૭ મહિના લગી યોજનામાં ફાળો આપ્યો હોય.

૪, આ લાભ, બેકારે પોને આગળ જેટલી મુદત લગી યોજનામાં ફાળો આપ્યો હશે, તેથી જમણી મુદત લગી મળશે—એટલે કે, નવકરે આઠ મહિના લગી ફાળો આપ્યો હશે તો તેણે આ લાભ (તે બેકાર રહેશે તો) મેળ મહિના લગી મળશે, પરંતુ એ લાભ કોઈ પણ હાલતમાં, કોઈનેય બે વર્ષથી વધારે મુદત લગી અપાશે નહિં.

કહેવાની સુરત નથી કે આ યોજનાની સફળતા યા નિષ્ફળતાની દેશભરમાં આતુર નજરે વાટ જોવાઈ રહી છે. આપણે ઇચ્છીએ કે તે સફળ નીવડે.

ઔદ્યોગિક કેળવણી

ઔદ્યોગિક કેળવણીના ક્ષેત્ર દેશભરમાં હવે વધુ અને વધુ રસ લેવાનો જાણ છે એ,

સમયનું ચિન્દ છે. “કળાના કુમારો” (પી. એ.) જનવાની તમન્ના હવે વિદ્યાર્થીઓમાં ઝોંટી થતી જાય છે અને તેઓ વ્યવહારના જવાબો જાનવા આગળ વધી રહ્યા છે, જે ખુશીની વાત છે. કાશ, આ જાગૃતિ આજથી દર પંદર વર્ષ પહેલાં આવી હોત !

પરંતુ યવાનું યહીજ રહ્યું છે. આપણી પોતાને ગફલતને કારણે આપણે યુગકેળ યુમાર્થ છે અને આજે જ્યારે જગ્યા છે ત્યારેય ને પૂરતા જગ્યા સાથે કામે ન મંડીએ તો આપણી આપની કાલ ઉત્તરજગ્ય હશે યા નહિં, એ કહેવું શક્ય નથી. દુન્યાના બદલાના નકશામાં આપણ રવાન ક્યાં હશે, તે આપણે હવે નક્કી કરી લેવું જોઈએ. ન થાય કે, આપણી બેદરકારી આપણને હેઠળ તબાહ કરી દે.

કેળવણીની આ દિશામાં જે પ્રયાગો થઈ રહ્યા છે, તે અત્ય લહે હોય, કદના મુસ્તદક છેજ મુજર્મ સરકારની તથા વર્ષે પરની ‘એમેરિટસ’ યોજનાય એવા પ્રયાગોમાંનો એક પ્રયાસ છે, જે એટલા માટે વધુ લક્ષ્યાન છે કે, એ માટે કોઈ શાળા નથી ખોલાતી; ખુદ ચાલુ મિત્રો અને કારખાનાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ દાખલ થઈ, શીખે અને સમજે છે; જાણે અને વિચારે છે ટુંકમાં, તેઓ પોપતીઆ જાનને બદલે વ્યવહાર અનુભવ મેળવે છે; અને મોંઘો છેવટે, અભ્યાસ કરવા સાથે સાથે કમાતા પણ જાય છે એવી સગવડભરી પદ્ધતિ ખીટી કઈ હોય ?

સત્તાવાર આંકડાઓ મુજબ ગમે વર્ષે ૩૨૭ જવાનોએ આ પદ્ધતિનો લાભ લીધો હતો. આ વર્ષે એ સંખ્યા ૬૦૦ લગી પહોંચી જાય, એવી આપણે આશા રાખીશું.

૧૦૦ પેટન્ટ દવાઓ

“કુમર”ના ૧૦૦માં અંકની યાદગાર ૩૫ આ ખાસ લેખ, જે આજુબાજુ થયે, અપાર ખર્ચ અને મદદમતાના બોને તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. તે કદવા વિના સદને કદવી સકારો. બજારમાં આવે ખૂબ ખૂબ પ્રચલિત એવી ભગીની, માળીની અને સફળ નીપટરી ૧૦૦ પેટન્ટ દવાઓના પ્રયોગો અદ્વિતિ છટે ચોક કરવામાં આવ્યા છે. વાંચકો તેનાથી બેવડો લાભ લઈ સકે છે. પોતાના ઉપયોગ માટે, તૈયાર દવા ખરીદવાને બદલે ધરમાં બનાવીને ચારી જેવી કરકસર કરી સકે છે અને ઈચ્છા હોય તો, આ દવાઓનો વેપાર શરૂ કરી, કમાણી મેલુ કરી સકે છે.

દવાઓનો ધંધો, જેટલો મુંઝર છે અને જે અપાર માનવ સેવાની તકો ધરાવે છે, તેવો કદાચ ખીલે નહિ’ હોય. કમનસીબે જે ધંધની જે સર્વોચ્ચ નીતિનો દરે દરદરેનું અમલ નથી થતો; બજારમાં વેચાતી દવાઓનો એક શારો જેવો ભાગ ફેરજ દવાઓમાં હોય છે; તેને માટે કરવામાં આવતા દવાના દાટોદાટ ગુણ હોય છે; તેને વર્જવાતો ઈન્દિદાસ ફેક્ટાઇ હોય છે; તેને માટે લેવાની શીમન, ફેજ દવાની શીમન કરતાં અનેક ગમી હોય, અન્યાયી હોય છે. હા, એમાં જે અવવાદ રૂપ દવાઓ પોતાની ગુણની સાચી, શીમન અને વાજબી અને ઉપયોગિતાની નજરે ચડે છે. તેની જેટલી કદ્ર કદાચ તેટલી મોખીજ છે. તેના બનાવનારાઓને જેટલા ધન્યવાદ અપાય તેટલા બિભાજ લેખાય.

આપણે કુલિન યાત્રાવસાધમાં, પેટન્ટ દવાઓનો ઉલ્લેખ આપે એવો તો પેશાબ થયો છે કે સારીદવા કદી અને ખરાબ કદી, ઉપયોગની કદ અને બિન ઉપયોગની કદ, ગુણગારી કદ અને નકામી કદ, એ કદેયુ સંકષ્ટ નથી. એને માટે કોઈ એક કાનુન પણ આપણા દેશમાં નથી કે તેની જોય લઈ, સારા નંદસા’માંલ પર કરી અકુસ રાખી ગ્રાહ્ય-યા, બોલામાં બોલુ’, સારી નરસી દવાની ખાતરી કરી સકાય પશિયુમે આપમે’ ત્યા જે એકજ સાધન પર વિધેય રાખી સકાય છે, તેની ઉપર આ લેખમાં આધાર રાખીને, દવાઓ પસંદ કરી છે હા, અદિ’ જે ૧૦૦ દવાઓની દરીમન વર્જવાઈ છે, તે એ એકજ સાધન અર્થાત પ્રાદનનની પસંદગી પામી ચુકેલો છે.

પેટન્ટ દવાઓના નુરખા મેળવવા અર્થેનું મુદ્દિત છે. દવાઓના બનાવનાર તેને મૂળે સમ્પે, એ કુદરતી છે તેવી પૂરકઅન આજ્ઞા માર્ચ તિથા ખીલ કોઈ રીતે એના નુરખા ભગી સકાતા નથી. અદિ’ આપેલા નુરખા યા તો પૂરકઅન દ્વારા મેળવવાયા છે. યા જુદ દવા બનાવનારાઓએ પ્રાદ કરેલા યા ભગવાન બાઈ બ્લેનો પાસેથી સંમદાપવા દુકમાં દરેક નુરખો, મુજ દવાનો ખરો નુરખાજ હોય, એ જેવાની દરેક સંકષ્ટ મળજ લેવાઈ છે છતા ન કરે ખુસ, કોઈ નુરખો બુધમર્થે વળાપ ને તેને મુખારી લેવાની વિનંતી છે.

ખૂબ પેટન્ટ દવાઓના અર્થે આપેલા નામો નાન ખરા છે અને તે દુગુનો મેજ નામે બજારમાં વેચાય જુ છે- સિવા કે, ને કોદાક અજીનીના નામો. જે દેખીતા સર્જિત ખરા આપી સકાય નહી, ઉપાવવા પાયા છે; નિ કે દરોઈ દવાના ગુણદોષ સ્પષ્ટ સારે સ્વભાવેના દોષ, તેના મુજ નામ વિનાય નુરખાની ર્થગાવિતા બિબી થતી નથી.

—ત્રાંત્રી

[૧] ‘પાંખલ’

દિવાનાગણુની આ અર્થોત્તમ દવા લેવાય છે, અને તે સર્વથા દેહી વનમળિની મુલાવટ છે. દવાની ભુજી, એટલી અસહ્યતા છે કે ગમે તેવે દીવાનો સમ્પન્ન ને માથા કદતે દોડાથી સાંકળામાં જટકી રાખવો પડે તો હુલસા ને ખૂલજ જકમકારો કરવો હોય-તેના તણુ દિરસમાં નરંગ પડી વળે છે અને રાત્રિવસમાં ઘણે ભાગે તદ્દત કારો થઈ જાય છે.

આ દવાની મુળ પરંપરિનું નામ ‘પ્રાચીની જટકી’ છે. આ સર્વગંધા છે. એના હોડ મિદાર, આસામ, બગામ અને નેપાળના જિલ્લાઓમાં થાય છે. એના મુળીવાને છાંવામાં મુકી લઈ, તેને જારીક વાગી લો એટલે દવા તૈયાર થાય તેના કે નોલના પડીકા બનાવી રાખો.

વાપરવડી રીતઃ-એક પડીકું દવા અને એક આની ભાર કાળી મરીની ભુજીને માં પોંચ તોલા મુશાળજળમાં ભીજવી દેહી અને સવારે પુખ્તિને પીવાડી દઈ, દવાની જીજ પડીકોને એજ પ્રમાણે કાળી મરીની ભુજી સોથે મુશાળજળમાં સવારે ભીજવી દેહી આ તે દવાને સાંતે પીવાડી દેહી. એ પ્રમાણે દરરોજ બે વેળા દવા આપવાથી પુરવા દિવસમાં જ દર્દને ઉંઘ આવવા માટે છે. જોરોમાં તેને ચાવવ, દહીં, શાકભાજી અને જોડેલી તરકારી આપવી. જીજું કમું આપવું નહિ. (દરરોજ બેથી વધુ પડીકા દવા આપવી નહિ)

ધણી લાભદાયક દવા છે. પાચનપણા ઉપરાંત તે દિરસીયા અને ચીરસી (કેકડ) ઉપર પણ ત્રાણ કરે છે, જે કે તેને માટે અનુપાનો જુદા છે.

[૨] ‘સિન્ડોલ’ :

આ દવા પણ ભુજી ઉપરાંત કચેટના રૂપમાં આવે છે. માનવ શરીરના ગમે તે ભાગના અને ગમે તેવા દર્દને દસ મિનિટમાંજ

દૂર કરે છે એના વાગ એટલા બધા મળ્યા વાગા છે કે પુરો નગર માનનામાં નહિ આવે છતાં પારંપારના ઉપયોગથી માનિત થયું છે કે દવા સાચેજ અદભૂત અસર કરે છે. દરેક પડીકોમાં દસ મેન ભુજી લેવા છે (કચેટમાં એટલીજ ભુજી હોય છે) અને મુકમલ વેળા અકેર પડીકી પાણી ના ચાદ સાથે આપવાની છે. જનવાનારો દબવો છે કે દવા તદ્દત નિદોષ છે.

કેફેલ સાઈટ્રમ ૨ ભાગ, એન્ટિસિડન ૨ ભાગ, એસપીરિન ૩ ભાગ, મુરર ઓઈ મિલ્ક ૩ ભાગ

દવાઓને યાનિક ખરબમાં તાપથી એક કલાક લગી ઘૂંટો જેટલી ને વધુ ઘૂંટાઈને તેટલો કાદો વધુ સમોદ થશે

[૩] ‘કુશાન્થ સોલ્ડ’

વાન રોમન દવા છે. નિયમિતપણે લેવાથી કાપડો ને છે

પોટાશ ક્રોમાઈટ ૧૫ ભાગ, મોર્ડેવમ મેલિસિયેટ ૪૦ ભાગ, એસપીરિન ૪ ભાગ, મુરર ઓઈ મિલ્ક ૨૫ ભાગ.

ખરબમાં નાખી ઘૂંટી લેા.

[૪] ‘આપ્પે હુયાન’

શરીરના જુદા જુદા ભાગની જીભારીમાં પર જોડો વેતો કાપડો કરતી અને કરીયે તુક્કાન ન કરતી આ દવા ‘અમ્બાપારા’ જેવીજ છે. મુખ પલ્લુ બધા તેજ અને ઉપયોગની રીત તેવીજ.

વિપરિન-ટ ક્રિસ્ટલમ ૧ ભાગ, ચાપમેવ ૧ ભાગ, કપુર ૧ ભાગ, કાર્બોનિક એસિડ ૨ ભાગ

જમીને એક કાચની લીસીમાં ખરી, મુખ બંધ કરી તરસમાં મુખ ના ચૂનતી પાસે રહેવા દો થોડાક સમયમાં એકવ થઈ, પ્રવાહી બની જશે.

[૫] ‘બાલામુન’

અચ્ચાઓને તાકત વખતનાર તથા ખીમા-

રીંગથી રક્ષાકાર આ ચરણ ને તે દવા ખૂબજ પ્રગણિત થઇ ગઇ છે. એ ચુબકારી અવસ્થા છે અને નેપી આગમાયવા પાત્ર પશુ.

ગુલાનું પાણી ૩ ઓંસ, સાકરની ભુરી ૧ ઓંસ, રક્ષણિય ફોસ્ફેટ કે દુધ, દાખળ ફોસ્ફેટ ઓંસ મોડા કે દુધ, વધિયાળાનું સ્તન ૧ દુધ. તે કચ્છર ફોગીલીઅસ દય માટે નેપીમાં નેપીમાં પ્રમાણમાં.

બધાને મેળવી દો.

માત્રા: ૧૦ થી ૨૦ રીપા, પાણી વા દુધમાં.

[૬] 'ફોસ્ફેટ'

મક્કા પર સમાવર્તી મારેલા સજ્જ છે, જે દુધમેમાં આવે છે. બાપરનાસામેની અવસ્થા છે કે કાપકો કરે છે.

સફેદ પેટ્રોલિયમ નેપી ૧ ભાગ, સાર્ફેટ

મોડીની રેડ
ભાગ, ટેન્કીન
રેડ ભાગ,
સફેદ ઓંસ,
પીન રેડ
ભાગ, દાખળ
ફોસ્ફેટ ઓંસ
ફોસ્ફેટ રેડ
ભાગ, મિત્ર-
ગીન ૧ ભાગ,
ઓંસ સ્પે-
સફેદ ખુસબો
માટે સ્વદગ,
બધાને મેળ-
વીને, એકમ
કરી દુધમેમાં
તરી સેદ દવા
દય સમાવર્ત
વિવાદ, રુપ-
ખાલી નખી
તરીકે મગા ૫૨ લગ ગા છે.

સ્વદગ

[૭] 'ફોસ્ફેટ ભાગ'

દાર્ડ પેટ્રીન ૧ ભાગ, ચરણી (દાર્ડ) ૧ રાત્રી, ચાખોલ કે રત્ત, વિપરિન્ટે હિર-
સ કે રત્ત, કપર કે રત્ત, ફોસ્ફેટ દાખળ
કે રત્ત, ઓંસ સેમનમાં સ્વદગ

પ્રથમ ચાખોલ, વિપરિન્ટે અને ફોસ્ફેટ દાખળને એક રીંગમાં ભરી, ભુચ ખેમ ભરી ગુલા નહીંક ભુરી દો. તે ઓંસની પ્રાદી ચત જરો પછી માયના વાસણમાં પેટ્રીન અને ચરણીને વોટર બાથ દ્વારા પીગળાવી, સુવા પુરતી નીચે ઉતારીને તેમાં પેપુ પ્રવાદી કોમરી, ઓંસ લેમનમાં નાખી, ખૂબ ધુટે. ફેડ પડતાં સ્વદગ કડળ ચત જરો. દરેક પ્રકારના દર્દ માટે બદાથી સમાવર્ત વા વસવામાં આવે છે.

[૮] 'સુરસેલેટ'

આ રીક્ટીઓ જુલાય કાપવા માટે છે. એ મોડામેટનું મિશ્રણ પ્રગણી દોષ, સ્વદગની અંતે મોડું બમાવવા વિના અને તે સ્વ સે છે.
મોસલેટ ૬ ભાગ, ફોસ્ફેટ ૧ ભાગ, જેડો મેળવી, ચોખ પ્રમાણની રીક્ટીઓ બનાવો.

[૯] 'ફોસ્ફેટ સિરપની' રીક્ટીઓ

જેટન સિરપ પેતાના સુગો માટે નિખાત છે. પર્વત ને પ્રવાદી કડળ નેપી, ફેડમાં ગળે કિનકતું નથી. તેમાંથી મારે આ રીક્ટીઓ બનાવ છે, જે ચુબમાં તેની દોષ, એક રીક્ટી એક રેડુમ્મ દુધ જેટલા પ્રમાણે સ્વદગ મારે છે.

સિરપ-પત્ર

આખર્ન ફોસ્ફેટ ૧ મેન, મિટનાઈન ફોસ્ફેટ ૧ મેન, ફોસ્ફેટ ફોસ્ફેટ ૧ મેન.
ખાલી દવામાં મેળવી સ્વદગ રીક્ટી-પત્ર વટે નિખાત ફોસ્ફેટ પાન. (૩૫) પ્રમાણ ફેડ રીક્ટીનું છે)

રૂપે કટ્ટો કો મ

અર્થાંત

રંગ-કિરણ શાસ્ત્ર

[શિખરનો ખામ ઉન્નત્યુ
સર્વ સખાયવો રેખ]

કર્નલ દીનશાહજી પી. ઘડિયાલી સાહિબ

એમ એસ સી, એમ ડી, એમ ઇ., ડી એ પી એન ડી,
એસ એલ ડી, એન ડી, ડી. ગોપીવી., ડી એફ એમ.,
ડી એચ. ડી, ડી એમ ડી., ડી એમ ડી નમવરદ ૧૩૫૨૬

એ મણુ રંગો એટલે મુળ રંગો. જાણના
બધા રંગો એટલે મિશ્ર રંગો.

સિધ્ધાંત

આનો વા ન માનો, આપનાજી સદેવ
રંગશની કુમ સાત રંગોની બનેલી છે. ૧ એ
સાત રંગો દુન્યામાં ઘણો અગત્યનો લાગ
ભજવી રહ્યા છે, છતાં ગિર્મના મુખ્ય રંગો
તો ત્રણજ છે:

- ૧, લાલ
- ૨, લીલો
- ૩, વાયોલેટ

રંગોના આ કનિદાસ પાઠ્યજ રંગ-
કિરણોના મિધ્ધાંત હુપાપો છે. રંગ-કિરણો
સામાન્ય ચીજ નથી; તેય પોતાની સંકિત
ધરાવે છે અને તેથી જેમ તે જાડ પાવને
ચિકમાવે અને છવંત રાખે છે તેમ, માનવ
શરીરને તનદુઃખ રાખવામાં અને નેના રંગો
મટાડવામાં સદાય કરે છે. એજ છે તે મુળ-
સ્ત્ર સિધ્ધાંત, જેની ઉપર એક્ટ્રોકોમ-શાસ્ત્રની
યોજના અને રચના થઇ છે.

બીજી નજરે-એટલે કે, રંગોક્ટ્રોકોમની
દષ્ટિએ-ગિર્મનાં, દરેક રસાયણ અને દરેક

(૧) એ સાત રંગો એટલે (૧) લાલ, (૨)
નાદની, (૩) પીળો, (૪) લીલો, (૫) બુ, (૬)
ગળી-રંગ, (૭) વાયોલેટ.

[૧૪૪]

ત્ય પોતાનો નોખો રંગ અને પોતાની નોખી 'મીટી' ધરાવે છે. પરિણામે, સાચિન યામ છે કે, રસાયણના જે મુજબ હોય છે તેજ મુજબ હોય તેના રંગનાય છે અને તેથી, સરીરની અંદર જેવા જેવા લાલ રસાયણ કરે છે તેવોજ, બનકે તેથી વધુ લાલ એના રંગ-કિરણો કરે છે.

આદિતાયના રંગ-કિરણોના પ્રરો લાલ લેવાતો રહે તો ધણે લાગે બીમારી પામે આવેજ નહિ. છતાં, એક વા બીજા કારણસર આપણે એ રંગ-કિરણોના પ્રરો લાલ લેતા નથી અને તેથી, રેપેક્ટ્રોકોમની શોધ કરવામાં આવી છે રેપેક્ટ્રોકોમ એટલે રંગ-કિરણોનું 'યંત્ર'. જેવા રંગ-કિરણો આદિતાયમાંથી કુદરતી રીતે મળે છે, તેવાજ રંગ-કિરણો રેપેક્ટ્રોકોમ દ્વારા મેળવી સકાય છે અને તેથી, રેપેક્ટ્રોકોમ દ્વારા રોગો સાદા કરવાની પદ્ધતિ, એક કુદરતી પદ્ધતિ લેવાય છે.

૨

કૃતિહાર

રેપેક્ટ્રોકોમની શોધ અણુધારી નથી થઈ. શોધકની પરચીસ ત્રીસ વર્ષની સખત અને સતન કાશિશોનું એ પરિણામ છે, જે આજે ૨૦ વર્ષની અગ્રમાધ્ય અને કસોટી પછી વધુ પકવતર થઈ, દિન્દને આંચણે આવી છે આત આપણે માટે વધારે ખુદ થયાની કજાકન તો એ છે કે એના શોધક યુરપ કે અમેરીકાના કાઈ માફેની કે એડિસન નથી-અમેરીકામાં એમને 'પારસી એડિસન'ની ઉપમા અપાઈ છે છતાં-એક દિન્દી છે અને ખુદ આ મુંગસ-મુરતના વતની છે. ના, એક્ટર થિ-વાલી માત્ર આ પદ્ધતિ અને તેના વંચના શોધકજ નથી; આજના "ટાકી સિનેમા" જેને આજારી છે એવા. "ફોટોકિનેફોન"ની શોધ પણ તેમણે કરી હતી. જ કે એક વધીતની અપ્રમાણિકતાએ કરીને આજે તેણે

એ શોધના પોતાના લક શુભાવી ભેરવા છે. એ સિવાય બીજા અનેક શોધો પણ તેમણે કરી છે, ઝિન્દગીમાં અનેક લીધી સુકીઓ બોધ છે, પુષ્કળ ઇમાની-માન માંદો ધરાવે છે અને એક કાળમાં ન્યુ યોર્કની પોલિસ રિજર્વ એર સર્વિસના કમાન્ડર પણ રહી ચુક્યા છે. કેવી શાનદાર કાફિદિ!

પણ એ શાનવંતી કાફિદીમાં કુટોનોય પાર નથી રહ્યો. રેપેક્ટ્રોકોમની શોધ પછી અમેરીકાના મજબુત તખીવી કાયદાઓએ તેને નિષ્કુળ સાબિત કરવા અને તેના શોધકને હમેશ માટે તુરંગમાં ધકેલી દેવા વારંવાર પ્રયાસો કર્યા છે અને તેઓ કામચલાઉ રીતે સફળ થઈ, ૧૧ વાર ડૉ. થિયાલીને જેલમાં પુરી પણ સક્યા છે, પરંતુ પોતાના દબાવની સચ્ચાઈની બદલે કનૌલ દીનચાહ હરહમેશ માનઅદિન નિર્દોષ દસવી છોડી મુકાયા હોઈ, આજે રેપેક્ટ્રોકોમ ઇન્ટરકલ્યુર જેવી મહોદી સંસ્થાના સંચાલક હોવા ઉપરાંત રેપેક્ટ્રોકોમ બનાવવા વેચવાનો મહોટો ધંધોય ચલાવી રહ્યા છે.

૩

પદ્ધતિ

રેપેક્ટ્રોકોમ પદ્ધતિ સાવ સરળ છે. માનવ સરીરમાં ચતા રોગોના નામે ગમે તેટલા બાજે હોય, તેના મુળ કારણો મણુચીનાજ છે અને તેથી જો તે કારણો દૂર કરવામાં આવે તો એ બધા રોગો આપો આપ મરી જાય છે. ટુંકમાં, લુદી લુદી બીસારીઓ ખરેખર રોગ નથી, તેના ઝિન્દો છે. મૂળ રોગ કિંવા વ્યાધિનો તો મણુચીનાજ છે અને તે રંગ-કિરણોના ઇલાજ દ્વારા દૂર થઈ સકે છે.

આ છે રંગ-કિરણ પદ્ધતિ. રેપેક્ટ્રોકોમ

(૨) ૧લી માર્ચ ૧૯૩૬ થી કુલ પંતળ પેપેક્ટ્રોકોમ વેચી ચુક્યા છે.

દ્રાસ રંગ-કિરણો. માનવ શરીરના બીમાર ભાગ પર નાખે અને તે રંગ-કિરણો શરીરમાં જઈ પહોંચી, પોતાનું કામ કરવા માંડશે. એ પદ્ધતિમાં નિદાન-ચિકિત્સા નથી. બીમારને જે તકલીફ જણાય તે વિષે સ્પેક્ટ્રોકોમની ચોપડીમાં લેઈ એ કે કયા રંગ-કિરણો અને શરીરના કયા ભાગ પર નાખવા લેઈએ ? પછી તેણે જે કરવાનું છે તે એટલુંજ કે સ્પેક્ટ્રોકોમ ચાલુ કરી, એ રંગ-કિરણો પોતાના શરીર પર લાઇ લેવા. એમાં કશી તકલીફ નથી થતી. રંગ-કિરણો, વંત્રના ખાસ કાચને લીધે, એવી અસર ધરાવે છે કે થોડીકજ મિનિટોમાં દર્દીને રાહત લાગવા માટે છે એક કક્ષાક જગી રંગ-કિરણો જારી રદવા પછી, વંત્ર આપોઆપ બંધ થઈ જાય છે-કારણ એ વેળા એક કક્ષાથી વધુ સમય જગી રંગ-કિરણો લેવાના નથી, જે કે લેવામાં આવે તે દર્દીને કશું નુકસાન નથી થતું પરંતુ શરીર રચના અને રંગ-સિદ્ધાંત એવો છે કે, એક કક્ષાક જગી રંગ-કિરણો શરીર પર પડ્યા પછી વંત્ર પડે તો શરીર તેને પોતામાં કુણવતું નથી; રંગ-કિરણો નકામા જાય છે.

સવાલ થશે: પણ કોમ કારણે, રંગ-કિરણો ભક્ષતા લેવાય, ઝુઝરત હોય લાક્ષ રંગ-કિરણોની અને લેવાય પીળા, યા ઝુઝરત બુની હોય અને લેવાય લીલા તો નુકસાન આવે નહિ? જવાબ છે: નહિ. કારણ રંગ-કિરણો કેવળ બાર પ્રકારના છે:

- ૧, લાલ
- ૨, નારંગી
- ૩, પીળા
- ૪, લિંબોઈ
- ૫, લીલા
- ૬, કિરોઈ
- ૭, બધુ
- ૮, ગળી-રંગના

૯, વાયોલેટ.

૧૦, વાંછુડા (Purple)

૧૧, મેન્ડેટા

૧૨, સ્કારલેટ

અને એ દરેક રંગ એવી પદ્ધતિસરના છે કે એને રંગ-કિરણો લઈ લેવાય, શરીરને ખબર દેશે તોજ તેને તે કુણવશે, નહિં તો પાછા કાઢી ફેંકશે. દર્દીને તબીબ પુર નુકસાન નહિં થાય.

અને રંગ-કિરણોના દલાળનો અગત્યરે મુ છે કે તે, ૧૭૬ પ્રકારના નાખ અને ૨૧૩ આતના મોળા એકજ રંગના-અર્થાત બધું રંગના-કિરણો વડે મટાડી સકે છે. કાચ જેવો અનિમ રંગ, ગમે તેવો આગળ પડી ગયો હોય છતાં, આ ઇલાજે-મટાડે ભાગે નારંગી રંગ-કિરણોથી-નાશુક થાય છે. પાગલપાનુ, મંદુપ્રમેદ, કેન્સર, એપેન્ડિસાઇટીસ, પાયેરીઆ અને બીજા અને અસાધ્ય કિયા મુશ્કેલ લેખાતા રોગો થોડાક દલાડાવા અડવાડિયાની રંગ-કિરણોની સારવારથી તરત જતા રહે છે. કુંકમાં ફક્ત બાર પ્રકારના રંગ-કિરણોથી શરીરના બધા રોગો દુર થઈ શકે છે. એટલુંજ નહિં જલકે ઝુકરત હોય તો એ પદ્ધતિ જનપરો પણ કામચાલીપૂર્વક આજમાતે સગાય છે. કેવી ઉપરોગી અને સરળ પદ્ધતિ!

૪

ચોજના

સ્પેક્ટ્રોકોમ દ્વારા ધંપાના નવા મગદાન વિષે વિચાર કરનાં પહેલાં આપણે સ્પેક્ટ્રોકોમ વંત્રને વિષે કંઈક જાણીએ, એ વંત્ર શું છે. એક કાચા સ્ટેન્ડ પર મોઢવેલું મગદાન સપા ષ્ટસમયોરસ માપનું ફાનસ જેવું છે: ફેરવેલો કે, એમાં સામાન્ય કાચને બદલે પાંચ જુદા

(૪) વંત્રની કીમત ૯૦ રોકર (૨૫૫ રૂપિયા)

છ. અમેરીકાથી વિન્ડ લગીનું મુર અને આયાત કાઢત જુદી.

રંગના ખાસ કાચની સ્લાઇડો એવી રીતે ગોઠવેલી છે, કે સદજ ફેરફાર કરતાં-કિંવા સ્લાઇડ ખેંચતાં-એક યા વધુ સ્લાઇડો ચંચળ મધ્ય ભાગમાં જાવી સકાય છે અને તેમ કરીને આગળ કહેલા બાર રંગ-કિરણોમાંના ઇચ્છા મુજબના ગમે તે રંગ-કિરણો દર્દીના શરીર પર નાખી સકાય છે. ચંચળમાં આ કાચની વિશિષ્ટતા ઉપરાંત ખાસ નોંધપાત્ર વીજ કરી નથી, સિવા કે સ્વીચ-ગોઠવણ કે જેથી રંગ-કિરણો એક કલાક લગી જારી રહ્યા પછી, આપોઆપ સ્વીચ બંધ થઇ જાય છે. એમાં મુકવામાં આવેલો વિજ્ઞાનિક બદલ ૧૦૦૦ વોલ્ટો છે અને તેમ ખાસ પ્રકારનો હોઇ, છૂટો પણ મળી સકે એવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે. એમાંના કાચ સામાન્યના જિન્ટગીભર ચાલે છે, પણ ફોઇ કારણે વૂરી જાય તો કાચની સ્લાઇડોમાંથી આખી ફેમ, વૃદ્ધકા કાચના કકડા સાથે ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટને મોકલતાં, તે કાચ નાખી આપે છે; છૂટો કાચ આપવાની પ્રથા નથી.

સ્પેક્ટ્રોફોમના ખરીદનાદાઓને યંત્રની સાથેના મુક્ત ગોમિયા-પુસ્તક ઉપરાંત, પોતાના કુટુંબના કોઇ પણ દર્દી માટે જ્યારે જોઇએ ત્યારે મુક્ત સલાહ મળે છે. એ સલાહ મેળવવા માટે તેણે કરવાનું એટલું જ

કે મુકરર ફોર્મમાં દર્દ અને દર્દીની બધી વિગતો લખી મોકલવી. કનલ દીનશાહ તેને વળતી ટપાને શુ કરવું તે લખી મોકલશે. એ સલાહ બદલ તેની કને કરી શી લેવાશે નહિ. બીજા સળેમાં, યંત્ર ખરીદો એટલે જિન્ટગી ભરની મુક્ત સલાહનો લાભ મેળવી સકો છો.

પરંતુ, જેમને એ યંત્ર લઇ ધંધો કરવો હોય તેમને માટે એક નહીં અભ્યાસક્રમ પણ કરવામાં આવ્યો છે, જે અમેરીકા ખાતેના ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટમાં ૪૨ કલાકમાં આપાય છે. એની શી ૧૫૦ ડોલર છે. એ અભ્યાસક્રમ પુરો કરતાં, ગ્રેગ્રિલ એટ થવાય છે અને તે પછી એ ધંધામાં કોઇ પણ પ્રકારની રોક ટોક વિના આગળ ધપી સકાય છે.

સ્પેક્ટ્રોફોમ દ્વારા સારવારનો ખર્ચ દરરોજના એક કલાકનો એક યુનિટ વિજ્ઞાનિક બજારી કીમત જેટલો આવે છે. એ સિવા બીજો આશુ ખર્ચ કરી નથી, સિવા કે વિજ્ઞાનિક બદલ બગી જાય ત્યારે બીજો મુકવાનો ખર્ચ.

(૮) કનલ દીનશાહ ૧૧-૫-૩૬ લગી હિન્દમાં છે ત્યાં લગી, જે કોઈ શખ્સ એ અભ્યાસ માટે તેમની સાથે અમેરીકા જવા તઈયાર થાય તો કનલ તેને એ વિષે કેટલીક ખાસ સરળતા કરી આપવા જુશી છે

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે ?

નકાકારક હિન્દો : (લઘુ પહેલો) વિવિધ પ્રકારના હિન્દોનો સંગ્રહ. ૩ બે.

સુરત ડિરેક્ટરી : સુરતનો વેપારી-ગોમિયો. ૩ બે.

મુંબઇનો વેપારી અનુલેખ : મુંબઇનો સફળ વેપારી રહ્યો. ૩ સાલ ત્રણ

મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર : મુંબઇની બાપમાં અંગ્રેજી વૈદની ચોપડી. ૩-સવા બે.

(ખાસ ટપાલ ખર્ચ જુદું)

વખેગ : કમર ઓફિસ, મોલમરવાલા-સુરત.

(૫) જ્યાં વિજ્ઞાનિક સ્વચ્છતાનો પ્રબંધ ન હોય ત્યાં આ યંત્ર કાચનેથી સાથે વાપરી સકાય છે. અલગત, ટામનેચોની કીમત જુદી થાય છે.

(૬) એવા દરેક કાચની કીમત ત્રણ ડોલર (નવ રૂપિયા) લેવામાં આવે છે.

(૭) એ ઉપરાંત એ વિગતના બીજા કટલાક પુસ્તકો કનલ દીનશાહે પ્રગટ કર્યો છે, જેમાં Spectro Chroma Metry Encyclopaedia (Three Volumes) મુખ્ય છે, જેની કીમત ૧૬ ડોલર છે.

એજ વિષય અંગે Spectro-Chrome નામનું માસિક પણ પંદર વર્ષથી પ્રગટ થાય છે.

૧

ભુતકાળ

દરેક વસ્તુને જીવકાળ હોય છે, તે ટાંકણીન-પછી તે ભલે તમારી નજરે નહીં અને તુરંત હોય—જીવકાળ કેમ અને શાને ન હોય ?

ટાંકણીના અગ્નિત્વ પહેલાં કાચપત્રો એકત્ર કરવા માટે તઈન સામાન્ય અને ઘરગથ્થુ સાધનો વપરાતા હતા કેાદક કાચપત્રોને ફારીથી આંધી દેતો, તો ક્યાક તેને માટે કેાઈ ખીજી રીત ઉપયોગમાં લેવાતી. એમ થનાં થતાં, અંતે પંદરમી સદીમાં ટાંકણીના દર્શન થયા

ટાંકણીનું બાળપણ ખુબ દિલચસ્પ હતું. ૧૪૮૩માં સ્વિટ્ઝરેન્ડમાં પારથી ટાંકણીઓની આયાત કરવાની મનાઈ કરી હતી, જે કે એ મનાઈ હુકમનો અમલ બરાબર થતો ન હતો. દાન-ખીનો ઉદ્યોગ ફ્રાન્સમાં વિકસી રહ્યો હતો અને ફ્રેંચ ટાંકણીઓ સ્વિટ્ઝર કાચપત્રોમાં પોતાનો પગદંડો મજબુત કરી રહી હતી. એ વેળાની ટાંકણીઓનો દેખાવ પણ અજાન જેવો હતો. તેનું માથું, આજે હોય છે તેમ મુળ તારનુંજ ન હતું બનતુ; માથું જુદું બનાવી, તાર પર રેણ કરવામાં આવતુ હતું, પરંતુ એ રેણ-ક્રિયા વારંવાર ખામી ભરી રહેતી હોય, ટાંકણીઓ માથા વિનાની થઈ જતી. વળી, આ પ્રમાણે ટાંકણીઓનું માથું ગુમ થવાથીજ વાત ન હતી પતતી; તે વિના માથાની ટાંકણી, તેના વાપરનારના અંગનાને સ્પર્શવા, તેમાં ભોંકવાનો હ્લાવો પણ લેતી. તેથી વાપરનારને ખુબ પીડા થતી અને તેથીજ, અંતે ૧૫૪૭માં સ્વિટ્ઝર એક કાનુન પસાર કરી, “એવડા માથાવાળી” વા “જેનું માથું મજબુત રીતે રેણ ફરેલું હોય” નહિં એવી ટાંકણીઓના વેચાણ ઉપર પ્રતિબંધ મુક્યો. પણ

ટાંકણીઓ તે ટાંકણીઓજ; ફ્રેંચો ને ફ્રેંચોજ. ન ટાંકણીઓની ઉપયોગિતા ઓછી મત, ન ફ્રેંચો વાપર્તા મથા. જ્યાં કાનુનો અને પ્રતિબંધો છતાં, ફ્રેંચ ટાંકણીઓ સ્વિટ્ઝર બજારોમાં વધુ અને વધુ પ્રચલિત થતી ગઈ.

ટાંકણીના બાળપણના આ ઝગમગમાં ને ખુબ એંધાંધી મળતી. વળી તેનો દેખાવ પણ આકર્ષક ન હતો. તેથી, તેને એંધાંધી બનાવવા, બનાવટ સરળ કરવા અને દેખાવ સદર બનાવવા શક્ય પ્રયાસો થયા હાયા. ૧૬૨૬માં ગ્યુમેરટર શાયરમાં એ ઉદ્યોગને પાપે નખાયો પણ ૨૦૦ વર્ષના લાંબા ગાળા લગી તેણે ખાસ પ્રગતિ કરી નહિં. અંતે, લાંબા સંશોધનો પછી તારના એકજ કટકમાંથી ટાંકણી અને તેનું માથું બનાવવાની શોધ થઈ અને ૧૮૧૭માં મેક ટેટ એ માટેના એક યંત્રનું પેટન્ટ લીધું, આટઆટલું જનાં, ટાંકણીનો ઉદ્યોગ હજી ખીજો નહિં; સેક ટાંકણી શોધનો ખાસ ઉપયોગ થયો નહિં.

પણ જે તે વેળા ન થયું, ને માન વર્ષ પછી યજ્ઞ થયું. ૧૮૨૪ માં રાષ્ટ્રે ટાંકણીઓ બનાવવા માટે એક નવું યંત્ર બનાવ્યું, જેમાં પાછળથી શટલવર્થ અને ટેન્ડર મુધારા વધારા કર્યા અને પરિણામે આજે ન માત્ર ટાંકણીઓ યંત્ર વડે બને છે, બલકે કાચપત્ર નેને જારાવવા ગોડવચાની ક્રિયાઓ પણ યંત્ર વડેજ થાય છે.

આમ પુરું થયું ટાંકણીનું બાળપણ; આ યંત્ર દ્વારા તેની જગ્યાની રાફ થઈ.

૨

વર્તમાન

ટાંકણીની બનાવટ હવે સાર રહેલી થઈ ગઈ છે. ફક્ત એ પણ યંત્રો પસાવે એટલે ટાંકણી બનાવવાનું કારખાનું થઈ ગયું.

ટાંકણીઓ જુદા જુદા માપની બને છે. કેટલાકો પોણાં ઈંચ લાંબી ટાંકણીઓ વાપરે

છે, તે ક્રેડલાકો એક ધંચ લાંબી ટાંકણી પસંદ કરે છે. સામાન્ય રીતે, એ છ માપની બને છે: (૧) ૩ ધંચ, (૨) ૪ ધંચ, (૩) ૧ ધંચ, (૪) ૧૨૬ ધંચ, (૫) ૧૨૬ ધંચ, (૬) ૧૩૬ ધંચ. મેશક, આ છ માપની ટાંકણીઓ બનાવવા માટે છ બુદ્ધા બુદ્ધા યંત્રો લેખ્યો. છ માપને બદલે ફક્ત ચાર માપની જ યા ફક્ત બે માપની જ યા એક જ માપની ટાંકણીઓ બનાવવા માંગતા હોય તેમણે અનુક્રમે ચાર, બે યા એક જ યંત્ર ખરીદવું લેખ્યો.

ટાંકણીની બનાવટમાં પિત્તળનો તાર વપરાય છે અને તેની બનાવવાની રીત એવી છે કે યંત્રમાં એક છેડે તારનું મોટું યુગ્મ જોડવા દેા અને પછી યંત્ર ચાલુ કરેા એટલે આપેા આપ પેલા તારના યુગ્મજાગ્યાંથી એક ટાંકણી બનાવવા માટે લેખ્યો તેટલો તાર બેંચામ, યંત્રમાં જાય છે અને તરતજ તે તારના આગસા છેડા પર હથેલા જેવું ફગાણુ પરી, ટાંકણીનું માથું બની રહે છે. આ કામ પતનાંજ, યંત્રમાંની છરી પોતાની કામગીરી બજાવવા આગળ આવે છે અને ટાંકણીના માપ મુજબ તાર કપાઈ જાય. એ ટાંકણી યંત્રના બીજા ભાગમાં ચલી જાય છે અને યંત્રના આ ભાગમાં ફરી વાર ગીંછ ટાંકણી બનાવનાો વારો આવે છે.

યંત્રના બીજા ભાગનું કામ પણ અજળ જેવું છે. પેલા મ યાચાત્રા તારના કટકા કિયા અંકુરી ટાંકણીઓને અદિં ફરતા કાનસના સંસર્ગમાં આવવું પડે છે અને તેના પરિણામે તેમની અણી મુંદર બની જાય છે. આ યોગ ટાંકણીની બનાવટની પહેલો વિભાગ.

ટાંકણીઓની બનાવટનો બીજો વિભાગ.

(૧) ક્રેડલાકો લોખંડેા તાર વાપરવાનું લખે છે, તે ભૂલ છે. ખરી રીતે તો, પિત્તળનો તાર જ વપરાય છે.

એ ટાંકણીઓને સાફ કરવા, તેની ઉપર કત્રાઈ ચઢાવવા અને પછી તેને ઘેાઠ, સૂકવવાનો છે. એ કામ માટે એક કઠાખમાં ટાંકણીઓ નાખી, ચરમ પાણી અને થોડાક હલકા પ્રકારના દારૂના મિશ્રણમાં ઉકાળી લઈ, પછી બીજી કઠાખમાં ટાંકણીઓનો એક થર પાથરી, તેની ઉપર દાણાદાર કસખનો થર પાથરવામાં આવે છે અને આમ ઝુરૂરન પુરતી ટાંકણીઓના થરો અને તેની ફરેકની ઉપર કત્રાઈના થરો પાથર્યા પછી, તે વાસણમાં પાણી ભરી ફરૂ, તેની ઉપર સદળ ગાછટાટ્ટે આંધ પોટાશ ઝાંડી દે છે અને પછી તેને ક્રેડલાય સમય લાગી ચુક્યા પર ઉકળવા દે છે. એનં પરિણામે ટાંકણીઓ પર કસાઈ ચલી જાય છે. પાછળથી તેને કાઠો, ઘેાઠ, સૂકવી લે છે.

ટાંકણીઓની બનાવટનું સૌથી છેલ્લું કામ તેને કાગળ પર ભગવવાનું છે. એ કામ હાથ વડે કરવાને બદલે યંત્ર વડે જ કરવામાં આવે છે. એના પદ્ધતિ એવી છે કે પહેલાં જે કાગળો પર ટાંકણીઓ ભેરવવાની હોય તેમને એક સળ-તરહવાસા રોલર-યંત્ર વચ્ચેથી પસાર કરવામાં આવે છે, જેથી કાગળમાં સળ-તરહો પડી જાય છે. પછી એક યંત્રમાં ટાંકણીઓ સુકી, યંત્ર ચાલુ કરતાં, આપેાઆપ ટાંકણીઓ કાગળમાં ખુંચી જાય છે. આ ક્રિયા એટલી નો વિચિત્ર જેવી લાગે છે કે સગદોમાં તેનો ચિતાર આપવો રાકવજ નથી. એની ખરી ખુબી જેવા માટે યંત્ર દ્વારા એ ક્રિયા ચલી હોય તે પ્રત્યક્ષ જેવી લેખ્યો.

૩

ગણિત

ટાંકણીઓની બનાવટ માટે આખા હિન્દમાં કેવળ એક જ કારખાનું છે, જ્યાં એની નિર્માદિનની ખપતનો તો પાર નથી. હિન્દી સરકારનું મુખ્ય ખાતું જ દર મહિને બે લાખ રૂપિયાની ટાંકણીઓ ખરીદવું હોવાનું

“કમર” : અંક ૧૦૦મે

કહેવાય છે. એ આંકડો ખરો હોય વા નહિ,
સામાન્ય પ્રજામાંવ ટાંકણીની માંત્ર એટલી
જાણ્યર છે કે એના વેચાણુ વિષે ખાસ ચિંતા
કરવાની રહેતી નથી.

કારખાનાનો અંદાજો

પોણા ઈંચથી લઈને સવા ઈંચ રૂપિયા
લગીનાં જુદા જુદા છ માપની
ટાંકણીઓ બનાવવા માટે. દર
મિનિટે ૧૨૦૦ ટાંકણીઓ
બનાવી સડે એવા છ ખાસ
યંત્રો.^૨

૪,૧૪,૦૦

કસબ ચકાવનાર સાધનો વ. ૭૫૦

તાર ખેંચનાર અને તેને પોલિશ

કરવાના સાધનો ૭૫૦

ટાંકણીઓને કાગળ પર ભરાવનાર

યંત્ર ૩૩૬૫

વિજળીક મોટર, ૮ થોડા-બળની ૧૦૦

યંત્રો મંગાવવાનો ખર્ચ, કંઠાત

વ. વ ૨૪,૭૩૫

કુલે રોકાણ રૂપિયા ૭૧,૬૧૦

કુંકમાં, પોણા લાખ રૂપિયા યંત્રો વ ના

થવા. કારખાનું ચલાવવા માટે ૨૫ લાખ

રોકડ રાખનાં, કુલ પુંછ રૂપિયા એક લાખ થઈ.

હવે માસિક આવક ખર્ચનો દિસાજ

જુઓ:—

માસિક ખર્ચ

રૂપિયા

દર મહિને ૬,૭૨,૮૦,૦૦૦ ટાંકણીઓ

બનાવવા માટે ૭૪૫૬ રતલ પિત્તળનો

તાર વપરાય તેના દર રતલે આઠ

આનાને લાવે ૧૭૨૮

(૨) આ હવે યંત્રો સામગ્રી ખરીદવા અનિ-

વાય નથી, એ એ યંત્રોથી પણ કામ તાર કરી

સકાય છે.

મજદૂરી ખર્ચ :

૧ નિષ્ણાત રૂ. ૧૨૫ એમે ૧૨૫

૯ કારીગરો રૂ. ૨૦ એમે ૧૮૦

૪ મજદૂરો રૂ. ૧૫ એમે ૬૦

૧ કારકુન રૂ. ૩૦ એમે ૩૦

૧ રોટરગ્રાફર રૂ. ૩૫ " ૩૫

૧ ચોક્કીદાર રૂ. ૧૫ " ૧૫

વિજળીક બળનો માસિક ખર્ચ ૨૭૦

ધર ભાડું ૬૦

યંત્રોના સમારકામ ખાતે ૧૨૫

યંત્રોના વસારા ખાતે (૧૦ ટકા એમે) ૬૨૦

બીજા પરચુરણ ખર્ચ વ. વ ૪૦૦

માસિક ખર્ચ રૂ ૩૬૪૮

માસિક આવક

રૂપિયા

દર મહિને ૧,૭૨,૮૦,૦૦૦

ટાંકણીઓ વેચતાં, લગાર

ફિક પોણા ચાર આનાના

સરેરાસ સાદી લાવે આવક ૪૫૦૦

માસિક આવક રૂપિયા ૪૫૦૦

આ પ્રમાણે—

માસિક આવક રૂ. ૪૫૦૦

તેમાંથી ગાદ—

માસિક ખર્ચ રૂ ૩૬૪૮

માસિક નફો રૂપિયા ૮૫૨

થયો. વર્ષનો દિસાજ ગણતાં, નફો રૂપિયા

૧૦,૨૨૪ થાય, જે મુજ રૂ. ૭૫,૦૦૦ની રોકાણ

પર સેંકડે સાઠ તેર ટકાથીય કંઈ વધારે છે.

હાલ તાલમાં સડતો તરારત થાય એમ

અનુસરીએ તોય નફો ૧૨૩ ટકા તો ચોક્કસ

છે.

પરવળનું મુળ કૃત્તિસ્થાન પ્રદેશની તળેટી છે, અને એ જંગલમાં ખુબ વસાવ છે. જે કે હવે ગુજરાતના વડોદરા, અહમદાવાદ, ભરૂચ અને સુરત પ્રિસ્થાના અને નવસારી પ્રાંતના વેડ, ડોબી, સિંગલપોર, ભાંડ, અડવા, ઉમરા, રોદર, અડાજણ વ. વ. ગામે અને જલાલપોર, વઘસાડ, ગાર-ટાટી અને અમલસાડની આસપાસના ગામમાં તેમજ નવસારી, બીલીમોરા, ધોળેરી, ધમણજી અને નવસારીના આસપાસના ગામે કાઠીઆવાડી, પોપડા, પોંસરા, આમળી કરગા, તથા કામરેજ, કોહર, ભદાવ લાક જિવાન, પરિવાર, ઉપરાંત લાપી નદીના કાંઠાના ગામે, સચીનનું રોટના લાજપોર, પોપડા તથા પુર્ણા કુંભારિયા ગામે કેટલાક ખેડુનો પરવળના વેજાનું રોપાણું જોઈ જતા પ્રમાણમાં કરે છે.

રોપાની માહિતી

પરવળ એ પ્રકારના હોય છે: [૧] નર પરવળ અને [૨] નારી પરવળ. એ બેઉના નાના હુકમ કરીને અંયુક્ત રોપણી કરવામાં આવે છે, જેથી પાક સાગે ઉતરે છે. કેટલાય કસમ કે રોપાં વેચનારાઓ પ્રજાની અજાનતાનો લાભ લઈ, તેમને નરની કસમે આપી દે છે, કસમ કે સફળ પાક માટે માદાની કસમે પણ લેવાયે. કદાચ અપરાધ રૂપ પણ ૭ ટકા નેટલી નર પરવલ હોય તો આવે પણ નર પરવલનો પાક કમી ઉતરે છે, અને માદા પરવળનો પાક વધુ ઉત્પન્ન થાય છે એટલે માદા પરવળ રોપવા પ્રત્યે વધુ લક્ષ આપવું લાભદાયક છે.

અમીન

એસર, ગોરાડું, રેનળ, પળાવાળી અને નદીના પુરાણ તેમજ રેલના ચગાધી તરી આગીને ફેરવી અમીનો અને કાંકરીયા અમીનમાં

—કે જે અમીનમાં પાણી ભરાઈ રહેતું હોય— તેવી અમીનમાં પરવળ થતી નથી. એને પાણીના નીતાર વાળી અમીન માફક આવે છે. વળી કાળી અને કુંગરાળ અમીનોમાં પણ આ પાક સારા પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થતો નથી. અપ્રજાત, નદીના પુરાણવાળી અમીનોમાં ખાતર પુરવાની વધુ આવશ્યકતા પડતી નથી.

અમીનની તૈયારી

પરવળ રોપવા પહેલાં અમીન તૈયાર કરવી પડે છે. ને માટે વેચાળ માસમાં ખાતરપુત્તે કરી, જરવાસા, છુંપમા, ગામડાં બાવળીયા, ચીણી ભોરડી અને ખાવે, દાંતકો વ. વ. કોદારી વતી ડીચી ડીચીને બોલી નાંખી, દર વિંધે ૫ થી ૧૫ ગાડી સુધી જાણીકી લીકું ખાતર નાંખે છે અથવા તો મેક્કાનું સડું ખાતર એકતું થા ટોર ખાતર સાથે મિશ્ર કરી તૈયાર કરેલું હોય તે દર વિંધે ૬ થી ૧૦ ગાડી નાંખે છે અથવા તો હીવેશીના બોળનો ભુકો દર વિંધે ૫ થી ૧૦ ગણના સુમારે લઈ, તેમાં વાટકું મોરથુયુ તેજા ૧૦ ના આસરે નાખી પછી મીકું શેર ૨૦ અને ચુનો મણ ૨ તું મિશ્રણ કરી પધ્ધતિસર અમીનમાં છાંટે છે. કેટલીક જગ્યાએ તો હાડકાં અને મીઠાનું મિશ્રણજી ખાતરે પણ દર વિંધે ૫ થી ૭ મણ સુધી છાંટે છે, કારણ એના મુળને હાડકાનું ખાતર ધણું મુલકારી નીવડે છે અને પાક સારો ઉતરે છે. પછી જેઠ માસમાં વરસાદની શરૂઆત થાય કે તરતજ વિના દીવે અમીનમાં દળ વતી ખેડ કરીને, ચોમાસુ તુનો માટે પા-વો, તેજી ખીયાં, અને શાકભાજી તથા બાદરચી તુનો ચોરી રોપીને તૈયાર કરી લીધા પછી, બાદરવા વડ કે આસો માસમાં ફરી પાછી અમીન સાફ સુક ચોખ્ખી કરે છે અને પછી પરવળના વેજાનું રોપાણુ થાય છે.

રોપણી

આસો માસમાં હળવળી ઝમીલમાં ચાર પાંચ ચાસ કરી, કરખણી ફેરવી, ખેડ કરીને ૬ x ૬ યુના સુમારના ચોરસ અંતરે ૬ ફુટથી ૧૧ ફુટ ઉંડા ને ૧૧ ફુટના પહોળા ખાડા ખોદીને, દર વિધે ૫ થી ૭ મણુના સુમારે હાડકાનું ખાતર કાંચા છાણકે ખાતર નાડી સાથે ભેળીને ટોપકી અગર અડધી ટોપકી નાંખે છે (છાણકે ખાતર સુમારે ૫ થી ૧૦ ગાડી સુધી હુરે છે) અને પછી કપારા કરી પાણી પાડા માટે કિઆર આપે છે. ત્યાર બાદ પરવળના વેજાના રથી ૩૧ ઇંચના નાના નાના દુકડા કરી, નર માદાના વેજા રોપો. માથા ઉપાડા રાખી ઉપર મટોડી દાકી દહને ખાડામાં પાણી રેલવી કપારા તર કરી દે છે. પછી એનો રોપ કાર્તક માસમાં

પરવળ

વાવેતર-રોપણી વિષે બીજો લેખ, કમરનો અંક ૬૩મે. કી ૪ આના.

તામીને પીકા થઇ વેજા યવા માટે છે અને તેના મુગમાં ‘ગાગીવા’ કરીને દર અઠવાડિયે અગર દસ બાર દિવસે પાણી દે છે. ત્યાર પછી વેજાને મદાવવા પથગવવા ખાતર ચાસડીએ લાગીને માંડવા બાંધે છે. એ માંડવા સુમારે ૪ ફુટના ઉંચા હોય છે. પોપ વડ કે માહ માસની શરૂઆતમાં દુધ ભમરા આપી, આરીઆં પડીને પરવળનો પાક લાગે છે અને તે આવળુ માસ સુધી ચાલુ રહે છે. આનો બાવ મણુ દીડ રૂ. ૮ થી રૂ. ૨૫ સુધી આવે છે આ વેજા બાદરવા માસમાં વરંતુ પડવાથી સડગ સુકાવા માટે છે અને પાક લાગેના અંધ પડે છે. એ વેજા વેજા માંડવા ઉપરથી તોડી કાઢ, માંડવાને સુધારી બાંધી, જોખલી વાંસડી તેમજ યાંબચીયો દાડી. એમાંથી વીતવા બાદ આસો માસમાં પાક

માંડવા તમ્બાર કરે છે અને જોતર રાખોડી સાથે મિશ્ર કરીને અથવા હાડકાંતો બુકા, સુનો અને રખોડી ભેળી કરીને વેજાના મુગી-અ.માં પુરીને માટી ઢોંકી, પછી પીતપાણી આપે છે. એથી ફરી વાર વેજા માંડવા ઉપર પપરાછને કુંપણા ફૂટે છે અને પછી દુધ ભમરાં પડી, આરીઆ આરી, પોપ વડ કે મદા માસમાં પાક લાગે છે.

પરવળના વેજાનું અનુક્રમ.

પરવળના મુગ આસરે ૪ થી ૫ વરખ સુધી રહે છે અને તેનું રાવેતર વેજાનું કરવામાં આવે છે. તેનો પાક બાર માસો છે. પરવળ દર વિધે વધુમાં વધુ ૧૨૫ મણુ અને કમમાં કમ ૭૫ મણુ સુધી ઉત્પન્ન થાય છે. પરવળની દર વિધે સરેરાશ ઉપજ રૂ. ૩૦૦ થી રૂ. ૨૦૦ સુધીની છે.

બહાદુરસિંહ કે. બગીચદાર

ટાઇપ રાઇટરની રિખત

ટાઇપરાઇટરનો ઉપયોગ જેમ જેમ વધતો જાય છે. તેમ તેમ ટાઇપરાઇટરની રિખતો બીજી બળત પણ વધુ અને વધુ થઇ રહી છે. એ રિખતોને ઉદ્યોગ દરજી લખી દિવસમાં અવધાર રૂપે સ્થાપિત થયો નથી; પરિણામે બધી રિખતો પરદેશીન આવે છે.

નવી રિખતો બનાવવાને કારે સખતાં, તપરાપકી રિખતોને ફરી વાર ઉપયોગમાં લેવા સકાય એવી બનાવવામાં આવે તો સારો લાભ મેળવી સકાય એમ છે. કારણ કે વપરાયેલી રિખતો ધણે લાગે આખીજ હોત, તેમજથી સાફી ખજાસ થઇ જવાથી તે નકામી લેખાય છે. એવી રિખતોને ને ફરી વાર સાફી લગાડવા-કિંવા પીચાડવા-માં આવે તો તે નવો રિખતો પેટે સુંદર કામ આપી સકે છે.

વળી એ કામ કોઇ પણ ક્ષણેનો મેકાર સરળતાપૂર્વક કરી શકે એમ છે. તેણે

આદિરાત દારા યા ઑદિસે ઑદિસે જઈ, એવી
લુની રિખનો મેળવી, શાદી પીવડાવી, પરત
આપવાની રહેશે. તે એ કામ જદમ રિખન
દીડ આઠ આના યા દસ આના યા બાર
આના યા એક રૂપિયા ભાવ રાખે તોય તેને
પુરતું કામ મળી રહેશે, કારણ નવી રિખનો
બેઠેથી મળે છે અને તેથી જોછા ખર્ચે આ
પ્રમાણે ફરી વાર નવી જેવી રિખનો મેળવી
સકાય તો દર કાષ્ટ દાષપરાધર વાપરનાર
પુછી પુછી કુલુમેળ.

વધુમાં આ કામ માટે ખાસ નિમ્ણતાની
યા અનુસવની પણ જુરત નથી. સ્થાનોમાં
ફક્ત એક અતરી અને રિખન નીચોવનાર
રેલર નોંધવો. જુની રિખનોને સૌથી પહેલાં
મેથામેટિક રિપરિટમાં બીજવથી જોઈએ,
જેવા તે રાફ ધણ જાય. પછી તેને રેલર-
યંત્ર વડે નીચોવી, અતરી કરી લઈ, શાદીમાં
જોળી, ફરી વાર જુદા રેલર-યંત્ર વડે
નીચોવી, સંજાળપુષક વોટાળી લેા. જસ,
દવે એ તૈયાર છે !

આ રિખનો માટેની શાદી નીચતા નુરખા
પ્રમાણે બને છે:-

એરડિયું તેમ ૧ ઑસ, કાર્બોલિક એસિડ
૪ ગ્રામ, ઑછડ દારીયા ૪ ગ્રામ, ઑછડ
સોડયુમ્સ એલીકામન રંગ-વાયોલેટ, જલ
૫ કાળો (જેવી શાદી બનાવવી હોય તેવા)
૨ ગ્રામ.

પહેલાં બધી પ્રવાદી દવાએ મેળવી,
પછી તેમાં રંગ આગળાવે. શાદી તૈયાર
થઈ જશે.

(૧) રિખને જૂન સવળગદુરક નીચોવી
લેવી જોઈએ. કારણ કે, સદાજે વધુ શાદી બાકી
રહી જતાં, રિખન ખાત્રવ થઈ જશે અને કોઈ
વાપરી નહિં મળે. (રિખન નીચોવવા પછી વધુથી
શાદી, ફરી વાર નીચ રિખન માટે ઉપયોગમાં
લાઈ સકાયે)

છદ્યે તેમને બાળકો આપ્યાં હશેજ.
તેમને રાજ રાખવા અને સરકારી બનાવવા
તમે તમારાથી બનવું કરતાં હશે.

બાલવાંચન

તેમના હાથમાં મુઠી જુઓ, અને
તેઓ કેટલા રાજ થાય છે તેની ખાત્રી
કરો. ભણતા હશે તે તેના લખાણો
વાંચીને રાજ થશે. નહિ ભણતાં હોય તે
તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

‘બાલવાંચન’ના મદક થવું એટલે રાજવું
માત્ર એક પાઠવું ખર્ચ

ગરીબને પણ એ પરવડશે. પૈસાદારને તો
એ રમત વાત છે. તમે આદક ન હો તે
આજેજ રૂ. બે મનીઓડરથી મોકલો.

‘બાલવાંચન’ સમર્થ અને સિદ્ધરત
આલસાદિયકાર શ્રી વલ્લભરાજ દેવિના
તંત્રીપણા નીચે પ્રસીદ્ધ થાય છે, અને કુલ
વખતમાં તે ખુબ વખણાઈ ગયું છે.

શિરનામુ-બાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

વેપારીઓના લાભની વાત

જો આપે આપના ધંધાના રહાણ માટે
સરકારમાં ટ્રેડમાર્ક કે નામ લેખકસ વિગેરે
રજીસ્ટર્ડ પેટન્ટો હવે મુદી નહિં કરાવ્યાં
હોય તો આજેજ કરાવે. અમે થોડી ધીમાં
ધેર બેઠાં એક મુદીઆ માટે સરકાર રજીસ્ટ્રેશન
ઓફીસ કલકત્તાથી જરૂરી કરાવી આપીએ
છીએ. રજીસ્ટ્રી દરેક વસ્તુઓની થઈ શકે છે.
વધુ રિખન માટે લખો.

ગરિબોને ખુશખબર

જો આપ ધેર બેઠાં થોડા પરિશ્રમે અને
જૂન મુદીમાં સારા પૈસા કમાવા માગતા હો
તો “પૈસા પ્રાપ્ત કરવાની સર્વોત્તમ કુલા”
(બા ર જો) આજેજ મંગલો. તેમાં લખકે
થોડી મુદીમાં લખપત્રી કેમ થવાય ? તેવી
વધુ મુદત રજીમે જનકલાજી માટે દર્શાવેલ
છે, કી ૮-૦૦ અથવા “વિશ્વવિદ્યાન” મસિના
મદક બની લાભ મેળવે. વા. ક. રૂ. ૧-૦-૦

ટે. આદર્શ સમાજ કાર્યાલય,
ચાંદપુર અમદાવાદ

“અનેક દર્દોની એક દવા”

‘અમૃતધારા’ ‘આમે દવાત’ વ. પ્રવાહી દવાઓ પેટે આ એક જુદી પદ્ધતિ અનેક દર્દો પર ફાયદો કરે છે.

સંચળી ૨ તોલા, નવસાર ૧ તોલો, ધતુરાના બીજ ૨ તોલો, કાળા મરી ૨ તોલો, પિપરમિન્ટ ટ્રિફ્લુર ૨ રતી.

બધાને ખારીક વાટી, રીંછીમાં ભરી લો. ઉપયોગ : પેટના બધા દર્દો, ઉધરસ, સળેખમ, નળજાદ, તાવ, વ. વ. માટે આ દવા લાભદાયી છે.

માત્રા : ૧ રતી દવા પાણી સાથે આપવી. (ઝેરી જંતુઓના ડંખ પર દવા ફાવવાને બદલે ડંખવાળી જગ્યાએ ધસરી, બધારે માથાનો દર્દ માટે સુધરી)

—‘રવસ્તિ’

આગ છુટાવનાર છુટ્ટી

મોટી ઑલિસો, બેન્ડા વ. વ. માં આગ સાથે ત્યારે તેને છુટાવવા માટે શંકુ આકારના કળ્લા વાંચકાએ ભેળા કરો. એમાં જ દવા ભરેલી હોય છે, તે બનાવવાનો પ્રયોગ આ રહ્યો :—

સામાન્ય નમક ૮ રતલ, સોડિયમ કાર્બો-નેટ ૧ રતલ, ગ્લોબલ સીલ્ટ ૨ રતલ, કેલ્શિયમ ક્લોરાઇડ ૨ રતલ, સોડિયમ સિલિકેટ ૨ રતલ.

બધાને મિશ્ર કરો.

આધારીશીનો દર્દિય

આધારીશી એટલે માથાના અર્ધા ભાગનો દુઃખાવો. એનો એક ઇલાજ આ રહ્યો :—

પહેલાં આવળના ફલને છાપામાં સુકવી, ખારીક વાટી લેવા. પછી તેને એક રીંછીમાં ભરી રાખવા અને ધ્રુવરત વેળા સાકરની છુટ્ટી ૧ તોલો લઈ, તેમાં ૧ તોલો ઉપલી કુસની છુટ્ટી મેળવી, પાણી સાથે ફાંફી જવી.

[૧૫૪]

થોડી વારમાં આરામ થઈ જશે. દર્દી એટલું ન થાય તો બે કલાક પછી ફરી વાર એટલીજ માત્રા આપવાથી થોડકસ ફાયદો થશે.

કાચ-સિમિન્ટ

૧-આઈસોંગ ગ્લાસ, પાણી અને રિપરિટ ઑફ વાઈન એ ત્રણે સરખે ભાગે લઈ, પકાવો. બધારે એકરસ પ્રવાહી થઈ ભય કે ઉતારી લો.

૨-કાચની છુટ્ટી ૧૧ રતલ અને ગંધક ૪૦ તોલા લઈ, મુઠે મુઠી પીગળાવો. બધારે એકરસ થઈ ભય ત્યારે તેને ઉતારી, બીજામાં ઢાળી લો.

આ બેઉ સિમિન્ટો તુરેલા કાચને ભેડવા ઉપયોગી છે. પહેલી સિમિન્ટ પ્રવાહી હોઈ, તુરેલા વાસણની કિનારીઓ પર લગાડી-અને બીજી સિમિન્ટ નક્કર હોઈ, સઢજ ગરમી આપીને પીગળાવી, તે તુરેલા વાસણની કિનારીઓ પર લગાડી-વાસણને ભેડી રાખતાં તે સંધાઈ જશે.

કેરીનું શરબત

પાકી કેરીનો રસ ૮૦ તોલા, ખાંડ ૧૦ તોલા, પાણી ૧૬૦ તોલા, રૂઢ ચુસાળ ૧ તોલો.

પાણીમાં કેરીનો રસ અને ખાંડ મેળવી, ચુસા પછે ચઢાવી શરબત પકારી લો અને ઉપરે રૂઢ ચુસાળ મેળવો. ઉમ્મ શરબત તૈયાર થશે.

ગંધકનું તેલ

આપરનો હાર ૩ ભાગ, ગંધક ૧ ભાગ. કલ્કલાળા વાસણમાં ઉપલી બન્ને ઘોંઘોને પથર વડે વાટવાથી તેની છુટ્ટી થઈ, પછી પ્રવાહી-થઈ જશે એજ ગંધકનું તેલ.

આ તેલ સોડી વિકાર, પ્રમેહ, ગીડી પિશાબ વ. બધા દર્દો પર ફાયદો કરે છે. દરરોજ એક વેળા ગંધકના તેલમાં લોખંડની સોંવતી અણી ભોળી, તેની ઉપર જેટલું તેલ

આવે તેને પાણીમાં ઓળા પીવું. (યા પ્રયોગ ૧૪ દિન લગી કરવાથી પ્રમેદ નાશ પડે જશે.)
—સ્વાસ્થી અમરનાથ

ચુંદર

કાચળ વ. ચોંટાડવા માટે સામાન્યતઃ બાવળનો ચુંદર વપરાય છે, પણ તેને ચાર ૭ કલાક લગી ભીંજવેલા પડે છે; વળી મેંદાની જાડી વડાવતી હોય તો આગ અનિ-વાય છે, તેથી એ બેક કરતાં વધુ સરળ અને ઉંદા પ્રયોગ નીચે આપ્યો છે. એની વિશિષ્ટતા એ છે કે, આ બુદીને પાણીમાં નાંખ્યા કે તરતજ વાપરવાપાત્ર ચુંદર કિંવા સાદી તૈયાર !

મેંદા ૮૪ તોલા, સોડા પોટાશ ૮ તોલા, એલ્યુમિનિયમ સફેદ ૮ તોલા.

બધાને મિશ્ર કરી ના.

ચાંદીનો ઢોળ

ટાટ્ટેડ ઓક્સ પોટાશ ૨ ઓંસ, ફોસ્ફોરસ ઓક્સ સિલ્વર ૧ ઓંસ, પાણી ૧૦ થી ૧૨ ઓંસ. બધાને મેળવેલા જાડી જેની બનશે. પછી તેને તાંબા પિત્તાની સાથે કોઇ પણ વસ્તુઓ પર ધસવાથી ચાંદીનો ઢોળ બનશે.

તાકની બૂટી

ગાંગોડા ૧૦ તોલા, પિરવા ૧૦ તોલા, કમરેકોડીનો ગર ૧૦ તોલા, જલમ ૧૦ તોલા, ચારે પ્રકારના મગજ-ખાંસ દરેક ૧૦ તોલા, નિશાસ્ત્ર ૫ તોલા, સુંદ, પીપરાનુજ, કાળી મરી અને એલચી દરેક અડધે તોલા, જલપૂર્ણ ૧ નંગ.

બધાને વાટી, બુટી કરી સીંચીમાં જરી રાખવી અને ઠંડીની મથસમર્મા દરરોજ એક યા બે ચમચા ઠંડીની દવા થોડાક દુધમાં નાંખી, ઉકાળી પીવાથી ખુબ તાકત આવે છે.

વાળ કાઢનાર દવા

સંખયુક્ત ૨ તોલા, હડતાલ ૧ તોલા, મનશીલ ૧ તોલા, સાણખાર ૧ તોલા.

બધાને પાણીમાં વાટી, લેપ બનાવે અને જે વાળ કાઢવા હોય તેને અસ્તર વડે કાઢી નાખી; તે જગ્યાએ આ લેપ જમાવી દો. આ પ્રમાણે સાત વેળા કરવાથી તે જગ્યાના વાળ દમેસ માટે જતા રહે છે.

—પ્રતાપરામ ત્રિવેન્દ્રાચ દેવ

દંતમંજન

(૧) કપુર ૫ ગ્રેન, યાદ્યોલ ૨ ગ્રેન, ફટકડી ૧૦ ગ્રેન, લવેંગ (શિકેલા) ૧૦ ગ્રેન, ખડી માટી ૧ ઓંસ, મેગ્નેસિયમ કાર્બ ૨ ગ્રેમ.

(૨) બાવળના જાડી છાસની ભુટી, ફટકડી, અકરબરા અને શાજવંતીની જડની ભુટી એ સૌ સરખે વજનને લેઈ, મિશ્ર કરો.

નકલી કેસર

ખરી કેસરના રેવા જેવા કોઇ પણ સામાન્ય રેવા (ધાસ કે બીજ કોઇ બનાવટ) લઈ, તેને ખરી કેસરનો રંગ આપતાં નકલી કેસર બને છે.

ખવાહી સૂરેસ

ઉંદા સફેદ જિલેટીન ૧ રતલ, મુશાખાં ૨૦૦ તેજાલ ૬ ગ્રામ, ચોખ્ખું પાણી ૩ રતલ.

પહેલાં જિલેટીનને પાણીમાં નાખી, ૨૪ કલાક લગી ભીંજવી રાખો. પછી ઘોટર બાથ પર મુકી ઓગળાવી, ચુતા પરથી ઉતારી તેમાં તેજાલ મેગરી દો.

જલુ પ્રિન્ટ શાહી

જલુ પ્રિન્ટ કાચળ પર લખવા માટે ખાસ શાહી આવે છે. તેની ગવર હાઝરીમાં થોડાક પાણીમાં થોડાક સોડા બાઇકાર્બોનેટ ઓગળાવીને તે વાપરતાં જલુ પ્રિન્ટ સાદી જેટું જ કામ આપે છે.

મસાનો મહત્તમ

કાંટાળા માયા ૧ તોલા, ટુલાવેલી ફટકડી ૩ તોલો, કાચો ૩ તોલો, ટુલાવેલી હીરાકરડી ૩ તોલો, અરીસો ૩ તોલો અને કપુર ૩ તોલો લઈ, બધાને વારી ભરી બનાવો. પછી ૫૫ પુરતું માયનું માખણ લઈ, ૧૦૦ વાર પાણીથી ધોઈ, તેમાં આ ભુખી મેળવી, મહત્તમ બનાવી, મસા પર લગાડો.

વાળ-ક્રીમ (Hair Cream)

સુનાતું પાણી ૨ રતલ, સફેદ મોણ ૧ ઓંસ, બદામનું તેલ ૨ રતલ, ગિલસરીન ૨ ઓંસ, ઓઈલ વર્મેના ૧ ગ્રામ, ઓઈલ લેમન ૧ ગ્રામ, ઓઈલ બર્ગેમોટ ૩ ગ્રામ.

પહેલાં મીણને પીગળાવી, પછી તેમાં બદામનું તેલ ઉમેરી, મિશ્ર કરી લો. પછી તેને સુકા પરથી ઉતારી લઈ, ઠંડુ પડવા આપે ત્યારે તેમાં ગિલસરીન અને બીજા તેલો મેળવો. અને સાધી ઉપરે સુનાતું પાણી ઉમેરી, ઝેદારી શીશીમાં ભરી, ક્યુચ ચપટ બંધ કરી ખૂબ હલાવો કે સફેદ ‘શીણવાળું’ કોમ બની જાય.

વાળ-તેલ (Hair Oil)

૧-તલનું ચોખ્ખું તેલ ૨ રતલ, ઓઈલ બર્ગેમોટ ૭૫ ટીપાં, ઓઈલ લેમન ૪૦ ટીપાં, ઓઈલ લવેન્ડર ૪૦ ટીપાં, ઓઈલ પિપરમિન્ટ ૭૫ ટીપાં, ઓઈલ સિનનમન ૪૦ ટીપાં, તેલ માટેનો રંગ: જોવા અને જોટલો નંબરે તેટલો.

પહેલાં તલનું ચોખ્ખું તેલ લઈ, ગુચ્છ કરી, પછી તેમાં ૫૫ પુરતો રંગ મેળવી લો અને ત્યાર પછી બાકીના બધા તેલો ઉમેરી, ખૂબ મિશ્ર કરી, બંધ વાસણમાં આટ દબાડી સગી રહેવા દો. (એ દરમિયાન તેને દરરોજ બે ત્રણ વાર હલાવતા રહેવું સુઝારી છે). પછી ગાળાને શીશીઓ ભરી લો.

૨-તલનું ચોખ્ખું તેલ ૩ રતલ, ઓઈલ બર્ગેમોટ ૧૩ ઓંસ, ઓઈલ લેમન ૧ ગ્રામ, ઓઈલ રોઝમરી ૪ ગ્રામ, ઓઈલ નેરોલી ૨ ગ્રામ, ઓઈલ લવેન્ડર ૪ ગ્રામ, ઓઈલ એરેન્જ ૨ ગ્રામ, ઓઈલ રોઝ ગિરેનિયમ ૪ ગ્રામ, રતનજોત ૩ ઓંસ.

પહેલાં ચોખ્ખું તેલ લઈ, ગુચ્છ કરી, તેમાં રતનજોત નાખી ૨૪ કલાક સગી રહેવા દો. પછી ગાળા લો એટલે તેલ રંગીન થઈ જશે. હવે ઉપર મુજબ બીજા તેલો ઉમેરી, તેલ બનાવો.

સુંદરી સાદી

સોનાના વર્ક ૨૪ નંગ, બ્રોન્ઝ ગોલ્ડ ૬ ઓંસ, રિપરિટ આર્ક પાઉચ ૩૦ ટીપાં, ટ્રિસીટ પાણી ૪ ઓંસ, ગંધ ૩૦ મેન, ઝંદર ૪ ગ્રામ.

પાણીમાં ઝંદર ઓગળાવી, પછી તેમાં રિપરિટ મેળવી, ઉપરે મધમાં વર્કને ઘુંરી, તેમાં આ પ્રવાહી ઉમેરો. લખવા માટેની સુંદરી રાહી થશે.

સૌંદર્ય-તેલ

આ તેલ ચિદરાની સુંદરતા વધારવા માટે રિખાત છે.

બદામની બીજ ૨ તોલા, ચુરિંગ ૧૫ તોલા, રસકપુર ૩ રેની, સફેદ ચંદન ૧ તોલો, એસેન્સ લવેન્ડર સદમ.

પહેલાં બદામની હોલેલી બીજને સુકાન જલમાં વારી, પછી તેમાં રસકપુર અને ત્યાર પછી ચંદન વારીને ઉમેરી, નાઈ ઉપરે મુગધી માટે એસેન્સ લવેન્ડર ઉમેરી દો.

આ તેલ ચિદરા પર લગાડવાથી સૌંદર્ય વધારે છે.

હિલરોઝ [રજીસ્ટર્ડ]

ટેલીગ્રામ:-Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૬

આઝાદ

હોઝિયરી

સ્વદેશી મુડી અને વ્યવ-

સ્થાથી સાતતી ધી ગુજરાત હોઝિયરી મીલમાં અનેક ગંદકરાક, મોઝન, સ્વેટર, કોટ, પુત્ર ઓપર, મફતર, ગચ્ચાની ગર્મી, વિગેરે વાપરે. સુતર તથા ઉનનો માત્ર એક ત્યા સાદી ડીઝાઇનમાં અને છે, અને પરદેશી માત્રની સ્પર્ધા કરી સફ એવો હોવા ઉપરાંત વાપ પણ થણાઈ કીડાવત ગણેલા છે. માત્ર ખરીદતી વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ જોવા ખાસ લગામણ છે.

બહારગામના ઓઝરો પર પુરતું ખાન આપી રસીદ જોઈ મારફતે કે પી. પી. થી રવાના કરવામાં આવે છે.

મોત ઓર્ડર:-ઇસ્લામ બ્રદર્સ

હુઝ ઓરીસ:- ૨, કાલુપુર, અમદાવાદ
બાંચ:-૨, લુમ્બા મસ્જિદ સામે, અમદાવાદ

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થના શુભકામો. નાના મોટા જખમો, ખરજીવું, દરાજ, ગંદપાણું, નાસુર, ભ્રમંદર, કંકમાળ, રસોડી, દન્ડ, મસા, પેગ થગેરે પર એક અકરીરતું કામ આપે છે. બ્લાડકાપ પિના રોગોને મટાડી, શરીર પર તેવું ચિન્હ મુઢાં રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી જુરર રાખવીજ જોઈએ. ધામાંથી નીકળતું લોહી તરત બંધ કરવામાં આવેક છે.

કીમ્મત:- નાની બાટલીનો એક રૂપિયો મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકીંગ પોસ્ટેજ લુદુ).

મુજબ પ્રસાદના સોલ ઓર્ડર:-

કાગદી ખુલ્લસાભાઈ રહેમાનભાઈ,
૧. કાલુપુર ટાપર પાસે-અમદાવાદ

[મુજબમાં મસ્જિદ બંદર રોડ, ધમ્પી-નીવસ જોન્કની પાસે કાગદી રફીભાઈ રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

“મુનાદી”નું જોલતું અકવાડિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમો

ખરી રીતે દારે છે

એ કોઈથી

જોઈ રીતે નથી દારાઈ

એ આપને—

ખતાયોથી ખાખમર દરે છે

અને આખેયાન

ખતાયગીરોથી ખમરદાર ખતાયે છે

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે.

પાંચ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલિફ હથ્થાર હેઠા પાડ્યા છે.

એના મગદર તઅલીમી ફોટા. “હેના માટે એનો ઘરગતુ સફા, જાજો માટે એનું ખાસ પાનું, દીની તઅલીમ માટે-એનો ફન વા પેજ, એની તળીઆઝાદક કિશ્વરપ ડીકાળો,

એના તિલક વિજ અમરેખો એ, એની ફરશીક ખુચમીયનો છે.

વિનંતિ

નમૂનો મશત મંગાવો.

સાદક અંત

લગાઝમ

સ્વદેશ:-ચાર રૂપીઆ

ખર્માં-પાંચ રૂપીઆ

પરદેશ:-છ રૂપીઆ

ફાલ્

લાગ તાલીખરદ,

સુ ર ત.

લેખક.-જનાબ હરિદ્રુષ્ય વ્યાસ સાહિબ

[માર્ચ અંકના પૃષ્ઠ ૧૧૫થી ચાલુ]

- (48) India, Indian, INDUSTRY, infantry, influence, INFLUENZA, inform, injunction, INK, inquiry, INSECT-POWDER inspector, institution, INSTRUMENT, insult.
- (49) INSURANCE, intact, intelligent, INTEREST, interview, INVESTMENT, invite, invitation, invoice, Irish, IRON, irregular, Islam, issue, Italian, item, ivcry.
- (50) Jacket, jail, jailor, jam, JANUARY, japan, Japanese, jetty, JEWEL, jeweller, job, jockey, JOIN, joint, joint stock.
- (51) Jolly, journalist, jubilee, JUDGE, judgement, judicature, judicial, juice, JULY, JUMP, junction, JUNE, jungle, junior, jury, justice, jute
- (52) Kafir, Kaiser, kerosene, keyboard, khaki, KICK, KIDNEY, killer, kono, kindergarten, KING, kismet, KISS, kit, kite hen, KNIFE, KNOWLEDGE, KORAN.
- (૪૮) હિંદુસ્તાન, હિંદી, ઉદ્યોગ, પદપાળા સૈનિકોનું લશ્કર, લાગવગ-અસર, એક જાતનો તાર-કેન્ડલુએન્ડા, ખતર આપવા, અટકાવતો દુકમ, શાલી, તપાસ, જંગુનાયક જુજી, તપાસ કરનાર અમલદાર, સંસ્થા, દરિઆર-ઓખર-સાધન, અપમાન.
- (૪૯) વીમો, અનબંધ-ભાંગ્યા વિનાનું, હોંશિઆર, વ્યાજ-રસ, વચ્ચે પડવું, મુશ્કાત, પૈસાની રોકથ્થુ, આમંત્રણ આપવું, આમંત્રણ, ભરતીયું, આવર-લેડનો વતની, ભોદું, અનિયમિત, ઇસ્લામ ધર્મ, પરિણામ-ફરજંદ, ઇલાકીનો વતની, મુદ્દો, હાથીદાંત.
- (૫૦) જાકીટ-કમળો, કેદખાનું, જેસર, સજજત ધડ જવું, જાન્યુઆરી મહિનો, સખ્ત વાનરેશ, જાપાનનો વતની, જેટી, ખંદર પર પાણીમાં બંધિત ભેદી, કિંમતી ખતર, જવેરી, કાન-ધોષે, શરતનો ધોડેમવાર, સાંધવું-નિડવું, સાધો, ભેજી કરેલી ચાપથુવાળી.
- (૫૧) આનંદો, પત્રકાર, પચાસમી વરસગાંઠ, ન્યાયાધીશ, જુઝાદો, ન્યાય કચેરી અને ત્યાં ચાલતું કાર્ય, ન્યાયને લગતું. રસ, જુઝાઈ મહિનો, કુદકો, સાથે મિળવાનું મયક. જુન મહિનો, જંગમ, નાની ઉમરનો, ખંચ, ન્યાય, રાજ્ય
- (૫૨) કાફર-આફ્રિકાની એક જાત, જર્મન શહેનશાહ, આસનેશ, ચારીઓવાળું ચોકડું-જેમકે વાગતું કે ટાઈપ રાઈટરનું. ખાખી રંગનું, પાટુ-સપાટો, મુજારાવ-જ્યાં પથરી બંધાય છે તે અવયવ, મારી નાખનાર, જાપાની પેરાક-કુટ્ટા ઝાંખો, બાવલોને રમત માથે શાન આપવાની રાગા, રાબ, ફિરમત, મુબર. સરસામાન, રમેડું, ઇરી, જાન, કુઆન ચરીફ

- (53) Label, laboratory, lace, lace, lady, lamp, land, lord, lane, LANGUAGE, lantern, lascar, LAST, LATE, lathe, lather.
- (54) Lavander, LAW, lawyer, leak, lease, LEATHER, lecture, LEFT, legislative, lemon, lens, lesson, LET, LETTER, LEVEL.
- (55) LEVER, libel, liberal, librarian, LIBRARY, LICENCE, lieutenant, life, LIFT, LIGHT, LIME, LIMIT, LINE, lining, linen.
- (56) Link, LIP, LIQUEUR, liquor, LIST, lithograph, LITTLE, LIVER, LOAD, loser, LOAN, lobby, local, lock up, locomotive.
- (57) Lodge, logbook, legic, LOOKING-GLASS, loom, LOOSE, loot, lord, lorry, lot, lotion, lottery, LOVE, lover, LUBRICATION, luck, luggage, lunatic asylum.
- (૫૩) વિશ્વોની નોંધ આપતી કાપડી, પ્રયોગશાળા, એક લાખ, કાપડ પર મુકવાની કનાર, બાતુ, દીવા, જમીનદાર, ગલી, ભાપા, હાનસ-લેન-લેન-લેન, વહાણ પરનો હિંદી સૈનિક, ઉલ્ક, એક, એક-વાંત્રિક સધેડા, સાબુનું શીણ.
- (૫૪) સુમધી હોડ, કાપડો, વકાલ-ધારાશાસ્ત્રી, બાંકુ બાંકમાંથી આવતું જતું, બાંકી મુદતનું લાગણત, ચામડું, ભાવણ, કાણ, કામદા લગનારી, લીંબુ, પ્રકાશનાં ફિરજ એકત કરનાર કાચ, પાક, ભાડે દેવું, કાગળ, સરખી સપાડી.
- (૫૫) દારી, બદનામી કરનાર સમાચાર, સુધારા અને ક્રાંતિ પ્રચનાર, મંથપાલ, પુરતકાલથ, પરવાનો, લરકરી હોદ્દો-લેફ્ટેનન્ટ, જીવન-જીંદગી, જેવે જેવી જવાનું વંત્ર, પ્રકાશ, સુનો, હદ, લીટી, અસ્તર-લેનીંગ, કણતું કાપડ.
- (૫૬) સંબંધ-સાકળની કડી, હોઠ, દાર-મલાઈ, અનુક્રમણિકા-પા.૧, તથા પરથી લીધેલી કાપ, નાતુ, કલેટ, વગન-મોલો, નવરો-રખક, હાથનું આપવું તે, આશરી, સ્થાનિક, દુકા સમપત્તિ બંદાખાતું, ચાલવાની રક્તિ ધરાવતું વંત્ર.
- (૫૭) કામચલાઉ રહેઠાણ, નોંધવડી, તર્કશાસ્ત્ર, ઝરીસો, શાળ-ચાલુચાતું વંત્ર, ચિધિલ-મુદ્દુ, કુટ, અમીર, રંકડી, જલ્દો, શરીર પર ધેવાતી દવા, લોટરી-ગુર્ના, ગ્રેમ, ગ્રીમ, વંત્રકામમાં પૂરવામાં આવતું તેલ, ફિરમત, સરસામાન, ગાંડાની ધરિષતાલ.

[ચાલુ]

BASIC ENGLISH

ગતે બેઝિક ઇંગ્લિશ શીખવા ઉચ્ચનારા ગ્રજાવી બહુએ મદિ બેઝિકના પ્રખર અગ્રચાસીને દાખે હવે યહુ વિવિધ સાદિત્ય લેવાર યહુ ઉ, એમાં રા. ૫ આંગ ૧૬ પુસ્તકો મળી શકે એવી ચેજના છે. અને એમાંના એકે વિના તમારે નદિ આવે. અજમાયશ દાખલ એકલ પુસ્તક : Guide to 'Basic Step by Step' Part I (પોષ્ટલ પેકિંગ સદિત વિગત કુલ રા. ૦-૨-૬) મંગાવી જુઓ એટલે એ પુસ્તક તમને મળે તે હિવસ તમારી ઇચ્છાધામાં હાલ અસર દાખવા નેવા બની જશે.

બેઝિક ઇંગ્લિશ કલાસ-સાકી (કાકિગવાડ.)

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ કોમનું એકજ મુખપત્ર

દાનિકારક રિવાજો દૂર કરો-મેનોને કચડાતી બચાવો એ દહિમિન્દુએ લખાવશઃ અનેક વિધો અને બીજા ઉપયોગી લેખો રજુ કરતું માસિક. વાર્ષિક લવાજમ (નેટ પુસ્તક સાથે) રૂ. ૨-૦-૦; પરદેશ માટે સિલ્કોગ આઠ.

પ્રેસમાં બાપકામ પણ આકર્ષક અને સફાઈદાર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ બધું પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

જુરાનપુરી ભાગશ, ભાજીવાળી પોળ-ગુરત.

અતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,

હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

૬૨ મહિનાની ૧૫મી તારીખે નિષ્પત્તિ પ્રસિદ્ધ થાય છે.

વ્યાયામ

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૮-૦ પરદેશ પે ૧ શાલંગ

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો તથા જીલામા માટે લખો—

વ્યવસ્થાપક, 'વ્યાયામ' રાવપુરા, ધડોદરા.

પુષ્પની ફેરમ વિનાના બાગબગીચા તો વેરાન

તમે બા, બાપા, કાકા, કાકી, મામા, મામી, ભાઈ, ભાભી, ભાઈ જીને ગમે તે હો

તમારી ગૃહવાડીના પુષ્પોને ઈનેલીલા બનતાં ત્યારેજ અટકેલાં જોશો કે જ્યારે એમના દાથમાં સુંદર અને આંખને હોડોને લાગે એવા આકર્ષક ચિત્રો, ચિત્રાત્મક અને ઝડપી ઝીમીમાં લખાવશા લેખો, એમના કલ્પના રંગોને રંગે તેવા લોકગીતો, એમની તરંગી અવગમ્યને દુનીયાને આકાર સમજાવતી વાતો અને એમના લેખો દિવાળનાં રમ જરણી ભરપૂર આકર્ષણોવાળા આ ફેરમ જર્મ પડશે. તમારાં એ પુષ્પોને આ ફેરમની સોજનમાં ખીલવા દો.

લવાજમ હિન્દ રૂ. ૨ વિદેશ: સિલ્કોગ ૪	}	મુજબ જરૂર મંજૂર કરેલ ફેરમ આજનાં પોનાનું માસિક મુખપત્ર	}	પુષ્પ કાર્યાલય ૭૫, ખાર મુજબ ૬૨

ક્રમાણી ન કાનું પ્રમાણુ છે

નફાની લાવના અને આસા વિના ક્યો વેપાર દુન્યામાં યનો દોડો છે? તમે? એકે નહિં જ ને? હા, નફાની આસ વિના વેપાર ધંધાની અદમન કાંઈ શિરે લેવા તૈયાર નથી.

શીખવ્યા કે સમજાવ્યા વિનાય શીખી યા સમજી સહ સકાય એની ધણી બાબતોમાંની એક નફાની લાવના છે. દુન્યાનો લગભગ દરેક શખ્સ-પછી તે ખેડૂત હોય યા મજદૂર, વેપારી હોય યા ઉદ્યોગપતિ-ગણે, છે કે એક આનાની ખરીદ ક્રીમતના માસ પર એક જૂથ યા પૈસો નફો ચઢાવીનેજ વેચવો જોઈએ. વેપાર દ્વારા ક્રમાણીની આ એકલી અને મુખ્ય રીત વિશે કાંઈનાય દિસમાં શંકાને રચાન નથી જનાં, એની ખરી દરીકત અને પ્રમાણની સમજ ધણી ઓછાને હોય છે. પરિણામે, ચોખ્ખી ક્રમાણી કરવા માટે કેટલો નફો કરવો આવશ્યક છે, એ તેઓ બરાબર નક્કી કરી સકતા નથી. કારણ કે, તેઓ માસની ખરીદ ક્રીમત પર પોતાના ખાનમાં આવે તેટલો નફો કાંઈ પણ પ્રકારના ચોક્કસ નિયમ-વિન્યા અદર ચઢાવી દે છે; કેટલીક વેળા એ રીતે તેઓ સારો લાભ મેળવી પણ સકે છે, જનાં કેટલીક વેળા એ રીતે તેઓ ઉઠ્ઠા નુકસાનમાં ઉતરી જાય છે. કારણ કે આ દેખીતો નફો, ચોખ્ખો નફો નથી હોતો; એમાંથી વેપાર-ખર્ચ જાદ કરતાં, જે ખર્ચ તેજ ચોખ્ખો નફો રહે છે.

ચોખ્ખો નફો કેટલો હોવો જોઈએ, એ માટે ક્યો મુકરર નિયમ છે પણ નહિં અને હોઈ સકે પણ નહિં. જેવો માત્ર, જેની નેની ખાવના, જેની તેની ક્રીમત, જેવો નેનો પ્રાદક-ધર્મ, અને જેની વેપારી દરીકાઈ તેવો. જોડો જતો નફો. ક્યાંક પાંચ ટકા નફો પણ

ધણો લેખાય અને ક્યાંક ચાલીસ ટકા નફોય અપુરતો.

નફા વિરે વિચાર કરતી વેળા ધણી વ્રાતો લદામાં રાખવી જોઈએ. નફો, વેપારીની ક્રમાણી છે એટલું જ નહિં પરંતુ નફાનું પ્રમાણુ વેપારીની ક્રમાણીની પારા-સીસી છે, તે પણ જીવનું ન જોઈએ. દરેકે દરેક વેપારનો અંતિમ અને મૂળ હેતુ નફોજ છે. એ વિના ન કાંઈ વેપાર નથી સકે છે, ન વિકસી સકે છે, ન જીવી સકે છે. એ અનિવાર્ય પરિણામ છે. જ્યાં એ ન હોય ત્યાં વેપારને પણ જાશ ન સંભવે.

જે શખ્દોમાં, સવાસ નફાની અનિવાર્યતાને નથી; તેના પ્રમાણનો છે. એક આનાની ચીઝ પાંચ પૈસે વેચવી એ જુદી વાત છે અને રૂપિયાની ચીઝ એક રૂપિયે જે આને વેચવી એ જુદી વાત. પડેલા દાખલામાં મૂળ ક્રીમત પર ખચ્ચોસ ટકા નફો ચઢવો હતો, જ્યારે આ બીજા દાખલામાં ૧૨૩ ટકા. તેથીજ, નફાનું આ પ્રમાણુ ધણી ગંભીર વિચારણા માગી લે છે. ક્યાનમાં આવે તેમ અધ્ધર, ક્યારેક પાંચ ટકા, ક્યારેક દસ ટકા, ક્યારેક વીસ ટકા અને ક્યારેક ત્રીસ કે ચાલીસ ટકા નફો ચઢાવવો એ ન વેપારી રીતમાત છે, ન કુનક. નફાનું પ્રમાણુ ગમે તેટલું રખાય, તે સરખું રહેવું જોઈએ-વા, સમજી રાખી સકાય એજ ન હોય તો, એક કરનાં વધુ પ્રમાણુ નક્કી કરી, તે મુજબ નફો ચઢાવવો જોઈએ.

નફાની ગણતરી જે રીતે ચાય છે:

- ૧ મૂળ ખરીદ ક્રીમત પર અમુક ટકા નફો ચઢાવવો. (દાખલા રૂપે એક રૂપિયાના માસ પર ૫૨૫૫૫ ટકા નફો ચઢાવતાં રૂ. ૧-૪-૦ થાય)

૨ માલની વેચાણ કીમતમાંથી અમુક ટકા નફો મેળવવો. (દાખલા રૂપે એક રૂપિયાના બાવમાંથી પચ્ચીસ ટકા નફો મળ્યો, તેની મૂળ કીમત બાર આના થાય.)

આ બેમાંની કદ રીત સારી ના નહારી છે, એની ચચામાં પડવાની અક્ષિં યુરરત નથી, જા કે એ વાત દીવા પેટે સાફ દેખીતી છે કે બીજી રીતથી નફો વધુ થાય છે, પહેલી રીતથી ઓછો. વેપારી પોતાની સરળતા માટે ગમે તે રીત ઉપયોગમાં લે, પરંતુ તેના

ઓછાવતા પ્રમાણની પ્રથમથી તુલના કરી લે એ જરૂરી છે. કારણ કે, એની પુરી સમજણ વિના ઉપવક નજરે નહાવું પ્રમાણ મુકરર કરવામાં હકાવણુ પણ નથી અને લાભ પણ નહિં.

ધ્યાનપૂર્વક જુઓ ત્યારે આ બેઉ કોણો. નીચડો પડેલો કોણો, પડેલો પદ્ધતિનો છે—એટલે કે, અમુક મૂળ કીમત પર, અમુક ટકા નફો ચલાવના, વેચાણ કીમત કેટલી થાય, તે બતાવે છે:

મૂળ કીમત	પાંચ ટકા	દશ ટકા	પંદર ટકા	બીસ ટકા	પચ્ચીસ ટકા	ત્રીસ ટકા	પાંચસ ટકા	ચાલીસ ટકા
સાર આના	૩-૪-૩	૩-૪-૫	૩-૪-૧૦	૩-૪-૧૦	૩-૪-૧૦	૩-૪-૧૦	૩-૪-૧૦	૩-૪-૧૦
૭ આના	૩-૬-૪	૩-૬-૭	૩-૬-૧૧	૩-૬-૧૨	૩-૬-૧૩	૩-૬-૧૪	૩-૬-૧૫	૩-૬-૧૬
આઠ આના	૩-૮-૫	૩-૮-૧૦	૩-૮-૧૨	૩-૮-૧૩	૩-૮-૧૪	૩-૮-૧૫	૩-૮-૧૬	૩-૮-૧૭
બાર આના	૩-૧૨-૭	૩-૧૩-૩	૩-૧૩-૧૦	૩-૧૪-૫	૩-૧૪-૧૦	૩-૧૪-૧૫	૩-૧૪-૨૦	૩-૧૪-૨૫
એક રૂપિયા	૪-૦-૧૦	૪-૧-૭	૪-૨-૫	૪-૩-૨	૪-૪-૦	૪-૪-૧૦	૪-૪-૨૦	૪-૪-૩૦
બે રૂપિયા	૪-૨-૭	૪-૩-૨	૪-૪-૧૦	૪-૫-૫	૪-૬-૦	૪-૬-૧૦	૪-૬-૨૦	૪-૬-૩૦
ત્રણ રૂપિયા	૪-૪-૫	૪-૫-૦	૪-૬-૫	૪-૭-૦	૪-૭-૧૦	૪-૭-૨૦	૪-૭-૩૦	૪-૭-૪૦
ચાર રૂપિયા	૪-૬-૩	૪-૬-૫	૪-૬-૭	૪-૭-૧૦	૪-૭-૧૫	૪-૭-૨૦	૪-૭-૨૫	૪-૭-૩૦
પાંચ રૂપિયા	૪-૮-૦	૪-૮-૦	૪-૮-૦	૪-૮-૦	૪-૮-૦	૪-૮-૦	૪-૮-૦	૪-૮-૦
દશ રૂપિયા	૫-૦-૦	૫-૦-૦	૫-૦-૦	૫-૦-૦	૫-૦-૦	૫-૦-૦	૫-૦-૦	૫-૦-૦
બીસ રૂપિયા	૫-૨-૦	૫-૨-૦	૫-૨-૦	૫-૨-૦	૫-૨-૦	૫-૨-૦	૫-૨-૦	૫-૨-૦
પચાસ રૂપિયા	૫-૪-૦	૫-૪-૦	૫-૪-૦	૫-૪-૦	૫-૪-૦	૫-૪-૦	૫-૪-૦	૫-૪-૦
સો રૂપિયા	૫-૬-૦	૫-૬-૦	૫-૬-૦	૫-૬-૦	૫-૬-૦	૫-૬-૦	૫-૬-૦	૫-૬-૦

આ બીજો કોડો, બીજી પદ્ધતિનો છે અને એ અમુક વેચાણ કીમતમાંથી કેટલા ટકા નફો કાઢનાં, કેટલી મુગ કીમત રહે, તે દેખાડે છે.

કેડે બીજા

ਸੀ ਕੀਮਤ	ਪਾਇ ਟਕਾ	ਦਸ ਟਕਾ	ਪੰਦਰ ਟਕਾ	ੀਸ ਟਕਾ	ਪ੍ਰਤੀਸ ਟਕਾ	ਤੀਸ ਟਕਾ	ਪਾਤ੍ਰਿਸ ਟਕਾ	ਆਤੀਸ ਟਕਾ
੨ ਆਨਾ	੦-੪-੩	੦-੪-੫	੦-੪-੮	੦-੫-੦	੦-੫-੨	੦-੫-੮	੦-੬-੩	੦-੬-੮
੭ ਆਨਾ	੦-੬-੪	੦-੬-੮	੦-੭-੧	੦-੭-੬	੦-੮-੦	੦-੮-੬	੦-੯-੩	੦-੧੦-੦
੧੬ ਆਨਾ	੦-੮-੫	੦-੮-੧੧	੦-੯-੧	੦-੧੦-੦	੦-੧੦-੮	੦-੧੧-੬	੦-੧੨-੫	੦-੧੩-੪
੧੨ ਆਨਾ	੦-੧੨-੮	੦-੧੩-੨	੦-੧੪-੨	੦-੧੫-੦	੧-੦-੦	੧-੧-੧	੧-੨-੬	੧-੪-੦
੧੬ ਰੁਪਿਆ	੧-੦-੧੦	੧-੧-੮	੧-੨-੧੦	੧-੪-੦	੧-੫-੪	੧-੬-੧੧	੧-੮-੮	੧-੧੦-੮
੨ ਰੁਪਿਆ	੨-੧-੮	੨-੩-੭	੨-੫-੮	੨-੮-੦	੨-੧੦-੮	੨-੧੩-੮	੩-੧-੬	੩-੫-੪
੩ ਰੁਪਿਆ	੩-੨-੬	੩-੫-੪	੩-੮-੬	੩-੧੨-੦	੪-੦-੦	੪-੪-੮	੪-੧੦-੦	੪-੦-੦
੪ ਰੁਪਿਆ	੪-੩-੫	੪-੭-੧	੪-੧੧-੪	੫-੦-੦	੫-੫-੪	੫-੧੧-੬	੬-੩-੦	੬-੧੦-੮
੫ ਰੁਪਿਆ	੫-੪-੩	੫-੮-੧੧	੫-੧੪-੨	੬-੪-੦	੬-੧੦-੮	੭-੨-੪	੭-੧੧-੨	੮-੫-੪
੬ ਰੁਪਿਆ	੬-੦-੮	੬-੧-੧੦	੬-੧੨-੩	੬-੮-੦	੬-੧੫-੪	੬-੪-੮	੬-੧੬-੪	੬-੧੦-੮
੭ ਰੁਪਿਆ	੭-੧-੧੦	੭-੨-੭	੭-੩-੮	੭-੪-੦	੭-੬-੮	੭-੮-੩	੭-੧੨-੫	੭-੧੫-੪
੮ ਰੁਪਿਆ	੮-੧-੦	੮-੨-੦	੮-੩-੦	੮-੪-੦	੮-੫-੦	੮-੬-੦	੮-੭-੦	੮-੮-੦
੯ ਰੁਪਿਆ	੯-੧-੦	੯-੨-੦	੯-੩-੦	੯-੪-੦	੯-੫-੦	੯-੬-੦	੯-੭-੦	੯-੮-੦
੧੦ ਰੁਪਿਆ	੧੦-੧-੦	੧੦-੨-੦	੧੦-੩-੦	੧੦-੪-੦	੧੦-੫-੦	੧੦-੬-੦	੧੦-੭-੦	੧੦-੮-੦
੧੧ ਰੁਪਿਆ	੧੧-੧-੦	੧੧-੨-੦	੧੧-੩-੦	੧੧-੪-੦	੧੧-੫-੦	੧੧-੬-੦	੧੧-੭-੦	੧੧-੮-੦
੧੨ ਰੁਪਿਆ	੧੨-੧-੦	੧੨-੨-੦	੧੨-੩-੦	੧੨-੪-੦	੧੨-੫-੦	੧੨-੬-੦	੧੨-੭-੦	੧੨-੮-੦
੧੩ ਰੁਪਿਆ	੧੩-੧-੦	੧੩-੨-੦	੧੩-੩-੦	੧੩-੪-੦	੧੩-੫-੦	੧੩-੬-੦	੧੩-੭-੦	੧੩-੮-੦
੧੪ ਰੁਪਿਆ	੧੪-੧-੦	੧੪-੨-੦	੧੪-੩-੦	੧੪-੪-੦	੧੪-੫-੦	੧੪-੬-੦	੧੪-੭-੦	੧੪-੮-੦
੧੫ ਰੁਪਿਆ	੧੫-੧-੦	੧੫-੨-੦	੧੫-੩-੦	੧੫-੪-੦	੧੫-੫-੦	੧੫-੬-੦	੧੫-੭-੦	੧੫-੮-੦
੧੬ ਰੁਪਿਆ	੧੬-੧-੦	੧੬-੨-੦	੧੬-੩-੦	੧੬-੪-੦	੧੬-੫-੦	੧੬-੬-੦	੧੬-੭-੦	੧੬-੮-੦
੧੭ ਰੁਪਿਆ	੧੭-੧-੦	੧੭-੨-੦	੧੭-੩-੦	੧੭-੪-੦	੧੭-੫-੦	੧੭-੬-੦	੧੭-੭-੦	੧੭-੮-੦
੧੮ ਰੁਪਿਆ	੧੮-੧-੦	੧੮-੨-੦	੧੮-੩-੦	੧੮-੪-੦	੧੮-੫-੦	੧੮-੬-੦	੧੮-੭-੦	੧੮-੮-੦
੧੯ ਰੁਪਿਆ	੧੯-੧-੦	੧੯-੨-੦	੧੯-੩-੦	੧੯-੪-੦	੧੯-੫-੦	੧੯-੬-੦	੧੯-੭-੦	੧੯-੮-੦
੨੦ ਰੁਪਿਆ	੨੦-੧-੦	੨੦-੨-੦	੨੦-੩-੦	੨੦-੪-੦	੨੦-੫-੦	੨੦-੬-੦	੨੦-੭-੦	੨੦-੮-੦
੨੧ ਰੁਪਿਆ	੨੧-੧-੦	੨੧-੨-੦	੨੧-੩-੦	੨੧-੪-੦	੨੧-੫-੦	੨੧-੬-੦	੨੧-੭-੦	੨੧-੮-੦
੨੨ ਰੁਪਿਆ	੨੨-੧-੦	੨੨-੨-੦	੨੨-੩-੦	੨੨-੪-੦	੨੨-੫-੦	੨੨-੬-੦	੨੨-੭-੦	੨੨-੮-੦
੨੩ ਰੁਪਿਆ	੨੩-੧-੦	੨੩-੨-੦	੨੩-੩-੦	੨੩-੪-੦	੨੩-੫-੦	੨੩-੬-੦	੨੩-੭-੦	੨੩-੮-੦
੨੪ ਰੁਪਿਆ	੨੪-੧-੦	੨੪-੨-੦	੨੪-੩-੦	੨੪-੪-੦	੨੪-੫-੦	੨੪-੬-੦	੨੪-੭-੦	੨੪-੮-੦
੨੫ ਰੁਪਿਆ	੨੫-੧-੦	੨੫-੨-੦	੨੫-੩-੦	੨੫-੪-੦	੨੫-੫-੦	੨੫-੬-੦	੨੫-੭-੦	੨੫-੮-੦
੨੬ ਰੁਪਿਆ	੨੬-੧-੦	੨੬-੨-੦	੨੬-੩-੦	੨੬-੪-੦	੨੬-੫-੦</			

[वि० ब्रह्मचर्यायां पाठना ३, १, ३ ३ आश्रितो आपां हिस्साय गच्छेत् नृपः कथां त्वामि
पुरी पाठनं मुनी दीप्ति च.]

નશાના પ્રમાણની આ છે ખરી હકીકત. આ છે, વેપારીની કમાણીની પાસ-ચીકો. એ દ્વારા પોતાનું સ્થાન, પોતાને નફો, પોતાનું જીવિ અને પોતાના વેપારને વિકાસ કરી કોઈ માગી અને પામી સકે છે.

નિષ્ફળતાનો ઇકરાર

માલ-ખાસ કરીને મેંત્ર વા બીજા સાધનો-
ગમે તેવા સારા ભને હોય, ક્યારેક-અને ખાસ
કરીને એવે વકતે જ્યારે કટોકટીની પળો હોય,
માલની પરિક્ષા થઇ રહી હોય-ને પોતાના
કાર્યો બરાબર કરી સકતા નથી કિંવા નિષ્ફળ
નીવડે છે. એવે સમયે વેપારીની હાલત “કાપો
તો લોહી ન નીકળે” એવી થઇ જાય એ
કુદરતી છે, પરંતુ જો વેપારી કુનેદબાજ હોય
તો પ્રસંગ સાચવી, પોતાની શાખ કાઢ્ય રાખી
સકે છે અને માલની ઉપયોગીતા વિશેષ ખોટો
અભિપ્રાય બધાવા દેતો નથી.

માનો વા ન માનો, એ વિશે નીચેનો
બનાવ તદ્દન ખરો છે અને તેણે એ વિષયના
અભ્યાસીઓને ખૂબ ઉનેજ્યા છે. વાત એમ
બની કે હાયડ્રોમિટરના કારખાનાનો એક
આડતીયો એક વેપારીને ત્યાં ગયો અને
તરતજ એક્સિસની ઝમીન પર એક હાયડ્રોમિટર
ગણડાવી દીધો. સામાન્ય રીતે, હાયડ્રોમિટર
તરતજ ભાંગી જાય છે, પણ એ આડતીયો
જે હાયડ્રોમિટર વેચતો હતો, તેની વિશેષતાજ
એ હતી કે તે ભંગે નહિં એવી બનાવટના
હતા. ટુંકમાં આડતીયાએ હાયડ્રોમિટર
ઝમીન પર ગણડાવ્યો. વેપારીએ એ ‘આડપણ’
આશ્ચર્યપૂર્વક જોયું. આડતીયાએ તરતજ
પૂછ્યું: ‘આપને ત્યાં એવા હાયડ્રોમિટર છે,
જે આવી હાલતમાં સલામત રહી સકે?’

વેપારીએ કદતાપૂર્વક જવાબ આપ્યો:
“નહિંજ, આ બનાવટ અચમ્બાભરી છે. રું
બાવ છે એનો?”

આ પહે આડતીયાએ ઝમીન પરથી
હાયડ્રોમિટર ઉપાડી લીધું. કમનસીબે તે
બહારથી આપું હોવા છતાં, અંદરનો ભાગ
સહજ ભાંગી ગયો હતો. આડતીયો ચિચારમાં
પડી ગયો તેણે કહ્યું:

“દિલગીર છું કે સંકડો વેળા એવી

અકસ્માત થઈ કરી છે છતાં, આ વેળા હું
નિષ્ફળ ગયો છું. હાયડ્રોમિટરનો અંદરનો
ભાગ સહજ વડી ગયો છે. આવી હાલતમાં
હું આપને ભાવતાજ કેમ કહી સકું? મને
મર્યાદ કરો. હું વાપિસ જઈશ.”

વેપારી સમજી હતો. તેણે તરતજ કહ્યું:
“એમાં કશું ખાસ નથી. અમનેય કદી
કદી એવી નિષ્ફળતા ભોગવવી પડે છે પણ
આ માલ ખરેખર ઉત્તમ છે. મને એક
ડઝન નવ મોકલી આપજો. જો સંતોષ થશે
તો હું પાછળથી વધુ મંગાવોશ.”

મનજન કે આડતીયાએ પોતાના માલની
અલુધારી નિષ્ફળતા માટે બહાના કાઢવાને
બદલે ખરા દિલે તેનો સ્વીકાર કર્યો તેથી
વેપારી પર જોડી અસર થઈ. તેણે જાણ્યું કે
માલ ખરેખર ઉત્તમ છે. એની નિષ્ફળતા
અલુધારી અને અપવાદ રૂપ છે. આડતીયાએ
બહાના કાઢવાને બદલે વાપિસ જવા છત્તયું
એટલે સાબિત થઈ ગયું કે તે પ્રમાણિક છે
અને તેથી વેપારીએ વિના સંકોચે ઓર્ડર
આપી દીધો.

ઝાદિરાત-ટિકિટો

ઝાદિરાત-ટિકિટો આપણે ત્યાં હજી
પ્રચલિત થઈ નથી.

ઝાદિરાત-ટિકિટ એટલે-ટોડ ઇંચ પહોળી
અને બે ઇંચ લાંબી વા પોણા બે ઇંચ પહોળી
અને બંદી ઇંચ લાંબી સચિત કાપડી. એની
ઉપર વા માત્ર માત્રવું ચિત્રજ હોય, વા તેની
સાથે એકાદ બે બેચાણકારક વાક્યો હોય;
વા વળી, કેવળ સખાણજ હોય ગમે તેમ.
તેનો મકસદ ઝાદિરાતનો હોય.

ઝાદિરાત-ટિકિટોનું મહત્ત્વ અમેરિકામાં
ખૂબ છે. તે સાદી પણ હોય છે અને રંગ-
રંગી પણ. તે કાડ, પરખીડા, બંડક વ. પર
ચોંટાટાય છે અને તેથી બહોળી ઝાદિરાત
થાય છે. પરિણામે મોટા હરતવત્રો અને

સચિવને જે અસર નથી પવહા કરી સકતા તે આ નદાની આદિરાત-ટિકિટો પવહા કરી સકે છે.

આદિરાત-ટિકિટોની સફળતાનો એક જીજ્ઞે બેઠ પશુ છે. ટપાલ-ટિકિટો પેટે ધણકા આ આદિરાત-ટિકિટોનોય સંગ્રહ કરે છે અને તેથી તેમની શોકપ્રિયતા પશુ વધતી જાય છે અને તે કામગીરી આદિરાત બને છે. જ્યાં લગી એક આદિરાત-ટિકિટ પોને અસલીતવામાં આવી રહે છે. ત્યાં લગી તે આદિરાત કરતીજ રહે છે.

હા, આદિરાત-ટિકિટોનું આલેખન અને છાપણા એક ખાસ કળા છે. સામાન્ય હરત પત્રો પેટે આ આદિરાત-ટિકિટો છાપાની ન સહાય તેને માટે યોગ્ય એવા નિષ્ણાતોની સેવા મેળવવીજ રહી.

ખોસો છે તેમ લખો

એક વેપારી તરીકે વખતે વાગવાદ મારે પડે પત્રો લખવા પડતા હશે પરંતુ તમે સફળ પત્ર-લેખનનો ગર્મ જાણવાની કડીને કાશિશ કરી છે ખરી ?

હું, ૨૫૪ અને મિત્રતાગર્ભ પત્રો લખવાની કળા એક તકિર કળા છે. લાંબા લાંબા, અસપ્ત, ગોળમટોળ ખાવાઈવળા પત્રો ન વેપારીની મંત્રજન વધારે છે, ન તે જે હેતુએ લખાયા હોય તે હેતુને પાર પાડે છે.

મફત પત્ર-લેખનાનો મુખ્ય સિદ્ધાંત એ છે કે જેમ કંઈ વાતચીત કરો છો, તેજ પ્રમાણે પત્રો પણ લખો. ‘આપના માણસ પત્ર માટે અને આપના ખાસ આજારી છીએ’ એવા લાંબા વાક્યો દ્વે કદી અસર ઉપજાવતા નથી. એને બદલે ટૂંકા, સ્પષ્ટ વાક્યો પણ અસરકારકી વીવડે છે.

કદી વાર ત્યારે, પત્ર લખતી વેળા તમારો દરિયાનું કંઈક વાતચીત જેવો કાલ્પ રાખો. જે છુટ્ટી, જે તરતીરપૂર્વક વાતચીત કરી સો છો, તેજ પ્રમાણે પણ પણ લખો

સહકારી આદિરાત

ઓરિજિનાલ સિડની સહેરનો આ ખરો ખનાય છે.

ત્યાં એક કસાઈ અને પાંચ ગિરિકટવાળાની કુકનો પાસપાસે છે. તેઓ મિત્રો છે. ગયા વર્ષે બેઝને પારસને આંધવા માટે પોતપોતાની આદિરાત સદિતની કામગીરી-પરીઓ ખરીદી. પછી તેમને નવો પિયાર સુઝયો. એકે બીજાને કહ્યું કે “તમે મહારી કામગીરી-પરી વાપરો અને તમારી કામગીરી-પરી વાપરીશ.” બેઝને કુશળ કહ્યું અને પરિણામે આ સહકારી આદિરાત શરૂ થઈ ગઈ.

હું ક્યાં, આ રીતથી બેઝને લાભ થયો છે. બેઝને થોડા થોડા નવા માલિકો મળ્યા છે.

ધરજમાઈ માલ

ધરજમાઈ માલ એટલે ખરે નદિ એવો, છપન બજારમાંથી જુસાયા આવેલો માલ; તે માલ જે વેચાય પણ નદિ અને નદીને બદલે ખોટ કરાવે.

એવો માલ દરેક વેપારીને ત્યાં થોડો પછો હોય છે. કામત આપીને ખરીદેલો એ માલનો અને હલાજ શો ? તે એ કે વાર્ષિક સેવના નામે દર વર્ષે એવો ધરજમાઈ માલ ખરીદી કામતે કાઢી નાખો. એથી બે ફાયદા થશે: ખૂબી માલ નીકળી જશે અને માલિકો નવો માલ જોઈ, તે સેવાને પણ પ્રેરશે.

“પાછા આવો !”

એસ્ટેટ (હોલિન્ડ)ના એક દોરેલવાલાએ પોતાના ત્યાંના મલકોને, તેઓ જ્યારે દોરેલ છોડી ત્યજ ત્યારે આપવા માટે નીચેના લખાણ વાળું કંઈક કાર્ડ તૈયાર કર્યું છે:

અમારા દોરેલમાંનો તમારો ઉતારો તમને સુખરૂપ લાગે હોય તે દેખડાનો એકજ રસો છે, પિસ્ટર..... અને તે એ કે પાછા આવો !

શિયાળાની મવસમ એટલે તનદુરસ્તી મેળવવાનો સમય

— એને માટેની પાંચ ઉપયોગી દવાઓ —

[૧]

અરકે મા ઉલ-સહમ અંબરી

આમુલખાસ તુયુરી

શિયાળાની મોસમ માટે ખાસ ઉપયોગી ચીજ હોય, એના મેવનથી અસકિત દુર ગમ, બુઝી, અરમેલી શકિત પાછી આવે છે. નવાઈયે દોષ યોગ પ્રમાણમાં મેવથી વધારે અસર દેખાડે છે.

કીમત ગોળી બાટલી ૧ ના રૂા. ૩-૦-૦

[૨]

અરકે મા-ઉલ-સહમ અંબરી આમુલ

ખાસ તુયુરી દો આનિશાદ

આ મા-ઉલ-વદમ ના ૧ થી ગમાય અમરકાન્ક હેઠળ ખાસ વાપરવા જેવી વસ્તુ છે.

કીમત બાટલી ૧ ના રૂા. ૫-૦-૦

[૩]

હુખુમે કમીદ

સગદીની મવસમમાં ઉપયોગ કરવા લાયક, માત્ર વધારી, ઘટ વીધે બનતી, ખરી અને કાચમતી શકિત દકાવનાર આ પાક અમારા દવાખાનામાં જાતી દેખરેખ હેઠળ જનનું હુલ્લ વાપરવાની જાણામણ છે.

કીમત નં. ૧ નોલા ૧ ના છ આના

„ નં. ૨ „ ૧ ના ચાર આના

[૪]

હુખુમે મુમકિને ખાસ યા

દાફમે એહનિલામ

અમારી આ મશદુર ગોલીઓ વિષે એટલું જ વજાવવાનું જસ થમે કે જેમનું પીવ પાનથું પડી મથુ હોય, શરીર તવાઈ મેદને શક્તિ નિએજ થઇ ગયો હોય તેમને માટે આધિર્વાદ સમાન છે.

કીમત બાર ગોલીના બાર આના

[૫]

હુખુમે મુકબિએ મુમસિક

અમારી આ મશદુર ગોલીઓ કાઠ પાન

રીતે મુકસાન ન કરતાં તાકાત વધારે છે અને

ધાતુને પુષ્ટી આપી કુદરતી દકાવ કરે છે.

કીમત બાર ગોલીનો રૂા. ૧-૮-૦

વધુ જાણવા માટે મોહું ઘર ઉપયોગી ૧૫૦ પાનાનું સચખ સવજ એ આનાની ટીટાટ પીડી મંગાવી લો.

લખો:—મેનેજર,

દવાખાના મુઈને સિહત, (૨૭૨૨૬) નં. ૧૩, રાણીતાલાખ-મુરંત.

કયો ધંધો સારો?

ધાનુષી પૂછે છે: “અમે ધંધો કરવા માંગીએ છીએ. કયો ધંધો સારો?”

વાત એ છે કે આ અપ્રાપ્તજીવોએ છે. દુનિયાનો કેમ પ્રમાણિક ધંધો એવો નથી, જે સારો ન હોય હા, કયો ધંધો કરારે નફાકારક થઈ શકે છે, એ વાત જુદી છે અને વિચારવાપાત્ર પણ.

એક ધંધો નફાકારક ત્યારેજ થઈ શકે છે, જ્યારે કે—

૧. તે સ્થાનિક દરીયાઈથી મુક્ત હોય;
૨. તેના માલની ખર્ચ સારી હોય;
૩. માલ સારો અને સરળ જાતી સહેલો હોય;
૪. માલમાં ખાસ નવિનતા હોય;
૫. માલ ઉપયોગી પાણુ હોય.

ધંધો શરૂ કરવા પહેલાં દરેક કાલે એ સલાહો મેળાવે જોઈએ.

વેપારમાં સહાયતા

એક વેપારી તરીકે, કેટલાક સહાયી દોરે ?

ધણી વેપારીઓ એમ માને છે કે તેમનું કામ માત્ર ખરીદવા અને વેચવાનું જ છે. દિવની લાગણીથી તેમને મન કંટી કીમત નથી. પરંતુ જો તેઓ વિચારે તો તેમને જાણાય કે તેમના પોતાના વેપારના લાભ માટે જુદી છે કે તેઓ સહાયી જાને.

વેપારી સંબંધમાં ફતલ અને પ્રમાણિકતા ઉપરાંત સહાયતાય અનિવાર્ય છે. એ એવી લાગણી છે, જેની કીમત કૃષિયા, આના. પાછમાં કંટી નથી થતી; ના, એ અખ્યાલ મીત છે—તેની કીમત આંધી ન સકાય એવી મીત.

અદમ્યરસના વેપારી સંબંધને વધુ

માલ જનાવા હોય તો, માલકને ત્યાં આવતા સારા માલ પ્રસંગોએ, વેપારીએ એક દુકા, નિસ્વાઈ અને દિલી લાગણીવાળો પત્ર લખી, પોતાની સહાયતા દેખાડી જોઈએ. એવો પત્ર મેલા માલક પર થણી ઉમ્મદા અસર કરે છે, જેની અસર વેપારી દુનિયાની કામ જીલ્લ આદિગત-પદ્ધતિ પાણુ નથી કરી સકતી.

હા, આ પત્રમાં વેપાર વિશે વા આદિગત વિશે એકે ગુપ્ત લખાવો ન જોઈએ. એમાં તો માલક પર આવી પડેલા દુઃખ માટે દિલસોજી વા આલકને માખન થયવી ખુશી માટે મુજારફગાદીતા એ ચાર ગુપ્તો હોય અને જસ.

તમારી દુકાન લોકપ્રિય છે ?

દરેક વેપારીએ લોકપ્રિય થવું જોઈએ. તેણે લોકપ્રિયતાની દરીયાઈમાં પડેલા નજર મેળવવો જોઈએ.

કાઈ કહેશે: “આ નવું ધર્તિંગ વળી મુંડે વેપારીને વળી એટલી દરસન ક્યાં કે લોકપ્રિયતાની દરીયાઈમાં ભાગ લેવા દોરે ?”

વાત જોડી નથી; વેપારીને માટે એ જુદી નથી કે તે કાલ લોકપ્રિયતાની કહેવાની દરીયાઈમાં શામિત થયા જાય. ના, તેણે એમ કરવાની કતીર જુદી નથી. તેણે જે કરવાનું છે, તે એટલું જ કે, તેણે લોકપ્રિયતાની નિયંત્રિની અને બાવલા અને ખરી દરીયાઈમાં મરજત મેળવવાની છે.

૨

મી છે, એ દરીયાઈ ને સાવ સારી છે. માલો કે એક ખજાનેમાં જે કાપડિયાઓની દુકાનો છે અને ત્યાં દરેક સરેરાશ પચાસ અલો ખરીદી કરવા આવે છે. સાથેજ એ તો દેખીતું છે કે એ જમા માલકો કામ એકજ દુકાનથી ખરીદી કરતા નથી; સાચા આ

દુકાનથી ખરીદે છે અને થોડાક ને દુકાનથી હવે જે દુકાને વધુ આદર આપના હોય તે દુકાન લોકપ્રિય થઈ!

ખરી છે નહિ. આ પધ્ધતિ? દરેક આદર પોતાનો મત ધરાવે છે. જે દુકાને જેટલા વધુ આદર મળે તેટલા વધુ મનો તેને મળે.

તમારી દુકાનને લોકપ્રિય બનાવો. એ માટે—

૧. માત્ર સારા રાખો.
૨. લાવ વાજાથી રાખો.
૩. માલનો દેખાવ સારો કરો.
૪. આદર સાથે સારું વર્તન રાખો.
૫. આદરને સંતોષવાની નેમ જુઓ નહિ.

આટલું કર્યો તો તમારી દુકાન લોકપ્રિયતાની દરીયામાં વિજયી બની જશે અને એ જીત તમને નફાવન તીવડશે, એ તો તમે જ જાણો છો!

ખાલસખા

[ખાળકોનું માસિક]

તંત્રી : હિંમતલાલ, ચુ. શાહ

‘ખાલસખા’ એકલી પાતો કે મપગોળા રજુ નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એવો દરેક અંક ખાલસાહિત્યના નિષ્ફલન પ્રેમકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

તેથીજ ‘ખાલસખા’ ટુંક સમયમાં પ્રથમ કલાનું જ્ઞાન માસિક ગણાયું છે.

ખાળક માટે ‘ખાલસખા’નું પસંદ કરો વાર્ષિક લવાક્રમ:

દેશમાં રૂ. ૩, પરદેશ રૂ. ૪, (સિ. ૬)

જાણો—

‘ખાલસખા’ કાર્યાલય

મોડીની પોળ, અમદાવાદ.

અસપરસ અંધુત્વ વધારવો તે અમારો ધ્યેય છે.

ધી ઇસ્ટ ઍન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડ ડેવેલપરનો

કચ્છ-કાઠિયાવાડ ખાલસ અંક

કરી બહાર પડેલ નથી તેવી અનેક દરજ્જાઓ અને ફોટાઓ સાથેના આ દળદાર ખાલસ અંકે કોઈ ધમ, કોઈ કે પશ્ચાત્તેજીય વિના આજ સુધીમાં ‘કચ્છ અને કાઠિયાવાડ’માં દરેક દિશામાં શું પ્રગતિ થઈ છે, અને તેની પ્રગતિ દેશ પરદેશમાં શું કર્યું છે તે જતાવવા સાથે આર્થિક દ્રષ્ટિએ આપાર ઉદ્યોગમાં ઉપયોગી થઈ પડે તેવી ઘણી વિગતો ખાલસ અનુભવ ધરાવતા બાહોસ અને નામાંકીત કાર્યકરોના લેખોમાં આવવાની હોઈ, હમેશા સાચી રાખવા લાયક થશે. કોમન ડા. ૨.

જલંદી નામ નોંધાવો

અગાઉથી એડરસ મોકલનારને રૂ. ૧ (પોસ્ટેજ અલગ)

એડરસ સાથે નાણાં મોકલનારને રૂ. ૧ (પોસ્ટેજ મફત)

હિંદુસ્તાન બહારના દેશો માટે રૂ. ૨ (અગાઉથી)

ડીરેક્ટરી વિભાગમાં જાપવાના રૂ. ૨ (અંક મફત)

તંત્રી : લક્ષ્મીચંદ ડોસાલાઈ શાહ,

રાજકોટ.

જાહેર અખર માટે ઉત્તમ.

એપ્રિલ ૧૯૩૯થી આવક વેરાના નવા કોનુન નવા દર અને તેની ગણતરીની જે નવી પદ્ધતિ અમલમાં આવી રહી છે, તેમાં હિન્દી જનતા કૃપાળુ અપરિચિત છે. હકીકત એ છે કે આવક વેરાનો આ નવો કાનુન એટ્રોસિટી નવા મુદ્દાઓ ઉઠા કરે છે કે વેપારી વર્ગો— અને પ્રજાના તે વર્ગો, જે આવક વેરા ભરે છે—ખાસ અખ્યાસ કરવો જોઈએ. જે નેએ નેમ કરવામાં ચુકશે તે પોતે પોતાને દાંચે ખોટામાં ઉતરશે.

કાનુનની એ છાણપટ્ટને ગાઝુએ મુકતાં, ખુદ નવા દર અને તેની ગણતરી પણ કંઈ ઓછી અગત્યની નથી અને તેથી આજે એ ગણતરી વિશે થોડીક વિગતો રજુ કરવાનું મુનાસિબ લાગે છે.

નવા દર

આવક વેરાના નવા દર આ મુજબ છે:—
(૧) વ્યક્તિઓ, રજિસ્ટર નર્સ ચપ્પરી બાગીદારી, હિન્દુ અધિકાર કુટુંબો અને 'કમ્પનીઓ' સિવાય વ્યક્તિ-મંડ-ગોની આવક પર—

રૂ. ૧૫૦૦ પર કશું નહિ
પછીના રૂ. ૩૫૦૦ પર

દર રૂપિયે નવ પાઈ

ત્યાર પછીના રૂ. ૫૦૦૦

પર દર રૂપિયે પંદર પાઈ

ત્યાર પછીના ખીજા રૂ.

૫૦૦૦ પર દર રૂપિયે એ આના

અને ત્યાર પછીની બાકીની

બધીઆવક પર દર રૂપિયે અઢી આના

એમ છતાં એ યાદ રાખવાનું કે જે

આવક માત્ર રૂપિયા ૨૦૦૦ હોય તેા કરો

આવક વેરા આપવાનો નથી—અર્થાત આવક

વેરો લાગુ પાડવાની હદ રૂ. ૨૦૦૦ની છે;

પરંતુ જે આવક રૂ. ૨૦૦૦થી વધી અથ

તો, રૂ. ૧૫૦૦ પર આવક વેરા કરો
આપવાનો નથી, તેને બાદ કરી બાકીની આવક
પર ઉપરના દરોએ આવક વેરા આપવાનો છે.

વધુમાં એવું પણ નક્કી કરવામાં આવ્યું
છે કે આવક રૂ. ૨૦૦૦થી સહજ વધુ થાય
તો, તેની ઉપર જે આવક વેરા નાખાય તે,
એથી રૂ. ૨૦૦૦ ઉપરની વધારાની રકમ
કરતાં અર્ધાથી વધુ હોવો જોઈએ નર્સ—એટલે
કે, રૂ. ૨૦૨૦ની આવક થાય તો રૂ. ૨.
૧૫૦૦ પર આવક વેરા નથી તેને બાદ
કરતાં, બાકીના રૂ. ૨૦ પર દર રૂપિયે નવ
પાઈ જેણે આવક વેરા ગણતાં રૂ. ૨૪-૬-૦
થાય. પણ આ નિયમ મુજબ, આવક રૂ.
૨૦૦૦થી માત્ર રૂ. ૨૦ જેટલી વધારે થઈ
હોવાથી, એનો આવક વેરા રૂ. ૧૦ જ થશે.

નવા આવક વેરાના દરની જુના આવક
વેરા સાથે સરખામણી કરીએ તો—

આવક	તેના દર	જુના દર
૨૦૦૦	કશું નહિ રૂ.	૧
૨૧૫૦	રૂ. ૩૦	રૂ. ૭૩
૨૫૦૦	રૂ. ૪૭	રૂ. ૮૫
૩૦૦૦	રૂ. ૭૦	રૂ. ૧૦૨
૪૦૦૦	રૂ. ૧૧૮	રૂ. ૧૩૫
૫૦૦૦	રૂ. ૧૬૪	રૂ. ૧૭૦
૬૩૩૩	રૂ. ૧૯૦	રૂ. ૨૬૨
૮૦૦૦	રૂ. ૩૯૮	રૂ. ૪૦૬
૯૦૦૦	રૂ. ૪૭૭	રૂ. ૪૫૭
૧૦,૦૦૦	રૂ. ૫૫૫	રૂ. ૫૦૬
૧૦,૬૦૦	રૂ. ૬૩૦	રૂ. ૭૧૮
૧૫,૦૦૦	રૂ. ૧૧૮૦	રૂ. ૧૦૧૭
૨૦,૦૦૦	રૂ. ૧૬૬૧	રૂ. ૧૮૦૬
૨૧,૦૦૦	રૂ. ૨૧૧૭	રૂ. ૨૨૫૧
૨૫,૦૦૦	રૂ. ૨૭૪૨	રૂ. ૨૮૪૨
૨૬,૫૦૦	રૂ. ૩૦૭૦	રૂ. ૨૮૪૨
૩૦,૦૦૦	રૂ. ૩૫૨૩	રૂ. ૩૨૧૭

"ક્રમિક": અંક ૧૦૦મે

૩૫,૦૦૦	રૂ. ૪૩૦૫	રૂ. ૪૫૪૨
૪૦,૦૦૦	રૂ. ૫૦૮૬	રૂ. ૫૩૯૧
૫૦,૦૦૦	રૂ. ૬૬૪૬	રૂ. ૭૦૫૩
૫૫,૦૦૦	રૂ. ૭૪૩૦	રૂ. ૭૭૫૮
૬૦,૦૦૦	રૂ. ૮૨૧૧	
૭૦,૦૦૦	રૂ. ૧૦,૭૭૩	
૮૦,૦૦૦	રૂ. ૧૨,૩૩૬	
૧,૦૦,૦૦	રૂ. ૧૪,૪૧૧	રૂ. ૧૪,૧૦૬

આ પરથી જણાયે કે નવાની આવક
વાળાઓને આ નવી પદ્ધતિથી કંઈક લાભ
થશે, જ્યારે મોટી આવકવાળાઓને વધુ વેરો
આપવો પડશે.

(૨) કંપનીઓ માટેના આવક વેરોનો દર
આ છે:

કંપનીઓની બધી આવક

પર દર રૂપિયે બેઠો આના

સુપર ટેક્સ

સુપર ટેક્સ નવા દર નીચે પ્રમાણે છે -

(૧) કંપનીઓ સિવાયના બધા

માટે -

પેસા રૂ. ૨૫,૦૦૦ પર કુલ નહિ

પછીના રૂ. ૧૦,૦૦૦ પર

દર રૂપિયે એક આનો

ત્યાર પછીના રૂ. ૨૦,૦૦૦

પર દર રૂપિયે બે આના

ત્યાર પછીના રૂ. ૭૦,૦૦૦

પર દર રૂપિયે ત્રણ આના

ત્યાર પછીના રૂ. ૭૫,૦૦૦

પર દર રૂપિયે ચાર આના

ત્યાર પછીના રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦

પર દર રૂપિયે પાંચ આના

ત્યાર પછીના રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦

પર દર રૂપિયે છ આના

અને, ત્યાર પછીની બધી

આવક પર દર રૂપિયે સાત આના

(૨) કંપનીઓ માટેના સુપર ટેક્સનો દર -
કંપનીઓની બધી આવક પર

દર રૂપિયે એક આનો

સુપરટેક્સના કુલ અને નવા દરની ગણતરી

પણ જોઈ લે. (અવગત, આ ગણતરી

કંપનીઓ માટેના દરની નથી. કંપનીઓ

સિવાય દરની જ છે.)

આવક નવા દર કુલનો દર

૩૦,૦૦૦ રૂ. ૩૧૩ રૂ. ૩૧૩

૩૫,૦૦૦ રૂ. ૩૨૫ રૂ. ૩૨૫

૪૦,૦૦૦ રૂ. ૩૨૫ રૂ. ૪૦૮

૫૦,૦૦૦ રૂ. ૩૨૫ રૂ. ૫૦૮

૫૫,૦૦૦ રૂ. ૩૨૫ રૂ. ૫૫૮

૬૦,૦૦૦ રૂ. ૩૨૫ રૂ. ૬૦૮

૭૦,૦૦૦ રૂ. ૩૨૫ રૂ. ૭૦૮

૧,૦૦,૦૦૦ રૂ. ૩૨૫ રૂ. ૧,૦૦૮

આમ સુપરટેક્સ ખૂબ વધશે છે અને પાંચ

બાજે જેમના આવક રૂપિયા ૫૨૫૦૦ થશે

ઉપરની દોષ તેમને વધુ વેરો આપવો પડશે

આ રીતે, આવક વેરો અને સુપર ટેક્સની

બંધી આપવાની રકમની ગણતરી -

આવક નવા દર કુલનો દર

૩૦,૦૦૦ રૂ. ૩૮૩ રૂ. ૩૮૩

૩૫,૦૦૦ રૂ. ૪૬૩ રૂ. ૪૬૩

૪૦,૦૦૦ રૂ. ૪૬૩ રૂ. ૪૬૩

૫૦,૦૦૦ રૂ. ૪૬૩ રૂ. ૪૬૩

૫૫,૦૦૦ રૂ. ૪૬૩ રૂ. ૪૬૩

૬૦,૦૦૦ રૂ. ૪૬૩ રૂ. ૪૬૩

૭૦,૦૦૦ રૂ. ૪૬૩ રૂ. ૪૬૩

૧,૦૦,૦૦૦ રૂ. ૪૬૩ રૂ. ૪૬૩

STAMP EXCHANGE

Send me 100 or 200 used stamps (all different) of any country of the world (Inland stamps not wanted) and I shall send you a similar lot of any other country, in exchange.

The Advertiser "J"

The Qamar Office, SURAT.

Tin Research Bulletins : No. 85, 86, 88, 89, 90 & 91.

કલ્પના ઉદ્યોગના વિકાસ માટે કલ્પના ઉદ્યોગના રસ લેતા લોકો લુહા રાજ્યોના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા બનેલી ઇન્ટર નેશનલ ટિન રિસર્ચ એન્ડ ડિવલપમેન્ટ કાઉન્સિલ (ફ્રેન્ચ રોડ, ઓન ફાઈ, મિડલસેક્સ) એ અંગ્રેજી સંશોધન, પ્રચાર અને પ્રકાશનનું એ ઉપયોગી કામ કરી રહી છે. તે ધન્યવાદને પાત્ર છે. કાઉન્સિલની તરફથી થેડી થેડી મુદ્તે લુહા લુહા વિષયો પર નવી નવી પુસ્તિકાઓ પ્રગટ થતી જ રહે છે, જેમાંની ૬ ક્રમાં પ્રગટ થયેલી ૭ પુસ્તિકાઓ આલે ગદારી દર્શિ સમિષ છે.

આ ૭ સંશોધન-નોંધો - ક્રિયા (85) The examination of some Tinned foods of historic interest, (86) Calculation of area of basis metal exposed at discontinuities in the Tin coating of Tinplate, (88) The influence of fluxes on the spreading power of Tin solders on Copper, (89) Tin and its alloys in dental practice, (90) The electrolytic polishing of Tin and its application into micrographic examination અને (91) Anodic films on Tin in Sodium Hydroxide solution કેટલી ઉપયોગી છે, તે અંગ્રેજી નામ પરથી જ સમજી શકાય છે એ દરેકનો લેખક પોતાના વિષયનો ખાસ અભ્યાસી છે એટલું જ નહિ, પણ વિષયને બરાબર સમજાવવા લગભગ દરેક પુસ્તિકાને ચિત્રો અને કોષ્ટકોથી સજ્જ કરવામાં આવી છે.

વેપાર [માસિક]

તંત્રી : કાન્તિ જે. મહેતા, પો. જો. ૩૫૭૪, મુંબઈ ૪

સુજ્ઞાની બાબતોમાં વેપાર ધંધાના સામવિકાસોનો એ બોધ છે, તેને કઈક અંશે પુરી કરવું આ નવું માસિક જાન્યુઆરી ૧૯૩૬થી પ્રગટ થવા માડ્યું છે. જેમાં વેપાર ધંધાના આર્થિક પ્રશ્ન પર લુહા લુહા લેખકોની કલ્પને મનનપાત્ર

લેખો આપવા ઉપરાંત બીજા કેટલાય પ્રશ્નોની સમાવેશના પણ અપાય છે.

માસિક ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરી રહ્યું છે તે, એના વધતા જતા કદ અને સુંદરતાથી થતા જતા ફરજિયાત પરથી સાફ દેખાઈ આવે છે. એનો અંગ્રેજી વિજ્ઞાન મંત્રીય પણ છે અને કાર્ટુનની પ્રથા અવકાર પાત્ર પણ.

સુંદર પ્રવાસ બદલ તંત્રીને ધન્યવાદ અને એ હજી વધુ વિકસે અને સફળે એની દુઆ.

સુધાકર [હિન્દી માસિક]

તંત્રી : ભોલાદાસ જયોતિર્ભિદ શાન્તિનાથ, લાહોર.

'સુધાકર'નો ત્રીજો વર્ષનો આ ખેડો આઈ. આઈ. આઈ. હોઈ, ૧૨૫ પાનાનું નકર વાંચન થરાવે છે, જેમાં વાર્તાઓ, કવિતાઓ, અપન ચરિત્રો વ. વ. થઈ સુંદર સાહિત્ય છે.

વાર્ષિક એ રૂપિયાના લગભગમાં આવે ખાસ અંક મુદ્દ આપશે એ સાહસજ કહેવાય. અભિનંદન.

ઔદિવ્ય સેવક [માસિક]

તંત્રી : પ્રમુદાસ રાજરામ શુક્લ, કરાંચી.
ઔદિવ્ય જ્ઞાતિનું આ મુખપત્ર, પોતાના ઉચ્ચ કાગળ અને છપાઈને લીધે બીજા જ્ઞાતિપત્રોમાં ખાસ ભાવ પાડે છે. એનો જાન્યુઆરી-ફેબ્રુઆરીના સંયુક્ત અંક 'પરિપદ અંક' તરીકે પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં ઔદિવ્ય પરિપદની કાર્યવાહી, ભાષણો, તુલનાઓ વ. વ. અપાઈ છે.

પ્રવાસ સ્વત્વ છે.

નામ આહુતમય [હિન્દી માસિક]

તંત્રી : ઈન્દ્ર બક્ષચારી, હંદાવન
ધાર્મિક વિષયોનું આ હિન્દી માસિક પોતાના નામ પ્રમાણેના વિષયોની ઠીક ઠીક છલુવટ કરે છે. હજી તેના પ્રકાશનને ૭-૮ માસજ થયા છે. આશ્ચર્ય જતા તે વધુ વિકસે, એવી આશા છે.

પહોંચ

હર્સે કુર્બાન, ઐત્રિક ઇંગ્લિશ પ્રાયમિક પત્રિકા, 'ગ્રાઈડ ટુ ઐત્રિક સ્ટેપ ગાય સ્ટેપ: બાગ ૧ થી.' વ. વ. અસિપ્રાય આવતા અંકે.

મુંબઈ પ્રાંતના સરકારી કેળવણી ખાતાએ અને વડોદરા રાજ્યે

પુસ્તકાલયો માટે આ પુસ્તક મંજૂર કર્યું છે.

ઘેર બેઠાં પૈસા કમાવા આજેજ મંગાવો !

નિષ્ણાતો અને અનુભવીઓએ લખેલા વિવિધ હુનરોથી ભરપૂર પુસ્તક.

નફાકારક હુનરો (ભાગ પહેલો).

કિંમત રૂ. ૨૭ (દપાલ ખર્ચ માફ)

મળવાનું ઠેકાણું:—શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા,

પોસ્ટ : સીતુગરા, [અંતર કચ્છ]

...ફરેક પુસ્તકાલયમાં આ પુસ્તક હોયું જ નોંધ્યે એટલું જ નહિં પરંતુ તે વિશેષ વંચાય એવી પેરિશ મંત્રીઓએ કરતી નોંધ્યે...

“પુસ્તકાલય” માસિક (વડોદરા)

...આનાં પ્રજા ઉપયોગી પુસ્તકને રાજ્યે અને ઉદ્યોગના પ્રચાર માટે ઉગ્રી ધરેલી સંસ્થાઓએ ઉત્તેજન આપી, આમ ઉદ્યોગને મહાન કરવામાં સાથ અને સહકાર આપવો નોંધ્યે...

“મામ જીવન, સહકાર્ય અને ખેતી. માસિક. (વડોદરા)

...પરમથુ હુનરોનાં આ જાનનાં કેખાનાં પુસ્તકો અ.પ.એ ત્યાં ધખાં જદાર પાયાં છે, અને હજીયે મમે તેની જાહેરોનાં ચોક્કાં સાથે જદાર પાડશે પરંતુ આ પુસ્તકની વિશેષતા તેમાં મુકેલા પ્રયોગો જ માત્ર નથી, પણ જુદા જુદા વિષયોના સારા અને અનુભવી લેખકો પાસે લખાવેલા લેખોને સમઘેને આ પુસ્તકને વિવિધતાભયું જનાવવામાં આપ્યું છે, ને છે....

“રવિચાર” સાપ્તાહિક (મુંબઈ).

...બેકારોને માટે આમાં નીનિપૂર્કતા પરમેવાની રાટલો રજવાનું માર્ગદર્શન છે....

“જનમજી” દૈનિક. (મુંબઈ).

...યુગસતતા બેકારો આમાંથી એક હુનરનો અખરો કરી જીવનભર સુખી જિંદગી માળી શકે એવા ઉદ્યોગો આ પુસ્તકમાં જનાવવામાં આયા છે...

“મહાગુજરાત” સાપ્તાહિક, (કરાંચી).

...શ્રી મુગજી કાનજી ચાવડાએ “નફાકારક હુનરો”ને પહેલો બાજ યુગસતીમાં જદાર પાડી યુગસતી સંદિત્વની તે કીક પશુ યુગસનના અનેક બેકારોની-રાજી વગર રખડતા યુવાનોની સુંદર સેવા બજાવી છે...

“દરશી વેપારી ચેંબરનું” માસિક (મુંબઈ).

...આવું શાસ્ત્રીય પુસ્તક બે રૂપિયાની કામને મમે જો. ખરેખર સરજી લેખાય....

“કુમર” માસિક (સુરત).

‘કમર’ને લગતા વિષયોના પ્રશ્નોના જવાબો અત્રે ક્રમવાર સુદૃઢ પ્રગટ થાય

છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ પ્રશ્નોના જવાબ મળી સકશે.

ઠપાલ દ્વારા ખાનગી જવાબ જોઈએ તો દરેક પ્રશ્ન ટીક પાંચ આનાની (જર્મીઃ આઠ આના અને પરદેશઃ નવ પેની) ટીકડો યોડવી. [વી. પી. ના ઓફિસ સ્વીકારતા નથી.]

૨૨૦૨-કા. કા. ખાઃ બેરા-કોરડીક સોડા બનાવવાને લગતી માદિની માટે જુઓ ‘કમર’ના પરમે અંક. (૨) યોશિયે સોડા બનાવવાનો પ્રયોગ ‘કમર’ના ૭૦મા અંકમાં છે. (એ બેજી અંકો, માટે શી. ૧ મોકલી આપશો.)

૨૨૦૩-એચ. જી. યુઃ મોંઢીયા-રૂટા બોર્ડ બનાવવાના હિન્દી કારખાનાનાં નામ કામ આ રદવા-સીટી પેપર એન્ડ બોર્ડ મિલ્ક જિમિટડ, ૮૪, કલાઈપ રૂટીટ, કલકત્તા; રૂટાબોર્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની, કાદોર એન્ડ સદારનપુર. (એ મિયાય મુંબઈ પામે રોકરોલી ખાતેય ટૂંકમાં એક કારખાનું ગણાયું છે)

૨૨૦૪-મ. એમ. સિઃ હમણુ-નદિ, અમે કોઈ પણ ઝાતની વપરાયતી ટિકિટો ખરીદતા નથી. આપને તે વેચતી હોય તો ‘કમર’ના ૭૪મા અંકમાં ઇલાખા ટિકિટોના વેપારીઓના નામ કામ જોશો.

૨૨૦૫-એ. એમ. યુઃ ઇકે-હોફ-મુરિચમ લીગની મુંબઈ ઇન્સ્ટાકાની મુખ્ય ઓફિસનું ‘શરનામું’ શબ્દ કેસલ, મુદમ્મદબલી રોડ, મુંબઈ-૩ છે.

૨૨૦૬-મુ. બીઃ અમનગર-(૧) પ્લમબેગો ધાતુ માટે શાહ મહુપત દરજ્જાન, તામહેવી રૂટીટ, મુંબઈ ૩ ને લખશો. (૨) કાર્બન પણ ત્યાંજ મળશે (૩) બાણીની દવાઓ કોઈ પણ રસાયણિક પદાર્થોના વેચનાર કને મળશે.

[ખાનગી જવાબ માટે પ્રશ્ન ટીક પાંચ આનાની શી મોકલશો.]

૨૨૦૭-સ. સાઃ બોંગીર-(૧) ધામોદાન રેકાર્ડો ધસાયા પછી ફરી વાર નવી જેવી બનાવી સકાતી નથી. તેનો અવાજ મુધારવા માટે, અલગત, એક દવા લગાડાય છે, જેનો ફાયદો ફક્ત એટલો છે કે રેકાર્ડોમાં ભરાયતો મેલ વ નીકળી જાય અને તેથી અવાજ સાફ થઈ જાય. પણ એ રેકાર્ડો ખુબજ ખસાઈ ગઈ હોય તો તેને આ ઉપાયથી કશો ફાયદો થતો નથી. (૨) કાચને પીગળાવવા માટે ખૂબ મરમી આપતાં તે આપોઆપ પ્રવાહી થાય છે. તેમાં સફાઈ ટંકણખાર નાખ્યો હોય તો વધુ જલ્દી પીગળશે. (૩) વપરાયતી ટિકિટોના ૧૨૦૦ પાનાના કેટલોગનો તરજુમો કરવા માટે રૂ. ૨૦૦ થી રૂ. ૫૦૦ લગી-કામ

પુનો માલ મફત

મુગરાતી લાપામાં ૫ વર્ષથી નિયમિત પ્રકટ થતું ‘સ્વસ્તિક’ માસિકનો ત્રીજો સ્પેશલ અંક એપ્રિલની ૧૦ મી તારીખે બહાર પડશે. આ જખે સો પાનાના ગણે (જડીલુટી અંક, કામકલા અંક અને વ્યવસાયિક) સ્પેશલ અંકોની કિંમત રૂ. ૫૦ છે. પરંતુ એ માસની અંદર રૂ. ૨-૮-૦ વાર્ષિક લખાજમ મોકલી નવા આદેશ યતારને આ ત્રણે અંક મફત લેમજ બાર માસ સુધી ‘સ્વસ્તિક’ મોકલવામાં આવશે. સ્વસ્તિક એપ્રિલનો. બો. ૧૨૫, દિલ્હી.

“ક્રમર” : અંક ૧૦૦માં

કરનાર શખ્સની ઇચ્છા મુજબ-એકે. નિધઃ
ભોંગીરમાં અથવા એકલાજ વાંચક છે, એવી
આપની માનના બુધ બરી છે. ‘ક્રમર’નો
ફેલાવો બહોલો હોઈ, અધિક નામના વાંચક
કેળુ છે. તે અમાગ સિવાય કેળુ વધારે
સારી રીતે ગણી સકે છે

ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

તમારી શિક્ષણ-પરિકાયાન મઠ ? પરિભ્રમ
શું આવ્યું ? હવે તમે શું કરવા ધારો છો ?

આજની ભેદારી વધારનારી કેળવણી
પરંપરાથી તમે કંટાળ્યા છો. નહિ શર ?
હજારો રૂપિયા ખર્ચી, જિન્દગીના ઉત્તમોત્તમ
વર્ષો યુવાવી, ભણેલા ભેદાર યવાનું તમને
પસંદ છે વા થોડા ખર્ચે જલ્દીથી હુનરી
તઅક્ષીમ એવી ગિદતર સમજો છે ?

હુનરી તઅક્ષીમ. એવા મારે શું કરશે ?
કઈ લાઇન પસંદ કરશે ? શાળાઓ કયા છે ?
તેમના સહ કયારે શરૂ થાય છે ? શી રીતથી
અને અભ્યાસક્રમનો સમય કેટલો છે ? એ
બધું જાણવા માટે—

ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

ની લેખમાળા વાંચો. તમારી એક એકલી
માર્ગદર્શિકા છે.

લગભગ ૧૦૦ વિષયો-સેંકડો શાળાઓ

[પૂરો સંમંડ ૩૪ હજારમાં]

કીમત ૩૪ અંકોની : રૂ. ૭-૭-૦

લખો:-ક્રમર ઓફીસ, સોનાપરવાડા, સુરત.

૨૨૦૮-દા. સિ. દા. લઃ નારેડ-સાણ
જનાવવા માટે વધારના વંચો અમારી પાસે
મળતા નથી. આપ તેને માટે ઇ-ગ્રેડીઅલ
અજિનરી સંપ્રદાય કંપની, કલાઇન રટીટ,
કલકત્તાને લખશો. [ખાતગી ૫૪૫૨૭ માટે
શી મોકલવી જોઈએ]

૨૨૦૯-મુ. (૧) મું. ૧૧-૧૧-૧૧-આપને એ

મિ-ટી.મ પ્રેસની અમે ભવામળ કરના નથી.
આપને ઉપયોગી થાય એવા એક કુખીકરેનું
Multistamp, છે, જે Multistamp Co.
Inc: Norfolk, Virginia (યુ. એમ.
એ) એ જનાવેનું હોઈ, દિન્દમાં સી એસ.
માન કંપની, લાયપ્રપુર પાસે મળે છે એના
ચાર મોકલ છે: વિઝિટ કાર્ડના માપના ૭૬
ડોલર કિંવા રૂ. ૨૦, પોસ્ટ કાર્ડના માપના ૧૫
ડોલર કિંવા રૂ. ૧૦, લેટર પેપરના માપના
૨૫ ડોલર કિંવા રૂ. ૮૦ અને ઉપરના વચ્ચે
માપના એકત્ર મોકલના ૫૦ ડોલર કિંવા
રૂ. ૧૫૦.

૨૨૧૦-આર. પી. ભુ: રાસગપુર-(૧)
આપનો નમ્રો કાગળનો નથી, મેથુનોહડનો
છે. એને મેથુનોહડ પ્રેપર પછી કહે છે. (૨)
એ પેનવામ જનાવનારની અમને ખબર નથી.
(૩) કાળો શાદો જનાવના, સામાય પાણી
૧ વાપરતું એવું તો કહ્યું નથી, પરંતુ જાણી
શાદિઓની જનાવટમાં પાણી ફિક્કર કરેનું
વપનાય એ વાજગી છે.

૨૨૧૧-કા. જો: વડોદરા-(૧) જનાવના
ઝરો જનાવવાના રેલવાય નુરખા અને પુરી
રિમો માટે લુઓ ‘ક્રમર’નો અંક ૭૫નો.
(૨) સુનરના દડા જનાવવા માટેના મંચ માટે
મેસર્સ એમ. એચ. દીનશાહની કંપની, ૧૦૫
એપોલો સ્ટ્રીટ, રાદ. મું.નર્થ ૧ ને લખશો.
(૩) અષરજતી જનાવવાની માદિની, ‘ક્રમર’
ના ૬૭ અને ૬૪ મા અંકમાં છે.

૨૨૧૨-દ. જ. જા. : કાઠી-વપનાવકી
ટિકિટોના વેપારીઓના નામકામ માટે લુઓ
‘ક્રમર’નો ૭૪નો અંક. ૧

૨૨૧૩-અ. સ. તુ. કટક-વિપરમિ-ટોની
જનાવટ વિષે એક સચિત લેખ ‘ક્રમર’ના
૬૦ મા અંકમાં ૭૫નો છે. તે વાંચશો.

૨૨૧૪-કા. દ. રૂ. : વડોદરા-(૧) વાડવેદ
જીવજનાર કોઈ પણ ખાસ સાળા મું.નર્થ

મજાકામાં નથી. અક્ષય-ન, નખીની શાળાઓમાં થોડું કાલું. હાલવૃદ્ધ થી ખરાબ છે. (૨) દંત પેદાનું શીક્ષણ આપનાર શાળાઓના નામદામ અને અભ્યાસક્રમની માદિની માટે જુઓ ‘કમર’નો ૬૬નો અંક.

૨૨૧૫-૨. ઉ. રાયપુર-કમરના સવા-જમ પેટે આ વર્ષે સિવાયના જુના અંક આપી સકાય નહિં એમ કરવા જતાં, હિસાબ કિતાબમાં પુષ્કળ અમલકતા થાય. આપને

“કમર”ની કાઈલો

“કમર”ની નીચલા વર્ષોના પૂરા અંકોની જુનસુરત આશિષી કાઈલો તૈયાર છે:

વર્ષે યોયું :	૧૯૩૪	રૂ. ૨-૮-૦
વર્ષે પાંચમું :	૧૯૩૫	રૂ. ૨-૮-૦
વર્ષે છઠું :	૧૯૩૬	રૂ. ૩-૮-૦
વર્ષે સાતમું :	૧૯૩૭	રૂ. ૩-૮-૦
વર્ષે આઠમું :	૧૯૩૮	રૂ. ૩-૮-૦

[હિન્દમાં દરેક કાઈલ પાછળ નવાજ પર્થના દસ આના જુના પરદેશમાં ૧૯૩૪ ૧૯૩૫ની કાઈલની દરેકની કીમત ૮પાસ ખર્ચે સાથે થી સાડા પાંચ અને ૧૯૩૬-૧૯૩૭-૧૯૩૮ની દરેકની કીમત ૧ થી. સાત]

થોડીકજ પ્રતો બાકી છે. આજેજ ઓર્ડર મોકલો

સળા-કમર એશિયન, સોનાચરખાડા, મુરત. જુના અંકો જોઈએ તો તે માટે પૈસા મોકલી આપશો.

૨૨૧૬-મે. જુ. ઇ. અંગાર-(૧) નેજ પોલિશના મુરખામાં લખેલી બધી નીજો, એક માત્ર એવસિન સિવા-જે રંગ છે-રસાવણો હોઈ, કેઈ પણ મોટા રસાવણના વેચારીને ત્યાંથી મળી સકશે (૨) કાઉન્ટેન પેન શાહીના મુરખામાંથી નીજોસીન રંગ સિવા બાકીની બધી નીજો રસાવણો હોઈ, તે પણ ઉપલબ્ધ.

વેપારીઓ પાસેજ મળી-સકશે. (૩) એ મુરખાની સાહી બહુ બેક રંગની યશો.

૨૨૧૭-ગુ. યો. ઇ. કિસારીરી-(૧) ખેતીવાડીના સામર્થિકાની એક પુરી બાદી ‘કમર’ના ૮૪મા અંકમાં છપાઈ છે, તે જોશો. (૨) ધર બેઠા ગુજરાતી દ્વારા ઉર્દુ થીબી સકાય એની ચોપડી અમારી કને નથી. (૩) બચ્ચાઓ માટેના ઉર્દુ ચોપાનિયા આ છે:- હોનહાર, લાહોર; કુશ, ૭ રેલ્વે રોડ, લાહોર, હાલહાર, દિલ્લી; પ્વામે તત્ત્વશીમ, તમિલનાડુ મિલ્કીપદ, દિલ્લી; હોનહાર, સહરીસરાય, (બિહાર)

૨૨૧૮ મુ. ઇ. પ : દારરુલામ-(૧) હિન્દમાંથી થોડીક સિગારેટ કમ્પનીઓ આ છે:-ગોલ્ડન ટાબેકા કમ્પની, વિને પાર્થે,

આંખો-ની-નેમત

ખાતરીવાસો ચોખો માલ, સાચા બચારાઈ મોતીનો જાગવેલ મુરમો વાપરો. ચોક્કસ કાપહો કરે છે.

કીમત તોમો ૧ના રૂ. બે. (પો જુડ) મોહમદ હાજી આહમદ વહાણવાસા કે વહેવારવા મોહમદ, જામનગર (કાડીઆવાડ.)

એકતલાઈઓ તથા આગબગીચાવાળાઓ

‘વિલાયતી ખાતરનો કટ્ટો હરિક’

હાહકાઈ ખાતર:-સર્વોત્તમ કૃષ્ણ, સાથી સરતુ, જમીનને કસદાર બનાવી પાકમાં પુષ્કળ વધારો કરનાર સ્વદેશી ખાતર છે. તે સીરાય દરેક કિમતી વાવે તરો માટેનાં અક્ષીર શીક્ષણ માટે લખો.

મેસર્સ તલાલી એન્ડ સન્સ, હાહાણ (વાયા નડીઆદ)

મુખ્ય: ગ્રોસ્ટ્રાર ટેબેકો કંપની, બેરીંગ્સ;
મંચીરીઅસ ટેબેકો કંપની લિમિટેડ, ૩૭,
ચેરગી, કલકત્તા; નેશનલ ટેબેકો કંપની
લિમિટેડ, ૧૩૬ બેલીયાથ્રો રોડ, કલકત્તા;
ગોલ્ડફાન્ડ સિગારેટ ફેક્ટરી, મગેરાથાદ,
લયદ્રાથાદ (સ્કન), ચાર મિનાર સિગારેટ ફેક્ટરી,
મુનસિરાથાદ, લયદ્રાથાદ. (૨) ઈન્ડિયાના રેસમી
કટોરીસના એક વેપારી આ છે: J. Deni-

દરેક દરેક પ્રકારના-એટલે ન્દાયાના,
કપડા પોશાના, કપડા રેશવાના, લયજોના,
વાગ કાદવાના વ. વ ડાનખધે પ્રકારના
સાથુઓઅનાવવાના સેંકોડોનુરખાઓ, અનાવટની
પદ્ધતિઓની વિગતો, ચંત્રોની માહિતી, દ્રવ્યો
જલસવતાના કોડાઓ, ફિઝિંગ એજન્ટસના
ગુણ દોષની હકીકતો વ. વ થી બરખુર,
સાથુના ધંધાની એક માત્ર અને અનુક
બોમિયા રૂપ સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી

સાથુની ખનાવટ

તમે વસાવી લીધી નદિ દોષ નો આજેજ
મંચાવી જો. પ્લેકી આવૃત્તિ હવે ખત્રાસ થઈ
રહી છે. માત્ર ગણચીત્રીજ નકસો જાણી છે.
તે ખત્રાસ થતાં, કોઈ પણ કોમલે એ પુરતક
નદિ મળી સકે.

૨૦૦ પાનાની, સાત ચિત્રો સહિતની,
પાકી બધિબીની દળદાર ચોપડી જતાં કોમલ
માન રૂપિયા છે. (૮. ખર્ચ ૭ આના જુદા)
પરદેશ માટે: શીશિંગ ચાર.

લખો: ક્રમરેખા ઓફિસ-ગુરત

son & Co. Ltd; Peekover Street,
Bredford; (૩) મિ. જિન્નાહનું સિરનાથું
મુદ્રમઅવત્રી જિન્નાહ સાહિબ, બાર-એટ-જો,
લિટલ ગિન્સ રોડ, મલબાર દિવ, મુંબઈ છે.
૨૨૨૬-પિ. ઉ. મં: કટની-કોરોકેટ
પાવર તથા મમ દાનગ્રાંથ કોઈ પણ અંગ્રેજી
દવાવાળા પાસે મળી સકશે.

૨૨૨૦-અ. ક. આ: દીમરસ-બરફ
કાતરવાનું ચંત્ર મેસર્સ બાટમીઓઈ કંપની
ફાઈસ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ ૧ પાસેથી મળશે.

[૧૭૬]

૨૨૨૧-ડી. ઝા. બી. રા. માલુંગા-(૧)
ક્રાક, સાડી વના ખપાની વેપારીઓ આ
છે:-Chugai Dress Company, 17
Itoyamachi, Higashi-Ku, Osaka;
Kagashima Orimono Hambai
Kumirai Kagashima, Gifu Ken;
Aoyama Clothing Mfg Company
Ltd; Kanda-Machi 7 Chome,
Gifu; Asano Genzo & Company,
Kagashima, Gifu. (૨) કેવીની દિર-
કટરીની કોમલ ર. ૪૮ છે અને તે કોમલ પણ
મોટા છાસેવર પામેથી મળી સકે છે. (૩)
એવા વેપારીઓ અમારી યાજુમાં નથી

આવતો અંક. X ગ્રામ્ય લેખો.

મિરકીટ-પ્રકાર પ્રકારના બિદિકટ અનાવવાની
માહિતી આપતો ખાસ અચિત્ર લેખ
સિસવ-નવો રેપા-કોદાગ ગુજરાતમાં રાર
કરી સકાય છે

૧૦૦ પેટન્ટ દવાઓ-વધુ નુરખાઓ.
ચાંદી સોનાનો દોષાદ્યેક વધુ હકનો.
અનિદાનો ઇન્સાજ-દવા પનાનાં એક પાંચી
રુચિત ધવાજ

અને બીજા ધણી લેખો, નુરખાઓ વ. વ

નિયમો

- "ક્રમરેખા"નું વાર્ષિક લગાજમ દિવ માટે
રૂપિયા ત્રણ અને બર્મા માટે ૩-૪-૦
અને પરદેશ માટે શિશિંગ છે છે. છૂંક
નક્કમી કોમલ ચાર આના પાછ પેની છે.
- લામક એજન્ટસિપની શી દિવ માટે રૂપિયા
ચાલીસ અને પરદેશ માટે પાઉન્ડ ચાર રૂ.
- તરું વર્ગ જન-કુચારી મામથી રાર થાય
છે, જતાં માદકો મમે તે માસ ગોળી
સકાય છે.

ચેતવણી

"ક્રમરેખા"ના આ અંકના અધા સાર્વજનિક-
માત્ર તે લેખો સિવાય. જે તેમના લેખકોના
નામો સાથે પ્રગટ થયા છે-કોપીરામરના હકો
વંત્રોને સ્થાપિત છે.

જાન્યવાર

ખેતી, ઉદ્યોગ, વિજ્ઞાન કળા, વેપાર

અનિદાનો ઇલાજ

પણુકોને ઉંઘ નહિ આવતાની કપાઈ હોય છે. એ કપાઈ મામાન્યતા નનદુરસ્તીની ખામી દેખાડે છે, પરંતુ કેટલાક દાખલાઓમાં તેમ નથી પણ હોયું.

ઉંઘ સાવવાના એ મેંડો પ્રસાદો ચોક્કસ છે, તેમાં

આ ઇલાજ પારંપર અનુસૂત છે. એમ તો ઉંઘ સાવવા માટે પથ્થરા લગીયાને પાંચ મિનિટ સુધી સૂવડાવવામાં આવે.

વગની પશ્ચાતિય મળીતો છે અને સફળ પણ થાય છે, છતાં આ ઇલાજમાં એવું કશું નથી. એમાં એ છે તે એટલુંજ કે

ઉંઘ સાવનાર આકૃતિ

દર્દીએ પોતાની પાસે ઉપરથી આકૃતિ જતાવી ગમી, ઉંઘ ન આવે ત્યારે તેને, લાઇનના હેઠાથી તે પુર્ગી થાય ત્યાં લગી જરાગરુ, લેઈ જવી. કહે છે કે તથા ચાર વાર એમ જોતા જોતાં, ઉંઘ આવવાનીજ અથ છે ! આપમાવો ત્યારે, તમે પણ !

મે ૧૯૩૬

વેપારની ચાવી

ધંધાની મંદીથી ગમતારતા બાદ પહેલો મહે આ પુસ્તક અશિર્વાહ સમાન છે. પર. બેઈ, બીજા ધંધાની રોકાણ કે નવારી હોવા છતાં, નામની પંદર પચ્ચીસ રૂપિયાની પુસ્તકમાં વેપાર કેમ કરવો અને પોતાની આવક કેમ વધારવી એવી વિચિત્રવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં અપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ હુન્નર ક્ષેત્રોની પણ સંપૂર્ણ વિવત એમાં સરજ અને સારી બાબતમાં જણાવેલી હોઈ, પુસ્તક ધણુ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા:-૧-આંખમાં નાંખવાનું પાણી ૨-કાનમાં યતા હઈ મટાડનાર દવા. ૩ કોઈ કિમ ૪-કોઈના ચોટર ૫-ખાસી મટાડનાર દવા ૬-ગુણકારક છીંકણી ૭-ચામડી માટેના પાવડર ૮-ચામડીના રોમો દુર કરનાર મલમ ૯-બડાપણું દુર કરનાર સાબુ ૧૦-જીવાળ લાવનાર પાવડર ૧૧-નાચ મટાડનાર દવા ૧૨-દત્તમજન ૧૩-દરેક બાતના હઈ દુર કરનાર ચમત્કારીક દવા ૧૪-દાંતના હઈ મટાડનાર દવા ૧૫-દાદી બોડવા માટે લગાડવાનું કિમ ૧૬-નાના બાળકોની દવા ૧૭-ખાંસણ માટે મલમ ૧૮ પેન આમ ૧૯-બીવ મટાડનાર દવા ૨૦-ગોડામાંથી દુગંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-લવે-ડરેનું પાણી ૨૨-લેમેનેટ પાવડર ૨૩-લોહી શુદ્ધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાઢવાનો આવડર ૨૭-વાળ કાળા કરનાર કલર ૨૮-રોમ્બુ પાવડર ૨૯-વાળમાં નાખવાનું તેલ ૩૦-લાઈમ્સપુસ અને ગિરસાઈન ૩૧-ચીતળા માટેની દવા ૩૨-ગિટલી Powder ૩૩-સળીવા મટાડનાર દવા ૩૪-કર્બોલિક સાબુ ૩૫-તાકાતની ગોળીઓ ૩૬-નુમ્બીદાર પોમેટ ૩૭-નુમ્બીદાર સાબુ ૩૮-ઉકેલીક પાવડર ૩૯ ને ૪૦-કાણું ને બાકન જુદા કિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩, -કાણું, ટોની લાલ ને ગ્રાઉન જુદા પોચિરા ૪૪-રોડવ પોચિરા ૪૫-એક વર્ષ કુપી બમટે નહિ એવી લાલી ૪૬-અધારામાં ચાકે એવી શાદી ૪૭ કપડાંને મોટાપૂર્ક બનાવનાર દવા ૪૮-પણા પર લખવા માટેની શાદી ૪૯-કોપલ પારનિશ ૫૦-કોવસાનું બળવાળુ બોણું અને એવી દવા ૫૧ કાથ કે ચીનીના તુલિયા વાસણ બેઠનાર મિશ્રણ ૫૨ ચમત્કારીક પાવડર ૫૩-ચમત્કારીક પ્રવાહી ૫૪-ચાંદીનું ગિલ્દ કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-ધુપા લખાણ માટેની શાદી ૫૭-ખૂબ સખે સાબુ (એક આનાથી થાય બોહાને એક રતવ) ૫૮-બીજા આવડું કાણું જુદા પોચિરા ૫૯-પ્રવાહી સરસે ૬૦-પ્રેસવાલાઓ માટે ચમત્કારીક પ્રવાહી ૬૧-ફેનિગર પોચિશ ૬૨-ફાઈનેન પેન માટેના બુ શાદી ૬૩-મશિનમાં પુરવાનું તેલ ૬૪-આખીઓનો નાશ કરનાર કાળજી ૬૫-રખરે રટાપની શાદી ૬૬-શાદીથી લખેલ લખાણ જુઠાવનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાણી, બુ ને લાડ રાદી ૭૦-પરવનું સાબુ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-લેક્ટોમર્ફની લાલ, લીલી, ૭૫ અને વાયોલેટ શાદી ૭૫-ધુપની મુગમીદાર ટિકીઓ ૭૬-કાઈના લેબલ ૭૭-ખરેખર ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૭૮-ગુલાબની મુગમીદાર ટિકીઓ ૭૯-અમ્બાકારિક રીસો ૮૦-અબ્જીની મુગમીદાર ટિકીઓ ૮૧-બદુદ્ધ રમલ ૮૨-આંધાનના બીધાં ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-કુલ્કેટીય કાળા, બદ, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન વેપર ૮૮-નવાર રખરના ચિકકાઓ ૮૯-પતરાની રચેટ ૯૦-ફેન્સી પચ્ચરવાદાર બોણા ૯૧, ૯૨-મુકાના મુળાકાર અને પ.વ ૯૩-મુળા કાર્બન વેપર (નવી આવતા) ૯૪-ઈનના ૯૫-ઈનના ૯૬-રખરે રટાપની બનાવટ ૯૭-ઈનના કાળજી ૯૭ રેસમી રમાલ પર છખી ૯૮-કાકડા કપર છખી ૯૯-ફેન્સી સાઈન બોર્ડ ૧૦૦-શુચ અવસ્થાના તૈયાર કાર્ડો ૧૦૧-ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૧૦૨-ચિત્રયુક્ત મુળાકાર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, બુ ને વાયોલેટ કાર્બન વેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ફેચ, બુ ને લાલ સાબ ૧૧૦-મુગમીદ રમાલ પર છખી ૧૧૧-લેક્ટોમર્ફ અર્થાત કુલ્કેટર.

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ વેપર કમ્પા કંપા : કીમ્મ ચાવ અરી રૂપિયા : પોસ્ટેજ બે આના જુદા, (પરદેશ માટે પોસ્ટેજ સહિત સિલિંગ સાથે ચાર)

લખો:- 'કુમર' આર્ટીસ્ટ, મોહાનગરવાડા મુદ્રિત.

વર્ષ નવમું
માસ પાંચમો
અંક ૧૦૧મો

ક મ ર

લ યા ઝ મ :
હિન્દ : રૂપિયા ત્રણ
બર્મા : રૂપિયા સવા ત્રણ
વિદેશ : શિલિંગ ૭

[મે. ૧૯૩૬]

ચિત્રો

પ્રયોગો

કમવવાનો કે ગુમાવવાનો

ઉંઘ લાવનાર અન્દુનિ મુળગુટ્ટ
પ્રવાહી સાલુનું વાસણુ ૨૦૧
પોરકયુપાઇન ૧૯૩

આયુર્વેદિક કોરી ૧૯૬
આયુર્વેદિક આડ ૧૯૬
કાનપુરી કાળી સાદી ૧૯૬
મિશ્રિયનો દ્રવનો ૧૯૬
ખટખુચની છાલનો ઉપયોગ ૧૯૬

સમય? ૨૦૯
ખોટા બદ્દાના ૨૦૬
ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૨૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો ૨૦૨
ટીપે ટીપે સરેવર કરાવ ૨૦૫
નવિન શૈલ્યો ૨૧૫

તંત્રીસ્થાનેથી

પ્રસંગ રંગ

કામે વળગી, વેપારીઓ ૧૭૬
ખનિજના ખડાના ૧૭૬
બે રૂપિયામાં આઠ ધરિયાસે ૧૮૦
મહાન લઘાઈ ૧૭૬

ખાંસીની ગોળીઓ ૧૯૯
ગુજરાત-ભુષી ૨૦૦
ભુસાજ-ભુષી ૨૦૦
તાવ મહાટનાર સરખત ૨૦૦
તાવની ગોળીઓ ૨૦૦
દંતમંજન ૨૦૦
પ્રવાહી સાલુ ૨૦૧

પોતાના ભાઈને પોતે ૨૦૬
ગોળખે ! ૨૦૬
પોતાનું મહાન ખરીદી ૨૧૫
સિદ્ધનતો કૌથી મહોટા ૨૧૩
વેપારી સાદસ ૨૧૩
માસિકોમાં ઝાકિરાત કરો ૨૧૧
લાસરિયાઓનો બુદ્ધિધાર ૨૦૬
કરો ૨૦૬
શીખો અને સમજો ૨૧૩
સફળ વેચાણકાર ૨૧૧

ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ

અનિદ્રાનો પ્રસાદ મુખપૂજ ૧૯૭
ચાંદી સોનાનો દોગ ૧૯૭

વેઇન નામ ૨૦૧
ફોટોગ્રાફિક ડિવલપર ૨૦૧
મદ્રાસી બીકાળી ૨૦૧
માલિશ-તેલ ૨૦૧
તરાધની ગોળીઓ ૨૦૧

કૃષિ દ્રવ્યો (Fruit Salts)

તરહવાર સરખતો ૧૯૬
અનનસનું સરખત ૧૯૬
કાળી દરાખનું સરખત ૧૯૬
કેરીનું સરખત ૧૯૬
કેળાનું સરખત ૧૯૬
અરદાહુનું સરખત ૧૯૬
નારંગીનું સરખત ૧૯૬
નાસપતિનું સરખત ૧૯૬
દાંત ખેતરથી ૧૯૩

મરધા ઉત્તર ૧૮૭
શેતુર ૧૮૫
સિસલ ૧૮૧

વેપારી કળા

અધુનું લાલુતર ૨૦૬
અંગત ઝાકિરાતો ૨૦૮

પરચૂરણ ૨૧૬
અભિપ્રાય ૨૧૬
એફ. એસ. ૨૧૪
પારખ હુનરશાળા ૨૧૪
તાનું વાસી ૨૧૭
પ્રજ્વરણ ૨૧૭

મહાન લડાઈ

હિલ્લર અને મુમોત્તીનીની બેથી રાજાના દાદાગીરી અને આક્રમણ-નીતિથી હંકુ ચૂરપ હવે એકદમ પુષ્પામ રદયું છે અને કમ પજો અને ઝમીનના ક્યા કટકા માટે નહાઈ રહ્યા હાંમલું ટુંકા દેવાશે, તે કામ કહી સકે તેમ નથી.

સ્થાત મરિનાની પાત છે કે મુનિય આને તે સુદ્ધ-કદારો થયા હતા, જેની કીમત તરીકે ગરીબ એકારસેવેકિયાનો એક ભાગ જમીનીને મોંપી દેવાનો હતો. છતાં ચોરાજ સમયમાં તે કદારો હકીન થઈ ગયા અને એક, રસોતેકિયા અને મેમલ પદ જમીનીનો કમ્પો થઈ ગયા.

ચૂરપનો નકરો દિન બ દિન બદલેને મન્ય છે; સ્વતંત્ર એકારસેવેકિયા હવે ખાંડી નથી રદયું; મેમલ પણ જમીનીને તાલે થઈ ગયું છે. રસોત કાંઈ દ્વારા મંદામીના દાસિયાં છે; આજ્ઞાનિયાનો તાજ, મંદામીના રામને ધણીજ પ્રાણીપુર્વક સ્વીકારી (!) લેધો છે અને ચૂરપનું એકનું એક ક્રિસાગી રાજા આને નકરમાંથી છેદાઈ ગયું છે.

કેવી હશે આવતી કાલ? કાલ કાલ લાશે અને કાલી કાલી સાથે જામ બીકશે? કાલ બનશે મિત્ર રાજ્યો અને કાલ થશે દુશ્મન-રાજ્યો? એ બધા સપાલો આને દુન્યા છડે એક પૂછી રહી છે. એના ખરા અને ચોક્કસ જવાબો ન હિલ્લર આપી સકે છે, ન મુમોત્તીની; ન રઝવેટ્ટ આપી સકે છે, ન મેમરસેન કે રસાનિન. કાળના પલ-ટાતા રંગોજ એના જવાબો આપશે.

ચૂરપ પુષ્પામ રદયું છે. મદાન લડાઈ નક્કીકાઈ રહી છે. તે હવે આવશે આવશે. આને નદિં તો કામે, આ મદિને નદિં તો

આવને મદિને, ખરા અને વાગળી નદિં તો ખોટા અને નમાલા કારણે; પણ એક અર્થત નાસકારક બાથેબાથ હવે વધુ દૂર નથી.

■

કામે વળગો, વેપારીઓ!

સાવચેત રહો, હિન્દના ન્હાના અને મોટા વેપારીઓ અને ઉદ્યોગપતિઓ! આવતી લગાઈ મમે તે દેશો વચ્ચે થાય, આખી દુન્યાના વેપારને ઓછે વતે અંશે સ્પર્ધા પિના રહેશે નહિં. જર્મની અને બ્રિટન કહે વા છટકી અને ફ્રાંસ, ચૂરપનો વેપાર ખોલવાનું જશે અને તેની તેની અસર હિન્દના વેપાર ઉપર પણ થવા પિના રહેશે નહિં.

મમ મદાન લડાઈએ વેપારી દુન્યામાં અનેકાનેક પરિવર્તનો આપ્યા હતા. આવતી લગાઈ તેથી વધુ પડતા આપનારી સાબિત થશે. હિન્દનો વેપાર પણ એ પસ્ટાએથી મુક્ત નહિં રહે. તેથી, ચૂરપ છે કે વેપારીઓ કામે વળગે અને આવતા અનિષ્ટમાંથી પોતા માટે જો તેટલું સાઈ મેળવવા હિન્દ-બધ થાય.

■

ખનિજના ખજાના

હિન્દના લારપુર ખનિજ ખજાના અને આજ કાલની આપણી મદ્દલત પર કદાક્ક કરતાં "ઉ-ડરૂ" લખે છે:-

"હરાપ્પા અને મોહેનજો ડોહરી રોધોએ

1. બતાવ્યું છે કે હિન્દના લોકો ઈસુ ખ્રિસ્તના ૪૦૦૦ વર્ષ પહેલાં પણ મિથ-ધાતુઓ ખંડા-પવા માટે સોનું, ચાંદી અને લાંછુ પુષ્કળ પ્રમાણમાં અને સીસું અને કલક થોડા પ્રમાણમાં વાપરતા હતા. એમ માનવામાં આવે છે કે આ ધાતુઓ મોટા કાંચે હિન્દી ખાણોમાંથીજ મોટા પ્રમાણમાં એ ઠેસાણોએ લવાતી હતી."

હિન્દી જાસન અને પાંચાળી અંતરંગના ઉપર ડીકા કર્યા પડી, એ વધુમાં જાય છે:-

પ્રાચિન અને મધ્ય યુગના હિન્દીએ જેને ખૂબ વાપરતા હતા તે પદાર્થ-મધ્યકાલી હિન્દી ખાણે કમા છે? હજી દમણા લગી, મુગ્ધ અને મશકા દુકુમલ વેળાએ પાછુ દારૂગોળાની અનાવડે માટે લેઈતો ખરો મધ્યક સ્થાનિક રીતે મેળવતો દોવાનું દેખાય છે.

મધ્યક અધુચિસ્તાનના કલાન કિલ્લા અને બંગાળના ઉપસાગરમાંના ટાપુઓમાંથી મેળવતો દોવાની નોંધ કરી, “ઇ-ડરટ્ટી” સોના માટે કહે છે:-

“વળી, સોખડ સિવાય બીજી ઉપયોગી ધાતુને યુગાબસે સોનું” હિન્દુઓમાં વધુ વિશાળ રીતે વપરાયતું છે. રૂઝવાય મામ અને નદીઓના નામ-જેવા કે, જિહામમાં સુવર્ણરેખા, સોનાર પેટ, આસામમાં સુવર્ણસીંદ્રી અને ધન સીંદ્રી, સંયુક્ત પ્રાંતોમાં સોના, મગદના મનપુર અને હિન્દીના સોહના-એવો ખ્યાલ લાવે છે કે એની ખાણોમાં લાખા સમય લગી સોનું ધોવાનું મામ નદી રહ્યું હતું

હજી આગળ ચાલતાં “ઇ-ડરટ્ટી” આસામ એક જમાનામાં સોનાનો કેવો ખજાનો લેખાતો હતો તે વર્ણવી, હિન્દના ખનિજ ખજાના ફરી શોધવા વિનંતી કરે છે. “ઇ-ડરટ્ટી”ની એ વિનંતિમાં “કમર” પણ સ્પષ્ટ પ્રસે. ખુદ આ પ્રવાકમાં ખનિજ ખજાનાઓનો પરંત્યી. અહિં સોનુંય છે અને બીજી ધાતુઓ-અને કદાચ ઝવેરાતો-પણ. ઝુરરત છે શોધકાની, સાહસિકાની અને તેમને ઉત્તેજન અને સહકારની.

બે રૂપિયામાં આઠ ઘડિયાળો

ફરી એક વાર યુજરાતી જાણ્યો બે કે ત્રણ રૂપિયામાં આઠ કે દસ ઘડિયાળોની આદિરાતોથી ઉભરાઇ ગયા છે.

ચાંદ હશે કે ત્રણ આર વર્ષ અગાઉ એવી આદિરાતો ખૂન થતી હતી, પરંતુ પ્રાચીન ગ્રોટેસ્ટ રતાં અને બે આર હુસ્સાઓને પ્રકડ-વામાં આવતાં, એ પરમાર્થોઓ ગુપ્ત થઇ ગયા હતા. હવે, તેઓ ફરી વાર મારાની

બેઠાએ છે

“કમર” માસિકના નવા આહુકો નોંધવા, પાછલ્લ અંકો તથા પુસ્તકો વેચવા અને આદિરાતના એર્ડર મેળવવા ખંતીલા, અમળ અને પ્રમાણિક કેન્વાસરો. શર્તો ઉદાર હોઈ, લાંચુર કમીશન અપારો. દરરોજના બે ત્રણ રૂપિયા સહેલાઈથી કમાઈ સકાય એવી પદ્ધતિ. ૩૦ રૂપિયાના નમુના ખાસ રોજના પ્રમાણે સુકત. વિગતો માટે એક આનાની ટિકિટ સાથે લખો:

કમર ઓફિસ, મુરત.

પડ્યા છે અને કદાચ ‘દાર્યો જુગારી બમણું’ રમે’ એવી ઉલટથી.

પ્રવાકાનો લગભગ બધાજ યુજરાતી જાણ્યોમાં એવી આદિરાતો છપાઇ રહી છે. બેઠાનું તે એ હતું કે એવી આદિરાતો નહિં જ લેવાન પરંતુ કમનસીબે કહેવાના અચેસર જાણ્યો પણ એ દુકે આવકને જતી કરી સક્યા નથી.

પ્રજને વિનંતી છે કે તે સાવચેત રહે. પોને એમાં ન ફસાય અને ખર્ચાઓને ફસાતા બચાવે.

છોડનું વાવેતર અને રેપાનો ઉદ્યોગ

[૧]

સિસલ-રેપાની અગ્રણ દુન્યાને અત્યંત સાચી રહી છે.

સિસલ-છોડ મુજ તો દક્ષિણ અને મધ્ય અમેરીકાના વતની છે. એક સમય એવો હતો કે જ્યારે સિસલ-છોડ અમેરીકામાં જ થતા; પણ હવે તેમ નથી. આજે તો સિસલ-છોડ દુન્યાના ઘણા ભાગોમાં ખાસ કરીને, મેક્સિકો પૂર્વ આફ્રિકા, પશ્ચિમ આફ્રિકા, ભ્રાયા, લામાય, કોસેરીયા, કુબા, મોરીશિયસ. વ. વ. ઠેકાણે થાય છે. ખુદ હિન્દમાં જ છેડાનું વાવેતર પંદરમી સદીથી દાખિમ યજ્ઞ ચુક્યું છે. એને અહિં લાવનારાઓ પોર્ટુગીઝો હતા. તેમણે એને અહિંનાં એવા તો વનની ખનારી ઘીયા કે આજે સિસલ-છોડ લેગસર હિન્દી યજ્ઞ ગયા છે.

[૨]

સિસલ-રેપાનો ઉદ્યોગ, રેપા-ઉદ્યોગોમાં એક અગત્યનું સ્થાન ધરાવે છે અને દિન જ દિન એના વધુ અને વધુ ઉપયોગો શોધાતા જાય છે. કારણ કે સિસલ-રેપામાં કેટલાક એવા તત્ત્વો છે, જે બીજાં એવા રેપાઓમાં નથી. પરિણામે એવા બીજા વનસ્પતિ-રેપાની જગ્યાએ સિસલ-રેપા વધુ પસંદગી પામે છે, એટલું જ નહિ, જ્યાં મોટા રેપાઓ-એટલે કે ખરા અર્થમાં સિસલ-રેપાઓ-જેમ ઉપયોગી છે, તેમ નાના રેપાઓ, માલે વ. વ. પણ નકામે નથી જવો. દાખલા રૂપે, મોટા રેપાઓમાંથી-

૧. દર્બાઈ દોરડાં (Marine Cordage)

૨. સડક ખનાવવા માટેનું કપડું

૩. નકલી રેસમ

૪. નકલી ઊંટ-વાળ

૫. ચગાઇ

૬. મછીમારોની ગળ

વ. વ.

સેંકડા ચીઝો અને છે, ત્યારે ન્હાના રેપાઓ (જેને Tow Fibre કહે છે) નેમાંથી—

૧. ઝાડુ

૨. બ્રશ

૩. કાગળ

૪. નકલી થોડા-વાળ

વ. વ. અને છે, અને જ્યત રહેતા બીજા રેપા કચરામાંથી—

૧. ઉમ્દા લીલું ખાતર

૨. ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ અમ્પ્રોવાઇસ

અને છે. એમ સિસલ-રેપા સોએ સો ટકા ઉપયોગમાં લેવાતા હોઇ, કુદરતી રીતે સારી કમાણી કરાવી આપે છે.

લડાઇના સમય માટે સિસલ-રેપા કરતાં વધુ ઉપયોગી રેપા કોઇજ નથી. એજ કારણે આજે સિસલ-રેપાની અગ્રણ વધુ અને વધુ તીવ્ર થતી જાય છે. કારણ મેક્સિકોમાં થતા ૧,૫૦,૦૦૦ ટન સિસલ-રેપા જેમ ખુદ અમેરીકાની લડાઇક ઝુરસ્તોને પહોંચી વળી સકતા નથી તેમ બીજા દાર્થે પૂર્વ આફ્રિકા અને બીજાં ટ્રિટીય સંરેપાઓમાં પવદા થતા સિસલ-રેપાઓ એટ ટ્રિટનથી ઝુરિયાતને પુરી પાડી સકતા નથી, ન વળી દૂરપના બીજા દેશોની ખપતને તેઓ સંતોષી સકે છે. કારણ કે આજે દુન્યામાં ચોક્કસ રીતે ૫૦,૦૦૦ ટન સિસલ-રેપાઓની અગ્રણ છે અને એ અગ્રણ પૂર્વ આફ્રિકા બીજા ૧૦ વર્ષમાં પુરી કરી સકે એમ નથી.

સિસલ-રેપાની એક બીજી ખપત પણ છે. એટ ટ્રિટન હાલ દર વર્ષે ૫૦,૦૦૦ ટન મેનીલા-રેપા દિલ્હિપાઇનથી મંગાવી વાપરે છે, પણ હવે તેને એના પર આધાર રાખવા

પરવડી સડે એમ નથી કારણ કે, મેનીલા રેપા કરતાં સિસલ-રેપા વધુ ઉત્તમ છે અને જર્મની, નોર્વે અને રશિયને તો ક્યારનાય મેનીલા-રેપાને ત્યાગી દઈ, તેની જગ્યા સિસલ રેપાઓને આપી દીધી છે. જે એટ સ્પિટન પલ્ક એમ કહે-અને તે એમ કરવા ચાહે છે-તો દશ વધુ સિસલ-રેપાઓ બેઝએજ ને?

[૩]

સિસલ-હોડનું વનરૂપનિ-કુટુંબ ખૂબજ બહોળું છે. વનરૂપનિ-શાસ્ત્રીઓ જણાવે છે કે દુ-ગામાં એ કુટુંબના લગભગ ૩૦૦ જાતના હોડ થાય છે, પરંતુ સિસલ-રેપાઓના ઉદ્યોગની દૃષ્ટિએ ઉપયોગી એવા હોડ ફક્ત ત્રણજ છે:-

(1) *Agave Sisalana*

(2) *Agave Rigida Var Elongata*
અથવા *Agave Furcroydes*

(3) *Agave Cantala*.

આ ત્રણે જાતના હોડ, ઓછા વર્ષા અંશે હિન્દમાં થઈ સડે છે- પરંતુ સિસલ નં. ૩ હિન્દમાં ખૂબ ખૂબ પ્રચલિત છેજ. સિસલ નં. ૧ - જે પૂર્વ આફ્રિકાની જાત લેખાય છે-અર્ધિ હોટા નામપુર, બિહાર અને ઓરીસા ઉપરાંત મધ્ય પ્રાંતમાં જીર-ભૂમિ, બંગાળમાં મિદનાપોર અને દક્ષિણમાં ગૃહસ્ત્ર અને કાગીનમાં સારી રીતે થઈ સડે છે. સિસલ નં. ૨ની કટી અહીં આગ્રમાઈય થઈ નથી, જે કે તેજ હિન્દના યુકા ભાગોમાં

(૧) એ ત્રણેના દેશી નામ જલ્કુમા નથી. આ લેખમાં, સરજતા કાજે, તેમના પુરા નામ ફરી ફરી લખવાને બદલે, નંબર લખ્યા છે. દાખલા રૂપે સિસલ નંબર ૧ એટલે *Agave Sisalana* અને સિસલ નંબર ૩ એટલે *Agave Cantala*

(૨) બોમ્બે ગેઝિટિયરના બૉટનિકલ નોંધક્રમમાં એને ‘જર્મની આનનસ’ લખ્યું છે

થઈ સડે એમ છે અને સિસલ નં. ૩ ને કે હવે હિન્દી થઈ ચુક્યું છે છતાં, દેશના ઘણા ભાગો એવા છે, જ્યાં તેને કાંઈ જાણતું નથી. જે ત્યાં-ખાસ કરીને મુંબઈ હાલકા, મધ્ય પ્રાંત, મિરાટ, પશ્ચિમ કિનારા, આસામ, બંગાળ દ્વાનકોર અને કાગીનમાં-એની ઉપર ખાસ લક્ષ્ય અપાય તો એ દિન દુર નથી કે સિસલ રેપાના ઉદ્યોગમાં હિન્દ તે નંબર લઈ જાય, જે તેણે કપાસ અને શણના ઉદ્યોગમાં ક્યારનોય મેળવી લીધો છે.

રૂબે આ કથનને કાંઈ અનિર્યોક્તિ માની લે. નહિં, નહિં. ને ટાંકા પડારની ફેંકણપ નથી; સંભવિત હકીકત છે. પૂર્વ આફ્રિકાની આજની આબાદીનો ઘણો ભાગ સિમસને આધારી છે. ત્યાંના નિઝાસ વેપારમાં સિમસ રેપાઓ ૪૧ ફે ટકા પ્રમાણ ધરાવે છે. હુકમા જે આફ્રિકામાં આમ થઈ સક્યું છે તે હિન્દમાં કેમ ન થાય?

સિસલ-રેપાની ખપત હિન્દુસ્તાન અને બર્મામાં સારી થાય છે. કપકપા અને રંગુન ખાતેના દોરણના કારખાના સિસલ-રેપા પરદેશી-મુખત્તવે કરીને રિજિપાઇન, મેકમીકા, જતવા અને પૂર્વ આફ્રિકા-ખાતેથી અયાન કરી રદયા છે. જે અર્ધિ આ ઉદ્યોગને બરાબર ખીલવવામાં આવે તો ન માત્ર દેશની ખપતને તે પુરી પાડે, બલકે આગળ જતાં પરદેશના બજારોમાંય તેની નિઝાસ કરી સકાય.

[૪]

સિસલ-હોડ એક વાર રેપનાં આકૃષ્ટ પચ્ચીસ વર્ષ લગી કાઇમ રહે છે. તેમની રેપણીમાં ખાસ કળછ લેવા જેવું કશું નથી હોતું, જે કે જુદી જુદી જાતના સિસલ હોડની રેપણીની રીત સહજ જુદી જુદી છે. સામાન્યતઃ એક એકર જમીનમાં ૬૪૦ થી ૧૨૦૦ લગી સિસલ-હોડો, તેની જાન, જમીન વ. ના સંબંધે પ્રમાણે, રેપાય છે.

ગોમાં કેટલીક જાતના-ગેમ કે સિસસ નં. ૧-
છોડ દુર દુર રોપવા ઝુકરી રે, જ્યારે કેટલાક
સદગ પાસે પાસે હોય તોય ચાલી સકે છે.
અગ્રજત, કોઇ પણ હાલતમાં આ સિસસના
ખેતરમાં બીજી નકાળી વનરખનિયો કે ઘાસ
છેગાડવા ન જોઇએ. તે આખોઆપ ઉંચે તો
તેને કાઢી નાખવા જોઇએ.

સિસસ નંબર ૧ના છોડ ચારથી પાંચ
પગ પછી પુખ્ત થાય, આ ઉછોળ માટે કાગમાં
આવી સકે છે. એ છોડ ત્યાર પછી બીજા
પાંચ સત્તર વર્ષ સુધી કામ આવે છે. ત્યાર પછી
તે નકામા થતાં, બીજું પાવેતર કરવું જોઇએ.
જો સિસસ નંબર ૨ કે ૩ ગેપાપ તો તે
૩૬૫ વર્ષ પછી પુખ્ત થાય પાંચથી, રેખા
ઉછોળના કામે આવે છે અને વળી ત્યાર પછી ૬
કે ૧૨ વર્ષ સુધી કામ કરે છે. એના
પાંદડાં વળી પાંચ કુટ જેટલા લાંબા અને
માનવ હાથ જેટલા પેઠાના હોય છે. એના
કુટ ૧૦થી ૨૦ ફુટની રોમે ખીંચે છે અને
એને ચરમ આખો દવા માફક આવે છે.

રેખા-ઉછોળ માટે ઉપયોગી સીસ, સિસસ
પાંદડાં છે. એના કાપોગની રીત એ છે કે
આ પુખ્ત થયે પહેલાં પછી, એના પાંદડાં
કાપી લેવાય છે અને પછી કાટખાનામાં લઇ
જઈ, એના રેખા કાઢાય છે. આવા પાંદડાં
દરેક આઠમાંથી ૩૦થી ૮૦ લગી મળી સકે
છે. કાપણીની કામ ખાસ મલકમ મુકર
નથી. જો દરમિયાન, જ્યારે જ્યારે મુકર હોય
ત્યારે ત્યારે અને જોઇએ તેટલી લેવાએ પાંદડાં
કાપી સકાય છે. મોટા ખેતરોમાં એ કામ વન
વડન ધાય છે. ત્યાં એક વન પાંદડાં કાપે
છે અને પછી બીજું વન તેને એકઠું કરી
માંસી બાંધે છે.

૧. સિસસ-રેખા સદવાની રીત સાધારણ છે.
પાંદડાંમાંથી રેખા કાઢી, પોણે મુકરી લેવાય
છે. એ કામ માટે ખાસ વન આવે છે અને

મોટા ખેતરોમાં એ વસાવવા અનિવાર્ય છે.
કાટણ કે સિસસ-પાંદડાં, અનેક કારણોસર
પરદેશ મોકલવા પરવડતા નથી. એક તો તે
સુકાઈ જાય તો રેખા-ઉછોળમાં કામ આવી
નથી સકતા; બીજું તેમાંથી સેકે ૩ થી ૮
ટકા રેખા નીકળતા હોઇ, આવા પાંદડાં પરદેશ
મોકલતાં હરથી ૬૪ ટકા માત્ર પર વધુ નર
વ. આપણે પડે છે. કુકમાં આ રેખા કાઢી
પરદેશ મોકલાય છે અને પછી ત્યાં તેને
કાટખાનામાં મોકલો, લુદા પાટી, દોરડાં વ.
વણાય છે.

[૫]

સિસસના પાવેતર દ્વારા કમાણી કરવાની
સારી તક છે, પણ તે મેળવવા માટે એ સીસોની
ખાસ મુરત છે.-

૧. પે.અ. અમીન

૨. પુરતી પુંછ

એના કારણે અનેક છે: અમીન જોઇએ
તેટલી વિશાળ ન હોય તો ન્દાના પાયા પર
થતી ઉત્પત્ત, તેની પાછળ થતા બીજા ખર્ચને
જોતાં સારું નહોતું આવી સકે નહિ. વળી
પુંછ પુરતી ન હોય તો રેખા કાટખાના વત્રો
વસાવી ન સકાય-રે વસાવવા ઝુકરી છે.
તે, જો એ કામ સિમિટેડ કમ્પની દ્વારા યા
સદકારી વધનિયે કરાય તો વધારે સારું
પરિણામ નિવૃત્તથી સકાય.

સિસસ નંબર ૧ ના પાવેતર માટે લગભગ
૨૦૦૦ એકર અમીનને કાઢી હોવા ઝુકરી
છે. એનાથી ઓછી અમીન પણ ચાલી સકે
જરી, પણ ઉપર કદમું તેમ એથી નહોતું ઓછો
ધાવ અગ્રજત, જો સિસસ નંબર ૨ અને ૩
તુ પાવેતર કરવું હોય તો ૫૦૦ એકર
અમીન પણ પુરતી છે. કુખા અને મોનિસિયસ
પેટે એકદમ ન્દાના પાયા પર-એકે ૩૬૫
ખાસથી મો એકર અમીનમાં-પાવેતર કરવું
પણ સકાય અવશ્ય છે, પણ એ ઘન કે એવા

“કમર” : અંક ૧૦૧મો

ખેતરો એક કરતાં વધુ ઉભા થાય - અને તે પરસ્પરનાં સહકારે કામ કરે.

હવે આપણે થોડાક આંકડા જોઈએ:-
વાવેતર-ખર્ચ

જુદી જુદી જાતના સિસજન-છોડનું વાવેતર-ખર્ચ, રેયા-ઉત્પન્ન અને ઉત્પન્ન ખર્ચ આ પ્રમાણે આવે છે:

નં. ૧ નં. ૨ નં. ૩

વાવેતર ખર્ચ: એકર દીઠ રૂ. ૭૫ રૂ. ૩૫ રૂ. ૩૫
રેયા-ઉત્પન્ન: દર વર્ષે રૂ. ૮૫ રૂ. ૮૫ રૂ. ૮૫
રેયા-ઉત્પન્ન ખર્ચ: દર દને રૂ. ૧૫૦ રૂ. ૧૨૫ રૂ. ૧૨૫

હવે પુનઃ નફા-નુકસાનના અંદાજા જુઓ:-

૧--૨૦૦૦ એકર અમીન વાવેતર રૂપિયા
માટે લેવાય તો તેની તથા
ચત્રોની કીમત વગર રૂ. ૨,૫૦,૦૦૦

કુલ પુનઃ રૂ. ૨,૫૦,૦૦૦

હવે, તેમાંથી મોથા વર્ષ પછી રેયા કટાત્યા પહેલાં ૧૦ વર્ષમાં ૫૦૦૦ દન રેયા નીકળે, જેનો દન દીઠ રૂ. ૨૦ પાંડો મેથાજી ભાવ મળતાં ઉપજ રૂ. ૧૩,૩૦,૦૦૦ થાય, જેમાંથી ઉત્પન્ન ખર્ચ દન દીઠ રૂ. ૧૫૦ બાક જતાં, મોખખી ઉપજ રૂ. ૫,૮૦,૦૦૦

નફાના રેયા-જે રદ જાય છે તેને સાફ કરી વેચાય તો દન દીઠ પાંડો ભેના ભાવે તેની ઉપજ રૂ. ૬૬,૦૦૦ ખચત રેયા ખાતર તરીકે વેચતાં, દન દીઠ રૂ. ૪૦ ના ભાવે તેની ઉપજ રૂ. ૪,૭૦,૦૦૦

દસ વર્ષની આવક રૂ. ૧૧,૧૬,૦૦૦

૨-૧૦૦ એકર અમીન વાવેતર માટે લેવાય તો (અમીન ૩૦ વર્ષના પછી ભાડે લેવાય એ મહુતીયે)-
વાવેતર ખર્ચ માટે રૂ. ૪૦૦૦
ચત્રો વ. માટે રૂ. ૩૫૦૦
દાખ ૫૨ પૃષ્ઠ રૂ. ૨૫૦૦

કુલ પુનઃ રૂ. ૧૦,૦૦૦

અને આવાવેતરમાંથી મોથા વર્ષથી દર વર્ષે ૫૦ દન રેયા નીકળે તો પહેલા દશ વર્ષમાં ઉત્પન્ન થતા રેયાની મોખખી ઉપજ (ખાતરની ઉપજ સિવાય) રૂ. ૮૦,૦૦૦
૧૦ વર્ષની ઉપજ રૂ. ૮૦,૦૦૦

આમ આ વાવેતર કેટલું નફાકારક છે, તે સાબિત થઈ જાય છે, અજગત, એ નહીં. આપોઆપ નથી મળેનાં: એની પાછળ પુનઃ રોકાણ પડે છે, મિદનન કરી પડે છે.

સિસજના ભાવનું તે શું કહેવું? ગત મહાન લડાઈ વેળા દન દીઠ ૪૦૦ પાંડો ભાવ હતો; પાછળથી ભાવમાં ઘટાડો થતાં ૧૨૩ પાંડો થયા. પછી ૧૫ પાંડો અને દાખ ૨૫ થી ૩૦ પાંડો ભાવ છે અને લડાઈના સંભવો વધતાં જતાં. ભાવ વધીજ રદથો છે!

આંખો-ની-નેમત

ખાતરીવાત્રો ચોખે માણ, ચાચા બસરામ મોતીનો જનાવેલ મુરમો વાપરો. એકસ ફાપરો કરે છે.

કીમત તોપા ૧ના રૂ. બે. (પો જુદું) મોહુમદ હાટ્ટ આહમદ વહાણવાલા રૂ. વહેવારયા મોહમ્મદ, જામનગર (કાડીઆવાડ.)

શેતુરનાં જાડ મોટે ભાગે, તેનાં પાન રેશમના કીડાને ખવડાવી ઉછેરવા માટે વાવવામાં આવે છે પરંતુ તેનાં ફળ મીઠાં હોય ખાવાના કામમાં પણ આવે છે. એનાં ફળો પ્રચાર કાર્યાવાડ તરફ ઓછા હોવાથી માત્ર શેતુર જાડ છુટા છવાયા વાવવામાં આવે છે. ફળને માટે પાલણપુર તરફ તથા ઉત્તર દિલ્હીનામાં એના જાડનું મોટું વાવેતર જોવામાં આવે છે.

જમીન તથા હવામાન—કાળી નીલા-રવાળી ફળદ્રુપ જમીનમાં શેતુરના જાડ સારા થાય છે. નદી કાંઠાની રેતાળ જમીનમાં પણ વાંધા આવતો નથી. ગરમ હવા શેતુરના જાડને ખૂબ માલક આવે છે. જંગાળ તથા ગાયસોર પ્રાંતમાં આ જાડનું વાવેતર તેના પાંદડા માટે મેળ પ્રમાણમાં કરવામાં આવે છે હીમાલયની તળેટીમાં આ જાડો જંગલી હોય છે. હાલ મુશકમાં પણ શેતુર સારી રીતે ઉગે છે.

પ્રાથમિક એક—શેતુરની મુખ્ય એક જાત છે: એક નાની (Shrub Kind) અને બીજી મોટી (Tree Mulberry). વળી એમાં સહેક શેતુર અને કાળા શેતુર તથા નાના કાળા શેતુર એમ ત્રણ વર્ગો છે.

નાની જાત વાવવા માટે જમીન ૨-૪ વાર જાડી એડી સમાર મારી તૈયાર કરવા. પછી તેમાં દર એકને ૫૦ થી ૭૫ ગાંઠા છાંયું મળેલા ખાતર સારી રીતે બેળવી, જમીન પાછો ખેડી, રોપ થાવવા માટે કમ્પાસ તથા બધાર કરી રાખવા. ઓપું વાવેતર રેશમના કીડાના ખોરાક માટે કરવામાં આવે છે. મોટા જાડનું વાવેતર કરવું હોય તો ૧૫ થી ૨૦ ફીટને અંતરે ૩x૨x૩ ફીટના ચોરસ ખાડા ખોદવા. પછી ૪ થી ૬ રોપણા છાંયીનું સાફ સરેવું ખાતર ખોદાણમાં નીકળેલી માટીમાં મિશ્ર કરી.

ખાડા પુરી દેવા. પછી જાડ વારી, પાણી પાવા માટે કવાસ તથા ધોરીયા બાંધવા.

રોપણ ઉછેર—શેતુરનું વાવેતર બી વાવીને અથવા કટીંગથી થઇ સકે છે ઘણે ઠેકાણે કવચથી પણ થાય છે. કટીંગથી વાવેતર કરવું લાભદાયક છે. બી અથવા કટીંગ રોપવા માટે ઉંચું સ્થળ પસંદ કરી, તેને સારી પેટે બોટી, નદીનો કાંપ તથા છાંયું ખાતર ખોદાયલી માટીમાં બેળવી તૈયાર કરી, તેના કવાસ વાંધી ૧ ફુટને અંતરે બીજા અથવા ૧ ફુટ લાંબા અંતરે જેટલા જાડા કટકા ચોમાસામાં વાવી દેવા. પાણી, ગોડ તથા નીલવાન મુરત પ્રમાણે ચાલુ રાખવું. મોટી જાતના રોપ ૮ થી ૧૦ ફીટ જેટલા થાય પછી ચોમાસા પછી કાઢી જરૂર જોઈ ખાડામાં રોપવા નેહજો. જમીનમાં નાખવા પહેલાં પાંચ ફીટ સુધીની બધી કળીઓ થડ પરથી કાપી નાખવી તથા બધા મોટા પાન તોડી નાખવા. જાડ લાગી વળ્ય ત્યાં સુધી ૪ થી ૬ ફીટને અંતરે એ ત્રણ ઉંડ સાથે વારી પાણી પાડવું.

મારજત—જરૂર પ્રમાણે જાડને ૮ થી ૧૦ દિવસ પાણી પાવું તથા મરિને એ મરિને ગોડ વધ, નીંદો ખામણું સાફ સૂક રાખવું. વર્ષમાં એક વખત ચોમાસા પછી નવેમ્બર મરિનામાં છાંયું ખાતર તથા ૪ થી ૬ રોર જેટલો દારૂકનો લુકો દેવાથી ઘણો ફાયદો થશે.

રેશમના કીડાઓના ખોરાક માટેનો પાક—નાના જાડના પાન એક વર્ષ પછી કાપવા માટે તૈયાર થાય છે, પરંતુ પ્રથમના કાપેલા પાન રેશમના કીડાને ખવડાવવા માટે સારા નહિં હોવાથી તેને ઉપયોગ કરવામાં આવતો નથી. તે પછી બીજા મરીને પાન તૈયાર થાય છે, અને વર્ષમાં ૬ વખત પાન

તોડવામાં આવે છે. પહેલા ત્રણ વર્ષ સુધી દર એકરે દર વર્ષે ૨૫૦ મણુ સુધી પાન ઉતરે છે અને ત્રણ વર્ષ પછી ઝાડ બરોજર મોટાં થઇ ગયા બાદ લગભગ ૩૦૦ મણુ પાન થાય છે. (૩૦૦ મણુ પાન ઉપર લગભગ ૬૦૦ શેર રેશમના કીડા ઉછેરી સકાય છે. બે રેશમ બનવાવાનો દુનર આશુ કરવામાં આવે તો ૩૦૦ મણુ પાનની વેચાણ કીમત લગભગ રૂપિયા ૨૦૦ જેટલી આવી સકે અને તેના ઉપર ઉછરતા ૬૦૦ શેર રેશમના કીડાનાં બનાવેલા રેશમની કીમત રૂ. ૬૦૦ સુધી થવા બનય.)

મોટા ઝાડનું વાવેતર કરેલું હોય તો ને ઝાડનાં પાન પહેલા ૫ વર્ષ સુધી તોડવામાં આવવા નથી, જેથી ઝાડ સારી રીતે વધી ઝોરાવર અને મોટું થાય છે. પાંચ વર્ષ સુધી અમીનથી ૬ ફુટ સુધી થડ ઉપરથી નીકળતી કુટ કાપના રહેલું એટલે ઝાડ સીધું અને સુડોળ વધશે. મોટાં ઝાડ ઉપરથી વર્ષમાં બે વખત પાન ઉતારી સકાય છે. પહેલો પાક એપ્રિલ-મે-જુનમાં થાય છે અને બીજો દેસુઆરી-માચમાં તૈયાર થાય છે. દરેક ઝાડ ઉપર થોડાક પાન ઝાડના દિત ખાતર રહેવા દેવા અડરના છે. હકા વર્ષથી દરેક ઝાડ પરથી ૨૦ શેર પાન ઉતરે છે અને દસ વર્ષ પછી દરેક ઝાડ દીઠ ૬ મણુ સુધી ઉત્પન્ન આવે છે અને ૨૦ વર્ષ પછી, ઉત્તમ માવજત હોય તો, ૨ મણુ જેટલું પાનનું ઉત્પન્ન આવી શકે છે.

દર બીજે વર્ષે પાકેલી ડાળોઓ કાપી નાખવી, જેથી સારી કુટ નીકળી તેના ઉપર ઝોરાદાર અને રસવાતાં પુષ્કળ પાન બેસે છે.

ફળ માટે-શેતુર ફળ માટે વાવેલ હોય તો તેના પાન તોડવા નહી. ઉપર જણાવેલ રીતે છાંં તૈયાર કરી, કાઢી જગ્યાએ લાવી,

તેની સારી સંભાળ રાખવી. પહેલાં ત્રણ વર્ષ સુધી તેના થડ ઉપરથી પાંચ શીટ સુધી કિમતી ડાળોઓ કાપવી, જેવી ઝડ સીધું વધી થડદાર થશે તેમજ નજીની સુકાએલ તથા વધારે ધીંચ ઢાળો હોય તો ને છાંંડી નાખવી. શેતુરને પાકી ડાળ ઉપર કુટ નીકળી તેની ઉપર અથવા તો આગલા વર્ષની ડાળી ઉપર ફલ આવે છે. ફળ પાકીને એપ્રિલ-મે-જુનમાં તૈયાર થાય છે. કાળાશ પડનો રંગ થાય ત્યારે અને નરમ પડે ત્યારે ફળ પાકી ગયા એમ સમજવું. ઝાડ નીચે કપડું પાથરી ડાળ દલાવવાથી પાકા ફળ કપડામાં ખરી પડશે અને ફળને રોષ્ટ્ર જાનની છાંં થશે નહીં.

ઉપદ્રવ-પાકવા પછી ફળને પકી ખાધ નય છે, તે સિવાય આ ઝાડને બીજે કામ ખાસ ઉપદ્રવ થતો નથી.

ઉપયોગ-ફળ ખાવામાં મીઠા અને રુચીકર હોય છે. તેનો રસ કાઢી શરબનો પણ બનાવાય છે. ફળમાંથી દારૂ પણ બને છે. રેશમના કીડાને આ પાંદડાં ખવરાવવાના કામમાં આવે છે. નાના ઝાડ શોભાદાયક હોય, તે (Hedge plant) વાડ તરીકે અને બીજા ફળ ઝાડની વાડીની આસપાસ (Wind brake) વચન અરકાવવાના ઉપયોગ માટે પણ વાવવામાં આવે છે.

શેતુરનું વાવેતર આ પ્રદેશમાં નવીન હોય. તેની સ્વતંત્ર વાડી નહિ કરતાં ફાલસાની જેમ છુટા જગ્યા વાવીને લોકોમાં ફળની રુચી ઉત્પન્ન થાય અથવા તો રેશમના કારખાનાં નાના પાયા ઉપર ચલાવવામાં આવે તોજ આ ઝાડ મોટા પ્રમાણમાં વાવવા સલાહકારક છે.

—બી. એલ. દેસાઇ

(હાઈકલ્ચર એડીસર-નવાનગર)

[અંતિમ વિકાસગાંધી]

મરઘાં ઉછેરનો ઉદ્યોગ
એક ગૃહઉદ્યોગ છે. પશુ
અને એક મોટા ધંધાદારી
સાદસ છે. પશુ અપાર
શક્તિઓ ધરાવે છે. પાંચ
પંદર અપવાદ બાદ કરતાં
અજર લગી દિનમાં આ
ઉદ્યોગને ખર્ચવળા નહિ
જેવાજ પ્રવાસો થયા છે
અને પરિણામે દરેક તેની
પિશાચતા, વ્યાપકતા અને
નફાવંતપણાથી દિન-દિન
અનુભવ છે. આપણે
ત્યાં ક્યાંક ખોટા રહેશે,
ક્યાંક પાયા વિનાની માન્ય-
તાઓ, ક્યાંક પ્રામિદિક
વિચારો તો ક્યાંક સાપ
મેરુદકારી જરૂર પાડી શકે છે,
જેના કોઈ આ નફાવંત
ઉદ્યોગ તરફ દરેક લગી
જોઈએ તેવું પુરતું લક્ષ
અપાડું નથી. એમાં વધુ
ખેદની વાત એ છે કે,
ગૃહઉદ્યોગના પુનર્જન્મની
વાનો થતી હોવા છતાં,
એને તેમાં રચાત નથી મળ્યું!

હા, સવાલ પૂછાઈ
વતણ છે કે: “એમ શા
માટે?” કદાચ, એટલા માટે
કે, દિન-દિન ઈંગ્લાંડ ઉદ્યોગ
મત્તા પિશાચ સેવકો અજાત
છે. તેમને ખજર નથી કે
ખુર મેટ વિટન ઈંગ્લાંડ આ
રિવાજમાં પરદેશીયું મુદ-
તાજ છે—દિન-દિન પર પળ
આધાર રાખે છે. તેને દર
વર્ષે ૧,૫૦,૦૦,૦૦૦ પાંડ

મરઘાં ઉછેર

મરઘાં ઉછેરની આણુદદ શક્તિઓની
સહજ કસપના અમેરીકાના સત્તાવાર
નાંકડા પરથી આવી સકલ-કમનસીમે
દિનમાં એવા નાંકડા મળી શકતા નથી
તેથી.

■ અમેરીકામાં એક વર્ષ દરમિયાન
૨૬,૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ ઈંડા ઉત્પન્ન
થયા હતા.

■ વર્ષ દરમિયાન પચાસ યવત્રા મરઘાં
અને ઈંડાની કુલ કીમત ૧,૦૪,૭૦,
૦૦,૦૦૦ ડોલર-એટલે કે, ૩,૧૪,
૧૦,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા થઈ હતી.

■ અમેરીકાના દોર કસોત કરતાં
મરઘાં ઉદ્યોગ વધુ કીમતી છે.

■ ત્યાં પડે ‘પાકનો રાત્ર’ નથી રહેતો.
મરઘાં પાકની કુલ કીમત કરતા
મરઘાં અને ઈંડાની કુલ કીમત
૩૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ ડોલર-એટલે કે,
૯૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા વધી મળી
હતી.

■ અમેરીકામાં ઉછેરતા કુલ મેંદાંઓની
કીમત કરતા મરઘાં અને ઈંડાની
કીમત સાત ગણી વધુ છે.

■ અમેરીકામાં ખનતી ખાડની કુલ
કીમત કરતા, ત્યાંના મરઘાં અને
ઈંડાની કીમત સાત ગણી વધુ છે.

■ અમેરીકાના તળાકાના ઉદ્યોગ કરતા
મરઘાં ઉછેરનો ઉદ્યોગ વધુ મળી
વધુ કીમત ધરાવે છે.

■ દર વર્ષે ન્યુ યૉર્ક ખાતે ૭૧,૫૬,
૩૯૦ ઈંડા—૨૧,૪૬,૬૧,૭૦૦ ઈંડા
ઉત્પન્ન થાય છે—એટલે કે દરરોજના
૭૦,૫૮,૩૫૨ ઈંડા ન્યુ યૉર્ક-
વાસીઓની ખોરાકી માટે લેઈએ
છે, જેની કીમત ૩,૦૦,૦૦૦ (લગભગ
૯,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા) થાય છે.

■ દર વર્ષે ન્યુ યૉર્કમાં ૧૬,૩૮,૪૩,૩૩૬
રતલ વજનના મરઘાં ખાય છે—એટલે
કે ન્યુ યૉર્ક-વાસીઓને દરરોજ ૪,
૪૬,૪૭૨ રતલ વજનના મરઘાં
લેઈએ છે, જેની કીમત ૧,૫૩,૨૧૦
ડોલર (૪,૭૧,૬૩૦ રૂપિયા) થાય છે.

—એટલે કે લગભગ
૧૯,૮૭,૫૦,૦૦૦ રૂપિયા-
ના મરઘાં અને ઈંડા
ખદારથી મંગાવવા પડે
છે. શા માટે દિન-
તેને મંડા અને મરઘાં પુરા
પાડી એ મંગલર રક્ષમ
પોતાને લાયક કરે?

મરઘાં ઉછેર-નફાવંત ધંધો

ખરી વાત એ છે કે
મરઘાં ઉછેર એક એવો
નફાવંત ધંધો છે, જેની
સરખામણી કોઈ બીજા
એવા ધંધા સાથે થઈ
શકતીજ નથી. એમાં નફો
ખૂબ છે એટલુંજ નહિ
પશુ એ સરખા પશુ છે
અને દેશના દરેક ભાગમાં
થઈ શકે છે. જેકુલ વર્ગ
માટે પેટા-ધંધા તરીકે
આ ધંધો કેવળ મિનિ-
ફર છે. વર્ગોને જે મોટા
ભાગ ખેડુનો નવરા રહે છે,
તેમાં આ કામ કરતા રહે

(૧) મરઘાં ઉછેરના ઉદ્યોગ-
માં આખો દિન પર પશુ
પણો આધાર રહે છે, એ
કારણે દિનમાં એ ધંધામાં
ફેદલીક અડચણો દિન-દિન
જરમ આપી હતાને લીધે
છે ખરી, પણ કાળજીપૂર્વક
કામ કરાય તો દેશના લગભગ
દરેક ખુલ્લે ખુણામાં-આજ તે
અપવાદ ૨૫ રૂપિયા બાદ
કરતાં, જ્યાં દરબારની મરમી
યા વર્ષાદ થાય છે—આ ઉદ્યોગ
ચઈ શકે છે.

તો ધણું ધણું કમાઇ સકે. જ્યારે તેઓ એતીનું કામ કરતા હોય તે સમયે પણ તેમની સ્ત્રીઓ, બચ્ચાઓ વ. આ કામ સહેલાણી કરી મકે છે અને એથી સારી કમાણી મેળવી સકે છે. એટલુંજ નહિ પણ મરઘાં ઉછેર એતીને જ જાબકર્તા થાય છે. ખેતરમાં થતાં છવડાંઓ દુર કરે છે તથા મરઘાંની દુગાર ખાતર તરીકે વપરાતાં, અમીનને ફળદ્રુપતા બખે છે. એમ, દરેક ઈન્ડિયન ડુમે આ ઉપદેશ હિંમત છે.

સાહસનો આરંભ

મરઘાં ઉછેરનો આરંભ કરવા પહેલાં એ વિષયનું થોડુંક જ્ઞાન મેળવી લેવું જોઈએ એવું જ્ઞાન યા પુસ્તકો માઝકને મળી મકે છે યા એ માટેની આજ્ઞા શાળાઓ દ્વારા

યા કોઈ મરઘાં ઉછેરનાર કોઈ શિખાઉ તરીકે રહીને. મને તેમ હોય, આરંભ ન્દાના પાયા પરજ થવો જોઈએ; કહીએ શરૂઆતમાંજ મોટા પાયા કામ ઉપાડવાની ભુવ કરવી ન જોઈએ. બીજા ધંધાઓ પેડે આ ધંધામાંજ ફળપણી ઉપાનન પ્રત્યક્ષ અનુભવ-અને તેજ પોતાનો અનુભવ-ધણી કામની મના છે. તેથી, શરૂઆત ન્દાના પાયા પર કરી, અનુભવ મળતાં ધીમે ધીમે આગળ ધપવું જોઈએ. વળી સાહસના આરંભથીજ હજારો રૂપિયાને નફા થવા માંડશે, એવા શયજ ચિદ્દશીના જેવા હવામ્મિત્વા વેતીના કિદ્દા પણ ખાંપવા જોઈએ નહિ. અર્થાત્ ખંત અને અણુચક મિદનત,

(૨) થોડાક પુસ્તકો આ રહ્યા.

(1) Poultry for Money (સર્ત : Broomhead), (2) Poultry Breeding and Management (સર્ત : Dryden), (3) Poultry Keeping in India (સર્ત : Issa Tweed), (4) Poultry Farming in the East (સર્ત : Mrs Fawkes), (5) Poultry (સર્ત : Bullmore), (6) Poultry & Profit (સર્ત : Broomhead), (7) Poultry Keeper's Troubles (સર્ત : Inman), (8) Feeding & Rearing of Chickens (સર્ત : Cobb), (9) Poultry Keeping in the Farm (સર્ત : Brown), (10) Poultry Keeper's Textbook (સર્ત : Brown), (11) Poultry Breeding and Production (સર્ત : Brown), (12) Practical Poultry Farming (સર્ત : Hicks), (13) Complete Poultry Book (સર્ત : P. Owen), (14) Complete Poultry Raising (સર્ત : Roberts), (15) Productive Poultry Husbandary (સર્ત : Lewis), (16) Poultry Trade Secrets (સર્ત : Scott), (17) Commercial Poultry Farming (સર્ત : Toovey), (18) Incubators & their

management (સર્ત : Sutcliffe), (19) Secret of Success with Baby Chickens (સર્ત : Cory), (20) Incubation : Natural & Artificial, (સર્ત : Sutcliffe), (21) Reliable Poultry Remedies, (22) Poultry Ailments in India and How to treat them (સર્ત : Mrs. Fawkes), (23) Indian Poultry Manual (સર્ત : Howard), (24) Poultry Keeping in India (સર્ત : Pinto) વ. વ

હુંમા નીચવા પુસ્તકો છે:-

۱. مرغی خانہ ۲. طبع مرغی خانہ
۳. مکمل مرغی خانہ ۴. کلر مرغی خانہ
۵. مرغی خانہ

આ વિષયનું ગુજરાતી પુસ્તક કોઈ નથી

[૩] એવી કિન્દી શાળાઓની માહિતી માટે જુઓ “કમર”ના ૫૪મો અંક. અમેરીકાની એક શાળા, જે ટપાવ માઝકને સિદ્ધજી આપે છે, તે આ છે: National Poultry Institute, Inc., Washington D. C. (અમેરિકા) એના અધ્યાપકોએ જે છે: એકની ફી ૪૦ રૂ. ડોલર છે, જ્યારે બીજીની ૬૨ રૂ. ડોલર.

અતુટ ધીરજ અને અમાપ કાર્યશક્તિ એજ આ ઉદ્યોગની ચાવીઓ છે.

એ ખરું છે કે આ ઉદ્યોગ મામડાઓમાં વધુ સરળતાથી ચમકે છે. જ્યાં એ પશુ બુદ્ધિ ન જોઈએ કે જ્યાં જગ્યાએ એની ઉત્પન્નનું તૈયાર બજાર હોતું નથી. તેથી, જ્યાં સહેલાઈથી લગી આ કામ એવા રથએ સારું કરવું જોઈએ, જ્યાં એ માત્ર-અર્થાત્ ઈંડા અને મરધા-વેચવાની સગવડો હોય એ માટે કેઈ પશુ ન્દાના વા મેદાસ શરૂદારી આસપાસના થોડાક અનરે આવેલા પરાં સોપી વધુ બંધબેસતું રથજી તરીકે મેળાય છે. જે નેમ નજી અને ને પડી થોડે દુર આવેલા મામડામાં કામ કરી સમાશે. મરધાની ઝાંતો

ઉદ્યોગની મુખ્ય ચીજ ઉંદા મરધીઓ અને મરધા છે. કેટલાકેની એવી માનના દાસ છે-જે સોએ સો ટાં જોડી અને યુમરાદીબરી છે-કે, ગમે તે જાનના મરધા ચોની સહે છે. નહિં, એવી માત્રની મરધીઓ-જે થઈ દેહાડે ૧૦૦ કરતાં ઓછા ઈંડા મુકવી હોય-આ ધંધા માટે કેવળ નકામી છે. ઓછા ઈંડા આપનાર મરધીઓ ખરીદવાની-અને ઉછેરવાની!-મૂલ કદીયે કરવી ન જોઈએ સકય છે કે, ઉંદા જાન સમજીને તે જાનિત્ત્વ દોષ તોળ જ્યારે અનુભવે તે દલજા માત્ર માત્રમ પડે તો તેને અને તેમ જલદી કારી નાખવી જોઈએ.

સામાન્યતઃ મરધાના બે વિભાગ મેળાય છે: (૧) દેગી અને (૨) પરદેગી. પેટા-પથો વચ્ચે છે: (૧) વધુ પ્રમાણમાં ઈંડા આપનાર, (૨) ઉંદા માંસ પરાવનાર, (૩) વધુ પ્રમાણમાં ઈંડા વળ આપનાર અને ઉંદા માંસ વળ પરાવનાર. વ. વ. મરધાં ઉછેરનારે પોતાનો દેગી, દેગી દોષ-ઈંડા વધુ મેળવવા દોષ વા મરધાં ઉછેરી વેચવા દોષ-ને પ્રમાણેના મરધાં

લાખો. રૂપિયાના ભેદ, થોડાક આનામાં!

બેકાસ-વેદ વાવેર, ખાતર, સુકતણી અને તેની ઉપર પડતી ચેબોના ઘસાળની માદિતી. અંક ૨૯, ૭૨, ૭૩ અને ૯૯મે.

કો. ૧૫ આના

અકામનું તેલ-જનાવટ. અંક ૯૮ મે.

કો. ૪ આના

ખનાવટી રત્નો-નકલી અરીક, નીલમ, પરવાળા દીરા, લસણીયા વ. વ. જનાવટ. અંક ૫૬મે.

કો. ૩ આના

ખરેદ-સમગ્ર વખરે અને ‘સુક’ વખરે જનાવટા વિષે. અંક ૯૧ અને ૯૨મે. કો. ૮ આના

ખરીદીમાં પાવડ-જનાવટ. અંક ૮૬મે.

કો. ૪ આના

ખાજરો (શિરતાજ)-નવા પાકની માદિતી. અંક ૬૩મે.

કો. ૪ આના

ખાતુઓ માટેના ઘરગથ્થુ હુનરો-ઝરી, કારચોખી કામ, નેતરકામ, જરત મુથલ, મોની મુથલ, રકુઝરી, શિવજીકામ વગવરદ રંગ હુનરો. અંક ૭૩ અને ૭૮મે.

કો. ૮ આના

ખિસ્કીટ-જનાવટ વિષે. અંક ૪૮ અને ૯૮મે.

કો. ૭ આના

ખીલીવડના દડા-દાધીરાતની સુંદર કારીગરી. અંક ૭૨મે.

કો. ૪ આના

ખુદ આકુર્ડીમ કાપડ-જનાવટ વિષે. અંક ૪૯મે.

કો. ૩ આના

ખુચ-ખુચ વિષે અગત્યની માદિતી. અંક ૬૦મે.

કો. ૪ આના

ખુદ પોલિશ-દરેક રંગના ખુદ પોલિશ અને શિંગો વિષે. અંક ૭, ૩૩, ૭૪, ૭૬, ૮૦ અને ૮૬મે.

કો. ૧-૬-૦

ખુદ ફોર્ડી-Boot Laceની જનાવટ સંગ્રહી. અંક ૭૧મે.

કો. ૪ આના

[નુઓ પાના ૧૯૦ પર]

પસંદ કરવાં જોઈએ. અવગત, એમાં દેશી અને પરદેશી બેઉ વિભાગના મરઘાં આવી જાય છે, જે કે દેશી જાત કરતાં અમુક અમુક પરદેશી જાતનાં મરઘાં વધારે ઉત્તમ હોઈ, શરૂઆતમાં તે થોડાક ખરીદવા જોઈએ અને આગળ જતાં, અમુક અમુક આંતરે તેનો નવો રોડાક ખરીદના રહી, પોતાના મરઘાં-વંશને ઉચ્ચ પંક્તિએ પહોંચાડવાના પ્રયાસ કરવા જોઈએ. કારણ જ્યાં લગી મરઘાં ઉચ્ચ કોટિના ન હોય ત્યાં લગી વધારે નફાની આશા રાખી સકાય એમ નથી

વધુ પ્રમાણમાં ઇંડા આપનાર વર્ગ—
(૧) લેંગહોર્ન, (૨) ચિત્તોગમ, (૩) રહેડ આયલેન્ડ રેડ, (૪) વેનડોટ, (૫) ઓર્પિંગટન.
(૬) લેંગસાન.

દ્વિતીય ઓછા ધરાવનાર વર્ગ—(૧) અસીય, (૨) ચિત્તોગમ, (૩) લેંગસાન, (૪) વેનડોટ, (૫) રેડ, (૬) ઓર્પિંગટન (૭) સમેક્ષ, (૮) રહેડ આયલેન્ડ રેડ

મધ્યસ્થ વર્ગ—(૧) બ્રહ્મા, (૨) લેંગસાન, (૩) ચિત્તોગમ, (૪) ઓર્પિંગટન, (૫) રેડ, (૬) વેનડોટ, (૭) સમેક્ષ, (૮) ક્રાવીન, (૯) ગેમ, (૧૦) રહેડ આયલેન્ડ રેડ

કદાચર અને વજનની વર્ગ—(૧) બ્રહ્મા, (૨) લેંગસાન, (૩) ઓર્પિંગટન, (૪) રેડ, (૫) ચિત્તોગમ, (૬) વેનડોટ, (૭) ગેમ, (૮) ક્રાવીન, (૯) સમેક્ષ, (૧૦) રહેડ આયલેન્ડ રેડ.

પ્રદર્શન માટેના વર્ગ—(૧) બ્રહ્મા, (૨) ક્રાવીન, (૩) લેંગસાન, (૪) ઓર્પિંગટન (૫) રેડ, (૬) વેનડોટ, (૭) સિદ્ધા.

આટલી તો ખાસ વિખ્યાત જાતો. એ સિવાય બીજી દેશી જાતો પણ છે, જે થોડા ધણા અંશે રાખી સકાય છે. અવગત, એવી દેશી-અને તેજ સ્થાનિક-જાતો વિશે કશું ચોક્કસપણે કહી સકાયું નથી. હરકોઈએ પોતે

[પાના ૧૮૯થી આગળ]
મેટ્રોપોલિટન-જન્યુવાએમ વિગતો. અંક ૧૪ અને ૬૭મો. કી. ૮ આના

બોલ્ટી ચાલીઓ કિંવા આર્મિફ્રાન્ટ રેકોર્ડમ-એની ગોધ અને જનાવટનો સંપૂર્ણ લેખ. અંક ૬૦મો. કી. ૪ આના

લીંકા-કિતાવળી જાતનું વાવેતર. અંક ૪૫મો. કી. ૩ આના

મધમાખ ઉછેર-વિસ્તૃત લેખમાળા. અંક ૩૧, ૩૩, ૩૫, ૩૭, ૩૯, અને ૪૧મો. કી. ૩. ૧-૨-૦

મરઘાં ઉછેર-અંક ૪૬૦ અને ૫૧મો. કી. ૬ આના

મરઘાં-રેડપાકી અને ખાતરની વિગતો. અંક ૨૬ અને ૮૯મો. કી. ૭ આના

પ્રાખણ અને પનીર-જનાવટા અને વેચવા વિષે (૧ શેરમાથી ૨ શેર માખણ જનાવટાના બેડ સહિત.) અંક ૪૮ અને ૮૫મો. કી. ૭ આના

મિદાપ્રએ-પ્રકાર પ્રકારની જનાવટા મિદાપ્રએ જનાવટી. અંક ૭૦ અને ૭૧મો. કી. ૮ આના

મીઠાનો તેજાબ-જનાવટાની વિગત અંક ૬૮મો. કી. ૪ આના

મીણવત્તોઓ-જનાવટી સંપૂર્ણ માદિતી અંક ૩૭ અને ૫૬મો. કી. ૭ આના

મુખ્યમિદાસ-જનાવટના પ્રમાણજુત મુખ્યમિદાસ અંક ૬૧મો. કી. ૪ આના

મુરખમ-અંક ૩૩ અને ૬૦મો. કી. ૭ આના

મેન્ટલ-મેલ મેન્ટલ જનાવટા. અંક ૨૬મો. કી. ૩ આના

મેટર ટાયરો-૧૫ગપત્રા ટાયરો ફરી વાર નવા કમ અને છે? અંક ૨૬મો. કી. ૩ આના

મેડરુથુ-જનાવટ અંક ૬૬મો. કી. ૪ આના

રેચકા હુશર્ન-જાવેતર વિષે. અંક ૬૧મો કી. ૪ આના

[૬૬૭ જુઓ પાના ૧૯૧ પર]

તે વિશે નિર્ણય કરવો જોઈએ. આ સ્થાનિક નિષ્ણાનો કિંવા માણસોની સલાહ લેવી જોઈએ.

ઉદ્દેશ-પદ્ધતિ

મર્યાદા ઉછેરની સાદગી પદ્ધતિઓ વિશે ટુંકાણમાં કથું વખતું સંબંધિત નથી. એ વિશે તો એ વિષયની કિતાબો જોવી રહી. છતાં, થોડીક ખાસ દર્શાવતો પર વિચાર કરી લેવો જરૂરી છે. ઈંગ્લેન્ડના ધર્મો કરવા છતાં હોય તો ઈસ વધુ જોશી, સારા લાભે વેચવાની ગોઠવણ કરી જોઈએ. વર્ષ દરમિયાન કેટલીક ઝનુઆ એવી છે, જે વેચાઈ જાય તો બાપ ધણો મરે છે, જે વેચાઈ જાય તો મરણ મળે છે, જે વેચાઈ જાય તો બાપ ધણો મરે છે. તેથી, જો ઈંગ્લેન્ડના થોડાક મહિના સુધી સાચી રખાઈ અને વધારે લાભ મળે એવા સમયે વેચાઈ તો ઠીક ઠીક ફાયદો થાય.

પૃષ્ઠ

નાના પાયા પર એક સખસ કેવી રીતે આ ધર્મમાં પડી સકે છે, તેની જાણી માટે પુછના આંકડા અને અડસડાઓ આ રદવાન-

	રૂપિયા
૮ બેંગલોર્ન મરણીઓ	૭૫
૨૦૦ ચિત્તોગંગ	૩૦૦
૮ હિન્દા મરણી	૬૦
મરણીઓ માટે ધરો	૧૦૦
ખીજો પટ્ટુરણુ ખર્ચ	૬૫

સરખાતી કુલ પૃષ્ઠ રૂ. ૬૦૦

વાર્ષિક ખર્ચ

	રૂપિયા
મરણીઓનો ખોરાક-ખર્ચ	૩૦૦
નાના વરચાઓનો ખોરાક-ખર્ચ	૧૦૦

(૪) ઈંગ્લેન્ડના ચાર ૭ મહિના લગી તાજા બેચા ધણી સડાય છે. વિગતો માટે જુઓ 'કમર'ને, એપ્રિલ ૧૯૩૯નો અંક.

[પાના ૧૯૦થી આગળ]

રખર-ખર અને નંદની રખર વિશે. અંક ૭૬ અને ૮૬મો. ડી. ૮ આના

રખર રેઈમ્પ-ખનાવટની માદિતી. અંક ૩૬, ૮૧, ૮૨, અને ૮૩મો. ડી. ૧૫ આના

રખર રેઈમ્પની શાહીઓ-કાળી, જુ. લાલ, પાપોત્રેટ વ. શાહીઓ ખનાવટી. અંક ૫૧મો. ડી. ૩ આના

રંગબેરંગી પિત્તળકામ-પિત્તળને નવ જુદા જુદા રંગો આપવા. અંક ૪૬ ને ૫૨મો. ડી. ૭ આના

રંગબેરંગી શાહીઓ-ખનાવટી કાળી, જુ. જાલ, જુ. લાલ, અને લીલી શાહીના પ્રવાહો, બુધી અને રિટ્ટીઓના ઝડપનાં અપોગો. અંક ૩૦, ૬૫, ૭૪ અને ૮૦મો. ડી. ૫૬ આના

રંગબેરંગી સાથુઓ-૩૫૬ રંગના માટેના જુદા જુદા ૬૩ રંગના સાથુઓ ખનાવવા (૭ ચિત્રો સહિત) અંક ૬૧મો. ડી. ૪ આના

રેડિયો સમારકામ-રેડિયો સમારકામના નકા-નંત ઉદ્યોગ વિશે અંક ૬૭મો. ડી. ૪ આના

રેશમ-પીડાની ઉછેર, રેશમનો વેપાર અને નંદની રેશમની ખનાવટ. અંક ૩૭, ૬૬, ૭૬ અને ૮૧મો. ડી. ૧૫ આના

રેશમી કપડા પર છબી-વેચ પ્રયોગો. અંક ૭૪મો. ડી. ૪ આના

રોલ્ડ ગોલ્ડ-ખનાવટ. અંક ૭૭મો. ડી. ૪ આના

સલ્વેજર ટ્રાઈ-૨૪ તુરખાઓ. અંક ૬૬મો. ડી. ૪ આના

સાદાનું કોતરકામ અને લાખ-રંગકામ-સચિત્ર અને સચોટ માદિતી. અંક ૭૭ અને ૮૪મો. ડી. ૮ આના

સિંધુ-વાવેર અને ઉપયોગો. અંક ૩૬, ૪૧, ૭૩ અને ૭૬મો. ડી. ૧૪ આના

[૨૮ પાનાનું પૃષ્ઠ વિગત મશન મંગાવે] તમારો ઓફિસ આજે જ મોકલો.

લખો:-કમર ઓફિસ, સોલાવરવાડા, સુરત.

“કમર” : અંક ૧૦૧મો

નવકરનો પગાર ૧૨૦
પરચુરણ ખર્ચ ૮૦

વાર્ષિક ખર્ચ રૂ. ૬૦૦

દુકમાં, આમ સરખાતની પુછ અને
વર્ષ દરમિયાનના ખર્ચના રૂ. ૬૦૦+ રૂ. ૬૦૦
મળી કુલ રૂ. ૧૨૦૦ થયા. એમાં ‘ઝમીનનું’
ભાડું ગણ્યું નથી તે તથા બીજો પરચુરણ
ખર્ચ ઉમેરતાં કુલ રૂ. ૧૫૦૦ થાય

વાર્ષિક આવક

રૂપિયા
૨૦૦ મરઘીઓના ઈંડા : વર્ષના
૧૨૦ ઈંડાની સરેરાસ લેખે :
૨૪,૦૦૦ (ભાવ : ચાર પાંખ) ૫૦૦
વર્ષ દરમિયાન ફક્ત ૧૦૦૦
મરઘીના ખર્ચા ઉઠેરી વેચાય
તેનો (ભાવ : આઠ આના) ૫૦૦

વર્ષની આવક રૂ. ૧૮૦૦

આમ રૂ. ૧૦૦૦ની આવક થતા-ગે
ખરેખર અત્યંત ઓછી મળી છે-અને તેમાંથી
રૂ. ૬૦૦ ખર્ચના બાદ જતાં, નફો રૂ.
૪૦૦ થાય. ૫

(૫) આ ધંધાની વધુ માહિતી માટે બેના
નીચલા માસિકા જોવા

(1) Indian Poultry Gazette, Lanchester; (2) Poultry Keeper's Journal, Orpington, Kent (England); (3) Poultry Success, Elmira, New York (U. S. A); (4) Poultry World, 48 Greville Street, London E. C. 1 (England); (5) Poultry & Poultry Husbandry, 17 Fleet Street, London E. C. 4 (England), (6) Egg, Radgwick, Sussex (England)

[૧૯૨]

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે?

ફ્રાંસીસીગર : સચિત નવમકથા ૩ પાંચ
ઉત્તર ધ્રુવથી ખાઉંમ : (સફર-પોથી.
૧૦૦ ચિત્રો) ૩. સરસ આદ

લઘુ લિપિ : ગુજરાતી મોટું-મોટું
પદ્ધતિ. ૩. મળ

નફાકારક હુનરો : (ભાગ પહેલો)
વિવિધ પ્રકારના હુનરોનો સમૂહ. ૩ બે.

મુરત દિરકટરી : મુરતનો વેપાર-
બોમિયા. ૨. બે.

મુંબઈનો વેપારી અનુભવ : મુંબઈનો
સરખ વેપારી રૂબરૂ. ૩. સરસ પ્રભુ

મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર : ગુજરાતી ભાષા મા
અંગ્રેજી વાંચતી ચોપરી. ૩. સરસ બે.

કમ્પાઉન્ડર્સ હેન્ડબુક : કમ્પાઉન્ડિંગના
બોમિયા રૂબ ગુજરાતી પુસ્તક. ૩ દોઢ

કલંકિત : નવમકથા ૩. સરસ

શા માટે અધન ? નવમકથા ૩. સરસ

ફેરિયામાફી શિક્ષક : સવાળ જગાળ
રૂબ જગાળતી સચિત ચોપરી. ૩. એક

પેન્ટ દવાઓ અને ભારત વર્ષ :
પેન્ટ દવાઓના મુખ્ય પ્રયોગો જોવા કારતી
ચોપરી. ૩. સરસ

જીવન પ્રકાશ : “સારોદી” સાદિતનો
ઉત્તમોત્તમ વાના-સમૂહ. ૩. એક

રંગાટ કામ : કપડા રંગવાની કળા વિશે.
આના આર

કલેક્ટરોપેટિંગનો હુનર : રંગદાર
ગુજરાતી પુસ્તક. આના આર

દિલ્લ રસમ પંચ દર્શક : દિલ્લ રસમ
ચતુ દોષ નો અવરજ વાંચત. આના આર

મુલનાનુલ લિટ : અંગ્રેજશાસ દ.
જ્ઞાન વિસ્તીની જીવન-કથા. આના આર

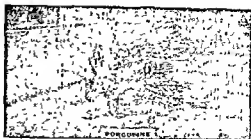
મુહુમદઅલી : ‘મુતાલી’ની કથા
આલેખાયલી જીવન કથા. છ આના

(જંધાનું ટપાલ ખર્ચ છુટું)

સંજો : કમર આદિસ, મોદાવત્તા-મુરત.

દાંત ખોતરણી

[Tooth Pick]

૨
૩
૪
૫
૬
૭

દાંત ખોતરણીઓ તો બધાએ જોઈ હશે. તમારા ઘરમાં જ એકાદ દાંત ખોતરણી હશે. યશુ કદાચ તે ધાતુની (ચાદી કે તાંબાની) હશે. તે નિર્દોષ હોય તો, તમે દીવાસર્ગીની બજેલી સળીએ વાપરતા હશે. ગમે તેમ હોય, દાંત ખોતરણી તમે અપરિચિત તો નાદેજ હોય. પણ જાણો છો, આ દાંત ખોતરણીઓનો ધર્મો કેટલો નફાકારક છે તે? નહિ, તમે વાપરો છો તે દાંત ખોતરણીનો ધર્મો નહિ, પરંતુ તે પૈર આવતી દાંત ખોતરણીઓનો. કહે છે કે આખી દુ-પ્રાશ્યા આવી દાંત ખોતરણીનું કારખાનું એકજ છે અને તે કે કાન્સમાં મારો વા ન મારો, એ કારખાનાનો નફો ૨૨ લાખ પાંચો અકમલ છે!

કેવી નછી દાંત ખોતરણીઓ અને કેવો મંજર નફાકારક થશે!

૨

દાંત ખોતરણીનો ધર્મો આટલો નફાકારક હોવાનું કારણ એ છે કે એનો કામો જગજગ મુક્ત જેમ મળે છે; તેની કીમત યા તો આપની પડખી નથી અને જો આપની પડે છે તો એટલી નછી કે તેની કરી મણનાજ ન થાય.

જુઓ તો મેલા પરથી, કમકા કે ખીખે પંખીઓના પીછાને. જસ, એજ છે તમારો કામો માત્ર. એક તેજ ચાકુ લઈ દરેક પીછાના પાછલા છેડાથી એ ઈચ જેટલો અંદર ફરકો કાપી લો અને તેને એક છેડે કમ્મ જેવો કાપ આપો. જસ, હવે દાંત

ખોતરણી પૈર થઈ ગયો. હમ્દા કામના ન્દાના પરગીડામાં અંદર દાંત ખોતરણી બંધ કરી લેવા માંડો. અજગન, પરગીડા પર નંદક જગજગ છપાવી લેવું જોઈશે. એ માટે તેમજ દાંત ખોતરણીનો કમ્મ જેવો કાપ દો હોય છે તે જેવા માટે સૌથી બિહતર રીત એ છે કે પૈર આવતી દાંત ખોતરણી એક ખરીદી લો અને તેના પરગીડાનું જગજગ નેર્ધ તમારું નવું જગજગ પણ જાણી નાખો અને દાંત ખોતરણીના કદ, કાપ વ. રીતે પણ જરાજર સમજો લો.

૩

જેમના ગમ્યાનાનું ચિત્ર જોયું? એ જનનારનું નામ છે પોરક્યુપાઇન.

પોરક્યુપાઇનના બદન પર કાંદા ખુબ હોય છે. એ કાંદા પાચુ દાંત ખોતરણી, જનનારના કામે આવી સફે છે.

પીછાના કટકા લો યા કાંદાના કટકા, એક વાત કરી જુઓ નહિ. તે એ કે તેને ખુબ સાફ કરી લેવા-એટલે કે એવા અને એટલા સાફ કરી લેવા કે પછી મોઢામાં નાખતાં કાછો કરો સંકોચજ ન થાય. અને હા, અને ત્યાં લગી તેને કાપવાનું, પેક કરવાનું કામ પણ હાથ વડે નહિ કરતાં, આપોઆપ થઈ વડે કરો તો ઠીક. એ તેમ નહિ અને તો પછી હમ્દા રજરના મોખ હાથ પર પહેરીને તે કાપો યા પેક કરો. એ રજરના મોખ મેલા કે ખરાજ ન થાય તેની કાળજી રાખો. મેલા થાય કે ધોઈ લો. ફાટે કે ખડતી નાખો.

ફળ-ફારો કિંવા ફ્રુટ સોલ્ટ્સ^૧ યોનાના નોખા અને મનપસંદ સ્વરૂપને અંગે દિન બ દિન વધુ અને વધુ પ્રચલિત થતા જાય છે. જે દવાઓ ખીખ સ્વરૂપમાં આપતાં દર્દીને કંઈક નાપસંદ થાય તેજ દવાઓ આ સ્વરૂપમાં આપતાં દર્દી ખુશી ખુશી લઈ લે છે. એજ કારણ છે, ફળ-ફારોની લોકપ્રિયતાનું.

ફાર્માકોપીઆમાં તે કેવળ સાન પ્રકારના ફળ-ફારોનું વર્ણન છે, પણ લોકોની પસંદગી જોઈ, રોજ બ રોજ નવી નવી આવના ફળ-ફારો ખતતાજ જાય છે.

૧-સોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૮ ઓંસ ૨૦ ગ્રેન, ટાર્ટરીક એસિડ ૪ ઓંસ ૧૪૦ ગ્રેન, સાઇટ્રીક એસિડ ૨ ઓંસ ૩૮૫ ગ્રેન, ખાંડ ૨ ઓંસ ૧૭૫ ગ્રેન.

બધી દવાઓ ઈલેક્ટ્રીક બુટ કડી, કપડાં વા એનેમિક કોર્સી ટ્રેમાં મુકી ૧૦૦° સી લગાવી ગરમી આપો અને કિષ્ક દરમિયાન લાકડાના પ્લોખા ચમચવડે બુટને બરાબર દલાવતા રહે. ઘોડી વારમાં દાણા બધાજ જરો. પત્રી તેને કંઠા પાડી, મ્હોટા દાણાને તોડી, જાડી ચાગ-ણીમાં ચાળી લો કે લગભગ એક સરખા કદના દાણા થાય દવે તેને એરડાઈટ ગાંઠનીમાં ભરી લો.

આ ફળ-ફારો, પાછીમાં નાખી પીવાય છે. બેરોડ, જુહા જુહા તુરખાના ફળ-ફારોના

(૧) આ નામ કંઈક ગયર સમજાવી પડતા કરે એવું છે. જોગો તેમ, આ ફારોમા "ફ્રુટ"ને કરાણ લેવા દેવા નથી, છતાં નામ "ફ્રુટ સોલ્ટ" છે એજ કારણે, તેને યુજાતીમાં ફળ-ફારો કહેવા છે.

(૨) જે દવાઓને ગરમી આપતાં બરાબર થઈ જવાનો સંભવ હોય તેને ગરમી આપવી નહિ' અલગ એ જોને ચાંચિ ખરવમાં નાખી, એટલું દવાલુ આપવું કે દાણા બધાય

અથવા જુહા જુહા દોષ, તુરત પ્રમાણેના ચુલ્હાવાળા ફળ-ફારોનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

૨-મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટ ૬ ઓંસ ૭૦ ગ્રેન, મોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૫ ઓંસ ૩૩૨૩ ગ્રેન, ટાર્ટરીક એસિડ ૩ ઓંસ ૧૭૩ ગ્રેન, સાઇટ્રીક એસિડ ૨ ઓંસ, ખાંડ ૧ ઓંસ ૨૬૭૩ ગ્રેન.

૩-મેફેન સાઇટ્રેટ ૨૮૦ ગ્રેન, મોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૯ ઓંસ ૫૨૩ ગ્રેન, ટાર્ટરીક એસિડ ૪ ઓંસ ૩૫૦ ગ્રેન, સાઇટ્રીક એસિડ ૨ ઓંસ ૫૨૩ ગ્રેન.

૪-મેગ્નેસિયમ એસિડ ૬૦૦ ગ્રેન, મોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૮૩ ઓંસ, ટાર્ટરીક એસિડ ૩ ઓંસ, સાઇટ્રીક એસિડ ૩ ઓંસ

૫-પોટાશિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૨ ઓંસ ૨૪૫ ગ્રેન, મોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૭ ઓંસ ૧૫૭૩ ગ્રેન, ટાર્ટરીક એસિડ ૩ ઓંસ ૩૬૭૩ ગ્રેન, સાઇટ્રીક એસિડ ૨ ઓંસ ૧૦૬ ગ્રેન, ખાંડ ૨ ઓંસ ૧૦૫ ગ્રેન

૬-કલ્શિયમ સેર્કેટ ૫૬ ગ્રેન, મોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૮૩ ઓંસ, ટાર્ટરીક એસિડ ૨ ઓંસ, સાઇટ્રીક એસિડ ૧૩ ઓંસ.

૭-નકલી પંચી સ્ક્રી ૩ (મુખી જુરીના ૩૫માં) ૨૫૦ ઓંસ, મોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૪૮૫૩ ઓંસ, ટાર્ટરીક એસિડ ૧૬૪૩ ઓંસ, સાઇટ્રીક એસિડ ૨૫૦ ઓંસ

(૩) નકલી વીથો સ્ક્રીફ બનાવવાની રીત એ છે કે મોડિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૪૨૩ ઓંસ, પોટાશિયમ બાઇકાર્બોનેટ ૧૮૩ ઓંસ, મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટ ૪૦ ઓંસ અને મોડિયમ ક્લોરાઇડ ૩૮૩ ઓંસ લઈ એમાંથી મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટને ૧૧૦° સેન્ટી ગ્રામીએનરમ કરી, પત્રી કંઠ પાડીને બીજ દવાવાળા મેગની, બુટી કરી દો. એ થઈ નકલી વીથો સ્ક્રીફ.

૮-નકલી કાર્ડસ ૧૦૦ સોન્ટ ૨૬૬ ઓંસ,
સોડિયમ કાર્બોનેટ ૪૦૦ ઓંસ, ટાર્ટરીક
એસિડ ૧૫૭ ઓંસ, સાઇટ્રીક એસિડ
૨૫૦ ઓંસ.

૯-ટાર્ટરીક એસિડ ૨ ઓંસ, સોડિયમ
બાયકાર્બોનેટ ૨ ઓંસ, મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટ ૧
ઓંસ, પે ટાસિયમ બાયકાર્બોનેટ ૨ ઓંસ, મેગ્ને-
સિયમ સોલ્ફેટ ૨ ઓંસ બાયસિંગ સુર
(ખાંડ) ૪ ઓંસ

૧૦-સોડિયમ બાયકાર્બોનેટ ૫ ઓંસ,
સોડિયમ સલ્ફેટ ૧૨ ઓંસ, મોડિયમ મ્યુરિયેટ
૧૩ ઓંસ, મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટ ૨ ઓંસ
સોડિયમ બાયસલ્ફેટ ૨૩ ઓંસ.

૧૧-સોડિયમ બાયકાર્બોનેટ ૧ ઓંસ,
સોડિયમ સલ્ફેટ ૨ ઓંસ, મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટ
૧૩ ઓંસ, સોડિયમ મ્યુરિયેટ ૨ ઓંસ
ટાર્ટરીક એસિડ ૩ ઓંસ અથવા સોડિયમ
બાયસલ્ફેટ ૧ ઓંસ.

૧૨-સોડિયમ બાયકાર્બોનેટ ૧૩ ઓંસ,
સોડિયમ મ્યુરિયેટ ૧૫ ઓંસ, સોડિયમ સલ્ફેટ
૬૫, મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટ ૧ રુપયત. આપર્ન
સલ્ફેટ (ટાર્ટ્રાઇડ) ૧ ઓંસ, ટાર્ટરીક એસિડ
અથવા સોડિયમ બાયસલ્ફેટ ૧ ઓંસ.

૧૩-ગોડન સોલ્ડ ૪ ઓંસ, મેગ્ને-
સિયમ સલ્ફેટ ૪ ઓંસ, મોડિયમ કાર્બોનેટ
૪ ઓંસ, પોટાશિયો ટ્રાઇ ઓક્સાઇડ ૧૨
ઓંસ, ટાર્ટરીક એસિડ ૩૩ ઓંસ.

૧૪-મેડિયમ કાર્બોનેટ ૨ ઓંસ, ટાર્ટરીક
એસિડ ૨ ઓંસ, ફીમ ઓક્સાઇડ ૨ ઓંસ,
મેગ્નેસિયમ સલ્ફેટ ૨ ઓંસ, ખાંડ ૨ ઓંસ.

૧૫-સોડિયમ બાયકાર્બોનેટ ૭૫ ઓંસ,
ટાર્ટરીક એસિડ ૧૫ ઓંસ, રોચેલ સોલ્ડ
૪૦ ઓંસ.

(૪) નકલી કાર્ડસ ૧૦૦ સોન્ટ બનાવવાની
રીત એ છે કે પોટાશિયમ સલ્ફેટ ૨ ઓંસ,
સોડિયમ ક્લોરાઇડ ૧૮ ઓંસ અને સોડિયમ
સલ્ફેટ ૧૦૦ ઓંસ લઈ, ૪૦° સીની થર્મીએ
સુકા કરી પછી કંડા પાટી તેમાં સોડિયમ બાયકાર્બો-
નેટ ૩૬ ઓંસ ઉમેરો.

ધીરે તમને આગડો આપ્યા હશેજી,
તેમને રાજ રાખવા અને સંસ્કારી બનાવવા
તમે તમારાથી બનવું કરતાં હશે.

બાલવાંચન

તેમના હાથમાં મુઠી જુઓ, અને
તેઓ ફેરલા રાજ થાય છે તેની ખાતર
દેશે. ભણતા હશે તે તેના લખાણો
વાંચીને રાજ થશે. નહિ ભણતાં હોય તે
તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

‘બાલવાંચન’ના મહત્ત્વ થતું જોડે રાજનું
માત્ર એક પાઠ્ય પર્થ

ગરીબને પણ એ પરવડશે. પૈસાદારને તે
એ રમત વાત છે. તમે આહુક ન હો તે
આજે ૩. બે મનીઓડરથી મોકલે

‘બાલવાંચન’ સમર્થ અને સિદ્ધર
બાલસાધિકાર ત્રી વર્લ્ડસ્ટ્રી કવિના
ત્રીપણી ત્રીએ પ્રસીદ્ધ થાય છે, અને હું
વખતમાં તે ખુબ વખણાઈ ગયું છે.

શિરનામું-બાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

વેપારીઓના લાલની વાત

તે આપે આપના ધંધાના રક્ષણ માટે
સરકારમાં ફેડમાર્ક કે નામ લેખકત્ત વિગેરે
રજીસ્ટર્ડ થેન્ડો હજી મુદી નહિ કરાવ્યાં
હોય તો આજે કરાવો. અમે થોડી થીમાં
થેર ગેડા ઓસ ધંડીઆ માટે સરકાર રજીસ્ટ્રેશન
ઓફીસ કમ્પ્લેટથી જરૂરી કરાવી આપીએ
છીએ. રજીસ્ટ્રી ફરક વસ્તુઓની થઈ શકે છે.
વધુ વિગત માટે લખો.

ગરિબોને ખુશખબર

તે આપ થેર ગેડા થોડા પરિશ્રમે અને
જૂજ મુદીમાં સારા પૈસા કમાવા માગતા હો
તો ‘પૈસા પ્રાપ્તિદ્વાની સર્વોત્તમ કલા’
(લા રત્ને) આજે મંગાવો. તેમાં લેખક
થોડી મુદીમાં લખપત્તી કેમ થાય ? તેની
ધણી મુખ રજીમે જમ કલાણ માટે દર્શાવેલ
છે. કો. ૮-૮-૦ અથવા ‘વિશ્વવિજ્ઞાન’ માસિકના
આદક બની લાભ મેળવો. વા. સ. રા. ૧-૦-૦

કે. આદર્શ સમાજ કાર્યાલય,

રાહપુર અમદાવાદ

ગરબોની મવસમમાં શરખતોની ખપતનું તે શું પુણ્ય ?

આપે ત્યારે, આપણે-થેગક શરખતોના પ્રયોગો જોઈએ એ કહેવાની કમી સુરત નથી કે બનાવટી મુગંધીઓથી જનાવાના બધા શરખતોની ચાસણી એકજ પ્રકારની હોય છે. એક વેળા મોટા પ્રમાણમાં ચાસણી બનાવી લેા અને પછી થોડી થોડી છુંદી કરી, તેમાં જુદા મુગંધીઓ નાખેા નો તરહવાર શરખતો બનાવેા.

ચાસણી બનાવવાની રીત આ છે:-

સાકર ૩૦ રતલ, ઉકળતું પાણી ૭ કંવાઈ.

એક મોટા કણબાળા યા જોનેમત (એથ્યુમિનિયમ નદિ) ના પાસણને નુરે ચઢાવી ઉકળતા પાણીમાં થોડી થોડી કરી અધી માકર મેગલી, જયા લગી પુરેપૂરી એગલી ન. ત્ય ત્યાં લગી દલાવતા રહેા. પછી ચાર પાંચ મિનિટ લગી ઉકળતા હાઇ, સુતા પરથી ઉતારી લેા. તે ફંદી ન પડે ત્યાં લગી વામ-જુની ઉપર ઢાંકણ ઢાકવું ન જોઈએ. ચાસણી ફંદી પડે એટલે તૈયાર છે. તે ચાર ગેલન જેટલી થયે.

[હવે જુદા જુદા શરખતના પ્રયોગો જુઁએ.-

કેળાનું શરખત

ચાસણી ૧ ગેલન, સાઈટ્રીક એસિડ સોલ્યુશન ૧ ઓંસ, એમેન્સ બનાના ૧ ઓંસ

ચાસણીમાં એમેન્સ અને સાઈટ્રીક એસિડનું સોલ્યુશન ઉમેરી, ખુબ મિશ્ર કરી બાટલીમાં ભરી લેા.

(૧) એ સોલ્યુશન બનાવવાની રીત એ છે કે ૨ ભાગ પાણીમાં ૧ ભાગ સાઈટ્રીક એસિડ એગળાવી લેવું.

નારંગીનું શરખત

લીંકચર એસેન્સ ૧ ઓંસ, ગામ ની ૭ ઓંસ.

કાળી દરદાખનું શરખત

ચાસણી ૧ પાઈન્ટ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૨ પાઈન્ટ, સાઈટ્રીક એસિડ (મિથ્યુના ૨૫માં) ૧ ઓંસ, એમેન્સ એમિડેટ ૨ ઓંસ, પિક્કવિક કોલોનિયલ ૨ ડ્રામ, પ્રિઝરવેટિવ બપ પુરતું.

ચાસણીમાં પાણી મેગલી, પછી બાટલીની ઝીંએ ઉમેરેા.

સરદાણીનું શરખત

ચાસણી ૧ પાઈન્ટ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૨ પાઈન્ટ, સાઈટ્રીક એસિડ (મિથ્યુના ૨૫માં) ૧ ઓંસ, એમેન્સ એમિડેટ ૨ ઓંસ, પિક્કવિક કોલોનિયલ ૨ ડ્રામ, પ્રિઝરવેટિવ બપ પુરતું.

અનનસનું શરખત

ચાસણી ૧ પાઈન્ટ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૨ પાઈન્ટ, સાઈટ્રીક એસિડ (મિથ્યુના ૨૫માં) ૧ ઓંસ, એમેન્સ પાઇન એસેન્સ ૩ ડ્રામ, લીંકચર એસેન્સ ૧ ડ્રામ, પ્રિઝરવેટિવ બપ પુરતું.

કેરીનું શરખત

ચાસણી ૧ પાઈન્ટ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૨ પાઈન્ટ, સાઈટ્રીક એસિડ (મિથ્યુના ૨૫માં) ૧ ઓંસ, લીંકચર એસેન્સ ૪ ડ્રામ, લીંકચર કોલોનિયલ ૨ ડ્રામ, પ્રિઝરવેટિવ બપ પુરતું.

નારસપતિનું શરખત

ચાસણી ૧ પાઈન્ટ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૨ પાઈન્ટ, સાઈટ્રીક એસિડ (સોલ્યુશનના ૨૫માં) ૧ ઓંસ, એમેન્સ વેર ૩ ઓંસ, કેરેમલ ૨ ડ્રામ, પ્રિઝરવેટિવ બપ પુરતું.

[શરખતોના બીજા પ્રયોગો માટે 'કુમર' ના જુદા અને પડમા એકે પબ્લુ જોજી]

[એકદોળર ૧૯૩૮ના અંકથી આગળ]

ચાંદીના ઢાળના થોડાક વધુ મુકાબા આ રહ્યાં—

[૩]

(અ) ઉત્તમ સિલ્વર નાઇટ્રેટ ૨ ઓંસ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧ ક્યાર્ટ.

અને મેથરી ઓગળાવી લો. પછી—

(ખ) પોટાસિયમ સાયનાઇડ ૨ ઓંસ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૧ પાઇન્ટ

લઇ, એનેય ઓગળાવી લો. પછી આ મિશ્રણમાંથી થોડું થોડું સિલ્વર નાઇટ્રેટવાળા મિશ્રણમાં નાખતા જવ અને કાચના સળિયા વડે ખૂબ દબાવતા જવ. એથી સફેદ પદાર્થો પદાર્થો તળિયે ઠરેલો જશે ત્યાં સગી આ કિયા-મિશ્રણ 'અ' ઉમેરવાની કિયા-જરૂરી રાખે, જ્યાં સગી નવો સફેદ પદાર્થ તળિયે ઠરેલો બધ થઇ ન જાય. પછી તેને ઠરવા દઇ, ઉપરનું પ્રવાહી નિતારીને ફેંકી દો અને સાદું પાણી ઉમેરી, દબાવીને ફરી ઠરવા દો અને પાણું ઉપરું પાણી નિતારીને ફેંકી દો. આ પ્રમાણે ફરતીય વેળા ક્યાં પછી ઉવટે જની સહે તેટલું પાણી કાઢી નાખીને, બાકી રહેલા પેલા સફેદ નક્કર પદાર્થને પોટાસિયમ સાયનાઇડના મિશ્રણમાં ઓગળાવી લો (પોટાસિયમ સાયનાઇડના મિશ્રણનું પ્રમાણ

નક્કી નથી. પેલા સફેદ પદાર્થને ઓગળાવવા માટે પુરતું થઇ પડે તેટલું એ મિશ્રણ લેવું)

[૪]

(અ) સિલ્વર નાઇટ્રેટ ૪૫ રતલ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૪૫ ગેલન.

(ખ) પોટાસિયમ સાયનાઇડ ૩૦ રતલ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૩૦ ગેલન.

(ક) પોટાસિયમ સાયનાઇડનું મિશ્રણ: જોઇએ તેટલું

પ્રથમ મિશ્રણ 'અ' અને 'ખ' ભુલો ભુલો જનાવી, પછી મિશ્રણ 'અ'માં ઉપર મુજબ મિશ્રણ 'ખ' થોડું થોડું ઉમેરતા જવ અને દબાવતા જવ. ડુંકમાં, જ્યારે સફેદ પદાર્થ તળિયે જઇ ઠરેલો બંધ થાય કે પછી ઉપર લખ્યા મુજબ તેને પારવાર થોડા લઇ, ઉવટે ખપ પૂરતા મિશ્રણ 'ક'માં ઓગળાવી લો અને તેમાં પાંચ રતલ પોટાસિયમ સાયનાઇડ વધુ ઉમેરો કે મિશ્રણ ઉગદા ખરે.

આ મિશ્રણ ૧૫૦ ગેલન જેટલું થશે.

[૫]

(અ) ઓગળાવી ચાંદી ૧૦૦ ઓંસ, સુરા-ખારનો તેજાળ ૭ રતલ.

તેજાળમાં ચાંદીને ઓગળાવી લો અને પછી—

(ખ) પોટાસિયમ સાયનાઇડ ૬૧ ઓંસ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૩ થી ૪ ગેલન

—લઇ, મિશ્રણ 'અ'માં આ મિશ્રણ 'ખ' ત્યાં સગી થોડું થોડું ઉમેરતા રહો કે સફેદ પદાર્થ તળિયે જઇ ઠરેલો રહે. જ્યારે તેમ થયું બંધ થાય કે તેને ઠરવા દઇ, ઉપરનું પ્રવાહી કાઢી નાખી, સાદા પાણી વડે ફરી ફરી તેને થોડા ઉવટે—

(ક) પોટાસિયમ સાયનાઇડ ૬૨ ઓંસ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૫૫ પુરતું

—નું મિશ્રણ જનાવી, પેલા સફેદ પદાર્થને એ વડે ઓગળાવી લો. (એ લગભગ ૧૦૦ ગેલન થશે.)

[૧૬૭]

(૧) પોટાસિયમ સાયનાઇડ હળાકજ ઝેર છે. એને માનવ દાંતથી સ્પર્શવો ન જોઈએ. ચાપી-આપી લેવો-મુકવો નેહીએ અને દાંત પર રબરના ગોળ પહેરી રાખવા નેહીએ. વળી ઢાળના મિશ-ણમાંથી નીકળતી ઝેસ (વા વરાજ) માનવ સ્વાસ્થ્યમાં ન લેવાય તેની ખાસ કાળજી રાખવી જોઈએ, જનતા સગી આ મિશ્રણો જુલો ઉવામાં ચા થરમાં ચા ફુકાતમાં ચારીતી યાસે વાસણે રાખી જનાવવા કે નેથી તેની ઝેરી ઝેસ હવામાં બહાર નીકળી જાય.

[૬]

(અ) સાયનામઃ ઓફ પોટામિયમ ૦.૬
ટ્રાય રેનથ, કામેનિટ ઓફ મોઝ ૮ ઓંસ.
સાયનામઃ ઓફ મિનર ૫ ઓંસ. ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન.

આ યમે પ્લેનુ ટ્રાય-મિથન. એ મિથન
દ્વારા ટ્રાય મદાવા પડી, આમિતી ગ્રવક
અને ટાપટીય તરીકે નીચલા ખીન મિથનનો
ટ્રાય મદાવા છે.-

(બ) સાયનામઃ ઓફ પોટામિયમ ૪.૬
ટ્રાય ઓંસ, સાયનામઃ ઓફ સિલર ૧.૬
ઓંસ, ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન

[૭]

(અ) પોટાસિયમ સાયનામઃ ૧૨ ઓંસ.
સિલર સાયનામઃ ૧ ટ્રાય ઓંસ, ડિટ્રીફ
પાણી ૧ ગેલન

(બ) પોટાસિયમ સાયનામઃ ૧ ગ્રામ
સાયનામઃ ઓફ મિનર ૩ ટ્રાય ઓંસ.
ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન

મિથન જનાવરા તથા વાપનાની રીત
પ્રોથ નં. ૬ મુજબ

[૮]

આ મિથન એપુમિનિયમ ૫૦ આંદો
ટ્રાય મદાવા માટેનું આજ છે.-

સિલર નાઈટ્રેટ ૨ ઓંસ, પોટાસિયમ
સાયનામઃ ૪ ઓંસ, મોડિયમ ફોસ્ફેટ ૪
ઓંસ, ડિટ્રીફ પાણી ૧૦૦ ઓંસ

[૯]

સિલર સાયનામઃ ૩ ઓંસ, પોટાસિયમ
સાયનામઃ ૨ ઓંસ, ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન.

[૧૦]

સિલર સાયનામઃ ૧.૬ ઓંસ, પોટાસિયમ
સાયનામઃ ૧.૬ ઓંસ, ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન.

[૧૧]

આ પ્રોથ ત્રણ મિથન પદાર્થ છે અને
તે તાંજાની નીચે પર આંદોના ટ્રાય મદાવા
માટે ઉપયોગી છે:-

(અ) મોડિયમ સાયનામઃ ૬ ઓંસ.
આમ્મોનિયમ ઓફ મરક્યુરી ૩ ઓંસ.
ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન.

[૧૬-૮]

મિથન જનારી, તેમાં જે તે નીચે
એક એ એક માટે જોડી લેા. (આ મિથ-
નનો ટ્રાય મદાવા માટે વિજ્ઞાનક પ્રદ
વપરનો નથી; મિથનમાં માપ જે તે નીચે
જોડી લેતાં, ટ્રાય મદી તથા જે) પડી તરત-

(બ) મોડિયમ સાયનામઃ ૮ ઓંસ.
સિલર સાયનામઃ ૩ ઓંસ, ફોસ્ફેટ મોડ ૩
ઓંસ, ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન

-એના મિથનમાં (જે પરવાંચી જનારોને
નૈષાર સામ્યુ' જોઈએ) પેટી નીચ નથી
નિષગમર ટ્રાય મદાવા લેા અને જોડી લેવો-

[૧૩] મોડિયમ સાયનામઃ ૪.૬ ઓંસ,
સિલર સાયનામઃ ૩ ઓંસ, એમોનિયમ
કાર્બાઈડ ૩ ઓંસ, ડિટ્રીફ પાણી ૧ ગેલન

-નું મિથન જનારી, તેમાં પેટી (કિયા
ટ્રાયવા) નીચે નાંખી, નિષગમર ટ્રાય
મદાવી લેા. ટ્રાય ઉગા થતાં જે એ ટ્રાય
૫૫ ગ્રામનો કચો ટ્રાય ને, આ ટ્રાય ૫૫
મિથનમાં ૧ એમ કાર્બન આમ્મોનિયમ
કેમેરી દેવો

[૧૨]

અને દરે આ લેાન મિથન, આ પ્રદાર
ટ્રાય માટે છે. અતી રતિ એ જે ૩ પદમાં
આમાન્ય ટ્રાય મદાવા પડી આ મિથનની
ટ્રાય મદાવા. ટ્રાય કામનો થઈ તથા છે.

પ્રથમ એક જાટામાં ૧ પાંદડ મામાન્ય
ટ્રાય-મિથન લા. એમાં એવી ત્રણ એમ
જામ્મોનિયમ ઓફ કાર્બન કેમેરી, એ મિથનની
અર્થો મેલન પ્રવાદો સમાવે એવા પેટામાં અમ્બના
જાટામાં ભરી દો અને પડી તેમાં ત્રણ
પાંદડ ૧૦૦૦ મામાન્ય ટ્રાય-મિથન ૫.૬
કેમેરી, થોડીક મિનિટો લગી મિથનની અમ
દવાવા પડી ૨૪ કલાક લગી દરવા લે.
ત્યાર પડી ઉપરનું પ્રવાદો એમ જા ખીન
અમ્બમાં ફાટી જાય, તેમાં મિથન ૧૦૦ પેટા
નિષમ સાયનામઃ (પોટાસ ડિટ્રીફ પાણીમાં
આમ્મોનિયમ) મેલનો અને દરવા લેા.

આ મિથન ૨ ઓંસ નં. ૩૦ દેવા
આમાન્ય ટ્રાય મિથનમાં કેમેરી વાપરવું.

{ જાતના ટ્રાયનો વિષય આમ
{ મેનાના ટ્રાયનો વિષય આમ

(૨) કાર્બન જાટામાં ફાટી અમ્બના મદાવા
અતી રતિ એજા જાય પ્રવાદો છે.

આયુર્વેદિક કોડી

કાસુંદરાના બીજ ૮૦ તોલા, એકઘી દાણા ૨ તોલા, નયકલ ૩ તોલા, નવનિ ૩ તોલા, મુંઠ ૩ તોલા, કસર ૩ તોલા, લિંગ ૩ તોલા, તજ ૧ તોલા, કંકાલ ૧ તોલા.

પ્રથમ કાસુંદરાના બીજને સાફ કરી, ગાયના ધીમાં રોજી લેા અને પછી બાકીની દવાઓ સાથે મેળવી બારીક દળી લેા.

—નકાકારક હુનરો.

આયુર્વેદિક આહ

ગુલસીના મુકા પાંદડાં ૧ ભાગ, આંખાના કોમળ મુકા પાંદડાં ૧ ભાગ, પીપલાના મુકા પાંદડાં ૧ ભાગ, મછા ૧ ભાગ, કાઠી મરી ૧ ભાગ, એકઘી દાણા ૧ ભાગ, ઉપકસરીનાં મુકા ૧ ભાગ, કોડીકાની અંતર છાલ ૧ ભાગ. નાડી ભુજી કરી, આદ તરીકે વાપરવાળી ગ્રણ કરે છે.

—નકાકારક હુનરો.

કાનપુરી કાળી શાહી

મસ્તગી ૮ તોલા, તર્પેન્ડાઇન ૧ તોલા, કાજળ ૨ તોલા, ચપળા લાખ ૧૨ તોલા, દેશી મીણુ ૧૬ તોલા, ચરખી ૬ તોલા, ઉચ્ચ સાચુતી કાતરણુ ૧૨ તોલા.

એક વાસણમાં મીણુ અને ચરખી નાખી ચુસે ચલાવો. જ્યારે બેડ પીગથી જળ ત્યારે તેમાં મસ્તગી નાખો. પછી એ પીગથી જળ ત્યારે લાખ ઉમેરો અને તે પીગથી જળ તો સાચુતી કાતરણુ નાખો. થોડી વારમાંતેવ પીગથી જશે. હવે બીજા દ્વાય પર કાજળને તર્પેન્ડાઇનમાં મેળવી, છેવટે તેને ઉપકા પ્રશાદીમાં મિશ્ર કરો.

કિશમિશનો દહલેવો

કિશમિશ ૨૩ રતલ, ઘી ૬ રતલ, આંડ ૧ રતલ, પિસ્તા ૫ તોલા, બદામની મીજ ૧૦ તોલા, ન્હાની એકઘીના દાણા ૧ તોલા, પેલાં એક વાસણમાં આંડ નાખી, થોડું પાણી ઉમેરી, નિયમસર આસણી બનાવી લેા. પછી કિશમિશને ઘોષ, સાફ કરીને છુદી રાખેા અને એક વાસણમાં ધી નાખી, સુલા પર મુકા અને પછી તેમાં કિશમિશ નાખી ભુંછ લેા અને પછી આસણી ઉમેરી દહલેવો પકાવેા. પાછળથી પિસ્તા અને બદામને વારી તે પણુ ઉમેરા હો અને છેવટે દહલેવો તૈયાર થનાં એકઘી દાણાની ભુજી મેળવેા.

ખટખુચની છાલને ઉપયોગ

ખટખુચની છાલને સામાન્યતઃ નકાળી સમજા ફેડી દેવામાં આવે છે, પણ જો તેને મુકરીને વાડીને ભુજી બનાવી લેવાય તો ઘણા કામે આવી સકે છે. જો કાંઈ તરકારી વ. ચદતી (ગળતી) ન હોય તો તેમાં એક ચમચી આ ભુજી નાખતાં તે તરતજ ગળી જાય છે. વળી આ ભુજી લોટમાં નાખી, તેને મુંદવામાં આવે તો થોડી વારમાં ખમીર ચડે છે.

ખાંસીની ગાળીઓ

જેડીમધનો શીરો ૧ તોલા, મસ્તગી ૭ તોલા, કાઠી મરી ૩ તોલા, કાળા દરાખ પાંચ નંગ, બદામની મીજ ૩ નંગ.

કાળી દરાખના બીજ કાંડી નાખવા. પછી બંધી દવાઓને વાટો, સદજ પાણી મેળવી, જુતારના દાણા જેવડી ગોળીઓ બનાવી લેવી.

માત્રાઃ મ્હોટાઓને દિવસમાં ત્રણ વેળા જખે ગોળી. ન્હાનાઓને અર્ધી માત્રા.

છંદર-ભુકી

છંદરનું પીણું આવે છે, તેનાજ ગુણુ
ધરાયનાર ભુકી આ રીતે બની સકે છે:-

સુંદની ભુકી ૫૦ ઔંસ, કીમ ઔંસ
૧૧૨૨ ૬૦ ઔંસ, ખાંડની ભુકી ૯ ઔંસ,
લિંબુનું તેજ ૧ તોમો.

બધાને મેળવી, પાંચ પાંચ તોલાના
પડીકા બનાવો.

ગુલાબ-ભુકી

વરિયાલી ૩ તોમો, સુંદ ૩ તોલો, નમો-
તરનો ગર (છાલ કાઢ્યા પછીનો) ૧૩ તોલો,
ગુલાબ-ફુલ ૧૩ તોલા, સોનાપકી ૨૩ તોલા,
સંચલ ૩ તોલો, લાહોરી મોહું ૩ તોલો,
જવખાર ૩ તોલો, દરડે રજ ૧૩ તોલો,
કીમજ ૧૩ તોલો.

બધાને વાટી, વસ્ત્રગાળ ભુકી કરો.

ખોરાક: ૩ થી ૩ તોલો.

—એ બી. ગરીબ હરીમ.

તાવ મટાડનાર શરૂઆત

કરિયાણું ૨ તોલા, વરિયાલી ૨ તોલા,
બનકશા ૧ તોલો, જોડીમધ ૨ તોલા, એલચી
દાણા ૩ તોલો, લસણ ૧ તોલો, મેનામકી
૨ તોલા, આંકડાના ફુલ ૩ તોલો, ગુલાબ-
ફુલ ૨ તોલા, નિલોદર ૧ તોલો, શાદગીઝ
૩ તોલો, મહોટી એલચીના દાણા ૩ તોલો,
તજ ૨ તોલા, સુંદ ૩ તોલો, અજમે ૧
તોલો, ઝીઝું ૩ તોલો, કાળી મરી ૩ તોલો,
આમચી ૧૦ તોલા, ખાટા લિંબુ ૧૦ તોલા,
નારંગી નંગ ૫, સેવકળ નંગ ૫, દાડમ નંગ
પાંચ, પાણી તથા સાકર ૫૫ પુરતી.

દાડમની છાલ કાઢી નાખી, બીયાં પણુ
કાઢી નાખ્યા. પછી બાકીની બધી
નક્કર ચીજોને અર્ધકચરી વાટી લેવી તથા
આમચી, નારંગી, સેવકળ, તથા લિંબુના કટકા

કરી લેવા. પછી બધાનું વજન કરી, તેથી ૭ ગણું
પાણી લઇ, એક વાસણમાં મુકી વામણને
સુઝે ચઢાવો. જ્યારે પાણીનો ઘેટો લાગ ગળી
બધ ત્યારે સુવા પરથી નીચે ઉતારી દરવા
દઇ, પછી દાઘ વડે બધી દવાઓને મસળો,
પ્રાણીને વસ્ત્રગાળ કરી. લો અને તેના
વજનથી ત્રણ ગણી સાકર નાખી, ફરી વાર
સુઝે ચઢાવી, ધીમી આવે શરૂઆત જેવું થઈ
બનાવી લેજો.

ખોરાક: ૧ વર્ષના બાળકને ૩ થી ૧
ન્દાની ચમચી શરૂઆત, ૧ થી ૬ વર્ષના
બાળકને ૨ થી ૩ ન્દાની ચમચી શરૂઆત ૩
ઝેન કવિનાર્ધન સાથે, ૭ થી ૧૦ વર્ષના
બાળકને ૩ થી ૪ ન્દાની ચમચી શરૂઆત ૧૩
ઝેન કવિનાર્ધન સાથે, ૧૦ થી ૧૫ વર્ષના
છાંદરાને ૪ થી ૬ ન્દાની ચમચી શરૂઆત ૨
ઝેન કવિનાર્ધન સાથે, ૧૫ થી વધુ વર્ષના
માણસને ૪ થી ૬ ન્દાની ચમચી ચમકાવ ૩
ઝેન કવિનાર્ધન સાથે.

ઉપથી માત્રા દિવસમાં પાંચ ૭ વેળા,
દર ચાર કલાકે આપવી.

નોંધ: ૧ વર્ષના બાળકને તથા ૧૦૩
ડીથીથી વધુ તાવ હોય તો ત્યારે ફક્ત શરૂઆત
તજ આપવું: કવિનાર્ધન ગિરકુત આપવી
નહિ. (શરૂઆતમાં મુકરન જેટલું પાણી પીતી
વેળા મેળવી સકાશે)

—ડા. અબ્દુલવાહ મિસ્વી.

તાવની ગોળીઓ

ધતુરાના બીજ ૧ તોલો, સુંદ ૩ તોલો,
આવળનો સુંદર ૨ તોલો, ગજનચીની ૧ તોલો.
બધાને બારીક કરી, ચણા ઘંટડી ગોળીઓ
બનાવો અને તાવ આવવા પહેલા બખમે
ગોળીઓ આપો.

દંતમંજન

એક ૩ તોલા, કાકી મરી ૨ તોલા, કપુર
૧૩ તોલો.

પ્રવાદી સાથુ

કોસન ઘોર ૧ ન્દાનો
ગ્રાસ, પિંડુનો રસ ૧
ન્દાનો ગ્રાસ, સાકેન
વિન્દમર સાથુ મે
ગોડોઆ.

નાથુની જાગીત કાનરજી
કરી. કોસન ઘોર
અને પિંડુના રસમાં પ્રવાદી અજુનું વાસજી
મેળવે.

■

પેડુંન ગ્રાસ

પિપરમિન્ટ વિન્દમર ૮ રતી. અચરણનો
સવ ૭ રતી, કપુર ૧ તોલો, પુષ્કરિષ્ઠ
ઑઈલ ૧ તોલો, કોષરેષ તેલ ૪ તોલા.
મોદ મીઝુ રહે તોલા.

પંદણ પંદણ ૪ વરુએને એક ચીઝીમાં
નાખી, જુલ જાંબે કરી થોડી વાર મરૂમ
જલવાએ વા નાકમાં વા મુસાની પામે રહેવા
દો. એ પ્રવાદી થમ જમે. પહો મોદ મીઝુને
ઘોર જાથ પર પીગળાવી તેમાં કોષરેષ
ઉમેરી, ગ્રાસ પરથી નીચે ઉતારી. પેદ પ્રવાદી
ઉમેરી મિશ્ર કરે. ૨૬ પડતા કાજુ થા જમે.

■

મદાસી છીંકાળી

દિંમુજ વા મુન્દુર તંબાકુના પાંદડાંની
નસો કાઢી, મધ્યમ આંચે ત્યાં લગી મુકા
૨ પાંદડાને વાટતાં ચોરાવેટ રંજના થાવ. પહો
પાંદડાને જલદીથી વાટી નાખી, જેટલા બુધા
દોષ તેના પ્રમાણમાં ૩૦ જામ બુધાએ ૧
જામ મુતો મેગરી, પાંચિ ખરજમાં નાખી,
પેદું જ ગાવનું પી ઉમેરી, ખુજ પુટી તા.
પહો મુરુન દોષ તેથી સુખમીઆ મેળવે.

■

માલિશ-તેલ

માકડમણી ૧ તોલા, ટુડીનો ૬ તોલા.
લચબુ ૧ પોથી, તલનું તેલ ૨૦ તોલા.

તેલમાં જાંબી દવાઓ નાખી, ખુજ પાવો.
જપાદે અદરની દવાઓ જાડી જપા આંચે
ન્યારે તેલને મુકા પરથી નીચે ઉતારી, હાંડ
જાડીને માથી લો.

શરીરના જુદા જુદા ભાગના રસ પર
જવાદયા માલિશ કરવા માટે આ તેલ
ઉપયોગી છે.

■

વજાનની ઝાળીઆ

રેવંચીનીનો નીચો ૧ તોલો, મંચા
૧ તોલો.

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,
હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

દર મહિનાની ૧૫મી
તારીખે નિયમિત
પ્રસિદ્ધ થાય છે.

વ્યાયામ

વાર્ષિક લઘુગ્રંથ
દિવસ ૩૦.૫-૮-૦
પરદેશ પં ૧૩/૧૧/૦૧

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો તથા ખુલાસા માટે લખો—

અવસ્થાપક, 'વ્યાયામ' રાવપુરા, વડોદરા.

અરસપરસ અંધુત્વ વધારવો તે અમારો ધ્યેય છે.

ધી ઇસ્ટ ઍન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડ ડેવેલપમેન્ટ

કચ્છ-કાઠિયાવાડ ખાસ અંક

કદી બહાર પડેલ નથી તેવી અનેક હાકલો અને ફાટાઓ સાથેનો આ દળદાર ખાસ અંક કેાઈ ધર્મ, કેામ કે પક્ષના ભેદભાવ વિના આજ સુધીમાં 'કચ્છ અને કાઠિયાવાડ'માં દરેક દિશામાં શું પ્રગતિ થઈ છે, અને તેની પ્રગતિ દેશ પરદેશમાં શું કહ્યું છે તે ખતાવવા સાથે આર્થિક દ્રષ્ટિએ વ્યાપાર ઉદ્યોગમાં લપચોગી થઈ પડે તેવી ઘણી વિગતો ખાસ અનુભવ ધરાવતા બાહોસ અને નામાંકીત કાર્યકરોના લેખોમાં આવવાની હોઈ, હમેશા સાચવી રાખવા લાયક થશે. કીંમત રૂ. ૨.

જલદી નામ નોંધાવો

અગાઉથી ઓરડર મોકલનારને રૂ. ૧૧ (પોસ્ટેજ અલગ)
ઓરડર સાથે નાણાં મોકલનારને રૂ. ૧ (પોસ્ટેજ મફત)
દિલ્લિસ્તાન બહારના દેશો માટે રૂ. ૨ (અગાઉથી)
ડિરેક્ટરી વિભાગમાં છાપવાના રૂ. ૨ (અંક મફત)

તાંત્રી : લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ શાહ,

ગાંધીકોટ,

જાહેર ખખર માટે ઉત્તમ.

ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય !

કહેવન છે કે ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય જાય !

કહેવન ખરી હોય વા નહિ, પાછ પાછ કરી દરજન એકઠી થઈ સકે છે, એમાં મદને તો શક નથી.

પણ નેમ નથી થતું, તેનું કારણ શું છે, તે જાણો છો ? તે એ છે કે આપણે પાછ, પેસા, આના કે રૂપિયાની ખરી કીમત નથી સમજતા. જો આપણે એક પાછ,

પેસા કે આના વા રૂપિયાની ખરી કીમત જાણતા હોત તો ગરીબ ન રહેત.

રોજ એક પાછ, પેસા, બે પેસા, આનો, એ આના, ચાર આના, છ આના, આઠ આના. દસ આના, બાર આના કે રૂપિયો કમાવાય-વા પોતાના ખર્ચમાં કરકસર કરી જમાવાય તો એક મહિના, ત્રણ મહિના, છ મહિના અને વર્ષમાં કેટલી રકમ થાય છે, તે જુઓ:-

	[૧ માસ] રૂપિયા	[૩ માસ] રૂપિયા	[૬ માસ] રૂપિયા	[૧ વર્ષ] રૂપિયા
એક પાછ	૦-૨-૬	૦-૭-૭	૦-૧૫-૨	૧-૧૪-૫
એક પેસા	૦-૭-૬	૧-૬-૬	૨-૧૩-૬	૫-૧૧-૩
એક આનો	૧-૧૪-૦	૫-૧૧-૦	૧૧-૬-૦	૨૨-૧૩-૦
બે આના	૩-૧૨-૦	૧૧-૬-૦	૨૨-૧૨-૦	૪૫-૧૦-૦
ચાર આના	૭-૮-૦	૨૨-૧૨-૦	૪૫-૮-૦	૯૧-૪-૦
છ આના	૧૧-૪-૦	૩૪-૨-૦	૬૮-૪-૦	૧૩૬-૧૪-૦
આઠ આના	૧૫-૦-૦	૪૫-૮-૦	૯૧-૦-૦	૧૮૨-૮-૦
દસ આના	૧૮-૧૨-૦	૫૬-૧૪-૦	૧૧૩-૧૨-૦	૨૨૮-૨-૦
બાર આના	૨૨-૮-૦	૬૮-૪-૦	૧૩૬-૮-૦	૨૭૩-૧૨-૦
ચૌદ આના	૨૬-૪-૦	૭૯-૧૦-૦	૧૫૯-૪-૦	૩૧૯-૬-૦
એક રૂપિયો	૩૦-૦-૦	૮૧-૦-૦	૧૮૨-૦-૦	૩૬૫-૦-૦
બે રૂપિયા	૬૦-૦-૦	૧૮૨-૦-૦	૩૬૪-૦-૦	૭૩૦-૦-૦
ત્રણ રૂપિયા	૯૦-૦-૦	૨૭૩-૦-૦	૫૪૬-૦-૦	૧૦૬૫-૦-૦
ચાર રૂપિયા	૧૨૦-૦-૦	૩૬૪-૦-૦	૭૨૮-૦-૦	૧૪૬૦-૦-૦
પાંચ રૂપિયા	૧૫૦-૦-૦	૪૫૫-૦-૦	૯૧૦-૦-૦	૧૮૨૫-૦-૦
દસ રૂપિયા	૩૦૦-૦-૦	૯૧૦-૦-૦	૧૮૨૦-૦-૦	૩૬૫૦-૦-૦

હુ ક્યાં ત્યારે. પાછ કમાવો વા જમાવો અને તમે વર્ષ દરારે રૂ. ૧-૧૪-૫ મેળવશો. પેસા કમાવો કે જમાવો અને તમે રૂ. ૫-૧૧-૩ ના વર્ષ દિને માસિક થશો. ચાર આના કમાવો વા જમાવો અને બાર મહિના પાંચનાં તમારી કને રૂ. ૯૧-૪-૦ ની પુંછ થઈ રહેશે.

ચિચાર તો કરો. પેસા પાન, ચાદ કે બીજાના તમારો ખર્ચ જો તમે જમાવો તો વર્ષ દિને કેટલી રકમ એકઠી થાય ! સિધારે

કુંકની મુઠી હો તો બાર મહિને કેટલી રકમ જમાવી સકો ?

અને વળી વિચારો તો ખરા કે રોજ સદજ વધુ મિદનત કરો, સદજ વધુ તકલીફ ઉઠાવો અને બે ચાર કે છ આના વધુ કમાવો તો વર્ષ દિને રૂ. ૪૫-૧૦-૦ વા ૯૧-૪-૦ વા ૧૩૬-૧૪-૦ વધુ આવે, તે તમને કેટલો યાજા કરે ?

હા, વાર રાખો. ટીપે ટીપે સરોવર ભરાયું

“કમર” : અંક ૧૦૧મે -

હોય કે ન પણ હોય, પાછ પાછ, વેમો વેમો
અને આતો આતો કરી દવણ મેળવાય છે.
આજે જેમને તમે કમોપનિ જુઓ છે, તેમાંના
લગભગ દરેક કંઈ કલાક એ કલાક, દિવસ
એ દિવસ પા મહિના એ મહિનામાં લખખનિ
નથી થયા. તેમણે-અને તેમણે નદિ તો
તેમના વડીલોએ-પોં સંગી અજુથક મિદનન
કરી છે, તેનું આ સુદર પરિણામ જોયું છે.
તમેય મિદનત કરશો, કમાઓ અને બચાવતા
રહેશો નો અરૂર એક દિને દવણનમંદોળી
યાનીમાં તમારું નામ આવશે

લાસરિયાઓનો બહિષ્કાર કરો

ધણાકોને પોતાનું દેવું ચુકવવામા આગમ
કરવાની એક પ્રકારની રેવ હોય છે. એવાઓ
પોતાનું દેવું આપી નથી સરતા, એમ નથી
હોતું; આપવાની નીચપણ પણ ત્યાં છે ખરી
જતાં એક રેવ નરીકે બેદરકાર ન્દે છે.

એવાઓ માટે ડેટ્રામટ(અમેરીકા)ના મુખ્ય
રોડ-મેનેજરોએ પાંચ ૭ વર્ષ ૫૨ બંગા
યમાં એક નિવમ ઘડ્યો હતો કે જંગી સાઠ
દિવસમાં પૈસા ચુકવવામા નિષ્ફળ રદય તેમને
કામ પણ મોટે ઉધાર માય નજર આવશે.

પાંચ વર્ષના અમલ પછી એ નિવમ
સાફ્ય સખિત થયો છે. આપણે ત્યાં જુદા
જુદા વેપારી-મંડળો એવી કાંઈ નિવમ પડે
તો મારું. વેપારી મંડળો કામે ન વળે તો
એ પાંચ વેપારીઓ એકઠા થઈ, તેમને ફર્ડ
પડે કે આવો નિવમ કરે અને પછી તેની
ઉપર બધા અમલ કરે છે વા નાદિ તેની
તકેદારી રાખે.

લાસરિયાઓને કાંઈ ઉધાર નદિ આપે
તો તેઓ આપોઆપ કેશણે આવશે અને
અટકાઈ પૈસા ચુકવતા થઈ જશે.

અધુન લણતર

નિષ્ફળતાના અનેક કારણોમાંનું એક
અધુન લણતર પણ છે.

એક કસાઈ જોસન કાપવાની કપા ને
શીખ્યો હોય પણ ગ્રાહકોને રાત્રી કેપ કરવા,
તે જણતો ન હોય તો નિષ્ફળ નીવડે

એક લઈવાઈ પાંડે રોડી બનાવવાના
બેદ જાણી સકતો હોય, પણ મલ અપાવવાની
રીત જાણતો ન હોય તો નિષ્ફળ ના ને ?

એક વેપારી માણની ખરીદી કરવાની
રીત તો જાણતો હોય પણ વેચવાની પદ્ધતિની
અજ્ઞાત હોય તો નિષ્ફળ નીવડે એમા નવરત્ન
છે ખરી ?

હા, અધુન લણતર નકામું છે; પૂરું
જાણે અને સમજે.

ખોટા બદાના

ધણા વેપારીઓ ખોટા બદાના કાઢ્ય
ટેવામ મથા હોય છે. કામ પણ દાખલામા
તેમને પોતાની જાણ પા પોતાના માવની
આપી નથી દેખાતી; દેખાય છે તો પણ તેમના
માનવા ના પાડે છે અને ખોટા બદાના
કોટે છે.

આમા ખોટા બદાના કાઢવાનો તેમનાં
દેવું પગી વેળા પોતાની પ્રતિષ્ઠા જાળવવાનો
વા પોતાના સ્વામિમાનો નીતે નદિ પડ્યા
દેવાનો દોષ છે, પણ અરેબર નો તેઓ
પોતાની જે કુટેવથી પોતાનો મોજનો ખોટા
અને સ્વામિમાન મુમાયોર રદય છે. ખોટા
બદાના કાઢનાર વેતરિને માદકો બાદના નો
નથીજ, પણ પછી તો તેની ખરી ચાનો પડ
પણ સંકાગીત અને છે.

ખોટા બદાના કાઢવા ઈંટી દો. જુન
દોષ તે કુણો એમાર મોટાત છે, અટકાવ
છે અને એમ છે કુશળાની રાજ-રિયા પણ.

માણવ વેચાણ મોટા પ્રમાણમાં કરવો માટે

જાહેર ખર્ચા સર્વોત્તમ સાધન છે.

સાહસિક વેપારીઓને ખુશખબર

સુખસિદ્ધ માસિકોમાં અને સાપ્તાહિકોમાં

સરતા ભાવે જાહેર ખર્ચા

છપાવવા આજેજ લખો:—

વ્યવસ્થાપક, શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા

પોસ્ટ સીનુગરા. (અંતર-૬૨૭)

જે રૂપિયાની કિંમતનું વિવિધ હુન્તરોથી ભરપૂર

પુસ્તક મફત ભેટ મેળવો!

‘ખંડાકારક હુન્તરો’ સાથે ખીતમાં છપવા માટે લેખો અને પ્રયોગો લખી મોકલો.

વેપાર, રોજગાર, કારીગરી અને સ્વાધ્યયના પૈસા કમાવાની તરફ વ્યવહાર લેખો.

હુન્તર, ઉદ્યોગ, વેપાર, વેતક અને ઘરગથ્થુ ઉપયોગી વસ્તુઓ જાનાવવાની સાચી માહિતીના પ્રમાણસર પ્રયોગો.

ફળઝાટો, કિંમતી ઝાટો અને પાકોનાં વાવેતરો વિષે ઉપજા ખર્ચના આંકડાઓ સાથે અનુભવસિદ્ધ લેખો.

કિંમતી, ઉપયોગી અને ગુણકારક વનસ્પતિઓનાં તેલ, ચાતર, અર્ક, સત્ત, સરકા, ચુકવણી, શરંગત, મુરખા, ચટણી, અઘાણું વિગેરે ઉપયોગી વસ્તુઓ જાનાવવાની સાચી માહિતીના પ્રમાણસર વિગતવાર લેખો.

ઘોડી કિંમતનાં નાનાં હાથેય યોગી આવડતા ઉદ્યોગોની જાણવાને માટે સંપૂર્ણ માહિતી.

તમોએ લખી મોકલેલ એક પણ લેખ કે પ્રયોગ આ પુસ્તકમાં છપાશે તો તેની એક નકલ તમને ઘેર જોઈ મફત બેટ મળશે. વધુ નકલો જોઈતી હશે તો પોણી કિંમતે વેગાતી મળશે. ટપાલ ખર્ચ ‘દુલ્લ’.

તે ઉપરાંત તે લેખકને આ પુસ્તકમાં દુકી જાહેર ખર્ચા છપાવવી હશે તો મફત છપાશે!

આ પુસ્તકમાં તમારી જાહેર ખર્ચા મફત છપાવી વેપાર વધારો.

વ્યવસ્થાપક: શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા, પોસ્ટ સીનુગરા, (અંતર-૬૨૭)

અહિરાતો તે અંગત હોઈ સકે?

હા, કેટલાક પ્રકારની અહિરાતો અંગત પ્રકારની ન હોવા છતાં, અંગત અહિરાતો તરીકે આપવામાં આવે છે. કારણ કે, માનવ સ્વભાવ જિજ્ઞાસાથી ભરપૂર હોઈ, સામાન્ય અહિરાતોને મુકાબલે અંગત અહિરાતોને લોકો વધુ વાંચે છે. પારકાની પંચાત યા ભેદ અરમો જાણવાની માનવ કૃત્રુદયતા, એજ આની અહિરાતોને અદ્યુન રીતે સફળ ચલાવે છે.

અંગત વિભાગની અહિરાતો—*Personal Column Advertisements*—નો ખર્ચ, ખીછ અહિરાતોને મુકાબલે વધુ હોય છે એ ખરું, પણ તેના સફળ પરિણામો જોવા તે વધુ પડતો નથીજ.

વાંચકો પ્રશ્નો: આખિરે અંગત અહિરાતો હોય છે કેવી?

સવાસનો જવાબ આપવાને બદલે, થોડાક મય પર એક અણૂિતા પત્રમાં છપાવથી અહિરાતોના ચાર પાત્ર નમૂનાજ આપીશ. આ રહ્યા તે:—

LOST OVERBOARD

FROM Imperial Airways plane "Capricorn" between Karachi and Delhi, a suitcase containing a jewel case, a diamond tiara and Rs. 1,075 in notes. Will the finder please return, without delay, the tin of W. P. V. Cigarettes, from the left hand compartment?

કેરી ઉદ્ધારના! જવેરાત અને પૈસા ગુમાયા તેની ચિંતા નથી. ચિંતા છે, તો પોતાની સિગારેટોની?

આ રહ્યો ખીજો નમૂનો:

MISSING

FROM the advertiser's flat in Warden Road, his wife Will the finder please encourage her to return the tin of W. P. V. Cigarettes, which she took from her husband's desk?

ખૂબ! પતિ બહેન જાય, સિગારેટો ન જાય!

અને આ ત્રીજો—

LATE NEW YEAR'S RESOLUTION

IRENE, I promise not to smoke anything except W. P. V. Cigarettes—They are easier to get on with than you anyway.—JIMMY.

અને સિગારેટ—ચોરીના આ જોનમુન જવાબ તો જુઓ:—

COCKTAIL PARTY

JIMMY, I do hope you'll forgive me for using that tin of 50 W. P. V. Cigarettes for my party. Dad is genuinely disappointed. There's no hope for you yet. IRENE.

અને કટિપત્ર મિ. જિમ્મી ખાંડયા જાય એવા કંઈ હોઈ સકે ખરા? તેમની મઆશી—કટિપત્ર તો ખરીજ—આ રહી:—

AN APOLOGY

IRENE: Don't apologise for your thieving friends' good taste. But why can't they buy their own W. P. V. Cigarettes? JIMMY.

તેમજ ખીછ બધી અહિરાતો સિગારેટોની છે; ગુમ થયેલા માલની યા ખીજા બનાવોની બધી વિચિત્રતા કેવળ તો બતાવેલી છે.

(૧) કહ્યા વિના કહી સકારો કે આ

કેવી અસરકર્તા. દેખાને કેવળ અંગત
આદિરાનો જે એટલે એ કમ્પનીએ એવી પાંચ
પંદર નદિ, પચાસ-સાઠ આદિરાનો તૈવાર
કનારી જે અને દરરોજ નદી નદી આદિરાન
આપે જાય છે.

૩

અંગત આદિરાનો કેવળ સિગારેટના પાંચ
માટેજ ઉપયોગી છે, એમ નથી. સિગારેટ
સિવા ખીન્ન ડગ્ગનજે પ્રકારના માલ માટે-
એમ કદો કે માનવ ઉપયોગી દરેક ચીજના
માલ માટે-અધમેટી છે. સિગારેટો હોય પણ
ચિરુટ કે તંનાક, આમ પદાર્થો હોય કે દવાઓ,
કપડાં હોય કે ટોપી વા છુટ, પુસ્તકો હોય
વા સિનેમા ફિલ્મો-દરેક, માટે અધમેટી,
અસરકારક અને સફળ અંગત આદિરાનો જાણી
સકાય છે.

અંગત આદિરાનો એટલે અંગત અપીલ.
તે એવાજ મોકળાપણે જાણી નેહીએ, જેવા
મોકળાપણે જે મિત્રો અસપર્શને લખે છે;
પતિ પતિને એક બીજાને કહે છે. જ્યાં તેમાં
શબ્દ-આડંબર આવ્યો કે આદિરાન કૃત્રિમ
ધમ્મ ગમ્મ, તેની સફળતા એટલી યશ્ન ગમ્મ.

પોતાના સાધને પોતે ઓળખે!

વેપારીઓ ક્યારેક ઉતાવળમાં, વગર
જિયારો કેયું કાચું કાપે છે, તેના નીચે
રમુછ નમુના એક અંગ્રેજી પત્રમાંથી ઉતારી
લીધે છે:

‘વેપારી-નદિ’ સદિય! હું કાઠ કોચી
એક મેના નદી-મુદ્દા દ્વારા સમા બાઈનીય
એક નદિ.

આદક-પાઈ ત્વારે. પાનુ મેરાક, તમારા
બાઈને મદારા કરવાં પધારે તમેજ, ઓળખો.
એ દેખીતું છે!

કમાવાનો કે ગુમાવાનો સમય?

દુનામાં એક મદાન લગાઈ આવી રહી
છે. આજે નદિ તો કાઠે, કાઠે નદિ તો
પરમે તે આવશેજ આવશે.

લગાઈની વાત વેપારીઓ માટે ધણી
ચિંતાજનક હોય છે. ક્યારેક વધુ કમાણી
થાય છે અને ક્યારેક તળિયાઝાદક નુકસાન.

આવતી લગાઈ દરમ્યાન તમે કમાવા
મળે છે વા ગુમાવવા?

લગાઈ દ્વારા કમાણી થતી નથી; બે થાય
છે તો માત્ર ગણતરીના તકસાધુઓને. ઉપાર
અને દારૂગોળો ગનાવનારાઓનેજ. બાકીના
વેપારીઓને જે કમાણી થાય છે, તેવું સોડું
કરણુ લગાઈ નથી હોતી, પરંતુ માલની બંધ
થતી આવત હોય છે વા માલની વધેલા ભાવ.

આવતી લગાઈ દરમ્યાન પણ એવું થઈ
થઈ શકે. કેટલાય પરંતુ માલની આવત
બંધ થશે. કેટલાયના ભાવ રપ થી ૫૦ ટકા
વધી જશે. કેટલાય માલની દેશમાંથી બહાર
નિકાસ તથા સકર્તા, કરતી પણ થશે.

કમાવું સૌથી તો વિચાર અને ગણતરીઓ
મળે. કમા માલના બારામાં શું થશે, તે નક્કી
કરો અને પછી કમાવવાની પદ્ધતિ હાથ
કરો. જે માલ મેંથી થવાનો સંભવ હોય તે
આજથી સમઢી રાખો. જે માલ સરતો થવાની
ધારણા હોય તેને ઝડપટ વેચતા જાઓ.
વેપારી કુનદ વાપરો તો કમાઈ સકશો. હાથ
પર હાથ રાખી મેસી રહેશો તો ગુમાવશો.

જેકુતલાદ્યોત્થા બાગબગીચાવાળાઓ

‘વિલાયતી ખાતરનો કટો હરિક’

હાડકાવું ખાતર:-સર્વોત્તમ કૃષ્ણ

સૌથી સરવું. જમીનને કસદાર. જતાંની

પાકમાં પૂરુજી વધારો કરનાર રહેશે

ખાતર છે. તે સીધાજ દરેક કિમતી પાવે-

તરો માટેનાં અકમીર મીઠાં માટે ખખે.

મેસર્સ તલાટી એન્ડ સન્સ,

ઉભાણ (વાયા નદીઆદ)

શિયાળાની મવસમ એટલે તનદુરસ્તી મેળવવાનો સમય

— એને માટેની પાંચ ઉપયોગી દવાઓ —

[૧]

અરકે મા-ઉલ-લહમ અંબરી

ખાસુલખાસ તુયુરી

શિયાળાની મોસમ માટે ખાસ ઉપયોગી

ચીઝ હોઈ, એના સેવનથી અશક્તિ દુર થઈ,

ખુરેલી, ખરેલી શક્તિ પાછી આવે છે.

સ્વાદિષ્ટ હોઈ થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી વધારે

અસર દેખાડે છે.

કીમત મેળી બાટલી ૧ ના રૂ. ૩-૦-૦

[૨]

અરકે મા-ઉલ-લહમ અંબરી ખાસુલ

ખાસ તુયુરી દો આતિશાહ

આ મા-ઉલ-લહમ નાં ૧ થી બમણુ

અસરકારક હોઈ ખાસ વાપરવા જેવી વસ્તુ છે.

કીમત બાટલી ૧ ના રૂ. ૫-૦-૦

[૩]

હુખુમે કુખીર

સરદીની મવસમમાં ઉપયોગ કરવા લાયક,
ધાતુ વધારી, ઘટ વીર્ય બતાવી, ખરી અને
કાયમની શક્તિ ટકાવનાર આ પાક અમારા
દવાખાનોમાં જાતી દેખદેખ હેઠળ જાતું હોઈ
વાપરવાની જલામજુ છે.

કીમત નં. ૧ તોલા ૧ ના છ આના

„ નં. ૨ „ ૧ ના આર આના

[૪]

હુખુમે મુસક્કિને ખાસ યા

દાફુએ એદતિલામ

અમારી આ મશહુર ગોલીઓ વિશે એટ-
લું જ જણાવવાનું જસ થશે કે જેમનું વીર્ય
પાતળું પડી ગયું હોય, શરીર તરબૂત મેદુરો
શીકા નિસ્તેજ થઈ ગયો હોય તેમને માટે
અશિર્વાદ સમાન છે.

કીમત બાર ગોલીના બાર આના

[૫]

હુખુમે મુકવિયએ મુમસિફ

અમારી આ મશહુર ગોલીઓ કોઈ પણ

રીતે તુકસાત ન કરતાં તાકાત વધારે છે અને

ધાતુને પુટી આપી કુદરતી ટકાવ કરે છે.

કીમત બાર ગોલીનો રૂ. ૧-૮-૦

વધુ જાણવા માટે મોટું ઘર ઉપયોગી ૧૫૦ પાનાનું સ્વપચ સવા બે આનાની દીકીટગીટી મંગારી લો.

લખો:—મેનેજર,

દવાખાના મુઈને સિહત, (રજીસ્ટર્ડ) નં. ૧૩, રાણીનામાળ-ચુરત.

સફળ વેચાણકાર

તે સફળ વેચાણકાર-જે મોટા મોટા અને કામગીરી ઝાંડેલા મેળવવા સક્તિમાન થાય છે-તેના ભેદ શા છે? અમેરિકન ગિઝ-નેસ” પત્રના એક તંત્રી મિ. બુચેન વ્હીટમેર કહે છે કે:

૧-તે પોતાના માલક કને જવા પહેલાં તેને વિશે કંઈક એવું નવું કરે અને જાણી લે છે, જે તેનો દરીદ્ર વેચાણકાર નથી જાણતો.

૨-તેનો માલક, તેને ઝાંડે: આપવાથી કેવી રીતે નફો મેળવે છે, તે જાણવાની તે ખાસ મિહનત કરે છે.

૩-આ નવા માલક જેવાજ ખીજા જુના માલકે, તેની સાથે વેપાર-સંબંધ બાંધી, કેવી રીતે અને કેવો ફાયદો મેળવે, તેની વિગતો તે દરદરેશ મેળવી રાખે છે.

૪-માલક મોટા ઝાંડે આપવા પુરતો પૈસાદાર છે એ નહિ તે, તે પહેલાં જાણી લે છે અને પછી પોતાની વાત-ચીત તે દબે કરે છે.

૫-તેના જુના માલકોમાંના કેટલા આ નવા માલકના મિત્રો છે અને કેટલાને ભેદ મેળવે છે, તેની વિગતો દરેક તૈયાર રાખે છે.

૬-પોતાના માલકની વય, કેળવણી, કુટુંબી દાક્ષતા, વેપારનો પ્રતિભાસ, કસબ, લેખ, રમત મમત વગેરે સર્વક વ. વ. વિશે માહિતી મેળવી લે છે.

૭-માલકને કંઈ ચીજની ખાસ ગરજ છે, તેની ચેકકસ ખાતમી મેળવવા તે ખાસ પ્રયત્ન કરે છે અને પછી માલકને જાણી ચીજ વેચવાનો પ્રયાસ કરે છે.

૮-દરેક જુના આ નવા માલકને, દરેક મુકાબત વેળા એકાદ વ્યવહાર, સૂચના યા ઉપયોગી ખાતમી આપવાને તે કદીથી ચૂકતો નથી.

૯-માલકને તે કદીથી ધસાયલા વા વપરાયલા નમુના, કાચાવાલા પત્રો યા સર્ટિફિકેટો જતાવતો નથી-જે જતાવે છે, તે તરત નવી દાક્ષતમાંજ ફાય તેની કાળજી રાખે છે.

૧૦-તે માલકની કીમતની વાત ત્યાં લગી નથી કરેલો, જ્યાં લગી માલકને માલકની ઉચ્ચતા વિશે પુરતી સમજણ આપી ન શકે.

૧૧-તે રાજકારણ, જાણના વાતાવરણ, મજદૂર ચળવળ યા ખીજા વિચારદરપદ બાજબીની ચર્ચામાં ઉતરવાની દક્ષમુખ ચિદરે-દરે-દરેશ નાજ પાડે છે-પોતાના મતનો પ્રચાર કરવાની ઉત્કંઠા દેખાડતો નથી.

૧૨-તે પોતાના દરીદ્ર વેચાણકાર વિશે કાંઈ પણ પ્રકારની ચર્ચામાં ઉતરતો નથી, તેને વિશે ખાતમીઓ આપતો કે મર્યાદાઓ નથી.

માસિકોમાં ઝાહિરાત કરો.

દૈનિક અને સાપ્તાહિક પત્રોને મુકાબલે માસિકોની ઝાહિરાતની કીમત વધુ હોય છે.

દૈનિક પત્રનું જીવન ૨૪ કલાકનું છે; અઢવાડિયનું ૭ દિનનું પરંતુ માસિકનું જીવન ૩૦ દિન ઉપરાંત જોઈ લેવાનું છે; માસિકોની વાર્ષિક ફાજલ મનાવાય છે અને તે વર્ષો લગી કાલમ રહે છે, તેથી.

માસિકોમાં ઝાહિરાત આપે: તે વધુ લાભકર્તા થશે-જે કે તે લાભ ધીમે ધીમે ધીમે મળશે, તરતજ નહિ મળે.

દિલરોઝ [૨૯૨૨૬]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થના મુમકાઓ. નાના મોટા જખો, ખરજી, દરાજ, ગંજખા, નાસુર, ભગંદર, કંદમાળ, રસોલી, દરસ, મસા, પેગ વગેરે પર એક અકસીરતું કામ આપે છે. બ્લાડકાષ વિના રોગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ મુઠ્ઠાં રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી ઝુરેર રાખવી જોઈએ. ધામાથી નીકળતું લોપી તરત બંધ કરવામાં આવે છે.

કીમત: નાની બાટલીના એક રૂપિયા મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકીંગ પોસ્ટેજ છુટું).

મુંબઈ મેડિકાલના સોસ એજન્ટ—

કાગદી ખુદસલાઈ રહેમાનભાઈ,
૧. કાલુપુર ટાવર પાસે—અહમદાબાદ

[મુંબઈમાં મરિજદ બંદર રોડ, ૮૦-વી. રીવર એન્કની પાસે કાગદી રહેમાઈ રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

“મુનાદી”નું બોલતું અડનાડિક—મુસ્લિમોનું આદર્શ આખમાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમને	અ આપને—
ખરી રીતે દારે છે;	ખનાવોથી આખમર કરે છે;
એ કાઢથી	અને આમેવાન
ખોટી રીતે દારાણું નથી.	ખનાવગીરથી ખમરદાર ખનાવે છે.

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે.

પાંચ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક સુખાલિક હુકમાર હેઠા પાડ્યા છે.

એના મનદર સજ્જીમી ફેર, અફેર આફે એલેઝ વગરુ મરે, જાળકા મારે એનું ખાસ પાનું, દીની તઅલીમ મારે એને ફતાવા પેજ, એની તમીઆઝાદક દિમચરપ કીસઓ,

એના નિડર દરેક અમરેઓ એ, એની ફેટવીક ખુદસીમ્પને છે.

વિનિતિ	લયાજમ	કાલુ
તમુનો મદત મંગાવો શ્રાદ્ધ ખતો	રહેશ—ચાર રૂપીઆ ખર્ચા—પાંચ રૂપીઆ પરદેશ—છ રૂપીઆ	ભાગા તાલાખ રોડ, સુરત.

ટ્રેડીઆમ:—Islam Bros. ટ્રેડીશનનં. ૪૨૬.

આઝાદ હોઝિયરી

અરેશી મુડી અને વ્યવસ્થાથી ચાલતી શ્રી ગુજરાત હોઝિયરી મીલમાં અનેક ગંજકારક, મોત, રહેદર, કાદ, પુત્ર ઓવર, મફતર, અચ્ચાની વર્મી, વિગેરે વાપરે. મુતર તથા ઉનનો માત્ર એક તથા સાદો ડીઝાઇનમાં બને છે, અને પરદેશી માનવી નરિકાર્થ કરી સકે છે. બાવ ધણુજ કીશવત. માત્ર ખરીદતી વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ જોગો. [અમારા કારખાનામાં છત્રીઓ પણ બને છે]

બ્લાડકાષના એડિશ પર પરતું ધ્યાન આપી રસીદ એન્ક મારકને કે વી પી. ચી રવાના કરવામાં આવે છે.

સોસ એજન્ટ—અહમદાબાદ અધિકારી હેડ ઓફીસ:—૨, કાલુપુર, અમદાવાદ બ્રાચ:—૨, લુમ્મા મરિજદ સામે, અમદાવાદ

એફ. એસ. પારેખ હુનરશાળા

[સોની ફરીયા—મુરત.]

મુરતની મ્યુનિસિપાલિટી દરેકે આજની આ હુનરશાળા ૧૮૬૨-૬૩માં સ્થપાઈ દોષ. ૭૬ વર્ષની સદગ કાર્યિદિ ધરાવે છે. એમાં જુદા જુદા સાન આઠ શિક્ષણ વર્ગો છે, જે એક વર્ષથી લઈને ત્રણ વર્ષ લગીના અભ્યાસક્રમો ધરાવે છે. સત્ ૬૨ વર્ષે એ છે: મુલ્ય સત જુનથી શરૂ થઈ, નવેમ્બરમાં ખસાસ થાય છે અને ખીલું મત ડિસેમ્બરમાં શરૂ થઈ, જે મદિનામાં ખસાસ થાય છે દાખલ થયા છત્તના નવા વિદ્યાર્થીઓએ ૧૪મી જુન પહેલાં ખાપેલા ફોર્મ પર અરજીઓ કરી નેમ્બે.

શિક્ષણ-આપા અંગ્રેજી અને મુજરાતી છે. માસિક રૂપિયા જે થી છ લગીની ૨૦ શિષ્યવૃત્તિઓ મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી નામના વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવે છે એ સિવા માસિક રૂપિયા સાઠા જની સાન શિષ્યવૃત્તિઓ, મુરત જિલ્લાના વનની મરીય વિદ્યાર્થીઓના જિલ્લા શેક્સ ઓડ તરફથી અપાય છે. વળી સરકારી ખાના તરફથી માસિક રૂપિયા ૫૬ રતી, એક વર્ષ માટેની જે શિષ્યવૃત્તિઓ પખ તેને લાઇફ હોય એવા વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવે છે.

શિક્ષણ-વર્ગોની વિગત આ રહી.—

૧-ઉચ્ચ યાંત્રિક એન્જિનિયરીંગ-અભ્યાસની મુદત ત્રણ વર્ષની છે વિજ્ઞાનિક તાર-ફિટીંગ કામ પણ એમાં શીખવાય છે. સત ફીડ શી રૂપિયા અગિયાર છે. ફિટીંગ લેએ રૂપિયા સાત જુદા આપના પડે છે. દાખલ થયા છત્તનારની વય ૧૫ વર્ષથી ઓછી દોની એમ્બે નાદિ અને લેજ-ને મુક રાતી જાણતો હોય તો-ઓછામાં ઓછા અંગ્રેજી ૭૬ ધોરણ લગીનું શિક્ષણ મેળવું હોવું ન્તેમ્બે. (મુરત મુજરાતીએ ૭૬ અંગ્રેજી ધોરણની

પરિક્ષામાં કાગ્યાખી મેળવી દોની ઝરૂરી જે પ્રથમ પમ્બગી, એલક, મેટ્રિક પાસ થયલા મા અંગ્રેજી સાન ધોરણ લગી જાણેલા વિદ્યાર્થીઓને અપાયે.

આ શિક્ષણમાં સફળ થનાર જે સરકારી

ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

તમારી શિક્ષણ-પરિક્ષા થઈ ગઈ પરિણામ શું આવ્યું? દવે તમે શું કરવા ધારો છો? આજની બેકારી વધારનારી ફેળવણી પ્રધિનિધી તમે કંદાળ્યા છે, નાદિ વાર? દમરો ર્પીવા ખર્ચા, ઝિન્દગીના કિતમોનમ ર્પીં મુમારી, જાણેલા બેકાર ધરાવું તમને પમદ છે વા થોડા ખર્ચે જમ્બરીની હુનરી તખતીમ લેરી નિદાનર સમને જાડ

હુનરી તખતીમ લેરા માટે શું કરશો? કઈ કાલન પસંદ કરશો? સળાઓ ક્યાં છે? તેમના સત કપારે શરૂ થાય છે? શી ફેટલી અને અભ્યાસક્રમનો સમય ફેટલો છે? એ બધું જાણવા માટે—

ઔદ્યોગિક શિક્ષણનો ભોમિયો

ની લેખમાળા વાંચ. તમારી એજ એકઠી માર્ગદર્શિકા છે.

લગભગ ૧૦૦ વિષયો-સેક્ટરો શાળાઓ [પૂરા સંખ્દ ૩૫ હરનામાં]

કીમત ૩૫ અંકોની: રૂ. ૬-૮૨-૦
વખે-કમર ઓફીસ ઓનરમ્બે, મુરત.

સર્ટિફિકેટ (૧) ઉચ્ચ પંક્તિની યાંત્રિક એન્જિનિયરીંગની અને (૨) ખીલ વર્ગની વિજ્ઞાનિક તાર-ફિટીંગની મેળવી સકશે.

૨-એટામોમાઇલ એન્જિનિયરીંગ-અભ્યાસક્રમની મુદત ત્રણ વર્ષની છે. ખાજ

અંધી વિગતો ઉપર મુજબ-સિયા કે, આ અભ્યાસક્રમ સાથે વિજ્ઞાનીક તાર-દ્રિડીંગ સામિત નથી.

૩-એરોનોઆપ્લિ એરિન્ડિસ-અભ્યાસક્રમની મુદત એ વર્ષની છે અને દર્શિય થવા ઇચ્છનારની વય ૧૪ વર્ષથી ઓછી નહિ હોવા ઉપરાંત તેણે વનકિયુસર કાષ્ટનત્ર લગી અભ્યાસ કર્યો હોવો જોઈએ. શી, સ્વ દીઠ રૂપિયા ત્રણ છે. ડિપોઝીટ રૂપિયા સાત લેવાય છે.

૪-પ્રકાશિય એરિન્ડિસ-અભ્યાસક્રમની મુદત એ વર્ષની છે જાટીની અંધી વિગતો વર્ગ ત્રીજા મુજબ.

૫-મુથારીકામ અને ફર્નિચર બનાવવું-આ અભ્યાસક્રમની મુદત ત્રણ વર્ષની છે. ૧૪ વર્ષથી વધારેની વયના તથા વનકિયુસર પાંચમા ધોરણ લગી શીળેલા છોકરાઓને એ વર્ષમાં દાખલ કરવામાં આવે છે. શી સ્વ દીઠ રૂપિયા ત્રણ છે.

૬-વિજ્ઞાનીક તાર-દ્રિડીંગ-અભ્યાસક્રમની મુદત ફક્ત એક વર્ષની છે. દાખલ થવા ઇચ્છનારની વય ૧૬ વર્ષથી વધુ હોવા ઉપરાંત તેણે વનકિયુસર સાતમા અથવા ઓછા વનકિયુસર ત્રીજા ધોરણ લગીનો અભ્યાસ કર્યો હોવો જોઈએ. શી સ્વ દીઠ રૂપિયા અગિયાર છે. ડિપોઝીટ રૂપિયા સાત.

એ સિવા જીનવ અભ્યાસક્રમ છે. જનુ શિક્ષણ વ્યવહાર બનવું હોઈ, વિદ્યાર્થીઓને અમુક દરવારો વ. પોતાને ખર્ચે વસાવવા પડે છે.

હુનરશાળાનું પોતાનું જાત્રાત્રય પણ છે. તેની વિમાસિક શી રૂપિયા દેઈ છે. ખાવાનો ખર્ચાશ્વત વિદ્યાર્થીઓએ પોતે કરી લેવાનો છે.

પોતાનું મકાન ખરીદો !

દરેક વેપારીએ પોતાના વેપારના મથક માટે જાતી સડે ત્યાં લગી પોતાનું મકાન ખરીદવું જોઈએ.

વેપારની શરૂઆતમાં ભલે ભાડેથી દુકાન લે, પણ જ્યારે વેપાર સફળે, તમારી કને થોડા પૈસા થાય તો જીલ્લા ક્ષેત્ર ચીજમાં સેકવાનો બદલે તમારી દુકાનવાડું મકાન ખરીદવામાં રોકો.

એમ કરવાના કારણ એ છે :

- ૧, એવી તમારી દુકાનની જગ્યા કાઠમ રહેશે, કારણ ભાડેની દુકાન આજે નહિ તો કાલે, ધરધણી માગે ત્યારે ખાલી કરી આપવી પડે છે અને તેમ થતાં જામેલો વેપાર પૂરી જાય છે;
- ૨, મકાનમાં પૈસાની રોકાણ જીલ્લા રોકાણ કરતા વધુ સલામત હોઈ, તમારા પૈસા સલામત રહેશે અને ભાડું પણ ઉપજશે. વળી પોતાનું મકાન વેપારીની પ્રતિષ્ઠા પણ વધારે છે અને વેપારીની આંટ પણ મજબુત કરે છે.

દરેક એક અને વીમા કંપની, પ્લેટી તક પોતાના મકાન બનાવે છે તેમ દરેક વેપારીએ પણ જતાવવા જોઈએ.

નવિન શોધો

દર વર્ષે કેટકેટલી નવી શોધો થતી રહે છે, તેનો કંઈક અંદાજો મધે વર્ષે ઇંગ્લેન્ડની પેટન્ટ ઓફિસને કરવામાં આવેલી અરજીઓના નીચલા આકાઝાઓ પરથી થઈ સકશે:-

ઇંગ્લેન્ડ	૨૦,૭૭૬
જર્મની	૫૨૦૩
અમેરિકા	૩૭૦૦
ફ્રાન્સ	૧૨૪૮
સ્વિટ્ઝરલેન્ડ	૭૮૧
સ્વીટ્ઝરલેન્ડ	૭૬૯
હોલેન્ડ	૪૮૯
સ્વીડન	૪૧૩

અભિપ્રાય

દરેક કુઆની [ઉર્ફ માસિક]

પ્રકાશક: સીરન કમીટી, (પંખજ)

કુઆની શિશુ પ્રસારવાના નેક દેતુથી પ્રજા કરવા માટે છે આ પત્ર. પોતાની ભાવનું નેમણું છે. એમાં દર અંકે ૩૦ થા ૩૨ કુઆની-પાસે આપવામાં આવે છે, જેની પંખતિ જેવી છે કે દરેક પાંકને મથાળે મુજ કુઆની આપાત હોય અને પણ જે પાનામાં તેનો તરુલો નવે સમજાવ્યો એમ દરેક માટે એક નોખો કુઆની પાક હોય, જે પોતાની સાદી ગજાનને લીધે દર-કોણ મમણ મને,

દરેક અંક કાઢત ૧૬ના કરવા ૧૪ પાનાનો હોવા છતાં વાર્ષિક લગાવમ ફક્ત આઠ આના રાખવામાં આવ્યું છે, જે તેની તબીબી મકસદને સ્પષ્ટ કરી દે છે. સાચેજ, આવા નજીક લગાવમમાં કમાણીનો કોઈ વિચાર હોય સમજાતો નથી.

સાદસ માટે મુમાતકબાદ અને અપનાવવાની સિફારિશ.

બેઝિક ઇંગ્લિશ પ્રાથમિક પરિચય

અને

ગાઈડ ટુ બેઝિક રોપ આર્ટ રોપ: ભાગ ૧

પ્રકાશક: બેઝિક ઇંગ્લિશ ક્લસ, સાદી

(માડિય.વાટ) (ક્રા: કાઠન ૧૬: પાના ૧૬) પ્રાંત દરેકની જે આના

બેઝિક અંગ્રેજીથી 'કમર'ના વાચકો અભણ નથી. ૮૫૦ શબ્દોનો ટુકો સખ્ત બહેન મથાવનાર જે અદ્યુન અંગ્રેજી ભાષા, ગ્રામર આગર રાષ્ટ્રીય નામના અને સ્થાન પ્રેમવની બાજુ છે દિવ્દ, કે જ્યાં અભણતાનું પ્રમાણ વધુ છે ત્યાં, આવી ટુકોવેલી ભાષા કચ્છી લખવાની થઈ પડી સકે છે, તે તો સદયા વિનાય કચ્છી સકાય એમ છે હા, દરેક દરેકાઈ ટુક મુદ્દામાં, પર બેઠા, સરજ-તાથી અને નજીક ખર્ચે બેલિક અંગ્રેજીથી વાંચી થઈ સકે છે.

બેલિક અંગ્રેજીની આ બે પરિચય અને બોમિયા પુસ્તિકાઓના રચનાર મી. દરીદુલ્લા બાસ 'કમર'ના વાંચકોથી અભણા નથી તેમની આ બે પુસ્તિકાઓ, બેલિક અંગ્રેજીના અગ્રણ્ય માટે ઉમ્મદ સાધન રૂપ છે. મી. બ્યામ જેવી બીજી પુસ્તિકાઓ પણ પ્રજા કરવા માટે છે, જેની શોખના પુરી થતાં, ગુજરાતી ક્લસ બેલિક અંગ્રેજી શોખનું રમન જેવું તદન સહેલું થઈ જશે.

પ્રયાસો માટે અનિનંદન.

મુસ્લિમ અવદરશાનાં કારણો

મુજ લેખક: અલ્લામદ અમીર સલીમ અલ્લાન, છત્તીસ, અનુવાદક: સિરગુડીન કુરુષશી: પ્રકાશક: સીરન કમીટી, અદમદાખાદ.

સમીન અલ્લાન મુસ્લિમ કુન્યાના પનોતો વિચાર-પુત્ર છે તેમના ખુબસ અને વિચાર-સરળી માંડ કથાય જે મન નથી. સામના એ પીર-પુત્રને પોતાના પેન દરેકામી વિચરે માટે વર્ષો લગી પોતાના લગનથી બાંધીજ રહેડું પડ્યું છે. એનણે મુસ્લિમ અવદરશાના કારણોનો ને ન્દાનો રિસાલો લખ્યા હોનો, તેનો આ મુજરે અનુવાદ છે

પુસ્તક પુન ખુન મનનીય છે અને તેના પ્રકાશન-કાર્યમાં આર્થિક સહાય આપનાર ભાંડ-વાની યજ નેમણું કરાવના સંભાવકો મન્યાવાને પત્ર છે રિસાલો અદમદાખાદના 'દંબાન'ના બો ખાત અંક તરીકે પ્રકટ થશે દોહ, 'દંબાન' એડીમથી એક આનાની શીમને મળી સકે છે.

પરોંચ

રચયિતા અવસાય અંક ૧૨ પાંકનમાં દેખાણા, છત્તીસ વ વ

બાલસખા

----- [બાળકોનું માસિક]

તંત્રી: દિવંમતસાલ સુ. સાદ

'બાલસખા' એકથી વાનો ૧ મપરોળા રજુ નથી કર્યું. પણ બાળોને ઉપયોગી માર વિષયો સિદ્ધાંતની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

અંગે દરેક અંક બાલસાદિનના નિર્વદન બેખકેના લેખોથી બરેનો હોય છે.

તેથીજ 'બાલસખા' ટુકે મળવામાં પ્રથમ ક્લાનું બાજ માસિક મળ્યાં છે.

બાળક માટે 'બાલસખા' પરકંઠ કરેા વાર્ષિક લગાવમ

દેશમાં ૨ ૩, પરદેશ ૨ ૪, (પિ: ૧)

લખો:—

'બાલસખા' કાર્યાલય

મોં: તિની પોળ. અમદાવાદ

‘કમર’ને લગતા વિધવાના પ્રતોના જવાબો અને કમરાર મુક્ત પ્રગટ થાય છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ પ્રતોનાજ જવાબ મળી સકશે.

ઠપાલ દ્વારા ખાતરી જવાબ લેઈએ તો દરેક પ્રતન દીઠ પાંચ આનાની (જમાં: આઠ આના અને પચ્ચેસ: નવ પેની) ટીપ્પીટો બીડવી. [વી. પી. ના બોર્ડર સ્વીકારતા નથી.]

૨૨૨૨-મુ. ચાં. વેા: એવાચરનગર (૧) અગસીના તેજ માટે મુસ્લિમ ઓધલ મિલ, રાપુર (૨૧. પી)ને લખશે (૨) એ વેપારીનું નામ આ છે:- મુન્સી અબ્દુલ લતીફ હાન મુદમ્મદ, ખારાકુપા પાસે, ધોળકા (૩) જાપખાનાની શાહીના ઉદ્યાગમાં અગસીનું તેજવ વધુ વપરાય છે

૨૨૨૩-એચ. છ: ઉપકેડા-(૧ અને ૨) ‘વી.ર’ એટલે શું? સાફ લખો તે સમજ સકાય અને જવાબ આપી સકાય. (૩) ગોળી જનાવવાના વત્રો ન્હાતા મેડાટ: આવતા હોય, એકી વેળા ૨૪, ૩૨, ૪૮, ૬૪, ૮૬ જેટલી ગોળીઓ ખનાવી સકે છે.

૨૨૨૪-મ. ચા ખંભાજિયા-નદિ, અને કોઈ પણ પ્રકારના સાથુતા ઉદ્યાગના વત્રો વેચતા નથી. આજ તે માટે કોઈ પણ યંત્રના વેપારીને લખી સકશે.

૨૨૨૫-મ. ઉ: ન્યાયુ-(૧) કારટીક પોટાલ માટે જે. એચ. વહી, મંગળદાસ રોડ, મુગમ્ ૨ ને લખશે (૨) મુલાખતું એસેન્સ પણ પણ એ વેપારી કો મળશે. (૩) સરકા તથા મુલાખા જળના ચા બીબ કોઈ પ્રકારના લેખન અને વેચતા નથી.

૨૨૨૬-પ. ર. પી. નેરાવળ-દોરાના હાથ ખનાવવાના વત્ર માટે મેસર્સ ઇ. એ. લતીફ કંપની, રેલ્વે પુરા, અહમદાબાદને લખશે.

૨૨૨૭-હુ. મ: આકોલા-(૧) સાથુને લગતી બધી વિગતો માટે લુઆ સાથુની ખનાવટ ઉપરાંત કમરના ૬૧ અને ૬૪મા અકો. (૨ અને ૩) વાળ માટેના તેજ, અતઃ, વિજળીક જેટરીએ, કાય પર ચાંદી ચદાવતી, કાચો, પાવતો મસાલો, મુરખ્યા, એસેન્સ વ. વ. દુનરોની માદિતી કમરમાં આમળ થણી વેળા છપાઇ મળ છે અને તે કમરના પાછલા અકો જોવાથી મળી સકે છે. એની વિગતો માટે અમારું નવું સુચિપત્ર જોશો.

૨૫૦ હુનરો

એની પુરી ચાલી વ. માટે અમારું ૨૮ ખાતાનું નવું સુચિપત્ર જુઓ. પોસ્ટ કાર્ડ લખી મુક્ત મંગાવો.

કમર એફિસ, મુરત

૨૨૨૮-મુ. ટ્રે. ક: વ્યારા-એક પ્રોફેસરનું ચિરનામું આ છે.- પ્રોફેસર એસ. એમ. મિત્તર રાણી હેમલતા કુમારી સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

૨૨૨૯-સ. સા: ભોંગીર-(૧) પ્રોફેસરની ઘસાયલી રેકોર્ડોના અવાઝ મુધારવા માટે જે હવા લગાડાય છે, તેનો તુરંબે ‘કમર’ના ૨૯મા અંકમાં છપાયો છે. (૨) કઈ વપરાયલી ટિફ્ટ મોંઘી છે અને કઈ સસ્તી તેની વિગત અને જાગી એના ફટલોગોમાં હોય છે, તે જોવાથી તેને પારખી સકશે. (૩) વપરાયલી

“કુમર”ના અંક ૧૦૧ માં

કુસરતો ફેરી પડે છે. એ વિગત ઘણો બહુ છે. આપ એની ચોપડીઓ જોશો તો સમજી સકશો. (૨) દિપ્તોદીપ્તમ ગીતના માટે દવાલ દ્વારા શિક્ષણ મળી સકે છે. આપ લખો છો તે ગ્રેડેસર શીખવે શા નહિ, તે નક્કી નથી. (૩) ગુજરાતી ભાષામાં

દરેકે દરેક પ્રકારના એટલે નવાના, કપડાં ધોવાના, કપડાં રંગવાના, દવાઓના, વાળ કાઢવાના વ. વ. ડ્રગનથંધ પ્રકારના સાબુઓ જનાવવાના સેકેડો નુરખાઓ, જનાવટની પદ્ધતિઓની વિગતો, ચંત્રોની માહિતી, દ્રવ્યની જલદત્તાના કોડોઓ, ફિસિંગ એજન્ટસના ગુણ્ય દોષની લક્ષણો વ. વ. થી ભરપુર, સાબુના ધંધાની એક માત્ર અને અલુક બોમિયા ૧૫ સચિત્ર ગુજરાતી ચોપડી

સાબુની જનાવટ

તમે વસાવી લીધી નહિ હોય તો આજેજ મંગારી લો. ખેલી આવુની દવે ખસાસ થઈ રહી છે. માત્ર ગણતરીનીજ નકસો બાકી છે. તે ખસાસ થતાં, કોઈ પણ કીમતે એ પુસ્તક નહિ મળી સકે.

૨૦૦ પાનાની, સાત ચિત્રો સહિતની, પાકી બાંધણીની દળદાર ચોપડી છતાં કીમત માત્ર રૂપિયા બે. (દ. ખર્ચ ૭ આના જુગ)

પરદેશ માટે: શિલિંગ ચાર.

લખો: કુમર ઑફિસ—મુરત

“દિપ્તોદીપ્તમ.” તથા “પ્રાન્સ ફિનિશ્ય” નામની ચોપડીઓ છે, તે જોશો.

૨૨૪૩—અ. સ. સુ: કલકત્તા—(૧ અને ૨) રૂડ લેડ અને ચાલનીજ જુની જનાવટ માટેની કિતાબો માટે Messrs Scott Greenwood & Son, 8 Broadway Ludgate, London E. C. 4 ને

લખજો. (૩) દિપ્તોદીપ્તમ કોઈ સરદારી પાત્ર રૂડ લેડ વિશે કરી ખાસ વિગતો આપી મડે, એ સંભવિત નથી. અલગત, આપ કોઈ નિષ્ણાતની એ વિશે સલાહ લઈ સકશો.

૨૨૪૪—કા. એચ. બા: ટ્રાન્સમિશન—૨૨. આતના લેખ માટે Branton and Williams, 148-150 Peckham Rye, London S. E. 22 ને લખજો.

“કુમર”ના ૧૦૨ માં અંક

[કિટલાક મુખ્ય લેખો]

બિરડીટ—પ્રકાર પ્રકારના બિરડીટ જનાવવાના પ્રયોગો તથા નવાના મોટા પર્લા પર લખેલા કોઈક કોઈકની માહિતી (સચિત્ર)

ફાલસા—વાતેતર વિશે

કોકેટ બોલ—જનાવવા વિશે.

૨૦૦ પૈન્ટ દવાઓ—કોડાક વધુ પ્રયોગો

તારના ખીસા—જનાવટ સંબંધી

કોડ—ભાષા—તાર—સંદેશમાં વપરાતી કોડ—ભાષાના ૧ થી ૭૦૦૦, લખીના અંકોની સંજ્ઞાઓ.

નિયમો

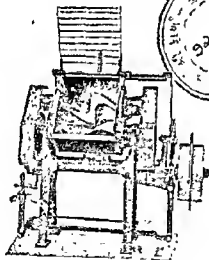
- “કુમર”ના વાપિય લખાણમાં દિન માટે રૂપિયા ત્રણ અને ખર્ચ માટે ૩-૪-૦ અને પરદેશ માટે શિલિંગ ૭ છે. જુદાં નકસીની કીમત ચાર આના થા જ પેની છે.
- લાઈફ મેમ્બરશિપની શી દિન માટે રૂપિયા ચારીસ અને વિદેશ માટે પાંચત્ર ચાર છે.
- નવું વર્ષ જન્યુઆરી માં પર્લા સરૂ થાય છે. જનાં પ્રત્યેક મમે તે મસખી નોંધી સકાય છે.

ચેતવાણી

“કુમર”ના આ અંકના બધા સાદિન્યાના માત્ર તે લેખો સિવાય, જે તેમના લેખકોના નામો સાથે પ્રગટ થયા છે—દાખીરાઈના લોકો તંત્રીને સ્વાધિન છે.

स्वादिष्ट भिरिकट

आदि शुद्धनार यंत्र
(Dough Machine)

सुन १९३८

વેપારની ચાવી

ધોધાની મંદીથી અમરાના ખાદ્ય બદોનો માટે આ પુસ્તક અતિવાંદે સમાન છે. ધર બોધો, બીજા ધોધાની રોગાણ કે નવરો દોષના છાંં, નામની પદર પચ્ચીસ રૂપિયાની પુસ્તકમાં વેપાર કેમ કરવો અને પોતાની આવક કેમ વધારી એની વિગતવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં આપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ કુન્નર કોમ્પોનેની ખાતુ રાખીને વિગત એના સરજ અને માટી બાપામા જલુાવેલી હોઈ, પુસ્તક મલુજ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા-૧-આંખમા નાખવાનું પાણી. ૨-કાનમાં થતા દર્દ મટાડનાર દવા ૩-કાંડ ક્રિમ ૪-કોલન વોટર ૫-ખાંસી મટાડનાર દવા ૬-ગુલુકરક છીંમણી ૭-ચામડી માટેનો પાવડર ૮-આમડીના રોગો દુર કરનાર મલમ ૯-જાડાપાણું દુર કરનાર સાબુ ૧૦-જીંબળ લાવનાર પાવડર ૧૧-તોવ મટાડનાર દવા ૧૨-દત્તમંજળ ૧૩-દરેક જાતના દર્દ દુર કરનાર ચમકારીક દવા ૧૪-દાંતના દર્દ, મટાડનાર દવા ૧૫-દાઢી મોટવા માટે લખાડવાનું ક્રિમ ૧૬-નાના બાળકોની દવા ૧૭-આંઠાણુ માટે મલમ ૧૮ પેન બામ ૧૯-ખીચ મટાડનાર દવા ૨૦-મોઢામાંથી કુમંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-લવેન્ડરનું પાણી ૨૨-લેમોનેડ પાવડર ૨૩-લોટી યુધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉઘાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાંદવોનો પાવડર ૨૭-વાળ કાળા કરનાર કલ્ક ૨૮-રોમ્બુ પાવડર ૨૯-વાળમાં નોખવાનું તેજ ૩૦-સાઈમજલુસ અને ગ્રિસસલ્ફન ૩૧-શીનળા માટેની દવા ૩૨-Bath Powder ૩૩-સંધીવા મટાડનાર દવા ૩૪-કાલેલિક સાબુ ૩૫-તાબાતની ચોળીઓ ૩૬-સુગંધીદાર પોમંડ ૩૭-સુગંધીદાર સાબુ ૩૮-ઉંધકડીક પાવડર ૩૯ ને ૪૦-કાણું ને બાકન જુદ ક્રિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩, -કાણું, ટોની લાલ ને બ્રાકન જુર પોલિસ ૪૮ રોલવ પોલિસ ૪૫ બેક વર્ષ સુધી બગટે નહિં એવી સાઢી ૪૬-આપારામાં ચળકે એવી સાઢી ૪૭ કપડાને વોઈકફેડ બનાવનાર દવા ૪૮-કપડા પર લખવા માટેની સાઢી ૪૯-કોપળ વારનિસ ૫૦-કોલસાનું બળતણ આણું બળે એવી દવા ૫૧ કાચ કે ચીનીના ટુટેલા વાસણ બેડનાર મિક્ચુ ૫૨-ચમકારીક પાવડર ૫૩-ચમકારીક પ્રવાહી ૫૪-ચારીનું ચિલ્ક કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-જુપા લખાણુ માટેની સાઢી ૫૭-ખૂન સરેતો સાબુ (બેક આનાથી પણ મોહાનો બેક રતવ) ૫૮-ખીજાં આવનું કાણું જુદ પોલિસ ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-પ્રેસવાસાઓ માટે ચમકારીક પ્રવાહી ૬૧-ફોનિવર પોલિસ ૬૨-ફોફ્ટેન પેન માટેની ખુસ સાઢી ૬૩-મસિનમા ધુરવાનું તેજ ૬૪-આખીએનો નામ કરનાર કામચ ૬૫-રબર રસાપની શાની ૬૬-સાઢીથી લખેલ લખાણુ જુઝાવનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, ખુસ ને લાલ રાની ૭૦-પરમખુ સાબુ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-લેક્ટોમાફની લાલ, લીલી, બ્લુ અને વાયોલેટ માઢી ૭૫-કપુરની સુગંધીદાર રિક્કીઓ ૭૬-કાંડના લેખલ ૭૭-ખેરખેર ચિત્રના પોરક માં ૭૮-યુવાનની સુગંધીદાર રિક્કીઓ ૭૯-ચમકારિક રસીતે ૮૦-ચલેડીની સુગંધીદાર રિક્કીઓ ૮૧-વજુદ રમાલ ૮૨-મરંપાનના બીયાં ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-ફ્લીકેટીંગ કાળા, બ્લુ, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૮૮-તેયાર રબરના રિક્કીઓ ૮૯-પતરાની રસીતે ૯૦-ફેસી પત્રવ્યવહાર બોક્ષ ૯૧, ૯૨-પુડાના મુજાસર અને પાન ૯૩-કાળા કાર્બન પેપર (નવી આવના) ૯૪-રંબના પટ્ટા ૯૫-રબર રસોળી બનાવક ૯૬-રેનીના કાગળ ૯૭ રેસામી રમાલ પર છબી ૯૮-લાકડા ઉપર છબી ૯૯-ફેસી સાઈન બોર્ડ ૧૦૦-સુગંધ અવસરના તૈયાર કાર્ડો ૧૦૧-ચિત્રના ચોમ્ક કાર્ડ ૧૦૨-ચિત્રચુકત મુજાસર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-ગાળા, બ્લુ ને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ક્રેચ, બ્લુ ને લાલ લાખ ૧૧૦-સુવસર રમાલ પર છબી ૧૧૧-લેક્ટોમાફ અર્થાત કુખીકેટર

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ પેપર ડમ્મલ કવર : શ્રીમત માત્ર અડી રૂપિયા : પોસ્ટેજ બે આના જુદા, (પરદેશ માટે પોસ્ટેજ સહિત શિલિય સામ ગાર)

લખો:- કુમર ઓફીસ, મેઘાગરવાડા, મુરત.

૧૧૧ નવમું

માસ છટો.

અંક ૧૦૨૭૦

ક્રમ

લેવા ઝમ :

દિન : રૂપિયા ત્રણ

ખર્ચા : રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : શિવિંગ છ

૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ [જુન ૧૯૩૯] ૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦

ચિત્રો		કોલેસ ટીકચર	૨૩૩	નકલી ચાંદો	૨૪૪
જંતર		વિલ્ડફ્લેટ કફ મિકસચર	૨૩૨	પારાની મલાઈ	૨૪૪
ટિકડી-યંત્ર		જીવાન-સરખત	૨૩૨	બસક પ્રેગરનો ઇલ જ	૨૪૪
ગિરકીટ કાપનાર યંત્ર : ૧		પાયેરીઆની દવા	૨૩૨	મુખમિલાસ	૨૪૪
- - - ૨		'મિસ્ત્રમ'	૨૩૨	રબર સ્ટુમ્પની વાયોલેટ	
- વાચનાર યંત્ર		યુનિવર્સલ એગ્રોડેસન	૨૩૨	શાહી	૨૪૫
- - 'કાપનાર		વોઈસ પિલ્સ	૨૫૯	લાઈનન્યુસ કોરડીઅસ	૨૪૫
યંત્ર		સાસાંપરીલાનું સરખત	૨૩૩	વાળ-તોલ	૨૪૫
- - - ૨		'રેનેટાજન'	૨૫૯	રોટુરનું સરખત	૨૪૫
- - - ૨		દુધીય કફ સીરપ	૨૩૨	હાથિમ	૨૪૫
ખીખા-મેચર : ૧		જીની શીસીઓનો વેપાર	૨૪૦	ફાલસા	૨૩૯
- - - ૨		નર્વેન્ટાઇન અને		સ્વાદિષ્ટ ગિરકીટ	૨૨૫
સોટ મુંદનાર યંત્ર		ફુક્સિપ્લસ તેલ		વેપારી કુળા	
દાથ-ખીધું		તર્વેન્ટાઇન	૨૩૫	મુજરાતમાં પ્રચલિત	
તંત્રીસ્થાનેથી		યુક્સિપ્લસ તેલ	૨૩૫	૨૦૦૦ અંગ્રેજી રૂબદો	
પ્રસંગ રંગ		તારના ખીજા	૨૩૧	ટેલિફોન-વિવેક	
ઔદ્યોગિક ફિલ્મો		પ્રોગો		દશ નિયમો	
રંગ-ધર્મક		અનિદ્રાનો ઇલાજ	૨૪૩	નયકરીની બરકત	
વિખરાના વાદળ		કપડાં પર લખવાની લાલ		પ્રમકિય પસંદગીના	
વેપારી સંસ્કરણો		શાહી	૨૪૩	૧૬ મુદ્રા	
હિન્દી સરકારની ફર્મ		કાચ-વારનસ	૨૪૩	પેકેજિંગની મહત્વતા	
ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ		સુય રાખો ઈલાજ	૨૪૫	સંદેશ-ભાષા	
૧૦૦ પેન્ટ દવાઓ		ખુજલી માટે મલમ	૨૪૩	પરચરણ	
ઇનફેક્ટ્યુએન્સ મિકસચર		ચાંદીના વાસણની સાચવણી	૨૪૩	વાચું વાસી	
આંટલું-સાટુ		ટીકચર ઓફ મુસ્ક	૨૪૩	પ્રજ્વરણો	
ફિમિ-સાટુ		દક્ષરી લાહી	૨૪૩		
		દંતમંજન	૨૪૪		
		નકલી ગ્રાઇપ વોટર	૨૪૪		

જર્મન વિજ્ઞાનીઓએ રાખમાંથી ધાતુઓ પૃથક્ કરવાની શોધ કરી છે. કહેવાય છે કે એમાંથી ક્રોમ, સીસું, જસન, નિકલ વ. ધાતુઓ નીકળશે અને તેનું પ્રમાણ દર દન રાખે ૧૫૦ રૂપિયાની કીમતની ધાતુઓ જેટલું રહેશે.

અમેરીકામાં એવા સવામન-કાચની શોધ થઈ છે, જેની ઉપર ૨૮ યુદ્ધી ઉંચાઈએથી અર્ધા રતલ વજનનો પોતાદળો કટકો નાખવા છતાં, તે તુટતો નથી.

ગાયોમાં સોનાની ખાણ મળી આવી છે. પદ્મના ખાતે સાષ્ટકલ બનાવવાનું કારખાનું ખુલ્લાર છે, જેમાં દરરોજ ૫૦૦ જેટલી સાષ્ટકલો બની સફરશે.

અલુમિનામાઈ ખાતે રૂપિયા પચાસ લાખની ધાણગી પિ મન્દરનેશ્વરને એક ઓફ ઇન્ડિયા સિમિટેડ સ્થાપવામાં આવી છે.

વડોદરા રાજ્યમાં ૧૩ સુતરની મિત્રો છે, જ્યારે મહુદેવી ખાતે ખાંડનું કારખાનું, ઓખા ખાતે સિમિન્ટનું કારખાનું તથા બાલીમોરા અને પેટલાદમાં દિયારુગી ૧૧ કારખાના છે.

ઓખા ખાતે તાતા કંપની એક મોડેલ ઔદ્યોગિક કારખાનું કાઢનાર છે.

પ્રિન્સિપાલિટી ખાતેનું રેલ્વે ગેજન નેસર ક્લથ થયું છે.

શહિનશાહ જ્યોર્જ અંત રાણી એલિઝાબેથ કેનેડાની સફરે ગયા છે.

રાજકોટની લડત, ગંધીજીએ ગયાવર એવેર્ડ પડતો મુકવાથી હાથ તરત સકેસાઈ મઠ છે.

અલુમિનામાઈથી 'મુરિજમ એસેટ' નામનું મુગરાની દૈનિક પત્ર શરૂ થયું છે.

જામનગર ખાતે વિમાની-સર્વિસ સંબંધી તબક્કીય આપવા માટે એક શાળા ખુલ્લી મુકાઈ છે.

સ્પેક્ટ્રોકોમના શોધક કરનાથ ડોકટર દીનશાદજી ધડિયાની ૧૨મી મે એ અમેરીન જ્યા રવાના થયા છે.

મુરતમાં બનાવડી રેલમ બનાવવા માટે એક

સરવૈયું

મે ૧૯૩૬ લગીના ૧૬વા ૧૦૧ મહિનાના-અર્થાત ૪૨૦૨ પાનાના-અવનવું "કુમર"નું સરવૈયું આ રહ્યું:—

૨૮૮ મિત્રો

૪૭૦ તંત્રી-ગોષ્ઠી

૫૩૭ ખાસ દુનગ બેબો

૨૦૫૪ પ્રયોગો

૩૮૩ ખાસ વેપારી બેબો

૫૭૬ પરચુરણ બેબો

અને

૫૩૩૮ પ્રજાપરછોના જવાબો

તમેય આદક અમ, લાખ ઉઠાવવો શરૂ કરો

વિમિટ્ટ કમ્પની સ્થાપાઈ હતી પણ તે પોતાનું કામ શરૂ કરે તે પહેલાં, બોર્ડના ડાયરેક્ટરોના મનભેદોને લીધે બંધ કરવામાં આવી છે.

સુબ્રમણ્યમ ઇન્ડિયન એગર ઓફ કોમર્સનું પોતાનું મહાન બનાવ્યું છે.

વડોદરાની "યુગરાત" નામની વિમા કમ્પની પોતાનું નામ બદલી "પેરેમાઉન્ટ" રાખનાર છે.

મથા વર્ષ દરમિયાન વડોદરા રાજ્યમાં ન્હાના ન્હોટા કેવ સાત પ્રદર્શનો બરાબા હતા.

વિખરાતાં વાદળ

છેલ્લા એ ત્રણ માસથી મધ્ય યુરોપમાં દુનિયાની એક વધુ મહાન અને નાશકારક લગ્નમ્હારી નીકળવાના કેટલાક કારણો હતા થઈ ગયા હતા અને ગંભીર વાતાવરણ થઈ ગયું હતું એ, સા કોઈ જાણે છે પહે પહે લગ્નમ્હારી શક્યતાઓ વધુ અને વધુ પ્રત્યક્ષ થતી જતી હતી ત્યાં, એક ન્હાનીથી અખરતા પ્રકાશને અધો પામસોબ પગદારી દીધો છે.

રશી હતી એ ખખર? બ્રિટન સાથે ટુર્કીના કરારોની કેવળ દુષ્ટી ખખર. એ ખખર શી હતી, જાણે એક જલ્દુ હતો કે જ્યાં ક્રાન્સ અને બ્રિટનની ભેગી મુઠ્ઠાદીગીરી ખર્ચિન અને રાગને ચંકાવી સકવાનાં કેવળ નિષ્ફળ નીવડી હતી, ત્યાં એ મપદાનમાં ટુર્કીનું ચળવું આગમન, પોતાનું કામ કરી ગયું છે. હિટલર અને મુસોલીની જેવા ક્ષિયવનોચ વિચારમાં પડ્યા છે. તેમના પ્રકાશ બંને હમેશા માટે દહન ન થાય, હાલ ભરત-અને ખુદા કરે, એક લાંબી મુદત માટે-મુલ્તવાઈ ગયા છે.

યુરોપી લગ્નમ્હારી વાદળ વિખરાઈ રહ્યા છે, આશા રાખીએ કે તે પુરેપુરા વિખરાઈ જાય.

રંગ-ધમંડ

ફ્રિંગીઓના રંગ-ધમંડ ફરી પાર ચક્રોળે ચઢ્યો છે, અને તેણે દક્ષિણ આફ્રિકામાં ક્રોટાકરીની પરિસ્થિતિ જીવી કરી છે. લાખો દિન્દીઓને પોતાના એક સદી કરતાં

વધુ સમયથી અપનાવેલા વતનમાંથી હદપાર કરતા, વતનમાં વેપાર કરવા અને રહેવાના કુદરતી હકો હુરી લેતા, તેમને 'અધુનોની' પંક્તિમાં મુકતા અને ખરેખર, તેમને દરેક શક્ય રીતે અપમાનતા એક 'વચ્ચાળો'નો કાનુની ખરડો ઘડવામાં આવ્યો છે, અને અલ્પનમ હિન્દી વિરુદ્ધતા છતાં, દક્ષિણ આફ્રિકાની ગોરી સરકારે પોતાનોજ હકકો ખરો કરાવવાની હઠ લીધી છે.

ચિના કહેવે કદી સકાય છે કે, જ્યારે વચ્ચાળોનો ખરડો આટલો અપમાનભર્યો છે ત્યારે, હવે પછી ઘડવામાં આવનારો કાષ્ટો કાનુન કેટલો કુટો અને છેલ્લા પાટકાનો દશે? અને હક જુઓ કે, હિન્દી સરકાર સાથે એ વિષયમાં વાટાઘાટ કરવાની ને રીત ગોરા પ્રધાન મુચવે છે તેય, એ સરખે સરખા સારૂ વચ્ચેની મિત્રાચારી ભરી વાટાઘાટની રીત નથી, શરણુગતની રીત છે; અદંકારી અને પમંડી રીત છે.

આથી હાલતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિન્દી-ઓએ સવિનય ભંગને એક માત્ર પ્રયાજ લેવાનો નિર્ણય કર્યો છે, તે હક-જ-મનિય છે, એમાં શંકાને સ્થાન નથી. આપણે આશા રાખીએ કે સવિનય ભંગ સફળ નીવડે અને ગોરી સરકારની સાન ઠેકાણે આવે.

હિન્દી સરકારની ફર્જ

આટલું તો ત્યાંના હિન્દીઓની ચળવળો વિષે થયું. પરંતુ એથી હિન્દી સરકારની ફર્જ કંઈ ઓછી થતી નથી. સામાજિકની હિન્દી પ્રમ્નનું રક્ષણ કરવાની જવાબદારી

તેને શિરે છે. દક્ષિણ આફ્રિકા પણ બ્રિટિશ સામ્રાજ્યનોજ એક ભાગ છે. ત્યાંની દિન્દી પ્રજા પર ધોષાધાર રહેલા આ બ્રહ્મી કાનુનમાંથી તેને મુક્તિ અપાવવાની રાજ ૩૪ દિન્દી સરકારની છે.

પણ દિન્દી સરકારે હજી સુધી કમું કમું હોય એમ નથી લાગતું એ ચાર હંકા ઇશારા સિવાય ચત્તાચાર રીતે દિન્દી સરકારે કશાં પગલાં ભર્યાં જાણ્યાં નથી. કદાચ તે પ્રશ્ન પર હજી વિચાર ચલાવતી હશે. જો તેમ હોય તોય, હવે તેણે સફાઈ જાણતું જોઈએ અને ધન્ય મોહું થઈ જાય તે પહેલાં મક્કમપણે પગલાં સેવાં જોઈએ.

દિન્દી સરકાર કો આ વિષયમાં. મિ જિન્નાહે સૂચવ્યું છે તેમ, એક માર્ગ એ પણ છે કે દિન્દી વામસરોય શરિ-શાદ જયોજાને આ કાનુનને બદલી નહિં આપવાની ખૂશી પિનતી કરે. એશક, એ રીત પણ અસરકારક પરિણામો લાવી સકશે. આપણે ઇચ્છીએ કે વામસરોય એ વિશે સત્વર ઘટવું કરે. સાથેજ આપણને જોઈએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા જવતી ભાઈઓને શક્ય એવી દરેક મદદ કરવા સુધીએ નહિં.

વેપારી સંબંધસ્થાન

હિન્દી વેપારીઓ પ્રદર્શનોની મહત્વના સમજતા થયા છે, એ જોતાં એક મત્તરસ-બનતા લગી, એકને બદલે અનેક પ્રાંતિક-વેપારી સંબંધસ્થાનો સ્થાપવાની અગત્યતા દિન પર દિન વધુ અને વધુ તીવ્રતર થતી જાય છે. કારણ સ્પષ્ટ છે: પ્રદર્શનો હંગામી હોય છે અને તેથી તે દ્વારા થતા લાભ પણ અમુક વર્ગની લગીનાજ હોય છે, જ્યારે આવા વેપારી સંબંધસ્થાનો કાયમી હોઈ, તે દ્વારા કામગીરી લાભ મળતો રહે છે.

યુરપ અને અમેરીકામાં કેકેકાળે એવા વેપારી સંબંધસ્થાનો છે. જાપાને પણ એ યોજના અપનાવી છે અને, એ બધાને એ દ્વારા સારો લાભ મળી સકયો છે એ જોતાં, દિન્દીમાં એવા સંબંધસ્થાનની સફળતા અંગે કશો શક હોઈ સકતો નથી. વેપારી હવે સ્વપાયે તે શરૂઆતમાં થોડીક જોડ જાય એ ખરું. પણ આગળ જતાં તે ખોટ પુરી થવા પિના રહેશે નહિં.

સુજાઈની વેપારી ચેમ્બર યા બીજા કામ વેપારી સંસ્થા આ કામ માથે લે તો ધણું ધણું કરી સકે. શર્મ ૬૩૮ આદેશની છે. એક વેળા આદેશો કે પડી આપોઆપ અનેકાનેક માર્ગો અને. યોજનાઓ મળતી જશે.

ઔદ્યોગિક દિશો

વેપારી સંબંધસ્થાનની વાત કરતાં, ઔદ્યોગિક દિશોનો વિષય વાદ આવીજ જાય છે આપણે ત્યાં દિશો તો હજારો જતાવાય છે, પણ કેળવણી-વિષયક યા ઔદ્યોગિક દિશો ઓછા પણ નથી જતાવાની.

પશ્ચિમ અને પૂર્વની દિશ-ચાલના વચ્ચે આજ ૬૬ છે. ત્યાં ઉઘડા કંઠા કેળવણી-વિષયક તથા ઔદ્યોગિક દિશો સતત જત-વાતી રહે છે, જ્યારે અહિં નેમનાં શુભ પગલાં પણ નથી થતા. અને અહિં જે દિશો જતાવાય છે, તે કેવું કેવું શીખવે છે તે તો કદવા પિનાય સમજી સકારો.

જુરત છે કે યુરપથી ઔદ્યોગિક દિશો મંજૂરી દિન્દીમાં દેખાડવાનો કમ ચાલુ કરાય. એનો દિશોના જોનારા, એશક, લાખોને બદલે સેંકડોજ દરો બને તેમ હોય છતાં જે મેંકડો તે જોશે તેઓ લાખોના મુકાવે વડું કે-યોગી થશે.

સ્વાદિષ્ટ બિસ્કીટ

૧

બિસ્કીટની શોધ કેવે અને ક્યારે કરી, તેનો ઇતિહાસ ચોક્કસપૂર્વક રહ્યો નથી, પરંતુ મુળ શબ્દ Biscuit ફ્રેંચ સંજ્ઞાનાના Bisket (અર્થ: ખમણા શેકેલા) પરથી બેનાયો હોય, એ શોધ ફ્રેંચોની હોય એ ફ્રેંચોએ તેના વિદ્વાન અને પ્રસારમાં ખાસ ભાગ ભજવ્યો હોય, એમ મનાય છે. ગમે તેમ હોય, આજે બિસ્કીટ દુનિયાના ખુલ્લેખુલ્લામાં ઓછા વત્તા અંશે પ્રચલિત થઈ ચુક્યા છે અને હિન્દ જેવા ગરીબ દેશમાં-જ્યાં પ્રજાની ગરીબાઈ ઉપરાંત, બિસ્કીટ બનાવનારાઓ સેંકડો નહિં દારૂગોળી સંખ્યામાં મલબુદ છે-દર વર્ષે ફિરંગીસ્તાનથી લાખો રૂપિયાના બિસ્કીટ આવે છે, એ સાબિત કરે છે કે હજી થોડાક વધુ બિસ્કીટના કારખાનાઓ મારે દેશમાં હોય છે, જે કોઈ બરાબર પદ્ધતિ-સર કામ કરવા હરજે તો.

અને કેમ ન હોય? બિસ્કીટ એટલે એક ખાદ્ય પદાર્થ; રોટલી જેટલો નહિં તો તેથી સદજ ઉતરેલો દરજ્જાનો ખાદ્ય-પદાર્થ. દેશના દરેક ભાગમાં અને દરેક વર્ગમાં તેના આદરો મલબુદ છે, એટલુંજ નહિં જાણકે જેમ ફિરંગી દળ જ્યાં આપણામાં વધુ અને વધુ પ્રવેશતી જાય છે તેમ તેમ બિસ્કીટની ખપત-વધુ વધતીજ જાય છે. જુના સમાનાના ઘરડાઓ ભણે બિસ્કીટને વધુ પડતા

ખર્ચને શરણે વાદ ન કરે, અંગ્રેજી ભણેલા અને ફિરંગી મોદ-નળમાં વૈદ્યાવાયલા કયા જવાનને બિસ્કીટ વિના-અને તેમ ફિરંગીસ્તાનથી આવેલા બિસ્કીટ વીના-આગ્રી સહે છે!

પણ રખે કોઈ લામણીવશ ખતી બિસ્કીટના ખરા ઉપયોગીપણાને એમ કુલી જાય, નહિં, બિસ્કીટની ઉપયોગિતા બુલી સકાય નહિં, બાળકો અને વૃદ્ધો મારે, જવાનો અને ફ્રીડો મારે, પુરો અને સ્ત્રીઓ મારે એકલા બંધબેસતા સર્વસાધારણ ખોરાક તરીકે બિસ્કીટની જગ્યા બીજી કોઈ ચીજ લઈ સકતી નથી. એ બિસ્કીટજ છે જે, ઘરમાં અને સરમાં, આરામમાં અને પરેશાનીમાં કામ આવે છે.

૨

બિસ્કીટનો ધંધો બે રીતે ચાલે છે:

૧. નાના પાયા પર, ધંત્ર-મદદ વિના.

૨. મોટા પાયા પર, ધંત્ર-મદદ સહિત.

દરેક દાખલામાં હોય છે તેમ, આ ઉલ્લેખમાં એક પદ્ધતિયો પોતપોતાના સ્થાને અમલવાદા ધરાવે છે. એમાં માત્ર આ પદ્ધતિજ સારી અને બીજી નહારી, એટું કહું નથી. દરેક પદ્ધતિના પોતાના ગુણદોષો છે, પોતાની સરળતા અને સુગમતા છે; વળી દરેક પદ્ધતિ નફાકારક પણ હોય અને તેથી તે ખાસ વિચારણા માંગી શકે છે.

એ તો સમજ સકાય એવી વાત છે કે જેવા ન્હાના મોટા પાયા પર ધંધો કરવો હોય તેની ન્હાની મોટી પુંજ નોંધએ. એ ઉપરાંત, જેવા ન્હાના મોટા પાયા પર માલ

(૧) દર વર્ષે લગભગ રૂપિયા ૩૦ લાખના બિસ્કીટ હિન્દમાં આપતા હોવાનું સત્તાવાર જાણવાયું છે.

જનાવાય તેવાજ પ્રમાણમાં તેની ખર્ચત પણ થવી જોઈએ. ૨ હુંકમાં, ન્હાના શહેરો અને ગામડાઓમાં ન્હાના પાયા પર કામ કરવું જોઈએ અને મોટા શહેરોમાં મોટા પાયા પર-માત્ર એ અપવાદ સિવાય કે ગણ પતરાના ડબ્બા યા પુકાના જોખામાં પેક કરીને દેશને ખૂણે ખૂણે મોકલવાની નેમ હોય તો, એવું કારખાનું મોટા શહેરને જરૂરે તેની પાસેના કોઇ પરાંમાં પણ ખોલી સકાય છે. કારણ કે એમ કરવાથી મોટું શહેર પામેજો હોઇ, ત્યાંની સરળતાઓ અને સગવડોનો પણ લાભ મળી સકે છે અને ન્હાનું પર હોવાથી શહેરના ભારે ખર્ચાઓમાંથી બચાવ પણ થઇ સકે છે.

૩
ન્હાના પાયા પર કામ કરવા માટે ઓછામાં ઓછા ૧૦૦ થી ૨૦૦-૨૫૦ રૂપિયાની પુંજી તો જોઈએજ. એ માટે, નીચલા સાધનો જનાવવા-વસાવવા જરૂરી છે.-

- ૧, કઠ્ઠી
- ૨, આટો મુંદવા માટે કાકડાનું મોટું ટેબલ
- ૩, ગિરકીટ કાપવાના બીજા
- ૪, ગિરકીટ મુકવા માટેના પતરા

અવખત, લોટ અને બીજા પદાર્થો તો અપત મુજબ મંગાવતા રહેવાય છે એ અંગે બીજી કોઇ ચીજની જરૂર પડતી નથી.

(૨) મોટા કારખાનાના ગિરકીટ રચાવક વેચાણ ઉપરાંત, બહારગામ પણ મોકલી સકાય છે. પણ બાગે એવા મોટા કારખાનાના ગિરકીટ છુટા વેચાતાય નથી; પતરાના ડબ્બામાં યા પુકાના જોખામાં પેક કરીનેજ વેચાય છે.

(૩) આ બધી ૬ કુટ પહોળી, ૬ કુટ લાંબી અને ૩ કુટ ઊંચી જનાવાય છે. પદ્ધતિ એ છે કે છઠાનું ચણતર કરી બધી જનાવી લેવા એ બધી ત્રણ તરફથી લાંબ બંધ હોય છે, ફક્ત ૪ તરફથી એ કુટ જેટલી ચોરસ જગ્યા, મૂખીની સપાટીથી મેળવીને ખૂંદી રખાય છે અને એ જગ્યા (કિંવા ખારણ) પર લોખંડનું ઢાંકણ જડવામાં આવે છે.

૪
મોટા પાયા પર કારખાનું જોડવા માટે ૧૦,૦૦૦ થી ૨૦,૦૦૦ રૂપિયા લગીની પુંજી અનિવાર્ય છે. કારણ કે મોટા પાયા પર કારખાનું હોય તો બહુ કામ યંત્રો વડેજ થાય છે, હાથ-ગિદનતને તેમાં સ્થાન હોવું નથી. એ યંત્રો વસાવવા ઉપરાંત મોટા પાયા પર માલ જનાવવા માટે પુરતા પ્રમાણમાં કાચો માત્ર-ત્રોટ, ખાંડ, ધી, વ.-ખરીદવા પુરતી રકમ લાઇમાં હોવીજ જોઈએ.

એ માટે જોઈતા યંત્રોની હુંક યાદી આ રીતે:-

- ૧, આટો મુંદવાર યંત્ર
- ૨, ગિરકીટ ચણનાર યંત્ર
- ૩, ગિરકીટ કાપનાર યંત્ર વગવગ.

એમનો સચિત્ત પરિચય આગળ જતાં આપશે.

મોટા પાયા પર ગિરકીટ જનાવતાં ખર્ચ અને આવક કેટલી થાય છે અને નફો કેટલો મળે છે, તે જોવા માટે નીચલા અડકદો દિલચસ્પીથી ખાતરી નથી.

એક ટન દેશી ગિરકીટ જનાવવા માટે : રૂપિયા

૧૪ કર્દારે લોટ	૬૦
૫ " ખાંડ	૫૦
૩ " માખણ	૨૫૦
બીજાં પરચુરણ માત્ર	૨૫
છંડા	૨૫
મજદૂરી ૧ દિનની	૩૦
બધી માટે ખર્ચતણ	૧૫
ગિરકીટ પેક કરવા તથા	
જાદિરાત કરવાનો ખર્ચ	૧૫૦
યંત્રોના ધસારા ખાતે	૨૦
પરચુરણ ખર્ચ	૭૫

એક ટન ગિરકીટની લાગત રૂ. ૭૦૦

હવે એનું વેચાણ કરતાં—

એક ટન ગિરકીટ, રતણ દીક રૂપિયા
રૂપિયા એકના ભાવે વેચતાં— ૨૨૪૦

એક ટન ગિરકીટની ઉપજ રૂ. ૨૨૪૦
એટલે કે—

આવક રૂ. ૨૨૪૦

લાગત રૂ. ૭૦૦

એકબીજો નફો રૂ. ૧૫૪૦

—અર્થાત સેંકડે ૨૨૦ રકાનો નફો થયો !

૫

ગિરકીટ એક જો જાનના નથી જનતા,
સેંકડો જાનના બને છે, જે કે બનાવટને
અંગે તો એમાં તોળી જાત જેવું કશું નથી;
અસખ, એમાં વપરાતા કાચા માલને અંગે
જો વિચાર છે ખરા:

૧, સામાન્ય ગિરકીટ

૨, ખાસ પ્રકારના ગિરકીટ

સામાન્ય ગિરકીટ એટલે સોટ અને
પાણીની મેળવણી માત્ર; ખાસ પ્રકારના
ગિરકીટ એટલે સોટ આત પાણી ઉપરાંત
ઘી વા માખણ, ખાંડ, ઈંડા, દૂધ અને કરિ-
યાણાનું મિશ્રણ—મેશક, ગિરકીટની જુદી જુદી
જાત પ્રમાણે એકા વસા પ્રમાણમાં.

ગિરકીટની જનાવટમાં ખાસ કળા અસ્પૃ-
છે, જે કે અનુભવ એમાં કંઈ જોડો

(૪) એ કરિયાણા કિંવા મુઝરી-પદાર્થમાં
મુખ્યત્વે તલપક, કેરે, તલચી, તાલ, ઝીરું મુંક,
સિંધુ વા મેરોડીનું એસેન્સ, ગુલાબ જળ, જોરે-
જ ફલાવર વોટર વેનીલા વ. વ વપરાય છે.

(૫) આ વિષયની કેળવણી આપતી કોઈ
સંસ્થા હિન્દમાં તો નથી. દર્યામાં નીચલી
સંસ્થાઓમાં એ વિષય શીખાવાય છે

Borough Polytechnic Institute,

મહત્વનો જાગ નથી અજવનો. તેથી, આ
ધંધામાં કિંપકાવનારે એ કળામાં પારંગત
થવું જરૂરી છે. જો પોતાથી શીખવાની ખટપટ
ન જાને તો પછી જાણુધરની સેવા-અવગન,
કારખાનું મોટું હોય તો એવા મોટા કાર-
ખાનાના ગિજ્યાનની સેવાઓ-મેળવણી રહી,
જેથી કામ બરાબર થાય અને માત્ર ઉત્પા-
પણ જાને, સરનો પણ પડે અને વધુ પ્રમાણમાં
વેચી પણ સકાય.

ગિરકીટની જનાવટ ન્હાના પાયા પર
કરવી હોય તો એમાં વંત-મદદ સ્વેચાતી નથી.
લાકડાના એક મોટા પાટલા કિંવા ટેબલ
પર બેઠેલા પ્રમાણમાં સોટ લઈ, સદજ
પ્રમાણમાં મીઠું વા ખંડ ઉમેરી, જરૂરત
પુરતા પ્રમાણમાં પાણી નાખી, સોટ થુંદી
સેવામાં આવે છે અને પછી તેની ચોગ્ય
મત્રાઈની રેટલીઓ જેવી વણી, હાથ-ખીખાં
વડે જે તે આકારના ગિરકીટ
કાપી લેવાય છે વા તો ખીખાં
—રેલર વડે—જે અનેકાનેક
પ્રકારના તૈયાર આવે છે,
તેમજ ધરજા પ્રમાણની આફ-

(૧) ખીખાં-રેલર

(૨) ખીખાં-રેલર.

Borough Road, London S. E. I.
- Stirling Continuation Classes,
Stirling.

Technical College, Leith.
Technical College, Cardiff.

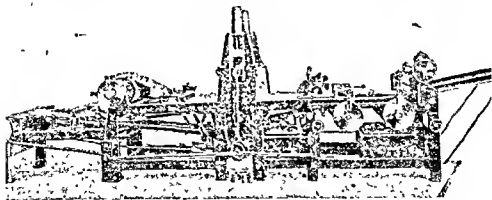
તે વડે બાત બાતની મિસ્કીટ-આકૃતિઓ બનાવી, કાપી લેવાય છે અને પછી તેને પતરા પર ગોઠવી, બહીમાં મુ ૧૨ થોડી ચેતાં, મિસ્કીટ તેવાર થઇ જાય છે.

મોટા પાયા પર કિંવા યંત્ર-મદદે મિસ્કીટ જતાવવાની રીત ખરેખર અનેરીક છે. એમાં પણ બે વિભાગ છે: (૧) તદ્દન આપોઆપ યંત્ર-મદદેજ બની કિંવાઓ થઇ સહે એમ પણ છે અને (૨) યંત્ર-મદદ સાથે થોડી હાથ-કારીગરીથી પણ. જે કારખાનું ખૂબ મોટું-કરોડના ૧૮૦ જેટલા મિસ્કીટ બનાવે તેવું-હોય તો બેસક, પહેલી રીતેજ કામ કરવું જોઈએ. પણ જે કારખાનું તેથી ન્દાનું હોય તો બીજી રીતે કામ કરવું રીક છે

(૧) બહીમાં મિસ્કીટ મુકના પહેલાં બહીમાં પુસ્તા પ્રમાણમાં બજતણુ બરી, બહીને તપાવવામાં આવે છે અને ત્યાર પછી બધું બજતણુ નાદાર કાઢી લઈ, ખાલી રહેલી તપેલી બહીમાં મિસ્કીટ ચોસાય છે

દુઃમાં સાથી પડેનું કામ લોટ મુંદવાનું છે. એ માટે બે ત્રણ યંત્રો આવે છે, જેમાં જોડવાનું એવી હોય છે કે યંત્રના પેટાળ બાજમાં લોટ ભરી, નળી વડે જોડતા પ્રમાણમાં યંત્રમાં પાછી દાખિલ કરાય છે અને પછી યંત્ર (જુઓ મુખજીવનું ચિત્ર) કામે ત્રગમે છે. આ યંત્રની કડપ અને કાર્યશક્તિ પણ અત્યંત છે. કેવળ છ મિનિટમાં તે ૪૫૦ રતલ લોટ મુંદી સકે છે. પછી એ મુંદેલા લોટને બીજા એક યંત્રમાં લઇ જવાય છે, જ્યાં તેમાં બીજી વસ્તુઓ મેળવી ફરી વાર ખૂબ મુંદવામાં આવતાં, તે મિસ્કીટ જતાવવા માટે તેવર થાય છે.

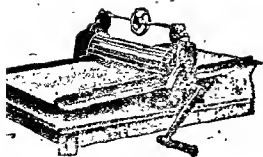
લોટને મુંદી કીધા પછી, તેની શરતી જેવા ૫૩ ત્રણવાનું અને પછી તેમાંથી મિસ્કીટની લોટને આકૃતિઓ કાપવાનું કામ આવે છે. એ કામ બે રીતે થાય છે એક તો, એક ખાસ મોટા યંત્ર વડે-જે રોટલી વણવા ઉપરાંત મિસ્કીટ કાપવાનું કામ પણ તદ્દન આપોઆપ રીતે કરે છે અને બીજું બે ત્રણ

મિસ્કીટ વણનાર-કાપનાર યંત્ર

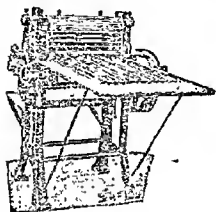
[આ યંત્ર પોતાની ખાતલું જોડણ છે તે લોટની રોટલી વળી, મિસ્કીટની આકૃતિઓ કાપી આપે છે]

ન્દાના હાથ-પરો વડે-જેમાં વણવા અને આગળ કદવું તેમ, જે કારખાનું ખુબજ કાપવાનું કામ જુદું જુદું થાય છે. મોટું હોય તો, મોટું યંત્ર વાપરવું લાખ-

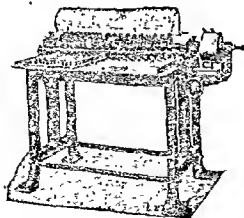
ગિરકીટ વજુનાર યંત્ર

[અદેશ લોખાંધી ધોળા જાડાઈના ગિરકીટ બનાવનાં માટે. (સાદલી જેવા પદ વજુના માટે) આ યંત્ર ઉપયોગી છે.]

ગિરકીટ કાપનાર યંત્ર-૨

[આ અને નીચલું યંત્ર, એ એક]

ગિરકીટ કાપનાર યંત્ર-૨

પ્રકાર પ્રકારની આકૃતિઓના ગિરકીટ કાપના માટે ઉપયોગી છે]

દાખી છે. પરંતુ જો તે ન્દાનું હોય તો ન્દાના ધરો વસાવામાંજ રાખે છે.

હુંકમાં, ગિરકીટની આકૃતિઓ કાપ્યા પછી તેને જુલવાની એક માત્ર ક્રિયા બાકી રહે છે. એ માટે ખામ બનાવાયેલી ભક્તીમાં ગિરકીટ સુકી રોકી લેતાં તે તૈયાર છે.

દરે તૈયાર ગિરકીટને વા છુટા લેવો વા ડગ્ગામાં પેક કરીને વા પડીકા બનાવીને.

૬

દરે આપણે થોડાક નુસ્ખા જોઈએ. સામાન્ય ગિરકીટમાં તો લોટ અને પાણીજ હોય છે. એટલે તેને ચિરે અને ઊંડાણમાં ઉતરતું નકામું છે. ખાસ પ્રકારના ઉગ્દા ગિરકીટનીજ સર્ચ કરીશું.

૧-મેટા ૧૭૩ રતમ, ખાંડ ૨ રતમ, માખણ ૧૫ ઓંસ, એમેનિયા ૬ ઓંસ, સોડા આઇ કાર્બ ૩ ઓંસ, ઈડા ૬૦ નંગ.

૨-મેટા ૭૦ રતમ, ખાંડ ૧૪ રતમ, માખણ ૧૪ રતમ, ફોર્મીસેર ૫ રતમ, નમક ૪ ઓંસ, એમેનિયા ૨ ઓંસ, સોડા આઇ કાર્બ ૮ ઓંસ, ટાર્ટરીક એસિડ ૪ ઓંસ, દૂધ ૨૬૩ રતમ.

૩-ખાંડ ૨ રતમ, મેટા ૭૦ રતમ, માખણ ૫ રતમ, નમક ૬ ઓંસ, દૂધ ૨૫ ઓંસ.

૪-મેટા ૭૦ રતમ, ખાંડ ૨ રતમ, માખણ ૫ રતમ, માજીસેઇન વા લેછેગમ પ્રોડક્ટ ૫ રતમ, નમક ૫ ઓંસ, ક્રીમ ઓઇ ટાર્ટર ૧૨ ઓંસ, સોડા આઇકાર્બ ૬ ઓંસ, એમેનિયા ૨ ઓંસ.

(૭) ગિરકીટ બનાવવાના વિષયની અંગ્રેજી જિવબો આ છે:-

(1) Bakery Science ed: J. E. Driver, (2) The Manufacture of Biscuits, Cakes and Wafers ed: J. Fritsch, (3) Bread, Rolls and Sweet Doughs ed: Richards, (4) A Handbook For Bakers ed: A. F. Gerhard, (5) A Science Course of Bakers ed: D. Ellis.

(૮) જ્યાં નુસ્ખાઓમાં માખણને જદમ વી પલ્ વાપરી લકારો.

૫-મેદો ૧ રતલ, ખાંડ ૧ રતલ, માખણ — માખણ ૨ મોટી ચમચી, નમક ૧ ન્હાની ચમચી, દુધ ૧ પાઇ-ટ.

૬-મેદો ૨ રતલ, ખાંડ ૧ કુમ, સોડા બાઇકાર્બ ૮ ઑંસ, દુધ ૧ રતલ, માખણ ૧ રતલ.

૭-મેદો ૧૬ રતલ, માખણ ૬ રતલ, કીમ ઓફ ટાટર ૮ ઑંસ, સોડા બાઇકાર્બ ૪ ઑંસ, દુધ ૧ ગેલન.

૮-નિશાર્નો ૪૯ રતલ, મેદો ૨૧ રતલ, માખણ ૧૨૩ રતલ, કેનફોર ૮ રતલ, કીમ ઓફ ટાટર ૧૨ ઑંસ, સોડા બાઇકાર્બ ૬ ઑંસ, એમોનિયા વોટર ૪ ઑંસ, નમક ૪ ઑંસ, દુધ ૩૫ રતલ, ખાંડ ૧૦ રતલ.

૯-ઓટમીલ ૨ રતલ, મેદો ૨ રતલ, ખાંડ ૨ રતલ, ઘી ૧૩ રતલ, ઇંડા ૫૫ પ્રમાણે

૧૦-મેદો ૭૦ રતલ, ખાંડ ૩૫ ભાગ, માખણ ૧૦ ભાગ, એમોનિયા ૩ કામ, ઇંડા ૮૬ ભાગ, દુધ ૨૧ ભાગ, ઑબ્સ લેમન સદગ

૧૧-મેદો ૭૦ રતલ, માખણ ૫ રતલ, ખાંડ ૨ રતલ, કીમ ઓફ ટાટર ૧૨ ઑંસ, સોડા બાઇકાર્બ ૭ ઑંસ, ટાટરીક ઑસિડ ૩ ઑંસ, નમક ૮ ઑંસ, દુધ ૩૫ રતલ.

૧૨-મેદો ૩ રતલ, ખાંડ ૩ ઑંસ, ઇંડા ૧ નંગ, દુધ ૧ મોટી ચમચી, બેકીંગ પાવડર ૩ ન્હાની ચમચી, માખણ ૩ ઑંસ, કેસાવે (બીયા) એક ન્હાની ચમચી.

૧૩-ખાંડ ૧ રતલ, મેદો ૧ રતલ, કેનફોર ૧ રતલ, માખણ ૧ રતલ, બેકીંગ પાવડર ૪ મોટી ચમચી, ઇંડા ૮ નંગ.

૧૪-મેદો ૮ પ્યાસા, દુધ ૩ પ્યાસા, પનીર ૨૪ ઑંસ, બેકીંગ પાવડર ૧૬ મોટી ચમચી, માખણ ૮ મોટી ચમચી, નમક ૧૨ મોટી ચમચી.

૧૫-મેદો ૧ ક્વાર્ટ, ખાંડ ૧ ન્હાની ચમચી, બેકીંગ પાવડર ૩ ન્હાની ચમચી,

૧૬-મેદો ૨ પ્યાસા, નમક ૧ ન્હાની ચમચી, નિશાર્નો ૨ પ્યાસા, બેકીંગ પાવડર ૨ ન્હાની ચમચી, ખાંડ ૧ મોટી ચમચી, માખણ ૨ મોટી ચમચી, દુધ ૨ પ્યાસા.

૧૭-મેદો ૩ રતલ, દુધ ૧ ઇન, બેકીંગ પાવડર ૧ ન્હાની ચમચી, માખણ ૧ ઑંસ.

૧૮-મેદો ૨ ઑંસ, આરાફટ ૨ ઑંસ, માખણ ૧ ઑંસ, ઇંડા ૧ નંગ, બેકીંગ પાવડર ૧ ચપટી, નમક ૧ ચપટી.

મેદો અને આરાફટને ગાળી લઇ, તેમાં બેકીંગ પાવડર અને નમક ઉમેરો. પછી માખણમાં ખાંડ મેગી, તેમાં ઉપરું મિશ્રણ નાખી ખૂબ મેગી, છેવટે ઇંડાની અડી ઉમેરો.

૧૯-આરાફટ ૧ રતલ, માખણ ૪ ઑંસ, ખાંડ ૪ ઑંસ, મરકો સદગ.

૨૦-આરાફટ ૬ રતલ, માખણ ૬ રતલ, મેદો ૮ રતલ, ખાંડ ૨ રતલ ઇંડા ૮૦ નંગ.

માખણને શીટી, તેમાં ખાંડ નાખી પાટી ઇંડાની અડીઓ ઉમેરો. બીજી તરફ મેદો અને આરાફટને ફરી પાર ચાળી, ઉપરના મેગરણીમાં મેગવો અને પછી ઇંડાની અડીઓને શીટી, કદ અડાવી એમાં ઉમેરી દો.

૨૧-મેદો ૩ રતલ, ખાંડ ૫ ઑંસ, માખણ ૫ ઑંસ, મસાઇ ૧ મોટી ચમચી, બેકીંગ પાવડર ૧ ન્હાની ચમચી, ગન્નામો લુકો ૩ રતલ, ઇંડા ૩ નંગ.

(૯) આ વિષયના અંગ્રેજી સામયિકો આ છે:—
Baker & Confectioner, London
S. E. I.
Baker's Record, London E. C. 4.
Baker's Review, New York
British Bakers, London E. C. 4
Master Baker, Belfast

એક સમય એવો પણ હતો જ્યારે દિન-
તારના ખીલા જેવી સામાન્ય વસ્તુ માટેય
પરદેશનું મુદતનાજ હતું. અદલાદતો પાડ
માનીએ કે આજે તેમ નથી. છતાં હજી એ
દિશામાં ધણું ધણું ફરફટાતું જાણી છે, એનો
મંદાર તે કાઢ કરી સફરોજ નહિં.

તારના ખીલા કાઢે ત્રણ નહિં હોય !
અર્થાં ઈશ્વરી માંડીને પાંચ છ જેટલા ટુંકા
લાંબા તારના ખીલા આવે છે સુધારીકામમાં એ
અનિવાર્ય મુશ્કેલ છે એના ચિનાતું સુધારો-
કામ આજે તો કદી પણ નથી સકાતું-રફતી
કેપોશિના વક્ત્રમાં રાખવા છતાં આજની કાલે
તારના ખીલા પિંડા સ્વપ્નાથી સકામ એવી
કાંક શોધ થાય તો ભરે; આજે તો તેમ
નથી. સરકુનો અને ફુતો ઉપયોગ છતાં,
ખીલાની જગત બધું ઘટ્ટ નથી.

તારના ખીલા જનાવવાનું કામ વંત્ર
પડે થાય છે એમાં ખાસ દ્રાવ્ય-કારીયરી
જેવું કશુંજ નથી. એક મોઢાડું વંત્ર છે,
જેમાં એક તરફથી ક્ષિપ્તોનો તાર આવે છે
વંત્રની આમલી ગાળુએ એક એવી કાંક છે,
જેના બે ચક્કે જે તારને છેડે ખીલાનું માથું
ખની તરફ છે અને પછી એક ખીલ કાંક
પડે ખીલાની આછી પચ્છ અને છે અને તાર
કાંકાળે ખીલાને જુદા થઈ, નીચેના વાસણમાં
પડે જ. આ બધા કામ, આપોઆપ થતાં
હોય, કાર્યવરને એમાં કશું કરવાનું નથી.
તેજે માત્ર એટલુંજ ખાત રાખવાનું છે કે
ક્ષિપ્તોના તાર વંત્રમાં ગરજર આવતો રહે;
તારનો એક જોડકા ખમ થાય તો ખીલા
ખંડત સડ કરામ અને ખસ.

તારના ખીલા જનાવવાના એક વંત્ર વડે
જુદા જુદા માળના અને પાનગી જડા ખીલા
જાડે છે. એને માટે વંત્રમાં માથ અને

કદ માટે ચટો ફેરફાર કરી સકાય તેવી કળો
જનાવેલી છે. એક વેળા એક માથ વા કદની
કળા જોડવી દીધી કે પછી જોવાનું રહેતું નથી.
વંત્ર બધું કામ આપોઆપ કરેજા જાય છે.

આ વંત્રની કડપ અને કાપંશકિત પણ
જાણવા જેવી છે. પાંચથી ૭ ઈંચ લાંબા
ખીલા-જે વેળ નં. ૪ ના તારમાંથી બને
છે-આ વંત્ર દ્વારા દર મિનિટે ૯૦થી ૧૦૦
જેટલા તૈયાર થાય છે, જ્યારે ૧ ઈંચ લાંબા
ખીલા-જે વેળ નં. ૧૪ના તારમાંથી બને
છે-તે તો મિનિટના ૩૦૦ જેટલા બને છે.
વંત્રને ચાલતો જુઓ અને એમજ સમજાવો
કે તરફે ખીલાઓના વર્ણાં વર્ણો રડવો છે !

તારના ખીલા, વંત્રમાંથી બહાર નીકળ-
વાજ સપરદાસજ નથી હોતા. પછી તેને
સાફ કરી, પૅસિસ કરવું પડે છે. એ કામ
એક મહારના ધીપ-વંત્રમાં થાય છે. એ વંત્રમાં
ખીલા તથા પૅસિસ કરવા માટેના પદાર્થો
ભરી, વંત્રને ખુબ જોજ જોજ ફેરવવામાં આવે
છે, જેથી અસ્પર્શના ધસારાથી ખીલા
ક્રીસાદ પડતી, તેવી ઉપર અજકનો પૅસિસ
મથ જાય છે.

તારના ખીલા જનાવનાં, તારની ચોટીક
ક્રીણી કદનોઆ નકામી પડે છે, પણ તે સાર
નિરૂપણી નથી દોતી. એવી કદીઓની
જકારમાં સારી કીમત આવે છે.

મીઠી પીશાખના દરદીઓ

સાવધાન !

મીઠી પીશાખના દરદો ઉપર
અકચીર ઘડ સુદેલી એન. મી. બરોડા-
વાલાની રજીસ્ટર દવા “શાન્તાવન” ની
જાટલી મંથાવી દરદને અટકાવે.

તારના ખીલા

કુમરના અગ્રિય વદનના અંકમાં ૨૫ તુરખા આપી ચુક્યા છે. આજે બીજા થોડાક છુટો.

[૨૬] ટ્રિપ્લેન્ડ ક્રેમિનમ્બર

ખાંસી માટેની વિખ્યાત દવા છે. એમોનિયમ કાર્બોનેટ ૩ ઓંસ, એમોનિયમ પ્રોપાઇડ ૧ ઓંસ, વિકર એમોનિયા એસિટેટ કોનસેન્ટ્રેટ ૨ ઓંસ, એકસ્ટ્રેક્ટ આઇરન કુનફા ૨ ઓંસ, એકસ્ટ્રેક્ટ પિક્કેરીય ૩ ઓંસ, એમે.સ અનીમી ૩ ઓંસ, શરખત ૨૫ ઓંસ, કસોરોશર્મ ૫ ટર: (કુલ પ્રવાહી ૪૦ ઓંસ અને તે પુરતું)

બધાને મિશ્ર કરી, ગીનીઓ ભરી પો

માત્રા: ચાલની ઓક ન્દાની ચમચી.

[૨૭] યુનિવર્સલ એમ્બ્રોકેશન

આ દર્દ અને ચોટ પર માત્રિશ કરે પુ તેમ હોષ, શારી ખ્યાંતિ ધરાવે છે.

કપ ગીઆતુ' તેજ ૧૫ ઓંસ, એલિક્ઝ એસિડ ૧૦ ગ્રામ, મુક્તિષ્ટમ ઓઇલ ૨૩ ઓંસ, મોલ્યુસન ઓઇ એમોનિયા ૧૨ ઓંસ, એ ફલિ તપેન્ડાઇન ૭૩ ઓંસ

ખૂબ હકાતીને મિશ્ર કરો અને મુગરત વેળા શરીર પર માત્રિશ કરો.

[૨૮] બુલ્ગાર-શરખત

અ શરખત વિજાતી જનાવડ છે. જીવાળ આપતા માટે એકથી એ ન્દાની ચમચી જેટલા મમ છુમાં અપાય છે.

દુધમુક એકસ્ટ્રેક્ટ ઓઇ કાસ્ટોર ૪ ઓંસ, સીરપ ઓઇ સેના ૬ ઓંસ, સીરપ ઓઇ ગોરેન્ડ ૪ ઓંસ, દુધમુક એકસ્ટ્રેક્ટ ઓઇ માસ્ટર કુલ શરખત ૧ પાઇન્ટ બનવવા માટે ગંધકો તેટલું.

[૨૯] છુપીંગ ક્રેમ સીરપ

મ્દોરી ખાંસીની ભયંકરતાથી કાણ અમા- ઘરો દુગ્રેઈ આ શરખત તેનો હકાત છે.

એમોન પ્રોપાઇડ ૩ ઓંસ, એલિક્ઝ નાઇન ટ્રાઇપુરેટિક કાપડ્યુટ ૩ ગ્રામ, ગિઝસરીન ૨ ઓંસ, Oxymel Scillae ૨ ઓંસ, સીરપ ટોલુ ૨ ઓંસ, એકસ્ટ્રેક્ટ ગિઝસરીન ૧૩ ઓંસ, રિપરિટ કસોરોશર્મ ૩ ઓંસ, ડિરીક ૫ ઓંસ: કુલ મિશ્રણ ૨૦ ઓંસ અને તે માટે ન્દાતા અમાણુમા.

માત્રા: અર્ધીથી માંડીને એ ન્દાની ચમચી ભરી, વચનો પ્રમાણમાં.

[૩૦] ડિસ્મથ

પેટની ફાંસો, અછળાં ૫ પર ઉપયોગી અને નિર્દોષ દવા છે

વિસ્મથ કાર્બોનેટ ૧ ઓંસ, સોડિયમ જામ- કાર્બોનેટ ૫ ઓંસ, હેરી મેગ્નેસિયમ કાર્બોનેટ ૬ ઓંસ, શરખત સદગ.

અપાતે તેલની સદગ શરખત તાખી, મિશ્ર કરી ચાગી સો અને પછી ૧૫ ટેન્ના વચની રિક્કીઓ બનાવો

[૩૧] પાયોરીઆની દવા

આ પ્રવાહી પાયોરીઆ થતો અટકાવવા તેમજ પાયોરીઆ થયો હોય તેને મટાડવા માટે વખણુ છે. નુરખો જોગૃહિયાનો છે. મ્દોરિક ૯૬ ડ્રેન, ઝીંક કસોરોશર્મ ૨૪ ડ્રેન, બેટા-તેપથોય ૬ ડ્રેન, સોલ્યુશન

ફોર્મલિડાઈડ (૪૦ ટકાનું) ૪ ટીપા, મે-થેલ
૨૪ એન, અલકોહલ (૫૦ ટકાનું) : કુલ
મિશ્રણ ૧૨ ઑંસ બને તે પુરતું

[૩૨] આંટલુ-શરુ

પગના આંગળા પ પર થતા આંટલુના
પ્રસાર માટે આ દવા અપૂર્ણિતી છે.

ટેનિક ઑસિડ ૪૦ એન, મિક્વિક ફોર્મલ
ડિલાઇડ ૫ ટીપા, બદામનું તેલ ૧ ટીપું,
ડિસીડ પાણી ૨ ઑંસ.

પહેલાં ૧ ઑંસ પાણીમાં ટેનિક ઑસિડ
નાખી, ઘોટર થાય પર આંગળાઓ અને પછી
શીશીમાં ભરી, તેમાં બાકીની બધી દવાઓ
ઉમેરી, ડેપરે એટલું બાળું પાણી ઉમેરો કે
દવા ૨ ઑંસ થઈ જાય.

ઉપયોગ: ક્રના પુખ્તને દવામાં બીજાની
આંટલુ પર બાંધી દો અને પછી જ્યાં લગી
આંટલુની શિકાયત ન મટે ત્યાં લગી દરરોજ
બે વાર પુખ્ત બદામતા રહે.

[૩૩] કૃમિ-શરુ

પેટમાં થતા કૃમિઓના આ એક માત્ર
પ્રસાર છે.

મેન્ટોનિન ૬૦ એન, આરીક સાકર ૫
ઑંસ, ગમ દૂધાકાન્થ સુદરત નેટલા પ્રમાણમાં

એકઠો મેળવી, ગોળાઓ બનાવવા નેટલી
ચીકસ સાવચા માટે બેહના પ્રમાણમાં સુદર
મેળવો પછી એને ખરસમાંજ ૧૨ થી ૧૪
કલાક લગી રહેવા દઇ પછી એની કુલ
૧૨૦ ગોળાઓ બનાવી દો.

માયા :-૧ વર્ષના બચ્ચા માટે સવાર
સાંજ ૧ ગોળી; બે વર્ષના બચ્ચા માટે
સવાર સાંજ બે ગોળાઓ; ચાર વર્ષના
બચ્ચા માટે સવાર સાંજ ત્રણ ગોળાઓ; આઠ
વર્ષના બાળક માટે સવાર સાંજ ચાર
ગોળાઓ અને ૧૦ થી વધુ વર્ષના બાળક
માટે સવાર સાંજ પાંચથી સાત ગોળાઓ.
ત્યાં લગી આપવી કે અંધા કીરમ નીકળી જાય.

[૩૪] કોલેરા ટીકચર

કોમ્પોઝિટ (કિંવા કોલેરા)ના બચ્ચાઓ
રોગ પર આ દવા કીક કીક અસરકર્તા સાબિત
થઈ છે:

ટીકચર રૂબાઈ, ટીકચર કેપેન, ટીકચર
ગોપિયમ, રિપરિટસ કેમ્ફર અને એમેન્સ
પિપરમિન્ટ દરેક સરખા ભાગે

બધાને મિશ્ર કરી, પાંચથી ત્રીસ ટીપાના
પ્રમાણમાં દરોને દર દસ કે વીસ કે ત્રીસ
મિનિટે-જ્યાં લગી આરામ ન જણાય-
આપતા રહે.

[૩૫] ઇનફેક્ટ્યુએન્સા મિક્સચર

ઇનફેક્ટ્યુએન્સા તાવ પર આ દવા ઉપ-
યોગી છે:

પોટાસિયમ નાઇટ્રેટ ૪૦ એન, સોડિયમ
બાઇકાર્બોનેટ ૬૦ એન, સોડિયમ સેમ્પ્લિસિટેડ
૬૦ એન, એરોમેટીક રિપરિટ ઑફ એમેનીઆ
૨ ફલ્ડુઇઝ ઑંસ, કમ્પોઝિટ ઇન્ફ્યુઝન ઑફ
જોનેસિયન-મિશ્રણ ૬ ફલ્ડુઇઝ ઑંસ થાય તે
પરતું.

માયા: ૩ થી ૧ ફલ્ડુઇઝ ઑંસ.

[૩૬] સાસાપરીડાનું શરબત

ફલ્ડુઇઝ એકસાટ્ટેક્ટ ઑફ સાસાપરીડા ૮
ઑંસ, ફલ્ડુઇઝ એકસાટ્ટેક્ટ ઑફ ગિલસરીઝા
૫ ગ્રામ, ફલ્ડુઇઝ એકસાટ્ટેક્ટ ઑફ સેના ૫
ગ્રામ, પાંડ ૩૦ ઑંસ, ઑઇલ સસાકાસ ૨
ટીપા, ઑઇલ અપીસ ૨ ટીપા, ઑઇલ
ગેલ્લેરિયા ૨ ટીપા, પાણી સુરત પુરતું.

પહેલાં ત્રણે ફલ્ડુઇઝ એકસાટ્ટેક્ટને મેળવી,
પછી તેમાં ત્રણે તેલ ઉમેરી ખુબ દલાવો
અને પછી એટલું પાણી નાખો કે પ્રવાહી
૨૪ ફલ્ડુઇઝ ઑંસ નેટલું થાય. દરે તેને
એક કલાક લગી હરતા દઇ, પછી ફિલ્ટર કરી
[અનુચ્છાન બુચો પાના ૨૫૨ પર]

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે ?

ફારસીગર : સચિત્ર નવલકથા ૩ પાંચ ઉત્તર પ્રેમથી આકૃષ્ટ : (સફર-પોયા. ૧૦૦ ચિત્રો) ૩ સાદા ચાર

લઘુ લિપિ : ગુજરાતી શોર્ટ-હેન્ડની પદ્ધતિ. ૨. મધ્ય

નફાકારક હુનરો : (ભાગ પહેલો) વિવિધ પ્રકારના હુનરોનો સંગ્રહ. ૩ બે.

સુરત ડિસ્કવરી : સુરતનો વેપારી-ભોમિયા. ૨ બે.

મુંબઈનો વેપારી અનુસય : મુંબઈનો સફળ વેપારી રહ્યાર. ૩. સાદા ત્રણ

મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર : ગુજરાતી ભાષા મા અંગ્રેજી રંગની એ પરી. ૩ સવા બે.

કમ્પાઉન્ડર્સ હેન્ડબુક : કમ્પાઉન્ડરના ભોમિયા ૩૫. ગુજરાતી પુનઃ. ૩ દોઢ.

કલંકિત : નવલકથા ૨૧ સવા શાં માટે ખંધન ? નવલકથા ૩. સવા

દોઢામી શિક્ષક : સવાસ જવાન ૩૫ લખાવથી સચિત્ર ચોપડી. ૩ એક

પેટા દવાઓ અને ભારત પર્ય : પેટા દવાઓના ગ્રંથ પ્રયોગો હોયોક કળી ચોપડી. ૩. સવા

છવન પ્રકાશ : “સાગી” સારિયનો ઉત્તમોત્તમ વાર્તા-સંગ્રહ ૩. એક

દંગાટ કામ : કપડા રંગવાની કળા વિશે. આના આંર

ઇસક્રોએટિંગનો હુનર : દગદાર ગુજરાતી પુનઃ. આના આઠ

ફિટ્સ ટ્રેડર પંથ દર્શક : ફિટ્સ ટ્રેડર થવું હોય નો અવસર વધો આના આઠ

મુલતાવલ હિન્દ : અગમે-વાકા હ ખ્યાલ ચિસ્તીની છાન-કથા આના આઠ

મુદ્રમદઅલી : ‘મુનાલી’ની કથા આસેખાવની છવન કથા. છ આના

(બધાનું દપાસ ખર્ચ છુટું) લખો : કમર ઑફિસ, મોહામદવાપ-સુતર.

[૨૭૪]

ખાલસખા

[ખાળકોનું માસિક]

તંત્રી : હિંમતલાલ ચુ. શાહ

‘ખાલસખા’ એકલી વાનો કે ગપનોખા રજુ નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એનો દરેક અંક ખાત્રસાલિયના સિંધદગ વેળકાના વેળાથી ભરેલો હોય છે.

જુનથી ત્રીજી વર્ષ આ વરમના પ્રકારને ૨-૩ ખાસ અંકો અને બેટ પુસ્તકનો વાલ મળે છે.

તાકીદે માહુક ધમ્મ મળો.

વાર્ષિક ક્ષયાક્રમ :

દેશમા ૩ ૬, પરદેશ ૩ ૪, (પિ. ૬)

લખો.-‘ખાલસખા’ દાર્યાલય : અમદાવાદ.

મુંબઈ પ્રાંતનાં કેળવણી ખાતાએ અને વડોદરા રાજ્યે પુસ્તકાલયો માટે મંજુર કર્યું છે.

ધેર બેઠાં પૈસા કમાવા મંગાવો ? શી કરજ વેપારી મોકળા પ્રમુખ, શી કુંવરશી મરમશી સંપરના ‘આમુખ’ સથે

નફાકારક હુનરો

ભાગ પહેલો

નિજ્જાતો અને અનુભવીએએ લખેલા વિવિધ હુનરોથી ભરપૂર પુસ્તક ઉમદા એ ટીક કામળ અને સુંદર છપાવ બનાવે કિંમત માત્ર રૂ ૩૫ થી : દપાલખર્ચ માફ મળવાનું ટેકાણું :—

શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા

પોસ્ટ રીનુઅરા (અંખર-૩૨૭)

તર્પેન્ડાઈન

સામાન્ય રીતે દિન્દિમાં, ખાસ કરીને હિમાલયની તળેલી તરફ સંયુક્ત પ્રાંતો, બર્મા, આસામ અને પંજાબમાં ઘણી જાતના ઝાડો એવા થાય છે, જેમાંથી તર્પેન્ડાઈન નિષ્કર્ષ કરવામાં આવે છે, પરંતુ મુખ્ય જાત *Chir Pine* ની છે, કે જે અમેરિકન જાતથી સાત છુટી હોવા છતાં સારું તર્પેન્ડાઈન આપી શકે છે. દિન્દિમાંથી છે કે દમણા સુધી આ ઉદ્યોગ તરફ દિન્દિમાંથી લઈ આવેલું નથી; માત્ર સરકારી કારખાનાઓમાં જ તર્પેન્ડાઈન બનાવાય છે.

તર્પેન્ડાઈન તેમ પેટા-પદાર્થ છે. ઉપરના ઝાડોને ખાસ પદ્ધતિપૂર્વક છેડવાથી 'ઓસિઓ-રેઝીન' નામક ચુસ્કું જંબૂ પદાર્થ ઝાડમાંથી નીકળે છે. એજ છે કાચો પદાર્થ.

સાધનશીલ રીતે ઝાડોને એવી રીતે આખા ઉનાળા દરમિયાન ચારથી સાત ત્રિસતા આંદરે છેડવામાં આવે છે, જેથી ઝાડને પાતળાં ટકાવી રાખવા માટે ઝાડનામાંથી તરવા સુધી તેવા જેટલા કાચા સમય પામી મળી શકે અને જેથી દરેક વેળા છેડવાથી પડતો કાચો પદાર્થ પચી નીકળી શકે. આ મુજબ પાંચ વર્ષ સુધી કરી પછી ઝાડો દર વર્ષની અસામત્ર ત્રણ દેવામાં આવે છે.

તર્પેન્ડાઈન કાઢવાની રીત

જો કે 'ઓસિઓ-રેઝીન' અને રાજનના લાકડામાંથી તર્પેન્ડાઈન કાઢવાની ઘણી જુદી જુદી રીતો છે, છતાં મુખ્ય રીત આ છે:

જંબૂમાંથી 'ઓસિઓ-રેઝીન' મેળવી મેળા ઝાડા કે પીપામાં ભરી કારખાનામાં લાવવામાં આવે છે, જ્યાં તેથી પહેલાં તેને પદાર્થ વડે ઓગળાવી, દિવામાં સરળતા થાય તે કાચે થોડુંક તૈયાર તર્પેન્ડાઈન તેમાં મેળવવામાં આવે છે. થોડાક સમય એને દરવા દેવાથી પાણી અને બીજી અશુદ્ધતાઓ તળીને જઈ એકી ૧૮૨૦ 'ઓસિઓ-રેઝીન'

ઉપર તરતું રહી જાય છે. એને ત્યાંથી પ્રગ્ધ વડે બીજી ટાંકીમાં લઈ જવામાં આવે છે. પછી એ ટાંકીમાંથી દર વેળા અમુક પ્રમાણમાં તેને અર્ક જેવનાર જંતરમાં લઈ જવામાં આવે છે.

જો જંતર પશુ વરાળથી કામ કરતું હોય, મને તેટલી ટીકી સુધી મદગી પહેલાંવાડવાની સગવડ હોય છે. વરાળ ચાલુ થતાં પહેલાં તે અસહ્ય પદાર્થમાંથી પાણી અને તર્પેન્ડાઈન મિશ્ર થઈ, વરાળ બની, ખાસ નળી મારફતે પહેલાં એક ખાલી વાસણમાંથી પસાર થઈ, પછી છેલ્લા વાસણમાં જઈ પહેલાં, પ્રવાહી બની જાય છે.

કહેવાની કુશરત નજર હોય કે વરાળની નળી ખાલી વાસણમાંથી પસાર કરવાનો હેતુ એ સિવાય બીજો કશોજ હોતો નથી કે જે કાંઈ ઘન પદાર્થ દરમિયાં વરાળમાં મિશ્ર થઈ પસાર થઈ ગયો હોય તે અત્રે આવી અટકી જાય. આમ નિયમવેત પ્રવાહીમાં તેજ અને પાણી મિશ્ર હોય, યાંત્રિક વિધિને તેમને છુટા પાડવામાં આવે છે.

આમ છુટું બનેલ તેજ રાવ અશુદ્ધ હોય, વેચવા લાયક નથી. હોતું. એને શુદ્ધ કરવા મટે જંતરમાં ભરી, વરાળ રૂપે નળીમાંથી પસાર કરાવી, બીજાં છેડે વાસણમાં ફરી પ્રવાહી બનાવાય છે, જેથી અશુદ્ધતાઓ જંતરમાં જાડી રહી જાય છે. અને તેજ કાંઈક ચોખ્ખું બની જાય છે.

આ તેજને વધારે સ્પષ્ટ કરવા માટે સુનાના પાણી સાથે મિશ્ર કરી, પાણું છુટું પાડી લેવામાં આવે છે. હવે તર્પેન્ડાઈન જો કે સ્પષ્ટ નો હોય છે. છતાં તેમાં પાણીના અંશ જાડી રહી જતો હોવાથી થોડાક સમય સુધી તેમને સંમદી રાખવાથી તે પચી દુર થઈ જાય છે.

ઓસિઓ-રેઝીનમાંથી તર્પેન્ડાઈન તૈયાર

“કમર” : અંક ૧૦૨મો

ધર્ના, બાળી પ્રદેશ પદાર્થ રાજ્ય છે. એને, ને
દહ ગેરમ અને પ્રવાદી હોય ત્યાંજ, જીવન
વામજીમાં લઈ જઈ, ગામી, દરયા દેવામાં
આવે છે, જે દર્શને માંગડા બની જતાં ગુણો
બરી બજારમાં વેચી નાંખવામાં આવે છે,
જ્યારે તર્પેન્ડાઈનના પાંચ પાંચ ગેજનના પીપ
બરી વેચવામાં આવે છે.

નકડી તર્પેન્ડાઈન

દરે તર્પેન્ડાઈન નકડી પળુ બને છે
એના થોડાક પ્રયોગો આ રદવા :-

૧-રોજિન રિપરિટ ૧ ભાગ, બે-આંધાઈન
૧ ભાગ, અર્ધ તર્પેન્ડાઈન ૨ ભાગ.

૨-નેપથા (કાક દાર) ૧ ભાગ, મેટ્રોજિન
૫મ રિપરિટ (રેપે. એ. ૦.૭૬૦) ૨ ભાગ,
અર્ધ તર્પેન્ડાઈન ૧ ભાગ.

૩-અર્ધ તર્પેન્ડાઈન ૧ ભાગ, પેટ્રોલિયમ
રિપરિટ (રેપે. એ. ૦.૭૬૦) ૧ ભાગ, કાક
દાર નેપથા ૧ ભાગ, રોજિન રિપરિટ ૧ ભાગ

૪-રાજન ૧૭ ઑંસ, ઉકાળેલુ અગમોનું
તેલ ૧૨ ઑંસ, આંધ્ર તર્પેન્ડાઈન ૮ ઑંસ.

૫ રાજન ૧૨ રતન, ઑંધ્ર તર્પેન્ડાઈન
૧ ગેજન.

૬-રાજન ૪૮ રતન, ઑંધ્ર તર્પેન્ડાઈન
૨ ગેજન.

યુકલિપ્ટસ તેલ

યુકલિપ્ટસ ઑંધ્રક પળુ એક અગમ્યના
ઑંધ્રક રૂપે ખૂબ ખપડાંને વરી ચુકેલું હોઈ,
ખૂબજ વપરાય છે. એ તેલ યુકલિપ્ટસ ઑંધ્રક-
લુસ' નામકે જાડના પાંદડામાંથી બનતું હોઈ,
એ જાડ પડાડી પ્રદેશમાં ખૂબ થાય છે. ખાસ-
કરીને નીલગીરી ક્ષિત્તામાં તે એ જાડ પુષ્કળ
થાય છે. ત્યાં તેલ કાઢવાના નાના કારખાના
પણ ૧૦૦ થી વધારે મવજુદ છે.

એ તેલ કાઢવા માટે ખાસ જતર

સાખો રૂપિયાના બેઠ, થોડાક આનામાં !

લીમટો-જાડની રોપળી, ઉત્પન્નો અને નેમન.
ઉપયોગો. અંક ૮૭મો. કી. ૪ અને

વનરૂપિનું ઘી-વેછરેમલ ઘી બનાવતું. અં.
૪૮, ૭૦ અને ૭૩મો. કી. ૧૨ આ

વપરાયલી ટિકિટો-વપરાયલી રૂઢી ટિકિટો
સાખો રૂપિયા કેમ મળે છે, સમ્રદ કેમ કરી

છે, વેપાર ત્રી રીતે થાય છે, સાખો ત્રી ર
જોઈએ છે વ. વ ની સંપૂર્ણ માહિતી. અં.
૬૬, ૯૭, ૯૮ અને ૯૯મો. કી. રૂપિયો એ

વારનિકી-૩૫ પ્રકારના વારનિકીના નુકસાનો.
અંક ૪૦, ૪૨, ૪૩, ૪૫, ૪૬ અને ૫૦મો

કી. ૧-૨-૦
વિજળીક પરીઓ-સંધીયા વ. દરો માટે
નયા બચ્ચાઓને રાંત આવે ત્યારે પહેરાયોતો

વિજળીક-પરીઓ બનાવવાની ખાસ માહિતી
અંક ૫૦ અને ૯૪મો. કી. ૭ આના

વિજળીક બેઠમ-Electric Kettleની બના
વટ રીતે અંક ૮૫મો. કી. ૪ આના

વિજળીક બેઠરીઓ-રવણની, ધંટડી, રેપિ-
ફ્રાન, દોઝ ચઢાવવા વ. માટે વારાંતી ગુરી

તથા બીની બેઠરીઓ બનાવવો (ખાસ પેટન્ટ
અપ્રાપ્ય પ્રયોગો સહિત) અંક ૬, ૩૬, ૪૪,

૫૦, ૫૨, ૫૩, ૭૪ અને ૮૬મો.
કી. ૩ ૧-૨૦-૦

વોટર પેડન્ટસ-બનાવવા વિશે અંક ૭૮મો
કી. ૩ આના

શાખ-વાવેનર અને હોથોગ વિશે અંક ૯૨મો.
કી. ૪ આના

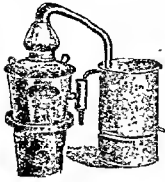
શરૂઆતો-જાત જાતની ખરી અને બનાવરી
ખુરમોના શરૂઆતો વિશે. અંક ૪૪, ૫૩ અને
૧૦૧મો. કી. ૧૦ આના

શાહુઆદ પત્થર-હોથોગ વિશે. અંક ૭૮મો.
કી. ૪ આના

શાહી ટાંક-Nibsonની બનાવટ. અંક ૯૪મો.
કી. ૪ આના

[જુઓ પાના ૨૩૭ પર]

ખનાવાય છે. એવું જતર સામાન્ય રીતે ૪

ફુટ ઉંચું અને ૨ ફુટ વ્યાસવાળું હોય છે. જતરનું તળીયું તાંબાનું પતરાનું બનાવેલું હોય,

જોખડના પતરા જેટલા હોય છે. એ જતરમાં તળીયાપી એક ફુટ ઉંચે છતાં અંદરજ લોહાની જાળી બેસાડેલી હોય છે, જેથી પાંદડા જાળી પર ફટી સકે અને અગ્નિ સીધી પાંદડાને ન જાય.

આધારણ રીતે ન્હાના જાડના પાંદડાને બદલે, ૧૬-૧૭ વર્ગની વચના જાડના પાંદડાં વધારે યોગ્ય ગણાતા હોય, તે તેડી લીધા પછી ત્રણ દહાડા સુધી છાંયડામાં સુકવવામાં આવે છે. પછી એથે દહાડે સવારે જતરમાં પાણી ભરી, યોગ્ય પ્રમાણમાં પાંદડાં જાળી પર મુકી, જતરનું ટાંકણું બંધ કરી, તોચેથી અગ્નિ સળગાવી આઠ કલાક સુધી ચાલુ રખાય છે. અગ્નિમાં જળનજી તરીકે જેજ નકામા તેજ કાઢી ડીધેલા પાંદડાને ઉપયોગ સેના હોય, જળતણુનું કશું ખર્ચ થતું નથી. ત્રિયા દરમિયાન જતરમાંથી પાણી જેમ જેમ ઓછું થતું જાય તેમ તેમ તેમાં ઉમેરનાં જલામાં આવે છે, જેથી અસમ જેટલા પ્રમાણમાં પાણી ખાકી રહે.

આમ અંક ૩ જે તૈયાર થયેલ તેજ પાણીના મિશ્રણનાં હોય છે થોડાક સમય દરમિયાનથી પાણી તળીયે એસી જાય છે, જેથી તેમ અને પાણી જુદા પાડી, તેમ સ્વચ્છ કરવા માટે તેમાં તેમનો ૧/૬ ભાગ પાણી થોડાક કૅરરીક સોડા સાથે મેળવી, મિશ્રણને ફરી ન્હાના જતરમાં ભરી, પહેલાં

[પાના ૨૩૬થી આગળ]

શિયાળુ પાકો-તનદુરતી અને તાકાત માટે ઉપયોગી, શિયાળાની મનસમમાં ખાવા લાયક પાકો બનાવવા. અંક ૬૫મો. કી. ૪ આના થોણર-શાણીની માહિતી. અંક ૧૦૧મો.

કી. ૪ આના ચેરડી-તેની શાણી, પીસવા માટે જુદી જુદી જાતનાં ડોઝો અને તેના કુચાના ઉપયોગ અને ખાતર સંબંધી. અંક ૪૨, ૪૩, ૬૧ અને ૭૬મો. કી. ૧૪ આના.

થોપક ૩-Absorbent Cottonની ખનાવટ અને વેપાર. અંક ૮૯મો. કી. ૪ આના સકરેટ્ટી-વાવેતર વિષે. અંક ૬૦મો.

કી. ૪ આના સરકો-જાત જાતના સરકાઓ (Vinegars) ખનાવવા વિષે અંક ૩૫, ૫૪, ૬૦, ૬૧ અને ૮૩મો. કી. ૧-૨-૦

સ્લેટ પેન-ખનાવટ. અંક ૪૧મો. કી. ૩ આના સ્પેક્ટ્રોકોમ અર્થાત રંગ-કિરણશાસ્ત્ર-કોમ પથ્થ ક્વા પિના, ફક્ત રંગીન સ્વચનીના કિરણોથી સરીરની દરેક દરેક જીભારી કેમ સારી થાય છે, તેની માહિતી. અંક ૧૦૦મો. કી. ૪ આના

સ્પેનિશ પી નર-વટાણીઆ મગફળીનું વાવેતર. અંક ૪૯મો. કી. ૩ આના

સ્પે પેઈન્ટીંગ-એક નવોન રાજમારનો સચિત્ર લેખ. અંક ૬૪મો. કી. ૪ આના

સરેસ-ખનાવટ વિષે. અંક ૫૩મો. કી. ૩ આના

સામુસેજ-ગ્રીસા ધાત્તની ગંજ ખનાવવી. અંક ૯૨મો. કી. ૪ આના

સાધ-જલર ઉતાર વિષે. અંક ૧૮મો. કી. ૪ આના

સિગરેટ-ખનાવવાની પુરી માહિતી-ગ્રુપ વિષેનો સંદિન. અંક ૯૨મો. કી. ૪ આના

સિનેમા ફેલામ્ફ-ખનાવવાની પુરી માહિતી. અંક ૭૩મો. કી. ૪ આના

[ફાળ જુઓ પાના ૨૩૮ પર]

પેટેજ અર્ક જેવી ફિટર પેપરમાંથી માળી ભેગામાં આવે છે.

એક મોટા જગતમાં સરેરાશ ૮૦૦ રતન પાંદડાં અને ૩૬ ગેજન પાણી રહે છે. ૮૦૦ રતન પાંદડામાંથી ૯૬ ઓંસ તેજ નીકળે છે. જે મજદુરશો એક દહાડામાં એટલા પાંદડા ભેગા કરી સકે છે, અને દરેકને સાત આના મજદુરી અપાય છે. જગતમાંથી કારખાના સુધી એક ગાડું લારીને (કે જેમાં ૧૨૦૦-૧૬૦૦ રતન પાંદડા આવી સકે છે) પાંદડા લાવવાનો ખર્ચ ૮ આનાથી ૨ રૂપિયા થાય છે. જો કારખાનું જગતની હદમાં હોય તો વાર્ષિક ૧૦ રૂપિયા અગીનનું ભાડું મળનારને આવડે પડે છે.

કુલ પુછ, જગતર વખવરદનો ખર્ચ મહી, ૩. ૧૨૦થી વધારે નથી જોઈતી, જ્યારે ૭૨ ઓંસ-યા ખીજ સજદોમાં ત્રણ ખાટલી-તેજ કાઢવાનો ખર્ચ આ મુજબ થવા જાય છે:-

૬૦૦ રતન પાંદડા...	...	...	૩. ૦-૧૨-૦
જે મજદુરશોનો પગાર ...	...	...	૩. ૦ ૧૪-૦
ગાડા ભાડું ...	...	...	૩. ૦-૮-૦
તેજ કાઢનાર ચાકરનો પગાર ...	...	૩. ૧-૦-૦	
ત્રણ ખાટલી ખાટલીઓ ...	...	૩. ૦-૬-૦	
પરચુરણ અણધાર્યો ખર્ચ ...	...	૩. ૦-૨-૦	

૩. ૨-૧૦-૦

કહેવાની જરૂર નથી કે આ તેજની ખાટલીઓ દરેક ૩ ૧-૧૨-૦ થી ૩. ૨-૦-૦ માં વેચાતી હોઈ, સારો નફો મળે છે.

નકલી ચુક્રિષ્ટસ તેજ

નકલી ચુક્રિષ્ટસ તેજ જનાવવાના ગુરુખા આ છે:-

૧. ચોખ્ખું તર્પે-ટાઇન ૧ ગેજન, ચોખ્ખું ચુક્રિષ્ટસ તેજ ૭ પાઇન્ટ, થાયમેશ ૧ ડ્રામ, એરડિયુ ૧ પાઇન્ટ.

૨-ચોખ્ખું તર્પે-ટાઇન ૭ પાઇન્ટ, ટર્ફ ૨૩ ઓંસ ૧ પાઇન્ટ, પ્રવાહી એમોનિયા. ૨ ડ્રામ, થાયમેશ. ૪૫. ગેન.

[પાના ૨૩૭થી આગળ]

સિમિન્ટ-પોર્ટલેન્ડ સિમિન્ટની જનાવટ અને તેના ઉદ્યોગ વિષે. અંક ૬૧ મો. કી. ૪ આના સિમિન્ટના ટાઇલ, નળીઆ અને ઇંટિ-નકા કારક હુન્નરનો ખામ સચિત લેખ અંક ૬૬ મો. કી. ૪ આના

સિસલ-Sisal છોડનું વાવેતર તથા રેવાના ઉદ્યોગની સંપૂર્ણ હકીકતો. અંક ૧૦૧ મો. કી. ૪ આના

સીલ કંદવાની લાખ-કાગળની મુદ્રે, પારસન અને શીશીઓ પર સગાડવાની કાળી, ચોકપેટ, પીળી, બાલન, ઝલુ, લાલ, લીલી, સફેદ અને સુંદરી રૂપેરી લાખના ૬૩ પ્રયોગો. અંક ૬૩ મો. કી. ૪ આના

સીવવાની સોય-જનાવટ વિષે અંક ૬૫ મો. કી. ૪ આના મુખડ-વાવેતર અને ધધા સંબંધી (સુખડના તેજની જનાવટની વિગત સહિત) અંક ૪૮ મો. કી. ૩ આના

સુગંધીદાર તેસો-સુવાળ, ચંબેલી, ચંપા, વ. વ. મોળ પ્રકારના સુગંધીદાર તેસો. અંક ૩૮ મો. કી. ૩ આના

સુજની-ભરચની વિખ્યાન કરીમરી. અંક ૪૪ મો. કી. ૩ આના સુંદરી માછલી ઉછેર-અંક ૬૮ મો. કી. ૪ આના

સુંદીઆ લુચાર-વાવેતર વિષે અંક ૫૨ મો. કી. ૩ આના

સેન્ટની જનાવટ-જાત જાતના સાસ અને મિથ, ખરા અને જનાવટી, હમકી અને જારી પકિતના સેન્ટ જનાવટા વિષે. ૧૦૦ નુસ્ખાઓ. અંક ૩૬, ૬૭ અને ૬૩ મો. કી. ૧૧ આના સેનેટોજન-જનાવટ વિષે. અંક ૭૬ મો. કી. ૪ આના

સેફ્ટી પીન-જનાવટ વિષે. અંક ૫૬ મો. કી. ૩ આના

[૨૮ પાનાનું પ્રેં મિસ્ટ મફત મંગાવો] તમારો ઓર્ડર આજેજ મોકલો.

લખો:-કમર ઓફિસ, સોલામરવાડા, સુરત.

આ જાડો જંગલમાં ઉગેલા કેટલાક પ્રે-
શમાં જોવામાં આવે છે. ફાલસાના જાડો
સાધારણ હલકી ઝમીનમાં થઈ શકે છે.
ઝમીન ખારી કાળી પથ્થુ પાણીના નિકાસ
વાળી હોય તો તેમાં પથ્થુ આ જાડ વાવવામાં
દરકત નથી. આ જાડ મુકો ગરમ હવામાં
સારાં થાય છે

પ્રાથમિક ખેડ

જાડ વાવવા માટે નકકી કરેલી ઝમીન
આડી ઉભી ખેડી, દેકા લાંગી તૈયાર કરવી.
પછી ૧૫ ફીટના અંતરે ૩x૩x૩ ફીટ જોરસ
જોરસ ખાડાઓ ખોદવા અને જાણુનું ગોળ
ખાતર અને માટી મિશ્ર કરી ખાડાઓ પુરાવી
નાખવા. પછી પાણી પાવવા માટે ધોરીઆ
ખંધાર કરી જાડ રોપવા માટે ઝમીન તૈયાર
કરી રાખવી.

રોપ ઉછેર

આ જાડ ખીજથી તૈયાર કરવામાં આવે
તો સારાં ફળ આપતાં નથી, માટે કટિંગ
કરીને જાડ ઉછેરવામાં આવે છે. ગોમાસામાં
હથી ૧૨ ઈંચ મુખીના આંગળા જેવા મડા
કટકાઓ, સારા ફળ આપના જાડ ઉપરથી
કાપી, ૪ ફીટ પહોળા અને ૮ ફીટ લાંબા
કવારાઓ કરી તેમાં મડા કાઢીના કટકાથી
કાણાં કરી વાવી દેવા. કટિંગ (કટકાઓ)
ઝમીનમાં ખોરાલી વખતે સગળગ અર્ધા જેટલા
અંદર નાખવાનું ખાસ ધ્યાન રાખવું જોઈએ.
કવારા સારી રીતે ઉંડા ખોદી તેમાં જાણુનું
સુડસ ખાતર મેળવી, પછી કટિંગ ૨ થી ૨.૫
ફીટ ઉંચા થવા પછી વાવવા લાયક થાય છે.
ગોમાસાની શરૂઆતમાં તૈયાર કરેલ
ઝમીનમાં કાળી દેશાળે પાણી દેવા અને તુરત
પાણી પામ જેવું. પછી અરુત પ્રમાણે ૮
થી ૨૦ દિવસ પાણી પાતાં રહેવું.

માવજત

[વધવા ઉતરતાં ઝમીન ખેડી નાખવી.
પછી કવારાઓ મોડી તેમાં જાણુનું ગોળ

ખાતર ૩ થી ૫ ટોપલાં તથા જોરડીનો
ખેળ ૧ થી ૨ રોર સારી રીતે મેળવી નાખવો.
પછી ૬ થી ૮ ફીટસે અરુત પ્રમાણે પાણી
પાતા રહેવું. મહિનામાં સગવડતા પ્રમાણે
એક જોડ આપવી જોઈએ.

જાંટણી

ઉનાળાની શરૂઆતમાં ઝમીનથી ૨ ફીટ
મુખીના થડ મોરી નાખવા. તેથી જાડ મુડોળ
થાય છે. આ જાડની ખાસીપત એવી છે કે
જમણ ૩ સંત્રા-ગોસાની માફક એકજ
થડ નહિ થતાં કાઠમળી માફક નીચેથી ધણી
પુટ નિકળે છે. તેથી તેમાંથી પાંચસાન પુટો કાપમ
રાખી તેની જાંટણી કરવી. ખાસીની હલકી
કાળીઓ કાપી નાંખવી જોઈએ, જેથી ફળ
સારાં અને મોટાં આવશે.

પાક

જાંટણી કરાવા પછી નવી પુટ થઈ જાડ
ઉપર ફેણાચારી માર્બ માસમાં પુક આવે છે,
જે જુનમાં ફળ પાકી તૈયાર થાય છે અને
જાડની તળફૂંટનીના પ્રમાણમાં દરેક જાડને
આશરે ૪ થી ૬ રોર જેટલાં ફળ આવે છે.

પેટા-પાક

પ્રથમના વજુ ૧૧ મુખી રોંગણાં, મરચાં,
ટામેટાં, ડુંગળી, કેળી ૧ પેટા-પાક લાઇ
સકાય છે. ત્યાર બાદ જાડ મોટાં થઈ જવાથી
ખેડવામાં અડચણ આવે છે.

ઉપદ્રવ

આ જાડને કોઈ જાતનો ખાસ ઉપદ્રવ
થતો જોવામાં આવતો નથી. પથ્થુ કેટલેક
દેશાળે પશિઓ જમ્યાડ કરે છે કે ખરો.

ઉપયોગ

આના ફળ ખાતાં મીઠાં દોષ છે અને
ઉનાળામાં તેના સરખતો મોટા પ્રમાણમાં
ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. તેમાં ઠંડક આપ-
વાનો ખાસ ગુણ છે. ઉત્તર દિશમાં તે ફોલા
મીઠા સાથે મેળવીને ખવાય છે. [વળાવ સર્જન]

આપણા દેશમાં જુની શીશીઓનો વેપાર ઘણાજ લાભદાયક છે, કેમકે શીશીઓમાંની દવા કે ખીજ જે વસ્તુ હોય તે વપરાશ મળ્યા બાદ તે શીશીઓ ખાલી થઈ, નકામી પડી રહે છે. પરિણામે લોકો ખાલી શીશીઓ સરતા બાવથી વેચી નાખે છે. જ્યારે સાધારણ રીતે ગરમ પાણી અને સોડાથી સાદ ન થઈ સકે તેવી તેલ યા મસમ જેવા ચીકણા પદાર્થ વાળી અને મેલી શીશીઓને તો ઘણા લોકો તદ્દન નહીં જેવી કામતે વેચી નાખે છે. વળી ઘણી વખત પતરાના ઢાંકણવાળી શીશીઓના ઢાંકણ, શીશીઓ ઘણે વખત પડી રહેવાથી કટાઈ જાય છે અને તેથી ઉપયોગ નથી અથવા તો ઉધડે છે તો ઢાંકણ નકામો થઈ જાય છે. તેથી તેથી ઢાંકણ વગરની શીશીઓ જિન ઉપયોગી રૂપ પડે છે તેમજ એવા યા જેકાકાઈના ઢાંકણાં જોવાઈ જતાં અને એવા ઢાંકણા છુટા મળી સકતા ન હોવાથી લોકો એવી શીશીઓને પણ તદ્દન સરતા બાવથી વેચી નાખે છે. કેટલીક વખત કાચનાં છુય ઉધડતાં નથી અને તેથી તે શીશીઓને પણ લોકો સરતા બાવે વેચી નાખે છે.

આવી શીશીઓ ઘણી વખત પાંચ, બે પાંચ કે એક યા બે પૈસાની કામતે વેચી તી મળી જાય છે અને તેમને સાફ કરીને વેચવાથી પૈસા બે પૈસા કે એક યા બે આના ઉપજાવી સકાય છે. બહુજ મેલી શીશીઓને સાફ કરવાની પદ્ધતિ જુદી છે, જે ઘણા લોકો જાણતા ન હોવાથી શીશીઓ સરતા બાવે વેચી નાખે છે. અલબત્ત, એ મેલી શીશીઓને સાફ કરવાની રીત જુની શીશીઓના વેપારીઓ અને ફેરીઓ સારી રીતે જાણતા હોય છે. તેઓ, આવી મેલી શીશીઓને ગંધકના તેજાગ પડે સાફ કરે છે

અને પછી ચોકખા પાણીથી ધોઈને શીશીઓ નવા જેવી કરી દે છે. આવી રીતે સાફ કરેલી શીશીઓ નવી શીશીઓ જેવીજ દેખાય છે. ફેરીઓએ તેને વેંચે, ડોકરો, શીશીઓના મોટા વેપારીઓ યા દવાઓના કારખાનાવાળાઓ અને ચતરવાળાઓને સારી કામતે વેચાવી આપીને સારો નફો મેળવે છે.

નાના કે મોટા મામડાઓમાં શીશીઓના ખીજ વેપારીઓ હોતા નથી, ત્યાં આવી રીતે સાફ કરેલી જુની શીશીઓ દવાખાનાઓ પાસે ખેસીને વેચવાથી ઘણી જલદી વેચાઈ જાય છે અથવા તો જ્યાં ખજાર બસાવું હોય ત્યાં સહ જઈને વેચવાથી પણ તરતજ વેચાઈ જાય છે. આમ જુની શીશીઓના વેપાર નાના કે મોટા મામડાઓમાં અને સહેરામાં થઈ સકે તેવા સર્વ સાધારણ વેપાર છે.

જુની શીશીઓનો વેપાર કરનારાઓએ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું એ છે કે પતરાના, જેકાકાઈના, નિકસના, એલ્યુમિનિયમના યા કાચના છુયવાળી શીશીઓ ખરીદતી વખતે તેના છુય કામમાં આવે તેવાં છે કે નહીં, તે તપાસીને શીશીઓ વેચાતી લેવી જોઈએ. કેમકે છુય વગરની આવી શીશીઓ ઉપર જો કે લાકડાના છુય લગાડી સકાય છે, છતાં પણ તેની શોગા અસહનના છુય જેવી રહેતી નથી અને તેથી લોકો એવી કામત આપે છે. માટે જુની શીશીઓના વેપારીઓએ પણ આવી શીશીઓ જોઈ કામતે ખરીદી જોઈએ.

આજ કાલ વેચવાળા ઢાંકણ અને છુય નવા જથાગદ વેચાના પણ મળી મકે છે. તેથી આવી શીશીઓ ખરીદીને અને તેને ખરાબર સાફ કરીને નવાં ઢાંકણાં કે છુય

ચક્રાધીને વેચવાથી નવી શીશીઓ જેટલી કીમત ઉપજાવી સકાય છે. પરંતુ જ્યાંથી લુચ અને ઢાંકણા મંગાવવાનું મોટા વેપારીઓને જ પોષાઈ સકે છે ગામડાંઓમાંના નાના નાના વેપારીઓને અને ફેરીઆઓને નવા લુચ કે ઢાંકણાં મંગાવવાં લાભદાયક થઈ સકે કે કેમ, એ પ્રશ્ન વિચારવા જેવો છે. કેમકે ગામડાંઓમાં એકજ પ્રકારની શીશીઓ બહુજા ઓછા પ્રમાણમાં વેચાતી મળી સકે છે. જતાં પણ પોમેડ, બીકીચન-ટાઇન, જામ, ફાકે-ટેન પેનની સાદી ૧.૫. આદિ વપરાશની વસ્તુઓની શીશીઓના ઢાંકણા અને લુચ ને નાના વેપારીઓ અને ફેરીઆઓ ઘોડા ઘોડા પ્રમાણમાં મંગાવે તો તેથી સારો લાભ થઈ સકે એમ છે.

લુની શીશીઓના ફેરીઆઓ ને પોમેડ, બીકીચન-ટાઇન, હેર ઓઇલ, રના, મેક્ક કીમ, પેન જામ, રીંગર આદિ રીન, જાન-મનુસ ગિલ્લસરીના કપર રટેવની સાદી, ફાકે-ટેન પેનની સાદી, લખખાળી સાદી ૧-૧. બનાવીને વેચે તો તેઓને જમણે લાભ થઈ સકે, કેમકે નેઓને શીશીઓ ઘણી સરતી મળે અને લુની શીશીઓની ફેરી કરતી વખતે આ વસ્તુઓ વેચવાનું પણ જાતી સકે આથી રીતે “એક પંખતે દો કાન” કહેવન પ્રમાણે જમણે લાભ મેળવી સકે અને યુદ્ધન પુરતું અરેર કમાઈ સકાય.

આવી વસ્તુઓ જનાવવા માટે ખાસ નાનલી કે વધારે સુડીની પાણી અરેર નથી આવડે કાત્ર આવી સાધારણ વસ્તુઓના નેહળે તેવા વેપાર લેખકો વેચાતા મળે છે, તે મંજાતી પાપરી સકાય છે અને આવી વસ્તુઓની જનાવટ માટે નેહળ પદાર્થો દવાઓના વેપારીઓ પાસેથી નેહળવા પ્રમાણમાં ખરીદી સકાય છે આમ વસ્તુઓ જનાવવા માટે તો

ખાસ આવડતની અરેર નથી. પણ ખાસ આવડતની અરેર છે તો તે માત્ર ખજાણવામાં. કારણ કે કાંઈ પણ ધંધાની સફળતાનો મોટો આધાર તે માત્રના વેચાણ ઉપર રહેતો છે. માટે પોતાનામાં વેચાણ કરવાની શક્તિ હોય તોજ આ ધંધો શરૂ કરવો લાભદાયક થશે. નહીં તો માત્ર લુની શીશીઓનો જ વેપાર કરવો વધુ સલાહકારક છે.

[૨]

પ્રજા કનેથી ખરીદવામાં આવતી લુની શીશીઓ સાફ નથી હોતી; હટ્ટા બાજ મેરી શીશીઓ હોય છે. એ લુની અને મેરી શીશીઓ સાફ કરવાની પદ્ધતિ કંઈ અસામાન્ય નથી, સાવ સાધારણ છે; એમાં ખાસ ધુતેલ જોડ જેવું પણ કંઈ નથી, ફક્ત પદ્ધતિસરની તિલનત અને કાશિશીજ છે.

લુની શીશીઓને સાફ કરવાનું કામ હાથ મરાય તે પહેલાં, એ શીશીઓમાં જે દવા વ. હોય તે ટોળી દેવી જોઈએ. મજમ હોય પા લુડી હોય તો તેને સંભાળપૂર્વક કાંઈ સાધન વડે શીશીમાંથી કાઢી દેવું જોઈએ. દુકમાં, શોશીઓને સાવ ખાલી કર્યા પછીજ તેને સાફ કરવાનો વિચાર કરવો જોઈએ.

લુની શીશીઓ સાફ કરવા માટે એક ગુહાટા વાસણમાં સાદુ પાણી ભરી, તેમાં થોડોક વાશિંગ સોડા ૧ ઓગળાવી લેવો અને પછી તેમાં લુની શીશીઓ નાખી, આદે દર કે જાર પંદર કલાક ભીંજવા દેવી ભીંજવા પછી, શીશી-જલ વડે તેને એક પછી એક સાફ કરી, જે શીશીઓ હજી સાફ

(૧) વાશિંગ સોડાને બદલે, કાર્બિક સોડા પણ વાપરી સકાય છે. એનું પ્રમાણ, બેશક, પછું ઓછું લેવું જોઈએ, કારણ કે વધુ પ્રમાણમાં વપરાતાં, એના પાણીમાં હાથ નાંખતાં આમડી બજશે.

ન થઈ હોય તેમને ફરી વાર બીંચાવા દેવી અને સાફ થયેલી શીશીઓને જુદી કાઢી, સાદા પાણી વડે ધોઈ પ્રથમે સુકવી લેવી.

આ રીતે જુની શીશીઓનો લગભગ ૯૫% ભાગ તદ્દન સાફ થઈ જાય છે. જે શીશીઓ આ રીતે સાફ ન થાય તેમને માટે એક બીંચે માગે છે અને તે તેજાળનો.

એક ચીનાઈ માટીના, કાચના કે એલ્યુમીનીયમના પહેાળા મોઢાવાળા વાસણમાં ગંધકનો ચોક્કસો તેજાળર ભરવો અને તેમાં જે મેઝી વસ્તુઓ સાફ કરવી હોય તે હુબાલી રાખવો. એક બે ટિપ્સ મેઝી વસ્તુઓ તેજાળમાં હુબાલી રાખવાથી તેનો બધો મેઝ તેજાળથી જમી જાય છે અને વસ્તુઓ બરાબર સાફ થઈ જાય છે. બીજો ટિપ્સ તે વસ્તુ એનું યોગ્ય પ્રકારની સાબુથી વડે તેજાળમાંથી બહાર કાઢી અને તે વસ્તુઓમાં જે તેજાળ હોય તે પહેલા વાસણમાં પેડી દેવો કેમકે આ તેજાળ દમેશા ઉપયોગમાં આવી સકે છે. પછી વસ્તુઓને ચોક્કસ પાણીથી ધોઈ, જો તે બરાબર સાફ થઈ ન હોય તો ફરીથી તેજાળમાં એક બે ટિપ્સ ફરીથી રાખવાથી બરાબર સાફ થઈ જાય.

ગંધકના તેજાળમાં કાચ, માટી અને એલ્યુમીનીયમ કિંવાવની બીજી વસ્તુઓને ગાળી નાખામો યુગ્ય છે. તેને બહુતે દરેક ખાતુમાં મેઝી વસ્તુઓ તેજાળ લગાડવાથી સાફ થઈ સકે છે.

ગંધકના તેજાળમાં બરેજા વાસણને બરાબર દાંઢણું દાઢીને રાખવું જોઈએ. કેમકે તેમાં ઉદર, ટેડરોઈળી કસાદી વગેરે વસ્તુ પડે નહિ. તેઓ રીતે અન્યથા માણુઓ કે પાણીને નુકસાન થાય નહીં તે માટે તેજાળનું વાસણ કેમ કે એકોતર થઈ સારી રીતે સાવધાની રાખવું જોઈએ.

(૨) ચોક્કસ તેજાળ ન વાપરતા, તેને બદલે તેજાળ અને પાણી મિશ્ર કરી બહારેણ મિશ્રણ વાપરવું વડુ અપાદેશ્ય છે.

ગંધકનો તેજાળ સરીર ઉપર પડવાના સરીર દાંઢે છે અને કપડાં ઉપર પડવાથી કપડાંમાં કાળાં પડી જાય છે. માટે તેજાળના છંદા સરીર ઉપર કે કપડાં ઉપર પડે નહીં તેની ખુબ સાવધાની રાખવી. તેજાળ આથી વસ્તુઓ બહાર કાઢવાનું કે અંદર ફાવવાનું કામ સાબુથીથી કરવું જોઈએ.

ફેલ્ડીક વખત તેજાળના વાસણનું દાંઢણું બોસવી વખતે તેમાંથી મેઝી મેસે નીકળે છે. તે આસમાં મેલો નહીં. દાંઢણું બોસીને દુર ખસી જવું અને અગર મેસ નીકળતો બંધ થાય ત્યારે તેમાંથી વસ્તુઓ બહાર કાઢવી.

તેજાળથી કામ કરવું પૂર્વે જોખમ

નફાકારક હુનરો

ભાગ પહેલા

સંખ્યાગંધ હુનરો-પ્રથમ ગોળું જાણકારક હુનરો.

ક્રમર ઓફિસ-ગુરુ.

કારક છે તેની ખુબ કામગીરી કામ કરવું જોઈએ. પછી તેને તેજાળનું કામ કરવી વખત બરાબર રહે છે અને પદિખાંત તેજાળથી કાળીને પાણી નેહના બાંધે છે. માટેજ તેજાળનો ઉપયોગ કરવી વખતે ખુબ સાવધાનીથી કામ કરવાની ખાસ કરીને ધનનની આપી છે.

સુગંધ કાળાં આપડા

[અન્યથા પ્રસંગ “નફાકારક હુનરો” આવી બીજામાંથી]

(૩) મેઝી એમ તેજાળનાં વાસણમાંથી નીકળવાનું કામ છે જે કે તેમાં હુમાનેથી મેઝી વસ્તુઓ મેઝ તેજાળથી બરાબર છે અને તેમાંથી ફેલ્ડે કાળ વસ્તુમાંથી મેઝી એમ કાળના થાય છે. આ એક પ્રકારનાં જાણી નુકસાનકારક માનવાય છે. આદે એક પ્રકારનાં કાળ નહીં તેની ખાસ કરીને સાવધાની રાખવી.

અનિદ્રાનો ઉલ્લાસ

પામક્તની બટીના મૃગીયાનું મુખ જે તોણા જેટલું લમ્બ, રાત્રે મુની વેળા માથની ઝાલ સાથે ૧૦ દલાલ લગી આપવાથી અનિદ્રાનો રોગ મટે છે.

■

કપડાં પર લખવાની સાલ શાહી

સિદ્ધિદ નામટ્ટ ૨૪ બાગ, ટાઈવીક એસિડ ૩૦ બાગ, મુંદર ૨૦ બાગ, કાર્મિકન (રંગ) ૧ બાગ, એમોનિયા જે બાગ, પાણી ૪૦ બાગ.

પ્રથમ સિદ્ધિદ નામટ્ટ અને ટાઈવીક એસિડને એક શીશીમાં નાખી એમોનિયા પછી બીજી શીશીમાં એમોનિયા નાખી, તેમાં કાર્મિકન એમોનિયાની સાથે, છેવટે એકત્રી મેળવી, પાણી અને મુંદર ઉમેરી એકત્રી કરી લેા.

■

કાગળ વારનિશ

રંગવાના કાગ પર લેખ છે, એવું ઉંઘા વારનિશ બનાવવા માટે “પેઇન્ટ મેન્યુફેક્ચર” પર નીચેના પ્રયોગ આપે છે:-

રંગર નેરેલ કમ્પઝિશન (૫૦૦ગ્રામ) ૫૦ ગ્રામ, પેંટીન કમ્પઝિશન (૫૦૦ગ્રામ) ૩૦ બાગ, પાણી ૩૦ બાગ, સોડિયમ સિલિકેટ ૫ બાગ.

પેંટીન કમ્પઝિશનમાં પાણી નાખી, પછી સિલિકેટ ઉમેરી, છેવટે રંગર નેરેલ મેળવી એકત્રી કરી અને ઘસા પા એ પડે કાગે પા કાગળ પર મળાડી.

■

ખુજરી માટે મલમ

અંબાઝી ૨ તોલા, કાકચર, સફેદ ૨૩ તોલા, કપૂર જે તોલો, દંડબ મેખળો ૩ તોલા, મુદરાસિય ૩ તોલા.

અંધાને વાડી મેળવેા ધીમાં મેળવી, મલમ બનાવી યરીરે માધિત કરવી.

-એ બી વરીમ દર્શીય

■

ચાંદીના વાસાણની સાચવાણી

ચાંદીના વાસા ૫. રાખવાના કપાટમાં કપુરના બે ચાર કટકા રાખવાથી, ચાંદીના વાસા ૫. નો રંગ ઉઘરા આદ રહે છે.

■

ટીકચર ઓઠ મુદક

કમ્બુરી ૪ ઓંસ, ઉગળનું પાણી ૪ ઓંસ, અક્ષોદત્ત (કપડ) ૧ ગેલન.

એક શીશીમાં કમ્બુરી નાખી, ઉપરથી પાણી ડેકા અને ૨૪ કલાક લગી રહેવા દો. પછી તેમાં ચાર ઓંસ અક્ષોદત્ત નાખી, મિલાવડને વોટર આપ પર મરમ કરી, રંગાથી અંદાજા વામળમાં ભરી લમ્બ, એટલું અક્ષોદત્ત મેળવેા કે ટીકચર ૧ ગેલન આપ. પછી તેને થાળ ચાર આગાડિયા ડગી રહેવા દો. જેટલો થયુ સમય રહેશે, ટીકચર થયુ ઉઘરા બનશે.

(નોંધ : ટીકચર બનાવ્યા પછી વર્ષકી કમ્બુરી ફેંકી ન દેતાં, ફરી પાર દલાલ ટીકચર બનાવવાના કામમાં લાઇ સકાશે.)

■

દટુરી સાદી

નિચારના (રંગર) ૭ ઓંસ, ડેસ્ટ્રીન ૩ ઓંસ, મોહું ૬ ઓંસ, ઝીક કમ્પોઝિશન ૪ ઓંસ, પાણી ૧ ગેલન.

નિચારના અને ડેસ્ટ્રીનને મેળવી, એમાં મોહું દંડ પાણી નાખી ઘસા બનાવેા. પછી બાકીનું પાણી એકત્રી ઉઘાની પછ, તેમાં નમક અને ઝીક કમ્પોઝિશન ઉમેરી, છેવટે ચોરી ધોરી કરી બગી કડી થાડી ઉમેરી રેખે.

■

દંતમંજન

હીરાદખલુ ૨ લાગ, કાજાચીની ૧ લાગ, વંદાસોચન ૨ લાગ, નાની એલચીના દાણા ૨ લાગ, રૂગી મરતળી ૨ લાગ.

બધાને બારીક પારી મો. ઉંદા દંતમંજન બને છે.

■

નાકડી આકાષ વોટર

લાઈટ કાબેનિટ ઑફ ગેમેસિયા ૨૦ ગ્રેન, રોડિયમ આર્કકાબેનિટ ૧૦ ગ્રેન, રિગરિટ ઑફ ક્યોમેટોમો ૧૦ ટીપાં, ગ્લિસરીન ૫૦ ટીપાં, પિપરમિન્ટ વોટર ૧૦ ડ્રામ.

બધાને મિશ્ર કરો.

■

નાકડી ચાંદો

નિકલ ૧૧ ઑંસ, ગ્લિસરીન ૨ ઓય, કોપ્પરો ચાંદો ૨ ઑંસ

પહેલાં નિકલ અને ગ્લિસરીન પીગળાતા એકરસ કરી ફરી વાર ખીંછી નેળા તેને પીગળાવો અને છેપટે ત્રીજી વેળા એ મિશ્રણ સાથે ચાંદો મેળી, પીગળાવો.

■

પારાની મસાઈ

પારો તોઝા પાંચ, એક કચોળા કસબુતો ૨મ ઝુરરત પુરેતો.

ચાંદીના પાસબુતો બેઝના પ્રમાણમાં મસાબુતો ૨મ અને પારો નાખી, બીલા કીમ-ગની લાકડી (જે વાંસ જેવી જાડી અને એક દાય લાંબી હોવી જોઈએ અને જેની ઉપરની છત્ર કાઢી નાખીને, તેને મથાળે પાનથી અને છેડે તારી બનાવેલી હોયો જોઈએ) પર તેને ૨૧ દહાકા લગી સતત વમોવના કિંવા ધુંટના રહેા. કિંવા દરમિયાન સાતમે દિને લાકડીને છેડે પાનથી મસાઈ ચાંદીના માટે છે. ૨૧ દિવસ પુરા થતાં, એમાં બે રતલ પાણી નાખી,

એક કલાક લગી ધુંટી, પારાની મસાઈને દેવા લેલી. ચાર વેળા એ કિંવા દેવદારી લેન, મસાઈ કંઠી પડી, ગેળી બનાવી સકાય છે. એ ગેળી, તથા ચાર કલાકમાં દહલુ થઈ વ્થાય છે.

ઉપયોગ: રોગાળામાં કઠકળી કંઠીની કસબુમાં દરરોજ સવારે ૧ શેર દુધ ગરમ કરી, તે કંઈ પડે ત્યારે તેમાં પારાની ગેળી નાખી, પાંચ મિનિટ પછી કાઢી લઈ, ધોળી સાચી રાખવી અને પેશું દુધ પી જરુ. એ દુધના મેવનથી લાકડા વધે છે.

(નોંધ :- પારાની મસાઈ બનાવતાં, દલાવવાની કિંવા કન્ગારના મગજમાં ખૂન ચત્તી ચડી જવાનો સંભવ હોઈ, તેથી બને તેટલા દુર રહી તથા નાકે કપડું દાખી, દલાવવાનું ગમ જરુ જોઈએ)

—રનામો રામરનાથ (મુખબ)

■

પલક પ્રેરાઈની કુસાજ

પામળની જાડીના મુળીવાંડું મુળ ૧ વાક સતર સાંજ માવના દુધ સર્થ આપવું. ઓળ રિવસથી કાપદો જલ્દાય.

■

મુખખિસાર

ચુંના ૫ તોલા, કાચો હાં નોખા, પિર-મિન્ટ કમરસ ૨ તોપા, એલચી દાણા ૧ તોપો, તાવચિ ૨ તોપો, ૧મર ૨૨ તોપો. કસબુ અતર ૨ તોપો, ગુલાબનું અતર ૨ તોપો, ઉંદા ખાડ વા સાંસ ૪ તોપા.

પહેલાં ચુંનાને થોડાક ગાળતા દુધમાં મેળા, પછી તેમાં કાંચા અને ખાડી બાકી તથા તાવચિ અને એલચી દાણા મેળા ધુંટી. ખીંછી તરફ ફેસરને સદંત્ર પાણીમાં મેળવી, દરે તેને ૫૫ એ મિશ્રણમાં ઉમેરી, છેવટે અતર નાખી, મગ જેવડી ગેળીમાં બનાવી મો.

■

રખર રહેપની યાચોલેટ શાહી

દામળા સાથે ૧ ઓંસ, વિલસરીન ૩૬ ઓંસ, ડિસ્કીઠા પાણી ૧૨ ઓંસ, અલ્ફાલ્ફા ૨૫ ઓંસ, મેલિસ યાચોલેટ ૬ ઓંસ.

બધાને મેળવે.

ચાચી-તેલ

નવનું સાંધ કરેલું, રંગ અને વાસ પિનાનું તેલ ૮૦ તોલા, સંદલનું (ચંદન) તેલ ૩ તોલા, બદામનું તેલ ૫ તોલા, સંતોનનું તેલ ૧ તોલા.

પહેલાં તજવા તેમમાં અપ પુરનો રત-નગેલો રંગ કરી, પછી તેને કપડામાંથી ચાળી લેા અને બધા તેલ ઉમેરી, મિશ્ર કરે.

શેતુરનું શરબત

શેતુર ૨ રતમ, પાણી ૧ રતમ, ખાંડ ૬ રતમ, ૩૬ કેવળા અને ૩૬ ગેદમુરક સદાજ. શેતુરનો રસ કાઢી, તેમાં પાણી અને ખાંડ ઉમેરી, સુધે ચઢાવી શરબત પકાવી લેા. ઉપરે સુગંધી ઉમેરે એટલે શરબત તૈયાર.

હાઝિમ

(૧) પૃથ્વીની સુલ્ફેટી જુડી ૨૦ તોલા, સુંક ૧ તોલા, લીમ શેફલી ૧ માથો, સફેદ ઝીંક ૧ તોલા, ડુલોની ૧ તોલા, કાલી મરી ૧ તોલા, પિપરમિન્ટ ફિટકલ ૧ માથો. ખાંડ ૨૪૬ તોલા.

પહેલાં પૃથ્વીને ઠાંવડમાં સુકવી, તેની જુડી કરી વલન કરી લેા. પછી બાકીના ગાંઠો મેળવી, ખૂબ મિશ્ર કરે.

દબાવીત તથા પેટના દર્દો ૫ માટે કૃપ-યોગી દવા છે.

માથા: ૧ માથો.

(૨) કાળી મરી ૫ તોલા, સફેદ મરી ૫ તોલા, સુંક ૫ તોલા, નાગરમેથ ૩૬ તોલા, બાકલ ૩૬ તોલા, નરકચુર ૫ તોલા, અલી-સુન ૪ તોલા, મ્હોરી એલમીના દાણા ૩ તોલા, તેજપાત ૪ તોલા, અરાવંદ (ગોળ) ૩ તોલા, લાહોરી ગીરું ૫ તોલા, સંચળ ૫ તોલા, ટંકણ સુખે (ફુલવેલી) ૩ તોલા, નવસાર ૩ તોલા, દરેકદળ ૪ તોલા, હીંગ (ફુલવેલી) ૬ તોલા, ફુલો (સુકા) ૫ તોલા.

બધી દવાઓને બારીક વારી, વચ્ચાળ બનાવે.

આ બૃદ્ધી પાચન શક્તિ વધારે છે તથા સારી ભુખ લગાડે છે. માથા: એક માથા જેટલી બૃદ્ધી બાધા પછી ફાંકવી.

-એ. બી. મરીજ હકીમ.

દાપ રોગનો હંસાજ

કાબુના ઝાડનો થુંદર ૨ વાલ, ખડી સાકર ૪ વાલ.

બાનેની બારીક છુટી કરી, કુધ સાથે સપાર સાંત આપવાથી દાપ રોગ મટતો કહેવાય છે.

-વિશ્વ વિજ્ઞાન

લામખબુસ કોરડીઅસ

ખાંડ ૬ રતમ, સાઈટ્રિક એસિડ ૪ ઓંસ, બોરીક એસિડ ૬ ઓંસ, સિંથુનો રસ ૬૦ ઓંસ, લીંકર લેગન પીઝ ૪ ઓંસ, પાણી અપ પુરતું.

પહેલાં ૪ પાઉન્ડ પાણીમાં ખાંડ અને સાઈટ્રિક અને બોરીક એસિડ નાખી, સુકે ચઢાવે અને ઓગળી રહે ત્યારે ઉતારી ઠંડું પાડી, તેમાં બાકીની એક ઓઝો ઉમેરી, પછી એટલું પાણી મેળવે કે કોરડીઅસ ૨ મેલન થઈ જાય.

જૂરેત હોય તો કેરમ્બનો રંગ પળ આપી સકારો.

[૧]

ટપાલ માર્હતના વેપાર-વ્યવહારમાં ઉચ્ચ પેકીંગ અનિવાર્ય છે, એ તો સા કાષ્ટ સમજ સકે છે. પણ એ ઉચ્ચ પેકીંગ કેવી હોવી જોઈએ, તે ધ્યાન આપવા જોઈએ છે.

ટપાલ માર્હત માત્ર મોકલવો એટલે ૧૦૦, ૨૦૦ કે પાચસો માઈલની સફર માત્ર નહિ; તે તો ખરીજ પણ સાથે સથે ચિત્રવિચિત્ર સહચરોનો સાથ, અર્થાત્ ડ્રગન હાથોમાંથી ફેરજાતી અને બીજી ધણી ધણી.

જે લોકો એવી જમણામાં છે કે ટપાલ માર્હત મોકલાતા પારસોની, ટપાલ ખાતાના નવકરો તેરીજ કાજી છે જે તેરીજ તેઓ પોતે લે છે, તેમને આ વાત જાણવી જોઈ નહિ ઉતરે. પણ જો તેઓ કાષ્ટ વેળા ટપાલ ઓફિસમાં જઈ, પારસડના એક કાચગામાં થું થું બરાબ છે, તે જુએ તો તેમની આંખો ઉઘડી જાય અને તેમના ચિત્તારોમાં જાગર પરિવર્તન થઈ જાય.

થું હોય છે એવું, એ કાચગામાં જ એમાં હોય છે તો મધ્યજ પારસોનો, પણ તે કાષ્ટ એક જાતના માલના નહિ; પારસોનો એકજ કાચગો એટલે ડ્રગનજી અકારના માલનું સંપ્રદરશાન! તેમાં કિનારોના પારસોનો પણ હોય છે અને પ્રવાહી દવાઓ, ડ્રામોફોનની યાંત્રીઓ, રંગ યા રંગન, વજની વનકામ યા નાનુંક ધડિયાળ કે કાચકામ, અથવા તો રેશમી વસ્ત્રો કે મધાતા પદાર્થોનાય પારસોનો હોય છે અને હા, એમાં હવકા બારી વજનોનો પણ નિયમ નથી. ટપાલ ખાતાના નવકરોને જે જોવાનું હોય છે તે એટલુંજ કે અમુક શહેરના પારસો જે તે એક કાચગામાં નખાય અને બીજા શહેરના બીજા કાચગામાં. સખા જખૂંક પારસા, ઉડાવવા કે મુકવાની તેને

કુરસન નથી હે તો. તે તો, શિરનામું બોમ, શહેરનાર કાચગાઓમાં પારસોનો નાખતો જાય છે, પછી બને કાચગી શીશીઓનું પારસા કાચગામાં છેક તળિયે જાય અને લોખંડના વજની માલના પાંચ પંદર પારસા તેરી ઉપર! પ્રવાહી તેજ-રંગના ડ્રગાના પારસાની ઉપર કે નીચે રેશમી કપડાનું પારસા જઈ પડે, એ લાં કાષ્ટ અસામાન્ય વાત નથી. ટુંકમાં, ત્યાં-પારસામાંના માલનો જાત, પારસાનું કદ યા વજન નથી જોવાનું, ફક્ત તેનું કેકાણું જોવાય છે.

અને એટલેથીજ જસ નથી થતું પારસાના કાચગાઓની યાત્રી, એક ઉપર એક મુકોત, ખનાવાય છે. કોમની કાચ સામાન સાંચી નીચેના કાચગાના છેક તળિયે હોય અને વજની વન-સાધનો છેક ઉપર, તો તેરી ત્યાં કાષ્ટ પડી હોતી નથી—અરુ અર્થમાં, હોમ મકોતી પણ નથી.

[૨]

કાચના સામાનના પારસાનું પેકીંગ પોતું હોય યા પ્રવાહીવાલી શીશી સજ્જત જાય ન હોય અને તેમાંની પ્રવાહી બાહિર નીકળવાની તરહી સેતું હોય, તેજ-રંગના ડ્રગામાં કપાંક કાણું હોય અને અંદરનો તેજ-રંગ દુધાની દવા ખાવા બાહિર નીકળવાની તરહી જતું ન કરતું હોય તો, તમેજ વિચારો, તેડી સાથેના બીજા પારસોનીની—અને તેમાંના માલની—દાખલ કેવી થતી હશે? પેકીંગ કાચનો સજામત રહેશે ખરો? પેકા કપડા દવા અને તેજ-રંગના બોપથી કેવા બીજો ઉદ્દેશ પેકી કોમની સાડીની વધે કેવી થશે?

અને ખુબ ના ખાસના, એજ કાચગાના કાંક પારસામાં તાઓ મેવો પણ હોય તો, તેની રિચીન કેવી થશે? આ દવા અને રંગની

બોલી અસર તેને ખાવા લાયક રહેવા દેશે
થા કચરા-પેટીને લાયક?

હજી આગળ વધો. પેની સાચીની શીશીના
પારસનાની પેની પેટીંગના પ્રત્યે, તેમાંની
ગ્રીસી પુરી જઈ, પાકાર મળી એ શાહી સદ-
ચર-પારસનામાં પવચરન થઈ, પેટી પચાસ
રૂપિયાની ચોપડી કે એ રૂપિયાના કપડાંને
રંગો દે તો કેટલું સુંદર (1) દેખાશે?

પારસના-પેટીંગના આ નો થોડાક દાખલા.
એનો હજી છેડો નથી આવ્યો. કાળનાં પંથ
બીજા દાખલા મળ્યું છે.

[૩]

પેટીંગની અગત્યના કિપણ દાખલાઓ પરથી
પાળી સકાય છે પેટીંગ મજબૂત અને સંપૂર્ણ
રક્તચૂંતા દળની હોતી નેમ્રએ. દરેક જ તના
માદા માટે એકજ જાનની પેટીંગ હોઈ સકે
નહિ; ક્યાંક પુડાંના જાકસની પેટીંગ પણ
કાશી થઈ પડે તો ક્યાંક કાકડાનાં બોળા
અનિવાર્ય ગણાય. એ વિષે, કોઈ એકકસ
નિયમ અધાવજ નહિ. જેથી માત્ર, જેટલી
દુરની સકર, તેથી પેટીંગ.

પેટીંગ માટે માત્ર બે મુદ્દા ધ્યાનમાં
રાખવાના છે :-

૧. ને પોતાના માત્રને રક્ષતી હોય.
૨. ને પાકડાઓના માત્રને નુકસાનકર્તા
ન હોય.

[૪]

પારસના પકાના ક્ષેત્ર પર With
Care લખવું ઠીક છે, પરંતુ તેથી ટપાક
ખાતાના નવકરો કંઈ ખાત્ર સંભાળ દેશેજ.
એમ માનવું ભુવગવું છે કદી કદાચ એવા
સખાગૃહી સદગ સંભાળ લેનાર પણ જરી.
પાત્ર તે પ્રુદની નહિજ.

પારસના ક્ષેત્ર પર સદગ વિવ વર્તાવ
તો કાપદોજ થશે. સામાન્યતઃ To Mr...
લખવાને ખદરે જો નેની કિપર આ પ્રમાણે
કંઈક લખેવું હોય તો વધુ સારી અસર
કિપવરવી સકશે :-

Respectfully deliver to :

દશ નિયમો

સફળતા માટે ડીન થોડે નીચલા ૧૦
નિયમો ધર્યા છે :-

૧. પોતામાં ઉન્નદા મુણે પવદા કરો.
૨. ચપળ બનો, તકો શોધતા રહો.
૩. દરેક થાવ. તમરો ધ્યેય નક્કી કરી,
કામે વજગો.
૪. પધ્ધતિસર કામ કરો.
૫. અડચ રહેા. પોતાના ધ્યેયથી કદો નહિ.
૬. મજદુર બનો, પણ સારી પેટે દિમામથી
પણ મજદુરી લો.
૭. સદવ્યવહાર રાખો. બીજાઓ કનેથી
જેવા વર્તણૂની તમને આશા હોય, તેવો
વર્તણૂ તમે તેમની સાથે વર્તો.
૮. મધ્યમવણૂ સાચવો. કોઈ પણ ખાખતમાં
દદ કુદાની જતા નહિ.
૯. વિદ્યાર્થી-જીવન છવો. જ્ઞાનની પાછળ
મંડપા રહો.
૧૦. શ્રદ્ધાળુ બનો-એથી શ્રદ્ધા રાખો કે જે
કોઈ નિરાશવાદીના કુમલાથી વડી ન
પડે.

ટ્રેસિડેન-વિવેક

ટ્રેસિડેનનો કિપયોગ કરનારાઓએ નીચલા
મુદ્દાઓ ધાર રાખવા નેમ્રએ:

૧. સંદેશની શરૂઆતમાં, તમે કાણ છે
તે સામેવાળાને કહી દો.
૨. સાથેજ સામેવાળો, તમે જે પ્રયત્ન છે
તેજ છે બા નહિ, તે પૂછી લો.
૩. પછી તમારો હેતુ જણાવો.
૪. વાત સ્પષ્ટપણે ધીમેથી અને વિવેક
પૂર્વક કરો.
૫. સામેવાળાને ધીરજપૂર્વક સાંભળો,
વચ્ચે જોતો નહિ.
૬. ટ્રેસિડેનનો દરેક સંદેશ વેપાર વ્યવહારમાં
અગત્યની કડી રૂપ છે, એ ભુલશો નહિ.
તેની અગત્યતા વિજાણો.
૭. નંબર મેળવવામાં ભૂલ થાય તો વિવેક-
પૂર્વક દરચુકરો.
૮. ટ્રેસિડેનમાં ગુસ્સો ન થાય.
૯. ગળી ન જોતો.

દિલરોઝ [૨૪૨૨૬]

ટેલીગ્રામ:-Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૬

આઝાદ

હોઝિયરી

સ્વતંત્રી મુદ્દી અને સ્વતંત્ર

આથી આજતી થી સુન્દરાન હોઝિયરી મીલમાં બનેલ મંદિરાક, મોભ, સ્વેટ, દોટ, પુન જોવર, મદ્દર, બચ્ચલી જર્સી, વિવેર વાપર, મુતર તથા ઉનનો માત્ર એક ત્યા સાદી ડીઝાઈનમાં બને છે, અને પહેની માતની હરિકાર્ક કરી સર છે. બાપ વજાન કીકાપન. માત્ર ખરીદતી વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ જોડો. (આઝાદ કારખાનામાં કમીઓ પણ બને છે)

અહામગાના જોડો પર પહેનું પાન આપી સ્વીક બેન્ક મારકને કે પી. પી. થી રવાના કરવામાં આવે છે.

સોલ મેન્ટ-૨-કરેલામ બ્રાન્કે હેડ ઓરીસ-૨, કાલુપુર, અમદાવાદ આચ-૨, લુમ્મા મરિજ્જ સામે, અમદાવાદ

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થના યુમકાઓ, નાના મોટા જખો, ખરગનું, દરાગ, મંદિપનું, નાસુર, જગંદર, કંઈમાળ, રમેલી, દરસ, મસા, પેગ વગેરે પર એક અકચીરનું કામ આવે છે. ખાસકાપ વિના રોગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ મુદ્દાં રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી ખુદર રાખવીજ જોઈએ. ધામાંથી નીકળતું લોહી તરત અંધ કરવામાં આવેલ છે.

દીમખન: નાની બાટલીનો એક કપિયા મોટી બાટલીના બે કપિયા (પેકીંગ પોસ્ટર લુદ્દાં)

યુનર્મ ઇલાકાના સોલ એજન્ટ—

કાગદી પુદુસભાઈ રહેમાનભાઈ, ૧. કાલુપુર દાવર પાસે-અમદાવાદ

[યુનર્મમાં મરિજ્જ બંદર રોડ, હાંપી-રીયસ બેન્કની પાસે કાગદી રહેમાઈ રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

“મુનાદી”નું બોલતું અડવાલિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમને ખરી રીતે દારે છે; એ કામથી ખોટી રીતે દારાતું નથી.	એ આપને— બનાવોથી બાબબરે કરે છે; અને આગેવાન બનાવગીરોથી ખબરદાર બનાવે છે.
---	--

એની અનેક કવમી લડતો ચરિષ્ઠામકારક નીવડી છે. પાંચ વર્ષ દરમિયાન એલે અનેક સુખાલિક હથ્યાર હેઠા પાડ્યા છે.

એના મનદર તઅલીમી દોટા, “હેનો માટે એનો વરગથુ સફો, બાગકો માટે એનું ખાસ પાનું, દોની તઅલીમ માટે એનો ફતાવા પેગ, એની તબીઆઝાદક દિલ્લચર કીકાઓ, એના નિહર રિમ અથવેબો એ, એની કેટલીક સુસ્મીયતો છે.

ચિત્તિ તમુનો મક્ત મંગાવો આદર બનો	લિખાકામ રહેલ-ચાર રૂપીઆ બર્મા-પાચ રૂપીઆ પરદેશ-છ રૂપીઆ	કાલુ લાગા તાલાબ રોડ, સુરત.
--	---	----------------------------------

ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો

લેખક:-જનાબ હરિદ્રેશુ વ્યાસ સાહુ

[મે અંકના પૃષ્ઠ ૨૦૩થી ચાલુ]

- (68) O, oli, oak, objection, obligation, OCTOBER, odd, OFFER, OFFICE, Oil, oileloth, oil-colour, oil-painting, ointment, Old, old-fashioned.
- (૬૮) ઓરે ! અહા ! ઓકનું ઝાડ, વંધો, ઉપકાર, ઓક્ટોબર મહિનો, વિચિત્ર-મેળવગરનું, આલ્હાન, કચેરી, તેજ, સફેનો લગાડેલું કાપડ, તેજમાં મિશ્ર કરવાનો રંગ, તેજ-ચિત્ર, મહમ, છુનું, છુના અમાનનું
- (69) OLIVE, omit, omnibus, ONE, ONLY, OPEN, OPERA, OPERATION, OPINION, OPIUM, oral, ORANGE, ORCHESTRA, ORDER, orderly.
- (૬૯) ઓલિવ ફળ-ઝવણ, ગાદ કરવું, ખદારો, એક, ફક્ત, ખુદનું, સંગીત મુખ્ય હોય એવું નાટક, વાઙકાવનું કામ, મત, અરીથ, મૌખિક-મેહેનું, નારંગી, નાટકશાળામાં વાજતો માટેની જગ્યા, હુકમ, ખાસ-ખાસદાર.
- (70) Ordinance, ordinary, organ, Oriental, original, ORNAMENT, orthodox, ounce, OUT, outdoor, oval, overcoat, overhaul overseer, OWNER, OXYGEN.
- (૭૦) અમરદારી દુકાન, સામાન્ય, ઔરગન નાગનું વજન, પૂરું તરફનું, મૌલિક, ધરજી, છુના મતનું, અરી નોકાનું વજન-પાઉન્ડનો ૧૬મે ભાગ, જહાઝ, ખુદસા મોશાનમાં, સંખગોળ, મોટો કોર, સંખનું રીતે વંચતે તપાસવું તે, દેખરેખ રાખનાર-ખાતાનો કિપરી, માલિક, ગ્રાણ્યવાયુ.
- (71) Pack, package, PACKING, pad, PAGE, PAIN, PAINT, painter, painting, PAIR, palace, palanquin, palmistry, pamphlet, panel, pantaloons
- (૭૧) પેક કરવું-કાંચવું, પોટકું-ગાંસડી, જેમાં કાંઈ વસ્તુ ગાંધી હોય તે, લખવાના કાગળોની થાપી, પાનું, દરદ, રંગ, ચિત્રકાર, ચિત્ર, ખેડી, મહેલ, પાણી, દરદરેખા ધાર, ફરફરીકું, પાનેલ-પટ્ટી, પાટનું.
- (72) Papa, PAPER, parachute, parade, PARAFFIN oil, paragraph, PARCEL, Parliament, PART, partition, PARTNER, party
- (૭૨) પાપ, કાગળ, વિમાની ઝવો, કાપન, કામસા-માંની કાદેનું તેજ, ફરો, ગાંસડી, ઈંગ્રાંડની રાજદારી સભા, ભાગ, કોઈ વસ્તુના ભાગ પાડવા વચ્ચે મુકેલી રિવાજ, ભાગીદાર, પક્ષ, જાદુયાન, પસાર થવું, એકતા દિસાવતી મોપટી

(1) નવોડું પેલેડ તોલમાં ૧૧ એસિડ ૧૧૩ થાય છે, પરંતુ એપેથિસીમાં રવડતા ૧૨ એસિ ઇ. -તંત્રો

[૨૪૬]

(73) Passenger, PASSPORT, PASTE, PATENT, patient, patron, pattern, PAYMENT, pedal, PEN, penal, PENCIL, penny, pence, PENSION.

(74) Peon, people, pepsin, percentage, perfume, perfumery, period, periodical, permanent, perinasion, Persian, petition, PETROL, petroleum, pharmaceutical, pharmacy.

(75) Philosopher, philosophy, phone, PHONOGRAPH, phosphorus, photo-engraving, photograph, photographer, photography, photogravure, physician, PIANO, pick, pickpocket, picnic, PICTURE.

(76) Piece, pill, pillar, pilot, PIN, PIPE, pistol, piston pit, pitch, PLACE, plague, plain, PLAN, PLANE

(77) Plantation, plaster, PLATE, platform, platinum, PLAY, pleader, PLEASE plot, PLUM, plumb, plaster, pneumonia, POCKET, poetry.

(૭૩) મુસાફર, પાસપોર્ટ મુસાફરીનો પત્રપાત્રો. ગ્રામી લેખક પદાર્થ. ગોધના સર્વ દક કન્યાપત્ર કન્યા પદપાત્રો, માદો માન્યુઅલ, ગરુડ આપવાનું મુદ્રસ્થ, બાન, પચાર, પચાળી ચપાચપાત્રો, પંચોત્તમ, કસમ, સ્થાનને સથોતો (કાષ્ટો), રીઆયેન, એક પેની, પેન્સ, પુદાપરચાત્રો પચાર.

(૭૪) પટાવાડો, લોહો, જરૂરનો રસ, દડા, મુખેથી પસર્થ, મુખથી પસર્થની ખનાવટ, સમયનો ચ દો, સુમધિક, કાચળી, રાત, હરાનનો: વનની-કારમી વાત, અરુદ, મોરદર્માં આગવાનું નેપ, જેમાંથી પુણ્ય અને છે તે ક મુ નેપ, આમળોને અગર, આપપ મિથ કરવાનું રધા

(૭૫) તરવેતા, તરવાન, ટેકીંગ, ફોનોગ્રાફ, જાળી સગળી નવ લેલો પદાર્થ, ફોટોગ્રાફ ઉપરથી ચક્રેત્ર કોનરકામ, જાળી, જાળી પાકનાર, જાળી પાકનાળી વિચા, ફોટોગ્રાફને મળતાં વિચો જાળી પાકનાળી કાગ, રેવ, તારનું કાષ્ટજ, ઉચ્ચો કાષ્ટ, ખીલાકાનક, ઉચાળી, ચિન.

(૭૬) ટુકડો, ગોળી, થાંભલો, પદાબુ કે વિમનું બાળીલો, દરિયુ, નાળી નાળી બાંધુક, મેલ્ડોનો આમ નેમ આપતો આગ, ખાડો તાદસાસાને કાંધો વર્ગ, ઉચાબુ કે બીઆબુનું માપ, જમ્મા, પેચ, માપ-આદુ, નકરો, એક અરુથી મપાળી-વાળુ-કેનનેવન.

(૭૭) ડોલી કે વગેરે ઉચાકવાની નાળી, મુલા પચેનું અરાર, રાખી, કુટી ને પેચો જાળીન, પેલીવન મનુ, સમન, વકીલ, મરે-ન ડી કરીને જાળીનેનો ટુકડો-ભોળું મુખપત્ર, ખીલો, પચેનું-વિચાચ મનુની વનને જેમાંથી બીરામ સવાન છે તે એાબર, એક વનનો તાવ, પાકીર-પીસું, સ્વિચ

વાંચકાને સુચના:-

ધિણ દેવો જાદ આ સંજમાળા “ક્રમર” માસિકમાં સંપૂર્ણ થશે, એટલે “ક્રમર”ના માસિકોને તે સંજમાળા પુનઃ પ્રસિદ્ધિમાં પાતામા વહેચાવેનું મળી રહે તેમ છે જરૂરની ત વચંચો, જેવને એ લે માળા પુનઃપ્રકાશરે લેખની દેવ તેઓ પોતાનાં સરનામાં બીનેલે દેખાણું બાળી માસિક “ક્રમર”નાં સંજમાળા પુરી થાય કે પુન તે બીચેલી સંજમા તરુથી પુનઃકરે જાદાર પાશે. એ વચને જેમાં સરનામાં મળ્યાં દશે તેમને તેની ખજાર આપશે-તથા નવજાતાં પાતા ફો મોકલશે. એલિક દરિયામાં એ દેવ લે તે પદ્ય જાળુ-વડું. એટલે એની વિષયો પણ મોકલશે. એલિક દરિયા કસાસ-સાલી [ક દિવ વાચ]

અંગ્રેજી કોડ-ભાષા કિંવા સંકેત-ભાષાની અભવ્યતાથી કયો વેપારી અચ્છબો દરો ? કોડના અર્થ છે તો વિશાળ, પણ વેપારી-વ્યવહારમાં તેના એકલા અર્થ તાર-સંદેશ માટેની સંકેત-ભાષા થાય છે. કારણ એના ઉપયોગથી એક કાંદે બે પળીઓનો સિકાર થાય છે :

૧. એના ઉપયોગથી તાર-સંદેશઓના અસ અર્થ મુજબ રહે છે;
૨. સામાન્ય ભાષાને મુશ્કેલીએ આ સંકેત-ભાષા અભવ્યત ટુંકી હોખ, તાર-સંદેશઓનો ખર્ચ ઓછો આવે છે.

સંકેત-ભાષાના પ્રકાર

સંકેત-ભાષા કિંવા કોડ-પદ્ધતિના પ્રકાર અનેકાનેક છે, જેમાંના મુખ્ય—

૧. ગ્રે-કોડ
૨. એ.બી.ડી. (પાંચમી વા ડી આયુન)

વધુ પ્રચલિત છે એ વિષયનું ધ્યાનમાં પોતાની ખાતરી સંકેત-ભાષા પણ વાપરે છે, જે સામાન્ય રીતે દર કોઇ મકસદ માટે સંકેત તો નથી હોતી, પરંતુ જે તે વેપારીના હેતુ માટે પ્રતી હોય છે.

ખાતરી સંકેત-ભાષા

સંકેત-ભાષાના કાર્ક ખાસ આપના અને જેમને પોતાની ખાતરી સંકેત-ભાષાના રચના કરી હોય તેમને મદદ કરવાના હેતુએ અરે એક ખાતરી સંકેત-ભાષાના થોડાક નમૂના આપ્યા છે. એમાંના પહેલા થોડાક નમૂના આખા વાક્યોના છે. બપોરે બાઈના બધા ફૂલ આંખડા વા સંખ્યાના. એની ખૂબી એ છે કે *Abb* થી *Adz* તરીકેના બધા સંદેશ પુરા વાક્યો માટે પહેલાંથીજ અમાનન રાખ્યા હોય. *Bac* અને તેની પછીના સંદેશ સંખ્યાના રાખ્યા છે, જેથી બુલ ચાલેના કોઈ સંખ્યા રહેતોજ નથી. ૫મી *Abb* થી *Adz* તરીકે મોકલે સંકેત-સંદેશ જાની સફ છે, જે મોકલે વાક્યોના બધે વાપરી સકાના હોય, એકંદરે આ સંકેત-ભાષા સદાજ ફેરફાર અદિન દરકોઇ મકસદ માટે ખંખેસતી કરી

સકાય છે. દાખલા રૂપે કોઈ ધડોનો વેપારી તેનો ઉપયોગ કરવા ઇચ્છેતો હોય તો, તેનો ઉદાહરણ આમ થશે :

.....૮૧ ધડ.....રૂપિયાના ભાવે ખરીદો.

એ વાક્યનો સંકેત-સંદેશ છે *Abb*. હવે એમાં ધડોનું પ્રમાણ અને ભાવ ઉમેરો અને પુરા વાક્ય થઈ જશે :

Dus-Abb-Bur. (અર્થ : ૨૦૦ ૮૧ ધડ ૫૨ રૂપિયાને ભાવે ખરીદો.)

ધડોને બદલે હેતુ ખાંડનો હોય તો—

૧૦૦ ૮૧ ખાંડ ૧૭ રૂપિયાને ભાવે ખરીદો એ વાક્ય માટે—

Ciz-Abc-Byt

સંકેત-સંદેશ થશે થોડાક નમૂના આ રહ્યા :-

- Abb* - ... ૮૧ ધડ ... રૂપિયાને ભાવે ખરીદો.
- Abc* - ... ૮૧ ખાંડ ... રૂપિયાને ભાવે ખરીદો.
- Abd* - ... ૮૧ ખાંડ ... રૂપિયાને ભાવે વેચો.
- Abc* - ... ૮૧ ચોખા બજાર ભાવે રવાના કરો.
- Abi* - ચોખાનો બજાર ભાવ ૮૧ દીડ...રૂપિયા છે.
- Abc* - ધડનો બજાર ભાવ શું છે ?
- Abi* - ખાંડનો બજાર ભાવ શું છે ?
- Abd* - ધડનો ૮૧ દીડ...ભાવ તમને મનુષ્ય હોય તો ભાવ મંજારીએ.
- Aby* - ભાવ.....છે. કેટલો માલ મોકલો ?
- Abz* - ...૮૧ ખાંડ બજારમાં તૈયાર મળે છે, શા ભાવે ખરીદીએ, તેના જવાબ આપો.

દુકમાં. આ તો કેવળ નમૂના છે. એમાં પોતાની મુકેલ મુજબના વાક્યો મોકલી, તેના સંકેત-સંદેશ નકલી કરી સકાય છે. એમાં મેળને કયું કરવાનું રહેતું નથી, સિવા કે જેની સાથે આ રીતે સંકેત-ભાષામાં તાર-સંદેશનો વ્યવહાર થતો હોય તેને એ ભાષાથી પુરા વાક્ય કરી દેવાય કે જેથી તે આવેલા તાર સંદેશ ઉકેલી પણ સફ અને વળતા જવાબ પણ એના રીતે આપી સકે.

ઉપર જેમ સંદેશ વિષે કદમું તેમજ આંકડા વિષે સમજાવું. ૧ થી ૭૦૦૦ થીના આંકડાના સંકેત સંદેશોનો એક પુરા કોડો

આ રહ્યો:—

1 bac	24 bit	38 bum	53 cad	68 cit	142 cyv	150 dub
2 bad	25 biv	39 bup	54 caf	69 civ	143 cyz	151 dud
3 baf	26 bix	40 bur	55 cah	70 cit	144 dac	152 duh
4 bah	27 biz	41 bus	56 cak	71 ciz	145 daf	153 dul
5 bak	28 boe	42 but	57 cal	72 coc	146 dah	154 dup
6 bal	29 bod	43 buv	58 cam	73 cof	147 dam	155 dus
7 bam	30 bof	44 bur	59 cap	74 coh	148 dar	156 duv
8 bap	31 boh	45 buz	60 car	75 cop	149 dat	157 dnz
9 bar	32 bok	46 bye	61 cas	76 cos	150 dax	158 dyb
10 bas	33 bol	47 byd	62 cat	77 cov	151 dib	159 dyf
11 bat	34 bom	48 byf	63 cav	78 coz	152 did	160 dyh
12 bav	35 bop	49 byh	64 eac	79 cuc	153 dli	161 dym
13 bax	36 bor	50 byk	65 eaz	80 euf	154 dil	162 dyr
14 baz	37 bos	51 byl	66 eib	81 euk	155 dip	163 dyt
15 bio	38 bot	52 bym	67 cie	82 cum	156 dis	164 dyx
16 bid	39 bov	53 hyp	68 cid	83 cur	157 div	165 fab
17 bif	40 box	54 byr	69 eif	84 cut	158 diz	166 fid
18 bih	41 boz	55 bys	70 cih	85 eux	159 doe	167 fah
19 bik	42 bue	56 byt	71 cik	86 cyb	160 dof	168 fal
20 bil	43 bud	57 byv	72 cil	87 cyd	161 dok	169 fap
21 bin	44 buf	58 byx	73 cun	88 cyh	162 dom	170 faq
22 bip	45 buh	59 byz	74 eip	89 cyl	163 dor	171 fav
23 bir	46 buk	60 cab	75 cir	90 cyp	164 dot	172 far
24 bis	47 bul	61 cae	76 eis	91 cys	165 dop	173 tie

209 fif	307 fyl	405 hot	493 jin	590 kad	688 kol	784 kye
210 fik	308 fyp	406 hox	494 joe	591 kah	689 kom	785 kyd
211 fim ^e	309 fym	407 hub	495 jof	592 kal	690 kop	786 kyh
212 fir	310 fyv	408 hud	496 jok	593 kap	691 kor	787 lyk
213 fit	311 fyz	409 huk	497 jam	594 kas	692 kos	788 kyl
214 fix	312 hao	410 hum	498 jor	595 kav	693 kov	789 kym
300 fob	313 haf	411 hur	499 jot	596 kaz	694 kox	790 kyp
301 fod	400 hak	412 hub	499 jox	597 kie	695 koz	791 kyr
302 foh	401 ham	400 lux	413 jub	598 kif	696 kub	792 kys
312 fol	402 har	401 jab	400 jud	599 kik	697 kuc	793 kyt
313 fop	412 hat	402 jad	401 juh	600 kim	698 kud	794 kyv
310 fos	413 haw	412 jah	403 jul	601 kip	699 kuf	795 kyz
311 fov	414 lib	413 jal	412 jup	602 kir	700 kuh	796 kyz
312 fuz	415 hid	414 jop	413 jus	603 kis	701 kuk	797 lab
313 fue	416 hik	415 jas	414 jov	604 kit	702 kul	798 lac
314 fuf	417 hin	416 jav	415 juz	605 kiv	703 kum	799 lad
315 fak	418 hir	417 juz	416 jyc	606 kix	704 kup	800 laf
316 fmm	419 hit	418 jie	417 jyf	607 kiz	705 kur	801 lah
317 fur	420 lux	419 jif	418 jyk	608 kob	706 kus	802 lak
318 fut	421 hob	420 juj	419 jym	609 koe	707 kut	803 laf
319 fux	422 hod	421 jil	420 jyr	610 kod	708 kuv	804 lam
320 flyb	423 hok	422 jip	421 jyt	611 kol	709 kux	805 lap
321 flyd	424 hom	423 jis	422 jyx	612 koh	710 kuz	806 las
322 flyh	425 hor	424 jiv	423 kab	613 kok	711 kyb	807 lav

1030 laz	1200 lyd	1410 mol	1600 pal	1810 pun	2020 rax	2230 rop
1040 lic	1210 lyh	1420 mok	1610 pap	2030 pus	2240 raz	2450 ros
1050 lif	1220 lyl	1430 mom	1620 pag	2040 puv	2250 rib	2460 rot
1060 lik	1230 lym	1440 mor	1630 pas	2050 pun	2260 ric	2470 rov
1070 lim	1240 lyr	1450 mot	1640 pav	2060 pyc	2270 rid	2480 rox
1080 lir	1250 lyt	1460 mox	1650 paz	2070 pyf	2280 rif	2490 roz
1090 lit	1260 lyx	1470 mub	1660 pie	2080 pyh	2290 rih	2500 rub
1100 lix	1270 mab	1480 mud	1670 pif	2090 pym	2300 rik	2510 rue
1110 lob	1280 mad	1490 muh	1680 pik	2100 pyr	2310 ril	2520 rud
1120 lod	1290 mah	1500 mul	1690 pin	2110 pyt	2320 rim	2530 rul
1130 loh	1300 mal	1510 mup	1700 pir	2120 pyx	2330 rip	2540 ruh
1140 lol	1310 map	1520 mus	1710 pit	2130 rab	2340 ris	2550 ruk
1150 lop	1320 mas	1530 mov	1720 pix	2140 rac	2350 rit	2560 rul
1160 los	1330 mav	1540 muz	1730 job	2150 rad	2360 riv	2570 rom
1170 lov	1340 maz	1550 mje	1740 pod	2160 raf	2370 rix	2580 rup
1180 loz	1350 mic	1560 myf	1750 poh	2170 rah	2380 riz	2590 rus
1190 lso	1360 mif	1570 myh	1760 pol	2180 rak	2390 rob	2600 rut
1200 luf	1370 milk	1580 myn	1770 pop	2190 ral	2400 roc	2610 ruv
1210 luk	1380 mim	1590 myr	1780 pos	2200 sam	2410 rod	2620 rux
1220 lum	1390 mir	1600 myt	1790 pov	2210 rap	2420 rof	2630 ruz
1230 lur	1400 mit	1610 myx	1800 paz	2220 rar	2430 roh	2640 ryb
1240 lut	1410 mix	1620 pab	1810 puc	2230 ran	2440 rok	2650 rjc
1250 lux	1420 mob	1630 pad	1820 puf	2240 rat	2450 rol	2660 ryd
1260 lyb	1430 moc	1640 pah	1830 pul	2250 rav	2460 rom	2670 ryf

૨૮૨૦ ryh	૩૦૬૦ sac	૩૩૦૦ sax	૩૫૪૦ sis	૩૭૮૦ som	૪૦૦૦ sub	૪૩૦૦ tic
૨૮૪૦ ryk	૩૦૮૦ sad	૩૩૨૦ saz	૩૫૬૦ sit	૩૮૦૦ sop	૪૦૨૦ sus	૪૪૦૦ tid
૨૮૬૦ ryl	૩૧૦૦ saf	૩૩૪૦ sib	૩૫૮૦ siv	૩૮૨૦ sur	૪૦૪૦ suv	૪૪૨૦ tif
૨૮૮૦ rym	૩૧૨૦ sah	૩૩૬૦ sic	૩૬૦૦ six	૩૮૪૦ sos	૪૦૬૦ suz	૪૪૬૦ tih
૨૯૦૦ ryp	૩૧૪૦ sak	૩૩૮૦ sil	૩૬૨૦ siz	૩૮૬૦ sot	૪૦૮૦ tac	૪૪૮૦ tik
૨૯૨૦ ryr	૩૧૬૦ sal	૩૪૦૦ sif	૩૬૪૦ sob	૩૮૮૦ sov	૪૧૦૦ taf	૪૫૦૦ til
૨૯૪૦ rys	૩૧૮૦ sam	૩૪૨૦ sih	૩૬૬૦ soc	૩૯૦૦ sox	૪૧૨૦ tak	૪૫૨૦ tim
૨૯૬૦ ryt	૩૨૦૦ sap	૩૪૪૦ sik	૩૬૮૦ sod	૩૯૨૦ soz	૪૧૪૦ tam	૪૫૪૦ tip
૨૯૮૦ ryv	૩૨૨૦ sar	૩૪૬૦ sil	૩૭૦૦ sof	૩૯૪૦ sub	૪૧૬૦ tar	૪૬૦૦ tir
૩૦૦૦ ryx	૩૨૪૦ sas	૩૪૮૦ sim	૩૭૨૦ soh	૩૯૬૦ suc	૪૧૮૦ tnt	૪૬૨૦ tis
૩૦૨૦ ryz	૩૨૬૦ sat	૩૫૦૦ sip	૩૭૪૦ sok	૩૯૮૦ sud	૪૨૦૦ tak	૪૬૪૦ tib
૩૦૪૦ sab	૩૨૮૦ sav	૩૫૨૦ sir	૩૭૬૦ sol	૪૦૦૦ suf	૪૨૨૦ tib	૪૬૬૦ tix

મજાકિય પત્રાંહીના ૨૬ મુદ્દા

ખાણ પદાર્થ ગતિવતાર-વેચનાર આક્રિ-
કાના એક મોટા કારખાનાએ થોડાક સમય
પૂર્વે પ્રજા અમુક માણને ઊંડી ધીમ માણને
શા માટે પત્રાંહી આપે છે. તે મિં શેષ
જોઈ ચકાલી હતી અને તે માટે તેણે ૨૦૦૦
કરનાં વધારે પૂછપરછો કરી હતી. એટલુંજ
નહિં બલકે એ તપાસ સંપૂર્ણ: સફળ થાય
અને ખરી તુમના કરી સકાય તે માટે મર્દો
અને અવરતો, પરોક્ષોએ અને કુંવારાઓ,
જવાનો અને પ્રેમ વપનાઓ તથા મરીઓ
અને અમીઓ સૌ કોને માહિતી મેળવી હતી
અને તેને પરિણામે તેને માલગ પડ્યું છે કે
આજી પત્રી પ્રમુદિય વધુમતિ નીચલા મુદ્દા-
ઓને સક્ષમાં સહ, અમુક તમુક માણને પત્રાંદ
કરે છે:

૧. આમલી ખરીદીથી સંતોષ મળેો હોય.

૨. માલ તાજો અને ચોખ્ખો હોય.

૩. માલ સ્વચ્છ હોય.

૪. માલની કીમત, તેની જાત પ્રમાણે વાજબી
હોય.

૫. માલ તનદુરસ્તીવર્ધક હોય.

૬. માલના સંતોષ માટેની ગેરંટી અપાતી
હોય.

૭. મિત્રોએ જાલામણુ કરી હોય.

૮. માલની ખુશ્ખુ મનપસંદ હોય.

૯. માલના પેકેટનો દેખાવ આકર્ષક હોય.

૧૦. માલની પ્રતિષ્ઠા જાંખાયતી હોય.

૧૧. સ્વદેશીની લાવના કાય.

૧૨. વેપારીના આમદ હોય.

૧૩. વેપારી પર શરોઓ હોય.

૧૪. માલની કીમત સસ્તી હોય.

૧૫. આમદમાં નવિનતા હોય.

૧૬. માલ પરદેશના તુરંકા રૂપ હોય.

તમને કઈ ચીજ જોઈએ છીએ?

આ ચીજો વાંચી લુવો અને જોઈતી ચીજ અસલી
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથાથાંધ નીચે
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.

— યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટ્ટી દવાઓ ને જડીબુટ્ટીઓ	
— ચાદરુ જેવા કે:—ધતૂરીફલ, જવારિશ, ખમીરહ, પ્રાકૃતી વિગેરે.	
— પાક (હલવા),	— દિઠ્ઠી,
— ગોળી	— મુરખા,
— સુખ્ત,	— શરૂત,
— અર્ક,	— કૃશતા (ભરમ),
— મુરખા (અંજન),	— અત્તર,
— દંતમંજન,	— સાણ,
— તેલ,	— દરદરી,
— કેસર,	— અગર,
— ખરાસ કપુર,	— લોશન,
— મલમ	— સિલાઈન,
— આખા ને છુટ્ટા બંધેરાન,	— અંખર,
— શોના ચાંદીના વરક,	— શાશાધ, ગેરે

મળવાનું ફેરણું:—દવાખાના મુઠને સિહત.

રાની તાલાબ, સુરત.

નવકરીની બરકત

ધન્યુદાની એવી માન્યતા હોય છે-એ કેટલાય દાખલામાં તદ્દન ખરી પણી હોય છે-
 નવકરી કરતો ફોલ રાખસ દવલતમંદ થઈ સફ નહિ, પરંતુ, એ માન્યતા અક્ષરસઃ ખરી નથી. દરકર એ છે કે નવકરોય દવલતમંદો થઈ સફ છે, બે લેખનામાં પુરતી દાનિસીયત હોય તો.

આપણા હિન્દુના રિયતિ કંઈક અમેરી છે. અહિં વેપારી પેદીના નવકરને ૧૦૦૦ કે ૧૨૦૦ રૂપિયાનો પગાર અપાય તો તે એક અપવાદ મેળાય છે, પરંતુ, સરકારી નવકરો માટે એવો મ્હોટો પગાર તો નિયમરૂપ છે. પરદેશમાં, સરકારી નવકરોના મુકામને વેપારી પેદીના નવકરોને પ્રધુ મ્હોટો પગાર મળે છે, અને તેની સાબિતી માટે આ રદયા અમેરીકાના થોડાક તાજા દાખલા:

અલગવા. આ દાખલા ગયા વર્ષના છે અને તે સત્તાવાર હોઈ, અમેરીકાના સૌથી વધુ મ્હોટા પગાર મેળાનારાઓની એક યાદી રૂપ છે:-

- પૌ: ૪૪,૦૦૦ યોહાન્ન ક્રિફ્ટર્સ
 [પ્રમુખ: અમેરિકન ટેલિફોન એન્ડ ટેલિગ્રાફ કંપની]
- ૪૩,૦૦૦ ડેવિડ રેનલી
 [પ્રમુખ: ઈન્ડરનેશનલ નિકલ કંપની]
- ૪૧,૦૦૦ વિલિયમ ગુમેન
 [પ્રમુખ: જનરલ મોટર્સ ફેક્ટરી]
- ૩૬,૦૦૦ વિલિયમ જેમે
 [પ્રમુખ: કોલમ્બિયા ગ્રામોફોન કોર્પોરેશન]

- ૩૬,૦૦૦ સિદ્ધાન્ત પોર્ટર
 [પ્રમુખ: નેશનલ ટિરરીસર્સ]
- ૩૪,૦૦૦ આલ્ફ્રેડ ર્જોન
 [સિઆપતિ: જનરલ મોટર્સ]
- ૨૩,૦૦૦ ફ્રાંક લવનોય
 [પ્રમુખ: ઇસ્ટમેન કોડેક કંપની]
- ૨૩,૦૦૦ ડોર્ગીસ સાયમોન્ડ
 [પ્રમુખ: રેડિયો કોર્પોરેશન ઓફ અમેરીકા]
- ૨૧,૦૦૦ માર્ટિન કલેમેન્ડ
 [પ્રમુખ: પેન્નીસેલવેનિયા રેલવેરોડ કંપની]
- ૧૯,૦૦૦ જોન્સ ક્રિસ્ટીયન
 [પ્રમુખ: નોર્થ અમેરીકન ટેલિફોન]
- ૧૮,૦૦૦ લોર્ડ હોરટન
 [પ્રમુખ: બાસકરિન મોટોર મોટિવલ્સ]
- ૧૪,૦૦૦ લુઈસ સિમોન્ડ
 [પ્રમુખ: યુનાઇટેડ ફ્રૂટ કંપની]
- ૧૧,૦૦૦ ડોનાલ્ડ સાલિન
 [પ્રમુખ: યુનાઇટેડ એરક્રાફ્ટ કોર્પોરેશન]
- ૧૧,૦૦૦ ડી. વી. વોલ્કન
 [પ્રમુખ: કન્ટિસ-રાઈટ કોર્પોરેશન]
- ૯,૦૦૦ આલ્બર્ટ મેકોર્ડ
 [પ્રમુખ: પેકાર્ડ મોટર્સ]

કેવી જગ્યા નવકરી અને કેટલા યાદી પગારો ?

મફત ! ઇનામ ! મફત !

ફક્ત એક જ વખત નજીવી શી જરી
માસિક મળના અનેક પ્રાપ્તિ. મેળવો. મળ્યાં
વગર મુશ્કેલી ઘેર બેઠા આગમથી આપને
માસિક ખર્ચ કમાઈ રાહ એવી શેરજત
મોકલશું. યોજના ખોલી સાગિન કરનારો
અજ્ઞાત શી પાછી. આજે જ રાંધા આના ખીર
જરૂર લાભ થશેજ.

ખની. એ. એલ. એમ. માલ.
જામ ભાણુપુર (કાલિયાવાડ)

આંખો-ની-તેમત

ખાતરીપણે એવો માલ, સાચા બચરાય
મોતીની જનાવેલ મુઝો પાપને મેં કસ
કાપદો કરે છે.

ઈમન મોખાઈના ઝા બે (પો. જુક)
મોહુ મહ હાથ આહમદ વડાખયાળ
હે. વહેવારવા મોખા. જામનગર
(નીમીઆસ)

માસિક અટકાવ

બધ પ્રકાર માસિક ધર્મ ફોલોડીના
પીસ તકીરે વગર ગુલન કરી આજ કરે
છે. રૂબના ખર્ચા હોયે કરે થાય છે માસિક
લાખનારી રોગ પ્રતરપતિ આ જાન વડ
બર્તવાળી આંખે લેવાં નવી શાશોના રૂ.
કાં (શી. ૭) લાંબા પચના અવર કમા
મરે મુઝા જનાવર નિ રૂ. ૫ (શી ૧૦)
વી. પી. યો ડા વા વધુ લખા.

ફુરુનપાલ ફાર્મસી જામનગર (કે)

સુરત એજન્ટ-સી. એલ. શ્રવસ્. કલપી

જોડતણાદો ત્યા આગમગીચાવાળાઓ

વિલાયતી ખાતરનો કટો હરિફ

હાકાઈ ખાનદ-અર્વાતમ ફળદુ

ધાપી સકુ. જીનન કમદાર જના

પાકમાં પુષ્કળ પધરો ફરતર રહેતી

ખાતર છે. તે રીયાય દરેક રિમી કને

તરો મરિના અગીર મીરો મરે લખા.

મેમર્સ તડાલી એજ સરવ

હાલખ (ચામ નીચાદ)

હથેરે તમને બાળકો આપ્યાં હશેજ,
તેમને રાહ રખવા અને સંસ્કારી બનાવવા
તમે નમારોળી ખાતર કરતા હશે

બાલવાંચન

તેમના હાથમાં મૂકી હુઓ, અને
તેઓ કોહા રાહ થાય છે તેની ખોલી
કરો. ભણતા હશે તે તેના લખાવો
વાંચીને રાહ થશે. નહિ ભણતાં હોય તે
તેમાં વિદ્યા જોડને રાહ થશે.

'બાલવાંચન'ના મહક થયું એટલે રાગનું
માત્ર એક પાંખું ખર્ચ

ગરીબને પણ એ પદવડો. પૈસાદારને તો
એ રમત વાત છે. તમે આદક ન હો તે
આજેજ રૂ. બે મનીઓ રથી મોકલો

'બાલવાંચન', સામર્થ અને સિદ્ધાન્ત
જાતમાલકાર થી વહલબલ કવિના
તરીખવા નામે પ્રગીઢ થાય છે. અને ફક્ત
વખતમા તે ખુબ વખાણા મળું છે.

સરનામું-બાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

વેપારીઓના લાભની વાત

જો આપે આપના ધધાન ફક્ત માટે
સરકારના દેશમાં કે નામ મેળવેલ વિદે
રજીસ્ટર્ડ પેટન્ટો મળુ મુગી ખર્ચે કમાવા
દેવ તે આજેજ કરવો અને મોટી ખીનો
મેર બેઠો એવ નીચા મારે સાગ અગ્રેજ
એરીમ કપકાળી મળી રૂ. ૧૦ આપી
હોએ. રજીસ્ટ્રી દરેક વખતેની થય મરે છે,
પરુ રિચત માટે કરવા.

ગરિબોને ખુશખબર

જો આપ મેર મેઈ એવા પરિવરે બો
જીવ મૂડીમાં રાહ પેમા કમાઈ મામના ફા
તે પૈસા પ્રાપ્ત કરવાની સર્વોત્તમ કુલા
દા રજો આજેજ મળો. તેમાં પચક
મોટી મૂડીમાં લખપતી કેમ થવાય ? તેની
ચણી મુક્ત રજામાં વચ કલાખ માટે દર્શાવ
છે. રૂ. ૮૮૦ આપના 'રિપરિમાન' માનિમા
અદક ની સામ મેળો વા જ. ૧. ૧-૦-૦
કે. આદર્શ સમાજ કાર્યાલય,
રાણપુર અમદાવાદ

૧૦૦ પેટન્ટ ટવાઓ

(અનુસંધાન ૨૩૩થી આગળ) ;

હો અને સદગ ગરમીની મદદ લઈ, તેમાં ખંડ આમગાળી, શરબત કંદુ પડતાં ગાળી લામ, બીજું એટલું પાણી ઉમેરો કે શરબત ફક્ત ૪૦ કલેમ્પડ એંચ થઈ જાય.

[૩૭] “એનેટોજન”

“એનેટોજન”ની આદિસતો કાણે જોઈ નહિ

‘કમર’ની ૧૯૩૧, ૧૯૩૨, ૧૯૩૩ની

ફાઇલો

કમરની પેટા, બીજા અને ત્રીજા વર્ષની ફાઇલો-એ કવારનીય ખાસ યજ્ઞ હોઈ, મળતી ન હતી, તેથી એકેક પ્રત નક્ક નહીં લાગતમાં મળી આત છે. કામન દરેકની રૂપીયા પાંચ (૬. ૫. ૫૦) પરદેસ માટે રી. ૮/૧.

જાણા: કમર એડીશન—મુદ્રત

હોય ? એ, તાકત અર્પનાર દયા કિંવા જોગક નરીક ખૂબ પ્રખ્યાત છે આજ સગી એનું નામ રફિઝર દુનું, તેથી તે વાપરવા કેમકે છુદ ન હતી પણ દરે એના પેટન્ટની મુદત અત્યાસ થઈ હોવાથી એ નામ માદિર મિક્કન બની મળું છે અને તેથી ફાવે તે વાપરી સકે છે.

ઉત્તરોત્તર કેનાડન કંપ બાજ એડિશન મિક્કરફોરડેર ૫ બાજ.

નંબાઈ મંથતા યા બીમારીમાંથી ઉઠેલા મરીઓ માટે તાકત આપનાર જોગક હોયે “એનેટોજન” ધર્મોજ અકસીર ઉપાય છે.

[૩૮] વાઇસ પિલ્સ

આ જનાવટ પાર્ક ડેરીસ દખ્ખનીની છે. કંદ (અગ્રાજ) ખેસી મપો હોય તે સુધારવા ઉપોગી થીન છે

પોરાસિયમ કલોરેટ ૨૫૦ ગ્રેન, સોડિયમ બાઇજોરેટ ૨૫૦ ગ્રેન, કોકેઇન લાઇકોકેમોરા-ઇડ ૧ ગ્રેન

એની ૧૦૦ ટિકડીઓ જનારી હો અને મુકરન વેજા મોદામાં ૧ ટિકડી મૂકા રાખો.

[અપાર્થ]

જોઇએ છે

“કમર” માસિકના નવા આહુકો નોંધવા, પાછલા અંકો તથા પુસ્તકો વેચવા અને આહિસતના ચોર્ડર મેળવવા ખાંતીલા, અપજા અને પ્રમાણિક કેન્વાસરો. ચતો ઉદાર હોઈ, લશ્પુર કમીશન અપાશે. દરદાગના બે ત્રણ રૂપિયા સહેલાઇથી કમાઇ સકાય. એવી પદ્ધતિ. ૩૦ રૂપિયાના નમુના ખાત્ર ચોજના પ્રમાણે મુદત. વિગતો માટે એક આનાની ટિકિટ સાથે લખો:

કમર ઓફિસ, મુદ્રત.

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ કોમનું એકજ મુખપત્ર

લાનિકારક રિવાજો દર કમે-મેનોને કવાની બચવો એ દર્શિવિનુદ્યે સખાવણ અનેક ગિરણો અને બાજ ઉપોગી લેખો દક્ષ કરવું માસિક વાર્ષિક લવાગમ (નિદ પુનક સાથે) રૂ. ૨-૦-૦; પરદેસ માટે વિનંત આદ.

પ્રેસમાં ખાપકામ પનુ આકર્ષક અને સકાલ્લર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ બંધુ મિન્ટાંગ પ્રેસ,

કુસાનપુરી લાગળ, ગાહવાળી પાજ—મુદ્રત.

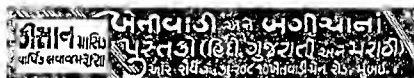
[૨૫૬]

દર મહિનાની ૧૪મી
તારીખે નિયમિત
પ્રસિદ્ધ થાય છે.

} व्याख्यान {

वार्षिक लयाजम
दिहमा ३. २-८-०
पन्नेस पं शासने

અવસ્થાપક, 'વ્યાયામ' શાવપુરા, ઝોઝડા.

ધી ઇસ્ટ ઍન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડ ડેવેલપર્સનો

કરછ-કાઠિયાવાડ ખાસ અંક

કહી બહાર પડે તો નહીં તેની અનેક દલીલો અને ફેરાઓ સાથેના આ દળદાર ખામ અંક કોઈ ધમ, ડામ કે પડાના બેદબાવ વિના આજ સુધીમાં 'કચ્છ અને કાશિયાવાડ'માં દરેક દિશામાં શું પ્રગતિ થઈ છે, અને તેની પ્રગતિએ હેરા પડેશમાં શું કયું છે તે જનાવવા સાથે આર્થિક દ્રષ્ટિએ બાપાર ઉદ્યોગમાં ઉભયેલી થઈ પડે તેની ધૂળી ચિયનો ખાસ અનુભવ ધરાવતા જાહોસ અને નામાંકીત કાશ્મીરના લેખકોમાં આવવાની હોઈ, દરેક સાચી રાખવા લાયક થશે. કીર્તન ૩૧. ૨.

જસદી નામ તોંધાયો

અગાઉથી જોરડર મોકલનારને રૂ. ૧૧ (પ્રોસ્ટેન્ટ અલગ)

ચારડર સાથે નાણાં મોકલનારને રૂ. ૧ (પોરબંધ મફત)

हिंदुस्तान गद्दरना दैशो भाटे ३। २ (अभाउपा)

श्रीकृष्ण विभाग ३१ २ (अंक भरत)

तन्त्री : लक्ष्मीचंद डोसाभाऊ शाह,
मन्त्रद्वय.

જાહેર ખબર માટે ઉત્તમ.

‘કમર’ને લગતા વિષયોના પ્રત્યેના જવાબો અને કમવાર મુક્ત મગ્ન થાય છે. એથી વેળા વધુમાં વધુ પ્રત્યેના જવાબ મળી સકશે.

ક્યાણ દ્વારા ખાનગી જવાબ એકએ તો દરેક પ્રશ્ન ક્રીડા ખાંચ ખાતાની (અર્થાઃ આઠ ખાતા અને પરદેશઃ નવ જેની) યીકાટા બીકની. [વી. પી. ના ઓર્ડર રખીકારના નથી.]

૨૨૪૫-રા. કે. યા. કટી-(૧) વપરાયથી કહેર પંચે જે સાધાનજન પાળ કાપવાને માટે નકાળી થયાં છતાં ૮૭ પુરતા પ્રમાણમાં તેડ દોષ છે. ચપ્પુ જેવું કામ આપી સકે છે. એના માટે એ પંચેટો બંદરી સહાય તેવું ચપ્પુનું જેડક તૈયાર આવે છે. તેમાં એ પંચેટો મોડવી કેનાં ચપ્પુ જેવું કામ આપે છે. વળા પેન્સિયન છાત્રના માટેના એવા ન્દાના સંચય આવે છે. જેમાં પણ એ પંચેટો ઉપ મોળી યજ પડે છે (૨) નહિ, એથી વપરાયથી પંચેટો ખરીદનાર કોઈ ધંધાદારીનું નામ મનાવુમાં નથી.

૨૨૪૬-મં. અ. કે. યા. વંદીયા-(૧) દરેક ખાનગી ખાતો રીપીઓ માટે કલ્કુલેશન દાખલ થતા ખાતલોવાલા, ચક્રા સ્ટ્રીટ, મુંબઈ અને લખરોલ (૨) દવાઓ અને એમેન્સ માટે ને. એન્ડ પથી, મંગલદાસ રોડ, મુંબઈ રને લખના.

૨૨૪૭-ક. મો. કટી-(૧) ટાઈપગ્રાફર મંગેલીદારી મુલાવની નકાળી રિપીઓ કોઈવેપારી પામેથી જવાબ મળી સકતી નથી અમળન. આપ એજન્ટો માર્કેત પેરીઓ, એ-કે. વ. પામેથી-જેમને ત્યાં એ રિપીઓ વધારે વગ-દાય છે-ને ખરીદી સકે છે. પડંતુ જે આખું વધુ મોટા પ્રમાણમાં એકએ તો વિવનર થમે કે આપ કોઈ પણ કાપની મોટી

મિલ યા ન્દાના કારખાતાને ઓર્ડર આપી, તેમના માપની સાદી રિપન તૈયાર કરાવી મેા. (૨) એને માટેની ક્ષાલીના રંગે હાલેરો ટ્રેડીંગ કમ્પની, હાલેરો દાઉસ, કાર, મુંબઈ ૧ પામેથી મળશે. (૩) કાર્બોનિક એસિડ પ્રવાહી રૂપમાંજ વપરાય છે.

૨૨૪૮-છ. ન. મું. મું-આપને જેવા વંદકો તેમાં એક, જે વા વધારે રંગના સચિત્ર સંચયો અદિ’ સુરતમાંજ ઉપાઈ સકે. અવળન, આખી પોતાની કિઆઇનનો ખાસ પંચેટ મનાવવો પડશે, જે પાછળથી આપનીજ માસિયનો રહેશે, એ પંચેટ સુરતમાં ખનતા નથી. મુંબઈથી ખતાથી મંગાવાય છે.

૨૨૪૯-પ્રે. પ. વેરાયજ-સાણનો બીખાં ૫. વાંચક સાધનો અમે પોતે ખતાયતા કે વેવતા નથી. એ માટે આપે એ ચીખાના પંધાનરીઓને લખવું જોઈએ.

૨૨૫૦-અ. સા. કટી-(૧) એમેટિક એસિડ ચમે તે કમ્પનીનો ખતાવેસો વાપરી સકે છે. ચોગ્ય પ્રમાણમાં મેળવનાં તે નુકસાન કર્યાં થતો નથી. (૨) ‘દર્જ કુઆન’ માસિક ચીવલ કમીટી, પટ્ટા (પંચન) તરફથી પ્રગટ થાય છે.

૨૨૫૧-ન્યા. મો. કે. સિંગી-સાણ ખતા વચાના ગણિત યા ગ્રંથ અમે વેચતા નથી.

“કમર” : અંક ૧૦૨માં

૨૨૫૨-એ. કે. એ. એસ. ખારીપાડા-
ગુજરાતી અને ઉર્દૂ લાપામાં એકએ તેથી
મજબૂતી કિતાબો અદમદાખાદમાં દીન ઓરીઝ,
પાંચપટ્ટી, અદમદાખાદ પાસેથી મળે.
(૨) ગિઝામ માસિક પલ્લુ એજ ટેકાણેથી
પ્રગટ થાય છે.

૨૨૫૩-ખ. એ. ને. આફ્રિકા-(૧) ગોરો-

દરેકે દરેક પ્રકારના-એટલે નદાવાના,
કપડા ધોવાના, કપડાં રંગવાના, દવાઓના,
વાગ કાઢવાના વ. વ. રક્તગ્રંથિ પ્રકારના
સાણુઓ ખનાવવાના સંકેતો નુસ્ખાઓ, ખનાવટની
પદ્ધતિઓની વિગતો, યંત્રોની માહિતી, કવળી
જાજલતાના કાદાઓ, ફિઝિંગ એજન્ટના
ગુણ દોષની હકીકતો વ. વ. થી ભરપૂર
સાણુના પંધાની એક માત્ર અને અચૂક
“ઓર્થોપેડિક સર્જિકલ ગુજરાતી ચોપડી

સાણુની ખનાવટ

તમે વસાવી લીધી નદિ દોષ તો આજેજ
મંગારી લેા. પ્લેટી આવૃત્તિ હવે ખાસ સધ
રહી છે. માત્ર ગણતરીનીજ નકસો જાણી છે.
તે ખસાસ થતાં કોઈ પલ્લુ કીમને એ પુરતક
નદિ મળી સકે.

૨૦૦ પાનાની, સાત વિગો સહિતની.
પાકી બાંધબુની દળદાર ચોપડી જતાં કીમત
માત્ર રૂપિયા ૭૦. (૬ ખર્ચ ૭ આના લુગ)
પરદેશ માટે: સીપિંગ ચાર.

લખો: કમર ઓફિસ-સુરત

અન વેચવા માટે નીચલા વેપારીઓને લખો:
દિમાલખન મુસ્ક ડિપો, ૧૧૮ હેરીસન રોડ,
કમલતા. અંશીધર દત્ત, ૧૨૬ બેંગાલપટ્ટી
રોડ, કમલતા; દિમાલખન પ્રેક્ષકેસ સરકાઈ
કમ્પની, સેન્ટ્રલ રોડ, મુંબઈ, મુદામદ
કાંધાલીમ ગાંધી, પાંચપટ્ટી, મુંબઈ ૩. (૨)
પરદેશી કોરોમા સંદર્ભ તો મેળવવાની

કોઈ આસરીત નથી. રીક કાગે તેટલા પ્રમા-
ણમાં એ અત્તર લખે. રીક લાગે તેટલા
પ્રમાણમાં ઉમદા સંદર્ભ તો એ મેરો, અંધ
સીટીમાં થોડાક દવાકા લગી રાખી મુકા અને
એ દરમિયાન વારંવાર હસ વના રહેા એટલે
ખસ.

૨૨૫૪-એસ આર. રા: કુમુદ-(૧)

નેતર માટે નમરઅમી વસીયાત નેતરવાતા,
પૂત્ર મતી, ધરમતી રૂડીટ, લાંડી બકાર,
મુંબઈ-૯; શમસુદીન અખુઆઈ નેતરવાતાની
કમ્પની, ૩૭૫ કાથા બકાર, મુંબઈ ૩ અને
બોટઆઈ એન્ડ કો, ૧૫ કલાબજાર રૂડીટ, કમલતાને
લખશે. (૨) અદિરાત-દોરી ખનાવવા માટે
છમસ એક્સપર્ટીઝનીંગ ટેપ ફેક્ટરી, કુર્બા(મુંબઈ
પરાં)ને લખશે. નિર્ધાર: ચિત્રામણ વિગેઃ
સવાસ જરૂર સમજ સકાયો નથી; બને તો
નમુને મોકલો તો સમજ સકાય.

૨૨૫૫-શ કુ: હ: કમલ લુગ-(૧)

આરીસા જાળવવાનો લુગર કમરના ૨, ૪૪,
૬૦ અને ૮૪ના અંકમાં જાણો છે, તે
એશે. (૨) પાનપિસામ ડિંગા મુખ્યાલખસ
ખનાવવાના પ્રયોગે કમરના ૬૧મા અંકમાં
છે, તે પલ્લુ એશે. નિર્ધાર: છાની-કાઠી વિગે
પૂરા ખુલાખે લખો તો સમજ સકાય.

૨૨૫૬-એ લુ હ: અંગર કમલ-(૧)
અને (૨) આંખના આંજલુમાં નાખવાના પોળા
થા સફેદ વેસેપાઇન અને કામોદન રંગ વિગે,
જ્યાં લગી પુરો પ્રયોગ સામે ન હોય ત્યાં લગી
કમું કહી સકાય તેમ નથી (૩) વેસેપી કપડાં
ધોવાની માહિતી માટે, આપે એ વિવરના
અંગ્રેજી થા ઉર્દૂ પુરતકો એવા એકઠે.
ગુજરાતીમાં એ વિવર પર કોઈ પ્રગટ નથી.

૨૨૫૭-સ. શા : ભોંગીર-(૧) વપરાયતો
ફિઝિસ ખરીદનારા વેપારી આ છે: ખરી એ.
એસ. એમ. ગ્રાન્થ, ની મદિગદ, બન

બાથ્થાઉ (ક કિયાપાડ), જોરાવાર ફિનેટેલિક કંપની, ૬ સિન્ડસે સ્ટ્રીટ, કલકત્તા; બોમ્બે ફિનેટેલિક કંપની, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ; કલકત્તા ફિનેટેલિક કંપની, સિન્ડસે સ્ટ્રીટ, કલકત્તા; સીડી સ્ટેમ્પ એન્ડ કોર્પોરેશન કંપની, ૨૦ ચાર્લ્સી, કલકત્તા; મિસન સ્ટેમ્પ કંપની, આસાદગાદ; જોડિયન્ટ સ્ટેમ્પ કંપની, ૫૬-૧

૨૨૫૮-સા. જી. ૫ : દીર-વિમ્બીક બળ પુર્વે પાટવા માટે આપ જે કંપની ઉભી કરવા આહ્વા છે, તેને લગતા બધા અડસદા વ. માટે માર્શીન કંપની, પો. બો. ૨૩, કલકત્તા થા દરબર હોર એન્ડ કો. કિમિટી, જેટલે મિલ્ડીંગ, એપોલો બંદર, મુંબઈને લખશે.

૨૨૫૮-એક માલક : ઉપમેટા-આંધ્ર એનેથી એટલે સુવાનું તેજ. એ સુવામાંથી કાઢવામાં આવે છે. (૨) આંધ્ર રોજ એટલે મુલાખની ખુશોવાયનું તેજ. (૩) વોટર કલરના પ્રયોગ કમરના ડલમઃ અંકમાં આપ્યા છે, તે જોશે. અજગત, આ રંગ શરબતમાં વાપરી સત્તા નથીજ. [નોંધ : આપનું પુર્વ નામ હામ દરેક વેળા લખવું જોઈએ. હવે પછી નામ હામ વિનાની પૂછપરછોનો જવાબ આપશે નરિ.]

૨૨૬૦-૫ સા. ૫ : સિમ્પ્લ-૧) ટેલેટ જનાવવાના ચંદ્રા દીનશા કંપની, એપોલો સ્ટ્રીટ, ૩૦, મુંબઈ બથવા ખાટકોબોધ કંપની, ફારબસ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ પાસેથી મળશે. (૨) સાઈક્લની ટ્યુબ સાંધવાના સોલ્યુશનનો પ્રયોગ હવે પછી નોંધ : ખાનમી સવાજ માટે અજ દીઠ નવ પેનીની શી તેની સાથેજ મોકલવી જોઈએ.]

૨૨૬૧-ચા. એ. ૬ : કિમ્પ્લ-૧) ધર્મમાંથી રેકારને લગતા જાજ કલ્પ છે. એમાંના થોડકના નામહામ કમરના ટીમાં અંકમાં જણાયા છે, તે જોશે. (૨) માંડીમારતી જગમાં વાપરવાનાજુથ વ. માટે Bampton J. J. S. Walker & Coy. Alnwick, Northumberland અને Lee-Lock Works, Bates Hill, Redditch (જમાં)ને લખશે. (૩) દુ-પાની કાથી એટલી લેખાતી ડિરેક્ટરી Kelly Directory of the World છે, જે કામ પામુ મોટા જીએવર પાસેથી મળે છે.

“કમર”ની ફાઈલો

“કમર”ની નીચલા વર્ષોના પૂરા અંકોની ખુબસુરત બાંધેલી ફાઈલો તૈયાર છે:

વર્ષ ૧૯૩૪ :	૧૯૩૪	૩. ૨-૮-૦
વર્ષ ૧૯૩૫ :	૧૯૩૫	૩. ૨-૮-૦
વર્ષ ૧૯૩૬ :	૧૯૩૬	૩. ૩-૮-૦
વર્ષ ૧૯૩૭ :	૧૯૩૭	૩. ૩-૮-૦
વર્ષ ૧૯૩૮ :	૧૯૩૮	૩. ૩-૮-૦

[હિન્દમાં દરેક ફાઈલ પાછળ ૨૫૩ અર્થના દશ આના જુદા, ૫૨૬૫માં ૧૯૩૪ ૧૯૩૫ની ફાઈલની દરેકની કોમન ટપાલ અર્થ સાથે શી. સાડા પાંચ અને ૧૯૩૬-૧૯૩૭-૧૯૩૮ની દરેકની કોમન શી. સાન]

થોડીક પ્રતો બાકી છે. આજેજ આઈરે મોકલો

લખો:-કમર એડિટર, સોદાગરવાડા, મુંબઈ.

અંગ્ર, નવી દિલ્હી: રાજપુતાના સ્ટેમ્પ કંપની, જ્યપુર સીડી; સ્ટેમ્પ માર્. ૧૬૩ ધરગતજા, કલકત્તા, Errington Macquire, 51 Athins Road, London S. W. 12. (૨) સ્ટેનલી મિતનનો કેટલોગ એ જાગમાં આવે છે અને તે ન્યુ જુક કંપની, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ-૧ પાસેથી મળશે.

૨૨૬૨-જો બી: સિંધપુર-(૨) કુટારી સિનેમાને લગતા તથા (૨) વિમાન જનાવવાને લગતા ગુજરાતી પુસ્તકો કોઈક નથી નિર્ધારિત લગતો આપનો સવાલ જરાજર સમજાવતો નથી જો ‘આપની મનઃસૂચીમાંથી સેલ્યુલોઈડ ફિલ્મ બને છે, તે અંગ્રેજી હોય તો, એ વિષે અંગ્રેજી કિનારો મળી સકશે.]

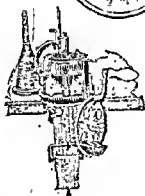
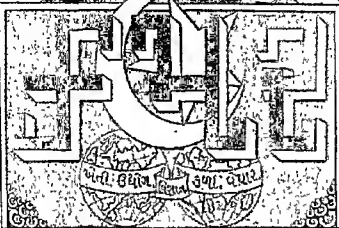
૨૨૬૩-મુ. ઉ. ૬. મિશી-દાની-(૧) જર્મનીની સુગંધી પદાર્થો જનાવનાર થોડીક પેટીઓ આ છે:-*Vera Perfumers-fabrik, Hamburg & Fritz W. Richter, Magdeburg-Sudenburg; Druggo A. G, Holminden; M. Hamburger & Coy. Gr. Frankfurt Str. 72, Berlin 18;* (૨) રિફ્રેસ્કાન્સા હેર ઓઈલ જનાવનારી *સપ્નાનીઓ* કોઈકો છે પણ એમાં સે થી સરા માત્ર કોણ જનાવે છે, તે કહેવું નહત અસાધ્ય છે. આરા નરસાનો અગિયાર દર કોઈનો જુદો હોય છે. (૩) પુષ્પ આદતી હેર એઈન કોણ જનાવે છે, તે જાણી શકાય નથી.

૨૨૬૪-૨. ઘી. વદવાણ સંદેશ-(૧) મીનામાં ચિત્રકાગ કરવાનું લગતી માદિતી ક્રમરમાં જણાવ નથી આપ એ વિષયના પુસ્તક-ઓઈ સકશે. (૨) ક્રમરમાં જણાવ દરેક પ્રયોગમાંની દવાઓ વાગ્યાપણીના નામ પુરેપુરો હોય છે અને તેમાં કયું છાંયન નથી. સામાન્ય દવાપણીમાં એ નામો ન સમજે વા એ પદાર્થો ન આપી સકે, એમાં નવજી કહેવું કયું નથી મારણ ૬. એ પદાર્થોમાં એ વિષય છે: ઓઈ દવાઓ (Drugs) તો અને જીએ રસાયણો (Chemicals) તો. દવાઓમાં પણ જે સામાન્યન-ઓઈ વપરાય છે તે સામાન્ય દવાપણી કને ન મળે એવી દાક્ષિણ હોય છે ત્યાં રસાયણો-જેવા ખરીદનારો ગણુગીનાર હોય છે અને જે મોટા કાર-

ખાતાવાળા તે વાપરે છે તેઓ પુસ્તક ખરીદવા નથી, જમકે રસાયણો જનાવનાર કારખાના પાસેથી જ રસાયણ ખરીદે છે- તો સામાન્ય દવાપણી કને ન મળે એ દેખીતુ છે. જુગ ન્યાં એવા પદાર્થો વેપાર થતો ન હોય ત્યાં તેથી તે મદિનનાર પામુ નહિં હોય, તો અજબ થવા જોવું નથી. (૩) કોઈનું રસ જનાવવાના કનવખંધ પ્રયોગો ક્રમરના પદમાં અંકમાં છે.

૨૨૬૫-૨. મ. ૬. ડી: રાદનપામ- (૧) જનાવતી પ્રક્રિયા જનાવવા માટેના કાગળ એવા પ્રકારના આવે છે, જેના રંગ કુદરતી પ્રકૃતિને મળતા આવે છે અને તેથી દુષ્કાર વા દર્મો અસર જેમની ઉપર નહિં જોવાઈ શકાય છે. ખાસ જનાવતી પ્રક્રિયા પામુ કુદરતી પ્રક્રિયા જેવાજ સામે, એ તેના જનાવવાના બે: છે. (૨) હાપેસા ગિયતી નક્કર કિનારના પ્રયોગો માટે જુઓ ક્રમરના ક્રમરમાં ૮૬માં અંક (૩) કુદરતી ક્રમરના જનાવવાની માદિતી ક્રમરના ૩ અને ૮૬માં અંકમાં આતે છે નિર્ધારિત આવે એવી વેલા, આદતના સમાપ્ત મુદ્દત ૧૮ પણ ખરી રીતે ૨૪ મેંજો સપ્ત મેંજો છે, પણ અમારો ગિયત મુદ્દત ૨૫ કલાક થયું મેંજો રાખરી સકતા નથી.]

“ક્રમર”નો ૧૦૩મો અંક
[૧૯૩૩ મુખ્ય સંખ્યા]
ગિયતી-વિષય જનાવવા માટેના કનવખંધ પ્રયોગો.
સીચી-કમરની રાખણી
તેલ કોષ્ટક-ઓઈ કમીષ જનાવવાની માદિતી
સિંધામદી-કમી અને પથો.
ફ્રાંક્ટેન પેન-જનાવત વિષે.
જનાવતી ઉત્ત-જનાવવાની પિગ અને જીંડું પાણું વાળું

મોળા મુંથવાના
આ ન્દાની યંત્ર વડે,
મોળા ઉપરાંત રવેદર,
પુત્ર ઓરર, બચ્ચાની
જરરની, કાન-ટોપી,
મદ્દપર, વ. વ. પાંચ
મુંથી સકાળ છે.

ધરમ્યુ ઉલ્લામ મારે
આ યંત્ર ઉપયોગી
ચીજ છે.

મોળા મુંથવાના યંત્ર

[જુઓ પાનુ' ૨૭૮]

જુલાઈ ૧૯૩૬

વર્ષ નવમું

માસ સાતમો.

અંક ૧૦૩મે

ક મ ર

લ વા ઝ મ :

દિન : રૂપિયા ત્રણ

ખર્ચ : રૂપિયા સત્રા ત્રણ

વિદેશ : શિલિંગ ૭

જુલાઈ ૧૯૩૬

ચિત્રો

કાર્ટરિક એસિડ

૨૮૮

ક્રીસ્ટલ આયોડિન

૨૮૮

તેલ-પાલ્લી

૨૮૮

દારાજનો મલમ

૨૮૮

પ્લાસ્ટિક માટી (Plastic

૨૮૮

Clay)

૨૮૮

પેન બામ

૨૮૮

મધુપ્રભેદનો દવાજ

૨૮૮

મરડનો ઇલાજ

૨૮૮

રબર સિમિન્ટ

૨૮૮

સાઈક્રીક ઓઈલ

૨૮૮

સોનાનો દેળ

૨૮૮

દરસનો મલમ

૨૮૮

પિત્તળ

૨૭૪

ફાઉન્ટેન પેન

૨૬૬

માખનું

૨૭૭

માખી-મગ (Fly

૨૮૦

Paper)

૨૮૦

પાંચિક મુંઝવણમ

૨૭૮

રંગત રંગમની સાલીઓ

૨૮૧

લીંગી

૨૮૫

વેપારી કુળા

કામ કરતા રહે

૨૮૭

અગ્રજાતમાં પ્રચલિત-૨૦૦૦

અંગ્રેજી શબ્દો

૨૬૧

શુભાવાયના આદરકાને

ફરી મેળવો

૩૦૦

નર્સિંગ મંગાવેલો માલ

૩૦૦

નિયમિતતા અને વચનની

કીમત

૨૬૫

ગુરીકાની દયલતા !

૨૬૭

બે વિચિત્ર કુંઠાકારો

૨૬૭

મજદુર-દાતાઓ

૩૦૧

ગદારી નિષ્ફળતા

૨૬૬

પ્રવચન

અભિપ્રાય

૩૦૨

નાજું વાગી

૨૬૬

પ્રવચનો

૩૦૫

ગોળ મુંઝનાર વન મુખપૃષ્ઠ

તંત્રીસ્થાનેથી

પ્રસંગ રંગ

પ્રતિમાન પ્રેક્ષ

૨૧૭

મમદુરોનો બદલો

૨૧૮

પ્રેક્ષી આદર્શ

૨૧૭

ખેતી, હુનર અને દિગ્રામ

તેલ-કાપડ (Oil Cloth) ૨૭૨

પ્રયોગો

આધ્યાત્મીયની દવા

૨૮૭

ઈસ્ટન સિરપ

૨૮૭

કાળો શાલી

૨૮૭

સપનો દવાજ

૨૮૭

રંગમનો ધ્યાલો

૨૮૭

પીનો રંગ સુધારનો

૨૮૭

અહમદાબાદ ખાતે અનિલ રટાર્ય પ્રોડક્ટસ લિમિટેડ નામની પરચીસ લાખ રૂપિયાની યાપણ સંદિતની કંપની કાઢવામાં આવી છે, જેનો હેતુ રટાર્ય, ઉદ્યોગજન, ગુરૂક્ષેત્ર વગેરે બનાવવાનો છે.

મુંબઈ ખાતે ગોદાવરી સુશર મિલ્સ લિમિટેડ નામની રૂ. ૨૦,૦૦,૦૦૦ની પૂંછ સંદિતની એક કંપની સ્થાપાઈ છે.

રાવલપાંથ સુશર ફાર્મ લિમિટેડ ૭૭ ટકાના દરેક રૂ. ૧૦૦૦ એવા ૧૦૦૦ શિબે-ન્યો કાઢ્યા છે. આ કારખાનું હાલ ચાલુ છે પણ હવે તેને વિકસાવવાનું હોય. તેને માટે જોઈતી પૂંછ મેળવવા આ નવા શિબે-ન્યર કાઢવામાં આવ્યા છે.

હાઈલેન્ડની કંપનીએ જીવંત રવરૂપ આપતો પુછડીયો માલુસ સિત્રેન ખાતે મળી આવ્યો છે. તેની વય ૧૮ વર્ષની છે અને નામ જોશ છે. દાઢ તે હાઈડ મળે છે અને છૂન પ્રસિધ્ધી પામી રહ્યો છે.

રામલીથ્ડે યોગાચમ (પ્રાર્યના મમાજ દામ ક્રેડિટ પાસે, મુંબઈ)માં દર રવિવારે સવારે જુના અને અસાધ્ય રોગ નિવારણ માટે મહાન યોગોપચાર સુવર્ણિચલુ ચિકિત્સા તથા જોતોપચાર આપવામાં આવે છે.

અમેરિકાના એક 'હાઇ જંગલર' વિશ્વ-વાસી શુદ્ધ જનાવ્યા છે. જેની મદદ વડે તેને હોંએ કુદરતમાં સરળતા થાય.

ગયા એ મરિના રામિયાન વગેરે ચાર મિટિસ અને ફેચ સખમરીનો દુધી જવાના જનાવો જન્યા છે, જેણે પંદિજીએ મેંકડો રાખ્યો હમેશ માટે વળીમાં રહી ગયો છે.

શહિન્દશાહ જ્યોર્જ હા અને રાખી

એમિજાએથ ફોજા અને અમેરિકાનો પ્રદુષ પુરો કરી, ૨૨ મી જૂને ઈંગ્લાંડ વાપસ આપા છે.

ટીન્સીનના મામલામાં જાપાન-ચીન વચ્ચે ખટપટ ઉભી થઈ છે.

ફિલ્ડીની જાગિઅદ મિશીવદને વિજીએ એક લાખ રૂપિયાની સખાવત કરી છે.

સરવૈયું

જુન ૧૯૩૮ લગીના કિંવા સાગ્ર આફ વર્ષના-અર્થાત ૪૬૪૬ પાનાના—જીવનનું “ક્રમરૂઝ” સરવૈયું આ રજુ —

૨૬૮	ચિત્રો
૪૭૫	તૃતી-તોષી
૫૪૩	ખાસ દુર મેંપા
૨૦૭૪	મેંપાગી
૩૬૦	ખાસ વેપારી મેંપા
૫૭૭	પરમુરજી મેંપા

અને

૫૩૮૭ ૫૭૫૧ જેના જવાબો

તમેવ માલક યદ. લાખ ઉદારતા થઈ કરે.

મુદત ઇલેક્ટ્રીક કંપનીએ રેડિયોને ધર-અધુ વર્ષમાં મળી તેને માટે ગુનિટ દીધે એક આનાનો કાર ગમ્યો છે.

મુંબઈ જાકાગાં તેલ-ફેચ, સાજુ, તેલ, દિવાલની. ફેચ રજાર અને આમણ, ખોડ, દવામાફી અને રસાયણશાસ્ત્ર, મોડા લેખન, કાચ, તંબાકુ, મિચારેટ, ભોટની મિથો, કાપા, દુધની ડેરી, જિરફાન, મિટાન, દીડા, મુધાકના કારખાના, કચન અને મરીના કારખાના વગેરે ઉદ્યોગોનાં કુલ ૧૪૨ કારખાનાં છે, જેમાં ૧૬,૪૪૦ કારીગરો કામ કરે છે.

મૈસૂરી આદર્શ

રાજકિય ચળવળોની ગરમગેદીએ દેશના ઘણા વર્ગો અને રાજ્યોને મંજીર અનાય કર્યો છે, એ હકીકત દીવા જેવી સ્પષ્ટ અને સ્વચ્છ છે. આંખો એવી નીતિ-રીતિથી ટેવાઈ ગઈ છે કે અમુક તમુકનો એક અવગ અવશ્ય લુએ છે, તેની સેંકડો ખૂંટીઓ નથી જોઈ સકતી. અને એ ખીમાર મળે-દશાનાજ પ્રતાપ છે કે એક તરફ પોતાના અવગોને દરગુઝરવા અને ખુખી-ચૂના બવ-વહાર પર ચર્ચા કરાવે અને બીજી તરફ પાર-કાની ખુખીઓ પ્રત્યે આંખ આડા કાન કરી, તેના એકાદ અવગને ઘોરે ચલાવે. પણ એમાં ન હંસાઈ છે, ન શરમ્ત.

મૈસૂર વિશે પણ કંઈક એવું જ બન્યું છે. મૈસૂરની એકાદ ઉલ્લુપ ખાતિર તેની સેંકડો ઉત્તમોત્તમ મૈત્રાઓને આજે હંકારી દેવાની ફેશન થઈ પડી છે. પરંતુ એ ફેશનેરા નથીજ. દેશના ચાર પાંચ પહેલી પંક્તિના રાજ્યોમાંના એક મૈસૂરે પોતાના રાજ્યને જે પ્રમાણે રજા થયી બનાવ્યું છે અને જે આદર્શ પોષાયો છે, તેવો આદર્શ મૈસૂરથી અનેક ગણા મોટા દિ-દીંધાકામાંય આજ લગી કંઈપણ દષ્ટિએચ નથી થતો. જોઈએ એ હવે કે આપણે મૈસૂરના દોખલા પરથી ઇચ્છા મેલ પાડી કે જે રત પણ કમનસીબે અહિં વ્યવહાર ઉત્તરોજ થઈ રહ્યો છે.

અને જે મૈસૂરી આદર્શ વિશે હું આ સખી રહ્યો છું, તે શી છે? સત્તાવાર ચંદ્રોમાં તે આ રહ્યો:—

“અમે આ કારખાનાઓની બનાવટો ઉપર ખૂબ ચર્ચા કરીએ છીએ અને પ્રાંત-મેળી કહે-

વડાવવાનું નેખમ બોરીને પણ અમે સચળા મૈસૂરીઓ સમક્ષ આ આદર્શ રજુ કરતા રહીએ છીએ કે તેઓ મૈસૂરી સાગથી નાહી કુવે, મૈસૂરી હુવાલોથી શરીર હાંઉ, મૈસૂરી કાપડના પોશાક પહેરે, મૈસૂરી પોશાકો ઉપર સવારી કરે, મૈસૂરી અનાજ અને ફૂલો ખાય, મૈસૂરી કાશી પીએ અને તેમાં મૈસૂરી ખાંડ નાખે, મૈસૂરી સિમિન્ડથી પોતાના ઘર બાંધે અને એ ઘરમાં મૈસૂરી સાગ અને મૈસૂરી લોખંડ વાપરે, એ ઘરોને મૈસૂરી ફર્નિચર અને સરસામાનથી રાખાવે અને પોતાનો પવન-વહાર મૈસૂરી કાચો ઉપર કરે.”

દેશી રાજ્યના નામથી લડકનારાઓ અને સુગ ધરાવનારાઓ બ્રિટિશ દિન્દિઓને પ્રછી સકાય કે આપનો કયો પ્રાંત યા ઇલાકા આજે મૈસૂરી આદર્શ જેવો આદર્શ ધરાવવાનો ચર્ચા કરી શકે છે? આપની કંઈ સરકાર પોતાના ઇલાકાના એવા સ્વાશ્રયીપણા પર અગિમાન લાઈ શકે છે?

પ્રગતિમાન મૈસૂર

અને આ તો દૈનિક જીવન એવધારના શ્રાવ્યથીપણાની વાત થઈ બીજી દિશાઓમાંય મૈસૂર પુષ્કળ પ્રગતિમાન છે. કુદરતે આપેલ જમ્મીસો ઉપરાંત મૈસૂરે કેવી અને કેટલી પ્રગતિ કરી છે, તેની આ ટુંકે યાદી કોઈનેય વિચારમાં નાખ્યા વિના રહેશે નહિ.

1. હાથડો-ઇથેકટીક પંથતિ દિન્દિમાં પહેલી વાર મૈસૂરમાંજ દાખિલ કરવામાં આવી.
2. મૈસૂરનું સંદેશ, વ્યવહાર રીતે કહેવાં, કન્યા આખીની માંગને પુરી કરે છે.
3. મૈસૂરનું લોખંડ-પોશાકનું કારખાનું બ્રિટિશ સામ્રાજ્યમાં બીજો નંબર આવે છે અને તેની કોલસાની મૂકી પોતાના પ્રકારની પૂર્વમાં એક માત્ર છે.

૧. મેસરમાં ખાસતું કારખાનું દિન્દેશમાં સ્થાપી
રહેલું છે.

૫. દિન્દેશમાંથી નીકળતા સોનાનો લગભગ
બધો ભાગ મેસરમાંથી જ નીકળે છે.

૬. દિન્દેશમાં પચદા યના કાચા રેસમ કરતાં
વધુ રહેલો પ્રમાણમાં તે મેસરમાં પચદા પાણી
થાય છે અને પછી દિન્દેશમાં રેસમ પાણી
વાની સોયા પેટીથી મિલ મેસરમાં જ સ્થપાઈ દેલી

૭. બનાવેલી એમેનિયા બનાવવાનો મેસરી સાદસ
દિન્દેશમાં પેલેસ બેસેલો અને એકલેજ છે.

૮. પોતાની મોખી યુતિવર્તિની સ્થાપનાર મેસર
પેલેસ દેશી રાજ્ય હતું

૯. મેસરની જે મુખ્ય દુરિપદોમાંની એક દિન્દેશ
માંથી વધુ અપ-દુ-ડેડ અણાય છે
અને બીજા દિન્દેશમાં બીજા નંબરે આવતી

આ મુખ્ય એકો જે સિવા મેસરના
લોકકામ, નેવરકામ, લાખ-રંગકામ વધી
કાણું અણગમ્ય છે ? એ તે હુનરો છે, જે
હુનર તરીકે નહિ, હોલમ તરીકે પોતાનું
ખાસ સ્થાન ધરાવે છે. મેસરની કળાને
શ્રવત રાખવા તેમણે જે કંઈ છે તે,
પ્રતિલાસમાં કદી ભૂલી સકાશે નહિ. અને
જે સિવાય બીજામ ડગનવધ નહાતા નહાતા
ચલકોએ પણ ત્યાં કામી કુલી રહ્યા છે, એ
કાણું નથી અણવું ?

આ છે, મેસરી સ્વાચ્છતા. આ છે,
તે નક્કર કામ. જે ચળવળોના યોગ્ય રિત,
ખામોશી સાથે મેસર કરી જતાંયું છે. જે
કાંઈ દિન્દેશ હતાકો, જે એવું અનુકરણ કરે ?

મજદૂરોને બહોલો

વૃક્ષોના કમપેનમેન્ટ એક્ટની જરૂરને
મરીય મજદૂરોને પાતાના લાખોપતિ સેકો
પામેથી થોડાક હડા અપાવ્યા છે પરંતુ અંક

મોમ છે કે ધણે લાગે એ કાનુને આપારે
મળી સકતા લાભો પુરા નેવાત નથી.
અને એવું કારણ રપબ છે. મરીય, અબલ
અને ધરવલ મજદૂરો કાનુને શું સમજે ?
અને સમજ સકે તોય માયું ઉંચું કરી
કર્ષા કરવા અને દાદ તે બદલો માંગવાની
દિગ્ગમ ક્યાંથી આવે ? અને વળી જે મરીયને
જે પાંચ રૂપિયામાં ખરીદી સકાતા હોય પણ
રાત્રી કરી, માંડવાળ કરી સકાતું હોય તેમને
કાનુસર બદલો અપાવવા શાનો ? એ
દેખીતી હકીકત છે છતાં દિલગીરી એકલીજ
છે કે પોતાને મજદૂરોના દિનેશ્ચુ કહેવાવવા
અનેકાનેક અને કહેવાતા મજદૂર-મંડો
એ મરીય, અબલ અને કંગામ મજદૂરોને
એ લાભ અપાવવામાં ખાસ મદદ કરતા
જણાવા નથી. કાણું મળે કેમ,
પણ તેમની કાર્ય-રીતમાં એવી નક્કર
ખિદમોનો સમાવેશ કરવામાં આવતોજ નથી.

આરી રિયનિમાં, ૧૯૩૭માં લગભગ
૩૮,૦૦૦ હાખખાઓમાં મળી કૃષ્ણ તેર લાખ
રૂપિયા બદલા તરીકે અપાયા છે, એ નોંધવા-
પાત્ર છે. એ દિસાએ દરેક જણને અપાવ્યા
બદલાની સરેરાસ રૂ. ૪૩-૪૦ જેટલી આવે
છે, જે કદાચ પુરતી ન કહેવાય.

સતત રિપોર્ટ કહે છે તેમ. હજી એ
દિસામાં વધુ વધુ કરવાનું જાકી છે. આપણે
હરબીએ કે સરકાર ઉપરાંત મજદૂરો, મજદૂર-
મંડલો અને હોલમપતિઓ મળીને મરીય
મજદૂરોને પુરતો બદલો અપવા જનવું
કરી શકે.

૧

સમગ્ર અને સરળતાના લક્ષ્યોને ફાઉન્ટેન પેનને છેદવા થોડાક વર્ષોમાં જે સેક્રિપ્શન બાજી છે, તે કાઢી જાતી નથી. આજે ફાઉન્ટેન પેન અમીરો કે દયક્તમદોના સ્વકની ગીઝ નથી રહી; ન વગી તે વેપારીઓના દરજ્જા માટેની એક જરૂરિયાત છે, ન ફેશનર; આજે તે હરકામ ગરીબ અમીર, ફેરીયા, નવર ના વેપારી, બાગક, અવરત ના મર્દ બધા માટે જરૂરી, અનિવાર્ય અને ઉપયોગી વસ્તુ તરીકે સ્થાન પામી ચુકી છે અને હક તો એ છે કે તે, એને સર્વથા પાત્ર પણ છે.

આમ ફાઉન્ટેન પેનની ખપત ફેસમાં દિન બ દિન વધતી જતી હોવા છતાં, એનો ઉદ્યોગ હજી સુધી વિકસ્યો નથી. પરંતુ ફાઉન્ટેન પેન મંગાવી અર્ધિ વેચાય છે, પણ 'કામ અર્ધિ' તેને બનાવવાની જરૂરત જેવું વિચારવું નથી; એવું કારણ એ છે કે હોય, અંદરું તો ચોક્કસ છે કે બધી જાતની તો નહિ, જે ત્રણ જાતની હલકી ફાઉન્ટેન પેનો વિન્ડમાં આસાનીથી બનાવી સકાય છે. જાતની હરીકાષ, બેસક, એક મોટા અંતરાય રૂપ છે જેનાં માનવાને કારણે છે કે એ દરિ-કામ છતાં આવી જે ત્રણ જાતની રવેની પેનોનો ઉદ્યોગ અર્ધિ સારી રીતે પોષાઈ રહે છે.

૨

જે જે ત્રણ જાતની ફાઉન્ટેન પેનો ઉપર ઉમેરવા થયો તે, આ છે:

૧. 'સેફ ફિલિંગ સિવર' વાલી
૨. 'પિરર-પ્રેમ' વાલી
૩. 'વેર્મુથ ફિલિંગ' વાલી

એ તે જાતની પેન બનાવાય, મોટા જાગે તે પાંચ કલે અને છે:-

૧. પેનનો મુખ્ય ભાગ ફિલિંગ સરીર.

૨. લેખન-વિભાગ ફિલિંગ Writing Section

૩. પેનનું ટાંકણું

૪. રબરની નળી અને-

૫. ટાંક અને બીજા ધાતુ-ભાગો વગર

આ પાંચ મુખ્ય વિભાગો, એમાંય, જુદી જુદી જાતની પેન માટે કંઈ સદજ સાજ ફેરફાર હોય છે અરે. પણ એથી બનાવટની પદ્ધતિમાં કંઈ ખાસ તફાવત નથી પડતો. બનાવટની બધી કિંચકો આપ મેળે ચાલતા મોટા પંચ વડે થતી હોય, એમાં ખાસ પદ્ધતિ ના છુપી માદિની જેવું કંઈ નથી.

૩

ફાઉન્ટેન પેનો વફેનાઈટ, ગેલેસિય, બેક-લાઈટ વ. વડાઈની અને છે, એની બનાવવાની પદ્ધતિ એ છે કે સૌથી પહેલાં વફેનાઈટનો એક ગોળ કટો લઈ, પંચ વડે તેની અંદર પોલાણ મારી, તેને બોલું બનાવી લેવાય છે પછી તેના ઉપરના છેડે બહાર અને અંદર બેડ તરફ આંટા પાડવામાં આવે છે કે જેથી અંદરના આંટા દ્વારા લેખન-વિભાગ બેસાડી સકાય અને ઉપરના આંટા વડે ટાંકણું. એ કામ પતતાં, પછી એજ રીતે વફેનાઈટના બીજા કટકામાંથી ટાંકણું અને પછી લેખન વિભાગ બનાવી લે છે અને ત્યાર પછી કાને જુદા જુદા પોલિશ કરી લેતાં તે વાપરવા માટે તૈયાર થઈ જાય છે. એ કામ પણ પતતાં, પછી ટાંક, ધાતુ-ભાગો વ સામાન્ય રીતે બનાવી લઈ, રબરની ટ્યુબ પણ તૈયાર લઈ, ફાઉન્ટેન પેન બનાવાય છે.

બેકલાઈટ વા ગેલેસિયની ફાઉન્ટેન પેનો પણ સદજ ફેરફારના અપવાદ સિવા એજ રીતે બને છે. બેસક. ચાલુ પદ્ધતિ કંઈ સંપૂર્ણ નથી. એમાં હજી ફેરફાર અને સુધારા વધારાને અવકાશ છે અને જેઓ તેમ

“કમર” : અંક ૧૦૩ મો.

કરી સકે, તેઓએ તેમ કરવું જોઈએ. ‘સકીરના કકીર’ બનવામાં લોક પશુ નથી અને ઇર્ષ્યા પામી નહિ.

૪

ફાઉન્ટેન પેન બનાવવા માટે એક કાગળાનું ખોલતાં કેટલી પુછી જોઈએ, આજુ બચ્ચું શું થાય, આવક કેટલી સંભવે તેના અંદાજ આ રહ્યા, એ, અલખત, આ લખનારના નથી, પંચબના એક લાઈએ દસવિલા છે, એટલે એને પિયે વધુ લેડા લિનરવા છરજનારે યંત્ર બનાવનાર પેટીઓ સાથે પરબારો પત્રવ્યવહાર કરવો બિહતર થઈ પડશે.

પુછી

દરરોજની ૨૫૦ ફાઉન્ટેન પેનો બનાવી સકે એવા કારખાના માટે નીચલા યંત્રો વસાવવા જરૂરી છે:

ફાઉન્ટેન પેનના મુખ્ય ભાગ. લાંકગા, રૂપિયા લેખન-વિભાગ ૫. ૫. ભાગો

બનાવવા, કાનરવા વ ના યંત્રો ૩૭૩૫ ધાતુ-ભાગો બનાવવા માટે

ગ્રેસ યંત્ર-૨ ૨૨૭૦

કાપવા અને નામ છાપવા માટેની

શાષ્ટ અને બીજી ૧૭૫

‘કલિપ’ બનાવનાર યંત્ર-સાધન ૩૪૫

‘ફિલીંગ લિવર’ બનાવનાર યંત્ર-સાધન ૨૮૦

‘પોકેટ કલિપ’ બનાવનાર યંત્ર-સાધન ૭૭૫

પોલિશ-યંત્ર ૨,૦૦૦

વિજ્ઞાનક મોટર ચાર થોડા-જગની ૩૦૦

કુલ રૂપિયા ૬,૮૮૦

અર્થ

મહિનાના ૨૬ દિવસો કારખાનું ચાલુ રહે એ દિશાએ આજુ, અર્થ આ પ્રમાણે ચરો:

[૨૭૦]

એક ફાઉન્ટેન પેન માટે ૨૫ ગ્રામ રૂપિયા જેટલા વજનનું વલેનાઈટ જોઈએ અને તેમાં પોલાણ ખોલનાં એટલાજ વજનનો સુરો પડે તે ગણતાં, ફાઉન્ટેન પેન દીઠ ૩૦ ગ્રામ વલેનાઈટ જોઈએ; તેથી, દરરોજની ૨૫૦ ફાઉન્ટેન પેનો માટે ૨૫૦×૩૦ ગ્રામ=૭૫૦૦ રતલ વલેનાઈટ જોઈએ અને મહિનાના ૨૬ દિવસ ગણતાં ૨૬×૭૫૦૦=૪૨૬ રતલ વલેનાઈટ થયું. હવે વલેનાઈટનો ભાવ રતલ દીઠ રૂ. ૨-૪-૦ ગણતાં, ૪૨૬ રતલ વલેનાઈટના ૮૬૬

એક ફાઉન્ટેન પેનમાં ૧ પોકેટ કલિપ, ૧ લિવર, ૧ ચાર ૫. મળી કુલ ૪૬૬ ગ્રામ વજનના ધાતુ-ભાગો વપરાય છે, જેની બનાવટ ૬૦ મિલિન ૨૦૦% જેટલો બગાડો થતો હોય, ૧ સદ માટે સરેરાસ ૧૪ ગ્રામ ધાતુ વપરાય છે. તેથી, મહિનાની ૧૫૦૦ ફાઉન્ટેન પેનો બનાવવા માટે ૧૫૦૦×૧૪ ગ્રામ = ૨૧૦૦૦ ગ્રામ ધાતુ જોઈએ, જેનો ૨૧૫ દીઠ ગ્રામ આનાનો ભાવ ગણતાં- ૪૦

ફાઉન્ટેન પેનની રજર ટ્યુબો તેવાર ખરીદતાં, ૧૫૦૦ ફાઉન્ટેન પેનો માટે, મોસના રૂ ૭-૧૨ ૦ ના ભાવે ૩૫૦

ફાઉન્ટેન પેન માટેની સોનાની ટાકો તેવાર ખરીદતા. ૧૫૦૦ ટાકોના,

(૧) હવે જરા સોનાની ટાકોને બદલે બનાવવી સોનાની ટાકો વપરાય છે, જે પ્રાથમિક ખૂબ સરતી હેય છે. ૩

ટાંક દોઢ પોણા એ રૂપિયાના	
ભાવે	૧૧,૩૭૫
કારીગરોની માસિક મજદુરી:	
૧ નિષ્ણાત	૧૫૦
૨ કારીગરો: માસિક રૂ. ૨૬ લેખે	૫૨
૨ મજદુરો: માસિક રૂ. ૧૩ લેખે.	૨૬
૧ કારકૂન	૩૦
૧ રોટારકીપર	૩૦
૧ ચોખીદાર	૧૫

ચાર થોડા-બધાની વિજ્ઞાનીક મોટર	
દર કલાકે ત્રણ યુનિટ વિજ્ઞાનીક	
બળ વાપરે તેા દિવસના ૮	
કલાકમાં ૨૪ યુનિટ વિજ્ઞાનીક	
બળ વપરાય અને તેથી મહિનાના	
૨૬ દિવસના ૬૨૪ યુનિટ થાય.	
એ ૬૨૪ યુનિટના, યુનિટ દોઢ	
એ બાનાને ભાવે	૭૮
કારખાના-આફ અને કં? વેરા	૩૦૦
યંત્રના સમારકામ ખાતે	૮૦
યંત્રના ચસારા ખાતે વાર્ષિક	
૧૦% રૂપિયે	૧૨૨
ફાક્ટોરેન પેનની પેકીંગ માટેના બાકસ	
૧. ના	૨૦૦
બીજા ખર્ચાઓ	૧૫૫૧

માસિક ખર્ચ રૂપિયા ૧૫,૩૬૫

આવક

મદિને દ્વારે ૬૫૦૦ ફાક્ટોરેન રૂપિયા	
પેતો બનાવાયતો નેમાંથી પાંચ ટકા	
લેખે બાંગ્લુદ બાદ જતાં, ચોખ્ખા	
૬૨૭૫ પેનો રહે છે. એ ૬૨૭૫	
પેનોના, કંપીયન ૫. બાદ જતાં	
રાશી રૂ. ૩૬૧ના ડબનના ભાવે ૧૮,૮૨૫	

માસિક આવક રૂપિયા ૧૮,૮૨૫

આમ વાર્ષિક અડસટી કાઢનાં- રૂપિયા	
માસિક આવક રૂ. ૧૮,૮૨૫ લેખે	
૧૨ મહિનાની આવક ૨,૨૫,૯૦૦	
બાદ-	
માસિક ખર્ચ રૂ. ૧૫,૩૬૫ લેખે	
૧૨ મહિનાનો ખર્ચ ૧,૮૪,૩૮૦	

ચોખ્ખો નફો રૂપિયા ૪૧,૫૨૦
આમ રૂ. ૪૧,૫૨૦ નફો થશે, જે કુલ
રોકાણ પર ૨૨% ની લાભમળ થવા માં છે.

ઇકબાલ

[બાય વીકલી]

ખર્માના મુસ્લિમ યુજરાતીઓના સાથે રહ્યો છે.
એ હિન્દુ મુસ્લિમ છાત્રાલોકમાં યોગ્ય જાણો
આપેતા રહે છે.
અડવાડીયામાં એ વખત મગદ થાય છે
મુસ્લિમોના હાથ માટે હક-સંકત ચલાવવા
હંમેશા તથ્યાર રહે છે
તે રમાનિક અને પરદેશોના સાચા સમાચારો
પુરા પાડે છે
હવે દરેક મુસ્લિમ યુજરાતીની ફરજ છે કે તે
પોતાના આવાજને બાઅસર બનાવવા
ઇકબાલની ઝિંદગી લાંબી બનાવે.
દિવના મુસ્લિમો તમારા ખર્માના લાઇઓની
હાલત જાણવા ઇકબાલ નિર્માત વાંચો.
મેગર:- ઇકબાલ બાય વીકલી

૧૫૨, ઉમ્મલ સ્ટ્રીટ રંચુત.

‘ઝરીન’ કૃત રસીકી નવલકથા

અમર આશા ભાગ ૧
ભાગ ૨

કિંમત રૂ. ૩ (પો. લુહુ)

તા. ૧૫ થી જુલાઈ સુધી નામ નોંધાવનારને
રૂ. ૨ ૮-૦ (પો. લુહુ). પૂર્ત નામ નોંધાવો.
સીલપૈાગી ભરત સીલક કળાતુ ઉત્તમ પુસ્તક

કેળા સંગ્રહ કનાં ‘પરવીઝ’

કિં. પાકું પુકું રૂ. ૨૫. મધું પુકું રૂ. ૨
(પો. લુ) દરેક કુટુંબે એ ખરીદવું જોઇએ.

લખો: મીરજાં અશરો એરડ કા., જામનગર.

[૨૭૧]

તે સમય હવે નથી રહેયો કે જ્યારે તૈલ-કાપડને એક નવાઇ સમજતા હતા. તે વેળા, બેસાક, એની બનાવટની વિગતો મુદ્દા મુદ્દાજ રહેતી હતી, પણ હવે તેમ નથી. જ્યારથી તૈલ-કાપડનું ચક્ષુ વધુ વ્યાપક બન્યું છે ત્યારથી બનાવટની વિધિ પણ ઝાઝિરમાં મુકાઇ ગઇ છે અને હવે એ હકીકત એટલી જાણીતી થઇ ચુકી છે કે કરી વધુ પ્રતાપનાની મુદ્દનાજ નથી.

કાપડ

તૈલ-કાપડ એટલે કેનવાસ યા કિનેન પર તૈલ-પડ લગાડેલું કાપડ. એ માટે ગમે તે જાડું થઈ અને મજબુત કાપડ ચલાવી લઇ સકાય છે, પણ મોટે ભાગે એ કામ માટે ખાસ કાપડ બનાવાય છે, જે રાજીનું હોઇ, ખૂબ થઈ હોય છે. એના વાણા તાણા એક સરખા જાડા યા પાતળા હોવા જોઇએ. એટલુંજ નહિં બલકે તે ગાંઠ યા સાંધાઓ વિનાના હોવા જોઇએ. જે તેમ નાંદિં હોય તો તૈલ-પદાર્થ લગાડતા તકલીફ પડે, તે સદખી રીતે લગાડી સકાશે નહિં અને તેવાર તૈલ-કાપડ એક સરખી સપાટીનું બનશે નહિ તેથી, એને માટે યોગ્ય હોય એવુંજ કાપડ વાપરવું જોઇએ, એટલુંજ નાંદિં બલકે તે મિલમાથી તૈવાર થઇ આવ્યા પછીય તેની યોગ્ય પરિકાઓ કરી, ઉપયોગપાત્ર સાબિત થાય તોજ તેને વાપરવું જોઇએ. પહેલાંની સદજ બેરકારી યા ભૂલ આગળજતાં ખૂબજ મહેલ્લી થઇ પડતી હોઇ, એ વિષે ખાસ કાજજ રાખવી જોઇએ.

બનાવટ

હુંકમાં, કાપડ મેળવ્યા પછી તેના યોગ્ય માપના કટકા કરી, ઉભી હેમમાં બરાબી દેવાય છે. આ હેમો એવી હોય છે કે કાપડ બરાબો પછી, તેને વધુ ખેંચવું હોય તો જેથી સકાય.

એ કામ માટે હેમમાં રૂ-ગોડપણ હોય છે. એનો ઉપયોગ કરતાં, બેસાક, હદથી આગળ વધવું ન જોઇએ, કેમકે જે કાપડને વડું પડતું બે ચલામાં આવે તો તે નજીવું પડી જાય છે.

કારખાનામાં આવી હેમો મુકવા માટે ઉચ્ચ નીચા પેન્ટેડમાં જેવા બનાવેલા હોય છે. જેથી હેમના કાપડ પર તૈલ-પદાર્થ લગાડવાની ક્રિયા સહેલાઈથી થઇ સકે. એટલું કર્યા પછી, એ કાપડ પર 'અસ્તર' લગાડાય છે. એ કાચ થસ વડે કરવામાં આવે છે. કેટલાકે એના પ્રાથમિક પડની મુદ્દત રજાકારના નથી, પણ નિબળનોનો અભિપ્રાય છે કે 'અસ્તર' લગાડવા વિના તૈલ-પદાર્થ લગાડેલું કાપડ નજીવું રહે છે અને તેથી આ પ્રાથમિક ક્રિયા કરવી આવશ્યક છે તેના વિના તાઇ અલાયત થોડીક મિદનન, સદજ ખર્ચ અને થોડીક સમય બચે છે એ ખરું, પણ તેથી તેનું કાપડના ટકાઉપણા અને તેની કામનમાં ખૂબ તકાવત આવી જાય છે.

'અસ્તર' લગાડવા પછી કાપડની સવારી તદ્દન સરખી સપાટ અને સુંવાળી થઇ જતી જોઇએ. જે કોઇ કારણસર તેમ ન થાય, ઉંચી નીચી રહે તો પૂરીસ-પથર વડે ઉંચા લાગતે ધમી લેતાં, તે સરખી થઇ જશે. ઇટલીક વેળા કાપડ વણવામાં થયેલી ભુલથી યા વાણા તાણામાં આવેલા સાંધાળા યા વાણા તાણા જાડા પાતળા હોવાથી એવી ખામી આવી જાય છે. તેના ઇલાજ યા તે 'અસ્તર' લગાડવા પહેલાંજ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે કરી કાંવા જોઇએ યા 'અસ્તર' લગાડવા પછી. ગમે તેમ, તૈલ-પદાર્થ લગાડાય તે પહેલાં એ કામ થઇ જવુંજ જોઇએ.

તૈલ-પદાર્થ

તૈલ-કાપડ ખેંચવા માટે વપરાતો તૈલ-

પદાર્થ અગ્નિસીના તેલમાંથી બનાવવામાં આવે છે. એ તેલ પોતાના ઘટ્ટપણ અને ઢાંચથી મુકાબ જવાની ખુશ્મીથીયેને અંગે કેવળ ખિનહરીદ છે. છતાં આ કામ માટે સામાન્ય અગ્નિસીના તેલને મુકાબને ખાસ રીતે તૈયાર કરેલું તેલ વધુ ગુણુકારી હોય, સામાન્યતઃ બધા કારખાનાઓમાં એ રીતે તૈયાર કરેલું તેલજ વપરાય છે. એ રીત, સદજ મુશ્કેલ છે ખરી, પણ એથી નિપજતા હિદા પરિણામો બોતાં એ તકલીફ કંઈજ વિચિત્રમાં નથી. કારણ આ રીતથી ન માત્ર તેલ ઘટ્ટ બને છે, પરંતુ સફેદાશ પણ પકડે છે (પાક છે ને સામાન્યતઃ અગ્નિસીનું તેલ ઉકાળતાં તે ઉકાળું વધુ ઘેરા રંગવું બને છે તે ?) જેથી સફેદ તેલ-કાપડ બનાવવાં માટેય તે વાપરી સકાય છે.

આ પ્રયોગ માટે તેલ ઉકાળવા કાજે યોગ્ય કદ અને આકારનું એક વાસણ મેળવવામાં છે, જેની ઉપર બંધબેસવું આવે એવું ઢાંકણ પણ હોય છે. એ ઉપરાંત એ વાસણમાં મુકાબ માટે એક કાંમી નળી કિંવા ટ્યુબ હોય છે, જે ઉપરથી સીધી હોય છે અને એક પ્રકારના ધમણ જેવા ધાત્ર સાથે જોડેલી હોય છે, પરંતુ તેનો બીજો છેડો ગોળાકાર હોય, તેની નીચેની તરફ ન્હાના કાણા પણ હોય છે. ગોઠવણ એવી છે ટ્યુબ ઉપરથી મોટી હોય પણ નીચેનો ભાગ ન્હાનો હોય અને પંચો ગોળાકાર તેલના વાસણને તળિયે મુકી સકાય તે માટે ટ્યુબના ગોળાકારની સાથે પાયા જેવું પણ કંઈક હોય છે, જેથી તેને આધારે એ ગોળાકાર વાસણમાં તળિયાથી સદજ ઉંચે રહી સકે.

પ્રયોગ એ રીતે થાય છે કે વાસણમાં તેલ ભરી, સુલે ચઢાવી ૧૧૦° થી ૧૨૦°C લગી ગરમ કરવામાં આવે છે. જ્યારે તેલ એટલું ગરમ થઈ શકે ત્યારે મુકાબમાંથી આંચ ઓછી કરી, ધમણ-ધાત્ર વડે તેલમાં

દવા દાખલ કરવામાં આવે છે. દવા અંદર જતાં, તેલને કિણે છે, તેથી તે હાલક મારી બહાર નીકળી ન જાય તે માટે એ વેળા વાસણને ઢાંકણ ઢાંકી દેવું પડે છે. એ કિયા ત્યાં લગી ગરમ રખાય છે, જ્યાં લગી તેલ વધુ અને વધુ ઘટ્ટપણું અને સફેદાશ પકડવું જાય. એ પરિણામ કિયાની સરચાતમાં તરતજ દ્રષ્ટિગોચર થતું નથી. એ માટે વારંવાર તેલને તપાસતાં રહી, જ્યારે તે યોગ્ય ઘટ્ટપણું ધરાવતું થઈ જાય અને તેનો રંગ પણ કંઈક સફેદાશ પકડે ત્યારે પ્રયોગ ખતમ કરી, નેસને એળા દેવામાં આવે છે કારણ ત્યાર પછીય ૩-૪ દિવસે તેજ વાપરવાપાત્ર થાય છે.

તેલ તૈયાર થવા પછી તેમાં થોડીક પાઇપ કલે અને મુરદારશિંગની બારીક બુટી મેળવી, મિશ્ર કરવામાં આવે છે. પાઇપ કલે અને મુરદારશિંગ કેટલા પ્રમાણમાં મેળવવું ને નક્કી નથી. જુદા જુદા કારખાનાઓ એ માટે જુદા જુદા પ્રયોગો કરાવે છે. દુકામાં, તેલમાં યોગ્ય પ્રમાણમાં એ મેળવી, મિશ્રણ બનાવી, પેલા 'અરતર' લગાડેલા કાપડ પર એ લગાડવામાં આવે છે. એ કામ લોખંડની પટ્ટી જેવા એક દધારથી—જે કાપડની પ્લોગાઇ જેટલુંજ નહિં તેથીય એ ચાર ઈંચ મોટું હોય છે—થાય છે, જેથી તેલ-પદાર્થ સરળી રીતે લગાડી સકાય. એ રીતે એક વેળા તેલ-પદાર્થ લગાડવા પછી તે મુકાબા બીજી વેળા લગાડવામાં આવે છે અને તે મુકાબ જતાં, પછી ત્રીજી વકત. એમ ચાર પાંચ વેળા તેલ-પદાર્થ લગાડતાં, તેલ-કાપડ નેવાર થાય છે. છેલ્લું તેલ-પદાર્થ મુકાબા પછી કકત વારનિશ લગાડવાનું બાકી રહે છે, જે લગાડી, તે મુકાબ જતાં, કાપડને દેખમાંથી છુટું પાડી વેચવા માટે બજારમાં મોકલી દેવામાં આવે છે.

(૧) આ વારનિશ અગ્નિસીનું તેલ, લાખ અને તર્પેન્ટાઇનનું બનાવવામાં આવે છે. એમાં વેરાસ, જેકિં તે રંગ પણ કમેરી સકાય છે અને તેથી જેવા રંગવું તેલ-કાપડ બનાવવું હોય તેના રંગ બમાં કમેરી લેવામાં આવે છે.

પિત્તળ એટલે તાંબા અને જસતની મિશ્ર ધાતુ. ધણાકા ભુક્ષી માને છે તેમ પિત્તળ પોતે મૃગ ધાતુ નથી.

પિત્તળનો ઉપયોગ કાષ્ઠી ઝાનો નથી. અનેકાનેક રીતે તે ઉપયોગી છે અને જેમ તેના ઉપયોગો બેશુમાર છે તેમ, તે ઉપયોગોને અનુક્રમ આપે એવું સખન યા નરમ, સુન્દરી યા સાવ પીળા રંગનું, ટીપી સકાય યા તાર બેચી સકાય એવું પ્રકાર પ્રકારનું પિત્તળ બનાવી સકાય છે, એટલુંજ નહિં જરૂરે એ અંગે એના મૃગ તત્વો-તાંબું અને જસત ઉપરાંત બીજીય કેટલીક ધાતુઓ, જેવી કે કાષ્ઠ, સીસું, નિકલ, એલ્યુમિનિયમ, વ. વ. મેશવદામાં આવે છે.

પિત્તળના પ્રયોગો મેંકડો છે અને તે ફરેક પોતાની નોખી ક્રાતનું પિત્તળ બનાવે છે. જેવી કુશરત હોય તેવું પિત્તળ બનાવી લેવું કંઈ અશક્ય વાત નથી. નીચે આપેલા ૧૧૫ પ્રયોગો, આ કબજાની સ્ત્રીક ૩૫ છે અને હવે પછી અપાનારા બીજા લગભગ એટલાજ પ્રયોગો તેની ઉપર સંજિતીની વધુ મુજબ મારશે.

- ૧-તાંબું ૯૪ ભાગ, જસત ૬ ભાગ ૧
- ૨-તાંબું ૯૦૩, જસત ૭૬૦, સીસું ૧૩.
- ૩-તાંબું ૮૮૬ જસત ૧૧૩.
- ૪-તાંબું ૯૦ જસત ૧૦.
- ૫-તાંબું ૯૭, જસત ૨, આર્મેનિક ૧
- ૬-તાંબું ૮૨૩, જસત ૧૭૩
- ૭-તાંબું ૮૪, જસત ૧૬.
- ૮-તાંબું ૮૦, જસત ૨૦.

(૧) બધા પ્રયોગોમાં પ્રમાણ 'ભાગ' (by parts) ગણવાના છે. હંકાણને માટે 'ભાગ' ગણે લખેલી નથી. પણ બેબધ પ્રમાણ પછી 'ભાગ' શબ્દ લખેલી લેવો.

૯-તાંબું ૭૬, જસત ૨૪.

આ '૩૨-ધાતુ' કહેવાય છે.

૧૦-તાંબું ૭૨, જસત ૨૭, સીસું ૩.

૧૧-તાંબું ૭૦, જસત ૩૦.

૧૨-તાંબું ૭૫, જસત ૨૫.

૧૩-તાંબું ૬૭, જસત ૩૩.

૧૪-તાંબું ૬૬, જસત ૩૨.

૧૫-તાંબું ૬૬, જસત ૩૪.

૧૬-તાંબું ૬૨, જસત ૩૮.

૧૭-તાંબું ૬૪, જસત ૩૬.

૧૮-તાંબું ૬૦, જસત ૪૦.

૧૯-તાંબું ૬૦, જસત ૪૮, સીસું ૩.

૨૦-તાંબું ૬૦, જસત ૪૮, સીસું ૩.

૨૧-તાંબું ૭૧, જસત ૨૪, કાષ્ઠ ૧.

૧૩, સીસું ૨.

આ ધાતુ 'ફે' પિત્તળને તામે ઓગળાય છે.

૨૨-તાંબું ૬૪, જસત ૩૨, કાષ્ઠ ૧, સીસું ૨.

૨૩-તાંબું ૭૧, જસત ૨૪, કાષ્ઠ ૨, સીસું ૩.

૨૪-તાંબું ૫૫, જસત ૪૨, સીસું ૩.

૨૫-તાંબું ૫૭, જસત ૪૩.

૨૬-તાંબું ૫૦, જસત ૫૦.

૨૭-તાંબું ૫૩, જસત ૪૭.

૨૮-તાંબું ૩૪, જસત ૬૬.

અને 'સે' પિત્તળ' કહે છે.

૨૯-તાંબું ૧૨, જસત ૮૭.

૩૦-તાંબું ૭૦, જસત ૨૬, કાષ્ઠ ૧, સીસું ૨.

૩૧-તાંબું ૭૦, જસત ૨૭, કાષ્ઠ ૧, સીસું ૨.

૩૨-તાંબું ૭૦, જસત ૨૭, કાષ્ઠ ૧, સીસું ૨.

૩૩-તાંબું ૭૦, જસત ૨૮.

૩૪-તાંબું ૭૦, જસત ૨૯.

૩૫-તાંબું ૭૧૨, જસત ૨૮૩.

૩૬-તાંબું ૭૧, જસત ૨૫૩, કલક ૨.
સીસું ૧૩૦ નાં

૩૭-તાંબું ૬૧૩૦, જસત ૩૫૩૦,
કલક ૨, સીસું ૨૩૦

૩૮-તાંબું ૬૫૩, જસત ૩૧૩, કલક
૨, સીસું ૨૩૦

૩૯-તાંબું ૬૦૩, જસત ૩૬૩, કલક
૧૩૦ લોખંડ ૩૦

૪૦-તાંબું ૬૬૩, જસત ૩૧૩, કલક
૧૩૦, લોખંડ ૩૦.

૪૧-તાંબું ૫૨૩, જસત ૪૧૩, સીસું
૪૩૦

૪૨-તાંબું ૬૨૩, જસત ૨૪૩, કલક
૨૩૦, સીસું ૬૩૦

૪૩-તાંબું ૬૬૩, જસત ૧૩૩, લોખંડ
સદગ.

૪૪-તાંબું ૬૪, જસત ૬૫૩.

૪૫-તાંબું ૬૧૩, જસત ૧૮૩

૪૬-તાંબું ૮૩૩, જસત ૧૫૩, લોખંડ ૩.
૪૭-તાંબું ૮૫૩, જસત ૧૦૩, કલક
૧૩૦, સીસું ૧૩૦, લોખંડ
૩૦.

૪૮-તાંબું ૭૬૩, જસત ૬૩૦, કલક
૪૩૦, સીસું ૬૩૦, લોખંડ ૩૦.

૪૯-તાંબું ૮૩૩, જસત ૧૫૩, કલક
૧૩૦

૫૦-તાંબું ૮૧૩, જસત ૫૩૦, કલક
૧૩, સીસું ૧૩૦.

૫૧-તાંબું ૭૫, સીસું ૨, જસત ૨૦,
કલક ૩.

૫૨-તાંબું ૮૨, જસત ૧૫૩, કલક ૨૩.

૫૩-તાંબું ૬૪૩, જસત ૩૨૩, કલક ૨૩.

૫૪-તાંબું ૮૨, જસત ૧૫, કલક ૩.

૫૫-તાંબું ૭૮, જસત. ૨૦, કલક ૨.

૫૬-તાંબું ૮૨૩, જસત ૧૬૩

૫૭-તાંબું ૮૪૩, જસત ૧૫૩

૫૮-તાંબું ૮૦, જસત ૮૩.

૫૯-તાંબું ૮૮૩, જસત ૭૩

૬૦-તાંબું ૮૬૩, લોખંડ ૩૫.

૬૧-તાંબું ૮૮૩, જસત ૩, કલક સદગ,
લોખંડ સદગ

૬૨-તાંબું ૮૪૩, જસત ૧૫૩, કલક
સદગ, લોખંડ ૩૦

૬૩-તાંબું ૮૦, જસત ૨૩, કલક ૭૩

૬૪-તાંબું ૬૬, કલક ૫૫૩, જસત ૧૮૩.

૬૫-તાંબું ૮૪, કલક ૭, જસત ૮.

૬૬-તાંબું ૨૪, કલક ૫૦, જસત ૧૬.

૬૭-તાંબું ૮૪૩, કલક ૧૦૩, જસત ૫૩

૬૮-તાંબું ૮૧, કલક ૩, જસત ૧૩,
સીસું ૩.

૬૯-તાંબું ૭૬૩, કલક ૧૩૩, જસત ૫૩

૭૦-તાંબું ૮૧, જસત ૧૮.

૭૧-તાંબું ૫૭, કલક ૧૪, જસત ૨૮.

૭૨-તાંબું ૮૦, કલક ૫૩, જસત ૧૪૩.

૭૩-તાંબું ૫, કલક ૨૬, જસત ૬૬
આને 'સદગ ધાતુ' પણ કહે છે.

૭૪-તાંબું ૮૧, જસત ૮.

૭૫-તાંબું ૮૦, કલક ૧૭, જસત ૩.

૭૬-તાંબું ૮૬, કલક ૧૧, જસત ૩.

૭૭-તાંબું ૮૨, કલક ૧૩, જસત ૫.

૭૮-તાંબું ૮૪, કલક ૨૩, જસત ૮૩,
સીસું ૪૩.

૭૯-તાંબું ૧૮, કલક ૩૧, જસત ૧૮,
સીસું ૩૧.

૮૦-તાંબું ૫૫, કલક ૬, જસત ૨૨૩,
લોખંડ ૧૬૩

૮૧-તાંબું ૮૭, કલક ૧૨, એન્ટિમની ૧.

૮૨-તાંબું ૧૪, જસત ૩૩.

૮૩-તાંબું ૬, કલક ૮૪, જસત ૩૨.

આનેય 'સદગ ધાતુ' કહે છે.

- ૮૪-તાણું ૮, જસત ૫
 ૮૫-તાણું ૫૦, જસત ૪૦, મીસું ૬,
 કસબ ૪.
 ૮૬-તાણું ૧૨૯, જસત ૨૦૧.
 ૮૭-તાણું ૨૪, જસત ૫, ખિરમથ ૧૬.
 ૮૮-તાણું ૨૫, જસત ૨, કસબ ૨૩.
 ૮૯-તાણું ૧૬, જસત ૩.
 ૯૦-તાણું ૬૨, જસત ૩૪.
 ૯૧-તાણું ૬૩૬, જસત ૩૩૬, કસબ
 ૨૩, મીસું ૩.
 ૯૨-તાણું ૧૪૬, જસત ૩૨૬, કસબ
 ૩, મીસું ૨૬.
 ૯૩-તાણું ૭૦, જસત ૨૪, કસબ
 ૨, મીસું ૩૨.
 ૯૪-તાણું ૭૨, જસત ૨૨, કસબ
 ૧૬, મીસું ૨૬.
 ૯૫-તાણું ૬ જસત ૮, મીસું ૦
 ૯૬-તાણું ૮૦, મે-મેનિમ ૨, જસત ૧૮.
 કસબ ૩૦, મીસું ૩.
 આ બતાવત ખુબ મુશ્કિલ છે.
 ૯૭-તાણું ૫૫૬, જસત ૪૧૬, મીસું
 ૬, મીસું ૬, મે-મેનિમ ૬.
 નિમ્ન સદગ, ફોલોલસ ૬.
 આ બાબતે ‘ફોલો’ કહે છે. પ્રયોગ
 ૯૮, ૯૯, ૧૦૦, ૧૦૧ ૫૫ મેન
 ફોલો બાબત છે.
 ૯૯-તાણું ૫૫૬, જસત ૪૦૬, મીસું
 ૧૬, મીસું ૧૬, મે-મેનિમ ૬.
 નિમ્ન સદગ, ફોલોલસ ૬.
 ૯૯-તાણું ૫૫૬, જસત ૪૧૬, મીસું
 ૬, મીસું ૬, મે-મેનિમ ૬.
 નિમ્ન ૬, ફોલોલસ સદગ.
 ૧૦૦-તાણું ૫૫૬, જસત ૪૦૬, મીસું
 ૧૬, મીસું ૬/૧૦૦, મે-મેનિમ
 ૧૬, નિમ્ન ૬/૧૦૦, ફોલોલસ ૧/૧૦.

- ૧૦૧-તાણું ૫૬૬, જસત ૩૬૬, મીસું
 ૬, મીસું ૬, નિમ્ન ૬.
 ૧૦૨-તાણું ૨, જસત ૧.
 ૧૦૩-તાણું ૪, જસત ૧.
 ૧૦૪-તાણું ૭૫, જસત ૨૪.
 ૧૦૫-તાણું ૭૫, જસત ૩૨.
 ૧૦૬-તાણું ૧૦૬, જસત ૩૬.
 ૧૦૭-તાણું ૩૩, જસત ૨૫.
 ૧૦૮-તાણું ૫૬, જસત ૪૬.
 ૧૦૯-તાણું ૬૬, જસત ૩૬.
 ૧૧૦-તાણું ૫૦, જસત ૪.
 ૧૧૧-તાણું ૬૦, જસત ૪.
 ૧૧૨-તાણું ૨૩, જસત ૨, કસબ ૪.
 ૧૧૩-તાણું ૬૦ થી ૬૨ જામ, જસત ૪૦ થી
 ૩૮ જામ.
 આ બાબતે ‘મ-દમ’ બાબતે કહેવાય છે.
 ૧૧૪-તાણું ૫૬, જસત ૨૬, કસબ ૨,
 નિમ્ન ૧૦, ખિરમથ ૬, મે-મેનિમ
 ૫૫.
 મેનિ ‘મિમેનિ’ બાબતે ૫૫ કહે છે.
 ૧૧૫-તાણું ૮૨, કસબ ૩, જસત ૧૮,
 મીસું ૨.
 ૧૧૬-તાણું ૬૧, જસત ૩૪, મીસું ૨.
 ૧૧૭-તાણું ૬૪, જસત ૩૨, મીસું ૩, કસબ ૧.
 ૧૧૮-તાણું ૬૫, જસત ૩૨, મીસું ૨.
 ૧૧૯-તાણું ૫, જસત ૧.
 ૧૨૦-તાણું ૧૦, જસત ૧.
 ૧૨૧-તાણું ૮, જસત ૫.
 ૧૨૨-તાણું ૨૫, જસત ૨૦, મીસું ૩, કસબ ૨.
 ૧૨૩-તાણું ૧૫, જસત ૬, કસબ ૪.
 ૧૨૪-તાણું ૬૦, જસત ૭, કસબ ૨, મીસું ૧.
 ૧૨૫-તાણું ૬૧, જસત ૫, કસબ ૩, મીસું ૧.
 ૧૨૬-તાણું ૬૫, જસત ૩૨, મીસું ૨.
 ૧૨૭-તાણું ૭૨, જસત ૨૮.
 ૧૨૮-તાણું ૭૬, જસત ૧૫, કસબ ૧.
 —અર્થ—

માખણની ખર્ચા નિશ્ચિત વધતીજ નામ છે. પરંતુ તે માખણના ચરકાનો થોડા ઘણા દના, પણ દવે તો તેમની સંખ્યા દિન દિવે વધતી જાય છે. તેથી એમ પણ માખણનો ધંધો લાભકર્તા છે અને વળી જ્યારે થોડા ખર્ચે વધુ માખણ બનાવી સકાતું હોય ત્યારે તો મજાતા નફાની વાતજ શી ?

આ નીચે આપેલા બે પ્રયોગો દમણા લગી અમુક જણકારી કરે મુત્ત દતા; તે આજેના પ્રકાર પામે છે. અત્યંત, એની આત્રમાત્ર આ લખનારે નથી કરી; પણ આશા છે કે, તે વાંચકોને નિરાસ કરશે નહિં.

૧

કુદ ૫ શેર, તમનું તેજ ૧ શેર.

કુદ અને તેજ મેળવી, છાણાની વા એની બીજી અત્યંત ધીમી આંચ પર મુકી દે. આ આંચ એવી હોય કે આખો દિવસ કુદ પકાવાય જતાં, જોડું ન માપ—જો નહિ; સત્રે કપડામાં બાંધી ઢાળી, સવારે દહીં વડોથી માખણ બનાવે. આ માખણ સામાન્ય પ્રમાણ કરતાં દોઢ ગણું ઘસે અને તાકતવધક તત્વોને અંગે તો ચાર ગણું લાભદાયી.

૨

આ પ્રયોગ ઘણો મુત્ત છે.

બેસના કુદનું તાણું માખણ ૧ રતજ, તાત્રા ઈંડાની ઝરદી નંગ ૭, ગાયનું તાણું દોહલું ગરમ ગરમ કુદ ૧૩ થી ૨ રતજ.

પ્રથમ માખણમાં ઈંડાની ઝરદીએને મેળવી એકજીવ કરી લે. પછી ગાયનું કુદનું કુદ લઈ, તેમાંથી સઢજ સઢજ માખણમાં નાખતા જલ અને ખૂબ દલાથી મિશ્ર કરતા જાય કુદ પછળ થોડું થોડું મેળવતા જાતે,

જેથી તે તરતજ માખણમાં બળી જશે. એમ ત્યાં લગી મેળવે કે જ્યાં લગી માખણ કુદને શોષણ રહે. માખણ ત્રણ રતજ દોહલું થતાં, વધુ કુદ માખણમાં બળી સકશે નહિં. દવે માખણ તેવાર છે.

થોડીકજ પ્રતો બાકી છે.

દરેકે દરેક પ્રકારના—એટલે ન્દાવાના, કપડા ધોવાના, કપડાં રંગવાના, દવાઓના, વાળ કાઢવાના વ. વ. ક્ષતિબંધ પ્રકારના સાણ્યોબનાવવાના સેંકડો નુરખાઓ, બનાવટની પદ્ધતિઓની વિગતો, યંત્રોની માહિતી, દ્રવની જલદતાના કોડાઓ, ફિલિંગ એજન્ટસના મુજબ દોળની દકીકોનો વ. વ. થી બરપુર સાજતા ધંધોની એક માત્ર અને અમુક બોમિયા ૩૫ સચિત મુજરાતી ચોપડી

સાણુની બનાવટ

તમે વસાવી લીધી નહિં હોય તો આજેના મંગાવી લે. ખુલી આવૃત્તિ દવે ખલાસ થઈ રહી છે. માત્ર ગણુગ્રીનીજ નકસો બાકી છે. તે ખલાસ થતાં, કોઈ પણ કીમતે એ પુસ્તક નહિં મળી સકે.

૨૦૦ પાનાની, સાત ચિત્રો સહિતની, પાંચી બાંધણીની દળદાર ચોપડી છતાં કીમત માત્ર રૂપિયા બે. (૮. ખર્ચ ૭ આના જુના) પરદેશ માટે: સીલિંગ ચાર.

લખો: કુમર ઓફિસ—સુરત

આ પ્રયોગ દ્વારા બનેલ માખણ કુદરતી માખણ જેવુંજ હોય છે, એટલુંજ નહિં જલકે પેષ્ટિક-તત્વોને અંગે તો તે કુદરતી માખણથી કેટલુંજ વધારે, સારું સાબિત થાય છે.

૧

—નવા મોગની જોડ પહેરતાં તમને કેટલો સમય લાગે છે?

—ફાટેલા મોગને સાંધવાની તમને કદી ટેવ છે? એક જોડ સામાન્ય મોગમાંના સાધારણ કાણા સાંધવા માટે કેટલે સમય જુરરી છે?

—હાથે મોગ ધોવાની તમે કદી તરદી લીધી છે ખરી? એક જોડ મોગ ધોવાં કેટલા મિનિટ તમને થાય છે?

—ત્રણેના જવાબમાં, એથી લઈને દસ બાર મિનિટ કહી સકાય પરંતુ શું તમે એ જાણી અજાણ નહિં થાવ કે એટલાજ સમયમાં— ઘણી વેળા એથી પણ ઓછા સમયમાં એક જોડ નવા મોગ તમે પોતે તૈયાર કરી સકો છો!

—પત્રવાદની આ બક્ષિદારી છે એક જોડ મોગ શુચતા આપે બાર મિનિટથી વધુ સમય લાગતો નથી અને એ બધું એક નાના સરખા વંત્ર *Kimble* ને આધારી છે. (જુઓ મુખપૃષ્ઠ)

૨

ચુરપમાં એકારી વધી જતા, જાનુઓ પરમાં એસી આપ મેજે કરી સફ એવા ક્ષેત્રો તરફ લાલ અપાયા લાગુ છે. આ માટે ચેતનવદ્ધા અનેક ઉદાગોમાં મોગ અને એવાજ બીજા ગુંથણકામ શુચતાને દુનર ખાસ રચાય પ્રદાવે છે.

આ 'નીટર' એક નાનું સગળું વંત્ર છે, જેનું વજન બાજેજ દસ બાર રતલ થાય છે. ગમે ત્યાં, કુર્મીના હાથ પર, રીપાછની ધાર પર, ટેજા પર કે દુલ પર એ જે હાથે હો અને હસકે હાથે નાનકડું હેન્ડલ ફેરવવા માટે.

પેત્રી તરફથી સુતરથી દેશમ થા એવ વંત્રમાં આવડું જાય છે અને મોજું ગુથાડું જાય છે. આપડ કે અનુભવની ખાસ ખુરસત નથી; ખાસ શિક્ષણની કે લાલેશા ગણેશા હોવાનીય કંઈ નથી. ગમે તે પુરુષ, સ્ત્રી કે બાળક હોય, માત્ર આપેલી સચવાનુસાર હેન્ડલ ફેરવે એટલે મોજું તૈયાર!

વંત્રની ઝડપ પણ જાણવા જેવી છે: એક મિનિટમાં ૧૦,૦૦૦ ટાંકા ગુથાય છે અને નવથા બાર મિનિટમાં એક જોડ મોગ (મોટા માપના) તૈયાર થઈ જાય છે! સદજ અનુભવ ધર્તા ગમે તે પ્રકારના મનુષ્યસંદ ટાંકા પણ પોતાની ઇચ્છાનુસાર ગુંથી સકાય છે અને વળી અનેક પ્રકારની આંગે ઉડી વળાને એવી ડિઝાઇને મોગમાં ઉપજતરી સકાય છે.

વળી એજ વંત્ર વડે મોગ કેપમાં બીજા અનેક વસ્તુઓ, જેવી કે: પુત્ર આવર, રેવેટર, મફતર, બાળકોના કાગળા, ટોપી, વગરનહ વગરનહ ગુંથી સકાય છે.

દુકામાં અનેક પ્રકારની વસ્તુઓ આ વંત્ર વડે તૈયાર થાય છે. વંત્ર નાનું હોય, ગમે તે વેળા અને ગમે ત્યાં લઈ જતાં તકકીધ થતી નથી. વંત્રકામ સાદું હોઈ, બગડવાનો કે વડવાનો ભય નથી. આઠ વર્ષનું નાનું બાળક પણ તે સફળતાપૂર્વક ચલાવી સકે એટલું સરળ હોઈ, કોઈને એ વિષે મુંઝાવુ નહતી નથી.

૩

કરકસર માટે, જાનુઓ પેતાના, પોતાના પતિના કે બાળકોના થા કુટુંબીઓના મોગ બનાવી, ઘર ખર્ચમાંથી સારી જેડી રકમની દર વર્ષે કરકસર કરી સકે છે. વળી મિત્રોને એટ આપવા માટેય નજીકી પ્રામને મનમની બોટો બનાવી સકે છે.

નિર્વાહ અર્થે મોળા ઇલાદી બનાવી, વેપારીને આપવાથી યા પોતાના મિત્રમંડળમાં વેચવાથી સારી આણક મેળવી સકે છે. એ માટે પ્રથમથીજ સહેરના એ ચાર વેપારીઓ સાથે વાંતચીત કરી રાખી, તેમને જુરત હોય અને તેઓ નમુના આપે એવા માત્ર બનાવી આપવાથી સારી જેની રકમ કમાઈ સકે છે.

ખાસ કરીને નાના ગામ કે સહેરમાં આ ઉલ્લેખ વધુ પ્રયુક્તી સકે છે. ત્યાંના વેપારીને ખંદાશગમથી માત્ર મંગાવવા કરતાં સહેર-માંથીજ જોઈતો માત્ર મળતો હોય તો તે પરચામથી મંગાવવા કદીયે તરદી નહિંજ લે. એમાં એને પણ ખુજ લાભ છે બાનુઓએ ધર મેળે શુધ્ધિથી માત્ર મેટા કારખાનામાં ખનાવેલ માત્ર કરતાં દરદમેશ વધારે સારો પુરવાર થાય છેજ અને ગણી તે શુચનાર કે બનાવનારના નામ વિના છુટક મળતો હોવાથી વેપારી તે પર પોતાના નામનું બેજલ લગાડી, પોતાના માત્ર તરીકે લેખી, પ્રતિષ્ઠા વધારી સકે છે.

પુરખમાં તો, આ યંત્ર વેચનાર કંપનીઓ ખાસ સગવડ તરીકે, યંત્ર ખરીદનાર કંપનીના આપેલા સ્તર, રેશમ કે જીન વડે કંપનીના નમુના મુજબ ખનાવેલ માત્ર ત્રણ વર્ગની મુક્ત સુધી મજદૂરીના ઠરાવેલ દરે-પુરોના મોળા માટે ડઝને ત્રણ શિલિંગ અને બાળકોના ટર્ન-ઓવર મોળા માટે ડઝને પાંચ શિલિંગ લંબે-પેસા આપી, લેવા બંધાય છે. આમાં પણ, અજાત, યંત્ર ખરીદનાર માથે રૂઝિ-યાત માત્ર આપવાનું નથી હોતું. તેને ગમે તો, ગમે ત્યારે તે માત્ર આપે અને કદાચ આખી મુક્ત દરમ્યાન નહિ પણ આપે. કંપની એ માટે કશું કહેતી નથી. છતાં, કંપની તો આદક ગમે ત્યારે માત્ર તૈયાર કરે તે લેવા બંધાયલી છેજ. હિન્દમાં, આવી એક કંપની હતી ખરી, પણ હમણાંજ જણાવું

છે કે તે કંપની મોટે ભાગે પોકળ હતી. એટલે કે, હવે હિન્દમાં એવી સગવડ મળતી નથી.

યંત્ર ત્રણ ચાર પ્રકારના આવે છે:

“સિમ્પલેક્ષ” — જે સામાન્ય પ્રકારના કામ માટે હોઈ, કેવળ ૬૦ સોય ધરાવે છે.

“ફ્રીલેક્ષ” — જે સામાન્ય પ્રકારના કામ ઉપરાંત બાકા કે બારીક જીનના અને રેશમના કામ પણ તૈયાર કરી સકતા હોઈ, ૯૦ સોય ધરાવે છે.

“ફ્રીલેક્ષ” — જે સામાન્ય પ્રકારના કામ ઉપરાંત બાકા કે બારીક જીનના અને રેશમના કામ પણ તૈયાર કરી સકે એ માટે ૧૨૦ સોય ધરાવે છે.

“કુવેંટુલેક્ષ” — જે ઉપલા બધા કામો ઉપરાંત અત્યંત બારીક અને નાજુક કામ પણ કરી સકે છે. એમાં ૧૫૦ સોય હોય છે.

યંત્રની કીમત સામાન્ય રીતે ૧૫૦ રૂપિયાથી સહને ૨૫૦ રૂપિયા સુધી હોય છે. યંત્રો બ્રિટિશ, અમેરિકન, જાપાન અને જર્મન બનાવટના હોય છે.

જોઈએ છે

“કમર” માસિકના નવા આદકો મોંઘવા, પાછલા અંકો તથા પુસ્તકો વેચવા અને ઝાહિરાતના ઓર્ડર મેળવવા અંતીલા, ચપળ અને પ્રમાણિક કેન્નાસરો. શર્તો ઉદાર હોઈ, ભરપુર કમીશન અમાશે. દરરોજના બે ત્રણ રૂપિયા સહેલાઈથી કમાઈ સકાય એવી પદ્ધતિ. ૩૦ રૂપિયાના નમુના ખાસ ચોળના પ્રમાણે મુક્ત. વિગતો માટે એક આનાની ટિકિટ સાથે લખો:

કમર ઓફિસ, સુરત.

વર્ષની આ ઋતુમાં માખીઓનો ઉપદ્રવ દરબારનો વધી જાય છે જ્યાં બીજી ઋતુ-ઓમાં એ ચાર માખી નથી હોતી ત્યાં આ વેળા ડઝનખંડ અને મેંકડો મવજૂદ થઈ જાય છે અને પછી તેમનો યુગ્મરત, સ્પર્શ વ. વ. નું તે શું પુછવું? ગમે તેવી ઠંડી તખીવતનો શપ્સ પણ માખીઓના આ દુમ્મસા સામે ખામોશ અને બેપરવાહ રહી સકતો નથી. તેય અતે કંટાળી જાય છે.

માખીઓનો નાશ કરવા માટે એક સહેલો ઉપાય માખી-કાગળોનો છે એ કાગળો પર એવી દવાઓ લગાડેલી હોય છે કે જેવી એ કાગળને ઓરડામાં વા બીજો ખુરરત હોય ત્યાં ખુશ્બુ મૂકી દેતા, વા તેની ઉપર માખીઓ આવીને બેમી જાય છે-ચિટકી જાય છે, પાડી ઉડી સકતી નથી, વા નેના સ્પર્શે ઝેર પામી, મરવા પડે છે. એમ થોડીકજ વારમાં મેંકડો માખીઓ ખતમ થઈ સકે છે અને ખાસ કરી જ્યાં આ ઉપદ્રવ દર વટાવી રહેલો હોય, જ્યાં બીમારો વા બાળકોને એ ખુજબ દયરાન કરતી હોય ત્યાં આ કાગળો એક આશિર્વાદ રૂપ થઈ પડે છે.

આ કાગળોની બનાવટ સદાજે મુશ્કેલ નથી. દવાઓ મેળતી લઈ, જાડા જાડિન વા બીજા કાગળના કટકા પર તે લગાડી દો એટલે જસ. વ્યવહારની સરળતા માટે એવા બખે કાગળો ઉત્પદ સુલટ-એટલે કે દવાવાતી બાજુઓ એક બીજાને વળતે તેમ-ગોઠવવામાં આવે છે કે જેથી એ કાગળો ગમે ત્યાં રાખનાં કે મોકલતાં સદાજે, તકલીફ પડતી નથી. અલગત, વાપરતી વિગત એ એક કાગળોનો જુદા પાડી લેવા પડે છે.

આ રહ્યા થોડાક નુરખાઓ:—

૧-રાજન ૫ ભાગ, એરંડિયું તેલ ૩ ભાગ

રાજનનો પીગળાવી, તેમાં એરંડિયું ઉમેરેલ આ થયું મિશ્રણ. દરે એને જાડા જાડા પેપર વા બીજા કાંઈ પણ કાગળ (જે બંધક હોવા જોઈએ) પર જ્વલ વડે લગાડી લેા.

આ પ્રયોગમાં આપેલ પ્રમાણ સમાન્યતઃ બગળર છે, પણ ખુરરત લાગે તો તેમાં જોશું વલ્લું કરી સજાગે.

૨-પાણી ૨૩ ગેલન, ગ્લુકોસ ૧૩ ગેલન, સિલિકેટ ઑફ સોડા ૧ ગેલન.

પહેલાં જે કાગળ પર આ દવા લગાડી હોય તેને કટકડીના મિશ્રણમાં બોળી સૂકવી લેવા. પછી પાણી અને સિલિકેટ ઑફ સોડા મેળતી, તેમાં ગ્લુકોસ ઉમેરેલ અને મિશ્રણ નિવમસર કાગળ પર લગાડી દો.

૩-રાજન ૪ ભાગ, કાચુ અગસીનું તેલ ૧ ભાગ, મધ ૧ ભાગ.

રાજન અને તેકને ચુસે ચઢાવી, એક છવ થાય કે ઉતારી લઈ, મધ મેળવો.

૪-ચાસણી ૧૦૦ ભાગ, મધ ૩૦ ભાગ, એકસ્ટ્રેક્ટ ઑફ કાસિયા લુડ ૪ ભાગ, ઑલિવ અનીસીડ થોડાક, ટીપાં.

બધાને મેળવો.

૫-એકસ્ટ્રેક્ટ કાસિયા લુડ ૧ ગેલન, ખાંડ ૧ રતલ, ગ્લુકોસ ૧ રતલ.

૬-ઉકાલેલું અગસીનું તેલ ૪ ભાગ, એરંડિયું તેલ ૧ ભાગ, જાખસદ્દાઈઝ ઑફ કાર્બન ૧ ભાગ.

એક તેકને મેળતી, પછી તેમાં જાખસદ્દાઈઝ ઑફ કાર્બન ઉમેરો.

૭-રાજન ૩ રતલ, અગસીનું તેલ ૧ રતલ, મધ ૫ ઑંસ.

૮-મોડિવમ આર્મેનેટ ૮ ઑંસ, ખાંડ ૧૩ રતલ, પાણી ૧ ગેલન.

[અગ્રસંધાન માટે જુઓ પાનું ૩૦૫]

૨૨

આપણા દેશમાં જેમ જેમ કૃષિવણીનો પ્રચાર વધતો જાય છે અને કારખાનાઓ વધતાં જાય છે તેમ તેમ રબર સ્ટેમ્પનો વપરાસ પણ વધતો જાય છે. કેટલાં પણ કચેરી, કારખાનાં કે વેપારીની પેઢી એવી ભાગ્યેજ હશે, જે રબર સ્ટેમ્પનો ઉપયોગ કરતી નહિ હોય. વળી જેમ રબર સ્ટેમ્પનો ઉપયોગ વધતો જાય છે, તેમ રબર સ્ટેમ્પની શાહીની ખપત પણ વધતીજ જાય છે. તેથી રબર સ્ટેમ્પની શાહીનો ઉદ્યોગ નફાકારક થતો જાય છે અત્યંત જોખમ કે, વધુ નફાનો આધાર શાહીના જોડાણ કે ચોક્કા વેચાણ ઉપર છે, 'છતાં' પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે રબર સ્ટેમ્પની શાહીનો ઉદ્યોગ નફાકારક છે અને કૃષિવણીના પ્રચાર તેમજ કારખાનાઓની વૃદ્ધિ સાથે તે વધુને વધુ નફાકરક થતો જશે.

રબર સ્ટેમ્પની શાહીની જનાવટ સાવ સહેલી અને સરળ છે. તે જનાવટ માટે ખાસ સાધનો ખરીદવા પડતા નથી. તે ધણી ઓછી મિલનને જનાવી સકાય છે. વળી પુંજ પણ મોટી જોઈતી નથી. કેવળ ૨૦ થી ૨૫ રૂપિયાની મુશીથી તેનો ઉદ્યોગ શરૂ કરી સકાય છે. તેથી વિદ્યાર્થીઓ કે પગારદાર નોકરાંઆન વર્ગનાં માણસો રબર સ્ટેમ્પની શાહી જનાવી નવસાથને વખતે વેચીને પોતાની આવકમાં થોડો ઘણો વધારો કરી સકે એમ છે.

રબર સ્ટેમ્પની શાહીની જનાવટ માટે રંગ, ઝિંકસરીન અને મેથીલેન બ્લુ રિટની ઝરૂર પડે છે. આ ત્રણે વસ્તુઓ દરેક દરેક નાનામાં નાના શહેરમાં પણ વેચાતી મળી સકે છે. આજ કાલ ચોક્કસો રંગ ઘણો ઓછો વેચાય છે. રંગમાં યુંદર, ફટકડી, ખાંડ વ. નો ભેગ કરવામાં આવે છે. તે કારણે આવો ભેગ

વાળો રંગ મેંધો પડે છે. એટલુંજ નહિ પણ તેથી શાહી જોઈએ તેવા સુંદર રંગની થતી નથી. માટે જનતા સુધી ચોક્કસો રંગ મેળવવાની કાળજી રાખવી. વળી રંગ છુટક છુટક ખરીદવાથી મેંધો પણ પડે છે. તે માટે અસહી રંગનો એક એક રતલનો કોઓ એક સામટો ખરીદવાથી 'સરનો' પડે છે, માટે નીચે લખ્યા પ્રમાણે તથા જાતના રંગના એક એક રતલના કુખા ખરીદી લેવા વધુ લાભદાયક થશે :

રાતો રંગ (Eosin A.)

આસ્માની રંગ (Export Blue B. S. E G.)

લીલો રંગ (Naphthline Green V.)

X X X

આજકાલ ખજારમાં જાંબુડા, આસ્માની, લીલા અને રાતો કે લાલ રંગની રબર સ્ટેમ્પની શાહીઓ વેચાતી જોવામાં આવે છે. આ ચાર રંગની શાહીઓ જનાવવા માટે ઉપર જણાવેલ આસ્માની, રાતો અને લીલો એ ત્રણ રંગો ખરીદવા જોઈએ. જાંબુડો રંગ આસ્માની અને રાતો રંગ અરધો અરધ કે જોખા વડા પ્રમાણમાં મેળવવાથી તૈયાર થાય છે. તે માટે જાંબુડો રંગ અલગ ખરીદવાની ઝરૂરત નથી. જો ઘેર જાંબુડો રંગ જનાવવો હોય તો આસ્માની રંગ વધુ નાખવો અને જો આજો જાંબુડો રંગ જનાવવો હોય તો રાતો રંગ વધુ નાખવો.

રંગ જો કણીદાર હોય તો તેને પ્રથમ ખરલમાં નાંખીને ઝીણો વાટીને મેંદો જેવો ખારીક ભૂકા કરી લેવો. સાર પછી તેને એક ખીંગ સાથે મેળવવા. કુંકમાં રિપરિટમાં નાખવાની અગાઉ રંગનો ખારીક ભૂકા કરી લેવો

જોઈએ, કે જોથી રિપરિટમાં તે જગદી
ઓગળી જાય.

૨૫૨ સ્ટેમ્પની ચાલીઓ બનાવવા માટે
મેથીવેટડ રિપરીટથી ભરેલા એક શીશો યાદ,
જે રંગની શાહી બનાવવી હોય તે રંગ રા
તોલા વગાડ કરીને નાખવો. પછી શીશાને
ધ્રુવ દબાવે ખુબ દલાલીને તડકે રાખવો. બની
સકે તો અધીય રંગ રિપરિટમાં ઓગળી જાય
તે દરમ્યાન દરરોજ બે ચાર વખત શીશાને
ખુબ દલાવતા રહેવું શાહીનો રંગ જો ઘેરો
જોઈતો હોય તો ઉપર બતાવેલ વગાડથી
થોડાક વધુ રંગ વાપરવો અને જો આછો
રંગ જોઈતો હોય તો થોડાક ઓછો રંગ

હુંકમા જગારે રિપરિટમાં ૨૫ ઓગળી
જાદ મિશ્ર યાદ જાય ત્યારે ખીલ્લ એક ખાલી
શીશામાં તે રંગીન રિપરિટ ૮ ઓંસ રેડી. તેમાં
ગિસરીન ૨ ઓંસ ઉમેરી ખુબ દલાવવું.
રિપરિટ અને ગિસરીન મળી જતા ૨૫૨
સ્ટેમ્પની શાહી તૈયાર થશે. પછી તે શાહીની
એક એક ઓંસની નાની નાની શીશીઓ ભરી
ધ્રુવ મારી, લેગલ ચોટાડીને વેચવા માટે તૈયાર
કરવી.

× × ×

ઉપર ૪ ભાગ રિપરિટમાં ૧ ભાગ ગિસ-
સરીન નાખવાનું પ્રમાણ બતાવ્યું છે, પરંતુ
અર્ધો અર્ધો ગિસરીન અને રિપરિટ ૧૭
નાખી સકાય છે. તેમ કરવાથી શાહી મોંઘી
પડી જાય છે. કેમકે ગિસરીન રિપરીટથી
મોંઘું મળે છે. રિપરિટ, ગિસરીન અને રંગનું
એકકક્ષ પ્રમાણ પોતાને શાહી વેગથી પોષાય
એ રીતે નક્કી કરી લેવું જોઈએ. કારણ એમાં
ફેરફાર કરવાની શાહીના યુજીમાં કાંઈ પણ
તરફનો તકાવત પડતો નથી, જો કે એમ
કરવાથી પડતર કીમતમાં ખૂબ ફર્ક પડી
જાય છે. રિપરિટનો ઉપયોગ રંગને
ઓગળાવવા માટેજ કરવામાં આવે છે, કેમકે

લાળો રૂપિયાના ભેદ થોડાક આનામાં !

સેંદ્યુસોફાઇડ-બનાવટની વિગત અંક ૭૭મો.

કી. ૪ આના

સોડિયમ સિલિકેટ-બનાવટ વિષે. અંક ૯૨મો.

કી. ૪ આના

સોનાના વરક-કેમ બનાવવા? અંક ૪૩મો.

કી. ૩ આના

સોપારી-પ્રકાર પ્રકારની સોપારીની” ગેપ્લી,
તેની પકવણી, કાપવાના સંચા અને વેપર
વિષે. અંક ૮૩ અને ૯૩મો કી. ૮ આના
સોયા બીન્સ-વાવેતર અને ઉપયોગિતા વિષે.
અંક ૭૧મો. કી. ૪ આના

હલવાઓ-પ્રકાર પ્રકારના સહેજતદાર હલવાઓ
બનાવવા. અંક ૫૪મો કી. ૩ આના

હળદર-તાઝી હળદરને સુકવવી અંક ૪૦મો.
કી. ૩ આના

હાડકાનું ખતર-કેમ તૈયાર થાય છે? અંક
૮૭મો. કી. ૪ આના

હાથ વણાટનું કાપડ-એના ધંધા વિષે. અંક
૯૬મો. કી. ૪ આના

હાથના મોઝ-યુધવાની રીત. અંક ૭૪મો.
કી. ૪ આના

હાથીદાંત-હાથીઓ પકડવાની રીત તથા નક્કી
હાથીદાંત બનાવવા વિષે. અંક ૪૫, ૪૯,
૫૯ અને ૭૫મો. કી. ૧૪ આના

હીરા-બનાવટી દોરા બનાવવાના પ્રયોગો તથા
દિન્દી હીરાની ખાણો વિષે. અંક ૫૬ અને
૮૧મો. કી. ૭ આના

હેર ઓઈલ-બ્લાઈટ ઓઈલ અને બનરપતિના
તેજમાંથી તેમજ તાઝા ધુસીમાંથી હેર આદ્ય
બનાવવા. (તેજમાંથી વાસ અને રંગ કાઢવાના
તથા તેને રંગ આપવાના ખાસ બેદો સહિત)
અંક ૭૮, ૬૫, ૮૩ અને ૯૩મો. કી. ૧૫ આના

[જુઓ પાના ૨૮૩ પર]

રજર રોમ્પની શાહીના પેડમાં શાહી રેડયા પછી રિપરિટ ઉડી જાય છે. અને માથ ગિસસરીન તથા રંગજ બાકી રહે છે. પણ પેડમાં શાહી સરખી રીતે ફેલાઈ જાય તે માટે રિપરિટ ખાસ ઉપયોગી છે અને તે માટે રિપરિટનો ઉપયોગ રજર રોમ્પની શાહીમાં અવશ્ય કરવો જોઈએ

જો રિપરિટમાં રંગ પૂરોપૂરો ઝોગળી ન જાય તો તેને રિપરિટના તળીએ ખેરી જવા દેવા માટે શીશાને એકાંત સ્થળે રાખવો. તેથી બધારનો રંગ તળીએ ખેરી જશે. પછી ઉપરથી રંગીન રિપરિટ બીજા શીશામાં કાઢી કાઢી, તેમાં જોડતા પ્રમાણમાં ગિસસરીન ઉમેરવું. આજ કાલ ઘણા લોકોને મેળોવેટ રિપરિટની વાસ ગમતી નથી. તે માટે તેને બદલે રેકરીફાઇડ રિપરિટ વાપરવામાં આવે છે.

આજ વિષયના

બીજા એક લેખ માટે જુઓ કમરનો અંક ૫૧ મો કી. ૩ આના

પરંતુ રેકરીફાઇડ રિપરિટ ઘણું જ મોંઘું મળતું હોવાથી તે વાપરવું પરવડે તેમ નથી. છતાં પણ કેટલો ખાસ ઝોડરથી તેની શાહી બનાવી દઇ સકાય છે.

બીજી આજ કાલ રજર રોમ્પની સુગંધીદાર શાહી પણ વપરાયા જાય છે. આ શાહી બનાવવા માટે મેથાવેટ રિપરિટને બદલે કોલન વોટર વાપરવામાં આવે છે, પરંતુ તેમ ઘણું મોંઘું મળતું હોવાથી ખાસ ઝોડરથી જ બનાવી સકાય છે. કોલન વોટર વાપરવું ન હોય તો રેકરીફાઇડ રિપરિટમાં મનગમતી સુગંધી ઉમેરીને સુગંધીદાર રજર રોમ્પની શાહી બનાવી સકાય છે.

સુગંધ કાનજી ચાવડા,

[અગ્રગત પુસ્તક “નફાકારક હુન્નરો” આજ બીજામાંથી]

[પાના ૨૮૨થી આગળ]

હોઝિયરી-ગંજીરાક, મોળ વ. વ.ની બનાવટ અને કારખાના માટે સરખ સચિત્ત માર્ગ. દર્શન: મૃદદોષ માટેય ઉપયોગી. અંક ૪૦, ૬૫ અને ૮૬ મો. કી. ૧૧ આના

અગર-પંધા વિષે. કમરનો અંક ૪૯ મો. કી. ૩ આના

અગરમત્તી-બનાવવી. અંક ૬૭ અને ૮૪ મો. કી. ૮ આના

અતરે-ગુલાબ, કેપડા, ચંપા, ચમેલી, હિના વ.ના રંગ પ્રકારના અતરે બનાવવા. અંક ૭૭ અને ૭૮ મો. કી. ૮ આના

અનનસ-વાવેતર વિષે. અંક ૩૮ અને ૮૫ મો. કી. ૭ આના

અડીણ-વાવેતર અને તેનાથી બચવાના ઇલાજો. અંક ૭૧ અને ૭૩ મો. કી. ૮ આના

અરીઠાં-ઉપયોગ સંબંધી. અંક ૬૭ મો. કી. ૪ આના

અંગુર કિંવા દ્રાક્ષ-વાવેતર વિષે. અંક ૬૫ અને ૬૬ મો. કી. ૮ આના

અંજીર-રોપણી વિષે. અંક ૪૪ મો. કી. ૩ આના

આઈરિફીમ-સરખખેરી, વેનિકા, નારંગી વ. પ્રકારની આઈરિફીમ બનાવવાના ૭ પ્રયોગો. અંક ૯૦ મો. કી. ૫ આના

આતશખાઝી-પ્રકાર પ્રકારના દારખાતું બનાવવું. અંક ૭૦ અને ૭૨ મો. કી. ૮ આના

અડાડ અને મુંઠ-રોપણી અને સુકવણી વિષે. અંક ૬૦ મો. કી. ૪ આના

આરારક-વાવેતર-વેપાર વિષે. અંક ૫૪ મો. કી. ૩ આના

આંખા અર્ધાંત કેરી-વાવેતર, રોગોનો ઇલાજ અને લાવન્ય માટે પારસજની સુચનાઓ. અંક ૫૦, ૬૨, ૭૪ અને ૮૬ મો. કી. ૧૫ આના

[હજી જુઓ પાના ૨૮૪ પર]

[પાના ૨૮૩થી આગળ]

હાલેક્ટ્રોપ્લેટિંગ-નિકલ, નાંખા અને કોમ્પિયમના
દોળ ચલાવેલો. અંક ૭૮મો. કી. ૪ આના
હસપગોળ-વાવેતર સંબંધી. અંક ૮૧મો.

કી. ૪ આના

એર પાયલોટ અર્થાત વિમાની-નવા ધંધા
પિયે ખાસ લેખ અંક ૭૪મો કી. ૪ આના
એરી રેશમના કીડાઓ-નેમની ઉછેર સંબંધી.
અંક ૩૭ મો. કી. ૩ આના

એરેટેડ વોટર્સ-સોડા. લેબન, ઇંગ્લેન્ડ, યુસાન,
રાયપહેરી વ. જનાવતી. અંક ૪૯ મો

કી. ૩ આના

એલ્કલી-વાવેતર અને ઉદ્યાગ. અંક ૮૮મો
કી. ૪ આના

કચરામાંથી કપડાત-કપડાના ગીથરા, કાચની
ખાદશીઓના કટકા, ધાતુનો કચરો. ઇન્ડી
કાગળો, કામસાનો ભુરો, દર્વાનું પાણી વ.
માંથી મન મેળવવા સંબંધી અંક ૮૫ અને
૮૬મો. કી. ૮ આના

કપુર-ખરા અને નકલી કપુરની જતાવટ વિષે.
અંક ૭૫ અને ૭૭મો. કી. ૮ આના

લેક્ટ-પેનલ અર્થાત ટિનપ્લેટ-જતાવટ વિષે
અંક ૮૭ મો. કી. ૪ આના

લેચર ભોતી-જતાવટ. અંક ૭૩મો.
કી. ૪ આના

લેક્ટ-વાળા કાગળ કરનાર ખિઝાબો વિષે. અંક
૪૫, ૪૬ ને ૪૭મો. કી. નવ આના

લેકમ-કાપાનની કસમો વિષે. અંક ૭૧ મો.
કી. ૪ આના

લેલોરોફોર્મ-જતાવટની સચિત માહિતી. અંક
૮૨ મો. કી. ૪ આના

કાગળી રમકડાં-કાગળી માવા કિવા
Papier Macheમાંથી રમકડા વ. જતાવટ.
અંક ૮૮મો. કી. ૪ આના

[૨૮ પાનાનું પૃષ્ઠ સિદ્ધ મહત્ મંગાવેલ]

તમારો ઓર્ડર આજેજ મોકલો.

લખો:-કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે?

ફાંસીગર : સચિત નવલકથા ૨. પાંચ

ઉત્તર દ્રુવથી ખાટુંમ : (સદર-પોથી.
૭૦ વિત્રો) ૩. સાડા ચાર

નફાકારક હુનરો : (ભાગ પહેલો) !

વિવિધ પ્રકારના હુનરોનો સંગ્રહ. ૩ બે

સુરત ડિસ્કન્ટરી : સુરતનો વેપારી-
ભોગિયો ૩ બે

મુંખદનો વેપારી અનુભવ : મુંખદનો
સફળ વેપારી રદબર. ૩. સાડા ત્રણ

મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર : યુજરાતી ભાષામાં
અંગ્રેજી વૈદ્યાની ચોપડી ૩. સવા બે

કમ્પાઉન્ડર્સ હિન્દુસ્તાન : કમ્પાઉન્ડના
ભોગિયા રૂપ યુજરાતી પુસ્તક ૩. દોઢ

કલંકિત : નવલકથા ૩. સવા ૧/૨

ફોટોગ્રાફી શિક્ષક : સવાલ જવાબ રૂપે
સખાવતી સચિત ચોપડી. ૨. એક

શુબન પ્રકાશ : 'સારોતી' સાહિત્યનો
ઉત્તમોત્તમ વાર્તા-સંગ્રહ. ૩. એક

રંગાટ કામ : કપડા રંગવાની કળા વિષે
આના બાર

હાલેક્ટ્રોપ્લેટિંગનો હુનર : દળદાર
યુજરાતી પુસ્તક. આના બાર

ફિદમ રટાર પંથ દર્શક : ફિદમ મટાર
મનુ હોવ નો અવસ્થ વાંચો. આના બાર

સુસનાનુલે હિન્દ : અખમેરવાડા ૬
જવાબ ચિસ્તીની છાતન-કથા. આના બાર

સુહરમદઅલી : 'મુતાલી'ની કથમે
બોલેખાવતી છાતન કથા. ૭ આના

(જધાનું ટપાક ખર્ચ છુટું)

લખો:-કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, સુરત.

અમીન તથા હવાઅન

કાળી નિતારવાળી ફળદ્રુપ અમીન એને જાહે માફક આવે છે. નદીના કાંઠાની કાંપવાળી અમીનમાં પણ એ બહુ સારી થાય છે. આ જાડને ગરમ હવા માફક આવે છે. હિતર હિન્દુસ્તાનમાં મયદાનો ઉપર તેજા પહાડની ટેકરીઓ ઉપર દેહરાદુન જેવી જગ્યાઓમાં, જ્યાં દોળાવ થયું ફળદ્રુપ હોય ત્યાં, એ થાય છે. જામનગરમાં સરકારી ખગીયામાં પણ આ જાડ છે. એને દિમથી તુકસાન થાય છે, પણ જાડો પાછાં તુરતજ સારા થઇ જાય છે. કલકત્તાની આસપાસ પણ લીચી સારી થાય છે,

અમીન નછી ક્યાં પછી તેને દળથી આડી ઉભી ૩-૪ વાર ખેડી, તેડાં લાંગી, સમાર મારી તૈયાર કરવી તેમાં ૨૫ શીટને અંતરે ચોરસ ચોરસ ત્રણ ઝરના ખાડાઓ કરવા અને મજેલ પાંદડાતુ' (અને તે ન મજે તો છાણીયું) ખાતર મારી સાથે બેળાં; ખાડામાં ભરવું. પાણી પાવા માટે બંધાર આમણાં વ. કરી, જાડ વાવવા માટે અમીન તૈયાર કરી રાખવી. જ્યાં વરસાદ થયો હોય ત્યાં પાણી પાવાની હરે બહુ ઓછી પડે છે.

આતો

લીચીની ધણી જાતો છે, તેમાં બીજ વગરની અને કલકત્તા એ બે ઉત્તમ છે. એ સિવાય લીલા રંગના થયું મીઠાં ફળવાળી એક ત્રીજી જાત પણ સારી છે.

લીચી ફળ કાઢિયાવાડ પ્રદેશમાં નવુંજ છે અને તેને મોટા પાવા ઉપર બાડીઓમાં વાવવા પહેલાં લેટાની રૂપી તથા અદિ' હેટલા પ્રમાણમાં જાતરમાં એનો સારો ભાવે ઉકાવ થઇ સકે છે, તે જોઇ ચિત્તારીને વાવેતર કરવું જોઇએ. વળી કાઢિયાવાડમાં પણ ઠંડાએ ઠંડાએ

અમીન તથા હવાઅનમાં થયો ફેરફાર છે. એટલે હાલ તરત તો અખતરા તરીકેજ વાવેતર થવું જોઇએ. ત્યાર બાદ એ સારા પરિણામો આવે તો મોટા પ્રમાણમાં પ્રચાર થવો જોઇએ.

લીચીના ફળ મોટા ઝુમખાંમાં આવે છે, અને સાધારણ નાનાં જંજુના જેટલા મોટા હોય છે. પાકે છે, ત્યારે લાલ રંગ ધરે છે, અને તેની છાલ સખ્ત હોઇ ઉપર નાનાં ઉપસેલા છુડાં ડાંટા હોય છે. અંદરથી એનો ગર સફેદ હોઇ, નરમ હોય છે અને તેની નીચે નાનો છાંયો હોય છે લીચીના ફળની છાલ સખ્ત હોવાથી પાક્યા પછી પણ થયો વખત ટકે છે, એ કે તેમ યતાં ઉપરનો લાભાલ પડતો રંગ કાળાશ ધારણ કરે છે, છતાં એની મીઠાસ યા રવાદમાં ફેર પડતો નથી. આ ટકાઉપણને લીધે તે રેલ માર્ગે પણ થયે દુર દુર મોકલી સકાય છે.

રોપા ઉછેર

આ જાડ રોપાના બીજથી હાજ કલમ, મુરી કલમ અથવા બેટ કલમથી કરવામાં આવે છે. બીજથી ઉત્પન્ન કરેલા જાડ પર ફળ ૯-૧૦ વર્ષ પછી આવે છે અને તે મુજબ જાડ જેવાં યતાં નથી માટે બીજથી ઉછેરેલ રોપ વાવવા નહિ. કલમ કરવા માટે ફળ પાકી ગયા પછી તેને જાડ ઉપરથી હિતારી, સડના દહ તેના ઉપરની છાલ, મીજ વ. કાઢી ધોઇ, સાફ કરી, બીજ તુરતજ કચારામાં વાવી દેવાં. ફળમાંથી કાઢવા પછી બીજ વધારે વખત રાખવાથી તેની ઉગવાની શક્તિ ધરી જાય છે. રોપ ૧૫ વા વા ૨ શીટ ઉંચા થવા પછી કલમ બાંધવા લાયક થશે. હાજ કલમ કરવા માટે જાડ ઉપર સારી જેરડી બેડી ડાળી પસંદ કરી, તેની નીચે માંડવો કરી, તેની ઉપર

કુટુંબી મુકી હેતું. નીચલા લાગમાં ૧ થી ૧૫ થી
ઈચ જેટલો લાગો ચીરો ડાળમાં પાડવો તેમાં
નોતી સરખી ફાવર મુકી, તે લાગ નીચે
કુટુંબમાં નીચે ફંગારી રાખવો અને ઉપર
એક પથર મુકવો. કુટુંબને રોડ પાણી પાવું
જોઈએ. ૧૫ થી ૨૦ દિવસમાં કાપની નીચે
મુળ ટુટી એ તણ મહિનામાં કલમ તેવાર
યશે. પછી ઝાડ સાથે ડાળ લગેલ હોય તેને
તે લાગમાં કાપની પાસેથી કાપીને તેને મુળ
આડથી જુદી પાડી લેવી પછી કુટુંબ જાયામાં
રાખવું, એટલે થોડા દિવસમાં કલમ કાપની
જમ્યાએ વાવવા લાયક થશે આ સિવાય
જેટ કલમથી તેવાર કરેલા રોપાઓ ૧૫ સારા
થાય છે.

વાવેતર

કલમ લાગવા પછી ઝાડને નિયમિત
પાણી પતાવેલું તથા ઝુકરત પ્રમાણે મહિ
નોમાં એક બે જોડ દેતી અને યાગલુ નીટી
સાફસુદ રાખવા ઉતાવળમાં બેતર જેટી
ઝાડના થડ પાસેથી ફાળગીથી કમીન પોતી
પાડી, દરેક ઝાડ દીઠ ૫-૬ ટોપલા પાંદડા
તથા જાણવું મળેલ ખાતર આપવું. ઝાડ
વાઘ્યા પછી એવા વરસથી ફાલ આવશે સર
થાય છે જન્યુઆરી ફેબ્રુઆરીમાં ટુવ
આવી જુન જુલાઈમાં ફળ પાડીને તેવાર
થાય છે. ફળ બુરા અથવા લાલમય પડતા
ફળના બે તણુથી ૮ થી ૧૦ના ઝુમખામાં
આવે છે. લીલીના ઝાડ પછો લાગો વખત
ટકે છે, અને સારી માવજત હોય તથા સારે
રસબે વાઘ્યાં હોય તો ૩૦-૩૫ વર્ષ સુધી
૧૫ તે સારી રિપનિમાં રહી સકે છે.

ઉપદ્રવ

આ ઝાડ ઉપર કોઈ ખાસ ઉપદ્રવ અને
જીવામાં આવતો નથી. કોઈક વાર લીમળી
ઝાડને નુકસાન થાય છે.

કિસાનમાંથી

ખાલસખા.

[ખાળકોનું માસિક]

તંની : હિંમતલાલ મુ. શાહ
‘ખાલસખા’ એકલી વાનો કે મપગોળ
રજી નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સ
વિપયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રજી કરે છે.
એનો દરેક અંક ખાલસાદિત્યના સિંધવ
લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.
જીવથી ત્રીજું વરે. આ વરસના મહો
૨-૩ ખાસ અંકો અને બેટ પુસ્તકોના લા
મળે છે.

તાકોદે મહાત્મક થઈ ગયો.

વાર્ષિક લવાજમ :

દેસમાં રૂ ૩, પરદેસ રૂ ૪, (સિ ૬)

લખો : ‘ખાલસખા’ કાર્યાલય : અમદાવાદ.

સુખદ્રાંતાના કેળવણી ખાતાએ અને
વડોદરા રાજ્યે પુસ્તકાલયો માટે
મંજુર કર્યું છે.
ધર બેઠાં પૈસા કમાવા મંગાવો ?
શ્રી કર્ત વેપારી મંડળના પ્રમુખ, શ્રી
કુંવરશી પરમશી સંપતના ‘આયુષ’ સાથે

નફાકારક હુન્નરો

લાગ પહેલો

નિષ્ણાતો અને અનુભવીઓએ સખેસા
વિવિધ હુન્નરોથી લરપુર પુસ્તક
ઉમરા જેટીક કામગ અને સુંદર જાણીતા
કિંમત માત્ર રૂ રૂપિયા : દુપાલ ખર્ચ માત્ર
મગવાનું ટેકાણું :—

શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા
પોસ્ટ સીનુગરા (અંબર-૩૨૭)

આધારીરીની કથા

કડવા તુંખાના સુકા બીજ મેળવી, પીતાળ ગંજી તેલ કાઢી લેા અને પછી દહીંને બે ચાર ટીપાં મુઢાવેા અને દહીંની વચ્ચાએ માસિય કરેા.

ઈસ્ટન સિરપ

લોદાના તાર ૭૫ ગ્રેન, જલકદ ફાસફરીક ઍસિડ ૧૩ ઍસ, રિટરિકનાઇન બ્લૂ ૫ ગ્રેન, કસ્ટિકલ સલ્ફેટ ૧૩૦ ગ્રેન, સામાન્ય શરબત ૧૪ ઍસ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી સુરત પરતું.

પહેલાં ફાસફરીક ઍસિડને સરખા ભાગે પાણીમાં મેળવી તેમાં લોદાના તાર નાખી, ઝરા ચરમ કરેા, જેથી તાર ઝોગળો બધ. પછી બધી કથાએ અને શરબત નાખી, છેપરે એટલું પાણી મેળવેા કે કુલ મિશ્રણ એક પાઇન્ટ થઇ બધ.

કાળી શાહી

જોખરા કાથેલા માયાં ૬ તોલા, હિરાકલી ૪ તોલા, મુંદર ૪ તોલા, પાણી ૪૮ તોલા.

પહેલાં પાણીમાં માયાં નાખી ઉકાળી, પછી જાકાંની વસ્તુએ નાખી થોડી વાર સુધી ઉકાળેા અને ત્યાર પછી બરણીમાં બરી થોડાક અઢ્યાડિયા સુધી રહેવા દેા. છેપરે દોઢથી બે માસ પછી થોડાક ટીપાં કમોલિક ઍસિડ નાખી, શાકી માગી લઇ વાપરેા.

કાથનો પ્રકાર

કાથ માટે ગીચલો ઈલાજ અજમાવવા પાવ છે.

પ્રથમ ને દહીંને સપાર સાંજ અર્ધા તોનો લસણ, સડજ સિંધાલુચ મેળવીને

ખવાડેા. એની ઉપર દહીં પી સકે તેટલું ગાયતું દુધ પીવાડતું પણ તે બે રતિ કે દુધ ચરમ કરી, માગી લઇ તેમાં બે ચમચા મોખ્ખું મધ મેળવી, પીવાડાવતું.

બે ઉપરાંત ૫ ભાગ લેસેલાઇનમાં ૧ ભાગ લસણ મેળવી મલમ બનાવવેા અને દરરોજ રાત્રે દહીંની છાતી, વાંસા તથા પગના ગળીયામાં બે મલમ ધસવેા.

છલાજ દરમ્યાન દહીંને ખાંડથી પરહેજ કરાવવેા જોઇએ.

- ડૉ. છાયાલાલ ખીરાલાલ

મધકનો પ્યાલો

શરઆતમાં કાચી માટીના બે પ્યાલા સાવી પથર પર તેગતી ધાર બરોજર ધસી લેવી, જેથી જ્યારે એક પ્યાલું બીજા પ્યાલા પર મુકાય તો તેની અંદર હવાની આવ-ગવ મધ સકે નહિ. પછી સાફ કરેનો (એટલે કે લોદાના વાસણમાં થી સાથે ઝોગળાવી, દુધને છઝાવ આપેલેા) મધક પૂરતા પ્રમાણમાં લખ, એક પ્યાલામાં મુકી, ઉપર બીજું પ્યાલું મુકી, બેઉની સાંધ ખુબ મજબુત બંધ કરી, ધીમી આંચ પર મુકી દેો. જેથી મધક અંદર ઉઠીને ઉપલા પ્યાલા પર જઈ ચોંટશે. ચોંચ સમય પછી, પ્યાલા ઠંડા થાય ત્યારે, બોલો. મધક ઉપલા પ્યાલાની બધી બાજુએ પડતી જેમ ચોંટી ગયેલ દશે. બે પ્યાલાને પાણીમાં મુકી દેો. મારી ઝોગળી જવાથી માત્ર મધકનો પ્યાલો બાકી રહી જશે. હવે બે તૈયાર છે.

હીનો રંગ સુધારવેા

હીનો રંગ ખરાબ થઇ ગયેા હોય તો સમભાગ પાણી મેળવી, ધીમી આંચે ઉકાળી,

“કમર” : અંક, ૧૦૩મે.

ચુકા પરથી ઉતારી હરવા દેવાથી રંગ પાણીમાં મળી તળીયે એમાં ‘ફૂરશે’ અને સ્વચ્છ થી ઉપર તરવું રહેશે. પછી તેને જુદું પાણી, તજ એલચી નાખી, ગરમ કરી લેતાં, ઘી, સ્વચ્છ થવા ઉપરાંત પાણીનો બાકી રહેવો અંશ પણ ઉઠી જશે.

ટાઈપીક એસિડ

જે જેલન ઉકળતા પાણીમાં ૪ રતલ કિમ ઓક્સાઈડ ઓગળાવી, તેમાં થોડો થોડો ક્રી ૧૨ ઓસ અને ૭ ડ્રામ નેટવો પ્રિમેડ ઓક્સિડેસ જ્યારે ઉભરો સમી વખત ત્યારે ચાર પાઉન્ડ પાણીમાં ૨૧૩ ઓસ ગંધકનો તેજાગ મેળવી તેમાં ઉપર નેટવોજ ઓક્સિડ કરી, ઉપસા મિશ્રણમાં મેળવો. પછી તળીયે એસેસ લૂકા જુદો કાઢી, પાણી વડે થોડા, ડાલ્ફુડ ગંધકના તેજાગતા મિશ્રણમાં નાખી ઉકાળી, ગાળી લઈ, ધીમી આગે સુકવી હોય. જુકાને સ્વચ્છ જતાવસ જાતર જે તાપ વાર થોડા, ફરી સુકવી લેવું જરૂરી છે.

ટીકચર આયોડીન

આયોડીન ૪ ડ્રામ, પોટાશ આયોડાઈડ ૪ ડ્રામ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ૪ ડ્રામ, રેક્ટીફાઈડ રિપરિટ ૧૬ ઓસ.

પહેલાં પાણીમાં આયોડાઈડને પોટાશ આયોડાઈડ સાથે ઓગળાવી, પછી રિપરિટ મેળવવું.

કુદ જોવું થાય. ત્યાર પછી થોડુંક પ્રવાહી માથામાં નાખી ખુબ ધસો. (તે વખતે માથામાં પ્રવાહી લગાડવું હોય ત્યારે તેને દવાવતું અને કુદ જોવું થાય ત્યાર પછી મથામાં ધસવું જોઈએ.) દરરોજ જે ત્રણ વખત પ્રવાહી લગાડતા રહેવાથી ઘણા ટાઇમનું કુખનું માથું મટી જાય છે. (આત્મવેદ છે)

એ. એચ એ દુદાણી

દરાજનો મલમ

ટંકણપાર ૩ તોલો, ગંધક ૩ તોલો, ચોખા પાવડર ૩ તોલો, વેસેલાઇન ૩ તોલા. પહેલી ત્રણે ચીજોની બારીક ભુકી કરી વેસેલાઇનમાં મેળવી, મધમ જનાવો.

પ્લાસ્ટિક માટી (Plastic Clay)

સંખરી ૨૦૦ લાખ, ઉમ્મો મોટો ૧૦૦ લાખ, સફેદ મીણુ ૩૦૦ લાખ, રંગ માટે થોળી માટી, ગેર, વા કાકાની મેશ કે લીપી રંગઃ જોઈએ તેટલા પ્રમાણમાં.

પ્રથમ સંખરીના અને ગેરનો મેળવો. બીજા તરફ મીણુને પીગળાવો પણ ખુબ મરમ થવા દેવા નહિ. પછી તેમાં ઉપથી મેળવળી અને રંગ મેળવી, એટલું મિશ્ર કરા કે જેવડ કુમારની માટી સર્જી જાય.

પેન બામ

પિપરમિન્ટ ક્રિસ્ટલસ ૧ તોલો, કપુર ૧/૪ તોલો, તલનું તેલ ૧/૪ તોલો, સરિંગનું તેલ ૬ તોલો, એઝીનું તેલ ૩ તોલો, સફેદ વેસેલાઇન ૧૫ તોલા.

વેસેલાઇન સિવાયની બધી ચીજો સીસીમાં બરી, સીસીમાં જુલ અંધકરી તેને તડકે મુકો, જેથી તે પ્રવાહી થઈ જશે. પછી વેસેલાઇનને પાણીના બાફ વડે ઓગળાવી, ચુકા પરથી

હું ઉતારી લઈ, તેમાં ઉપર પ્રવાહી મિથલ મેળવી, બાટલીઓ ભરી લ્યો.

આ નુસખો 'ઓરિયન્ટલ બામ' જેવા પેન બામનો છે.

મધુપ્રમેહનો ઇલાજ

કાળો દંડરાજ, લાલ દંડરાજ, સફેદ મુસતી, પંખળી સાલમ, એલચી, શુધ્ધ સિંચાણ અને સાલમનાં બીજ દરેક સરખા ભાગે.

બધાને ખારીક પાટી, જિંજુના રસમાં મેળવી, બે આની બાર ગોળીઓ બનાવો.

માત્રા : સવારે બપોરે અને સાંજે એકેક ગોળી પાણી સાથે (ઉપરથી ગાયનું દુધ પીવાય તો વધુ સાફ)

મરડાનો ઇલાજ

બીજીના ગર્ભ તોલો ૧ ફૂં વરિયાળી ૧ તોલો, સાકર ૧ તોલો, મુંડ ૨ તોલો.

બધાને વાટી, ખારીક ચુર્ણ બનાવી લો.

માત્રા : રૂંધી ૧ તોલો ચુર્ણ પાણી સાથે દહાડામાં ત્રણ વેળા.

રખર સિમિન્ટ

આ સિમિન્ટ કિંતુ મિથલ, સામકલ યા ય મેટરની ટ્યૂબોમાં પડેલ ધંધર સાંધવા માટે ઉપયોગી છે:-

કાચું રખર અને બેન્ડાઈન બેઠતા પ્રમાણમાં.

રખરને બેન્ડાઈનમાં, ઓગળી મૂકે તેટલા પ્રમાણમાં, ઓગળાવી લો. બસ એ યા રખર સિમિન્ટ. હવે એને ટ્યૂબોમાં ભરી વેચો.

સાઈટ્રીક એસિડ

જિંજુનો રસ ૪ પાઈન્ટ, પ્રિપેડ ઓક ૪ ફૂં ઓંસ, ડાંગરુદ ગંધકનો તેજા ૨૭ ફૂં ઓંસ, કિરદીલક પાણી ૨ પાઈન્ટ.

પહેલાં માટીના વાસણમાં રસ ઉકાળી, તેમાં ઓક મેળવો. ઓકું તળીયે બેસી બેગ ત્યારે ઉપરનું મિથલ ફેંકી દઈ, લૂકાને ગરમ પાણીથી ધોઈ, તેમાં તેજા અને પાણી નાખી ૧૫ મિનિટ મુઘી ઉકાળો. પછી મિથલને ગળી લઈ, ધીમી આંચે પાણી સુકવી, પાવડર બનાવી લ્યો.

પાવડર ચોખ્ખું બને એ માટે પાવડરને બે ત્રણ વાર ફરી ધોઈ સુકવી લેવું જરૂરી છે.

સેનાનો ઢોળ

પારો ૧ તોલો, તલનું તેલ ૧૦ તોલો, જિંજુનો રસ બેઠએ તેટલો, સેનાનાં ખારીક પનરાના કટકા ૩ તોલો.

પ્રથમ પારાને જિંજુના રસથી શુદ્ધ કરી, પછી તેને કાચના યા માટીના વાસણમાં મુકી, તેમાં સેનાના પતરા નાખી, ગરમી આપવી અટલે પારો સોતું શોષી લેશે અને ઉકશે નહિ. જ્યારે બધું સોતું પારામાં બગી ગય ત્યારે તેને ગરમી આપવી બંધ કરી, ફેંક પડતા તેલ છુટું કાઢી નાખી (પારામાં ચીકાસ ન રહે તેની કાળજી રાખવી) પારાને છુટો રાખવો અને એ ચીક પર ઢોળ ચઢાવવો હોય તેને જિંજુના રસથી સાફ કરી, આ પારો ચઢાવી, ગરમી આપવી, જેથી પારો ઉડી જતાં સેનાનો ઢોળ બાકી રહેશે.

—કલાકાર

હરસનો મલમ

ફટકડી કાચી ૦ તોલો, મંધન ૦ તોલો, ટુલાવેલ ટંકણબાર ૨ તોલો ટુલાવેલ મોર-શુકું ૨ તોલો, સોપારી રાતી બાળેલી ૦ તોલો, બોદાર ૦ તોલો, કંદાયા માયાં ૨ તોલો.

બધાને વાટી, સો પાણીથી ધોયલા ધીમાં મલમ બનાવી ચોપડામાં બદારના દરસ મટી લઈ છે. (એ મલમ ખરબચા માટેય અકસીર છે.)

તમને કઈ ચીજ જોઈએ છે ?

આ, ચીજો વાંચી જુઓ અને જોઈતી ચીજ અસલી
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથ્થાબંધ નીચે
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.

— ચુનાની ને વેદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબુટીઓ	
— ચાટણ જેવા કે:—ધતૂરીફલ, જવારિશ, ખમીરહ, ચાકુતી ત્રિશર,	
— પાક (હલધો),	— ચિકી,
— ગાળી	— મુરખા,
— ચુર્ણ,	— શરબત,
— અકૃ,	— કુશના (ભરખ),
— મુરખા (અંજન),	— અત્તર,
— દંતમંજન,	— સાથ,
— તેલ,	— કસ્તૂરી,
— કેસર,	— અગર,
— બરાસ કપૂર,	— લોશન,
— મલમ	— ગિલાઈત,
— આખા ને પુરેલા ઝવેરાત,	— અંબર,
— સોના ચાંદીના વરક,	— મોઝાઈ, કોરે
— દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા	— રંગદાર મહેંદી

મળવાનું દેખાણું:—દવાખાના સુધને સિહત.

રાની લાલાજી, સુરત.

ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો

લેખક:-જનાબ હરિદ્રજી વ્યાસ સાહેબ

[ભુત અંકનો પૃષ્ઠ ૨૫૦થી ચાલુ]

- (78) POINT, POISON, POLICE, police court, policeman, policy, polish, POLISH, POLITICAL, polo, pomade-pomatum, POOR poor-house.
- (79) Pope, poplin, popular, port, portable, portfolio, portrait, Portuguese, POSITION, POSSIBLE, POST, postman, postmaster, post office, postage.
- (80) Poster, post-mortem, postpone, POT, POTASH, POTATO, potter, pottery, pound, POWDER, POWER, powerful, practical, PRACTICE, practitioner.
- (81) Prayer, preface, pregnant, premium, prepaid, prescription, PRESENT, presidency, PRESIDENT, press, PRESSURE, PRICE, prime minister, PRINCE, principal, principle, printing, printing-press.
- (82) PRISON, PRIVATE, privilege, privy, privy council prize, probation, procedure, proceeding, PROCESS, professor, PROFIT, PROGRAMME, progress, prohibition.
- (૭૮) દષ્ટકું-મુખ્ય મુદ્દો, ઘેર, પોલીસ, પોલીસ કચેરી, સામાન્ય પોલીસ, કામ કરવાની ચતુરાઈ, વિમાનું કસર પત્રક, ઓષ, પોલિશનો વતની, રાજદ્વારી, ધોડા પર રમવાની ગેડીદડાને મળતી રમત, વાળને લગાવવાનો ચુમ્બી મલમ, ગરીબ, ગરીબ લોકોને કામ આપવાની જગ્યા.
- (૭૯) પ્રિસ્તી ધર્મગુરુ, રેશમી કાપડની બત, લોકપ્રિય, ખંદર, આમ તેમ ફેરવી શકાય તેવું, કામગીરી સંખાની કાષ્ટક, છબી, પોર્ટુગલનો વતની, સ્થિતિ, સરકાર, દવાલ, દવાલી, પોસ્ટ માસ્ટર, દવાલ ઓફીસ, દવાલનો દર.
- (૮૦) મોટી જાહેરાત, માથુ પછીની ડાકંટરી તપાસ, મુગ્ગતરી રાખવું, પ્રવચી જાહેરાતું વાસણ, એક જોતનો ક્ષાર, બરેટું, કુંભાર, કુંભારકામ, રતન-પાકે-ડ. બુકો, સકિત, તાકતવાળું, અમલમાં મુકાય તેવું, ટેવ, ધધોદારી.
- (૮૧) પ્રાર્થના, પ્રસ્તાવના, સગર્ભા, વીમા માટે અપાતો દર, અગાઉથી નાણાં ચુકવેલું, દવાઓની તપસીલ, છનામ, ઇંચોકો, પ્રમુખ, દાખલું-જાણવું ખંત, દવાણું, કિંમત, મુખ્ય પ્રધાન, કુમાર, મુખ્ય માણસ, સિંધાંત, છપાઈ, જાણવાનું-ખંત.
- (૮૨) તુરંજ, ખાનગી, હક, જાનક-ખાનગી, ખાનગી સભા, ઇનામ, લાયકાતની ખાત્રી થતાં સુધીનો સમય, કામ ચલાવવાની રીત, કાવદામાં ચાલતું કામ, જનાવવાની રીત, વિશ્વવિદ્યાલયમાં શિક્ષક, નહે, કાળક્રમ, પ્રગતિ, ખંચી.

- (83) Promise, promote, PROOF, PROPERTY, propose, proprietor, prosecutor, prospectus, prostitute, PROTEST, provision, PSYCHOLOGY, PUBLIC, publication, publisher.
- (84) PULL, pulley, pulpit, pulse, PUMP, punch, punctual, puncture, pundit. PUNISHMENT, punkah, pupil, puppet, pure, purgative, purge, puras, PUSH, puttee, puzzle, PYJAMAS, PYRAMID.
- (85) Quadrangular, qualification, QUALITY, quarantine, quarter, QUEEN, QUESTION, QUININE, quotation
- (86) Race, racket, RADIO, RADIUM, RAIL, railway, railing, Rajah, Ranee, RANIE, rank, rasal, raspberry, RATE, raw.
- (87) Reader, READY, ready-made, real realm, RECEIPT, RECEIVER, reception, recess, recitation, recommendation, RECORD, RED, redirect, reduce, reel.
- (88) Reference, refine, refund, regency, regiment, register, registrar, REGULAR, rehearsal, RELATION, relative, release, reliable, relief, RELIGION, remark.
- (૮૩) વચન, અગ્રવે કરવો, સાબિતી, પ્રમોટ, સુચના કરવી. સાધિક, કાયદેસર કામ ચલાવનાર, માદિતી આપતી ચોપડી, વેરવા, તકરાર, ખાયાના પદાર્થો, માનસ-શાસ્ત્ર, અગ્રેર પ્રકાશન, પ્રકાશક.
- (૮૪) ખેંચવું, ગરગટી, મંચ, નાડી, પાણી ખેંચવાનો સંઘો, છાણું પાડવાનું યંત્ર, નિયમિત, ખાંડું, પંડિત, શિક્ષા, પંખો, શિક્ષક, પુતળું, ચોક્ષુ, રેશ્મ દવા, રેશ્મ, થેલી, ધકકો મારવો, પટી, અટ-પટી યોજના, પાવનમો-ચુતી વખતનો છુટો ખોશાક, પીરામીડ.
- (૮૫) ચતુરંગી, લાયકાત, ચુણ, ચેપી દર્દીમાંથી મુક્ત કરવાનું નયન, રહેવાતી જગ્યા, રાણી, મેન, મેનેજરીઆ તાવતી દવા, ભાર કહેવો તે.
- (૮૬) શરત, ટેલીસ રમવાનું સાધન, રેડીઓ, રેડીઅમ ક્રાન્ટ, પાટો, પાટાની સડક, ઉભી સળીઓ નાખી બનાવેલી વાડ, રાજા, રાણી, અંકનો ધા જમ કહે તે અતર, દરજ્જો, સંખ્યા, એક જાનવો જોડ-રાસજરી, દર, કાચું.
- (૮૭) વાંચનાર, તેવાર, તેવાર બનાવેલું, સાચેસાચું, કાચળના ૨૦ ધા, રમીડ, પૈસા ઉધરાવનાર, ટેલીફોનમાં અવાજ પકડનાર, સ્વામી, કામ વચ્ચે આરામનો સમય, કવિતા મોટે જોડી જવી તે, જાન-મજૂ, દફતર-કાચી નોંધ, લાક, પાણું બીજો સ્થળે ચોક્ષુ, ઉત્તરી દિશિમાં આપવું, કાગળો-રીવ
- (૮૮) ખાતી કરવા કરેલી તપાસ, સારું કરવું, પાણું આપવું, એકને બદલે બીજું કાંઈ રાજ્ય કરવું હોય તે, લશ્કરી ટુકડી નોંધ વહી, બધી નોંધ રાખનાર અમલદાર, નિયમિત, અઝમાવસ દાખવ કરેલું નાટક, સંબંધ, ચર્ચા, હોડી મુકવું, વિશ્વા-સખા, કુખમાંથી મુકિત, ધર્મ, રીકા.

- (89) Remedy, reminder, re- (૮૯) ઉપાય, વાલી આપવાનો પત્ર, નવેસરથી કરવું, new, rent, repair, res- બાકું, મરામત, કરવું, પુનરાવર્તન, જવાબ, અહે- petition, reply, report, વાલ, પ્રતિનિધિ, પ્રજાસત્તાક રાજ્ય, વિવંતિ, REPRESENTATIVE, re- શોધગોળ, ખાસ જુદું મુકાબલું, સરકારી પ્રતિ- public, REQUEST, res- નિધિનું રહેણથું, સરકારી પ્રતિનિધિ. search, reserved, reside-
ncy, -resident.
- (90) Resign, resignation, (૯૦) રાજીનામું આપવું, રાજીનામું, ઠરાવ, માન આપ- resolution, respectable, વાને યોગ્ય, જવાબદાર, આરામ, બોજન અને responsible, REST, RE- નિશાંતી શૂઢ, પરિણામ, છુટક, ફારગ થએલો, STAURANT, RESULT, ફેરોઆદમાં સુધારા વધારા કરવા, ખાજા ફરવું, RETAIL, retired, reto- પાદરીઓને લગાડતો માનવાચક શબ્દ, મુળ uch, return, reverend, જગ્યાએ પાજા અથવતું, અવરોધન, ફરીથી તપાસી revert, review, revise, જવું, ફરીથી તપાસણી. revision.
- (91) Revolution, revolver, (૯૧) ક્રાન્તિ-ચક્રનો આટો, ધણા બડકાની ખંદુક, RHEUMATISM, ribbon, સેધીવા, પટી, પેસાદાર, દુખળા શરીરવાળો, rich, rickety, rider, અસ્વાર, ગોળા ફરતી ફરતી નીકળે એવી ખંદુક, rifle, RIGHT, rim, RI- સાચું-જમણું, કાઠો, વીંટી, નદી, રવિટ-ખીલો, NG, RIVER, rivet, RO- રસ્તો. વાલુના ધક્કાથી ઉડતું વિમાન, વીંટો- AD, rocket, ROLL, વીંટાના આકારનું કાંઈ પણ, ધરી પર ફરતો શેલ. roller.
- (92) Romance, ROOF, ROOM, (૯૨) રોમાંચ, ડાપરું, ઓરડો, મુળ, મુલાખ, રાજન- ROOT, rose, rosin, બેરજી, સડી મએણું, ખરબચડું-જંગલી, ગોળ rotten, ROUGH, ROU- ચક્રર, રાજસાહી, રખર, જંગલી-અસરકારી-મુક- ND, ROYAL rubber, યવ, ધાખણી, નિયમ, દોડવું, ક્રિકેટમાં એક દોડ, russian, rog, RULE, ટપાલ લખે જનાર, રૂપીઓ, ફાટી જવું તે (નસવું) RUN, runner, rupee, ગીરદી, રતીઆનો વતની. rupture, rush, Russian.

વાંચકોને સુચના:—

શ્રેષ્ઠ હોતા જાત આ લેખમાળા 'કમર' માસિકમાં સંપૂર્ણ થયો, એટલે 'કમર'ના માહકોને તો એ આપું. પુસ્તક માસિકનાં પાનાંમાં વહેંચાએણું મળી રહે તેમ છે. પરંતુ ખીજાં વાંચકો, જેમને એ લેખ- માળા પુસ્તકાકારે બેઠેલી હોય, તેઓ પોતાનાં સરનામાં નીચેને ઠેકાણે લખી મોકલે. 'કમર'માં લેખમાળા પૂરી થાય કે તુરત તે નીચેની સંસ્થા તરફથી પુસ્તક રૂપે બહાર પડશે. એ વખતે જેમનાં સરનામાં મળ્યાં હશે તેમને તેની ખબર અપાશે તથા નમૂનાનાં પાના ફી મોકલાશે.

એલિક ઈન્સ્ટિટ્યુટમાં રસ હોય તો તે પણ જણાવવું, એટલે એની વિગતો પણ મોકલાશે.

એલિક ઇન્સ્ટિટ્યુટ કલોસ-લાઈ [કાફિયાવાડ]

દિલરોઝ [૨૯૨૨૬]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થતા
ગુમરાઓ, નાના મોટા ગુમરા, ખરગજુ,
દરાજ, ગંજપણ, નાસર, ભગદર, કંઈમાળ,
રંગોલી, દરસ, મસા, પેગ વગેરે પર એક
અકરીરનું કામ આવે છે. બદાકાપ વિના
રંગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ મુદાં
રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી
જુરર રાખવીજ લેઈએ. ધામાથી નીકળતું
લોહી તરત બંધ કરવામા અગતે છે
કીમ્મત; નાની બાટલીનો એક રૂપિયો
મોટી બાટલીના બે રૂપિયા
(પેટ્રીંગ પોસ્ટેજ લુકું).

મુંબઈ પ્રમાણના મોલ એવન્ટ—

કાગદી ખુદુસભાઈ રહેમાનભાઈ,
૧. કાશુપુર ટાવર પાસે-અમદાવાદ

[મુંબઈમાં મસ્જિદ બંદર રોડ, ૪૨૫-
રીયસ બેન્કની પાસે કાગદી રહેમાનભાઈ
રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે].

ટેલીગ્રામ:-Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૬

આઝાદ

હોઝિયરી

અવેશી મુદી અને બપ-
સ્થાથી ચાલતી થી ગુજરાત હોઝિયરી
મીલમાં અનેક ગંજદારક, મોળ, સેદર,
કોટ, પુલ્લ જોખર, મકલર, અચ્ચાની જાતી,
વિગેરે વાપરે. મુનર તથા દિનનો માલ
એક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને
પરદેશી માણની સંદેશ કરી શકે છે.
ભાવ યજ્ઞાજ કીકાવત. માલ ખરીદતી
વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ લેશે.
[અમારા કારખાનામાં છત્રીઓ પણ બને છે]

બદારગામના ઝોડરો પર પરતું ખાન
આપી રસીદ બેન્ક મારફતે કેવી પી. થી
રવાના કરવામાં આવે છે.

સોલ એવન્ટ-ઇસ્લામ બ્રદર્સ
હેડ ઓફીસ:- ૨, કાશુપુર, અમદાવાદ
બ્રાન્ચ:- ૨, લુખા મસ્જિદ સામે, અમદાવાદ

“મુનાદી”નું બોલતું અકવાદિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમને

ખરી રીતે દારે છે;

એ કામગીરી

જોડી રીતે દારાઈ નથી.

એ આપને—

બનાવોથી બાખબર કરે છે;

અને આગેવાન

બનાવગીરીથી ખબરદાર બનાવે છે.

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે.

પાંચ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેકે મુખાલિક હુકમાર હેડા પાડ્યા છે.

એના મનદર તઅલીમી ફોટા, નહેનો માટે એનો વરગણ સફા, બાળકો માટે એનો ખાસ
પાતું, દીની તઅલીમ માટે એનો ફતવા પેજ, એની તખીઆઝાદક દિવસરપ ડીકામો,
એના નિઠર ફૂલ અયતેઓ એ, એની કેટલીક ખુશસીયનો છે.

વિનંતિ

નમુનો મફત મંગાવો

આલક બનો

લખાજમ

સ્વદેશ-ચાર રૂપીઆ

બર્મા-પાંચ રૂપીઆ

પરદેશ-છ રૂપીઆ

ફોકાલુ

લાગા તાલાખ રોડ,

સુરત.

નિયમિતતા અને વકતની કીમત

નિયમિતતાનાં ફેટલાં મુજબાન ગવાય, તેટલાં સવારે દશ મિનિટ
ઓઝાં. વેપારમાં એની ખુશરત મ્હેડી છે.
અને જો કે લગભગ અધા વેપારી એ દક્ષીકતને
સ્વીકારે છે છતાં એની ખરી કીમત ભાગ્યેજ
કાઠ સગતો છે.

સવારે પાંચ પંદર મિનિટ દુકાન મોઢે
ખોલાય, યા સાંજે પાંચ દશ મિનિટ જલદી
બંધ કરાય તો ?

સામાન્યતઃ એવી પાંચ પંદર મિનિટની
કક્ષી કદ કરવામાં આવતી નથી. પણ એ
એક મ્હેડી ભુલ છે દરરોજની આ થોડીક
મિનિટો વર્ષ દહાડે કેટલા મંગલવર સદવાજે
પડે એ છે, એનો અભ્યાસ કરાય તો આખો
ઉપડી આવ.

આ સ્ત્રી એ ગણુમી :—

દરરોજ થોડીક થોડી મિનિટો દુકાન મોઢે ખુલાય
યા જલદી બંધ કરાય તો વર્ષના ૩૬૫ દિનમાંથી
૫૨ શુક્રવાર યા રવિવાર અને ૧૩ બીજા તહેવાર
ખાદ જતાં, થોડાં ૩૦૦ દિનના—
કેટલા કલાક ? અને દિવસ ?

સવારે પાંચ મિનિટ		
મોડી યા સાંજે પાંચ		
મિનિટ જલદી	૨૫	૩૬
પાંચ મિનિટ		
મોડી અને સાંજે		
પાંચ મિનિટ		
જલદી (કુલ ૧૦		
મિનિટ)	૫૦	૬૩
દશ મિનિટ		
મોડી	૫૦	૬૩
દશ મિનિટ		
મોડી અને		
સાંજે પાંચ		
મિનિટ જલદી		
(કુલ ૧૫		
મિનિટ)	૭૫	૮૬

મોડી અને		
સાંજે દશ		
મિનિટ જલદી		
(કુલ ૨૦		
મિનિટ)	૧૦૦	૧૨૩
૧૫ મિનિટ મોડી	૭૫	૯૬
૧૫ મિનિટ		
મોડી અને		
સાંજે પાંચ		
મિનિટ જલદી		
(કુલ ૨૦		
મિનિટ)	૧૦૦	૧૨૩
૧૫ મિનિટ		
મોડી અને		
સાંજે ૧૦		
મિનિટ જલદી		
(કુલ ૨૫		
મિનિટ)	૧૨૫	૧૫૪
૧૫ મિનિટ		
મોડી અને સાંજે		
૧૫ મિનિટ		
જલદી (કુલ		
૩૦ મિનિટ)	૧૫૦	૧૮૬
૨૦ મિનિટ મોડી	૧૦૦	૧૨૩
૨૦ મિનિટ		
મોડી અને		
સાંજે ૫ મિનિટ		
જલદી (કુલ		
૨૫ મિનિટ)	૧૨૫	૧૫૪
૨૦ મિનિટ		
મોડી અને સાંજે		
૧૦ મિનિટ		
જલદી (કુલ		
૩૦ મિનિટ)	૧૫૦	૧૮૬

૧૫ મિનિટ મોડી			સવારે ૩૦ મિનિટ		
અને સાંજે ૧૫			મોડી	૧૫૦	૧૮૩
મિનિટ જલદી			” ૩૦ મિનિટ		
(કુલ ૩૫			મોડી અને		
મિનિટ)	૧૭૫	૨૧૭	સાંજે ૫ મિનિટ		
૨૦ મિનિટ			જલદી (કુલ		
મોડી અને સાંજે			૩૫ મિનિટ)	૧૭૫	૨૧૭
૨૦ મિનિટ			” ૩૦ મિનિટ		
જલદી (કુલ			મોડી અને		
૪૦ મિનિટ)	૨૦૦	૨૫	સાંજે ૧૦		
૨૫ મિનિટ			મિનિટ જલદી		
મોડી	૧૨૫	૧૫૭	(કુલ ૪૦		
૨૫ મિનિટ			મિનિટ)	૨૦૦	૨૫
મોડી અને			” ૩૦ મિનિટ		
સાંજે ૫ મિનિટ			અને સાંજે ૧૫		
જલદી (કુલ			મિનિટ જલદી		
૩૦ મિનિટ)	૧૫૦	૧૮૩	(કુલ ૪૫		
૨૫ મિનિટ			મિનિટ)	૨૨૫	૨૮૨
મોડી અને			” ૩૦ મિનિટ		
સાંજે ૧૦			મોડી અને		
મિનિટ જલદી			સાંજે ૨૦		
(કુલ ૩૫			મિનિટ જલદી		
મિનિટ)	૧૭૫	૨૧૭	(કુલ ૫૦		
૨૫ મિનિટ મોડી			મિનિટ)	૨૫૦	૩૧૭
અને સાંજે ૧૫			” ૩૦ મિનિટ		
મિનિટ જલદી			મોડી અને		
(કુલ ૪૦			સાંજે ૨૫		
મિનિટ)	૨૦૦	૨૫	મિનિટ જલદી		
૨૫ મિનિટ			(કુલ ૫૫ મિનિટ)	૨૭૫	૩૪૩
મોડી અને			” ૩૦ મિનિટ		
સાંજે ૨૦			મોડી અને		
મિનિટ જલદી			સાંજે ૩૦		
(કુલ ૪૫			મિનિટ જલદી		
મિનિટ)	૨૨૫	૨૮૨	(કુલ ૬૦ મિનિટ		
૨૫ મિનિટ			ઝોરે ૧ કલાક)	૩૦૦	૩૭૩
મોડી અને			” ૪૫ મિનિટ		
સાંજે ૨૫			મોડી	૨૨૫	૨૮૨
મિનિટ જલદી			” ૧ કલાક મોડી	૩૦૦	૩૭૩
(કુલ ૫૦					
મિનિટ)	૨૫૦	૩૧૭			

અને આ તો ફક્ત યુમાવાતી મિનિ-ટોની વાત યજ્ઞ, પાણી અનિયમિતતાને કારણે આટલા સમયનો વેપારજ નથી યુમાવાતો, વેપારીની આંટ પણ ઓછી થતી જાય છે અને બંધાયેલાં આદક પણી પુટવા લાગે છે. સદજ વિચારે કે અમુક દુકાનનો સવારે સાત કે આઠ વા દસ વાગે ખુલવાનો નિયમ હોય અને તે મુજબ આદક ખાસ તેને ત્યાં આવે અને દુકાન હજી ઉઘરી ન હોય તો ? તો જે યજ્ઞ તે એટલુંજ કે આદક ખીજી દુકાને જશે, આદકના રિજમાં આ દુકાનની આંટ ઓછી થશે વ. વ...

અને જેમ વેપારીની અનિયમિતતાના આ કાળ છે તેમ, નવકરોની અનિયમિતતાનાય સમજવા, જે નવકર સવાર સાંજ પાંચ દસ મિનિટ "એર" છે, તે પોતાના રેકના વર્ષ દિને એટલાજ દલાડા ખોલા કરે છે અને તેથી, તેટલા પગારની નુકસાનીમાં ઉતારે છે.

કામ કરતા રહો

ટોફયેરે એક પાદરીની વાત કહી છે, જેણે એક બેદુનને પૂછ્યું હતું કે : "એ તું જાણતો હોય કે આજ રાત્રે તારી મવત નક્કી છે, ને તું આજનો દિવસ કેવી રીતે ગાળવો પસંદ કરશે ?" પેલા બેદુને પગ વાર વિચાર કરી, કહ્યું :—"હવે ચલાવતા રહીને....."

એ તો દેખીતું છે કે દરેક કમરસની જિંદગીનો એક કમ મુકદ્દર છે અને આ ૨૪ કલાકનો દરેક સમિ-વિષય, એ કમમાં ઘટકો કરી રહ્યો છે ખબર નથી, એ કમ આમ ટુંકાઈ ટુંકાઈને ક્યારે ખતમ થય જાય.

જો તમે પોતાના જીવનમાં કંઈ કરી જવા હચકતા હો તો અનુક્રમણે કામ કરતા રહો. વીતેલો સમય ફરી આપતો નથી. તે વીતી જાય તે પહેલાં, તેનાથી બની રહે તેટલો લાભ ઉઠાવી લો.

નુરીહની દવસત !

લોડ નુરીહ-મોરીસ મોટર્સનો મુખ્ય માલિક-પોતાની એશુમાર ખયરાતોથી આજ કાલ જગત-છબે છે. હજી મયા પખવાડિયેજ તેની હાતિમ-દિલી ફરીવાર પ્રજાળી ઉઠી હતી અને તેણે પંદર લાખ પાઉન્ડની એક સાદી રકમ દેશરક્ષકોની રાહત માટે અર્પણ કરી હતી વારંવાર પુછાય છે કે, આખરે આ લાખોની સખાવત કરનાર કને કુલ દવસત છે કેટલી, કે તેનો અંતજ નથી આવતો ? જાણકારો જાદિર કરે છે કે લોડ નુરીહ કને આજે 'કવજ મોરીસ મોટર્સ'ના ૬૦ લાખ શેર છે. જેની દરેકની બજાર-કીમત દોઢ પાઉન્ડ હોઈ, માત્ર એ પુંછ ૬૦ લાખ પૌંડ (સમગ્ર બાર કરોડ રૂપિયા) જેટલી છે.

અને આવક ? લોડ નુરીહની વાર્ષિક આવક ૧૦ લાખ પાઉન્ડ છે-કલાકના સમગ્ર ૧૦૦ પાઉન્ડજ !

અને શું ધારો હો, એની ખયરાતોનું ? હરજા ૧૦ વર્ષમાં નુરીહે આગેલી રૂંકમેનો સરવાળો દોઢ કરોડ પૌંડ થતા જાય છે, જેની દૈનિક સરેરાસ ૭૦૦૦ પૌંડ છે !

મોટર ગતાવવાના પંદરલા સાહસમાં નાકામ થયલા અને ખીજી વેળા બે-કમાંથી ૫૦ પૌંડ કર્જ લઈ, કામે લગેલો લોડ નુરીહ મરીબમાંથી તતંગર તો બની ગયો છેજ, પણ હવે તતંગરમાંથી મરીબ બનવાં મળી રહ્યો છે

બે વિચિત્ર ટુંકાક્ષરો

INC. તો ખરો અર્થ Incorporated છે, જતાં ઘણે જાગે તેનો અવધાર અર્થ **INCompetent** (ના કાનિસ) થાય છે.

LTD. તો ખરો અર્થ Limited છે, જતાં ઘણે જાગે તેનો અવધાર અર્થ **Lost The Divident** થાય છે !

જાહેર ખબર માટે ઉત્તમ.

મહારી નિષ્ફળતા, ખુદ મહારીજી ભૂલોં અને ગિન-આવડતવું પરિણામ છે, એમાં સંદેહજે શંકા નથી. કહે છે ને કે 'એતલો નર સદા મુખી !' હું એવો હોત તો મુખી હોત; એદરકાર રહ્યો એટલે નિષ્ફળ નિવડ્યો. નવું કમાવવાનું તો કારે રહ્યું, હવું તેટલુંય સાચવી ન સક્યો.

જવા દો એ વાત. મહારી નિષ્ફળતા મહારે મારે કહ્યું ભણે હોય, પારકાઓ મારે તો ઇશ્વરભરીજ છે. સાંભળો આ તે કારણો છે, જેના કારણે હું વેપારમાં નાકામ રહ્યો:-

૧, હું ઉઝાડે હતો; કરકસરનું નામ પણ મેં સાંભળ્યું ન હતું.

૨, મદને દિસાજ રાખવાની ટેવ ન હતી ઇચ્છતો તેમ ખર્ચતો-વેચતો. દિસાજ કિતાબ અને ગણતરી જેવી કાંઈ ગીઝ મહારે ત્યાં ન હતી.

૩, મહારા બધા કામ ઉપર દુષ્ટ, નિયમ કે પદ્ધતિ વિના થતા. પરિણામે ખર્ચ વધુ થતો, મિલનત વધુ પડતી છતાં લાભ ઓછો થતો. યા કદી કદી તો તુકસાન પણ થતું.

૪, હું ઉધાર્યાં વેપારને શાદ બનવા મળે. જે કાંઈ મંચે તેને-સહજ ઓળખ હોય તો ખસ-ઉધાર આપતો મળે. આદકો બેશક, પુષ્કળ આવતા મળ્યા અને હું 'ધડાધડ માત્ર આપતો મળો પણ ઉધરાણી તુકસાન કરવાની ચિંતજ ન રાખી.

૫, મહેં મહારા સદચર વેપારીઓ સાથે સદ-કાર કરવાને બદલે તેમને દરીફ. મળી, તેમની અવગણના કરી અને તેમની સહાયો પર ધ્યાનજ ન આપ્યું.

૬, મહેં બણેલા પણ મણેલા નહિં એવા, દેખાવે અધ-દુ-ડેદ પણ કામધંધાને

અંગે કેવળ કાડીને પણ લાયક નહિં એવા નખટ્ટુ નવકરો રાખી, તેમના બરોસે વેપાર ધકાવ્યો.

૭, હું મોડેથી ઉઠવાની ટેવવાળો એટલે મહારી દુકાન જમદી ખુલેજ શાની? નવકરો પણ મહારી ટેવ બાણતા એટલે મહારા ઉઠવાના વકત પહેલાં તેઓ બાંયેજ દુકાન ખોલતા.

૮, મહેં રોકડવા આદકોને વિશ્વાસમાં લેવાને બદલે તેમને ઉધું ચતું સમજાવી, ઉસટ મુસટ માત્ર આપી, નાશાઝ કર્યા.

૯, મહેં ઝાહિરાત કરવાની તકલીફ કદી લીધીજ નહિં.

૧૦, વેપારી બજાર જાય અને વાતાવરણથી પરિચિત રહેવાની દુરસન મદને ભક્ષા હોય ખરી?

૧૧, મહેં આવકને સુકાખતે ખર્ચ વધુ રાખ્યો, એવા હવાઈ ખ્યાલે કે મહારી કમાણી બીજી સવારેજ જમણી થઈ જશે!

૧૨, મહેં આદકોની ફાઈદા પર ધ્યાન ન આપ્યું; તેમને તુચ્છકારી કિંવા તિરસ્કારી કાઢ્યાં

૧૩, મહેં માત્રની ખરીદી કરવામાંય દદવારની બેપરવાઈ દેખાડી. જાવ તાલ કરવાની વાત કારે રહી, નવકરોના વિશ્વાસેજ બધું ધકાવ્યે રાખ્યું. તેમણે જેવું ઇચ્છ્યું તેવું લાવીને દુકાનમાં ભરી દીધું. માત્રની ખર્ચત યા લાવનો વિચારજ ન કર્યો.

૧૪, મદને ચોતાને કામ કરવાની રામ હતી; હું રહ્યો મ્હોટો માણસ. વેપાર ધંધામાં મહારી ઇનજત ક્યાં હોય? હું તો શેઠા-ઇજ કરતો રહ્યો.

૧૫, દુકાન પર નકામો ટોલ દુષ્ટા મારનારાં મિત્રોની મહારી મંડલી વિના મદને અય-

નજ ન પડતુ. તેઓ નકામી જગ્યા રોકતા એટલુંજ નહિ, નકામા ટેલ ટપ્પા મારી, વેપારનેય નુકસાન કરવા તેમને જોઇ શરીર આઢકો મ્હારે ત્યા આવતા અચકતા.

મ્હારી આ ૧૫ ખામીઓનું પરિણામ તમારી નજર સામે છે. આપદાદાની પાગ લાખની મિલકત અને ચાલુ વેપાર આજે થોડાક વર્ષોમાં હવે ન હતો થઇ ગયો છે અને હું તંત્રીમાં ગુજારો છું છું.

ગુમાવાયલા આઢકોને ફરી મેળવો

દરેક વેપારમાં થોડા ધણા આઢકો રોજ બે રોજ ગુમાવાતા જાય છે. એવા કારણો કુદરતી રીતે ધણા અને જુદા જુદા હોય છે :

૧. વેપારીનું યતન આઢકને અપિનથી લાગ્યું હોય;
૨. આઢકને વેપારીની રીતઠાતથી અપિચાસ હોયજો હોય,
૩. આઢકની ક્ષમ્તાને સંતોષવા વેપારી નિષ્ફળ નિવેડ્યો હોય,
૪. આઢકને જાણ્યો તેવો ઉમ્મદા માત્ર વેપારી પુરો પાડી સકતો ન હોય;
૫. વેપારી બજાર કરનાં વધુ બાવ લેતો હોય,
૬. માલમાં કદક ઠગાઇ જેવું થયું હોય અથવા તો—
૭. બીજા કોઇ ઝાતની ગયર સમજીતી ઉત્પન્ન થઇ હોય.

—તો, દુખીની રીતેજ આઢક વેપારીને છોડી જાય છે.

ગુમાવાયલા આઢકોને પાછા મેળવવા જોઇએ. એક વા બીજી રીતે તેમને ફરી મળી, સચિપત્રો, હસ્તપત્રો ચા તમુના મોકલી, તેમને

ફરી પોતાના કરવાજ જોઇએ, જે વેપારી એવા ગુમાવાયલા આઢકોના કે જામનેય ફરી વાર પોતાના કરી સકતો હોય તેની વધ્ધન સાચેજ અનુકરણપાત્ર છે.

તમેજ પોતાના ગુમાવાયલા આઢકોને ફરી વાર મેળવો.

કદી મોકલશો નહિ—

નહિ મંગાવેલો માલ

ટપાલ દ્વારા માલ મંગાવનાં, પછી વેળા અત્યંત કડવો અનુભવ એ થાય છે કે, આઢકે અમુક માલ મંગાવેલો હોય અને વેપારી કને તે ન હોય તો તે, આઢકની મરજી જાણવા પ્રત્યા રિનાજ, કલને માત્ર મોકલી દે છે પરિણામે, આઢક વા પી. છોડાવી પારસ જોતી જોતા, રડી ઉઠે છે અને, ઓછામાં ઓછું, એ વેપારી પામેથી ફરી વાર કશું ન મંગાવવાની કસમ ખાત્ર લે છે

સાચેજ, વેપારીઓની આ ટેવ અન્યંત જુરી છે. નહિં મંગાવેલો માલ મોકલવામાં ન વેપારીની આંદ છે. ન તેની ઇજાઝત. ઉલ્ટું, એ રપષ્ટ કલ્પ છે, વેપારીની નબળાઈના. એકે ન્હાનો સરખો એકાંર પચ્ચ જવા ન દેવા, નહિં મંગાવેલો એવો માલ પચ્ચ મોકલી આપવાની આ ટેવ ખરેખર, તેના વેપારની કથ જોડે છે.

તમે કદીજે એમ ન કરતા; આઢકે મંગાવેલો હોય તેવોજ માલ મોકલ્યો. નહિં મંગાવેલો માલ તો કદી મોકલશોજ નહિં, પરંતુ કોઇ એવો માલ હોય અને તેની ઉપર આઢકનું લક્ષ દોરવું જુરરી લાગતું હોય તો, તેની વિગતો આઢકને અવરજ મોકલવે આઢકની ઇજાઝત હશે તો તે ફરી મંગાવશે.

વારંવાર અખ્યારોમાં મઝદુર-હડતાળોની વિગતો વાંચી હશે. એવી હડતાળોની
હેતુના ૧૮ વર્ષનો પુરો રેકૉર્ડ આ રહ્યો:—

વર્ષ	કુલ હડતાળો	હડતાળી-ઓની સંખ્યા	કેટલા દિન સુમાવાયા ?	હડતાળનાં કારણ પગાર અને જોનસ	રજાવા	ખીજા કારણો	સફળ	પરીણામ થોડેક અંશે સફળ	નાફળ
૧૯૨૧	૩૯૬	૬,૦૦,૩૫૧	૬૯,૮૪,૪૨૬	૨૪૨	૧૧	૧૪૩	૮૭	૯૨	૨૧૭
૧૯૨૨	૨૭૮	૪,૩૫,૪૩૪	૩૯,૭૨,૭૨૭	૧૫૯	૧૯	૧૦૦	૨૫	૩૪	૨૧૯
૧૯૨૩	૨૧૩	૩,૦૧,૦૪૪	૫૦,૫૧,૭૦૪	૧૦૯	૯	૯૫	૧૯	૩૪	૧૬૦
૧૯૨૪	૧૩૩	૩,૧૨,૪૬૨	૮૭,૩૦,૯૧૮	૬૦	૩૪	૩૯	૨૧	૨૩	૮૯
૧૯૨૫	૧૩૪	૨,૭૦,૪૨૩	૧,૨૫,૭૮,૧૨૯	૭૧	—	૬૩	૨૭	૧૭	૬૦
૧૯૨૬	૧૨૮	૧,૮૬,૮૧૧	૧૦,૬૭,૪૭૮	૬૪	૧૧	૫૩	૧૨	૧૨	૧૦૪
૧૯૨૭	૧૨૯	૧,૩૧,૬૫૫	૨૦,૧૯,૯૭૦	૬૧	૫	૬૩	૩૨	૧૫	૮૨
૧૯૨૮	૨૦૦	૫,૦૬,૮૫૧	૨,૧૬,૪૭,૪૦૪	૧૧૦	૬	૮૭	૪૧	૨૭	૧૩૫
૧૯૨૯	૧૪૧	૫,૩૧,૦૫૯	૧,૨૬,૬૫,૬૯૧	૫૬	૩	૮૨	૨૭	૩૧	૮૩
૧૯૩૦	૧૪૮	૧,૯૬,૩૦૬	૨૨,૬૧,૭૩૧	૭૩	૭	૬૮	૨૨	૩૬	૯૦
૧૯૩૧	૧૬૬	૨,૦૩,૦૦૮	૨૪,૦૮,૧૨૩	૭૧	૨૦	૭૫	૪૨	૨૩	૧૦૧
૧૯૩૨	૧૧૮	૧,૨૮,૦૯૯	૬૯,૨૨,૪૩૭	૭૧	૨	૪૫	૨૭	૧૪	૮૭
૧૯૩૩	૧૪૬	૧,૬૪,૯૩૮	૨૧,૬૦,૯૬૧	૯૭	૫	૪૮	૨૩	૨૦	૧૦૩
૧૯૩૪	૧૫૯	૨,૨૦,૮૦૮	૪૭,૭૫,૫૫૯	૧૦૮	૬	૪૫	૨૫	૩૨	૧૦૨
૧૯૩૫	૧૮૫	૧,૧૪,૨૧૭	૯,૭૩,૪૫૭	૯૩	૧૦	૪૨	૨૯	૩૫	૮૧
૧૯૩૬	૧૫૭	૧,૧૯,૦૨૯	૨૩,૫૮,૦૬૨	૯૭	૬	૫૪	૪૩	૩૧	૮૩
૧૯૩૭	૩૭૯	૬,૪૭,૮૦૧	૮૯,૮૨,૨૫૭	૨૩૮	૧૨	૧૨૬	૧૧૭	૫૧	૨૦૧
૧૯૩૮	૩૯૯	૪,૦૧,૦૭૫	૯૧,૬૮,૭૦૮	૨૬૨	૨૧	૧૬૬	૧૩૦	૫૧	૨૧૮

સ્વસ્તિક વ્યવસાયક

ત'ની: ડા. ગણપતિસિંહ વર્મા સાહિબ, દિલ્લી.
વેપાર તથા હુન્દ અને હોદ્દાએ વિશે માહિતી
આપતો આ ખાસ અંક ૧૦૮ પાનાનું દળ
ધરાવે છે. એમાં મિસ્ત્રી, માખણ, પેન્સિલ વ
વ. ની બનાવટની વિગતો ઉપરાંત ધંધાની પુછ,
આવક વ. ના અટકાવ પણ આપ્યા છે

મુખ્યમિત્રાસ' અને 'ખાદ'ના આખા લેખ,
સહજ ફેરફાર સહિત 'કુમર'માંથી ઉપાડી લેવાયા
છે, પરંતુ 'કુમર'ને હવાકો આપવાની શરૂઆત
દેખાડાય નથી

કંપાઉન્ડર્સ લેન્ડબુક

લેખક અને પ્રકાશક: ડા. હમરજી માનજી
જોડાણ સાહિબ, મોરબી (૬૬ રોયલ્ટી ૧૬: પાના
૫૧૦) કીમત દોઢ રૂપિયા
ગુજરાતીમાં એકોપેથીસાસના ગુજરાતી
પુસ્તકો પ્રકટ કરનાર તરીકે ડા. જોડાણનું નામ
હવે વધુ પરિચયનું મુદતના રહ્યું નથી તેમની
આ દૃષ્ટિ હમણાજ ચોથી આવૃત્તિ રૂપે પ્રકટ થઈ

સરવાળો કરતાં, ૧૯૨૦થી ૧૯૩૮ સુધી
એટલે કુલ ૧૮ વર્ષમાં—

૩,૫૭૨ દડાઓ પડી,
૫૫૨૧,૩૬૬ દડાઓના આ તેમાં સંદો-
વાયા અને—

૧૯૬,૬૮,૬૧૦ દિનની મજદૂરી યુમાવાઈ
અને એ ૩,૫૭૨ દડાઓ માની—

૧,૯૬૨ થમાર-મોનરાના અથાને અને,
૧૮૭ રજા અને મજદૂરીના કાકાકના અથ-
ાને અને અને

૧,૯૬૩ બીજા કારણોમર હતી
અંશમાં—

૭૪૬ દડાઓ પુરેપુરી સફળ થઈ,
૫૭૮ દડાઓ થોડા થયા અને મફત
થઈ અને

૨૨૪૫ દડાઓ કેવળ નિષ્ફળ નીવડી
આંકડા એટલા ૨૫૨ છે કે જે પૃથ્વીની
અડધે થોડા સગી નથી

છે, એ તેની યોગ્યતા અને ઉપયોગના દેખાડે છે.

એકોપેથીસાસના કંપાઉન્ડર્સ એ એ બધું
સુરતી છે, તે બધું એમાં વિગતવાર સમજાવ્યું છે.
દલાઓ મેળવવાની રીતથી લઈને દલાઓના નુકસાનો
લગી અને નર્સિંગથી લઈને વ્હાલકાંચ લગીની
કે.ઈ એની બાબત આ કોઈ એવો મુદ્દો નથી.
એ એમાં ચર્ચા ને દે. ૫. ખરેખર, આ ૫૦૦
પાનાનું દળદાર ચોપડી કંપાઉન્ડર્સ માટેનું નહિ,
ખુદ ડોક્ટરો માટેનું ઉપયોગી રિફ્રેશ બુકની
મરજી સારી.

ગ્રીષ્મ આવૃત્તિ કરતા આ લેખ પાના મુજબ
વધ્યા છે છતાં કિંમત તેટલી જ રખાઈ છે, એ
એક સાદરાજ છે. ૫૦૦ પાનાનું આજુ પુસ્તક
આ કિંમતે અને તેજ આવા વિષયનું-ગુજરાતીમાં
કદી પ્રકટ થયું હોય એમ આ લખનારની જાણ
નથી ડા. હમરજીને એ સાદસ બદલ નમનદાન.

કુખાસ (અર્ધ-સાપ્તાહિક)

તત્ત્વીય અથવા મુદ્દગદ સાહિત 'મરજીમ'
સંપૂર્ણ ગુણ

બર્માના પટનગરથી મુસ્લિમ-ગુજરાતી બોરે
ગીતે પ્રચલના આ પત્રના ફેરફાર આજે કદાચ
નખર સમજા છે બર્માના દુલ્લિમ-ગુજરાતીનો
વર્ષો થયા એક અસહકારક અખબાર માટે તબક્કા
હતા; વારંવાર એ ખોટા પૂરી પાડવાના બીડા
અડપાયા અને શાસ્ત્રો આજે આપાછતા, એ ખોટા
આજ લગી કરી થયું કાઢીની રીતે પુરી કરાઈ ન
હતી 'હાલાલ' તે પુરે, એવી કમી છે

નખખાર પોતાના બચપણમાં છે, એટલે તેના
એ મારે મુશ્કેલી હોય, એમાં નવાઈ એવું નય
પરંતુ રિન પગ રિન તે વધુ વિચલન અને મુશ્કેલી-
મુશ્કેલ થયું નય છે, એ મુદ્દાના આગાવાદની રીતે
છે હુ તેને વધુ ઉજ્જવળ કાઢી અને કાંબો
મિલેલી રીતે મુ.

કિશોર (હિન્દી માસિક)

સંપાદન: સમગ્રદિન નિયમ સાહિબ, બાંબીપુર.
આ હિન્દી માસિકના બીજા વર્ષનો પહેલો
અંક. નવવર્ષમાં તરીકે પ્રકટ થયો છે. મિલેલી
મટે મિલેલીથી અને એકદમ-૫૬ લેખો, કવિતાઓ,
વાર્તાઓ નાને વળેલો આ અંકની-નવે સાંધે
સાધે, આ માસિકની પલ-વિસિષ્ટતા છે.

તત્ત્વીય કમ્ય અભિલાષા માટે ધન્યવાદ

બાલક [દિવેદી સ્મૃતિ અંક]

સંપાદક : સમલોચન રાણુ સાંદિખ, લહેરીઆપરાય.

દિવેદી બાપાના નાજીતા સાંદિત્યકર અને 'સંસ્કૃતિ' પત્રના તંત્રી આચાર્ય મહાવીરપ્રસાદ દિવેદીની યાદગર રૂપે પ્રગટ કરાયેલો આ અંક બંધગેરતા લેણો, કવિતાઓ અને ચિત્રોથી ભરવ્ય છે. પ્રયાસ સ્તુત્ય છે. અભિનંદન.

બાલસખા [માસિક]

તંત્રી : હિંમતલાલ શુ સાંદિખ, અહમદાબાદ. ગુજરાતીમાં પ્રગટ થતું આ બાલસાપ્તિક બહુ અંધી પોતાની વપત્રા ત્રીજી વર્ષમાં પ્રવેશે છે એટલી ટૂંક મુદતમાં એણે પોતાનું એ એક બાલ સ્થાન ગુજરાતી બાલમાસિકોમાં મેળવી લીધું છે તે તેની હમ્ય સંપાદન-નીતિનો પુરાવો છે.

નવા વર્ષથી કેટલાય એવા નવા આકર્ષણો હમેરવા છે, જે બલકને 'મમ્મા વિના રહેશે નહિ'. હું એને વધુ પ્રતિમાન બાવિ છું.

B. E. A. Handbook 1939

પ્રાણકો : પિ બ્રિટિશ એન્જિનિયર્સ એસો-સિયેશન, લંડન.

વાર્ષિક પ્રથા અનુસાર હમણાજ પ્રગટ થયેલી બી ઈ એ. હેન્ડબુકની આ નવી આવૃત્તિ, હમેરા પેઠે એસોસિયેશનના સભ્યોના નામ કામ, તેમના સંપારની બારીક વિગતો અને તેમની બ્રાહ્મિરતોથી ભરવ્ય છે. વાપરનારની સરખતા ખાતિર એમાં જુદી જુદી મંદિતિઓની અનુક્રમશિકાઓ વધુ અપાઈ છે, જેથી એછી માહિતી સહેજે તકલીફ વિના અને થળ વારમાં મળી સકે છે.

આ આવૃત્તિનું કદ ૩૯૯ પાનાનું છે, જે આવડી આવૃત્તિ કરતાં કંઈક વધુ છે. એમાં બ્રિટિશ ચંન્-હોબનો પૂરો સત્વ સમાવી દેવાયો છે.

પુરવટ ચંન્-હોબમાં ખરેખર રસ લેતા હોય એવાઓને, વિના કીમતે મોકલાય છે. આ વર્ષે આ રીતે ૫૫૦૦ પ્રતો બહારવાની વ્યવસ્થા થઈ છે, જે દુન્યાભરમાં બ્રિટિશ ચંન્-હોબનો પરિચય કરાવી દેશે એમાં શકા નથી.

ખહોંચ

મુદ્રમદન લાયબેરી-ખાંટવાનો ૧૯૩૯નો દિશાળ અને વિષોઈ

ટાકકર. વેંદ. કમ્પાઉન્ડર્સ, કેમીસ્ટ, અને સર્વેપયોગી વેંદક પુસ્તક ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર છે.

ધી મેટ્રિકલ ગાઈડ એન્ડ રેડી રેફરન્સ પાકું બાક્ટરીંગ. ૪૨૫ પાનાં.

કીમત રૂ. ૧-૮-૦ પા. જુદું જેમાં ફય વેંદક વિપયો ગુજરાતી ભાષામાં આપવામાં આવેલ છે એટલે કે આમમાં સમર ભર્ગ સપાન છે. જેથી તે વેંદક વિધાના અવગાહીઓને એક સહાયક ડાકટરની મજા સારે તેમ છે.

નામદાર સરકારે હાલમાં આબોહાર માટે રૂબરૂ દિવેનસરોઓ રકૂબ મારતો હરતક ખોલવા વાંકી છે, તો ને વેંદકનું જાન પ્રાપ્ત કરવા માટે સુખતા મે સિવિલ સર્જન સાંદે તેથી ડિ. પિ. મે એન્જિનિયરિંગ મન્સપેક્ટર માંદેને ડિવેનસરોઓ, રેડ કોસ. વિરોજ અપ મિંકટ તથા રકૂબ લાયબેરી માટે એ પુસ્તક મંજૂર થયું છે. વિશેષ માટે આ પુસ્તકની સંપૂર્ણ અનુક્રમશિકા મંજાવવાથી મોકલીશું.

લજો:—ડા. ઉમર માનજી ચૌહાણ અથવા કમર ઝોફીય, સોદામરવાડા, સુરત.

સર્વેપયોગી સચિત્રવેંદક પુસ્તકની મુદ્રા-રેલી ચોથી આવૃત્તિ ગુજરાતી ભાષામાં કમ્પાઉન્ડર્સ હેન્ડબુક

૫૦૦ પાના-૧૦૦ ચિત્રો-કો ૧-૮-૦ પા. જુ. જેમાં કમ્પાઉન્ડિંગ અને ડિવેનિસિંગ કેમ કરવું, અંગ્રેજ દવાઓની માત્રા, પ્રીરિકપશન કેમ લખવું વાંચવું, પ્રીરિકપશનમાં વપરાતા રાહોનાં મુજની અર્થ, મેટીરીયલ મેટિક એન્ડ ચેડાચુદિકસ, એરી દવાઓનો કાપડો, મિદ્યર્થ, પાકિડર્સ, પિલ્સ વગેરેની પાચરો ઉપગંતની જનાવરો, મગીના સારવાર, અકસ્માતના મજાગે, રોમી પરિકા, શારીરિક શાસ્ત્ર, સસ્ત્રપયોગો, પાટા બાધવાની રીતો, ટ્રાન્જેક્શન આપવાની રીત, પુકળ પેસા કમાથી શકાય તેવી પેટ દવાઓનો સંગ્રહ, રોગના કારણ, ચિન્હ અને ઉપાયો વગેરે આપવામાં આવેલ છે. જેથી વેંદક ધંધા-દારીઓ ઉપગંત હરેકને વેંદ, ટાકટરની મજા સારે છે.

એન્ડ કમ્પની, ગોંડલ (કાઠિયાવાડ)

મીઠી પીશાબના દરદીએ

સાવધાન !

મીઠી પીશાબના દરદો ઉપર
અકસીર થઈ ચુકેલી એન. સી. ખરોડા-
વાલાની રજીસ્ટર દ્વારા “શાન્તનુ” ની
ખાટકી મંગાવી દરદને અટકાવો.

આંખો-ની-નેમત

ખાતરીવાસો એજો માલ, સાચા જસરાઇ
મોતીનો જનાવેલ મુરમો વાપરે મોક્ષ
ફાવડો કરે છે

કોમત તોભા ૧ના રા એ (પે લુકા)
મોહમદ હાજી આહમદ વહાણવાસા
કે વહેવારયા મોહમદ, જામનગર
(કાંચીઆવાડ)

માસિક અટકાવ

અંધ પડેલ માસિક ધર્મ રજેસીના
પીઠસ તકલીફ વગર પુરતજ ફરી સાદુ કરે
છે. રજુના જપા હોયે દુર થાય છે માસિક
લાવનારી ગ્રોમ વનરપતિની આ જનાવર
મર્ણવાળી સ્ત્રીએ લંબી નહીં રીસોના રૂ.
૩૫ (સી. ૭) સાચા વખતના અલગ કેસો
માટે રજોમ જનાવર કિ રૂ. ૫ (સી. ૧૦)
બી પી થી રૂ. ૧૫ વધુ લખો:-

ડુંગાનુપાન કામસી જામનગર (કે)
સરત એજન્ટ-સી. એન. અધર્સ. કલુપા

જોડનભાઈએ ત્યાં બાજબાગીયાવાળાએ

‘વિલાયતી ખાતરનો કટો હરિક’

હાડકાણું ખાતર-સર્વોત્તમ ફજદુપ,

સાચા સરવું, જમીનને કસદાર જનાની

પાકમાં પ્રજ્જા વધારે કગાર રહેતી

ખાતર છે. તે સીરાય દરેક કિમતી વાવે-

તરો માટેનાં અગતીર મીઠાં માટે લખો.

મેમુર્સ તલાલી એજન્ટ સંસ,

રમાણુ (વાપા નહીંઆદ)

કુદરે તમને બાજકો આપ્યાં હશેજ.
તેમને રાજ રાખવા અને સંસ્કારી બનાવવા
તમે તમારાથી ખતવું કરનાં હશે.

બાલવાંચન

તેમના હાથમાં મુકી જુઓ, અને
તેઓ કુટણ રાજ થાય છે તેની ખાત્રી
કરો. લખતા હશે તે તેના લખાણો
વાંચીને રાજ થશે. નહિ લખતાં હોય તે
તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

‘બાલવાંચન’ના અદક યુગુ જોડપે રોજનું
માત્ર એક પાઠવું ખર્ચ

ગરીબને પણ એ પરવડશે. પૈસાદારને તો
એ રમત વાત છે. તમે આદક ન હો તે
આજેજ રૂ. ૭૦ મનીઆઈરથી મોકલો

‘બાલવાંચન’ સમય અને શિક્ષણ
માલગાદિયકારે મો વલ્લભજી હવિના
તંત્રીપણ નીચે પ્રમીદ થાવ છે, અને કું
વખતમા તે ખુશ વખાણા મળું છે
શિરગમુ-બાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ

વેપારીઓના લાલની વાત

જો આપે આપના ધંધાના કાલુ માટે
સરકારમા ટ્રેડમાર્ક કે નામ લેવલસ વિશે
રજીસ્ટર્ડ પેટન્ટો હજુ સુધી નહિ કરાવ્યા
હોય તો આજેજ કરાવો. અમે મોટી શીમાં
યે: મોડા ઓલ ઇન્ડીઆ માટે સાર: રજીસ્ટર્ડ
એજન્ટ કમ્પેનિની જાહેરી કરાવી આપણે
છીએ. રજીસ્ટ્રી દરેક વસ્તુએ ની યદ્ય થકે છે.
વધુ વિગત માટે લખો.

અરિઓને ખુશખબર

તે આપ થીર મેં થોડા પરકરમે અને
જાજ મુકીમાં સારા પૈસા કમાવા માગતા હો
તો “પૈસા પ્રાપ્ત કરવાની સર્વોત્તમ કલા”
(આ રજો) આજેજ મંગાવો. તેમા લેખકે
થોડી મુકીમાં લખપત્રી કેમ ધયાય ? તેથી
ધણી યુક્ત રૂપોમા જગ કલ્યાણ માટે રસવિત્ર
છે. ડી. ૮-૮-૦ અથવા “વિશ્વ વિજ્ઞાન” મનિકા
અદક જની લાભ મેળવો. પા. લ. રૂ. ૧-૦-૦

કે. આદર્શ સમાજ કાર્યાલય,

સાદપુર અમદાવાદ

'કમર'ને લગતા વિષયોના પ્રશ્નોના જવાબો અત્રે ક્રમવાર સુરત પ્રગટ થાય છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ પ્રશ્નોનાજ જવાબ મળી સકશે.

ટપાલ દ્વારા ખાતગી જવાબ લેઈએ તો દરેક પ્રશ્ન લીઠ પાંચ આનાની (જમાં: આઠ આના અને પત્તેશ: નવ ચેની) લીકોટો ખીડવી. [વી. પી. ના ઓર્ડર સ્વીકારતા નથી.]

૨૨૬૬-એમ. એચ. લ : નમાછ-(૧)
ટપાલ મારફતે ગુજરાતીમાં આપુર્વેદિક શાસ્ત્રવું
શિક્ષણ આપનાર શાળા કોઈ હજ નહિ.
(૨) એ વિષયના સામપિકાની પુરી માહી માટે

માખી કાગળ

[અનુસંધાન પાના ૨૮૦થી આગળ]

અધાને મેળવી મિથણ બતાવો અને એમાં
કાગળ બોળી મુકવી થો. આ કાગળ મુકા
હોય છે. પણ તે ડેરી હોઈ, માખીઓ તેની
ઉપર બેસતાં તેમને ઝેર મટે છે.

આ કાગળ પર મ્હોટા અક્ષરે લાલ શાહીમાં
ડેરી સન્દ હાપવો ગુરૂરી છે, જો કે ધરમધુ
બાવદારમાં એવી ડેરી કાગળોનો ઉપયોગ નજ
દરેકો જોઈએ. કારણ બુધ્ધ્યુક યનાં, કંઠ્ય
પરિણામ આવવા સંભવ રહે છે.

૯-પોટાસિનમ જાદોકોમેટ ૧૦ ઓંસ,
ખાંડ ૩ ગ્રામ, ઓઈલ ઓંફ ૫એક ચિપર ૨
ગ્રામ, અક્ષકોલ ૨ ઓંસ, પાણી ૧૪ ઓંસ.

અધાને મેળવી, થોડાક દહાડા લગી રહેવા
હો. પછી ઉપર લખ્યા મુજબ કાગળ બતાવો.

આ કાગળ પણ ડેરી છે.

૧૦-કોપાસટ ઓંફ કલોરાઈડ ૪ ગ્રામ,
ખાંડ ૧ ઓંસ, પાણી ૧૬ ઓંસ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

આ કાગળ પણ ડેરી છે.

જુઓ કમરનો ૯૧મો અંક (૩) 'શારીર
અને વેદકશાસ્ત્ર' પુસ્તકમાં રોગની ઓળખ
અને ઈલાજ બધું વિગતપૂર્ણ હશવિધું છે.

૨૨૬૭-જ. મો : લારી-(૧) ટાઇપ
ફોંટીની ધંધો શરૂ કરતાં કેટલી પુંછ : જોઈએ
એ કેટલું સદગ મુશ્કેલ છે. જેવા ન્હાના
મ્હોટા પાવા પર કામ કરવું હોય તેમ ઓછી
વતી પૂંછ જોઈએ. (૨) એ ધંધામાં મુખ્ય
સાધન ટાઇપ કાર્ટ્રીંગ મશિન છે, જે
Williams Engineering Co. Ltd.
Nodis Works, Julien Road,
Faling, London W. 5. યા જોન
વિઝીનસનની કમ્પની, કોટ, સુંબઈ ૧ પાસેથી
આપે. ન્હાનામાં ન્હાના ધંત્રીની કીમત ૩.
૮૫૦ની લગભગ હશે. (૩) એ વિષયના પુસ્તકો
ગુજરાતી ટાઇપ ફોંટી, ગીરગામ, સુંબઈ ૪
પાસેથી મળી શકશે.

૨૨૬૮-સ. સા : બોનગીર-(૧) રફી
ડિક્ટોની મ્હોટી કીમત શા માટે અપાય
છે, તેનો ખુલાસો કમરના ૧૬, ૯૭ ૯૮,
અને ૯૯માં અંકમાં છે, તે જોશો. (૨)
ફોંટીની જાલ ખીંગ કરા ઉપયોગમાં આવતી
નથી. (૩) ફોંટીની ગોટલીઓ કંઈક ઉપયોગી
થઈ શકે છે, જો તેને સુકવી. તેના બેડા
બનાવાય તો.

૨૨૬૯-એમ. એ. કયુ : માણાવદર-

“કુમર” : અંક ૧૦૩મો

“કુમર”નો ૧૦૪મો અંક

[કેટલાક મુખ્ય લેખો]

હસ્તાક્ષરનો ધંધો—નવિન ધંધો—પ્રબળ કમાણી
—સરળ કામ.

ખનાવટી હીન—ખનાવટ વિશે.

લિથોગ્રાફી—કળા અને ઉદ્યોગ.

ઔદ્યોગિક સંસ્થાન—આર્થિક પુનર્રચના
માટે એક નવિન યોજના.

બમીં લાખ—રંગકામ—ઉમદા બમીં હુનર.

ફૂલસ—વાવેતર.

વેપારી આંકડા—વેપારી વ્યવહારમાં વપરાતા
જુદા જુદા પ્રકારના આંકડા—એકાદર ફોર્મ,
ધન્વેષક પ. ની સમજણ
અને બીજું ઘણું ઘણું

નિયમો

- “કુમર”નું વાર્ષિક લગાજમ દિનદ માટે
રૂપિયા ત્રણ અને બર્મા માટે રૂ-૪-૦
અને પરદેશ માટે સિવિંગ છ છે. હૂદક
નક્તની કીમત ચાર આના માત્ર પેની છે.
- લખાઈ મેગેઝિનની શી દિનદ માટે રૂપિયા
આઠીસ અને વિદેશ માટે પાઉન્ડ ચાર છે.
- નવું વર્ષ મનુષ્યારી માસથી શરૂ થાય
છે, છતાં મંદહા ગમે તે માસથી તોપી
સકાય છે.

ચેતવણી

“કુમર”ના આ અંકના બધા સાહિત્યના
માત્ર તે એવો સિવાય, જે તેમજ લેખકોના
નમો સાથે પ્રગટ થયા છે—કોપીરાઈટના દરો
તંત્રીને સ્વાધીન છે.

૨૨૭૬-એ. એમ. યુ : મુંબઈ—ચૈદગી
સદીમાં છપાયેલી એ વાર્તા, કમ્પિટ્ડ વાર્તાનું
રૂપાંતર હતું, તે કહી સકાય નહિ. એ વિષે
આપ ચૈદગી સદીના મહત્વ માહિતીના ભાષ-
ને મુંબઈમાં છે—તેમને પૂછી સકો છો.

૨૨૭૭-મિ. દ. મો. ગ : કલોલ—ચુંદીયું
કેકે બનાવવાની માહિતી માટે કુમરનો ૯૩મો
અંક જોશો.

૨૨૭૮-મુ. ભા. રા. : મુંબઈ—કુમર
મુંબઈની કમ કમ લાયબ્રેરીઓમાં જાય છે,
તેની પૂરી કિસ્મ આપી સકાય એમ નથી.
આપે પેન્ટુની જાણમાંથી કમ કમ લાયબ્રે-
રીમાં એ આવે છે, તેની ત્યાંજ પછપરછ કરી
તહી કરી લેવું જોઈએ.

૨૨૭૯-૨. જી. ત. અદમદાખાર—(૧)
હોઝિયરી કામને લગતી બધી માહિતી કુમરના
૪૦, ૬૫ અને ૬૬મા અંકમાં છપાઈ છે, તે
જોશો. (૨) મોળા શું થવાના ગણપતિજ થયો
માટે ઇન્ડો ગણપતિજ કમશિંવત મુજિવમ,
કલકત્તાને લખશો.

૨૨૮૦-મુ. ઉ. પ્રના—(૧) ફાર્મ જર્નલનું વિર-
નામુ આ છે :—The Farm Journal, Phi-
ladelphia (યુ. એસ. એ.) (૨) હોબ્બીઝનું
શિરનામું આ છે :—Hobbies Magazine,
Lighner Publishing Corporation,
૨૬૧૦ S. Michigan Avenue, Chi-
cago (યુ. એસ. એ.)

કુમરના ચિત્ર-પત્રો

કુમરમાં છપાઈ ગયેલા ચિત્ર-પત્રો
પણાજ સરના લાવે વેચી નાખવાના છે
યાંયાજિયા ભાડે આપવાના છે.

વિગેનો માટે લખેલું—

કુમર એન્ટ્રિસ, મુરત.

વેપારની ચાવી

ધંધાની મંદીથી અમરાતા બાદ બંદેનો મટે આ પુસ્તક અસિપાંદ મમાન છે. ધર મેં, બીજા ધંધાની રોકાણ કે નવારી હોવા છતાં, નામની પંદર પચ્ચીસ રૂપિયાની પુસ્તકમાં વેપાર કેમ કરવો અને પોતાની આપક કેમ વધારવી એની વિગતવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં અપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ જુનર ઉદ્યોગોની પણ સંપૂર્ણ વિગત એનાં સંજોગ અને સ્તરી આપામાં જણાવેલી હોઈ, પુસ્તક ધણુજ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા:-૧-આંખમાં નાંખવાનું પાણી ૨-કાનમાં થતા દર્દ મટાડનાર દવા. ૩ દાંડ ક્રિમ ૪ કોશન વૉશર ૫-આંસી મટાડનાર દવા ૬-શુલ્કકારક હોટબ્લી ૭-ચામડી માટેનો પાવડર ૮-ચામડીના રોગો દુર કરનાર મયમ ૯-જડાપાણું દુર કરનાર સાબુ ૧૦-જીવાળ લાપનાર પાવડર ૧૧-તાર મટાડનાર દવા ૧૨-ડંતમંજન ૧૩ દરેક માંતના દર્દ દુર કરનાર ચમકારીક દવા ૧૪-દાંતના દર્દ મટાડનાર દવા ૧૫-દાંતી બોડવા માટે લગાડવાનું ક્રિમ ૧૬-નાના આંગળોની દવા ૧૭-આંધળુ માટે મયમ ૧૮ પેન જામ ૧૯-બીજ મટાડનાર દવા ૨૦-મોઠામાંથી દુર્ગંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-જીવેન્ડરનું પાણી ૨૨-લેમોનેડ પાવડર ૨૩-લોઢી કુધ કરનાર દવા ૨૪-વાજ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાજ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાજ કાઢવાનો પાવડર ૨૭-વાજ કાઢ કરનાર દવા ૨૮-રોજુ પાવડર ૨૯-વાજમાં નાખવાનું તેલ ૩૦-લાઈમજીયુગ અને ગિલસાઈન ૩૧-બીજા માટેની દવા ૩૨-મીટી Powder ૩૩-સધીવા મટાડનાર દવા ૩૪ કાર્મીટિક સાબુ ૩૫-તાક તળી મોળીમાં ૩૬-મુગધીદાર પોમેડ ૩૭-મુગધીદાર સાબુ ૩૮-ઉપેક્ષીક પાવડર ૩૯ ને ૪૦-કાજું ને બ્રાઈન જીરે ક્રિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩,-કાજું, ટોની લાક ને બ્રાઈન જીરે પોલિશ ૪૪-સ્ટ્રોય પોલિશ ૪૫-એક વર્ષ કુચી બમટે નહિં એવી લાહી ૪૬-બધારામાં ચળકે એવી માટી ૪૭ કપડાને મોટરૂમ્ક બનાવનાર દવા ૪૮-કપડા પર લખવા માટેની સાટી ૪૯-કાપડ વાંતરિસ ૫૦-કોલસાનું અગળજુ એન્જુ અને એવી દવા ૫૧ કાગ કે બીનીના તુલેલા વાસણુ જોડનાર મિશ્રણ ૫૨-ચમકારીક પાવડર ૫૩-ચમકારીક પ્રવાહી ૫૪-ચારીનું ચિટક કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-છપા લખાણુ માટેની સાહી ૫૭-ખૂન સ્તેનો સાબુ (એક આનાથી પણ આછાનો એક ૨૧૫) ૫૮-બીજાં જાતનું કાજું જીરે પોલિશ ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-પ્રેસવાવાઓ માટે ચમકારીક પ્રવાહી ૬૧-ફરિયર પોલિશ ૬૨-ફાઈન્ડેન પેન માટેનું જીરે ગાહી ૬૩-મશિનમાં પુરવાનું તેલ ૬૪-માખીઓનો નારા કરનાર કાગળ ૬૫-રખર રટાળની માહી ૬૬-સાહી રી લેવેચ લખાણુ જીરવાનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, જીરુ ને લાક નાં લી ૭૦-ધામજી સાબુ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-લેક્ટેટાઈમ્કની લાક, લીલી, જીરુ અને વાગોસેટ સાહી ૭૫-કપડાની મુગધીદાર ટિક્કીઓ ૭૬-કાર્ટના લેબલ ૭૭-ખરેખર ચિત્રના પોરટ કાર્ટ ૭૮-ગુલાબની મુગધીદાર ટિક્કીઓ ૭૯-ચમકારિક રીસો ૮૦-ચંબેલીની મુગધીદાર ટિક્કીઓ ૮૧-જાદુઈ રમાલ ૮૨-કાંડપાનના બીચા ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-ફુલ્લીકેર્ડન કાળા, જીરુ, લાલ, લીલા અને વાગોસેટ કાર્બન પેપર ૮૮-તૌતર રખરના નિકકાઓ ૮૯-પતરાની રેકેટ ૯૦-ફેન્સી પત્રચપ્પદાર બોસ ૯૧, ૯૨-પુકાના મુગાસર અને પંચ ૯૩-કાળા કાર્બન પેપર (નવી ચાલના) ૯૪-રમના પરીકા ૯૫-રમર રટાળની બનાવટ ૯૬-રેલીના કાગળ ૯૭ રેરામી રમાલ ૫૭ છપી ૯૮-લાકડા ઉપર છપી ૯૯-ફેન્સી રાઈન બોર્ડ ૧૦૦-મુગ અપસરના તૌથાર કાર્ડો ૧૦૧-ચિત્રના પોરટ કાર્ટ ૧૦૨-ચિત્રચુકા મુગાસર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, જીરુ ને વાગોસેટ કાર્બન પેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ક્રેચ, જીરુ ને લાલ લાખ ૧૧૦-મુગાસર રમાલ પર છપી ૧૧૧-હોટોમાક અર્થાત હુપ્પીદેર

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ પેપર ઉમદા કવર : કીમત માત્ર અઢી રૂપિયા : પોસ્ટેજ બે આના જુદા, (પોસ્ટેજ મટે પોસ્ટેજ સહિત મિલિયમ સાકા ચાર)

લખો:-“કુમર” ઓફીસ, મોદાગરવાડા, મુરત.

૧૧ નવમું

માસ આદ્યો.

અંક ૧૦૪મો.

ક મ ર

લેવા ઝ મ :

વિન્દ : રૂપિયા ૪૫૦

ખર્ચા : રૂપિયા સયા ૪૫૦

વિદેશ : શિક્ષિંગ ૭

[ઓગસ્ટ ૧૯૩૯]

ચિત્રો		કાથો	૩૩૧	ફલ્ગુસ	૩૨૮
અમુ-નવ		શુભધી તથા આદ્યો		પુલોના આતર	૩૨૫
હરતાક્ષર		ઈલાજ	૩૩૧	ખર્ચો લાખ-રમકામ	૩૨૬
દેવી ફેર્ડ		શુભસુરતી વધારનાર અર્ક	૩૩૧	સલકારી સંરધાન	૩૨૧
		ગુલકંદ	૩૩૨	હરતાક્ષર	૩૧૩
તંત્રીસ્થાનેથી		મામુલીના ડાય ફર કરનાર		પારી કળા	
પ્રસંગ રંગ		મલમ	૩૩૨	કેવળ નદી, વેપારનો	
નિયમનની સુરત		ગુનાનું પાણી	૩૩૨	હેતુ નથી.	
૫૬૨ પચાસ ટકા		તેલ સાફ કરવું	૩૩૨	મુજરાનમાં પ્રચલિત	
નફોનો લોભ		દાંતમાં ભરવાની ધાતુ	૩૩૨	૨૦૦૦ અંગ્રેજી રાખો	
બોજા સિઝરો		નડી મધ	૩૩૨	આદિરાતનો કાન્ટ્રાક્ટ	
		નિકલ-ફોલિય	૩૩૨	દિસાખી આંકડા અને	
ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ		ફાક્ટરિયેનની જુ સાદી	૩૩૨	વેચાણની રતો	
પ્રયોગો		બોરસલીનું તેલ	૩૩૩	પરચુરુ	
આલ્કલયન નોટોનું આતર		માંક-સાટ	૩૩૩		
આંખના ઉપાયો		રજર મિથલ	૩૩૩		
કપુરનું તેલ		રસાયણિક આતર	૩૩૩		
કપુરનો અર્ક		લવિંગનો અર્ક	૩૩૩		
		શુભધીદાર ક મળ	૩૩૩		
		શુભધીદાર સોપારી	૩૩૩		

મુંબઈ ખાતે રૂપિયા પરચીસ લાખની પુંછથી ઇન્ડિયા સામકલ કોમિટેટ નામની કંપની સ્થપાઈ છે, જેની મેનેજીંગ એજન્સી ગ્રીરલા ક્વર્ક્સની છે.

હિન્દમાં મોટર ઉદ્યોગ સ્થાપવા માટે એક પેઢીએ મુંબઈના ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ મિ. પી. બી. અડવાનીની પ્રિદ્વમો સરકાર પાસેથી ઉછીની લઈ, તેમને અગ્રવા સાથે અમેરિકા મોકલ્યા છે.

કાચના કાપડ, દાંત ઉપનાંત દ્વે કાચના રેલ્વેના ડબ્બાકા જનકા લાગ્યા છે.

અમેરિકાના એક ખેડુને પોતાના ટોરો માટે એક રેડિયો-લાઉક રપીકર રાખ્યો છે, જે ચાંલુ કરતાં માથો સાંતપણે સાંભળવા લાગે છે અને તંથી દુધ દોહવામાં સરજતા થાય છે. કહે છે કે એથી દુધ પચુ વધુ મળે છે.

સોવિયેટ વિમાનીઓએ ઇરાક મુજબ વર્ષાદ વર્ષાંચી સકાય એવું વંત્ર જનાવ્યું છે.

ઝમીનમાં ખેતી કર્યા વિના ધાસ આરા પપદા કરવાની પદ્ધતિ શોધાઈ છે. રીત એ છે કે ઝોટી રકાબીઓ વા પતરાઓ પરથી જારી, રસાયણિક મિશ્રણપાણું પાણી છાંટે છે. આ રીતે દરરોજ ત્રણ મિનિટ લગી પાણીના છંટકાપ કરતાં દસ દહાડામાં પુરો પક તૈયાર થઈ જાય છે અને તે સામાન્ય ધાસ આરા કરતાં શ્રેષ્ઠ હોય છે.

જર્મનીમાં એક એવી પાતળ-ગાદી બનાવાઈ રહી છે, જે કલ કે ફરર માઈલની ઝડપે મુસાફરી કરશે.

ગાઈનાની ૧૮૫૬ની ટપાલની વપરાયલી ટિકિટની કીમત ૩ લાખ રૂપિયા અંકાય છે.

જાપાનના ડૉ. તાકેઓ શિમિગુએ એવી

સિનેમા ફિલ્મ બનાવી છે. જે દિવસની રવ. રાત્રીમાં, વિના અંધકારે બનાવી સકાય છે.

અમેરિકાના એક રાષ્ટ્રે અદિર ક્યું કે ખસ ચાણેકની ઓળખ એ છે કે તેને બરફની સામે મૃકતાં એક અવાજનીકળે છે, જ્યારે ખોરા માણેકમાથી અવાજ નીકળતી નથી.

રિવોલ્યુશનમાં કેમેરા બનાવવાની શોધ અમેરીકામાં થઈ છે. લાલ એ છે કે માર

સરવૈયું

જુલાઈ ૧૯૩૯ લગીના કિંવા સાદા આઠ વર્ષના-અર્થાત ૪૨૬૮૦ પાનાના-શબ્દનું "કમરડું" સરવૈયું આ રહ્યું:—

૧૯૬ ચિત્રો
૪૭૮ તંત્રી-નોંધો
૫૫૧ ખાસ હુનર લેખો
૨૦૯૨ પ્રયોગો
૪૦૦ ખાસ વેપારી લેખો
૬૭૬ પરચુરણ લેખો
અને

૫૪૧૮ પૂજપરછેના જવાબો
તમેય આદક થઈ, લાજ ઉઠાવવો શરૂ કરો

૫. ને રિવોલ્યુશની ગોળી ન થાગે તોય તેની જગી તો આવીજ જાય છે.

એવી ઘડિયાલની શોધ થઈ છે, જેમાં ઘડિયાલ ઉપરાંત થર્મોમિટર પણ હોય.

શ્વિટ્ઝર્લમાં દરરોજ એ કરોડ છાપાં વેચાઈ છે અને ઉદ્યોગની દૃષ્ટિએ જાપાનો ૫મો ૧૨ મો છે.

આનન્દ-શિરના વાળમાંથી જર્મનીમાં, ગાલીયા બનાવાય છે.

પંદર પચ્ચીસ ટકા નફાનો લોભ

આર્થિક સંક્રાંતિનું જેમ જેમ તીવ્ર-
તર થતી જાય છે તેમ તેમ હુચ્ચાઇ પણ
વેગ લેતી જાય છે. આજથી સાત આઠ વર્ષ
પર સખી વીમા કંપનીઓનો રાફડો ફાટી
ગીકળ્યો હતો, તે વાંચકો ભૂલી નહિ જાય
હોય. માસિક માત્ર એક રૂપિયો ભરી, મરણ
ભય કેટલાય હજાર રૂપિયા આપવાના વચન
પર વિશ્વાસ રાખી, હજારો નહિ લાખો
ગરીબોએ પોતાની ખરા પરસેવાની
કમાઇ તેમને નહાર કરી હતી. પણ
અતે રેતીનો એ કિસ્સો તુટ્યો અને એમાંની
એક એક કંપની બંધ થઇ ગઇ-મેલાક,
ગરીબોના લાખો રૂપિયા હજમ કરીનેજ !

હેતુના કેટલાક સમયથી એવીજ એક
બીજી હુચ્ચાઇ શરૂ થઇ છે. કેટલાક ચૂદરથી
દેખાતા આલખાઓ તરફથી જુદા જુદા ધંધા
માટે, જુદા જુદા નામો હેઠળ અને જુદી
જુદી જગ્યાએ રિમિટેડ કંપનીઓ ઉભી
કરાય છે અને શેરહોલ્ડરોને પંદર પદર અંત
પચ્ચીસ પચ્ચીસ ટકા નફા આપવાનો દાવો
કરાય છે. કહેવન છે કે મોશીઆ હોય ત્યાં
ધુતારા ભૂખે નહિ મરે. તેમનો દાવ એજે
નથી જતો; કામચાલ ચાય છે ચોટીક રકમ
કેળીને, દાવ પણ દસાગ્યા વિના, કરીય
ભિદનન પગલે ૧૧ થી ૨૫ ટકા નફા
મેળવવાનો લાભ કેળવ જતો કરે? ગરીબ
પ્રાણ પોતાની મદદ મોઢી ખચતમાંથી
એ શેર ખરીદે છે. એટલુજ નહિ ખચક
કટલાકો પણ લાભની આશાએ કર્જ લઇનેય
શેર લે છે એથી તે કમનસીબો ખમણી રીતે
ફાટી પડે છે. એક તરફ લાંબા કર્જનું
બ્યાજ ચડનું જાય છે અને બીજી તરફ આ
કંપનીના ડિરેક્ટરો ઝાદિર થતાજ નથી.

એટલુજ હોય તોય ખચક, પણ ટુંક અંતરના
પત્રી એક યા બીજા કારણે કંપની રાજીખુરીથી
ફટવામાં જાય છે—શેર હોલ્ડરોની ભેરેલી
પાઇ પાઇ બરબાદ થઇ જાય છે.

નિયમનની હુરરત

એ ખરું હશે કે આવી રીતે નાકામ
ગીવડની બધી કંપનીઓની સ્થાપનાનો મૂળ
હેતુ હુચ્ચાઇને નથી હોતો, છતાં એનો પણ
કેાઇ ઇન્કાર નહિ કરી શકે કે હેતુ બરો હોય
તો પણ પરિણામ તો કદાચજ આવે છે. કંપનીની
સ્થાપના વેપાર કરવા, નવો ઉદ્યોગ સ્થાપવા,
નફો મેળવવા ભડે કરાઇ હોય પરંતુ જો
તેની ચોજના અસ્થાયીપૂર્વક અને કાળજીથી
થઇ ન હોય તો તે નફોને પદમે ટુકસાનજ
આવે છે. એવી લાક્ષણિકતા, તેના મુખ્ય સંચા-
લકો, મુખ્ય ડિરેક્ટરો અને મેનેજર એજ-
ન્ટો હુચ્ચા ભાડે ન કહેવાય, ખિનજવાબદાર
તો કહેવાયજ. તેમની ફર્જ કંપનીની ચોજના
ઉભી કરવાથીજ પતની નથી; કંપનીના શેર
હોલ્ડરોના નાણાંના તેઓ અખીન રૂપ છે. તેમની
કર્મ તે પૈસાંના સદુપયોગ યાગ, તેમાંથી લાંબા
મળે તે જોવાની છે. જ્યારેય તેમને લાગે કે
કંપની ફાટી સકશે નહિ, પૈસા બરબાદ
જશે ત્યારે તેમને જોઇએ કે તેઓ વિના
સંકોચે ખરી હકીકત ઝાદિર કરી દે અને
પોતા પર આવડો આરોપ લાગે.

અને જોશક, એક બીજો વર્ગ તો ચૂદરજ
હુચ્ચાઇઓનો હેજ. તેઓ જાણી જોઇને પ્રાણને
હતારવાના હેતુએ આવી કંપનીઓ ઉભી
કરે છે, પોતાને લાભ ચાવ એવા પ્રોમોટર્સ
શેર યા ડિવિડેન્ડ શેર પોતે રાખે છે યા પ્રાથ-
મિક અર્થ તરીકે એક સારી જેટી રકમ

“કમર” : અંક ૧૦૪માં

પોતે પહેલાંથીજ લઈ લે છે. આ વળી પોતાનો ન આસતો, તુકસાન કરતો ઉલોંગ આ કમ્પનીને મોંઘી કીમતે આપી દઈ, પોતાના પૈસા ખર્ચ કરી લે છે. અથવા તો મેનેજિંગ એજન્ટના મહેનતાણા તરીકે મોંઘી રકમ પર નિયમિત ગ્રાપ મારતા રહે છે. હુંકમાં

કમ્પનીમાં વિશ્વાસ પામવા કરવા ભોળા જેવી વાતો આ વેપારીઓને કમ્પનીની ડિરેક્ટરશિપ પણ અપાય છે. એ ભોળાઓ કમ્પનીના નિયમ વ. પુરા સમજ્યા પિના શિકાર બને છે અને પછી પોતાની શાખે મરીબોનિય અવશે મરે દારે છે.

પૈસા પોસ્ટલ ઓર્ડર દ્વારા મોકલો.

કમરના આહુકોને વિનતી કરવાની કે તેઓ કમરના જુના અંક આ બીજા પુસ્તકો વ. ના પોતાના ઓર્ડરની કીમતના પૈસા ટપાલની ટિકિટોથી ન મોકલતાં, ઇન્ડિયન પોસ્ટલ ઓર્ડર દ્વારા મોકલે. એ ઇન્ડિયન પોસ્ટલ ઓર્ડર હવે રૂ. ૧૦, ૧, ૧૦, ૨, ૨૦, ૩, ૩૦, ૪, ૪૦, ૫, ૫૦, ૬, ૬૦, ૭, ૭૦, ૮, ૮૦, ૯, ૯૦ અને રૂ. ૧૦ ની કીમતના ગમે તે ટપાલ આદિસમાંથી મળી સકે છે. પોસ્ટલ ઓર્ડર લીઠ હુંડીયામણ ખર્ચ ફક્ત એક આને આપવો પડે છે, પરંતુ ટપાલની ટિકિટોને મુકાબલે પોસ્ટલ ઓર્ડરથી પૈસા મોકલવામાં સલામતી વધુ છે.

આ પોસ્ટલ ઓર્ડર પર ‘મેનેજર : કમર-સુરત’ લખવું જોઈએ.

જ્યાં બની સકે ત્યાં પોસ્ટલ ઓર્ડર

રોને બદલે મનીઓર્ડરથી પૈસા મોકલી સકાયે. એમાં પૈસાની પુરેપુરી સલામતી રહેશે. અલગત, મનીઓર્ડરની કુપન પર પૈસા મોકલનારે પોતાનું પુરું નામ ઠામ અને કઈ વસ્તુઓ જોઈએ, તેની વિગતો સ્પષ્ટ અક્ષરે લખવી જરૂરી છે.

છેલ્લા કેટલાક સમયથી સાદા પર બીડામાં મોકલાતી ટિકિટોની ટપાલ ખાતામાં ચોરી થવા લાગી છે. તેથી પૈસાની સલામતી માટે જિહ્વતર છે કે પોસ્ટલ ઓર્ડર આ મનીઓર્ડરથી મોકલવા. વળી પોસ્ટલ ઓર્ડર ઉપર લખ્યા મુજબ ૨૦ જુદી જુદી કીમતોમાં તૈયાર મળે છે છતાં, તેને એ નિવાની બીજી કીમતના બનાવવા હોય તો તેમ પણ થઈ શકે છે. એને લગતી સમજણ કોઈ પણ પોસ્ટ માસ્ટર આપશે.

—૦૫૧૨૫૫૬૬

દરેક હોલતમાં તેમને તો લાગજ લાગ હોય છે; પૈસા જાય છે તો ગરીબ શેત્રહોશોના, ભોળા પ્રજાના.

ભોળા શિકારો

અને આ શિકાર-ખજ આટલેથીજ પુરી નથી થતી. મરીમ પ્રજાને ભરમાવવા,

જરૂરત છે કે આવી કમ્પનીઓના ડિરેક્ટર થવા તેમજ શેર મેરા પહેલાં તેના પ્રેસપેક્ટસ વ. નો પુરનો અભ્યાસ કરી ચેતવ. સાથે એ પણ જરૂરી છે કે સરકાર પણ આવી કમ્પનીઓ પર અંકુશ મુકી, મરીબોને બરખાદ થતા બચાવે.

દસ્તાક્ષર-સંબંધનાના
શવકનો આરંભ સોળ-
માં સેકમાં થયો ગણાય
છે અને એની શરૂઆત
કરવાનું માન જર્મનીને
દેણે ગણ્ય છે. પહેલ
વહેમાં તો યુનિવર્સિટીના
અમુક પ્રોફેસરોનેજ એ
શવક થયો હતો. પણ
પાછળથી ખીનખો પણ
એના શિકાર થતા ગયા
અને આજે તો કુન્યા
આખીમાં આજવાને
અંશે એ શવક ફેલાઈ
ગયો છે, જે કે યુરપ અને
અમેરિકામાં એવું નેટલું
ચલણ છે તેટલું તો
ખીજે કશુંજ નથી. ત્યાં
તો એના સંપ્રાદેશની
સંખ્યા સેંકડો અને

હજારોની દરેક ક્યારનીય વટાવી ગઈ છે
અને આજે લાખોની^૨ થરા નબ છે,
એટલુંજ નહિં બસકે હવે તો એનો ખાસ
વેપાર પણ થમ રહ્યો છે.

ખીન દરિયો-કુએ દસ્તાક્ષર. માનવ-
ચરિત્રનું દર્પણ હોવાથી, વ્યવસ્થા એ શાસ્ત્ર
અને કળા વિકસના લાગી છે ત્યારથી દસ્તા-
ક્ષરનું એક ખાસ રચાન પણ મુકરર થઈ
ગયું છે. કુન્યાની મોટા મોટી વિશ્વતિથોના
દસ્તાક્ષરો એટલે તેમની એક જાતી વાદ્યારંગ
નહિં, તેમનું ચરિત્ર-દર્પણ પણ. તેની કીમત
નેટલી અંકાય તેટલી ઓછી.

૨

દસ્તાક્ષર (Autograph) એટલે સામા-

(૧) કુન્યામાં ખાલે લગભગ ૨૦ લાખ
દસ્તાક્ષર-સંપ્રાદેશ છે.

દસ્તાક્ષર

દસ્તાક્ષરનો સંપ્રદ એક શવક છે,
ટપાલની વપરાશથી ટિકિટો અને પ્રકાર
પ્રકારના ચિત્રો એકઠા કરવાનો શવક છે
તેમ. પરંતુ હવે એ શવક ધીમે ધીમે
એક દશા ધરાવતું રૂપ પણ લઈ રહ્યો
છે અને દિન-દિનમાં તેને માટે સારી જેવો
તક છે.

ન્યતઃ કહેતાં અમુક તમુક
શખસના પોતાના હાથના
લખાણનો નમૂનો પરંતુ
આ શવકને લાગે વળગે
છે ત્યાં લગી એ કેવળ
લખાણનો નમૂનોજ નથી
હોતો, તે શખસના
પોતાના હાથે લખેલું
પોતાનું નામ યા તેની
સહી પણ હોય છે. નામ
યા સહી વિનાના લખા-
ણની કશી કીમત નથી.
કદી કદાચ, અપવાદ
રૂપ લખાણોમાં એવા
લખાણની કશી કીમત
અંકાય છે તોય તે નામ
યા સહી કરતાં તો
ઓછીજ-અને તે પણ
દસ્તાક્ષર કાંઈ મહાન
વિશ્વતિના હોય તોજ.

સવાલ થશે કે આખિર

આ દસ્તાક્ષર સંબંધનાનો હેતુ શો છે ? તે એક
શવક માત્ર છે; કુન્યાના મહાન ફર્જિદોની અંગત
વાદ્યાર તેમના દસ્તાક્ષરો સિવા ખીજ કશી હોઈ
સકતી નથી. એ વાદ્યારોનો સંપ્રદ એટલેજ
દસ્તાક્ષરોનો સંપ્રદ. જે સંપ્રદમાં નેટલા વધુ
દસ્તાક્ષરો હોય તેટલી વધુ વાદ્યારો થઈ
ગણાય છે અને તેથીજ એવા સંપ્રદની કીમત
પણ વધુ અને વધુ અંકાય છે.

ઈતિહાસ-નોંધો કહે છે કે કુન્યાના
સાથી પહેલા નોંધાયેલા દસ્તાક્ષર-સંપ્રદો મિ-
લ્લેન કોટન અને હેન્સ સ્ટેનના તથા વિસિય
બેચુન અને લેમેની જિયાનના છે. જેમાંના
ધુણે બે બ્રિટિશ મુઝિયમમાં સાચવી રખાયા
છે અને પાછલા બે પેરીસની નેશનલ લાય-
બ્રેરીમાં. એ સંપ્રદો શવક લેખે બાંધે તેવાર
કરાયા હોય, આજે ઇતિહાસની દૃષ્ટિએ તેની

કોમત બેદિસાબ છે. ગણ કાલના ઇનિદાસ-
પીરાના એ ચરિત્ર-દર્શણ છે અને - તેથી
ઇતિહાસ-લેખન અને પુસ્તકામાં બેદદ લાભ-
કર્તા સાબિત થઈ રહ્યા છે, એટલું જ નહિ
બલકે માનવ-સંસ્કૃતિની આગે કુચ (યા
પીછે હઠ ?) નાં માપદંડકાંતી પણ ગરજ
સારે છે.

ટુંકમાં આ ચાર સંપ્રદાય પછી તો
સેંકડો સંપ્રદાય તૈયાર થયા, સાચી રખાયા
યા નાશ પામ્યા છે, પરંતુ ગણ સદીમાં
ઈંગ્લાંડમાં તૈયાર કરાયેલા હસ્તાક્ષર-સંપ્રદાયમાં
સાચી વધુ મસ્તુર સમદ મિ આલેક્સ
મોરીસનો છે, જેમાં પંદરમી સદીથી લઈને
આગળીસમી સદી લગીમાં થઈ ગયેલા નામ-
વરોના હસ્તાક્ષરોનો સંપ્રદાય કરવામાં આવ્યો
હોઈ, દરેક ઇનિદાસ-ટુંક એ જુગ મહત્વના
ધરાવે છે.

૩

હસ્તાક્ષરના વેપારના આરંભ થવાને
લાંબો સમય નથી થયો. જેમ હસ્તાક્ષર-
સંપ્રદાયનો શરૂક એવે એવો ગયો તેમ તેમ
એના વેપારની ઝુરૂરત ઊભી થતી ગઈ અને
કેમ ન થાય ? હસ્તાક્ષર-સંપ્રદાયને મોટો
ભાગે કંઈ એટલા દરજતમાં નથી પુરસતીઆ
નથી જ હોતા કે તે દુ-યા આખીની મુખારી
કરી, જગતના ખૂણે ખૂણે વસતી મદન
હસ્તીઓના હસ્તાક્ષરો મેળવે તેથી, એનો
વેપાર અનિવાર્ય થવા લાગ્યો દરેકામ દેશના
વેપારીઓ પોતાના દેશના નામવરોના હસ્તા-
ક્ષરો મેળવી, બીજા દેશના સમાદકને
વેચવા લાગ્યા. ધીમે ધીમે એ વેપાર નિશ્ચિત
ધંધાનું રૂપ લેતો ગયો અને આજે એના
સંપ્રદાય પેઢે વેપારીઓ પણ કંઈ આજા
નથી. તેમના પોતાના મંડળોય છે અને
ધંધાના આસ નિયમો પણ.

હસ્તાક્ષરના વેપારમાં કરવાનું એટલું જ

છે કે પોતાના દેશના-અને બીજી સરે તે
બીજા મુદ્દકાનાય-નામવરોના હસ્તાક્ષરો મેળ-
વવા. એ હસ્તાક્ષરો, મેળવવાનું કામ સદા
મુશ્કેલ ઝરૂર છે. કારણ જ્યારે કેટલાક સંપ્રદાયો
તો એવા હસ્તાક્ષરો પુરી પુરી મુશન અને
તત્તજ કરી આપે છે, તો કેટલાય એવા
હોય છે. જેઓ એક યા, બીજા રૂપમાં કોમત
લીધા વિના હસ્તાક્ષર આપનાજ નથી વા
તો વારંવાર વાપરવા કરીને પછોળ આપે છે.
ટુંકમાં, હસ્તાક્ષરો મેળવવાનું કામ વાકિતમત
કુનદ પર આધાર રાખે છે. હસ્તાક્ષર મેળવવા
ઇચ્છનાર દિગ્મનવાન, કુનદવાજ અને દસમુખ
હોય તો વધુમાં વધુ હસ્તાક્ષરો મેળવવામાં
આછી મિદનને મેળવી સરે.

આવા હસ્તાક્ષરો છૂટક છૂટક પણ વેચી
સકાય છે અને સંપ્રદાય રૂપે પણ. એના ખરી-
દનામ દિન્દમાં તો ગણ્યા ગાંધવાજ છે, પણ
યુરૂપ-અમેરિકામાં પુષ્કળ છે. હસ્તાક્ષરોની
કોમત કંઈ મુશ્કેલ નથી હોતી જેવા નામ-
બીજા શખ્સના હસ્તાક્ષર, તેથી કોમત. જે
હસ્તાક્ષર ધણી મુશ્કેલીએ મળતા હોય તેમજ
જે સખ્સ દુન્યામાં વધુ સન્માનીય લેખાનો
હોય, તેના હસ્તાક્ષરો મોંઘા હોય, એ
દેખીતું જ છે એથી વિરૂધ્ધ, જેમના હસ્તા-
ક્ષર સરળતાથી મળી સકતા હોય તેમની
કોમત સોંધી અંકાય છે આ મુખ્ય નિયમ
માત્ર છે, વાકિતમત હસ્તાક્ષરોની કોમત ફેરી
અને કેટલી હોય છે, તેના કંઈક અંદાજો
આ વાંદી આપી સકે:

સિન્ડિકેટ બાનુ એસિઝામેય	૩.	૨૬૦૦
પ્રિસિડન્ટ રજીસ્ટર	૩	૨૬૦
મુસોલીની	૩.	૧૦૪
દિલ્લર	૩.	૧૪
સિન્ડિકેટ	૩. ૨૬ થી ૩.	૧૩૦
બર્નાર્ડ રો	૩. ૨૬ થી ૩.	૧૩૦
મંધીજી	૩. ૫ થી ૩.	૨૦

આ તો આજના શ્રવતા નામવરોના હસ્તાક્ષરોની કીમત. જેઓ દુન્યાથી રૂપસત થઈ ગયા છે, એવા કેટલાય નામવરોના હસ્તાક્ષરો આજે જ્યારેય મળી આવે છે ત્યારે તેની કીમત એક અંકાય છે. હું કુમાંજ આદિર યપુ' હતું તેમ શેક્સપિયરની એક સહીની કીમત ૨૦,૦૦૦ પૌંડ અંકાય હતી, જ્યારે બટન ઝીનેટ જેવાના હસ્તાક્ષરની કીમત ૧૦,૦૦૦ પૌંડ ઉપજી હતી. વળી ડિઝરાયલીના હસ્તાક્ષરના ૫૦૦ પૌંડ, ડિકન્સના હસ્તાક્ષરના ૨૦૦ પૌંડ અને તેપોમિયન કે આરના હસ્તાક્ષરના ૧૦૦ થા ૨૦૦ પૌંડ સહેલાઈથી ઉપજે છે. સરત્રમાં સરત્રા ચાલી હસ્તાક્ષર, જે કોઈના હોય તો, તે ચાલ-ચાલ, જ્યોર્જ પાંચમા મહુર્મના છે. તેની કીમત ફક્ત રૂપિયા પાંચ છે!

૪

હસ્તાક્ષર ત્રણ રૂપે એકક કરાય છે:-

૧, કેવળ નામ થા સહી.

૨, પોતાનો પ્રિય એવો શ્રવન-સ્રવ થા સંદેશા સાથે, નામ અને સદી અથવા તો-

૩, કોઈ જુનો પત્ર, જેમાં સદી પણ હોય અને તારીખ વ પણ.

કહેવાની શરૂઆત નથી કે પહેલા એ રૂપપોતા હસ્તાક્ષરોના સામાન્યત્ર પ્રચલિત છે. એના સંગ્રહ માટે ખાસ પ્રકારના ઉગ્ર કાગળની સંગ્રહ-પોથીઓ (Autograph Books) આવે છે, અને સંગ્રહકા થા

વેચારીઓ જે તે રાખસની પાસેથી પોતાની એ પોથીમાં હસ્તાક્ષરો મેળવી લે છે. એમ, તેમની સંગ્રહ-પોથીઓ બરાતી જાય છે. પછી તેમને મંજિતવાર છે, ચાહે પોને પોતા પાસે રાખે થા વેચી કાઢે.

ગ્રીજ રૂપપના હસ્તાક્ષર ત્યારેજ કીમતી લેખાય છે, જ્યારે એવા પત્રો થા કોઈ ખાસ બનાવ સાથે સંબંધ ધરાવતા હોય થા તેના લેખક મરણ પામી ચુક્યા હોઈ. તેમના ત્રાજા હસ્તાક્ષરો મેળવવાનું સકય ન હોય. એવી કાલનમાં એની કીમત ખૂબ ઘાય છે- સામાન્ય હસ્તાક્ષરની ઘાય તેથી કેટલાય ગણી વધુ.

૫

મંડી પડે ત્યારે હસ્તાક્ષર મેળવવા પછી પાદ રાખશે હું, બાપા અને મંગળદાસના હસ્તાક્ષરોની કીમત નથી. તેજ રાખસોના હસ્તાક્ષરોની કીમત મળે છે, જેઓ રાષ્ટ્રીય થા આંતર રાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ ધરાવતા હોય. દાખલા રૂપે દિન્દની જાણીતી રાખસીયતો ગાંધીજી, જિન્નાદ, આગાખાન, રવિદ્રનાથ ટાગોર, ડો. આદિર દુસપન, પી. સી. રે. મુરતી ક્રિષ્નાપુસ્ત્રાદ, પંડિત નદક, આજુ બોઝ, વ. વ. ના હસ્તાક્ષરોના પરદેશોમાં સારી માંગ રહે છે. જે કોઈ દિન્દ યુવક એ બેગા કરી, અમેરિકાના સંગ્રહકોને વેચે તો સારી કમાણી કરી સકે.

(૨) એવા સંદેશા સાધના હસ્તાક્ષરો એક નમૂના આજના મુખપૃષ્ઠ પર આપ્યા છે એ છે, જાણીતા લેખક ડો. અબ્દુલ હકના હસ્તાક્ષર.

(૩) એવી સંગ્રહ-પોથી પોટરકાઈ જેટલા કદની હોય છે અને એના દરેક પાના પર એક રાખસના હસ્તાક્ષર લેવા નોંધાયે, પછી કાઢે તે હસ્તાક્ષર પાનાના એક ખુણામાં કેમ ન થાય. પાનાની કંજુસાઈ કરી, ખીબ હસ્તાક્ષર તેજ પાના પર લેવાતા નથી.

‘કમર’ના ચિત્ર-ખેલોડો

કમરમાં ઉપાધ ગયેલા ચિત્ર-ખેલોડો ઘણાજ સસ્તા આવે વેચી નાખવાના છે.

ચિત્રો માટે લખો:-

કમર ઓફિસ, મુરત.

તે ધર 'અર્મી ધર' કહેવડાવવાને પાત્ર નથી, જે અર્મી લાખ-રંગકામની એકાદ વસ્તુથીય કારે હોય ! અર્મીનો તો અર્મીનો, મયર-અર્મીનોના ધરેમાંય જ્યાં ત્યાં લાખ-રંગકામની અનેક વસ્તુઓ નહરે પડે છે. ક્યાંક તે કુવળા શોભા માટે હોય છે, તો ક્યાંક દૈનિક ઉપયોગ માટે; ક્યાંક તે અર્મીન યાદગાર લેણે હોય છે, તો ક્યાંક સ્વદેશી માલ લેણે. દરેક દાલતમાં, અર્મી લાખ-રંગકામ વિનાનું ધર 'અર્મી ધર' નથી લેખાતું.

અને અર્મી લાખ-રંગકામ એટલે શું ? દૈનિક ઉપયોગની રક્ષાખીઓ, પ્યાલા, ગ્લાસ, બરછીઓ, પાનડખાઓ, ટ્રે, કુલદાને, સિગારેટ ડખીઓ વ. વ થી લઈને દેખાવ માટેના કર્નિઅર અને દેખાવ-દેખે લગી ધણું ધણું. મુળે રંગે વસ્તુઓ કાળી હોય યા લાલ, આકૃતિયો અને તરહોને અંગે તે વિવિધ શોખીતા રંગો ધરાવે છે અને સામેજ એવી અને એટલી આકર્ષક હોય છે કે, હરકોઇ ખરીદવા લક્ષ્યાયા સિવા રહેતા નથી.

વળી આ લાખ-રંગકામની વસ્તુઓ એક ખીજમ ખુસીમ્યત છે. તે વજનમાં હલકી અને નહિં તુટે એવી હોય છે અને તેથી કેટલીક વેળા લાકડાની, ધાતુની યા સ્પીનીની એવી વસ્તુઓ કરતાં વધુ ટકાઉ અને વધુ સરતી સાબિત થાય છે.

અર્મી લાખ-રંગકામની હજુ વધુ ઉપયોગિતા જોવી હોય તો કો'ક સપારે અર્મીન પાગોડામાં જઈ ચડે. એક તરફ અર્મી બાળકીઓ, લાખ-રંગકામની ટ્રેમાં પોતાની અકીદત-ભેટ લઈને આવતી જાય છે અને બીજી તરફ સાત લાખ અર્મીન બીજુકા પોતાના ઉમ્દા લાખ-રંગકામના નાદિર નમુના રૂપ કમ-ડોલો હાથ, એ ભેટો સ્વીકારતા જાય છે !

અર્મી કારીગરીની આ વિશિષ્ટાનો સ્વીકાર ન કરે તે અપાત્રજ લેખાય.

લાખ-રંગકામનો ઇતિહાસ

અર્મી લાખ-રંગકામ પોતાની પાછળ કમ-લગ ૮૦૦ વર્ષ જુનો ઇતિહાસ ધરાવે છે. કહે છે કે ૧૦૫૭ ઇસ્વીમાં પાગનના રાજા અનર્તાએ જ્યારે તક્ષર્ણ પર ક્રૂદ મેળવી તો પાછા ફરતી વેળા તે પોતાની સાથે ત્યાંજ કેટકાક કારીગરો પણ લેતો આવ્યો હતો. એ કારીગરોએ પાગનમાં લાખ-રંગકામનો પામો નાખ્યો અને આજે અર્મીનું એ નાનું ગમ લાખ-રંગકામ માટે પ્રખ્યાત છે, એટલુંજ નહિં બલકે, યાન રેટના કેંગ્રુંગ અને લેન્ચીને અપવાદ ગણીએ તો અર્મીમાં પાગનજ એક એવી જગ્યા છે, જ્યાં લાખ-રંગકામ પદ્ધતિસર પ્રચલિત છે.

અર્મી લાખ-રંગકામ, અર્મી રાત્રીઓની પસંદગી પામેલી કળા સ્વી છે. અર્મીના ઇતિહાસમાં, જુદા જુદા રાજાઓએ એ કળાને પોતાના રાજવંશી ઉત્તરજન દ્વારા જોવી ખિયવી છે, તેવી કોઇ ખીજ કળાને વિકસાવી નથી. છેક ૧૬મી સદીમાં 'યુન' નામે અર્મી લાખ-રંગકામની એક નવી શાખા પુરી હતી તેવ તે વેળાના રાજા બયર્નોગની સરપ-રસીનેજ આભારી છે. એમ અર્મીની આ કળા, અર્મીની સાડી કળા છે.

એધેરો શુદ્ધિયોગ

અર્મી લાખ-રંગકામની બનાવટની પદ્ધતિ એક શુદ્ધિયોગ જોવી છે. એ પદ્ધતિયે એક વસ્તુ તેવાર મળ્યાં એક મહિનો પણ થાય છે અને ક્યારેક એ ત્રણ મહિન: પણ. જોરી વસ્તુ સારી બનાવવાની હોય તેવો વકત વધુ લે. એવું કારણ એટલુંજ છે કે આ ધરમયુ પદ્ધતિ અત્યંત પ્રાચીનિક સ્વરૂપમાં હોય, જુન

ધામી છે તે કારીગરોના અમુક વર્ગમાંજ સંકુચિત હોય, આગની દુન્યાની આગળ-પાછા નિતિથી કેવળ આશ્રિત રહી છે. એનું એક પરિણામ એ પણ આવ્યું છે કે આ વસ્તુઓ ક્યારેક ખુબ મોંઘી પણ પડે છે અને તેથી નેનો વેપાર જોઈએ તેટલો જડપણી વિકસી શકે નથી. તમને નથી લાગતું કે તણ ઈયના વ્યાસના એક પ્લાસ્ટીક પોચ રૂપિયા કીમત, કળાની નજરે જાણે નજીકથી હોય, આગની આર્થિક સહકારમયની ફાઈટને વધુ છે !

બર્માની સરકાર આ પરિસ્થિતિ જોઈ શકી છે અને તેણે ક્યારથીય પામન ખાતે ગવર્નમેન્ટ લેકર રક્ષણ માણ કરી છે. જ્યાં વિદ્યાર્થીઓને કળાની તબક્કીય પણ અપાય છે અને સંશોધનો પણ થાય છે. એ સંશોધનોના કીમતી પરિણામો ક્યારનાય ખાદિર થઈ ગયા છે અને તેથી આ દુનરને ઠીક ઠીક વેગ મળ્યો છે.

બનાવટની પદ્ધતિ અને સાધનો

લાખ-રંગકામની બનાવટ માટે ખાસ સાધનોમાં એક સંધાડો તથા તારક અને અપ્પુનિયો કાનરવાના લોખંડના કથમ વ. સિવા જીંદુ કથું હોતું નથી, જે કે સંધાડોનો ઉપયોગ પણ ઘણે ભાગે રંગ ચટાવવા માટે નહિ, પોલિશ કરવા માટેજ થાય છે. આમ આ બર્મા પદ્ધતિ, આપણે ત્યાં પ્રચલિત લાખ-રંગકામની પદ્ધતિથી કંઈક અંશે ભુલે છે. આપણે ત્યાં લાખ-રંગ કામ લોકડા પર થાય છે, બર્મામાં નેમ નથી થતું. આ છે મુગજીવ રહ.

બર્મા લાખ-રંગકામની વસ્તુઓના મુગ-ભૂત પાળો પહેલાં તે કાનર બાંધીની ચીપો પરજી બનાવાનો દનો, પણ દને સંશોધનો પાંડી સાગિત થયું છે કે—

૧. બાંધીની ખાદિક ચીપો,
૨. કામગી મારા (Papier Mache)

લાખો રૂપિયાના ભેદ થોડાક આનામાં !

કામગી-બનાવટ અને ઉદ્યોગ (હાય કામગીની બનાવટ સહિત) અંક ૫૫, ૮૬ અને ૮૭નો. કી. ૧૧ આના

કાચ ઉપર કલકામ અર્થાત આદીસાની બનાવટ-સંપૂર્ણ હકીકત. અંક ૨, ૪૪, ૯૦ અને ૯૪નો. કી. ૧૪ આના

કાચ ઉપર કોતરકામ-અંક ૫૩નો. કી. ૩ આના

કાચ ઉપર ચિત્રકામ-અંક ૫૧નો. કી. ૩ આના

કાચ-કાગળ અને એમેરી-કાગળ-(Sand Paper & Emery Paper) બનાવવા વિશે અંક ૮૮નો. કી. ૪ આના

કાચના ફુલકાસ અને પશુ પંખીઓ-બનાવટ વિશે. અંક ૮૧નો. કી. ૪ આના

કાચની કથા-પ્રકાર પ્રકારના કાચની બનાવટ અને વેપાર. અંક ૫૬નો. કી. ૩ આના

કાચની બંગાડીઓ-બનાવટની પુરી વિગતો. અંક ૮૨નો. કી. ૪ આના

કાલુ-એની ખેતી, પેટા-ઉત્પન્નો અને વેપાર વિશે. અંક ૮૨નો. કી. ૪ આના

કાચો-બનાવટ સંપૂર્ણ. અંક ૫૭નો. કી. ૪ આના

કાચ ઉપર છાપકામ અર્થાત કેલિકા પ્રિન્ટીંગ-ગુજરાતીમાં પહેલીજ વિસ્તૃત સચિત લેખમાળા. અંક ૫૩, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩ અને ૮૪નો. કી. ૨, ૧-૭-૦

કાચને ઉપર-રંગબેરંગી સારા, કોપીઈંગ અને કુશીકીટીંગ કાચને ઉપર બનાવવા. અંક ૭૨નો. કી. ૪ આના

કાંઠાળા તાર-બનાવટ વિશે. અંક ૮૧નો. કી. ૪ આના

[લુઓ પાના ૩૧૮]

૩. પુરું અને

૪. પાણી

પણ એ કામ માટે ઉપયોગી છે. કુકમાં, જેવી ચીજ બનાવવી હોય તેવા પદાર્થનો પાણી બનાવવા છે. મોટી ટ્રે વા ફ્રિજર વ. માટે પાણી ઉપયોગી ગણાય છે તે નક્કી ટ્રે, સિગરેટ કેસ, પાન ઝળ્યા વ. માટે પુરું. જોઈ પ્રમાણે વાળેલા આકારની ચીજો માટે કામગી માવો પણ ઉપયોગી છે અને લાંબુની ચીજો પણ. અને તેથી, એ બેમાંથી જે વાપરવામાં સરળતા લાગે તે વાપરી સકાય છે.

બનાવવાની સરસતા પાણી બનાવવાથી થાય છે. એ માટે જોઈએ તે પદાર્થ લઈ, જે આકારની વસ્તુ બનાવવી હોય, તેવો આકાર બનાવી લેવાય છે અને ત્યાર પછી તેની ઉપર ચિત્રો લગાડી, તેને ચાર વા પાંચ દલાડા લગી બોંધરામાં મુકી સૂકાવા દે છે. એ મુક્ત પુરી થતાં તેને બાહિર માંડી, આકારમાં રહેલી લાંબુકને બરાબર કરી, લીસાટ લાવવા સંધાડે ચડાવે છે. એ કામ પતલાં ચાપ બેંસના છાણ અને ડાંગરના છોસદાના છુકાને ચિત્રોમાં મેળવી, આકાર માંની તડ વા ફાટમાં પુરી, પછી ઉપરથી ફરી વાર ચિત્રો લગાડી, ચાર પાંચ દલાડા લગી બોંધરામાં રાખી મુકે છે.

એ મુક્ત પછી ફરી વાર એને બાહિર માંડી, આગળ પેટેજ સંધાડે ચડાવી, ફાટ પુરી, ફરી વાર ચિત્રો લગાડે છે. એ કિંવા આગળ પેટેજ થાય છે. ફક્ત એટલેજ કે પહેલી વેળાની કિંવા પાવાની અંદરની બાજુ માટે હતી, જ્યારે બીજી વારની કિંવા બાહિરની બાજુ માટે. હવે ફરી વાર એ વસ્તુને પાંચ

[પાના ૩૧૭થી આગળ]

કાંદા-રોપણી અને ઉપયોગ. અંક ૪૭મો.

કી. ૩ આના

કેશર અર્થાત ઝવ્ઝવટાન-વાવેતર વિષે. અંક ૮૫ મો.

કી. ૪ આના

કેસીન-બનાવટ વિષે. અંક ૭૪ મો.

કી. ૪ આના

કેળાં-કેળની રોપણી અને કેળના ઉપયોગો વિષે અંક ૪૫ અને ૮૯મો. કી. ૭ આના

કોફી-પુચ્છાદાર કાચી બનાવવી અંક ૩૯મો.

કી. ૩ આના

કોપરેલ તેલ-એની વાસ અને નીકળાણું દુર કરવાની રીતો. અંક ૭૯મો.

કી. ૪ આના

કોળી-વાવેતર વિષે અંક ૫૩મો. કી. ૩ આના

કોલ્ડ વોટર-લગ્નકી ભારી જાનતા ૨૧ ગુરખાઓ. અંક ૫૮મો. કી. ૩ આના

કોસ્ટીક સોડા-બનાવટ વિષે. અંક ૫૨મો.

કી. ૩ આના

ખસખસ-વાવવા સંબંધી અંક ૭૨મો.

કી. ૪ આના

ખાતર-ઝાત ઝાતના ખાતરો વિષે. અંક ૭૧, ૭૩, ૭૮ અને ૮૭મો

કી. ૩ ૧૦૦૦

ખાદીને નિખારવી અને રંગવી-પુરી કિંવાઓ. અંક ૮૭મો. કી. ૩ આના

ખાસ પ્રકારના સાણુઓ-જુના જુના ખાસ

પ્રકારના સાણુઓ બનાવવાની સચિત્ર માહિતી.

અંક ૮૭મો. કી. ૪ આના

ખાંડ કેમ બને છે? -રોટી ગોળ અને લાકડાના વહેરમાંથી ખાંડ બનાવવી (ખાસ સચિત્ર લેખ) અંક ૩૫, ૪૬ અને ૬૨મો.

કી. ૧૦ આના

ખેડુ સ્ટેમ્પ-સ્પર્શ સ્ટેમ્પનો એક તંદુર નવો અને સરળ પ્રકાર. અંક ૮૩મો.

કી. ૪ આના

[હજી જુઓ પાના ૩૧૬ પર]

(૧) ‘ચિત્રો’ બર્મામાં થતી એક પ્રકારની લાખ ચા રાજન છે, જે ત્યાં કુબ્જ થાય છે અને બર્મા લાખ-રંગકામમાં બધેબધે તેજ વસાય છે.

દહાડા માટે બોંપામાં મુકી દેવાય છે. એ સમય પીતતાં તેને બાહિર કાઢી, ફરી વાર સંધાડે ચઢાવી બીની મારી વા પાણી લગાડતાં જઈ, વસ્તુને સપાટ અને સીસી બનાવે છે. એ કામ પૂર્ણ થયા પછી, ડાંગરના છોલકાના ભુકા અને ચિત્તીનું મિશ્રણ બનાવી, તેની ઉપર લગાડીને પાણી બોંપરામાં મુકી દેવાય છે. ચાર પાંચ દહાડે મુકાય ત્યારે બાહિર કાઢી, ફરી વાર સંધાડે ચઢાવી, આકાર બરાબર કરી, પાકો ચિત્તીનો પડ અપાય છે અને પાણી બોંપરામાં મુકી દેવામાં આવે છે. પછે બાગે હવે એ વસ્તુ તૈયાર થઈ જાય છે, પણ એ હજી પૂરતી સીસાટ આવી ન હોય વા બીજી કોઈ ખામી હોય તો ફરી ફરી આ કિંચ ત્યાં લગી હોદરાવવામાં આવે છે કે તે ખામી જતી રહે અને વસ્તુ ખૂબ સીસી થઈ જાય. એમ થયા પછી, કારીગરો લોખંડની કસમ વ. વડે તેની ઉપર ટાર્ક વા અખૂનિયો કાતરી, રંગ ભરે છે અને ત્યાર પછી ફરી વાર તેને ખૂબ પાંચિસ કરી લે છે, કે જ્યારે તે તૈયાર થઈ લેખાય છે.

તરદ માટે ધણે બાગે લાઠ, લીધો, પીળો, કેસરી અને બીજા રંગો વપરાય છે, જે રંગો ગમતો પોતે રાસનિક મળી સત્તા પસંદગી માંગ્યા જતાવી ને છે. અગાળ, રંગેરી તરદ કરવાં હોય તો એટ્યુમિનિયમનો ભુકા તાજે છે અને મુન્દરી તરદ માટે સોનાના પર્ક વાળી સકાય એવી વસ્તુઓ.

ખાલી લાખ-રંગકામની એક નાદિર સાખા વાળી સકાય એવી (Flexible) વસ્તુઓ બનાવવાની કારીગરી છે. એ કામ માટે આંધ્રી સીંગા ઉપરાંત ઘોડાના વાળ વપરાય છે. બનાવટની પધ્ધતિ તો, બેચક, ઉપર મુજબ છે, પરંતુ પાયાની બનાવટમાં ઘોડાના વાળનો ઉપયોગ કરાય છે, તેની રીત એ છે કે, બાંજુની બારીક ચીપ પર ઘોડાના

[પાના ૩૧૮થી આગળ]

ગંધકનો તેજાબ-બનાવટ. અંક ૬૮મો.

કી. ૪ આના

ગાલીયા-એનો ઉલોગ. અંક ૪૨ મો.

કી. ૩ આના

આદ્ય વોલ્ટર-વજ પ્રમાણભૂત પ્રયોગો અંક ૬૫ મો.

કી. ૪ આના

ગિલસરીન-બનાવટ વિશે. અંક ૫૪મો.

કીમત ૩ આના

ગુલાબ-કલિદાસ અને રાપણી સંખંધી, અંક ૪૭, ૫૭, ૫૮ અને ૫૯મો કી. ૧૩ આના

ગુલાબજલ અને કેવડાજલ-ખરા અને નકલી

માલન: પ્રયોગો. અંક ૭૮મો. કી. ૪ આના

ઘટ્ટ હુધ-Condensed Milk ની બનાવટનો

ખાસ લેખ. અંક ૮૭મો. કી. ૪ આના

ઘાસ ચારો-ગિની ઘાસ અને રજકો રાપણ

કાપવાની માહિતી (દહાડા માટેના ખાસ લેખ

સહિત). અંક ૬૧, ૬૪ અને ૬૬મો.

કી. ૧૨ આના

ચમત્કારીક પ્રયોગો-રસાયણના દ્વયરત્રયર્થ

૪૨ જાદુજ પ્રયોગો. અંક ૩૬, ૪૭ અને

૭૦મો. કી. ૧૦ આના

ચળકતા રંગો-Luminous Paintsના ૧૨

નુસખાઓ. અંક ૭૭મો. કી. ૪ આના

ચાદ-એવી અને વેપાર વિશે સંપૂર્ણ દહીકતો.

અંક ૫૪, ૫૫, ૫૬ અને ૬૬મો.

કી. ૧૩ આના

ચાઇના કલે-કેમ બને છે? અંક ૬૪મો.

કી. ૪ આના

ચામક' કેળવણુ-કોમ ટૂનર્ગ વિશે. અંક ૭૪મો.

કી. ૪ આના

ચાંદી સોનાનો દોળ-નાદિર દુનરની પ્રમાણ

ભૂત દહીકતો. અંક ૬૩, ૬૪ અને ૧૦૧મો.

કી. ૧૨ આના

[૨૮ પાનાનું પૂર્ણ સિસ્ટ મહત મંગાવો]

તમારો ઓર્ડર આજેજ મોકલો.

લખેલ-કમર ઓફિસ, સોદાગરરાગ મુરત.

વાળીનું વણટકામ કરી, પછી તેની ઉપર સામાન્ય પદ્ધતિએ લાખ રંગકામ કરવામાં આવે છે એ કારીગરી નિકટ હોય. અમુક કારીગરોજ કરી સકે છે. પરિણામે, એવી વસ્તુઓનો ભાવ ખૂબ ખૂબ મોંઘો હોય છે. આ રીતે બનાવેલી વસ્તુ ઘણા પ્રમાણે વાળી સકાય છે, છતાં તેના ઉદ્દા પોલિશમાં સદાજે તરફ ધડતી નથી

ખાલસખા

[ખાળકોનું માસિક]

તંત્રી: હિંમતલાલ સુ. શાહ
‘ખાલસખા’ એકલી વાતો કે ગપગોળા રજુ નથી કરતું, પણ ખાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણતી દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એનો દરેક અંક ખાલસાક્ષિત્વના સિંધુદરના લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

જુનથી ત્રીજું વર્ષ. આ વરસના મહાકોને ૨-૩ ખાસ અંકો અને બેઠ પુસ્તકોનો સાલ મળે છે.

તાકદિ બાહુક થક્ય જાઓ.

વાર્ષિક લવાચમ:

દેશમાં રૂ. ૩, પરદેશ રૂ. ૪, (શિ. ૧)

લખો:- ‘ખાલસખા’ કાર્યાલય: અમદાવાદ.

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે?

ફાંસીગર: સચિત્ર નવલકથા રૂ. પાંચ
ઉત્તર દ્રુવથી ખાટુંમ: (સદર-પોથી. ૭૦ ચિત્રો) ૩. સાડા આર

નફાકારક હુનરો: (ભાગ પહેલો) વિવિધ પ્રકારના હુનરોનો સંગ્રહ. રૂ. બે

સુરત ડિરેક્ટરી: સુરતનો નેપારી-ભોમિયા રૂ. બે

મુંબઈનો વેપારી અનુભવ: મુંબઈનો સફળ વેપારી રહ્યાર રૂ. સાડા ત્રણ

મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર: ગુજરાતી ભાષામાં અંગ્રેજી વૈદ્યાની ચોપડી રૂ. રૂપા બે

કમ્પાઉન્ડર્સ હિન્દુસ્થાન: કમ્પાઉન્ડરોના ભોમિયા રૂ. ૧૫, ગુજરાતી પુસ્તક રૂ. દોઢ

ફોટોગ્રાફી શિક્ષક: સવાલ જવાબ કેપે લખાવેલી સચિત્ર ચોપડી. રૂ. એક

જીવન પ્રકાશ: ‘સારોદી’ સાર્વજનિક ઉત્તમોત્તમ વાર્તા-સંગ્રહ. રૂ. એક

રંગાટ કામ: કપડા રંગવાની કળા વિશે આના ખાતર

હલેક્ટ્રોપ્લેટિંગનો હુનર: દળદાર ગુજરાતી પુસ્તક. આના આડ

ફિલ્મ રટાર પંથ દર્શક: ફિલ્મ રટાર થયું હોય નો અવશ્ય વાંચો. આના આડ

સુલતાનુલ હિન્દ: અજમેરવાલા લખ્યાન વિસ્તીની જીવન-કથા. આના આડ

મુહુમ્મદઅલી: ‘મુનાદી’ની કલમે આલેખાવેલી જીવન કથા. રૂ. આના

(ખાખાનું ટપાલ ખર્ચ જુદું)

લખો:-કમર અફિસ, સોડાગરવાડા, સુરત.

સુબર્ષ પ્રાંતનાં કેળવણી ખાતાએ અને

વડોદરા રાજ્યે પુસ્તકાલયો માટે

મંજુર કર્યું છે.

ઘેર બેઠાં પૈસા કમાવા મંગાવો?

શ્રી કચ્છ વેપારી મંડળના પ્રમુખ, શ્રી

કુંજરશી ધરમશી સંપત્તના ‘આમુળ’ સાથે

નફાકારક હુનરો

ભાગ પહેલો

નિષ્ણાતો અને અનુભવીઓએ લખેલા વિવિધ હુનરોથી ભરપૂર પુસ્તક

ઉમદા એ ટીક કાગળ અને સુંદર છપાઈ છતાં

કિંમત માત્ર રૂ. રૂપિયા: ટપાલ ખર્ચ માત્ર મળવાનું કેમણું:—

શ્રી લક્ષ્મી પુસ્તકમાળા
પોસ્ટ સીનુગરા (અંબર-કચ્છ)

[દશાશ વ્યામનું નામ કોણે નથી સાંભળ્યું ? નીચરી યોજના દ્વારા બાજ જેનીય પદ્ધતિયે ચેત્તલ છે. તે કેવળ વચ્ચેનજ નહિં હેરા, અસ્થાસ અને મનનને પાત્ર છે. —તંત્રી]

૧

૧

સિદ્ધાંત અને હેતુ

‘સિદ્ધિત દિન્દી નવજયનોની કાલિય બેકારીનો સવાલ દિન જ દિન વેચ લઈ રદશે છે. તેમનું સિદ્ધિત આનસ, કમનસીમે, ખેતી વા ઉદ્યોગને છોડી નવકરીના ક્ષેત્રમાં યુગવાસ ગયું છે. આજની કહેવાતી આગળ-પાપ ફિરંગી કેમકણીના પ્રેક્ષક દેહક એવા અનેક છે કે જવાનીના ખૂન અને નેત્ર તથા બુદ્ધિના છતાં વ્યવહાર રીતે તેઓ સાચ ખેતી માં જાય છે અને પરિણામે વેપારી સાદસ ખેતી ૧૦૦ વા ૧૫૦ રૂપિયા મેળવવાની ઉમ્મદ તરફને તે ૪૦ વા ૫૦ રૂપિયાની કાર-કુતી માટે તરછોડી દે છે.

એક તરફ જવાનોની આ દાસત છે તો બીજી તરફ ગામડાઓની શિદ્ધિ પણ રોજ જ રોજ જગડતી જાય છે. રકવા સદયા પંધા પડી લાંગ્યા છે. ખેતીમાં કસ જેવું રદ્યું નથી અને તેથી પ્રતિદિન વધુ અને વધુ કંચાગિયત પોનાના પગદંડ જમનાની જાય છે. વળી દેરાની ધરતીના મોટા બાજ ગામડાનો વતની હોઈ, એ ગામડાનાજ જવાનો ઉચ્ચ શિશુને માટે શહેરમાં મોકલતાં, શહેરી વાતાવરણ અને આજની બેકારી કેમકણીના બધા છતાં ગણ્યા નહિ જેસ ધમ જાય છે. આ. એ. મયો પુત્ર, ગામડાના રહેવાસી પોતાના બાળને કેવળ જંગલીજ નથી મળ્યો, નિરરકારવા પણ મંડી જાય છે. પરિણામે, ગામડિયો બાપ પુત્રને ‘લણાવી, ઉંદી આફત માથે હોરે છે એ ચિદિત જવાનોને ગામડામાં મોકલું નથી. તે શહેરમાં રહે છે. ત્યાં નવકરી મળતી નથી તેથી પેટ

પુરવા માટે જોઈતા નાણા માટે બાપ પર નકર નાખે છે અને બાપ ગમે તેમ કરીનેય એ વ્હાલા બેટાની માંગણી પુરી કરતોજ જાય છે. એમ ગામડાની દવકત રોજ રોજ શહેરમાં બેસાતી જાય છે અને તેને પરિણામે ગામડાં વધુ અને વધુ લાંગતા જાય છે.

પણ જે દેશમાં સાત સાત લાખ ગામડાં હોય તેને આ તારાની નવજત ક્યાં લઈ જશે ? કંચાળના અને તારાજને પંથેજને ? તેથી, એ તરફ બેદરકાર રહેવું પાલવે એમ નથી. ગામ-ડાના ચિદિત જવાનોને ગામડાંમાં રહેવા લલચાવવા ઉપરાંત ગામડાંને પડી લાંગતા અટકાવવા વિના છુટકો નથી.

આ યોજના એજ સિદ્ધાંતે યોજાઈ છે. તે સિદ્ધિત નવજવાનોનું મનપસંદ એવું ગામ-ગાવાવરણ ઉભું કરી, તેમને પોતા પ્રત્યે આકર્ષણે પણ અને સાથે સાથે તેમની શક્તિઓનો સદુપયોગ કરી, તેમનું પેટ પુરતું કમાતી આપવા ઉપરાંત દેશની દવકત પણ વધારશે.

૨

યોજના

યોજના એ છે કે દેશભરમાં એવી નવીન યજના સહકારી સંસ્થાનો સ્થાપવા, જે ખેતી ઉપરાંત ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રો ધરાવતા હોય. એટલુંજ નહિં પણ એક દલકળી આ સંસ્થાનો સ્થાપી દોષ-પોતાની કુદરતો માટે બાદિરના મુદતાજ ન હોય. વળી ખતી સકે ને: નિઘાસ વેપાર દાપ કરી, બાદિરના ચિસ્તારમાંથી મળી સકતો લાભ પણ મેળવે.

આવા સંસ્થાનની રૂપરેખા કંઈક આ પ્રમાણે થશે:—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫	૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦
૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫	૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫	૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫	૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫	૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦
૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫	૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦
૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫	૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦
૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫	૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦
૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫	૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦
૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫	૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

સંસ્થાનનો નકશો

દરેક સંસ્થાનનો વિસ્તાર લગભગ ૧૦૧ ચોરસ માઇલ રહેશે. એના ચાર વિભાગ થશે, જે દરેક વિભાગમાં ૨૪ ગામડાં અને તેમની મધ્યમાં એક ન્દાનું સહેર. દરેક સંસ્થાનમાં, ચારે વિભાગની મધ્યમાં એક મહોટું સહેર અને, જે એ સંસ્થાનની ચારી રૂપ લેખાશે. (જુઓ ઉપરો નકશો)

દરેક વિભાગનો વિસ્તાર ૨૫ ચોરસ માઇલ રહેશે અને એમાંના દરેક ગામનો વિસ્તાર એક ચોરસ માઇલ. દરેક ગામમાં આઠ ખેતર રહેશે, જેનો દરેકનો વિસ્તાર ૭૫ એકર થશે.

ચારે ન્દાના સહેરો ખેતી-સહેરો લેખાશે - એટલે કે, ત્યાં ખેતીના ઉત્પન્ન વ. ના નયા મુદત્તોગના કેન્દ્રો રહેશે, જ્યારે વચ્ચું સહેર ઔદ્યોગિક સહેર અને, જેમાં ખેતીની પવ-દામનના મધ્યરય કેન્દ્રો ઉપગત દરેક પ્રકારના ન્દાના મહોટા ઉદ્યોગના કારખાના સ્થાપવામાં આવશે

૩

ગામડાંની રચના

પુરા સંસ્થાનની સ્થાપના એકી વેળા કરવી શક્ય નથી, તેથી સરખાત ન્દાના પાયા પર કરવામાં આવે-એટલે કે, સરખા-

તમાં એક યા એ ન્દાના ગામો (જેનો વિસ્તાર અલગ અલગ ચોરસ માઇલ હોય) સ્થાપાય. એવા દરેક ગામમાં, દરેક ૭૫ એકરના એવા આઠ ખેતર બનાવાશે અને એ દરેક ખેતર એકે એકમુએટ જવાનને ભાડે અપાશે, જે પોતાના સાથે પાંચ સાન મદદગારો રાખી, ખેતી કરી શકશે. અલગગતને એ ખેતરના ન્દાના ન્દાના લાભ કરી શકશે નહિ તેમજ કામને ખેડવા આગી શકશે નહિ. તેણે પોતાનીજ ફેરવેશ હુણ એ ખેતર એકમુ અને ખેતી કરવી જોઈશે.

આ રીતે આઠ ખેતરો પાછળ ૬૦૦ એકર અમીન જતાં, ખાટી રહેણી ૪૦ એકર અમીન માંથી ૨૫ એકર નેટલી અમીન રહેવાના મકાનો માટે જુદી રખાશે અને ૧૫ એકર અમીન રક્ત બનાવવા માટે વપરાશે.

દરેક ગામમાં આઠ ખેતરમાં ખેતીના પ્રકારની એવી રીતે સદકારી વહેંચણી કરવામાં આવશે કે જેથી ગામને માટે જોઈતું બનાવ, શાક લાગુ, કપાસ વ. વ. તપાવી જ મળી રહે.

દરેક ગામ માટે ખેતીના આધુનિક સાધનો વસાવવામાં આવશે અને આઠે ખેતરવાલાઓ તેનો સદકારી ધોરણે લાભ લેશે.

દરેક ગામમાં એક કક્ષણ, એક પ્રાથમિક શાળા ન્દાની લાયબ્રેરી અને એક ન્દાનું દયાખાનું બનાવવામાં આવશે. રહેવાના મકાનો ઉપરાંત એક ન્દાનો બગીચો પણ દરેક ગામમાં હોવો જોઈશે. નાંખાક, અરીણ, ગાંજ કે માટ તાકીની કુકાનો કોષ પણ સંજોગમાં આખર સંસ્થાનમાં ક્યાંય ખોલી સજાશે નહિ

દરેક ગામડાની વરતી સરેરાસ ૩૨૦ તી રહેશે.

૪

ન્દાના સહેરો

ન્દાના સહેરો, ૨૮ ગામોની વચ્ચેવચ્ચે હોઈ, ગામ-કેન્દ્ર લેખાશે જેમાં ખેતીની

ઉત્પન્ન. વેચાણ-ખરીદ માટે સહકારી ગંઠવીની એક ક્ષાય ઉપરાંત યોગ્ય એવા મુદ્દિઓ, જોના ન્દાના ન્દાના કેન્દ્રથી પણ હશે એ સિવા માધ્યમિક શાળા, ખેતી શાળા, ટપાલ આફિસ કલ્પ, હોરિપટલ, લાયબ્રેરી, બેન્ક-શાળા, ઉગ્રા ડેરી ફાર્મ વ. વ. હશે. હુકમાં, એક શહેરની બધી મુશ્કેલીઓ અને મુશ્કેલીઓ તોમાં હશે-અલબત્ત, ન્દાના પ્રમાણમાં.

આ ન્દાના શહેરો અને ૨૪ ગામડા વચ્ચે ઉગ્રા સહકારી બનાવવામાં આવશે અને મોટર બસની નિયમિત સર્વિસની ગેરવહુ કરવામાં આવશે.

આ શહેરની વસ્તી લગભગ ૩૦૦૦ શખ્સોની થશે.

૫

મોહાલું શહેર

મોહાલું શહેર આટલો સંસ્થાનતું કેન્દ્ર, એ, સંસ્થાનના ચાર વિભાગો-એટલે, ૬૬ ગામ અને ૪ ન્દાના શહેરો-ની વચ્ચે સ્થપાશે, જેથી સંસ્થાનનો દરેક ભાગ એનો સરખો લાભ લઈ સકે.

આ શહેરના વિસ્તારને બે વિભાગમાં વહેંચી નાખવામાં આવશે : (૧) રહેવાના વિસ્તાર, (૨) કારખાનાનો વિસ્તાર. મુદ્દલ વિસ્તારમાં રહેવાના મકાન, ટેકનિકલ કોલેજ, સંશોધન-ખાતું, મુશ્કેલી, લાયબ્રેરી, શાળાઓ, હોરિપટલ, કલ્પ, બેન્ક, વીમા કંપની, રેલ્વે સ્ટેશન વ. વ. રહેશે.

કારખાનાના વિસ્તારમાં વિશ્વજીક બળ પુરું પાડનાર કારખાનાથી લઈને બધા ન્દાના મોટા-એટલે કારખાના સ્થાપવામાં આવશે. એમાં લોટ દળવાની ધંડી, ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું, તેલ પીલવાની ધંડી, ખરફ બનાવવાનું કારખાનું, કપડા વણવાની શોળા, હોરિપટલીકામ અને શેત્રુંજી મુશ્કેલી તથા સાથ

બનાવવાના કારખાના, છાપખાના અને બીજા કાનબંધ પ્રકારના માલ બનાવવાના કારખાના હશે, જે બધા એકલ વિશ્વજીક બળ ચલાવવામાં આવશે.

આ શહેરની વસ્તી ૧૦,૦૦૦ શખ્સોની હશે.

૬

વસ્તી

આ સંસ્થાનની યોજના અને રચના વિશિષ્ટ જવાબોને કામ પાડવાનો મુખ્ય હેતુ ધરાવે છે, તેને લક્ષમાં લઈ, પ્રથમ લાભ એવા જવાબોને આપવામાં આવશે.

સામે સરવાળે લેતાં, ખેતર દીઠ એક માલિક, બે મદદનીશો તથા ૫ મજદુરો હોય તો ખેતર દીઠ ૮ શખ્સો થશે. હવે જો દરેક શખ્સના કુટુંબમાં સરેરાસ ચાર બા પાંચ શખ્સો હોય એમ ગણીએ તો ખેતર દીઠ ૩૨ થી ૪૦ શખ્સો થશે. વળી દરેક ગામમાં ૮ ખેતરો હશે, એની ગણની કરતાં કુલ વસ્તી ૩૨૦ શખ્સોની થશે. એમ, પુરા સંસ્થાનની વસ્તી આ પ્રમાણે થશે:-

ગામ ૬૬ X ૩૨૦ શખ્સો =	૩૦,૧૨૦
ન્દાના શહેર ૪ X ૩,૦૦૦ „ =	૧૨,૦૦૦
મોહાલું શહેર ૧ X ૧૦,૦૦૦ „ =	૧૦,૦૦૦

સંસ્થાનથી કુલ વસ્તી ૫૨,૧૨૦	
મિલકતને મોરબી મણતી કરીએ તો—	
ઉચ્ચ તબક્કાના પામેકા	૧૨૦
એન્ડ્રુએટો	૧૦૦૦
એન્ડ્રુએટો	૪૦૦૦
બીજા થોડું લાગેલાઓ	૧૫,૦૦૦
હુબીઓ	૩૨,૦૦૦
	૫૨ ૧૨૦

અમ મોરસ માધલ દીઠ વસ્તી ૪૧૭ શખ્સોની થાય છે, જે મુબલ જેવા શહેરની મોરસ માધલ દીઠ ૬૫૦ શખ્સોની વસ્તીની

'કમર': અંક ૧૦૪ મો

દિગે ૩૩૬% ઓછી છે. છતાં સંજોગે પ્રમાણે
૧ હજી ઓછી કરી સકાયો.

૭

પુંજી અને આવક

દરેક સામાન્ય કામ શરૂ કરવા માટે પુંજી
જોઈએ, તો પછી આવું 'મોટું' કામ ઉપાડ્યા
પાટે તે કમ ન જોઈએ? પણ આ માટે
મેકલી પુંજી નહિ માનવ-અળનોય અપ
કે, એકલી દલગત એવું સંસ્થાન સર્જી બને
કે, નબાની નહિજ સકે.

સદંકારી દષ્ટિએ પુંજી મેળવવાની યોજના
જો છે કે સંસ્થાનમાં વસવા આદતા અને
પેતર લેવા માંગતા તથા તેમાં મદદનીશ તથા
અદુરે પ્રમાણે કામ કરવા મુશ્કેલી દરેક પાસેથી
મધુક પ્રમાણમાં પૈસા લેવાય, એટલુંજ નહિ
કે આગળ જતા સંસ્થાનના વિકાસમાં પૈસાનો
વાસ આડે ન આવે તે માટે દરેક કમાતો
ખસ પોતાની કમાણીનો અમુક ટકા ભાગ
સંસ્થાનને બાકો જાય. એ રકમ દ્વારા
સંસ્થાન વિકસતું જાય અને તે દ્વારા દરેક
ખસ અને તેના કુટુંબને જની સકે તેટલા
ધુ લાભે પહોંચાડે.

પુંજીનો અંદાજ

૧૨૦ ઉચ્ચ તઅલીમ પામેલા	
દીઠ ૨૫૦૦ રૂપિયા લેખે	૩,૦૦,૦૦૦
૧૦૦૦ ગ્રેજુએટો દીઠ રૂપિયા	
૧૦૦૦ લેખે	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪૦૦૦ મેટ્રીક્યુલેટો દીઠ ૨૫૦	
રૂપિયા લેખે	૧૦,૦૦,૦૦૦
૫,૦૦૦ બીજા થોડુંક બજેલાઓ	
દીઠ ૧૦૦ રૂપિયા લેખે	૧૫,૦૦,૦૦૦

મુજી પુંજી રૂપિયા ૩૮,૦૦,૦૦૦

આમ મુજી પુંજી રૂ ૩૮,૦૦,૦૦૦ થાય.
એ સિવા, સંસ્થાનના વસનાગઓ જે કમાતા

અથ, તેમાંથી અમુક ભાગ સંસ્થાનને આપતા
અથ તો ચાલુ આવક થતી રહે અને સંસ્થાનના
વિકાસમાં નડતર નડે નહિ. દાખલા રૂપે—

૧૨૦ ઉચ્ચ તઅલીમ પામેલા

માસિક રૂ. ૨૫૦

કમાવે તો રૂ. ૩૦,૦૦૦

૧૦૦૦ ગ્રેજુએટો માસિક રૂ.

૧૦૦ કમાવે તો રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦

૪૦૦૦ મેટ્રીક્યુલેટો માસિક રૂ.

૫૦ કમાવે તો રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦

૧૫૦૦ થોડુંક બજેલાઓમાંથી—

૪૦૦૦ જલ્દી માસિક રૂ. ૨૫

કમાવે તો રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦

૫૦૦૦ જલ્દી માસિક રૂ. ૨૦

કમાવે તો રૂ. ૧૦૦,૦૦૦

૬૦૦૦ જલ્દી માસિક રૂ. ૧૭

કમાવે તો રૂ. ૧,૦૨,૦૦૦

કુલ માસિક આવક રૂ. ૬,૩૨,૦૦૦

આમ માસિક આવક રૂ. ૬,૩૨,૦૦૦ લેખે

વાર્ષિક આવક રૂ. ૭૫,૮૪,૦૦૦ થાય. દરે

એ આવકમાંથી—

સેક્ટરે રૂ. ૬૮૬ સંસ્થાનને અપાય તો રૂ. ૧,૮૬,૬૦૦

" ૫ " " " રૂ. ૩૭૬,૨૦૦

" ૭૨ " " " રૂ. ૫,૬૮,૮૦૦

" ૧૦ " " " રૂ. ૭,૫૮,૪૦૦

" ૧૨૨ " " " રૂ. ૯,૪૮,૦૦૦

સંસ્થાનને મળી રહે અને 'વા ન્દાના મોટા

પાયા પર કામ કરવું' હોય તેમ કરી સકાય.

રૂ. ૬,૩૨,૦૦૦ની માસિક આવકને સં-

સ્થાનની ૫૨,૧૨૦ની વસ્તીના માથા દીઠ

ફાલપીએ તો માથા દીઠ માસિક આવક રૂ.

૧૨ થયે, જે આપણા દિવસની ગરીબાઈને

લક્ષમાં રાખતાં મુન સિખ છે, જે કે આગળ

જતાં તે રૂ. ૧૫૫ ૧૬ જેટલી વધી સકે છે.

[અનુસંધાન માટે જુઓ પાનું ૩૨૬]

પણુઓનું માનવું છે કે અત્તર માત્ર આનંદ ઉપભોગની વસ્તુ છે. પરંતુ એ ધ્યાનપાત્ર હોય છે. કારણ કે, અત્તર અને આરોગ્યને અતિશય નિકટનો સંબંધ છે. અત્તરની ઘીટી મુગંધીથી દરેક માણસનું મન પ્રવૃત્તિત રહે છે અને મન પ્રવૃત્તિત રહેવાથી તેની ધણીજ સારી અસર આરોગ્ય ઉપર થાય છે. વિદ્વાન વૈદ્યો અને ડોક્ટરોનો એવો મત છે કે મન જેટલો વધુ વખત આનંદમાં રહે છે, તેટલું આરોગ્ય સારું રહે છે. તેથી ક્ષયરોગીઓ સદાય આનંદમાં રહે એવા ઉપાયો લેવામાં આવે છે અને તેથી ક્ષયરોગમાં સારો ફાયદો પણ થાય છે. આ ઉપરથી સાગિત થાય છે કે મન આનંદમાં રહેવાથી તેની સારી અસર આરોગ્ય ઉપર ચોક્કસ થાય છે.

વળી આત્મરતી મુગંધીમાં, જંતુનાશક અજાય ગુણ છે. આ ગુણને લઈનેજ આપણા માંગસિક અને ધાર્મિક આનંદ-ઉત્સવોના મુગંધી પદાર્થોને ધણીજ મહત્ત્વનું સ્થાન આપવામાં આવે છે. ને ઉપરથી પણ સગિત થાય છે કે મુગંધી પદાર્થોનો ઉપયોગ અતિશય અગત્યનો છે.

આત્મરતી ઉપયોગ આપણે ત્રણ રીતે કરીએ છીએઃ (૧) ધુપ અને અગરજાતી બનાવવામાં તેનો ઉપયોગ કરીએ છીએ, કે જે સજાગવાળી આત્મરતી મુગંધી વાતાવરણમાં ફેલાય છે અને વાતાવરણની મુગંધી દ્વારા આસ વાટે શરીરમાં દાખલ થાય છે. (૨) બીજો ઉપયોગ કેશવર્ધક તેવ. આણુ, સ્નેહ વ. મુગંધી વસ્તુઓ બનાવવામાં કરીએ છીએ. આ મુગંધીઓ વસ્તુઓ શરીરે ચોળવાથી ચામડીના છીદ્રો વાટે શરીરમાં લોહી સાથે તેની મુગંધી જાય છે (૩) ત્રીજો ઉપયોગ દુધ, શરબત, ફાંદા વ. પીણાઓને

અને દુધપાક, શીર્ષાંક વ. મિષ્ટાન્નોને મુગંધી બનાવવામાં કરીએ છીએ. આ પીણાઓ અને મિષ્ટાન્નોની સાથેની મુગંધી પણ શરીરમાં લોહી સાથે જાય છે.

આ ત્રણ રીતે અત્તરની મુગંધી આપણા શરીરમાં દાખલ થઈને રક્ત સાથે જાય છે અને આરોગ્યને દાનિકારક એવા જંતુઓનો નાશ કરવામાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે.^૧

વળી ગામોમાં કે શહેરોમાં એપી રોગો ફાટી નીકળ્યા હોય ત્યારે દાનિકારક જંતુઓનો નાશ કરવા માટે સંઘસ, મેરીચી વ. માં દિનાઇસ ઇલિવાળી ડોક્ટરો અને વૈદ્યો સાથે બલામણુ કરે છે. પરંતુ દિનાઇસની ખાસ ધણી લોકોને ગમતી નથી તેથી હવે મુગંધી દ્રવ્યોનું જંતુનાશક મિશ્રણ તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. એટલુંજ નહિ બરફ આજકાલ અમેરિકા અને યુરોપના દેશોમાં તે દાખવાના અને સાદીચૂસ કામગીરી પણ મુગંધીદાર વાપરવાની ફેશન આવે છે. વળી ફાઉન્ટન પેનની અને રશ્મિ રેખાની મુગંધી શાંકી પણ બજારમાં વેચાતી મળી સકે છે, એટલુંજ નહીં પણ દિવાલની જેવી સામાન્ય

(૧) અત્તરની મુગંધીમાં આરોગ્યને દાનિકારક એવા જંતુઓને નાશ કરવાના રહેલા સ્વદૃષ્ટાંતો ટૂંકાને એક દાખવે એ છે કે એક વખત એક શહેરમાં કોલેરાનો ભયંકર રોગ ફાટી નીકળ્યો હતો. તેના બેચ એક દવા બનાવવાના કારખાનાના કેટલાક લોકોય થઈ પડ્યા પણ આશ્ચર્યની વાત એ હતી કે આ કારખાનાના શરીર રાહુવાર સામગ્રી (Cosmetic) બનાવવાના વિભાગમાં કામ કરતા લોકોમાંથી કોઈ પણ કોલેરાનું ભોગ મળ્યું નહોતું. કારણ એ કે આવી વસ્તુઓ બનાવવામાં તેઓને મુગંધીઓનો ઉપયોગ દરરોજ કરવો પડતો હતો. તે કારણથી તેઓ આ ભયંકર રોગના ભોગ થતા બચી ગયા.

વસ્તુને પણ સુગંધી બનાવવાના અવતરણો કેટલાક કારખાનાવાળાઓ તરફથી થાય છે.

[૨]

એકાદબે સૈકા પહેલાં આપણા દેશમાં યુરોના અતરનો ઉદ્યોગ ધીકતો ચાલતો હતો કે કારણ કે તે વખતે બાદશાહો, અમીરો અને મોટા અમલદારો મજ્જિસોમાં અને ખીમ્મ ધાર્મિક અને માંગલિક ઉત્સવો પ્રસંગે યુરોનાં અતરનો ઉપયોગ રીક રીક પ્રમાણમાં કરતા હતા. તે સમયે આપણા દેશમાં સુગંધી યુરોના વાવેતરો પણ મોટાં પ્રમાણમાં થતાં હતાં. આ વાવેતરોને લઈને એ જગ્યાની આસપાસના હજારો લોકોનું ગુજરાન એ ઉદ્યોગથી ચાલતું હતું. પરંતુ ગયા સૈકાથી આ ઉદ્યોગની પડતી દશા શરૂ થઈ છે. કારણ કે ગયા સૈકાથી યુરોપમાં નક્લી અતરો (Synthetic Ottos) બનાવવાની શોધ કરવામાં આવી છે આ નક્લી અતર માટે જોઈતો કાચો માલ મોટા ભાગે કોલસો હોઈ, તે મોટા પ્રમાણમાં અને સસ્તા ભાવે મળી સકે છે અને એક વખત કારખાનું શરૂ થયું કે પછી દરરોજ નિયમસર ચોક્કસ પ્રમાણમાં નક્લી અતર બની સકે છે. આ કારણોને લઈને નક્લી અતરો યુરોના અરથી અતરો કરતા ઘણા સસ્તા વેચાય છે અને તેથી યુરોના અસલી મોલા અતરોના કેમ્ લાય પુણું નથી. પરિણામે દિન્દિમાં અતરના ઉદ્યોગનો સંપૂર્ણ નાશ થયો છે. તેના

નાશથી શહેરના લોકોને જેટલું નુકસાન થયું છે, તેથી અનેક ગણું વિશેષ નુકસાન ગ્રામ્ય-લોકોને થયું છે. કારણ કે અતરનો ઉદ્યોગ મુખ્યત્વે ગામડાઓમાં ચાલતો હતો. યુરોના મોટા મોટા વાવેતરો ગામડાઓનાં બગીચાઓમાં જ કરવામાં આવતા હતા. અતરના ઉદ્યોગનો નાશ થવાથી તે વાવેતરો દરે બંધ થઈ ગયા છે.

યુરોના અતરનો ઉદ્યોગ ખાસ કરીને ગ્રામ્ય ઉદ્યોગ છે. તે ગળા સૈકા સુધી દિન્દિમાં ધીકતો ચાલતો હતો. પણ નક્લી અતરોની શોધ પછી આ ઉદ્યોગનો નાશ થયો છે, તેણે તેને દરે કરી સજીવન કરી સકાય તેમ છે કેમકે આપણા દેશની આગો દવા અને રમણ ભુમી સુગંધી યુરોમાં વાવેતરો માટે બહુકુળ છે. વળી યુરોમાંથી અતરો જેવવા માટે લારે રામતના વચોની સુરત પડતી નથી. તેને માટે જોઈતો સાધનો જુદા છે. આ વાવશક્તિ છે તો તે આ અતરોનું વેચાણ થઈ શકે તેવી વ્યવસ્થા કરવાની. કેમકે આજની સખન નાણાબંધ અને ભુખમગંધી પીડાના દિન્દિના કંઠાય લોકો આવું ખર્ચ છતાં મેં મું અતર ખરીદી સકતા નથી.

[૩]

યુરોના શુદ્ધ અતર જેવવા માટે માત્ર અર્ક જેવવાના વંત (Discolor)ની સુરત છે. આ વંત ગજારમાં દેવી અને વિદેવી

(૨) અતર-ખાસ કરીને ગુવાળના અતર-ની શોધ નરજદાં બેગમે કરી હતી એને આજે ૩૦૦ વર્ષ થયા. નરજદાંના સમયમાં અતરનો ઉદ્યોગ ખીલી ઉઠ્યો હતો.

(૩) માનવામાં ન આવે એવી આ ખરી દર્શક છે. કહેવા માટે તો આજે દિન્દિમાં દેશી અતરો ખુબ વેચાય છે પણ કાણ જાણે છે કે એમાંના કેટલા ખસ અને દેશી હોય છે? સાચેજ પાંચ દસ ટકા-એટલે કે. ગુવાળ, કેવડા

અને દિનાના કેવળ ત્રણ અતરોજ !

નામ લેવાની સુરત નથી છતાં મદારી કને આવી પડેલી સત્તાવાર ખબરો વ.થી કહી સકાય છે કે લખનવ, કલકત્તા, મુંબઈ અને કોચના કેટલાક મુખ્ય અતરો પરદેશ-ખાસ કરીને સ્વીટઝરલેન્ડથી-તૈયાર અતર આયાત કરી, અહીં તે પોતાની શીશીમાં બરીને વેચે છે, બધકે ધૂની વેળા તો અહીં તેમાં સંદેવનું તેજ મેળવી, એજ પણ કરે છે.

ખનાવટના તૈયાર વેચાતા મળે છે, પણ તે મેંધા હોય છે. બે કાંઈ ધારે તો આપું કામચલાઉ ચંદ્ર માત્ર ત્રણ રૂપિયામાં બની સકે છે. એ કામ માટે કોઈ નિષ્ણાતનીય ગુરૂત નથી. પતરાની વસ્તુઓ ખનાવનાર કોઈ પણ કુશીઆર કારીગર આપું ચંદ્ર ખનાવી સકે છે.

કુંડ ખર્ચમાં આવા ચંદ્ર ખનાવવા માટે ધારોતેજના બે ડગ્લા બેઝએ. એમાંના એક ડગ્લાની ઉપર એક બાજુના ખુણામાં ઘી કે તેલ ભરવા માટે આપણે ઢાંકણું ખનાવીએ છીએ તેવું ઢાંકણું હોયું બેઝએ. (આ ઢાંકણું એટલા માટે છે કે તે ઉપાડીને ડગ્લામાં દુલ અને પાણી ભરી સકાય). પછી આ ડગ્લાની

અત્તરો

પ્રકાર પ્રકારના અત્તરો ખનાવવાની માદિની. કમરેતા અંક ૭૭ અને ૭૮માં.

કી. આઠ આના

કમર ઓફીસ-ગુરુત.

સકાય છે. જ્યાં પાણીના નળની સમગ્ર હોય ત્યાં ઉપરથી ટાડું પાણી રેડવું આજુ રાખવામાં છે અને નીચેથી ગરમ પાણી વહી જવા દેવા માટે છેદ પુરતું રાખવામાં આવે છે. આ ડગ્લાના તળીઆમાંથી નળીને જે છેડો બહાર

અર્ક-૫ ન

રાખ્યો છે, તેમાંથી વરાળ ઠંડી થઈને પાણી બહાર આવે છે તે ત્યાં રાખેલા એક વાસણમાં એકઠું થાય છે. (જુઓ સામેનું ચંદ્ર)

અત્તરની ખનાવટ

ગુલાબનું અત્તર ખનાવવાની રીત એ છે ગુલાબના દુલ ૧ શેર અને પાણી ૧૦ શેર લઈ, ઢાંકણાવાળા ડગ્લામાં ભરવામાં આવે છે. પછી તે ડગ્લાને યુક્તે ચકાવીને તેની નીચે બળતું કરવામાં આવે છે. તેથી ગુલાબના દુલ પાણી સાથે ઉકળે છે અને તેનું અત્તર પાણીની વરાળ સાથે બળીને નળી વાટે ગુલાબજળ સથે બહાર વાસણ મુક્યું હોય છે. તેમાં એકત્ર થાય છે. આ ગુલાબજળને આખી રાત રિધર રહેવા દેવાથી સવારે તેના ઉપર તેલ જેવો પદાર્થ તરતો માલમ પડે છે. તે પદાર્થજ ગુલાબનું શુદ્ધ અત્તર છે. કહેવાય છે કે ગુલાબનાં એક લાખ દુલમાંથી માત્ર એક તેલોજ શુદ્ધ અત્તર મળે છે. આ કારણે લઈને ગુલાબનું શુદ્ધ અત્તર બહુજ મેંધું મળે છે. પરંતુ ગુલાબનું શુદ્ધ અત્તર બહુજ ઓછું ખનાવવામાં આવે છે. આપણા દેશમાં ખાસ કરીને પૂરો સ્થળે ગુલાબજળ ખનાવવામાં આવે છે. તેમજ ગુલાબજળ દવા-

ઉપરના વચ્ચેના ભાગમાં પહેાણું છેદ કરીને તેની ઉપર ઉંધું નાળુ એવી રીતે લગાડવું બેઝએ કે નીચેનો લાગ પહેાળો રહે અને ઉપરનો ભાગ સાંકડો. પછી ઉપરના સાંકડા ભાગને છેડે એક નળી લગાડી. એ નળી બીજા ડગ્લાની અંદરની બાજુમાં લગાડીને તેના નળીઆમાંથી થઈને સામેની બાજુએ બહાર કાઢવામાં આવે છે. આ બીજા ડગ્લાની અંદર ટાડું પાણી બગવામાં આવે છે. તેને ઘીને નળીમાંથી પસાર થવી વરાળ ઠંડી થઈને પાણી રૂપે બહાર નીકળે છે. આ ડગ્લામાંનું ટાડું પાણી જ્યારે જ્યારે ગરમ થઈ જાય છે ત્યારે ત્યારે તે બહાર કાઢી નાખવા માટે ડગ્લાની એક બાજુએ છેદ રાખવામાં આવે છે. જેથી એ છેદનું બુલ કાઢવાથી ગરમ પાણી બહાર વહી જાય. પછી બીજું ટાડું પાણી તે ડગ્લામાં રેડી

ફલ્ગુસની ખેતી ગુજરાતમાં થતી નથી. મુંબઈની આસપાસ જો કે ફલ્ગુસનું વાવેતર થાય છે, પણ સુરતની આગળ અને અહમદાબાદની વચ્ચે તેનું વાવેતર થતું નથી. વળી ફલ્ગુસની ખેતી, જો કે ખાસ ખેતી તરીકે આંગાની માફક ખેતર ને ખેતરો ભરીને થતી નથી. પણ જો તેની રીતસર આંગાની માફક ખેતી કરવામાં આવે તો તે કાયદાકારક નિવડવા વિષે બે મત છેજ નહીં.

ઓમાં, સ્વાદિષ્ટ પીણાઓમાં, મીઠાઈઓમાં, પીવાનાં પાણીમાં અને કાંઈ વખત ન્દાવાનાં પાણીમાંય તેનો ઉપયોગ થાય છે. તેથી તેનું વેચાણ આપણાં દેશમાં ઘણે સ્થળે સારું થઇ શકે છે અને તેની સાથે સાથે થોડુંક ગુણગનુ અત્તર પણ બની જાય છે.

વળી સુવા, વરીઆળી, તુળશી વ. ના ખીમાંથી તેમ (Essential Oils) જે અવામાં આવે છે. આમાંથી જેનું તેલ જેમનું હોય તેનાં ૧ શેર ખી નવા લખે મોઝ, વીણી, ઝાટકીને સાફ કરીને, તડકે સૂકવીને ઘંદીમાં દળીને તેનો લુકો કરવો. તે ૩ શેર લુકોને ૧૦ શેર પાણીમાં ૨૪ કલાક ભીંજવી રાખીને પછી પાણી સહિત પહેલાં ડાબામાં ભરવો. પછી તે ડાબા નીચે બગલું કરવાથી તેનું તેલ પાણીથી પરાળ સાથે નળી વાટે ટકું પડીને, નળીની બહારને છેડે રાખેલા વાસણમાં પાણી સાથે એકત્ર થશે. તે વાસણને આખી રાત રિથર રાખવાથી પાણીની ઉપર તેલ તરી આવશે. પછી તેને રૂના પુમડા વડે કે પક્ષીના પીછાં વડે છુટું કાઢીને શીશીમાં ભરી લેવું અને પાણી રહે તે બીજા ઉપયોગમાં લેવું.

સુસેત કાનસા આવડા

X અગ્રમદ પુસ્તક “નકાકારક હુન્દરો” બાજ ખીખમાંથી.

વર્ગ-ફલ્ગુસનું ઝાડ મોટું થાય છે. તેની ઉંચાઈ પચીસથી પંત્રીસ ફુટ થાય છે. આ ઝાડ ગરમ પ્રદેશમાં થતું હોય, હિંદુસ્તાનમાં ઘણી જગ્યાએ થાય છે. દક્ષિણમાં કાસુ અને મંત્રપારના કિનારે સહ્યાદ્રી પર્વતના જંગલમાં એ આપ મેળે ઉગી નીકળે છે.

એમીન અને રોપણી-ફલ્ગુસ પીળા માટીમાં તેમજ કુંગરવાળા પ્રદેશમાં સારા થાય છે. ફલ્ગુસ રોપવાની રીત એવી છે કે પહેલા ફલ્ગુસમાંથી બી કાઢી લેવા. પછી એક ક્યારિ બનાવી, તેમાં બી રોપવા અને ઊંડ મોટા (એક વરસના) થાય એટલે તેને કાયમની જગ્યામાં લઈ જવા. પણ આવી રીતે રોપવા કરતાં મુળ ઉગ્યાએ રોપવા એ સારા છે. ઊંડ તૈયાર કરેલાં હોય તો ઉપાડીને લઈ જતી વખતે તેનાં મુળ તુટે નહિં એવી રીતની કાળજી રાખવી જોઈએ. વળી કાયમની જગ્યાએ ઊંડ રોપવાને માટે ચાર ફુટ ઊંડા ખાડા કરવા જોઈએ અને તેમાં દાડકાનો લુકો, ઘાલુ, લીંટીનું ખાતર વ.વ. નાનીમાં મેળવી ખાડો ભરવો જોઈએ અને ત્યાર બાદ તેમાં ઊંડ રોપવા જોઈએ. એક એકરમાં ફલ્ગુસના ૪૮ ઝાડ રોપી સકાય છે એટલે દરેક ઝાડ ત્રીસ ફુટને છેડે આવે છે. જો કે ફલ્ગુસનું ઝાડ ઘણું ધીમું વપનારું છે પણ દસ ખાર વરસે ફળ આવવા લાગે છે. ત્યાર પછી ફળ પુષ્કળ આવે છે.

ફલ્ગુસની ઝાત-ફલ્ગુસની બે ઝાત છે :

(૧) જંગલમાં થાય છે. તે ઘણી નાની ઝાત છે અને (૨) એક મોટી ઝાત છે. એક ઝાતની જગ્યાએ પેસી પહોટી છે તે પેસી મીડી હોય છે, જગ્યાએ ખીજમાં ફલ્ગુસની ઉપરના કાંટા બહુ નાના હોય છે.

ફળની માવજત-ફલ્ગુસને શિયાળામાં ફળ બેસે છે અને જેઠ વખાડમાં પાકે છે.

નાનામાં નાનું ફળ પાંચ રોડનું હોય છે ફળ પાકે છે ત્યારે મીઠી વાસ આવે છે. ફળુસના ફળ ડાળાઓમાં તથા ઘડમાં પાકે છે. જો મડનો ભાગ ઝમીનમાં દટાયો હોય તો ઝમીનમાં પણ ફળુસને ફળ થાય છે. એક ફળુસના ઝાડમાંથી સરાસરી ચોણેસો ફળ આવે છે. ફળુસને પાંચ વરસ મુધી સિળામાં મહીનામાં વણ વખત અને ઉનાળામાં પાંચ વખત પાણી પાડું. પહેલા પાંચ વરસ પાણી ગોડ કરવાથી સારી પથદાઇ થાય છે.

[દિસાનમાંથી] ડી. સી. અમીન
F. R. H. S., M. A. H. S.

સહકારી સંસ્થાન

[પાના કરજથી આગળ]

૮

શરૂઆત અને વહીવટ

આ સંસ્થાનનો વહીવટ સંસ્થાન નિયામકીઓના સુદેશ પ્રતિનિધિઓ દ્વારા થશે, જે કે આખા સંસ્થાનનો એક કાઠમી પ્રમુખ રહેશે, જેથી સંસ્થાનના વિકાસ કાર્યમાં, વારંવાર જાણના પ્રમુખો અને તેમની યોજનાઓ દ્વારા, અંતરે ન નડે.

શરૂઆત ન્હાના પર એક ગાય સાથે થયે તેને માટે—

૮ એકપુએટો

૩૨ મેટ્રીકયુએટો

૧૨૦ બીજા ચોક્કસ ભણેલાઓ

મળી કુલ ૧૬૦ જણ નોંધાયે. (કુટુંબીઓ બનતા) તેથી, શરૂઆતની પુણ્ય આટલી થવા જશે—

એકપુએટો ૮ X રૂ. ૧૦૦૦ રૂ. ૮૦૦૦

મેટ્રીકયુએટો ૩૨ X રૂ. ૨૫૦ રૂ. ૮૦૦૦

બીજાઓ ૧૨૦ X રૂ. ૧૦૦ રૂ. ૧૨,૦૦૦

રૂ. ૨૮,૦૦૦

અને એમની માસિક આવકની ગણતરી કરીએ તો—

૮ એકપુએટો X રૂ. ૧૦૦ રૂ. ૮૦૦૦

૩૨ મેટ્રીકયુએટો X રૂ. ૫૦ રૂ. ૮૦૦

૧૨૦ બીજાઓ X સરેરાશ

રૂ. ૨૦ રૂ. ૨૪૦૦

રૂ. ૩૨૦૦

આમ, માસિક રૂ. ૩૨૦૦ એટલે વર્ષના

રૂ. ૩૮,૪૦૦

થાય એ આવકમાંથી સંસ્થાન-કાળાને દિસાન કાઢીએ તો—

૨૩ ટકા લેજે રૂ. ૯૬૦

૫ " " રૂ. ૧,૯૨૦

૭૩ " " રૂ. ૨,૮૮૦

૧૦ " " રૂ. ૩,૮૪૦

૧૨૩ " " રૂ. ૪,૮૦૦

થાય. આ ફાળો ઓછો લાગે તો ટકાવારી વધારીને આ ઓછું વળું કમાનારાઓ પાસેથી ઓછા વસા દિસાને ફાળો લઇને તેમાં હજી થોડોક વધારો કરી સકાય છે.

૯

ઉપસંહાર

આ યોજના સહકારી યોજના છે. કાગળ પર એ ભડે ખૂબ નફાવંત ન લાગે, સહકારી પ્રણિતિ કેવળ નફાવંત નહિ, બેદારી નિયામકોએ અકસીર ધ્યાન ધરાવે છે.

સંસ્થાન મારેની ઝમીન સરકાર અને મુક્ત એજન્ટની બેઠકો. સાથેજ વાર્ષિક આંટ પણ મેળવી સકારો, જે પુરતી શક્તિ કરાય તો.

બેનસે સંસ્થાનવાસીઓને ભાડે આપશે, વેચાતા નહિજ. તેમને તેમની ઉત્પન્નતા પ્રમાણમાં મદદગલ આપવું નોંધશે, પણ શરૂઆતના એ વણ-પા વધારેમાં વધારે પાંચ—

આંદ્રપચન તોઝમેતું અત્તર

સુકાખના અર્ક ૧ પાઈન્ટ. એનકલ્થુરેજ
ગેઝ ૧ પાઈન્ટ, ટીકચર ઝોરીસ ૩ પાઈન્ટ,
ટીકચર વેલીલા ૩ પાઈન્ટ, ટીકચર કેસનોર
૩ પાઈન્ટ, કસ્ટુરીનો અર્ક ૩ પાઈન્ટ, પેરનો
અર્ક ૩ ઓંસ.

આંદ્રપચના ઉપાયો

ત્રેડ પહેરવાથી થતા આંદ્રપચને માટે
આ ઉપાયો ઉપયોગી છે.

(૧) વાંસનો કકડો પથર પર ધરીને
દુઃખતા ભાગ પર લગાડવો.

(૨) લોખંડનો કકડો છેડે વાળી ભોંવ પર
પાણી સાથે ધરીને લગાડવો.

(૩) જુના કે ગમે તેવા ચામડાનો કકડો
પાણીને ખતાવેલી રાખ ભજરાવથી

કપુરનું તેલ

કપુર ૧૩ તોલો, મીઠું તેલ ૩ રતલ
ખરસગા કપુર નાખી છુટવું અને તેમાં
તેલ મેળવતાં જવું. જ્યારે કપુર તેલમાં ભળી
જઈ, આડડવ થઈ જાય ત્યારે ખાટલીમાં
ખરી લેવું.

દોળ, વાયુના દર્દે ધ્રુવદી પર ચોપડવા
માટે ઉપયોગી છે.

કપુરનો અર્ક

રેક્ટીફાઇડ રિપર ૮ ઓંસમાં ૧ ઓંસ
કપુરના કકડા કરી મેળવી, ઝોજળી જલ ત્યારે
વાપરે.

મેટના દર્દ માટે એક બે ટીપાં પાણી
સાથે લેવાથી તેમ વાના દર્દ માટે ચોપડવાથી
ફાયદો થાય છે.

કાથો

રંજુની કાથો ૨ રતલ અને જનકપુરી
કાથો ૪ રતલ લઈ, કપડામાં બાંધી ૪૮
કલાક સુધી પાણીમાં ભીંજવી રાખી, પછી
તેમાં ૧ રતલ પલ્લેરાઇઝ ડ્રાઈ અને ૧૫
તોલા અરબી ગુંદરનો ભૂકા મેળવી, મિશ્રણનો
એક ઈંચ જડો થર લાકડાના સપાટ કકડા
પર પાચરો. સુકાય ત્યારે એક એક ઈંચના
ઝોરસ કકડા કરી લઈ, કકડા ચાપ ત્યાં સુધી
સકાવા દો.

ખુજલી તથા ચાઠાનો દલાજ

સુખડનું તેલ તથા સિંછુનો રસ સમભાગે
મેળવી ખાટલીમાં ભરી રાખો.

ખુજલી ચાઠા ધ્રુવદી પર ચોપડવા માટે
ઉપયોગી છે.

ખુજસુરતી વધારનાર અર્ક

સુકાખજળ ૧ ક્વાર્ટ, ગિમસરીન ૨
ઑંસ, મેથીલ આયોનોન ૧ ડ્રામ, ટીકચર
ઝોરીસ ૪ ઑંસ, એમોનિયમ કલોરાઇડ ૩
ડ્રામ.

એમોનિયમ કલોરાઇડ અને મેથિલ આયો-
નોનને ટીકચર ઝોરીસમાં ઝોજળાથી, પછી
ખાટલી વસતુએ મેળવે.

ઉપરોક્ત-રસે સુતી વેળા ચિદરાને ગરમ
પાણી અને સાબુથી ધોઈ, નુંદી, આ દવા
લગાડી સુધ જાય અને સતારે ઉઠી ગરમ
પાણી અને સાબુથી મોઢું ધોઈ લે.

એક બે અઢવાડિયા લગાતાર પ્રયોગ
કર્તા પછી એકાદ મહિના લગી બંધ રાખવો
જોઈએ.

સુલકંદ

ઉંચી જાતના યુગ્માનના પુત્ર લાઇ તેની પાંખડીઓ સુંદી મેચી. પંખી યુગ્માન જમણી સાકર લઇ એક બરણીમાં પાંખડીઓ અને સાકરના ઉપગ ઉપરી યર કરવા અને બરણીના ઠાંકણને બરાબર રીતે બંધ કરી, આંક દિરસ ગરમીમાં રાખી યુગ્માન. સુલકંદ તૈયાર થશે.

આમડીના કાઘ કુર કરનાર મલમ

સફેદ વેમેટ્રીન ૧૩ ઓસ, ઝીક ઓક્ષા-ઇડ ૧ ગ્રામ, રિમોસેન ૨૦ એન. સમનાઇટ્રેડ ઓફ મિરમથ ૩ ગ્રામ, ઓઇન ૩૦ ૨૦ ડીપા.

પ્રથમ વેમેટ્રીનને વોટર-બાથ પર પાંખડીની પછી સુત્રા પરથી ઉતારી લઇ, બાકીની ઓક્ષા મેળવી, મલમ બનાવો.

સુનાતું પાણી

લાઇમ વોટર અથવા સુનાતું પાણી દવા બનાવવામાં થાજી વપરાય છે. એ બનાવવા માટે સવા પાઉન્ડ પાણીમાં એ તોડા કઢી સુનો નાખી એક રાત ઠરવા દો. પછી નીતર પાણી કાઢી લઇ, બાકીમાં જરો.

બીજા ઉપયોગ ઉપરાંત કાઢીને તાકત આપવા માટે તેમ છાતી પરની ખટાસ અને બાકીમાં કુર કરવા માટેય ઉપયોગમાં આવે છે.

તેલે સાકર કંદુ

એ-એલક ઓસિડ ૩ મારા. ફટકડી ૩ મારા. બાવાનું મીઠું ૨ મારા, લિંબુ રે નંગ. બધાને ૩ રતબ પાણીમાં મેળવી, એ યા અઢી રતબ તેલમાં નાખી, સુષે ચડાવો. જ્યારે તેલમાંનું બધું પાણી બગાડાય ત્યારે તેલને નીચે ઉતારી ઠરવા દો અને બીજા દિને ફિલ્ટર પેપરમાંથી ગાળી લો. તેલમાંની વાસ અને રંગ જતો રહેશે.

દાંતમાં ભરવાની ધાતુ

સોનું ૧ ભાગ, રાંદી ૩ ભાગ, દયમ ૨ ભાગ

ચહેલા સોનું-ચાંદી પીગળાવી, પછી તેમાં કલ્પ મેળવી, એકલુચ મધ હાડી પાડી પૌ. હાડી થતાં બુકો થઇ જશે. કુરંગ વેગા ૧ બાગ આ બુકો અને ૧ ભાગ પારે લઇ, દાયની હથેલીમાં રાખી મેળવતાં, દાંતમાં ભરવા માટેની ધાતુ બનશે.

નકલી અધ

૧-ખાડ યા સાકર ૫ રતબ, પાણી ૨ રતબ, ખર મધ ૧ રતબ, પિપરમિન્ટનું તેલ ૪ ડીપા

ખાડ યા સાકરને પાણીમાં ઓગળાવી, યુએ ચડાવી વાસણી બનાવો. પછી હાડી થતાં તેમાં ખર મધ અને પિપરમિન્ટનું તેલ ઉમેરો.

૨-ખાડ ૧૦ તોલા, ડિરીટ પાણી ૩ તોલા, ખર મધ ૧ તોલા, પિપરમિન્ટનું તેલ ૧ ડીપું.

નિકલ-પોલિશ

ઝેક અને ચરબી મોડ્ય પ્રમાણમાં લઇ મધમ જેવું બનાવી, નિકલની ઓક્ષા પર ધસવાથી પોલિશ થશે.

ફાઉન્ટેન પેનની જીલુ જલેક શાદી

ડિરીટ પાણી ૧ એવન, ગાંધા ૧૩ ઓસ, બાવળોના મુંદર ૫ ઓસ, મધમ તેલ ૫ ઓસ. વિવિયમ્સ જીલુ જલેક (૧૦) ૩ ઓસ લોરંગ ૨ ઓસ, ફેર્સ સફેદ ૩ ઓસ, પાનરે, એલિક ઓસિડ ૩૦ એન.

માર્થ, મુંદર અને લવિંગને પાણીમાં નાખી, ૨૦ મિનિટ લગી ઉકાળો પછી

બેરસલીનું તેલ

તત્ત્વ સંદેશ તેલ (સાફ કરેલું) ૨૬
 રતલ, કપુર ૧ તોલો, મુક કિસટલ્સ ૪ ગ્રામ,
 બેરસલીની મુગંધી ૧ ઓસ, રેક્ટીફાઇડ
 રિપરિટ ૪ ગ્રામ, લાલ રંગ સહજ.

તેલને ગરમ કરી તેમાં લેખમે તેડમે
 રંગ મેળવો. પછી કપુરને વાડી, તે પાણી
 ગરમ તેલમાં મેળવી દો, બીજા દાથે રિપ-
 રિટમાં મુક આગળાવી તેને ઠંડા થયલા
 તેલમાં મેળવી, 'છેવટે મુગંધી મેળવી, તેલને
 થોડા દહાડા લગી બંધ વાસણમાં રહેવા દઇ,
 પછી શીસીઓ લારી લેશે.

માંકડ-શાલુ

લાખ બોય પા એવો બીજો સાલુ ૧
 ઓસ, પાણી ૫ ઓસ, મેથાઇલેટ રિપરિટ ૧
 ઓસ.

સાલુની કાતરણ કરી, પાણીમાં એગ-
 વાવો. પછી રિપરિટ મેળવી, શીસીમાં કરી લેા.

માંકડ યતા હોય ત્યાં, પલગ પ. પર
 લગાડતા તેના નાશ થાય છે, તેમજ રેમમાં
 લારી, ખૂણે ખાંચરે જાંટવાથી માંકડ નાશ
 થાય છે.

રુબર-મિથલ

કાચુ રુબર ૫ તોલા, બેન્ઝોઇન ૧૦
 તોલા, ચપળા લાખ ૧ તોલો.

રુબરની બારીક કાતરણ કરી ચીસીમાં
 લારી લેા. પછી લાખની મુકા કરી તે તથા
 બેન્ઝોઇન ઉમેરી, ઘુલ બંધ કરી રહેવા દો.

એગરટ ૧૯૩૬: "કમર"
 બે તથા દહાડા પછી બધું એકજથ થઇ,
 રુબર-મિથલ તૈયાર થશે.

રસાયણિક ખાતર

સલ્ફેટ ઓફ એમોનિયા ૧૬ લાગ,
 મુપર ફોસ્ફેટ ઓફ લાઇમ ૩૬ લાગ, સલ્ફેટ
 ઓફ પોટાશ ૧૬ લાગ.
 બધાને વાડી, મિશ્ર કરો.

લવિંગતા અર્ક

લવિંગ છૂદલા ૪ ઓસ, મુક રિપરિટ ૧
 પાઇન્ટ, પાણી ૬ પાઇન્ટ.

એ બધાને એક શીસીમાં લારી એક
 અઠવાડિયા મુકી રહેવા દઇ, પછી વાપરો.

મુગંધીદાર કાગળ

એક નવો બ્લોડીંગ પેપર, લઇ, તે પર
 લેખની મુગંધી રેડી, બીજો બ્લોડીંગ પેપર
 ઉપરથી મુકી દબાવી દો. મુકાઇ જાય પછી
 લેખને તે કાગળ ઉપલા બેડ બ્લોડીંગ પેપરની
 વચ્ચે મુકી, થોડાક કલાક સુધી દબાવી
 રાખવાથી તે મુગંધીદાર બનશે.

મુગંધીદાર સોપારી

સોપારીની કાતરણ ૪૦ લાગ, કાથો ૪
 લાગ, લવિંગ ૪ લાગ, બપકળ ૮ લાગ,
 કાગડી એલ્કલી ૮ લાગ, તજ ૧ લાગ,
 ગીનીકળાલા ૪ લાગ, જવંતી ૪ લાગ, કેસર
 ૧ લાગ, કરુરી ૧ લાગ.

આ બધી ચીજો લખેલા પ્રમાણસર
 વજન કરી લઇ, પછી તેનો ભૂકા કરી બરાબર
 મેળવી દો. છેવટે પિપરમિન્ટ તથા મુલાચની
 ખુશ્બો બાપી પેકજિંગ ડબ્બામાં લારી દેજો.

તમને કઈ ચીઝ જોઈએ છે ?

આ ચીઝો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીઝ અસલી
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જ્યાંખંધ નીચે
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.

— યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબૂટીઓ	
— ચાણુ જેવા કે:—ધતૂરીફલ, જવારિશ, ખમીરહ, યાકૃતી વિગેરે.	
— પાક (હલવો),	— ટિક્કી,
— ગોળી	— મુરખા,
— ચુર્ણ,	— રાંધત,
— અર્ક,	— કૃશતા (ભરમ),
— મુરમા (અંજન),	— અત્તર,
— દંતમંજન,	— સાણ,
— તેલ,	— કસ્ટરી,
— કેસર,	— અગર,
— બરાસ કપુર,	— લોશન,
— મલમ	— સિલાઈત,
— આખા ને છુટેલા ઝવેરાત,	— અંબર,
— સોના ચાંદીના વસ્ત્ર,	— ગોમ્બાધ, વગેરે
— દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા	— રંગદાર મહેંદી

મળવાનું ઠેકાણું:—દવાખાના મુદને સિહત.

રાની તાલાબ, સુરત.

લેખક:-જનાબ હરિકૃષ્ણ વ્યાસ સાહુ

[બુદ્ધાઇ અંકના પૃષ્ઠ ૨૬૩થી ચાલુ]

- (93) Saccharine, saddle, safety
sahib, salaam, SALE,
salesman saloon, salute,
same, SAMPLE, sanction,
Sanitorium, Sanskrit,
sarsaparilla satan, sateen
-satin.
- (94) SAVING, SCALE, scen-
erio, scene, scent, sched-
ule, scheme, scholar,
scholarship, SCHOOL,
schoolmaster, SCIENCE,
scientific, -scissors.
- (95) scope, score, scout,
SCREEN, SCREW, scr-
ew-driver SEAL, scar-
chlight, season, SEAT,
SECOND, SECRET,
SECRETARY, section,
senate.
- (96) Senior, seniority, seni-
ation, senseless, sentry,
SEPARATE, sepia, SEP-
TEMBER septic, serg-
eant, SERIES, serpent,
serum, SERVANT,
SERVICE.
- (97) Sesame, session, setting,
settle, SEVEN, SEX,
shabby, shade, shafting,
shah, SHAKE, SHAME,
shampoo, shape, SHARE.
- (98) Shark, SHARP, shave,
shawl, sheet, shaikh,
SHELF, sherbet, shield
shift, shilling, SHIP,
shipment, shirt, shirting.
- (૯૩) રોકેરીન, ઘોડાનું છત, સહિસલામતી, સાહેબ,
સલામ, વેચાણ, વેચાણ કરનાર-સેલ્સમેન, સજન
-લાભો ડબો, સલામ, તેજ, નખ્ખો, મંજુરી, હવા
ખાનાનું મથક, સંસ્કૃત, લોહી મુધારનાર હવા તરીકે
વપરાતાં એક છોકરાં મૂળ, શયતાન, કાપડની જન.
- (૯૪) બચત, ત્રાજવું-માપ પદી, ફિલ્મ માટેની વાર્તા,
દેખાવ, સૂચક, તપસીસ-સિસ્ટ, ગોળતા, વિદ્યાર્થી,
શિષ્યવૃત્તિ, નિયામ, શિક્ષક, વિદ્યા, શ્વશ્રીય, કાતર.
- (૯૫) અવકાશ, મણતરી, ખાલવીર, પડો, પેચ,
પેચીયું, સિક્કો, સર્જાણ, જાતુ, મેડક, સેંકડ-
ખીજું, જાનગી વાત, મંત્રી, પિતામહ, પ્રધાન
મંડળ.
- (૯૬) દરજ્જામાં જીવો, દરજ્જામાં ઉપર રહેવાનો
દક, મગજને ઉરકેરી મૂકે એવો બનાવ, જ્ઞાન
વગરનો, સંત્રી-પહેરેગીર, છુદ્ડું, છુરો રંગ,
સપ્ટેમ્બર મહિનો, ચેપી-સડો ઉત્પન્ન કરે એવું,
સાજું-ટ, દારમાળા, સર્પ, લોહીનું સત્વ, નોકર,
નોકરી.
- (૯૭) સીસમ, કોટની બેડક, અમુક વાતાવરણ ઉર્ણ
કરેલી આલુગાળુની રચના, નકકી કરવું, સાત,
જાતિ, મંદું, ઝંપો-ઝાપા, ધરી, ચાક, હલાવવું,
ચરમ, ચંપી, આકાર, ભાગ.
- (૯૮) શાર્ક માછલી, તીક્ષ્ણ-ચાલાક, હજમત કરવી,
શાલ, એક કાગળ, સુરક્ષીત જાત, અભરાષ,
શરખત, દાલ-મેચમાં છતનાર પક્ષને અપાતું
વિજય ચિહ્ન, કારીગરોની ફેરબદલી, શીર્ષોગ,
વહાણ, માલને વહાણમાં ચડાવે તે, ખમીસ,
ખમીસ માટેનું કાપડ.

- (99) SHOCK, SHOE, shoot, shop, SHORT, shorthand, SHOW, shunt, sick, SIDE, sign, SIGNAL, signature, silencer, silent.
- (100) Silhouette, SILK, SILVER, SIMPLE, single, SIR, sirdar, SISTER, situation, SIX, SIXTEEN, SIZE, sketch, SKIN, slate
- (101) SLOPE, SLOW, smart, SMOKE, SMOOTH, snapshot, so-and-so, SOAP, socialism, SOCIETY, SODA, soda-water, sofa, solder, soldier
- (102) Sole, sole, solicitor, solid, solo, SOLUTION, SON, SONG, soon, sorry, SORT, sound-box, sound-proof, Soviet, Spanish, spare
- (103) SPARK, speaker, SPECIAL, specialist, specification, spectacle, spectrum, speech, speed, spelling, spindle, spirit, spiritualism, sportsman.
- (104) Spray, SPRING, SQUARE, stable, staff, STAGE, stall, STAMP, stand, standard, STAR, STARCH, START, state, STATEMENT.
- (૯૯) આપાત, જોડો, ગોળીબાર કરવો, ચિત્ર દર્શાવેલું, દુકાન, ફૂંકું-ચટ્ટી, લઘુચિપિ, પ્રદર્શન માટીના ડબ્બા જોડવા, માંદો, ખાલુ, નિશાની, દર સંદેશો મોકલતી થકે એવું કાંઈ સાધન, સહી, પ્રાથમિક વગેરેમાં અવાજ દાખો દેવા માટેનો ભાગ, ચુપ.
- (૧૦૦) છાયા ચિત્ર, રેશમ, રૂપું, સાદું, એકવાનું, સાદું, સરદાર, બહેન, રિયલિટી-સંમેલન, ઇ, શીંગ, કં, અડધી ચિત્ર, ચામડી, લખવાની પાટી
- (૧૦૧) ઢાળ, ધીમું, ચતુરાઈ, ધુમાડો-ખીડી ખીરો, સુંવાળું, ઝડપથી લેવાપેમેલો ફોટોગ્રાફ, અમુક, સાથ, સમજવાઈ, સમજ, સોડા-બાર, સોડા વોટર, સોફા, રેલુ, સૈનિક.
- (૧૦૨) સોલ્ડિયર, સોલિસિટર તળીયું, વડીલ, વન, એકલ વાજીનું સગીત, કાવજી, દીકરો, માથન, નકલ દિવસીર, ભાત, અવાજ આપવાની પેગી, અવાજ અંદર ન આવે એવું, સોફ્ટવેર ટ્રાન્સમિશન ટી, રથેનનો વગની, સિમકે રાખતું.
- (૧૦૩) તલ્લુખો, મોક્ષનાર, ખાસ, નિખવાત, વિચારે આપતું પત્ર, ચરમા, સૂરના નિરંજીતો જાણ રંગ ભૂદા પડ્યા હોય એવી પટ્ટી, ભાષણ, ઝડપ, જોડખી, દોરાને વળ આપવાના ચકકરનો સગોભાઈ-મંદબુદ્ધિ, દાર, આત્મ-શુદ્ધિ, અખ્યાત વિદ્વા, ખેડાડી
- (૧૦૪) પ્રવાહી છાંટવાનું સાધન કે છાંટ, કમાન, ચોરસ, તબેયો, સાથે કામ કરનારાઓનો સમુદાય, રંગ-ભૂમી, દાર, ડાપ-ટીપ્ટ, વાદનો ઉમવાની જગ્યા, ધોરણ, તારો, અનાજનું મગધણવાળું તરવ, ઉપરનું તે, રેટ, દરજી.

- (105) STATION, stationer, (૧૦૫) મથક, કાગળનો વેપારી, કાગળ વગેરે સામાન, stationery, statue, stat-
ns, steady, STEAM, પુનર્જીવ, દરજ્જો, સ્થિર, વરાળ, પોલાણ, મોટર
STEEL, steer, stencil, વગેરે ઢાંકવાનું ચક્ર, સોસરથી કાપ પડે એવું
stereoscope, sterling, કાપેલું પતર કે કાગળ, જેમાંથી ઊંડાણવાળા
STICK, stimulant, stuck, ચિત્રો દેખાય એવું ચંદ્ર, નવદ-સર્વમાન્ય કિંમ-
તનું, લાકડી, ઉત્તેજક, જથ્થો.
- (106) STOCKINGS, STOMA- (૧૦૬) યોગનું, હોજરી, અટકલું, વખાર, વાતાં, મજલો, CH, STOP, STORE, ચુલો, સીધું, યાક વગેરેનો યોગ, શેરી, માંદા
STORY, story, stove, માણસને લઇ જવાની ચોકકાવાળી ઓળી, કડક, STRAIGHT, strain, દડતાલ ધા, તાકતવાળું.
STREET, stretcher, str-
ict, STRIKE, stroke,
STRONG
- (107) Student, studio, study, (૧૦૭) વિદ્યાર્થી, કલાકારનું કામ કરવાનું સ્થળ, વિદ્યા-
stuff, stupor, stupid, બ્યાસ, પોલાણમાં કારણ માત્ર, ક્રિકેટ રમવામાં
style, stylish, stylog- કામ લાગતી લાકડી, મુખ, સફાઇની રીત, સફા-
raph, sub-editor, subje- ષ્ઠકર, જંગલીમાંથી શાહી આવતી હોય એવી
cts committee, submari- કક્ષમ, ઉપતંત્રી, વિષયવિચારણી સભા, પાણીની
ne, suction, sufficient, ઉંડાણમાં અગતી નોકા, ચુસણ, જોઇએ તેટલું,
SUGAR. સાકર.
- (108) SUGGESTION, suicide, (૧૦૮) સૂચના, આપધાત, દાવો, કપડાંની આખી જોડી,
suit, suit, suit case, કપડાં રાખવાની પેટી, મંથકનો તેજાળ, સુસ્તાન,
sulphuric acid, sultan, દુકાન મોંઘ, ઉનાળો, કચેરીમાં હાજર રહેવાનો
summary, SUMMER, હુકમ, સ્વતંત્ર પ્રકાશ, રવિવાર, મુખ્ય સંવાનક,
summons, sunlight, Sun- પ્રકર પાડવું, આધાર, ખાતરીપૂર્વકનું.
day, superintendent, SU-
PLY, SUPPORT, sure.
- (109) Surgeon, surname, surp- (૧૦૯) વાહકાપ કરનાર ડાક્ટર, અટક, વધારે, પાણું
lus, surrender, survey, આપી દેવું તે (વીમાની પોલીસીમાં), ઝમીનની
surveyor, suspend, sut- તપાસણી, મોજણોદાર-માપણી કરનાર, હોદ્દા
tee, sweater, SWEEP, પરથી અમુક યુદ્ધને માટે ઉતારી લાખવું, સતી,
sweatmeat, awitch, sym- મરમ મંજી, મીઠું, મીઠાઇ, વીજળીનો પ્રવાહ
ptom, syndicate, syno- ચાલુ કરવાની કળા, ચિદ્, મંડળો, દુકં સાર,
psis, syringe, syrup, પીચમરી, મીઠું પીણું, રીત.
SYSTEM.

[ચાલુ]

[૩૩૭]

દિલરોઝ [૨૭૨૨૬]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થના
ગુમરાઓ, નાના મોટા ગુમરા, ખરજી,
દરાજ, મંજીપણ, નાસુર, ભગંદર, કંઈમાળ,
રસોલી, હરસ, મસા, પેશ વગેરે પર એક
અકસીરનું કામ આપે છે. આઠકાપ વિના
રોગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ સુધાં
રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી
જુર રાખવી જોઈએ. ધામાંથી નીકળતું
લોહી તરત બંધ કરવામાં આવે છે.

કીમત નાની બાટલીનો એક રૂપિયો
મોટી બાટલીના બે રૂપિયા
(પેકેજ પોસ્ટેજ સુધી).

મુંબઈ ઇલાકાના સોલ એજન્ટ—

કાગદી ખુદસભાઈ રહેમાનભાઈ,

૧. કાલુપુર દાવર પાસે-અમદાવાદ

[મુંબઈમાં મસ્જિદ બંદર રોડ, ૭-મી.
રીયલ એજન્સી પાસે કાગદી રહેમાન
રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

નૈઋત્યમ:—Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૪૨૬

આઝાદ

હોઝિયરી

સ્વદેશી મુદી અને બપ-

રથાથી આવતી ધી ગુજરાત હોઝિયરી
મીલમાં બનેલ ગંજીરાક, મોળ, સ્વેટર,
કેટ, મુલ ઓવર, મફતર, બચ્ચાની જર્સી,
ગિરે વાપરે. મુતર તથા હિનો માલ
એક ત્યા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને
પરદેશી માલની હરિફાઈ કરી સકે છે.

લાવ ઘણા જ ઈલાયન. માલ ખરીદતી
વખતે આઝાદ હોઝિયરી નામ તોળો.
[અમારા દારખાતામાં કતોરો પાણી બને છે]

બદારગામના ઓડીશા પર પરતું ખાન
આપી રસોદ એન્ક મારફતે કે. પી. પી. થી
રવાના કરવામાં આવે છે.

સોલ એજન્ટ—ઇસ્લામ બ્રદર્સ
હેડ ઓફીસ—૨, કાલુપુર, અમદાવાદ
બ્રાંચ—૨, ભુમા મસ્જિદ સામે, અમદાવાદ

“મુનાદી”નું જોલતું અઠવાડિક—મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમતે

ખરી રીતે દારે છે;

એ કામથી

જોટી રીતે દારાઈ નથી.

અ આપને—

બનાવોથી બાખબર કરે છે;

અને આગેવાન

બનાવગીરથી ખબરદાર બનાવે છે.

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે.

પાંચ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક મુખાલિફ હુથ્યાર હેડા પાડ્યા છે.

એના મનદર તબલીમી ફેટા, નહેનો માટે એનો ધરમય સંજ્ઞા, બાબકા માટે એનું ખાસ
પાતું, દીની તબલીમ માટે એનો ફતાવા પેજ, એની તળીઆઝાદક દિવસવર પીકાઓ,

એના નિડર દરેક અગ્રેવો એ, એની કેટલીક ખુસીયનો છે.

વિનંતિ

નમુનો મફત મંગાવો

આહક બનો

લવાજમ

સ્વદેશ—ચાર રૂપીઆ

બર્મા—પાંચ રૂપીઆ

પરદેશ—છ રૂપીઆ

કેસાલ

ભાગા તાલાબ રોડ,

સુરત.

૧

મશહુર અમેરિકન મોટર-સાઇકલો ફોર્ડ. મોટર જનાવવાના પંધામાં યજ્ઞોજ્ઞ માત્ર દાર મળ ગયો છે. ખરી રીતે, ફોર્ડ આજે દુનિયાનો સૌથી વધુ દયણતમ શખ્સ છે. તેની એવી અદ્યતન કમાણીની આવી, જની સડે નેટલી સરની એવી મોટર જનાવવાના નિશ્ચયમાં છે, જે સરની હાથ સાથે કુંડર અને સરસ પહોં દોળ.

હેન્રી ફોર્ડ

આજે એક પ્રતીકે 'ફોર્ડ' દુનિયાભરમાં ચર્ચાથી એક ધરમધુ નામ મળ ગયું છે.

અમેરિકામાં હાલ એક જગત-પ્રદર્શન ભગવું છે. તેમાં ફોર્ડે આસન્ન્યા લીધી છે. તેમાં તેણે ધણી દાઢગાડથી પોતાના કારખાનાએ કાઢેલ એ કારોડ સિલેન્ડર જાખમી મોટર મોકલી હતી. એ મોટર પોતાના હાથે કારીગરોના એક મેળાવડા સમક્ષ પ્રદર્શનમાં પેશ કરવામાં આવી હતી. તે વેળા હેન્રી ફોર્ડે એક ચમકતુ ભાવથી કહ્યું હતું, જેમાંના કેટલાક ગમકારા નીચે મુજબ છે:

'જેટલું એક વાર કદવું હતું, કે ઇતિહાસ હાં છે; કદાચ એ ખરું નથી. આજે કું કું છું કે વેપારમાં નફાની ભાવના, એ હાં છે. હું હમેશા માનતો આવ્યો છું, કે અગર તમે નહીં પૈસા-પ્રાપ્તિની વાસનાએ કામે વળગશો તો તમને પૈસા મળશે નહિ અને તમે અગર સાફ દિલે કાંઈક ઉપયોગી કરવા ઉભા થશો તો, તે કરી છુટવા માટે તમને કદી

પણ પૈસાની તાણ પડશે નહિ.

દલે ઇતિહાસ વાન સાંભળો. આ મદાન પ્રદર્શનમાં કેવો ઇતિહાસ નજરે પડે છે? અહિં તમે ઇતિહાસની કંઈ દિશા દેખો છો? જુવો! આદમીની ખરી કહાણી અહિં છે.

આ પ્રદર્શનમાં પરદેશી પ્રજાઓએ શું મોકલ્યું છે? ને સઘળું અને તેજ માત્ર, જેની ઉપર તેઓ ગર્વ કરી શકે છે. તેમણે પોતાને

ત્યાંથી તેમાંનું કશું નથી મોકલ્યું, જે માટે તેમને શરમાવું પડે. ક્યાં છે અહિં તેમના બોમ્બો, તેમની ઝેરી ગેસો, તેમની કપડ જાવ-ધીઓ? તમણે માટે એ વસ્તુઓ નથી મોકલી, કે તેઓ તેમાં ગર્વ દેવાનું કશું દેખતા નથી."

૨

ફોર્ડની વાર્ષિક આમદની એ કરોડ એંસી લાખ પાઉન્ડની એટલે લગભગ સાડા છતીસ કરોડ રૂપીઆની છે. બીજા શબ્દોમાં તે દરરોજ એંસી હજાર પાઉન્ડ એટલે સાડા દસ લાખ રૂપીઆ કમાય છે. એ દિસાએ, જાગ્રતો હોય કે સુનો હોય, તે દર મિનિટે લગભગ સાતસો વીસ રૂપિઆની કમાણી કરે છે. એક વેળા બેંક-દિસામાં તેને નામે ત્રણ કરોડ વીસ લાખ પાઉન્ડ રોકડા બોધતા હતા. પોતાના પુત્ર એડસન સાથે, તે ફોર્ડ કારખાનાનો પુરો માલિક છે. તેની પુરી પૂંજ પિરતાલિસ કરોડ પાઉન્ડની છે—એટલે પાંચ અબજ અને તેવું કરોડ રૂપીઆ.

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,
હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

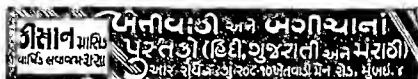
૬૨ મહિનાની ૧૫મી
તારીખે નિર્ધારિત
પ્રસિદ્ધ થાય છે.

} **વ્યાયામ** {

વાર્ષિક લવાચન ૬
દિંદમાંરૂ. ૨-૮-૦
પાંદેરા પે ૧૩૦૧૦

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો તથા ખુલાસા માટે લખો—

અવધ્યાપક, 'વ્યાયામ' રાવપુરા, વડોદરા.

અરસપરસ બંધુત્વ વધારવો તે અમારો ધ્યેય છે.

ધી ઇસ્ટ ઍન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડ ડેવેલપરનો

કચ્છ-કાઠિયાવાડ ખાસ અંક

કદી બહાર પડેન નથી તેવી અનેક હકીકતો અને ફાટાઓ સાથેનો આ હજાર ખાસ અંક કોમ ધર્મ, કોમ કે પક્ષના બેદરબાવ વિના આજ સુધીમાં 'કચ્છ અને કાઠિયાવાડ'માં દરેક દિશામાં શું પ્રગતિ થઈ છે, અને તેની પ્રાગ્ન્યે દેશ પરદેશમાં શું કર્યું છે તે જાણવા સાથે વાર્ષિક દ્રષ્ટિએ અપાર ઉલ્લાસમાં જપ્તોગી થઈ પડે તેવી ધણી વિગતો ખાસ અનુભવ ધરાવતા જાહોસ અને નામદાર કાર્યકર્તાના લેખોમાં આવવાની હોઈ, દરેક સાચી રાજવા લાજક થશે. કોમન રૂ. ૨.

જલદી નામ નોંધાવો

- ૧ અગાઉથી ઓરડર મોકલનારને રૂ. ૧૧ (પોસ્ટેજ અલગ)
- ઓરડર સાથે નાણાં મોકલનારને રૂ. ૧ (પોસ્ટેજ મફત)
- દિંદુરના બહારના દેશો માટે રૂ. ૨ (અગાઉથી)
- ડીરેક્ટરી વિભાગમાં જાપવાના રૂ. ૨ (અંક મફત)

તંત્રી : લક્ષ્મીચંદ ડોસાલાઈ શાહ,

રાજકોટ.

જાહેર ખબર માટે ઉત્તમ.

— હિસાબી આંકડા અને વેચાણની શર્તો —

વેપાર વ્યવહારમાં માલના વેચાણ અંગે જેમ લેખિત હિસાબ-નોંધ રાખવાનો નિયમ છે, તેમ આદેશોય લેખિત હિસાબી આંકડા આપવામાં આવે છે. એવા આંકડા જુદા જુદા વેપાર પદ્ધતિને કારણે જુદા જુદા નામે ઓળખાય છે, છતાં મુખ્ય પ્રકાર તો ફક્ત ચાર છે:—

- ૧, કેશ મેમો
- ૨, કેશીટ મેમો
- ૩, ઇન્વોઇસ
- ૪, પ્રો-ફોર્મ ઇન્વોઇસ

કેશ મેમો એટલે શેકડ, વેચાણ-નોંધ. જે માલ શેકડેથી વેચાય છે. તેને માટે આ પ્રકારના આંકડા વપરાય છે. એ આંકડા ખુબ સાદા હોય છે. એમાં ફક્ત માલનો પ્રકાર અને ક્ષમત લખવામાં આવે છે. લખાણ નિમ્નતો એમાં હોતી નથી.

કેશીટ મેમો એટલે ઉધાર વેચાણ-નોંધ. માલ ઉધાર અપાયો હોય એટલે દેખાતી રીતેજ તેની નોંધ પણ વધુ ચિવટપૂર્વક થતી જોઈએ. એથી આ પ્રકારના આંકડા કેશ મેમો કરતાં વધુ વિગતો ધરાવે છે. એમાં માલનો પ્રકાર, ક્ષમત, કેટલા દિનની મુદતે માલ ઉધાર અપાયો છે તે નક્કી કરેલું હોય તો તે અને બીજી અગત્યની બાબતો લખાય છે. વળી ઉધાર માલ લેનારની સહી પણ આ આંકડા પરજ લેવાની જગ્યા રાખવામાં આવે છે, એટલું જ નહિ જવકે ઉધાર માલ વેચવાની શર્તો-એ કંઈ હોય તો તે-પણ એ આંકડાની પાછળ લખવામાં આવે છે, જેથી પાછળથી વધી ન પડે.

ઇન્વોઇસ શબ્દ ફ્રેન્ચ શબ્દ *Envoyer* પરથી નીકળેલો છે. સુચરાતીમાં જેને ભરતીયું કહે છે, તે આ પ્રકાર છે. એનો ઉપ-

યોગ મોટે ભાગે જાદારગમ થા પરદેશના વેપાર વ્યવહારમાં થાય છે. ઇન્વોઇસ માલની સાથે મોકલાય છે અને એમાંજ માલનો પ્રકાર, ક્ષમત વ. લખવામાં આવે છે અને એ ઉપરાંત વેચાણની શર્તો પણ એની પાછળ લખાવી રખાય છે.

પ્રો-ફોર્મ ઇન્વોઇસ (*Pro Forma Invoice*) પ્રાથમિક સ્વરૂપના આંકડા છે, જે કે ખરા અર્થમાં તે આંકડા નથી, કેવળ નોંધ છે. ઘણી વેળા એવું બને છે કે અમુક માલ એજન્ટ થા પ્રતિનિધિને વેચવા માટે જાહેર મોકલાય છે, જે કે ખરી રીતે તે એજન્ટ થા પ્રતિનિધિને વેચી દેવાવડો હોતો નથી એવા કાળજીમાં એ માલ સાથે જે આંકડો મોકલાય છે, તે પ્રો-ફોર્મ ઇન્વોઇસ કહેવાય છે અને તેની ગણતરી કુલ પ્રાથમિક હિસાબ-નોંધ લેખેજ થાય છે, ખરા આંકડા રૂપે નહિ. એજ પ્રમાણે કેટલીક વેળા કેટલાકો અમુક માલનો ઓર્ડર મોકલી, પ્રો ફોર્મ ઇન્વોઇસની માંગણી કરે છે. એનો અર્થ એ છે કે વેપારીએ તેમણે લખેલા માલનો પ્રો ફોર્મ ઇન્વોઇસ બનાવીને મોકલી આપવાનો છે, માલ નહિ. એ પ્રો ફોર્મ ઇન્વોઇસ મળ્યા પછી તેઓ લખે ત્યારેજ માલ મોકલવામાં આવે છે. આમ દરેક દેશ-તરફ આ પ્રકારના આંકડા, મૂલ્યે આંકડા નહિ, અડસદા થા ખરડા રૂપ લેખાય છે અને તે બનાવવાથી વેચાણ થયું લેખાતું કે તેને લગતી જવાબદારી માથે લેવામાં આવી ગણાતી નથી.

આંકડાનો નમૂનો

આંકડા ગમે તે પ્રકારના હોય, તેમાં જેમ અને તેમ ટુકડું લખાણ લખાવતું જોઈએ. વધુ પડતું લખાણ, આંકડાની શૈલી બગાડે છે.

કેમર ઓફિસ

ગુજરાત ઓલિમ્પિક સાહિત્યના એક માત્ર પ્રકાશક
મોદાગરવાડા. મુદ્રા.

નામ	ગામ	૩.	આ.	૫.

તાગીબ

વસુધ તારીખ

૦૫૨૨૫૫૩

વેચાણની શર્તો

કેશ મેમોના અપવાદ સિવા ભવ્યજ
બધા આંકડાઓની પાછળ વેચાણની શર્તો
જાપવામાં આવે છે. એવી શર્તો
જુદા જુદા વેપાર માટે જુદી જુદી
હોય છે. અત્રે એક રેડિયોના વેપારીની એવી
શર્તો રજુ કરી છે. એ શર્તો અત્રેથીમાંજ
આપી છે, કારણ કે તેમાં કેટલાક અવગણના
કાનુની મુદ્દા સમાવેલા હોય. યુજરનાવી તર-
જુમાં તેના અર્થ ૨૫૫૨ થશે નહિ.

CONDITIONS OF SALE

1. All prices quoted in our catalogues, price-lists, circulars and advertisements are subject to change without notice.
2. No receipt will be valid unless authoritatively given on our own printed and numbered form.
3. No objection or claim can be entertained unless made within

3 days after the receipt of the goods.

4. Goods once sold will not be taken back or exchanged under any circumstances.
5. Our responsibility ceases after the goods have been delivered to the buyer, or at the Railway Station or Bunder or other carriers and no claim for breakage or shortage will be accepted afterwards.
6. All orders for goods are irrevocable but the Company is at liberty not to supply the goods if they cannot be obtained for any reason whatsoever. Delay in delivery of goods will not render any contract voidable on the part of the purchaser unless it is specified that time is of the essence of such contract. The Company will not be liable in damages or otherwise howsoever owing to delay in delivery whether the time is of the essence of the contract or not. In no case shall the purchaser have the right to withhold payment on the agreed date or dates on account of such delay in delivery.

7. No order given to canvasser or travelling representative will be valid, unless confirmed by the Office.

8. Where customs duties are included in the contract price, any variation in customs tariffs to which the goods may be subject

shall be for the purchaser's account

9 Every care is taken in respect of the goods ordered through us consequently we do not hold ourselves responsible or in any way liable for damages or breakages which may occur in transit from any cause whatsoever.

10. All contracts for the sale of goods by the Company shall be deemed to have been made in Bombay and all claims thereunder are payable in Bombay and it is a distinct condition of sale that no suit or action against the Company for the purpose of enforcing any claim in respect of the goods sold or agreed to be sold by the Company shall be instituted by the party concerned in any court other than a Court situated in the town and island of Bombay.

11. Illustrations in our catalogues and advertisements are typical of general design and must not be considered as binding.

12. All offers made by the Company are subject to a proviso that the goods offered remain unsold at the time of acceptance, whether this proviso is specifically mentioned or not.

13. The specifications and descriptions given in our catalogues are not binding in every detail. These are subject to alteration without notice and the Company is not

responsible for any loss or damage direct or indirect or for any consequential damages due to supplying the articles which may vary in specification from those given in our catalogues, price, lists, advertisements, letters or pamphlets.

14. Any modification of these conditions must be in writing and duly authorised.

ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૯ નાથી કે આ મુજબ સર્વોચ્ચ છે. દરેક વેપારી પોતાને અનુકૂળ હોય એવી શર્તો જાણી સકે છે.

આંખો-ની-નેમત

ખાતરીવાલો એખો માલ, સાચા બસરાયે
મોતીનો બનાવેલ મુરમો વાપરો. એકલસ
ફાવરો કરે છે.

કીમત તોમ્મ ૧ના રૂ. ૫૦. (પોં. જુદું)
મોહમ્મદ હાજી આહમદ વહાણવાલા
કે. વહેવારયા મોહમ્મદ, બામનગર
(મી.આ.વા.ક.)

માસિક અટકાવ

જે પહેલ માસિક ધર્મ રજોલીના
પીસ તકલીફ વગર તુરતજ ફરી આહુ કરે
છે. રૂબના અથા દોષો દુર થાય છે. માસિક
લાવવારી રૂબંગ વનસ્પતિની આ બનાવટ
અર્થવાળી સ્ત્રીએ લેવી નહીં. શીશીના રૂ. ૩.
ડા. (શી. ૭) લાંબા વખતના અથરા રૂ. ૩.
મોટ રૂબંગ-બનાવટ, કિ. રૂ. ૫ (શી. ૧૦)
વી. પી થી રૂ. ૧૦ વધુ લખો:-

દુધાનુપાન ફાર્મસી બામનગર (કે.)
મુરત એજન્ટ-સી. એન. બ્રથર્સ, કલકત્તા

સાબુની બનાવટ

દરેકે દરેક મેકારના સાબુઓ બનાવવાની સંપૂર્ણ માદિની આપનાર એકલીજ સંસ્થા અને પ્રમાણભૂત ચોપડી, સદજ ઝાંખી માટે આ હુંકી અનુક્રમશીલ તો જુઓ:—

બજારીયું તેજ	ફિનીશિંગ એન્ટસ	સાબુ, માનુસે શોધિસ
કામુ અને કામજ સાબુ	બથરૂના સાબુનો દલાજ	કરનાર
કપાસીઆઈ તેજ	બોમ્બસિંગનું તેજ	નેપથોથ
કારંબનું તેજ	મદ્યનું તેજ	પ્રવાદી
કાબેનિટ ઓફ ચોરાસ	મીઠું	પારદર્શક
કોપરેલ તેજ	રાજન કે રાજ ?	પેટ્રોલિયમનો
કોસ્ટીક ચોરાસ	રાખજીનું તેજ	જુધીનો
સોડા	લીમડાનું તેજ	મધનો
ડ્યુબર્સ ઓફ	સદાયક પદાર્થો	કુસ્મનો
ચરખી	સાબુની	મોલ્ડ મેન્ડુ હાઈ
ચરખી અને તેજના મિશ્રણ	સંપદન કરવાની ક્રિયા	લીધી
કામુઆર	સંપદનની પરિપૂર્ણતા	દેશી મિલાનો
કામુઆર અને	બાજુવાની રીતિયો	સિંગનો
કોસ્પાને રીટી	સાબુ, આયોગાઈડનો	વાળ કાઢવાનો
ટેટો શુધ કરવી	ડાન મિલાનો	વેસેલીનનો
હાઈલેટ સાબુઓ	કપડાં રંગવાનો	જુધીનો
ટોલિયું તેજ	કપડી-નાથોલિક	સોફ્ટ
તલતું તેજ	કારપેટ માટેનો	માટેના રંગો
તેજમાની ચીકાસ, વાસ અને	કેટલીક ખાસ કાનના	માટેની મુનોબીઓ
રંગ દૂર કરવાની રીતિયો	કલિકે પ્રિન્ટરનો	સાબુની કડાઈનો દૂધો, બીજ
દવ બનાવવાની રીત	કામદારનો-મધરી	સાધનો અને ધરો
દવની જલદઈવા	જિલ્દરીનો	સોડા કિટ્ટરસ
ધોવાના સાબુઓ	જુધીની મુલાખી	મોલિયમ કાબેનિટ
પત્તં બેસ	કામુઆરનો	સોલિયમ સિલિકેટ
પાલ્લીની શિલ્પી	ફાઈ કલીનીઓ	દબમત માટેના
પીંગા સાબુ	તરવા-દલાઈ	સાબુ અને તેની ગુણ
	દાત માટેનો	

પુસ્તકની ઉપયોગિતાયા પ્રેશપ, મુજરાતના બધા જાણીતા સજીના કારખાનાઓએ એની એક કરતાં વધુ પ્રતો પોતાની પ્રયોગશાળા માટે ખરીદી છે

રહેલી આવૃત્તિની થાડીકજ પ્રતો હવે બાકી છે. જલદી ખંભાની પો. કદાચ પાછળથી કામ પશુ કીમને નહિં મળે.

મુદ્રા એન્ટિક કામગીર: ૨૦૦ પાના: ૭ ચિત્રો: કપડાની પાટી આપની

કીમત: રૂપિયા બે (દિવસમાં ૨. ખ. ૭ આના) [વિદેશ : ચાર મિલિયન]

શિરનામું:—કમર ઓફિસ, સોદાગરવાળા, મુરત.

૧

૨

બીજા વેપારમાં હોય છે તેમ, આહિરાતના વિવિધમાં છુટક અને જથ્થાજથ્થા માટે જુદા જુદા ભાવે હોય છે અને તેથી મોટા વેપારીઓ એ જથ્થાજથ્થા ભાવેજ આહિરાતે આવે છે. કારણ એથી ન માત્ર ભાવમાં ઘટાડાનો લાભ મળે છે, બલકે પુરા પૈસા આગળથી આપવાનું અનિવાર્ય થતું નથી; દર મહિને બિંદી આવતાં, પૈસા અપાય છે.

આ પદ્ધતિને કોન્ટ્રાક્ટ પદ્ધતિ કહે છે. એ દ્વારા જેમ લાભ મળે છે, તેમ જવાબદારીય વધે છે. વર્ષની સરખાતમાં કોન્ટ્રાક્ટ કરતી વેળા જોડલા ઈંચ જગ્યા લીધી હોય તે વર્ષ દરમિયાન વાપરીજ નોંધાશે. એમાં પાંછગથી ફેરફાર થઈ સકતો નથી. એજ એક મુખ્ય જવાબદારી છે, જે કોન્ટ્રાક્ટ પદ્ધતિના પાયાનો પથર મણાય છે. અને આ કાર્ય જરૂર છે.

અખસત, કોન્ટ્રાક્ટ પદ્ધતિમાં ભાવમાં સારો જેવો ઘટાડો થાય છે. પણ તેનો મળી સકે તેટલો લાભ લેવા નોંધાશે. એ કામ સામાન્યતા સાથે સદુ લાભે છે, પણ દુષ્કર્તમાં એમ નથી. એમાં સદા કુનદની સુરત છે.

(૧) દાખલા રૂપે, ૫૦૦ ઈંચનો કોન્ટ્રાક્ટ કર્યો હોય તો વર્ષ દરમિયાન ૫૦૦ ઈંચ પુરી કરવી નોંધાશે-મળી જાય એ ૫૦૦ ઈંચ છુટક છુટક ૫-૫-૧૦-૧૦ ઈંચની આહિરાતે આપીને પુરી કરવામાં આવે. આ એક વેળા ૫૦૦ ઈંચની મોટી આહિરાત આપીને પુરી કરવામાં આવે. ગમે તેમ, ૫૦૦ ઈંચ પુરી કરવી નોંધાશે. નહિ કરાય તો, છુટક ભાવે આ ઘટતા ઈંચનો આજ આપવો પડશે. આ જોડલા ઈંચ વધવા દરો, તેટલા ઈંચનો જે આજ મરો, તે આજ આપવો નોંધાશે.

કોન્ટ્રાક્ટ પદ્ધતિની આહિરાત માટે મોટા ભાગે કામ ઈંચ દીઠ ભાવ રખાય છે. એ ભાવનો મળી સકે તેટલો લાભ ફેરી રીતે લેવા, તે આપણે નોંધાશે. એ માટે, દાખલા રૂપે, નીચલા કોડનો અભ્યાસ કરીશું, જે એક અલ્પતા દેનિકનો છે :

આહિરાતના ભાવ

૨૦૧ થી ૫૦૦ ઈંચ.	ઈંચ દીઠ રૂ.	૧-૦-૦
૫૦૧ થી ૧૦૦૦ „ „ „	રૂ.	૦-૧૪-૦
૧૦૦૧ થી ૨૦૦૦ „ „ „	રૂ.	૦-૧૩-૦
૨૦૦૧ થી ૩૦૦૦ „ „ „	રૂ.	૦-૧૨-૦
૩૦૦૧ થી ૪૦૦૦ „ „ „	રૂ.	૦-૧૧-૦
૪૦૦૧ થી ઈંચથી વધુ „ „ „	રૂ.	૦-૧૦-૦

ધારી ભો કે આપણને અઠવાડિયાના નવ ઈંચને કિસામે વર્ષ દહાડે ૪૬૮ ઈંચ જગ્યા નોંધાશે છે. હવે એ ૪૬૮ ઈંચ જગ્યાનો કોન્ટ્રાક્ટ કરતાં, ઈંચ દીઠ રૂ. ૧ ભાવ થાય છે સામાન્ય નજરે એમાં કશું વધુ કરવા નહિ લાગતું નથી, પણ કુનદખામ વેપારી માટે એમાં દહાડા ધણ કરી સકાય એમ છે. કારણ કે, જે તે એ ૪૬૮ ઈંચનો કોન્ટ્રાક્ટ કરે તો ૨૧ ને ભાવે રૂ. ૪૬૮ થાય; ૫૦૦ ને થોડી વધુ જગ્યા લે-એટલે, ૨૧૦ ઈંચનો કોન્ટ્રાક્ટ કરે તો ૫૧૦ ઈંચનો શાદ આનાના ભાવે તેને ફક્ત રૂ. ૪૪૬-૪-૦ આપવા પડે એટલે કે, એક તરફ તો ૪૨ ઈંચ જગ્યા વધુ મળે અને બીજાં તરફ રૂ. ૨૧-૧૨-૦ની બચત થાય !

છે નહિ વેપારી કુનદ ? આ ભાવ-પદ્ધતિમાં આમ થતું સામાન્ય છે. એટલે એનો લાભ એજવવા માટે બરાબર ગણતરી કરીને ઈંચ નક્કી કરવા નોંધાશે.

આ રહ્યા થોડાક વધુ દાખલા:—

[૩૪૫]

“કેમર” : આંક ૧૦૪૭૦

૯૫૦ ઇંચના ચાર આનાને ભાવે રૂ. ૮૩૧-૪-૦ થાય છે, જ્યારે ૧૦૧૦ ઇંચના તેર આનાના ભાવે રૂ. ૮૨૦-૧૦-૦ થાય. [લાભ: ૬૦ ઇંચ જગ્યા ઉપરાંત રૂ. ૧૦-૧૦-૦ નો.]

૧૯૫૦ ઇંચના તેર આનાને ભાવે રૂ. ૧૫૮૪-૬-૦ થાય છે, જ્યારે ૨૦૧૦ ઇંચના ચાર આનાને ભાવે રૂપિયા ૧૫૦૭-૧૦-૦ થાય. [લાભ: ૬૦ ઇંચ જગ્યા ઉપરાંત રૂ. ૭૬-૧૪-૦ નો.]

૨૯૦૦ ઇંચના ચાર આનાને ભાવે રૂ. ૨૧૭૫ થાય છે, જ્યારે ૩૦૧૦ ઇંચના અગિયાર આનાના ભાવે રૂ. ૨૦૬૬-૬-૦ થાય. [લાભ: ૧૧૦ ઇંચ જગ્યા ઉપરાંત રૂ. ૧૦૫-૧૦-૦ નો.]

૩૯૦૦ ઇંચના અગિયાર આનાને ભાવે રૂ. ૨૬૮૧-૪-૦ થાય છે, જ્યારે ૪૦૧૦ ઇંચના દશ આનાને ભાવે રૂપિયા ૨૫૦૬-૪-૦ થાય. [લાભ: ૧૧૦ ઇંચ જગ્યા ઉપરાંત રૂ. ૧૭૫-૦-૦ નો.]

હું કેમા, આ તો થોડાં દાખલા આ ગુપ્તીયે થોડીક કુતલ વાપરી સારો લાજ મેળવી સકાય છે.

૩

આદિરાતના કોન્ટ્રાક્ટનું લખત કેવું હોય છે, તેથી ઘણા યોગ્ય વેપારીઓ માહિત્યાર હોય છે. એથી અહિં એક બાધીતા દેનક પત્રનું કોન્ટ્રાક્ટ ફોર્મ અ.ધુ. છે. જેથી વેપારીઓ તેને ખરાબર વિચારી સમજી સકે.

We, the undersigned

have agreed with the Management of ..... to insert our advertisements in the said paper on

Re 1/-
STAMP.

* the terms and conditions mentioned below, which we have had read over and explained to us and will be presumed to know:—

Period of Contract _____ Year
covering in all _____ inches.

Page _____ Rate _____

(1) We the contracting party undertake to use up the space contracted for within the stipulated period, or in the event of failure to do so, agree to pay the difference between the contract rate and the casual rate on the basis of or applicable to the space actually used up at the time and it is our duty to ascertain the casual rates beforehand

(2) The Management reserve to itself the right to stop publication of any contract advertisement in case the contracting party fails to pay the amount of the monthly bill presented for payment within a period of one month; in such cases the Management will consider such contracting party as a casual advertiser and shall charge and recover from such contracting party the casual advertising rates published hereunder and further in case the contracting party has paid for the space utilised by him and thereafter stop the contract advertisement,

the Management shall recover” (11) Any particular position is not from such contracting party the difference in rate between the contract rate and the casual advertisement rate.

(11) Any particular position is not guaranteed to any advertisement.

(12) One voucher copy only will be supplied provided the amount of the monthly bill is Rs. 20/- and over.

(13) No voucher i.e. daily copy will be supplied, if the advertisement is discontinued

(14) No advertisement less than 2 inches single column or 2 inches double column will be accepted.

આ યુગ કમારનું મુખ્ય લખાણ. એની પછી આદિરાતના બાવ તાલ ડાપેલા હોય છે અને તેને હેડે સદિ કમારની ગળ્યા.

(3) The Management reserve to itself the right to refuse or suspend the publication of any advertisement (Casual or Contract) without assigning any reasons for doing so and without incurring any liability in the matter

(4) A week's notice is essential, prior to the date of publication of the advertisement, if proofs are to be supplied.

(5) Separate orders will be given every day of the month instead of one order beforehand if the latter is to be cancelled abruptly, or replaced with entirely new matter for publication

(6) Advertisement orders will be written on separate paper, and not on the advertisement copy

(7) On the expiry of a contract, the advertisement will be discontinued unless instructions in writing are received to the contrary

(8) Change of advertisements will be made not more than twice a month

(10) Alteration or change in advertisement notice, 4 days before the next insertion of advertisement is due, is required to discontinue former order.

હૃદયે તમને આજકો આપ્યાં હશેજ.

તેમને રાજ રાખ્યા અને સંકારી જનાવવા તમે તમારાથી ખનવું કરનાં દશેા.

ખાલવાંચન

તેમના લાઘમાં મુકી છુઓ, અને તેઓ ફેટલા રાજ થાય છે તેની ખાત્રી કરે. ભણના હશે તે તેના લખાણો વાંચીને રાજ થશે. નહિ ભણતાં હોય તે તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

‘ખાલવાંચન’ના મહત્ત્વ યુગ જોઈને ગાનનું માત્ર એક પાત્રનું ખરું

ગરીબને પણ એ પડવશે. પેસારાને તે એ રમત પાત છે. તમે આદક ન હો તે આજેજ રૂ. બે મનીઓ રૂંદથી મોકલો

‘ખાલવાંચન’ સમય અને સિદ્ધાન્ત ખાત્રાસાધકાર થી વફાવત છ કવિના લંબીપણ નાંખે પ્રતીક થાય છે, અને હું કે યજ્ઞમાં ને યુગ વખણાઈ ગયું છે.

ચિરનામું:-ખાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

હિલાલ બુક-હાઉસ

ઉર્દૂ વિભાગ

ઉગ્રહ અને લગ્નીય પકવાનો

પકાવવા ચાહતા હોવ તો આગ્રેજ નીચવી કિતાબો મંગાવો.

ઇસ્મતી દસ્તરખવાન-દરેક પ્રકારની વાનીઓ, નેરી કે : કયામ, પુર્કીમ, ફિરની, માછલી, ચુરગી, જેલી, કેક, મિઠાઇઓ, દલવા, મુરખા વ. વ. સેંકડો વાનીઓના અઝ-માવેજા નુસ્ખાઓ. પાંચ વર્ષમાં સાત આગ્રિયો પ્રગટ થઇ છે. પાના ૨૧૪, ઉગ્રહ કાગળ-લખાઈ-છપાઈ. કી. બે રૂપિયા મશરૂફી વ મગરિબી ખાને-ઉપલી કિતાબનો પીંગો ભાગ, જેમાં પુર્વ અને પશ્ચિમના દેશ દેશના પકવાનોની માહિતી આપી છે પાના ૨૪૮. કી. બે રૂપિયા ઇસ્મતી હાંદકુલીયા-નાની બચ્ચીઓ માટે ખાવા પકાવવાની રદખર.

કી. આઠ આના નારિતા-સગર અને સાંજના નાસ્તાની ઉગ્રહ અને લગ્નીય વાનીઓની માહિતી.

કી. દશ આના બચ્ચીઓ ખાને-બચ્ચીઓ માટેના ખોરાકની વિગતો. કી. આઠ આના બીમારો ખાને-બીમારો માટેના ખોરાક.

કી. દશ આના મજાહીયા ખાને-સરખા સરખા સંજાહીયા વચ્ચે મજાક કરવા માટે બનાવવાની વાનીઓ. કી. છ આના

(દરેકનું ટપાલ ખર્ચ જુદું)

બધી કિતાબો ઉર્દૂ મુખાન-ઉર્દૂ હર્ફીમાં છે.

હિલાલ બુક-હાઉસ

રાવદાગરવાડા-સુરત.

ઈકબાલ

[બાય વીકલી]

જર્માના મુસ્લિમ યુગરાતીઓનું સાચું રદખર છે. એ દિન્દુ મુસ્લિમના ઇતિહાસમાં યોગ્ય ફાજો આપતું રહે છે.

અહવાદીયામાં એ વખત પ્રગટ થાય છે મુસ્લિમોના હકો માટે દક-નકલ ચકાવવા દરેક તૈયાર રહે છે

તે રચાતિક અને પરદેશીના સાચા સમાચાર પુગ પાડે છે

દરે દરેક મુસ્લિમ યુગરાતીની ફર્જ છે કે તે પોતાના આવાજને બાઅસર બતાવવા ઇકબાલની મિદગી લાંબી બનાવે.

દિંદના મુસ્લિમો તમારા જર્માના ભાઈઓની હાંતલ જાણવા ઇકબાલ નિર્મિત વાંચી મેનેજર:-ઇકબાલ બાય વીકલી

૧૫૨, હુકમ સ્ટ્રીટ રંગુન.

કંબા સગ્રહ કાં ખરવીક

ભરત સિવજીની ૧૦૪ હીઝાબોનો અપર્વ સંમદ. સર્વવ વખતુપક્ષ સ્ત્રીઓને અને બાળાઓને અતિ ઉપયોગી પુસ્તક.

પાક પુર્કુ રૂ. ૨૧૧, કાચુ પુર્કુ રૂ. ૨ (પા. જુદું) 'હરિના' રૂ. ૨ અતિ રમીલી નવજકયા

અમર આશા ભાગ ૧ ભાગ ૨

૩૮૦ પૃષ્ઠ, છતાં કિંમત રૂ. ૩ (પા. જુદું)

મીરજાં ખુશરો મિન્દ કુા, જામનગર

મીઠી પીશાબના દરદીઓ

સાવધાન!

મીઠી પીશાબના દરદો ઉપર અકસીર વઈ ચુકેલી એન. સી. ગરહા-વાલાની રજીસ્ટર દવા “શાન્તવત” ની

ખાટલી મંગાવી દરદને અટકાવો.

‘કમર’ને લગતા વિષયોના પ્રશ્નોના જવાબો અગ્રે ક્રમવાર સુદૃઢ પ્રવચન થાય છે. જેની રેખા વધુમાં વધુ ત્રણ પ્રશ્નોનાજ જવાબ મળી સકશે.

અગ્ર દ્વારા ખાનગી જવાબ એકએ તો દરેક પ્રશ્ન દીઠ પાંચ આનાની (અર્થાત્ આઠ આના અને પદ્દેસાઃ નવ પેની) લીધાંટા બીટવી. [વી. પી. ના યોર્ડર સ્વીકારવા નથી.]

૨૨૮૧-શ. થો : પોરાઇ-(૧) સોડિયમ સિલિકેટ જનાવવાની માદિતી કમરના દરમ. અંકમાં ઇપાઇ છે, તે નેશો. (૨) સાથુની જનાવટમાં સોડિયમ સિલિકેટ કંઈ અનિવાર્ય તત્ત્વ નથી. એ વિનાય સાથુ જલી સકે છે. સાથુની જનાવટને લમતી રિગતવાર દરીકત માટે સાથુની જનાવટ ચોપડી નેશો. (૩) તેમને મધકના તેજાજ વડે સાદ કરતાં, તેજામાં તેજાખનો કંઈક અસ્થ જાડા રૂપી તત્ત્વ તે તેમને પાણી વડે થોડાં લેવાયો તે તાકીની જશે.

૨૨૮૨-ગુ. મુ. અદમશાહ-(૧) મુંજશી અંગ્રેજી દવાઓ મંગાવવા માટે દસનઅચી કમરુદ્દીન, હાગી આજ, મુંજ ૨ ને લખશે. (૨) મુંજશના કાગળના વેપારીઓ આ છે:- જે. બી. અગાલી કમરતી, સિલિકેટ, નેશોદાસ રાહ, મુંજ ૨; જે. એન. સિંધ, પ્રિન્સિપ ગ્રીટ, મુંજ ૨; ફૂન પેપર માર્ટ, મંગલદાસ રાહ, મુંજ ૨. (૩) કમરનાથી માલ મંગાવવા માટે એન. ગાય ચકુર, ૭ રામમોદન ગ્રીટ, કમરનાને લખશે.

૨૨૮૩-શ. ક. દ. ૧૨૭ બુજ-કમરના દરમ. અંકના જાલી-કાર્ડના પ્રયોગમાં એક નિશ્ચયો વાપર્યાં વિગત કથું પરિણામ આવશે નહિં. આને કાગળ એકજ મિશ્રણ વાપરું દરી, તેથી કાગ ૨૫ નહિં દેવા. એ અંકમાં

લખ્યા પ્રમાણે બરાબર વાંચીને અગ્ર કરશે તો ઇ. અ. બરાબર થશે.

૨૨૮૪-મી. પુ. ને: દલખાણીઆ-સુશી જેટરીઆ જનાવવાની માદિતી માટે કમરના ૬, ૭૪ અને ૮૬મા અંકો નેશો, જેની કામન ૧૧ આના છે.

૨૨૮૫-મુ. આ : ખાંડવા-(૧) બી. ઇ. એ. હેન્ડુક માટે સેકેટરી: સિદ્ધિશ એન્જિનિ-વર્સ એમાંસિયેન, ૩૨ વિરોરીઆ રૂટીટ, વેસ્ટમિનિસ્ટર, લંડન એસ. રામચુ. ૧ ને કમરના દવાદા સુદિન લખશે. (૨) મુંજરાન કાર્ડિયાવાડમાં ટુલકાડ તથા રૂજાડની કપમો વેચનારા ઘણા વેપારીઓ છે. એ જાનાના નામ હાથ અદિ આપવા સકય નથી. એ તથા સેકેટરીઓ આ સ્કાલ-એલ નર્સરી ઉચ્ચાઃ અગીન નર્સરી, મીરગમ, મુંજ ૪; દિલ્લખુજ નર્સરી, વ્વારા; રામનાથ માર્ડન, ધારી. નિર્ધે: શ્રીએ સવાલ સમજી સકાને નથી.]

૨૨૮૬-મુ. શ. આ : શીનુગરા-રવેટ પર જે કાગો યર દેવા છે તે, માથાનો ઉકાગો લગાવાથી જાણે છે. એ માટે કમરનાં એટ-લુંજ છે કે ગાથાનો ઉકાગો કરી, રવેટ પર લગાવી દેશે

૨૨૮૭-શ. યં. થો : વનો-ખાનગી સવાલ જવાબ માટે સવાલ દીઠ પાંચ આનાની

“કમર” : અંક ૧૦૪૭

શી મોકલવી જ નહોતી. આપે તે મોકલવી નહોતી.

૨૨૮૮-ક. મો: કટની-(૧) નાઇટ ઓફ સિવિલ જનરલના પ્રયોગ કમરના ઉપયોગમાં આપે છે, તે જોશે (૨) વપરાશને અડધવધી સુધી બેટરીઓને ફરી વાર ઉપયોગમાં લેવાનું કદી કદી સકય થઈ શકે છે, હરદમેશ

“કમર”ની ફાઈલો

“કમર”ની નાચલા વર્ષોના પ્રગ અંકોની ખુબચરત બાંધેલી ફાઈલો નેવાર છે:

વર્ષ	બીજી	: ૧૯૩૩	૩. ૫-૦-૦
વર્ષ	ત્રીજી	: ૧૯૩૪	૩. ૨-૮-૦
વર્ષ	ચોથી	: ૧૯૩૫	૩. ૨-૮-૦
વર્ષ	પાંચમી	: ૧૯૩૬	૩. ૩-૮-૦
વર્ષ	સાતમી	: ૧૯૩૭	૩. ૩-૮-૦
વર્ષ	આઠમી	: ૧૯૩૮	૩. ૩-૮-૦

[દિનમાં દરેક ફાઈલ પાછળ ૮ પાસ ખર્ચના દશ આના જુદા. પરદેશમાં ૧૯૩૩ની ફાઈલની કીમત શી. ૮/૬; ૧૯૩૪-૧૯૩૫ની ફાઈલની દરેકની કીમત ૮ પાસ ખર્ચ સાથે શી સાડા પાંચ અને ૧૯૩૬-૧૯૩૭-૧૯૩૮ની દરેકની કીમત શી. સાત]

ચોડીકજ પ્રતો બાકી છે, આજેજ આઈર મોકલો.

લખો:-કમર એડિટર, સોનાગઢવાડા, સુરત.

નંદિ, એ માટેની વિગતો કમરમાં પ્રગટ થઈ ચુકી છે, તે જોશે. (૩) જસતના રમકડાં લખવા માટેના બીજાના વેપારી જાણમાં નથી.

[નોંધ : કમર દિનમાં પ્રગટ થઈ નથી.]

૨૨૮૯-શ મ. - ૬: ઉપદાણાં-અટર એમ્સ એટલે શું તે સમજી શકાયું નથી, તેથી જગ્યા અપાવો સકય નથી.

૨૨૮૯-ક. મો: લાડી-(૧) મેંચેલ રેકર્ડ ઉતારવાનું થતું દિનમાં તૈયાર લેવાનું મળતું હોય એમ જાણમાં નથી. આઈર આપતાં પરદેશથી મંગાવી અપાય છે. (૨) એ વિષય-એટલે કે Sound Recording ના વિષય પરના પુસ્તકો માટે ન્યુ જુક કમ્પની, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ ૧ ને લખશે (૨) બેક પ્રકારની-ખાનગી (Private) અને જાહેર (Public)-વિખેડ કમ્પનીઓ થાતુ કરવા માટેના કાનુની વિગતો તથા બીજી હકીકતો કમરના ૫૩, ૬૭ અને ૬૮મા અંકમાં છે, જોશે.

૨૨૮૯-મે. જુ. ૬. અંગર-મુવોડર પાવર પેરેડાઇઝ, પરદેશી મર્ટ, કુલુઆ રૂટ, કલકત્તા પાસેથી મળશે. (૨) પારસી મારી, પુતળાં રમકડા વ. જનાપલા કામ લાગે છે. (૩) પ્લમ્બમેશ, ઓક કોરાકા વ. માટે સાદ મળુપત હરજીવન, તામરેલી રૂટ, મુખ્ય અને લખશે.

૨૨૮૯-લા. ડી. ૬: સુરત-(૧) વિગત રહેલા દિનમાં સાતી કોષ ખાસ ઉદ્ધે જ મુજસતી એ પડી હોય એમ જાણમાં નથી. અજગત, જુદા જુદા લેખોમાં થા પુતળામાં એના સહેજ પ્રસારો મળશે ખરો (૨) મે. મીરજા હવરતની કુર્ચાની તરસીર ઘણું કરીને દરે મળતી નથી. (૩) દિના-મીલન દાખમ્સ અકાદમિક પત્ર છે.

૨૨૮૯-જી. એમ. બી: મ. જુલા-(૧) મુજસતી-ઉદ્ધે રીચરની ગરજ સારે આવી એક ચોપડી મુજપામુનઅલીમને નામે રૂકે મિન્ડીંગ પ્રેસ, રાનીનાલાજા, સુરત પાસેથી આઈ આનાની કીમતે મળશે (૨) અસ્માઈ માટેની ઉદ્ધે કિતાબો માટે તાજ કમ્પની. લાહોરને લખશે (૩) દિનની માસિક રાઈટુ શિરનામું ૨૮, આઈગોનરટોન રોડ, ચંદ્રલોક,

અંકાદવાદ છે અને દિન્દમાં વાર્ષિક લવાગ્રમ રૂપિયા સાત છે.

૨૨૬૪-ઇ. એ. નો: આદિકા-(૧) 'વેપાર' માસિકનું ચિરત્રોનું મુદ્રાજપાટી, મુંબઈ ૪ છે અને વાર્ષિક લવાગ્રમ રૂપિયા છે. (૨) સિંગોડા લાંગી મુદ્રન લગી સાચવી રાખવાનો કામ છાજાળ ખાતમાં નથી. (૩) ફાલુદાના ધાસના બનાવી વેપારીના ચિરત્રામાં દવે ખરી છપાશે.

૨૨૬૫-ચુ. ૨: ધોલકા-(૧) અદમદા-બાદના મેડાલા જુએસરનું નામ કામ આ છે:- મદદેવ સમચંદ નવગુપ્ટે, ત્રણ દરવાજા, અદમદાગાદ. (૨) જંગલ ખાતામાં ધણા દરજત છે. એ ખાતામાં દાખલ થયા માટે એ ખાતા માટેની ખાસ કેળવણી લેવી પડે છે, જે કેટલાક દાખલાઓમાં એટીક પાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓને મળી સકે છે અને કેટલાક દાખલામાં માત્ર ઇન્ટર સાયન્સ પાસ

થયેલાઓને જ. એ વિષેની વિગતો માટે કમરનો ૬૬મો અંક જોશો. (૨) એ માટે ખાસ હોષ એવી કામ કેળવણિ આપતી સંસ્થા તાલુકામાં નથી. સ્થાનિક સંસ્થાઓ પાસેથી મળી સકે તે ખરી.

૨૨૬૬-સુ. ટા. લા: મુંબઈ-પડિયાળના વેપારીઓ આ છે:- W. Batty & Sons, Ltd., 7-9 Market Street, Manchester; Rolex Watch Coy., 6 Vyse Street, Birmingham; Dawson Stewart & Co. Ltd, Wellington, New Zealand.

૨૨૬૭-હા. ચુ. અ: ધમતરી-(૧) ચીનીના વાસણ બા શીશાને કામ પેટે કાપવાની કામ રીત તાલુકામાં તૈયારી. (૨) તરદ તરદની તંજા-કુની બનાવટો માટે જુઓ કમરનો ૭૫ મો અંક. (૩) નીલખરી બનાવવાની રીત મુંબ હોષ, તાલુકામાં તૈયારી.

કાકડર, વૈદ્ય. કમ્પાઉન્ડર, કેમીસ્ટ, અને સર્વોપયોગી વૈદક પુસ્તક ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર છે.

ધી મેડિકલ માઇડ એન્ડ રેડી રેફરન્સ પાકું બાકુનીંગ. ૪૨૫ પાનાં.

કીમત રૂ. ૧-૮-૦ પા. જુડું જેમાં ૬૫ વૈદક નિર્ણયો ગુજરાતી ભાષામાં આપવામાં આવેલ છે. એટલે કે ગામરમાં સાગર વર્ષા, સમાન છે. જેથી તે વૈદક વિદ્યાના અભ્યાસીઓને એક સદાયક સંસ્કરણ ગણ સારે નેમ છે.

મામતો મરકારે લાગમાં આગેલાર માટે રૂપિય ડિસ્પેન્સરીમાં રૂપિય માસતરે રૂપિય ખાસવા માડી છે, તો તે વૈદકનું નામ માન કરતા માટે માનના ને મિલિત સર્વિસ સંલગ્ન નથી ઉ. મિ. મે. એન્ડુકેશનલ પ્રન્સેક્ટર સાહેબે ડિસ્પેન્સરીઓ, રેડ કોલ, રિનેજ અપ વાઇડ તથ રૂપિય તાલુકેરી માટે એ પૂરતક મંજુર ૧૫૦૦ ક. વિશેષ માટે આ પૂરતકની મંજુર અનુક્રમિકા મંજુરવાળી મોકલીયું

સર્વોપયોગી સચિત્રવૈદક પુસ્તકની મુદ્રા રેડી ચોધી આકૃતિ ગુજરાતી ભાષામાં કમ્પાઉન્ડર્સ હેન્ડબુક

૫૦૦ પાના-૨૦૦ ચિત્રો-કી ૧-૮-૦ પા. જુડું. જેમાં કમ્પાઉન્ડિંગ અને ડિસ્પેન્સિંગ કેમ કરવું. અંગ્રેજી વ્યાખ્યાની માયા, પ્રીક્ષિપચન 'કેમ લખવું' વાચવું, પ્રીક્ષિપચનમાં વપરાતા મરકારના ગુજરાતી અર્થ, એટીરીયા મોડકા એન્ડ થેરાપ્યુટિક્સ, ગ્રેડી થવાઓનો કાપડો, મિલ્કચર્મ, પાકેડર્સ, પિલ્સ વગેરેની પાચરો ઉપચારની બનાવટો, રોગીના સારવાર, અકસ્માતના છાત્રાને, રોગી પરિકા, શારીરિક શાસ્ત્ર, સર્જનશાસ્ત્ર, પાટા બાંધવાની રીત, ઇન્જેક્શન આપવાની રીત, ગુરુકા થેરા કુમાવી સકાય તેવી પેટ દવાઓનો સંલગ્ન, રોગના કારણ, ચિન્હ અને ઉપાય વગેરે આપવામાં આવેલ છે. જેથી વૈદક પ્રધા-દારીઓ હિપરોન દરેકને વૈદ્ય, કાકડરની ગરજ સારે છે.

એન્ડ કમ્પની, ગોંડલ (કાઠિયાવાડ)

લખો:- ડી. ઉમર માનજી ચૌહાણ

જ્યતા કમર જોડીસ, મેદાગરવાડ, મુગલ.

“કુમર” : અંક ૧૦૪મો

૨૨૯૮-જી. અ: મસાકા-(૧) ધીમે સાક કરવાની રીત કુમરના આ અંકમાં છપાઇ છે, તે જ્વેશો (૨) સુંદ જનાવવાની માહિતી માટે કુમરનો ૬૦મો અંક જ્વેશો (૩) લોલી હાજરને સુકવવા માટેની વિગતો કુમરના ૪૦મા અંકમાં છે.

૨૨૯૯-એસ. આર. રા: કુસુન્ડા-(૧) ફોટો માઉન્ટ માટે કોન્ટીનન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ, ૨૪૩ હોનબો રોડ, ફોટ, મુંબઈ. આ વેલિંગ્ટન એન્ડ વોર્ડ ક્લિમિટોડ, કુક્સ ગિલ્ડીંગ, હોનબો રોડ, ફોટ, મુંબઈને લખ્યો. (૨) મુંબઈમાં ૨૫૨ સ્ટેમ્પ જનાવનાર એવી કોઇ પેઢી જાણમાં નથી, જે જહારગામ માટે એજન્ટો રાખતી હોય (૩) મુંબઈમાં કાપ-ડના વેપારીઓ તો સંખ્યાબંધ છે, પરંતુ તેઓ મહોટ લાગે વેપારીઓને ખાસ વેપારી લાવે માત્ર વેચે છે, કમીશનથી એજન્ટો રાખતા નથી.

૨૩૦૦-ક. કા. ક: લાવનગર-(૧, ૨ અને ૩) લોલા જાડને ઉભેડવા વિના મરંદી કિંવા જાળી નાખવા વિષેની માહિતી માટે આપ વા આપના રાજ્યના ખેતીવાડી ખાતાને લખશો વા મુંબઈ ઇલાકાના ખેતીવાડીના ડિરેક્ટરને.

૨૩૦૧-નુ મુ: અદમદાવાદ-અ અને જોઈતા દવાઓ માટે બી. કે. પાંચ વિમિટોડ, બોનફિસ ગ્રીટ, કસકતાને લખશો.

“કુમર”નો ૧૦૫મો અંક

[કેટલાક મુખ્ય ઉપો]

જનાવડી ચાંદી-જનાવવાના પ્રયોગો.
સોનાનો ઢોળ-નાદિર દુનરની માદિનો.
લિથોગ્રાફી-કળા વિશે.

કેસીન-જનાવર અને ઉધોગ.

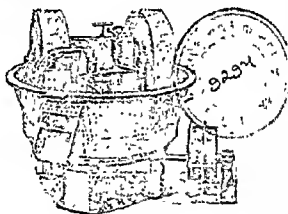
વાળ કાંઠનાર દવાઓ-લુધી, ખવલી કાઢી અને સાધુના સ્વરૂપના તુરખાઓ.
ગળી-ધનિદાસ-ઉધોગ અને બીજું ધણું ધણું.

નિયમો

- “કુમર”નું વાર્ષિક લગ્નદીપ દિવસ માટે રૂપિયા ત્રણ અને જર્મી માટે ૩-૪-૫ અને પરદેશ માટે સિમિંગ છ છે જુદા નકલની પ્રીમટ ચાર આના કા છ પેના છે.
- લાઇફ મેમ્બરશિપની શી દિવસ માટે રૂપિયા ચાલીસ અને વિદેશ માટે પાઉન્ડ ચાર છે.
- નવું વર્ષ જન્મુઆરી મામથી શરૂ થાય છે, છતાં અહીં ગમે તે માસથી નોંધી શકાય છે.

ચેતવણી

“કુમર”ના આ અંકના ગ્રંથ સાધિતના માત્ર તે સંખ્યા નિવાળ, જે તેમના લેખકોના નામો સાથે પ્રગટ થયા છે-કોપીરાઇટના હો તંત્રને સ્પષ્ટીત છે.

ચાંચિક ખરલ
(કાચબો ચાલતો અને મુંડતો ખરે કચોલી છે.)

સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૬

તમને કઈ ચીજો જોઈએ છે ?

આ ચીજો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીજ અસંજી
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથ્થાબંધ નીચે
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.

— યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીજડીઓ	
— ચાદરો જેવા કે:—કતરીફલ, જવારિશ, ખમીરહ, ધાકુતી વિગેરે.	
— પાક (હલવો),	— ટિક્કી,
— ગાળી	— મુરખ્ખા,
— મુખ્ખ,	— શરખત,
— અર્ક,	— ફરતા (ભરમ),
— મુરખ્ખા (અંજન),	— અત્તર,
— કંતમંજન,	— સાબુ,
— તેલ,	— દરદરી,
— કેસર,	— અગર,
— ખરાસ કપુર,	— લોશન,
— મલમ	— સિલાચત,
— આળા ને ધુટેલા અવેદન,	— અંખર,
— શોના ચાંદીના વરક,	— મોઝાઇ, રંગેરે
— દરેક જાતના ઉકાળાના પીકા	— રંગદાર મહેંદી

મળવાનું ફેક્ટરી:—દવાખાના મુદતે સિહત.

સંનીતાલાખ, મુરત.

વર્ષ નવમું

માસ નવમો.

અંક ૧૦૫મો

કચ્છ

લેખક : શ્રીમદ્ રામ
દિન : રવિવાર
જામા : રૂપિયા ૨૦૦
વિદેશ : વિધિન ૭

સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૯

ગિરિ		પ્રવેશ	વાગ કાઢનાર કુળી	૩૬૨
તેલ-ચંદ		૩૬૭	ભુવનસુરની વધારનાર અર્ધ	૩૭૫
ચાંચિ-ખરણ		મુખપૃષ્ઠ	અમરેલી ૨૮૨	૩૬૫
તંત્રીસ્થાનેથી			ચિત્રા માટેના કીમ	૩૭૫
પ્રસંગ રંગ			તેલ સાફ કરવું	૨૭૫
દિવાસનીનો માથા-ઉદ્યોગ		૩૫૬	દરની સાદી	૩૭૫
મદાન લઠાઈ		૩૫૫	દમના ઈલાજ	૩૭૬
દસ્ત-ઉદ્યોગ એપી-			દલમંજન	૩૭૬
ચિમ		૩૫૫	દારની સોમરી	૩૭૬
ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ			નખ-પોલિસ	૩૭૬
ખચુરી		૩૭૦	પેઇન બાથ	૩૭૬
ચળાનો ઉદ્યોગ		૩૫૭	ફર્નિચર પોલિસ	૩૭૬
ચાલ-મુગરા ઓપલ અને			બુ બેક સાદી	૩૭૭
ગુંગ ઓપલ			મમરા	૩૭૭
ચાલ-મુગરા ઓપલ		૩૬૬	વાગ-કાચા કરનાર તેલ	૩૭૭
ગુંગ ઓપલ		૩૬૭	વાન-કીમ	૩૭૭
નકલી ચાંદી		૩૬૮	સાદી મુખનિવાસ	૩૭૭
			વાગ-તેલ	૩૭૭
			સેન્ટ	૩૭૭
			વાગ કાઢનાર દવાઓ	
			વાગ કાઢનાર કીમ	૩૬૩
			- - પ્રગાદી	૩૬૩
			- - પોચો	૩૬૪
			૨૧૬-૧	૩૫૬
			અભિપ્રાય	૩૮૬
			તાજું વામી	૩૫૪
			૫૭૫-મે	૩૫૨
			૨૧૬-૧	૩૫૬

યુરોપમાં ફરી વાર મદાન લગાઇ ફાગી નીકળવાની કટોકટી ઉભી થઇ છે. જર્મની ડેનમાર્ક અને પોલિશ કોર્ટીસર માંગી રહ્યું છે, જ્યારે પોલેન્ડ તે આપવા આદ્યું નથી. ખીણ તરફ પોલેન્ડ પર હુમલો થાય તો તેને મદદ કરવાનો વચ્છો ધિતન અને ફ્રાંસે આપ્યો છે, તેથી જર્મની પોલેન્ડ પર હુમલો કરે તો પોલેન્ડ ઉપરાંત ધિતન અને ફ્રાંસનેય તેનો વળતો જવાબ આપવો પડશે આ કટોકટી દરમિયાન એક નોંધણી પાત્ર બનાવ એ બન્યો છે કે હેલ્સા થોડાક અડધાડિવાથી સોવિયેટ રશિયા સાથે ધિતન-ફ્રાંસની રાજકીય કરાર કરવાની વાતચીત આડુ હતી, એ દરમિયાન સોવિયેટ જર્મની સાથે ખાનગી વાતચાટ કરી, અચાનક સોવિયેટ-જર્મન કરાર કરવાનો પ્રકારો કર્યો છે, એ જ દિનગત પછી થોડાકજ કલાકોમાં એ કરારો થઇ પચી ગયા છે અને હવે સોવિયેટ ધિતન-ફ્રાંસને ન-નો પ-ખાંચા છે કે અમે જર્મની સાથે કરાર કર્યા હોવાથી તમારી સાથે થઇ વાતચીતની મરુત્ત નથી.

લગાઈ ફાગી નીકળે તો તાત્કાલિક ખંદોખરત કરી સકાય તે માટે ધિતિસ પોલીમિટમાં એક હમજ-રી મિત્ર પસાર થયું છે, જેમાં ધિતિસ પ્રધાનમંડળને મહેમાન સત્તાઓ આપવામાં આવી છે

યુરોપના બધા રાજ્યો લગાઈ ફાગી નીકળે તો યુ' કરતું તેની હોડધામમાં પડ્યા છે. લશ્કરી તૈયારીઓ ધમધોકાર થઇ રહી છે અને કલાક કલાક ની યોજનાઓ યોજના રહી છે.

અમેરિકાના પ્રમુખ રૂઝવેલ્ટે, કેનેડાના વડા પ્રધાન મેકેન્ઝી કોમે અને બ્રેઝિલપ્રમના રાજ્ય ત્રિપોપોસ્ટે સુલ્હની અપીલો કરી છે, જો કે તેનું કંઈ થોડકસ પરિણામ હજી આદ્યું નથી.

લિન્ડમાં દેર દેર સાવચેતીના પગલા લેવાઈ રહ્યા છે. પ્રમુખિય અચલતાના મધ્યકેએ હથ્થારત્રાં પડેશે ગોડવાયો છે અને મુખ્ય, કચકતા અને કરાંચીને વિમાની દુખ લાગી જવાવવા તકમાર ગોડવણો થઇ રહી છે.

વાઇસરોય કિનલિયગોએ એક આર્ટિનક બાદિર પાડી, ખાલ ખોડાકની વસ્તુઓ તથા હથ્થારો, દારૂગોળો તથા અમુક રસાયણો લિન્ડમાંથી બાદિર કર્યાં મોકલવાની મનાઈ

સરવૈયું

એગ્રાઈટ ૧૯૩૬ લગીના કિંવા પોણા તર વર્ષના-અર્ધાંત ૪૩૩૪ પાનાના-છવનું "દમન" સરવૈયું આ રીતે:—

૩૦૨	ચિત્રો
૪૦૧	તંત્રી-નોંધો
૫૫૧	ખાસ દુનર. સંખ્યા
૨૧૧૭	પ્રયોગો
૪૦૪	ખાસ વેપારી લેખો
૫૮૦	પરસ્પર મંખ્યા

અને ૫૪૬૩ કુલપરંબિતા જવાબો

તમેય આદક થમ, લાભ ઉઠાવો સર દેર

કરી છે. ખીલો એક આર્ટિનસ લિન્ડમાં આપવા આદના વા રહેતા પ-દેતીઓને લિન્ડ પર કરવા, અટકમાં રાખવા, મંડની હિંસા વ. વ. અંગે પચી પ્રક્રિયા થયો છે.

સોનાનો ખાલ રૂ. ૩૬-૮-૦ ૫૨થી વધીને રૂ. ૩૯ થઇ ગયો છે.

યુજરાત-કાર્ડિયાવાડમાં હેલ્સ થોડાક સમયથી વર્ષાદનો અગાર દોન, દુડાગેતો બચ ઉભો થયો હતો. તે, હવે વર્ષાદની વેલ-હેલ થવાથી લગભગ મરી ગયા છે.

એન્ક ઓફ ખનાંડોના પેન્ડ રેટ બે દડા ૫૨થી વધારીને આર દડા કરવામાં આપ્યો છે.

મહાન લડાઈ

પૃચ્છીસ વર્ષ પર લડાયલી ભયંકર યુરોપી લડાયલીય વધુ મદાન અને ભયંકર યુરોપી લડાઈ ફારી નીકળવાનો ભય પછે પછે વધતોજ નવ્ય છે. કારણી શાંતિ રચાવવાની નેમે લડાયલી ૧૯૧૪-૧૯૧૭ની લડાઈના પ્રત્યાધાનોથી દુન્યા દછ પૂરી આઝાદ થઈ નથી, તે લડાઈના ભયંકર કર્જ અને દંડ દછ પડ્યા નથી ત્યાં આ જીંટ-અને નેપા વધુ ભયંકર-લડાઈ ધસમસતી માથે આવી ઉભી છે.

વર્ષો થયા દરેક દેશે જે લડાયક તૈયારીઓ કરી નાખી છે, તે જોતાં સાંદિની અપીતો ફેરવી કારગર થશે, તે કહી સકાય એમ નથી. આજે નરિં, તો કામે, એક મદાન અને ભયંકર લડાઈ થઈને રહેશે. જર્મનીને પણ ઓરડીયન-એકોએવેરિયા છત્તો મર્ગ છે. એ મર્ગ-દેહી દેશના પિના દેશો કબ્જે કરી લેવાનો ફાકે-નેતે આજે લડાઈ માટે હિતેછ રહ્યો છે. પણ એ મર્ગ કેટલે લગી ટકશે ? એનો નિર્ણય તો ભવિષ્યજ કરશે

હસ્ત-ઉદ્યોગ એમ્પોરિયમ

હિન્દના ગ્રામ-ઉદ્યોગને ઉત્તેજવા અને તેમને પ્રકાશમાં લાવવા માટે એક એમ્પોરિયમ-કેન્દ્રની સુરંગ વિશે આ દાલમોમાં ચારંવાર લખવામાં આવ્યું છે. વાંચકોને યાદ દશે કે, એ વિશે ચોક્કસ મહિના પર મુંબઈ સરકારનું ખાસ લક્ષ પણ

દેરવામાં આવ્યું હતું. આજે એ નોંધતાં હર્ષ થાય છે કે મુંબઈ સરકારે એક હસ્ત-ઉદ્યોગ એમ્પોરિયમ મુંબઈ ખાતે ખોલવાનું નક્કી કર્યું છે અને તેની વ્યવસ્થા થઈ રહી છે.

મુંબઈ હાથાકો એમ પણ ઔદ્યોગિક હાથાકો પ્રજાપ છે અને જો પુરતી સમગ્રો અપાય તો તે ગ્રામ્ય-ઉદ્યોગના આરામાંય દિન્દ આખામાં

કોને જોઈએ છે, એ સ્કોલરશિપો ?

કલકત્તા ખાતેના સોડેપુર આશ્રમમાં દિવાસગી જતાવવાનું શિક્ષણ મેવા માટે મુંબઈ સરકાર તરફથી રૂ. ૨૦ની છ સ્કોલરશિપો આપવામાં આવનાર છે. જે ઉમ્મીદવારો પસંદ થશે, તેમને જવા આવવાનું ત્રીજા વર્ગનું રેલ્વે ભાડું પણ આપવામાં આવશે, જે કે માસિક રૂ. પની રી તથા જમવાનો અને જીંને ખર્ચ ઉમ્મીદવારોએ કરવો પડશે. અરજીઓ તા. ૧૫મી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં ઉદ્યોગ ખાતાના ડિરેક્ટરને (કે. ઓલ્ડ કસ્ટમ હાઉસ યાર્ડ-મુંબઈ) મોકલી આપવી.

નંજર લક્ષ ગભ એટલું આગળ આવી સકે છે. આજ લગી એ વિશે જે થયું હતું, તે કમનસીબે પુરતું પણ ન હતું અને તેનું દ્રષ્ટિબિંદુ પણ સંકુચિત હતું. એ કારણે. આપણે ગ્રામ્ય ઉદ્યોગોમાં પહોંતવું રહી ગયા હતા. હવે, જો આ એમ્પોરિયમની યોજના વિશાળ દ્રષ્ટિબિંદુએ ચલાવશે તો, આજ રાખી સકાય છે કે મુંબઈ હાથાકો એ વિષયમાં હીક હીક આગળ વધી જશે.

આ વિષય પર સખનાં, દમબાજ
અન્કાર તરફથી દિવાસળીના મામ્ય ઉપેક્ષ
માટે મ્હાત્મસિંધો આપવાની મળતી જાહેરાત
તરફ કમરના વાંધોના સજા દોરવું મુનમિત્ર
સામે છે એ જ દિશાન અનુસાર જે છે

પોસ્ટલ ઓફિસનો ઉપયોગ કરે

દિન્દી ટપાલ ખાતાએ દવે આદ આનાથી
સહને દય રૂપિયાના સગીના જુદી જુદી ૨૦
કીમતોના દિન્દી પોસ્ટલ ઓફિસ કાર્ડ
છે. તમે તમારા વેપાર વ્યવહારમાં એનો
ઉપયોગ કરી શકો છો.

આ દિન્દી પોસ્ટલ ઓફિસ ઉપર ૨૦
મુકદ્દર કીમતોના મળતા ઉપરના નેડા ઉપર
પરતી ટીકાટો સમાવી, તેને આદ આનાથી
સહને દય રૂપિયા સગીના કાઢી પછી કીમતના
ખાતાથી સહાય છે, એટલું જ નહિ પણ તેનું
જુદીયામણ ખર્ચ મન દીઠ એકજ આનો
દાખ. સાદા પરથીકામાં ટપાલની ટીકાટો
મોકલવાને મુકાબલે તે મોકલતાં સલામતી
પણ છે.

—વ્યવસ્થાપક

રજાસરસિયો મળશે, તે ગ્દારે બાંધે મામતાસી-
એનેજ અપાશે. તેથી, જરૂરી છે કે જે
આમતગી બાંધ્યોને એ વિષયમાં રસ હોય
તેઓ ચિના વિષયે પોતાની અરજીઓ લખે
દેકાણે મોકલી આપે

સ્વદેશી કાપડની ખરીદી પાછળ ખર્ચના
દરેક રૂપિયામાંથી પંદર આના દેશમાં રહે
છે. કારણ કે કપાસના પાકથી લઈને કપડું
તેજાર થવા સગીની બધીજ વિષયો દિન્દી
કામ્યા માલ વડે અને દિન્દી કારીગરોને લાંબા
થાય છે. તેથી તેની પાછળ ખર્ચના પૈસાનો
લખા જાય દિન્દીમાં રહે છે. માત્ર પદ લાગ-
વંકાના પરદેશી સામનને કારણે-દેશ બહાર
જાય છે

એથી ઉજડું, પરદેશી કાપડ પાછળ
ખર્ચના દરેક રૂપિયામાંથી ફક્ત દોઢ ને
આનાજ દિન્દી વેપારીને. મળે છે, જ્યારે
ખાજાના પોદ પંદર આના પરદેશી મજદૂરો,
વેપારીઓ અને કામ માલ ખાતે પરદેશ
જાય છે.

તેથી,

દેશનો પૈસો દેશમાં રાખો; તે પૈસે દેની
કામ્યા માલની ખર્ચ પણ પડશે. દેશના કારી-
ગરોને મોકલો પણ આપો અને દેશના વેપારીઓને
વધુ વેપાર પણ કરવા દો એ દેનીઓ તમારા
દેશ બાંધ્યો નો છેજ. પરંતુ જનતાએ છે
કે એમાં તમાના કેટલાય સેવાઓ પણ
હશે. સ્વદેશી માલ વાપરી, દેશના બાંધ્યોને
અને તમારા બાંધ્યોને ઉત્તેજ.

દુકામાં અને ફરી વાર, સ્વદેશી
માલ વાપરો એટલું જ નહિ જાહેર
બની સડે ત્યાં લગી તમારા શહેર યા
કસબાની બનાવટોને પહેલાં પસંદગી
આપો.

ઝાગણીરામી સદીનો બિદારી ઇતિહાસ નીલવરો (ગળીની ખેતી કરાવનાર પૂરપીયન એવર-મલિકો)ના કળા કુદરોથી અત્યંત ખરદાયકો છે. એ નીલવરોના કુદરો સ્ત્રીતમના શિકાર યયલા અને દયવાનિયતમાં સજડતા કંગાળ મગફરો માટે પીસમી સદીના આરંભમાં ચલાવેલી સત્યાગ્રહી અળવળ ઘાણકોને દુષ્ટ માદ હશે.

તે મદાન માલિકની લાડીને અવાજ નથી. નીલવરોએ જે અમાર સિનિયા ગુણારી, ગળીના બધાને દરપારનો નફાવંત બનાવ્યો હતો, તેનો ખદશો તે નીલવરોને મધ્યા વિના નથીજ રદ્યો. જે બધાના મૂળ પાયામાંજ અન્યાય અને પાશવતા એતપ્રેત હોય, તે તણી સકેજ કેમ? અને, ખરેખર, તે નળી સકયોય નથી. પાંચ વર્ષની ટુંક મુદતમાં કિંવા એતએતામાં ગળીનો ઉદ્યોગ એવી રીતે પડી જાયો છે, કે આજ લગી ઘણા વેલરીજ નથી સકયો.

અમુક્ષત, જે ન્યાય અને માનવતાથી કામ લેવાય તે આજે ફરી વાર ગળીનો પ્રથિ નફાવત યજ સકે છે.

૧

કળાનાની જે લીલી સુરી ગળીના ઉદ્યોગે જોષ છે તે, ભાવેજ બાબ કોષ દિન્દી ઉદ્યોગે જોષ હશે. માનો યા ન માનો, એ દરીકત છે કે એક કળાનામાં કુન્યા આખીને ગળી પુરી પાડવાનો 'સર્વ' ફક રવાપીન' કમનરો દિન્દ કને હતો અને આ પ્રાચીન દેશના, ગળીજ, બાગે. અને, વર્ગો, ગળીના, વાગે તર અને એના રંગના ઉદ્યોગ દ્વારા દળી મળી રહ્યા હતા.

પણ.....૧૮૬૭ના એ ચાદગાર વર્ષમાં એક જર્મન પેદીએ નકવી ગળી બનાવી બજારમાં મુકા. તે વેળા જો કે તે ખરી ગળી જેટલા દકાકિ રંગ-તલ્લો ધરાવતી ન હતી. રંગ પણ ઝાંખો હતો અને વળી ખરી ગળી કરતાં સપાક મોંઘી હતી છતાં ધીમે ધીમે તે પ્રચલિત થવા લાગી. પરિણામે, જે દિન્દી ગળી ૨૦૦ રૂપિયે મણ વેચાતી હતી તે ૧૪૦

રૂપિયાનાં આવે વેચાવા લાગી અને આજે તો એના મણના રૂપિયા ૯૦ પણ મુશ્કિલીથી ઉપજે છે. કળા-ચક્રુ' રેલુ, મદાન' અને કચ્છ પરિવર્તન !

૨

ગળીનો ઉદ્યોગ સદીઓ જુનો છે અને દિન્દમાય તે ઝેંકડો વર્ષથી ચાલતો હોવાનું મનાય છે. અલખત, શરઆતમાં તેમાં કમાણી ઝાણી હતી પરંતુ જેમ જેમ કુન્યાને ગળીની ઉપયોગિતાની જાણ થતી ગઇ તેમ તેમ તેની કીમત વધુ અને વધુ અંકાવા લાગી. આજથી ૧૦૦-૧૨૫ વર્ષ પર દિન્દમાના બધા અંગ્રેજો-સિવાય કે તેઓ, જેઓ મુખ્ય શહેરમાં વજાલાત યા ડોકરી કરતા

દતા યા વેપારી હતા યા રાજતંત્રમાં એાદદ-દાર દતા-ગળીના ઉદ્યોગમાંજ પરાવાયલા રહેતા હતા. તેમણે એ દ્વારા જે જગમગ દયવત મેળવી છે, તેની કપનાય આજે અરકય જેવી થઇ પડી છે.

૧૭૮૨માં મુશ્કદરપુરમાં મિ. ગ્રાંડ નામના કલેક્ટરેનું આગમન થતાં તેમણે ગળીના ઉદ્યોગમાં અમલી રસ લેવા માંડ્યો. રંગ તૈયાર કરવાની કંકક સરળ અને વધુ નફાવંત પદ્ધતિ પણ શોધાઇ. પડી બેઇટુ' શું હતું? પહેલા ૧૦ વર્ષમાં અંગ્રેજોના ૧૦ ગળીના કારખાના ઉભા થઇ ગયા અને પછીના એક સદીમાં તો તેમની સંખ્યા ૪૦૦ લગી જઇ પહોંચી. ૧૮૮૨માં એકલા બંગાળમાં ૭૬ ગળીના કારખાના હસતી ધરાવતા હતા, જેમને માટે અડી લાખ એકર કમીનમાં ગળીનો પાક લેવાતો હતો. તે વેળા દિન્દથી લગભગ એ લાખ મણ ગળી

“કુમર” : અંક. ૧૦૫ મો

પરદેશ મોકલાતી હતી, જેના તે સમયે મણુ
ફીઠ ૩૦૦ રૂપિયા મળતા હતા.

પણ પછી આવી જર્મનીની નક્કી ગળી.
તે કુદરતી ગળી કરતાં ઓછા રંગ-તલ્લો
ધરાવતી હતી અને વળી શરૂઆતમાં સવાઈ
કામતે વેચાતી હતી છતાં, તેના પ્રત્યાષાત
હિન્દી ગળીના ઉદ્યોગ પર ચક્રોત્તર રહ્યો.
ત્રણ વર્ષમાં હિન્દી ગળીનો ભાવ મણુના
રૂ. ૩૦૦ પરથી રૂ. ૧૮૦ પર આવી પહોંચ્યો.
અને પછી તો દિન બ દિન એ ઉદ્યોગનું
પૂતન ચતુંજ ગયું. ૧૯૧૩માં હિન્દી ગળીની
કુલ ઉત્પન્ન ૮૭૦૦ મણુ પર આવી થોભી
અને ભાવ રૂ. ૧૪૦નો ગણવા લાગ્યો.

પણ બીજેજ વર્ષ મહાન યુરોપી લડાઈ
ફારી નીકળી અને ગળીનો ભાવ ફરી વાર વધવા
લાગ્યો. લડાઈની પહેલાં જર્મનીએ એક ત્રણ
મણુ નક્કી ગળીની નિકાસ કરી હતી છતાં
લડાઈ શરૂ થતાં, તે બીજે માસ બહાર મોકલવા
અસમર્થ હતું. અહિં હિન્દી ઉત્પન્ન ૮૦૦૦
મણુથી વધુ ન હતી. પરિણામે ૧૯૧૪માં
ગળીના મણુના ૭૦૦ રૂપિયા ચલુ ગયા.

મણુના ૭૦૦ રૂપિયા! શેર-ગળીના -ની
લાગત કેવળ દેડ રૂપિયા હતી, તેના-૧૭રૂ
રૂપિયા! પછી શું બોલ્યો? દરેક ધારખાનાને
લાખોનો તડાકો પડ્યો અને એ તડાકાના
નશામાં સા કોઈ કરવાનું કામ ભુલી ગયા
આવેલી તક સરી ગઈ. ગળીના ઉદ્યોગને ફરી
વાર પચખર કરવાનો મતકો ખોઈ દેવાયો.

૩

ગળીના રંગના ઉદ્યોગમાં મુજ કાચો
માસ ગળીના પાંદડાનો છે અને તેથી રંગ
બનાવવાનું કારખાનું ગળીના વાવેનરની
નજીક સ્થાપવામાં આવે છે-એટલે કે, એ
ઉદ્યોગ તે પ્રાંતમાંજ વધુ સારી રીતે થઈ
સકે છે, ત્યાં ગળીના ઝાડ પુષ્કળ થતા હોય.

મઈ સદીમાં જો કે એ ઉદ્યોગ ખંજાળ, બિહાર
અને આસામમાં ખૂબજ ફેલાયેલો હતો છતાં
દેશના બીજા ભાગોમાંય ઓછું વધુ ગળીનું
વાવેનર બનતી હતુંજ. આજેય મુંબઈ
મલાકામાં પશ્ચિમ ખાતેદેશ, મદાસ મલાકામાં
મદાસ, નેપોર, કરતુપ, સાલેમ અને વિશા-
ખાપટમ, બિહાર મલાકામાં ભાગલપુર, ચંપારણ.
દરબંગા, મોઘીર, મુઝફ્ફરપુર અને સારન.
સંપ્રકત પ્રાંતોમાં આઝમગઢ, છુપંદ શાહ,
ગોરખપુર, જોનપુર અને મુઝફ્ફરનગર, પંજાબ
મલાકામાં અંબાલા, ડેમ બાગીખાન, દોરણ
રપુર, કાંમરો અને મુઝફ્ફરનગર, સરહ
મલાકામાં પેશાવર અને ઝેરીસામાં પુરીના
ત્રિફામાં ગળીનું, વાવેનર થાય છે. પંજાબ
અને આસામ તો આજેય મુખ્ય મથકો
મણુાય છે. છતાં, દરહત એ છે કે બમખર
પ્રવાસો કરાય તો ગળીનું વાવેનર દેશના
બીજા ભાગોમાંય કામચાલીપુર્વક થઈ શકે
એમ છે.

ગળીનું વાવેનર બીનાસાગી ઝીંબીમાં
સાડે થાય છે. દક્ષી, કેતા અને પાખીના
નિતારવાલી ઝીંબીમાં એ સારી રીતે ફાંટે છે,
જો કે એખા પેટે એકદમ બી ની ઝીંબી એને
માફક આવતી નથી. એને માટે તો મધ્યમ
પ્રકારની, નદીના કાંઠા પરની મેનાળ ઝીંબીજ
સારી. સામાન્ય રીતે, એના વાવેનરમાં ૧૬
ખાસ સંભાળ લેવા જોઈ નથી. પાછળની
માયજત પણ નહિ જોવીજ છે, અને નદી
સાડે મળે છે. વળી એટલે બાંધે એનું વાવે
તર એમાસાના આગમન પહેલાં કરવામાં
આવતું હોઈ, એમાસાના આરંભમાં વાવેનરો ને
સારી પેટે પેપાણ ભાય છે, પરંતુ એ વાવેનર
પેટે તે જળી જવાનો તેમજ વર્ષા વધુ પડે થ
નદીમાં પૂર આવે તો આખી પાક ધોવાઈ
જવાનોય ભય છે ખરો. એ કાચુતર, દવે
એના વાવેનરના બૂદા બૂદા સમયો-ઓક

રોગર અને માર્ગના નકામી કરવામાં આવ્યા છે, કે જેથી જ્યાં જે સમય અનુકૂળ લાગે તે સમયે વાવેતર કરી સકાય. વાવેતર કરવા પહેલાં જમીનને સારી પેદ ખેડી લેવી જોઈએ. ત્યાર પછી ગળીના બીજ લાવી—જે સરસીવા જેવા પરંતુ પ્રાકૃત રંગના હોય છે—રોપી દેવા. આકાશનાર-નવેન્દ્રમાં કરેલું વાવેતર સાત માસ પછી, બીજા વર્ષના જુન મહિનામાં પાંચ ફુટ જેટલું ઊંચું થઈ જાય છે. એ વેળા, જમીનથી ૮-૧૦ ઈંચ જેટલો જાગ છોડી દઈ, બાજીનો બાગ કાપી લેવાય છે. આમ કરવાથી છોડ ફરી વધે છે અને બીજે મહિને ફરી વાર કાપણી કરી સકાય છે. એટલુંજ નહિ બલકે કેટલીક વેળાએ તો ત્રીજે મહિને ફરી વાર થણ કાપણી કરી સકાય છે. એ પછી કાપણી કરવા નથી, બલકે છોડવાને બીજા આવવા દે છે. બીજા આવી જતાં, તમા વાવેતર માટે ઉપયોગી થઈ પડે છે.

ગળી-રંગની બનાવટ

ગળી-રંગની બનાવટ માટેનું કારખાનું રહેલો ભાગે વાવેતરની નજીકજ રચાવવાનો નિયમ છે, જેથી કાપેલા છોડની લાવજાય. મજદૂરી વ. ગો બચાવ થાય. એની બનાવટ માટે એક કુશાદા જગ્યામાં દારૂગંધ દવઝો બનાવવામાં આવે છે, જે ચંદ ઉતર રંગની—

(૧) સામાન્ય રીતે ૧ વીંધા જમીનના ચાલે-તરમાંથી ૭૦ થી ૮૦ બંગાળી મણ જેટલી કાપણી થાય છે, જે કે એક મણ (બંગાળી) ગળી-રંગ મેળવવા માટે ૧૦૦ વીંધાના લેવરની કાપણી કરવી પડે છે. અહિં એક વાત યાદ સમજાવી એ છે કે દવઝમાં બરી સકામ તેટલીજ કાપણી કરવી. કારણ કાપેલા છોડ સુકાઈ જતાં રંગની દવઝન થવી બધ છે.

એક વીંધાના વાવેતરમાંથી ૩ થી ૪ મણ બીજા થાય છે.

એ કો ઉતરતી-હોય છે. એ દળતી દવઝો બનાવવાનું મુખ્ય કારણ એ છે એક દવઝમાંથી મિત્રજુ વ. બીજા દવઝમાં લઈ જવામાં મુશ્કેલી થાય. એ દવઝો, સામાન્યતઃ વીસ ફુટ સમગ્રોરસ અને ૪ મા ૫ ફુટ ઉંચી હોય છે. તે સુતા માટીની પાકી બાંધણીની બનાવાય છે અને દારૂગંધ હોઈ, એક દવઝમાંનું પાણી બીજા દવઝમાં કાઢવા માટે તળિયા નજીક કાણા જેવી કંઈક સમવડ રખાય છે, એટલુંજ નહિ બલકે સારી ઉંચી દવઝના ચારે બુલે લોખંડના ખીલા મા ફજ જેવી કાષક ચીક થણુ બનાવાય છે કે જેથી દવઝમાં છોડવા બર્ષ પછી, તેની ઉપર બાંધણું ખૂટું દાંકણું દાંકી, એ કળ વડે બાંધી લેવાય.

ગળી રંગની બનાવટનો ખરો મ્યારંબ છોડવાની કાપણીથી થાય છે. એ કાપેલા છોડવાને કારખાનામાં લાવી, તેમાં ધુળ માટી વ. લાગી હોય તે ઉપર ઉપરથી સાફ કરી લઈ, તેને સાંધી ઉંચા દવઝમાં ભરવામાં આવે છે. છોડવા ભરવાની રીત કંઈ ખાસ જુદી નથી, અલગત એટલું ખરું છે કે છોડવા દવઝની ઉંચાઈ લગીજ નહિ, તેથીય એક ફુટ ઉંચો થર થાય ત્યાં સગી ભરવામાં આવે છે અને પછી તેની ઉપર બાંધણા કટકાનું બનાવેલું ખૂટું છાખડી જેવું દાંકણું દાંકી, અંદરની તરફ દબાવે છે, જેથી છોડવાનો ઉપરેનો થર રંગીને દવઝની ઉંચાઈની સપાટી જેટલો થઈ જાય છે. પછી તેમાં દવઝની ઉંચાઈ સગી આવી રહે તેટલું પાણી ભરી, ૧૨-૧૫ ટલાક સગી પતળવા દે છે. એથી છોડવામાંના રંગ-તત્ત્વો છુટા થવા માટે છે અને રાત્રાતમાં પાણી લીસાય પડતા ખીલા રંગનું થઈ જાય છે. જેમ જેમ એ દિવા આગળ વધતી જાય છે, તેમ તેમ પાણીનો રંગ પચુ બદલાતો-પેડો થતો જાય

[૨]

વાળા કાંદનાર ભુટી

(૧). ટિરેનિયમ ડાયોક્ષાઇડ ૪૬ તોલા, બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૭૦ તોલા,^૧ ધર્ડીનો નિશારનો ૮૦ તોલા, મેન્થોલ ૩ તોલા, ઑઇલ રોઝ ગિરેનિયમ ૩૩ તોલા.

પહેલાં મેન્થોલને ઑઇલ રોઝ ગિરેનિયમમાં ઓગળાવી લઇ, પછી સદજ નિશારતામાં મેળવો. એ મળી જલ પછી એને બાકીની બુટીઓમાં મેળવો, મિશ્ર કરે અને ત્યાર પછી ગ્રીલીઓમાં ભરી લેો.

વાપરતી વેળા ઝરત પ્રમાણેની બુટી એક પીનીની ગ્લાસમાં ફાટી, તેમાં એક ક પાણી નાખી લાકી બનાવી લેવો અને વાળવાલી જગ્યાએ લગાડી પાચ સાત મિનિટ લગી રહેવા દઇ, પછી પાણી વડે ધોઇ નાખવી. એથી વાળ તીકથી જશે. પછી એ જગ્યા પર વેસેલાઇન વા આમડી માટેનું કીમ લગાડવું.

(૨). સ્ટ્રોન્ટિયમ સલ્ફાઇડ ૭૦ ભાગ,^૧ કાર્બોન ટાર્ચ ૭૦ ભાગ, ટેલ ૫૬ ભાગ, મેન્થોલ ૩ ભાગ, ઑઇલ પચામિ ૩૩ ભાગ.

(૩). બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૩૦ ભાગ,^૧ સ્ટ્રોન્ટિયમ સલ્ફાઇડ ૪૦ ભાગ,^૧ ટેલ ૨૮ ભાગ, ઑઇલ ૪૮ ભાગ, કાર્બોન ટાર્ચ ૫૦ ભાગ, ઑઇલ લવેન્ડર ૪ ભાગ.

(૪). ટેલ ૭ ઑઇલ, નિશારનો ૭ ઑઇલ, બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૩ થી ૫ ઑઇલ, સાઇપ્રોસ બુટી ૧ ઑઇલ, બેન્ઝોઇલ ૧ ફાગ.

(૫). નિશારનો ૫ ભાગ, સુનાની ફાક ૫ ભાગ, સોડિયમ મોનોસલ્ફાઇડ ૩ ભાગ, સુગંધી: જોઇએ તે અને જોઇએ તેટલી.

(૧) મૂળ પ્રયોગોમાં આ પ્રમાણ આપેલું છે, પણ ગદારા મતે તે વધારે પડતું છે. એ તે એના કરતાં અધુરું-યા તેથીય સદજ બાક-દોષ તે પચાવી સડો. આ પ્રમાણ કરનારાઓએ એમ અને તેમ બાક પ્રમાણ વાપરી એવું.

(૬). હડતાળ ૧ ભાગ, સુનાની ફાક ૧૬ ભાગ, નિશારનો ૧૦ ભાગ, સુગંધી: જોઇએ તે અને જોઇએ તેટલી.

(૭). બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૬ ભાગ, કાર્બો ડાયોક્ષાઇડ ૨૦ ભાગ, નિશારનો ૫ ભાગ.

(૮). આર્સેનિક સલ્ફાઇડ ૮ ભાગ, સોડિયમ હાઇપોસલ્ફાઇડ ૧૦ ભાગ, સુનાની ફાક ૮૦ ભાગ.

(૯). સ્ટ્રોન્ટિયમ સલ્ફાઇડ ૩૦ ભાગ, કેલ્સિયમ સલ્ફાઇડ ૨૦ ભાગ, નિશારનો ૩૦ ભાગ, ટેલ ૧૬ ભાગ, એલ્યુમિનિયમ એસિટેટ ૩ ભાગ, મેન્થોલ ૧ ભાગ.

(૧૦). બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧ થી ૨ ભાગ, કાર્બો ડાયોક્ષાઇડ ૩ ભાગ, નિશારનો ૩ ભાગ.

(૧૧). બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૩ થી ૧ ભાગ, સુનાની ફાક ૧ ભાગ, નિશારનો ૧ ભાગ.

(૧૨). કેલ્સિયમ જલ્ડી ભુટી ૧ ભાગ, કેલ્સિયમ કાર્બોનેટ ૨ ભાગ, બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૩ થી ૪ ભાગ, ટેલબુઆર ૧ ભાગ.

(૧૩). બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧ ભાગ, કાર્બો ટાર્ચ ૫ ભાગ, મુરકની સુગંધી જોઇએ તેટલી.

(૧૪). બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧ ભાગ, ઑઇલ ૪ ભાગ, મોના ગ્રે ૩ ભાગ.

(૧૫). શંખચુર્ણ ૨ તોલા, હડતાળ ૧ તોલા, મનશીલ ૩ તોલા, સાઇપ્રસ ૧ તોલા. રહે છે કે જે વાળ કાઢવા હોય તેને અત્તરથી ફાટી લઇ, તે જગ્યાએ આ દવાની લાકી બનાવી સાત વાર લગાડવાથી વાળ દમેશ માટે જતા રહે છે. ^૨

(૧૬). અર્ધે મારી વા ઑઇલ ૮ ભાગ, કાર્બો ડાયોક્ષાઇડ ૧ ભાગ, બેરિયમ સલ્ફાઇડ

(૨) સામાન્યતઃ દમેશ માટે વાળ કાઢી રહે એવી દવા બનતી જણાતી નથી, એ કે Phenimol l'onglet નામની દવા માટે રહેવાય છે કે તેના નિયમિત ઉપયોગથી વાળ દમેશ માટે જતા રહે છે.

૧ ભાગ, લાલ મારી ૩ ભાગ, આંધ્ર સિટ્રો-
નેલા ૩ ભાગ.

(૧૭). બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧ ભાગ, નિશા-
સ્તો ૪ ભાગ, સુનાતી ફાઇ ૧ ભાગ.

(૧૮) આયરના ઝાડની રાખ ૨ ભાગ,
કેળાના ઝાડની રાખ ૨ ભાગ, સંખનો ખારીક

લુકા ૨ ભાગ, કપુર ૧૨ ભાગ, એર ૨ ભાગ,
સુનાતી ફાઇ ૧૫ ભાગ, હડતાળ ૧૨ ભાગ.

આ પ્રયોગ મુક્ત અને કીમતી છે. એના
ઉપયોગથી આમડી સુંવાળી થાય છે
અને વાળ પણ નીકળી જાય છે.

(૧૯). હડતાળ ૧ ભાગ, સુનાતી ફાઇ
૭ ભાગ.

(૨૦) બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૪ ભાગ, નિશા-
સ્તો ૨ ભાગ, સમુગ્રી વૃક્ષી ૪ ભાગ, ઝીંક
ઓક્સાઇડ ૧ ભાગ.

(૨૧). સોડિયમ સલ્ફાઇડ ૨૦ ગ્રેન,
કેમસિયમ હાઇડ્રોક્સાઇડ ૩ ગ્રેન, ખાંડ ૩
ગ્રેન, આમના કદે ૧ ગ્રેન, સુગંધી જોઇએ
તે અને જોઇએ તેટલી.

[૩]

વાળ કાઢનાર પ્રવાહી

(૧). સોડિયમ સલ્ફાઇડ ૭ ભાગ, ગ્રિ-
સરીન ૧૦ ભાગ, અલકોહલ ૨ ભાગ, પાણી
૮૦ ફે ભાગ, સુગંધી જોઇએ તે પ્રકારની
ફે ભાગ.

પેલાં થોડાક પાણીમાં સોડિયમ સલ્ફાઇડ
ઓગળાવી, પછી તેમાં ગ્રિસરીન અને ખાંડનું
પાણી ઉમેરો. છેવટે અલકોહલ અને સુગંધી
મેળવી, પ્રવાહીને અપડ છુલવાલી ચીથીઓમાં
ભરી લો.

વાપરતી વેળા, વાળવાલી જગ્યાએ પ્રવાહી
લગાડી થોડીક મિનિટો લગી રહેવા દેતાં
વાળ નીકળી જશે. પછી એ જગ્યાને પાણીથી
ધોઈ, વેસ્ટ્રાઇન વા કીમ લગાડો.

(૨). ઉકળતું પાણી ૧૨ ફે ભાગ, બેરિ-
યમ સલ્ફાઇડ ૨ ભાગ.

ઉકળતા પાણીને યુક્ત પરથી ઉતારી બેરિ-
યમ સલ્ફાઇડ નાખી, પાણી પીતું પડી જાય
ત્યાં લગી રહેવા દો. પછી ગળી લેજો.

આ પ્રવાહી બુદ્ધુ રહેવાથી-તેમજ છતું
થવાથી-તેમાંની અસર ઘટી જાય છે.

(૩) અલકોહલ ૧૨ ભાગ, આયોડિન ૩
ભાગ, ક્રોલોડિયન ૩૫ ભાગ, આંધ્ર તર્પેન્ટા-
ઇન ૧ ફે ભાગ, એરડિયુ તેલ ૨ ભાગ.

આ દવાના એક વેળાના ઉપયોગથી વાળ
નીકળશે નહિ. દરરોજ એક વા એ વેળા
દવા લગાડતા રહેવા-અને આગળ લગાડેલી
દવાને ધોવા વિના તેની ઉપર દવાનો ઘર
કરતા રહેવાથી-જલ્દી ચાર દિવસ પછી વાળ
નીકળશે.

(૪) સોડિયમ સલ્ફાઇડ ૧૦ ઓંસ, ધૃતીલ
ધર ૧૦ ઓંસ, પાણી ૬૭ ઓંસ, અલકો-
હલ ૨ ફે ઓંસ, આંધ્ર સિટ્રોનેલા ૩ ઓંસ.

થોડાક પાણીમાં સોડિયમ સલ્ફાઇડ
ઓગળાવી, તેમાં ધૃતીલ ધર મેળવો. પછી
આંધ્ર સિટ્રોનેલાને અલકોહલમાં ઓગળાવી
તે તથા ખાંડનું પાણી પણ મેળવી દો.

(૫) સોડિયમ સલ્ફાઇડ ૧૪ ભાગ, ગ્રિ-
સરીન ૨૦ ભાગ, પાણી ૧૬૦ ભાગ, રેક્ટી-
ફાઇડ રિપરિટ ૪ ભાગ, સુગંધી જોઇએ તે
અને જોઇએ તેટલી.

બનાવવાની રીત નં. ૧ મુજબ.

[૪]

વાળ કાઢનાર કીમ

(૧) નિશાસ્તો ૨ ભાગ, ઝીંક ઓક્સાઇડ
૧ ભાગ, બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧ ભાગ, ગ્રિસ-
રીન ૫૫ પુરતી, બેન્ઝાઇડાઇડ ૫૫ પુરતું.
બધાને મેળવી, કીમ બનાવો અને ટ્યુબ
-વંત્ર વડે ટ્યુબમાં ભરી લો.

વાપરતી વેળા કીમ વાગવાળી જગ્યાએ લગાડી, પાંચેક મિનિટ લગી રહેવા દેા. વાળ નીકળી જશે. પછી ઘોષ, તે જગ્યાએ વેમે-લાઇન યા કીમ લગાડેા.

(૩) સોડિયમ કાબોનેટ ૩ ઓંસ, બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧૩ ઓંસ, આરાર્ટ ૧ ઓંસ, કેપડાની જડની' સુકી ૩ ઓંસ. તથાનનું તેજ ૧ ઓંસ, પાણી સદગ.

પહેલાં બેરિયમ સલ્ફાઇડ અને કેપડાની જડની બુકીને અને આરાર્ટ સાથે અર્ધાં કલાક લગી ગારીક વાટો પછી જાડાની પીગો મેળવી, કીમ બનાવેા.

(૪) બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૪૦ ભાગ, પેટ્રો-લેટમ ૩૦૦ ભાગ, સ્પરમેશિટ ૧૦૦ ભાગ, ગ્રિસરીન ૭૦ ભાગ, ટી'કચર આપેલિન ૧૫ ભાગ, પોટાસિયમ કાબોનેટ ૧૫ ભાગ પાણી ૪૦૦ ભાગ.

(૫) સ્ટ્રોન્ટિયમ સલ્ફાઇડ ૩૦ ભાગ, કાર્ન રટાર્થ ૧૫ ભાગ, પ્રિસિપિટેટ ઓંક ૧૫ ભાગ, ગ્રિસરીન ૧૦ ભાગ, પાણી ૨૬ ભાગ, ઓઇલ લવેન્ડર ૧ ભાગ.

ગ્રિસરીન અને પાણીને મેળવી, તેમાં સ્ટ્રોન્ટિયમ સલ્ફાઇડ મેળવેા. તે મળી જાય તે પછી ઓંક અને રટાર્થ મેળવી, હેવટે ઓઇલ લવેન્ડર નાખેા. (રટાર્થનું પ્રમાણ એમ્લુ' વાતું કરી સકાશે)

(૬) સલ્ફેટેડ કેલસિયમ સલ્ફાઇડ ૪ ભાગ, ઝીંક ઓક્સાઇડ ૧ ભાગ, નિશાર્તો ૧ ભાગ, ગ્રિસરીન ૨ ભાગ, ટર્પિનિયોલ ૩૦ ભાગ,

(૭) બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧૫ ભાગ સ્ટ્રો-ન્ટિયમ સલ્ફાઇડ ૧૫ ભાગ, ટેંક ૨૦ ભાગ, કાર્ન રટાર્થ ૨૦ ભાગ, ગ્રિસરીન ૧૮ ભાગ, પાણી ૨૦ ભાગ, સુગંધીઃ જોષએ તે ૨ ભાગ.

(૮) કેલસિયમ એસિટેટ ૩ ભાગ, ઝીંક ઓક્સાઇડ ૨૫ ભાગ, કાનોલાઇન ૫૦ ભાગ,

સલ્ફેટ પેટ્રોલિયમ બેક્સી ૨૦૦ ભાગ, યુક્લાળ જળ ૫૦ ભાગ.

(૯) કેલસિયમ સલ્ફાઇડ ૨ ક્રામો, ૩ ખાંડ ૧ ક્રામો, પાણી ૧ ક્રામો, રટાર્થ ૧ ક્રામો, મિ'બુનું તેજ ૭૦ ગ્રામ, પિપરમિન્ટનું તેજ ૧૦ ગ્રામ.

(૧૦) સ્વ-ગમ ટ્રાન્ગાકાન્ય ૧ ભાગ, ગ્રિસરીન ૧૦ ભાગ, રટાર્થ ૬ ભાગ, પાણી ૧૦ ભાગ.

ગ-સ્ટ્રોન્ટિયમ સલ્ફાઇડ ૩૫ ભાગ, સ્ટ્રોન્ટિયમ સલ્ફાઇડ ૩ ભાગ, ઝીંક ઓક્સાઇડ ૩૦ ભાગ, કાનોલાઇન ૧૦ ભાગ, મેન્થોલ ૨ ભાગ, પાણી ૧૫ ભાગ.

પહેલાં એ અને જ મિશ્રણો જુદા જુદા બનાવેા. પછી એ મિશ્રણમાં એટલું જ મિશ્રણ મેળવેા કે પુરતુ ઘટ કીમ બની જાય.

[૫]

વાળ કાઢનાર પોમેડ

(૧) કેલસિયમ સલ્ફાઇડ ૧ ભાગ, ગ્રિસ-રીન ઓઇન્ટમેન્ટ ૧ ભાગ

(૨) કેલસિયમ સલ્ફાઇડ ૨ ક્રામ, ગ્રિસ-રીન ઓઇન્ટમેન્ટ ૧ ક્રામ, રટાર્થ ૧ ક્રામ, મિ'બુનું તેજ ૨ ટીપાં.

(૩) બેરિયમ સલ્ફેટેટ ૧ ઓંસ, નિશાર્તો ૧ ઓંસ, પોટાસિયમ કાબોનેટ ૩ ઓંસ, તથાનું તેજ ૨ ક્રામ, ઓઇલ સિટ્રોનેલા ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

પહેલાં પહેલી ત્રણ દવાઓને ખુબ ધુટો. પછી તેમાં ટીપુ' ટીપુ' તથાનું તેજ મેળવી, મગ્ગમ જેવું બનાવી, હાથમાં સુકવી લેા. પછી તેને ફરી વાર વાગ, દબે ઓઇલ સિટ્રો-નેલા હિમેરી પોમેડ બનાવેા.

(૩) ક્રામો એટલે ૨ રતલ, ૩ ઓંસ ૧૧૬૬૦૦ જેન જેટલું વજન.

[૬]

વાળ કાઢનાર સાથુ

(૧) કાપરેલ તેલ ૯૦૭ ભાગ, ગિલ્લસરીન ૪૫૩ ભાગ, એર'ડિયુ' તેલ ૧૮૪૪ ભાગ, ફેરરિક પોટાશનો દ્રવ (૩૩%) ૧૯૧૪ ભાગ, સ્ટાર્ચ ૧૧૩ ભાગ, સન્ડેલાયટ્ટેડ ઓઈલ સોલિયમ ૯૦૭ ભાગ ઓઈલ સિટ્રોનેટા ૧૧૩ ભાગ.

પ્રથમ બેઉ પ્રકારના તેલોને સદબ ગરમ કરી. તેમાં ગિલ્લસરીન મેળવી, ફેરરિક પોટાશનો દ્રવ નાખી સાથુ બનાવવાની પદ્ધતિ મુજબ સાથુ બનાવી ચુલ્લા પરથી ઉતારી લેા. પછી તેમાં સ્ટાર્ચ અને બીજી ઘીએ મેળવી, ખુબ ઘુંટી, છેવટે બીજાંમાં ઢાળી લેા.

(૨) સફેદ (વ્હાઇટ) ૭ રતલ, બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧ રતલ, પીળી પેટ્રોલિયમ જેલી ૧ ફે રતલ. પહેલાં સફેદ અને બેરિયમ સલ્ફાઇડને મિશ્ર કરી લેા. પછી પેટ્રોલિયમ જેલીને યૉટર બાથ પર પીગળાવેા. તે પ્રવાહી થઇ જતાં, ચુલ્લા પરથી ઉતારી લઇ, તેમાં બે ભૂરી ચોવી કાગળપર્ચક મેળવેા કે એક સરખું મિશ્રણ અને, સદબે ગાંધી ન બંધાય. મિશ્રણ ઠંડુ પડતાં કંઈક થઇ જશે. દબે ગોટીઓ બનાવી લેા.

[૭]

વાળ કાઢનાર સોગરી

આ સોગરી પણ વળ કાઢના માટે ઉપયોગી છે.

બેરિયમ સલ્ફાઇડ ૧૬ ભાગ, ઝીંક ઓક્સાઇડ ૪૦ ભાગ, સફેદ પેટ્રોલિયમ જેલી ૧૨ ભાગ. પહેલાં બેરિયમ સલ્ફાઇડ અને ઝીંક ઓક્સાઇડને મેળવી, પછી તેમાં પેટ્રોલિયમ જેલી ઉમેરતાં વાંચિક ખરતમાં ખુબ ઘુંટી સોગરી બનાવી લેા.

[૮]

વાળ કાઢનાર મીણ

આ મીણથી કંઇ વાળ કપાકને દુર નથી થતા. એ તેા વાળ પર લગાડવામાં આવે છે અને પછી ખાસ પદ્ધતિ મુજબ વાળ ખેંચી કાઢવામાં આવે છે. અવગત, એ રીતે વાળના

મુજ પણ નીકળી જતાં કરી વાર વાળ થવાની સકયતા યોગી થાય છે, પણ એમાં ઢાળિ પણ છે. કારણ એથી ચામડી કમ્પી થવાનો ભય છે.

(૧) ફિકા રંગની રાગન પર ભાગ, પીળું મીણ ૨૫ ભાગ, પેરેફિન ૧૭ ભાગ, પેટ્રોલેટમ ૫ ભાગ, મુગ'ધી જોડએ તે, ૧ ભાગ.

રાગન અને પેરેફિન અને મીણને યૉટર બાથ પર પીગળાવી, પછી પેટ્રોલેટમ મેળવેા અને મિશ્રણ સદબ ઠંડુ પડયા આવે ત્યારે તેમાં મુગ'ધી મેળવી, બીજાંમાં ભરી લેા.

(૨) રાગન ૯ ભાગ, પીળું મીણ ૧ ભાગ.

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે ?

ફાર્સીગર : સચિત્ર નવલકથા ૩. પાંચ ઉત્તર કુવધી ખાઈમ : (સદર-પોથી. ૭૦ ચિત્રો) ૩. સાંકા ચાર

નફાકારક હુનરો : (ભાગ પહેલો) ચિવિધ પ્રકારના હુનરોનો સંગ્રહ ૩. બે મુરત શિક્ષકરી : સુરતનો વેપારી-બોમિયો ૩. બે

સુંબકનો વેપારી અવુલતપ : મુંબઈનો સફળ વેપારી રહબર. ૩. સાંકા પ્રભુ

મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર : મુંબઈના ભાષામાં અંગ્રેજી વેદની ચોપડી. ૩. સુયા બે

કમ્પાઉન્ડર્સ હેન્ડબુક : કમ્પાઉન્ડરના બોગિયા ૨૫, મુંબઈની પુસ્તક ૩. દોઢ

ફેટોથાઈડી શિક્ષક : સવાલ જવાબ કૃપે લખાવલી સચિત્ર ચોપડી. ૩. એક

જીવન પ્રકાર : 'સારોલી' સાહિત્યનો ઉત્તમોત્તમ વાર્તા-સંગ્રહ. ૩. એક

રંગાટ કામ : કપડા રંગવાની કળા વિષે આના બાર

મુલેકટ્રોપ્લેટિંગનો હુનર : દળદાર મુંબઈની પુસ્તક. આના બ્યાઠ

મુલતાવુલ હિન્દ : અજમેરવાલા ૯. ખવાજ વિસ્તીની જીવન-કથા. આના બ્યાઠ

મુદરમદઅલી : 'મુનાલી'ના કલમે આવેખાવલી જીવન કથા. ૭ આના

(અધ્યાત્મ દર્શન ખર્ચ લુઈ) લખો-કમર ઓફિસ, સોલામરવાલા, મુરત.

ચાલ-મુગરા ઑઠલ અને તુંગ ઑઠલ

દિન્દુસ્તાનમાં ઘણી વનસ્પતિઓ એવી થાય છે, જેને યોગ્ય પ્રકારે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે તો દુઝારો લાખો રૂપિયાની કમાણી કરી સકાય એમ છે, પરંતુ કમનસીબે દિન્દીઓ તેની ઉપયોગિતાથી અજાણ હોય, સામાન્ય નકામી વનસ્પતિ પેટે તેને બરબાદ કરી દે છે.

એ ખરું છે કે દરેક દરેક દિન્દી, દેશની દરેક દરેક સ્ત્રીની માહિત્યાર હોય ન સકે પરંતુ એ ખરું બતાવું નથી. આપણે જાણીએ છીએ કે ન હોય, જે જિજ્ઞાસુ હોય. વિચારશીલ હોય તે તો નસ એવી દાક્ષિણ્ય ને સ્ત્રીની પુરી માહિતી આપણને ન હોય તે મેળવીને પણ જાણી અને ગીચી સદાય છે. હા, દરેક રાખસ જીવની જનસામગ્રીમાં પિડીયા" ન્યાય હોય સકે. તેણે જે કરવાનું છે તે જોઈએ કે જે સ્ત્રી પદ તેની દાંડ પડે તેને કમળી પિગે. મેળવે અને પડી જાય છે તે દ્વારા શું શું કરી સકે છે? મદારી તો દ્રઢ માનતા છે કે જે આપણા દિન્દીઓ આવી દેશ પાડી છે તો તેઓ દુક સમયમાં હજીવન નયા નયા ઉછોગો ખોલી સકે. જે દ્વારા તેઓ પોને પણ કમાતા થઈ જાય અને સાથે મીનજાન્ય રાજી મેળવી આપશે.

[૧]

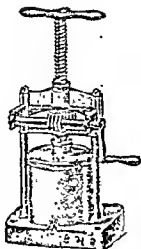
ચાલ-મુગરા ઑઠલ

ઑઠલ ચાલ-મુગરા બિટિય કામાંકાપી-આની એક જાણીતી સ્ત્રી છે. આમડીના રોગો પર-ખાસ કરીને ફોદ જેવા રોગ પર-એનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. ફોદપણ દવાખાનામાં જાયો, એ બિસાજેલું દરોજ. અસજત, આજે તે યુરપીજ અદિ આવે છે, જો કે એનો મુળ કાચો માત્ર દિન્દીજ પચાઈય છે અને હલ થઈ કે, હજી દિન્દીજ તે યુરપ ખોડાય છે !

દિન્દુસ્તાનના ગરમ પ્રદેશોમાં-ખાસ કરીને પંચન, સંપુકન પ્રાંતો, મધ્ય દિન્દ, ગિદાર, અને અંબાગર્ગા-કેવડાની જાતનું ચાલ-મુગરા નામનું એક ઝાડ થાય છે, જે ઘણે ઉંચાણે, વડ તરીકે રોપવામાં આવે છે. એ ઝાડ કેવડાની ખૂબજ મળતું હોય છે, પૂરું એમાં કામ પ્રકારની ખુશ હોતી નથી. કેવડાના ટુપમાં સુખથી હોય છે. પરંતુ એના ટુપો સુખથીથી સાર કારા થાય છે. કેવડામાં વાગ જેવા રોગ થાય છે, જ્યારે એમાં તો વાંસ જેવી કાકડી અને તેની ઉપર યુરજા જેવું થાય છે. જેમાં એના જેવા ખીજ હોય છે. એના પાંદડાં જાળે દુદ જેટલા મોટા અને કાંટાળા હોય છે. એ કારણે એની વાડ કરવામાં આવે છે કારણ કે એ વાડમાં થમને ઝાડ પણ જનવર પોતાને જખી કર્યા વિના જનરમા પેગી સમું નથી.

સામાન્ય રીતે તો વાડ બિટાય એ ઝાડનો કામ ખાસ ઉપયોગ આપણે ત્યાં થતો નથી. અસજત, ફેડેકે કેશણે એના પાંદડાને પત્થર પર પહાડી, તેમની રોગ કાઢવામાં આવે છે, જેમાંથી દોરડા વણાય છે. જાવાનમાં તો, કહે છે કે. એ રોગમાંથી નકલી રોગ પણ બને છે. આપણે ત્યાં હજી એ રોગનો એવો ઉપયોગ થતો જાયમાં નથી. આપણે ત્યાં એ એક કામ-દોરડા જાવાવાનું તથા નકલી રોગ જાવાવાનું કામ-થઈ સકે છે. એમ કરનાં વધારે અટપટમાં ઉતરવું પડે એમ નથી. કારણ કે એમ પણ દેશના ગરમ જાગમાં આ ઝાડ ખુબજ થાય છે, જતો જો જુદેત હોય તો એવું સરળતાપૂર્વક અને રીતસર પાવેનર પણ કરી સકાય છે કારણ કે, એ દરેક જગ્યાએ ફાલી સકે છે. એને માટે ખાસ જખીન, ખાસ ખાનર યા નિયમિત પાણીનો સુરત નથી

હુંકમાં, આલ-
-મુજાના ઝાઝ-
માંથીજ આલ-
મુજા એકલ
બને છે. એની
જનાવવાની રીત
એ છે કે એના
ગુચ્છમાંના એકા
એવા પીંડને ત્રણ
પાકી વડા ત્રણે
તેને કાઢીને તેલ-
ગંધમાં ભરી,
કચ્છાંને તેલ કાઢી
લેવું. એ થયું

તેલ-ચક્ર

આલમુજા એકલ એમાં પીંડનું કચું મગ
કચાનુંજ નથી દા. આ તેલ કદમર અથવા
દેવ છે તેથી એને કિરક કી વેન્ને અને
પડા નીચીએ ભરી લેવી નાવળે.

[૨]

તુંગ ઓઇલ

અહ કાલ લખી ખર્ચાં પોતાના ખનિજ
તેલ માટે જન-વિખાત દનુ. આવતી કાલે
તે પોતાના પતરપતિ તેલ માટેજ નામના
મેળવશે.

અર્ધાના ચાલ રોડના મામડાગેમા "તુંગ"
નામનું ઝાડ થાય છે એ જાણતા ફળમાંથી
જે તેલ કાઢવામાં આવે છે, તેજ તુંગ ઓઇલ.
એ તેલના ખાસ ગુણ એ છે કે તે પછી
જમણી કુકાર વડાય છે, એટલુંજ નહિ
ખવર પેટા-પુર થયું છે. પરિણામે તેલ-રંગ
અને કિરોલિયમ તથા બીજા જનવરોમાં
એનો ખૂબ ઉપયોગ થતા સામે છે.

તુંગ ઝાડ સુનાના નિવાસમાં લાગ
માણી છે અનેનામાંનાં વાંદાં પુરક થાય અને
દેવ-ત્યાં માંની રીતે થાય છે એ ઝાડ થયુંજ

જલદી વપનારે દાખ. અરી પરીની ઉમરે
એને પેટી વાર ફળ એમે છે, પાંત તેપ
કોલેગી નવરે તો એ જાણ વડુ પરીની
ઉમરેજ સ્વાસ્થી થાય છે. પરીના કાન પર્ષ
લખી તો તુંગ ઝાડ એટલે પેસાની ખાબુજ
મમને એકર દીડ વાવેનરમાંથી અંતે દન
તેજ નીકળે છે. જેની કામલ લગભગ ૧૦૦૦
રૂપિયા થાય છે.

તુંગ ઝાડની આ ઉપયોગિતાની તનુ
જનન ૧૯૨૬માં, જાણે મિ. મિ. છે.
ફાંખે જાન રોડસ તુંગ કિરકખેન્ને કિમિરે
નામની કમ્પની ઉભી કરી ત્યાર પછી, રાજાનામાં
તે; તેમણે માં-મેથી ૨૧ માઈલ દુર આવેલા
ગ્રામ એ નામના સ્થળે રીનસનું પ્લાન્ટેશન
કયું હતું પણ પાઠગથી કમ્પનીને એક વડુ
સારી જગ્યા સુધી નામના સ્થળે મળી જતાં
અને સરકારે ખાસ લાખમાંથી અંતે ૧૫૦૦
એકર જગ્યા આપતાં. એ વાવેનર દલે ત્યાં
થમ વડુ છે.

તુંગ ઓઇલના નમુના દુરપ થયું એક
જાણ દા. ત્યાંથી તેને માટે સર્વેનન અધિ-
પ્રાયો મળ્યા છે. પરિણામે, દલે અર્ધમાં ફેર
ફેર તુંગ ઝાડ વાવેનર નેસમેર થઈ રદયું
છે અને રોડસના વર્ષોમાં એ તેલ અર્ધની
મુખ્ય નિસામાંનું એક જાણ જાણે અંતે છે.

~~~~~

કળા સ અહ કાં પેટી

જાન ચિવળની ૧૦૪ કિલોગ્રામો અર્ધ
સંકલ. અર્ધ વપવાવડું સીમિત અને
જાણાએને અધિ ઉપયોગી થયાર.

પાકું પુડું, રા. કામું પુડું, ૨ (પા. જુડું)

અરીનાં ૧૫ અનિ રમણી નવવડયા

અમર આશા બામ ૬

૯૩૦ ૪૫, જાં કિમર ૩, ૬ (પા. જુડું)

મીરમાં જુસરે એક દા. જનનવડ

~~~~~

ચાંદીની શોધ થવાને તો હજારો વા લાખો વર્ષ વીતી ગયા છે અને આજેય ખરી ચાંદીનો ક્યાંય દુકાળ નથી જ છતાં, વેપાર વ્યવહારમાં ચાંદીના રહેંધાપણાને લઈને તથા ચાંદીના અમુક ગુણોને કારણે નાણી ચાંદીની શોધ પાછળ દુન્યાના વેપારનિકા કથાનનાંય મધી રહ્યા હતા. હવે, હેલ્લા થોડાક વર્ષો થયા તેમની મિલનત ફરી છે અને ચાંદી જેવીજ છતાં નકલી ચાંદી કિંવા મિશ્ર-ધાતુ બનાવી સફળ છે, જે ખૂબ સસ્તી પણ છે અને કેટલાંક અંશે ચાંદી કરતા વધુ ઉપયોગી પણ.

મળી સફે તેટલા સત્તાવાર સાધનો દ્વારા મેળવાયેલા નીચલા પ્રયોગો, વ્યવહાર દૃષ્ટિએ સાચ સફળ છે, એ વિષે કહેવાપણુ ન હોય. હા, તેની ખતાવટમાં કેટલીક ક્ષતિ જોઈએ ખરી. પણ તે ચોપડીઓ વાચીને નહિ, પ્રવક્તા અનુભવથી મળી સફે છે.

એક વાત અને ખસ. અર્ધિ આપેલા બધા પ્રયોગો નકલી ચાંદીના છે, અને તે વિશ્વાસપાત્ર સાધનો દ્વારા મેળવાયેલા છે, તેવા ખરાપણા વિષે સંદેહનું કારણ નથી. પ્રયોગ, લખ્યા પ્રમાણે અક્ષરસઃ કરાય તો સફળતા મળશેજ, પરંતુ એટલું વાદ રાખવું જોઈએ કે પ્રયોગની સફળતા માટે ધાતુઓનું પ્રમાણ ઉપરાંત તેનું ચોખ્ખાપણુ પણ આવશ્યક છે. ને ધાતુઓ પુરેપુરી ચોખ્ખી અને ખરી નહિ હોય તો પ્રયોગમાં નિષ્ફળતા મળશે, એ દેખીતું છે તેથી, બધી ધાતુઓ ખરી અને ચોખ્ખી લેવાની ખાસ કાળજી રાખવી જોઈએ અને એ માટેની કુસીડીઓ પણ નહીજ વાપરવી જોઈએ.

આ રહ્યા થોડાક પ્રયોગો:—

૧-ચાંદી ૨ ભાગ, તાંબુ ૧૫૩ ભાગ, જસન ૧૯૩૬ ભાગ, નિકલ ૧૩ ભાગ, કોબાલ્ટ ૨૬ ભાગ, લોખંડ ૨૬ ભાગ.

બધાને મેળવી પીગળાવો.

૨-તાંબુ ૬૯૬ ભાગ, નિકલ ૧૯૬ ભાગ, જસન ૫૩ ભાગ, કોબાલ્ટ ૪૩૬ ભાગ,

૩-તાંબુ ૭૦ ભાગ, નિકલ ૨૩ ભાગ, એલ્યુમિનિયમ ૭ ભાગ.

કુવડીમાં ટંકણુનાર સાથે આ ધાતુઓ નાખી, પીગળાવો.

૪-તાંબુ ૫૭ ભાગ, નિકલ ૨૦ ભાગ, જસન ૨૦ ભાગ, એલ્યુમિનિયમ ૩ ભાગ.

૫-તાંબુ ૮ ભાગ, નિકલ ૩ ભાગ, જસન ૩૩ ભાગ.

૬-ચાંદી ૬ ભાગ તાંબુ ૧ ભાગ, રીમ્પ ૧ ભાગ, ગિરમથ ૧ ભાગ, ગ્રંધક/અપ પુરતો.

૭-નિકલ ૧૧ ભાગ, ગિરમથ ૨ ભાગ, ચાંદી ૨ ભાગ.

પૂર્ણ નિકલ અને ગિરમથને પીગળાવી કારી લેા. પછી તેને ફરી પાગળાવી, તેમાં ચાંદી ઉમેરી અકલ્પ કરો.

૮-તાંબુ ૬૮૩૬ ભાગ, જસન ૧૨૩૬ ભાગ, નિકલ ૧૭૩૬ ભાગ, લોખંડ ૩૬ ભાગ.

૯-તાંબુ ૭૧ ભાગ, જસન ૭ ભાગ, નિકલ ૧૬૩ ભાગ, લોખંડ ૧૩ ભાગ. કોબાલ્ટ કોબાલ્ટ ૧૩ ભાગ, ક્રમ્પ ૨૩ ભાગ.

પરેલાં ૧૨ ભાગ તાંબુ ૫૫ જસન સાથે પીગળાવી છુટું રાખો. પછી એમાંથી ૧૧૩ ભાગ (એટલે કે નિકલના સમવજન) મિશ્ર-ધાતુ લઈ, નિકલ સાથે મેળવી પીગળાવો અને તેનેજ જુદી રાખો. પછી બાકીનું તાંબુ લઈ, તેમાં કોબાલ્ટ કોબાલ્ટ અને લોખંડ નાખી પીગળાવો અને પછી એ બધાને મેળવી ફરી વાર પીગળાવી લેા. પછી હથ એ ગરમ પ્રવાહી રૂપેજ હોય ત્યાં એમાં ક્રમ્પ (જે સુધ કાગળમાં ધોરણેલી હોય) નાખી, પણ વાર માટે હવાની, ખીનામાં દાળી લેા.

૧૦-તોખંડ ૬૫ ભાગ, દંગરદન ૪ ભાગ, નિકલ ૨૩ ભાગ, એલ્યુમિનિયમ ૫ ભાગ, તાંબુ ૫ ભાગ.

પ્રથમ લોખંડ અને દંગરદનને પીગળાવી લો. પછી નિકલ, એલ્યુમિનિયમ અને તાંબુ પીગળાવી, પછી એ બેઉ મિશ્ર-ધાતુઓને મેળવી એક રૂપ કરો.

૧૧-ચાંદી ૧ ભાગ, એલ્યુમિનિયમ ૨ ભાગ.

૧૨-ખરી ચાંદી ૩૩ ભાગ, તાંબુ ૩૭ ભાગ, નિકલ ૩૦ ભાગ.

૧૩-ખરી ચાંદી ૩૩ ભાગ, તાંબુ ૪૨ ભાગ, નિકલ ૨૫ ભાગ.

૧૪-ખરી ચાંદી ૪ ભાગ, તાંબુ ૩ ભાગ, નિકલ ૩ ભાગ.

નકલી સોનું

નકલી સોનું બનાવવા હજી છે ? ‘કમર’ના ડિસેમ્બર ૧૯૩૬ના અંકમાં એના પ્રયોગો છપાશે. આજથીજ આદર ધર્મ લેવ

૧૫-ખરી ચાંદી ૪ ભાગ, તાંબુ ૪ ભાગ, નિકલ ૨ ભાગ.

૧૬-ખરી ચાંદી ૨૦ ભાગ, તાંબુ ૪૫ ભાગ, નિકલ ૩૫ ભાગ.

૧૭-ખરી ચાંદી ૨૦ ભાગ, તાંબુ ૫૫ ભાગ, નિકલ ૨૫ ભાગ.

૧૮-ખરી ચાંદી ૨૪૩૬ ભાગ, તાંબુ ૫૮૩૬ ભાગ, જસત ૮૧૩૬ ભાગ, નિકલ ૮૩૬ ભાગ.

૧૯-ખરી ચાંદી ૩૩૨૬ ભાગ, તાંબુ ૪૧૬ ભાગ, નિકલ ૮૩૬ ભાગ, જસત ૧૬૩૬ ભાગ.

૨૦-ખરી ચાંદી ૧૭ ભાગ, તાંબુ ૨૧ ભાગ, નિકલ ૪ ભાગ, જસત ૮ ભાગ.

૨૧-ખરી ચાંદી ૨૦ ભાગ, તાંબુ ૨૨૩૬ ભાગ, નિકલ ૨૩૬ ભાગ, જસત ૫૮૬ ભાગ.

૨૨-ખરી ચાંદી ૧ ભાગ, જસત ૨ ભાગ.

હિલાલ બુક-હાઉસ

ઉર્દુ વિભાગ

ઉર્દુ અને લગીઝ પકવાનો

પકાવવા ચાહતા હોય તો આજેજ નીચલી કિતાબો મંગાવો.

હસ્મતી હસ્તરખવાન-દરેક પ્રકારની વાનીઓ, જેની ક્ર : કબાજ, પુર્ડા, ફિરની, માહલી, મુરગી, જેલી, કેક, મિઠાઇઓ, દહવા, મુરખા વ. વ. સેંકડો વાનીઓના અનુભવેલા નુસ્ખાઓ. પાંચ વર્ગમાં સાત આકૃતિઓ પ્રગટ થઈ છે. પાના ૨૧૪, ઉર્દુ ભાષા-રખાઈ-છપાઈ. કી. બે રૂપિયા
મશરફી વ મગરિખી ખાને-ઉપલી કિતાબનો ખાતો ભાગ, જેમાં પુર્વ અને પશ્ચિમના દેશ દેશના પકવાનોની માહિતી આપી છે. પાના ૨૪૮. કી. બે રૂપિયા
હસ્મતી હસ્તરખવાન-વાની બચ્ચીઓ માટે ખાસ પકાવવાની રદખર.

કી. આઠ આના

નારતા-સવાર અને સાંજના નાસ્તાની ઉર્દુ અને લગીઝ વાનીઓની માહિતી.

કી. દશ આના

અરબોકે ખાને-અરબોકે ખાનેના ખેરાકની વિગતો.

કી. આઠ આના

ખીમારોકે ખાને-ખીમારો માટેના ખોરાકો.

કી. દશ આના

મજાકીયા ખાને-સરખા સરખા સંજોઈઓ વચ્ચે મજાક કરવા માટે બનાવવાની વાનીઓ.

કી. છ આના

(દરેકનું દવાલ ખર્ચ જુદું)

બધી કિતાબો ઉર્દુ મુખાન-ઉર્દુ લઈમાં છે.

હિલાલ બુક-હાઉસ

સવદાસરામા-ગુરુન.

લેખક : જનાબ વાંસજીભાઈ માવજી સાદિગ

(સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ : શરદભાગ-જુન ૧૯૨૭)

ખજુરીનું ઝાડ “પામ” (તાડ, નાગીએગી, સોપારી વ.) ના કુટુંબનું છે અને ને શોભાવાળું દેખાય છે. ખજુરીના ઝાડો તથા ખજુર અરબસ્તાન, ઇરાન અને આફ્રિકામાં ખુબ થાય છે પણ ત્યાં જેવી રીતે ખજુર પાકે છે, તેવી રીતે હિન્દુસ્તાનમાં પાકતી નથી. તેનું કારણ એ છે કે, અહિં ખજુર જ્યારે ફળે છે ત્યારે અહિં વરસાદનો વખત હોય છે, તેથી બીનાચાને લીધે તે સડી મરતુ છે. અરબસ્તાન, વ. જગ્યાએ ખજુરની સારી પપદામય છે. ત્યાં તે પાકવાને વખતે વરસાદ હોતો નથી. હિન્દુસ્તાનમાં ૧૨૭, કાઠિયાવાડ, રજપુતાના અને સિંધ જેવા પ્રદેશમાં ખજુરી ઉછેરે છે. તેમાં પણ સિંધ જેવા પ્રદેશમાં જ્યાં વરસાદ ખુબ ઓછો પડે છે-ત્યાં જે વખતે ખીમકુસ વરસાદ હોતો નથી, તે વખતે ખજુર ઉપગ્રસ્તી સકાય છે પંચન અને બંગાળના પ્રદેશમાં ખજુર ફનેલમંદ રીતે તૈયાર થતી નથી, તેથી ત્યાં તાડી કાટવામાં આવે છે. ખજુરી ખાસ ગરમ પ્રદેશમાં જ મનાઈ ઝાડ છે. ૧૨૭માં સંવત ૧૯૫૬ની શરૂઆતે વરસાદ તદન થયો નહોતો, તે વખતે આ ખજુરીના પાકમાંથી ખજુર બનાવવામાં આવી હતી.

વાવણી તથા તેનો સમય—ખજુરીની વાવણી એ રીતે થઈ શકે છે: એક ભે તેના બી વારીને ઝાડ ઉછેરી સકાય છે અને બીજું એના નાના મોટાં ઝાડવાના મુળીઆની આમ-પાસ નાનાં બચ્ચાં થાય છે, તે બુઝાં કાઢીને વાવવાથી તેની વૃદ્ધિ થઈ શકે છે.

બીયાં વાવવાં—બીયાં વારીને રોપા ઉછેરવા હોય તો જ્યારે તેના ફળો પાકે

ત્યારે તેમાંની સારી ખારેક (ખજુર)ના બીયાં પસંદ કરી તેને વાવવાં. એથી ઉત્તમ પ્રકારના રોપાઓ તૈયાર થશે. આ ફળ જેક અઘાડમાં પાકે છે. ખજુરના બી રસી સકતા નથી, માટે જ્યારે તે વખતે તાજાં ફળો વાવવાં. ફળમાંથી બી કાઢીને વાવવા કદનાં આખા ફળને વાવવાં તે ઉત્તમ છે અને કદાચ તે સમય જનો રહેયો હોય તો જગદરાની સારી ઉત્તમમાં ઉત્તમ ખજુર મેળાઈને તે પાણી એમની એમ વાવવી. આ રીતે પાણી ઉત્તમ પ્રકારના રોપા તૈયાર થશે તેની વાવણી વાડીની સાઈ બીનામાં, માટીના કપારા કરી આઠ આઠ કે દસ દસ ઇંચને ઊંડે કરી, જેથી રોપા ઉગી નીકળનાં એક વર્ષના થાય ત્યારે માટી કાઢીને રોપાઓ કાઢીને બીજી જગ્યાએ બદલાવી શકાય. તેની વાવણી વસંત ઋતુથી એપ્રિલ સપ્ટેમ્બર માસ સુધી થઈ શકે છે, પરંતુ તે દરમિયાન ગરમીના વખતમાં-એટલે જન, વૈશાખ કે સપ્ટેમ્બરની આખરે-વાવવા, એ બીજા દરમિયાનનું છે. કેમકે ગરમીના વખતમાં પાણીની વિર્મય સંભાળ રાખવો પડે છે. વાવણી માટે આઠા નડકા ઝાપાવાળી જગ્યા પસંદ કરવી, વાવેલા રોપાઓ જ્યારે બરાબર ઉછેરી આવે ત્યારે પાંદડાં બીજે વરસે તેને ફરીથી બીજી જગ્યાએ બદલવા બંધાયે. ત્યાં તેને ત્રણ ત્રણ ફીટને ઊંડે રોપવો. જગ્યા એવી પસંદ કરવી કે તેના થડમાં પાણી જરાકો રોપાઓને સડો ન થાય બી વાવવાની જગ્યા પણ તેનીજ પસંદ કરવી. રોપાઓના સ્થળ ફેરે કરવાનું કામ ચામાસના વરસાદના વખતેજ કરવું બંધાયે. મોટામાં મોટો ગાર વર્ષની છોડ પણ બદલી સકાય છે.

ખચ્યાંઓની વાવણી—જે ખજુરીના ઝાડવાઓની આસપાસ વા તેના યડમાં જે નાના ખચ્યાંઓ હોય અને જેમને મુળીયાં હોય તેમને કાઢી બીજી મનપસંદ જગ્યાએ રોપ તરીકે. વરસાદ વરસતો હોય તે વખતે, વાવવાં. તેથી એ જમીનમાં જરાબર ચોંટી જશે અને નવાં મુળ નાખશે. જમીનમાં વાવતી વખતે તેની આસપાસનાં વધારાના પાંદડાં કાઢી નાખવાં અને વચ્ચેનાં કુમળાં પાંદડાં રાખવાં અને તેની આજુબાજુનાં થોડા પાંદડાંને તેની આસપાસ બાંધી દેવા, જેથી કુમળાં પાન તડકાથી સુકાઈ જાય નહિ. જે અરૂર પડે તો તેનાજ કાપેલાં પાંદડાંનું તેની આજુબાજુ અંદર હવા જઈ શકે તેવી રીતે-દાંકણ કરતું એટલે તે ખચ્યાં ચોંટી જશે અને આવતી સાથે ખીસ કાપમતી જગ્યાએ રોપવાને લાયક થઈ જશે. વળી આ રીતથી બીજા મુખ્ય લાભ એ છે કે આ ખચ્યાં નીકળી જવાથી અસહ્ય ઝાડ મળજીન થશે અને સાથે ફાલ આપશે. કારણ કે પછીથી જાણું પેગાણુ મુળ ઝાડનેજ મળે છે. આવાં ખચ્યાં કદાચ જમીનની સપાટીથી ઊંચા હોય અને તે કારણથી તેનાં મુળ જમીનમાં ન જઈ સકતા હોય તો માટીથી તેના મુળ દાખવા. આ ખચ્યાંને વારંવાર પાણી પાવાની સંભાળ રાખવી. મુળ ઝાડનાં પણ વધારાનાં પાંદડાં તેમજ સુકાએવ પાન દરવખત કાપી નાખવાં. જો તે ઝાડને કોઈ ખચ્યા જમીનની સપાટીથી ઘણા ઉંચે હોય અને મારી ચડાવી ન સકાય તો તેને જોડાડાનાં ગાઢા તેમજ માટી બાંધી તે પર પાણી ઊંટવાં કરવું, જેથી મુળ ડુટશે અને વાવવા લાયક રહે.

રોપાઓની કાયમની વાવણી—ખજુરીનાં બીધી કચેરા રોપાઓ જ્યારે થણ વર્ષના થાય ત્યારે તેને તેની કાયમની જગ્યાએ વાવવા. કાયમને માટે વાવેતરના જોડા ફીસથી

ત્રીસ ફીટના અંતરે વાવવા. ઝાડ બરાબર તૈયાર થાય ત્યારે એક બીજાનાં પાન અડવાં ન જોઈએ, તેમજ તેને રોપવાના ખાડા પણ ઉંડા કર્યા પછીજ તેમાં ઝાડ વાવવા. કારણ કે તેનાં મુળ ખીસાની માફક ઉંડા ઉતરતાં નથી પરંતુ જાબની માફક આજુબાજુ પથરાઈ જાય છે. ઘણી વખત જ્યારે મોટા ઝાડનાં મુળીયાં પુરાવાં થઈ જાય છે અને પવનનું તોફાન થાય છે તો ઝાડ મુળ સંદિગ્ધ ઉપડી જાય છે, જેથી ઉંડા ખાડા કરી વાવવામાં આવ્યાં હોય તો અમી રીતનો જાય એટલે રહે છે. ડ્રેનેશન તરીકે વાવણી કરવી હોય તો તેને ચોક્કડીઓની કિનારી ઉપર વાવવા, જેથી વચ્ચેના લાગમાં બીજા ઝાડ (જેવાં કે નારંગી, પપૈસ, પપૈયા, કેળાં લીંણ વગેરે) વાવી સકાય. જે ડ્રેનેશન જંગલની રીતે કરવું હોય તો આપણી અરીઆત પ્રમાણે જમીનને અનુસરીને વાવેતર કરવું. ખારી જમીનમાં ખજુરી સારી થાય છે, તેવીજ રીતે તે જમીનમાં ફાલમ પણ સારાં થાય છે. એક એકરમાં લગભગ ૨૦૦ ખચે ઝાડ વાવી સકાય છે અને તેની પચદાશ આશરે ૨૦૦ રૂપિયા જેટલી થાય છે.

કાયમની વાવણી માટે જમીન—ખજુરીના વાવેતરને હંમેશાં રેયાળ અને પાણીની છતવાળી તેમજ કંઈક દૂરવાળી જમીન વધારે માફક આવે છે. જે જમીન મીઠી હોય તો ત્યાં તેને નીમક (સીકું) છત્યાઈ ખારવાળાં ખાતરની જરૂરીઆત રહે છે. દર્યા કિનારાની નજીક ખજુરી પુષ્કળ ઉગે છે. જ્યાં પાણી જમીનમાં હોય ત્યાં પાણી પાવાની અરૂર રહેતી નથી, પરંતુ વાડીઓના વાવેતરમાં નેતે પાણી પાવાની ખાસ અરૂર રહે છે. કુત્તમાં ઉપર જણાવેલી રેયાળ જમીન ઘણી છે અને તેથી ડ્રેનેશન ઘણી સારી રીતે થાય છે. વાડીની જમીન,

કઠણુ ઝમીન અને એવા પ્રકારની બીજી ઝમીનમાં ખાડાઓ આછામાં આછા સારથી પાંચ શીટ ઉંડા અને ત્રણ શીટ વ્યાસના કરવા જોઈએ. તેમાં સારો માટી નાખી તે પુરી દેવા અને તેમાં ઝાડ વાવવાં. તેમાં એમાંસાની ઋતુમાં પાણી ન લરાઈ રહે તે ખાસ રાખવો અને તેનાં મુળ ઉધાડાં ન થવા પામે તે માટે તેની આસપાસ માટી નાખવી. વળી બીજીથી ઉપજાવેલા રોપાની બાજતમાં બીજી પચ્છ દહીકત પ્લાનમાં રાખવા જેવી છે જેમ મોટા ઝાડનાં મુળમાંથી બચ્ચાં અલગ કાઢીને સાફ પ્લેન્ટેશન થાય છે તેવું જ પ્લેન્ટેશન ઉપર જાણાવેલી રીતથી થાય છે. પરંતુ તેમાં કયો રોપો નર થશે અને કયો રોપો માદા થશે તે જાણી સકાતું નથી. બચ્ચાંના વાવેતરમાં તો તે સમજ તુરતજ પડી જાય છે. કારણ કે જો માદાનું બચ્ચું લીધું હોય તો માદા થાય છે. અને નરનું બચ્ચું લીધું હોય તો નર થાય છે. કારણ કે ખજુરીનાં ઝાડોમાં પૈય્યાંના ઝાડોની માદક નર માદા જુદાં હોય છે. આની અંદર બીજા દેવોના કુસોની માદક પુંકેયર અને સ્ત્રીકેયર એકજ કુલમાં હોયું નથી. જો ખજુરીના માદા ઝાડને નર ઝાડનો પરાગ લાગે તોજ ફળ થાય છે. નર ઝાડનો ઉપયોગ ફક્ત પરાગ-રજ કાઢવા પુરતોજ થાય છે, તેથી પ્લેન્ટેશનની અંદર ઝર પુરતા નર ઝાડ રાખી બાકીના કાઠી નાખવા અને ફરી તેની જગ્યાએ માદાનાં ઝાડ નાખવા ઝરરી છે. એ કારણે બીના વાવેતર કરતાં બચ્ચાઓનું વાવેતર પહેલે નંબરે ગણી સકાય છે. બીજું વાવેતર બીજા નંબરનું છે. કેટલાક લોકો પકતર ઝમીનમાં-જ્યાં બીજનું વાવેતર કરે છે ત્યાં-અમુક જગ્યાએ જળે બીજ સાથે વાવી રોપા ઉઠેરે છે અને વાવેતર ઉછરી આવેથી આઠ માદાના ઝાડ વચ્ચે એક સાથે નરનું ઝાડ રાખી, બાકીના નર ઉખેડી નાખે છે.

બાણી છે?—

આ હુનરો?

આજેજ આમતિ કોઈ નવો ધંધો શરૂ કરી, વા ચાલુ ધંધાને વિકસારી, આવક વધારો. ૪૭ રૅટર-૨૫૨ રૅટરનો એક તફા નવો અને સરળ પ્રકાર, ક્રમરનો અંક ૮૩મો.

કો. ૪ આના

ગંધકનો તેજાખ-ખનાવટ અંક ૬૮મો.

કો. ૪ આના

ગાલીયા-એનો ઉલોગ. અંક ૪૨મો.

કો. ૩ આના

આપ્પ યોદર-ત્રણ પ્રમાણભૂત પ્રયોગો. અંક ૬૫મો.

કો. ૪ આના

ગ્લિસરીન-ખનાવટ ત્રિયે. અંક ૫૮મો.

કો. ૩ આના

ગુલાબ-હનિકાસ અને રોપણી સંજર્ણી અંક ૪૭, ૫૭, ૫૮ અને ૫૯મો. કો. ૧૩ આના

ગુલાબજલ અને કેવડાજલ-ખરા અને નકલી માલના પ્રયોગો. અંક ૭૮મો. કો. ૪ આના

ઘટ્ટ દુધ-Condensed Milkની ખનાવટનો ખાસ લેખ. અંક ૮૭મો. કો. ૪ આના

ઘાસ ચારે-ગિની પાસ અને રજકા રોપવા કાપવાની માદિતી (ફકાળ માટેના ખાસ લેખ) સહિત. અંક ૬૧, ૬૪, અને ૬૬મો.

કો. ૧૨ આના

ચમતકારિક પ્રયોગો-રસાયણના હથરતખર્ચા ૪૨ જનુસ પ્રયોગો. અંક ૩૬, ૪૭ અને ૭૦મો.

કો. ૧૦ આના

ચળકતા રંગો—Luminous Paintsના

૧૨ નુસ્ખાઓ. અંક ૭૩મો. કો. ૪ આના

ચાહુ-ખેતી અને વેપાર ત્રિયે સુગુણ દહીકતો. અંક ૫૪, ૫૫, ૫૬ અને ૬૬મો.

કો. ૧૩ આના

[જુઓ પાનું ૩૭૩]

પાણી—ગ્રી વાંચીને રાખા ઉપગ્રવવા માટે તેના રાખાઓ ઉગી નીકળે ત્યાં કમ્પી દરેક જગ્યાએ ગ્રીની રાખાના જેટલું પાણી આપવું જોઈએ અને તેની એક જગ્યાની બદલાવણી બાદ તેને એકાંતરે પાણી આપવું જોઈએ અને પછી ત્રીજી કામગીરી બદલાવણી વખતે દર ત્રીજે દિવસે પાણી આપવું જોઈએ. એમાં પણ ગ્રીની રાખા પ્રકાર ઉપર આધાર રખાય છે બોધાયા વાવેલાં રાખાઓ તેની વાવણી બાદ એકાદ માસમાં ઉગી નીકળે છે.

બચ્ચાંની સંભાળ—બહુગીના રાખા પણ વર્ષના થાય ત્યાર પછી તેની આસપાસ ચોતરફ નાનાં બચ્ચાંઓ નીકળે છે, જે અસહ્ય આડમાંથી તેનો ખોદાકનો દિરસો પડવે છે. જો તે બચ્ચાંને વખતસર સંભાળપૂર્વક કાઢી લેવામાં આવે તો અસહ્ય આડને પુરેપૂરું પોષણ મળે છે અને બચ્ચાં પણ આપણા કામમાં આવે છે. સંભાળમાં એટલું જ કે બચ્ચાંઓની આસપાસ માટી મટાવવી. જેથી અંદર મુળ મુકશે. પછી તેને યોગાસમાં કાઢી કાઢી બીજા જગ્યાએ વાવવાની આજ્ઞાદ રીતે ઉગી નીકળાશે. બચ્ચાં લેવા માટે પણ એટલું જાણ વાદ રાખવું કે જ્યારે મુળ આડમાં ફાલ લાગે ત્યારે તેનાં ફળ ચાખીને જાત રંગ વગેરે પસંદ કરીને બચ્ચાં લેવામાં આવે તો પ્લેન્ટેશન કરી જાતનું જ થશે. બચ્ચાં કાઢી લેવાને ત્યારે જ કાપડ થાય છે કે જ્યારે તેઓનાં મુળ મુક્યાં હોય અને તેના પાનના-થડના કાંટા પીણા ચર્મ પાકી ગયા હોય. બચ્ચાંથી તેવાર ચર્મિકા આડમાં એ લાગે છે કે બીજા તેવાર ચર્મિકા આડ કરતાં વહેલા ફળ આવે છે. બચ્ચાંની કામગીરી વાવણી વખતે તેના ઉપર હાથેથી રાખવો. જ્યારે નવાં પાન આવવા લાગે ત્યારે હાથે કાઢી નાંખવો.

ફાલ—બહુગીના રાખા લગભગ પાંચ કે છ જગ્યા થાય છે ત્યારે કામ આવશે શરૂ થાય છે. વહેલા મોઝા ફાલને માટે તેને અપાએલું પાણી, ગ્રીની અને ખાતર જવાબદાર મળી સકાય. બહુગીના આડને પસંત ખતુમાં મહાર આવે તે વખતે નર

[પાના ૩૭૨થી આગળ]

આઈના કલે-કમ અને છે ? અંક ૬૪મો.
કી. ૪ આના
આમકું ફેળવવું—કોમ રેલિંગ વિશે. અંક ૭૩મો.
કી. ૪ આના
આંદી રોનાનો રાખા—નાદિર ડુનરની પ્રમાણ-જુન લકીલો. અંક ૬૩, ૬૪ અને ૧૦૧મો.
કી. ૧૨ આના
ચિત્ર પટીઓ—પિક્ચર ફેલમ વિશે. અંક ૫૨મો.
કી. ૩ આના
ચીકુ-રાખણી વિશે. અંક ૭૩ અને ૬૫મો.
કી. ૮ આના
ચોકોલેટ-ચોકોલેટ અને ફોડા બનાવવાની માદિતી. અંક ૫૭, ૫૮, ૬૮ અને ૬૯મો.
કી. ૧૫ આના
ચિત્ર બ્લોકો-કાષ્ટ અને લાકૃતિ બ્લોકો બનાવવા અંક ૫૬ અને ૫૮મો.
કી. ૭ આના
છત્રીઓ—છત્રીઓ અને તેના લાગાઓની બનાવવા ઉચોગ પુરી વિષયો. અંક ૫૧ અને ૬૬મો.
કી. ૭ આના
છત્રી-કાંઈ—દુબલુ છત્રી જેવાજ દગાશે છત્રી-કાંઈ બનાવવાનો પ્રયોગ. અંક ૬૯મો.
કી. ૪ આના
છાપકામની શાદી—Printing Ink બનાવવા વિશે. અંક ૪૬ મો.
કી. ૩ આના
જસત-પતર—Corrugated Sheetsની બનાવટ. અંક ૮૮મો.
કી. ૪ આના
જંતુનાશક દવાઓ—Insecticidesના પ્રયોગો. અંક ૮૧મો.
કી. ૪ આના
જુની રીરીઓ—નકારત વેપાર. અંક ૧૦૨મો.
કી. ૮ આના
જેલી-અંગૂઠ, ફેળાં, જમણા, રાંધણેરી, સફરજન, રંગેમેરી વ.ની ખરી અને નકલી જેલી બનાવવી. અંક ૬૯મો. કી. ૪ આના
[૬૬૭ જુઓ પાના ૩૭૪ પર]

અને માદાનાં ઝાટામાંથી જે દાંડા નીકળે છે, તેને જે ફાંટા હોય છે. ત્યાર પછી તે દાંડા પછીને તેને બીજા ધણા ફાંટા નીકળે છે. માદાના ઝાડના દાંડાના ફાંટાઓમાંથી બીજા ફાંટા અને તેની આસપાસ સાવરણી જેવા સળીઓવાળાં જુડાં જેવામાં આવે છે અને તેની દરેક સેરમાં મરી જેવાં નાનાં નાનાં ધુલ વળગેલાં હોય છે. તેનો અમળાગ વીકળે હોય છે, જેની ઉપર નર ઝાડનો પરાગ પડે છે. નર ઝાડમાં ઉપર જળાધાર પ્રમાણે મરીને પડવાની નાની કબ્બીઓમાંથી જાળીર જેવા જુડાં નીકળે છે. તે પરાગ રજ છે. ને લઈને માદાના ઝીણા ધુલો ઉપર છાંટવામાં આવે છે ત્યારે માદા ગર્ભ ધારણ કરે છે અને ફળ બંધાય છે દિલ્લિતાન ખલુરીના માદા ઝાડના ફાંટા ઉપર નર ઝાડનો પરાગ નાંખવાથી અજાન છે અને તેથી સિંધ અને કર્ણ સિવાય બાકીના જાગેમાં તેનો સારો ફાલ થતો નથી.

વળી આ કામ કરવામાં ખાસ અનુભવી માણસની પણ જરૂર પડે છે. કારણ કે કોઈ માદા ઝાડને વિશેષ પરાગ જોઈએ છે અને કોઈને ઓછો જોઈએ છે. જે જોઈતા પ્રમાણમાં પરાગ છાંટવામાં ન આવ્યો હોય, વધારે પડે તો ફાલ થી જળ્યે છે અને ઓછો પડે તો ફાલ જરાજર બેસતો નથી.

વહેસામાં વહેલો નર કોઈ કોઈ વાર આવે. કારતક માસમાં ફાલે છે, તેમજ માદાઓ પણ આ માસમાં ફાલે છે. આવા વખતે જે પરાગ રજ છાંટવામાં આવે અને યોગ્ય સંભાળથી ફાલ ઉછેરવામાં આવે તો વરસાદ પડેલાં ફાલ પાકી તેવાર થાય અને માટે કોશિસ ચાલુ છે. ઉવટમાં ઉવટ નર અને માદાઓના જોમાં હોળી સુધી નીકળે છે. હોળી પછી જે દાંડીઓ નીકળે છે, તે ફાટી જઈ નકામી થઈ જાય છે. પોષ માસમાં ઝાકળ પડી શરૂ થાય તો તેની છબો વહેલી નીકળે છે અને જ્યાં સુધી દાઢ પડે ત્યાં સુધી તે મોડાં નીકળે છે. [અપૂર્ણ]

[પાના ૩૭૩થી આગળ]

કચ્છન-ઓલિવ ફળ અને તેજની માદિતી. અંક. ૮૨ મો. કી. ૪ આના

ઝાહિરાત પત્રિકાઓ-તદ્દન સરળ, વિના પુંછળે થાય એવા નકાકારક ધધો. અંક ૯૬ મો. કી. ૪ આના

ઝીનસીન-કીમતી જડીની રોપખી વિશે. અંક ૮૬ મો. કી. ૪ આના

ઝાઝપ રોકટરની રિખન-જુની રિખનમાં ફરી વાર શાદી પુરી, નવી જનાવરો. અંક ૧૦૦ મો. કી. ૪ આના

ટાંકણી-જનાવટ. અંક ૧૦૦ મો. કી. ૪ આના

ટિસ્લીક પાળી-જનાવટ વિશે. અંક ૭૮ મો. કી. ૪ આના

ડિરેટરપર-રંગો-મુકા અને ધોધ સકાવ એવા જુદા જુદા રંગના ૨૬ પ્રયોગો. અંક ૯૮ મો. કી. ૪ આના

ડુલીકટર અર્થાત હેક્ટોમાટ-એક નકલ પડ્યા અનેક નકલો હાપવાડું સાધન ધર મેળે જનાવરો. અંક ૭૯ અને ૭૬ મો. કી. ૭ આના

તમતમતી ચરણીઓ-ખાલ પદાર્થોની ૩૬ ૩૫ રચાઈષ્ટ ચટણીઓના ૨૬ તુરખાઓ. અંક ૭૧, ૭૨, ૭૮ અને ૮૧ મો.

કો. ૧૪ આના તરુચ્છાદન અને ચુક્રિષ્ટસ-ખડું અને નકલી તેજ જનાવરોની માદિતી. અંક ૨૪, ૩૩, ૫૩ અને ૬૧ મો. કી. ૧૩ આના

અને, જલશો નદિ-આ તો ફક્ત એક નદાની સરખી યાદીજ છે. આવા ૨૫૦ ઉપરાંત હુનરીની માદિતી કમરના પાછલા અંકોમાંથી મળી સકે છે. ૨૮ પાનાની પુરી સિરદ સુક્ત મંગરો.

અંકોના ઓર્ડર સાથે પૈસા મોકલો. લખો:-કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડ, મુરત.

પ્રુબસરતી વધારનાર અર્ક

સિંહુતો રસ ૧ લામ, ગિલસરીન ૧ લામ,
દાવડોળન પરઓકસાઇડ ૧ લામ, પાણી
૧ લામ.

બધાને મેળવી રાખો અને સત્રે સુલી
વેળા ચિદ્રશ પર લગાડો.

આ દવા દરરોજ વાપરવાની નથી—એ
બાર દિવસે એક વાર વાપરવી.

ગમખારદર

મીણુ ૫ તોલા, રાજન ૪ તોલા, રાગ
૧ તોલા.

રાજન અને રાગની બારીક ભુજી કરી,
મીણુ પીગળાવી તેમાં ભુજી નાખો અને એકરસ
થળા પછી ગાળી લઇ, પાણી નાખી ખુબ
ધુટો કે જેથી થઇ ગલમ થાય. પછી લાકા
બનાવી લો.

ચિદ્રશ માટેના કોમ

૧-સ્પરમેસિટિ ૨ ઑંસ, સફેદ મીણુ ૨
ઑંસ, બદામનું તેલ ૮ ઑંસ, ગુલાબજળ
૮ ઑંસ, ટંકણુખાર (કિમ્હા) $\frac{1}{2}$ તોલા,
ઑધક રોજ નિરોનેયમ ૧૦ ટીપાં, ઑધક
બર્ગેમોટ ૫ ટીપાં.

પહેલાં બેંક પ્રકારના મીણુ અને બદામના
તેલને એક વાસણમાં મુકા. ઘાટર બાથ ૪૨
પીગળાવી લો. દરમિયાન ગુલાબજળમાં
ટંકણુખારને ઓગળાવી રાખો અને પછી
ઉપલા મિશ્રણમાં મેળવી, અડિં લગી ખુબ
દલાવો, કે મેળવણી માખણ જેવી થઇ જાય.
પછી તેમાં મુખેથીઓ ઉમેરી દો.

૨-સફેદ મીણુ ૬ ગ્રામ, સ્પરમેસિટિ ૨
ઑંસ, બદામનું તેલ ૮-ઑંસ, ડિસ્ટીલ્ડ પાણી

૪ ઑંસ, ટંકણુખાર ૧ ગ્રામ, ઑધક રોજ
૧૦ ટીપાં, ઑધક બર્ગેમોટ ૨૦ ટીપાં.
બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

તેલ સાફ કરવું

વાળમાં નાખવાનું તેલ બનાવવા માટે
કોપરેસ યા બીલુ વનસ્પતિનું તેલ વાપરવા
પહેલાં તેને સાફ કરી, તેમાંની વાસ દૂર કરવી
પડે છે. એ માટેના એ પ્રયોગો આ છે:—

(૧) કોપરેસ તેલ પાંચ રતલ, સિંહુ
નંગ ૧૦

તેલને ગરમ કરી, ચુકા પરથી ઉતારી
સો અને પછી તેમાં સિંહુનો રસ નાખી,
ખુબ દલાવો. (આ વેળા તેલ ગરમ હોઈ,
તેના ઇંડા જલાર ન ઉડે તેની કાળજી રાખવી
જરૂરી છે.) પછી એને બાર કલાક લગી
દરવા મ્હ, ઉંચે કપડામથિ ગાળી લેજો.

(૨) કોપરેસ તેલ ૧૦ તોલા, ગુલાબજળ
૩ તોલા, નાગરવેલના પાન ૨.

પહેલાં તેલમાં ગુલાબજળ નાખી, ગરમ
કરી દલાવો. પછી તેમાં પાનના કટકા કરી
નાખો અને ફરી વાર દલાવવા રહો. થોડી
વાર પછી તેલને ચુકા પરથી ઉતારી લઇ,
દરવા દો. હંકુ પડતાં કચરો તળિએ એસી
જશે. હવે તેલ ઉપરથી નિવારી લઇ,
ગાળી લો.

દરૂતરી લાલી

નિવાસ્તો ૧ રતલ, કતીસ ૩ ઑંસ,
લરિંગનું તેલ ૧ $\frac{1}{2}$ ઑંસ, ગાવળનો ઉમ્હા યુંદર
૧૨ ઑંસ, સેલિસિલિક એસિડ ૧ $\frac{1}{2}$ ઑંસ,
પાણી ૩ ગેલન.

જળીના એ લાગ કરી, એક લામ

પાણીમાં ગાવળનો ગુંદર અને કતીરા નાખી, ગરમ કરી ઓગળાવો. પછી બીજા પાણીમાં નિદ્રાસ્તો નાખી, લાઠી પકાવો અને તેમાં પેટું ગુંદરવાળું ગરમ મિશ્રણ નાખી, ખૂબ દલાવતા જાય અને લાઠીને પકવતર થવા દો. છેવટે તેમાં લવિંગનું તેલ અને સેવિસિયિક ઓસિડ (જે પહેલાંથી સદજ પાણીમાં ઓગળાવી રાખવું જોઈએ) ઉમેરી, લાઠી તૈયાર થતાં નીચે ઉતારી, શીશીઆ ભરી લો.

દમતા ધૂલાજ

(૧) ગુલાબજળ ૧ તોલો, ફટકડી ૫ ઝેન માત્રા: ત્રિવલમાં બે વાર ઉપલા પ્રમાણુ-સર મિશ્રણ આપો.

(૨) કપુર ૪૦ ઝેન, હાંગિ ૪૦ ઝેન ૧૦ ગોળાઓ બનાવી, દરરોજ એક ગોળા આપો.

(૩) અરકુશોના પાન (સુકા) ૧૧૨૬૬ લઘ, ખાંડી બનાવી, પીઓ.

દંતમંજન

કપુર ૧ તોલો, કાથો ૨ તોલા, તાજા જયફળ ૩ તોલા, ચાક ૧૫ તોલા.

કપુર સિવાયની બધી દવાઓને ખારોક વાટી લઘ, વસ્ત્રગાળ ભુટી બનાવી લો. પછી તેને મેળવી, તેમાં કપુર ઉમેરી, ખૂબ ઘુટા.

દાદરની સોગડી

ગંધક, સાકર, અને રાજ દરેક એકેક તોલો લઘ, કપડાજીણુ જુકા બનાવી લો. પછી તેને ખરબમાં નાખી, ખાંધ પુરતો ત્રિજીનો રસ ઉમેરી ખુબ ઘુટીને સોગડી બનાવી લો.

વાપરતી વેળા એ સોગડીને પાણીમાં ધરી, દાદરની જગ્યાએ લગાડો.

નખ-પોલિશ

અંદરસ ૧ તોલો, અપગ લાખ ૨ તોલા, મેથીમેટિક રિપરીટ ૧૫ તોલા.

અંદરસ અને લાખને ખારીક વાટી, મોટી શીશીમાં ભરી, રિપરીટ નાખી, શીશી બંધ કરી લડકે મુકી દો અને વારંવાર દલાવતા રહો. જ્યારે મિશ્રણ એકજીવ થઈ પ્રવાહી બની જાય ત્યારે એમાં જોઈએ એવો ફિક્કો કા ઘેરો લાલ રંગ અને મનપસંદ મુગંધી મેળવી લો.

પેટનિ બામ

સફેદ પેટ્રોલીયમ જેલો ૧ રતલ, સફેદ મીણ ૫ તોલા, પિપરમિન્ટનાં ટુકડાં ૧ તોલો, કપુર ૧ તોલો, અજમાનાં ટુકડાં ૨ તોલો, તજનું તેલ ૩ તોલો, લવિંગનું તેલ ૩ તોલો, એન્ડ્રીનું તેલ ૧ તોલો, મુકમિલ્લસ તેલ ૩ તોલો.

પહેલાં ઉદકો સાને દવાઓને એક શીશીમાં ભરી, હુથ બંધ કરી, લડકે રાખી મુકા. ને બધી પીગળાને પ્રવાહી થઈ જશે. પછી પેટ્રોલીયમ જેલો અને મીણને વોટર બાથ પર પીગળાવી, સુકા પડતી નીચે ઉતારી, તેમાં ઉપર પ્રવાહી મેળવી, અડિં લગી દલાવતા રહો કે કાંણુ પેટનિ બામ બંધાઈ જાય.

કુર્નિઅર પોલિશ

રાજન ૩ રતલ, પેરેફિન ઓઇલ ૧ મેક્કન, લાર્ડ પેરેફિન ૪ રતલ, મધમાખનું મીણ ૨ રતલ.

પહેલાં રાજનને લારી, પેરેફિન ઓઇલમાં નાખી, વોટર બાથ પર ઓગળાવી લો. પછી લાર્ડ પેરેફિન અને મીણની ખારીક કાતરતી કરી એમાં ઉમેરો અને પીગળાને એકજીવ થશે ઉતારી, કપ્પીઓ ભરી લો.

૭૬૬ શાદી

૭૬૬ રંગ ૩ તોલા, હીરાકમી ૩ તોલા,
ફટકડી ૩ તોલા, પાણી ૮૦ તોલા.
અધાને મેળવી, ચુકે ચડાવી, પંકાવી લો.
ઉમ્મ શાદી થશે.

મમરા

લાતને પહેલાં ત્રણ દહાડા સગી પાણીમાં
પત્રાળી રાખી, પછી તડકે સુકવી લો. ત્યાર
પછી સલ્જ શેરી, ખરલમાં ઘસી ફાતરા
કાઢી નાખો અને પછી એક પાણીમાં મોઢું
એમળાવી, તેમાં એ નાખો અને છેવટે તેને
ગરમ દેતીની બાટીમાં શેરી એટલે ખારા
મમરા તૈયાર થશે.

આળે કાળા કરનાર તેલ

ટેનીક ઑલિવ ૩ ગ્રામ, બદામનું તેલ ૬
ગ્રામ નારંગીનું તેલ ૨૦ ટીપાં, મિસરીન
૨ ગ્રામ, તેડેલીનું તેલ ૨ ટીપાં
અધાને મેળવી લો આ તેલના નિયમિત
વપરાસથી વાળ કાળા થાય છે.

વાળ-ટીમ

નિકલિસ પેટેરિન ૧૩૦ ભાગ, સફેદ
મીણ ૧૦ ભાગ, પાણી ૨૫ ભાગ, ટંકાબુખાર
૨ ભાગ.

પ્રથમ પાણીમાં ટંકાબુખાર એમળાવી,
પછી મીણ અને પેટેરિનને વાટકે બાથ પર
પીગળાવી. તેમાં મેળવો અને હંફુ પડે ત્યાં
સગી ધુણ દવાથી ટીમ બનાવો.

ચૂરણ દાખ તો એમાં મનપસંદ ખુરમે
મેળવી સકાશે.

શાદી મુખખિલાસ

ચુનો ૫ તોલા, કાચો ૭૩ તોલા, પિપર-

મિન્ટ કિરડસ ૩ તોલા, નાના એલગીદાણા
૧ તોલા, જવચિ ૩ તોલા, અમરના ૩૩
તોલા, કેવડાનું અતર ૩ તોલા, મુલમન
અતર ૩ તોલા, ઉમ્મ ખાંડ ૪ તોલા.

પહેલાં બપ પુરતું માવનું દૂધ લઈ, તેમાં
ચુનો પત્રાળી લો. પછી તેમાં કાચો અને
ખાંડ મેળવો અને ત્યાર પછી વાટેલી જવચિ
અને એલગીદાણા પણ નાખો. પછી
અમરનાને પાણીમાં વારી તે મેળવો અને
કાચી છેવટે પિપરમિન્ટના ધુણ તથા અતર
મેળવી, મગ જેવડી ન્હાળી મેળવી વાળી,
ઝાંપડામાં સુકવી લો.

વાળ-તેલ

૧-તમનું તેલ (સાફ કરેલું) ૨ રતલ,
સંદનનું તેલ ૩ તોલા, બદામનું તેલ ૫
તોલા, નારંગીનું તેલ ૧ તોલા, રતનતેલ
બપ પુરતું.

પહેલાં તેલમાં રતનતેલ મેળવી, તેમને
રંગીન બનાવી લો. પછી કપડામાંથી માળી
લઈ, બાકીની ચીજો મેળવો.

૨-રવળને કઠું શીરીન ૩ તોલા, રવળને
બદામ શીરીન ૧ તોલા, રવળને કાદુ ૩ તોલા,
અર્ક આકાશવેલ ૩ શેર, કપુર ૭ મારા,
એલગીનો સન ૧ મારા, કુદીનાનો સત ૩
મારા, ફાપરેલ તેલ ૧ રતલ.

પહેલાં ફાપરેલમાં અર્ક આકાશવેલ મેળવી
ચુકે ચડાવો. ધીમે ધીમે પકાવતાં, બ્યારે
અર્ક બગી મળે ત્યારે તીવ્રે ઉતારી માળી
લઈ, બાકીની ચીજો મેળવો.

સેન્ટ

એમેન્સ રોઝ ૧૪ ઑંસ, એમેન્સ કેવડા
૨ ઑંસ, એમેન્સ ચમેલી ૨ ઑંસ, એમેન્સ
લીલી ઑંસ ૫ વેતી ૩ ઑંસ, એમેન્સ
અમર ૨ ઑંસ.

કોસ્મેટિક્સ

રૂપ સુંદારને લગતી દરેક ચીજો બનાવવા, વાપરવા અને વેચવાને લગતી માહિતીનું ખાસ પહેલું અને એકલુંજ ગુજરાતી પુસ્તક. એના વિષયોનુંકેમની ઝાંખી આ રહી:—

કલર યા બિઝાળ	મિલ્ક ચોક્ક આમન્ડસ	વાળ માટેના તેલો: બનાવથી
કાળજી અને સુરમો	— — ચોરીસ કમ્પાઉન્ડ	સુગંધીદાર
ક્રીમ બેલી	— — ટાઈલેટ	— મોરસલીનું
કોલ્ડ ક્રીમ	— — રોઝીટ	— મકાસર
વિહરા માટેના પાવડર	રજ, પ્રવાહી: ગુલાબી	— મોગરાનું
— લોરાન	— — બ્લુ	— સિંજીનું
દુધ યા માઉથ વોશ	— — સફેદ	વાળ માટેના લોશન
— એ થેરાઈન	— પાવડર	— કિચનસોલ
— એપરમેન	— — અધારાયા વળેલે એવો	— ફેનથેરાઈડસ
— આરોમ	— — ગુલાબી	— બુરસોલ
— ફેથ	— — કાળો	— સેલીસ
— સોડોઅન્ડ	— — ગુલાબી	વાળને ગુરુકામર બનાવનાર
ટાઈલેટ પાવડર	— — સફેદ	પ્રવાહીઓ
— મિલ્ક	— મક્કમ	વેનિસિંગ ક્રીમ
— સાબુઓ	— — કાળો	રોમ્બુ પ્રવાહી
તરલ આઈશ	— — ગુલાબી	— પાવડર
તેલની વાગ દુર કરવી	— — બ્લુ	બદાઈ ક્રીમ
— કોપરેયની	— — સફેદ	સ્નો ક્રીમ
— વલની	લાઈમ્બુસ ગ્લિસેરાઈન	
— શીંગદાણાની	લાલીના રૂપના સાબુ	સાબુ, અગમરી
તોલ માપ	લિપસ્ટિક	— કાર્બોવિક
— ઈન્પીરીયલ	વાળ કાઢનાર દવાઓ-ક્રીમ	— અંધકી
— એપોથિરી	— પ્રવાહી	— ગુલાબી
— એવોલું પેઈઝ	— બુધીઓ	— અમેલીને
— ફેરી	— સાબુ	— ટંકણુવાદનો
— મેટ્રિક		— ટોઈલેટ
દવાના નામો વિશે	વાળ માટેના ક્રીમ	— દવાઈ
ફંતમંજન, કાર્બોલિક	વાળ માટેના તેલો	— પ્રવાહી
— ક્રીમ	— કિચનાઈનું	— પાર્મા વાપોલેટ
— પેરેટ	— કેવડાનું	— અગમરી
— બુધીઓ	— ખરા સુગંધીદાર	— ભૂઈ
નેલ પાલિરા	— ખસનું	— સુદંને
પોમેડ અને ત્રિલિચનટાઈન	— ગુવછીનું	— ચવાનગ ચવાનગનો
— પટ	— ચમેલીનું	— લવેન્ટરી
— પ્રવાહી	— ચંપાનું	— વર્બોના
ફેઈસ પાવડર		— વેનીસ
— લેન્શન		દબમન માટેના ક્રીમ-સાબુ
બાય સોલ્ટ		

ખાસ બીજી આવૃત્તિ: એન્ટિક કાળજી, લઈ પાના, સુંદર છપાઈ અને મોલક રૂપરંગ કીમત માત્ર એક રૂપિયો (ટપાલ ખર્ચ દોઢ આનો) (જર્મા અને વિદેશ: બે શિલિંગ)

લખો: કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા સુરત.

ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો

લેખક:-જનાબ દુરિદ્રુષ્ય વ્યાસ સાહિબ

[ગોગરટ અંકના પૃષ્ઠ ઉપરથી આવું]

[બાઈ દરીદ્રુષ્ય વ્યાસ સાહિબની આ લેખમાળા આજે પુરી થાય છે. અંગ્રેજી નદિ બહેલા દોમ્ર બેલાઓ પણ ગુજરાતી બાષા દ્વારા આ દૈનિક વ્યવહારની વાતચીત દ્વારા કેટલા બધા અંગ્રેજી શબ્દો શીખી ગય છે-તેના વપરાસ કરે છે, તે અદિ' જતાવવામાં આવ્યું છે.

પુરી લેખમાળા દુમ્બુજ ન્દાની ચોપડી રૂપે પ્રગટ થઈ છે. વાંચકો તે અવશ્ય મંગાવે. -તંત્રી]

- (110) TABLE, table cloth, (110) ટેબલ, ટેબલ પર પાથવવાનું કપડું, નાટકનો ટેબલ, ટેબલ પ્રસંગ, ટીકડી, ચાતુરી, દરજ્જા, તાલીમ, પાતશીન, ટાંચી, માપની પટ્ટી, છેડેથી કળનો આકાર, રચાઈ-શૈલ્ય, કર, ભાટૂતી માટી, ગા, દિશક.
- (111) Team, TELEGRAM, telegraph, TELEPHONE, telescope, television, temperature, temporary, TEN, tender, tennis, tent, term, terminal, terminus. (111) ટીમનાસગોની ટોળી, તારવેલો સરૂથો, તારવું વંત, ટેલીગ્રામ, દૂરની, સંજ્ઞાદર્શિ, ગરમીનું માપ, દુકા સમયનું, દસ, ઠંડાટીએ બેઠેલા બાવનું પતક, ટેલીસ, તંત્ર, સમ, સમીત, ઝેડેનું રચન.
- (112) TEST, text-book, textile, texture, thank, THEATRE, THEORY, theosophy, thermometer, THIRD, third-class, THOUSAND, THREE, throw (112) ટેસ્ટી, પાઠ્ય પુસ્તક, વણાકામ, વણાઈ, આભાર, નાટકગણા, સિદ્ધાંત, આભાનુભવથી પરમતત્ત્વ જાણવા આમદ રાખનું તત્ત્વજ્ઞાન, ગદ્યો માપક વંત, ત્રીજું, ત્રીજો વર્ગ, હમ્મર, ત્રણ, ફેંકવું તે- થા.
- (113) TICKET, tie, tiffin, tiger, TIGHT timber, TIME, timekeeper, timepiece, time-table, TIN, tincture, tissue-paper, title, title page (113) ટિકીટ. ગાંધિયું તે-એકજ દંનામ મારે બે જભૂનો દાવો. નારતો, વાપ, મચ્છન. ઇમારતી લાકડું. વખત. વખત નેનાર, પ્રતિઆગ, વખત પાટ, ડોલો, દારૂમાં આગળથી જનાવેલું રસાયણ. પાનથો કાચા, દોરો. પહેલું પાનું.
- (114) TO, TOAST, TOBACCO, toilet, toll, tomato, TON, TONE, tonic, council, tooth brush, TOP, torch, TORPEDO, total. (114) તો તરફ, અગ્નિ પર મોકલો રોટલી-કોળા ચાનમા પીચું પીચું ને, તમાકુ, કપડાં પહેરી તેવાર થયું તે, ગાદન વેરો, ટોનું. ટો. અવાજની ટપક, પુષ્ટિકારક, ગળાના કાકડ, ટોનું જલ, મથાળું, મથાન, તમાકુ કાંચપાનું ઘર, સરવેટી

વેપારની ચાવી

ધંધાની મંહીથી ગબરાતા બાઈ બહેનો માટે આ પુસ્તક આશિર્વાદ સમાન છે. ૫૨ પેઠાં, બીજા ધંધાની રોકાણ કે નવકરી હોવા છતાં, નામની પંદર પચ્ચીસ રૂપિયાની પુંઝમાં વેપાર કેમ કરવો અને પોતાની આવક કેમ વધારવી એની વિગતવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં આપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ દુનર ઉદ્યોગોની પણ સંગ્રહ વિગત એમાં સરળ અને સારી ભાષામાં જણાવેલી હોઈ, પુસ્તક ધણુજ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા:-૧-આખમાં નામવાળું પાણી. ૨-કાનમાં ચતા દર્દ મટાડનાર દવા. ૩-કોલ્ડ ક્રિમ ૪-કોલ્ડ વોટર. ૫-ખાસી મટાડનાર દવા ૬-ગુલકારક છીંકણી ૭-ચામડી માટેનો પાવડર ૮-ચામડીના રોગો દુર કરનાર મલમ ૯-બડાપાણું દુર કરનાર સાબુ ૧૦-જુલાબ લાવનાર પાવડર ૧૧-નાર મટાડનાર દવા ૧૨-દંતમંજન ૧૩-દરેક માતના દર્દ દુર કરનાર ચમત્કારીક દવા ૧૪-દાંતના દર્દ મટાડનાર દવા ૧૫-દાદી બોડવા માટે લગાડવાનું ક્રિમ ૧૬-નાના બાળકોની દવા ૧૭-આંધળું માટે મલમ ૧૮-પેન બામ ૧૯-ખીચ મટાડનાર દવા ૨૦-મેઠામાંથી દુર્ગંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-લેન્ડરડ્રુ પાણી ૨૨-લેમેન્ટ પાવડર ૨૩-લોટી શુદ્ધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાઢવાનો પાવડર ૨૭-વાળ કાળો કરનાર કલક ૨૮-રોગુ પાવડર ૨૯-વાળમા નાખવાનું તેલ ૩૦-લાઈમજ્યુસ અને ગ્લિસેરાઇન, ૩૧-શીતળા માટેની દવા ૩૨-Bath Powder ૩૩-સૂધીયા મટાડનાર દવા ૩૪-કાર્બોસિક સાબુ ૩૫-તાકાતની ગોળીઓ ૩૬-સુગંધીદાર પોમેડ ૩૭-સુગંધીદાર સાબુ ૩૮-ઇલેક્ટ્રીક પાવડર ૩૯-ને ૪૦-કાણું ને બાકનું પુંઠ ક્રિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩-કાણું, ટોની લાલ ને બાકન જુદ પોલિશ ૪૪-સ્ટેપ ચૌલિશ ૪૫-એક વર્ષ સુધી બમડે નહિં એવી સાદી ૪૬-અધારામા અજકે એવી સાદી ૪૭-૫૫નાં વોટરપ્રૂફ બનાવનાર દવા ૪૮-૬૫નાં ૫૨ લખના માટેની સાદી ૪૯-કોપલ વાનિસ ૫૦-કોલ્ડસાડું બળતણ એકું બળે એવી દવા ૫૧ કાચ કે ચીનીના તુરેલા વાસણ એડનાર ગિદ્રાણુ ૫૨-ચમત્કારીક પાવડર ૫૩-ચમત્કારીક પ્રવાહી ૫૪-ચાદીનું ગિલ્દ કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-કુખા લખાણુ માટેની સાદી ૫૭-ખૂબ સરેતા સાબુ (એક આનાથી પણ એછાનો એક રતલ) ૫૮-ખીજા આતનું કાણું જુદ પોલિશ ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-મિસવાવાળા માટે ચમત્કારીક પ્રવાહી ૬૧-સરનિચર ચૌલિસ ૬૨-ફાડન્ટેબ પેન માટેની જુદ સાદી ૬૩-મશિનમા પુરવાળું તેલ ૬૪-માખીઓનો નાસ કમ્પુર કાચજ ૬૫-રબર રેફાંપની સાદી ૬૬-સાદીથી લખેલ લખાણુ સુઝાવનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, જુદ ને લાલ સાદી ૭૦-બંદમથુ સાબુ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-હેક્ટોસાઇન કાળા, લીલી, જુદ અને વાયોલેટ સાદી ૭૫-સુપરની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૭૬-કાઈના લેબલ ૭૭-ખરેખર ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૭૮-ગુલાબની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૭૯-ચમત્કારિક સ્કીલો ૮૦-ચબેલીની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૮૧-નનદુધ રમાલ ૮૨-માડપાનના બીયાં ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-કુલીકેટીંગ કાળા, જુદ, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૮૮-તૈયાર રબરના સિકકાઓ ૮૯-પતરાની સ્ટેટ ૯૦-ફેન્સી પત્રવ્યવહાર બોક્સ ૯૧, ૯૨-પુકાના મુજાફર અને પત્ર ૯૩-કાળા કાર્બન પેપર (નવી કાતના) ૯૪-રબના પરીકા ૯૫-રબર રેફાંપની બનાવટ ૯૬-રેતીના કાગળ ૯૭-રેશમી રમાલ ૫૨ છબી ૯૮-લાકડા ઉપર છબી ૯૯-ફેન્સી સાર્વિત બોર્ડ ૧૦૦-શુષ્ક અવસરના તૈયાર કાર્ડો ૧૦૧-ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૧૦૨-ચિત્રચુકત મુજાફર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, જુદ ને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ક્રે ચ, જુદ ને લાલ કાગ ૧૧૦-સુતરાઈ રમાલ ૫૨ છબી ૧૧૧-હેક્ટોગ્રાફ અર્થાત કુલીકેટર.

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ પેપર ઉપર : કીમત માત્ર અડી રૂપિયા : પોસ્ટેજ એ આના જુદા, (પરદેશ માટે પોસ્ટેજ સહિત શિલિંગ સાડા ચાર)

લખો:- 'કુમર' ઓફીસ, સોદાગરવાડા, મુંબઈ.

વધારે વેચાણ અને વધારે નફો

દરેક વેપારી એ તો સારી રીતે જાણે છે કે વધારે કમાવવા માટે તેણે વધારે નફો કરવો જોઈએ અને વધારે નફો કરવા માટે તેણે યા વધુ વેચાણ કરવું જોઈએ યા જે માલમાં થોડા વેચાણે વધુ નફો મળતો હોય તે વેચવો જોઈએ.

હવે, કયા માલમાં નફો વધુ મળી સકે એમ છે, એ તો દરેક વેપારી પોતેજ સારી રીતે સમજી સકે તેમ છે. કારણ જેમ દરેક વેપારનો પ્રકાર ભુદો, જગ્યા ભુદી, સંજોગો અને વાનાવરણુ જુદું તેમ નફો પણ ઓછો વાતો થાયજ, એટલે, એ વિગતો નિર્ણય લેખક કરી શકેજ નહિ. જે કરવા જન્ય અને અમુકને બંધબેસતો હાખસો લે તોય તે ખીજાને બિનઅનુકૂળ હોઈ સકે છે. તેથી એનો નિર્ણય કરવાનું વેપારીનેજ શિર છે. અત્યંત, વેચાણ વધારવાનો સલાહ કંઈક પિયારી સલાહ એવો છે ખરો, જો કે તેમાંય અમુક અમુક સંજોગોમાં અમુક અમુક ફેરફાર કરવા ગરૂરી છેજ. સામાન્યતઃ વેપાર વધારવાના માર્ગ ૭ છે:—

- ૧ વેચાણનું પ્રમાણ વધારવું.
- ૨ હજી વધુ ઉગ્દા માલ વેચવો.
- ૩ સંબંધિત માલ વેચવો.
- ૪ મલસમી માલ વેચવો.
- ૫ અવનવી તરફનો માલ વેચવો.
- ૬ એકદમ સરતામાં માલ વેચવો.

એ ખરું છે કે આ ૭યે ૭ માર્ગ દરેક દુકાને આજમાવી નહિ. પણ સકાય પણ જેટલા આજમાવી સકાય તેટલા તો અવશ્ય આજમાવવા જોઈએ.

૧—વેચાણનું પ્રમાણ વધારવાનું કામ કંઈ યાજી મુશ્કેલ નથી. આદર પદથી ગમે તેટલું ઝાણું ખરીદ કરવાનું નક્કી કરી લેલે નાકજ્યો હોય, વેપારીની દુકાને આવી ઉગ્દા

માલ જોવા છતાં પોતાના આગ્રહા નિર્ણયને વળગીજ રહેશે, એમ નથી. તેને સારી રીતે આપકારો, મનપસંદ માલ આપો, કીમત વાજગી લો તો તે અવશ્ય એકને બદલે બે ચીજો ખરીદી જશે.

૨—ઉગ્દા માલ વેચવાનો નિયમ રાખવો મણો લાભકર્તા છે. ચાર આનાનો દાંત-અથ એ મહિના લગી લેલે ચાલે, પરંતુ જો ૭ આનાનો તેવો યથા ચાર મહિના ચાલતો હોય તો આદર તેનેજ પસંદ કરશે. અને એ તો સામાન્ય વાત છે પોતાનો ફાયદો કેાણુ નહિં જોતો હોય ? ૭ આના વારનું કપડું એક વાર ધોવાતા રંગ નીકળી જતો હોય તો પછી આઠ આના વારનું પાકા રંગનું કપડું નહિં ખરીદે, એવો મુખ્ય કાઈ હોઈ સકે ખરો ?—સિવા કે, તે યા એકદમ તંગદસ્ત મરીજ હોય યા તેને રંગની કશી પરવાદ કે ગરતજ ન હોય. તેથી ઉગ્દા માલ રાખો. હલકા માલ સાથે ઉગ્દા માલ પણ આદરને દેખાડો, એઉના ચુણ્ડોપો વધુવા અને પછી સંકેદે ૯૦% આદરો ઉગ્દા માલજ ખરીદશે— અને નેથી તમને પ્રમાણુસર વધુ નફો મળશે.

૩—લગભગ દરેક ચીજનો ઉપયોગ તેની સંબંધિત ચીજ સાથે થાય છે. જેમ દાંત મંજનનો વપરાસ દાંત-અથ દ્વારા થાય છે, તેમ ફાઉન્ટેન પેન સાથે શાદી પણ ગરૂરી છે. વળી જેમ પત્રવ્યવહારના કાગળ ઉપયોગી છે, તેમ પરચીઝ પણ અને જેમ કપડા ચીવવા માટે સોપની ગરૂત પડે છે તેમ દોરાય અગિવાઈ છે. દુકામાં, લગભગ દરેક ચીજ એક બીજી ચીજ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. વેપારીએ તે સંબંધિત ચીજો પણ વેચવી જોઈએ અને આદર અમુક ચીજ માંગતો આવે તો તેને ને આપવા ઉપરાંત તેવું ધ્યાન

તેની સંબંધિત ચીજ તરફ પણ ખેંચવું જોઈએ. એથી સારું જેવું વેચાણ વધશે.

૪—મવસમી માસ એટલે મવસમ, તહેવાર, રજા વ. પ્રસંગે ઉપયોગી માત્ર દરેક કવચમાં અને દરેક રથને એવી અમુક અમુક મવસમો યા તહેવારો આવે છેજ. તે વેળા ઉપયોગી હોય એવો માત્ર સારી રીતે વેચી સકે છે.

૫—દરેક શખ્સ નવિનતાનો આદર હોય છે. કંઈ પણ નવિનતા ખતાવે અને ધણે ભાગે તે પસંદ કરી, ખરીદશેજ. તેમાં નફાવ સારો મળે છે અને દરીદ્રાઈ પણ નડતી નથી.

૬—ખની સહે ત્યારે, “સેલ”ના રૂપમાં અમુક અમુક માત્ર એકદમ સરને-પિન: નફાએ-વેચવા કાઢવાને મુક્તતા નહિં. એવો માત્ર એવા સમયમાં સરતામાં વેચાઈ જાય છે, પણ સામાન્ય દિવસોમાં એજ ભાવે વા એથી ઓછા ભાવે વેચાતો નથી.

આટલું કરશે નો તમારું વેચાણ વધશે, અને સાથે સાથે નફો પણ.

જુના કાગળપત્રોનો નવો ઉપયોગ

દરેક વેપારીને ત્યાં પત્રવ્યવહાર આકાશ: વ. રોજ રોજ એકલા થતા જઈ. જે પાંચ વર્ષે મ્હોટો જેવો ટગ થઈ જાય છે. એ જુના કાગળપત્રોનું શું કરવું, તેની વેપારીઓને ભારે મુંઝવણ થાય છે. કાગળ કે જે કાગળ-પત્રોને જુના છાપા તરીકે વેચવામાં અનેક ગવર-લાભો હોય છે. એમ કરતાં, વેપારના બેઠા અને બીજી ખાનગી રાખવા પાત્ર વિગતો બીજાઓના હાથમાં જાય છે—કદાચ વેપારીના દરીદ્રતા હાથમાં પણ જાય છે. તેથી, નેમ કરવું સલાહભર્યું બેખાતું નથી.

પણ કરવું શું ત્યારે! પ્રચલિત રીત. કાગળપત્રોને ખાળી મુકવાની છે. એ કંઈક

હીક છે. પણ એથી વેપારીને એ કાગળપત્રો દ્વારા કરી લાભ મળતો નથી. તેથી, હવે એવી બીજી રીત શોધાઈ છે, જે દ્વારા વેપારીને સારો જેવો લાભ પણ મળે છે અને સાથેજ જુના કાગળપત્રોનો નિકાલ પણ થઈ જાય છે.

એ રીત એટલે કાગળની ખારીક કાનરણ (Paper Wool) બનાવવાની રીત. એથી કાપડો એ થાય છે કે જે કાનરણ પેઢીંગ કરવાના કામે આવે છે અને તેથી તે રૂપિયા આના પાછના દિસામે કાપડો કરે છે. વળી એ કાનરણ એટલી ખારીક કાપડની હોય છે કે કોમ પણ શખ્સ તેથી એકાદ કાપડો પરથી એકાદ શબ્દ પણ પુરો મેળવી કે જાણી સકતો નથી, એટલું નહિં પણ કાપવાની પદ્ધતિ એવી અસરકારક છે કે કાનરણ એકલી થઈને એવી બેળસેળ થઈ જાય છે કે તેને એકલી કરવાથીય પુરો પત્ર મેળવવો શક્ય નથીજ.

અસખત, આ કામ કાનર વડે થઈ ન સકે. જે માટે દમણાજી ઝાંક નથું વંત્ર જનાવવામાં આગ્યું છે, જે ન્હાની કખાટ જેવું હોઈ. દરેક મ્હોટી ઓશિસમાં વસાવવા પાત્ર છે. તેમાં જુના કાગળપત્રો નાખી દો અને વંત્ર આપોઆપ તેની કાનરણ (Paper Wool) બનાવી આવશે!

આંખો—ની—નેમત

ખાતરીયાશે એખો માત્ર, માયા ખચરાઈ મોતીનો જનાવેલ મુરખો વાપરે. એકલ કાપડો કરે છે.

કીમત તોજા ૧ના રા. જે (પો. જુડ)

મોહુંમદ હાજી આહમદ વડાજીવાસા

કે વહેવારના મોહલ, જામનગર (મરીઆવાડ.)

જનતામાં સફળ થયેલા વેપારીઓના અનુભવોથી આપણને વેપાર વિષે ધણુમે જાણવાનું મળી આવે છે. એમ તે દરેક વેપારની ઝડપીઆનો જુદી જુદી હોવાના કારણે પેતાના વેપારને લગતા પ્રશ્નોને અનુકૂળી દરેક વેપારીએ મુશ્કેલીઓ દુર કરવા પ્રયાસો કરવા જોઈએ, છતાં ધણી વાર એવું પણ બને છે કે બીજા વેપારીઓને જે જે મુશ્કેલીઓ નહીં હતી, તેવી મુશ્કેલીઓ આપણને પણ કાંઈ અને કાંઈ વાર નડે છે અને તેવા સંજોગોમાં તેની મુશ્કેલીઓને પહેાંતિ વળવા બીજા સફળ વેપારીઓએ લીધેલા ઉપાયો આપણા માટે પણ શ્રેયશ્રી નીવડી શકે છે. એ કારણેને લઈ આપણે જનતાના કેટલાક સંજોગ વેપારીઓના અનુભવો જોઈએ:—

૧

જાહેાન એક્ટ, સ્ટીવન્સ

આ તે માણસ છે કે જેણે કેનેડામાં જન્મતા ત્રણ મહાન કર્મો કર્યા હતા: (૧) કેનેડા પેસિફીક રેલ રોડ બાંધી (૨) એટ મોર્ચન રેલ રોડ બાંધી (૩) પનામા કેનાલ બાંધી. આ બંને રેલ રોડ તેણે સેંકડો મામલ પહોંતી ઝમીન ખોદી અને સપાટ બનાવી બાંધી હતી. પનામા કેનાલ બાંધતાં તેણે એટલાનીક અને પેસિફીક મહાસાગરોને જોડી દીધા હતા. આજે સ્ટીવન્સે બાંધેલી રેલ રોડ ૬૫૨ દર-રોડ સેંકડો ટૂંકા દોડે છે અને પનામા કેનાલમાંથી દર મહીને સેંકડો સ્ટીમરો આવ જાય છે.

એ માણસ એટલો સાદસિક છે કે હિંદ-ગીતા આશીસ વર્ષ સુધી તે દરરોજ જ્ઞાનના જોખમના કામે કરતો રહ્યો છતાં આજે તે ઇશ્વરો, જાશરો અને હજી કામ કરતો છે. તેણે અશક્ય લાગતા કામે કરવાની જાણે "પેસિફીકીટી" કરી લીધી છે. બીજા લોકો

જે કામે કરે તે કામે સ્ટીવન્સ કરી શકતો નથી. તે માત્ર મુશ્કેલ કામે કરવામાં જ મજા માને છે.

તેનું બાળપણ

આશ્વવસ્થામાં સ્ટીવન્સને કોઈ પણ પ્રકારની ઉપામ કેળવણી મળી ન હતી. તેનો બાપ શરીય એકૂત હતો, અને તેણે માત્ર એક નાનકડી ગામડી શાળામાં રહેજ રહાજ અભ્યાસ કર્યો હતો.

સ્કુલ છોડ્યા પછી તે આખો દિવસ નોકરી કરતો અને અર્ધા રાત સુધી પુસ્તકો શરૂ અભ્યાસ કરતો.

આમ કેટલોક મુદત સુધી આશ્વા પછી તેને ૧૮૮૨ના સાલમાં એક મોટી તક મળી. તેને કેનેડીયન પેસિફીક રેલ રોડ બાંધવાનું કામ મળ્યું.

સરકારી શર્ત

આ રેલ્વે એક શર્તના રૂપે બાંધાઈ હતી. કેનેડીયન સરકારે રેલવે કુંપનીને એ શર્તે કામ આપ્યું હતું કે જે કુંપની દસ વરસની મુદતમાં કેનેડાની પહોંતી ઝમીનને સપાટ બનાવી, રેલ્વે રસ્તા બાંધવામાં સફળ નીવડે. તે સરકાર કુંપનીને ખ્યાસ લાખ પૌંડની રકમ અને એ કરોડ એકર ઝમીન આપે પરંતુ એ જે વખતમાં બાંધકામ પૂરું ન થાય તો કુંપનીને સરકાર એક પાઈ પણ નહિ આપે !

કુંપનીએ આ સરકારી શર્ત કબુલ કરી અને રેલ રોડ બાંધવાનું કામ સ્ટીવન્સને સોંપ્યું. જ મહીનામાં સ્ટીવન્સે એક હજાર માઈલ રસ્તા તૈયાર કરી દીધો. તેણે મંગલવર પહોંતી હિરાડી મૂકવા, ત્રણ હજાર શીટ ઇંચી પુરો બાંધી, સેંકડો માઈલ લાંબી દનડો બનાવી અને બધું કામ પાંચ વર્ષમાં પૂરું કરી દીધું !

ખોજાં કામો

ઉપરોક્ત કામ જોઈ તેને કેનેડાની જેટ

ઈકબાલ

[ભાષ વીકલી]

ખર્માના મુશ્કિલમ યુજ્જરાતીઓના સાચું રહસ્ય છે એ દિન્દુ મુશ્કિલમ ઇન્તિફકમાં યોગ્ય કાળો આપતું રહે છે.

આવાડીયામાં એ વખત પ્રગટ થાય છે મુશ્કિલમોના હોઠા માટે હક-મંડળ વચાવવા હંમેશા તૈયાર રહે છે

તે સ્થાનિક અને પરદેશીના સાચા સમાચારો પુગ પાડે છે

તેવે દરેક મુશ્કિલમ યુજ્જરાતીની ફર્જ છે કે તે પોતાના આચારને બાબસર બનાવવા ઇકબાલની ઝિંદગી બાંધી બનાવે.

હિંદના મુશ્કિલમો તમારા ખર્માના ભાઈઓની હાથત બાજુના ઇકબાલ નિયમિત વાંચો મેનેજર:-ઈકબાલ ભાષ વીકલી

૧૫૨, લુધ્ધમ રમીર રંગુન.

બાલસખા

[બાળકોનું માસિક]

તંત્રી: હિંમતલાલ ચુ. શાહ

બાલસખા એકલી વાનો કે વપખોયા રહુ નથી કરતું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ રહુ કરે છે.

એનો દરેક અંક બાલસાક્ષિવના ત્રિપેદગ લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

જુનથી ત્રીજી વર્ષ આ વરસના મહત્કાને ૨-૩ ખાસ અંકો અને બેર પુસ્તકનો લાભ મળે છે.

તપ્પાદિ માહત્ક થઈ બંધાયેલ.

વાર્ષિક લખામત:

રેલમાં રૂ ૩, પરદેશ રૂ ૪, (સિ ૯)

લખો:-બાલસખા કાર્યાલય: અમદાવાદ.

હાકર, વૈધ. કમ્પાઉન્ડર, કેમીસ્ટ, અને સર્વોપયોગી વૈદક પુસ્તક યુજ્જરાતી ભાષામાં તૈયાર છે.

ધી મેડિકલ ગાઇડ એન્ડ રેડી રેફરન્સ પાકું બાહરીંગ, ૪૨૫ પાનાં.

કીમત રૂ. ૧-૮-૦ પા. જુદું

જેમાં ૬૫ વૈદક વિષયો યુજ્જરાતી ભાષામાં બાપવામાં આવેલ છે અત્તે કે ગાયરમાં સાગર લખા સમાન છે. જેમાં તે વૈદક વિષાના અભ્યાસીઓને એક સદાયક ડોક્ટરની મરજ સારે તેમ છે

નાગદાદ સરકારે હાલમાં આંખોદાર માટે ખેતર ડિસ્પેન્સરીઓ રહ્ય માતરે દસ્તક બેઠવા માડી છે. તો તે વૈદકનું જાન આપ કરવા માટે સુવતા મે નિવિઝ સર્જન સાહેબે તથા ઉ. નિ. મે. એન્ડુકેશનલ ડિસ્પેન્સરી સાહેબે ડિસ્પેન્સરીઓ, ૩૩ કામ. વિવેજ અપ લિફ્ટ તથા રહુ લાપત્રેરી માટે એ પૂરતક મજુર ક્યું છે. મિત્રો માટે આ પુસ્તકની સ પૂર્ણ અનુકાળિકા મંચાવવાથી ચોકવીશું

લખો:-ડો. ઉમર માનજી ચૌહાણ એન્ડ કમ્પેની, ગોંડલ (હાદિયાવાડ) અથવા કુમર આફીસ, મેનગરવાડ, મુસ્ત.

સર્વોપયોગી સચિત્ર વૈદક પુસ્તકની મુશ્ક-રેલી ચાથી આવૃત્તિ યુજ્જરાતી ભાષામાં કમ્પાઉન્ડર્સ હેન્ડબુક

૫૦૦ પાના-૧૦૦ ચિત્રો-કી ૧૮-૦ પા. જુદ. જેમાં કમ્પાઉન્ડિંગ અને ડિસ્પેન્સિંગ કેમ કરવું, અથેશ ક્ષાઓની મા, પ્રીક્રિપ્શન કેમ લખવું વાંચવું, પ્રીક્રિપ્શનમાં વપરાના સમ્પ્લોના યુજ્જરાતી અર્થ, મેટીરીયા ઓડકા એન્ડ થેરાપ્યુટિક્સ, મેટીરીયાઓના કાપરો, મિક્ચર્સ, પાઉડર્સ, પિલ્સ વગેરેની પાચલો ઉપરાંતની બનાવરો, રોગીના સંચર, અસ્માનતા મનાજો, રોગી પરિત, શારીરિક શાસ્ત્ર, સલ્સપ્રેયો. પાટા બાપવાની રીત, કન્જેક્શન આપવાની રીત, પુશ્કળ પેસા કમાવી શકાય તેવી પેટ દવાઓનો સમ્પલ, રોગના કાળુ, ચિત્ત અને ઉપાય વગેરે આપનામાં આવેલ છે. જેમાં વૈદક ધંધા દારીઓ ઉપરાંત દરેકને વૈધ. ડોક્ટરની મરજ સારે છે.

ગોર્થન રેલવે બાંધવાનું કામ મળ્યું. તે પછી તેણે સફળતાથી પુરું કર્યું.

પછી તેને પનામાં કેનીલ બાંધવાનું કામ મેળવ્યું. તે પછી તેણે કામવાળી સાથે દરી ગાળ્યું.

આ બધું છતાં જ બ્રહ્મન એક રીત-સ એક ધણે સાદો અને લોકપ્રિય સાણસ છે. તેણે જગતને દેખાડી આપ્યું કે જગતમાં એક પણ કામ અશક્ય નથી.

—“ઇન્ડિયન બ્યુઝ”માંથી.

ચિંતાતુર વેપારી

ચિંતા કેને નથી હોતી? દરેકને હોય છે જ. કાંઈને થોડી તો કાંઈને વધારે, કાંઈને આ વાતની, તો કાંઈને તે વાતની. પરંતુ ખરું જોતાં, વ્યક્તિ જેટલી નાની હોય છે તેટલી તેને વધુ ચિંતા હોય છે. વેપારી જેટલો વધુ સાહસિક હોય છે, જેટલો મહેનતુ વેપાર ખેડતો હોય છે, તેટલું જ તેનું દ્રષ્ટાંતનું પછી વિશાળ હોય છે અને તેથી તેને ન્હાની ચિંતાઓ પડવાયતી નથી પરંતુ ન્હાના વેપારીનો દ્રષ્ટાંતનું પછી સાર ન્હાનો હોય, તેને નાદં જેવી વાતો ચિંતામાં ઘુંટાળી નાખે છે અને કેટલીય રાત્રિયાં કાળી ઊંચ પણ આવતી નથી.

દુકમાં, ચિંતાઓ હોતી અસામાન્ય નથી, ન વળી તેનો પ્રભાવ અસંલગ્ન છે નહીં, ખુદશત છે વિશાળ દ્રષ્ટિમિત્રની.

વિશાળ દ્રષ્ટિમિત્ર કેળવવાની કિંમત રીત એ છે કે તમને જેટલી ચિંતાઓ મુજબતી હોય તે બધી એક કાળજી પર લખી કાઢો. પેલા વેપારીને પચ્ચીસ રૂપિયા આપવાનો પરમ દિનનો વાવડો કહેવો છે, તે પછી લખો અને કાલે પેલું કપડું તૈયાર કરી આપવાની ખુદશત છે, તે પછી લખો. દુકમાં, દરેક ચિંતા લખી કાઢો અને પછી ખરા વેપારી તરીકે જ્ઞાતિપૂર્વક વિચાર કરે કે એમાંની કંઈ ચિંતા

ખરી ચિંતા છે અને કંઈ ચિંતા કેવળ તમારી બીક છે? પછી, એવી નકામી ચિંતાઓ છોડી નાખો અને બાકી રહેલી ખરી ચિંતાઓ પર તમારું ધ્યાન એકાગ્ર કરી. કામે વળગો. કારણ જેમ દરેક રોગનો એક પ્રકાર હોય છે તેમ દરેક ચિંતાનોય એકાદ ઉપાય હોય છે. તે મુશ્કેલ લાગે હોય, તે અસ્તિત્વમાં હોય તો છેવટ. તમે તે ઉપાય પર તમારું ધ્યાન જમાવો અને દુક સમયમાં એ મોટી ચિંતાય સખી જશે—તમે ચિંતા મુક્ત થઈ જશો.

ચિંતા જીવનને કારી નાખનાર વસ્તુ છે; તે જીવી માનસિક બાગારી છે, જેનો ચોષ જેટલો જલદી છોડી સકાય તેટલું સારું. માટે ચિંતા-નિવારણના માર્ગો શોધો અને ચિંતા મુક્ત થવી, સફળ જીવન છે.

૧૦ અડચણો

વેપારી જીવનમાં સફળતાના માર્ગમાં અડચણો દરેકને અવશ્ય નહીં છે. કાંઈને એ અડચણો તો કાંઈને ચાર, પરંતુ અડચણોનો સામનો કર્યા વિના તો કોઈ કામચાલ થઈ શકતું જ નથી.

શી છે એ અડચણો? મોટા ભાગે એ અડચણો નીચલી ૧૦ માં તેમાંની થોડીક હોય છે:—

૧. પેસાની અછત
૨. જાતની એકછત
૩. તકનો અગાધ
૪. અંતરાય રૂપ શખ્તીયતોનો સામનો
૫. વેપારની ખરાબ હાલત
૬. દરીદ્રાઈ
૭. અંગત પરેશાનીઓ
૮. કુટુંબીકા તકલીફો
૯. પેતાની તત્ત્વજ્ઞતાની ખામી

અને

૧૦. બુલકણાપણું

તમારા માર્ગમાં એમાંની જે તકલીફો હોય તેને દૂર કરો અને સફળતા તમારી જ છે.

સાબુની બનાવટ

દરેકે દરેક પ્રકારના સાબુઓ બનાવવાની સંપૂર્ણ માદિની આપનાર એકલીન્ક સાબુનીય અને પ્રમાણભૂત ચોપડી. સદગ્ર અંખી માટે આ હુંકી અનુકમણિકા તો જુઓ :—

અળસીનું તેલ	દ્વિર્લિંચ એજન્ટસ	સાબુ. માનુને પોલિસ
કઠણ અને કોમચ સાબુ	બજરેલા સાબુનો ઉત્કર્ષ	કરનાર
કપાસીઆનું તેલ	લોચલિંગનું તેલ	.. નેપથાલ
કાર્બનનું તેલ	મહુશનું તેલ	.. પ્રવાહી
કાબોનિટ ઓફ પોટાશ	મીઠું	.. પારશ્ચક
કોપરનું તેલ	રાજન કે રાજ ?	.. પેટ્રોલિયમનો
કોરડીક પોટાશ	રાયબુ તેલ	.. સુશીલ
.. સોડા	લીમડાનું તેલ	.. મધનો
ગ્લોબલ સોલ્ડ	સદુચક પદાર્થો	.. મુદનો
ચરબી	સંખચીર	.. મોટલ મેન્ડુ લાલ-
ચરબી અને તેલના મિશ્રણ	સંખકૃત કરવાની કિંચ	.. લીલો
કંકણખાર	સંખકૃતની પરિપૂર્ણતા	.. દેશમ ચોખનો
Twangલીઠ અને	સાબુની રીતિયો	.. લિંબુનો
Deavine રીમી	સાબુ. અત્યોદાહરનો	.. વાલ કાઢવાનો
ટોલો શુધ કરી	.. બેન વિષાનો	.. લેસીલીનનો
ટાઇલેટ સાબુઓ	.. કપડા ચોખનો	.. સુખનો
ઝાલિયું તેલ	.. કપડા ચોખનો	.. સોફ્ટ
તલનું તેલ	.. કોલીક ખાસ કાળ	.. માટેના રંગો
તેલમાંથી ચોક્કસ, વાસ અને	.. કલિકો પ્રિન્ટસનો	.. માટેની સુગંધીઓ
રંગ દૂર કરવાની રીતિયો	.. કોલ્ડાસનો-નધરી	સાબુની કઠાઈનો ફૂગો, ખીલ
દ્રવ બનાવવાની રીત	.. તિલગીનનો	સાધનો અને વચો
દ્રવની જલદતા	.. ગુણધર્મી ગુણધર્મી	સોડા ફિસ્ટલ
ધોવાના સાબુઓ	.. ટાલુખારનો	સોડિયમ કાબોનેટ
પલ્લ એસ	.. દૂધ કલીનોરનો	સોડિયમ લિંકેટ
પલ્લની પરિશ્લ	.. તરતા દર્ધાઈ	દબમ માટેના.
પીચા સાબુ	.. લાગ માટેનો	સાબુ અને તેની ગુણ

પુસ્તકની ઉપયોગિતાયા પ્રેરણ, મુજબના બધા મળીના સજુના કરવાનાઓએ એની એક કરતાં વધુ પ્રતો પોતાની ધોગરચાઘ માટે ખરીદી છે.

એકી આવૃત્તિની ઘોડીકા પ્રતો દબે જાણ છે. જલદી મંગાળી લો. કદાચ પાઠ્યપાઠ શાલ પછુ કામને નહિં મળે.

નવરા ઍન્ટિક કામગીર : ૨૦૦ પાના : ૪ ગિયો : કપડા પાટી ખાંચળી.

કામગીર રૂપિયા બે (દિનમાં ૮. ૫. ૭ આના) [પ્રિદેશ : ચાર સિલિંગ]

શિરનાયુઃ—કમર ઑફિસ, સોફાગરવાડા, સુરત.

દિન્દિવં પરિવર્તન અને મુસલમાનો

લેખક: અહમદ શેવિદ અબ્દુલ અબ્દા
મયફુદી, અનુવાદક: જનાબ સિરાજુદ્દીન કુરચી,
નામરોલ

દિન્દી મુસ્લિમોની આજની હાલત, તેમની પડતીના કારણ, બંધાયેલા દષ્ટિનિર્મિત વ. વ. ની અસરકારક અને દલીલપૂર્વક આલોચના કરતી આ ન્હાની પુસ્તિકા, મૂળ લેખકના હુકું વિગતવાર પત્રની અનુવાદ કરવામાં આવી છે. દિન્દી મુસ્લિમો ક્યાં છે અને તેમણે ક્યાં હોય છે તેથી અને તે માટે શું શું કરવું છે તેથી, તે જણવા ઇચ્છતા હર કોઈને એવું મનન કરવાની સિદ્ધાંતિ છે.

પ્રભુચ-અમરી

લેખક: જનાબ શોહનલાલ નયરાણી, પ્રકાશક:
જય શ્રોત્રાષ્ટ્ર કાર્યાલય, રાજકોટ (કદ કોડન ૧૫:
પાના ૧૬૪) પ્રીમલ હોટ ડિપો.

આ ડિટેક્ટીવ વાર્તા-પુસ્તક સાપ્તાહિક "જય શ્રોત્રાષ્ટ્ર"ની ખેલી ભેટ તરીકે પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે. જેમાં કામદાર અળવળને નામે ધન-લોભી સુકીપતિયા કેવા ભયંકર પ્રપંચો એવું છે તેની અને સાથે સાથે એક મરીમ છાંતરી અને એક તરંગર મિત્ર માસિક વચ્ચેના પ્રેમની આછી ઝાંખી કરાવવામાં આવી છે.

પોતાના માહકોને આણું ફળદાર ભેટ પુસ્તક આપવા બદલ "જય શ્રોત્રાષ્ટ્ર"ને ધન્યવાદ થટે છે

Tin Research Bulletin No 92 to 93

* ઈન્ટરનેશનલ ટિન રિસર્ચ કોન્ડ ડિવિઝનમેન્ટ કાઉન્સિલ તરફથી તાલેવરમાં પ્રગટ થયેલી આ બે શ્રેણિનો Electro Tinning અને Notes on Soldering વ્યવહાર ઇન્જિયે અત્યંત ઉપયોગી છે. જેમાંની ખેલીમાં જુદા જુદા પ્રયોગો દ્વારા કસઈનો ઢોળ ચલાવવાની રીતો ચિત્રો અને કોષ્ટકો સાથે બતાવવામાં આવી છે. ન્યારે બીજામાં રેલ્ડ કરવાની માહિતી પણ એજ પ્રમાણે સચિત્ર રીતે સમજાવ્યા છે. આ બેક પ્રકાશનો આ વિષયના ધંધાદારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તે માટે જેમાં

ખાસ કરીને સાર્વજનિક પરિભાષાને એક હદ સુધી જતી કરી, તદ્દન સારી બાવા વાપરવામાં આવી છે. સંબંધિત લાઇઓને એ ભેઈ જવા લગાય છે.

Tin and its Uses [ગાંઝેલી ત્રિમાસિક]

ઉપરીજ સંસ્થા તરફથી એપ્રિલ ૧૯૩૬થી આ નામનું એક નવું ત્રિમાસિક પણ પ્રગટ થવા માડ્યું છે, જેના એપ્રિલ અને જુલાઈના બેક અંકો મદારી સામે છે. કસઈનો ઉપયોગ અને ધંધો દિન બ દિન વિકસતો નથી છે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખતા, આવા સત્તાવાર સામયિકની ઉપયોગિતા સદને સમગ્ર સકાય જેમ છે. જેમાં કસઈના ઉપયોગો વિશે, ચપકા નવા સંશોધન વિશે, જેના ધંધા અને ઉદ્યોગ વિશે ભરપૂર માહિતી સચિત્ર રૂપમાં પેશ કરવામાં આવે છે. ત્રિમાસિકનું કદ મોટું હોય, એ સુખજ ઉદ્યોગના કામજ પર કાદવામાં આવે છે અને તે માધ્યમી 'રિફરન્સ' માટે ઉપયોગી થઈ પડે જેમ છે.

કાઉન્સિલના બીજા પ્રકાશનો પેટે આ નવું પ્રકાશન પણ કસઈના ઉદ્યોગમાં હિત ધરાવનારાઓને મુશ્વ પુર્ક પાડવાની આકર થઈ છે. 'કમર'ના કાઉ વાચકને તેની હુરમત હોય તો, 'કમર'ના હવાલા સાથે કાઉન્સિલને અર્જ કરી સકે છે.

Progress of Tin Research

ઉપરીજ કાઉન્સિલનો આ ગયા વર્ષનો રિપોર્ટ છે, જે કાઉન્સિલના વિશાળ કાર્યક્ષેત્રની કંઈક ઝાંખી કરાવે છે. કાઉન્સિલની લન્ડનની એફિસ, તેના વધતા જતા કામને પહોંચવા નિષ્ફળ નીવડતા તેને મિડલસેક્સ ખાતેના મોટા-અને ક્રાઉન્ફીલ માટે ખાસ બંધારામાં આવેલા-મકાનમાં ખસેડવામાં આવી છે, અને સંશોધન માટેની પ્રયોગશાળા પણ હવે ત્યાંજ ર પાછ છે, જે કે આંકડા-વિભાગ હોલાડતા થ હેઝ ખાતે છે અને અમેરીકન વિજ્ઞાન કોલેમ્બસ શહેર ખાતે.

ગયા વર્ષે દરમિયાન કાઉન્સિલે પુષ્કળ નવા સંશોધનો કર્યા છે, કેટલીક જાણના નવા યંત્રોની

ચુજ્જલભાઈ પ્રચલિત

૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો

પ્રયોગ : હરીદ્વાર વ્યાસ.

કેમર માસિકમાંની આ લોકપ્રિય લેખમાળા હવે પુસ્તક રૂપે બહાર પડી ચૂકી છે, અને તે એટલા ફરકાર સાથે કે શબ્દો તથા અર્થને શબ્દકોશની માફક સામસામે મુક્યા હોવાથી વાંચકો સુખમ પડશે. પરદેશમાં વસવાટ કરી રહેલા લાઇબ્રેરી-એમને અંગ્રેજી સાથે ખૂબ સંપર્ક હોવા છતાં પોતાના જ્ઞાનને અવશ્યત કરવાની તક નથી મળી હોતી, તેમનું આ પુસ્તક અનિવાર્ય યથા પડશે અને જીવન પછી જેઓ અંગ્રેજી ભાષા તરફ આકર્ષિત થશે તેમને નજરે નિશ્ચય રહ્યા હોય છે, તે બધાને આ પુસ્તક રોમાંચ આપશે. નમસ્તે નક્કર આજેના મંગલો, [કિંમત નવ આના-પોસ્ટેજ એક આનો-પરદેશ માટે ૮. ૫ અદિત એક રીલીંગ]

બેંગ્લોર ઇન્ડિયન ક્લાર્ક-લાઈ [કોઈપણ]

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,
હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

૬૨ મહિનાની ૧૫મી
તારીખે નિયમિત
પ્રસિદ્ધ થાય છે.

} **વ્યાયામ** }

વાર્ષિક લવાજમ
રૂ. ૨-૮-૦
પરદેશ પે સિલિંગ

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો તથા ખુલાસા માટે લખો—

અવસ્થાપક, 'વ્યાયામ', રાવપુરા, યોગદેશ.

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ કેમનું એકજ મુખપત્ર

હાનિકારક રિવાજો દૂર કરી-એનોને કચડાતી બચાવો એ દક્ષિણિનદુએ લખાયેલા અનેક વિષયો અને જીવન ઉપયોગી લેખો રજૂ કરતું માસિક. વાર્ષિક લવાજમ (બેટ પુસ્તક સાથે) રૂ. ૨-૦-૦; પરદેશ માટે સિલિંગ આઠ.

પ્રેસમાં લાપકામ પછી આકર્ષક અને સફાઈદાર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ બંધુ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

શુરાપુરી લાગળ, બાજીવાળી પોળ—સુરત.

પણ શોધ કરી છે અને તે ઉપરાંત બીજી રચાય-
લિક અને મિશ્ર-ધાતુઓને લગતી શોધો પણ
જો સિવાય ગયે વર્ષ કાઉન્સિલે કુલ ૧૬ પુસ્તિ-
કાઓ પ્રગટ કરી હતી, જેની ૯૭,૦૦૦ પ્રતો
હનુમનમંડાં મુદત વહે ચલામાં આયા છે.

૨૨ પાનાનો આ રિપોર્ટ, કસ્ટોડિયન ડિવિઝનની
'વાર્ષિક પાઠાશીશી સમાન છે. ડિવિઝોને ખીલવવા
માટે મુશ્કેલીને કહેકેકું કંઈ છે, તેનો આ એક
નમૂનો છે.

કાઉન્સિલને તેના આબુધક કાર્ય બદલ ધન્યવાદ.

તરંગ [હિન્દી પાશિક]

ત્રીજીના જનાબ 'બેટલ' બનારસી અને
'બેટલ' બનારસી

ન્દાનું સરખુ દારવરસિક પાશિક છે કુદરતી
દારવરસથી તેને લઈ વધુ ચિકિત્સાવાની ગરજ છે.

કાવ્ય પુષ્પવારી

પ્રકાશક: જનાબ ઝકરીયા અદમદ બાવાળી,
'રંગ' (૧૪ કાઉન્ટ ૧૬: પાના ૨૪) કીમત એક
આના.

રંગન ખાતે યંમ મેન્સ મેમ્બર એસોસિયેશનના
આસરે ગયલા ગુજરાતી ગુસ્તાહીશીમાં વંચાવરી
કવિતાઓનો આ ન્દાનકડો સંગ્રહ છે. કેટલીક
કવિતાઓ, સાદીજ ઉદા પાળુ છે. પ્રયાસ વખાણવા
પાન લેખાય

ગુરુ દક્ષિણા

લેખક: જનાબ મનનરાજ મનનર, સુરત
પ્રકાશક: પ્રજાની ધર્મસભા, ભવનગર. (૧૬
રોયલ ૧૬: પાના ૨૬) કીમત ત્રણ આના.

ન્દાનું એવું રસપ્રદ નાટક છે.

કરેસામકે ઝંડુ હુકુક

પ્રકાશક: અદલ-સુવત પાર્ટી, કુતિવાળા.
ન્દાના કદની આ હુકું બાવા-ગુજરાતી
અસરોની માપડીમાં પુરવ-રત્નોના ઉરિદાની દોડો
સંજોધી સમગ્ર આપવામાં આવી છે.

બાલસખા [વાર્તા અંક]

ત્રી: જનાબ દિગ્ગજાજ સુ સાદ, અદમદબાવાદ

* 'બાલસખા'નો આ ખાસ અંક, વર્ગો અંક
વરીકે પ્રગટ થયો છે. બાળકો દોરી દોરી વાંચે
ઘોલી વાર્તાઓ અને તેમને ગમે એવા ચિત્રોથી
અંક ચોળી હશે છે. ધન્યવાદ.

વકીલ [માસિક]

ત્રી: જનાબ કાઝી સદ્દીન દ. અબ્બાસી,
અદમદબાવાદ

દળવા સાદિયતું ત્રણ મહિનાથી પ્રકટવા
માંડેક, આ ગુજર માસિક છે. ન્દાના લેખો,
વાર્તાઓ, દુચકા વ. વ. એમાં અપાય છે.

પાંડેંગ

* યંમ મુરિલમ એસોસિયેશન-કોલ્ડ સાંગાણીનો
૭-૮-૯ વર્ષનો રિપોર્ટ, સંસ્થા કંટા કામ
કરે છે બાલિ આરાજનક છે.

* બોલ શીઆ હરનાઅસરી મહદિદે અમમુ-
મીનનો રિપોર્ટ, મદુવાની આ ન્દાની સરેયા
પોતાની દુનસાળા દ્વારા કરવાનું ઉપયોગી
કામ કરી રહી છે. સાદ સ ઉત્તેજનપાત્ર છે.

* મુનિયવ મિન્ડીંગ વર્કસ (ઈર્મન)નું નકું
પ્રાઇસ સિસ્ટ. દક્ષિણ આફ્રિકાની આ લુની
અને બાળીતી સરયાનું ૧૩૬ પાનાનું પ્રાઇસ
સિસ્ટ. તેના વિશાળ વેપાર વ્યવહારની સનદ
૩૫ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાવાસીઓ અને અવરજ
કનેજ.

* ૨૨. સા. અમીર્યદ મો. હનેરીનો જીવન-
પરિચય ન્દાની સરખી પરિચય-પુસ્તિકા છે.
જીવન જીવ પંચેમાં છપાયલા લેખોના ઉત્તારો
આપ્યા છે.

* 'રિલેશન'ના ૧૯૩૯ના કેબેન્ડરો. પદોદું કંઈ
અને તાજમદતને મુદર ફેટો, એ ઘોલી
પુસ્તિપત છે.

આ પુસ્તકો મફત છે. અભિપ્રાય આપના
અરે—

સંપુર્ણ એમિક સમ્પ્રદાય. એમિક રેપ
બાર્ડ રેપ: અવરજ અને તેની ગાદ, એમિક
ઈન્ડિયોને પદોદો પાઠ, ગુજરાતીમાં પ્રચલિત
૨૦૦૦ અમેરી સમ્પ્રદો વ. વ.

‘કમર’ને લગતા વિપરીતા પ્રમેના જવાબો અને કમવાર મુક્ત પ્રગટ થાય છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ પ્રમેનાજ જવાબ મળી સકશે.

દેખાણ દ્વારા ખાનગી જવાબ જોઈએ તો દેક.પ્ર.ન ટીક પાંચ ખાનાની (જમરાં: આઠ ખાના અને પરદેસ: નવ જેની) ટીકટીક બોલશે [જી. ધી.ના જોડે રવીકારતા નથી.]

૨૨૯૪-કાણુદાના ધાસને અંગ્રેજીમાં China Moss, Agar Agar તથા Japanese Isinglass કહે છે. એના જરૂયા-બધે વેપારીઓના શિગનામા આ રદવા:— Yamada & Co. Ltd., 56 Ryudo cho, Azabu-ku, Tokyo; Horuchi Juzo Shoten, 8 Yedobori Minamidori 4-Chome, Nishi-ku, Osaka; Itoh Yukichi Shoten, 96 Sugawara-cho, Kitaku, Osaka; Ten-toyo Shoten, Utsubo Kita-dori, chome, Nishi-ku, Osaka

૨૩૦૨-ના ડા: જામનગર-(૧) કમરના ૨, ૪૪, ૬૦, ૬૪મા અંગ્રેજીમાં આલેખા પ્રયોગોથી કાચ પર જે ચાંદી ચડે છે, તે એકજ પ્રકારની નથી હોઈ સકતી, સદજ આઈવી વતી હોય છે. પણ એસક, એ તકાવત એટલે ખારીક હોય છે કે સામાન્ય નરે પાથો ન પણ સકાય. (૨) ૪૪મા અંગ્રેજી પ્રયોગમાં લામકર એમોનિયાનું પ્રમાણ મુકરેર નથી. સદજ અતુભવથી તે નક્કી કરી સકાશે. (૩) આ જામ માટે નામટ્રેટ આઈ સિલ્વર ક્રિસ્ટલસ વાપરવા જિદનર છે

૨૩૦૩-આર. ડા: મુંબઈ-એરડિવાના સામાન્ય તેજને સાફ કરી, પરદેશ મોકલવા પાત્ર બનાવી સકાય છે. એની વિગતો કમરના ૪૫, ૬૫ અને ૭૨મા અંગ્રેજીમાં આપને

મળી સકશે. વધી તેને રવાદિહત બનાવવા પ્રયત્ન હોય તો તેમ પણ થઈ સકે છે. એની માદિતી કમરના પાંચા અંગ્રેજીમાં છે.

૨૩૦૪-છ. એચ ડા: કીકાન્ડવા-(૧) ગુંથણકમનું મંત્ર (Knitter) ઘણી કમ્પનીઓ બનાવે છે એનાં નામ આ રદવા:—The Imperia Hosiery Mfg. Co. Ltd; ૨૪૫. Tottenham Court Road,

કુદ્યે તમને ખાળકો આપ્યાં હશેજ. તેમને ગણ રાખવા અને સંસ્કારી બનાવવા તમે નમારાથી ખનવ કરનાં હશે.

ખાલવાંચન

તેમના લાથમાં મૂકી લુગ્યો: અને તેઓ કેટલા રાજ થાય છે તેની ખાતરી કરો. લાણતા હશે તે તેના લખાણો વાંચીને રાજ થશે. નહિ લાણતાં હોય તે તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

‘ખાલવાંચન’ના કદક થકુ એટલે રાજનું માન એક પામનું અર્થ મરીખને પણ એ પરવડશે. પૈસાદારને તો એ રમત વાત છે. તમે આલુક મ હો તો આજેજ રૂ. છે મનીઓડરથી મોકલો

‘ખાલવાંચન’ સમર્થ અને સિદ્ધત જાલસાદિત્વકાર શ્રી વલ્લભજી કવિના તંત્રીપણા નીચે પ્રસીદ્ધ થાય છે, અને કંઈ વખતમાં તે ખુબ વખણાઈ ગયું છે સિરનામું:—ખાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

London W. C. ૧ અને The Auto Knitter Hosiery Co. Inc., Buffalo, New York. (૨) સ્વેટર, ગોળ, ચક્ર વ. માટે સુતર યા ઊન યા કેશમ જે આદો તે વાપરી મકો છે અને એ ત્રણે મીઝો આપતી પાસેના ફેક્ટ પહુ મોટા શહેરમાંથી મળી સકે છે. (૩) જ્વપાનિક પત્ર અમે જેલું ન દેવાયી, તેને વિશે કશો મત આપી સકાય એમ નથી.

૨૩૦૫-મો. પા: મિરાહામરીઆ-નીરર' મહિન ત્રણ આર જાતનું આવે છે: સિપરેક્ષ ફ્રેન્કેશ, ટ્રિપેક્ષ અને ક્યારુપેક્ષ. રામત જુદા જુદા મેકરની જુદી દોષ છે. એ સિવાય એમાંના દાથે ગલાયી સકાય એવા Flat વગેરે પણ આવે છે. તેની કીમત સદાજ પહુ

પત્ર લખતી વેળા

અર્ધિ જતાવેશ કામ પહુ વેપારીને પત્ર લખેા તેા, કમ્પ્યુટના પુછપરછ વિલામમાંથી શિરનામુ મળ્યું છે, એવા દવાલો અવરજ આપજો.

હોય છે. એના શિરનામા માટે ઉપલી પુછ-પરછનો જવાબ દેશો.

૨૩૦૬-દા. ગુ. દા: જનમનર-૧) પિપ-નમિન્ટ બનાવવાને લગતા પત્રો માટે દીનશા કમ્પની, એપોસો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ ૧ ને લખશો. (૨) પિપનમિન્ટ બનાવવાને લગતી માદિતી કમરના ફોમા અંકમાં છે, તેજ છે. બીજા મોપટી નથી.

૨૩૦૭-લા. બો. પ. પા: ઉમતા-નેટા વોટર બનાવવાની માદિતી કમરના ૪૨મા અંકમાં છે, તેજ છે. એ સિવાય બીજું કામ પુરતક દજી લગી મુજદાલીમાં જપાયું નથી.

૨૩૦૮-મે. જી. ૬: જનર-૧) રજર સિમિન્ટના નુરખામાં રજર અને બેન્ગાઈનનું

પ્રમાણ મુકરર નથી. કારણ કે સિમિન્ટ જેટની પાટી યા પાત્રો કરી હોય તેટલા ઓછા વળા પ્રમાણમાં રજર નાખી સકાય છે. (૨) અજનત. આ પ્રોગ માટે Raw Rubber નોઈએ, બીજું નર્દિ ચાલી સકે. (૩) બેન્ગાઈન અને બેન્ગાઈન જુદી મીશે છે. બેન્ગાઈન એટલે અત્યંત જમદી સળગી ઉઠે એવું પ્રચારી. આપે લાજતા નામની દવા વાપરી હોય તેા પ્રોગ થઈ સકે નર્દિ, એ સાદી વાત છે.

૨૩૦૯-ગુ. ૨: ધોલકા-૧) પશિફળ-સંસ્થાઓ પુરતકનો બીજો લાગ દજી પ્રગટ થયેા હોય એમ જાણવામાં નથી (૨) જંગલો ખાતાના અબ્યાસ માટે રક્ષાલક્ષિય યા લોન નોઈની હોય તેા હાપુદખાજ ફાલકમાં દૂરદ, ચક્રા સ્ટ્રીટ, મુંબઈ અને વિનંતી કરી સકશો. (૩) જંગલ ખાતાના અબ્યાસ વિશેની બીજી નામનો માટે એની કોમેનના પ્રિન્સીપાલને લખશો.

૨૩૧૦-આર. એમ. એ: સુવત-૧) ફાઉન્ટેન પેનની બનાવટમાં ખુશી એવા પત્રો અર્ધિ મળતા નથી. કુરપ અને બેરીકાથી મંગાવો સકો છે. (૨) ડિનુરતાનમાં ફાઉન્ટેન પેનો બન છે ખરી. (૩) ફાઉન્ટેન પેન માટે બેઈલા પાર્થિય ડિન્કમાં મળી સકે છે.

૨૩૧૧-એમ: વજાણ શહેર-૧) પત્રો ઉપર પીઝો રંગ કરવાનો પ્રોગ દવે જગી જપારો (૨) આપે જે નુરખો આજમારો તેમાં કોરનુના મીજુ દવું? એ ખીજુજ શુર પેશિથનાં ચગક લાવે છે. (૩) કાચ પર કચ્છ કરતાં કપારેક આછી ચટે અને કપારેક ચેરી ચટે તેા એના કળા કારજો હોમ સકે છે. હાખલા રૂપે, કાચ સાફ બનાવર ન હોય, પાખી સાફ ન હોય, વાતાવરણમાં દડક ઓછી વતો હોય વ. એટલે એ વિશે કશું ચોક્કસ કહી સકાય નર્દિ. આપ પોતે સદાજ વિચારશો તેા શુદ્ધ દરો તે સમજી સકશો.

“કમર” : અંક ૧૦૫માં.

૨૩૧૨-દ. કા. : જોડાણ (૧) આપને કેવી શાહીના તુરખો ભેજા છે, તે સમજ પડતી નથી. કમરના ૩૦.૬૫.૭૪ અને ૮૦મા અંક-માના તુરખા એક એકથી ચડિયાતા અને બહારમાંની બીજા પ્રચલિત શાહીઓની હરીફાઈમાં ઉભા રહી સકે એવા છે. આપે એ બધા તુરખા બોધ્યા ? (૨) કામળમાં કયો પતંગિયો રંગ વપરાય છે, તે બરાબર સમજી સકાવું નથી. વધુ વિગતો હોય તો કમચ સમજી સકાય. (૩) મોઝા, મક્કર ન. બનાવવાનો યંત્રના વેપારીઓના શિરનામા માટે જુઓ પ્રુછપદ્ધત ન. ૨૩૦૪ નો જવાબ.

૨૩૧૩-અ. દા. કા. : એડન-કમરનું વાર્ષિક લવાજમ રૂપિયા ત્રણ છે, જ્યારે આપ છુટકે અંક મંગાવવા માટેના તે અંક દીઠ ચાર આના મોકલવા જતા, ટવાય ખર્ચ એક આનો વધુ થય-એટલે દર મહિને પાંચ આના થતાં, વાર્ષિક પાંચ્ચ ચાર રૂપિયા થાય અને વળી, છૂટક અંક મોડે મોડે તે તથા કોઈ અંકની છૂટક કોનત વધુ હોય તે વધુ આપવી પડે તે તો જુદું જ.

૨૩૧૪-પ. જા. તુ. ધોરાજી-(૧) ખાચ. એક કોષ્ટક ખાચ હટકરી વ. માલના વેપારી પામેથી મળી સકશે (૨) બેન્ડાખા એક પ્રકારની પ્રવાહી છે (૩) મોનાનો ટોળ

ચડાવવાની માહિતી ટુંકમાં જણાવો. (નિધિઃ મેન્ટલ બનાવવાનો ત્રેણ જણાવો, ત્યારે તેમાં યત્ર વ. ની માહિતી પણ જણાવો.)

૨૩૧૫-દા. કા. : ગમનગર-(૧) રેડિયો ઘણી આતના આવે છે. જે વિશ્વવીક જળથી પણ મજાવો સકાય છે અને બેટરીથી પણ એને લગતી બીજી વિગતો માટે મિ. ખમત એન પટેલ, શાગાલપાત્ર રોડ, સુમતને લખજો. (૨) બાળકોને દાંત આવતી વેળા જે તકલીફ થાય છે, તે કુદરતી ક્રમ છે. બાળકોને બાંધે સારા હોય તો તેને એ તકલીફથી વધારે ખમતુ પડતું નથી. એને માટે એક હલાજ *Teething Necklace* વાપરવાનો છે. જેની બનાવટની રીત કમરના ૫૦મા અંકમાં, જણાવ્યું છે. (૩) કરડા ઉપરના જુદા જુદા ગંધ જુદી જુદી દવાઓથી તીકવે છે સારાન્ય સાદના ગંધ માટે એક તુરખો કમરના ૬૬મા અંકમાં છે, તે જાણો.

૨૩૧૬-વા. કા. : દાંડાણ-(૧) લાખમજીસ ડારડાયલ પાંચા તરીકે ઉપયોગી છે. (૨ અને ૩) ત્રિજુના દસમાંથી તાપ્રમાત્ર્યમ અને ત્રિજુનો શરતત બનવા ઉપરાંત સાપરીત એસિડ પણ બને છે. એને લગતી વિગતો માટે કમરના ૨૪ અને ૭૬મા અંકો જોશો.

૨૩૧૭-સ. સા. : સરદારમદ-(૧) એક વેળા ત્રાહ બનાવવામાં વપરાયતી ચાદ ફરી વાપરવી હીક નથી. કારણ તેમ કરતાં, એ પડે તેનાર થયતી ચાદમાં મુલ્ય જેવું કશું નથી હોતું. ઉપરું એસિડ-તરેબો હોય છે. જે તનદૂરતીને હાતી કરે છે. છતાં, તે વાપરતીજ હોય તો, તેને વાપર્યા પછી તરફી લઈ, પાછળથી થોડી નવી ચાદ સાથે મિથ કરી વાપરી સકાય છે. (૨) સાથુ ઝૂકાવ જઈ, તેની ઉપર ખાદ પુરી તીકવે એ તેની બનાવટની ખાખી છે. (૨) રજુ બનાવવાની

માસિક અટકાવ

બંધ પડેલ માસિક ધર્મ રૂઝડીના પીલસ તકલીફ વગર તુરતજ ફરી આવુ કરે છે. રૂતના બધા દોષો દુર થાય છે માસિક લાવનારી ડ્રોગ વગરપતિની આ બનાવટ મર્લાવાળી સ્ત્રીએ લેવી નહીં. રીશીના ડ્રા. ડ્રા. (શી. ૭) લાંબા વખતના અપદરા કેસો માટે ડ્રોગ બનાવટ ડિ. ડ્રા. ૫ (શી ૧૦) બો. પી થી ડ્રા. બા વધુ લખો:-

હુઆતુપાન ફાર્મસી જામનગર (કે.) શરત એજન્ટ-સી. એન. બ્રધર્સ, કલુપીક

પુરી માદિતી આયુની ખનાવટ પુસ્તકમાંથી મળી સકશે.

૨૩૨૮-જ. હ. વડવાણ-દુઃકાળની બીતિએ આપે જે સ્વચ્છ કું, તે હીક છે. દરે આ લીટીમાં લખાય છે ત્યારે, દુઃકાળનો ભય દર્શી રહ્યો છે, છતાં આપની જિજ્ઞાસા સતેષવા જણાવવું જરૂર લાગે છે કે પાક જલદી ઉગાડવાની જે પદ્ધતિઓ રોધાય છે, તે એ પ્રકારની છે: ઝમીનમાં ખાતર પેટે ખાતર વિજળીક-તણખા આપી, તેના પ્રિકાસને ઝડપાવવાની પદ્ધતિ-તથા પાણીમાં ખેતી કરવાની પદ્ધતિ. એમાંય પહેલી પદ્ધતિમાં એ જાણ પેટા-પદ્ધતિઓ છે: ઇમેક્ટ્રોફાયના પદ્ધતિ, કોસ્મિક રેઝની પદ્ધતિ. વ વ. એ બેહ બેશક, વિજળીક-ખર્ચ પર આધાર રાખે છે, જે ન્હાના સરખા યંત્ર (મેકેટ) માંથી મળી સકે છે અને તેથી તેનો પ્રચાર દરેક સ્થળે સંજ્ઞાપૂર્વક થઈ સકે એ બીજી પદ્ધતિ કેવળ પાણીમાં-એમાં અનુક રસાયણો મેળવેલા હોય છે, અનેમાંથી વનરપતિયો ઉગાડવાની જે, જે રેખાની રીતે દુઃકાળ પ્રજાને હાથની નથી. કોસ્મિક રેઝની પદ્ધતિનો સદજ પચિય કમરના રૂપમાં અકમાં અપાયેલ દતો. પુરી માદિતી માટે United States Department of Agriculture, Washington D C ને લખી જોતો ઇમેક્ટ્રોફાયનની પુરી વિગતો કમરમાં દુક સમગ્રમાં જણાશે.

આપણા સ્થાનના લોકોને આપણા પુસ્તકોમાંથી મળી સકશે.

મીડી પીશાખના દરદીઓ સાવધાન !

મીડી પીશાખના દરદો ઉપર

અકસીર થઈ ચુકેલી એન. સી. જરોહ-વાલાની રજીસ્ટર દવા "શાન્તવન" ની ખાટલી મંગાવી દરદને અટકાવો.

૨૩૨૯-એમ. અ. કા: પેશવળ-શીંગડાના બટન બનાવવાને લગતી જે વિગતો કમરમાં જણાય છે, તે સિવા વધુ વિગતોની બીજી કામ શુદ્ધરતી ચોપડી નથી. અંગ્રેજીમાં જોને કચલી વિગતો મળશે ખરી. અંગ્રેજી પુસ્તકો અમારે ત્યાં નથી. આપ એ માટે અંગ્રેજી જુએસેસને લખશો.

૨૩૨૦-મુ. ૨: ધોલકા-(૧) દેહરાદુન અને કાશ્મીરના કોલેજની છુદી છુદી હીટીઓ વિવેની પુરી વિગતો એ કોલેજના પ્રોફેસરોમાંથી મળી સકશે આપ એ બેહ કોલેજના પ્રિન્સિપાલને લખીને, તેમના પ્રોફેસરો મંગાવી જંશે. (૨) કોલેજમાં હાખત થવા માટેની અરજી પણ પ્રિન્સિપાલનેજ કરવામાં આવે છે. (૩) હોસ્ટલ વ. ની સમગ્રની વિગતો પણ કોલેજના પ્રોફેસરોમાં જણાવેલા હોય છે.

૨૩૨૧-ઉ. સુ. નાગપદર-(૧) એસેન્સ ઓફ પિપરમિન્ટની ખનાવટમાં રેકૃદિશાઈ રિપરિટ અને પિપરમિન્ટ ઓફિસ બેર ઓફ વપરાય છે (૨) દવાનું પૃષ્ઠકરણ કરી, સરકારી તબીબ તરફથી જે સર્ટિફિકેટ મળે છે, તેમાં એ દવામાં કંઈ કંઈ વસ્તુઓ છે તેનો ઉલ્લેખ હોય છે એ માટે દવાન

તાકીદો બેધાયે છે.

માસિક રૂ. ૧૫ મગાર ધર બેધાં અમેાં આપશો. દરેલા ફક્ત એક કલાક કામ કંઈ પણ મહેનત તથા મુડી પિના કરવાનું છે. એજન્સીને હિદાર થશે. લારપૂર કમીશન, બહેરાતના સાધન કી- ફક્ત ૧૫ આનો બીડી 'સ' પુર્ણ માદિતી મંગાવી યેર બેધાં સુખ સપતિ આનંદ તથા પેસા મેળવી મુંબી યાજી દરેક બંધુ કમાશે.

(નિઃ-પોસ્ટની રદી દીકરી મોકલી તેના લાગ મંગાવો.) ધિ રોયલ રેમ્પ કું, નમ ભાણુપડ (મદિવાતડ)

“કુમર”ના અંક ૧૦૫માં

મોડલની પેઠે છે. નુરખો નહિ. (૩) ફાણની દાખલ બીજી મડ નહિ. કાચવાળું કાચ કદાચ એ દરેક કે તે પુરતી પત્તળી નહિ હોય. થોડાક વધુ કદાક પલાળી જોશો.

૨૩૨૨-વિયોગી: ઉપરોક્ત-(૧) મુદ્દન દોરી-ખનારી આવે એવો કોષ ધંધાદારી સુરતમાં નથી. મુંબઈમાં એ કામ માટે પિ એક્સપ્રેસ બેલેક, ૧૬, સર કિરોજીલાલ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ અને લખશો. (૨) ‘મિસ્ટર’નો પ્રયોગ જાણમાં નથી (૩) ફોરસીક સોડાના કારખાના માટે સિમિટો કંપની સ્થાપી હોય તો, સિમિટો કંપની વિષે કુમરમાં જાણના પડ, ૧૭ અને ૧૮માં અકમાના લેખ જોશો. બાકી પ્રશ્નો વિશ્વાસ જીનવાનો હવાજ એટલોજ છે કે પ્રશ્ન જેમને પ્રમાણિક અને કાર્યદક્ષ માનતી હોય, જે વચવાન હોય અને વેપારી લાઠનમાં સમજતા હોય એવા કિરોજીલાલ મોડેલ ખનાવવા અને આખી રોજના, અંગુને વધુમાં વધુ ફાવશે મળે તેવી રીતે ચડવી.

૨૩૨૩-પ: દારસજામ-(૧, ૨ અને ૩) રખના ડુગ્ધમાં જે ગેસ ભરવામાં આવે છે, તે દાખડોજન ગેસ છે એ ગેસ ભરવા માટે કોષ ખાસ યંત્ર નથી આવતું, બદલે એક વાસણ હોય છે, જે રીસાનું બનેલું હોય, તેની ઉપર મજબુત ઢાંકણ અને ગેસ નીકળતા માટે કાક લગાડેલો હોય છે. ગેસ પડતા કરવાની રીત એ છે કે ૧ લાઠ જસન તથા ૧ લાઠ સુરિએટિક એસિડ (સદજ ડામ્પ્યુટ કોરુ) એ વાસણમાં ભરી, વાસણને બંધ કરી દે છે. પાછળથી જે ડુગ્ધમાં ગેસ ભરવી

હોય તેને પેલા કાકની નેળી પર ચડાવી, કાક ખોલી, ગેસ ભરી લઇ, કાક બંધ કરી દે છે. રીસાનું વાસણ તૈયાર ન મળે તો રચાનિક કારીબર ખાસેથી તૈયાર પણ કરાવી સડો છો.

૨૩૨૪-ડી વી: વેરાવળ-(૧, ૨ અને ૩) રીસવાના દોરાની ખનાવટ મોટા પાપા પર કરવા માટે યંત્રોનો ઉપયોગ અનિવાર્ય છે. તેને સફાઈદાર બનાવવા, કાંઈ પાવા, વોટા બવા વ. વ. કામ માટે તથા રીસો તથા ટ્યુબ બનાવવા માટેય યંત્રો આવે છે. આપ એ માટે મેસર્સ કિરોજી એન. મોટલાલ એન્ડ કંપની કિમિટો, મોટલાલ જિન્ડીંગ, મોટોડ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ અને લખશો.

“કુમર”નો ૧૦૫મો અંક

[કેવાક મુખ્ય લેખો]

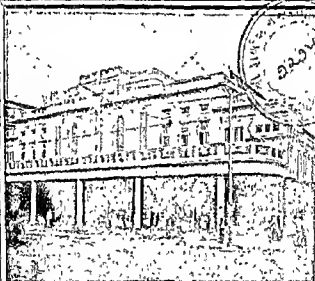
ફેસીન-દધમાંથી બનતો ઉપયોગી પદાર્થ
ખલુરી-વાવેનર
કિથોઆદ્રી-જાપકમાંની ઉપયોગી પદાર્થ
સોનાનો દોળ-એક તારિર દુનર
૧૦૦ પેન્ટ દવાઓ-ચાલુ લેખનો વડુ દરનો
પિત્તળ-દહ વધુ પ્રયોગો
શુંડાનાં બાકસ-કિથોન વિષે
વેપારી લાવ-સંજ્ઞાઓ-C. I. F.,
K. O. B. વ. નો અર્થ અને સમજણ.
હર્બર્ટ કાસન-મધ કાચનો વેપારી-અંગનો
વેપારી-લેખક
સચોટ ઝાહિરાત-એવાપાત્ર તપ્પો
અને ઓછુ ઘણુ ધણું.

સુચારો

“કુમર”ના ત્રણ અંકમાં ૩૪૮ પાને “અમર આશા”ની ઝાહિરાતમાં “૩૮૦ પૃષ્ઠ” છપાયા છે, તે જુદા છે. ખરી રીતે “૩૮૦” પાંચવા.

વેતવણી

“કુમર”ના આ અંકના બધા સાદિખના માત્ર તે લેખો સિવાય, જે તંગના લેખકોના નામો સાથે પ્રગટ થયા છે-મીનીશપટ્ટના દરો તંત્રીને સ્વાધીન છે.

રૂઝનલું સુરતી બજાર : બી ૪૭૦૬
 ૧૯૩૭માં આજથી તારાજ થયેલો આ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર
 નવી શાન સદિન બધાજ નેપાર થયો છે
 [સુરતી બજારના ચલિયે માટે નુજે ૭૭માં ગ્રંથ]

ઓક્ટોબર ૧૯૩૬

તમને કઈ ચીજ જોઈએ છે ?

આ ચીજો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીજ અસલી
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથ્થાબંધ નીચે
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.

— યુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી હુદી દવાઓ ને જડીબુટ્ટીઓ	
— ચારણ જેવા કે:—છતરીદલ, જવારિશ, ખમીરલ, ચાકુતી વિગેરે.	
— પાક (હાલ્ડી),	— ટિકડી.
— ગાળી	— મુરંખા,
— ચુર્ણ,	— શરબત,
— અકૃ,	— કુશ્તા (ભરમ),
— મુરંખા (અંજન),	— અત્તર,
— ફંતમંજન,	— સાંધ,
— તેલ,	— કર્ણુરી,
— દેશર,	— અગર,
— ખરાસ કપુર,	— લોશન,
— મલમ	— સિલાઈત,
— આખા ને 'કુટેલા' ઝવેરાન,	— અંખર,
— સોના ચાંદીના વરક,	— માખ્યાઇ, વગેરે
— દુરેક જાતના ઉકાળાના પીકા	— રંગદાર મહેદી

મળવાનું ઠેકાણું:—દવાખાના મુઘને સિહત.

સનીતાલાખ, સુરત.

વર્ષ નવમ્ય

માસ ફરગો

અક્ટોબર ૧૯૩૬

કુમર

લવાઈમ

વિદ્યુત્તંત્ર

અર્થ દેવિયા નવા નવા

વિદેશ વિદિગુ

[ઓક્ટોબર ૧૯૩૬]

ચિંતા

કોરોડાઈન

૪૧૬

વેપારી કળા

માય પર લખવાની

શાલી

૪૧૮

અથોમ પશુ

૪૦૪

કાળી શાલી

૪૧૯

આદિગત

૪૦૪

કોરોડાઈન દલાઈ

૪૨૦

આપણું ન જાનો, કૃષિ

૪૦૪

આઈપ વોટર અથવા

એન્થા કામિનેટિય

૪૨૦

ખરીનાગઓની ગદ્ય

૪૦૪

વિદ્યુત્તંત્ર મીમ

૪૨૦

જોનાને બને તેમત

૪૦૪

વિદ્યુત્તંત્ર મીમ બનાવવો

૪૨૦

શોમવા માર્ગ

૪૦૪

દલમજન

૪૨૦

માહકોને શુભાનનારા

૪૦૪

જેર્મન પાવડર

૪૨૦

ઓપી ફૂગ્ગર દો

૪૦૪

મરુતર શટુ

૪૨૦

દશ સચનાઓ

૪૦૪

લેવેન્ડર વોટર

૪૨૧

નકાનો ખરો ઉપયોગ

૪૦૪

લાઈમ જ્યુસ

૪૨૧

ભારતનાની વેપારી

૪૦૪

લાઈમ જ્યુસ મિસરીન

૪૨૧

સસાઓ

૪૦૪

લોખડ મારે ફેલુ

૪૨૧

સયોદ આદિરાત

૪૦૪

વાળા ડોનાર પ્રવાહી

૪૨૧

દર્ગાઈ જોન કેસન

૪૦૪

સનવાઈટ એવો સાથુ

૪૨૧

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પરચુરુ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

અભિપ્રાય

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

તામ્ર વાગી

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

અભિપ્રાય

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

તામ્ર વાગી

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

ત્રિપરિત્રાઓ વાસ દુર

૪૨૧

પ્રજ્વલિ

૪૦૪

વૌંધી જે ઠી શીક હતી તે યુગ્મી જગત્ત
અતે ફાળી નીમળી છે ૧લી અપેક્ષા રે જર્મની
નીચે પોનેડ પર દુમનો કરી, એતી શરૂઆત
કરી છે એજ દિવસે ડે-ઝીગના નાઝી નેતા
હેર ફ્રાન્કફર્ટ એક દુરેશ પ્રચાર કરી ડે-ઝીગને
જર્મની સાથે જોડી દેવા ની આદિગત કરી
હતી પોનેડ પરના જર્મની કુમતા અ
ધિન-ફામે તેને એનવણી આપી હતી પણ
જનાન ન મળતા ૩-૮-૩૬એ બસેરે બ્રિટિશ
વડા પ્રધાન ચેમ્બરને જર્મની સાથે લડા
મંત્રી અદિગત કરી હતી ત્યાર પછી ફ્રેન્ચ
પ્રધાને પણ લુડગમ્મા યુગ્મી હતી

અદાર નિરસની લડાઈ પછી પોનેડ
લગભગ તોગળ થઈ જર્મનીના કુઝામ
આરી ગયું છે જે કે રાજધાની વેર્સે નો
૨૬-૧-૧૮ લગી પોલેન્ડના કુઝામાજ બાકી
રહી હતી

રશિયાએ પણ લડાઈની લુગ્મી ટામ
પકારવા દોડધામ કરી પોતાનું લશ્કર પોને
ન્ડમા ઉતારીને પેલેન્ડનો મ્હોટો લાગ કરે
હર્ષ છે

ફ્રેન્ચ-જર્મન મેદાન પર જંગ ચાલ છે
જર્મન પ્રજા લડાઈ રિફલ હોનાની તથા
જર્મની તથા રેવોલ્યુશના અમુક બાજોમા
જર્મની નિશાનીગા અદિર થવાની અગતે
મળી છે

રૂમોનિયાના વા પ્રધાનનું આર્થ
આડોળે જાર જાહેર ખુન કર્યું હતું

અલ્બાનિયાની આક્રમક કાર્યસીમા
એજન્ટોએ અલ્બાનિયા ખાતે નરી દુકા
ખોલી

લેકાઈ સમયે ફરક નસુનો બાર વધી
ગયો છે મુન્ચ સમારે વચ્ચે પડી નકાત
પ્રમાણ નમ્કા મુન્ચ છે

મુન્ચ ખાતે નેશનલ રફરેન્સ નામની

નવી વિમિટી કરવા ની શરૂ થઈ છે જે ફ્રેન્ચ
બન રહે

સુરત ખાતે નમ્કી રેશમનું કાપડ બના
વવા માટે લક્ષ્મી મિલ ચિલ્ક પણ દુમ્મા
શરૂ થવાર છે

લડાઈને સમયે ટપાળ ખાતે એજમા
વર એવ મેન' ચોજના ર કરી છે

મધ્ય પ્રાંતના જલપુર રાજ્યમા મોનાની
ખાણ ચાલી આવી છે ચારીક તપાસ પછી
માલમ પડ્યું છે કે ત્યાં ફર લન ૧૦ ઝમી
૧૬૦૦ એનથી લઈને ૫ એન નગી મોનુ મો
એમ છે

ગાળો ઉલોગ દિ મે વિકસિતો જ્ય
કે ૧૮૪૪-૩૫મા ૭૭ ૧૦ ૦૦૦ ટન મો
બન્યો હતો, ત્યારે ૧૯૩૪-૩૫મા એ આક્રો
૪૧૭ ૦૦૦ ટન આ ૧૮૩૬-૩૭મા મો
૪૫ ૦૭૦૦૦ ટન લગી પહોંચી ગયો

પેટ્રોલ સાફ કરવા માટે ગેન્સિલ એ
ટિક એસિડનો ઉપયોગ કરા ની શોધ થઈ છે
જનાની સ કોડી લોગેટરીએ રખતી
જુદા જનાની છે જે ૨૫૧૧૧૧ થયા ચુલો
મશરતી ટોલ બીમામા બગી આકાર દાગવા
માટે ખાસ ઉપયોગી થઈ પડશે એનું નામ
૧૧૧૧૧૧૧૧ રખાયુ છે

લેક્ટરાયન્ની ૨૬ ટોલીએ ચામના
જુગ્મમા એના પ્રકરના ખાસ શોધના રખત
કાપ નુ નસતર રાપરવ ની ચોજના કરી ૭
જેથી પગ સદળે તમ્નીક રિફાઈલ કે ચા
અને પરિણામે જુગ્મ ચ લુ મ્હ ફેરના સદળ
નના કદના બનાવી રખાય

લુમણા લગી મળગરા ધાતુનાજ બનના
હતા પણ હવે તે લાકડાની બનાવવાની ચોખ
થઈ છે

મીઠી તાકીમાથી ખડ બનાવવાની ચોખ
થઈ છે

યુરપી લડાઈ

જેના ત્રિમાસ માત્રથી આખી દુન્યા ધ્રુવરત્ની અને કંપતી હતી, જેને ઉદ્દેશપાળ ન હોવાના હોવાની દબાવણો છતાં જેની નેવારીઓ પાછળ યુરપ આખું દિનરાત મશગુલ હતું, તે ખૂનખાર અને ભયંકર યુરપી જંગ ફરી વાર ફાટી નીકળ્યું છે. ૧ લી સપ્ટેમ્બરે સવારે રેડિયોએ દુન્યા સમક્ષ જાદિર ક્યું કે બિટલર કર્ણ નયું જીવું કરવા ચાહે છે અને જોયાર પડતાં તે ડેનિશ જર્મનીમાં શામિલ થયાની અને જર્મનીએ પોલેન્ડ પર હુમલો કરી દેવાની ખબરો દવા દ્વારા-અને ખરેખર દવા પેટેમ-દુન્યામાં પ્રસરી ગઈ. હજી બિટલ સાથે પચાપચદાર કરતું જર્મની આવેા ધડાકો, આવી જડપે અને એમિલો કરશે, એમ કોઈએ ધાકું ન હતું. બિટલે તેને ચેતવણીઓ મોકલી પણ લડાઈમાં ઉતરેલા દિવસને દબે કાન ક્યા? અંતે ૩ થી સપ્ટેમ્બરે મેમ્બરેલે-અને પછી ગો. ડેમ્સ દિવસે-લડાઈ જાદિર કરી દીધી અને એમ, ગરમીસ વડે પછી ફરી વાર-અને આ સંઘર્ષમાં બીજી વાર-એક મહાદેવ યુરપી લડાઈમાં આગમ થયો.

લડાઈ એમ પણ હરજવાળોગ નથી ત્યાં જે લડાઈમાં લગભગ આખી ઇન્સાનીયત બીની યા આડકતરી રીતે સડોવાની હોય તેને માટે શું કહેવું? એટલીજ આસા રાખીએ કે આ લડાઈનો અંત, માનવ માત્ર માટે સ્વદેશ તથા નીચડે, દુન્યામાં શાંતિ અને ઇન્સાની પુનઃ સ્થાપના થાય.

કાલિલ મોંઘવારા

દુન્યા જ્યારે કડપાંત કરી રહી છે ત્યારે ઇન્સાનીયતને લાગે. મોટીને અને પોણે દહાડે સુડીને પોતાની વિભેરી તર કરવાના ઉમીદવારોની ખોટ નથી. યુરપી લડાઈ તો શરૂ થઈ ૧ લી સપ્ટેમ્બરે, પણ તે પહેલાથીજ દિન્દુસ્તાનમાં બધેબધે મોંઘવારી બપોળી ગાઈ હતી અને લડાઈ શરૂ થતાંજ દરેકે દરેકે ચીજનો ભાવ દોડો-અને રૂટલે રૂટલે તો જમણો જમણો-કરી દેવાયો હતો. લડાઈ શી થઈ, જાણે પગવારમાં લખપતિ-અથવા કોઈકપતિ-અનવાળી તક લાંબી લાગી.

જે માલ પરદેશથી આવે છે, તે દબે નહિં આવી સહે એ કારણે તેના ભાવ સદજ વધે એ કહક સમજી સકાય છે. પરંતુ તે અનાજ, ઘી, તેલ, ખાંડ અને બીજી ચીજો-એ ખુદ દિન્દનીજ પપદાંશ છે અને ખુદાના ફક્લથી દિન્દની પૂરી ખપતને પહેંડી પળે છે-તેના ભાવમાં કરવામાં આવેલા આ વધારાનો અર્થ શો? પ્રત્નની નિરાધારીનો, લાભ લઈ સુંદરી એમને?

માત્ર એક લાભ કરવા તોયો સિમાં સડેા ઉપાડવાની વાત તો ખેંચી છે. તેમ કરવું તો, ચુનાદને પાત છેજ. પરંતુ આંગે અકોરણે મોંઘવારી કરવી એવું “વિન્ડે રહણ”ના કાનુન મુજબ ચુનાક છે. એ કાનુન તો અરકારને એવી મોંઘવારી પર અંકુશ મુકવાની સત્તા પણ આપે છે, જ્યાં અવિચારી નેવારીઓએ કાકતું સાંભળ્યું નહિ-કલાકે ક્યાકે જાણ વધારતાંજ ગયા.

સરકારી અંકુશની ઝુરેત

હિન્દના બીજા પ્રાંતને પોતે ‘મુઝીને’ આ પ્રજાકાલીન ‘વન’ કરીએ, તો આ અંક મોંઘવારી પરના સરકારી અંકુશની ઝુરેત તો તરતજ ઉઘી યથા યથા હતી, પણ કમ-નથીએ પ્રાંતિક સરકારને એ વિષે કરવાનું જરૂરી મુદ્દા નહિ તેણે સ્વીકારી નહોતે જ્યારે અંકુશ મુકવાનો હક્ક તરફો તેણે બીજા દેશની છુટ આપીને !

પ્રથમને આ દારૂપત્ર દુકમ માગે તીવ્ર વિરોધ ઉઠાવ્યો. અને સરકારને બાન અપ્યુ અને તેણે ખાણ પગથોં માટે ૧૦ ટકાનો એટલે ૧૩૫ સપ્ટેમ્બરે જે બાજુ દના તેના ઉપર ૧૦ ટકાની વધુ બાજુ નહિ મદાદવાનો દુકમ કાઢ્યો છે. સામાન્ય અંકુશ કંઈક રાદન રૂપ છે છતાં, વેપારીઓની આપનાઓના બેના બદને લાગે છે કે આવી છુટ આપવાને બદલે સંસ્કાર બાજુ મુન્નર કરી આપે એ મુઝી છે. કાનૂન કે લાકડાં માંજાઈ રહી છે અને દિન જ દિન વેપારની દાહત વધુ નામુક થતી જશે. એવે સમયે આવી છુટનો બની મકતો મવરવાનું દરકોમ મેલેજ નેથી, મિદનર જે મયો કે મરકાર આ બાજુ તાલ પર અંકુશો મુકવા માટે એક મરત્ર મોડે, તોએ અને તે. પુરી તપાસ પડી, તેજ છુટ આપીને, બાજુ મુકરો કરી દે.

પ્રાંતિક સરકાર આટલું કરશે ?

આપને સીધાં છે :

આ હુનરો ?

કમરે દુકમાં પોતાની વળનું નામુ રાં પૂરું કરશે આ નવ વર્ષે દરમિયાન એણે રૂપ૦ ૬૦નાં વેપારે હુનરોથી મુન્નરની વાંચ-કોને પરિચિત કરાવે છે, જેમાંના ઘોડાકાની યાત્રી આ અંકુશ અપાઈ પણ છે પુરી યાદી, જે રત પાનાની પુરિતમ રૂપ છે, મંગાવનાર દરકોમને મુદત મેકલાય છે

કમરની નીતિ. વાંચનાની મુદતને પર હંકા ગઈ, તેમને બોધતા દોષ નેવા દુનરોની મદિતી આપના મુદતની છે આજે લખી અપાજવા દુનરી સરિખો ૭૫ દેશ બધાં એ રીતેજ અપાયા છે.

હજી મેકેડો દુનરે એવા ખાત્રી છે. જેને લખતી પુરી વિમતો મુન્નરનીમાં પ્રગટ થમ નથી. એમાંના ઘોડાકાની એક દા. ૧૫ રી નીચે આપી છે એના લેખો દુકમાં દુકમાં આપવામાં આવશે.

- (૧) મેલેક્ટ્રીકલ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૨) એનિમલ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૩) એલેક્ટ્રિક એલિટ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૪) સ્પી મુનો : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૫) સિસ્ટમ દર : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૬) કેમિસ્ટ્રી દોષ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૭) હાથખાનુ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૮) પાનુ-પેપર : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૯) તપા મેનુ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૦) પાનાના હાથ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૧) પેપર : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૨) માન્યતા દિવા નામી માખન : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૩) માખ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૪) લાખ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૫) પાપાગી : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૬) વાજ માટેના નેપ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૭) વાજ માટેના વોલન : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૮) આર : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૧૯) સાજુ દાખ : ૫૫૫૫૫૫૫૫
- (૨૦) લાપોલન : ૫૫૫૫૫૫૫૫

આપને એ વાચના દિવા આપને નાંદજ, કે દુકમાં દુકમાં મોરકારી સખને દરેથી કમરની નકલો મદદ મુન્નરની હાથ પાજાઈ છુટ મેલેજ માટે જે પાનાના અંકો ૭૫ના દના ને દરે એવો નહિ. આટલેજ મદદ તરફે નામ નોવાઈ દે.

નોંધ : તમને કોઈ ફાવે તો દુનરે (જેનું નામ ઉપરથી પાત્રીમાં નથી) નવરો દોષ નો તરતજ લખી મોકલો. તે દુનરની મદિતી પૂરી નકે હાપરા ૧૦૫૫૫૫ મે.

—મવરવાપર

લિથોગ્રાફીના મુળ સિદ્ધાંત
ઝોટલે 'પાણી અને તેજ પરચેનું'
લુદ્ધાપણ. 'સા કેઃષ્ઠ ગણે છે
તેમ, જ્યાં પાણી હોય ત્યાં તેજ
ન સંભાવે અને જ્યાં તેજ હોય
ત્યાં પાણી ન હોય. બસ, એજ
તે પાથો છે, જેની ઉપર
લિથોગ્રાફીની આખી પદ્ધતિ
ઉભી થયું છે.

લિથોગ્રાફીની શોધ થવા
પછી એમાં નિત નિત નવા
સુધારા બધારા ચતાજ રહ્યા
છે. શરૂઆતમાં તો એ પદ્ધતિ
લાગભગ દાઘ કારીગરીજ હતી;
પાછળથી એમાં યાંત્રિક સાધનો
દાખલ થવા, એક કલાંતં વધુ
રંગોના હાપકામની યોગ્યતાઓ
પણ થઈ અને આજે લિથો-
ગ્રાફીની પદ્ધતિ ઝોટલી ઉચ્ચ
કક્ષાએ પહોંચી ગઈ છે કે દર

કેનાકે ૧૫૦૦ થી ૩૫૦૦ સગી નકસો હાળી
સકે એવા મોટા રાફસી વંતો મળજી છે
અને તે અધી કિંચાઓ આપ મેળે કરે છે.
યાંત્રિક યુગની આ બહિદારી છે ના ?

વાંચકોને યશો કે આગિરે 'ગીન્ત છ પ-
કામ અને લિથો-કામ વચ્ચે ફેર જો છે ?
અવગત, એમાં મોટો ફર્ક છે: પદ્ધતિમાં
પણ અને પરિણામમાં પણ. સામાન્ય હાપ-
કામની પદ્ધતિમાં ગીળાં ઉપસેલાં હોય, તે પરથી
હાપકામ થાય છે; એથી વિરુદ્ધ લિથોગ્રાફીમાં
ઉપસેલા ગીળાંને પુપરાસ નથી. એના ગીળાં
-પથર યા બીજા કોઈ કઠોર સપાટ હોય છે.
તે સપાટ પથરે પહેલ પેઠે પર ચાલી લગાડી
હાપકામ કરવામાં આવે છે.

અજળ થવાના ઝુરૂરત નથી. આ પદ્ધ-
તિનો પાયોજ એમાં છે કે સપાટ પથર યા

લિથોગ્રાફીનો શોધગ્રામને ફ્રેંચ લાંબો અરસો
નથી ગુજર્યો. બર્નસ્ટીન જેકસ્ટેવેકિયાના પ્રાગ
સહેરના એક પનોતાર પુત્રે એને આજથી
એક સેકડ અગાઉ શોધી કાઢી હતી. એનું
નામ હતું એલોઈસ સિનફિલ્ડર (૧૭૩૧-૧૮૩૪)
અને એનો મુળ સિદ્ધાંત હતો પથર પર
લખવાની કળા. અલબત્ત, આજે લિથોગ્રાફીના મુળ
સિદ્ધાંત કંઈક અંશે બદલાઈ ગયા છે અને એના
શબ્દાર્થ પણ મુજબ વિશાળ થઈ ગયા છે.

લિથોગ્રાફી રાજ્ય ગ્રીક ભાષામાંથી પડ્યા
થયો છે. ગ્રીકમાં પથરને Lithos કહે છે અને
લેખન પદ્ધતિને Graphos. લિથોગ્રાફીનો મુળ
સિદ્ધાંત પણ પથર પર લખવાનો હોવાથી,
પદ્ધતિને એ નામ અપાયું હતું.

ગઈ કાલની અને આજની લિથોગ્રાફી વચ્ચે
આકાશ પાતાળના ફેર છે. ૧૦૦ વર્ષ પૂરની લિથો-
પદ્ધતિ અટલે અમૂક તમૂક એક રંગની છપાઈ; ન
આજનો લિથો-વ્યવહાર અટલે અર્ધા ડબન જેટલા
રંગોવાળું આંખોને હડી વળશે એવું મનમોહક
હાપકામ.

આ દુકા પરિચય, લિથોગ્રાફી વિષે વાંચ-
કોને અમત્યની બધી ખાતરી આપશે.

પેઠે પર ચાલી લગાડવા હતાં, હાપકામ
તો ત્યેંધે તેપુંજ થાય છે; આખા કાગળ
પર ચાલીનો ચોક્કો નથી ઉપાતો !

[૨]

લિથોગ્રાફીની પદ્ધતિને અરાખર સમજવા
માટે આપણે કમવાર આગળ વધવું જોઈએ.
જાણી પહેલાં, આપણે એમાં અનિવાર્ય એવા
મુખ્ય સાધનોની થોડીક માહિતી મેળવીએ.

લિથોગ્રાફી માટે-

- ૧, લિથો-પથર,
- ૨, લિથો-પથરો અથવા
- ૩, લિથો-પેપર,
- ૪, લિથો-ઑક,
- ૫, લિથો-શાહી,
- ૬, લિથો-કાગળ,
- ૭, લિથો-ટ્રાન્સફર,

લિ
થો
ગ્રા
ફી

૮, લિથો-કલમ,

૯, લિથો-ક્ષય,

૧૦, લિથો-જાડેટ

—ઇલાદિ અનિવાર્ય છે એ સિવાય બીજા યોગ્ય સાધનો પણ નોંધાયે છે ખરા, પણ તે એટલા મદતવાન નથી, જેટલી કે કુશળ વસ્તુઓ. એમ છતાં, તેનો ઉલ્લેખ પણ આગળ જતાં થઈ જશે. અહિં નો અપેક્ષે ઉપજા ૧૦ સાધનોનો પરિચય પામીએ—

લિથો-ચાંદ્ર ઘણા પ્રકારના આવે છે. આપ મેળે કાચળ ગણે, તેના બરાબર દમનો કરે અને સાથેજ ૧૧૦૦ થી માંડીને ૩૫૦૦ જેટલી નકલો દર કલાકે છાપે એવા મશીન લિથો-ચંદ્ર દ્વે સોધારણ શક્ય ગયા છે વળી એ જુદા જુદા કરના છાપકામ માટે જુદા જુદા માપના આવતા હોઈ. નોંધાયે તુલ્ય વંત્ર મળી સકે છે. આ પત્રોની કીમત રૂ. ૧૧૦૦૦ થી ૩ ૨૧૦૦૦ સગી હોય છે.

લિથો-પત્થરો તે મુળ સ્પીક છે, જેના પાયા પર આ પદ્ધતિ ઉભી થઈ છે. આ પત્થરો એક ખાસ જાતના હોય છે. તે જર્મનીમાં બેવેરીઆ પાસેના કેલ્ડીમના વિસ્તારમાંથી મળે છે કહે છે કે આ ગ્રથળના પત્થરો એવા ખાસ ગુણો ધરાવે છે, જે બીજા કામ રચણાના પત્થરોમાં નથી હોતા. કાંસ, ઇરાલી અને ક્રેનેડામાંય દ્વે લિથો-પત્થરો મળે છે, પણ તે આ જર્મન પત્થરોને મુકાબલે ઉતરતી પકિતના લેખાય છે.

આ પત્થરો હવેનાં સીમા-પ્રેરણના હોય છે તેને કાઢી, માપ પ્રમાણે કાપી લે છે અને પછી તેના મથાળે ઘસીને પોલિશ કરે છે. એ ક્રિયા ખાસ અગત્યની છે. કારણ કે એ પોલિશવાળી સપાટી દ્વારાજ છાપકામ થતું હોઈ, એ સપાટી જોઈએ તેવી બનાવવામાં ન આવી હોય તો છાપકામ સફળ

થતું નથી. એ માટે, એ પત્થરો ખાસ તૈયાર વેચાતાજ લેવાનો રિવાજ છે.

લિથો-પ્રેસ્ટો—લિથો-પત્થરો પેટ્રોલીથો-પ્રેસ્ટો પણ વપરાય છે આમાં કંઈ તકાવન નથી, સિવા કે પત્થરોને જદમ ધમતુવી પ્રેસ્ટોનો ઉપયોગ કરાય છે તે. અગ્રણ, આ પ્રેસ્ટો પર પણ ખાસ ક્રિયાઓ કરીને તેને ઉપયોગપાત્ર બનાવવામાં આવે છે અને એજ, લિથો-પત્થર પેટે તૈયાર મળે છે.

લિથો-ચાંક મુળ લખાણ વા આકૃતિને પત્થર પર દોરવા માટે વાપરવામાં આવે છે. એની બનાવટ પણ ખાસ પ્રકારે કરવામાં આવે છે, કારણ કે સામાન્ય પ્રકારના ચાંક એ કામ આપી શકતા નથી. લિથો-ચાંક એવા હોવા જોઈએ કે પત્થર પે. દખની વેળા મમે તેડી પાતળી વા જડી લાંબી દોરી સક, જુડી ન જાય, ભૂકો ન પડે અને વેળા પત્થર પરની બીજી ક્રિયાઓ હામિયાન એસિડના તેમજ છાપકામ વેળા શાકી વે ની

(૧) આ પત્થરો નીચના માપના તૈયાર આવતા હોઈ, તે નીચલી કીમતે મળે છે:—

લંબાઈ	પહોળાઈ	કીમત
૨૦ ઇંચ	૧૬ ઇંચ	રૂ. ૨૨
૨૨ „	૧૮ „	રૂ. ૨૭
૨૭ „	૧૭ „	રૂ. ૩૩
૨૬ „	૨૦ „	રૂ. ૩૪
૨૮ „	૨૨ „	રૂ. ૪૦
૩૦ „	૨૦ „	રૂ. ૪૪
૩૨ „	૨૨ „	રૂ. ૫૭

(૨) લિથો-પ્રેસ્ટો સામાન્યતઃ જોડતની હોય છે, ને કે હવે તે એલ્યુમિનિયમની પ્રેસ્ટો પણ વપરાય છે.

જસત-પ્રેસ્ટોની કીમત આ પ્રમાણે છે.
લંબાઈ ૩૭ ૧/૨ ઇંચ : પહોળાઈ ૩૧ ઇંચ : રૂ. ૧
   ” ૨૦ ૧/૨ ” : ” ૧૭ ૧/૨ ” : રૂ. ૧
દરેક પ્રેસ્ટ ૧/૪૦ ઇંચ જડી હોય છે.

અસર સામે બરાબર ટકી સકે. એ પણ તૈયાર મળે છે, છતાં ધર મેળે બનાવવા હોય તો તેમ પણ કરી સકાય છે. આ રહ્યો એક નુસ્ખો:-

મીઝ ૪ રતલ, ચરખીનો સાણુ (સિંકો)

૨ રતલ, ચરખી ૨ રતલ, લાખ ૨ રતલ, બત્તીની મેશ ૧ રતલ, કોપલ વારનિશ ૧ રતલ:

પહેલાં એક વાસણમાં મીઝ અને ચરખી મેળવી ચુપે ચડાવો. બીજા વાસણ પર લાખના ઝીણા કટકા તેમજ સાણુની બારીક કાતરણ કરી રાખો. ત્યારે મીઝ અને ચરખી પીગળીને એકજથ્થા ધમ નળ ત્યારે તેમાં લાખ ઉમેરી, તેને પીગળીને એકજથ્થા થતા દો. પછી તેમાં સાણુની કાતરણ ઉમેરો. તે પીગળી એકજથ્થા ધમ નળ ત્યારે તેમાં કોપલ વારનિશ (જેમાં આગમચથી બત્તીની મેશ મેળવી રાખી હોય) ઉમેરી, ખુબ હલાવતા રહો, પકવા દો. ત્યારે એ મેળવણીના નમુનો ગદર કાઢી કડો પડ્યા પછી ચણુથી કાપતાં, બરડ કાતરણ ઘટ સકે તેમ જણાય ત્યારે તેને ચૂસા પરથી ઉતારી લઇ, પિત્તળના બીજામાં કસી, ચોકના આકાર બનાવી લો.

લિથો-શાહી એ પ્રકારની હોય છે. એક તો મુળ પ્રત (Master Copy) લખવાની શાદી અને બીજી છાપકામના શાદી. આપણે અહિં પહેલાં પ્રકારની શાદાની જ વાત કરીએ.

લિથો-એક પહેં લિથો-શાદી પણ ટકાકે હોય ત્રુટી છે, જેથી અસિદ્ધિ અસર સામે ટકર જીવી સકે. એ પણ બજારમાં તેજાર મળે છે. ધરમાં બનાવવી હોય તો તેમ પણ કરી સકાય છે એ માટે નીચલા પ્રયોગોની વાસામણ કરાય છે.

(૩) આ બીજા એ વિજાયમાં અને છે, જેથી મેળવણી કડી પડ્યા પછી બીજાને ખોલો, લિથો એક બાદિરે કાઢી સકાય.

મેળવણી નાખવા અગાઉ બીજાની અંદર તેલવાળું કપડું ફેરવી લેવું જોઈએ.

(૧) મીઝ ૧૬ તોલા, ચરખી ૬ તોલા, ચરખીનો સાણુ (કંકણ) ૬ તોલા, લાખ ૧૨ તોલા, રૂમી મરખી ૮ તોલા, વેનિશ તર્પે-ન્ટાઈન ૧ તોલા, બત્તીની મેશ ૪ તોલા.

પહેલાં મરખી અને લાખને બારીક વાડી, તર્પે-ન્ટાઈનમાં મેળવી વોટર બાથ પર ઓગળાવો. બીજા વાસણ પર બીજા વાસણમાં ચરખી અને મીઝ મેળવી, પીગળાવી, તેને ચૂસા પરથી નીચે ઉતાર્યા પછી ઉપરના મરખી-બીજામાં મિશ્રણમાં મેળવો. ત્યારે તે એકજથ્થા ધમ નળ ત્યારે તેમાં સાણુની કાતરણ ઉમેરો અને તેવું એકજથ્થા ધમ નળ ત્યાર પછી બત્તીની મેશ ઉમેરો અને હુરત લાગે તો ફરી ગરમ કરી, બધાને એકજથ્થા કરી, બીજામાં બારી લો.

(૨) ચરખીનો સાણુ ૩૦ તોલા, રૂમી મરખી ૬૦ તોલા, સેડા ૩૦ તોલા, લાખ ૧૫૦ તોલા, બત્તીની મેશ ૧૨ તોલા.

પહેલાં સાણુને વોટર બાથ પર પીગળાવી, તેમાં લાખ ઉમેરો. તે પીગળી ચૂકું ૬ એમાં મેશ નાખી, ત્યાર પછી મરખી મેળવો અને એ ફરમિયાન મેળવણીને લાકડાના ચમચ વડે દલાવતા રહો. પછી બત્તીની મેશ ઉમેરી, મેળવણી એકજથ્થા થયે ઉતારી લઇ, બીજામાં રાખી લો.

(૩) મીઝ ૧ રતલ, લાખ ૧ રતલ, ચરખી ૧ રતલ, ચરખીનો સાણુ ૧ રતલ, બત્તીની મેશ ૧/૮ રતલ.

પહેલાં મીઝ અને ચરખીને પીગળાવી, પછી તેમાં થોડી થોડી કરી બધી સાણુની કાતરણ ઉમેરી દો. ત્યારે બધી મેળવણી એક જ ઘટ નળ ત્યારે લાખની ભૂખી ઉમેરી. તે મળી નળ ત્યાર પછી બત્તીની મેશ નાખી, મેળવણીને ઉકળવા દો. થોડી વારમાં મેળવણી સળગી ઉઠશે. એ વેળા ગમરાયા વિના એ ત્રણ મિનિટ લગી મેળવણીને સળગવા દઇ,

પછી એ વાસણની ઉપર ઢાંકણ દાંટી દો.
જેથી લાકડા છુટાઈ જશે. પછી એને કાઢી
પત્થર વા એવા બીજા કાંઈ સાધન પર રેડી,
ન્દાના મોટા માપના ચોરસ જનાવો લો.

કહેવાની ઝુરરત નથી કે આ નક્કર
શાહીએને વાપરની વેળાએ પાણીમાં મેળવવી
જોઈએ. એની રીત એ છે કે ઝુરરત હોય ત્યારે
એક ખાલી રકાબીને ગરમ કરી, તેમાં ડિરીક
પાણી નાખી, આ શાહીને ચોરસે ઘસીને
જોઈએ તેરી આછી ઘેરી શાહી જનાવો લેવો.
અગળત, પ્રવાહી શાહી ખપ પુરતીજ જના-
વવી જોઈએ. કારણ કે બંધ શીશીમાં રાખ્યા
છતાં તે ૨૪ કલાક કરતાં વધુ સમય રહેવી
નથી.

દુવે આવે છે નંબર સિથો-કાગળોનો.
આ કાગળ પૈણ મુળ પ્રત માટેજ વપરાય છે,
બધી પ્રતો માટે નહિ. એ જોઈએ તેવા જગડા
પાતળા જનાવાય છે. સામાન્યતઃ લખાણ
માટેના સિથો-કાગળો ખાનગી હોય છે,
જ્યારે ચિત્રામણ માટેના જગડા એ કાગળો,
સામાન્ય કાગળો જેવાજ હોય છે, એટલા
દેર સિવા કે એની એક બાજુએ દવા લગા-
ડેલી હોય છે.

સિથો-કાગળોની કાં બાજુએ દવા લગા-
ડેલી છે, તે પારખી સકાય તે માટે દવાવાળી
બાજુ રંગીન-મોઢાં બાજે રેવનચીના શીર
વડે રંગીન-જનાવાય છે અને દવા લગાડવા
પછી કાગળો સુકવી, પ્રેસ-વંત્ર વડે એક કરી
લે છે અને પછી જે લખાણ વ. લખવું હોય
તે દવાવાળી બાજુએ સિથો-શાહી વડે લખ-
વામાં આવે છે.

સિથો-કાગળોની દવાનાં બે પ્રકારો આ
રહ્યાં—

(૧) જિવેટાઇન ૪ ઑંસ, રેવનચીના
શીર ૧ ઑંસ, પ્રારટર ઑંક પેરિસ ૨
ઑંસ, મેંદાની લાહી ૪ ઑંસ, પાણી
૨૩ પાઇન્ટ.

(૨) જિવેટાઇન ૪ ઑંસ, પ્રારટર
ઑંક પેરિસ ૪ ઑંસ, ફ્લેક વ્હાઇટ ૪ ઑંસ,
રેવનચીના શીર ૧ ઑંસ, ગિસરીન ૧૩
ઑંસ, મેંદાની લાહી ૧ રતલ, પાણી
૧૨ ઑંસ.

જેડ મિશ્રણે જુદા જુદા કામના કાગળો
મટે છે. મોટા મિશ્રણવાળા સિથો-કાગળો
સામાન્ય પ્રકારના છે, જ્યારે બીજા મિશ્રણવાળા
કાગળો ખાન વ. માટે ઉપયોગી. મિશ્રણે
જનાવવાની રીત સામાન્ય છે. પ્રવાહી જનાવ્યા
પછી તેને કપડે માગી લઇ, ગરમ કરી, ઇંદ્રિય
પેંદાળા ઊંટ-વાળાનાં બ્રસ વડે કાગળો પર
લગાડાય છે.

સિથો-ટ્રાન્સફર એટલે જિવેટાઇનના
ખારી કાગળ જેવા પક. એ પારદર્શક હોય
છે અને આકૃતિ દોરવા વા ચિત્રો ઉતારવા
માટે વપરાય છે. એની ઉપર આકૃતિ દોરવા
વા ચિત્રો ઉતારવાની પદ્ધતિ એ છે કે એક
તિલાણુ કામ વડે ટ્રાન્સફરમાં કાનરકામ
કરના હોય તેમ તેને કાનરતા જઠ આકૃતિ
વ ઉતારી લો. પછી તેની ઉપર તાકી
લગાડી કાનરકામમાંની ઉંડાણમાં બરાબરી
શાહીને રહેવા દઇ, સપાટી પરની શાહી કપડા
વડે જુઝી નાખો અને ત્યાર પછી બીના
કાગળોની યપ્પીમાં એ ટ્રાન્સફરને થોડી વાર
રાખી મુકો. એ ટ્રાન્સફર પણ બીનું ચમ
જશે પછી એ બીના ટ્રાન્સફરને સિથો-
પત્થર પર મુકી પ્રેસ-વંત્રમાં દગાણુ આપનાં,
પેલી આકૃતિ વ. સિથો પત્થર પર નક્ક
ચમ જાય છે.

સિથો-ફ્લેક્સ પણ એક ખાસ ગીત છે.

[અનુસંધાન પાના ૪૭૭, ૫૨]

(૪) આ બીજા પ્રકારના કાગળો માટે આ
મિશ્રણ જે વાર લગાડવું પડે છે-એટલે કે, એક
વાર લગાડવા પછી તે સુકાઈ જતાં, ફરી વાર
લગાડવું જોઈએ.

હાથવણાટનું કાપડ

[૫]

દને આપણે હાથવણાટના કાપડના ઉદ્યોગની વ્યવહાર બાજુ પર વિચાર કરીએ.

એ તો ૨૨૫૪ જે રૂંદેક ઉદ્યોગ માટે સહજ જ્ઞાન અને અનુભવ બેઠકોએ, હાથવણાટના કાપડનો વિષય પણ જોમાં આપણે રૂપ નથી. એમાં-

૧, કાપડ વણવાનું જ્ઞાન

૨, કાપડમાં અવનતી તરફ પાડવા માટે નબદવાર શાણા-નાણા મેળવવાની કૌશલ અને

૩, કાપડ વેચવાનો અનુભવ -એ ત્રણ ચીજો સૂકરી છે. એ ત્રણે સમપ્રમાણ હોય તો સફળતા પશુ તેટલીજ ચોક્કસ સ્થાગવી. પણ જો એ ત્રણે અજાણતા પ્રમાણમાં હોય તો કોઈ એકાદબેની ઉણપ હોય તો સફળતામાંય તેટલા અંશે ઉણપ આવશે. કારણ જાણીતા છે. કાપડા રૂંદે, મુળ ઉદ્યોગનોજ વિષય લાગે તો,

હાથવણાટના કાપડનો ધંધો નફાવંત છે, એનો અર્થ એ નથી કે કાપડ-મિલોની તે દરેકીક કરે છે: નહિંજ, દલીલત એ છે કે જે કાપડ મિલમાં અને છે, તે હાથ શાળ પર બનાવતાં પરવડશે નહિં. કારણ કે, મિલના કાપડને

હાથવણાટના કાપડનો ઉદ્યોગ, ન્હાની પુછમાં સારી જેની કમાણી કરવા અને એક જગત તથા ઉભા કરવાની સારી તક આપે છે.

હિન્દુસ્તાનમાં દર વર્ષે એટલું કપડું બને છે, તેના ૩૭ ટકા એટલી માત્ર હાથવણાટનો હોય છે, એટલુંજ નહિં બલકે હિન્દુસ્તાનમાં એટલું કપડું બને છે, તેના ૪૬ ટકા માત્ર હાથવણાટનોજ હોય છે.

હાથવણાટનો ઉદ્યોગ, કાપડની મિલોના ઉદ્યોગ કરતાં વધુ વિસ્તૃત છે. કાપડની મિલો નમારે રૂબ ૩૮,૦૦,૦૦૦ માહરોને રોકી મળે છે, ત્યારે હાથવણાટનો ઉદ્યોગ એક કરોડ હિન્દુસ્તાની એને કામ આપે છે.

એટલા જ વર્ષના આ આંકડા દેખાડે છે તેમ, હિંદમાં કાપડની મિલોના વધતા જતા બળને મુકાબલે હાથવણાટના કાપડનો ઉદ્યોગ સારી રીતે ટકી રહ્યો છે :

વર્ષ	મિલનું કાપડ (લાખ વાર)	હાથવણાટનું કાપડ (લાખ વાર)
૧૯૩૧-૩૨	૨,૬૬,૬૦	૧,૫૭,૦૦
૧૯૩૨-૩૩	૩,૧૬,૮૦	૧,૭૦,૦૦
૧૯૩૩-૩૪	૨,૬૪,૫૦	૧,૪૩,૧૦
૧૯૩૪-૩૫	૩,૩૬,૭૦	૧,૪૬,૦૦
૧૯૩૫-૩૬	૩,૫૭,૧૦	૧,૬૬,૦૦
૧૯૩૬-૩૭	૩,૫૭,૨૦	૧,૪૮,૦૦

અંતરૂપક કામ કરાય તો એક હાથ-શાળ દ્વારા રોજના બે થાં રૂપિયાનો ચોખ્ખો નફો થવો અસાધ્ય નથી.

[આ લેખનો પ્રારંભ 'હિન્દુસ્તાન ડેલિ' ૧૯૩૮ના અંકમાં છે.]

મુકાબલે હાથવણાટનું કાપડ સદજ મોંઘિજ થયો. તેથી લગભગ એમાં જે કે જે કાપડ મિલમાં નથી બનતું, તેજ હાથ શાળો પર જનાવાય કે જેથી એ કાનિજ દરેકીકી નર્ચિત રહી ધંધો કરી સકાય.

આ તો કેવળ એક વાત થઈ. એ પ્રમાણે બીજી અનેક વાતો છે. સમાજિક પરિવેશ, તેની ફેરનો 'વ. વ. એવા મુદ્દા છે, જે પર ખુબ

(૧) આહિં ૨૫૪૮ કરતું એટલું કે આહિં જે હાથ-શાળોનો ઉદ્યોગ હાથ છે, તે વિજ્ઞાનક બર્ગની સલાવાતા હાથ-શાળો છે.

[૪૦૫]

ધ્વાન આપવું જોઈએ. કાપડની પહેાળાઈને મુદો પણ એટલોજ અમલનો છે. કાપડ મને તેવું ઉઠા અને વાળખી કામને બસે વેચાય, જ્યાં લગી તેનો પનો પુરતો પહેાળો-જે કપડાં અનાવવા માટે તે વાપરવાનું છે, તેને માટે પુરતો પહેાળો-નહિ હોય ત્યાં લગી લોકો તેને પસંદ નહિ કરે.

[૬]

નદાના પાયા પર હાથવણાટનું કાપડ બનાવવા માટે જે હાથ-શાળોથી શુરૂઆત કરવી જોઈએ. જેમ જેમ અનુભવ મળતો જાય અને પધાર્માંથી નફો મળતો જાય તેમ તેમ બોલ શાળો વધારવી જોઈએ. એથી હું કે મુદતમાંજ એક મહોટા ધીકતા વધારા ઉલોગના માસિક થઈ સમાશે.

જે હાથ-શાળોના નદાના કારખાના માટેના અડસદા આ રહ્યાં.

કારખાનાની ફેકાલુ

૨ હાથ-શાળો ૩. ૬૦૦

૧ વિન્યાક-મોટર, રચીય બ્રેડ વ. ૩. ૩૦૦

૧ પુકી, સાફટ, બેરિંગ વ. વ. ૩. ૧૦૦

(૨) આ કેવળ કંપના નથી. એક જાણીતા નિષ્ણાતે પણ એજ અભિપ્રાય માહિર કરી, એના ટકામાં નીચલા દાખલા રાંચ્યા છે:—

૧—મેસુરના એક વધારે ૧૯૧૮માં જે હાથ શાળોથી શુરૂઆત કરી. તેની પુજી રૂ. ૩૦૦૦ હતી. ૧૦ વર્ષમાં તેણે રૂ. ૮૪,૦૦૦નો ચાખણા નફો મેળવ્યો અને આજે તો તેની વાર્ષિક આવક રૂ. ૧૦,૦૦૦ છે. એ વેળા મેસુરના આ સાહસ ખેલ જોડો હતો. આજે તો રાજ્યમાં ૧૪૦૦ હાથશાળો છે.

૨—સામગ્રપુરના એક મારવાડીએ ૧૯૨૬માં પાંચ હાથ-શાળોથી આરંભ કર્યો હતો. તેનો પ્રથમ એટલેજ વિકસ્યો કે ૧૯૩૬માં ચોતાલું ખાસ મકાન બનાવી, ૬૦ હાથ-શાળોનું કારખાનું બોલ્યું.

૧ તાણા-પંચ (હાથથી ચલાવવા

માટેનું) અને નેના સાધનો ૩. ૧૦૦

ફીટીંગ મશીન વ. ૩. ૧૦૦

હાથ પડની પુજી ૩. ૧૮૦૦

૩ ૩૦૦૦

આમ રૂ. ૩૦૦૦ જોઈએ, જે કે જે

માર સો ઝોળા હોય તોય આવી સકે છે.

મનજી કે, રૂ. ૧૨૦૦ તો ફેકાલુના ચાપ

છે અને બાકીની રકમ ફેરડ પુજી તરીકે

હાથમાં રહે છે.

હાથ-શાળો વિશે એટલું માત્ર રાખવું

ઝરૂરી છે કે જેટલી પહેાળામનું કપડું તેવાર

કરવું હોય તે પ્રમાણેની હાથ-શાળો ખરીદવી

જોઈએ. દાખલા રૂપે કોટ, રોરવાની વા કમી-

સના કપડા માટે-જેનો પનો ૩૦ થી ૩૩ ઈંચ

હોય છે-૪૦ ઈંચના હાથ-શાળો દોઢી જોઈએ.

એથી વિરૂધ્ધ, સાડી, ચાદર વા બીજી એવું

મોટું કાપડ તેવાર કરવું હોય તો ૫૪ કે

૧૦ ઈંચની હાથ-શાળો જોઈએ. એ

હાથ-શાળો પહેાળા પહેાળાં આવતી હતી,

પણ હવે તો દિન્દમાય અને છે. *Loose*

*Need Motion*ની હાથ-શાળો એ કામ માટે

ઉપયોગી છે. તેની ઉપર મુનર વા ખરા કે

નકવી રેશમનું વણાટકામ ચાલે સકે છે અને

જોઈએ તેવું મનું મા બારીક કપડું બનાવી

સકાય છે. વળી તે અવાવવામાં સરળ છે.

કારખાનાની ફેકાલુની તો વાત મને

મને હવે માલની લાગત નેમ વેચાણના અંદાજ

જુઓ. નફો ફેરડો છે, તે તરતજ બાજી દરો.

માલની લાગત

૧-ખરા રેશમની સાડીઓ (પરૂ મજ

લાંબો અને ૪૫ ઈંચ પહેાળો)

બનાવવા માટે ૩

(૨) આટલો માલ જે હાથ-શાળો પર એક

મહિનામાં તેવાર થઈ સકે છે

સાડી દીઠ ૧૦ ઑંસ

રેશમ વપરાય એ દિસાએ ૫૦

સાડીઓ માટે ૫૦૦ ઑંસ

• રેશમ યાવ. બગાડ ૫. ગણતાં.

કુલ ૪૦ રતલ રેશમ: દર રૂ. ૮૩. ૩૨૦

પણુરો-૨ દર રૂ. ૩૦ ૩. ૧૦

બાગકો-૪ (રેશમ દોઢરાવવા વ.

માટે) દર રૂ. ૫ ૩. ૨૦

ગકાન બાફું ૩. ૧૦

ચિંગીક બળ ૩. ૧૦

પરસુરન્ય ખર્ચ, રંગ વ. ૩. ૨૦

યંત્રના ધસારા ખાતે ૩. ૧૦

૫૦ સાડીની કુલ લાગત, ૩. ૪૫૦

૨-કમીસ યા કોટન કાપડના ૧૫૦

તાકા (દરેક ૨૪ ગજ: પનો: ૨૮

ઈંચ) બનાવવા માટે-

દરેક તાકા દીઠ ૬ રતલ મુતર

વપરાય તે ૧૫૦ તાકા માટે

૯૦૦ રતલ મુતર ૩. ૪૫૦

મુતરની રંગાઈ ૩. ૧૫

૨ ચણકારો અને ૪ બાગકોના ૩. ૮૦

ગકાન બાફું ૩. ૧૦

ચિંગીક બળ ૩. ૧૦

પરસુરન્ય ખર્ચ ૩. ૩૦

યંત્રના ધસારા ખાતે ૩. ૧૦

• ૧૫૦ તાકાની કુલ લાગત ૩. ૬૦૫

મલની પચદાઈ

૧-સાડીઓ નંગ ૫૦: દરેકનો વેપારી

ભાવ રૂ. ૧૧ ૩. ૪૫૦

૫૦ સાડીઓની આવક ૩. ૪૫૦

૨-કમીસ યા કોટન કાપડ તાકા

૧૫૦: દરેકનો વેપારી ભાવ રૂ. ૬ ૩. ૯૦૦

૧૫૦ તાકા કાપડની આવક ૩. ૯૦૦

નહેા

૧-દર મદિને ૫૦ સાડીઓ બનાવાય

તો આવક રૂ. ૫૫૦

લાગત રૂ. ૪૫૦

માસિક નહેા રૂ. ૧૦૦

૨-દર મદિને ૧૫૦ તાકા કાપડ બના

વાય તો- આવક રૂ. ૯૦૦

લાગત રૂ. ૬૦૫

માસિક નહેા રૂ. ૨૯૫

દિસાબ સાફ છે, નહેા સારા અને ધણે

પણ ધન્યતાભર્યા.

લિથોમાફી

[પાના ૪૦૪થી આગળ]

કારણ કે, લિથો-ગ્રામ માટે મુળ લખાણ લખવા
વા ચિત્રો દોરવા માટે સામાન્ય કસમ વાપરી
સરાતી નથી. એને માટે ખાસ કસમ-ટાંક
આવે છે. ને વપરાય છે.

લિથો બ્રશ પણ ખાસ આ કામ માટેજ
બનાવાય છે. ને સામાન્ય બ્રશથી તદ્દન બ્રશ
પડના હોય. લિથો-ગ્રામ માટેજ ઉપયોગી
હોય છે.

લિથો-ગ્રાફેટ લિથો-ગ્રાફામ માટે
ઉપયોગી છે. આ ગ્રાફેટ રંગરતી હોય છે.
નેા ઉપયોગિતા વિને એટલું કહેવું કાશી છે
કે કોઈ ઈંચ પડાવો અને ૨૬ ઈંચ લાંબો
એક લિથો ગ્રાફેટની ક્રોમત રૂ. ૫૦ આપી
પડે છે, છતાં તે દરકોઈને વસાવવી અનિવાર્ય છે.

આ ૧૦ મુખ્ય સાધનો. એ સિવા લિથો
પ્રથર પર ઉતારેલા લખાણ વ.ની મુદ્ર
મુદ્રવવા માટે વપરાતા રહેપર લિથો-ગ્રાફ
વાપરવા માટેના દોઢર, રૂ. ૬૦, કોઈએ એક
વ. વ. પણ આ કામ માટે મુશ્કેલી છે.

[આ મુદ્રની બાજની માદિની કમનના
અનુભારી ૧૯૪૦ના અંકમાં ઉપાગો]

[જુન ૧૯૩૯-ખાના રપદથી આગળ]

[૩૯] ઝામબુક

આમરીના રોગો માટે અકસીર એણાનું
જાણીતું મલમ છે.

યુક્લિપ્ટસ ઑઇલ ૧૪ તોલા, રિકા રંગની
રાજન ૨૦ તોલા, ઘાડ પેરેડિન ૧૨ તોલા,
કેસોરિન (રંગ માટે) ૨૬૦, સોડા પેરેડિન
૫૫ તોલા.

રાજનને બારીક વારી યુક્લિપ્ટસ
ઑઇલમાં ઓળખાવે બીજી તરફ જેડ
જાનના પેરેડિનને વૅલર-ખામ પર પીગળાવા,
પછી તેમાં યુક્લિપ્ટસ ઑઇલ-રાજનની
મેળવણી ઉમેરે અને ખૂબ મિશ્ર કરી,
એકઠવ થયે વૅલર-ખામ પરથી ઉતરી લે
અને મલમ કદળ થાય ત્યાં લગી તેને દવા
વના રહે.

રંગ માટે કેસોરિન પહેલાંથી યુક્લિપ્ટસ
ઑઇલમાં મેળવી લેવું જોઈએ

[૪૦] 'કુલિટ'

વંદા, મચ્છર, માંકડ અને બીજા જીવ-
જંતુઓના નાશ કરવા માટે વપરાતી આ
દવાથી ડાહ્ય અપરિચિત હશે? આજકાલ
તવંગર વર્ગથી લઇને મધ્યમ વર્ગ લગી આ
દવા વાપરે છે. એનો ઉપયોગ હોસ્પિટલો અને
બીજાં એવા સ્થળોએ તેજ ખૂબજ પહોંચે
થાય છે.

ક્રિઓટાટ ૧ રતલ, કામેલિક ઑલિડ
પ્રવાહી ૧ રતલ, પેટ્રોલ ૪ રતલ, પાસ્તેલ
૧૬ રતલ, સુગંધી (જુદાત હોય તો) સહજ.

બધાને મિશ્ર કરે એટલે ફિલ્ટ તેપર.

આ દવાના ઉપયોગ માટે પિચકારી અનિ-

વાઈ છે. પિચકારીમાં દવા ભરી જાંટનાર કર-
વામાં આવે છે.

[૪૧] 'અકસીર'

આ દવા ડઝનખંધ રોગોને લાલ કરે
છે.

કપુર ૬૬૦ તોલા, અજમાના કુચ ૨૬
તોલા, પિપરમિન્ટના કુચ ૫ તોલા, અલિડ
મેન્ઝેન્ક ૧ તેલો, ઑલિડ કામેલિક ૧૯
ગ્રીપા.

બધી દવાઓને એક શીશીમાં ભરી, ધુધ
અથવા જલ કરી, શીશીને ગરમ જગ્યાએ મુકી
દો. થોડાક સમય પછી જોશો તો બધી
દવાઓ ઓળખાને પ્રવાહી મલમ ગાંધુ દશે, દાવે
દવા તેવાર છે.

ઉપર કદવુ તેમ, દવા ડઝનખંધ રોગો
ઉપર વપરાતી હોય, વાપરવાની રીત આ
પ્રમાણે છે:-

અટલું અને અપથો-એક ન્હાના
અમચા જેટલા પાણીમાં ચાર ગ્રીપા દવા
નાખી, દિવસમાં ત્રણ વાર લેતો.

અતિસાર, મરડો અને કોસેરા (કાઠા-
ળીયું)-ચારથી પાંચ ગ્રીપા દવા થોડા પાણીમાં
નાખી, દિવસમાં ત્રણ વાર લેતો વારે થડીએ
આડો થતો હોય તો, ઉવરીયતી અટકે
ત્યાં સુધી, દર અટકે ક્વાકે ઉપવાજ
પ્રમાણમાં દવા લેતો. વધુ ઘરેર પડે તો દરેક
વખતે ઉપર મુજબની દવામાં મે. ગ્રીપા લવિં-
અને અડ' મેળવવો.

આંકડી, તાણુ અને પેટની ચુકો-
એક ન્હાના અમચા પાણી અથવા દુધમાં લે

ટીપાં દવા તથા દસ ટીપાં યુવાનો અર્ક મેળવી
દર ચાર ચાર કલાકે લેવો. [બાદ્ય ઉપચારઃ
૩ નોત્રા છીંકણીમાં બે ટીપાં દવા મેળવી,
તે છીંકણી ડુંગીમાં લારવી.]

હાંસો, ખારંડી, છન્દુલુએન્ડા વ.—

• એક ન્દાના ચમચા દુધમાં ચાર ટીપાં દવા
નાખી, દિવસમાં બે વાર લેવી. [બાદ્ય ઉપ-
ચારઃ એક તોલા તલના તેલમાં ૮ થી ૧૦
ટીપાં દવા મેળવી, દરરોજ જાતી પર ધરી.
શેષ કરવી]

માથાનું દર્દ વ.—ચારથી પાંચ ટીપાં
દવા કપાળ પર ધસવી.

આંખ સુણ જવી—એક ટીપું દવા
આંખના પાપણ પર લગાડવું, પણ દવા
આંખમાં ન જાય તેવી સંજાળ રાખવી. વળી
એક તોલા મોતીના સુરમામાં બે ૩ ત્રણ ટીપાં
દવા મેળવી, તે સુરમા આંખમાં આંકવો.

દાંતનું દર્દ—દાંતના ખસ પર મેની ત્રણ
ટીપાં દવા નાખી, તે ખસ દાંત પર ધસવો.
વધુમાં દુનું યુગદું લઈ, દવામાં ભીંજવી
દાંતની અંદરની બાજુમાં જ્યાં દર્દ થતું હોય
ત્યાં મુકવું.

કાનનું દર્દ—એક તોલા કાંદાનો રસ
અથવા તલના તેલમાં ચાર ટીપાં દવા મેળવી
દર્દ બંધ થઈ જાય ત્યાં સુધી થોડા થોડા
પ્રમાણમાં કાનમાં નાખવા રહેવું.

“ખરપરુ”, કરંજ, દાદર—એક તોલા
તલના તેલ અથવા અવતુનના તેલમાં દસ
ટીપાં દવા મેળવી, રોજ બે વાર લગાડવા રહે.
ઝોથી બળદરા યાવ તો તલના ૩ અવતુનના
તેલના બદલે મુખાડતું તેલ વાપરવું.

સંધીયા, લકુવો, અર્ધાંગ વાયુ વ.—
બીસ ટીપાં સરમીયું તેલ થા મીઠું તેલ થા તર-
વેન્દાના અથવા ઘાસતેલ લઈ તેમાં દસ
ટીપાં દવા મેળવી, રૂરૂ હોય ત્યાં દિવસમાં

ત્રણ વાર ધસવી. જે બળદરા યાવ તો દવાનું
પ્રમાણ ઓછું કરવું.

નખગાઈ, અશક્તિ-સવાર સાંજ દસ
તોલા દુધમાં ચાર ટીપાં દવા નાખી, ખાધા
પછી પીવી.

હંદસ મસા-અર્ધો તોલા પીમેલી નાગ-
કેસર અને અર્ધો તોલા પીમેલી ખાંડ લઈ,
તેમાં ત્રણ ટીપાં દવા મેળવી, ફાંડી જવી. જે
સ્વાદ ખરાબ લાગે તો થોડું માખણ મેળવી
લેવું.

વધરાવળ—એક તોલા એરંડાના તેલમાં
૧૦ ટીપાં દવા મેળવી, લગાડવી.

મોઢાની તથા છલની ચાંદી-અર્ધો
તોલા પીમેલી કપાળચીની લઈ, તેમાં ચાર ટીપાં
દવા નાખી ભીંજવી લેવી અને મોઢામાં તથા
છલા પર દિવસમાં બે વાર લગાડવી. અને
પછી મોઢું પુરવું રાખી, લાજ બદાર દવા
કવા દેવી.

અઘરું, અધમાખ કે ભમરંતો ડંખ-
ડંખ લાગ્યો હોય ત્યાં દવા લગાડવી.

કોઠ [સફેદ ને લાલ]-અર્ધો તોલા
પીમેલી નાગકેસરમાં ચાર ટીપાં દવા મેલવી
ખાધા પછી દરરોજ લેવી. વળી દરમ યાવ
તેટલું દુધ પણ ઉપરથી પીવું.

સરંદી—એક તોલા સરમીયા તેલમાં દસ
ટીપાં દવા અને દસ ટીપાં તજનું તેલ
મેળવી, પચના તળીયામાં ઘસો. વધુમાં ચાર
ટીપાં દવા ખાજી સાથે દિવસમાં બે વાર લેવી.

બરોળ—એક માસા મોતીની છીપતી
જાસમાં એક ૩ બે ટીપાં દવા નાખી, રોજ
બે વાર લેવી.

તાવ-ફે તોલા તુલસીનો રસ, ૩ તોલા
આદુનો રસ તથા ૩ તોલા નાગરવેલના પાનનો
રસ લઈ, તેમાં બે ટીપાં દવા નાખી દિવસમાં
બે વાર લેવી.

પોળો-ચાર દીપાં હાંમનું ઠીકચર લઈ તેમાં બે દીપાં દવા થોડા પાણી સાથે મેળવી, દિવસમાં બે વાર લેવી. યાગાવાળી જગ્યા પર પણ બે દીપાં દવા લગાડવી.

ડામ લાગવા, ઠાઠી જણું વ.-ચુનાઈ પાણી એક તોલો અને મીઠું તેજ ૩ અંગુણ તેજ બે તોલા લઈ. તેમાં પાંચ દીપાં દવા મેળવી દિવસમાં ત્રણ વાર લગાડવી. [લગાડવા પહેલાં દવાને ખૂબ દલાવવી જોઈએ] માંકડ મારેવો-એક પ્યાહું બેરી સળવું શીણ તૈયાર કરી, તેમાં દસ દીપાં દવા નાખી તે શીણને જ્યાં માંકડ રહેતા હોય તે જગ્યાએ લગાડી દેવું.

જીવજંતુઓનો નાશ-એક રતજ પાણીમાં ચાર દીપાં દવા મેળવી, ગરૂર હોય તે જગ્યાને પાણીથી ઘોષ નાખવી. આમ કરવાથી બધા જીવજંતુઓ નાશ પામશે.

નામદર્દી વ.-પાંચ દીપાં માતકાકણીના તેલમાં ત્રણ દીપાં દવા મેળવી, રોજ રાત્રે ત્રણ વાર લગાડવી.

ખેલુ-દસ દીપાં સુખનું તેજ લઈ, તેમાં પાંચ દીપાં બાલસમ કોપાણના અને ચાર દીપાં આ દવા નાખી, રોજ બે વાર લેવો.

કહેવાની મુરરત નથી કે આ બધા પ્રમાણ મેટાઓ માટે છે. ભરચાઓ માટે એથી ઓછા પ્રમાણમાં દવા લેવી.

[૪૨] ‘ઓલ ક્યોર’

ખરી રીતે, આ દવા એક જુદાજ નામે વેચાય છે એ પણ ઉપત્તી દવા જેવાજ અનેક રોગોની એક દવા છે.

પ્રા અલકોહલ ૧ ક્વાર્ટ, ક્વોર્ટાઈઝર્મ ૧ ડ્રામ, ઓઈલ સસાફ્રાસ ૧ ઓઈસ, ગમ કેમ્પર ૧ ઓઈસ, રિપરિટસ ઓઈ-એમ્પ્રોનિયા ૧ ડ્રામ, ઓઈલ ક્રેડેન ૨ ડ્રામ.

બધાને મેળવી, શીશીમાં બંધ કરી રાખો.

૨૪ કલાક પછી તે વાપરી સકાશે. એની વાપરવાની રીત આ રહી:-

કાન ખજૂરા, વીંછી તથા એરી જીવોનો ડંખ-આમાં સુધી ફુગ અને સોનિ જીવો ન રહે ત્યાં સુધી એક ન્હાની ચમચી આ દવા થોડી ખાંડ મેળવેલા પાણીમાં મિશ્ર કરી, દરરોજ ત્રણ વાર લેવી. તેમજ અખી ભાગને આ દવાથી આંધુ પડાશેવો રાખવો.

મુંજેલી છાતી અને કુશના રસ્તાનું બંધ થવું-દિવસમાં ચાર વાર છાતીના તે ભાગને આ દવાથી ઘેવો પછી કના પ્રમાણે દવામાં બોંજવી, છાતી ઉપર રાખી, તેના ઉપર જીનો કાગિા રેશમનો કંટકો બંધવો. કદાચ

૧૦૦ પેટન્ટ દવાઓ

આ લેખનો આ શ્રીએ દર્શાવે છે., આજે તને ૩૨જ ૪ પ્રયોગો: લેવા; આગળ જે દર્શાવ્યા મળી ૩૮ પ્રયોગો અપાયા છે. એ જે અંકો-અંક નંબર ૧૦૦ અને ૧૦૨-અવરત મંગાવો. પાછળથી ગમે તે કાચને નાંદિ મળે. કામત આઠ આવી

લખો:-કમર ઓડીસ-મુરત.

સદીથી અગર બીજા કોઈ કારણથી છાતી કંકત અકાષ્ટ મંદ હોય અને થણું ફુગ થતું ન હોય તો ધીમે ધીમે દમકે દોથે ધરીના દવા લગાડો.

ગળાનો રોગો-દરરોજ સવાને, ખંપેર, સાંજે અને સુતી વખતે એક ન્હાની ચમચી અરી આ દવા થોડીક ખાંડ નાખેલા ગરમ પાણીમાં મિશ્ર કરી લેવી. વગી સુતી વખતે આ દવામાં બોંજવેલ ગરમ પાણીને ગળા પર બાંધવો. એ સિવાય કંઠમાળા અને મુંજેલા ગળાની મુય-નામા ખતાડવા પ્રમાણે દવાનો ખાસ પણ લેવો.

ડામ, વરુળથી કાઠણ કે ઝાકળથી અકાષ્ટ જણું-ફુગ મટે ત્યાં સુધી અખી ભાગને આ દવાથી પડાશેવો રાખવો. પહેલી

વાર લગાડનાથી કદાચ જાગતરા યશે, પણ થોડી વાર પછી આરામ થઈ જશે. ઝખ્ખી બાગને દવા નહીં લાગે એમ આ દવાથી બીજવેલા પાણી બાંધી રાખજો.

ઢીંભણા-ગળી સહ તે દીમણાને ઉપસાવે કે જેથી થોડી બહાર નીકળી જાય. પછી બરફના પાણીમાં બીજવેલ કપડું મુકે પણ એ રીતે કે પાણી ટપકે નહીં, બરફ રૂકત કપડું ઠંડું રહે. એ માટે વારંવાર કપડું બીજવતા પણ રહેા. પછી ઝખ્ખી બાગને આ દવાથી પલાળેતો રાખો. (દવા આંખમાં ન જાય તેની સંભાળ રાખવી.)

ચામડી ફાટથી-વારંવાર દવા લગાડતા રહેા.

સરંદી થોડા એમયા ભરી આ દવા થોડા ગરમ પાણીમાં નાખી, મુતી વખતે તે પાણીથી રનાન કરો અથવા તેમાં હાથ પણ બેળી ગમેા. વળી એક ખાસા ગરમ પાણીમાં ખાંડ નાખી, તેમાં અડધી કે એક ન્હાની ચમચી દવા નાખી મુતી વખતે લો. વળી સવારે અને રાત્રે છાતી પર દવા મેળો તથા પગને ગરમ તથા મુકા રાખો.

ઉધરસ-સરંદી, ગળાનો શોભે તથા ગળા બેચી જવા માટે બનાવેલા ઉપાય કરો વધુમાં જો કોઇ બીજા રોગના ચિન્હો ન હોય તો એક ન્હાની ચમચી દવામાં દસ ગળેા મેળ કે મુધ મેળવી દર અર્ધે અર્ધે કદાકે તેમાંથી એ ચમચા જેટલી-અને જ્યારે કદ કાઢવાની ઇચ્છા થાય ત્યારે એક ચમચી-એ મેળવણી લેા અને જો ઉધરસથી શોભે ધણે હોય તો ગળા અને છાતીના ઉપરના ભાગ પર અને એક બાજુએ પણ દવા લગાડો.

તાણ, પેટશુળ, વાયુશુળ-પુખ્ત વયના માણસને અર્ધાંથી એક ન્હાની ચમચી લટી આ દવા થોડી ખાંડ મેળવેલા ગરમ પાણીના ખ્યાલામાં મેળવી દર વીસ વીસ મિનિટ

આપો. એક વરસથી વધારે વયનાં બચ્ચા માટે ગરમ પાણીથી બરેલા અડધા ખ્યાલામાં થોડી ખાંડ તથા દસથી ત્રીસ ટ્રીપાં મુધી આ દવા મેળવી, તેમાંથી દર દસ દસ મિનિટ, એક ન્હાની ચમચી દવા આપતા રહેા. વળી આંડને લગતી મુશ્કેલીમાં લખ્યા પ્રમાણે બાદ્ય ઉપચાર પણ કરો.

હાથ પગની તાણ અને આંકડી-ડિપેથેરીયા નામના રોગમાં તો તરતજ ટાંકટ-રની મદદ લેવી. તે સિવાય બીજા રોગ માટે તલતા તેમથી ઉલટી કરાવવી, ગરમ પાણીમાં હાથ તથા પગ તરતજ બેળી દેવા, તેમજ દર્દને તેજ વખતે એક કામળામાં વીંટાળા દઇ ખુબ પરશિલો થવા દેવેા. થોડાક ગરમ અથવા ઠંડા પાણીમાં દસથી પંદર ટ્રીપાં દવા આપવી. ઓરથી છાતી તથા ગળાના ભાગ પર દવા મેળવવી. દાઢને દવામાં પલા-ળવા. (નોંધ: આ બધું તરતજ કરવું જોઇએ.) કેટલીક વખતે ઉલટી થાય નહીં ત્યાં મુધી એક ન્હાની ચમચી તલતા તેજમાં થોડીક આ દવા મેળવી, દર પંદર પંદર મિનિટે તે પણ આપવામાં આવે છે.

ધા-આ દવાથી બીજવેલ ગરમ કપડાંથી ઝખ્ખી બાગને મજબુત બાંધી રાખો.

ઝાડા-સાધારણ રીતે તો દરેક વખતે ઝાડા થવા પછી થોડી ખાંડ મેળવેલ ગરમ પાણીના એક ગલાસમાં અર્ધાંથી એક ન્હાની ચમચી મુધી આ દવા મેળવીને આપો. અપકવ ખોરાક કે રૂળ ખાવાથી, કે ઘણું ખાવાથી ઝાડા થતા હોય તો એરંડીયું તેલ એક ન્હાની ચમચીથી થોડી ચમચી મુધી (કિમરના પ્રમાણમાં જોઇએ તેટલું) આપો. વારે પડીએ કે ચાણુ દુઃખાવેા થતો હોય તો દર દસ મિનિટ આ દવા થોડા ખાંડ મેળવેલા ગરમ પાણીમાં મેળવીને લેવી. વળી પેટ પર તથા આંતરડા પર દવાની માસિશ કરવી.

અસદ્ય વેદના થતી હોય તો ગરમ પાણીમાં થોડી દવા નાખી, તેમાં એક કપડાનો કટકા ભેળી, દહીં ખગી સકે એટલો ગરમ કરી પેટ પર મુકવો અને પછી દર અર્ધ કલાકે તે બદલતા રહેવું.

મરડો-દર અર્ધ અર્ધ કલાકે એક ન્દાના ગલાસ નોટલા ગરમ પાણીમાં ન્દામાં થોડી ખાંડ હોય-એક ન્દાની ચમચી દવા નાખી લેવી. વધુમાં એક ચમચી એરડીયું તેલ લઈ તેમાં વીસ ટીપાં દવા મેળવી તે પણ લેવું. વળી ગરમ પાણીમાં થોડીક દવા મેળવી તેમાં ગરમ કપડાના કટકા ભેળી, તે આતડાની જગ્યાએ મુકી રોક કરવી. જો નળગાઈ વધુ હોય તો તરતજ ડોક્ટરની મદદ લેવી.

થેડની ચુંક-દર ત્રણ ત્રણ કલાકે થોડી ખાંડ મેળવેલા ગરમ પાણીમાં એક ન્દાની ચમચી ભરી દવા નાખી, તેમાં પગના તળીયાં તથા પગને ભીંજવવા અને વળી દુઃખતા ભાગ પર દવા મેળવી, જો ગળું સુએકું હોય તો ગરમ કપડાના કટકાને દવાથી ભીંજવીને બાંધવાઁ છાતી પર પણ દવા લગાડવી.

માથાનું દર્દ-માથા પર આ દવા ધસવાથી ગમે તેવું સખ દુખતું હશે તે પણ તરતજ બંધ કરી

અપચો, છાતીમાં થતી બળતરા, વાયુના ઓડકાર, મંદાગ્નિ વ.-એક મોટા ચમચા પાણીમાં અથવા તો થોડીક દાણાદાર ખાંડમાં પાંચથી દશ ટીપાં દવા નાખી, તે પાણી સાથે આપવી.

મચ્છનેા ડંખ-જખમી ભાગ પર દવા લગાડો.

રનાયુની ખેંચ, ક્રમરના વાયુ, સંધિવા વ.-ખાંડ પહેલાં એક કલાક અગાઉ અથવા ખાંધ પછી તરતજ થોડી ખાંડ મેળવેલા ગરમ પાણીમાં એક ન્દાની ચમચી આ દવા

મેળવી, આપવી. દુઃખતા ભાગ પર ટિપસમાં ત્રણ ચાર વાર અને ખાસ કરીને રાત્રીએ દવા લગાડો. દુઃખતા ભાગને ત્રણથી આપવા ગરમ કપડાના કટકાને દવામાં ભીંજવી, આસપાસ વીંટાળો.

મોચ ખાવી અને હૃદ ઉપરાંત કોરેલી મિહનલ-દુઃખતા ભાગ પર દર અર્ધ કલાકે એરથી દવા મેળો અને ખાંડ નાખેલા પાણીમાં એક ન્દાની ચમચી દવા મેળવી લો.

લુ લાગવી-ગરમ પાણી અને કેરોસેન સાબુથી તે ભાગો બગેજ ધોઈ, આ દવા લગાડી, દવામાં ભીંજવેલો પાટો બાંધવો જેથી જાળ બગતી થંધ થઈ જશે.

જીભના, મૂળ આભાગની માંક, કંક-માળ તથા ગળાનો ઝોંભે-ખાંડ મેળવેલા થોડા ગરમ પાણીમાં અથવા દુધમાં જો ન્દાની ચમચી આ દવા મેળવી દર અર્ધ અર્ધ કલાકે કોગળા કરાવો, રાત્રે ગરમ કપડાને દવામાં ભીંજવી, ગળાના આસપાસ વીંટાળો, વળી થોડાક ગરમ પાણીમાં થોડી દવા નાખી વારે ધડીએ તેની વરાળનો આસ લેવો.

દાંતનું દર્દ-રના પુમડાને દવામાં ભીંજવી દુઃખતી જગ્યાએ મુકા. જો ફરી દુઃખે નો અર્ધ અર્ધ કલાકે રેનું પુમડું બદલતા રહેવો. અથવા મુલપા હોય તો આજુબાજુ દવા લગાડો.

સસણી-ત્રણ ન્દાના ચમચા તલના તેલમાં એક ન્દાની ચમચી દવા મેળવી, દરરોજ સવારે અને રાત્રીએ છાતી પર દાઢથી ઝોરથી મેળો કે જેથી કંક છુટી થાય. વળી ખાંડમાં પાંચથી દસ ટીપાં દવા નાખી, પાણી સાથે આપો અને તે ઉપરાંત જીભના મુગ આગળની માંકને ત્રણથી સુચનામાં જતાગ્યા પ્રમાણે આસ લો.

અત્રગત, અચ્ચાઓ માટે આ દવાનું પ્રમાણ પણ ઓછું જ લેવું. [અધિકૃત]

લેખક: જનાબ વસંતલાલ માવજી સાદિજ

(મુદ્રિત-૧૯૨૮: સરસ્વાત-બુદ્ધ કચ્છ)

[ગયા અંકથી સંપૂર્ણ]

નર આરોગ્ય પરાગ-ખજુરીના નર આરોગ્યમાંથી નીકળેલા પરાગ-રજ આજી મનુષ્યમાં કામમાં લેવા ઉપરાંત જો તેને રજ રજ પાસણમાં જાવામાં સૂક્ષ્મીને જૂઠા સંભાળપૂર્વક સારા પેક કરેલા બાટલામાં રાખી દેવા નો નો જીવ સ્થાય મુદ્દી રહી સકે છે, અને દેશ વિદેશમાં જ્યાં જ્યાં મોકલવો હોય ત્યાં મોકલી સકાય છે. વળી આમ કરવાથી જીવ પ્રધુ સમગ્ર જો છે કે મનુષ્યમાં જ્યાં મોકલે મોકલે રજોથી દેવા અને કોઈ નર રજો ન હોય તો સાચી રજોથી નરને પરાગ તે વખત પર બધું કામ આવે છે.

પરાગ-રજની ઉત્તમતા-જો નર સારો હોય તેનો પરાગ-રજ જાણ સુંદર પાનજો સીમો દેવા છે અને જો નર મોટો નથી હોતો, તેનો પરાગ-રજ જાણ અને સળીયાળો દેવા છે. તેથી જોવો જાણે પરાગ-રજ માટે ઉપર ઇંડાને મારે લાવક નથી.

ફાલની સાચવણી-ખજુરીઓમાં ફળ બંધાઈને જેમ જેમ મોટા થાય તેમ તેમ તેને જાનવરો નુકસાન કરે છે. જ્યારે ફળો કાચાં હોય ત્યારે ખીસકોલીઓ અને ઉદરો તેને જાળી છે અને પાક્યા પછી તેને જાળીઓ નુકસાન કરે છે, તેથી તેની સંભાળ રાખવી પડે છે. ફાલને નુકસાન ન પહોંચે તેટલા માટે સાદરીઓ જાંધવામાં કે મુખીની કાચળીઓ પંદરાવવામાં આવે છે અથવા ખજુરીનાજ પાંદડાં તેની આસપાસ જાંધવામાં આવે છે, જેથી પક્ષીઓથી રક્ષણ થાય. પરંતુ જમીન પરથી ખીસકોલી ઉદર વ. ઉપર જાળ ન સકે તેટલા માટે અથવા ફાલ પાકી ગયા પછી ફાલ યોગી ન જાય તેટલા માટે યાંત્રી આજી બાજુ નીચે

કાંટા જાંધવા ઉપરાંત જીવ કોઈ આડનાં કાળાં તેને અડકતાં હોય નો તેના પર ચઢીને ઉંદર ખીસકોલી વ. ન જાળ સકે તેટલા માટે તે કાળાં કાળી નાખવાં જોઈએ. કાચળીઓ કે સાદરી જાંધવાનું ખર્ચ ખાસ ઉત્તમ જાનાં કાડ હોય તે માટેજ કરવામાં આવે છે. ખજુરીનાં તેનાં પાંદડાંથીજ જાંધી લેવામાં આવે છે. અને આ કામ ખાસ કરીને વંશાખ કે જેઠ માસમાં, જ્યાં ફળ પાકવાની તૈયારીમાં હોય છે, ત્યારે કરવામાં આવે છે.

ફાલની નૈયાની-કચ્છ, કાઠિયાવાડ, રજપુતાના, સિંધ વ જગ્યાએ જેઠ અષાઢ માસમાં ફાલ પાકે છે, તે વખતે તેને તપાસવા રહેતું જોઈએ. આમાંની કેટલીક જાતની ખજુરી બધું મીઠી, રેષા વગરની, ખાવામાં કુચો વળે નહિ તેવી અને સારા કદની તથા સારા રંગની હોય છે કેટલીક ખજુરી પાકે ત્યારે ખાવામાં લહેજનદાર હોય છે જ્યારે કેટલીક પાકવા છતાં બધું સ્વાદિષ્ટ હોતી નથી પરંતુ તેને જ્યારે ગાળવામાં આવે ત્યારે તેની ગળી ચમેલી ખારેકો રવાદે બધું સારી હોય છે કેટલીક જાતો અમુક દિવસ મુદ્દી રહી સકે છે, જ્યારે કેટલીક વરસાદ ન હોય તો થલુ થઈ પડે છે એમાંથી મોટી જગમરી અને સારી જાતો વિદેશ મોકલવામાં ઉપયોગી થઈ પડે છે. જો તે સારી રીતે પેક કરવામાં આવી હોય અને દવાની અંદર આવ જાય થઈ સકતી ન હોય તો લગભગ એક વરસની આ મુદ્દી સારી રહે છે અને તેથી વધારવાય મોકલી સકાય છે અને આવી રીતે કચ્છની ખજુરી મુજબ પણ જાય છે.

ખલુરો ગાળવા માટે આજી લોકો તેનાં ઝૂંડને કોડીમાં નાખે છે અને તેના પર ધાળો વીંટ છે, જેથી તે ગરમીથી જલદી પાકી જાય છે.

ફાંસને આછો કંરવો-ખલુરી-આંડના યડમાં થયેલાં બચ્ચાં દારી લેવાથી જેમ બસલ જાડને પોપણ મળે છે તેમ બપોરે સારા જાડને ફળો લાગે ત્યારે તેમાંથી ઝીણા અને નકામા ફળવાળા ફાંડને કાપી નાંખવાથી તે સવ્વ બાકીનાં સારા ફળોને મળે છે અને તેથી તે વધારે મોટાં અને સ્વાદિષ્ટ થાય છે. ફળો હજી મોટાં થયા પછી આ કિંચા કરવી જોઈએ.

ખાતર-આ જાડ માટે ચીકી જાંબીન હોય તો ખાતરમાં મીઠું આપવું જોઈએ. પરંતુ હયાં કિનારાની ખારી જમીનમાં નમકની અરૂર રહેતી નથી છતાં અરૂર હોય ત્યાં નમક તથા સુરોખાર ખાતરમાં આપવો જોઈએ. વળી હયાંની સડેલી માછલી પલ્લુ આ જાડને અત્યુકૃષ્ણ છે. આ ખાતર તેને સપ્ટેમ્બર માસમાં વરસાદ બંધ થયા પછી આપવું જોઈએ, કેમકે ખલુરીના જાડમાં ફાલ લાગવાની સરખાત સપ્ટેમ્બર મરિનાથી થઈ જાય છે-એટલે કે તેની ટોચમાં નની નાની દારીઓ ઝુટી જાય છે, અને પછી વસંત રતુમાં જલાર આપી, તેમાંથી કાંટા ઝુટી ફળ બેસવા માટે છે. વરસાદ બંધ થયા પછીથી તેને ખાતર પાણીની યોગ્ય માત્રામાં થઈ હોય તો તે જાડમાં સારો ફાલ થાય છે અને જાડમાં પલ્લુ બરોબર ઝોરમાં અને સારી રિયનિમાં રહે છે. સપ્ટેમ્બરમાં એક વખત ખાતર આપ્યા પછી જો અરૂર જણાય તો વસંત ઋતુમાં પલ્લુ એક વખત ખાતર આપવું સારું છે.

ખલુરીના મોટા જાડ દીક કેટલું ખાતર આપવું જોઈએ, એવું પ્રમાણ આ મુજબ છે-

જાણો છો?—

આ હુનરો?

આજેના આમાંનો ફાલ નવો ધર્મો શરૂ કરી આ શાલુ પંધાને વિકસાવી, આવક વધારો. તરહવાર અચાર-કરી. મિલુ, માગર, સર્વ-જમ, ચોર અને મર્યાના અચારો બનાવવા. કમરનો અંક ૭૬મો. ફી. ૪ આના તરહવાર એસેન્સો-અંક ૩૧, ૩૬, ૩૯, ૪૪ અને ૪૫મો. ફી. ૧૫ આના તરહવાર મુગંધીઓ અને શાલુમાર-આમ-ઝીયા-અતરો, ટોપલેટ પાવર, પોમેડ, મેન્દ દતમજન, હેર ઓઇલ, ફાલક ઠીમ, લોસનો, નખ-પોલિશ કે બનાવવા અંક ૮૭, ૯૩ અને ૯૭મો. ફી ૧૨ આના તંબાકુ-ગેપ્લી અંક ૪૩મો. ફી. ૩ આના તંબાકુની બનાવટો-ખમીરા, છીંકળી, ગમ્મી, તમક, હોકતા, સુરેની પ બનાવવાના ૮૮ પ્રયોગો. અંક ૭૫મો. ફી ૪ આના તાડનો ઝોળ-બનાવટ વિશે અંક ૮૮મો. ફી ૪ આના તારના ખીસા-બનાવટ વિશે. અંક ૧૦૨મો. ફી. ૪ આના ઉવેર-વાવેર વિશે અંક ૪૧મો. ફી. ૩ આના તેલ-રંગ અર્થાત પેક્ટર-કાળા, પીળા, લાલ, ગુલુ, સફેદ વ. તેલ-રંગ બનાવવાની સાચવ માર્દિની. અંક ૬૩મો. ફી ૪ આના તેલ-ઘાણી-નેચ પીસવાનો સરળ મુદકિયો. અંક ૮૯ અને ૯૮ મો. ફી. આઠ આના તૈયાર કપડાં-સાદો છતા ખૂબ નફાવંત ઉત્પાદ. અંક ૯૬ મો. ફી. ૮ આના તેલ-ફાપડ એટલે Oil Cloth ની બનાવટ. અંક ૧૦૩ મો. ફી. ૪ આના મુવેર-કાંટાળા જાડમાંથી ધન મેળવવું છે? અંક ૫૩ મો. ફી. ૩ આના

[જુઓ પાનું ૪૧૫]

(૧) સાથે મળીને સહેલું જાણવું ખાતર મુંડતી બે યી ચોર. (૨) ચહેરો કચેરો બરાબર સહેલો મુંડતી દોઢથી તથા. (૩) અથવા ગામના કચરા બદલ શેરો સુરેખાર તથા એટલી માછલો (૨૨ રૂપિયા આરનો શેર) કચરી શેર ચારથી દસ આપવામાં આવે તો હાંક છે, પણ તે બરાબર સહેલી હોયી જોઈએ.

જો વરસાદ પાણી સાથે દોષ અને બાદરવા પછી આડો પાણી વળી માવજન સારી હોય તો ખજુરીના આવેલો ફાલ દર્શાવે સાથે થાય છે પરંતુ આ બધો બરોબર બાદરવા માસથીજ ચલે જોઈએ.

નર માદાની પિછાન-ખજુરીનાં આડ જ્યારે મોટાં થાય છે ત્યારે જો તેને ખાસ કરી તપાસવામાં આવે તો નરમાદાની ઓળખ પડી જાય છે. નરનાં પાન ટુંક, સાંકડા અને ફેળામાં બરછટ જેવાં લાગે છે, અને તેને ફેરો પણ ટુંકા હોય છે. માદામાં નેચી ઉમટું હોય છે. માટે આડોમાંથી તેના અચ્ચાં લખત વાવવાળું કામ ચાલતું હોય ત્યારે નરનાં અચ્ચાં લેવા નહિ. નરનાં અચ્ચાં ઝરે પુરનાં અને તેમ જ્યારે નેનું ફાલ લાગે ત્યારે જ સારા નરસાની તપાસ કરી થોડા જગ્યાએ વાવવાં જોઈએ.

માટી ચઢાવવી-આડ મોટાં થઈ ઉચા નરી આવે અને ઉપરથી મળીસા મુકે ત્યારે તેના મળને પણ માટી ચઢાવવી જોઈએ. એથી જાડો પુરતું પેગલ મળો, તે મજબૂત થાય છે. આ રીતે ત્યારેજ કરવી પડે છે, કે જ્યારે અચ્ચાં કે રોપાના ઊંડ બદલતી વેળા તે જાડો તેની કાંઈ જગ્યાએ વાવવી વખતે તેને ઉંડ વાવવામાં ન આવડું હોય, અને એવાજ દોષ ખીણ લૂક કરી હોય. એથી વરસાદ અને પવનના તોફાનમાં તેના મુગ ઉખડી જઈ, આડ જમીન પર તુટી પડે છે

[પાના ૪૧૪થી આગળ]
થોડીક વાનીઓ-પ્રકાર પ્રકારની આવની સ્વાદિષ્ટ વાનીઓ વિષે. અંક ૩૦, ૩૮, ૪૮, ૫૭, ૬૧, ૬૬, ૭૦ અને ૭૨ મો.

કી. ૨. ૧-૧૨-૦
દવાસાઝી-૬૭ જાતના દીકચરો બનાવવા. અંક ૬૪ અને ૬૮ મો. કી. ૮ આના

કંતમંજન-ભૂમી, પ્રવાહી અને પેરના ૪૯ નુખાઓ અંક ૪૧ મો. કી. ૩ આના

દાડમ-વાવેતર અને ઉપયોગો. અંક ૩૯ અને ૮૫ મો. કી. ૭ આના

દાંત-ખોતરની એટલે *Tooth Pick* ની બનાવટ અંક ૧૦૧ મો. કી. ૪ આના

દિવાસળી-બનાવટ અને ઉપયોગ. અંક ૪૬, ૭૩ અને ૭૮ મો. કી. ૧૧ આના

દુધની ખાંડ-બનાવટ વિષે. અંક ૩૫ મો. કી. ૩ આના

દુધમાંથી દવલત-દુધની બનાવટો દ્વારા થત મેળો. અંક ૯૩ મો. કી. ૪ આના

દુધાન-ફગ વિષે ટુંકે વિષયો. અંક ૯૮ મો. કી. ૪ આના

ધાણા-વાવેતર વિષે અંક ૭૭ મો. કી. ૪ આના

ધાણ પોલિશ-મુકા અને બીના ધાણ પોલિશ બનાવવા. અંક ૩૩ મો. કી. ૩ આના

દુસામ-કામ-*Laundry* દિવા ધોખી પ્રવૃત્તિના ખાસ સચિત લેખો. અંક ૬૮ અને ૮૯ મો. કી. ૮ આના

દુગ-દુધણા-*Dustless Duster* બનાવવા. અંક ૯૪ મો. કી. ૪ આના

નકલી ચાંદી-૨૨ નુખા. અંક ૧૦૫ મો. કી. ૪ આના

નકાવંત ઉધોગો-લગભગ બે ડહોત જેટલા ઉદ્યોગ, વ્યવહાર નકાવંત ઉધોગોનો પરિચય. અંક ૯૬ અને ૯૭ મો. કી. ૮ આના

નમક અર્થાત મીઠું-બનાવટ અંક ૭૬ મો. કી. ૪ આના

[હજી લેખો પાના ૪૧૬ પર]

અગર આદું સ્વદ્ ગત્ય છે અને તે વખતે તેની માવજત કરવી પડે છે. માટે આમ થયા ન પામે તેટલા માટે પ્રથમથી માટી ચઢાવવાની કાળજી લેવી જોઈએ.

ખજૂરીના ઉપયોગ-ખજૂરીના ફૂલોને માટે, ઉપર કલા પ્રમાણે, તેના પાક વખતે હિંદુસ્તાનમાં ચોમાસું આવી જવાથી ખજૂર થઈ શકતી નથી; માત્ર તેનાં ફીલાં ફૂલોજ ખચાય છે, જેને ખારેકદી કહે છે. અરબસ્તાનમાં તેની ખજૂર તથા સુકો ખારેક ચાય છે. એ ખારેકનો શિયાળામાં પાક પળુ કુગિને ખાય છે, જેથી મજબુતી આવે છે. ખજૂરીના પાનની સાદરીઓ, છાબડીઓ, ચોલધી, છખી, તીજણી, ચમરી, સફા અને વ. વ. છે, તેમજ તેના પાનનાં દોડાના રફડાને ઝના ફરીને તેના કસુડા બનાવે છે. જે વાસળુ માંજ પાના કામમા આવે છે. તેના ફળો ૧ થી ૩ થયા પછી તેનાં છામણિં લોકો ખાવડાની તરીકે વાપરે છે તથા તેનાજ દોડાને કુગિને દોવાભોના કલાઈ રંગ ઝાંડાના કસુડા તરીકે ઉપયોગમાં લે છે. પાનના દોડાને ખંડુન લોકો ફરી, ખાજરફળીઓ બનાવે છે તથા તેનાં દોડા અને થડ ફરીને તથા કાપી છુદીને દુધાજમાં દોડાને ખજૂરપાથી તે ખુનીયા ખાત્ર મળે છે, કાગળ કે તેના બહુ મીઠું સ રહેલો છે.

માસિક અટકાવ

ખંધે પડેલ માસિક ધર્મે રજેહોના પીંક્સ તકનીક વગર ગુરતજ ફરી આદું કરે છે. રેવુના બધા દોહા દુર થાય છે માસિક લાવનારી રોગ વનરપતિ II આ બનાવટ મર્જવાથી સ્ત્રીએ જેવી નદી શીહોના રૂ. ડા (શી. ૭) લાંબા વખતના અવસ્થા કેના માટે રોગ બનાવટ કિ. રૂ. ૫ (શી. ૧૦) થી પી થી રૂ. ૧૧ પડે કષ્ટો:-

દુધાવુપાન કાર્મસી જામનગર (કે.)

શુરત એન્ડ-સી. એન. અધર્મ. કલુપીક

[પાના ૪૧૫થી આગળ]

પાનાની પુંછના ધંધાઓ-પાંચસો રૂપિયાથી.
ઓછી પુંછમાં મરિને ૩૦ થા ૪૦ થા વધારે રૂપિયા કમાઈ શકાય એવા બાર ૧૫૫૨૨૨ ધંધાઓ અંક ૮૯, ૯૧, ૯૨, ૯૪ અને ૯૫માં.

તાલખટાઈ-જનાવરા રિપે. અંક ૩૫ મો.

નારંગી-રૂપણી રિપે અંક ૮૧ મો.

તાજિયેરી-વાવેતર અને અને તેની જનાવરા
અંક ૩૬ અને ૮૫માં.

પરોળાં-ગુજરાત II અગોળી વણાટ-કારીમરી
અંક ૮૭માં.

પતરા ઉપર છાપકામ-અંક ૮૪ મો.

પતરાની રસેટ-કમ અને છે ? અંક ૩૮ મો.

પતરા અને માંચે-જનાવરા અને તેના અંક ૮૧માં

પંચેયા-વાવેતર અને ગુણવેત. અંક ૫૦ મો

પરખીયા-જનાવરા વેચવા અંક ૪૬ મો.

પરવળા-રૂપણી રિપે. અંક ૯૩ અને ૧૦૦ મો.

પ્લાસ્ટીક-નેની જનાવરા અંક ૮૨ મો.

પ્લાસ્ટીક-નેની જનાવરા અંક ૮૨ મો.

પ્લાસ્ટીક-નેની જનાવરા અંક ૮૨ મો.

પ્લાસ્ટીક-નેની જનાવરા અંક ૮૨ મો.

પ્લાસ્ટીક-નેની જનાવરા અંક ૮૨ મો.

પ્રવાહી સાથુઓ-જનાવરાની મરિન નિર્મન.

પિત્તા-જનાવરાના મેકટો નખાવો. અંક ૧૦૩ મો.

અને, જુનગો નદિ-આ તો ફક્ત એક નદીની

સરખી નદીજ છે આખા રૂ. ૫૦ ઉપરાંત દુન

શની માદિની કમરના પાછલા અક્ષમાંથી મળી

સર છે. ૨૮ પાનાની પૂરી વિરત મુકન મંગાવો.

અફઝાના એર્ડર સાથે પેસા મોડલો.

સબો-કુમર એર્ડર, મોડલરવાડા મુરત.

[૧૦૩મા અંકથી સંપૂર્ણ]

પિતૃગતી બનાવટના ૧૨૮ પ્રયોગો જુલાઈ ૧૯૩૯ના અંકમાં આપ્યા પછી, વાંચકોને પિતૃગતી વિનિયમ વિનિયમ પ્રકારને ૬૭ વધુ પરિચય કરાવવા એવા ખીખ ૧૨ પ્રયોગો આજે આપ્યા છે. આતા છે કે પિતૃગતી બનાવટના પુરો વિષય અને તેમાં વપરાતી ધાતુઓ સંબંધી વાંચકો દ્વારા જુગલ પરિચિત થઈ ગયા હશે કહેવાની મુશ્કેલ નથી કે પિતૃગતી પ્રયોગોની લાંબી દ્વારમાળા આ ૧૯૦ પ્રયોગોથી ખૂબ નથી થતી; હજી ખીખ ૬૭નજી પ્રયોગો એમાં ઉમેરી સકાય છે. પિતૃગતી બનાવટ, એટલે કે જુદી જુદી ધાતુઓને સંજ્ઞાપૂર્વક ધોમળાવી, એકજ કરવાનો કુતર. એમાં જ્ઞાન ઉપરાંત અનુભવ પણ જોઈએ. વાંચકો સદાજ પ્રયાસે એ બધું સમજી સકશે.

છેલ્લા એક વાત અને જસ અર્થ આપેલા બધા પ્રમાણ "ભાગ"ના છે, છતાં જાપાનની સરખામી ખાતિર ૧૯મા પ્રયોગના અપવાદ સિવા ખીખ બધામાં "ભાગ" શબ્દ લખ્યો નથી. વાંચકો એ મુદ્દો ધ્યાનમાં રાખે.

આ રદયા વધુ ૧૨ પ્રયોગો:-
૧૨૯-તાંબુ ૮૩ ભાગ, જસત ૧૭ ભાગ, કલક ૧ ભાગ, સીસું ૬ ભાગ.

(૧) ભાગ કોઈ પણ વસ્તુથી લેવાય છે. દાખલા રૂપે, 'ભાગ'ને તોલાનું ૨૫ આપીએ તો આ પ્રયોગ આમ થશે:-

તાંબુ ૮૩ તોલા, જસત ૧૭ તોલા, કલક ૧ તોલા, સીસું ૬ તોલા.

હંકમાં, 'ભાગ'ને જલ્દે કોઈ પણ અમુક વસ્તુ ગણી સકાય-પછી તે તોલા હોય, એક હોય ૫૨ રવલ.

૧૩૦-તાંબુ ૭૧૬, જસત ૨૪૬, કલક ૧૧, સીસું ૨

૧૩૧-તાંબુ ૩૨, જસત ૧૦, કલક ૧ થી ૫.

૧૩૨-તાંબુ ૮૪, કલક ૧૪, જસત ૨.

૧૩૩-જસત ૭૮૬, કલક ૧૫૬, તાંબુ ૫૬.

૧૩૪-તાંબુ ૭૮૬, જસત ૧૨૬, કલક ૮૬

૧૩૫-તાંબુ ૮૦૬, જસત ૧૧૬, કલક ૮.

૧૩૬-તાંબુ ૮૫૬, જસત ૮૬, કલક ૨૬.

૧૩૭-તાંબુ ૬૮૬, જસત ૩૩૬, સીસું ૧૧, કલક ૧૧.

૧૩૮-તાંબુ ૬૪૬, જસત ૩૨૬, સીસું ૨, કલક ૬.

૧૩૯-તાંબુ ૧૦૬, જસત ૨૬૬, સીસું ૧૬, કલક ૬૬.

૧૪૦-તાંબુ ૬૮૬, જસત ૩૧૬.

૧૪૧-તાંબુ ૭૧૬, જસત ૨૮૬.

૧૪૨-તાંબુ ૭૧૬, જસત ૨૭૬, સીસું ૧૬.

૧૪૩-તાંબુ ૭૦૬, જસત ૨૬૬.

૧૪૪-તાંબુ ૭૨૬, જસત ૨૭૬.

૧૪૫-તાંબુ ૬૩૬, જસત ૩૩૬, સીસું ૨૬.

૧૪૬-તાંબુ ૭૦૬, જસત ૨૭૬.

૧૪૭-તાંબુ ૬૮૬, જસત ૨૬૬.

૧૪૮-તાંબુ ૬૮૬, જસત ૨૬૬, સીસું ૧૦૦.

૧૪૮-તાંબું ૭૦૧૦૦, જસત ૨૬૧૦૦,
સીસું ૨૫, કલમ ૧૦૦.

૧૪૯-તાંબું ૭૧૬૦૦, જસત ૨૭૬૦૦,
સીસું ૨૭.

૧૫૦-તાંબું ૭૦૫૦, જસત ૨૭૧૦૦,
સીસું ૫૦, કલમ ૧૦૦.

૧૫૧-તાંબું ૭૧૬૫, જસત ૨૮૨૦.

૧૫૨-તાંબું ૭૧, જસત ૨૭૩.

૧૫૩-તાંબું ૧૫૩, જસત ૩૪૩.

૧૫૪-તાંબું ૧૫૩, જસત ૩૨૩, સીસું
૨૩૦.

૧૫૫-તાંબું ૧૭, જસત ૩૨, સીસું
૩, કલમ ૩.

૧૫૬-તાંબું ૬૧૩, જસત ૫૪૩, કલમ
૧૨૦, સીસું ૧૩૦.

૧૫૭-તાંબું ૮૦, કલમ ૨૦.

૧૫૮-તાંબું ૫૫૩, જસત ૪૧૩,
લોખંડ ૪૩૩.

૧૫૯-તાંબું ૧૦, જસત ૩૮૩, લોખંડ
૧૩.

૧૬૦-તાંબું ૬૭, જસત ૨, અ.સંનિક
૧.

૧૬૧-તાંબું ૬૧૩૦૦, જસત ૨૭૩૦,
કલમ ૬૫૩, લોખંડ ૫૦, સીસું ૩૦૦.

૧૬૨-તાંબું ૫૬, જસત ૨૮૩, કલમ
૨૪૩, લોખંડ ૨૩૦, સીસું ૨૩.

૧૬૩-તાંબું ૧૧૩, જસત ૩૭૩,
કલમ ૧૦, લોખંડ ૧૦, સીસું ૩૦.

૧૬૪-તાંબું ૮૨૩૦, જસત ૩૨૩,
કલમ ૧૨૩, લોખંડ ૨૩, સીસું ૨૫૦.
ચાંદી ૧૦૦, ફોસફરસ ૨૩૦.

૧૬૫-તાંબું ૬૨૩, જસત ૪૩, કલમ
૨૩.

૧૬૬-તાંબું ૬૧૩, જસત ૬૩.

૧૬૭-તાંબું ૬૦, જસત ૧૦.

૧૬૮-તાંબું ૮૫૩, જસત ૧૪૩.

૧૬૯-તાંબું ૮૭, જસત ૧૩.

૧૭૦-તાંબું ૭૬૩, જસત ૨૦, સીસું ૩.

૧૭૧-તાંબું ૭૬, જસત ૨૪.

૧૭૨-તાંબું ૭૫, જસત ૨૫.

૧૭૩-તાંબું ૭૩૩, જસત ૨૬૩, કલમ
૩૦.

૧૭૪-તાંબું ૭૦, જસત ૩૦.

૧૭૫-તાંબું ૬૮, જસત ૩૨.

૧૭૬-તાંબું ૬૭, જસત ૩૨, સીસું ૩,
કલમ ૩.

૧૭૭-તાંબું ૬૬, જસત ૩૪.

૧૭૮-તાંબું ૬૫, જસત ૩૫.

૧૭૯-તાંબું ૩૨, જસત ૧૦, સીસું ૧.

૧૮૦-તાંબું ૨૪, જસત ૫, સીસું ૩.

૧૮૧-તાંબું ૧૬૦, જસત ૫૦, સીસું
૧૦, સુરમા-ધાતુ ૨૩.

૧૮૨-તાંબું ૨૦, જસત ૧૦, સીસું ૧૧
થો ૧૧ બાળ.

૧૮૩-તાંબું ૧૦, સુરમા-ધાતુ ૨૦, સીસું
૭૦.

આ અને આ પછીના ઉ-અદમે નંબર
૧૮૩થી નંબર ૧૮૬ સમીના-પ્રયોગો “ક્રમર”
પિતૃના છે.

૧૮૪-જસત ૮૨, સુરમા-ધાતુ ૧૧,
તાંબું ૭

૧૮૫-જસત ૪૨૩, સીસું ૪૨૩, સુરમા
-ધાતુ ૧૫.

૧૮૬-સીસું ૩૭૩, કલમ ૩૭૩, સુરમા
-ધાતુ ૨૫.

૧૮૭-કલમ ૧૬૩, સુરમા-ધાતુ ૧૧, સીસું
તાંબું ૨૨૩.

૧૮૮-કલમ ૬૦, સુરમા-ધાતુ ૭ તાંબું ૩.

૧૮૯-કલમ ૮૫, સુરમા-ધાતુ ૧૦, તાંબું ૫.

૧૯૦-સીસું ૮૪, સુરમા-ધાતુ ૧૬.
[સંપૂર્ણ]

કપડા પર લખવા માટેની શાહી

૧ પીળી-એનીલાઇન ગ્રાઇન્ડ ૨૦ ગ્રામ, બાંડ ૨ ગ્રામ, ડિટ્રીલ્ડ પાણી ૪ ઓંસ.

પાણીમાં ૨૦ ઓગળાવી પછી બાંડ ઓગળાવી વાપરો.

લાલ-એલિઝાઇન પેસ્ટ ૪ ઓંસ, ફટકડીનું પાણી ૧ ઓંસ, ચોખ્ખું પાણી નોંઝતા પ્રમાણમાં.

પ્રથમ ફટકડીના પાણીમાં એલિઝાઇન પેસ્ટ મેળવી, તેમાં બીજું ઘટ્ટું ચોખ્ખું પાણી એટલું ઉમેરો કે શાહી લખવા માટે નોંઝએ તેવી મઠ્ઠા થા પાતળી થાય.

કપડા પર લખતાં આ શાહી પ્રથમ ખીણી દેખાશે પણ ધીરાળા પછી શાહીનો રંગ લાલ થઇ જશે.

કલોરોડાઇન

ટીકચર કેપ્સીકમ ૧ ગ્રામ, ટીકચર ઇન્જર ૧ ગ્રામ ટીકચર કેપ્સુ ૩ ઓંસ, એસેન્સ ટ્રિપરમિટ ૧ ગ્રામ ટ્રિપરિટ કેપ્સર ૧ ગ્રામ, ટ્રિપરિટ કલોરોડાઇન ૧ ગ્રામ, ટીકચર ડીઇટ્રીલ્ડ ૪ ગ્રામ, ડાયલ્યુટ હાઇડ્રોમેનિક એસિડ ૧ ગ્રામ, અલકોહલ ૧ ઓંસ, ટ્રિસરીન ૧ ઓંસ.

અપાને મેળવી, શીશીમાં ભરી લો.

આ દવા કોલેરા પર ઘણી ઉપયોગી છે.

કાચ પર લખવાની શાહી

અપળા લાલ ૨૦ ભાગ, મેથીલેટડ રિપરિટ ૧૫૦ ભાગ, ટંકણખાર ૩૫ ભાગ, પાણી ૨૨૫ ભાગ, રંગ નોંઝએ તે, નોંઝએ તેટલા પ્રમાણમાં.

લાખને વાટીને રિપરિટમાં નાખી ઓગ-

ળાવી લો. બીજે દ્વારે પાણીમાં ટંકણખાર ઓગળાવી, પછી એક મિશ્રણને ધીમે ધીમે મેળવી, છેવટે નોંઝએ તે રંગ (સફળ પાણીમાં ઓગળાવીને) મેળવો.

કાચ પર લખવા માટે ઉપયોગી છે.

કાળી શાહી

૧-માર્બા (વાટેલી) ૫ તોલા, બાવળની શીંગ ૧૦ તોલા, પાણી ૫ રતલ, હીરાકમ્પી ૫ તોલા, લોખંડનો ભૂકા ૪ તોલા.

પહેલાં માર્બા અને બાવળની શીંગને પાણીમાં નાખી, ૧ કલાક લગી પકાવો. પછી તેને માખી લઈ, હીરાકમ્પી અને લોખંડનો ભૂકા મેળવી, રહેવા દો. નજી ચાર દિવસ પછી ફરી વાર માખી લેજો.

આ શાહી સરઆનમાં લીધી દેખાશે, પણ પાછળથી કાળી થઇ જશે.

૨-માર્બા ૧ તોલા, બાવળની શીંગ ૧ તોલા, રતનજેન ૬ તોલા, હીરાકમ્પી ૨ તોલા, પાણી ૫ તોલા.

પહેલાં માર્બા, બાવળની શીંગ અને રતનજેનને પાણીમાં ઉકાળી, ત્યારે ૬ ભાગ પાણી ઉડી જાય ત્યારે ચુકા પરથી ઉતારી લઈ, હીરાકમ્પી મેળવી રેવા દો.

કોદને: કસાજ

લસણનો રસ ૧ ભાગ, મેથીલેટડ રિપરિટ ૪ ભાગ.

લસણને વાટી, રસ કાઢી લો અને પછી રિપરિટ મેળવી, શીશીમાં ભરી લો.

કોદવાળી જગ્યાએ દિવસમાં બે વાર આ દવા ૩ વડે લગાડતા રહેવાથી કાપડો થવાઈ રહેવાળ છે.

“ક્રમર”: અંક ૧૦૬ મો.

‘આઈપી વોટર’ અથવા એકવા કર્મીનિરિષ

પોતાશ બામકાર્જ ૧ મુમ, સામાન્ય
સરજત કિંવા ચાસણી ૨ ઑંસ, એકવા ફેરવે
૨ ઑંસ, એકવા એનેચિ ૮ ઑંસ.

મિશ્ર કરી વાપરો. (આઈપી વોટર’ નામ
રજિસ્ટર ‘વેપાર-ચિન્હ’ હોઈ, વેપારમાં એ
નામના અસત્ર માસિકા સિવા બીજો કોઈ
તે વાપરી સકતો નથી.)

■

‘ચિહ્નર માટેનું’ કીમ

સફેદ મીણુ ૧ ઑંસ, ગિસરીન ૧ ઑંસ,
મીઠી બદામનું તેલ ૧ ઑંસ, સુખાનું તેલ
૧ મારો, ગુલાબનું તેલ ૧ મારો.

પહેલાં મીણુને ધીમી આગ પર થા વોટર
બાથ પર પીગળાવી, પછી તેમાં ગિસરીન
મેળવે. એકછવ થયા બાદ બદામનું તેલ
હમેરી, સુધા પરથી ઉતારી લે અને બાકીના
તેલો મેળવી હલાવીને હરવા દો.

■

‘ચિહ્નરને મુંદર બનાવવો’

બદામને ગરમ પાણીમાં પલાળી ઊંડા
કાઠી નાખવા આ ઊંડા પિનાની બદામ
તોડે. એક લઈને દસ તોલા ગુલાબજળમાં
બારીક વાટીને કલાનજમાંથી ગાળી લેવી પછી
તેમાં સદજ વાટેલુ કપુર અને ચંદનનું અત્તર
મેળવીને બાટલીમાં ભરી લેવી આ મેળવણી
ચામડી પર લગાડવાથી તે સુંવાળી બની
ફાટતી નથી તથા મોઢા પર લગાડવાથી કરો-
ળીઆ મટે છે.

■

‘દંતમંજન’

૬-મસતગી ૨ તોલા, સુંક ૪ તોલા, કાળી
મરી ૪ તોલા, ગુલે અર્માની (મીઠી) ૧૮
તોલા, ગેર ૨૦ તોલા, સફેદ મરી ૪ તોલા,

લાહોરી નમક ૪ તોલા, તંબાકું (શેકેલો
૩૨ તોલા.

બધાને બારીક વાટી, મિશ્ર કરો.

૨-ફટકડી ૬ તોલા, નમક ૬ તોલા.

પહેલાં ફટકડીને વારી લઈ, પછી ઘોડાક
સરકામાં નાખી, પલાળીને બદિર કાઠી લો-
ત્યાર પછી તેને નમક સાથે મેળવી, બારીક
ભૂકી બનાવો.

આ દંતમંજન પાયોગીઆ તથા દાંતના
અવાણ મટે થણું લાભદાયી છે.

૬-અરીકાના બીજ ૧ રતલ, ફટકડી ૧
રતલ.

અરીકાના અંદરથી જે બીજ નીકળે છે,
તેને બદિર કાઠી આમમાં, બાળી લેવા પછી
તેને બારીક વાટી ૧ રતલ લઈ, બારીક ફટકડી
૧ રતલ સાથે મેળવી, જરૂરિયાતમાં વાળી
કાઠ ગુલાબો ફે ઑંસ મેળવી લેવી.

આ દંતમંજન પાણુ થણું અસરકારક છે.

■

બેડીંગ પાવડર

૧-સોડા ‘બામકાર્જ’ ૨૬ ભાગ, ઑસિસ
સાઈટ્રીક ૧ ભાગ, ઑનિક પેરેટિક ૧ ભાગ.

૨-એમોનિયા કાર્બોનાસ ૨ તોલા, સોડા
બામકાર્જ ૩ તોલા.

■

અચ્છર-શાનુ

૧-કુકિસિપ્ટસ આબલ ૧ રતલ, સિટ્રોનેલા
ઓબલ ૧ રતલ.

મિશ્ર કરી લો. તેજ તૈયાર છે.

૨-નિશાગો ૧૪ રતલ, ટેલકમ પાવડર
૨ રતલ, મુકસિપ્ટસ ઓબલ ૧ રતલ, સિટ્રોનેલા
ઓબલ ૩ ભાગ.

સેને મિશ્ર કરી વચ્ચગાળ ભૂકી બનાવો.

લેવેન્ડર વૉટર

ધિંધુનું તેજ ૬ તોલો, નારંગીનું તેજ ૧ તોલો, ગુલાબનું તેજ ૬ રતી, અલકેહોલ ૬ મેત્રન.

લાઈમ જ્યુસ

ચુનાનું પાણી ૬ ઑંસ, એપ્લુ કાપરેલ તેજ ૪ ઑંસ, એપ્લક બર્મેસાટ ૧ ગ્રામ, એપ્લક ઓરેન્જ ૨ ગ્રામ.

પહેલાં ચુનાના પાણીમાં થોડું થોડું કાપરેલ નાખતા જઈ, ખૂબ દલાવતા જવું. એ મિશ્રણ મધ જેવું થઈ જઈ, સફેદ થઈ જશે. જ્યારે જ્યારે કાપરેલ ખળી ચુકે ત્યારે બાકીના તેજ ઉમેરી, મિશ્ર કરી, શીશીઓ ભરી લેવી.

વાળમાં નાખવા તથા વાળને ઠંડક આપવા માટે પ્રખ્યાત છે.

લાઈમ જ્યુસ ગિલસરીન

આ પણ વાળમાં નાખવા માટે વપરાય છે:

૧-ચુનાનું પાણી ૩ ઑંસ, ગિલસરીન ૨ ઑંસ, કાપરેલ તેજ ૨ ઑંસ, એપ્લક લેમન ૨ ગ્રામ, એપ્લક ગિરેનવમ ૬ ગ્રામ.

ચુનાનું પાણી, ગિલસરીન તથા કાપરેલ તેજ એક શીશીમાં નાખી, દલાવો. મિશ્ર થઈ જતાં, મુગધીઓ મેળવો.

૨-એપ્લુ બદામનું તેજ ૪ ઑંસ, કાપરેલ તેજ ૮ ઑંસ, ગિલસરીન ૨ ઑંસ, એપ્લક લેમન ૨ ગ્રામ, ચુનાનું પાણી ૨ ઑંસ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ. આ ગ્રહોનો માલ છે, પણ ગુણમાં ચટિવાતો છે.

લોખંડ માટે ફેલુ

(૧) તાંબુ ૬૭ ભાગ, જસત ૩૩ ભાગ.

(૨) તાંબુ ૬૦ ભાગ, જસત ૪૦ ભાગ.

વાળ કાઢનાર પ્રવાહી

સોડિયમ સલ્ફાઇડ ૮ ઑંસ, તિયારેનો ૪ ઑંસ, આંડ ૪ ઑંસ, ગિલસરીન ૫ ઑંસ, ટંકણુખાર ૧ ઑંસ, ટરકી રેડ ઑંસ ૧ ઑંસ, અર્ક-પાણી ૭૭ ઑંસ.

મેળવી લઈ, બંધ શીશીમાં ભરી મુકો.

વાપરતી વેળા મિશ્રણ દલાવવા ચુકવું નહિ.

સાતસાઈ જેવો સાધુ

એરડિયુ તેમ ૧ રતલ, કાપરેલ તેમ ૨૨ રતલ, કોરટીક સોડાનો ૬૫ ૩૫ ડીઝીનો ૧૩૬ રતલ, રાજન ૧ રતલ, પીળો રંગ ૧ રતી, મનપસંદ મુગધો ૨ ઑંસ.

પહેલાં બેઝ તેલને દલાઈમાં નાખી, મુને ચડાવો. જ્યારે તે ખુબ ગરમ થઈ જાય ત્યારે ચુનામાંથી બધો આગ કાઢી લો અને ખીચવા સમયમાં ૬૫ તૈયાર હોય તેમાં પીળો રંગ (સફળ પાણીમાં મેળવીને) મિશ્ર કરી, તેજમાં નાખી, ખૂબ દલાવી અર્ધો કલાક જગી રહેવા દો. અર્ધો કલાક પછી આપોઆપ તેજ ઉકળવા લાગશે. એ વેળા રાજનની બારીક ભૂકી નાખી, ખુબ મેળવો. તે એકછવ થઈ જશે. એ તેમ ન થાય તો સદજ આગ જલાવવાથી એકછવ થઈ જશે. પછી સાધુ ઠંડો પડવા આવતાં, ખુસબો મેળવી, ફેમમાં ભરી લેવો.

રિપરિટમાંથી વાસ દુર કરવી

રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૯૫૫ ૧ મેત્રન, કાચો ચુનો (બુકો) ૪ ગ્રામ, ફટકડીનો બુકો ૨ ગ્રામ, રિપરિટ ઑફ નાઇટ્રસ ઇથર ૧ ગ્રામ.

પહેલાં રિપરિટમાં ચુના ને ફટકડીની ભૂકી નાખી જુદા મિશ્ર કરો. પછી તેમાં રિપરિટ નાઇટ્રસ ઇથર મેળવી, સાત દલાઈ મુધી રહેવા દઈ, ઉંચે ગાળી લેવો.

હોનો, ન વળી વિમાનું પ્રિમિયમ એ બેડ માલ લેનારને ગાથે રહે છે.

કહેવાની બુદ્ધિ નથી કે આ સંજા સાથે જાંદરનું નામ ઉમેરાય છે. જાંદરનું નામ વિના એ સંજા વપરાતી નથી.

સી. આઇ. એફ. આ સંજા ઉપલી નથી. એન્ડ એફની ભાષમ છે ફેર એટલે કે પેલામાં જ્યાં માલનો પીમા ખર્ચ સામિત નથી, ત્યાં આમાં પીમા ખર્ચ પણ સામિત છે. એ સિવા આ સંજાના બાકીના અર્થ ઉપલી સંજા જેવાજ છે.

હા, આ સંજા સાથે જાંદરનું નામ ઉમેરવું જોઈએ. એ વિના, આ સંજા વાપરી શકાતી નથી.

લોકે આ સંજાનો સાદો અર્થ એ છે કે એ કેવળ માલની કીમત-માલ જ્યાં હોય ત્યાંથી ડિલિવરી લેવાની રીતે-સચ્ચે છે. ત્યાંથી માલ ઉપાડવાનો, એટલે આ જાંદર પહોંચાડવાનો વ. વ. ખર્ચ માલ ખરીદનારે પોને ભોગવવાનો છે.

ફોટો આ સંજા પણ ઉપકાર અર્થ ધરાવે છે.

એક્સ વેર હાઉસ આ સંજા પણ ઉપકાર અર્થ ધરાવે છે. તે જાદિર કરે છે કે માલ ગોદામ પગથી લેવા માટે આ ભાવ છે. ત્યાંથી ઉપાડવાનો બધો ખર્ચ માલ લેનારના શિરે છે.

ડયુટી પેઇડ આ સંજા સાફ સાફ દર્શાવે છે તેમ, માલની કીમત સાથે આવાત

માં નિકાસ કરાત-જે હોય તે-માલ વેચનાર બરસો. માલ ખરીદનારને એ જ્ઞાન બરવાની રહેશે નહિં.

ફ્રીડો આ સંજા આથી ફેરફાર દર્શાવે છે. એનો અર્થ એ છે કે માલ વેચનાર માત્ર મોકલવાનો બધો ખર્ચ, નુર, કરાત વ. પોતે બરસો; અર્થ લગી કે માલ, માલ ખરીદનારના ગોદામ લગી તે પહોંચાડે કરશે. માલ ખરીદનારને માથે એ સંબંધમાં ફરો ખર્ચ આવશે નહિં.

એ સિવાય બીજા ફેરફાર સંજાઓ છે, પણ તે અમુક તમુક વેપાર માટેજ ઉપયોગી હોય, વધુ પ્રચલિત નથી.

અથોમ પણ જીવંત ઝાહિરાત

પ્રાપ્ત પણ આદિશનથી પુરો લાભ મેળવવા હોય તો તે વિના અટકાવે, અથોમ રીતે આપવી જોઈએ. પણ એનો અર્થ એ નથી કે, વર્ષો સુધી એકજ પ્રકારની-એકજ દળ-છળની જાહિરાત આપવી જોઈએ. તેની જાહિરાતોય લાભકર્તા થાય છે, એમાં તો શક નથીજ. પણ તેને માટે એ બુદ્ધિ છે કે જે દળજન કામ અનોખી હોય તેજ જાદિગત એવી રીતે વર્ષો સુધી જારી રાખવી જોઈએ.

સામાન્ય રીતે, જિદ્દતર એ છે કે જાદિરાત તો અથોમ કરાય પણ તેનું લખાણ વારંવાર બદલાતું રહે. એથી બે હાથના યશઃ જાદિરાત ચાલુ રહેતાં, પ્રજનનું લક્ષ એ ચાલુ રહેશે અને સઘે સાથે લખાણ બદલાતું રહી, જાદિરાતમાંના માલ વિશે તમે પ્રજને નવું નવું કહી શકો.

ફ્રીડો, તમારી જાદિરાત અમર રહેવી જોઈએ. તેનું લખાણ પણ મુદ્દત ન બનનાં, તે પણ જીવંતજ રહેવું જોઈએ.

(૫) C I F એટલે Cost, Insurance & Freight.

(૧) Loco.

(૭) Spot.

(૮) Ex Warehouse.

(૯) Duty Paid.

(૧૦) Franco.

તમારે પોતાના વેપારમાં સફળતા મેળવવી હિંમતો નીચી-દશ સુચનાઓ પર અમલ કરો.

૧. તમારા વેપારમાં જે વિશાળતા થા પહોંચી દ્વારા ખોટ આવતી હોય તેને બંધ કરી દો.

૨. તમારા વેપારમાં 'બગાડ'નું પ્રમાણ કેટલું છે? 'બગાડ' એક પ્રકારનો વેપારનાશક રોગ છે. 'બગાડ'ના પ્રમાણને ઘટાડો, અહિં લગી કે પછી બગાડ જેની કેલેબ્રેશન તમારે ત્યાં જાણીજ ન રહે.

૩. તમારા બેંકની પાસ છુક સુધે છે કે? યાદ રાખો, જ્યાં લગી પૈસા રોકડા ન હોય ત્યાં લગી તેની કામગીરી નહિ જેની હોય છે. માનવું વેચાણ વધારો, ઉપરાણી વૃદ્ધિ કરો અને ટુંકમાં અને તેમ, પૈસા રોકડા કરો.

૪. તમારા નવકરોમાંના કેલેબ્રેશન અણુ-કમાડિ પછી હશે. કદાચ તે તમારા વેપારને વૃદ્ધિસાધકતા પછી હશે. તેમને શોધી શોધી થા સુધારો, કમાડિ બનાવો થા પછી, ખરતા કરો.

૫. તમારા ત્યાં જે માલ વેચાય છે, તેમાં કોયો માલ વધુ નફો આપે છે? દરેક વેપારીને ત્યાં એવો જુદો જુદો માલ હોય છે, જેના વેચાણ પર જોડો વળો નફો મળે છે. તમારે ત્યાં એવો માલ હશેજ નેથી, તમારી ફર્મ એ છે કે સ્વેચ્છા વધુ નફાવંત માલ શોધી કાઢો અને પછી તેની ઉપર પોતાની વેપારી-કુનહ એકાલ કરો. વધુ નફો મેળવવાનો એ સાદો છતાં અચુક રસ્તો છે.

૬. તમારા દુકાનમાં આવતા માલકોને વિનયપૂર્વક આવકારો. જોઈતો માલ આપો. અને એકાળીન સંબંધિત માલ પ્રાપ્તિ તેમનું કલ્પ દોરો કે જેથી તેઓ તે ખરીદવા પ્રેરાય.

૭. તમારા નવકરો સાથે સારો સંબંધ રાખો. દર અંકુષાણિ અંકુષાણિ થા પાંખપાણિ પાંખપાણિ તેમની સાથે ન્હાની સરખી ચાલ-પાટી થા મિટીંગ રાખો. તે વેળા બધા સાથે તમે પચ્છા હળી ખુશી મળો, વેપારને લગતી ચર્ચા કરો, તેમને વેપારને લગતા સવાલો પુછો. તેમજા દષ્ટિબિંદુઓ અને વિચારો જાણો. તમને એમાંથી લાભ જન્યુવાનું મળશે.

૮. તમારા નવકરોની કામગીરી બનાવો. દેખીતું છે કે દરેક નવકર શરૂઆતમાં તમારા વેપાર માટેનું શિક્ષણ થા અનુભવ ધરાવતો હોઈ સકતો નથી. તમે તેને ધીમે ધીમે શીખવો. ટુંકમાં, તમારા નવકરોને જીવંત વેપારીઓ બનાવો-એક વેપારીઓ કે જેઓ નવ કરી હોય છતાં, વેપારી દિમાગ અને કુનહ ધરાવતા હોય અને તે દષ્ટિબિંદુઓ વિચારી સકતા તેમજ વર્તી સકતા હોય.

૯. તમે જમે તેટલા કામગીરી હોય છતાં ક્યારેક તમારા જાનની દલ દેખાઈ આવે એ સંભવિત છે. એવે સમયે જોડો આડંબર થા પડીક ન રાખતાં જાહિરતા નિષ્ણાતની સલાહ લેજો. નિષ્ણાતોની એક પગ માનની સલાહ તમારા વેપારને ૧૦ વર્ષ જેટલી આગે કુચ કરાવી દેશે.

૧૦. હોઈ વાત. પોતાને અને સાથે સાથે પોતાના વેપારને જીવંત રાખવાની છે. જુની મેટમાં ફસાઈ જવું એટલે મુદ્દલ દયા બોલવરા જેવું છે. જીવંત જનો જીવનની નિશાનીઓ-અંગવળ. અને આલિકતા પચા કરો. પોતે જીવો, બીજાઓને જીવતા મદદ કરો અને તમારો વેપાર આપોઆપ જીવી જશે.

વૈદક ધંધાદારીઓ અને સર્વોપયોગી સચિત્ર
ગુજરાતી-વૈદક ગ્રંથ

મેડિકલ પ્રેક્ટિશનર

૫૦૦ પાનાં ૧૦૦ ચિત્રો કો. ૨-૦-૦ પોસ્ટેજ છુટું

જેમાં દરરોજના કારણ, ચિન્હ અને ઉપાયો, અને
સ્થાનના ઇલાજો, શારીર વૈદકશાસ્ત્ર ચિત્રો સાથે, ન્યાય
વૈદકની માહિતી, બ્રિટિશ ફાર્માકોપીઓની આગેરે
૫૦૦ દવાઓની જાનાવટો ઉપયોગ સાથે, આર્થ્રાઇટિસની
જાનાવટો જે. કે. મુર્ચ ગુટ્ટિકાઓ, ધાતુ શોષન માદ્ય,
રસ, બરમો વગેરે, બાયોકોમિક દવાઓ યાને વ્યાધી
હજારે પણ ઔષધ બાર વાપરવાની રીત, ગતિ સાથે,
પ્રસુતિશાસ્ત્ર ચિત્રો સાથે, ઇન્જેક્શન થેરેપી યાને ત્વચા
દ્વારા પિચકારી વતી શરીરમાં દવા મળવ કરવાની રીત
ચિત્રો સાથે, શુદ્ધોપયોગી પેન્ટ દવાઓની આશરે ૧૦૦
સહસ્રાબ્દી જનાની પુષ્કળ પૈસા કમાવી શકાય તેવી
જાનાવટો, શસ્ત્રક્રિયાને લગતું જ્ઞાન ચિત્રો સાથે, પાંચ
બાંધવાની રીત ચિત્રો સાથે વગેરે આપેલ છે

લખો:-ડૉ. ઉમર માનજી ચૌહાણ એન્ડ કંપની, ગોંડલ (કાકિયાવાડ)

અથવા કમર આફ્રીસ, સોમગરવાડ, મુસ્ત.

દેશદારી કાયદાનું સર્વો-
પયોગી પુસ્તક

દેશદારી કાયદાનો શિક્ષક

૬૦૦ પાના કો ૨ ૦-૦-૦ પોસ્ટેજ

જેમાં સુધારેલ દેશદારી કાય-
દાઓ જેવા કે, ઇન્ડિયન પીનમેન-
કેડ, ફસલા દબાંત પ્રેસીડેન્સી
સાથે, કીમીનક પ્રેસીડેન્સી કેડ,
રીકા દબાંત સાથે, ક્રિમિનલ નર્વો
પુનરા એક્ટ, મુજબનો ડીપ્રીક્ટ
પે લીસ એક્ટ, લુગાર એક્ટ,
ટોરનો અનિકમલ્ય એક્ટ, વિમેન
પોલીસ એક્ટ, મોનર એક્ટ,
રેલ્વે એક્ટ, એક્ટ્રાડીયન એક્ટ
વિમેરેનો કમ્બ, જેવી તે વાંચનાર
દેશદારી કાયદાનું જ્ઞાન મેળવી
શકે છે

ઈકબાલ

[ખાય વીકલી]

જર્માના મુસ્લિમ ગુજરાતીઓનું સાચું રહસ્ય છે
એ હિન્દુ મુસ્લિમ છત્રિકાકમા યોગ્ય ફાળો
આપતું રહે છે.

અફવાડીયાઓ જે વખત પ્રગટ થાય છે

મુસ્લિમોના જીંદગી માટે હક-સંકલ ચલાવવા

હંમેશા તૈયાર રહે છે

તે રશનિક અને પરદેશીના સાચા સમાચારો
પુરા પાડે છે

હવે દરેક મુસ્લિમ ગુજરાતીની ફર્જ છે કે તે

પોતાના આગામી બ.અસર જાનાવટા

ઈકબાલની જિંદગી લાંબી જાનાવે.

હિંદના મુસ્લિમો તમારા જર્માના બાઈઓની

હાજત મળવા ઈકબાલ નિયમિત વાંચો

મેનેજર:-ઈકબાલ ખાય વીકલી

૧૫૨, લુધ્ધ, રીડિંગ રોડ.

ખાલસખા

[બાળકોનું માસિક]

તંબો : હિંમતલાલ શુ. શાહ

ખાલસખા એકથી વારો કે મધ્યોચ્ચ
રજી નથી કરતું, પણ બાળકોને ઉપયોગી સર્વ
વિષયો શિક્ષણની દૃષ્ટિએ મજી કરે છે.

એનો દરેક અંક બાલમાહિતવા સિધ્ધહરત
લેખકોના લેખોમાં ભરેલા હોય છે.

જુનથી ત્રીજી વર્ષ. આ વરસના આકાશને
૨-૩ ખાસ અંકો અને બેટ પુસ્તકોના લાજ
મળે છે

તાકિદે આહુક ધન મળ્યો.

પાર્થિવ સપાત્રમ:

દેસમાં ૨ ૩, પરદેશ ૩ ૪, (શિ ૧)

લખો:-ખાલસખા કાર્યાલય: અમદાવાદ.

આહકોને શુભાવનારાઓથી દુર રહે

તમારા નવકરોમાંથી. કોઈ પણ જો આહકો શુભાવનારા હોય તેને તરતજ પાણીચું આપી દેજો. એવાઓને માટે વેપારીને ત્યાં થયું સ્થાન સંકલેજ નહિ. વેપારીને તો આહકો શ્રેયવનારા અને સાચવનારા નવકરો જોઈએ, અને નહિ કે આહકોને શુભાવનારાઓ.

કોઈ પૂછશે, આહકો શુભાવનારાઓની ગોળીખ થી? આ સદૃશ્ય તેમના લક્ષણો:—

- માત્ર જોવા અને તેને માટે પૂછપરછ વ. કરવા છતાં આહક ન ખરીદે તો જેઓ કંદાળે છે અને આહકને મનમાં જ મગે તેમ સહનવાવે છે.
- જેઓ આહકોને તુરંત સમજે છે અને તેમને તીવ્રા દરજ્જાના મણી, હાકુ વર્તન હાખવે છે.
- વાનોડિયા, જોપડયા, વગતની પાળંદી ન કરનારા નવકરો. જેઓ પોતાના જ્ઞાનનું પ્રદર્શન ભગવાતો મોઢ હોય છે અને જેઓ આહકનું સાલગનાજ નથી.
- આહકો સાથે રક્ષીત કરનારા, તેને જુહાવનારા અને તેને બોટ સમજી પોતાના જ્ઞાનના પરચો દેખાડવા તમા અજોતો હજમામગરો જવાય આપનારાઓ. જેઓ વિવેક અને કુનદથી સાવ કાપા હોય છે.
- હયુપયુ. મંદ અને મુર્ખ જેવા નવકરો. જેઓ પુરેપુરા જો સજ્જો પણ સ્પષ્ટતા-પૂર્વક ઉચ્ચગત્તી ત્રિયાકત ધરાવતા નથી.
- પોતે જો માત્ર વેચે છે, તેનો પરિચય ન ધરાવનારા કેવળ વાનોડિયા વા મુર્ખ નવકરો.

જોવાઓ બીજા કામે ગમે તેટલા ઉપજોગી હોય, વેચનાર (Salesman) તરીકે નકામા છે. તેમને સંમુદયા એટલે પોતાના આહકોને શુભાવના.

સચોટ આદિરાત

"નવકરી જોઈએ છે"ની આદિરાતો દર-કોઈએ સેંકો જલકે હજારો વાંચી હશે. પણ નીચલી આદિરાત એ સાચાં અનેરી બાત પાડે છે. તે ખરેખર સચોટ છે.

HERE'S AN INDIAN GENTLEMAN:
30 YEARS 'YOUNG'

Over 5 years as a Sales Organiser.
Honours Graduate of a recognised university

Subjects Studied: Economics, Public Finance, Banking & Currency.

Knows other subjects of general interest.

Does not profess to know every thing.
Has capacity to learn new subjects.
Has studied many books.
Still studying more

Can obey order and execute them.
Can command obedience with love.
Not afraid of hard work
Nor responsibility
Good will power and memory.

High connections

Holds first class references and testimonials

ABOVE ALL, WEARS A SMILE
THAT NEVER WEARS OUT

Open for engagement: Will consider any thing.

ફક્ત જોઈએ છે નહિ સચોટ આદિરાત? તમારી આદિરાતોનેય એવી સચોટ બનાવો-પછી બારે તે "નવકરી જોઈએ છે"ની હોય વા મોઝા શમાન વેચવાની.

હિલાલ યુક-હાઉસ

ઉદ્ વિભાગ

ઉમદા અને લગ્નિય પકવાનો

પકાવવા ચાહના હોય તો આજેના નીચલી કિતાબો મંગાવો.

કરમતી દસ્તદખવાન-દરેક પ્રકારની વાનીઓ,
જેની કે : કચાપ, પુડીંગ, ફિરની, માજલી,
મુરગી, જેલી, કેક, મિઠાઇઓ, દવવા,
મુરખા વ વ. સેંકડો વાનીઓના અઝ-
માવેલા નૂસાઓ. પાંચ વર્ષમાં સાત
આવૃત્તિયો પ્રગટ થઇ છે. પાના ૨૧૪, ઉમદા
કાગળ-જખાઇ-છપાઇ. કી. બે રૂપિયા
મશરિકી વ મગરિબી ખાને-ઉપલો કિતા-
બનો ખીન્તે ભાગ, જેમા પુર્વ અને
પશ્ચિમના દેશ દેશના પકવાનોની માહિતી
આપી છે પાના ૨૪૮. કી. બે રૂપિયા
કરમતી હંડકુલીયા-નાની બચ્ચીઓ માટે
ખાવા પકાવવાની રહગર.

કી. આઠ આના

નાસ્તા-સવાર અને સાંજના નાસ્તાની ઉમદા
અને લગ્નિય વાનીઓની માહિતી.

કી. દશ આના
બચ્ચીકે ખાને-બચ્ચીઓ માટેના ખોરાકની
વિગતો.

કી. આઠ આના
બીમારોકે ખાને-બીમારો માટેના ખોરાકો.

કી. દશ આના

મજાકીયા ખાને-સરખા સરખા સંજોગો
વચ્ચે મજાક કરવા માટે બનાવવાની
વાનીઓ.

કી. છ આના

(દરેકનું ટપાક ખર્ચ શુદ્ધ)

બધી કિતાબો ઉદ્ અખાન-ઉદ્ હંદીમાં છે.

હિલાલ યુક-હાઉસ

સવદાગરવાડા-મુરત.

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ
વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,
હિંદની પ્રબલતું માનીતું માસિક.

વ્યાયામ

દર પ્રદિનાની ૧૫મી વાર્ષિક લવાજમ
તારીખે નિર્ધારિત દિવસો ૩. ૨-૮-૨
પ્રસિદ્ધ થાય છે. પરદેશ પે શિલિંગ

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો

તથા ખુલાસા માટે લખો—

વ્યવસ્થાપક, ‘વ્યાયામ’, રાયપુરા, જડોદશ.

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ કોમનું એકજ મુખપત્ર

હાનિકારક રિવાજો દૂર કરો-ખેતોને કચડાની
બચાવો એ દબિનિ-દુઓ લખાવજો અનેક
રિપો અને ખીજ ઉપયોગી લેખો રજુ કરવું
માસિક વાર્ષિક લવાજમ (નિદ પુગત સાથે)
રૂ. ૨-૦-૦; પરદેશ માટે શિલિંગ આઠ.

પ્રેસમાં વ્યાપકામ પામુ આકર્ષક અને
સફાઈદાર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ બધું પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

શુરાનપુરી ભાગળ, ભાજવાળી પોળ-મુરત.

વેપારી સામયિકોના વાંચકો “Efficiency” માસિકથી અપરિચિત નહીં હોય. એ તે માસિક છે, જે ઉદ્યોગ ૨૪ વર્ષથી ચલિને ચલિને યુરોપ અને અમેરિકાને કાર્યદક્ષતાનો પાઠ શીખવી રહ્યું છે અને પરિણામે આજે એ પત્રની પાંચ ગોળી આવૃત્તિયો પાંચ યુરોપી ભાષાઓમાં અને એક આવૃત્તિ દિન્દિ માટે, મુંબઈથી અંગ્રેજીમાં પ્રગટ થાય છે.

એવા પ્રખ્યાત સામયિકના તંત્રી હોયું બાળપણથી પછીની નિરાળી છે ને? હા, મિસ્ટર હર્બર્ટ પોતાના એ જુલાઈ છકાસ પર કૃષિ કરી સફળ, અસખત, એને પામ થયા માટે તેમને પોતાની વચના કેટલાય ક્રમીની વર્ષો ખર્ચવા પડ્યા છે.

હર્બર્ટ કેસનો ૪૪મ આજથી ૬૧ વર્ષ પર કેનેડામાં થયો હતો. દત્તા ગરીબ એટલે ચાર વર્ષની કેળવણી એ વર્ષમાં પૂરી કરવી પડી પછી માથે આવી યુવતીની જગ્યાકારીઓ. ૧૫ વર્ષની ઉંમરે દુન્યાના ઇવન-સંપ્રાપ્તમાં એ પદાધાર ખન્યા.

કેસની પ્રારંભિક જિન્દગી અનેકાનેક અનિચેતી બરચક હતી. સરખાતમાં તે અંતરજ્ઞને કૃતિસાળી માનસના યુવાન તરીકે દેખાશે. પછી ‘સોશિયલ ડેમેક્રસી’ની ચળવળના અગ્રેસર તરીકે; પછી ૧૮૯૩ના પેલા તબીબીના બોરડની જગ્યાના નેના તરીકે કે. જ્યારે ૧૦,૦૦૦ લોકોની કપાળની આગેવાની લઇ, તેમણે રેલ દારૂસના દરવાજા સમી કૂચ કરી હતી અને એ દેખાવોના પરિણામે સરકાર દોષી દુન્યા જોયો માટે પાંચ સાખ પૈકિ મેળવવા દત્તા.

ચાર વર્ષ પછી આપણને હર્બર્ટ કૃતિસાળી મળશે. તેમણે અદિ’ મિ. કીર દારૂ સાથે મળી કૃતિસાળી લેખર પાર્ટીની રચનામાં ભાગ લીધો. અને એમ જિન્દગીના વિવિધ શેષમાં માથું મારતાં જીવવા માંડ્યું.

પણ જિન્દગીનો એ પ્રવાહ ત્રણ વર્ષ પછી પાછો બદલાયો. ૧૯૦૦માં સ્પેનિશ-અમેરિકન લડાઈ શરી નીકળી. હર્બર્ટ એમાં જોડાવા ઇન્કાર કર્યો. તે રક્ષીન કોલોનીમાં જોડાયા, અને છ મહિનામાંજ અવનવા અનુભવો મેળવી ધરાઈ ગયા એ સંસ્થાન સોશિયલિસ્ટ નેતાઓ રચાયું હતું તેની હતે ૧૬૦૦૦ એકર જમીન હતી, અને ૨૦૦ સદસ્યો. ત્યાં જમીનનું મલ્લસ, વ્યાજ પા નહો કયું આપવાનું ન હતું છતાં સંસ્થાનની મરીમી જોડી ન હતી થઇ. રહેવાને પૂરતા મકાન, પહેરવાને કારી કપડું અને જીવવાને માટે સુરે ખોરાકનીય ત્યાં તો તાજુ હતી.

કહેવત છે કે જુરૂં થાય છે તેમ આરા માટેજ, ગભાજવાદના મિત્રવ્યવહારપણથી કંટાળીને મિ. કેસને હવે પચકારિત્વની દુન્યા વખતી અદિ’ તેમને ખોલ ‘સેલ્ફટેચિંગ’ (Self Teaching) અને કાર્યદક્ષતા (Efficiency) દત્તા. તેમણે તે પાર પાડતા જેવો લખવા આપણે કરવા માંડ્યા. પણ અદિ’ય તેમને પુરતી કાગપણી ન મળી.

છતાં, પચકારિત્વના ક્ષેત્રમાં તેમના સંજયો વધતાજ ગયા. ‘ન્યુ યોર્ક જર્નલ’ (જેના તંત્રીએ પોતાની કસમ વડે એક વર્ષમાં ૨૦૦૦૦ પૈકિ કમાવ્યા દત્તા) તેની સાથે પરિચય જાહેર્યો. પાછળથી તેમણે ‘ન્યુ યોર્ક વર્ક’ અને ‘સનડે વર્ક’ માટેજ કામ કર્યું શરૂ કર્યું.

“સનડે વર્લ્ડ”માં “ફોરમન” પાત્ર મળ્યાકાએ જોયું હતું તેનું તંત્રીપદ હતું મિ. કેસનના હાથમાં. એ પાત્ર માટે તેમને અમેરિકાની બધી જ જાણીતી શુભસંપત્તિઓ-અમીરો, વિજાનીઓ, પવકારો, લેખકો, પ્રેરકો, ગવરનરો, દેશના પ્રમુખો, મુસ્લીમો અને ઉદ્યોગપતિઓની મુલાકાતો હતા, તેમની કનેથી વા ન્દાના લેખો વા પછી, તેમના ઇન્ટરવ્યુ મેળવવા પડતા. હુંકમાં, “ફોરમન”ને જીવંત રાખવા માટે તેના તંત્રીને તે બધું કરવું પડતું, જે ખરેખર અશક્ય ન હોય.

જ્યાનીનો આગમો જાન-સમગ્ર ૧૦ વર્ષ-કેસને ગરીબો સાથે દળામળાને શુભાચો દતો; હવે તેમને અમીરોના અમીરોને મળવાના ગુરૂત્વ પડી. ત્રણ વર્ષ સગી એ કામ પણ તેમણે કર્યું; એ દરમિયાન તેમણે ૧૫૦૦ થીય વધુ શુભસંપત્તિઓની મુલાકાતો લીધી.

ગરીબો અને અમીરો સાથેના એવા નિકટના સંબંધે જર્મનીના દિનાગ સમક્ષ તે જોઈ જાણી શકી હોયો, જે અમીરોની અમીરી અને ગરીબોની ગરીબીનું મુજ કારણ છે. તેમણે જોઈ લીધું કે અમીરો અમીર એટલા માટે છે કે તેમની કને કાર્યદક્ષતા છે અને ગરીબો એટલા માટે ગરીબ છે કે તેઓ કાર્યદક્ષતાથી મદરૂમ છે. તેમણે આ કામ પર વધુ વિચાર કરવા માંડ્યો. ખીજા ત્રણ વર્ષ અમેરિકાના વેપાર વ્યવહાર અને ખીજા સાદસોના અભ્યાસમાં ગાળા નાખ્યા.

જર્મની કેસનની ખરી શક્તિઓ હવે ખાલી હતી. તેમણે જુદા જુદા ઉદ્યોગોના ઇતિહાસ વિશે લેખ-માળાઓ લખવી શરૂ કરી. એમની સાથી પટેલી લેખમાળાઓ હતી “Romance of Steel” અને “Story of a thousand

millionaires”. પોતાની જે લેખમાળાઓને માહિતીપૂર્ણ બનાવવા માટે તેમણે કશું બાકી છોડ્યું ન હતું; પોને યુરપની સફર કરી, બધી વિષયો મેળવી હતી. જર્મનીના જાણીતા કવિ કારખાના મુખ્ય ડિરેક્ટરનીય ખૂંદ મુલાકાત કરી હતી.

આ લેખમાળાઓ ખૂબજ લોકપ્રિય નીવડી અને પછી લખાઈ “Romance of the Reaper” અને “History of the Telephone”ની લેખમાળાઓ.

ઉદ્યોગોના ઇતિહાસ પછી સફરના ઇતિહાસ અને તહેનો વિષય લેવાયો. ખોસ મુચનાઓથી તેમણે “Fact Book of Buffalo” લખી, જેની પાછળ ૨૬૦૦ પૃષ્ઠો ખર્ચ તો થયા, પણ તેના પરિણામે બૃહદ્દામાં અંગેકોને નવા ઉદ્યોગો-ઉદ્યા યથા, લાખો માણસોને કામ મળવા લાગ્યું.

આ દરમિયાન અમેરિકાના ખીજા એ કાર્યદક્ષોનું હજાર મિ. કેસન તરફ એકાધું. એમાંના એકનું નામ હતું મિ. હેરિંગટન. હમસન, જેમણે અમેરિકા ઉપરાંત ટોકીઓ, પેરિસ, મ્યુનિખ અને લન્ડનમાં તબક્કીમ મેળવી હતી અને જે અમેરિકન યુનિવર્સિટીના પ્રેરકર દત્તા. ખીજાનું નામ હતું. ફેરેરિક વિન્સેટો ટેલર. એ એક પણ કાર્યદક્ષતાના નિષ્ણાનો દત્તા. મિ. કેસન એમની સાથે જોડાયા અને પછી પુરા ૨૧ વર્ષ સગી અમેરિકામાં કાર્યદક્ષતાનું સાહિત્ય લેખતા રદયા.

એપ્રિલ ૧૯૧૪માં મિ. કેસનને ફરી વાર હૃદયમાં વાદ આવ્યું અને નવી દુન્યાને સલામ કરી હૃદયમાં આવી વરયા. એમની આખિરી

(૧) મિ. હમસને સાન્તા ફે રેલ્વેને અમુક વાતો બતાવવા માટે એક વેળા ૧૦,૦૦૦ પૃષ્ઠો લીધી હતી, જેને પરિણામે રેલ્વેને દર વર્ષે ત્રણ લાખ પૃષ્ઠની ખચત થઈ હતી

તમના હતી. "કાર્પ" દક્ષિનાના સાહિત્યનો પ્રચાર કરવાની. તેમણે એ માટે ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૫થી *Efficiency Magazine* શરૂ કર્યું અને સાથે સાથેજ પુસ્તકો પણ લખવા શરૂ કર્યાં. આજે તેમના લખેલા પુસ્તકોની કુલ સંખ્યા ૧૨૫ જેટલી થઈ ગઈ છે અને તેમાંના કેટલાયની કેટલીય આવૃત્તિઓ પણ નીકળી ચુકી છે.

"કાર્પ" દર્જેડે "કેસનનું" સાહિત્ય આજે ખૂબજ મંચાય છે. યુરપ-અમેરિકામાં તેમના પુસ્તકોની માંગ અત્યંત ચાલુ રહે છે. આજે ઓછી વતી ૨૫ યૂરપી ભાષાઓમાં મિ. કેસનના પુસ્તકોના તરજુમા થઈ ચુક્યા છે.

અત્યંત મહત્વ અને કાર્યદક્ષતા "કાર્પ" કેસના વિજય-ગંગ્રો છે અને હરકોઈ તેમના જમાવી સકે છે.

નફાનો ખરો ઉપયોગ

તમારો ધંધો ન્હોતો હોય ના મોટો, નફો તો થતો હશેજ. કાને એ નફો થોડો હોય ના વધારે.

તમે એ નફાનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરો છો? તમે કહેશો : નફાનો ઉપયોગ કરવાની તે વર્ગી કોઈ ખાસ રીત હશે કે અમારા દૈનિક જીવનના નિભાવ અર્થે ખર્ચાને જીએ.

પણ એ દૃષ્ટિબિંદુ ખોટો છે. જેટલો નફો થાય તેનો વપારમાં વધારે અર્થો ભાગ પોતાના ખર્ચ પેટ ઉપાડવો નોંધ્યે અને બાકીનો અર્થો ના તેથી વધુ ભાગ કરી વાર વેપારમાંજ રોકવો નોંધ્યે.

આજે જે મોટા મોટા વેપારો તમે નોંધ રહ્યા છો, તે બધા આજ પદ્ધતિયે ન્હાની સરખાતથી આટલી ઉચ્ચ કક્ષાએ પહોંચ્યા છે.

સાધુના ભાવ વધી ગયા છે!

યુરપમાં લગાઈ શરૂ થતાંજ દિનદિન એક-દમ મોંઘવારી થઈ ગઈ છે. સાધુના ભાવ માં ૨૦ થી ૩૦ ટકા ઉછાળો આવ્યો છે.

પરંતુ માલની દરીયાઈ સામે ટકી, પોતાના સ્વદેશી ઉદ્યોગોને પગલાર કરવાની આ કીમતી તક છે. લગાઈ લંબાઈ રહી છે એ દરમિયાન, દેશને સાધુના વિવેચમાં સ્વાશ્રય બતાવી, વધેલી મોંઘવારી પણ ઓછી કરે અને પોતા માટે એક ઉચ્ચ ઉદ્યોગ પણ સ્થાપે.

નિષ્ણાતોનીય નિષ્ણાત સમાન

સાધુની બનાવટ

એમાં દરેક દરેક પ્રકારના સાધુ બનાવવાને લગતી વિવિધ પદ્ધતિઓની વિગતવાર માહિતી આપવા ઉપરાંત તેમાં વપરાતા તેલ, કાચ, રંગ, સુગંધી વ વ. ની પુરી વિગતો પણ દર્શાવી છે અને સાધી છેવટે—

સાધુ બનાવવાના મેકેડો સાચા મુદ્દા આપ્યા છે, એટલુંજ નહિ બસકે એ ઉદ્યોગમાં વપરાતા વજોની સચિત સમજણ પણ આપી છે.

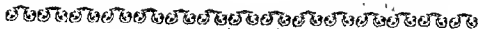
ગુજરાત કારિયાવાડમાં પાછલા ૭ વર્ષમાં આ પુસ્તકની સહાયે સાધુના ૧૦૦ કરતાં વધુ કારખાનાં શુદ્ધા છે અને તે બધા પ્રતિ દિન પ્રગતિ કરી રહ્યા છે.

તમે આજેજ નિલય કરો.

૨૦૦ પાનાનું પાકી બાંધણીનું સચિત પુસ્તક હોવા છતાં કીમત માત્ર એ રૂપિયા (ટપાત્ર ખર્ચે જ આના) પરંતુ માટે ચિલિંગ ચાર.

પ્રેક્ષી આવૃત્તિની થોડીકજ પ્રતો બાકી છે. જલદી મંગાવી લો. પાછળથી કોઈ પણ કીમતે નહિ મળે. સખો—

ક્રમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા, મુરત.

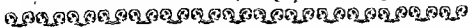
વેપારની ચાવી

ધંધાની મંદીથી ગભરાતા બાઈ જ્ઞેનો માટે આ પુસ્તક આશિર્વાદ સમાન છે. પર બો, બીજા ધંધાની રોકાણ કે નવારી હોવા છતાં, નામની ૧૬૨ પચ્ચીસ રૂપિયાની, પુસ્તકમાં વેપાર કેસ કરવો અને ચેતાની આવક કેમ વધારવી એની વિવિધવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં અપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ હુન્નર ઉદ્યોગોની પણ સંપૂર્ણ વિગત એના સરળ અને સારી ભાષામાં જણાવેલી હોઈ, પુસ્તક ધણું ઉપયોગી છે.

અનુક્રમિકા:-૧-આંખમાં નાંખવાનું પાણી. ૨-કાનમાં થતા દર્દ મટાડનાર દવા. ૩-કાંદા કિમ ૪-કોલન વોટર. ૫-ખાસી મટાડનાર દવા ૬-ગુણકારક છીંકાણી. ૭-આમી માટેનો પાવડર ૮-આમીના રોગો દૂર કરનાર મલમ ૯-બાઈપાણું દૂર કરનાર સાબુ ૧૦-જીવાળાં લાવનાર પાવડર ૧૧-તાવ મટાડનાર દવા ૧૨-દંતમંજન ૧૩-દરેક જાતના દર્દ દૂર કરનાર ચમત્કારીક દવા, ૧૪-દાંડના દર્દ મટાડનાર દવા ૧૫-દાદી બોડવા માટે લગાડવાનું કિમ ૧૬-નાના બાળકોની દવા ૧૭-આંટણ માટે મલમ ૧૮ પેન બામ ૧૯-ખીલ મટાડનાર દવા ૨૦-મોઢામાંથી દુર્ગંધ દૂર કરનાર દવા ૨૧-લેવેન્ટરનું પાણી ૨૨-લેપ્રોમેન્ટ પાવડર ૨૩-લોહી ગ્રુધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાઢવાનો પાવડર ૨૭-વાળ કાળા કરનાર, કલ્ક ૨૮-રોગ્ય પાવડર ૨૯-વાળના નાખવાનું તેલ ૩૦-લાઈમ્ફગ્રુધ અને નિસસરાઈન ૩૧-રોગના માટેની દવા ૩૨-Bath Powder ૩૩-સંધીવા મટાડનાર દવા ૩૪-કર્મોલિક સાબુ ૩૫-તાકાતની ગોળીઓ ૩૬-સુગંધીદાર પોમ્ડ ૩૭-સુગંધીદાર સાબુ ૩૮-ઇલેક્ટ્રીક પાવડર ૩૯ ને ૪૦-કાણું ને બ્રાડનું બુટ કિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩, નાણું, ટોની લાલ ને બ્રાડન બુટ પોલિશ ૪૪-રોગ વૉલિશ ૪૫-એક વધુ સુધી બચે નહિ એવી લાઠી ૪૬-અધારમાં ચળકે એવી શાદી ૪૭-પડાને વોટરપૂર્ણ બનાવનાર. દવા ૪૮-કપડા પર લખવા માટેની શાદી ૪૯-રોપલ વારનિસ ૫૦-કોલસાનું બળાણ બોણું બળે એવી દવા ૫૧ કાચ કે ચીનીના ટુરેશ વાસણ બેડનાર મિથલ ૫૨-ચમત્કારીક પાવડર ૫૩-ચમત્કારીક પ્રવાહી ૫૪-ચાંદીનું ચિત્ર કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-ગુણ લખાણ માટેની શાદી ૫૭-ખૂબ સસ્તો સાણ (એક આનાથી પણ બોલાવે એક રતલ) ૫૮-ખીલ જાતનું કાણું બુટ પોલિશ ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-પ્રેસવાલાઓ માટે ચમત્કારીક પ્રવાહી ૬૧-ફરનિયર પોલિશ ૬૨-ફાકનેન પેન માટેનું બુટ શાદી ૬૩-અશિનમાં પુરવાનું તેલ ૬૪-આખીઓનો નાસ કરનાર કાચળ ૬૫-રંગર સંધીની શાદી ૬૬-શાદીથી લખેલ લખાણ છુટાવનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, બુટ ને લાલ શાદી ૭૦-ચરગથુ સાણ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-હેડોગ્રાફની લાલ, લીલી, બુટ અને વાયોલેટ શાદી ૭૫-કપડાની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૭૬-માઈના લેખલ ૭૭-પરેખર ચિત્રના પોરડ કાઢ ૭૮-ગુલાબની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૭૯-ચમત્કારિક રીટો ૮૦-ચંચેલીની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૮૧-નનકુદ રમાલ ૮૨-ગ્રાડપાનનાં બીજ ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-ફુલીડેઈંગ કાળા, બુટ, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૮૮-તેવાર રબરના સિક્કાઓ ૮૯-ખતરાની સ્વેટ ૯૦-ફેન્સી પચ્ચવડાર બોસ ૯૧, ૯૨-ચુકાના મુળાશર અને પચલ ૯૩-કાળા કાર્બન પેપર (નળી જાતના) ૯૪-રંગના પૃષ્ઠ ૯૫-રંગર સંધીની બનાવટ ૯૬-રેતીના કાચળ ૯૭-રેશમી રમાલ પર છબી ૯૮-લાડડા ઉપર છબી ૯૯-ફેન્સી સાર્બન બોર્ડ ૧૦૦-ગુળ આવસરના ત્રેપાર કાર્ડો ૧૦૧-ચિત્રના પોરડ કાઢ ૧૦૨-ચિત્રપુકત મુળાશર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, બુટ ને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ફ્રેન્ચ, બુટ ને લાલ લાખ ૧૧૦-સુતરાક રમાલ પર છબી ૧૧૧-હેડોગ્રાફ અર્થાત ફુલીકેટર.

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ પેપર ઉગદા કવર : કીમત માત્ર અઢી રૂપિયા : પોસ્ટેજ બે આના જુદા, (પરદેશ મટે પોસ્ટેજ સહિત સિલિંગ સાથા આર)

લેખો:-કુમર ઓફીસ, સોદાગરવાડા, મુરત.

૩૫ શૃંગારની પરદેશી બનાવટો

ચુની લોકો શરૂ થતાં એક તરફ તે
૩૫. શૃંગારની પરદેશી બનાવટો આવતી બધ
અમ બધું અને બીજા તરફ દિશતાં એવાનો
જોવામાં આવે છે, તેના આવ દોઢા
બધાનો થતો જાય છે!

આ સુન્દરી તક છે. ૩૫ શૃંગારને લગતી
નિર્વિષ બનાવટો, રંગી કે કોઈ કોમ. કોમ
જેવી, સો. ટાઇમ્સ પાસ, લોચન અને
મિલ્કે, કુચ પોસ, દંતમંજન, કુચ પેશ,
પોમેડ શિલ્પનદામન, ઝા (પ્રયત્ન), પાવડ
અને મલમલ ગ્રેડે (કરંધા), સાબુ અને
ગ્રીસરીમ, નિપારકક નરસ અદર, વાળ કાઢ
ગોર કોમ, પ્રયાગી, બેરંગા, સાલુઓ પ. વાળ
કોમ, આગ-નેસ, વાળ-મોસા, વાળ-એન્ડુ.
સાલુઓ મુશ્કેલ, ગર બનાવવાર દય, ટાઇમ્સ
સાલુઓ, વાળ મોસા, રંગ પેસિસ. કાઢ વ.
વ. બનાવવાનો ઉદ્યોગ શરૂ કરે અને કુકે
અને પાસે તમે મિલ્કે ૧૦૦ થી ૨૦૦ રૂપિયાની
આવક મેળવવા થતો જાયો.

કોસ્મેટિક્સ કિંવા

શાશુગાર-સામગ્રિયો

અંદરું તે પુત્ર છે. જે તમને ઉપત્તી
બધી બનાવેલા બધા પ્રકારે બનાવવા
ઉપર, તે અંગેની પુરેપૂરી સમજણ પામ
આવે.

બીજા અંગે: ૨૬૬ ક્રો. ૧૦૦ થાના
અમ ક્રમશઃ શામન રૂપિયા એક
(દિનમાં ૮. ૫ જે આના)
[પરદેસ બે સિદ્ધિ]

દમગાર નામના શરદના છુસેસને
ત્યાંથી ખરીદી આ પા પામે એકર આપો.
ક્રમશઃ આદિસ. બે રાજવાડા, મુન્દલ.

આખરુ ન બનો, થયો કુરો

એક દેશને લાખો ગરીબો વચ્ચે પાંચ
પંદર દવસમાંથી પાંચ દોષ છે તેમ, આપણે
ત્યાં છે. કેરો એક છે કે બીજો એ દવસ
સતમદાનો દ્રવ્યિદુ થયા દોષ છે તે
આપણે ત્યાં કેવળ મોઝ સવક.

થયો કરવાનો લેવુ પોતા માટે પૈસા મેળ-
વવાનો નથી, બીજા કોઈના થ રાખેલા કામ
અ. પાસ આ ને દારૂ નેમના કુટુંબો પાંચવાનો
પામ છે

પોતાને છુટત બર માટે જોઈતી દવસ
ભરે છે, એવી જવાબદારી પામ છે. એ
જવાબદારી સો નમો કે દારૂ ને દારૂ
રૂપિયા ખર્ચાન કરવાથી નથી દગતી

દરબન દોષ નો મોટા આદસ છે. ને દારૂ
તમારા નહીં તમા દારૂ ને ગરીબોને કામે લગાડો.
તેના પોતાની મિલકતને તમને કે માત્ર આપમે
અને પોતાના દેશ પેર પુની રાજી મેળવી મળે.

પોતાની દવસના બધા પર આખરુ એકી
રહેવું અને દવસને નિમેશમાં રાખી મુક્તી
એક અદાબ થુનો છે.

ખરીદનારાઓની રાફ જોવાને

બહારે તેમને શોધવા માંડો

આપણે ત્યાંના વેચનારાઓને હજાર બાજ
પોતાની દુકાનનો મથળું માન છે. તે દુકાન
બોડી ખરીદનારાઓની પાટ જોતો બેઠી રહે
છે ખરીદનારાઓને શોધવા માટે પોતે કંઈ
કરતો નથી

દુકાન બેઠી બેઠી રહેવાનો રિવાજ તમે
મરીયા બુનો થત થયો છે. આજે તો જે
આજના કુચ કરતો દોષ, ખરીદનારાઓ મેળ-
વવા સક્ષિયો કરતો દોષ તેમનો પ્રમાણ છે.

મરુ અને અમેરિકામાં પર પર અને
દુકાન દુકાનની રેનવાનિય થાય છે; આપણે
ત્યાં એમ કરવાની શરૂઆત છે.

દુકાન પર બેઠી રહેવાને બદલે બહારે
શોધવા માટે-સાધારણ દારૂ આજના પામ
અને રેનવાનિય દારૂ મેળવીને પામ

મુસ્લિમ બિરાદરેતે ઉપયોગી
બે મેહાન નરોનાં હવન વૃતાંત

ક
મા
લ
પા
શા

વકીના તારણહાર અને
ઉદ્ધારક અતાવકિતું
ઝીણામાં ઝીણી લકીકાથી
ભરેલું ઘણું ચિત્રો, શ્રી
કલર ચુંદર કવર જેકેર
સાથે હવન ચરિત્ર

કીમત રૂ. બે

આખી દુનિયાને ડોહાવી એશીયા
ખંડમાં બે હજાર વરં પર સ્વતંત્ર
સ્વરાજ્ય સ્થાપનાર વીર નર
તું હવન ચરિત્ર. તે
વખતના રાજસંભાષ
પુદ્ગલા ચિત્રો થી
ભરપૂર કલર જેકેર

જ
ગી
ઝ
ખા
ન

[ખરેલું] ટપાક
ખર્ચ જુડે.

ખેન્ને માથે લેતારને
પાંચેજ ફી.]

કીમત રૂ. બે

જ્ઞાનવર્ધક પુસ્તકમાળા ઓફીસ
ચીરમશાહ રોડ, અમદાવાદ.

વીશ વીશ વરસથી
ગુજરાતી ભાઈઓને
એકધાર વાંચન આપનારી
આ ગ્રંથમાળાના
આજેજ ગ્રાહક બનેા
“જ્ઞાનવર્ધક”
પુસ્તકમાળા

- [૧] આ માળાનું વાં વળખુઓરીથી
ડીસેમ્બર સુધીનું મહાકાવ્ય.
- [૨] આ માળામાં એક વર્ષમાં કોઈને
ગોળ પેટ ૧૨૦૦ થી ૧૨૬૦
પાનાં જેટલું વાંચન આપવામાં
પુસ્તકમાં આપવામાં આવેલું.
- [૩] વાર્ષિક લવાજમો: -
લિન્ડુસ્થાનમાં પોસ્ટેજ સાથે રૂ. ૫-૦-૦
અબદેશ અને પંડેશ માટે રૂ. ૬-૮-૦
પોસ્ટેજ સાથે. અગર શીતીંગ ૧૦
દરનો પોસ્ટલ ઓર્ડર બે કલેવો.

ગાલુ સાલના ૧૯૩૬ના પાંચ પુસ્તકો
નો એર રૂ. ૪-૮ મા.
મુબાસબદ [મદરખાણ]
મિન્દુ
કમાલપાશા [હવન ચરિત્ર]
સાદચરીની કોષમાં [વાતરમ] '૩૦
હૃદય ત્રિપુટી અને જીમ' કાવ્યો [કાવ્યો]

મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રી પ્રથમાર્થ

પ્રથમજી: જનાબ દરિદ્રપુ બ્યાસ સાદિય, લાહી, પ્રકાશક: મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રી કંપાસ, લાહી (કાઠીવાગાંડ).
 જ્યંત, બ્યવહારમાં ભાષાની મહત્વના દરકોઈ પિછાને છે. કાઠી, રપ્પ અને જીવંત ભાષા કોઈ પણ પ્રત્યં મોટે ગર્વને વિષય છે. અંગ્રેજી ભાષા, તે કે સદજ, ગુચવણભરી છે છતાં, એનીજ ભાષાઓમાંની એક છે, એટલુંજ નહિ. પરંતુ આંતર રાષ્ટ્રીય સંબંધ ધરાવતી ત્રણ ભાષાઓ-ફ્રેંચ, અંગ્રેજી અને અંગ્રેજી-માં એ સૌથી મોખરે છે અને દંડીકત એ છે કે, આને અંગ્રેજી ભણનારાઓની સંખ્યા, ફ્રેંચ અને અંગ્રેજી ભણનારાઓની સંખ્યાને મુકાબલે, ખુબજ વધી ગઈ છે.

અંગ્રેજી ભાષાને વધુ લોક-જીવે ચડાવવા માટે મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રી રોધ થઈ છે. અંગ્રેજી ભાષાના જગત-ભ્યાસપૂર્ણ વના અટકારા પ્રયોગને આ મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રી દ્વારા સદજ સરળ બનાવવામાં આવ્યા છે. વળી આ ભાષાને મુજ સબ્-સંકોળ 'ટીપ્સ' શબ્દો દોવા છતાં, તે સામાન્ય ગુરૂતરને પોદોથી વળતો દોઈ, આ ટુંકાવેલી અંગ્રેજી દિન બે દિન દુન્યાભરમાં વધુ અને વધુ પ્રચલિત થતી નાથ છે અને એક ભણીતા અંગ્રેજ વિચારક કહે છે તેમ મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રી આવતી કાલની જગત ભાષા થવા સંભવ છે.

દિનમાં પણ મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રીને પ્રચાર હીક હીક માર્ગે થઈ રહ્યો છે. લાહીવાળા જનાબ દરિદ્રપુ બ્યાસ સાદિયે પણ ગુજરાતી દ્વારા મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રીને પ્રચાર કરવા મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રી અયાગા પ્રગટ કરવી શરૂ કરી છે, એના ઉલ્લા ત્રણ પુસ્તકો અને ત્રણ પુતિયો ગ્હારી સામે છે.
 'પેલુ' પુસ્તક "સંપૂર્ણ મેનિક સબ્કોરા" (૧૮ પાના-ક્રીમટ રૂપિયો એક) છે. એમાં મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રીના મુજ ૮૫૦ શબ્દો તેના ગુજરાતી અર્થો સાથે આપવા ઉપરાંત વધારાના આંતર રાષ્ટ્રીય, પેસોનિક, વેપાર વાણિજ્યના તથા નણા પ્રકરણી મેનિક શબ્દો અને તેના અર્થો આપ્યા છે. એટલુંજ નહિ, બહારે વાકપ્રચાર, ગુજરાતી-મેનિક સબ્કોરા અને મેનિક બ્યાસરણુચારના વધુ પ્રકરણો કેમેરી, સબ્કોરાને સાચજ ક્રીમતી ભોમિયા રૂપ બનાવાયો છે.

બીજું પુસ્તક "મેનિક સ્ટેપ બાઈ સ્ટેપ બ્યાસરણુ: ભાગ ૧" છે. એમાં મેનિક બ્યાસરણુની સમજણ આપવામાં આવી છે. પદ્ધતિ સરળ અને અસરકારી દોઈ, દરકોઈ રાખસ સહેલાઈથી સમજી સકે એમ છે.

ત્રીજું પુસ્તક 'ગુજરાતમાં પ્રચલિત ૨૦૦૦ અંગ્રેજી શબ્દો' છે. આ શબ્દ-ચારી કમરમાં કટકે કટકે પ્રગટ થઈ. દરુ મયા અંગ્રેજ પુરી થઈ છે. એજ લેખમાળાને અહિં પુસ્તકનું રૂપ અપાયું છે અને શોકવલ્લીની પદ્ધતિ સબ્કોરા પેટે કરવામાં આવી છે, એથી વાંચકોને અમુક વધુક શબ્દ રોધવામાં તથા તેના અર્થ ભણવામાં મુજમતા પડે.

આ ત્રણ મુખ્ય પુસ્તિકાઓ સિવાં કલાસે તરફથી ત્રણ પુતિયો પણ પ્રગટ કરવામાં આવી છે. એમાંની પેલીમાં સિદ્ધાંતુ યાદમ ટેબલ, બીજામાં મેનિક સ્ટેપ બાઈ સ્ટેપના ૧-૧૦ પાઠનું અવતરણ તથા ત્રીજામાં મેનિક ઇન્ડિસ્ટ્રી પેલો પાઠ પુરી સમજણ સાથે આપ્યો છે. દુકમાં, ત્રણે પુતિયો પણ ખૂબ ઉપયોગી છે.

દરેક પુસ્તિકા કાઢત ૧૬ના કદમાં ઉઠેશ માગળ પર કાપવામાં આવી છે. ક્રીમટ પણ સાવ વાજળી રખાઈ છે એજો પર બેઠાં થોડા ખર્ચે અને થોડી મિઠનતે અંગ્રેજી શીખવા ચાહતા હોય તેમણે એના પૂરા સરના માદક થઈ જવું નેઈએ, એની ક્રીમટ માત્ર રૂ. ૫-૪-૦૦ છે.

બાઈ દરિદ્રપુના સાદસ બદલ મન્યવાદ.

તરવીર [ભાસિક]

તંત્રી: જનાબ પ્રેમરાંકર બો. માસિક, મુબઇ.
 આ મદિનાથી પ્રવાસ માટેનું આ નવું ગુજરાતી ભાસિક સિનેમાના વિષયને હીક હીક પ્રમાણમાં પેરા કરે છે. એમાં દુકી વાર્તાય છે, દિવેશની ખબરો પણ અને ચિત્રો પણ પોદોંચ

અદમદાખાદ સિગ્ગરીયા વાળંદ જ્ઞાતિતું બંધાણ અને ધારાધોરણો-આ જ્ઞાતિએ વચેના લાંબા અઢાલતી મધદાઓમાંથી કસાઈને નહું નહીવડી તંત્ર મેળવ્યું છે. એના ધારાધોરણો પ્રમાણે તે નતે અને જ્ઞાતિને લામ પોદોંચ એવી આરા રાખીએ.

‘કમર’ને લગતા વિધવાના પ્રતિભા જવાબે અગ્રે કમવાર મુકત મગદ પામી છે. એકી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ પ્રતિભા જવાબ મળી સકશે.

ટપાલ દ્વારા ખાનગી જવાબ જોઈએ તો ફરક પ્રશ્ન દીક પાંચ આનાની (ખર્ચા: આઠ આના અને પરદેશ: નવ પેની) ટીકટો ખીડવી. [વી. પી. ના મોડર સ્વીકારતા નથી.]

૨૩૨૫-સ. અ: ખાંટવા-વાગને ધુધનવાળા બનાવવાને ચંત્ર વ. મારે મોડર્ન ટ્રેડર્સ, ૨૦૬ કટલરી ખાતર, મુંબઈ ૩ ને લખશે.

૨૩૨૬-ખ. એ. ‘હા. મ: લાલગોળ-આપની જુજામતી ખીમારી માટે ફોર્મ અચુક પેટન્ટ દવા ખ્યાનમાં નથી; આપે તો ફોર્મ જાણીતા હકીમ, યેલ મા ડોક્ટરનો હતાજ કેરો જોઈએ.

૨૩૨૭-કા. એ. મુંબઈ-(૧) સોડા વોટર બનાવવાને લગતી તથા (૨) તેમાં વપરાતા ગેસ બનાવવાને લગતી બધી માદિતી કમરના ૪૬મા અંકમાં જાણ છે, તે જોશે.

૨૩૨૮-મ. દ. દે: વ્યારા-ચીલીઅન નાઈટ્રેટ ઓફ સોડા માટે એસોસિયેટેડ એન્જ-નીસીઝ, સી-૭ ભારત હાવન, ૩, ચિતરંગન એવેન્યુ સાઉથ, કલકત્તાને લખશે.

૨૩૨૯-ખી. યુ. વ: ચીજગામ-સાણ બનાવવાને લગતી આપની બધી મુંઝવણોના ચોગ્યા ઉકેલ માટે સાધુની બનાવટ પુરતક જોરા લક્ષમણ છે. એમાં આપના પૂછવેલા બધા પ્રશ્નોના ખુલાસા ઉપરાત આપને જોઈતા પ્રયોગો પણ મળી રહેશે.

૨૩૩૦-શિ. એ. કુ: નહમદાઆદ-ધસેવી એટલે શું તે સમગ્રતુ નથી. વિગતવાર લખો તો સમજી સકાય અને તેનો જવાબ આપી સકાય.

૨૩૩૧-વ. ઇ. મા: કલકત્તા-એનેમ્બ કરવાને લગતો ફોર્મ લેખ યા પ્રયોગ, કમરમાં હજી લગી જાણે નથી. ઇ. અ. અવંકોગે જાણે. હાલ તો, આપ એ વિધવા અંગ્રેજી પુસ્તક જોશે.

૨૩૩૨-મુ. યુ. યુ: પનવેલ-(૧) ફુનર અને (૨) મિઝર્નસ મિડર પત્રો સાથે કમરને કસા લેવાદેવા હતાજ નાદ; એ તો કમરની ફરીકાઇમાં કાટપામાં આપ્યા હતા. પણ કમરનીએ માગ એ યા ત્રણ અંકો નીકળ્યા પછી નવ યમ મુક્યા છે.

૨૩૩૩-યુ. ઇ. સ. મિ: કરાંચી-(૧) વારનિસ બનાવવાને લગતી બધી વિગતો કમરના ૪૦, ૪૨, ૪૩, ૪૫, ૪૬ અને ૫૦માં અંકમાં જાણ છે, તે જોશે. (૨) નદિ, વારનિસ વ્હામ્પ ઓછામાંથી નથી બનતું. (૩) ચપળા લાખને તર્પેન્ટાઇનમાં ઓગળાવી પ્રવાહી બનાવો સકશે.

૨૩૩૪-યુ. ટ્રે. એન્ડ મે. ફા. કમ્પાસા-(૧) ‘સ્વસ્તિ’ શિરનામું પો: મો. ૧૨૫ દિલી છે. (૨) દિલીના New Dawn માસિકની અમને જાણ નથી. (૩) મોદર સદા માટે એ. એ. કાલપર્દ કમ્પની, ડુંકનરોડ, મુંબઈ-૪ને લખશે.

૨૩૩૫-ના. ડા. જનમનુજર-(૧) કાચ પર કચ્છ ચદાવવાને લગતી ફોર્મ સ્વપ્ન મોપડી

“ક્રમર” : અંક ૧૦૬નો

ચુરનાલી ૩ અંગ્રેજીમાં નથી (૨) હાલકર
અંગ્રેજીમાં નથી પેક ખાતરીના લેખકો જોશે તે
તેની ઉપર હીચી લખેલી હતી, દવાવાસો જે
અંક ૬૬ ફેબ્રુઆરી હીચીઓનો માલ નથી
આપેલો, તેથી જોડે છે. (૩) આંદી પીળા
પરવાનું કારણે પા કચ સફ નહિ હોય,
હાલકર અંગ્રેજીમાં વધુ પડેલા વપરાયે હોય
પા જોનો પ્રયાણ કરવામાં કરી જલ થઈ હોય,
જો હજો. ફરી ફરી આગળાદસ કંગો નો
પ્રેમીના લેખના લેખો પડી સકશે અને
ઉમ્મદા આરીઓ જાણી સકશે.

૨૩૩૬-૨. જે. સોલ્સમ- (૧) વપરાયની
ટિકિટો ખરીદનાર કદબીક. કદબીકોના નામ
હામ આંદી-પ્ર કોપલ રેડ-પ કમ્પની, જનમ
લાલુચી (કાંઠાવાડ), રેડ-પો (કાંઠાવાડ),
ચક્રનાથના મટીટ, ફરશી; સી જે આવર,
અટગમ, હાપનકોર; આગિયનલ રેડ-પ. કુચો,
કે વેલેલી મટીટ, કલગતા, ફિટલ રેડ-પ
કમ્પની, ૩૮ અંગ્રેજી મટીટ, હુન્ન ૧;
ફરીલાલ બેંકર, વડવણ ૩૨૫ (કાંઠાવાડ)
Lumby, Donnigton, Spalding;
T. Rogers, 5 Sunbury Crescent,
Buddicom, Chester; Philatelist,
40 Warren street, Savile Town,
Newbury; Cox. 14 Broadmead
Avenue, Worcester Park અને H.
Portington, Bel-Royal, Edna
Road, Leigh, Lancashire (કમ્પાસ).
બીજા શિરનામાંથી માટે જુલ્યા કમરના
૧૦૨માં અંકમાં પુછપચ પત્ર ૨૨૫જો
જ્યાય (૨) વપરાયની ટિકિટોને લગતી
માહિતીપાણી ચુરનાલી પુત્રક કોલ નથી.
કમરના ૬૬, ૬૭, ૬૮ અને ૬૯ અંગ્રેજીમાં
જાણવા લેખો નવાંવાના. (૩) વપરાયની
ટિકિટોને, લગતું ચુરનાલી પત્ર કોષ નથી.
અંગ્રેજી પત્ર વણા છે. એકનું શિરનામાં આ

૨૬થું-Stamp Collector's Fortnightly, 44, Bedford Row, London
W. C. 1. (નોંધ: વપરાયની ટિકિટો
વેચવા માટે જે જે ટિકિટો વેચવી હેતુ તેના
નજીક આવે ઉપમા કોષ પણ વેપારોને પત્ર
લખશે.)

૨૩૩૭-એ. જી. ઇ. અંગ્ર- (૧) ૨૫૨
મિથળ નગરી વસ્તુઓ મોટાંવા માટે કૃપ
આગી છે (૨) એના નુર્ખામાં એ. જોહનના
નામમાં જાપ-બુધ થકે એ. જે. જોહનના નથી,
Benzene કિંવા Benzol છે, જે પ્રવાહી
રૂપમાં આવે છે અને એકદમ સળગી ઉઠે એવું
હોય છે (૩) કાનુ ૨૫૨ જોહન હોય તો
અંકો સિંગેટ અંગ્રેજી, જાનત મિલિંગમ.

પત્ર લખતી વૃણા

અંક જતાવેલા કોષ પણ વેપારોને પત્ર
લખે તે. “ક્રમર”ના પુછપચ વિભાગમાંથી
સિગ્નામ મળ્યું છે, એવા દવાસો અવશ્ય
આપજો.

માઉન્ટ ૩૧૩, મગસ અને કે. બી. ઝકરીયા
અંક ૨૫૨, મુન્નકાપમ, ધ્રુવનકારને લખશે.

૨૩૩૮-ગિજામુ : સ ખેડા- (૧) મય તુપ-
રની દાલ પાડરાના જોડે માટે ક. જો.
લતીફ અ-૩ સ-૫, રેલેપુરા, અદમદાવાડને
લખશે. (૨) એને લગતી ખામ કોપડી
ચુરનાલીમાં કોષ નથી. (૩) કમરના
ફરીંગનું કોષ યીજના માટેની પુરી, માહિતી
માટે કમરનો ૬૨માં અંક જોશે.

૨૩૩૯-આ. જ. જુલ : મુરના-સાદીથી
લખેલું લખાણ આપ, કરવા માટેની દવાના
પ્રયોગો કમરના ૫૫ અને ૬૧માં અંગ્રેજીમાં
જાણા છે, તે જોશે એના કૃપોગથી કમરના
૫૨ ગણ પડશે નહિ.

“કુમર” : અંક ૧૦૬મો

૨૩૪૦-પી. એમ ગાં પેરાડેનિયલ-હાન્ડલ
નેશનલ ટિન રિસર્ચ એન્ડ ડિવનપમેન્ટ કાઉ
ન્સીન નારદથી પ્રગટ થયેલા ડુનેટિનો ન હર
અને હૃડ તથા રિપોર્ટ આપને જોઈએ તો
કાઉન્સીનના મનીને Fraser Road, Gr-
eenford, Middleser (ઇંગ્લેન્ડ)ને સિર
નામે, કમળના હવાના સાથે વખતો તો ને
આપને એ નજી પુનઃકા મુક્ત મોકલશે

ખર્ચ યા રોકાણ ?

એક લાઇ લખે છે :

“કુમર” માસિક પાર્શ્વ લવાજમ ૨ ૩
છે, જે ખરી રીતે ખર્ચ નથી, એક પ્રકારની
રોકાણ (Investment) છે આ વાર્ષિક ત્રણ
રૂપિયાથી મૂળને મેં દૈનિક ત્રણ રૂપિયા કરાવતા
જોવા છે
વાત ખરી છે કમર પાછળ ખર્ચોની
પાછળ પાછ રોકાણ છે તે આજે પા કાને
આપને પા તો આપના પુત્રને કાઈ નવે
ધધા, કમીન વા સ્વચ્છ કરી, તે દ્વારા આપને
એ પાન નહિ સેકડો આ દરારે રૂપિયા
કમાવી આપશે. એટલું જ નહિ બલકે કમર ૧૧
અકા અને કાછનો ફોઈ ગ્દ થશે નહિ ૪૨૭
હોય ત્યાર તમે તેને વેચીને તમારી રકમ
પાછી મેગરી સકશો

આજે જ કમરને ફોઈ સમગ્ર માત્રી નો
તે આપને ખૂબ મદદકર્તા થશે

૨૩૪૧-ઇ યુ કા પ્રના-(૧) પેપેમન
જનાવનાની માદિતી કમળના કમ્મા અકમા
જપાઈ છે (૨) હેક્ટોસાફ કિના જિવેલાઈનનું
કુચીકેટર તેમે થર મેળે જનારી સકા ડો
એના માદિતી કમરના ત્રીજા અંગમા મળે
(૩) આપને વપરાયતી ટિફિટોની અમાયદની
કરેલી હોય તો, George Zerkowitz
285/16 Avenue, Albert, Shanghai
તે લખશે

૨૩૪૨-યુ ૨ જુદાણ-(૧) પ્રેમરે પ્રના
રતી મિહાઈએ જનાવનાની પ્રેમો કમરના
૭૦ અને ૭૧મા અકમા અપ થા છે તે
જોશી (૨) ઇનેક્ટાકલવર પદ્મિને રિપે કુકે
માર જોઈ લેખ કમરમા ડાંગે

“કુમર”નો ૧૦૭મો અંક

[કલ્યાણ, મુખ્ય લેખો]

પ્રવાહી ઇલેક્ટ્રોસ-મુનાવની રીન
કમિન-મનાવ અને ઉલોગ
પુઠાના જાકસ-નકાવત કુન
સોનાનો ડોળ-નાદિર હાનગી રિયો ન
વાળ-શેમ્પુ-વાગમા નાખના શેમ્પુ જનાવના
કમળના કુમ્મા-મચ્ચાએના રમનાવા ૧૫
૨૫ કુમ્મા જનાવના
નામ-વેલના પાન-શેપાઈ રિપે
અલિરાતની નવીન 'પ્રેમરે' (પ્રેમરે)
જલવાજમેય માદિતી
કુકાનની સમતર-મધાને ઉલોગી થા તેડું
અને જીજી પ્રેમરે

નિયમો

- “કુમર”નું નામિક લવાજમ દિનકે માટે
રૂપિયા ત્રણ અને ગર્ભ માટે ૩-૪-૦
અને પાંચ માટે શિશુ ૭ છે છાન
નકન ડી કોમન આગ આ ના પા ડેની છે
- લામ્પ્ કોમ્પશિની શી દિન માટે રૂપિયા
ચારીસ અને વિદેશ માં પાકેન્ડ આ છે
- નવુ વર્ષ જન-ધુઆરી મામથી શરૂ થય
છે, જતા મદદો ગમે તે મળી નાથી
સંવતે

ચેતવણી

“કુમર”ના આ અંગમા મના સાદિ નાન
માત્ર તે લેખો સિવાય, જે તેમના વેબકોના
નામ સાથે પ્રગટ થયા છે-ત્રી-મધા દરેક
તંત્રને સ્વાધીન છે

જિરકી

ખેતી ઉદ્યોગ વિસ્તાર કરના વેપાર

આ જિરકી એના
 પોતાની ભાતણું અતોણું
 કે તે આપમેળે 'કામ
 કરું' દોઈ, સામાન્ય
 પ્રમાણના છ સાત યજો
 જેટલું 'કામ આ એક
 યજ કરે છે. એની ખૂણી
 એ છે કે આખા યંત્રના
 સંચાલન માટે એકજ
 કારીગરની હાજરત પડે છે,
 સામાન્ય છ યજોનું કામ
 કરવા છતાં, જમ્યા તેના
 કાતાં અધીજ ફાંકે છે,
 જુરમ પુરતી જિરકીની
 વાવણી આપમેળે પચા
 છ બીયાંમાં કરે છે
 એ વળી બીજાં બદલી
 માનુ સાધ્ય છે.

નવેમ્બર ૧૯૩૯

તમને કઈ ચીઝ જોઈએ છે ?

આ ચીઝો વાંચી જુવો અને જોઈતી ચીઝ અસલી
અને ચોખ્ખી, છુટક તથા જથાબંધ નીચે
જણાવેલા સરનામેથી મેળવો.

— સુનાની ને વૈદક ઉપચાર પદ્ધતિમાં વપરાતી છુટી દવાઓ ને જડીબુટીઓ	
— ચાણુ જેવા કે:—ધતૂરીફલ, જવારિશ, ખમીરફલ, યાકૃતી વિગેરે.	
— પાક (હાલવો),	— ટિકી,
— ગાળી	— મુરંખા,
— ચુર્ણ,	— શરબત,
— આફ,	— કુશા (ભરમ),
— મુરંખા (અંજન),	— અતાર,
— હંતમંજન,	— સાંધ,
— તેલ,	— ફરફરી,
— કેસર,	— અગર,
— ખરાસ કપુર,	— લોશન,
— મલમ	— સિલાઈત,
— આખા ને ઘુટેલા અવેરાત,	— અંખર,
— સોના ચાંદીના વરક,	— મેખ્યાઈ, ગેરે
— દરેક જાતના ઉકાળાના પડીકા	— રંગદાર માફેંદી

મળવાઈ કેાણુ:—દવાખાના મુદને સિહત.

રાની તાલાબ, સુરત.

વર્ષ નવમું

માસ અગીયારમો.

અંક ૧૦૭મો

ક મ ર

લ યા ઝ મ :

દિ-૬ : રૂપિયા ત્રણ

અર્ધા : રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : ચિલિંગ છ

[નવેમ્બર ૧૯૩૯]

ચિત્રો	પ્રયોગો	મકાલ	રૂપાંશ	
ગિરફીટ યંત્ર	કાળી સાહીની ધીકણીઓ	૪૬૧	રખરના કુળા	૪૪૫
- કાપનાર યંત્ર	કેસરનો અડ	૪૬૧	વાળ-રોમ્બુ	૧
- વણનાર યંત્ર	ચાંદીનો દોળ	૪૬૧	પ્રવાહી રોમ્બુઓ	૪૪૩
તંત્રીસ્થાનેથી	તાડતની બોળીઓ	૪૬૧	રોમ્બુની ભૂખીઓ	૪૪૭
પ્રસંગ રંગ	ફટતરી લાલી	૪૬૧	રોમ્બુ ચેરટ	૪૬૦
ખર કારણ	દત્તમંજન	૪૬૨	સ્વાદિષ્ટ ખિરકીટ	૪૫૪
જવાબદારી કોની ?	નાલી કવિનાઈવ	૪૬૨	વેપારી કળા	
સરકારની નિબંધતા	નકલી દાંત સાફ કરવા	૪૬૨	કુડખરીનો સાદસ	૪૭૧
ખેતી, હુનર અને ઉદ્યોગ	મરડાનો ઈલાજ	૪૬૨	આહિરાતની નવિન પદ્ધતિઓ	૪૬૫
કરીના રસને કળાઓમાં	માયાના દર્દ માટે	૪૬૨	પચ્ચીસ સુન્દરી નિયમો	૪૬૮
જરવાનો ઉદ્યોગ	લવેન્ડર વોટર	૪૬૨	પરચૂરણ	
ચાંદી સોનાનો દોળ	લાઈમ જ્યુસ કોસ્ટિયલ	૪૬૨	તાજું વાસી	૪૪૦
સોનાનો દોળ	લાલ સાહી	૪૬૩	તોલ ભાવ	૪૭૫
	સોહિનો બખાડ ફરકનાર	૪૬૩	પૂજ્યરજો	૪૭૭
	વેસેલાઈન વોમેટ	૪૬૩		
	ચીતજાન દાવ મદવા	૪૬૩		
	ચરકો	૪૬૩		
	સુન્દરી રત્ર	૪૬૩		
	સુમધી સોપારી	૪૬૩		

તાણું વાસો

ચુરપી લગાઇ આવું છે. પોતાના ખામ થઇ ગયું છે અને તેના ભાગના પશુ પડી લેવાયા છે. એક ભાગ જમનીએ લીધો છે, ખાંચે રશિયાએ અને વચ્ચેનો એક ભાગ નવું પોલેન્ડ જનનાર છે!

જમનીએ પોલેન્ડ ખામ કરી, મુસ્લની દરખાસ્ત કરી હતી, પણ જિટન કાંસે તેને પુનઃ કારવાથી હવે તે રિમારમાં પડી ગયું છે. છેલ્લા બે અઠવાડિયાથી સગાઇ જેવું કશું નોંધાયું નથી. છુટા છવાયા દયાઈ દુઃખલા અને બસ.

રશિયા અને તુર્કી વચ્ચે થનાર કરાગે છેલ્લી પરીએ અટકા ગયા છે અને, વળાનામાં જિટન કાંસ-તુર્કી વચ્ચે પરસ્પર સ્થાનના કરાર થઈ ગયા છે, જેને દુન્યાબારમાં જિટન-કાસની પહેલી અને ખરી રાત્ર મનાય છે

હિન્દમાં વાહસરોવરના અધુરા નિવેદનથી બધા પક્ષો અમને પી ચયા છે અને 'કોમેયની કાપવાદી કમીટીએ કોમેસો પ્રધાન મંડળોને રાષ્ટ્રીતામાં આપી, પ્રાંતિક સત્તા પરથી ખરી જવાનો દુકમ કર્યાં છે.

હિન્દમાં બંધોળ્ય અને દરેક દરેક વચ્ચેના ભાવમાં થયેલા વધારામાં ખાસ કરીને ન્યુમ પ્રિન્ટર્સ કાલેજના ભાવમાં ૨૫૦ ટકા જેટલો વધારો થવાથી "સોફ સેતા", "સમાજ સિલક" અને "આવની કાલ" પણ બંધ પડયા છે.

કોલેટીક સોડાનો ખાવ વધવાથી કરંચીના ૭૫ જેટલા સાંજના કાંદખાના બંધ પડ્યા છે. કમરના વાંચકો જાણે છે તેમ ફાર્સીક સોડા તૈયાર ખરીદવા વિના, પરમેજે ફાર્સીક સોડાનો દ્રવ બનાવી, સાંજ જનાવી મકામ છે.

જમની તથા એલીસાઇન અને એલિઝ રાઇન રંગીની આવાન બંધ પડતાં, રંગની અછત હમી થઇ છે અને તેથી કાપડની ફેરીક મિલો પણ બંધ પડી છે.

જમનીની પાવડરની આવાન પણ બંધ થતાં, તેથીય તણ પડવા લાગી છે.

સરવૈયું

કમરનો આ ૧૦૭મો બંધ પ્રકટ થતાં, આજ લગી એજે ૪૪૬૨ પાનામાં આપેલા સાક્ષિયનું સરવૈયું આ રહ્યું:—

૩૦૮	ચિત્રો
૪૬૦	તંત્રી-નોંધો
૫૨૨	ખાસ લુનર લેંગો
૨૧૮૮	મૃગો
૪૭૨	ખાસ વેપારી મેમો
૫૮૭	પરચુરણ લેંગો
	અને
૫૬૦૦	કન્યા વધુ પ્રકાશના જવાબો

તમેજ આદર થમ. સાખ ઉડાવેલા સુઝ કો.

ફાર્સીક રાજ્યમાં મેનાનો જાણો મગી આગે છે.

મુજબમાં દર ૫૫ રમાની પંચકવથી રિફ્ટ મેમો આ વર્ષે ૧૧થી ૨૮ તોળાવે લગી નમાનાર છે.

લડાઈ અને નમ્મથ લે.વ એવા દરેકમાં પાસલ, શુક પેકેટ, વા નેનપપ પેકેટ ૪. માલકયા મટે દિન-પ્રમાના ચીર મેનસા પચનગી લેનો ઝરૂરી છે. એસ પરચનગી વિના કોઈ ચીઝ મોઝા સુઝે નાઈ.

મોથા મોટરી પર હવે પ્રતિબંધ મુકાનો વિચાર મુજબ સરકાર કરી રહી છે.

સરકારી નિષ્ક્રિયાતા

ઈલાકાના દુનર ઉલોગા પ્રયે દેખા-
ડાવી ઉદાસિનતાની તથા ચલાવાલી સાવકી
માતાની નીતિની જે શિકામત આજથી ત્રણ
વર્ષ પહેલાંની પ્રાંતિક સરકારથી દિન્દીઓને
હતી, તે આજેય જેમ ને તેમ મરજુદ છે,
જે ભેદ કેને દુઃખ ઉપરાંત અર્થ ન માય !
તે તો 'પારકી' સરકારે હતી; આ 'આપણી'
કહેવાય છે હતાં, તેણે એ વિષયમાં કશુંજ
નથી કયું—ખરેખર, ચરખામાં વધુ પડતી
શ્રદ્ધા દેખાડવા સિવાય કશુંજ નથી કયું—એ
જેમને કહેવા વિના છુટકા નથી કે સરકાર
ચોગાની ર્જમાં સાય નિષ્ક્રિય નીવડી છે.

સુખાઈનીજ પાત કરો તો, અઢી વર્ષનો
દતિલાસ આપણી સામે છે. એ અઢી વર્ષમાં
એ વિષયમાં શું થયું છે ? ખરેખર, કશુંજ
નહિં; ના, એટલુજ નહિં, એટી ઉદાસિનતા-
પુર્વક કશું નથી થયું, ભલે કે એ દિશામાં
કશું કરવાનું બાકી હેજ નહિં !

કમરના વચિરે આ કુર્વાદ આગળ પણ
વાંચી ચુક્યા છે. આજે મુજબ 'સમાચાર'ની
કુર્વાદ પાંખે

દુનર ઉલોગાને પ્રાપ્ત જેમ વધુ ને વધુ
ચર્ચાતો ભય છે. તેમ તેમ આપણા દલા-
માં મુદત્તોગ ખીલતી, તથા ઉદ્ભવ રચાવના
માટિની સાવતા વધુ ને વધુ જણાવા માંડી
છે. કારવાડમાં નેતર, ખાગલકોટમાં રહેર,
ખાનહેરામાં નસીરાખાદ ખાતે કાચ અને
બંગરી, ધાવાડમાં બિન, આલખાડમાં ચપ્પ
અને મુઠી, હાદોદમાં લાખ અને તાખની
બંગરી, તેલશામમાં કાચ, કપડાજીર્મમાં સાપ્ત,
સુરેનમાં સુખડ અને દાખોલન અને બીલ-
પુર ખાતે ચાગડાને કપાચ મુદત ઉદાય
તરીકે ચાલે છે, તેને ખીલતી સારા પાયા
મુશી સમાય તેમ છે. કારવાડમાં નેતર રૂચિ-
યાના ૬૦ રવલ એટલી રોપી મળે છે, ત્યારે

પરદેશથી ૧ આને રતલના બાને નેતર
આપાત થાય છે, તે ભેવાં કારવાડના બંગલ-
માંથી નેતરનો ઉપયોગ કરવા દેખામાં આવે
તો પરદેશની નેતરની જરૂર ન રહે. કાચની
બંગરી અને ચિમની માટે પણ એટલુંજ
વિશાળ છેત્ર પડે છે. રહેર જેન પણ આપણે
ભાં સોંપી બની રાકે છે. કારવાડના બિનનો
ઉપયોગ મુંબઈની બાહેરી મિથો કરે છે, તે
પણ આજા હોદા નહોતું છે. કાચ માળવાની
બગીચો પણ દક્ષિણના ગામડાંમાં પુખ્ત છે.
તેમાંથી બંગરી વગેરે સહેને બનાવી સકાય છે.

ખરું કારણ શું ?

અમુને સરકારની આ ઉદાસિનવૃત્તિ
ખરું કારણ શું છે ? 'સમાચાર' માને છે કે—
બનવાજેગ છે કે આ ઉદ્ભાવેને કાપણ
બનાવવાની જરૂર હોય પણ પ્રબળ સરકાર
દુનર ઉલોગ ખાદ તે માટે વૈજ્ઞાનિક સલાહ
આપી શકે. પ્રબળ સરકારે જોતે ખરી રીતે
ઈલાકાના મુદત્તોગને આ સલાહ કપાડી
શ્રેયા એવો છે. તે દુનર ઉલોગ ખાદ નિમારે
છે ખરું, પણ તેની પાસે કામ લઈ રાકે તેના
અમજુન મનના પ્રમાને ઉંચાણમાં ઉલવાની
જરૂર છે.

અને, "સમાચાર"ની સચના પણ વચિરે—
ચરખા સયે જે નિષ્ક્રિય પારી તપાસ
કરાવી છે, તેની તરફના અદરાલ પારી સત્
કારને કંઈ માર્ગદર્શન થઈ પડે તેજ. મુશન
મજદુર હોય તો સરકારે તેમ કરવાને ચુકડું
નોંધવું નથી. મુદત્તોગને ઉત્તેજન આપવાથી
ગામડાંના લોકોને રાહીત સાધન આપવા
ઉપરાંત બેકરી ટાળી સમાયે અને પરદેશી
મામને દરિયાઈમાંથી દાખી કટાડી સમાયે,
દક્ષિણમાં ગામડા કાચ અને બિનના મુદત્તોગની
ખીલવાની માટે વિશાળ છેત્ર પડ્યું છે. ગુજ-
રાવમાં પણ નાના નાના ઉભોગો છે તો
સરકારે જોને આ આખો પ્રાપ્ત કપાડી લઈ
આ ઉદ્ભાવેને પ્રબળપાર કરવો પડે છે અને
તેની યામાત તરીકે આ ઉદ્ભાવ તરફ જનતા

“કમર” : અંક ૧૦૭ મો

અને ઉચ્ચગાદીઓનાં લક્ષ્ય જોવા માટે મુખ્યમાં તે વિશે માહિતી મળે તેવી કોઈ સંસ્થા સ્થાપવી ઘટે છે.

આદ્ય, તે વર્ગે પહેલાંની કમર્સિયલ એજી-યમની આ પાના પરની સૂચનાઓ !

જવાબદારી કેની ?

પણ આ ખર્ચ કારણ નથી. દક્ષીણમાં અઢી વર્ષ લગીની નિષ્ક્રિયતા પાછળ એક ઇર્ષ્યલભ્યોઈ ઇતિહાસ છે. સરકાર, ન મળે કેમ, એમ માનતી લાગે છે કે સરખા અને

હિલગીરી છે કે—

સ્થળ સંજોગને કારણે આ અંકમાં આપવા ધારેલા (૧) પ્રવાહી ગુણકાસ, (૨) કેસીન, (૩) પુઠાના બાકસ અને (૪) નાગ-સ્વેલના પાનને લગતા લેજો આપી સકાય નથી તે હવે પછી અપારો છ અ.

તેલ-માણી યા હાથ-ધંડી જેવા બે ગણ ન્દાના ગૃહઉદ્યોગોથી ઇલાકાના ઔદ્યોગિક પ્રયત્નો ઉકેલાઈ જશે અને તેથી તેણે એ બે ગણ ઉદ્યોગો સિવાય બીજા ઉદ્યોગોમાં કરો અમલી રસ લીને જ નથી એટલું જ નહિ પણ જ્યારેય તેનું લક્ષ્ય એ પ્રશ્ન તરફ દોરવામાં આવ્યું છે, ત્યારે તેણે તેના કશી પરવાદ કરી નથી. પરિણામે, ઇલાકાના એ દ્યોગિક ક્ષયિતિ હતી તેની અણુનિકસાઈ રહી છે અને આજના સૂરથી જન્મ લેવા તેને વિકસન નો મળતો કુદરતી લાભ પણ બંધ સકાયો નથી. એને માટેની જવાબદારી, સરકારની ન હોય તો બીજી કોની હોય ?

આપને સ્પષ્ટ થાય છે :

આ હુનરો ?

કમરે પોતાનો નવ વર્ષની આ વાદમાર જિન્દગીમાં ૩૦૦ જેટલા છુદા છુદા અને

[૪૪૨.]

ન્દાના ઘોટા હુનરોની પુરેપુરી માહિતી ગુજરાતી બાપામા પેશ કરી, ગુજરાતીઓને તેમનાથી પરિચિત કર્યા છે એ વાંચકો મળે છે. એ હુનરોમાંના થોડાકની એક ન્દાની સરખી વાદી આજના અંકમાં છપાઈ પણ છે અને પુરી વાદી (જે ૨૮ પાનાની પુસ્તક છે) મંગાવનાર હરકોઈ બામ્બુહેનને તદ્દન મુક્ત મોકલાય છે.

પરંતુ હજી એવા સેંકડો હુનરો અને ધંધાઓ બાકી છે, જે વિશે ગુજરાતીમાં આજ લગી એકે અક્ષર પ્રગટ થયો નથી, એટલું જ નહિ પણ એમાંના કેટલાંક ધંધા-ઓથી દિન્દીઓ આજ લગી કેવળ અપરિચિત રહ્યા હોઈ, તે દ્વારા મળતા લાભોથી વંચિત રહ્યા છે. આવતો થોડાક માસમાં આપવા ધરેલા એવા હુનરો અને ધંધાઓની કુંક વાદી ગયા અંકમાં અપાઈ ચુકી છે. બીજી વાદી આ રહી :—

- (૨૧) કેકે જનાવયા.
- (૨૨) માનવ-વાળનો ઉલોગ.
- (૨૩) વનરપતિનું ઘી જનાવયું.
- (૨૪) બીંધાનો વેપાર.
- (૨૫) સીસાકર જનાવયા.
- (૨૬) વનરપતિ-ખાગ અને વનરપતિનો ધંધો.
- (૨૭) જાનનો ઉલોગ.
- (૨૮) નકલી જાનની જનાવટ.
- (૨૯) પુરનકો બાંધવા.
- (૩૦) તાજાનો ટોગ ચલાવવો.
- (૩૧) જર્મન સિલ્વર : જનાવયાની માહિતી આપને એ રિતિ ચાલશે જ નહિ ને ?

તો, આજેના વાર્ષિક પ્રદક્ષ ધન મળ.

કારણ :

કાગળની મોઢવારીના સખબે કમરની નકસો દવેથી અપ પૂરતીજ છપાવવાની હોઈ, પાછળથી છુટક નકસો કદાચ નહિ પણ મળે.

વાળ-શેરુ

વાળ ધોવા માટેના વાળ-શેરુ ઢવે તો ખુબ પ્રચલિત થઇ ગયા છે. આધુનિક યુગની કોઈ પણ જાતની ટોઇલેટ મેન્ડ એ સાધન-સુની હોવી સંબંધિત છે? નહિં; બલકે શેરુનો વપરાશ ફક્ત સ્ત્રીઓજ સગી સંબંધિત નથી. તેનો ઉપયોગ પુરો પહોંચે છે અને હવે એ છે કે કમર પ્રમાણના

શેરુ પોતાના એ ઉપયોગ માટે સાચેજ જાણક પહોંચે છે.

કમર તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલી કોસ્મેટિક્સ પુરતકમાં શેરુના ચોડાક ગણનીના પ્રયોગો અપાયા હતા, પણ એ વિષય ખુબજ વિસ્તૃત હોઈ, તેને પૂરે ન્યાય આપવા માટે આજે અહિં ચોડાક વધુ પ્રયોગો આપવામાં આવ્યા છે:—

૧

પ્રવાહી શેરુઓ

શેરુના ઉપયોગની રીત ફેણ નથી નજરુ? તેને અહિં ફેણવાણી ન હોય. અહિં તો ફક્ત વિશ્વાસપાત્ર પ્રયોગો આપવા જાય છે.

૧-ફોરેસ તેલ ૪ ગ્રામ, એમોનિયા વોટર (૧૦%) ૧ ગ્રામ, રિપરિટ ઓઈલ ૧૩૨ મીલી ૧૩ ઓઈસ, કોર્બન વોટર ૧૩ ઓઈસ, ટીકચર સેકરન ૨ ગ્રામ.

પહેલાં તેલ અને એમોનિયા વોટરને મિશ્ર કરી, પછી જાડાની ગોઝો મેળવી, ઝાંઝામાં જારી લો અલગન, વાપરતી વેળા પહેલાં એને દઢાવી લેવું જોઈએ.

૨-ફોરેસ તેલ ૧ રતલ, કોસ્ટીક પોટાશ ૩૩ ઓઈસ, પાણી ૮૮ ઓઈસ, ખાંડ ૮૩

વાળ ધોવા માટે વપરાતા શેરુને પ્રચલિત થવાને હજી ઘણા વર્ષો નથી પીટ્યા, ત્યાં તેની ખપત વધે વધે વધતીજ મળે છે અને આજે અમેરિકાની આ સોમ કુન્થાસરની નામનીનોમાં પ્રચલિત થઈ ગઈ છે.

બીજી બનાવટો પેકે શેરુ પણ પ્રકાર પ્રકારના બને છે. પ્રવાહી વધુ પ્રચલિત છે છતાં, મુખ્ય અને પેકેટ પણ કંઈ છેકજ અધારમાં નથી.

ત્રીજે આપેલા પ્રયોગો, જુદા જુદા માધ્યમો દ્વારા મેળવાયા છે. આમાં છે કે કમરની વાચક બહેનો કમર પ્રકરની બનાવટો સરતામાં મેળવવા માટે તથા વાંચક ભાઈઓ શેરુ દ્વારા કમાણી કરવા માટે એનો ચોખ્ખો સાધ લેશે

ઓઈસ, ટંકજીવાર ૬૬ મેન, રેકીફાઈડ રિપરિટ ૪ ઓઈસ, શેરુ ગ્રેડેનિયમ ઓઈસ ૨ ઓઈસ.

પહેલાં ૧૧ ઓઈસ પાણીમાં કોસ્ટીક પોટાશ એમોનિયાની જલવાશચૂર્ણ રાખી મુકે. પછી વોટર બાથ પર ફોરેસ તેલ ૧૦૦ મીલી સગી મરમ કરી, તેમાં એ મિશ્રણ નાખી, દઢાવના વડી, તેલને સંપદ

મરમ દો. બીજા હાથ પર ૭૨ ઓઈસ પાણીમાં ખાંડ અને ટંકજીવાર એમોનિયા, પછી એને વધુ સંપદ થવા તેમાં મેળવી, ખુબ એકજીવ થાય ત્યાં સગી ઉકળવા દઈ, પછી વોટર બાથ પરથી નીચે ઉતારી લો અને જગારે મિશ્રણ ૪૦ મીલી સગી ટંક પડે કે તેમાં શેરુ ગ્રેડેનિયમ ઓઈસ (જે પહેલાંથી રેકીફાઈડ રિપરિટમાં મેળવી રાખ્યું હોય) મેળવી, કાચની બરછીમાં જારી ટાંકણ ટાંકી દો અને એને ૧૫ દઢાવ સગી રહેવા દો. પછી એ બરછીને થોડી ધાર સગી બરછ પર રાખી, હેવરે મિશ્રણને ગાળી લઈ, ફેગી ગીલીઓમાં જારી લો.

૩-ગાળન દાર ૪ ભાગ, અળસીનું તેલ ૪૦ ભાગ, કોસ્ટીક પોટાશ ૧૦ ભાગ, પાણી બાથ પરનું, ઓઈસ લવેન્ડર ૧ ભાગ, ઓઈસ એન્ડેન્ડ ૨ ભાગ, ઓઈસ બર્બેરોટ ૨ ભાગ.

પહેલાં કોસ્ટીક પોટાશને ૪૫ ભાગ પાણીમાં મેળવી, દ્રવ બનાવો. પછી પાઇન દાર અને અળસીનું તેલ મુકે ચલાવી, તે ૧૪૦° સુધી સગી મરમ થાય કે તેમાં કોસ્ટીક પોટાશનો દ્રવ નાખી સંપદ કરી લો અને પછી મુખ પરથી નીચે ઉતારી એટલું બીજું પાણી

ઉમેરો કે મિશ્રણ કુલ ૧૨૮ લામ થઇ જાય.
જ્યારે મિશ્રણ ઈંદુ પડના આવે ત્યારે જમી
મુખથીઓ મેળવી, મિશ્ર કરી લો.

૪-બદામનું તેલ ૪ ગ્રામ, એમોનિયા
વૉટર (૧૦%) ૬ ગ્રામ, રિપરિટ રોઝમરી ૧૩
ઓંસ, કાસન વૉટર ૧૩ ઓંસ, ટીકચર મેફરન
૨ ગ્રામ

જનાવવાની રીત પ્રયોગ નંબર ૧ મુજબ.

૫-કોદા સફેદ સાબુ ૫ ઓંસ, એમોનિયા
વૉટર ૧૦ ઓંસ, કાસન વૉટર ૨૩ ઓંસ,
ગિસરીન ૨૩ ઓંસ, પાણી ૩૦ ઓંસ.

પહેલાં સાબુની કાતરીઓ કરી, પાણીમાં
નાખી, ગરમ કરો. જ્યારે ઓગળી જાય ત્યારે
ચુસા પરથી ઉતારી લઇ, મિશ્રણ ઈંદુ પડે
ત્યારે બાષ્પની દવાઓ ઉમેરો.

૬-એમોનિયા મોલ્યુશન (ગરમ) ૬
ઓંસ, કડી બદામનું તેલ ૧૫ રીપા, ટીકચર
કવિલાયા ૩ ઓંસ, સવેન્ડ વૉટર ૫ ઓંસ.
રેક્ટીફાઇડ રિપરિટ ૩૩ ઓંસ

૭-કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ ૧ ઓંસ,
પાણી ૧ કપાર્ટ

૮-કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ ૪ ઓંસ,
ટીકચર ૪ ઓંસ, પાણી ૧ ગેલન

૯-કોપરેસ તેલ ૪૦ ગ્રામ, કોરડીક
પોટાશ (૬૦%) ૪૩ ગ્રામ, કોરડીક મોડા (૯૮૨)
૪ ગ્રામ, ઇન્ડ્રોઅય રિપરિટ (૧૦%) ૨૩ ગે-
લન, પાણી ખપ પૂરતું, મનપસંદ સુગંધી સદબ.

પહેલાં ૨ ગેલન પાણીમાં કોરડીક મોડા
અને કોરડીક પોટાશ નાખી, ઓગળાવી લો.
પછી તેલને ગરમ કરી, દબ તે અર્ધ ગરમ
હોય ત્યારે તેમાં ઉપરો પોટાશ-મોડાનો દબ
ખારીક ધારે નાખના જઇ, મિશ્રણને ખૂબ
દલાવના રહે. પછી મનપસંદ સુગંધી લઇ,
રિપરિટમાં ઓગળાવી, તે ઉમેરો અને એમુ
દ્રમકા અંબર રંગનું થાય ત્યાં લગી દલાવના
રહી, પછી બધે વાસણમાં એક રાત જમી

હરવા દો. સંદાને તેમાં એટલું બીચું જાળી
ઉમેરો કે કુલ એમુ ૨૦ ગેલન થઇ જાય
પછી તેને પંદર રદાગ લગી રહેવા દઇ,
છેવટે ગાળો લો.

૧૦-કોપરેસ તેલ ૪૦ ગ્રામ, કોરડીક
પોટાશ (૬૦%) ૪૩ ગ્રામ, પોટાસિયમ
કાર્બોનેટ ૬ ઓંસ, ઇન્ડ્રોઅય રિપરિટ ૩
ગેલન પાણી અને મનપસંદ સુગંધી
ખપ પૂરતી.

પહેલાં ૪ ગેલન પાણીમાં કોરડીક પોટાશ
ઓગળાવી લાવો. પછી કોપરેસને ૧૨૦° એક
લગી ગરમ કરી, એમાં કોરડીક પોટાશનો દબ
ઉમેરો અને ગરમી વધારી, ૧૮૦° એક લગી
થવા દો. પછી એમાં રિપરિટ ઉમેરી,
મિશ્રણને ખૂબ દલાવના રહી, તેલને સપદ
થવા દો. જ્યારે એ દિશા ધઇ ચુકે કે એને
ચુસા પરથી ઉતારી લઇ, ઈંદુ પડે કે એને
એ રાત લગી રહેવા દો. બીજા સવારે ૧૫થી-
૧૬ ગેલન પાણી ઉકાળી, તેમાં થોડો ઘોડો
કરી બધા આ સાબુ ઉમેરી, ઓગળાવો. પુરપૂરો
ઓગળા જાય કે ચુસા પરથી ઉતારી, એમાં
પોટાસિયમ કાર્બોનેટ ઉમેરી, ખૂબ મિશ્ર કરી,
૬૫ ટેમ્પ ૨૦ ગેલન થાય તે માટે પાનું
પાણી ઉમેરી, એક આઝાડિયા લગી રહેવા
દો. પછી ગાળો લેનાં, ઉંદા ટેમ્પ જાણો.

૧૧-અવનનું તેલ ૪ ગ્રામ, પામ
ઓઇલ ૮ ગ્રામ, કોપરેસ તેલ ૮ ગ્રામ,
કોરડીક પોટાશ (૬૦%) ૫ ગ્રામ, ઇન્ડ્રોઅય
રિપરિટ ૫૦ ઓંસ, પાણી અને મનપસંદ
સુગંધી ખપ પૂરતી, કૌસ્ટિક રંગ (શિંયુનો-
રંગ લીલો જનાવવો હોય તે) સદબ.

પહેલાં ૨ ગેલન પાણીમાં કોરડીક પોટાશ
ઓગળાવી લઇ, પછી બધે જાનના તેલોને
૧૨૦° એક લગી ગરમ કરી, તેમાં કોરડીક
પોટાશનો દબ ઉમેરો અને જ્યાં મુખી નિખન
અંદર ન થાય ત્યાં મુખી સારી રીતે દલાવના

રહેા. પછી તેમાં રિપરિટ (જેમાં મનપસંદ સુગંધી અને રંગ મેળવી શકાયો હોય) મેળવી, મરચી ૧૮૦° એફ લગી વધારી, નેત્ર સંઘટ્ઠ યાવ ત્યાં સગી દલાવતા રહેા. પછી સુષા પરચી ઉતારી લઇ, ૨૪ કલાક લગી દરયા દઇ, એટલું પછી ઉમેરો કે આ થઈ મિશ્રણ ઓગળાને કૂચ શેમ્પુ ૧૦ ગેલન યાવ.

૧૨-કેલમ પીગો સાબુ ૧૦૦ ગ્રામ, કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ ૨૦૦ ગ્રામ, ડિરીટ ૫ પાણી ૨ લિટર.

અધારે ઉકાળી જ્યારે મિશ્રણ ઠંડુ પડતા આવે ત્યારે તેમાં મનસ્ફૂળન ઓફ વેનીલા ૨૦૦ થી ૫૦૦ ગ્રામ સગી મેળવી દેજે.

૧૩-કેલમ પીગો સાબુ ૬૦ ગ્રામ, કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ ૧૪ ગ્રામ, ડિરીટ પાણી ૫૦૦ ગ્રામ, અમ્લકાહોલ (દુપડ) ૧૦૦ ગ્રામ, એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ વેકા કસન ૧૦ ગ્રામ. પ્રથમ સાબુ, પોટાશ અને પાણીને ઉકાળી લઇ, મિશ્રણ ઠંડુ પડતાં યાદગીની વસ્તુઓ મેળવેા.

૧૪-કાર્બોનેટ ઓફ એમોનિયા ૧૦ ગ્રામ, ગુલાબજળ ૫૦૦ ગ્રામ, અમ્લકાહોલ ૧૦૦ ગ્રામ, એમ્લસ જેમ રિટરેનિયમ ૭૫ ગ્રામ.

પ્રથમ ગુલાબજળમાં કાર્બોનેટ ઓફ એમોનિયા મેળવી, પછી બીજી વસ્તુઓ મેળવેા.

૧૫-એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ પનામા ૧ ગ્રામ, ગુલાબજળ ૨ ગ્રામ, કેલ્સન પોટર ૧ ગ્રામ, અમ્લકાહોલ ૨ ગ્રામ.

૧૬-ડિરીટ પાણી ૧૫ લિટર, અમ્લકાહોલ ૨ લિટર, ગ્લિસરીન ૪૦૦ ગ્રામ.

(૧) આ શેમ્પુને હજી કચ્ચ પડિતનું બનાવતું હોય તો એમાં નીચલું મિશ્રણ ઉમેરવાની બસામણ છે:—

ગ્લિસરીન ૧૬ ઓંસ, ટંકબુખાર ૧ રતલ, પોટાશિયમ કાર્બોનેટ ૮ ઓંસ, ઓક્સિડ ઓફ સિલિકા ૧ ઓંસ, ઇન્ડિયીઅસ રિપરિટ ૧૦ ઓંસ.

એમોનિયા (૧૦%) ૨૦૦ ગ્રામ, આઇકાર્બોનેટ ઓફ સોડા ૭૦૦ ગ્રામ, ટંકબુખાર ૧૦૦ ગ્રામ, આઇસ ઓરિન્જ ૬ ગ્રામ, આઇસ લેમન ૬ ગ્રામ, આઇસ બર્મેન્ટ ૫ ગ્રામ.

૧૭-ગદામનું તેલ ૫ રતલ, પામ ઓઇલ ૧૩ રતલ, તલનું તેલ ૧૨ રતલ, કોરડીક પોટાશ (૯૦%) ૧ રતલ, કોરડીક સોડા (૯૮%) ૧ રતલ, ઇન્ડિયીઅસ રિપરિટ ૫ રતલ, પાણી ૫૭ રતલ. મનપસંદ સુગંધી ૧ રતલ.

પહેલાં ૨૮૬ રતલ પાણીમાં કોરડીક સોડા અને કોરડીક પોટાશ નાખી ઓગળી જતા હો પછી ગદામનું અને તલનું તેલ ૨૨૦° એફ લગી મરમ કરી, તેમાં પામ ઓઇલ ઉમેરો હવે પેલા કોરડીક-સોડા અને પોટાશનો દ્રવ-જે હજી અર્ધ મરમ હોય-તે એમાં નાખી, મિશ્રણ સંઘટ્ઠ યાવ ત્યાં સગી દલાવતા રહેા. છેવટે રિપરિટ અને સુગંધી નાખી મિશ્રણને એક રાત સગી કરવા દઇ, બીજી સવારે બાકીનું ૨૮૬ રતલ પાણી નાખી, એક અડધાડિયા સગી રાખી સુકી, ત્યાર પછી ગળી લેજે.

૧૮-સાબુ ૬ ૬ રતલ, રેકરીફાઇડ

(૨) આ શેમ્પુને કચ્ચ પડિતનું બનાવવા માટે, નીચલું મિશ્રણ ગળાથી ચાર રતલ જેટલા પ્રમાણમાં ઉમેરવું.

ગ્લિસરીન ૧ રતલ, ટંકબુખાર ૧ રતલ, પોટાશિયમ કાર્બોનેટ ૧ રતલ, ઓક્સિડ ઓફ સિલિકા ૧ રતલ, રેકરીફાઇડ રિપરિટ ૧ ગેલન.

ઓક્સિડને રિપરિટમાં અને પોટાશિયમ કાર્બોનેટ અને ટંકબુખારને ગ્લિસરીનમાં મેળવી, છેવટે બેટને મિશ્ર કરો.

(૩) આ સાબુ ખાસ પ્રકારનો હોય છે. તેને પ્રયાગ આ છે:—

અગ્રમીનું તેલ ૧૦૦ તોલા, કોરડીક પોટાશ ૨૦ તોલા, પાણી ૭૦ તોલા.

પાણીમાં કોરડીક પોટાશ નાખી, ઓગળાવી દ્રવને કંટો ચલા દો બીજા ગાસણમાં તેલ બરી

“કુમર” : અંક ૧૦૭મે- ...

રિપરિટ ૧૩ ગેસન, ઑપ્લસ લવેન્ડર ૧૫. ઑસ, ઑપ્લસ રોજમરી ૨ ઑસ, પોટાસિયમ કાબોનેટનું ૫૪૦ મોલ્યુશન ૫. ઑસ, પાણી ૩૬ ગેસન.

સાચુતી કાતરણને રિપરિટ તથા બીજા તેમાં નાખી ઑગળાવો બીજા હાથ પર ૨૧ ઑસ પાણી લઇ, તેમાં પોટાસિયમ કાબોનેટનું સોલ્યુશન નાખી, એ મિશ્રણ થોડું થોડું સાચુતણા મિશ્રણમાં નાખતા જવ અને તેને હલાવતા જવ. છેવટે બાકીનું પાણી મેગ્નેશી, રોમ્બુને પંદર ફલાડા લગી રહેવા દઇ પછી ગાળી લેા.

૧૬-એમોનિયા વૉટર ૩ ઑસ, ટીકચર કેનથેરાઇડસ ૩ ઑસ, કાલન વૉટર ૧ ઑસ, પાણી ૧ ઑસ.

૨૦-ટીકચર કેપ્સિકમ ૩ ઑસ, ટીકચર સોપ ટી બાક ૧ ઑસ, ગ્લિસરીન ૨ ગ્રામ, ટીકચર કેથેરાઇડસ ૩ ગ્રામ, રિપરિટ રોજમરી ૧૩ ઑસ ગુલાબ જળ ૪૮ ઑસ.

૨૧-પોટાસિયમ કાબોનેટ ૧ ઑસ, ટંક-બુખાર ૧ ઑસ, પાણી ૨ પાઈન્ટ.

૨૨-રિપરિટનો સાચુ ૧૦૦ ગ્રામ, એમોનિયા વૉટર ૧૦ ગ્રામ, ઑપ્લસ લેમન ૩ ગ્રામ, ઑપ્લસ રોજ ગિરેનિયમ ૧ ગ્રામ પાણી ૮૧૦ ગ્રામ, ઈડાની ગરદી ૪ નગ.

ઈડાની ગરદીને ફિટી, એમોનિયા વૉટર આથે મેળવો અને પછી બાકાળી ઓઝો ઉમેરો.

૨૩-ઈંડા નંગ ૩, રિપરિટનો સાચુ ૪ ફલ્યુઇડ ઑસ, પોટાસિયમ કાબોનેટ ૧૬૦ ગ્રેન.

એમોનિયા વૉટર ૧૬૦ ગ્રેન, કામરિન રેડ ગ્રેન. ઑપ્લસ રોજ ૨ ટીપાં, ઑપ્લસ બર્ગેમોટ ૨ ટીપાં, ઑપ્લસ ગિરેનિયમ ૧ ટીપું, એમેન્સિયમ ઑપ્લસ આમન્ડસ ૧ ટીપું, ગુલાબ જળ ૨૭ ફલ્યુઇડ ઑસ.

પહેલાં ઈડાને ફિટી, તેમાં ગુલાબજળ મેગ્નેશી, બુખ મિશ્ર કરો અને પછી બાકાળી દવાઓ મેળવો.

૨૪-ગ્લિસરીન ઑફ ગોરેક્ષ ૨ ઑસ, રિપરિટ મેનથોસ ૨ ઑસ, મોલ્યુશન એમે નિયા ૩ ઑસ, એક્સ્ટ્રેક્ટ રોઝીઝ ૩ ઑસ, ફલ્યુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટ કવિલાયા ૫ ઑસ, રિપરિટ ૫૬ સિંપ્સ ૧૦ ઑસ, ગુલાબજળ ૧૫ ઑસ.

બધાને મેગ્નેશી, ૨૪ કલાક રહેવા દઇ, પછી ગાળી લેજો.

૨૫-લીલો સાચુ ૨૪ ગ્રામ, પોટાસિયમ કાબોનેટ ૫ ગ્રામ, અલકોહલ ૫૮ ગ્રામ, પાણી ૩૨૩ ગ્રામ.

૨૬-એમોનિયા વૉટર ૧ ઑસ, ગ્લિસરીન ૧ ઑસ, અલકોહલ ૧ ઑસ, પાણી ૮ ઑસ, મનપસંદ સુગંધી ખપ પુરતી.

૨૭-અલકોહલ ૮ ઑસ, એરંડિયું તેલ ૨ ઑસ, એમોનિયા ૧ ઑસ, પાણી ૧ ક્યાર, મનપસંદ સુગંધી સદગ.

અલકોહલમાં તેલ અને એમોનિયા મેગ્નેશી, પછી પાણી અને સુગંધી ઉમેરો.

૨૮-પોટાસિયમ કાબોનેટ ૪ ગ્રામ, સફેદ સાચુ ૨ ઑસ, ટીકચર કવિલાયા ૨ ઑસ, ઑપ્લસ લવેન્ડર ૨૦ ટીપાં, અલકોહલ ૮ ઑસ, પાણી ૮ ઑસ.

૨૯-એક્સ્ટ્રેક્ટ કવિલાયા ૪ ઑસ, ગ્લિસરીન ૨ ઑસ, કામન વૉટર ૪ ઑસ, અલકોહલ ૮ ઑસ, ગુલાબજળ ૧૨ ઑસ.

૩૦-સફેદ સાચુ ૩ ઑસ, મોલ્ટસ ઑફ ટારટર ૩ ઑસ, પાણી ૮ ઑસ, ટીકચર

એને વધારવો. જ્યારે તે ૧૦૦ સી નેટવુ ગરમ થાય ત્યારે તેમાં થીમે થીમે દ્રવ નાખી, હલાવતા રહે. જ્યારે તેલ સપટ થઇ જાય ત્યારે મિશ્રણને ગુલા પરથી કતારી કંઈ પાડી લેા.

હકાજવા દરમિયાન નેટવુ પાણી બળી જાય તેમજ નવું પાણી કિયા દરમિયાનજ ઉમેરી દેવ તેજબ.

ચોપ બાર્ક ૧ ઓસ, ફાલન વોટર ૮ ઓસ, ડિસ્ટીલ્ડ એક્ઝટ્રક્ટ વિચ હેમ્પ ૨ ઓસ, અલકોહલ ૪ ઓસ.

૩૧-એમોનિયમ કાર્બોનેટ ૬ બાગ, પોટાસિયમ કાર્બોનેટ ૩૨ બાગ, સોપ રિપરિટ ૩૨ બાગ, ટંકણુખાર ૩૨ બાગ, બે રમ ૧૨૮ બાગ, પાણી ૧૦૩૮ બાગ

પહેલાં થોડા પાણીમાં બધા દારો ઓગળાવી, પછી સોપ રિપરિટ અને બે રમ હેમ્પેરો અને સોથી છેવટે, બાકીનાં પાણી મેળવી, ગળી લેા.

૩૨-ટંકણુખાર ૩૦ ઝેન, ટીંકચર કેન-થેરાપીસ ૧ ગ્રામ, રિપરિટ થેઝમરી ૪ ગ્રામ, કેમ્ફર વોટર ૫ ઓસ, ગુલાબજળ ૨૩ ઓસ. ટંકણુખારને ગુલાબજળમાં ઓગળાવી, પછી બાકીની ઘીએ ઉમેરો.

૩૩-ફેરાઇન સાસુ ૨ ઓસ, પોટાસિયમ કાર્બોનેટ ૨ ગ્રામ, ટંકણુખાર ૨ ગ્રામ, અલકોહલ ૨ ઓસ, મનપસંદ સુગંધી અને પાણી બપ પૂરવું.

પહેલાં હોદ પાછ-ટ પાણી લઇ, તેમાં સાબુની કાતરણ ગાળી ગરમ કરી ઓગળાવે. પછી પોટાસિયમ કાર્બોનેટ અને ટંકણુખારની ભૂકા મેળવી) છેવટે અલકોહલ (જેમાં સુગંધી મેળવી લીધી હોય) તથા એટલું પાણી ઉમેરે કે કુલ ટોપુ ૩૨ ઓસ થઇ જાય.

૩૪-અલકોહલ ૧૨૦ ગ્રામ, એમોનિયા ૯૦ ગ્રામ, ફાલન વોટર ૧૦ ગ્રામ, પાણી ૧૫૦ ગ્રામ, ઈંડાની ચૂકવડી નંગ ૨ ની.

પહેલાં ઈંડાની ચૂકવડીને ખુબ દિરી, તેમાં પાણી અને એમોનિયા મેળવી લેા. પાછળથી બાકીની ઘીએ ઉમેરવે.

૩૫-કવિલાયા એક્ઝટ્રક્ટ ૨ ભાગ, ફાલન વોટર ૨ ભાગ, ટિલ્સરીન ૧ ભાગ, અલકોહલ ૪ ભાગ, ગુલાબ જળ ૭ ભાગ.

ચેરપુની ભુકીઓ

૧-ટંકણુખાર ૧ રતલ, સાબુનો ભુકા ૧ રતલ, સોડિયમ કાર્બોનેટ ૪ ઓસ, ટેમરિન ૧૫ ઝેન, હેલીઆટ્રોપિન ૬ ઝેન.

૨-ટંકણુખાર ૪૮ બાગ, કપુરની ભુકી ૧ ભાગ, બર્ગેમોટ ઓઇલ ૩ ભાગ.

૩-કાર્બ ફેસેર ૮ ઓસ, ટંકણુખાર ૧ ઓસ, કાર્બોનેટ ઓફ મોડ ૧ ઓસ, મનપસંદ સુગંધી સદજ.

૪-ટંકણુખાર ૨૨૩ ભાગ, કાર્બોનેટ ઓફ મોડ ૩૦ ભાગ, એક્ઝટ્રક્ટ કવિલાયા ૧૫ ભાગ, મનપસંદ સુગંધી સદજ.

૫-ટંકણુખાર ૯૦ ભાગ, કપુર ૫ ભાગ, કે મીનીઅલ ૨૩ ભાગ, ઓઇલ રોઝમરી સદજ.

૬-કાર્બોનેટ ઓફ સોડા ૨૦ ભાગ, સાબુની ભુકી ૬૦ ભાગ, ટંકણુખાર ૧૦ ભાગ, સેગેનિન ૧ ભાગ, ઓઇલ રોઝ ગિરે-નિયમ ૨ ભાગ.

વાપરતી વેળા ૧ લિટર પાણીમાં ૧૦ થી ૧૫ ગ્રામ ભુકી મેળવી લેવી.

૭-બાઇકાર્બોનેટ ઓફ સોડા ૫૦૦ ભાગ, કાર્બોનેટ ઓફ એમોનિયા ૫૦ ભાગ, ટંકણુખાર ૫૦ ભાગ, સુગંધી જેમલતા પ્રમાણમાં.

૮-એમોનિયમ કાર્બોનેટ ૧ ભાગ, ટંકણુખાર ૧ ભાગ, કવિલાયાની છાસની ભુકી ૨ ભાગ, મનપસંદ સુગંધી સદજ.

૯-પકંના લોડનો ખારીક ભુકો ૧ રતલ, કેવડાની જડની ભુકી ૨ ઓસ.

૧૦-ટંકણુખાર ૧ રતલ, કપુર ૧ ગ્રામ, ઓઇલ બર્ગેમોટ ૨૦ ટીપાં.

૧૧-સ્ટાચ ૧૩ રતલ, કેવડાની જડની ભુકી ૩ ઓસ, ઓઇલ સોડિયમ ૫ ટીપાં.

૧૨-ટંકણુખાર ૨૪ ઓસ, કપુર ૩ ઓસ, પોટાસિયમ કાર્બોનેટની ભુકી ૬ ઓસ, ઓઇલ

[અનુસંધાન પાના ૪૧૦ પર]

[૨]

સોનાનો ઢાળ

ચાંદીના ઢાળને મુકાજમે સોનાનો ઢાળ વધુ પ્રમાણમાં ચઢાવવામાં આવે છે, કારણ કે ચાંદી સરતી ધાતુ હોઇ, એવર વ એલ્યુમી ચાંદીનાજ બનાવાય છે—બીજી ધાતુના બનાવી. તેની ઉપર ચાંદીનો ઢાળ ચઢાવતા નથી. પણ સોનાની વાતજ ન્યારી છે. એમ પણ સોનું મોહાંધું હળું અને આગે તો તોસાતા રૂ. ૪૦-૪૨ નો ભાવ હોઇ, ધણી મરીજ અને મધ્યમ વર્ગના લોકોને પોતાના પરિવારના જાણસે શુદ્ધ સોનાની બનાવવી પરવડતી નથી. પરિણામે, એવી જાણમાં તેઓ બીજી ધાતુના-મોહાંધે ભામે ચાંદીની-બનાવી, તેના ઉપર એ નાનો ઢાળ ચઢાવે છે, જેથી દેખાય સમગ્રાય.

સોનાનો ઢાળ ગરમ પદાર્થને ચઢાવાય છે—એટલે ચાંદીના ઢાળની દંડી પદ્ધતિ કે તા એમાં સફાતાના સંભવે વધુ છે તોય એ આખો હુનર એટલા બધા જુદા જુદા મુદ્દાઓ પર અવલોકે છે, કે એમાંના કોઇકમાં સદગે દર પાંચે વા જુદા મુદ્દા તો નિષ્ફળતાજ મળી સમજવી એ તે હુનર છે, જેમાં ધાતુ ઉપરાંત રસાયણો અને વિજ્ઞાનિક બળનો એવો ત્રિમેય કરવામાં આવ્યો છે, કે ઇન્સાની અકસને દાદ આપવીજ પડે છે.

સૌથી સારી રીત એ છે કે, જની સડે અને મકય હોય ત્યાં એ વિષયની પ્રવૃત્તિ સમજાવે મેળવવી તેમજ વ્યવહાર અનુસર લેવો જોઇએ. એમ નહિ જની સડે તો પછી

(૧) આ હુનરની પ્રવૃત્તિ સમજાવે અને વ્યવહાર અનુસર માટે વા તો કોઇને ત્યાં સિખાડે તરીકે રહી જવું જોઇએ. આ પછી નીચલી સંસ્થાઓમાંથી થીઈ થી સંસ્થામાં દાખલ થઈ શકાય

એ વિષયનો આ લેખ એક બે નાદિય, ચાર પાંચ વાર ફરી ફરી વાંચી દરેક મુદ્દો સારી પહે સમજી લેવો જોઇએ એટલુંજ નાદિય. બસકે વધુ સમજાવે માટે એ વિષયની બીજી ક્રિતાઓ વાંચવી જોઇએ.

અસહ્ય મેળવવી જોઇએ:—

- ૧-સાયન્સ કેલેજ, પટના
- ૨-મદારાજ કાસિમ બજાર પોલિટેકનિક ઈન્સ્ટિટ્યુટ, કલકત્તા
- ૩-સેન્ટ્રલ પોલિટેકનિક ઈન્સ્ટિટ્યુટ, ગુવર્નર (ગાલિઅર)
- ૪-ગવર્નમેન્ટ ટ્રેડસ રફ્સ, ટ્રિયુર
- ૫-ગવર્નમેન્ટ ટેકનિકલ રફ્સ, લાહોર
- ૬-ગવર્નમેન્ટ મિટલ વર્કિંગ રફ્સ, સિયાલકોટ
- ૭-ગવર્નમેન્ટ મિટલ વર્કિંગ રફ્સ, અલીગઢ

એ સાતે સાઠાઓમાં આ હુનરનો અભ્યાસ કરી બધે વર્ષની મુદતનો છે. એને લગતી બીજી માહિતી “કમર”ના ૪૨મા અંકમાં છપાઈ છે, તે એવા રિનવી છે.

- (૨) આ ક્રિતાઓ લેવા બસામજી છે:—
- ઇલેક્ટ્રોપ્લેટિંગ ક્રાંતિ : જી. ડા. બલીય
  - Principles of Electroplating & Electroforming, ક્રાંતિ : W. Blom.
  - Electroplating and Paul N. Haselueh
  - Electroplaters' Handbook, ક્રાંતિ : S. R. Bonney
  - Electroplater, ક્રાંતિ : Canning.
  - The Modern Electroplater, ક્રાંતિ : K. M. Cogshall
  - Electroplating, ક્રાંતિ : S. Field.
  - Modern Electroplating, ક્રાંતિ : W. E. Hughes
  - Electroplating & Electroforming of Metals ક્રાંતિ : A. Phillip
  - Electroplating, ક્રાંતિ : C. E. Urquhart
  - Electroplating, ક્રાંતિ : A. Walt
  - Electroplating, ક્રાંતિ : Reetz

આટઆટલું કર્યા હતાં, દેળી ચલાવવાના હુનરમાં પહેલે પગથિયેજ અચૂક સફળતા મળી જવાનો શ્રમ રાખવો ન જોઈએ. બનવાએજ છે કે પડેલી વેળા નાકામી પણ મળે. પરંતુ જે નાકામી, તે જુઓ અને ખામીઓ દેખાડો, જે સુધારવાથી પાછળથી કામચાલી મળી જશે. એ માટે બિહતર એ છે કે સરખાતમાં પાંચ છ વેળા ન્હાના પાયા પર આગ્રમણ કરી, અનુગમ મેળવવે જોઈએ, જેથી સર-આતથીજ ગહેરા પાયા પર કામ કરવા જતાં, નિરાશા ભેગવવી ન પડે.

અગત્યના મુદ્દા

દવે ત્યારે, આપણે એ વિષયના અગત્યના મુદ્દાઓ પર કેનવાર વિચાર કરીએ. સોનાનો દેળી ચલાવવાના હુનરમાં નીચલા મુદ્દા ખાસ અગત્યના ધરાવે છે:—

- ૧, ઝુરૂરી સાધનો
- ૨, વસ્તુઓની પૂરી સહાય
- ૩, સહાયક દેળી
- ૪, સોનાના દેળાના મિશ્રણ

જે ચારે મુખ્ય વસ્તુઓ યામ. સૌથી પહેલાં સાધનોજ હાથએ તો ન્હાના પાયા પર કામ કરવા માટે નીચલી ચીજો ઝુરૂરી છે:—

- ૧, દેળી-મિશ્રણનું વાસણ (એનેમન ચલાવેલું)
  - ૨, દેળી-મિશ્રણનું વાસણ મુકવા માટેની થોડી
  - ૩, બનસેનનો ચુસો
  - ૪, બનસેનની વિજળીક બેટરી
  - ૫, તાર-ચશ
  - ૬, બેટાણુ માટેના તાંબાના તાર
- અને એ ઉપરાંત માનાની પોછટા, રસા-વજો વ વ.

વસ્તુઓને સાફ કરવી

જે તો દેખીતું છે કે દેળી ચલાવવા માટે મુખ્ય વસ્તુ ૨૨૨૭ હોવી જોઈએ. તેની ઉપર

ચદરો ધુળ, કાટ, તેલ વા ચરખીના ડાઘ કે એવું બીજું કંઈ પણ હોય તો દેળી ચદરો નહિ—વા ચદરો તો તે થોડીજ નજાએ ચદરો, જે સાફ હશે; પણ એવા ડાઘ વા મેલવાથી કામચાલ નહિ ચડે, એટલે ખાસ ઝુરૂરત છે કે જે તે ચીજને પહેલાં ખૂબ કાળજીપૂર્વક સાફ કરી લેવાય કે જેથી પાછળથી નિરાશ થવાનો પ્રસંગજ ન આવે

હુંકમાં, વસ્તુ પર જે કંઈ ધુળ, મેલ, કાટ, જંગાણ, રંગ, તેલ વા ચરખી વા પાણી વા પરચવાના ડાઘ વ. હોય તે બધા પુરેપુરા કાઢી નાખવા જોઈએ. વળી વસ્તુમાં કંઈ ખાડા જોવા હોય તો તે પણ બગળર કરી લેવા જોઈએ. લીસોટા પડવા હોય તોય સપાટી લીસી બનાવવી જોઈએ. જે મુખ્ય વસ્તુ પર આગળનો દેળી ચલાવેલો ગામી રહ્યો હોય તો તે પુરેપુરા કાઢી નાખી, સપાટીને પોલિશ કરી લેવા જોઈએ.

મુખ્ય વસ્તુઓ પર જુદી જુદી માત્રના ડાઘ, કાટ જા બીજા ધાતુ-સારો મવજુદ હોય તો તેમને દુર કરવા માટે જુદા જુદા મિશ્રણોમા તે વસ્તુઓને ઘોળવી પડે છે. એવા થોડાક મિશ્રણો આ રહ્યા:—

(૧) મંધકનો તેજાળ ૨ ભાગ, સુરાખા-રનો તેજાળ ભાગ ૧ ભાગ, પાણી ૨ ભાગ. આ મિશ્રણ કાટ વ. ચડેલી કિંવા કાળી પડેલી ચીજો સાફ કરવા માટે ઉપયોગી છે. એવી ચીજને એમાં થોડીક પળો ભગી રાખી પછી સાફ પાણીથી ધોઈ લેવી.

(૨) મંધકનો તેજાળ ૧૦ ઓંસ, સુરાખા રનો તેજાળ ૫ ઓંસ, નમકનો તેજાળ થોડાક ટીપાં, પાણી ૧૦ ઓંસ.

(૩) ન્હાના પાયા પર કામ કરનારાજ તો આ બધું કામ હાથ દારીગરીએજ કરે છે, પણ ગહેરા કારખાનાઓમાં તો જે માટે ખાસ વજો વપરાય છે.

જામ અને એવા બીજા ધાતુ-દારો દુર કરવા માટે આ મિશ્રણ ઉપયોગી છે. જે તે વસ્તુઓને તાર વડે બાંધી મિશ્રણમાં એસક, ઉપસા પેસા તથા આ અને એવા બીજા બધા તેજાજવાદા મિશ્રણ પત્થરના વાસણમાંજ રાખવા અને પત્થરનીજ શીશીમાં ભરવા જોઈએ-યોડીક મિનિરો લગી બોળી રાખી, પછી પુઝળ પાણી વડે ધોઈને તાર-ખસ વડે સાફ કરવાથી સાફ થઈ જશે. જે વસ્તુ પુરેપૂરી સાફ ન થાય તો એજ પ્રયોગ ફરી વાર કરવો જોઈશે.

(૩) ગંધકનો તેજાળ ૧ ઓંસ, પાણી ૨૦ ઓંસ.

પિત્તજ અને તાંબાની વસ્તુઓ પર જ્વલેશ ધાતુ-દારો કાઢવા માટે આ મિશ્રણ વપરાય છે જે ધાતુ-દારો વધુ જલ્દ અને વધુ મજબૂત જ્વલેશ હોય તેમને માટે—

(૪) ગંધકનો તેજાળ ૩ ઓંસ, સુનાખારનો તેજાળ ૧ઠ્ઠે ઓંસ, પાણી ૪ ઓંસ. —એ વપરાય છે

લોખંડ અને પોલાદ પર ચડેલો કાટ દુર કરવા માટે—

(૫) ગંધકનો તેજાળ ૬ આંગ, નમકનો તેજાળ ૧ આંગ અને પાણી ૧૬૦ આંગ —ના મિશ્રણનો ઉપયોગ કરાય છે, જ્યારે એ જોડ ધાતુઓ પર બાએસા કલત-સીસા દારો દુર કરવા માટે—

(૬) ઠોરડીક સોડા યા પોટાશનું ગરમ અને જલ્દ મિશ્રણ વાપરવું પડે છે.

(૭) જે વસ્તુઓ પર લાખ-રંગ કરેલો હોય તેમને પ્રથમ તો ગરમ કરેલા મેથામિટેડ સ્પિરિટમાં અર્ધા કલાક લગી બોળી રાખી, પછી જલ્દ એમોનિયાના મિશ્રણમાં ઝોળા-ગાથી, અને ત્યાર-પછી સાદા પાણી વડે નોઈને જુના નર-ખસ વડે સાફ કરવાથી તાખ-રંગકામ મેકળી થાય છે.

અલગત, જે એવી વસ્તુઓ પર માત્ર સામાન્ય ઝાંખાસ યા રંગના કાચજ હોય તો ઉપરો પ્રયોગ આગમનવાની કરી ઝુરવ નથી એ માટે—

(૮) પોટાસિયમ સાયનાઇડનું જલ્દ મિશ્રણ-જેમાં થોડાક રીપા પ્રવાહી એમોનિયા ઉમેરેલો હોય-મનમાનતા પરિણામો આપે છે.

લુપ્ત વેળા એમ પણ બને છે કે મુગ વસ્તુઓ પર તેજ, ચરખી યા એવા બીજા પદાર્થોના કાચ પડેલા હોય છે. એવી કાસતમાં—

(૯) ઠોરડીક સોડા કે રતલ અને પાણી ૧ ગેલન લઈ, લોખંડ (Wrought Iron) ના વાસણમાં દ્રવ બનાવી, તેમાં એ ચીંજા બોળી લેવી.

વિપયને ટુંકાણમાં સમેટતાં, એકજ વાન અને બસ. વસ્તુ ગમે તે હોય, તેને પોગ્ય રીતે સ્વચ્છ કરીજ જોઈએ, જે તેની ઉપર એક કરતાં વધુ પ્રકારનો મેસ વ હોય તો તેને એક કરતાં વધુ મિશ્રણમાં બોળાવી પડશે ગમે તેમ, તેને પુરેપૂરી સ્વચ્છ કરી, પછી પુઝળ સ્વચ્છ પાણીથી ખૂબ ધોઈ, તાર-ખસ વડે ધસી-ગદ રહે કે, ધસતી વેળા સીસોટા પડ્યા ન જોઈએ- પછી પોલિશીંગ પાવડર વડે પોલિશ કરી લેવી. આ પ્રાથમિક ક્રિયા

(૧૦) પોલિશ કર્યા પછી કેટલીક વેળા વસ્તુઓ પર એક પ્રકારનો ચીકારા ય તેલનો થઈ ચડેલો જણાય છે એમ હોય તો એ વસ્તુઓને ફરી વાર કેટલીક મોઢાના ટ્રબમાં ઝબોળી, પાણીથી ધોઈ લેવી (વસ્તુઓ તાળા પિત્તળ યા બીજા નરમ ધાતુઓની હોય તો આક્રિયાથી તેની ઉપર કાળો પડ બાકશે. એવી કાસતમાં એ વસ્તુને ટબલ પર રાખી, એક કાચ વડે પડી, બીજા કાચના ખસ લઈ, પાણીમાં ઝબોળી, વધારાનું પાણી ખર્ચેરીને ખસને પુર્ણિસની બૂંચી લગાડી, તે વડે ધસીને વેલો કાળો થઈ ગાદી નાખવો અને બીજી ફરી વાર વસ્તુને પાણીથી ધોઈ લેવી.)

અંગે જેટલી વધુ કાળજી રખાય તેટલો વધુ સરસ અને શોભિતો ઢોળ ચઢાવી સકાશે. વળી વરંતુને સાફ નકામું પછી, તેને અત્યંત સંભાળપૂર્વક સાચવવો જોઈએ તેની સાફ કહેણી સપાટી પર મેલ થા ધ્રુવ ન લાગે તેનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ, એટલું જ નહિ બલકે એને હાથના રૂપડાં વડે ન લાગે તેમ અહર સાચવી રાખવી જોઈએ.

સાદાચક્ર-ઢોળ

આ સફાઈ કામ પાયા છતાં હજી દરેક દરેક ચીજ પર સોનાનો ઢોળ ચઢાવી સકનો નથી-સઢાવી તો સકાય છે, પણ તે થા તો દેખાવે ખરાબ હોય છે થા જલદીથી નીકળી જતો હોઈ, તકામો થઈ પડે છે. એમ ન થાય તે માટે એવી ચીજો પર પહેલાં સઢાવક ઢોળ ચઢાવી લેવો પડે છે, જેથી તેની ઉપર પછી સોનાનો ઢોળ ચઢાવી સકાય.

જે ધાતુની વસ્તુઓ પર સોનાનો ઢોળ પરખારો ચઢાવી સકાય છે-જેવી કે: ચાંદી, તાંબું, સોખંડ પોશાન, પિત્તળ જર્મન સિલ્વર અને એવીજ બીજી સાખત ધાતુઓ-તેની ઉપર સઢાવક-ઢોળ ચઢાવવો પડે નથી, પણ ફક્ત તે ધાતુની વસ્તુઓ પર-કે જેના ઉપર સોનાનો ઢોળ પરખારો જરાજર ચઢે તો નંચી-જેવી કે: જસન, સીસું, કસખ, એલ્યુમિનિયમ અને બીજી એવી નરમ ધાતુઓ-તેની ઉપર પહેલાં તાંબાનો સઢાવક-ઢોળ ચઢાવવો પડે છે, જ્યારે જે ચીજ પર સોનાનો ઢોળ વધુ પ્રમાણમાં ચઢાવવો હોય તેની ઉપર પારાનો સઢાવક-ઢોળ ચઢાવી લેવાય છે. હા, આ તાંબાનો ઢોળ તેજાળ-મુક્ત મિશ્રણો વડે ચઢાવાય છે, કારણ કે તેજાળવાળા મિશ્રણથી ફાપવાને બદલે નુકસાન થાય છે.

તાંબાનો ઢોળ-કાપર સંસકૃત ૮ ઍસ, ગરમ ડિસ્ટીલ્ડ થા વર્ગાંતું પાણી ૧ ક્વાર્ટ,

લિકર એમોનિયા અને પોટાસિયમ સાઇનાઇડનું મિશ્રણ હુરત મુજબ.

ગરમ પાણીમાં કાપર સંસકૃતને ઓગળાવી, મિશ્રણ હંફ પડે ત્યારે થોડો થોડો એમોનિયા મેળવતા અને દલાવતા જાય. એના મિશ્રણથી પ્રથમ તો થોડાક લીટો પદાર્થ તથિયે જઈ એસશે. પરંતુ જેમ જેમ વધુ એમોનિયા મેળવતા જશે તેમ તેમ તે પદાર્થ ફરી વાર ઓગળી, બધું રંગનું સ્વચ્છ પ્રવાહી થઈ જશે હવે એમોનિયા ઉમેરવું બંધ કરી, એટલું પોટાસિયમ સાઇનાઇડનું મિશ્રણ ઉમેરો કે ઉપરના મિશ્રણનો બધું રંગ જતો રહી અગરની રંગ પડે. એમ થતાં, મિશ્રણને ખૂંટી ગરમીમાં ૧૨ કલાક લગી દલાવવાયા હઈ, ત્યારે કપડામાંથી ગાળી લઈ, જેટલું મિશ્રણ બચું હોય તેના પ્રમાણમાં, તેનાથી ત્રણ ગણ પાણી ઉમેરો.

આ મિશ્રણ હંફ પછી વપરાય છે અને ગરમ પણ. ઉગ્રા પરિણામ માટે તેને ૧૧૦ ડિગ્રી લગી ગરમ કરી, પછી નિયમસર એક તારમાં તાંબાનું પતરું અને જીન તારમાં જે વસ્તુ પર ઢોળ ચઢાવવો હોય તે બાંધી, જેહને મિશ્રણમાં મૂકી, વિજળીક પ્રવાહની મદદે ઢોળ ચઢાવી લેવો.

જીન પ્રકારનો ઢોળ એટલે પારાનો ઢોળ. પારાનો ઢોળ ચઢાવવા માટે ફક્ત પારાના ઢોળનું મિશ્રણ જ બનાવવાનું છે. મિશ્રણ તૈયાર થઈ રહેતાં, તેમાં પેલી તાંબાના ઢોળવાળી તેમજ બીજી ચીજો ઝળોળી તરતજ તેમને સોનાના ઢોળના મિશ્રણમાં મૂકાય છે-એટલે કે, સોનાનો ઢોળ ચઢાવવાની બધી તૈયારી થઈ રહે પછીજ પારાનો ઢોળ ચઢાવાય છે, જેથી પારાના ઢોળવાળી ચીજો પર તરતજ સોનાનો ઢોળ ચઢાવી સકાય.

પારાના ઢોળનું મિશ્રણ-આ ઢોળના મિશ્રણો બે ત્રણ છે. એક સરળ પ્રયોગ નીચે

કરીના રસને ડબ્બાઓમાં ભરવાનો ઉદ્યોગ

કોઈ કોઈ વરસ પાકી ફેરીની એટલી બધી પપદાઈસ થાય છે કે તે બધીનું વેચાણ ફેરવું મુશ્કેલ થઈ પડે છે અને વલસર નંચાણ ન થઈ શકવાને કારણે મ્હોટો જથ્થો સડી જાય એ બધે તેનું વેચાણ તરત કરવા માટે એટલી બધી સરતી વેચી નાખતી પડે છે કે તેમાંથી બાગ્યાનને કાંઈપણ નહેા અને નથી. બીજી બાજુ પાકી ફેરીના રસને સ્વાદ એટલો બધો સરસ છે કે જો તે, ફેરીના મયસમ ન હોય ત્યારે પણ મળી શકે તો લોકો મોંઘી કીમતે ખરીદીને પણ ખાવા લક્ષ્યાય છે આ બાગ્યાનનો વિચાર કરીને વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓએ એવી ગોષ્ઠ કરી છે કે જેથી પાકી ફેરીનો રસ વગર મયસમ પણ તાઝો મળી શકે આ ગોષ્ઠ તે પાકી ફેરીનો તાઝો રસ ડબ્બાઓમાં દવા ન જાય એવી રીતે આપી છે.

આથી છે:-

પારો ૧ ઓર, મુગખાગો ત્રણ અને પાણી, બેઠી નુરત મુજબ પણ સમમાત્રે પહેલાં ૧ ઓસ પાગે લઈ, બીજા દાથ પર એક ગીગીમા ૪ ઓસ તેજાળ અને ૪ ઓસ પાણીનું મિશ્રણ બનાવવું અને એમાંથી ચાકું મોટું મિશ્રણ પારો પડે ત્યાં લગી ફેરવું કે પારો એજાગીને એ પ્રવાહીમાં મળી જાય ફેરવું મિશ્રણ વપરાશે તે નકકી નથી. જ્યારે પ્રજેનું એકદમ પ્રવાહી થાય ત્યારે તેનું માપ લઈ, તેમાં ૨૦ ગલન (માપથી) ડિસ્ટીલ્ડ પાણી ઉમેરી ફેરવું.

આ મિશ્રણમાં વરતુઓને પ્રવેશવા પછી, તેને તરતજ સાફ પાણીથી ધોઈને પછી મોનાના દેળના મિશ્રણમાં મુકવી.

[સોનાના દેળના મિશ્રણ બનાવવાની અને દેળ પ્રવાહવાની રીત ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૦ના અંકમાં આપસો.]

બંધ કરીને રાખવાની છે. આવી રીતે ડબ્બાઓમાં બંધ કરેલો તાઝો રસ જ્યારે જોઈએ ત્યારે ખાવા માટે મળી શકે છે અને તે બંધ ડબ્બાઓમાં હોવાથી ડબ્બો ખોલવામાં ન આવે ત્યાં લગી બગડવા વગર લાંબા વખત સુધી જેવો ને તેવો તાઝો રહી શકે છે. એટલુંજ નહિ પણ તેનો મધુર સ્વાદ પણ કશાય ફેરફાર વગર જગ્યામાં રહે છે. આ તાઝો રસ જ્યારે ફેરીની મયસમ ન હોય ત્યારે ડબ્બાઓમાંથી કાઢીને ખાઈ શકાય છે.

ફેરીનો રસ ડબ્બાઓમાં ભરવાનો ઉદ્યોગ નાના પાયા ઉપર માત્ર ૨૦૦ થી ૧૦૦ રૂપિયાની કુટ્ટી મુદીથી શરૂ કરી શકાય છે.

(૧) ઉદ્ધાન માટે જે જે સાધનોની હુકમત પડે છે, તેની કીમત અને મજબાના સિરનામા આ છે:

૧. ડબ્બા બંધ કરવાનું યંત્ર-આ યંત્ર લગભગ ૬૫ રૂપિયાની કીમતનું આવે છે, તેને અંગ્રેજીમાં Sewing Machine કહે છે તે Metal Box Company of India Ltd, P. O. Box No 544, Bombay પામેથી મળી શકે છે.

૨. પ્રેશર કુકર-આ કુકર લગભગ ૧૮ કર્પાઈના માપનું હોય છે. તેની કીમત લગભગ ૯૦ રૂપિયા પડે છે તેને અંગ્રેજીમાં Pressure Cooker કહે છે તે Chaudhary's Juices Company Lypur. (Punjab) પાસેથી મળે છે.

૩ પતરાના ડબ્બા-અંદરની બાજુએ લાગતું અરતર ચક્રાંતર પતરાના ડબ્બા (Lacquered tins) પાકી ફેરીને રસ ભરવા માટે વપરાય છે આ ડબ્બાઓ ૨ રતલ રસ ભરાય એવડા કદના હોય છે. આવા ૧૦૦૦ ડબ્બાઓની કીમત લગભગ ૧૦૦ રૂપિયા પડે છે, તે ઉપર જણાવેલ Metal Box Company of India Ltd. પાસેથી વિચારના મળે છે.

૪-અન્ય સાધનો. એલ્યુમીનીયમની વપેલી, એલ્યુમીનીયમનો અમચો, જેના ઉપર ખરાઈની અમર ન થાય એવી છુટ્ટી વ વ સાધનો કોઈ પણ સહેલાના વાસણના મોટા વેપારી પાસેથી મળી શકે છે.

ચીરોને ડબ્બામાં ભરવાની રીત

પ્રથમ તો ખાલી ડબ્બાએ ઉકળતા પાણીમાં ના કલાક સુધી રાખવાથી તે બરાબર સાફ થઈ જશે.

પછી ચીરોને ડબ્બામાં ભરવા માટે સાંખ પહેલ કરી આડમાંથી તોડી કાઢી, સાફ પાણીથી ધોઈ, ફેરી કરીને ચાક્રથી છાત છોડીને એક ભરખા કદની ચીરો તૈયાર કરવી. પછી આ ચીરો ઉકળતા પાણીથી સાફ કરેલ ડબ્બાઓમાં સુંદર રીતે ગોઠવવી. પછી એટ્યુમીનીઅમની તપેલીમાં ૩૦ લાખ ખાંડમાં ૧૦૦ લાખ સાફ પાણી રેડી, ચરમનના જેવા ચાસણી નૈવાર કરી, સફેદ કાગળનીના સાફ કપડામાંથી ગળી લેવી. એથી મેલ તે કપડામાં રેડી જશે અને ચાસણી ચોખ્ખી થઈ જશે. પછી આ સાફ ચાસણી ચીરો ભરેલ ડબ્બાઓમાં એટલી રેડવી કે ડબ્બાઓની કિનારીથી ચાસણી ના ઈંચ જેટલી ઓછી રહે.

દસને ડબ્બામાં ભરવાની રીત

દસને ડબ્બામાં ભરવા માટે આડ પર પાકેલ દસદસ નરમ ફેરીએ તોડી કાપવી. (દસને માટે દેહી આંગાની ફેરીએ ઉત્તમ છે જ્યારે ચીરોને માટે કલમી આંગાની ફેરીએ ઉત્તમ છે.) પછી તે સાફ પાણીથી બરાબર ધોઈ ફેરી કરીને, દસ કાઢવો. દસ કાઢવા બાદ તેને ડબ્બાઓમાં ભરતાં પહેલાં ચમચાથી સારી રીતે દહાડીને. એકછાંડ કરવો, જેથી અથાવ ડબ્બાઓમાં દસ એક સરખા થાડો બરાબ. પછી ઉપર પ્રમાણે ઉકળતા પાણીથી સાફ કરેલ ડબ્બાઓમાં એટલો દસ ભરવો કે તે ડબ્બાઓની કિનારીથી માત્ર ના ઈંચ જેટલો ઓછો રહે. દસમાં ચાસણી રેડવાની હાલી નથી. કેમકે દસ એકત્રિજ ભરાય છે.

ઉપર પ્રમાણે ચીરો અને દસથી ભરેલા ડબ્બાઓને 'પ્રેમર કુકર'માં રાખીને ના અર્ધ

કલાક સુધી ગરમ કરવા. તેથી ડબ્બાઓની અંદરની દવા નીકળી જશે. આમ કરવાથી દવામાં રહેતા ખારીક નુકસાનકારક જંતુઓ-જેનાથી ખોરાકની વસ્તુઓ બગડી જાય છે-તે દવાની સાથે બહાર નીકળી જશે. ત્યાર બાદ ડબ્બાઓને 'પ્રેમર કુકર'માંથી બહાર કાઢી તરતજ ડબ્બાઓના ઢાંકણ બંધ કરવાના થઈ નીચે રાખીને તેમના ઢાંકણા બજારી બંધ કરી લેવા.

છપટની ક્રિયાઓ

પછી આ ઢાંકણા બંધ કરેલ ડબ્બાઓમાંથી રદવા સહવા ખાલીના નુકસાનકારક જંતુઓને બીસકુલ તારા કરવા માટે તેમને ફેરીથી ના કલાક સુધી ઉકળતા પાણીમાં રાખવા. ત્યાર બાદ તે ડબ્બાઓને ઉકળતા પાણીમાંથી તરતજ કાઢી લઇને, ઢાંક પાણીમાં રાખી દેવા. ડબ્બાઓ રાખ્યાજ ઠંડુ પાણી ગરમ થઈ જાય છે, માટે તે વારંવાર ઝડપ 'પ્રેમર બદલતા રહેવું' જોઈએ. ૪ કે ૬ કલાક પછી ઢાંક પાણીમાંથી ડબ્બાઓને કાઢીને તેમની ઉપર સુંદર રૂંગીન લેખલ ચીટાડીને મુકા અને ઢાંડી જગ્યાએ રાખવા. * અગ્રગટ પુસ્તક "નરકારક દુનરો" આમ ત્રીજામાંથી

—સુસજ્ઞ કાનજી ચાવડા.

માસિક અટકાવ

બંધ પહેલ માસિક ધર્મ રુએલીના પીલસ તક્તીક વગર તુરતજ ફેરી ચાલુ કરે છે. રૂતુના બધા દોષો દૂર થાય છે. માસિક લાવનારી સ્ટ્રોંગ વનરપતિની આ બનાવટ મર્મવળી સ્ત્રીએ લેવી નહીં. શીશીના રૂ. ૩૦ (શી. ૭) લાંબા વખતના અધરા કેસો માટે સ્ટ્રોંગ બનાવટ રૂ. ૩૦. ૫ (શી. ૧૦) વી. પી થી રૂ. ના વધુ લખો:—

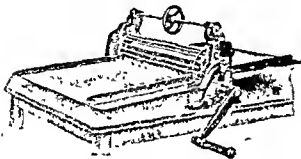
હુઆનુપાન કોર્મસી, બમનગર (કે.) સુરત એજન્ટ-સી. એન. બ્રધર્સ, કણ્વીક

[ઉત્તરના ૧૦૨ માં અંકથી આગળ]

નિર્ધારિત બનાવવાના ઉદ્યોગમાં જે ઉત્પાદન થયે છે તેને છુપાવવા પડ્યું છે, તે વિશે આમજ ચર્ચા થઈ ચુકી છે આજે કેવળ એટલું જ ઉમેરવાનું છે કે ઘરેથી લગ્ન અને સજ્જે વિશ્વવતી નિર્ધારિતની આવાત બધ થઈ રહી છે, જે જોનાં તીવ્ર ગિર સાદમ કરનાર માટે અહિં ઉદ્ધા મળે છે

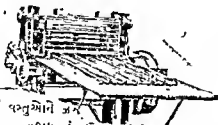
નિર્ધારિતની મેળવણીના થોડાક નુરખા વાચકા જોમ નુરખા છે પા, આ થોડાક વધુ.-

૨૨-મેટા ૧૫ નોના, માખણ ૩ મેટાડી ચમચી, ખાદ ૩૦ નોના, ઈંડા નંબ ૪,

નિર્ધારિત વલુનાર ચક્ર

નળવિ કે ન્દાની ચમચી, બનામની કાનલુ એક ન્દાના આવા જેટલી, બેટાંગ પાવડર ૧૬ ન્દાની ચમચી, તજ ૧ ન્દાની ચમચી, વેનિલા ૧ ન્દાની ચમચી

ઉમેરી દબુ.

આ મિશ્રણમાં વસ્તુઓને જરૂર

તરતજ સાફ પાણીથી ધોઈને પછી

ના દેખના મિશ્રણમાં મુકવી.

કોનાના દોળના મિશ્રણ બનાવવાની અને અદાવવાની રીત ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૦ના અંકમાં છે.]

૨૧-

પહેલાં માખણ અને ખાંડ પછી બીજા વાસણમાં મેટા, મેટા અને બીજા ચીઝો મેળવે. ફેરે ત્રીજામાં ઈંડા ફિરી લખ, પછી મેટાની તથા ઈંડા વાગાકરતી પેચા મા, મેળવણીમાં થોડા દોળ ગાળના બા મિશ્ર કરતા જનર હેપટે વેનિલા અને મની કાનલુ ઉમેરી, નિર્ધારિત જાહેર

૨૩-મેટા ૧૬ નળ, ખાંડ ૧ બેટાંગ પાવડર ૪ ન્દાની ચમચી

૧ રગલ. તજની ભુરી જે ચમચી, ઈંડા અને જાખના

પ્રથમ મેટામાં મેટા

અને તજની ભુરી મેટાની, ખાંડ

અને માખણ મેળવે

એટલા ઈંડા ફિરીને હેપટે

વણી વણવા પાત થઈ

તેને વણી જોગ નિર્ધારિતમાં

ભટ્ટોમાં મુકી જોડે છે

નેને જાદાર કાઢી પ્રથમ એક નિર્ધારિતની ઉપર ખપ પૂરેના જનર મુકી બીજું નિર્ધારિત મુકે અને તોડીકા લખકો પડ ચડવી જો.

૨૪-૬૫ ૧ પાકા

બેટાંગ પાવડર

૨૫-મેટા

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

અથવા મેટાની કોમત લખ

૧

રખરના ડુંગાની શોધ કરારે થઇ અને તે કાણે કરી એ ચોક્કસપણે કહી સકાવું નથી. પણ જોણેય એ શોધ કરી દશે, તેણે પોતાની જિન્દગીમાં સારી જેવી દયલત અવસ્થા મેળવી દશે.

રખરના ડુંગાથી કાણ અપરિચિત દશે? રખરના ડુંગાઓ ભર્યાઓની પ્રિય વસ્તુ છે. તેઓ હોંશે હોંશે તે ખરીદે છે અને પછી કુમાવવા જતાં ફરી ન્યથે તે બીજા માટે દક લે છે. રખરના ડુંગા બનાવવાનો ઉદ્દેશ પણ નકાવત છે, એટલેજ તદિ પણ તે ૧૬૦૦ રૂપિયાની પુંછમાં થઈ શકે છે.

ધરમાં હોય છે અને તેની પાછળ કુલ રૂપિયા ૧૬૦૦ની પુંછ પૂરતી થઇ પડે છે. આ રીતે, પુંછ અને નકાવત અગ્ર સપાત આંકડાઓ:-
પુંછ

દરરોજ જુદા જુદા માપના મળી કુલ ૫૦ શેસ

રખરના ડુંગા આખિરે રખરનાજ છે ને? તેને કુડી જતાં વાર નથી લાગતી અને જ્યાં એક પુટ્ટો ૩ બીજો ખરીદાય છે, ત્યાં આવી આક્રમણવાદો ઉદ્યોગ નકાવત ન હોય તો બીજો ક્યારે થઈ શકે?

રખરના ડુંગા બનાવવા માટે—

ગુદરી સાધનો, બીજાં વ. વ.	૩. ૩૫૦
અવર લેટફ	૩. ૬૦૦
બીજા રસાયણો	૩. ૪૦૦
દાય ૫૨ છરી પુંછ	૩. ૩૫૦

કુલ પુંછ રૂ. ૧૬૦૦

દબે પકતર આં વેચાણ કીમત તથા નફો જુગો:—

નફો

૫૦ શેસ ૪' X ૧' ના કદના રખરના ડુંગાની વેચાણ કીમત: જરૂરયાતો જાણે.	રૂ. ૫૦-૪-૦
૫૦ શેસ ૪' X ૧' ના કદના રખરના ડુંગા બનાવવાનો ખર્ચ રૂ. ૩૭-૬-૦	

ચોખ્ખો દૈનિક નફો રૂ. ૧૨-૧૨-૦

આમ રૂ. ૧૨-૧૨-૦ દૈનિક નફો મળ્યાં, માસિક રૂ. ૩૮૨-૬-૦ થાય છે. એ રકમને વાર્ષિક રૂ. ૪૫૬૦ નેટની મધે ગણ છે, જે ૧૬૦૦ની પુંછ ૫૨ ૨૮૭ દકા જેટલી છે.

રખરના ડુંગાનો ઉદ્યોગ દિન્દમાં પ્રચલિત છે-એ ખરું, પણ તે ધણાજ ન્દાના પાપા પર કારણ આને દિન્દમાં આ ચોક્કસ બનાવનાર કારખાના કકત છે છે. જેઓ બધા મળી દરરોજ ૨૦૦૦ શેસ ડુંગા બનાવે છે છતાં દિન્દની ખપતને પૂરી પડી શકતા નથી. ૧૯૩૬-૩૮ના 'વરે' દિન્દમાં સાત લાખ રૂપિયાના રખરના ડુંગા પરદેશી આયાત થયા હતા, એ દશકન ઉદ્યોગના વિરોધી સ્ત્રેની કંઈક ઝાંખી કરાવે છે.

દિન્દમાં આ ઉદ્યોગને બીજા દેશ કરતાં વધુ અનુકૂળતાઓ પણ છે. અર્ધિ. મનુડી સોંધી છે-એટલેજ નહિ પણ રખર લેટફ પણ જેઇએ તેટલા પ્રમાણમાં અને સસ્તું મળે છે, પરિણામે, અર્ધિ આ ઉદ્યોગમાં ચારે નફો થાય છે.

એક વાત "વારં રહેરી જેઇએ ઉપર રખરના ડુંગા બનાવવાના કારખાનાનો ઉદ્દેશ થયો છે, પણ દર્શકતમાં આ શુદ્ધિ હોગ છે. એના આ ઉદ્દેશના કારખાના એક ન્દાના

(૧) આ આંકડા સાર્થક પહેલાંના છે. દાલ સદાજ ફર પડે, એ સંભવિત છે-એ કે તે દિસાને આરક પણ થયશે અને ખર્ચ પણ થયશે- એટલે કે, નફો તો લગભગ એટલોજ બાકી રહેશે. આ આંકડા તર્જન ખરા છે. તે યોગ્ય ગણિતના

રજરના ડુગ્ગા બનાવવાની પદ્ધતિ તદ્દન સરળ છે, એ કે એની પાછળ ખાસ કાળજી તો લેવી પડે છેજ. કારણ કે એ આખી કિંવા અનુભવ અને ચોખ્ખાઈ પર અવલંબે છે. જ્યાં સદજ ફેર પડ્યો કે કામ બગડ્યુંજ સમજે.

રજરના ડુગ્ગાની બનાવટની પદ્ધતિ એ છે કે પહેલા તો જેવા પ્રકારના ડુગ્ગા બનાવવા હોય તેવા બીખા તૈયાર કરાવી લે છે. અક્ષત, એ બીખાં એ ચાર નાઈ સખ્યાબંધ બનાવ.ય છે, કારણ કે જ્યાં લગી એક ડુગ્ગો તૈયાર થઇ ન રહે ત્યાં લગી તેનું બીખું બીજા ડુગ્ગા મઠે લાપરી સકાતું નથી. હંકરો જોઇએ તેવા બીખાં બનાવી લીધા પછી ડુગ્ગા માટનું મિશ્રણ તૈયાર કરવામાં આવે છે અને એ મિશ્રણમાં પેલા બીખાને કુબોવી મિશ્રણમાંથી બાહિર કાઢી લે છે. એથી બીખાં પર મિશ્રણનું એક પાતણું પડ ચડી જાય છે. હવે એ બીખાને પેલા પડ સહિત બંધ સૂકા ઓરડામાં રાખી મુકે છે. તેની ઉપરનો રજરનો પડ સૂકાઈ જતાં, તેને ફરી વાર મિશ્રણમાં કુબોવી, મુકવે છે. એથી પહેલી વેળા ચડેલા પડ પર આ બીખો પડ ચડી જાય છે. એમ પાંચ યા છ વેળા પડ ચડાવ્યા પછી, તેને સૂકવી લઇ, પછી સફેદ-કઢેરાઈડના મિશ્રણમાંથી બીખી, ૩૦ થી ૪૫ સેકન્ડ પછી બાહિર કાઢી, મોનિયમ લાપ્રોક્સાઇડના મિશ્રણમાં કુબોવી

પર મધ્ય પ્રાંતમાં આવેલા એક કારખાના પાસેથી મેળવાયા હતા. એ કારખાનું દરરોજના ૫૦ ગ્રેસ ડુગ્ગા તૈયાર કરતું હોઈ, આ આકાશ તેના દિસાજ કિતાબમાંથી મળ્યા છે.

(૨) બીખા લાકડા, પત્તા યા બીજા કોઈ પાટના ખજી ચાલી સકે છે.

(૩) આ મિશ્રણ આ રીતે બનાવાય છે:— સફેદ કઢેરાઈડ ૨ ભાગ, બેન્ઝોઇલ યા માર્બન ટ્રાઇસોરાઈડ ૬૮ ભાગ.

લે છે અને તે સૂકાઈ જતાં, ડુગ્ગા તૈયાર થવા લાગ્યા છે. હવે તેને બીખાં પરથી કાઢી લઇ, એક લગાડી, વેચવા માટે બાકસમાં ભરે છે.

૩

રજરના ડુગ્ગાં માટેના રજર-મિશ્રણના પ્રયોગો આ રહ્યા:—

(૧) પેરા રજર ૧૩ રતલ, નેપથા ૧ જેઝન

એલ્યુમિનાવી લઇ, જોઇએ તેવા રંગ હોયેરી સો મિશ્રણ વંધ પડતું પાતણું ચાપ તો રજરનું પ્રમાણ વધારી સકાય છે. અક્ષત, મિશ્રણ તદ્દન એક સરખા બદલણનું અને ચાંચડા રહિત હોતું જોઈએ.

(૨) રજર લેટેક્સ (૬૦%) ૧૭૦ ભાગ, ચપડ ૪ ભાગ, ગ્રીંક એક્સાઇડ ૩ ભાગ, ગ્રીંક ડિઝેલિન ડિઝિરોકાઓનૈટ ૩ ભાગ, નેપથા ૫૫ પરડ.

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે?

ફાંસીગર : સચિત નવલકથા ૧. પાંચ ઉત્તર કુવધી ખાઈમ : (સર-ચોથી. ૭૦ ચિત્રો) ૨. સાડા ચાર

નફાકારક હુનરો : (ભાગ પહેલો) વિવિધ પ્રકારના હુનરોના સંગ્રહ. ૩. એ

મુંબઈનો વેપારી અનુભવ : મુંબઈનો સફળ વેપારી રહ્યો. ૨. સાડા ત્રણ

મેટ્રિકલ પ્રેક્ટીશનર : યુજરાતી ભાષામાં અંગ્રેજી વેદાની ચોપડી. ૩. ચપડા બે

કમ્પાઉન્ડર્સ હિન્દુક : કમ્પાઉન્ડરોના ભોમિયા રૂપ, યુજરાતી પુસ્તક ૨. દોઢ

મુલતાનુલ હિન્દ : અજમેરવાલા ૬. ખવાળ ચિસ્તીની છવન-કથા. આના આઠ

મુદ્રમહમલી : 'મુનાદી'ની કથમે આમેખાવશી છવન કથા. છ આના

(ખજાનું ટપાલ ખર્ચ જુદું) લખો:—કમર ઓફિસ, સોલાગરવાડા, સુરત.

મકાઇને માટે જમીન સુકી. ફળદ્રુપ અને સહિષ્ણુ જોડાયેલી હોવાથી નેહળજી. કંઈક માટીઆળા, ચીકણી, જમીન તે દલકો જમીનમાં એનો પાક સારો થતો નથી. રેનાળ જમીનમાં તાજું ખાતર નાખવાથી એનો પાક સારો થાય છે. ડુંગર અને ટેકરીઓ વચ્ચે ધોળાણ માટીની ખતેલા ખેતરોમાં પણ એનો પાક લેવામાં આવે છે, પણ જે લોકો આ પાક માટે ખાતરે વાપરતા નથી, તેઓ મોટી જુલ કરે છે. આ પાક જમીનમાંનો પલો કસ ચુકી લે છે, અને તેનાં મુળ ધૂળ કેલાય છે. માટે તેને ખાતરની ધૂળી મરે છે. આ પાક ૬૦ થી ૭૦ દિવસમાં તૈયાર થાય છે. નદીના કાંઠામાં જે મકાઇ તૈયાર થાય છે, તે ધૂળી અળ-વળ રીતે વધે છે. ત્યાંના ખેતરોમાં જમ વચમાં કિલા રહેવાથી તેનો વધવાનો ખગમખાટ કાને પડે છે. જુલાઇ ને ઓગસ્ટનો વરસાદ વરસ્યા પછી એક દિવસમાં તે કેટલા ધંચ વધે છે, તેનો ખચક આ ખગમખાટ ઉપરથી આવે છે, અને તેથી પણ ખેડૂતોએ ખાસ સમજવું નેહળજી કે તેને ખાતરની ધૂળી મરે છે. મકાઇ માટે એમેર ખાતર વેરી, ખેડવા પછી તેના ઉપર સમાર ફેરવે છે અને પછી બી વાવે છે.

જાનીં મુઠણી-જાનીં પસંદગી સારા ડુંડાં-માંથી કરવી નેહળજી. જે ડુંડાં વહેમાં પાત્રી લેવાર થયાં હોય, તે જુદાં રાખી તેમાંથી પણ સારા દાણાજ લેવા નેહળજી. એવાજ કરવાથી માત્રમ પડવું છે કે સુરોખાર અને પાણીનું મિશ્રણ કરી, તેમાં મકાઇનું બી ૨૪ થી ૪૮ કલાક રાખી મુકી, એ બી વાવવાથી છોડત્રી વૃદ્ધિ સારી થાય છે અને પક્ષી, ઉંદગ, પીસડામાં વગેરે તેને ખાતાં નથી, તેમજ બીજાં જીવનું પણ ખાતાં નથી.

વાવવાની રીત-જાત પ્રમાણે મકાઇનાં બી વચ્ચે વંચથી પાંચ વંચ સુધી ત્રણથી સાડા ચાર છુટને છેટે ટેકરીઓ કરી દરેક ઢગલી ઉપર વાવવા કેટલાક લોકો વાવણી વડે હારખા વાવે છે, પણ તેથી વધારે પવદાશ થતી નથી, કાનજ કે ધણા દાણા પાસે પાસે વડવાથી વટલી નાખવાની મહેનત વધે છે અને કણસમાં સારા થતાં નથી. મકાઇને જે ઈંચ ઉંડાં વાવવાથી ફાયદો થાય છે, છોડ પાસે પાસે ઉંચા હોય, તો વધારાના ઉંચેડો નાખી છુટા છુટા રહેવા દેવા જોઇએ. છેટે છેટે વાવવાથી દરેક છોડને એથી પાંચ સુધી કણસમાં આવવાના દાખલા ખતેલા છે અને તે મહોટા પણ થાય છે. તો પણ આપણે ત્યાં એકથી ત્રણ સુધી પણ કણસમાં આવે છે ખરાં. વરસાદની ખેંચ થાય તો એક એક કણસનું જેસે ત્યારે પણ આજા આજા દાણા ભરાઇ મકાઇ ઉંચેડી નાખવા પડે છે. ઉત્તર અમેરિકામાં જે માસના પડેલા ત્રણ અઢવાડીયામાં મકાઇ વાવે છે, ત્યારે દક્ષિણ અમેરિકામાં માર્ચ માસમાં વાવાય છે. ત્યાં ત્રયમ તો મકાઇનાં બીને દત્ત વડે વાવવામાં આવવું હતું પણ હવે તો જોખન-રથી વાવવામાં આવે છે, અને તે ઘોડા, બળદ કે પાડા પાસે ખેંચાવે છે. વાળા પછી તેની કેળવણી એવા રીતે કરવામાં આવે છે કે જેથી નીંદામણ કરા પણ રહેવું નથી. ત્યારે છોડ ઘોડા ઉંચા થાય, ત્યારે ફરીથી જમીન ખેંચી કરવાથી નીંદામણ જવું રહે છે. ખનતાં સુધી મકાઇની જમીન પણ સારું રાખવી નેહળજી, પણ ધણી બીનામખાળી જમીનમાં છોડ નીચે માટીની ઢગલી કરવી અને સુધી મવસમમાં જમીનને લમરી રાખવી. કેટલાક ખેડૂતો પાણી ઉડી જવાની દોશતથી જમીનને છુટી કરતા નથી, પણ તે તેમની બેલ છે.

કારણ કે અમીન ભગરી-પેચી થવાથી તે દવામાંનો ભેજ-વરાળ ચુસે છે, તથા તેમાં ગરમ હવાના ગરમ કિરણો પેસી, તેમાંના તત્ત્વોને આવાં હાયક રિયનિમાં બનાવે છે. પ્રયોગો કરવાથી પણ ખાતરી થઈ છે કે જ્યાં ધણી ગરમીથી મકાઈ વગેરેના પાક સૂકાઈ જતા: હતા, જ્યાં અમીનને ફરજી મારી પોતી કરવાથી પાકને બચાવ થયો હતો. જે અમીન પ્રાણી કાઢી નાખવાને હાયક હોય અને ઊંડવાળી હોય, તે કાળી અમીન હોવા છતાં ખરડીઆ વરસમાં પીછ અમીન પ્રમાણે નુકસાનમાં આવી પડતી નથી. નહીં કે કાલરડીની બીનાસવાળી ભાકાની અમીનમાં શિયાળુ અને ઉનાળુ મકાઈ થાય છે, તેની એવી કમવસમે મારી કિંમત ઉપજે છે, વળી વરમાદ પડતાં પહેલાં પાણી એ ચાર પાણી પાવામાં આવે, અને પછી વરસાદમાં પીછ કરતાં વહેલી પાકે તો તેને બહાર બહાર સારો આવે જે પણ આવા પ્રાણી પાએલા મકાઈ દાણામાં મીઠાસ આછી અને કુચા વધારે જણાય છે.

સુધરેલી વાવણી-મકાઈની વાવણી વરસાદની શરૂઆતમાં પણ કરવામાં આવે છે અગર એમિનથી જીવન મામ સુધીમાં પાણી પાછો પણ વાવે છે. જાગે પુટને છે તેની કારે કરવી જોઈએ, અને જો હવેને છે એટલે બિયસ બિયસને અનરે તેની પ્રાણી વાવે જોઈએ. અને તેમ છતાં પણ આજા આજા સારા હોડ રાખી દોડ દોડ પુટને છે છેડ રહે તો જુડા મોટા થઈ પાક સારા આવે છે. હોડના મુળ બહાર દેખાતા રહે, ત્યારે તેને પોણા આઠ મળે છે, અને ધણી હોડ પડી જાય છે. માટે સવા પુટ હોડવો ઉચો થાય ત્યારે દરેક છેડ ચાર પંચ ઉંચાઈને માડીને દેખે કરંદા અને જ્યારે અડી પુટનો ઉંચો હોડ થાય, ત્યારે એક દેખે એક પુટ જોડેલા ઉંચા કરવો. એક એકરે દસ પંદર

જાણી છે?—

આ હુનરો?

આજેજ આમાંનો કાચ નુંવો ધધો રાક કરી થા ચાલુ થવાને વિકસારી, આવક વધારે પિપરમિન્ટ-વનરાગનિનું તેમ માનું. કમરંગે અંક ૬૪ મો. કી. ૪ આના પિપરમિન્ટ-અચ્ચાએ ના ખાસ માટેની પિપરમિન્ટ બનાવવી. સચિત લેખ. અંક ૬૦મો. કી. ૪ આના પેટન કીલર-દરેક પ્રકારના દુ:ખ દર્દ પર ઉપયોગી જગવિષયાત દવાના ૬ ગુણાઓ. અંક ૬૩ અને ૭૩મો. કી. ૮ આના પેટન ખામ-ગામ અને કીમના પ્રમાણબદ પ્રયોગો અંક ૧૦ અને ૬૬મો. કી. ૭ આના પેટન દવાઓ-પાંચ પાંચ કપિને વેચાતી પણ આના એ આનામાં બનાવી સકાતી ભગજ ૬૦ જોડતી પેટન દવાઓના મુખ્ય પ્રયોગો. અંક ૬૫, ૧૦૩, ૧૦૨ અને ૧૦૬મો. કી. ૩ પિપેરો એક પેન હોડરો-જનાવર અને કારખાનાની અંદાઓ. અંક ૬૩મો. કી. ૪ આના પેનિસસ-સ દી અને કોપીય પેનિસોની જનાવર વિને અંક ૫, ૩૨, અને ૮૦મો. કી. ૧૦ આના પેપર કલિપો-પ્રકાર પ્રકારની તાર અને પતરાની પેપર કલિપોની જનાવર અને વેપાન. અંક ૮૭ અને ૮૬મો. કી. ૮ આના પેપેમન-પર્પેયામાંથી જનાવી મકાઈવંત જનાવર. અંક ૬૦ મો. કી. ૪ આના ફરકડી-જનાવર વિને અંક ૬૨ મો. કી. ૪ આના ફુલ્સ-પાવેર વિને. અંક ૧૦૪ મો. કી. ૪ આના ફળ માટે-Fruit Salts-ની જનાવર. અંક ૧૦૧ મો. કી. ૪ આના

[જુઓ પાનું ૪૫૬]

શેર અને નીધે છ થી આઠ શેર બી આરવું
 નેમ્બરે. આ મકાઈ ઝોગટ સ્પેટગરમાં
 આવા સ્ત્રીયક તેવાર થાય છે, પણ જે ઊંડ
 પર પહેલા મકાઈ આવ્યા હોય, તે નિશાની
 ગળી રહેવા દેવા. અને તે પાકેથી જુદા
 રાખી તેમાંથી પણ મહોટા દાણાનો બી તરીકે
 ઉપયોગ કરવો. બીજે વરસે તેમાંથી ઉમેના
 ઊંડો ઉપરના પહેલા મકાઈ નિશાનીપદ
 જુદા રાખી તેમાંથી સારાં બીના નીજી
 આદ્ય ઉપયોગ કરવો. એમ કાળજી રાખવાથી
 પાક જલદી થાય છે અને ઉત્પન્નમાં ફાયદો
 થય છે. જ્યાં જગાર પાસે હોય ત્યાં આવી
 રીતે લીતા મકાઈ તેની ખાવાથી દાણાની
 પચાસ કરતાં વધારે પચાસ થાય છે.

કાપણી-દાણો પચાય ત્યાં સુધી ઊંડવા
 ઉપર મકાઈના સાંકા એમના એમ રહેવા દેવા.
 જો મકાઈના સાંકા પણ ઉપયોગમાં લેવા હોય
 તો દાણા બાકે ત્યાં સુધી ઊંડને ઉભા રહેવા
 દેવા. તેના સાંકા બનતાં સુધી અમીનની બરા-
 બરથી કાપવા, પણ કાચુસાં આગળથી કાપવા
 નહિ. તેના કાચુ જો છે કે દાણાને કુટિ
 આપવા જે રસ ચટે છે, તે સાંકામાં થઇ
 પાંદડાંમાં જાય છે, અને ત્યાં નિકાસ થઇ પછી
 તે દાણામાં જાય છે. સખા દુડાં આગળથી
 મકાઈ લખવામાં આવે તો દાણાને થોડું
 પેપલુ મળે અને કણસંગો દાણો વજનમાં
 વધે નહિ. પણ જે મુગ પામેથી વાલીએ
 તો ચટેવો બને રસ દાણાને મળે છે, અને
 પુખ્તપણામાં વધારો થાય છે.

આંખો-ની-નેમત

ખાતરીપાકો ચોખો માલ, સાચા બસરાધ
 મોતીનો ખનાવેલ મુરમો વાપરો ચોક્કસ
 ફાયદો કરે છે
 કીમત તોના ના ય છે (પો જુદું)
 મોહમદ હાજી આહમદ વહાણવાલા
 દે. વહેવારવા મોહમદ, જામનગર
 (સાડીઆલડ.)

[પાના ૪૫૮થી આગળ]

ફળકુળાદીની સાચપણી-વાસી છતાં તાજા
 કિંવા Fruit Conning વિષે અંક ૪૦ મો.
 કી. ૩ આના
 ફોના એસેન્સ-આલ પદાર્થો માટેના આવ
 જાતના ખસ અને બનાવટી એસે-સોના નુરખા.
 અંક ૩૬, ૫૪ અને ૫૫ મો. કી. ૬ આના
 ફાઉન્ટેન પેન-ખનાવટ-કોદાગ અંક ૧૦૩ મો.
 કી. ૪ આના
 ફાલસા-ફાપણી. અંક ૧૦૨ મો. કી. ૪ આના
 ફિનાઇસ-બુકી, પ્રવાહી અને ગોળાઓ બનાવટી.
 અંક ૨૪, ૩૫, ૩૬, ૪૪ અને ૮૪ મો.
 કી. ૩૫ મો એક
 ફેર્ફેપ્રેસીએટ કાગળી-જુદુ પ્રિન્ટ કાગળની
 બનાવટ. અંક ૬૭ મો. કી. ૪ આના
 ફાસફરસ તેલ-મે સરળ છતાં સચેટ પ્રયોગો.
 અંક ૬૪ મો. કી. ૪ આના
 બટન-કપડા શીંગડાં, કારોએ અને દાથીદાંનના
 બટન બનાવવા. અંક ૮૮, ૯૦ અને ૯૬ મો.
 કી. ૧૨ આના
 બટાટી-તેનું વાવેતર, ખાતર, સુકવણી અને
 તેની ઉપર પડતી મેથોના કાલાજની માહિતી.
 અંક ૨૯, ૭૨, ૭૩ અને ૯૬ મો.
 કી. ૧૫ આના
 બટામનું તેલ-ખનાવટ. અંક ૯૮ મો.
 કી. ૪ આના
 બનાવટી રત્નો-નકલી અડીક, ગીમમ, પરવાળા,
 હીરા, શાસણીયા વ. વ. બનાવવા અંક ૫૬
 મો. કી. ૩ આના
 બરફ-સામાન્ય બરફ અને સૂકું બરફ બનાવવું.
 અંક ૯૧ અને ૯૨ મો. કી. ૮ આના
 બરફી, લાખ-રંગકામ-ખર્ચની નાદિરકાળાની
 માહિતી અંક ૧૦૪ મો. કી. ૪ આના
 બ્લીચીંગ પાવડર-ખનાવટ. અંક ૮૬ મો.
 કી. ૪ આના
 બાજરો (શિરતાજ)-નવા પાકતી માહિતી.
 અંક ૬૩ મો. કી. ૪ આના

[૬૭ જુઓ પાના ૪૬૦ પર]

“કમર” : અંક ૧૦૭મો

[અનુસંધાન પાના ૪૪૭થી આગળ]

યુક્લિડેસ ૪૩ ઓસ, ઓછા રોજમરી ૪૩ ઓસ.

૧૮-ટંકણુખાર ૬ ઓસ, કપૂર ૬૦ ગ્રેન, ઓછા રોજમરી ૪૫ ટીપાં.

૧૪-લોલ્ટસ આફ ટાટર ૧ ઓસ, ટંક-ખાર ૧ ઓસ, કેરડાખસ સાણુનો જુકા ૩ ઓસ, ઓછા રોજ નિરેનિયમ ૨૦ ટીપાં.

૬૫-ટંકણુખાર ૧ ઓસ, સોડિયમ કાબો-નેટ ૧ ઓસ, કપૂર ૨૦ ગ્રેન, ઓછા રોજમરી ૧૦ ટીપાં.

૧૬-ટંકણુખાર ૩ ઓસ, પોટાસિયમ કાબોનેટ ૩ ઓસ, કવિસાયા પાવડર ૨ ઓસ, મનપસંદ સુગંધી સદબ.

૩

રોમ્યુ પેસ્ટ

૧-સફેદ કેરડાખસ સાણુ ૪ ઓસ, કડ સાણુની જુલી ૨ ઓસ, પોટાસિયમ કાબોનેટ ૧ ઓસ, મધ ૧ ઓસ, પાણી અને મનપસંદ સુગંધી સદબ.

બધી ઓછો મેળવી, એટલું પાણી ઉમેરો કે પેસ્ટ (લાઠી) બને.

૨-સફેદ કેરડાખસ ૨ ઓસ, ઓમો નિપા ઘોટર ૨ ઓસ, કાલન ઘોટર ૧ ઓસ, ગિસરીન ૧ ઓસ, પાણી ૧૨ ઓસ.

પ્રથમ પાણીમાં સાણુની કાનરણ નાખી, ગરમ કરી આગળાવી સો પછી તે પ્રવાહી રૂંકે પડે ત્યારે તેમાં બાકીની ઓછો ઉમેરો

‘કમર’ના ચિત્ર-પ્લોટો

કમરમાં ઊપાદ ગયેના ચિત્ર-પ્લોટો ક્ષણાજ્ઞ અન્ના ભાવે વેચી નાખવાના છે.

ચિત્રો માટે લખો:—

કમર ઓફિસ, સુરત.

• [પાના ૪૫૯થી આગળ]

બાનુઓ મારેના ઘરગથ્થુ હુનરો-મરી, મારયોળી કામ, નેતરકામ, ભરત ગ્રંથજી, મોનીનું ગ્રંથજીકામ, રટુમરી, શિવજીકામ વગર ૨૨ હુનરોની ૧૫રેખા. અંક ૭૩ અને ૭૮ મો.

મિસ્કીટ-બનાવટ અને ઉદ્યોગ વિષે. અંક ૪૮, ૬૮ અને ૧૦૨ મો.

બીલીયર્ડના ૬૬-દાથીદાંતની મુદર મારીમરી. અંક ૭૨ મો.

જુદ બાઈ-ડોંગ કાપક-બનાવટ વિષે. અંક ૪૬ મો.

જુવ-જુવ વિષે અગત્યની માહિતી. અંક ૬૦ મો.

જુદ પોસિશ-દરેક રંગના જુદ પોસિશ અને ક્રીમ બનાવવા અંક ૭, ૩૩, ૭૪, ૭૬, ૮૦ અને ૮૬ મો.

જુદની દોરી-બનાવટ સંબંધી. અંક ૭૧ મો.

બેકેસાઈટ-જાણવાનો વિષયો. અંક ૬૪ અને ૧૭ મો.

બેટરીની બનાવટ-સુધી અને ભાતી વિગતો. બેટરીઓ બનાવવી (ખાસ પેટન્ટ પ્રયોગો સહિત) અંક ૬, ૩૬, ૪૪, ૫૦, ૫૨, ૫૭, ૭૪ અને ૮૬ મો.

બોલતી થાળીઓ કિંવા પ્રામોદિન રેકોર્ડસ -એની બનાવટ અને મોડ વિષે સંપૂર્ણ જ્ઞેન અંક ૬૦ મો.

બોર્ડ-ઉતાવળી જાનનું વાવેતર. અંક ૪૫ મો.

અને, બસશો નદિ-આ તો ફક્ત એક-દાગી સરખી થાદીજ છે આવા ૩૦૦ ઉપરાંત હુનરોની માહિતી કમરના પાછલા અંકોમાંથી મળી સકે છે. ૨૮ પાનાની પુરી મિસ્ક મુદત મંગાવો. અંકોના એર્ડર સાથે પૈસા મોકલો.

લખો:—કમર ઓફિસ, મોદામરવાડા, સુરત.

કાળો શાહીની ટીકડીઓ

નિમ્નોસીન ૪ ઓંસ, ખાંડ ૪ ઓંસ, કેસટ્રીન ૨ ઓંસ.

બધાને બારીક વાટી, મિથ કરી, ખપ પૂરતો નિચારતો મેળવી, યંત્ર વડે ટીકડીઓ બનાવી લો.

કેસરનો ચર્ક

કેસર ૧ ઓંસ, મુદ્દ રિપરિટ ૨૦ ઓંસ.

પહેલાં ૧૫ ઓંસ રિપરિટમાં કેસર નાખી.

૪૮ કલાક લગી રહેવા દો. પછી બાકીનું રિપરિટ મેળવી, થોડો સમય રાખી, ફિલ્ટર કરી લો.

ચાંદીનો દોળ

સિલ્વર ક્લોરાઇડ ૧ તોલા, ધરમગ્રુ મીઠું ૧૩ તોલા, લેસિંગ સોડા ૩ તોલા, સફેદ ચાક પાવડર ૨૩ તોલા.

બધાને મેળવી, ભુકા બનાવી રાખો.

વાપરવાની રીતઃ જે યીઝ ૫૨ દોળ ચઢાવેા હોય તેને સાફ કરી, પછી તેની ઉપર બીનું કપડું ફેરવી, પછી તેની ઉપર ઉપલી ભુકા ઘસવા અને ત્યાર પછી તેને સાફ ઘોષ તા. ૫૦. દોળ ચઢાવેા જાયે.

તાકત ટીંગો ટીંગો

૧-કેસર ૩ તોલા, સોનાના વર્ક ૩ તોલા, ચાંદીના વર્ક ૬ નંગ, અધીણ ૩ તોલા, બકરીનું દુધ ખપ પૂરતું.

અધાને ખરલમાં નાખી, ખપ પૂરતું બકરીનું દુધ મેળવી, ખરલ કઢે અને બુચારના ઢાણા જેવડી ગોળાઓ બનાવી લો.

સવાર સાંજ ચક્રેક ગોળા દુધ સાથે સેતાં, જમણત પુરુપાતન આપે છે.

૨-કાળી મુસલી ૨૦ તોલા, ગાયનું દુધ ૬૦ તોલા, અપદ્ધ ૫ તોલા, જાવંતી ૫ તોલા, મધ ખપ પૂરતું.

પ્રથમ મુસલીને કુપમા મેળવી અદિં લગી કેગાળા કે અધું દુધ તેમાં શોષાઈ જાય. પછી તેને છાપડામાં મુકી સુકવી લો અને સુકાઈ જાય ત્યારે વાટીને ભુકી બનાવો. પછી તેમાં અપદ્ધ અને જાવંતીની ભુકીઓ ઉમેરી, મધ વડે જમણી બોર જેવડી ગોળાઓ બનાવી લો.

આ ગોળાઓ જિવાનને મદાડે છે અને નાન ૧૬ છે. તનદુરત શ્વસાય એનો ઉપયોગ ખુબીથી કરી સકે છે. તે એમને વધુ તનદુરત રાખશે.

માત્રાઃ ચક્રેક ગોળા સવાર સંજ ગાયના દુધ સાથે.

ફટકરી લાહી

ફટકડી ૧ ઓંસ, ગરમ પાણી ૪૦ ફલ્યુ. ડાઝ ઓંસ, રાજન અર્ધી ન્દાની ચમચી, સવિંગ તથા નંગ, મેંદો ખપ પૂરતો.

ગરમ પાણી લઈ, તેમાં ફટકડીની ભુકા નાખી ચોમળી જવા દો. પછી તેમાં ખપ પૂરતો મેંદો નાખી. લાકી જેવુ પદ મવાડી બનાવી ચુલે ચઢાવો અને રાજન તમા સવેંગ ઉમેરી, પકારી લો.

આ લાકી બગડવા જિના એક વર્ષ સુધી રહી સકશે.

દંતમંજન

૧-પ્રિસિપિટરેડ ચાક ૧૬ રતલ, કેવડાની જડની ભુકા ૪ મન, કલના હાડકાની ભુકા ૨ રતલ, નાદામરીન ૯૩ ઓંસ, જિરેનિયમ સેમક ૩૪૦ ગ્રેન, ચમેલીનું તેલ ૧૧૦ ટીપાં, આલ્કલ નેરોલી ૧૨૦ ટીપાં, કડવી બદામનું તેલ ૩૫ ટીપાં, વેનીલિન ૫૦ ગ્રેન, બનાવડી

“કુમર” : અંક ૧૦૭મે.

કેન્ટ્રી-૧૦ મેન, સેક્રેટરી ૧૪૦ મેન, અસ-
કાય ૨ ઓસ.

પંચલ : મેક્રેટરીનો સહજ ગરમ પાણીમાં
અને બધી મુગધીએને અસહ્યતામાં મેળવી
રાખે. પછી મેક્રેટરીના પાણીમાં કેવડાની
જડાની બુધી નાખી, તેને ચુકરી થો અને ત્યાર
પછી રંગને એ કર્માં મેળવી પછી બાકીની બધી
ગીઝો મેળવી, ખૂબ મિશ્ર કરી, ફોતમંગળને
ચાર પાંચ વાર ફરી ફરી પરચખાઈ ફરી થો.

રે-મિસિપટ્ટેટ ચોક ૭૫૦ બાગ, કીમ ઓફ
દારદર ૨૫૦ બાગ, કેવડાની જડાની બુધી ૨૫૦
બાગ, તપસદર ૬૦ બાગ, અંગર ૪ બાગ,
તજ ૪ બાગ, પાણી ૪ બાગ, લવેંગ ૪
બાગ, રોઝબુડ ૪ બાગ.

નકલી : કવિનાઇન

પૂરેથી લગભગ સાઠ ચનાજ, કવિનાઇનનો
બાવ અનેક ગણો વધો ગયો છે એવી હાત-
તમાં આ નકલી કવિનાઇનનો પ્રયોગ ખૂબજ
લાભકર્તા ધરે—

ગોદાંતી જડનાજ ૨૦ તોલા, લીમગના
પાંદડાંની રસ ૨ રતલ, કુંવારનો ગર ૨ રતલ,
પહેલા હડગળને વાડી, પછી લીમગના
પાંદડાંની રસ તમા કુંવારનો ગર મેળવી,
મિશ્રણ બનાવી લઇ, માટીના મોટા વાજખા
એમાં ૮ ટોર મિશ્રણ સમાઇ સકવું હોય-આ
મિશ્રણ નાખી, એકુંજળ બીજું વાસણ લઇ,
પહેલા વાસણ પર ગોઠવી, તેની સાંધને બીના
લોટથી બંધ કરી, પછી એ આંખા
વાસણ પર ચાર પાંચ વાર ૩૫૩મિટી
ચડાવો મુકવી દેવી. ગીનન દાથે અગીનમાં એ
પુટ સમજોરસ અને એ પુટ ઉડો ખડો
ખાદી, તેમાં અર્ધા લગી આવી રહે તેટલા
ઢાળા ભરી, તેની ઉપર આ દવાવાળું વાસણ
મુકી, પછી અગીનની સપાટી લગી આવી
રહે તેટલા ઢાળા ભરી, તેને સળગાવી દેવા.

[૪૬૨]

જ્યારે બધા ઢાળા બગી મુકી, રાખ ફંટી
પડી ત્યાર ત્યારે દવાનું પ્રાપ્ત્ય બહાર કાઢી,
ખોલી નાખવું અને અંદરથી દવા કાઢી,
વાડી લેવી.

આ દવા કવિનાઇન પેટે નાવ વ. પર
ઉપયોગી છે.

નકલી દાંત સાફ કરનાર દવા

નકલી દાંત સાફ કરવા માટે નીચવી
દવા ઉપયોગી છે—

નિશારનો ૨ રતલ, કાળું સાણુનો બીજો
૦ રતલ, પાણી ૮૦ રતલ, ગિરસરીન ૧ રતલ,
ગોવિંધ મિસ્ટ્રેટ ૧૫ રતલ, પુખીસ પાવડર
૫૦ રતલ.

બધાને મેળવી.

મરડાનો દુલિંગ

દંડા દૂધના એક આપામાં અંકક વિંથુનો
રસ નાખી, સવાર સાંજ પીવાથી મરડામાં
શયદો થાય છે.

આધાના દર્દ માટે

કપુર ૨ ઓસ, હાંપકર, એમેનિયા ૨
ઓસ, આમ્રજ લવેન્ડર ૪ દ્રામ, રેડીફાઇડ
ફિપરિટ ૧૪ ઓસ.

બધાને મેળવી, વ. પરો.

લવેન્ડર પોડર

આંચ, લવેન્ડર ૨૦ તોલા, એમેન્સ મંક
૧૦ તોલા, એમેન્સ અંબર ૩૩ તોલા, આમ્રજ
એમેન્સ ૩૩ તોલા, રેડીફાઇડ ફિપરિટ
૨૦ રતલ.

બધાને મેળવી, ગાળી થો.

સાકમ જ્યુસ કોરડિલ

ખાડ ૬ રતલ, પાણી ૪ પામ્પટ, સાઇ-
ટીક ઓસિડ ૪ ઓસ, ગોરિક ઓસિડ ૧૩
ઓસ, વિંથુનો રસ ૪૦ ઓસ.

પહેલાં પાણીમાં સાંદટીક અને ઓરિક
અંસિડ ઓર્થોફોસ્ફીક, પછી વાંડ ઉમેરી, થોડા
પરપણેની ચાસણી, પકાવી લેા. ચાસણી
તેવાર થયા પછી તેને નીચે ઉતારી, સિંક્રુને
રસ ઉમેરી, ગાળી લઇ, ગીંધાઓમાં ભરી લેા.

ગરમીની ઋતુમાં આ 'પીલુ' ખૂબજ
સ્વાસ્થ્ય અને તાઝગી અપાસનાર સેવાય છે.

લાલ શાહી

૧-૩ માઈન ૨ ડ્રામ, લાઇકર એમિનિયા
૧. ડ્રામ, આવળનો ચુંદર ૧/૨ ડ્રામ, પાણી
૨૫ પૈડું.

પહેલાં કામ્પાઉનને પાણીમાં ઓગળાવી, કોટલી
ફિલા વા ઘેરી સાત બનાવવા હાથ તેડવા
ગોળા વગા પ્રમાણમાં 'જાંબુ' પાણી મેળવી,
એકાદ મિનિટ લગી ઉકાળી લેા.

૨-શહીનો લાલ રંગ ૨ લાગ, આવળનો
ચુંદર ૨ લાગ, ઓરીક-અંસિડ ૨ લાગ,
પાણી અપ પૈડું.

બનાવવા રીત ઉપર મુજબ.

લોહીનો બગાડ દુર કરનાર દવા

શહાવરા ૧ તોલા, લીમડાના પુલ ૧
તોલો, વાલ મુનકા ૧ તોલા, ગ્રેક ૩ તોલો,
મધ ૨ લાસા.

મધ સિંચાવની વસ્તુઓને વાટીને સરે
થોડાક પોણીમાં ભીજાવી દેવી. સવારે તેને
રૂંચાને ગાળી લઇ, તેમા મધ મેળાવ. થીજવી.

વેસેલાઇન પોમેડ

તાજી ચરગી ૨૫૦ રતમ, સફેદ ગીલુ
૨૫ રતમ, પેટ્રોલિયમ જેલી ૨૦૦ રતમ,
આઇલ ઝર્મેસેટ ૧૫ રતમ, આઇલ મિટ્રેનિયમ
૨૨ રતમ, આઇલ કલેન્ડર ૩ રતમ, આઇલ
લેમન ૨ રતમ.

પહેલાં ચરગી અને ગીલુને વાટર બાથ
પર પીગળાવી, પછી પેટ્રોલિયમ જેલી ઉમેરી
અને તેને ચુસા પરથી ઉતાર્યા પછી વાટીની
સુગંધોઆ મેળવી, મિશ્ર કરી લેા.

રૂનિયાના કાઠ કાઢવા

તુલસીના ઝાડના પાનું માં વાટી, રૂનિયાના
કાઠ પર લગાડના નદ્ય પી, તે જતા રહેવાનું
કહેવાય છે.

સાંકેક

એસેટિક એસિડ (૮૦૬) ૩ ગ્રેમ, એસે-
ટિક ઇથર ૨ એમ, પાણી ૨૫ ગ્રેમ,
ફેરમલ્સનો રંગ. જા. ૬૬૦

અધાને મેળવી એક મહિના સુધી રહેવા
છે, પછી ગાળી લઇ, વાપરો.

સુન્દરી રંગ

નેપથા ૨૫ રતમ, ગમ કામર ૨૦ રતમ,
મમ ટ્રાન્સાકાન ૨૩ રતમ, મેથુસોઇડ ૩
ઑંસ, ઓન્જ પાવડર ૫૩ ઑંસ.

અધાને મેળવી, વા. રો.

રૂગંધી સોપારી

સોપારી ૧ રતમ, દુધ ૧ રતમ, ચુપાચનું
અત્તર ૧ તોલો, પિપરમિન્ટનું તેલ ૫ તોલા.

સોપારીના બારીક કટકા કરી, દુધમાં
નાખી એ ત્રણ કલાક લગી રહેવા દઇ, પછી
પદાર્થ જ્યારે દુધ અર્ધા કરતાં વધુ ઢી
બાળ ત્યારે તેને ચુસા પરથી નીચે ઉતારી,
સોપારીના કટકા છુદા કરી લેા અને તેમાં
સુગંધોઆ મેળવી, અંધ વાસણમાં ત્રણ વાર
દબાડા લગી રહેવા દો. સુગંધો સોપારી તેવાર
યઇ જશે.

વેદક ધર્માદારીઓ અને સર્વોપયોગી સચિત્ર
ગુજરાતી વેદક શ્રેષ્ઠ

મેડિકલ પ્રેક્ટિશનર

૫૦૦ પાનાં ૧૦૦ ચિત્રો ડૉ. ૨-૦-૦ ધોરેજ વુલ્ફ
જેમાં દરેકના કારણ, ચિન્હ અને ઉપાયો, અક
સ્માતના ઇલાજો, શારીર વેદકશાસ્ત્ર ચિત્રો સાથે, ન્યાય
વેદકની અભિલેખી, ઐરિશ ક્રામિકાપીઆની આશરે
૫૦૦ દવાઓની ખનાવટો, ઉપયોગ સાથે, આયુર્વેદ ઔષધની
ખનાવટો જેવી કે, ચુર્ણ, મુટિકાઓ, ધાતુ શોષન મારણ,
રસ, ભરતો વગેરે બાયોકોમિક દવાઓ યાને વ્યાધી
હુજાર પણ ઔષધ બાર વાપરવાની રીત, માત્ર સાથે,
પ્રમુતિશાસ્ત્ર ચિત્રો સાથે, દુર્લેકશન થેરેપી યાને ત્વચા
દ્વારા પિચકારી વતી સર્ગરમાં દવા નાખન કરવાની રીત
ચિત્રો સાથે. શુદ્ધોપયોગી પેટ દવાઓની આશરે ૧૦૦
સહેલાઈથી ખનાવવા પુરુષ પૈસા કમાવી શકાય તેવી
ખનાવટો, શસ્ત્રક્રિયાને લગતું જ્ઞાન ચિત્રો સાથે, ખાટા
બાંધવાની રીત ચિત્રો સાથે વગેરે આપેલ છે

લખો:-ડૉ. ઉમર માનજી ચૌહાણ એન્ડ કમ્પની, ગોંડલ (કાઠિયાવાડ)
અથવા કમર એડીસ. સોદાગરવાડા, મુસ્ત.

દોજદારી કાયદાનું સર્વો-
પયોગી પુસ્તક
દોજદારી કાયદાનો શિક્ષક

૧૦૦ પાના ફો. ૨ ૨-૦-૦ પો. વુલ્ફ
જેમાં સુધારેલ દોજદારી કાય-
દાઓ જેવા કે, ઇન્ડિયન પીનલ-
કોડ, ફ્રેન્ચ દબ્બાંત પ્રેસીડન્ટ
સાથે, ઈંગ્લીશ પ્રેસીડન્ટ કોડ,
ટીકા દબ્બાંત સાથે, ડિંગ્લેનાનો
પુરાવા એક્ટ, મુઅમ્મોડીસ્ટ્રીટ
પેલીસ એક્ટ, વુમાર એક્ટ,
ટોરનો અનિકમલ એક્ટ, વેલેન્
પોલીસ એક્ટ, મોટર એક્ટ,
રેલ્વે એક્ટ, એક્ટ્રીકીશન એક્ટ
વિગેરેનો સંગ્રહ, જેથી તે વાંચનાર
દોજદારી કાયદાનું જ્ઞાન મેળવી
શકે છે

ઈકખાલ

[ખાચ વીકલી]

ખર્માના મુસ્લિમ ગુજરાતીઓનું સાચું રહસ્ય છે
એ હિન્દુ મુસ્લિમ ઇતિહાસમાં યોગ્ય કાળો
આપતું રહે છે.

અહવાડીયામાં જે વખત પ્રગટ થાય છે
મુસ્લિમોના હકો માટે હક-સંકલન અનાવવા
લમેલા તેમનાર રહે છે

તે સ્થાનિક અને પરદેશીના સાચા સમાચારો
પુરા પાડે છે

હવે દરેક મુસ્લિમ ગુજરાતીની કર્જ છે કે તે
પોતાના આવાજને બાંધીને બનાવવા
ઈકખાલની ઝિંદગી લાગી ખનાવે.

હિંદના મુસ્લિમો તમારા ખર્માના ભાઈઓની
લાલત જાણવા ઈકખાલ નિયમિત વાંચો
મેનેજર:-ઈકખાલ ખાચ વીકલી

૧૫૨, હુમ્મલ રસ્તા રંજુન.

ખાલસખા

[ખાલકોનું આસિક]

તંત્રી : હિંમતલાલ શુ. શાહ

'ખાલસખા' એકલી વાનો કે મપગોળા
રજી નથી કરતું, પણ ખાલકોને ઉપયોગી સર્વ
વિષયો શિક્ષકની દૈનિક રજી કરે છે.

એનો દરેક અંક ખાલસાહિતના સિખરસન
લેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

જુનથી ત્રીજી વર્ષ આ વરસના મહકોને
૨-૩ ખાલ અંકો અને બેટ પુસ્તકનો લાલ
ગળે છે

ત્યારે આલુક થય જાયો.

વાર્ષિક લવાજમ:

દેસમાં રૂ ૩, પરદેશ રૂ ૪, (સિ ૧)

લખો:-'ખાલસખા' કાર્યાલય: અમદાવાદ.

ઝાહિરાતની નવિન પદ્ધતિયો

ઝાહિરાતની કેટલીક પદ્ધતિયો તો એટ-
એટની જાણીતી છે, કે તેમના વિષે હરકાઈ
વેપારી થોડું ધણું જાણે છે. પરંતુ કેટલીક
પદ્ધતિયો એવી છે, જે વિશે દિન્દી વેપારીઓ
યા તો કશું જાણનાર નથી, યા જો જાણે
છે તો તે એટલા ઓછા પ્રમાણમાં કે તેની
શીઘ્રતા કંઈથી ઉચિતજ ન ગણાય.

પણી વેપારની પદ્ધતિયો જેમ જેમ આગળ
વધતી જાય છે, તેમ તેમ ઝાહિરાતની નવી
નવી રીતો શોધવાના અગત્યતા ઊભી થતી
જાય છે અને તો હાથેય 'કોઈ વર્ષ' એવું
જાય છે, જે દરમિયાન ચાર પાંચ નવી અને
સફળ ઝાહિરાત-પદ્ધતિયો શોધાતી ન હોય.
જો ખરૂં છે કે દિન્દી અને યુરોપી સમાજ
રમના વિનિત પ્રકારની હોવાથી તથા વેપારી
પદ્ધતિયો પણ નોખી નોખી હોવાથી, જો બધી
નવી ઝાહિરાત-પદ્ધતિયો અહિં ઉપયોગી નહિ
પણ થાય, છતાં એમાંની કેટલીક એવી અવ-
શ્ય છે જે અહિં પણ તેટલેજ અંશે સફળ
થઈ શકે છે, જેટલા યુરોપમાં થઈ રહી છે.

આવે, આપણે એવી થોડીક પદ્ધતિયો
વિશે કંઈક વિચાર કરીએ.

ઝાહિરાત-ટિકિટો-આ પદ્ધતિ કંઈ છેકજ
નવી નથી, જો કે આપણે ત્યાં ખેતુ' સમજી
હજી સર્ગી થયું નથી. જો પદ્ધતિ સચિત
છે અને જોને માટે રંગબેરંગી ઝાહિરાત-
ટિકિટોને ઉપયોગ રંગ્ય છે, જે વેચવાના
માલ યા તેના શુદ્ધ યા તેની ઉપયોગિતા અચિત
દબે પેસ કરે છે એવી ઝાહિરાત-ટિકિટો
એક થ્રેસ ઈથના કદથી મળી રહે "x ૨"
સાંખીના કદના હોય છે અને ૫૫, કાર્ડ, પરખીડા,
પરસપ વ. પર ચોંટાડાય છે.

પણી મેળા એવી ઝાહિરાત-ટિકિટો
એક પ્રકારની નથી હોતી. જોકે એક દાર-
માળા રૂપે હોય છે અને તે એક જાંજ સાથે
સાંખાઈ એક હાંમાં ઝાહિરાત-માળા બને છે.

ઝાહિરાત-છબીઓ-ઝાહિરાત ટિકિ-
ટોથી એક પગલું આગળ વધતી આ પદ્ધતિ
છે. એમાં મુખ્ય બીજ જાણીતી ચપ્પસીબતો,

રમનારાઓ, એકરે: યા જાણીતા કેખાનો યા
બનાવેલી છબીઓની એક આખી દારમાળા
પ્રકટ કરાય છે, જે પણ મેસક રહે "x ૨"ના
યા એવાજ બીજા અનુકૂળ પડતા માપની
હોય છે. એની એક તરફ છબી હોય છે તો
બીજી તરફ ઝાહિરાત હાપેલી હોય છે અને
તે માત્રની સાથે પેક કરાય છે, એટલુંજ નહિ
બલકે પ્રખતે માલ ખરીદી, છબીની પુરી
દાર-માળા દસ્તગત કરવા આકર્ષાય છે. એને
માટે હાપાઓમાં ઝાહિરાત કરાય છે અને
પુરી દારમાળા મેજરી વેપારીને મોકલી આપવાં
જણાવાય છે, જે તેને માટેની ખાસ મુદત
આગળમ સહિત મોકલનાર શખ્સને વાપસ
કરે છે. એમ ઝાહિરાત-છબીઓ મેજનવા
પ્રખતે વધુ અને વધુ માલ ખરીદવા ખર્ચી
થઈ પડતો હોય, એ રીતે વેપાર વધારાય છે.

ઝાહિરાત દોરી-સામાન્યતઃ પારસક,
બંડત વ. પર વીંટાળવા માટે જે સાધારણ
દોરી વપરાય છે, તેને બદલે સુતરની કે ઈંચ
પહોળી ઝાહિરાત-દોરી વાપરવાની પદ્ધતિ
હવે તો આપણે ત્યાં હીક હીક આમકમાં
આવતી જાય છે. એ દોરીય દોરી પેટે ઝાહિરાત
કરે છે. કારણ કે, તેની ઉપર વેપારીનું નામ
દામ યા બીજી ઝાહિરાત હાપવામાં આવે
છે અને તેથી પારસકની ઉપર તે દોરી
વીંટળવાથી, ન માત્ર પારસક પાંધવાનું કામ
આપે છે, બલકે ઝાહિરાત પણ કરે છે.

નિયોન-ઝાહિરાત-સિનેમા અને બીજી
કેટલીક જગ્યાએ એકદમ મજાકતી જાણીતી
યા લીલી રવચનીના નામના પાટિયા તમે
જોવા રહે. એ છે, નિયોન-ઝાહિરાત. એ
રંગે, પ્રખતે આકર્ષી સકે એવા રંગબેરંગી
રવચનીના પાટિયા બતાવાય છે, જે રમ્ને
જવા મેરોને પણ પણ ચાર ઉભા રહી પાટિયા
જોવા થ્રેસા વિના રહેતા નથી અને એમ,
એ વડે યુગ ઝાહિરાત થાય છે.

ઝાહિરાત-પુગા-રંગના અસાધારણ
મેસકા કદના પુગા ઝાહિરાત માટે બધા
ઉપયોગી થઈ પડે છે. એવા પુગાઓ પર

મુજા હોય તેવી આદિરાત લખી, ચિત્રી •
 યા જાણી સેવાય છે અને પછી તેમાં દવા-
 યા દાવપ્રાજ્ઞન ગેસ-બરી, આસમાનમા છોડી
 મુકાય છે. આ યુગ્મા ખાસ કરીને નર્મ
 લોકાની મેદની વધુ હોય ત્યાં-જેમકે, મેળામાં,
 સુ જે દર્પા કિનારે ચોપાટી પર, જમીયામાં
 યા કોઈ ઘીય બજારમાં-છોડવામા આવે છે,
 જેથી તે પોતા પ્રત્યે ખૂબ આકર્ષણ મેળવી
 સકે છે. કારણ કે યુગ્મા આસમાન-ય મ્હોટા
 કનના હોવા ઉપરાંત નિ-કુરા ઉરાડી મુકેલા
 હોઈ, દવાના ટપાણે ચોમેર ઉંચે નાચે ઉડવા
 કરે છે અને તેની ઉપરની જાદિરાત મ્હોટા
 અક્ષરોમા હોઈ, જમીન પર ઉભેલા લોકો
 જણ અને ધર્મમા ઉંચે મગવાઓ પર રહેતા
 ધરવાસીઓ પણ વાચી સકે છે.

આદિરાત-યુગ્મા-પ્રત્યે પ્રગટે વધુ
 આકર્ષવાની એક રીત એ પણ છે કે આદિ-
 રાત-યુગ્માઓમાના અમુકને ખામ નર્ગર
 યા ચિન્હ આપવામા આવે છે અને તે અંગે
 પ્રથમથીજ જાહેરાત આદિરાત કરી દેવાય છે
 કે જેઓ અમુક નર્ગર યા ચિન્હવાળા યુગ્મા
 પકડી, રણુ કરશે તેમને અમુક દ-આમ
 આપવામા આવશે એમ કમ્પાની પ્રગ
 અમુક તમુક યુગ્મા મેળવવા માટે ખાસ
 ચિત્તપુર્વક કાગલ કરે છે અને તેથી, દેખીતી
 રીતેજ, જાદિરાતનો હેતુ ખૂબ પાર પડે છે.

જાદિરાત-પતંગ આ પણ યુગ્મા પેડેજ
 આસમાન-ય કનના હોય છે અને તેની ઉપર
 પ્રત્યે જાદિરાત જાપેલી હોઈ, દવામા નિર્-કર
 ઉરાડી મુકાય છે. પરિણામે તે દવામાં ખૂબ
 ફર મુખી ઉડેજા જાય છે અને એ નિ-કુજ
 ઉડુવન પ્રગમા કુતુહલતા ઉપન કરે, લક્ષ
 આકર્ષે છે.

અને એ દ્વારા થતી જાદિરાત રિતે તે
 કહેવાતુંજ શું? તે મ્હોટા અક્ષરોમાં જાપેલી
 હોઈ, નાચેથી રપટપણે જોઈ અને ગમીસકાય
 છે, એટલુંજ નહિં બપેકે જાદિરાત-યુગ્મા
 ખાખત કહ્યું તેમ, એમાં અમુક તમુક નર્ગર

યા ચિન્હવાળા પતંગો માટે ઇ-આમે જાદિર
 કરાય તો એ વધુ લોકલક્ષ મેળવે છે.

જાદિરાત-બેટો-આ તે પ્રકાર છે જે
 ખર્ચમાં મેંધો હોવા છતાં એકંદરે વધુ માર્ગ
 દાવી છે. એનું કારણ એ છે કે એ કેવળ
 લક્ષિક આદિરાત નથી કરતો. કામગી જાદિ-
 રાત કરે છે અને તેથી, દેખીતી રીતેજ
 પ્રાથમિક ખર્ચ વધુ હોવા છતાં, આગળ જતાં
 મ્હોંધો પડતો નથી. અલગત, એ ખર્ચ છે
 કે એની જાદિરાત-બેટો સામાન્ય દરેતપત્રો
 પેડે છુટે દાથે અને જોડાળા મંજવામાં બેંચી
 મકલ નહિંજ; તે માત્ર અને સંભવિત આદ-
 રાને કાળજીપુર્વક અપાય છે, કે જેથી પોતાનો
 હેતુ પણ સારે અને ખર્ચ પણ વધુ ન થવ.

જાદિરાત-બેટોના પ્રકાર અનેકાંગ છે.

- છે, દાખલા રૂપે—
- ૧, કેમે-ડર
  - ૨, ડાપરી
  - ૩, ક્રમ
  - ૪, પેનસિલ
  - ૫, યુટપી
  - ૬, ચપ્પુ
  - ૭, કાગળ-છરી
  - ૮, બ્લેડિંગ પેડ
  - ૯, પેનસિલ-સચાર
  - ૧૦, શદિનેન પેન

૧ વ અક વેપારી માટે “અંગત રીતે”
 પણ અને વેપારી દષ્ટિએ પણ ઉપયોગી
 બેટો જણાય છે ને રીતિક ઉપયોગના હોઈ,
 તેના ઉપયોગ સાથેજ વેપારીની જાદિરાત રોજ
 બાંધ ન જી થતી મ્હો, છે.

દા, એવી બેટો પર જાદિરાતના થોડા-
 કર સન્દે સંમેવા યા જ પેલા હોવા નિર્મિત.
 આદિ વધુ પડતું લખાણ લખવા જતાં તે
 આદિરાત-બેટોની મુગ બાવવાનો ન શ કરી
 દે છે મટે અને નેમ ઓઠા સન્દોમા પેનાની
 અદિરાત લખવી નિંદ્યએ

- (૨) પર ૧૩૩ કયાકવા માટે આ છતે ૫૫-
 રાય છે
 (૨) પેનસિલ છેલરા માટે ૫૫તાતો સમા

મુસ્લિમ બિરાદરને ઉપયોગી

વીશ-વીશ વરસથી

બે મહાન નરોનાં હવન વૃત્તાંત

ગુજરાતી ભાઈઓને

એકધારે વાંચન આપનારી

આ ગ્રંથમાળાના

આજેજ ગ્રાહક બનો

“જ્ઞાનવર્ધક”

પુસ્તકમાળા

ક
મા
લ
પા
શા

વર્તમા તારણહાર અને
ઉદ્ધારક અત્તાવર્કનું
ઝીણામાં ઝીણી હકીકતથી
ભરેલું ઘણા ચિત્રો, થી
કલર સુંદર કવર બેકેટ
સાથે હવન ચરિત્ર

કીમત રૂ. બે

આખી દુનિયાને ડોલાવી એશીયા
ખડમાં બે હજાર વર્ષ પર સ્વતંત્ર
સ્વરાજ્ય સ્થાપનાર વીર નર

નું હવન ચરિત્ર. તે
વખતના રણસંગ્રામ
પ્રહારના ચિત્રોથી
ભરપૂર કલર બેકેટ

જ
ગી
ઝ
ખા
ન

[ખન્નેનું ટપાલ
ખર્ચ જુડે.]

ખન્ને સાથે લેનારને
પોસ્ટેજ ફી.]

કીમત રૂ. બે

[૧] આ માળાનું વર્ષ બન્યુઆરીથી
ડીસેમ્બર સુધીનું ગણાશે.

[૨] આ માળામાં એક વર્ષમાં કાઢિત
સોળ પેજ ૧૧૦૦ થી ૧૨૦૦
પાનાં બેકેટ વાંચન આર પાંચ
પુસ્તકમાં આપવામાં આવશે.

[૩] વાર્ષિક લવાજમો:—

હિન્દુસ્થાનમાં પોસ્ટેજ સાથે રૂ. ૫-૦-૦
બ્રહ્મદેશ અને પરદેશ માટે રૂ. ૬-૮-૦
પોસ્ટેજ સાથે. અગર શીલીંગ ૧૦
દરને પોસ્ટલ ઓર્ડર મોકલવો.

આહુ સાલના ૧૯૩૬ના પાંચ પુસ્તકો
ના કોડ રૂ. ૪-૮ માં.

સુવાસચંદ [ચરદાશુ]

મિન્ટ

કુમાલપાશા [હવન ચરીત્ર]

સહચરીની શોધમાં [દારવરસ]

હૃદય ત્રિપુટી અને ખીજાં કાવ્યો [કાશી]

જ્ઞાનવર્ધક પુસ્તકમાળા ઓફીસ

પીરમશાહ રોડ, અમદાવાદ.

વેપારીઓ માટેના પરચીસ સુંદરી નિયમોથી તમે જાણકાર છો ! નહિ' જાણતા હો તો વંચો, આ રદવા તો:

જનતા જેમ છે કે એમાનો દરેકે દરેક નિયમ દરકાસ વેપારીને અંધભરેનો ન પણ હોય; તોય, એથી એના અગત્યના ઓછી થતી નથી. દુકાનો વાંચકોના કામ ખાતર લખાવલા એ બધા નિયમો, દરેક દરેક વેપારીથી અમલમાં કામે ન મુકાય, તોય, એની કામન થતી નથી, જે નિયમો તમારે માટે અંધભરેના હોય તેની ઉપરઅમલ કરો. જેની સાથે લાભનું વળગતું ન હોય તેમને જતા કરો અને બસ. આ રદવા એ રૂ.૫ નિયમો —

- ૧, સરચાહને કદી દાખથી જવા દેશે નહિં.
- ૨, મિલનતુ જાળવે.
- ૩, કરકસરને, અર્ધ—કમાણી સમજવું.
- ૪, પોતાના સાધનો અને જગમા શ્રદ્ધા રાખવું.
- ૫, ઉઠાઉ થમો નહિં, જતા યુરગન પ્રસ જો પાંચને જરૂરે પદર રૂપિયા અર્થવા પડે તોય ગચારાતા નહિં.
- ૬, દરેક પ્રજાનો ઉછેલ જાતે તેમ જરૂરી—જનતા સગી તો સત્વરજ—આખવાની ટેવ પાડવું.
- ૭, દરેક વેપારમાં નફો મુખ્ય ચીજ છે. નફો ત્રરર મેળવો, પણ તે યોગ્ય પ્રમાણમાં.
- ૮, ઉધાર માલ વેચવાની ટેવ પાડતા નહિં. ન છુટકે ઉધાર માલ આપવો પડે તો વિશ્વસપાત્ર શખસોનેજ ઉધાર આપવું તરત વેચાના વેપાર ખાતર કાસારવા. એને ઉધાર માલ આપતા નહિંજ.
- ૯, માલની ખરીદી પણ રોકડથીજ કરવું એથી તમને જાવતાતમાં છુટછાટ મળે,

રોકડાનો વટાવ મળશે અને યેઠથી હેવરે અમુક એવી તકો પણ. જે કદી ઉધાર ખરીદી કરવાનો નિયમ હોય તોય વેપારી રકમ નિયમિત મદિને કે દોઢ મદિને આપવાને સુકતા નહિં.

- ૧૦, નવકરો સારા અને જરોસાપાત્ર રાખવું. એ રૂપિયાની પગારની કરકસર માટે કામચાર, રકમસ ચિદરાના, અને અર્ધ—જાતી નવકરો રાખવું નહિ.
- ૧૧, દિસાજ કિતાબ સાફ અને અઘન રાખવું.
- ૧૨, પોત ના વેપાર જાગતના સામધિકો અને પુત્રને ખરીદવા અને વાંચવા, એ અર્થ નથી, રોકાણ જેવું છે, એ કામ અવશ્ય કરવું.
- ૧૩, માલ સારોજ વેચવાનો નિયમ રાખવું. જે માલમાં કાષ્ટ ખાગી હોય તો તે મદકથી છુપાવતા નહિં; બસકે તેને તેનાથી પરચિન કરી દેવું. એથી તેને પાછળથી પગતાવાનું. નહિં રહે—તેનો તમારામાનો વિશ્વાસ કાઢમ રહેશે.
- ૧૪, વકતસર માલ તેવાં કરી આપવો યા ધરે પહોંચીડી દેવો, એ વેપારીની રૂઝ છે, એ સુઝ યાદ રાખવું.
- ૧૫, આજનું કામ કાલ પર રાખવું નહિં.
- ૧૬, એક વેળા નિદ્રાળતા મળે તો નાગીવાસ થવો નહિં; નિદ્રાળતા પછી ફરી પાછા કામે મંડવું અને ફરક મેળવવું.
- ૧૭, “જીવન જોંદરના વેરાનો” થશે નહિં, પોતાના એકજ ધંધાને વળગી રહેવું અને વળી ધંધાના વિવવના પોતાના વિચારો અને હેતુઓને વારંવાર જાદમરી નહિં એકજ એવનિદ્ પર કાષ્ટ મહેનત

૧૮. "મોઝે તેના બોર વેચાય," એ કહેવતથી આખા આગ કાન ન કરતાં ચેત્યતા. પુરુષે અદિરાત કર્યો.

૧૯. સંભારો મિદરો દરદરેશ દસમુખરાજમે. ૨૦. મદકાને સંતોષવાની એકે તક જતી કરશે નહિ.

૨૧. મદકાની કૃષિ પર ચોખ પાન આપવાની વેપારીની કઈ છે અને જો વેપારીની જીવ પકડાય તો, પોતાના

"કમર"ની કાઈલો

"કમર"ની નીચલા વર્ગોના જગ અંગેની ખુબમુરત બાંધેલી કામો તેવાર છે:

વર્ગ ૧ીજી	: ૧૯૩૩	રૂ. ૫-૦-૦
વર્ગ ૨ીજી	: ૧૯૩૪	રૂ. ૨-૮-૦
વર્ગ ૩ીજી	: ૧૯૩૫	રૂ. ૨-૮-૦
વર્ગ ૪ીજી	: ૧૯૩૬	રૂ. ૩-૮-૦
વર્ગ ૫ીજી	: ૧૯૩૭	રૂ. ૩-૮-૦
વર્ગ ૬ીજી	: ૧૯૩૮	રૂ. ૩-૮-૦

[દિવસમાં દરેક કાઈલ પાછળ દયાસ ખર્ચના દસ આના જુદા: પરદેશમાં ૧૯૩૩ની કાઈલની કીમત થી ૮/૬; ૧૯૩૪-૧૯૩૫ની કાઈલની દરેકની કીમત દયાસ ખર્ચ સાથે થી. સાડા પાંચ અને ૧૯૩૬-૧૯૩૭-૧૯૩૮ની દરેકની કીમત રા. સાત]

શ્રીકૃષ્ણ પ્રતો જાકી છે. આજેજ આઈર મોકલો

લખા: કમર એન્ડ્રિસ, મોદાગરવાડા, સુરત.

માનની બોરી વાવનાં દુર રાખી તે સુધારી લેવી જોઈએ

૨૨. દરવાજો વેપાર કદી જોડો નહિ. જની સકળ સધળું વરી છેડ્યું, પણ તે પોતાની દયાગીચતાના પ્રમાણમાં

૨૩. સદી કદી કરવો નહિ.

૨૪. મુક બેલવું નહિ

૨૫. બોરી દરિયાઈ કાંથી નહિ.

એમ્બોશીંગ મશીન

એમ્બોશીંગ મશીન જોડે તે મશીન જે વમર સાદી અથવા રૂશનાઈએ નામ અથવા સરનામાં હોય છે અને તેના રખેલા હોય છે. આ મશીન દરેક બાગમાં તેવાર દરવાજા આવે છે અને પોટ કાઢે, કપર અને દરેક કાગળો ઉપર આ મશીનની મદદથી જલુ સહેલાઈથી કામ થાય છે. આ મશીનનો ઉપયોગ કરીને આપના કાગળોનો અમલો વધારો, પોટ મોડલ પણ અથવા માર લીટીમાં અથવા જોળ રૂપીયા બદલાવની કીમત રૂ. ૪-૦-૦ અને પેટ્રોલ તથા પી. પી. પી. ખર્ચ રૂ. ૦-૮-૦ અલગ.

આ ઉપરાંત લોખંડ તથા પીતલના શીક્ષા અથવા પાન, આમકામ ઉપયોગ કરવાના પંચ અને દરેક જાતના સારા, મજબુત અને હિંદી તાલી વગેરે પણ હમારે ત્યાં તેવાર દાય છે

એક વખત જોડે આપી ખાતી રંગ
[પત્રલેવાર ફીડી, ઉર્ફ અથવા અંગ્રેજીમાં]
ડીસ્ટ મેલ વર્કસ
હમાન મેટ. અલીમદ. (યુ પી.)

બાલવાંચન

તેમના હાથમાં મુકી જુઓ, અને તેઓ કેટલા બાલ થાય છે તેની ખાતરી કરો. લાજતા હશે તે તેના લખાણો વાંચીને રાજ થશે. નહિ લાજતાં હોય તે તેમાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

"બાલવાંચન"ના અદક થયું જોડે રોમનું

માથ એક પામનું ખર્ચ છે
ગરીબને પણ એ પરમડશે. પૈસાદારને તો એ રમત વાત છે. તમે ગ્રાહક ન હો તે આજેજ રૂ. બે મનીએડરથી મોકલો

"બાલવાંચન" સમર્થ અને સિદ્ધાંત જાણસાક્ષિતકાર થી વલ્લભાઈ કવિના તંત્રીશ્રી નીચે પ્રસિદ્ધ થાય છે, અને હુંક વખતમાં તે ખુબ વખલાઈ થયું છે

ચિરનામું-બાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

કેડબરીના સાહસ.

જનનાર: જનાજ ઇ. એ. કોલો સાહિબ

‘કુચવાડીમાં કારખાનું’ એ નામો કેડબરીને આખા જગતમાં મશહૂર કરી મુક્યું છે. એ નામની પાછળ એક મહાન સાહસ, અથાગ ગિહનત, અને જગનને વધુ ઉત્તમ બનાવવાની ધમશની કથા છુપાયેલી છે.

કેડબરીની પેઢીના સ્થાપકો ઉચ્ચ આચારના અને મજબૂત ધાર્મિક સિદ્ધાંત ધરાવતા હતા. શરૂઆતથી તેઓએ ‘નવયુ’ દ્વારા કે કાંઈ પણ મહાન વેપારનો મજબૂત પથ સંતોષિત ચાકરોના સહકાર ઉપરજી અવલંબેલો હોય છે અને એજ સિદ્ધાંતે ‘નર્મિ’ગદામ શહેરમાં એકસો નર્મી ઉપર સ્થાપેલા કેડબરીના નાનકડાં વેપારને અધુનીક વેપારી જગતમાં એક નમૂના રૂપ બનાવી મુક્યો છે. બોર્નવીસ ખાતે આવેલું તેમનું ‘‘કુચવાડીમાં કારખાનું’’ આજે સુંદર અને તંદુરસ્ત રચેલ ધર્મધોકાર વેપાર કરે છે.

વેપારની તૃતીરીતો મદલું કરી ઉદ્યોગની પ્રિયવસ્ત્રી કરવા સાથેજ કેડબરીની પેઢીએ ચાકરો સાથે ન્યાય અને સહકારના પોતાના પુનાણા સિદ્ધાંતને તજવો નથી તેમના ચાકરો કારખાનાના મશિને જેમ લેજવામાં નથી આવતા, પરંતુ કામના જગતના મનસાને તરીકે લેખી, તેમને સંતોષી રાખવા માટે કેડબરીની પેઢી ખાસ એકમતો ઉઠાવે છે અને એજ તેમની સફળતાની ચાવી છે. આજે કેડબરીની સાલ દુનિયાના અનેક બાગમાં સંખ્યાબંધ કવમો વાપરે છે.

દશ લક્ષાર નવકરો

બોર્નવીસ ખાતે કેડબરીના કારખાનામાં દશ લક્ષાર સ્ત્રી-પુરોગ કામ કરે છે. કારખાનની એ ઉપરાંત અનેક શાખાઓ પણ છે, અને તેમની કુશળો આખી બ્રિટિશ સદિનસાહતમાં

મવલુદ છે. બોર્નવીસ ખાતે આવેલું કારખાનું જ ૮૦ એકર અમીન રોડે છે, જ્યારે કારખાનાની ચોમેર એકસો વીસ એકર અમીનમાં ચાકરો માટે હરવા ફરવા અને રમવાની સર્વોત્તમ સમયડો કરી આપવામાં આવી છે.

એક અફવાડીઆમાં એ કારખાનાની તર્જવાર ચતા ચોકસોટોના બાકસોને એક સરખી લાઇનથી એકબીજામાં આવે તે વીસ માઇલ જેટલી લાંબી દાર થાય.

કંપનીના સિદ્ધાંત

કેડબરીએ એક બાપબુ દ્વારા કંપનીના સિદ્ધાંતોને ઉદ્દેશ કરી જણાવ્યું હતું કે એ પેઢીએ નાતિયે વેપાર કરે છે કે: (૧) જનતાને સર્વોત્તમ પ્રકારનો માંસ આપવો, (૨) પેઢીએ ચોખ્ખા પ્રમાણમાં નફો લેવો અને માંસ બનાવવામાં જે કાંઈ ફાયદો થઈ શકે તેનો લાભ મહકોને આપવો અને (૩) વેપારીઓ ચોખ્ખા નફો અમારો માંસ વેચી શકે એનો ખિરાક રાખવો, પણ જનતા કનેથી હદ ઉપરાંત નફો કદ વધે નહિ.

શરૂઆત

૧૮૨૪ ના સાલમાં જોન કેડબરી નામના માણસે ‘નર્મિ’ગદામ શહેરમાં આ અને કોથી વેચવાની દુકાન ખોલી હતી. તે એક સારો ધરનો કુશલ હતો. ‘નર્મિ’ગદામ શહેરમાં પોતાના માણસે સમગ્રી મહકોનું ધ્યાન ખેંચવા માટે કાચની દેખાવ યારીઓ બનાવવાની શરૂઆત એણેજ કરી હતી.

દુકાનમાં આ વેચવાના વિકાસમાં તેણે એક સીનાને નવકરીએ રાખ્યો હતો, જે કેડબરીની ‘ચીનાઈ’ માને તોલી વેચતો.

“કમર” : અંક ૧૦૭માં

આ અને કાશી સાથે તેણે કાઢાતો પેશુ રહેજે પ્રમાણમાં વેપાર શરૂ કર્યો, પરંતુ તેનો મુખ્ય વેપાર તો આ સમયે આ અને કાશી નોજા હતો. પાંચાળથી તેણે કાઢા તરફ ધીમે ધીમે ખાત આપવા માંડ્યું અને ૧૮૩૧ માં તેણે કાઢા અને તેમાંથી ચોકસેટ બનાવવાનું નાનકડું કારખાનું ખોલ્યું. અહીંજ કેડજરીના મહાન ઉદ્યોગની શરૂઆત થઈ.

સફળ પ્રયાસો

કેડજરીના એ નાનકડા કારખાનાએ ખુબ સફળતા પ્રાપ્ત કરી. ૧૮૩૦ માં ઈંગ્લાંડમાં માત્ર ૧૭૬ ટન કાઢા બિનસની આયત થઈ હતી, પરંતુ કેડજરીના સાહસથી એ આયાન ૧૮૪૦ માં ૬૧૦ ટન સુધી પહોંચી ગયું. જ્યારે ૧૮૩૬ માં તો ૧૦૨,૦૦૦ ટન કાઢા બિનસ ઈંગ્લાંડ ગયા હતા.

જેમ જેમ વેપાર વધતો ગયો તેમ તેમ કેડજરીના કારખાના માટે જગ્યાની તંગી પડતી ગઈ, અને ૧૮૪૭માં તે ગહેગમાં બીજી એક કુશાલ હમારતમાં પોતાનું કારખાનું સંપન્ન ગયો, અને એ સ્થળે તેનું કારખાનું બનીસ વર્ષ સુધી રહ્યું.

જન એવા

સાંચો હતો. કારખાનામાં આ સમયે માત્ર અગ્વા-રજ છોકરીઓ કામ કરતી હતી. પડતા જતા વેપારને સારું આ બાઈઓ કિરિબા માટે બાગે દેહશન સખવા સાચા હતા. વળી તેમણે પોતાની માતા તરફથી વારસામાં મેળવેલાં ચાર હજાર પૌડ પણ એ વેપારમાં નાખી દીધા હતા. તેની સલામતી પણ જોખમાઈ ગઈ હતી. આમ પાંચ વર્ષની ખેંચતાજી પછી, બન્ને બાઈઓ એ વેપાર ગંધ કરી બીજી બંધો કરવાના નિયાર ઉપર આવી સાગ્યા.

પસંદો

પરંતુ આજ સમયે વેપારે પસંદો ખાધો, અને જાને ભાઈઓ ખુબ દ્રવનાપૂરક કાંમે વળગ્યા. દરેકે સવારે સાતથી રાત્રે નવ જાગ્યા સુધી તેમણે સખત મિહનત કરવા માંડી. સંતોષિત નવારોનો દારૂ સહકાર તો નેમની સાથે હતોજ એટલે વેપાર તેજ થતા ટુક સમયમાંજ સખત મિહનતના પ્રતાપે ખાટલા કેકાણે ગઈ દેખાતો થઈ ગયો.

વેપાર જેમ જેમ વધતો ગયો તેમ તેમ કેડજરી બાઈઓને એમ લાગતું ગયું કે શહેરમાં ધીચ વસ્તીમાં કામ નહિયા કરતાં શહેર જવાર કે જી ખુસ્તી જગ્યાએ કારખાનું બનાવવું ઘણું ઉત્તમ નિર્ણય. તેઓ પોતે પણ શહેર જવાગના નેહંગેતે વધુ પસંદ કરતા હતા અને તેમને સમગ્ર કે શહેર જવાર જતાથી તેમના નવજગેની કિંદગીઓ ઉપર પણ દારૂ અસર પડતી.

હાલુતે

જ્યાં તરકાશ નહિજ કરી શકત. શહેર બહાર જગ્યાની તંગી નહિ હોવાથી તેઓ અનેક ઉદ્યોગીક અમ્મતરાઓ અમ્મતારી સમ્યા. વધુ સફળતા

શરૂઆતની ઇમારત કુંક મુદ્દનમાં બેવડી કરવી પડી અને થોડીજ મુદ્દનમાં વળી પાછી વધારથી પડી. નવકરોની સંખ્યા પણ સાથેજ વધવા માંડી અને નવકરોના આરામ માટે કેડજરી જિરાદરોએ અનેક ચોજનાઓ લગાવે ગાંડી; તેમના માટે કસરત કરવાના રચણા, ભજવાના ધરો, કામો, ડે-ઝીંગ હોલો વ અનેક પ્રકારની સામગ્રીઓ ગોઠવવામાં આવી. નવકરો માટે સીક કન્ડ જેવા આર્થો રહતોની પણ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી.

આમ કામ વધતાં કેડજરીનું પુલવાડીમાં કારખાતું ઉત્તમ અને સુંદર કારખાનાઓનો એક નમુનો બની ગયું.

આજે માત્ર કેડજરી કારખાનાનાજ નવકરોની ૧૦ ફોર્ડીસ ટ્રીઓ અનેક પ્રકારની કસરતી દરિયાઈઓમાં લાગ લગ રહી છે. એજ એ પેટીની પોનાના નવકરોને સંતોષવાની ધમશ અને ફેશિયોના નમુના રૂપ છે. યોધ અને પ્રેરણા રૂપ

ઝોડમટ જનાવવા ઉપરાંત વેપાર વધતાં કેડજરીએ કુશળ દીનમાં પેક કરવાનો વિભાગ ખોલ્યો, અને પાછળથી કેડીને દીનમાં પેક કરવાનો ઉખોગ પણ શરૂ કર્યો.

આજે એક સો વર્ષ પછી એ કમ્પનીના માન વડાઓમાં છ કેડજરી જિરાદરોની અવસરના નવીંદાઓ છે.

આ કમ્પની પોનાના સિદ્ધાંતથી રહેજ પણ ડી નથી. તેમનું એક કાર્પનિક વાર્તાના નરજોમાં રચાએકું હોય એવું લાગતું કારખાતું આજે સત્ય દરજ્જા અને નમુના રૂપ કિયું છે. તેની સફળતા આજે વેપારી જગત માટે બોમ અને પ્રેરણારૂપ છે.

—દિનિયત બ્યુઝ

સાધુના ભાવ વધી ગયા છે!

યુરપમાં લગાઇ શરૂ થનાંજ દિન્દમાં એક દમ મ્હોંધવારી થઇ ગઇ છે. સાધુના ભાવ માં ૨૦ થી ૩૦ ટકા ઉછાળો આવ્યો છે.

પરદેશી માલની દરીશાઈ સામે ટકી, પોનાના પરદેશી ઉધોગને પગભર કરવાની આ કામતી તક છે. લગાઇ લંબાઇ રહી છે એ દરમિયાન, દેશને સાધુના વિવિધમાં સ્વામ્ય બનાવી, વધેલી મ્હોંધવારી પણ ઝોછી કરે અને પોના માટે એક ઉગ્ર ઉધોગ પણ સ્થાપે.

નિષ્ણાતોનીય નિષ્ણાત સમાન

સાધુની બનાવટ

એમા દરેક દરેક પ્રકારના સાધુ જનાવવાને લગતી વિવિધ પદ્ધતિયોની વિગતવાર માહિતી આપવા ઉપરાંત તેમાં વપરાતા તેજ, ક્ષાર, રંગ, સુગંધી વ વ. ની પુરી વિગતે પણ દર્શાવી છે અને સાથી ઉવરે—

સાધુ બનાવવા ના સેંકડો સાચાં તુરખા આપ્યા છે, એટલુંજ નહિ બજારે એ ઉધોગમાં વપરાતા વજોની સચિત સમજણ પણ આપી છે

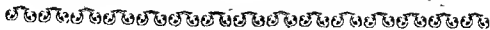
ગુજરાત કાઠિયાવાડમાં પાછલા ૭ વર્ષમાં આ પુસ્તકની સહાયે સાધુના ૧૦૦ કરતાં વધુ કારખાના ખુલ્યા છે અને તે બધા પ્રતિ દિન પ્રગતિ કરી રહ્યા છે.

તમે આજેય નિબંધ કરો.

૨૦૦ પાનાતું પાકી બાંધણીનું સચિત પુસ્તક હોવા છતાં કીમત માત્ર એ રૂપિયા (રૂપાઇ બર્ષ ૭ આના) પરદેશ માટે શિપિંગ ચાર.

પેટી આવૃત્તિની થોડીકજ પ્રતો બાકી છે. જરૂરી મંગાવી લો. પાછળથી કામ પણ કામને નહિ મળે. લખો:—

કમર ઓફિસ, સોલાવરવાડા, મુરત.

વેપારની ચાવી

ધધાની મંદીથી ગજરાતા બાઈ બ્લેનો માટે આ પુસ્તક આશિર્વાદ સમ્માન છે. ધર બેડાં, ખીબ ધધાની રોકાણ કે નવમરી હેપ્પા છના, નામની પંદર પચ્ચીસ રૂપિયાની પુંજમાં વેપાર કેમ કરવો અને પોતાની આવક કેમ વધારવી એની વિગતવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં અપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ દુન્યર ઉત્પોગોની પણ સંપૂર્ણ વિગત એમાં સરળ અને સારી ભાષામાં જાણવેશી હોઈ, પુસ્તક ધણુજ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા:-૧-આખમા નાખવાનું પાણી. ૨-કાનમાં થતા દર્દ મટાડનાર દવા. ૩-કોઠડ ક્રિમ ૪ કોલન વોટર. ૫-ખાસી મટાડનાર દવા ૬-ઝુલુકારક છીંકણી ૭-ચામડી માટેનો પાવડર ૮-ચામડીના રોગો દુર કરનાર મલમ ૯-ઝડાપણું દુર કરનાર સાબુ ૧૦-જીવાળ લાવનાર પાવડર ૧૧-તાવ મટાડનાર દવા ૧૨ દત્તમંજન ૧૩-દરેક માતલા દર્દ દુર કરનાર ચમત્કારીક દવા ૧૪-દાંડના દર્દ મટાડનાર દવા ૧૫-દાંડી બોડવા માટે લગાડવાનું ક્રિમ ૧૬-નાના બાળકોની દવા ૧૭-આંધળું માટે મલમ ૧૮ પેન બામ ૧૯-ખીલ મટાડનાર દવા ૨૦-મોઢામાંથી દુર્ગંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-લેવેન્ડરનું પાણી ૨૨-લેમોનેટ પાવડર ૨૩-લોહી શુદ્ધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બોળવા માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાઢવાનો પાવડર ૨૭-વાળ કાળા કરનાર કલ્ક ૨૮-રોમ્બુ પાવડર ૨૯-વાળમા નાખવાનું તેલ ૩૦-લાઈમજીપુસ અને ગિર્લેસરાઇન ૩૧-શીતળા માટેની દવા ૩૨-Bath Powder ૩૩-સંધીવા મટાડનાર દવા ૩૪-કાર્બોસિક સાબુ ૩૫-તાકાતની ગોળીઓ ૩૬-સુગંધીદાર પેમંટ ૩૭-સુગંધીદાર સાબુ ૩૮-ઇલેક્ટ્રીક પાવડર ૩૯ ને ૪૦-કાણું ને બ્રાઉન જુદ ક્રિમ ૪૧, ૪૨, ૪૩, કાણું, ટોની લાલ ને બ્રાઉન જુદ પોવિરા ૪૪-રેડોબ પોવિરા ૪૫-એક વર્ષ સુધી બચે નહિ એવી લાહી ૪૬-અધારમા ગળે એવી શાહી ૪૭ કપડાને વોશરૂંડ બનાવનાર દવા ૪૮-કપડા પર લખવા માટેની શાહી ૪૯-કોપલ વારનિસ ૫૦-કોસસાડું બળતણ બોણું બળે એવી દવા ૫૧ કાચ કે ચીનીના તુટેલા વાસણ બેડનાર મિશ્રણ પર ચમત્કારીક પાવડર ૫૩-ચમત્કારીક પ્રવાહી ૫૪-ચાંદીનું ગિલ્ટ કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-જીવા લખાણ માટેની શાહી ૫૭-ખૂન સરસો સાબુ એક આનાથી પણ ઓછાનો એક રતવ) ૫૮-ખીલ માંતનુ કાણું જુદ પોવિરા ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-ગ્રેસવાડાઓ માટે ચમત્કારીક પ્રવાહી ૬૧-ફેનિચર પોવિરા ૬૨-ફાઉન્ટેન પેન માટેની બુટ શાહી ૬૩-મસિનમા પુરવાણુ તેલ ૬૪-માખીઓનો નારી કરનાર કમળ ૬૫-રજર્ ફુડાપેની શાહી ૬૬-શાહીથી લખેલ લખાણુ જીરાવનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, બુટ ને લાવ શાહી ૭૦-ધરમજુ સાબુ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪-હેક્ટોગ્રાફની લાલ, લીલી, બુટ અને વાયોલેટ શાહી ૭૫-કપુરની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૭૬-કાંડના લેબલ ૭૭-ખરેખર ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૭૮-જીવાળની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૭૯-ચમત્કારિક સ્કીલે ૮૦-ચમેલીની સુગંધીદાર ટિકીઓ ૮૧-બુદ્ધ કમાલ ૮૨-ક્રાડપાનના ખીયાં ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-ફુલકેટીંગ કાળા, બુટ, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૮૮-તેયમ્ રબરના સિકકાઓ ૮૯-પતરાની સ્ટેટ ૯૦-ફેન્સી પત્રબચહાર બોક્ષ ૯૧, ૯૨-પુકાના મુળાદાર અને પત્રલ ૯૩-કાળા કાર્બન પેપર (નવી ક્રાંતના) ૯૪-રંગના પડીકા ૯૫-રબર સ્ટેપની બનાવટ ૯૬-રેતીના કાગળ ૯૭ રેશમી રમાવ પર છબી ૯૮-લાકડા ઉપર છબી ૯૯-ફેન્સી-સાઈન બોર્ડ ૧૦૦-શુભ અવસરના તૈયાર કાર્ડો ૧૦૧-ચિત્રના પોસ્ટ કાર્ડ ૧૦૨-ચિત્રજીન મુળાદાર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫-કાળા, બુટ ને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ફ્રેચ, બુટ ને લાલ ક્રાપ ૧૧૦-સુતરાં રમાવ પર છબી ૧૧૧-હેક્ટોગ્રાફ અર્થાત દુર્બીકેટર

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ પેપર ઉમદા કવર : ક્રીમત માત્ર અડી રૂપિયા : પોસ્ટેજ બે આના જુદા, (પોસ્ટેજ માટે પોસ્ટેજ સહિત સિલિંગ સાથે ચાર)

લખો:-ક્રમર ઓફીસ, સોઢાગરવાડા, સુરત.

જુદા જુદા કામ માટે જુદા જુદા તોલ માપ વપરાય છે. ઘણા વાંચકો તેથી અપરિચિત હોઈ, જાનમાં ઉલટ સુલટ તોલ માપ પ્રભાવે ખીજો લઈ, પ્રયોગો કરે છે, અને તે બરાબર નથી થતા તો નિરાસ થાય છે.

વાંચકોની સરળતા માટે, અહિં થોડાક તોલ માપના કાણકો અને તેની સમજાવણી આપી છે:—

એવોલ્યુપોઇઝ તોલ

આ તોલથી દવાઓ વેચાય છે. દવાઓ ખનાવતી વેળા આ તોલ વપરાતું નથી—સિવા કે કોઈ કે જેણે ખાસ સમજે હોય. કારણ કે સામાન્ય રીતે તો દવાઓ જનાવવાના કામ માટે એવોલ્યુટરી તોલ વપરાય છે.

- ૧૬ ગ્રામ = ૧ ઓંસ (૪૩૭.૫ મેન)
- ૧૬ ઓંસ = ૧ પાઉન્ડ (૭,૦૦૦ મેન)
- ૧૪ પાઉન્ડ = ૧ રેલ
- ૨૮ પાઉન્ડ = ૧ ક્વાર્ટર
- ૪ ક્વાર્ટર = ૧ હંડરેલ
- ૨૦ હંડરેલ = ૧ ટન

એપોથિકરી તોલ

દવાઓ ખનાવતી વેળા આ તોલનો ઉપયોગ કરાય છે.

- ૨૦ મેન = ૧ રફપમ
- ૩ રફપમ = ૧ ડ્રામ
- ૦.૮ ડ્રામ = ૧ ઓંસ (૪૮૦ મેન)
- ૧૨ ઓંસ = ૧ પાઉન્ડ (૫,૭૬૦ મેન)

મેટ્રિક તોલ

- ૧૦ ડેસીગ્રામ = ૧ ગ્રામ (૧૫૪.૫૨૫ મેન)
- ૧૦૦૦ ગ્રામ = ૧ કિલોગ્રામ (કિલો)

એપોથિકરી માપ

દવાઓ ખનાવતી વેળા આ માપ મુજબ દવાઓ માપાય છે.

- ૬૦ ટીપાં = ૧ ફ્લુઇડ ડ્રામ
- ૮ ફ્લુ. ડ્રામ = ૧ ઓંસ (૪૮૦ ટીપાં)
- ૨૦ ફ્લુ. ઓંસ = ૧ પાઉન્ડ
- ૮ પાઉન્ડ = ૧ ગેલન

ફિપીરીટીસ માપ

આ સામાન્ય વપરાતું માપ છે.

- ૪ ગીલ = ૧ પાઉન્ડ
- ૨ પાઉન્ડ = ૧ ક્વાર્ટર
- ૪ ક્વાર્ટર = ૧ ગેલન

મેટ્રિક માપ

- ૧૦ મિલિલિટર = ૧ સેન્ટીમિટર
- ૧૦ સેન્ટીમિટર = ૧ સિટર

કુશી તોલ

- ૮ રતી = ૧ માસા
- ૧૨ માસા = ૧ તોસો
- ૪૦ તોસા = ૧ રતલ

■ ૧ ગ્રામ વજન ૧૫૪.૫૨૫ મેન (સગભગ ૧૫૫ મેન) એવોલ્યુપોઇઝ વજનની બરાબર માપ છે.

■ માસના વજનને ૧૫૪.૫૨૫ વડે ગુણતાં ગ્રામ આવે છે, જ્યારે ૨૮.૩૫ વડે માસના એવોલ્યુપોઇઝ ઓંસ આવે છે.

■ ૧ કિલો ગ્રામ કિલોગ્રામ વજન ૨ પાઉન્ડ ૩ ઓંસ, ૧૧૬.૫૨૫ મેન એવોલ્યુપોઇઝ (અગભગ ૨૨૫ પાઉન્ડ)ની બરાબર માપ છે.

■ કિલોગ્રામ વજનને ૨.૨૦૪૬ વડે ગુણતાં પરિણામ એવોલ્યુપોઇઝ પાઉન્ડનું આવશે.

■ સિટર માપ ૩૫ ફ્લુઇડ ઓંસ, ૩ ફ્લુ. ઇન્ચ ડ્રામ, અને ૩૪.૨૫ ટીપાં (સગભગ ૧૬ પાઉન્ડ)ની બરાબર માપ છે.

■ સિટર માપને ૩૫.૨૫ વડે ગુણતાં પરિણામ ફિપીરીટીસ ફ્લુઇડ ઓંસ આવે છે, જ્યારે ૧૬.૨૫ વડે ગુણતાં પરિણામ પાઉન્ડમાં આવે છે.

હિલાલ બુક-હાઉસ

ઉર્દુ વિભાગ

ઉમ્દા અને સત્રીઝ પકવાનો

પકાવવા ચાલતા હાથ નો આજેજ નીચતી કિતાબો મંગાવો.

મશરિકી ય મગરિખી ખાને-મગમતી દર-
રખાનનો ખીલો લાગ, જેમાં પુર્વ અને
પશ્ચિમના દેશ દેશના પકવાનોની માદિની
આપી છે પાના ૨૪૮. કી. બે રૂપિયા

દરમતી હંડકુલીયા-નાની બચ્ચોગો માટે
ખાવા પકાવવાની ૬૬મર.

કી. આઠ આના

નાફતા-સવાર અને સાંજના નાસ્તાની ઉમ્દા
અને સત્રીઝ વાનીઆની માદિની.

કી. દશ આના

બચ્ચોગે ખાને-બચ્ચોગો માટેના ખોરાકની
વિગતો. કી આઠ આના

ખીમારેકે ખાને-ખીમારે માટેના ખોરાકો.
કી. દશ આના

મઝાકીયા ખાને-સરખા સરખા સંવંસીઆ
વચ્ચે મઝાક કરવા માટે જનાવવાની
વાનીઆ કી છ આના

(દરેકનું ટપાત ખર્ચ જુદું)

અર્ધી કિતાબો ઉર્દુ અખાલ-ઉર્દુ હંદીમાં છે.

હિલાલ બુક-હાઉસ

સવનારવાઝ-મુરત.

સતત ૨૩ વર્ષથી સંપૂર્ણ વ્યાયામ
વિષયક સચિત્ર માહિતી આપતું,
હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

વ્યાયામ

૨૨ મદિનાની ૧૫મી તારીખે નિવર્તિત પ્રસિદ્ધ થાય છે. | વાર્ષિક લગભગ દિદમાં રૂ. ૨-૮-૦ પરદેસ પે શિર્કાંગ

વ્યાયામ વિષયક માહિત્ય, સાધનો

તથા ખુલાસા માટે લખો—

અવગ્રાપક, ‘વ્યાયામ’, રાવપુરા, વરોહરા.

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ કોમનું એકજ મુખ્યત્ર

દાનિકાન્ક રિવાજે દુર દેઝ-એનેને કમલાની
અગ્રવો એ દાંદમિન્દુએ લખાવણ ‘અંક
રિપો અને આગ કમલાંગી લેખો મલુ કરનું
માસિક વાર્ષિક લગભગ (એક પુસ્તક માથે)
૨. ૨-૦-૦; પરદેસ માટે શિર્કાંગ આઠ

પ્રેરમાં ખપસાપ પત્ર આકર્ષક અને
મફતદાર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ બંધુ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,

જુલાનપુરી બાજગ, માહુલગી પોગ—મુરત.

કમરને કમતા વિષયોના પ્રતોના જવાબો અને કમવાર મુકવ મેગઠ થાય છે. એટલી વેળા વધુમાં વધુ ત્રણ પ્રતોના જવાબ મળી શકશે.

તપાસ દ્વારા ખાતરી જવાબ એકએ તો દરેક પ્રતન દીઠ પાંચ આનાની (ખર્ચા: આઠ આના અને પરદેશ: નવ પેની) લીકટા બીકવી. [વી. ધો.ના બોર્ડર સ્પીકરતા નથી.]

૨૪૩૩-યુ. મો: પુતી-(૧) આગેવળ વ ને લગતી ચોપડીઓ માટે Health Promotion Ltd., Efficiency House, Paternoster Square, London E. C. 4 ને લખશો. (૨) અમેરિકાના એક સુસ્થેસરેનું નામ આ છે-Wehman Brothers, 158 Park Row, New York City.

૨૪૩૪-એમ. એ. મ: મુંબઈ-રમર એ બુલેન બનાવવાના એ નુસ્ખા કમરના ૩૦ અને ૧૦૪માં અંકમાં હપાઈ મુક્યા એ, તે જોશો.

૨૪૩૫-મ. અ. સા: વંચલી-(૧, ૨ અને ૩) અંગ્રેજી માટે પાંચ ચોપડી ભણે-લાઓ મેડિકલ કોલેજમાં દાખલ થઈ મકતા નથી. મેડિકલ નર્સ બનકે હંદર

સાધન્ય પાસ હોય તેજ એ સાહનમાં દાખલ રઈ સકે છે. અભ્યાસક્રમ વ. ની વિગતો માટે કમરનો ૬૦મો અંક જોશો.

૨૪૩૬-વી ડી મો: ગમન-મનોરોનની વપરાયલી મોપો હાલ તરત તો નહામી મણી ફેંટી દેવાય છે, પણ અસબત જે તેને ફરી વાર અબીદાર બનાવવામાં આવે તો મામો-રોન માટે વાપરી સમાપ એમ છે. હમણાં તો ધંધાદારી દબે એમ કાંઈ કરવું જણાઈ નથી.

૨૪૩૭-મુ તા: નેતપર-(૧) પાંખના રમકડા બનાવવાની રીત કમરમાં ૬૭ સગી હપાઈ નથી. દરે પછી હપાસી (૨) કમકડાના રમકડા બનાવવાનું કામ રા. ૨૦ની મુંડીમાં થતું નથી. (૩) ચોક્કસ બનાવવાની માદિતી કમરના ૫૭, ૫૮ અને ૬૬ અંકમાં છે, તે જોશો.

વહાડકાંય વિના વધરાવળ [ગાળીમાં પાણી]

ફક્ત પાંદર મીનીટમાં છંદગી માટે સારું કરે છે.

મુંબઈમાં મેળાય દર મહીને તા. ૧ થી ૬

મુશામ-હુરરવાલા બીક્કીંગ, ગોલપીરા, બાકીના લીવસોમાં મુસ્ત મેળાય

સંખો:-ડૉ. એન. એલ. બર્મન હાઇડ્રોસીસ એક્પર્ટ.

રાંકર છવન,

નં.-૨ બાસાજ રોડ-મુસ્ત.

દળસો સારા મયેલા ફરદીઓના નામો અને વધુ ચીમત જે આનાની લીકટ બીકી મંગાવો.

હિલાલ બુક-હાઉસ

ઉર્દૂ વિભાગ

ઉર્દૂ અને લગ્નીય પકવાનો

પકવાનો આદતો દેવ તો આજે નીચતી
ફિતાઓ મંગાવે.

મશરિકી ૪ મગરિકી ખાતે-મરમતી ફેન-
રખાવનો બીજો ભાગ, જેમા પુર્વ અને
પશ્ચિમના દેશ દેસના પકવાનોની માદિની
આપી છે પાના ૨૪૮. કી. બે રૂપિયા

ઈસ્મતી હંદુલીયા-નાની બચ્ચીગો મારે
આપા પકવાનોની રદખર.

કી. આઠ આના

નારતા-સપાર અને સાંજના ગરનાની ઉર્દૂ
અને લગ્નીય પાનીઓની માદિની.

કી. દશ આના

બચ્ચીકે ખાતે-બચ્ચીકે મારેના બેરાની
વિચનો.

કી. આઠ આના

બીમારિકે ખાતે-બીમારે મારેના બેરાને.
કી. દશ આના

સાકીયા ખાતે-સગા સગા સંજોગો
બચ્ચી મહાક કરવા મારે જનાવગની
પાનીઓ કી છ આના

(દરેકનું ૮૫૫૫ અર્થ જુદું)

બધી ફિતાઓ ઉર્દૂ જવાન-ઉર્દૂ હંદીમાં છે.

હિલાલ બુક-હાઉસ

સરનાયરવાડા-સુરત.

સતત ૨૩ વર્ષથી અંપૂર્ણ વ્યાયામ
વિષયક સચિત્ર માદિની આપતું,
હિંદની પ્રજાનું માનીતું માસિક.

વ્યાયામ

૨૨ મદિનાની ૧૫મી વાર્ષિક લખાણ
તારીખે નિર્ધારિત દિવસો ૩. ૨-૮-૭
પ્રસિદ્ધ થાય છે. પરદેશ પે શિલિંગ

વ્યાયામ વિષયક સાહિત્ય, સાધનો
તથા ખુલાસા મારે લખો—

અવગ્યાપક, ‘વ્યાયામ’, રામપુરા, વડોદરા.

અનાવિલ પોઝાર

અનાવિલ કોમનું એકજ મુખપત્ર

તાનિકાન્ક નિવારે દુઃકર-મેગોને કચડાની
અગાવી એ દાંડાનિ-દુએ લખાવણ અનેક
વિરસે અને બીજા ઉપકારો લેખો રજૂ કરવું
માનિક પાપિક લખાણ (બેર પૂરતક સાથે)
કે. ૨-૦-૦; પરદેશ મારે સિલિંગ આ

પ્રેરમાં અપસાપ પત્ર આર્થક અને
સફારત સાથ છે.

શ્રી અનાવિલ અંધુ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ,

જુનાવરો ભાગ, આજીવની પાળ-સુરત.

‘કમર’ને સગતા વિધવાના પ્રતિભાવવાળા અને કમવાર મુક્ત પ્રગટ થાય
એવી વેળા વધુમાં વધુ તબીબ પ્રતિભાવ જવાબ મળી સકશે.

દવાલ દ્વારા ખાનગી જવાબ જોઈએ તો ફ્રેંચ પ્રમ્ન ટીક પાંચ આત્મની
(ખર્ચા: આંક, આત્મ અને પરદેશ: નવ પેના) ટીકાટા બીજી. [બી. ધો. ના
ઓર્ડર સ્વીકારતા નથી.]

૨૪૩૩-મુ. ખો: પુના-(૧) આગેવડ વ ને
ભગી ચોપરીઓ માટે Health Prom-
otion Ltd., Efficiency House,
Paternoster Square, London E.
2. 4 ને લખજો (૨) અમેરિકાના એક
મુકદ્દમરનું નામ આ છે-Wehman
Brothers, 158 Park Row, New
York City.

૨૪૩૪-એમ. એ. મ: મુંબઈ-૨૫૨
મે ધુસન બનાવવાના બે ગુરખા કમરના ૩૦
અને ૧૦૪મા અંકમાં હપાઈ મુક્યા છે, તે
જોશી.

૨૪૩૫-મ. અ. લા: વંધલી-(૧. ૨
અને ૩) એ એમી ચાર પાંચ ચોપરી વણે.
લાજો મેડિકલ કોલેજમાં ફાળિલ ચપ્
સકતા નથી. મેડિકલ નહિં બપોરે ૬-૮૨

માન-સ પાસ દોષ તેજ એ લાઇનમાં ફાળિલ
રર્થ સકે છે. અવવાસકમ વ. ની વિગતો માટે
કમરનો ૬૦મો અંક જોશી.

૨૪૩૬-ચી. ડી ચો: ગમગ-મમીદાનની
વપરાયલી સોયો હાલ તરત તે નકામી મળી
દેવા દેવાય છે, પણ અલગત જે તેને ફરી
પાર અણીદાર બનાવવામાં આવે તો મામે-
દાન માટે વાપરી સકાય એમ છે. હમણા
તે વધાવારી એ એમ કામ કરવું જણાવું
નથી

૨૪૩૭-મુ તા: જેતપર-(૧) ખાંડના
કમકડા બનાવવાની રીત કમરમાં ૬૭ સગી
હપાઈ નથી. ૮૬ પછી હપાઈ (૨) કમક-
ડાના રમકડા બનાવવાનું કામ શ. ૨૦ની
મુંડીમાં થતું નથી. (૩) ચોકમેટ બનાવવાની
માહિતી કમરના ૫૭, ૫૮ અને ૬૬ અંકમાં
છે, તે જોશી.

વહાડકાપ વિના વધરાવળ [ગાળીમાં પાણી]

ફક્ત પંદર મીનીટમાં જાંઘી માટે સાફ કરે છે.

મુંબઈમાં મેળાપ ૬૨ મહીને તા. ૧ થી ૬

મુશમ-હુરદવાલા બીજીંગ, ગાલપીલા, બાહીના દીવસોમાં મુરત મેળાપ

સજો:-ડૉ. એન. એલ. બર્મન હાઇપોસીસ એક્સપર્ટ.

શંકર જીવન,

...

નં.-૨ બાલાજી રોડ-મુરત.

દાનશે સારા થયેલા દરદીઓના નામો અને વધુ વિગત બે આત્મની ટીકાટ બીજી મંગાવો.

“કમર” : અંક ૧૦૭મો.

જનાવટના પંત્રોની જુદી જુદી હોય છે. આપ એ મારે એમ એચ. દીનસાની કમ્પની, એવોમો રટ્ટીટ, કોટ, મુંબઈ ૧ યા ઇન્ડસ્ટ્રી-યલ મશિનરી કમ્પની, ૧૪ કસાઈવ રટ્ટીટ, કમકાને સખરો.

૨૪૪૭-આ. જી. એ. હૃદયગીરી-કમરના ૧૧મા અંકમાં ઇટ અને હાઈલ જનાવટના ને પંત્રોનો ઉલ્લેખ છે, તે જર્મન જનાવટના હતા. એવા ૮ ઇમિસ જનાવટના પંત્રો માટે Alexander Herbert & Co. Ltd, Hercules Engineering Works, Charnouth Street, Beeston Road, Leeds; Christy & Norris Ltd, Chelmsford; Dorset Iron Foundry Co. Ltd, West Quay Road, Poole. (ઈંગ્લેન્ડ)ને સખરો.

૨૪૪૮-મુ. હ. મુંબઈ-(૧) કાચું રબર એટલે Raw Rubber. એ એજ ન.મે મળશે (૨) બેન્ઝોઇન નાદ. Benzene-7 રેડાસ એવો પથ તેથી વધારે ઝડપથી સળગી કાઢે પદાર્થ છે.

૨૪૪૯-દો. સા. ઉ રાજકોટ-(૧) જધા પ્રકારના હેર ઓઇલ જનાવટાને સળગી માદિતી કમરના ૩૩, ૩૮, ૪૫, ૬૪, ૬૫, ૮૩ અને ૯૩મા અંકમાં છે, તે જોશો. (૨) જધી જલના પેન્ટ જનાવટાની વિગતો કમરના ૩૯. ૬૭ અને ૯૩મા અંકમાં છે. (૩) જધા પ્રકારના બનર જનાવટાની માદિતી કમરના ૧૭ અને ૫૮મા અંકમાંથી મળશે. અગ્રજત, એ જધી માદિતી પ્રમાણસૂતજ છે. આપ એ મુકા વિગે નચિત રહી સહો છો.

૨૪૫૦-એચ આર પો: જુનાગઢ-(૧) પ્રકાર પ્રકારના હેર ઓઇલ જનાવટાને સળગી જધી માદિતી કમરના ૩૩, ૩૮, ૪૫, ૬૪, ૬૫, ૮૩ અને ૯૩મા અંકમાંથી મળશે.

(૨) રોમ્બુ અને પીજી જનાવટો મારે કોસ્મેટીક્સ પુસ્તક જોશો (૩) દેશી પરનિધી જનાવટું તેલ ધાતું હોય છે, એ વાત ખરી છે પણ તેનું કારણ એ છે કે એમાં મુળ તેલ વનરપનિના હોઇ. તેમનું કુદરતી બાકપથ તેમાં બાકા રહે છે, જ્યારે રહેતા બાકે વિસાવતી તેલ ખનીજ તેલમાંથી જનાવટા હોઇ, તેમાં એ ધંકાપથું હોતું નથી. છતાં, એ આપ ચાહે તો આપણા વનરપનિ તેમને સાફ કરી, સદજ પાતળા કરી સહો છો.

૨૪૫૧-પી. એમ આ: પેરેડેનિયા-નુવે. રમાંથી રાજ પ્રાગવાની માદિતી દવે પછી જાયો.

“કમર”નો ૧૦૮મો અંક

[કેટલાક કુખ્ય સેખા]

આવો અંક એટલે નવમા વર્ષનો છેવેો અંક. એમા અપાનારા મુખ્ય સેખોની કુટી રીપ આ રહી:—

નકલી સોનું-એ રૂપિયે તોલે નચાતું ઉપરેશન સોનું અને કેમીકલ સેનું જનાવટાના મુખ્ય પ્રયોગો !

ધી-ક્રમ ધી જનાવટાનો નશાંત નથી પધ્ધતિ.

પ્રવાહી ગ્લુકોસ-જનાવટાની રીત.

નાગરવેલના પાન-રોપણી વિગે

પુરાના બાકસ-નશાંત દુનર.

ધાતુ-પોલિશો-પ્રકાર પ્રકારના ધાતુ-પોલિશોની જનાવટ વિગે

એ ઉપગાન, વેપર વવરદારને રાખતા અનેક નદાના મુદાટા લેખો તથા નિયમકરની

વાર્ષિક અનુક્રમણિકા

પથ આવતા અંકમાં અપારો.

આદક ન હો તો નરતજ મંદ નવ

ડિસેમ્બર ૧૯૩૯

દિલરોઝ [રજીસ્ટર્ડ]

દરેક પ્રકારના અને દરેક પ્રદેશમાં થતા ગુમડાઓ, નાના મોટા ઝૂખો, ખરજી, દરાજ, ગંજાખાઈ, નાસુર, ભગંદર, કંટમાળ, રસોલી, હરસ, મસા, પેંગ વગેરે પર એક અક્સીરનું કામ આપે છે. વ્હાડકાપ વિના રોગોને મટાડી, શરીર પર તેનું ચિન્હ મુઠ્ઠાં રહેવા દેતી નથી. દરેક ઘરમાં એક બાટલી ગુરૂ રાખવી જ જોઈએ. ઘામાંથી નીકળતું લોહી તરત અંધ કરવામાં અત્યંત છે.

કીમત: નાની બાટલીનો એક રૂપિયા મોટી બાટલીના બે રૂપિયા (પેકીંગ પોસ્ટેજ લુહું).

મુંબઈ છતાકાના મોસ એજન્ટ—

કાગદી ખુદસલાઈ રહેમાનભાઈ,
૧. કાસુપુર દાવર પાસે-અમદાવાદ

[મુંબઈમાં મગિદ અંદર રોડ, ૪૩૫-
રીયસ બેન્કની પાસે કાગદી રહિલાઈ
રહેમાનભાઈની દુકાને મળશે]

“મુનાદી”નું બોલતું અડવાલિક-મુસ્લિમોનું આદર્શ અખબાર.

“મુસ્લિમ-ગુજરાત”

એ કવમને
ખરી રીતે ઢારે છે;
એ કામથી
બોટી રીતે ઢારાઈ નથી.

એની અનેક કવમી લડતો પરિણામકારક નીવડી છે.
છ વર્ષ દરમિયાન એણે અનેક ગુખાલિદ્ હુમ્માર હેઠા પાડ્યા છે.

એના મનદર તઅક્કીમી ફાટા, જેનો માટે એનો ધમગધુ સકો, બાગકો માટે અનું ખાસ પાનું, દીની તઅક્કીમ માટે એનો ફતાવા પેજ, એની તગીઆઝાટક નિઘમરપ દીકાઓ, એના નિદર દરેક અમરેઓ એ, એની કેટલીક ખુશસીયનો છે.

નમૂનો મફત મંગાવો. માલુક બનો	લયાઝમ રરેશ-ચાર રૂપીઆ બર્મા-પાચ રૂપીઆ પરેશા-છ રૂપીઆ	રૂબાલુ ભાગા તાલાખ રોડ. મુ ર ત.
--------------------------------	---	--------------------------------------

ટેલીગ્રામ:-Islam Bros. ટેલીફોન નં. ૨૨૬

આઝાદ
હોઝિયરી

સ્વદેશી મુદી અને વાર-
સ્થાથી આલતી ધી ગુજરાત હોઝિયરી
મીલમાં બનેલ ગંજાદારક, મોગ, સ્વેદર,
કોટ, પુલ ઓવર, મફલર, અચ્ચાની જાડી,
વિગેરે વાપરો. મુતર તથા ઉનનો માલ
એક તથા સાદી ડીઝાઇનમાં બને છે, અને
પરદેશી માલની ખરીદી કરી સકો છે.
ભાવ ધણાજ ફીકાસત. માલ ખરીદતી
વખને આઝાદ હોઝિયરી નામ જોરો.
અમારા કારખાનામાં ઇતીએ પખ અને કે

બહારગામના એજન્ટ પર પૂરતું માલ
આપી રસીદ બેન્ક મારફતે કે પી. પી. થી
રવાના કરવામાં આવે છે.

સોલ એજન્ટ:-મરહુમ અધર્શ
હું એજીસ:- ૨, કાસુપુર, અમદાવાદ
બ્રાંચ:-૨, લુગા મસ્જિદ સામે, અમદાવાદ

૧૫ નવમું

માસ ખાત્રો.

અંક ૧૦૮૭૦

ક મ ર

લ વા એ મ ;

નિન્દ : રૂપિયા ત્રણ

ખર્ખા : રૂપિયા સવા ત્રણ

વિદેશ : શિવિંગ ૭

[રિસેમ્બર ૧૯૩૯]

ચિત્રો

એમોનિયા

દમાઈ છી કુતી

૫૦૧

એમોનિયા

૪૬૫

દંતમંજીત

૫૦૨

એરોમેટિક રિપરિટ ઓફ

નકલી પ્રાદિપ દ્વારા

૫૦૨

એમોનિયા

૪૬૭

પ્રમેદનો ઉચ્ચ

૫૦૨

ફિરિ રિપરિટ ઓફ

પેટના દર્દનો ઇલાજ

૫૦૨

એમોનિયા

૪૬૭

બુ સાદી

૫૦૨

એરોમેટિક ઓફ એમોનિયા

૪૬૭

બુ સાદીની મુખી

૫૦૨

લાઈફ એમોનિયા

૪૬૬

બાળા ગે.ળી

૫૦૨

તિનિમેટ ઓફ એમોનિયા

૪૬૭

મુખજિવામ

૫૦૨

સાઈપુગન ઓફ એમોનિયા

૪૬૬

લેખ વાનિંગ

૫૦૩

— — એસિટ ઓફ

—

મગ્નને કૃષ્ણ

૫૦૩

એમોનિયા

૪૬૬

મુખથી પ્રિયિયન્ડાઈન

૫૦૩

— — કાર્બોનેટ ઓફ

—

શેનાની ખરિસા

૫૦૩

એમોનિયા

૪૬૭

દાંપીદાંત રંગવા

૫૦૩

— — સાઈફેટ ઓફ

—

સિરથાસ કાચા

૪૬૮

એમોનિયા

૪૬૭

મરગધુ સાથુ

૪૬૨

વેપારી કુળા

કુષ્મીકેટર-પે:

૪૬૦

ચોર-નવકરોયા સાવધાન

નકલી સોનું

૪૬૫

રટો

૫૧૫

પ્રયોગો

મેકેલનની વિગત-કથા

૫૦૬

ઉત્તરે નિશાથ

૫૦૧

હુંડી

૫૦૫

ખરગવાનો દિવાળ

૫૦૧

જંજુનાગઢ કુળી

૫૦૧

બંજુનો સરકો

૫૦૧

તાકવ માટેની યોજાઓ

૫૦૧

પરચરણ

રમો દિવાળ

૫૦૧

પૂઠપરકો

૫૧૭

તત્ત્વીયતેથી

ક્રમગ રંગ

આમે કુચ

૪૬૩

મુમાસ્તા ધારો

૪૬૩

પેલી, હુનર અને ઉદ્યોગ

અંદર

૪૬૯

સ ર વૈ યું

આ અંક સાથે ક્રમરેના નવ વર્ષ પુરા થાય છે એ નવ વર્ષની જિન્દગીમાં ક્રમરે યું યું અને કેટલું કેટલું થયું છે, તેની ઠંછંકે ઝાંખી નીચલા સરવંધા પરથી થઈ સકશે.

પહેલું વર્ષ

[૪૬૪ પાના]

- ૭૯ તંત્રી-નોંધો
- ૧૫ ખાસ દુનર લેખો
- ૧૨૭ પ્રયોગો
- ૨૨ ખાસ વેપારી લેખો
- ૧૨૧ પરચુરણ લેખો

ચોથું વર્ષ

[૫૪૪ પાના]

- ૨૯ ચિત્રો
- ૪૮ તંત્રી-નોંધો
- ૬૮ ખાસ દુનર લેખો
- ૨૫૭ પ્રયોગો
- ૨૮ ખાસ વેપારી લેખો
- ૧૨૩ પરચુરણ લેખો

સાતમું વર્ષ

[૫૩૨ પાના]

- ૬૧ ચિત્રો
- ૫૮ તંત્રી-નોંધો
- ૯૨ ખાસ દુનર લેખો
- ૨૨૯ પ્રયોગો
- ૪૦ ખાસ વેપારી લેખો
- ૧૨ પરચુરણ લેખો

બીજું વર્ષ

[૩૮૪ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૪૬ તંત્રી-નોંધો
- ૨૯ ખાસ દુનર લેખો
- ૧૧૫ પ્રયોગો
- ૪૬ ખાસ વેપારી લેખો
- ૭૭ પરચુરણ લેખો

પાંચમું વર્ષ

[૫૦૬ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૫૭ તંત્રી-નોંધો
- ૭૭ ખાસ દુનર લેખો
- ૩૧૪ પ્રયોગો
- ૨૯ ખાસ વેપારી લેખો
- ૮૪ પરચુરણ લેખો

આઠમું વર્ષ

[૫૩૨ પાના]

- ૪૬ ચિત્રો
- ૫૦ તંત્રી-નોંધો
- ૬૩ ખાસ દુનર લેખો
- ૨૧૪ પ્રયોગો
- ૮૭ ખાસ વેપારી લેખો
- ૩૫ પરચુરણ લેખો

ત્રીજું વર્ષ

[૪૮૦ પાના]

- ૧૫ ચિત્રો
- ૭૮ તંત્રી-નોંધો
- ૬૦ ખાસ વેપારી લેખો
- ૨૬૧ પ્રયોગો
- ૪૮ ખાસ વેપારી લેખો
- ૭૩ પરચુરણ લેખો

છઠું વર્ષ

[૫૪૦ પાના]

- ૮૪ ચિત્રો
- ૩૬ તંત્રી-નોંધો
- ૬૬ ખાસ દુનર લેખો
- ૨૯૪ પ્રયોગો
- ૩૪ ખાસ વેપારી લેખો
- ૮૭ પરચુરણ લેખો

નવમું વર્ષ

[૫૨૦ પાના]

- ૫૫ ચિત્રો
- ૪૮ તંત્રી-નોંધો
- ૭૬ ખાસ દુનર લેખો
- ૨૭૩ પ્રયોગો
- ૯૧ ખાસ વેપારી લેખો
- ૩૩ પરચુરણ લેખો

આગે કુચ

વર્ષ વર્ષની અલુચક અને લાંબી છાન-સફરો ખેડ્યા પછી, આજે કમર નવ વર્ષ પુરા કરે છે, એ બદલ તે મદાન માસિકનો જેટલો પાઠ માનવામાં આવે તેટલો યોજા. આવતા અંકથી એ દશમા વર્ષમાં પણ મુકશે. ઇ. અ.

કેદાર પશુ સાંકસની સફળતા વા નિષ્ફળતાનું ખરું માપ તેના વર્તમાનમાં કાદવું જોઈ શકાય નથી, તોય કંઈક અંશે મુશ્કેલ તો છે. વર્તમાન-જન બન્યા પછી અને આજ કલિકાસના પુરતકમાં આજેનાં મળ કાલ બન્યા પછી તેની ખરી કીમત કરી સકાય છે. એ ખરું છે કે એ કીમત પશુ નિર્મતાઓ કરે તો તેમાં આત્મચાલા અને અનિરૂપકાનનો ભય રહે છે પણ જો એ માપ પાડકાઓ કાઢે તો તે વધુ ખરા અને નક્કર લેખાય છે. કમર પશુ જ્યારે આજે નવ નવ વર્ષોની છાન-છેડાઈઓમાંથી, દુઝાઈઓ, પાર, છિતરી, ચુકાઈ છે, ત્યારે તેની સફળતા-વા, જીવન દર્શિતિ-દુએ, નિષ્ફળતાનું માપ કાઢી સકાય છે-ખરેખર, ધર્મીય સરળતાપૂર્વક કાઢી સકાય છે.

પશુ જ્યારે કમરની નવ વર્ષની ગમ કાલ આજે દુન્યા સમક્ષ પ્રવેશ છે, એનું ૧૦૮ અંકનું ઓલોગિક સાદિત્ય પણ સમક્ષ મળ્યું છે, એજે ખેડેલી ખિકર મન્નિજના નિયમ હેર હેર ફિજિયોલર થઈ રહ્યા છે, એવી હાલતમાં એની, સફળતા-નિષ્ફળતાનું ખરું માપ જ્યારે

કાદવાનું હોયજ નહિં. તે, એનો માત્ર પશુ-અદના વાંચક ધર્મીય સરળતાપૂર્વક કાઢી સકે છે. જ્યારે તો માત્ર એટલુંજ કહેવાનું છે કે જો આશયને લઈને કમરનું પ્રકારન આરંભાયું હતું, તે આશય ખરેખર પૂર્યો છે-દિન બ દિન વધુ અને વધુ ફળી રહ્યો છે. જ્યાં મુઠરાલી ભાષામાં ઓલોગિક સાદિત્ય નામ માવનું હતું ત્યાં આજે કમર દ્વારા-અને કમરની પ્રેરણાએ જીવનમાં દ્વારા-તે સારા જથ્થામાં મળ્યું થઈ ગયું છે. એવું અને એટલું થઈ સકયું છે, તે બદલ કમરના લંબી પેઠે તેના વાંચકોએ પશુ તે મદાન સર્જનદારોજ આભાર માનવો રહ્યો.

કમરની આવતી હાલ એટલે હજી કંઈક વધુ કરવાની અભિલાષાથી આગે-કમરની નિરિમદ્દાઈ તે મદાન માસિક મદને તેમ કરવાનું જમ આપો. આમીન.

ગુમાસ્તા 'ચોરો

ઈલાકાના કેમિસી પ્રધાન મંડળે પોતાના

વિદાલ દિવસોમાં કરેલા કેટલાક અગત્યના કામોમાં મુમાસ્તનો કાનુન પસાર કરવાનું કામ ખાસ નોધિતપાત્ર છે. ઈલાકાના નવકર વર્ષની લાંબા સમયની માંગણીને અને કેમિસી પ્રધાન મંડળે છેક જતાં જતાં એ કાનુન દ્વારા મુર્ત રવરૂપ આપ્યું છે, એ સંતોષની વાત છે.

નવકરોને ગુમામો લેખવાની પદ્ધતિ ન ક્યારેય ખરી અને વાજગી હતી, ન આજે છે. ગુમામીની પદ્ધતિના મધ્ય યુગના દિવસોય દલે પીતી ગયા છે. આજે તો મજદુરવાદની અગવળ જોરે શોર પડે છે અને ‘ઇકમામે’ કલયું હતું તેમ યુવક અને પશ્ચિમમાં તેના દલરની નિરિમ-ક્ષાદ્ધ ઓગાધ રહી છે.

હજીકતને છૂપાયા વિના એટલું કુણ્ણીએ કે નવકરોનો એક વર્ગ કામચોર અને માસિકને રડાવવા ટેવાયયો હોય છે, તોય એ રીકારનું જોઇશે કે નવકરોને માથેય સામાજિક જવાબદારીઓ હોય છે, નવકરોય ઇન્સાની ધૂનયાં ધરાવે છે, નવકરોનેય પુરતા આરામની જરૂરત હોય છે. એ ત્રણેને પહેાંચી વગવા માટે તેમને કાંઈ પગાર ઉપરાંત થોડય એવી છુટછાટો આપવી જરૂરી છે. ગુમારતા ધારાનો નવો કાનુન એજ છુટછાટો આપવાને માટે ધડવામાં આવ્યો છે.

નવકરોને લગતા આ ધારાની હરની નવકર વર્ગને ટૂંકસે અંશે લાભદાયી નીવડે છે, તે તો તેનો અમલ બતાવશે પણ આપણી આશા અને ધરજા, તેની સફળતાનીજ હોય, એ દેખીતું છે.

વાર્ષિક અનુક્રમણિકા

ગુજરાતી માસિકમાં વિસ્તૃત વાર્ષિક અનુક્રમણિકા આપવાની પહેલ આજથી નવ વર્ષ પડે કમરે કરી હતી, જેને દલે ઠેર ઠેરથી અનુકરણની ખંડણીઓ મળી રહી છે.

વાર્ષિક અનુક્રમણિકાનો હેતુ અત્યંત ઉચ્ચ છે. તે, માસિકની વાર્ષિક ફાઇલને એક સર્વોપયોગી રિફર-સ-મથનું સ્વરૂપ આપી સકે છે અને એજ સ્વેચ્છે અનુક્રમણિકા કમરની વિસ્તૃત અનુક્રમણિકા (Elaborate Cross Index) તૈયાર કરવામાં આવે છે.

નવમા વર્ષની અનુક્રમણિકા નિયમ પ્રમાણે આ અંકમાં આપવાની હતી. કામના બનાવણને લીધે તે તૈયાર થતાં સક્ષમ મોડું થયું હોય, આવતાં અંકમાં આપવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. કારણ, માસિકની નિયમિતતામાં ખાંચ આવવા દીધા વિના અનુક્રમણિકા આ અંકમાં આપી અશક્ય હતી અને માસિકની નિયમિતતામાં સદરે ફક્ત આવવા દેવાની હરજા ન હોવાથી, મુતાસિખ એજ સાચું છે કે અનુક્રમણિકા આપના અંકમાં આપવાની જોઈરજ કરાય.

ફૂંકમાં,

કમરની નવમા વર્ષની વાર્ષિક અનુક્રમણિકા કમરના જાન્યુઆરી ૧૯૪૦ના અંકમાં અપાશે. વાર્ષિક ગ્રાંદકો તેની રાફ જુએ અંગે મોતાની રાફજ બંધાવતી વેળા એ અનુક્રમણિકા લમેશ મુજબ ફાઇલને છેડે ઉમેરી લે.

૧.

સોનાનો ઇતિહાસ હઝારો નહિં, લાખો-અઢી કરોડો-૧૧ જુનો છે. કહેવામાં આવે છે કે માનવ માત્રની કૃત્રિમે સોથી પહેલાં ૨૦ ધંતુનાં મુદ્રાંકન થયાં તે, સોનું હતું.

પરંતુ, સોનાના આ લાંબા ઇતિહાસ સાથે આપણને આં સંબંધ નથી. એના જોરનો નહિં તો સહજ ઓછો ગ્રાચિત નક્કી સોનાનો ઇતિહાસ આજે દૃષ્ટિ સમક્ષ આપતાં કશ્વના દિગ્મુદ્ર થઈ ગય છે. કેવી અદભુત પ્રગતિ.

નક્કી સોનું અંતેષ નક્કી છે. તે ખરા ગેડે અધી કસોટીમાંથી પાર નહિં ઉતરી સકે તે પ દરે તો એ શોધ જોરમાં સંપૂર્ણ થઈ ગઈ છે કે તેજાગની આકરી અને ખરેખર પરિશ્રમકારક પરિણામોથી સંગોળાંગ પાર થઈ સકે એવું નક્કી સોનું અનવ શાશ્વત છે.

૨.

નક્કી સોનાની બનાવટમાં અત્યંત કાળજી લેવી પડે છે. કાંચુ કે, એમાં સહજ માત્ર ગદ્ગદ થતાં થા ગેદરકાર રહેતાં, સોનું બપડી ગય છે-ચાંચ પ્રકારનું બની સકતું નથી. એથી એની બનાવટમાં નીચલા ત્રણ મુદ્દાઓ પર ખાસ ધ્યાન આપવું અનિવાર્ય છે.

- ૧, ધાતુઓના પ્રમાણ ખરાબર હોય.
  - ૨, અધી ધાતુઓ તંદન એન્જી-કોઈ પણ પ્રકારના બેગ પિનાની-હોય.
  - ૩, બનાવટની ક્રિયા લખ્યા મુજબ ખરાબર કરાય.
- આ ત્રણ મુખ્ય મુદ્દાઓ ઉપરાંત—

- ૧, ધાતુ પીગાવવાની કુલકી યોગ્ય પ્રકારની હોય.

કીમીયા! કેવો લક્ષ્યાવનારો નદુહ રાખે!

હકિકતમાં આ આખો લેખ સોનાના વજનમાં તોલવાય છે. એજ નદુહ કીમીયાની દરજો વર્ધની રસાયણ શાસ્ત્રીઓની મિદનત, સોમ અને જાનનો અર્ક અને સાવ એમાં કાલવી દેવાયો છે

એ ખરું છે કે આ સોનું નક્કી સોનું કહેવાય છે, પણ સખાર્યો એ કીમીયાજ છે. કાશ્વ, કીમીયા રાજ મુજ અરબીમાંથી લેવાયો હોઈ, અલ-કીમીયા પરથી Alchemy અને Chemistryના શબ્દો બન્યા છે અને કહેવની કરી મુરત નથી કે આ બધા પ્રયોગો એજ કેમિસ્ટ્રી ક્રિયા રસાયણશાસ્ત્રની બદરસત આપણને મળી રાખ્યા છે અને એજ કારણે એ સોનાને Chemical Gold પણ કહે છે.

હા, આ સોનું નક્કીજ છે-ખરું નથી અને તેથી, કીમીયાની મરફત નદુહ કશ્વના સાથે એનો મેજ મળતો નથી, એ કે ડપર કદ્યુ તેમ, કીમીયાનો રપ્ટ સાર આજ છે.

૨, ધાતુ પીગાવતી વેગા આંચ બેઇઓ લેટલીજ હોય-એછી વતી ન હોય.

૩, બનાવટની ક્રિયા દરમિયાન કચરો થા પુજા ન હોય.

એ ત્રણ મુદ્દાઓ પર પણ લક્ષ આપવું જરૂરી છે.

દુકમાં, નક્કી સોનાની બનાવટનું કામ ઘણીજ કાળજી માંગી લે છે અને તેથી જો ચાર વેગા ન્દાના પાયા પર આઝમાઈરા ક્યાં સિવાય રહોરા પાયા પર કામ કરવું મનાસિજ નથી. કારણ કે એની આઝમાઈશીથી ઘણું પછું જાણવા અને સીખવાનું મળતું હોઈ, આગળ જતાં સરળતા થાય છે.

દને પ્રયોગો લુઓ, એ પ્રયોગો ફરસાક પ્રમાણબુત સાધનો દ્વારા મેળવાયા છે.

૧-તાંબુ ૮૦૦ ભાગ, પેટેનમ ૨૨૮

"કમર": અંક ૧૦૮ મો

૨૫-તાંબું ૫૮૨૧ બાગ, જસત ૪૦૨૬
બાગ, સીસું ૧૬ બાગ.

૨૬-તાંબું ૬૫ બાગ, કસઇ ૫ બાગ.

૨૭-તાંબું ૧૦૦ બાગ, સુરમા-ધાતુ
(Antimony) ૬ બાગ

આ જર્મન પ્રયોગ છે. એની પુરી
વિગતો મળી સતી નથી, હવે દુકામાં તે
એમ છે કે પહેલાં તાંબું પીગળાવી.
એ પ્રવાહી ધાતુમાં સુરમા-ધાતુ ઉમેરાય છે
અને એ પાણી પીગળી ગયા પછી એમાં સદૃશ
કાલસાની રાખ, મેગ્નેસિયા અને ચૂનો ઉમેરી,
થોડી વાર લગી ધાતુને એમજ રહેવા દઈ,
પછી ઢાળી લે છે

આ સોનું મલ્લ ઉત્પન્ન બને છે

૨૮-તાંબું ૧૬ બાગ, રેટિનમ ૭ બાગ,
જસત ૧ બાગ.

આ પ્રયોગ પ્રમાણેની ધાતુ ૧૬ કેરટ
સોના જેવી બને છે અને સુરાખારના તેજાગના
પરિક્ષા સામેય ટકે છે-સિવાય કે તેજાગ
ઉઠાવે તો ધાતુ જલદી ઢીલે

૨૯-આંદી ૨૨૧ બાગ, રેટિનમ ૩૦૦
બાગ, તાંબું ૬૫૩ બાગ.

આ ધાતુ ૬ કેરટ સોના જેવી બને છે
અને તે ખુબ જલદી અને ઉઠાવતા સુરાખા-
રના તેજાગ સામે ટકકર ઝીલે છે.

૩૦-શોધેલુ તાંબું ૩૦૦ બાગ, બિરોય
ગ્રા-અ ૧૦૦ બાગ, કસઇ ૭૫ બાગ

૩૧-તાંબું ૭૨૦ બાગ, નિકલ ૧૨૫ બાગ,
બિરમ્બ ૧૦ બાગ, જસત ૬૦ બાગ, નરમ
લોખંડ ૨૦ બાગ, કસઇ ૨૦ બાગ

૩૨-તાંબું ૬ બાગ, સેનુ ૨ બાગ
આંદી ૧ બાગ

આ ધાતુ ૪ કેરટ સોના જેવી બને છે
૩૩-તાંબું ૮૪૩ બાગ, જસત ૧૫૩

બાગ.

૩૪-તાંબું ૭૮ બાગ, જસત ૨૨ બાગ.

૩૫-તાંબું ૭૬ બાગ, જસત ૨૪ બાગ.

૩૬-તાંબું ૯૧ બાગ, જસત ૬ બાગ.

૩૭-તાંબું ૮૬ બાગ, જસત ૧૪ બાગ.

૩૮-તાંબું ૮૩ બાગ, જસત ૧૭ બાગ.

૩૯-તાંબું ૮૩૧ બાગ, જસત ૬૨૬

બાગ, કસઇ ૭ બાગ.

આ ધાતુને "મેનક્રીમ ગોલ્ડ" કહે છે.
આમજ એનો ઉપયોગ ખુબજ ઢીલો પાણી દ્વારા
ખીંચ ઉઠાવનાવટો બનતાં એનો ઉપયોગ
નહિં જેવોજ થાય છે.

૪૦-તાંબું ૮૬૩ બાગ, જસત ૬૬૦
બાગ, કસઇ ૬ બાગ

આ પાણી-અને એની પછીના ખીંચ
પાણી-મેનક્રીમનાજ પ્રયોગો છે.

૪૧-તાંબું ૮૮૧ બાગ, ૧૦૨૬ બાગ,
કસઇ ૬ બાગ

૪૨-તાંબું ૭૫ બાગ, જસત ૨૫ બાગ.

૪૩ તાંબું ૧૦ બાગ, જસત ૨૬ બાગ,
વિતળ ૧૧૬ બાગ

૪૪-તાંબું ૧૦૦ બાગ, જસત ૫૦થી
૫૫ બાગ

આ ધાતુને "મેનક્રીમ ગોલ્ડ", "ફિર્મોસન"
અને "હેમિટ-સ મિટલ" કહે છે. એ જુદા
જુદા પ્રમાણસઃ—એટલે કે ૧૦૦ બાગ
તાંબામાં ૫૦થી ૫૫ બાગ લગીના જુદા જુદા
પ્રમાણસર જસત ઉમેરવાથી બને છે. બના-
વટની ખરી રીત એ છે કે જેલું જસત
લેવું હોય, તે લઈ નેની ખારી, કટકોગો
કરી, પછી તેના બે સરખા ભાગ કરવા.
પછી એમાંનો એક ભાગ કુવડીમાં ભરી,
ઉપરથી બધું તાંબું ભરી ટંકણખાર ઉમેરી
ધીમી આગે પોગળાવી લેવું. બીજા ભાગ પર
પેશા વાકોના અર્ધા જસતને એક ખીંચ
કુવડીમાં ભરી, એટલી આગ આપવી કે તે

(૫) આ પિત્તળ ૩ ભાગ તાંબું અને ૧ ભાગ
જસતની મેલેવણીથી બનાવેલું હોય તેઈએ

નરમ થઈ, હળમમ પ્રવાહી થવા ગતે. એ દરમિયાન પાંચી કુલડીમાં જસન તાંબાનું મિશ્રણ થઈ ચુક્યું હોય તો, તે પ્રવાહી હોય ત્યારેજ, તેમાં એ જસન ઉમેરી, ખૂબ મિશ્ર કરી; એકાદ કરી એકું.

૪૫-તાંબું ૬૦ ભાગ, જસન ૧૦ ભાગ
આ ધાતુને "ફેચ ગોલ્ડ" કહે છે. એની ખુશ્કીયત એ છે કે રંગ સોનાને હુબહુ મળતો આવે છે અને ધાતુ જે.તે સોના પેઠે કંઈક નરમ હોઈ, ઘરેલા મુજબના આકાર લાગી સકાય છે.

૪૬-તાંબું ૮૦ જે ભાગ, જસન ૧૪ જે ભાગ,
આ પશુ-અને પ્રયોગ નંબર ૪૬ પશુ
"ફેચ ગોલ્ડ"નાજ પ્રયોગો-૩ છે.

૪૭-તાંબું ૮૫ જે ભાગ, જસન ૩૫ જે ભાગ, કમઈ ૩ જે ભાગ, શેખડ રૂપ ભાગ

૪૮-તાંબું ૫૮ જે ભાગ, કમઈ ૧૧ જે ભાગ, જસન ૨૫ જે

એને ફેચના *Ormaloy* કહે છે. એ, ખરી રીતે જોતાં, સોનું નથી-પ્રા-જ છે, પણ તેના સોનાના જેવા રંગે તને સોના તરીકે મરહુર થઈ છે.

૪૯-તાંબું ૮૮ જે ભાગ, જસન ૧૧ જે ભાગ.
આ પ્રયોગ-અને એની પછીના ખીજા ચાર પ્રયોગો-"પિંચમેક"ના છે, જેની શોધ ઇંગ્લાંડમાં થઈ હતી:

૫૦-તાંબું ૬૩ જે ભાગ, જસન ૬ જે ભાગ.

૫૧-તાંબું ૨ ભાગ, પિત્તળ ૧ ભાગ.

૫૨-તાંબું ૧ જે ભાગ, જસન ૧ જે ભાગ, પિત્તળ ૧ જે ભાગ.

૫૩-તાંબું ૫ ભાગ, જસન ૧ ભાગ.

૫૪-ચાંદી ૧૦ ભાગ, તાંબું ૪૫ ભાગ, પિત્તળ ૧૮ ભાગ, નિકલ ૯ ભાગ, એટિનમ "મેક" ૧૮ ભાગ.

પહેલાં ચાંદી પીગળાવી, તેમાં તાંબું ઉમેરો. એ પશુ પીગળા થય ત્યાર પછી પિત્તળ ઉમેરી, તેમ પીગળા ચુકે ત્યારે નિકલ

મેળવો. એજ પ્રવાહી થઈ થય તો અગ્નિ અંતિમ હદ લગી થય રી. એટિનમ મેળવો.

૫૫-એટિનમ ૨ ભાગ, તાંબું ૫ ભાગ, ચાંદી ૧ ભાગ, પિત્તળ ૨ ભાગ, નિકલ ૧ ભાગ.

આ ધાતુ-અને એની પછીના ૭ પ્રયોગો પ્રખણેની ધાતુઓ-ઉચ્ચ પ્રકારનું નકલી સોનું છે. રંગ અને દેખાવમાંજ નહિ, ખીજાથ કેરવાય સ્પર્શમાં તે સોનાને હુબહુ મળતી આવે છે છતાં ચાંદી કરતાં માત્ર બમણી કીમતે તૈયાર થતી હોઈ, સોનાને બહો સેવાપરતાં ખુબજ બચત થાય છે.

આ ધાતુની બનાવટમાં ખાસ ધાન્ય એ લેવાની છે કે એમાં વપરાતી ધાતુઓમાંની કોઈમાંય રજ માત્ર લોખંડ ન હોય. કારણ કે, અપ્તતઓ પરથી સાબિત થયું છે કે જો આ ધાતુમાં ફક્ત રૂપ ભાગ, જેટલુંય લોખંડ મળે ત્યાર તો એ કે ધાતુનો રંગ તો લાશે નહિ, પણ તે બરડ થઈ જઈ, ચણમાં નોંધવાપાત્ર ફેર પડી જશે.

૫૬-એટિનમ ૨૦ ભાગ, ચાંદી ૨૦ ભાગ, પિત્તળ ૨૪૦ ભાગ, નિકલ ૧૨૦ ભાગ.

૫૭-એટિનમ ૭ ભાગ, તાંબું ૧૩ ભાગ,

૫૮-એટિનમ ૧૧ ભાગ, તાંબું ૧૦ ભાગ, જસન ૧ ભાગ.

૫૯-એટિનમ ૧૧ ભાગ, તાંબું ૭ ભાગ, જસન ૧ ભાગ.

૬૦-એટિનમ ૧ ભાગ, તાંબું ૨૩ ભાગ.

૬૧-તાંબું ૧૬ રતલ, કમઈ, ૧ રતલ. આને "ટોઆઈ" કહે છે.

૬૨-તાંબું. ૧૦ ભાગ, જસન ૧ ભાગ.

આ પશુ "ટોઆઈ" છે, પરંતુ હાલ રંગનો

૬૩-તાંબું ૧૬ ભાગ, કમઈ ૧ ભાગ,

એજ "ટોઆઈ" છે.

૬૪-તાંબું ૮૨ જે ભાગ, જસન ૧૦ જે

ભાગ.

૬૫-તાંબું ૫૦ ભાગ, જસન ૨૭ ભાગ.

કુષ્મીકેટરની ઉપયોગિતાથી હવે લાગેજ કાછજ વેપારી અણુઅણુ હશે. અમુક લખાણ, નકશા યા ચિત્રની એક માત્ર નકલ પરથી મેંકેડો-અલ્ફે હમરો-નકેડો લખવા માટે કુષ્મીકેટરો જેટલી સુગમતા અને સરળતા અર્પે છે, તેટલી સુગમતા અને સરળતા સામાન્ય શીશાક્ષરના છાપકામથી મળી સકતી નથી કારણ કે—

૧. કુષ્મીકેટરથી છાપકામ આકોટાદારતરનજ, રાને કે દિવમે, થઇ સકે છે, જ્યારે છાપખાનામાં એમ થઇ સકતું નથી
૨. કુષ્મીકેટરથી છાપકામ કરતા લખાણ યા નકશા યા ચિત્ર ખાતરી રહી સકે છે, જ્યારે છાપખાનામાં તો ને કેટલાક કારીગરોના હાથ તળેથી પસાર થઇ હોઇ, ખાતરી રહી સકતું નથી
૩. કુષ્મીકેટરથી છાપકામ કરતાં ખર્ચ ઓછો આવે છે, જ્યારે છાપખાનામાં તે વધુ આવે છે.

કુકમા, કુષ્મીકેટર પોતાના વર્તુળમાં બિનહરીફ છે અને લગભગ દરેક મોટી પેઢી કને એકાદ હોય છે. એ કે એ ખરું છે કે ન્હાની પેઢીઓ ઉમ્મદા કુષ્મીકેટરો વસાવી સકતી નથી કારણ કે. ઉમ્મદા ખનાવટના, આપ મેજ ડાગળ મુકી, છાપકામ કરી, કાગળની ગણતરી કરના રોટરી અને એટોમેટિક પ્રિંટીંગ કુષ્મીકેટરો-જેમાના બેના ચિત્રો સુખપૂર્ણ પર આધ્યા છે-રૂ. ૨૦૦થી લઇને ૧૫૦૦ લગીના આવે છે, જે ન્હાની પુછાનાઓને વસાવવા પોતાતા નથી એથી ન્હાના કુષ્મીકેટરો સપાટ પધ્ધતિના આવે છે, જે લગભગ રૂ ૫૦ના

(૧) ખર્ચની આ ગણતરી ન્હાના કેમ-એકે કે. ૫૦, ૧૦૦, ૨૦૦ કે ૫૦૦ પ્રતેા છાપવા માટે છ પ્રતો વધુ છાપવાની હોય તો કદાચ છાપખાનું સરવડ વધુ પડે.

હોય છે અને એથીયુ સસ્તા કુષ્મીકેટરો હેક-ટોચાફને નામે વેચાય છે, જેની કીમત રૂ ૫ થી રૂ ૩૦ લગી હોય છે અને જે વધુ પોતાના ન્હાના વર્તુળમાં સાફ. કામ આપે છે, એ કે એ વડે છાપકામ કરતાં મિલનન અને સમયનો વ્યય વધુ થાય છે, પરંતુ ખર્ચ વધુ નહિં જોવા થતો હોઇ, એકંદરે એનો વપરાસ વધુ સારી પેઢે લાગદાયક જેવો નવો પ્રકાર

કુષ્મીકેટર કિંવા હેકટોચાફના જે પ્રકારની આજે ચર્ચા કરાય છે તે, એક નવોજ પ્રકાર છે અને દિન-દિનમાં દરુજ લગી ક્યાંય પ્રચલિત નથી. તેથી, એની ખનાવટ માટે અર્ધ સાફ જેવુ હોય છે. કારણ કે,

૧. આ કુષ્મીકેટર-પેડ ખાતરમાં તરફ દલકા હોય છે;
૨. તે કીમતમય ખૂબજ સસ્તા થાય છે;
૩. છાપકામની બાબતમાં, બીજા હેકટોચાફ જેટલ સંતોષકારક કામ થાય છે.

એ વધુ ફાયદાકારક મુદ્દા ઉપરાંત, એક બેચો મુદ્દો એ છે કે દલાસ દારાના વેપાર માટે આ કુષ્મીકેટર-પેડ ખૂબજ બંધબેસતા છે કારણ એમાં લાકડા'યા પતરાની બારી ફેરમ હોતી નથી અને તેથી એન દેશ પરદેશ એકલનાં દરેક ખર્ચ ધણેજ ઓછો થાય છે.

કુષ્મીકેટર-પેડની ખનાવટ

કુષ્મીકેટર-પેડની ખનાવટ માટે ઉમ્મદા પ્રકરના બેસેટિંગ કામગીરી લઇ, જે મ.પ.ન પેડ ખનાવવા હોય, તે માપતા કટકા કરી લો. ૫ઝી ૪ ઓંસ ઉમ્મદા ગિલેટિન લઇ, ૮ ઓંસ પાપ્લીમાં થોડોક સમય જાંજીરી રાખી, વોટર-ગ્રાઇ પર મુખી એગમાલો બીજા હાથ પર એ દરમિયાન ૮ ઓંસ ગિલસરીન લઇ, તેમાં ૨ ઓંસ ડેલ્ટાઇન મેળવી, એ મેળવણીને કિવલી મેળવણીમાં મેળવી, ખૂન દલાવા. જ્યારે

મિશ્રણ ઉકળવા આવે કે તેને તરતજ ચુલા પરથી ઉતારી લઈ, હથે તે મરમ હેવ ત્યા-
રેજ વારનિસા-બ્રથ વડે પેલા બ્લેટિંગ
કાગળની એક બાજુએ લગાડી. તેને સુકા
દો. સુકાઈ જાય ત્યારે ફરી વાર તેજ બાજુએ
મિશ્રણ લગાડી, ફરી વાર સુકાયા પછી ફરી
ત્રીજી વાર અને ઝુરફતે લાગે તો ચોથી અને
પાંચમી વાર પણ મિશ્રણ લગાડી, બ્લેટિંગ
કાગળને સંભાળપૂર્વક સુકવી લેા.

અલખન, એ સુકાય તે દરમિયાન સદર
ધુળ કે કચરો તેને ન વળગે તેમજ સુરતો
તડકો પણ ન લાગે તેની કાળજી રાખવી
જોઈએ. કારણ કે ધુળ લાગવાં ડુપ્લીકેટર
રૂ. થવા અને તડકો લાગનાં તે નહિં સુકા-
વાતો ડર રહે છે. સુકાઈ જાય પછી, ડુપ્લી-
કેટર-પેડ તૈયાર છે.

ઉપયોગની પદ્ધતિ

ડુપ્લીકેટર-પેડના ઉપયોગની પદ્ધતિ હેક-
ટોમાફ જેનીજ છે. પ્રથમ એક ઉમ્મદા એક
કાગળ પર મુળ લખાણ હેક્ટોમાફની સાહીમાં
લખી, સુકાવા દો. પછી તે કાગળને ઉપના
ડુપ્લીકેટર-પેડ પર એવી રીતે મુકો કે લખાણ-
વાળી બાજુ પેડના મિશ્રણ તરફ રહે.

- (૧) આ મિશ્રણ ઠંડું પડતા બધી જાય છે.
પરંતુ મરમ કરવાથી ફરી પ્રચાલી થઈ જઈ દોઈ.
તેજ વેળા લગાડવા પહેલાં મરમ કરી લેવું.
- (૨) હેક્ટોમાફની સાહી બતાવવાના પ્રયોગો
બાંહે જુઓ કમરેદો ત્રીજે અંક.
- (૩) ડુપ્લીકેટર-પેડ સુધાર્ જવાને અર્થ
મિશ્રણ તરફ નમી જવાનો છે; તે એકદમ કઠણ
તો થઈ નથી, સહજ બીનું જેવું રહે છે.
- (૪) આ અગત્યની ક્રિયા છે. એના સહજે
બુદ્ધ થનાં, હાપકામ ચરો નહિં થાય તે, યા
બમી જશે.
- (૫) કાગળને ડુપ્લીકેટર-પેડ પર મુકી, ઉપરથી
રબરના ફેલરથી સહજ દબાણ આપવું જોઈએ,
જેથી કાગળ ડુપ્લીકેટર-પેડને ચોંટી નથ; જે
વચ્ચે કપાય હવાના પરપોટા ન રહે.

કાગળને બે મિનિટ લગી એમજ રહેવા
દઈ, પછી ઉપાડી લેા અને સહજ બીના
સાદા કાગળ લઈ, એક પછી એક ડુપ્લીકેટર
પેડ પર મુકતા જાય અને ફેલરથી સહજ
દબાણ કરી. ઉપાડતા જાય. એથી, એ સાદા
કાગળ પર જે તે લખાણ, નકશો વા ચિત્ર
છપાઈ જશે.

એવી વેળાના લખાણથી આ પ્રમાણે
૭૫ થી ૧૦૦ નકલો હાપી સકાય છે. જ્યારે
ખપ પુરતી નકલો હાપી મુકાય-યા નકલો
હથ વધુ હાપીથી હોય છતાં છપાતી નકલોની શાધી
એકદમ માંખી પડી જાય-તો વાદળીને પાણીમાં
બીંજવી, તે વડે ડુપ્લીકેટર-પેડ પરના પેલા
લખાણને જુસી નાખી સહજ સુકાતાં ફરી
વાર વાપરી સકાશે.

[હેક્ટોમાફની પીછા માંદિતી માટે જુઓ
કમરેદો ત્રીજે અને ૭૬મે અંક.]

(૬) એની રીત એ છે કે બે સારા બ્લેટિંગ
કાગળને સહજ પાણીમાં બીંજવી, તેમની વચ્ચે
થોડાક સાદા કાગળ મુકી, સહજ દબાવી લેવા.
એથી વચ્ચેના કાગળ સહજ બીના થઈ જશે.

આ પુસ્તકો તમારી પાસે છે ?
ફોર્સીગર : સચિત્ર નવલકથા ૩. પાંચ
ઉત્તર ધ્રુવથી ખાદ્યમ : (સદર-પોથી.
૭૦ ચિત્રો) ૩. સાદા ચાર
નફાકારક હુનરો : (સાગ. પહેલો)
વિવિધ પ્રકારના હુનરોનો સંચય. ૩. બે
મુંબઈનો વેપારી અનુભવ : મુંબઈનો
સફળ વેપારી રહબર. ૩. સાદા ત્રણ
મેડિકલ પ્રેક્ટીશનર : મુંબઈના લાપામાં
અંગ્રેજી વેદાની ચોપડી ૩. સંખા બે
કમ્પાઉન્ડર્સ હેન્ડબુક : કમ્પાઉન્ડરોના
બોમિયા ૩૫, મુંબઈના પુસ્તક ૩. દોઢ
સુલતાનુલ હિન્દ : અબમેરચાલા ૬.
ખ્યાત વિસ્તીની છપન-કથા. આતા આઈ
મુદમદઅલી : 'મુનાદી'ની કલમે
આયોજાવથી છપન કયા. ૭. આના
(મધ્યમ) દપાલ ખર્ચ જુદું)
લખો-કમર ઓફિસ, મોદામરવાડા, મુરત.

દુનપાશરમાં ગમે તે દેશ અને ગમે તે પ્રાંતને જુઓ, એ કાઠ સાધુ વાપરે છે. ગોરા યુગપિત્રો, લાઝ અમેરિકન-હિન્દીઓ અને પીંગ જાપાનિસોથી સમને કાળા દબસીઓ લગી દરેકને આજે ડગલે અને પગલે સાધુની ઝુર-રત પડે છે. ખરેખર-આજે તો કપડા ધોવા માટે અને નકાવા માટે સાધુ અનિવાર્ય છે.

સામાન્ય રીતે સાધુ વધુ જુદી જુદી પદ્ધતિયે અને છે:—

- ૧, ઉકાળવાની પદ્ધતિ.
- ૨, અર્ધ-ગરમ પદ્ધતિ.
- ૩, ઠંડી પદ્ધતિ

એમાં સાથી ઉગ્ર પદ્ધતિ તો બેશક પહેલીજ છે, પરંતુ તે અરપડી હોય, સાચીય અનુભવની મુદતાજ છે જીજી અને ત્રીજી પદ્ધતિ સરળ છે છતા, ઉત્તમોત્તમ સાધુ એ રીતે નથી જાની સકતા. કારણ કે, જીજી પદ્ધતિ પ્રમાણે સાધુ જનાવવા, સાધુનો મેઝ છુટે પાડવામાં નથી આવતો-તેય સાધુની સાથે મિથ રહી, સાધુ જાની જાવ છે. જ્યારે ત્રીજી પદ્ધતિ તો કેવળ ધરગથ્યુ-અને તે તદ્દન સામાન્ય-સાધુ માટેજ છે ઉચ્ચ પ્રકારના સાધુ એ પદ્ધતિયે જાવતા નથી

૩. ગોમિલની પદ્ધતિ

સાધુ જનાવવાની આ ત્રણ પદ્ધતિયે અંગે જીજી નોંધવાપાત્ર વાત એ છે કે એમાં સમય પણ વધુ વીને છે ઉકાળવાની પદ્ધતિને સાધુ તૈયાર થતાં ક્યારેક પાંચ છ તે ક્યારેક સાત આઠ દહાડા થઈ જાય છે. જ્યારે ઠંડી પદ્ધતિથી સાધારણ સાધુ જનાવતાં એજામાં એજા ૨૪ કલાક તો અવરૂપ થાય છે સમયના એ મુદ્દાને અનુલક્ષી ગર્વનમેન્ટ ટેકનિકલ લેબોરેટરીના એક નિબંધાત ડૉ. ગોમિલે જાંબાજી શોધમેળ પછી, અર્ધ કલાકમાં સાધુ જાની સકે એવી ખાસ પદ્ધતિ તૈયાર કરી છે.

નોંધવાનું વાત એ છે કે એ રીતે જનાવેલા સાધુ જીજી ઠંડી રીતના સાધુ કરતાં રાગે હોય; તેમાં તેજ વા ક્ષારો વધારે રહી જતો નથી, સાધુ પાતળે પડતો નથી, તેમાંથી ખાર ધુરતો કે સાધુ મુકાઈને વજનમાં ઓછો થતો નથી.

સાધુ જનાવવાની આ નવિન પદ્ધતિના મુખ્ય સિધ્ધાંતો માત્ર એ છે:—

- ૧, કાર્બીક સોડાનો ૩૫૫નો દ્રવ
- ૨, તેવ અને દ્રવની થોડા રીંગવળી

કાર્બીક સોડાનો દ્રવ થોડા પ્રમાણનો હોય અને તેની મેઝવળી પણ થોડા રીતે થાય તો માત્ર ૩૦ થી ૩૫ મિનિટમાં સાધુ તૈયાર થઈ જાય છે.

પ્રયોગ

સાધુની આ નવિન પદ્ધતિ ન્દાની પુજી વાળાઓ માટે જેમ મુખ્ય ઉપયોગી છે, તેમ ધરગથ્યુ ઉપયોગ માટે સાધુ જનાવવા ધરજનારાઓ માટેય એ જાણી ઉપયોગી નથી. આગ્રમત્વે, આ ત્રણ પ્રેયોગો:—

[૧]

કાર્બીક તેજ ૧૫ રતમ, ટેપો ૩૦ રતમ, મધુપાનું તેજ ૫૦ રતમ, રાજન ૫ રતમ, કાર્બીક સોડા ૧૫૬ રાત, સફું પાણી ૨૬ રતમ, ગરમ પાણી ૫ રતમ

સાથી પહેલાં એક વાસણમાં કાર્બીક સોડાન સાદા પાણીમાં ઓગળાવી, દ્રવ તૈયાર કરી લો. આ પદ્ધતિની રૂઢ એજ યોજ છે. દ્રવ જનાવ નાંક થાય તો સાધુ પણ જરાગર નહિ અને કારણ કે, ડૉ. ગોમિલની શોધ એ છે કે ૩૫૫નો દ્રવમાં એવી ખાસ સિસ-જતા છે કે તેથી સાધુ જલસી જાની સકે છે હુકમાં, ઉપલા પ્રમાણમાં દ્રવ જનાવી લઈ, તેને ઠંડો પડવા દેવો ૧ પછી કલાકમાં જામા

(૨) સાધુ જનાવવાના દોડાક કલાક પહેલાં દ્રવ જનાવી રાખવાથી તે થરો થઈ રહે છે.

તેલ રેડી, મરમ કરો અને પછી ખુબ મિશ્ર કરી, કાઠાએ ચુકા પરથી ઉતારી દે, એ તેલમાં ૧૦૦ થી ૧૨૦ ગ્રેમના મરમ હોય-ઉપરના કાર્ટીક સોડાનો હોડો દર થોડા થોડા રેડતા ન્વરે અને ખુબ દસાયતા ન્વર. દવા પાણી એ ક્રિયા ખાસ અમલની છે. કારણ કે બ્રાજનર દસાયતા વિના સાથુ મળતો નથી આ ક્રિયા માટે ક્યાર-પરતો ઉપયોગ કરવો જોઈએ, જે સાથુના યંત્રે વેચનારાઓ માસેથી મળે છે. જે તેમ ન મળે તે પછી હાથ પડેલ દવાપવાનું કામ થઈ સકે છે. અગત્ય એમાં કાળજી એટલી લેવી જોઈએ કે મિશ્રણ એક સારણુ મિશ્ર થઈ રહે.

દસાયતાની આ ક્રિયા ૩૦ મિનિટ લગી તરી રહે છે. એ સમય દરમિયાન તેલ અને દ્રવ એકઠું થઈ, મગની આસપાસ જેવી મેળવણી તૈયાર થઈ જા છે. દરે એમાંથી સદજ મેળવણી છમ પર મુકી જુઓ તેમાં કાર્ટીકની સદજ અનિશયતા દશે. એ અનિશયતા સાથુ કાંઈ થઈ જાય, ધીમે ધીમે એટલી થતી હોઈ, એ વિશે જિતા કરવાની નથી જવે જાકી રહેલું મરમ પાણી સાથુમાં મેળવી-મરજા હોય તો ફરી અને મુખથી એ ઉમેરી-૫૦ થી ૬૦ ગ્રેમની સાથુ દેખવામાં

સાથુની દેખ

(૨) મેળવણી એ ક્રિયા પાંચથી આઠ મિનિટમાં પુરી થાય છે.

જારી દઈ, કાંઈ થઈ. સાથુ દેખવામાં બાકવાની ખાસ રીત જેવું તો કશું નથી. એટલી સંભાળ રાખવાની અવશ્ય છે કે, સાથુમાં દવાના પરપોટા જાંધાઈ ન જાય. કારણ કે, એવા પરપોટાથી સાથુનો દેખાવ ખરાબ થઈ જાય.

સાથુ કાંઈ થઈ પછી, કાર્ટીક ગોટીઓ

સાથુની ગોટીઓ બનાવનાર યંત્ર બનાવી લેવી.

[૨]

કાર્ટીક તેલ ૧૫ રતલ, તેલો ૩૦ રતલ, મરમ ૨૦ રતલ, કાર્ટીકના ૧૦ રતલ, સજન ૫ રતલ, કાર્ટીક સોડા ૧૫ રતલ, સાદું પાણી ૨૬ રતલ, મરમ પાણી ૫ રતલ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

[૩]

કાર્ટીક તેલ ૧૫ રતલ, મરમ ૨૦ રતલ, કાર્ટીકના ૧૦ રતલ, સજન ૫ રતલ, કાર્ટીક સોડા ૧૫ રતલ, સાદું પાણી ૨૬ રતલ, મરમ પાણી ૫ રતલ.

બનાવવાની રીત ઉપર મુજબ.

આ હુનરો ?

કમરે પોતાના નવ વર્ષની આ વાદ્યાર ત્રિન્દગીમાં ૩૦૩ જેટલા જુદા જુદા અને ન્દાના મહોરા હુનરોની પુરેપુરી માહિતી ગુજરાતી બધામાં પેશ કરી, ગુજરાતીઓને તેમનાથી પરિચિત કર્યા છે, એ વાચકો મનજે છે. એ હુનરોમાંના ચેડાકની એક ન્દાની સંસ્કૃતિ યાદી આજના અકમા છપાઇ પચ્છ છે અને પુરી યાદી (જે ૨૮ પાનાની પુસ્તિકા છે) મંજાવનાર હરકોઇ લાઇબ્રેરેનને નફા મુક્ત મોકલાય છે.

પરંતુ હજી એવા સેક્ટો હુનરો અને ધંધાઓ બાકી છે, જે વિશે ગુજરાતીમાં આજ લગી એકે અક્ષર પ્રગટ થયો નથી, એટલુંજ નહિં પણ એમાંના કેટલાક ધંધાઓથી દિન્દીઓ આજ લગી કેવળ અપરિચિત રહ્યા હોય, તે દ્વારા મળતા લાભોથી વંચિત રહ્યા છે આપતા યોગ્ય માસમાં આપતા ધારેલા એવા હુનરો અને ધંધાઓની એક ગીજી હુક યાદી આપવી મુનાસિબ લાગે છે. તેથી વંચીઓને, કમરના આપતા વર્ષના લાભિયની કંઈક જાંખી થઇ જશે.

- (૧) ઇસેક્ટ્રોસાયર : પદ્ધતિ વિશે
- (૨) એનેમકામ : ઉદ્યોગ
- (૩) એસેટિક એસિડ : બનાવટ વિશે
- (૪) કક્ષી સુતો : ઉદ્યોગ સંબંધી
- (૫) ક્રિકેટના દગા : બનાવટ વિશે
- (૬) ફોમિયમનો ટોળ : હુનર સંબંધી.
- (૭) છ પખાવું : ધંધો
- (૮) ધાતુ-પૌલિશો : બનાવટ વિશે.
- (૯) જર્મન સિફાર : બનાવવાની માહિતી

- (૧૦) પતરાત : કળા : ઉદ્યોગ
- (૧૧) પર્ણવા : વાવેતર
- (૧૨) માજેરાઇન કિંવા નક્લી માખણ : બનાવટ
- (૧૩) રાઇ : વાવેતર-ઉદ્યોગ
- (૧૪) સાખ : ઉદ્યોગ
- (૧૫) ત્રિપ્લટીક : બનાવટ વિશે
- (૧૬) વાળ માટેના તેજ : ખાસ પ્રયોગો
- (૧૭) વાળ માટેના લોશન : ગુપ્ત ગુરુખાઓ
- (૧૮) સાર : બનાવટ
- (૧૯) સાથુ દાણા : વાવેતર
- (૨૦) હાપીસોતનો કારીગરી
- (૨૧) કેક બનાવવા.
- (૨૨) મનવ-વાળનો ઉદ્યોગ
- (૨૩) વનસ્પતિનું બી બનાવવું
- (૨૪) બીબાનો વેપાર
- (૨૫) શીશાક્ષર બનાવવા.
- (૨૬) વનસ્પતિ-ન મ અને વનસ્પતિનો ધંધો.
- (૨૭) કિનનો ઉદ્યોગ
- (૨૮) નક્લી કિનની બનાવટ.
- (૨૯) પુસ્તકો જાંખવા
- (૩૦) તાંબાનો ટોળ ચદ.પત્રો.

આપને એ વિના ચાલશે કે નહિ તે દો. આજેના વાર્ષિક કાલક થઇ જાય.

કારણ

કાગળની મોંઘવારીના સળગે કમર નક્કો હવેથી અપ પુસ્તકીજ છપાવવામાં આવતી હોય, પાછળથી છુટક નક્કો કદાચ નહિં પણ મળે.

પિરેથી વિદ્યક અને રસાયણશાસ્ત્રમાં એમેનિયા અને તેની વિવિધ જનાવટોને અમલનું સ્થાન આપાયું છે અને તેનો ઉપયોગ છુટપુટક થાય છે. ખુદ એમેનિયા-એ રાંધ-લાના રાંધણે તૈયાર થાય છે-ને આપણે ત્યાંના સમગ્ર જાણનાર દવાવાળાઓ વેચે છે. એટલું જ નહિ પણ એની પેટા-પનાવટો-લાઇકર એમેનિયા, એન્થ્રેએટ આંદ્ર એમેનિયા પ. વ.-પણ જગદમાં બહોળા પ્રમાણમાં વેચાય પણ છે અને દવાસાગી અને રસાયણિક ઉદ્યોગમાં તેની પુષ્કળ ખાપત પણ થાય છે.

સામાન્યતઃ આપણે ત્યાં કંઈ એવી નકારી માન્યતા થર કરી જોડી છે કે દવા અને રસાયણો તો પિરેથી નાજી હોય સહે-આપણે ત્યાં બનેજ નહિ. એવી માન્યતાને પરિણામે આપણે દિન બ દિન પરવસ થતા જઈએ છીએ અને જો-કે દરે દેશમાં દવા અને રસાયણો જનાવવાના મોટા કારખાના આઃ દસ થઇ ગયા છે, છતાં દિન્દની ખાપતને તે પુરી પડી સકતા નથી. પરિણામે વર્ષ વર્ષ દરમિયાન ચાર પાંચ કરોડ રૂપિયાની દવાઓ અને રસાયણો ગુરૂપ અને અમેરિકાથી દિન્દમાં નામિત થઈ જાય છે.

અ.પણે ત્યાં એક બીજી જોડી માન્યતા એ પણ છે કે દિન્દની જનાવટની દવાઓ અને રસાયણો પરદેશી માલની જોડાઈને પહેંચી સકતા નથી. એ માન ખરી નથી-અપવાદરૂપ કોઈ કાખલામાં એ ખરી હોય તોય, સામટ સરવાળ તે એટલીજ છે અને આપણા દિમાગ પર જવાબકી પરદેશ-પર-સ્તીની આદિરાત રૂપ છે એમ જનાં. અ જો એવો સમય આવી લાગ્યો કે કે, એ બ વખતે ખુશી ખુશી નહિ તે ન છુટકેય વિદાય કરી વિના આગેજ નથી. પરદેશથી અ વળી દવાઓ અને રસાયણોના બાજ ખૂજ જાડી ગયા છે અને કેટલીક દવાઓ ને અગ્રેથી પિરકુપ બંધ

મઇ મઇ છે. એટલે, આજે તો દિન્દી માત્ર વાપર્યા વિના કોઈને ચાલી સકે તેમ નથી.

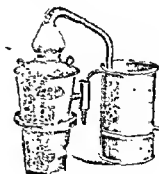
૧

એમેનિયા

એમેનિયા ગોંગડા રૂપે હોય છે અને તેની વસ નવસાદર જેવી જનાં અત્યંત તીવ્ર હોય છે. જેમાન થમા રાખેને એમેનિયા સંવાડના, જાન આવી જાય છે. જો સિવાય પણ એમેનિયાના બીજા ઉપયોગો મળ્યા છે અને તે દવા ઉપરાંત રસાયણિક પ્રયોગોમાંય વગરાય છે.

એમેનિયાની જનાવટની વિમત આ મ્હીઃ-
મોખ્ખો કમી મુનો (જુઝાવા વિનાનો)
૧૦ રતમ. નવસાદર ૧૦ રતમ.

એટલે જુઝા જુઝા વારી મઇ, એમેનિયા વંચમાં બરો આ વંચ, અર્ધ-વંચ જેવુજ હોય છે, સ્વજન મત્ર દેશ્કાર સિવાય. એ દેશ્કાર એટલેજ હોય છે કે અર્ધ-વંચમાં

અર્ધ-વંચ

વરાળની નથી, પાણીના વાસણમાંથી પસાર થઇ, બાદિર નીચે છે, તેને બદલે એ વંચમાં એ નજી પાણીના વાસણમાં મુકેલા બંધ વાસણને જોડેલી હોય છે, જેથી વરાળ એ બંધ વાસણમાંજ રહે છે. બાદિર નીકળતી નથી.

એમેનિયાની જનાવટની કિંવા એ ટે કે વંચમાં દવાઓ કરી, તેને ખૂજ મમ્મન બંધ કરવામાં આવે છે કે જેથી તેમાંથી સ્વજન

પણ વરાળ બાહિર નીકળી ન સકે. એજ પ્રમાણે વરાળ-નળીને છેડે મુકાયેલું વાસણુ પણ એવું સખ્ત બંધ કરવામાં આવે છે કે, તેમાંથી પણ વરાળ નીકળી જવાનો સંભવ ન રહે, પછી ચંચળી નીચે આગ સળગાવવા છે, જેને પરિણામે ચંચળાંની દવાઓમાંથી એમોનિયાની વરાળ બની, વરાળ-નળી દ્વારા મેંદા ખાલી વાસણુમાં જાય છે. એ વાસણુ, આગળ કહ્યું તેમ, બંધ હોય તદ્દન ખાલી હોવા ઉપરાંત પાણીમાં મુકેલું હોય છે. તેથી એ વરાળ ત્યાં ઠંડી પડી, ઘન સ્વરૂપ પડે છે. ક્રિયા દરમિયાન, વરાળની ગરમીથી ચંચળા ધીમ ધીમ વાસણુમાં પાણી ખૂબ ગરમ થઈ જાય છે, અને તેમ થતાં, એમોનિયાની વરાળ દરની નથી તેમ ન થાય તે માટે, પાણીને સદંત્ર પણ ગરમ થાય કે નરતજ બાકી નાખવું જોઈએ એમાં ગૃહજન સૈવાય તો આખી ક્રિયા રહ જવાનો ભય છે.

જ્યારે ધંચમાંના વાસણુમાંની દવાઓમાંથી વરાળ નીકળતી ખતમ થાય ત્યારે, ચંચળી નીચેની આગ જેથી સંવાય છે, છતાં તરત વાસણુ એ સવામાં આવતા નથી, જલકે જ્યાં સગી વરાળ-નળી સાથે જોડેલું બંધ વાસણુ તદ્દન ઠંડું ન પડી જાય અને તેની બાહિરના વાસણુમાં પાણી ગરમ થવાને બદલે ઠંડુજ રહે ત્યારેજ-અને તોય, થોડે ક સમય બધું થોળીને-વાસણુ બોલી વરાળ-નળી સાથના વાસણુમાંથી જે ગામડા નીકળે તેને કાઢી લે છે એ છે, એમોનિયા. હવે એને શીતીમાં બરી અપટ છુપ પડે બંધ કરી, સાચવી રાખો.

૨

લાઇકર એમોનિયા

ચોખ્ખો કમી યુનો (છુજાવા વિનાનો) ૫ રતલ, નવસાદર ૫ રતલ, ચોખ્ખુ અર્ધ-પાણી ૫૫ પૂરવું.

લાઇકર એમોનિયાની બાવર એમોનિયાની બાવર જેનીજ છે. ફેર એટલો છે કે, તેમાં

વરાળ-નળી સાથે જોડેલું વાસણુ તદ્દન ખાલી હોય છે ત્યારે એ તો વાસણુમાં થોડુંક અર્ધ-પાણી ભરેલું હોય છે. એથી, એમોનિયાની વરાળ એ પાણીમાં મળી જતાં, લાઇકર એમોનિયા બને છે.

બનાવટની આખી ક્રિયા-ઉપસા એક માત્ર ફેરફાર નિયમ-તદ્વા સરખી છે, એટલે તેનું પુનરાવર્તન કરવાની અવશ્યતા નથી.

તેવાર થયેલ લાઇકર એમોનિયા થોળી જલદપણનું થયું છે. બા નર્મિ તેની પરિક્ષા કર્યા પછી, તેને ગ્રાસીમાં ભરાય છે એ પરિક્ષાઓ એ છે: એક તો, રોસિલિક એપિડીના અને બીજી પ્રમાણની, મિટ્રીશ ફામોફોર્મીના ૨૦-૩૦ પ્રમાણેના લાઇકર એમોનિયાની રપે. એપિડી ૦.૨૬૧ હોય છે, અને તેના ૧ પ્રવાહી ઓસમાં પરચેકે જૈન એમોનિયા મચળુદ હોય છે. ઉપસા પ્રયોગ સુગમ બનાવેલા લાઇકર એમોનિયાને એ એ કમોડીઓ પર કરી, વધુ પડતું જલદન હોય તો ખાપ પૂરવું સાદું ચોખ્ખું અર્ધ-પાણી ઉમેરી અને એ ગુરૂરત પ્રમાણેનું જલદન ન હોય એમાં થોડુંક વધુ જલદન લાઇકર એમોનિયા ઉમેરતા, જે ૨૦ જલદનતાનું લાઇકર એમોનિયા તેવાર ચરે.

આ પ્રવાહીને “પ્રોટ્રોગ ઓઝુરા ઓફ એમોનિયા” પણ કહે છે.

૩

સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયા

લાઇકર એમોનિયા ત્રિપા રોટ્રોગ ઓઝુરા ઓફ એમોનિયા ૧૦ ઓસ, અર્ધ-પાણી-૨૦ ઓસ.

એકાંત મિશ્ર કરી, શીતીમાં બંધ કરી રાખો.

એની પરિક્ષા એ છે કે એની રોસિલિક એપિડી ૦.૨૬૧ હોય છે અને ૧ ઓસ પ્રવાહીમાં ફક્ત ૫૦ જૈન એમોનિયા હોય છે.

૪

સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયા ઓસેટિક ઓસિડ ૧૦ હાઇડ્રોજન ઓસ,

કામેનિટ. ઓફ એમોનિયા ૩૬ ઓસ, અર્ધ પાણી ૨૬ પાઈન્ટ.

પહેલાં કામેનિટ ઓફ એમોનિયાને પાટી, ધીમે ધીમે એસેટિક એસિડમાં ઉમેરો. એથી મેગ્નેશિયમ નિયુટ્રલ (Neutral) બની જશે. પછી અર્ધ-પાણી ઉમેરો.

૫

એન્ઝોએટ ઓફ એમોનિયા

સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયા ૩ ફ્લુઇડ ઓસ, અર્ધ-પાણી ૪ ફ્લુઇડ ઓસ, એન્ઝોએટ એસિડ ૨ ઓસ.

સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયાને અર્ધ-પાણીમાં મેગ્નેશિયમ, તેમાં એન્ઝોએટ એસિડ ઓગળાવો અને પછી ધીમે ધીમે પાણી ઉતારી લો. ૮ ગાંઠડીઓ બનાવો, તેને એન્ઝોએટ ઓફ એમોનિયા.

૬

સોલ્યુશન ઓફ કામેનિટ ઓફ એમોનિયા

કામેનિટ ઓફ એમોનિયા ૧/૨ ઓસ, અર્ધ-પાણી ૧૦ ફ્લુઇડ ઓસ

ઓગળાવીને ફિલ્ટર કરી લો.

૭

સોલ્યુશન ઓફ સાઈટ્રેટ ઓફ એમોનિયા

સાઈટ્રિક એસિડ ૩ ઓસ, સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયા ૨૬ ઓસ વા અથવા વર્તુલ, અર્ધ-પાણી ૧ પાઈન્ટ

અર્ધ પાણીમાં સાઈટ્રિક એસિડ ઓગળાવી, તેમાં એમોનિયાના નિયુટ્રલ અર્ધ લગી ઉમેરો. કે તેવાદ ગવજ. મિશ્રણની રેટ પેરડી પરીક્ષા કરતાં, ૧૫ મિનિટ બાદ.

૮

સિનિમેન્ટ ઓફ એમોનિયા

સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયા ૧ ફ્લુઇડ

(૧) મેગ્નેશિયમ પીપેરિટ નિયુટ્રલ બને તે માટે જરૂર પ્રમાણે કામેનિટ ઓફ એમોનિયાનું પ્રમાણ એક વર્તુલ કરી સકાય છે.

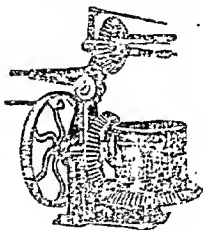
ઓસ, અવતુનનું તેમ ૨ ફ્લુઇડ ઓસ.

બધાને મેગ્નેશિયમ, બુગ લુટો.

૯

એન્ઝોએટિક રિપરિટ ઓફ એમોનિયા

કામેનિટ ઓફ એમોનિયા ૮ ઓસ, સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયા ૪ ફ્લુઇડ ઓસ, લેસ્ટાઈલ ઓફ ઓફ નટમેગ ૪ ફ્લુઇડ ગ્રામ. એ હાલ મેમન ૬ ફ્લુઇડ ગ્રામ, રેટીફાઈડ રિપરિટ ૬ પાઈન્ટ, પાણી ૩ પાઈન્ટ બધાને મેગ્નેશિયમ અર્ધ-પાણી ૪ કરી, અર્ધ પેડે ૭ પાઈન્ટ એટલું રિપરિટ તેવાર કરો.

સિનિમેન્ટ પુંનાર યંત્ર

તેવાર થયલા રિપરિટની રેપેસિટિટ એવિરી ૦ ૮૭૦ થશે.

૧૦

ફેટિડ રિપરિટ ઓફ એમોનિયા

બરી અને એમોનિયા હોગ ૧૬ ઓસ, સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોનિયા ૨ ફ્લુઇડ ઓસ, રેટીફાઈડ રિપરિટ અપ વર્તુલ.

હીંગની બારીક કટકાઓ કરી, ૧૫ ઓસ રિપરિટમાં નાખી, ૨૪ કલાક સગી રહેવા દો. પછી રિપરિટ નિનારી સદ, એમોનિયાનું મિશ્રણ ઉમેરી, ત્યાર પછી એટલું રેટીફાઈડ રિપરિટ બીજું ઉમેરો કે ફ્લુ મિશ્રણ ૧ પાઈન્ટ થાય.

લિટમસ કાગળ

- અંગ્રેજી લિટમસ અને રસાયણથી સદૃશ માત્ર સંબંધ રાખનાર દરકાષ્ટ લિટમસ કાગળ (Litmus Paper) થી અપરિચિત નહિં જ હોય. એ તે કાગળ છે, જે અમુક પ્રવાહીમાં કાર્બ-તત્વો (Alkali) या તેજાળ-તત્વો (Acids) છે કે નહિં, તે જાણવા માટે વપ- હોય છે, અને દર્શાવત એ છે કે ખુબ સફળપણે વપરાય છે. કારણ કે 'લિટમસ'ની વિશેષતાજ એ છે કે, સદૃશ માત્ર દારૂ પા તેજાળ તત્વનો સ્પર્શ થતાં જ એ પોનાનો રંગ બદલી દે છે. જે દારૂ હોય તે કાગળનો રંગ લીલો થાય છે અને તેજાળ હોય તે સાલ. જસ, જેવો રંગ થાય તેવા તત્વો પ્રવાહીમાં મદ્યુદ સમજો.

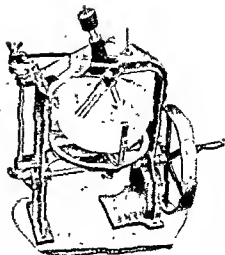
ખનાપટ

૧

. લિટમસ કાગળની ખનાપટ માટે સોથી પહેલાં ઉચ્ચ અને સદૃશ જડા^૧ પરંતુ ચીકણા નહિં એવા (પ્રોટીનિંગ કાગળ या તેના જેવા બીજા ખરબચડા કાગળ) કાગળ લઈ, યોગ્ય માપના કટકા કરી રાખવા. પછી ૧ ઓંસ લિટમસ લઈ, ૩ या ૪ ઓંસ કાગળના પાણી સાથે ખરબમાં નાખી, ફોક મિનિટ લગી ખુબાંધુ ટો, જેથી પ્રવાહી એકત્રિત થઈ જાય. પછી તેને સંભાળપુરેક કઢી, ગ્લોડી શીશીમાં ભરી લો. ત્યાર પછી ચોડુંક બાલું ઉકળતું પાણી લઈ, ખરબમાં નાખી. તેને પછુ પેની શીશીમાં રેડો. એ પ્રમાણે શીશીમાં કુલ ૩ પાઈન્ટ પાણી થાય ત્યાં સગી, પાણી ઉમેરી, પછી તેને એક કલાક સગી દરવા ફઈ, દિંદર કરી શો.

દ્વે મિશ્રણ તૈયાર છે. એને જાવડી રકાળીમાં રેડી. પેલા કાગળને ઝોમાં એવી રીતે બોળી શો કે તેની બેક બાજુઓ મિશ્ર-

(૧) કાગળની જડાઈ વિષે ચોક્કસ નિયમ નથી, પરંતુ ડેમી માઈડગ ૧૫ થી ૨૦ રવલી વક્રનના કાગળની બસામણ કરાય છે

ધાર્મિક ખરબ

ણથી પત્રગી જાય. પછી તેને બાહિર કાઢી, બધે ઝોરડામાં દોરડા પર ટંગાડી સુકી-લો. સુકાય એ સમય દરમિયાન તેની ઉપર મુર- જના રીધા ફિરલો ન પડે તેમજ ખુબ વ. ન સાથે તેની કાગળ રાખવી જરૂરી છે સુકાવા પછી બંડલ બનાવી દવા અને દવાશની ન સાથે એવી રંગીન શીશીઓમાં બંધ કરી, શીશીની ઉપર કાષ્ટ રંગીન કાગળ ચોંટાડી દો. એથી શીશીમાંના કાગળને સ્વચ્છતા પહેલ્યે નહિં અને તેથી, લિટમસ કાગળ સાના કાળી સગી કામ બાવી સકરો.

આ તૈયાર કાગળ જુલુ રંગના બને છે. તે જરૂર જવા વા નહિં તેની પરિક્ષા કર- નાની સરળ રીત એ છે કે તૈયાર કાગળની એક કટકાને બંધકના તેજાળવા કલકા મિશ્ર- ણમાં બોળી નેતી ને તેો રંગ બદલેમ સાલ મછ જાય તે કાગળ જરૂર જવા સમજવા. ને રંગ ફિકો લાગે તે લિટમસનું મિશ્રણ દલકી પકિતનું થયું સમજવું. એની તેને સુધારવા માટે या તે મિશ્રણને સદૃશ કાગળી લેવું કે, જેથી ચોડુંક પાણી ઉડી જઈ, મિશ્રણમાં લિટમસનું પ્રમાણ વધે या સદૃશ વધુ લિટમસ નાખી, ઝોગળાવી લે વુ

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૬૯૬-૫૨)

અમીન તથા હયામાન-અંછરણ વાવેતર પુનાની અસપાસ વચ્ચે મોટા પ્રમાણમાં થાય છે. દરેકની અથવા રેતાળ અમીનમાં અંછર સારાં થાય છે. જેમાં યુનાની લાગ હોય એવી અમીનમાં આ ઝાડ વધુ વધે છે. સારી ચીકાસવાળી કાળી બેળવાળી અમીનમાં અંછર થતાં નથી, અને કદાચ થાય છે તો ફળ આવતા નથી. અંછરને માટે સુકો ગરમ દવા બદ માફક આવે છે. ત્યાં ૧૫ થી ૨૫ ઈંચ સુધી વરસાદ થાય છે, ત્યાંના દવામાન એને અનુકૂળ પડે છે. ફળ પાકવાના સમયે જો વાદળોં થાય અથવા તો વરસાદના છાંટા આવે અથવા ઝાડના પડે તો ફળને ઘણું નુકસાન થાય છે ગરમ સુકો દવા અને

(અનુસધાન પૃષ્ઠ ૪૯૮ થી)

આગળ કદયું તેમ, તેજાળતા અસરથી કાચગંતો રંગ બદલાઈને સાફ થાય છે, જ્યારે કાચગંતો અસરથી તે લીલો બને છે.

૧

આ જીવન પ્રકારનો સિટમસ કાચગંતો મુખ્ય રંગ સાફ હોય છે અને તે તેજાળતા અસરથી બહુ બને છે.

આ કાચગંતી બનાવવાની પુરી કિંવા આગળ કાચગંતી જેવીજ છે. ફેર માત્ર એટલેજ છે કે સિટમસનું મિશ્રણ તૈયાર થય બાદ, તેમાં તાતજ કાચગંત નિર્ધારિત સેતાં, સંધકના તેજાળતા દસકા મિશ્રણમાં કાચગંત સળિયો ભેળા. પછી તે સળિયાં સિટમસના મિશ્રણમાં ભેળવામાં આવે છે. એવી તેજાળતા અસર સિટમસના મિશ્રણ પર થઈ. મિશ્રણ પેતાનો મુખ્ય બહુ રંગ હોડી સાલ થયા માટે છે. મિશ્રણ બાંધર સાલ થઈ ત્યારે ત્યાં લાગી ફરી ફરી એ સળિયાની કિંવા ફરી રાખી, પછી એ સાલ મિશ્રણમાં કાચગંત ભેળા સેવાય છે, અને ત્યાર પછી નિયમસર સંધક સેતાં, સાલ સિટમસ ક મેળો તૈયાર ગણાય છે.

નડકાથી ફળને રવાદ સાથે થાય છે, અને કદમાં પણ મોટું થાય છે.

પ્રાથમિક ખેડ-ઉનાળામાં ખેતરને સાફ સફ કરી, ત્રણ ચાર વાર ખેડ કરવી. પછી ૨૦ ફીટને અંતરે ત્રણ ફરના ચોરસ ચોરસ ખાડાઓ કરવા, અને મોટી તથા ૪-૫ ટોપલા ડાલ્યું મેળેસ ખાતર મિશ્ર કરીને ખાડાઓ ભરી દેવા. પાણીના પ્રતિધ માટે ક્યારા તથા બધાર બાધી. ઝાડ વાવવા માટે અમીન તૈયાર કરી રાખવી.

અંછરનું વાવેતર મુખ્યત્વે કર્ણિ કાંપ (Cutting)થી થાય છે. કવચિન બેર-કસમ (Grafting)થી પણ કરવામાં આવે છે. કર્ણિ કરવા માટે પાણી ભરાત્ર નદિ રહે એવી ઉંચાણવાળી જગ્યા ૪ ફીટ પડેછી અને ત્યાં ૧૦ ફીટ લાંબી ખોદી, તેમાં ડાલ્યું ખાતર સારી રીતે ભેળવી ક્યારા નગર કરવા. માફ કે ભાદરવા માસમાં મોટા પાકટ ઝાડ ઉપરથી ૧ ફુટ લાંબા, અંગળી જેટલા ત્રણ કરકા કાપી, તે અર્ધા ફાલ એવા રીતે અમીનમાં તેને એક એક વેંત છેડે નાખી, પાણી પાવું. એક માસ પછી કર્ણિ ફુટવા માંડશે અને તે જીવન ચોમાસામાં કાષ્ઠી જગ્યાએ વાવવા લાયક થશે. કર્ણિને ક્યારામાં ખુલ્લા રહેલા ભાગ ઉપરનો કાંપ ડાલ્યું મોટી લગાડી, સુકાઈ ન ત્યારે એટલા માટે લંકવો જોઈએ.

ઝાતો:-અંછરની પ્રણી જાતો આવે છે, તેમાં નીચે લખેલ સુખ્ય છે.

- (૧)-મુલાખી રાતી.
- (૨)-મોટી કાળી.
- (૩)-પુર્ણિ થેળી.
- (૪)-કવેરા

વાવેતર-ચોમાસાની શરૂઆત પછી આવજી સદિનામાં કસમે પીંડ સાથે મુગીયાને નુકસાન ન પડેતે તેમ કાષ્ઠી જગ્યાએ વાવી પાણી પાવું. ખાડને મેલ લાગે ત્યાં સુધી નિયમિત એ ત્રણ દિવસને અંતરે પાણી પાવાનું ખાસ બના રાખવું.

માવજત-અંછરના બાંને વર્ષમાં એક વખત ઉનાળામાં ફળ ઉતારી લીધા પછી આડી ઉભી ખેડ દેવી ફાલ આવવા પહેલાં વધી અંતરમાં જાડના મળની આસપાસ મારી ખોદી, તેને ખુદ્દા કરાં. પાંદડાં ખરી ગયા પછી એકાદ માસ જાડને આરામ આપવો. ત્યાર બાદ ત્રણ ચાર ટોપલા છાણીયું ખાનર આપવું. પછી ઝરરત ૩ માણે વરસાદ ન થાય તો ૬ થી ૮ દિવસે પાણી પાવું. જાડને ફળ લગી, ને પાકીને તેવાર થાય ત્યાં સુધી જાડ નિંદામણ કરતા રહેવું જોઈએ.

છાંટણી-ખીન વર્ષના ચોમાસામાં થડ ખીનથી ૨ શીટ ઉપર કાપી નાખવું જ્યારે તે થડને બીજી ડાળીઓ પુરે ત્યારે તેમાંથી સારી જોશમાં વધતી ડાળીઓ, ૩ ૪ આંખો રાખી, કાપી નાખવી. એથી તેમાંથી જે ડાળીઓ પુટશે તેને ફળ આવવાની સરઆત થશે. અંછરના જાડોની ડાળોને એકજ વાર ફળ આવે છે, એથી ફાલ ઉતારી લીધા પછી ચોમાસામાં ફાલ પછી ડાળો ત્રણ આંખો રાખી કાપી નાખવી. આ અંખોમાંથી ફળના નીકળી, તેના પાંદડા અને ડાળો વચ્ચે ફળ આવે છે. આ ડાળો ઉપરની બધીજ આંખો પુટતી નથી. તેમાંથી ઘણીજ સુરુત (Dormant) રહે છે. જે આવી અણખીસેલી આંખો ઉપર આસરે અર્ધો ઈંચ જગા છોડી, મધ્યથી ૧ ઈંચ પહેાળી હાથ ડાળના ઉપરના કાગમાંથી કાઢી લાંબવામાં આવે તો તે આંખ પુટી તેમાંથી કુપળ નીકળી ફળ ખેસશે. આવી રીતે હાલ ઉતારવાની કિવાને નોચીંગ (Notching) કહે છે. આ રીતે ફાવમાં વધારો કરવાના સફળ મયોજો કરવામાં આવ્યા છે.

પાક-વાવવા પછી જે વર્ષે અંછરના જાડો ફળે છે. અંછરને જે ફાલ આવે છે: એક ચોમાસામાં, જેને પદા બહાર કહે છે, અને બીજો શીઆળામાં આવી, ફળ ઉનાળામાં પાકી જાય છે, જેને મીઠો બહાર કહે છે. પદા બહારના ફળ રાત્રે સારાં હોતાં નથી. માટે મીઠા બહાર લેવા જોઈએ. મીઠો બહાર

જોકોટોખર નવેમ્બરમાં આવવો શરૂ થાય છે. ૨૦ શીટને અંતરે અંછર વાવવાથી દરેક એકરે ૧૦૮ જાડ આવશે. દરેક જાડને આસરે ૨૦ થી ૩૦ શેર-અંછર આવે છે અંછરની વાડોને સારી માવજત રાખી હોય તો ધણા વર્ષ ટકે છે.

પેટા પાક-પહેલાં જે વર્ષમાં સર્વવડતા હોય તે રંગ-ચાં, મરચાં, ફુંગા જેવા પેટા પાક લઈ લેવા

ઉપદ્રવ-અંછરના પાંદડાં ઉપર રાખેાડી ભૂગ રંગની છારી બાકી જાય છે. તે ઉપરાંત નેની ઉપર પીળાસ પડતાં ટપકાં પણ થાય આવે છે, જેને તાલેશ નામનો રોગ કહે છે. આની ઉપર મધાનો ભૂકો અથવા મોરચુનું અંબ ચુનાનું પાણી છાંટવાથી ફાપદો થયા સંભવ રહે છે. આ ઉપર ત ખીનમાં એક પ્રકારનો કાંટક થાય છે, જે જાડના મળ ખાઈ થડ પણ કોરી નામે છે, એથી જાડ સુકાઈ મરી જાય છે આવા જાડને મૂગમાંથી ખોદી કાઢી નાશ કરી નાખી, નવું વ વેવર કરવું અંછરના ફળને કાગડા, પાપટ, વનવાગ્યાં વ. પક્ષીઓથી બચાવવા જોઈએ આને માટે ફળ પાકવાના સમયે કાંઈ છોકરો રાખી, વાડીમાં બધે ફરી પક્ષી ઉડાવવો રહે એવી યોજના કરવી.

ઉપયોગ-અંછર પાકે ત્યારે તેને જાડ ઉપરથી કાગજથી ઉતારી ટોપલામાં અંછરના પાન પચરી તેમાં ભરી બજારમાં વેચવા મટે મોલ્લી દેવા. અંછર પાકવા પછી જલદી નરમ પડનાં હેવાથી તે છુંદાય નહિ તેા ખાસ સંભાળ રાખવી જોઈએ. અંછર ખાવામાં ધણા મીઠા અને પૈષ્ટિક હોય છે.

અંછરને સૂર્યના તડકામાં અથવા મધ-કવાળી ચરમ હવામાં સુકાવીને ડાળાઓ ભરી મુકે છે. તે મરસમ કમવસમે ધણા મોટા પ્રમાણમાં ખાવા માટે વપરાય છે. એનો આયુર્વિમાં પણ ઘણી વર ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

[ફળાગ સર્જન]

હકસીરે તિહાસ

ખરોજ અને તાપ વ. માટે ઉપયોગી
 હવાનો એક પ્રયોગ આ રહેલો:—

ફેરી, એટ ઇન્ડિનાઇન સાઇટ્રસ ૫ મેન,
 ટીકચર નક્કસ વૅમિકા ૩ ટીપાં, ટીકચર
 કોસમ્પા ૫ ટીપાં, પાણી ૧ ઓંસ.

આ એક વેળાની માત્ર છે. દરરોજ બે
 વેળા દવા આપવી જોઈએ, પણ તાપ હોય
 ત્યારે તો દવા દરમિત્ર આપવી જોઈએ નહિં.

ખરજવાનો હંસાજ

૧-ફટકડી ૧ ડ્રામ, ટંકજીખાર ૧ ડ્રામ,
 પાણી ૨૦ તોલા.

આ મોરાન છે. એમાં ૪૫૬ જોળી,
 ખરજવા પર મુકવું.

૨-ગંધક, ટંકજીખાર, કપીરો અને
 સાંજના ૫૫ ફરેક એકેક તોલો.

બધાની જુકી બનાવો. આ જુકી ખર-
 જવા પર છાંંદવાની છે.

જંદનારાક કુળી

૧-અગર, યુવગ, નમક, રાસ, સીમડાનાં
 પાંદડાં, વજ અને સરસવ તથા ઘી ફરેક
 એકેક તોલો કમ. ઘી સિવાયની વસ્તુઓનો
 ખાદી, ઘી મેળવો, કુળી સળગાવનાં જમા ઝેરી
 જંતુઓ નાસી જશે.

૨-મીઠામો, નાગદમોય, કોષય, ગોગ,
 રાસ અને સરસવ ફરેક એકેક તોલો.

બધાની જુકી કરી. કુળી કરવી.

બંધુનો સરકો

પ્રથમ કુર્રા ૫ કા જાંજુ સહ, લેનો રસ
 કાઢી લો અને મારીના થા એનેમસના વાસ-
 જુમાં જારી. એક બે જોશ આપી, બીજા

પહેળા મોડાના ખાસકા મારી થા એનેમસના
 વાસજુમાં જારી, ઉપરથી ટાઇલ્સ કાંપી, દિવસે
 લડકા અને રાત્રે રાજનમમાં રહેવા દો. યોડાક
 દિવસ પછી જોશે તો જળારો ૩ રસની
 સપારી પર ખારીક પોપડી જાળી મણ દશે.
 એ પોપડીને કાઢી સહ, ફરી વાર રસને પ્રથમ
 પેટજ રહેવા દેને. યોડાક દિવસ પછી પાછી
 પોપડી જાંખામ જશે. તેને કાઢી સહ, ફરી
 વાર રસને પ્રથમ પેટજ રહેવા દેને.

સામાન્યતઃ બે વેળા પોપડી આપવા બાદ
 સાધારણ સરકો તૈયાર મળ્યા પછે પણ ખરી
 રીતે તો જ્યારે પોપડી આવતી જાંધ થાય
 ત્યારે સરકો તૈયાર થપમો સમજવો.

તાકન માટેની ગોળીઓ

ઠીરાકની ૨૪ મેન, એળાઓ ૨૪ મેન,
 તજની જુકી ૧ ડ્રામ, મધ ખપ પુરવું

ખપ પુરવું મધ છ, ઉપમા પ્રમાણની
 ૨૪ ગોળીઓ બનાવો.

માત્રા. ૧૬૬૬મા બે વેળા, એકેક ગોળી

દમનો હંસાજ

એક જર્મન ડોક્ટરે રોમ કરી છે કે
 દમના રોગીને નાકે એકજુ મધ પરી, તેમાંથી
 થાસ લેવા દેવાય તો ધણીજ અમરકારિક
 રીતે દમને દુર્મતો નરમ પડી જાય છે અને
 આંખમાં આંખ એક ક્ષણ ભગી રોગીને
 આરામ રહે છે.

દવાહ છીંકળી

જવપૂજ ૧ તોલો, પોટાસ પરમેનો ૨ મેન.
 ખારીક ખાટી. છીંકળી પેટે ઉપયોગમાં
 લેવાયી માયાના દર્દને જાણપુરક મળાકે છે.

દંતમંજન

૧-શંખજીરું ૫ તોલા, સમુદ્ર શીય ૫ તોલા, ફટકડી કુસાવેલી ૨૩ તોલા, માયાં (કાણુ વિનાના, ઉમ્દા) ૧ તોલો, અક્લકરો ૧ તોલો, એલચી દાણા ૧ તોલો, અજમા ૧ તોલો, કાળી મરી ૧ તોલો, મસ્તખી ૩ તોલો, કપુર ૩ તોલો, પિપરમિન્ટના પુલ ૩ તોલો, અજમાના પુલ ૩ તોલો.

ઉપરની ત્રણ ચીજો સિવા બાકીની ચીજોને બારીક વારી, પછી છેલ્લી ત્રણે ચીજો ઉમેરો. “ઉમ્દા દંતમંજન બનશે.

૨-ચૂનો ૧ તોલો, કપુર ૧ તોલો, કામસો ૧ તોલો, મીઠું ૧ તોલો.

નકલી માધુષ વૉટડ

એકવા એનીસી ૧ રતલ, એકવા કેરેવે ૮ ઓસ. મોડા બેન્ડોએટ ૪ ઓસ, ગિસરીન ૧ રતલ, એકવા એનેથી ૨૩ રતલ, પોટાસ બાઈકાર્બોનેટ ૧ રતલ, ખાંડ ઉમ્દા ૧૦ રતલ, સેકરીન ૧ ડ્રામ, પાણી ૪૦ રામ.

અધાને મેળવો. બાળકોને નિયમિત આપવાથી, તેઓ તનદુરસ્ત રહી રૂઠ પુણ થાય છે.

પ્રમેહનો દુલાજ

ચણકબાબ ૩૦ ગ્રેન, ફટકડી ૫ ગ્રેન. બેકોને વાટી, એક પડીકા બનાવી, દરરોજ બપોળે પડીકા આપો.

પેટના દર્દનો દુલાજ

૧-અજવાન અને મિંથુનો રસ બપૂરે.

અજવાનને સાત વેળા બપૂરતા મિંથુના રસમાં બીંજવી, સુકવી લો.

પેટના દર્દ માટે ઉપરની અજવાન ૩ તોલો સમમાત્રે ખાંડ સાથે લઈ, ફાંકવાથી તરતજ દાપદો થાય છે.

૨-કાળી મરી, નવસાદર અને કાણું નમક દરેક ત્રણ તોલા, પિપરમિન્ટના પુલ, અજમાના પુલ. મુસ્ક અને કપુર દરેક ૩ તોલો, સાઈટ્રીક એસિડ ૧ તોલો.

અધાને વાટીને રાખો. ઝુરેત વેળા એક એક ચપટી બારી લેવાથી પેટના દર્દ વં. મટે છે.

બહુ શાહી

બહુ રંગ ૪૮ ગ્રેન, ઓક્રોસિક એસિડ ૧૦ ગ્રેન, દાણાદાર ખાંડ ૧૯૨ ગ્રેન, પાણી ૧૯ ઓંસ.

પહેલાં ૧ ઓંસ પાણીમાં રંગ ઓગળાવી લો. પછી બાકીના ૧૮ ઓંસ પાણીમાં બાકીની દવાઓ મેળવી, સદળ ગરમ કરી ઓગળાવો. ઓગળી ગળ્ય ત્યારે તેને યુક્ષા પરથી ઉતારી લઈ પ્રવાહીને ઠંડું થવા દો. ઠંડું પડે કે પેલા રંગપાણું પાણી મેળવી, ફિલ્ટર કરી લો.

બહુ શાહીની જુકી

૧-બહુ રંગ ૧ ઓંસ, હીરાકસી ૪ ઓંસ, બાવળનો ગુંદર ૩ ઓંસ, ફટકડી ૩ તોલો.

અધાને બારીક વાટી, મેળવો.

૨-હરડાં, બહેડાં અને આમળાં દરેક અડધ તોલો, હીરાકસી ૧૩ તોલો, બહુ રંગ ૧ ઓંસ, મોરચુથું ૩ તોલો, બાવળનો ગુંદર ૩ તોલો.

૩-માર્વા ૧ ઓંસ, હીરાકસી ૪ ઓંસ, બાવળનો ગુંદર ૩ ઓંસ, દાણાદાર ખાંડ ૧ ઓંસ, બહુ રંગ ૧ ઓંસ.

બાળાગોળી

હરડે, સિંધાણુ, નવદળ, લવિંગ, મુંદ, મરી, પીપર, મોચ, કેસર, સંચળ, અનિ

વિગતી કળી અને ખીસાનો ગર્ભ દરેક એકેક તોલો સમ, બારીક વાટી, વસ્ત્રમાળ છુટી બનાવી સર્પ, પાણીમાં ધુંટી બાજરીના દાણા નેરડી ગોળીઓ બનાવે.

બાળકને દૂધ મા ધાવણ સાથે આ બાળાગોળી આપતાં પેટની નળગાંઘ, કુમિ વ. મટાડી. તંદુરસ્તી બપોરે રે.

માત્રા : ૭ માસથી વર્ષ લગીના બાળકને દરરોજ એક ગોળી.

સુખશિલાસ

નેડીમધ ૫ તોલા, એલવીદાબ્બા ૨૩ તોલા, તજ ૧૩ તોલો, લવિંગ ૧ તોલો, સુગંધી કાચો ૧૩ તોલો, કસર ૬ તોલો, ચણકાખ ૩ તોલો. પિપરમિન્ટ કિરકસ ૩ તોલો.

પિપરમિન્ટ કિરકસ સિવાની બાકાની દવાઓને બારીક-વાટી, પછી પિપરમિન્ટના ડ્રૂલ ઉમેરી, ખરસ કરી, ધરજા હોય તો સુગંધી માટે યુસાખનું અલર એકાદ ટીપું નાખી, મિશ્ર કરી લેવું.

લેબલ વારનિશ

ચંદુસ ૧૦૦ ઓંસ, કપુર ૧૩ ઓંસ, વેનિસ તરપેન્ટાઇન ૨૩ ઓંસ, મેથીમેટેડ ડિપરિટ ૨૪૦ ઓંસ.

બધાને મેળવી, વારનિશ બનાવે. આ વારનિશ ઘણું જ ધીમે સુખતું હોય. ન્હાના ન્હાના કામ માટેજ ઉપયોગી છે-ગોઠા કામ માટે નકામું છે.

સરખતે કુવસાદ

આ સરખત બદનતે તાકત આપવા, જીખ લગાડવા અને ચિદરાનો રંગ લાલ બનાવવા માટે ઉપયોગી છે.

સામાન્ય ચાસણી ૨૩ ઓંસ, ફેરી એક એમેગિયા સાઇટ્રસ ૨૫ મેન, ટીકચર નકસ ચોમકા ૧૦ ટીપાં, લાલ રંગ બપ પુરનો.

પહેલા ચાસણી બનાવી, ચુપા પરથી ઉતાર્યા પછી તે લજ ગરમ હોય કે તેમાં બેડ દવાઓ મેળવી, સહજ લાલ રંગ ઉમેરી લેવો.

માત્રા : દરેક વેળા ૩ ઓંસ નેરડું ચરખત ગોઠા માણસ માટે પુરવું છે.

સુગંધી બિલિયન્ટાઇન

ચપ્પનનું તેલ (અર્થાત ઓલિવ ઓઇલ) ૧૦ તોલા, પ્રિસરીન ૭૩ તોલા, અમ્બ્રોઇસ ૭૩ તોલા, ઓઇલ નેરોલી ૨૦ ટીપાં, ઓઇલ વર્ગેના ૫ ટીપાં, ઓઇલ સેમન ૫૦ ટીપાં, ઓઇલ રોઝ ગિરેનિયમ ૫ ટીપાં.

બધાને મેળવે, ઉગ્ધા બિલિયન્ટાઇન બનશે.

સોનાની પરિક્ષા

સોનાની પરિક્ષા એ છે કે જે સોનાની પરિક્ષા કરવી હોય તેની ઉપર મુશખારના તેજાબ (અર્થાત, નાઇટ્રીક એસિડ)નું એક ટીપું નાખવું. ખરું સોનું દશે તો સોનાનો બરતી રંગ કાઢ્ય રહેશે, પણ ને સોનું ખોટું મા બેજવાળું દશે તો રંગ કાળો પડી જશે.

જાથીકાંતને રંગવા

જે દાયાકાંતની વસ્તુને રંગવી હોય તેને પ્રથમ મોઢને સાફ કરી મેથી. પછી થોડોક વિંજુનો રસ કાઢી, તેમાં સહજ મીડું અને થોડું પાણી મેળવી, તેમાં એ વસ્તુને એક કલાક લગી પસાળવો. પછી ૧ તોલો માલક સમ, ૨૦ તોલા પાણીમાં નાખી ઉકાળવો. બપોરે ૧૦ તોલા નેરોલી રંગ બાકી રહે ત્યારે ઉતારી સમ, તેમાં પેલી પસાળેલી વસ્તુ નાખી, ૨૪ કલાક રહેવા દેવો. ત્યાર પછી બાંદિર કાઢી, થોડાંને સુકવી મેથી. ઉગ્ધા લાલ રંગ ચડી ગયેલો જણાશે.

૩૫ શૃંગારની પરદેશી દવાઓ

૩૫ શૃંગાર માટે વપરાતી દવાઓ મોટે ભાગે પરદેશી આવે છે, જેના ભાવ લગામને કારણે જમણા ત્રણમણા યમ થયા છે અને આજની દાલતમાં તે દજી વધવાનો સંભવ છે.

આ તે સુન્દરી તક છે, જે કદી કદાચજ દાઢ લાગે છે. આજેજ મંડી પડે એવી દવાઓ બનાવવા ન્દાની પુંછમાં સેંકડો રૂપિયાની માસિક આવક મેળવવાની આ ખરી તક છે.

અને એ દવાઓની બનાવટ વિશે મુંઝાવાનું નથી. કારણ કે, તમારા સલાહકાર તરીકે

કે સ્મે ટિ કસ

મયજુદ છે, જે ૩૫ શૃંગારને લગતી દરેક ચીજો બનાવવા, વાપરવા અને વેચવાને લગતી માહિતીનું ખાસ પહેલું અને એકલુંજ શુભરાતી પુસ્તક છે. એના વિષયવાનુક્રમની જાંખી આ રહી:—

કલક યા પિત્રાજ	મિલક ઓફ ટાઈલેટ	વાળ માટેના લોશન
કાજળ અને સુરમે	— રોઝીક	વાળને સુગંધાર બનાવનાર
કીમ એલી	રૂઝ, પ્રવાહી:	પ્રવાહીઓ
કોલ્ડ ક્રીમ	— ૫ રૂ	વેનિશિંગ ક્રીમ
ચિદર માટેના પાવડર	— મલમ	રોઝુ પ્રવાહી
— લોશન	લાઈમ્બુસ ઝિસરી	— પાવડર
દુધ યા માલિક વોસ	લાલીના રૂપના સાબુ	રદાઈ ક્રીમ
ટાઈલેટ પાવડર	લિપસ્ટિક	સ્નેો ક્રીમ
— મિલક	વાળ કાઢનાર દવાઓ-ક્રીમ	સાબુ અગળરી
— સમુખો	— પ્રવાહી	— કાર્મીલિક
તરલ અક્કા	— બૂખીઓ	— મધુધી
તેલની વામ કુર કરવી	— સાબુ	— શુભાળી
— કોપરેસની	વાળ માટેના ક્રીમ	— અમેલીને
— તવની	વાળ માટેના તેવ	— ઠંકણખારને
— સીંચદાણાની	— કેવડાનું	— ટાઈલેટ
તેલ માપ	— ખરા સુગંધીદાર	— દવાઈ
દવાના નામે લિચે	— ખસનું	— પ્રવાહી
દત્તમંજન. કાર્મીલિક	— ગુલશહીનું	— પાર્મા વાયોલેટ
— ક્રીમ	— અમેલીનું	— બદાખી
— પેસ્ટ	— અંધાનું	— ભુરી
... બૂખીઓ	વાળ માટેના તેલો બનાવટી	— મુરકને
નેલ પોલિશ	— સુગંધીદાર	— ચકાન્ગ ચવાન્ગે
પોમેડ અને પ્રિલિયનટાઈન	— બેરસલીનું	— જવેન્ડરી
ફેઈસ પાવડર	— મકાસર	— વર્બેના
— લોશન	— મોગરનું	— વેનીશ
બાથ સોલ્ડ		દબલસત માટેના ક્રીમ-સાબુ
મિલક ઓફ આમન્ડસ		
— — એરીસ કમ્પાન્ડ		

ખાસ બીજી આવૃત્તિ: એન્ટિક કાગળ, ૯૬ પાના, સુદર ૭૫૫ અને મોદક રૂપરંગ કીમત માત્ર એક રૂપિયા (દપાલ ખર્ચ દોઢ આનો) (જર્મી અને વિદેશ: બે શિલિંગ)

કમર ઓફિસ, સોદાગરવાડા સુરત.

પશ્ચિમની વેપાર પદ્ધતિમાં જિલ્લા ઓફ ઓરિજિનલ્સ જે રચાન છે, તેવુંજ રચાન હિન્દની દેશી પદ્ધતિમાં હુડીનું છે, અને જે કે જિલ્લા ઓફ ઓરિજિનલ્સ અને હુડી વચ્ચે સામ્ય થયું છે, તો પ કેટલીક વિગતોમાં સદજ ફર પડ્યું છે.

હુડીનો રિવાજ હિન્દમાં ઘણા લાંબા કાળથી-નેગોશિયેશન ઇન્સ્ટિટ્યુટ એકઠા થયો તે પહેલાંથી-પ્રચલિત છે, પરંતુ હવે અમુક અમુક જાગરોમાં હુડીના ચલણ પર એ કાનુનના નિયમો લદાયા છે અને તેથી, બ્રિટિશ હિન્દ અને દેશી રાજ્યો વચ્ચેની હુડીઓ વચ્ચે ફેરફારમાં આવ્યો છે, બ્રિટિશ હિન્દ વચ્ચેની હુડીઓ દેશના હુડીઓ મળ્યા છે. જ્યારે બ્રિટિશ હિન્દ અને દેશી રાજ્ય વચ્ચેની હુડીઓને દેશ જાહિરની (પરદેશી) હુડીઓ સે ગણામાં આવે છે.

હુડીના લાભ

હુડીનો કૌથી મોટો લાભ નાણા વ્યવહારની સરગતાનો છે. હુડીનું ચલણ અંધ કરી દેવાય તો વેપાર વ્યવહારમાં કેટલો જીંબીર પડ્યો આવી જાય તેનો સદજ ખ્યાલ હુડીની ઉપયોગિતાના નીચના દાખલા પરથી આવી સક છે:-

સાહોરની 'અ' પેદીને મદાસની 'ખ' પેદી પાછોથી રૂ. ૧૦૦૦નો મદાસ ખરીદ્યો હોય, તેને લાહોરથી મદાસ ખાતે રૂ. ૧૦૦૦ મોકલવા છે બીજે હાથે, સાહોરની 'ક' પેદીને મદાસની 'ખ' પેદીને રૂ. ૧૦૦૦નો મદાસ વેચેલો હોય, મદાસની 'ખ' પેદીને રૂ. ૧૦૦૦ સાહોર મોકલવા છે.

સામાન્ય: સાહોરથી રૂ. ૧૦૦૦ મદાસ મોકલના-અને બીજી પેદી

ખાતે મદાસથી રૂ. ૧૦૦૦ સાહોર મોકલના- દરેક વેળા સદજ વ્યવહાર પાંચ રૂપિયા ખર્ચ થઈ જાય છે, એટલુંજ નહિ પણ એમાં પાંચ સાત દહાડા જેટલો સમય પણ વોની જાય છે. પરંતુ હુડીની પદ્ધતિથી એમાં સદજ ખર્ચ થતો નથી અને પૈસા તરતજ મળી સકે છે.

જોની પદ્ધતિ એ છે કે, સાહોરની 'ક' પેદી મદાસની 'ખ' પેદી પર

હુડીનો નમુનો

નંબર..... મુરત તારીખ.....
મુરતથી લખીતન.....ના સપ્તામ વાંચતો.
જત અમારે ખાને ઉધારી રૂ.....અંકે
રૂપિયા....., નીમે.....થી બગલ્યા,
અમાર: વતી રોક.....ને, આ સાક
જોગ હુડી પહેરવા પછી તરતજ હાથ ફેલાયું
જોઈ, મામ મરથ મોકલ કરી, યસાક
મદાસના ધારા મુજબ આપને નિશાની
એ જો, કાળજ મધે લખીશું. તારીખ.....
રૂ..... સદિ.....

રૂ. ૧૦૦૦ની હુડી લખી, સાહોરની 'અ' પેદીને-જેને મદાસ પૈસા મોકલવા છે-રોકડોથી વેચી દે છે. સાહોરની 'અ' પેદી એ ખરીદેલી હુડીને મદાસની 'ખ' પેદી પર રચાના કદે છે, જે તેને મદાસની 'ખ' પેદીને આપી, રૂ. ૧૦૦૦ તરતજ મેળવો મે છે. જોગ એક માત્ર હુડીથી જો મોદાઓના મેળ હોય પૂર્તી જાય છે અને ખર્ચમાં તથા સમયમાં પુષ્કળ બચાવ પાવ છે.

હુંડીના પ્રકાર

દેશી પદ્ધતિ હુંડીઓ એ પ્રકારની હોય છે:-

૧. દર્શની હુંડી

૨. મુદતી હુંડી

એ મુખ્ય એ પ્રકારો, કેટલાય પેદા-

પ્રકારોમાં વહેંચાયા છે:-

૧. શાહજોગ હુંડી

૨. ધણીજોગ હુંડી

૩. નામજોગ હુંડી

૪. જોખમી હુંડી

૫. ઝિકરી હુંડી

દર્શની હુંડી એટલે તરતજ ભરપાઠ

કરવાની હુંડી. તે દેખાડે થવા પછી તરતજ
-યા હુંડી માટેના જ્યા ત્યાના પ્રચલિત રિવાજ
પ્રમાણે ઇંટના અપાતા સમય દરમિયાન-ભરપાઠ
કરવીજ જોખમે. તેમ નહિ કરાય તો, હુંડીને
અસ્વીકાર થયે ગણાય છે.

મુદતી હુંડી એટલે અમુક મુદત પછી
ભરપાઠ કરવાની હુંડી તે ૧૫ દિન, મહિનો,
એ મહિના કે ત્રણ, છ વા નવ કે બાર
મહિનાની મુદતની હોય છે, અને જે દહાડે
દેખાડ કરવામાં આવે, છે તે તારીખથી તે
મુદત ગણવામાં આવે છે.

શાહજોગ હુંડી એક, પ્રાચીન ‘ઓર્ડર’
હુંડી છે. તેની જીપર, હુંડી રાખનારની સહી
રાખ હોવી જરૂરી છે તે, જોના નામે લખાઈ
હોય તેનેજ-યા તે લખે તેને-ભરપાઠ કરવામાં
આવે છે

ધણીજોગ હુંડી ‘બેર’ હુંડી છે. ગમે
તે શખ્સને ભરપાઠ કરી સકાય છે.

નામજોગ હુંડી એટલે અમુક શખ્સ
યા પેદીના નામે લખાયેલી હુંડી. તે, તે શખ્સ
યા પેદીનેજ માટે હોય છે; જીમને નામે
ફરવી સકાતી નથી.

(૧) દેખાડ દરજો એટલે કે હુંડી આવી છે.
તેના ખબર-હુંડી દેખાડીને-આપવી

જોખમી હુંડીનો વપરાસ આજ

પ્રચલિત હતો, હવે તે જિલ્લાના બંધ થઈ ગ
છે. આગળ કાગમાં જ્યારે દેશ પરદેશને
વાદન વ્યવહાર સજામત ન હતો, ત્યારે અ
જોખમી હુંડી લખાતી હતી. ‘એનો અર્થ’ કે
યોગ હતો કે, જે માલ ખાતે આ હું
લખાઈ છે તે, માલ ખરીદનારને સહીસહામ
પહોચે તોજ તે એ હુંડી સ્વીકારવા બંધા
છે-માલ રસ્તામાં યુગ થઈ જાય ત્યાં તુકસા
પામેતો મળે તો તે શખ્સ (યા પેદી)
હુંડી સ્વીકારવા બંધાતી નથી અને તેના
અસ્વીકાર, વાજબી લેખાય છે.

ઝિકરી હુંડી એટલે ઝિકરી ચિઠ્ઠી સંદર્ભની
હુંડી. એની પદ્ધતિ એ છે કે જેને નામે હુંડી
લખાઈ હોય તે જે તેનો સ્વીકાર ન કરે-
ભરપાઠ કરવામાં નિષ્ફળ નીવડે તો, એ હુંડી
ઝિકરી હુંડી થઈ જાય છે અને પછી પેદી
ઝિકરી ચીઠ્ઠીમાં ‘જેનું’ નામ ફામ લખ્યું હોય,
તેને દેખાડ કરી, પૈસા પુરુષ કરવામાં આવે
છે. આ રીત પણ આગળ જમાનાની છે. હવે
તેમાં એટલો ફેરફાર થયો છે કે ઝિકરી ચિઠ્ઠી
હુડી લખવ ને જાહે, હુંડી પરજ એવા જીમ
શખ્સ યા પેદીનું નામ લખી દેવાય છે.

હુંડીનું લખાણ

સામાન્યતઃ હુંડીનું લખાણ જાપેશું હોય.
તેમાં નામ ફામ અને રકમ ઉમેરી દેતા,
હુંડી સંપૂર્ણ થઈ ગણાય છે, જતાં જાપેશું
હુંડીને જાહે સાદા કાગળ પર ફાચે લખેલી
હુડી પણ આલી સકે છે. હુંડી જ પેદી
હોતીજ જોખમે, એનું નક્કી નથી.

હુંડી સંપૂર્ણ અને કાનૂની થવા માટે નીચવા
મુકા પર પાન રાખવું જરૂરી છે:-

૧. હુંડી લેખિત હોવી જોઈએ અને તે
સ્વતંત્ર રીતે લખાયેલી કે જાપેશું હોવી
જોઈએ. અમુક પત્રમાં એક એ વાક્ય
એ મતસજવા લખી દેવાથી, તે હુંડીની
ગરજ સારતો નથી.

- ૨, હુંડીની રકમ રૂપિય રીને આંકડા અને શબ્દોમાં લખાવી જોઇએ.
- ૩, હુંડીની રકમ પ્રચલિત સિક્કા યા નોટોમાં, લારપાઇ કરનારની સગવડતા મુજબ અપાય છે. તેમાં અમુકજ સિક્કા યા નોટો આપવાની રહેતો હોયો જોઇએ નહિ.
- ૪, હુંડી સ્વતંત્ર હુકમરૂપ અને બિનચર્ચાઈ હોયો જોઇએ-સિવા કે, મુદતી હુંડી માટેની મુદત.
- ૫, હુંડી પર હુંડી લખનારનું પુરું નામકામ, જેની ઉપર લખાઈ હોય તેનું નામકામ તથા તારીખ સાફ સાફ લખવી જોઇએ.
- ૬, હુંડીની નિશાની-એટલે કે હુંડી લખનાર, હુંડી લખી દેવાની ખજાર જેની ઉપર હુંડી લખી હોય તેને તરતજ આપવી જોઇએ કે જેથી તેને ખાતી અથવા અથ કે હુંડી ખરી છે, એમાં દુભાઇ જેવું કશું નથી.

હુંડી ઉપરની રેખા રૂપિય

- ખીજ નાણા-લખતો પ્રમણે હુંડીઓ પર પછી નીચે પ્રમાણેની રેખા રૂપિય છે:
- દર્શની હુંડીઓ માટે: રૂ. ૨૦થી
- વધુ ગમે તે રકમની હોય તો એક આનો મુદતી હુંડીઓ માટે:
- (મુદતી એક વર્ષની ઓછી હોય ત્યારે)
- હુંડીની રકમ રૂ. ૨૦૦ લગી હોય તો ત્રણ આના
- રૂ. ૨૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૪૦૦
- લગીજ હોય તો છ આના
- રૂ. ૪૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૬૦૦
- લગીજ હોય તો નવ આના
- રૂ. ૬૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૮૦૦
- લગીજ હોય તો બાર આના
- રૂ. ૮૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૧૦૦૦
- લગીજ હોય તો પંદર આના
- રૂ. ૧૦૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૧૨૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૧-૨-૦

૩. ૧૨૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૧૬૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૧-૮-૦
૩. ૧૬૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૨૫૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૨-૪-૦
૩. ૨૫૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૫૦૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૪-૮-૦
૩. ૫૦૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૭૫૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૬-૧૨-૦
- ૩ ૭૫૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૧૦,૦૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૮-૦-૦
૩. ૧૦,૦૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૧૫,૦૦૦ લગીજ હોય તો રૂ. ૧૩-૮-૦
૩. ૧૫,૦૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૨૦,૦૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૧૮-૦-૦
૩. ૨૦,૦૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૨૫,૦૦૦ લગીજ હોય તો રૂ. ૨૨-૮-૦
૩. ૨૫,૦૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૩૦,૦૦૦ લગીજ હોય તો રૂ. ૨૭-૦-૦
૩. ૩૦,૦૦૦થી વધુ માટે, દર
- રૂ. ૧૦૦,૦૦ માં તેના
- કાંઈ લાગ માટે રૂ. ૮-૦-૦

મુદતી હુંડીઓ માટે :

(મુદત એક વર્ષથી વધુ હોય તો)

હુંડીની રકમ રૂ. ૧૦ લગીજ હોય તો

જે આના

૩. ૧૦થી વધુ પછી રૂ. ૫૦
- લગીજ હોય તો ચાર આના
૩. ૫૦થી વધુ પછી રૂ. ૧૦૦
- લગીજ હોય તો આઠ આના
૩. ૧૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૧૨૦૦
- લગીજ હોય તો રૂપિયા એક
૩. ૨૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૩૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૧-૮-૦
૩. ૩૦૦થી વધુ પછી રૂ. ૪૦૦
- લગીજ હોય તો રૂ. ૨-૦-૦

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૫૧૩ પર) "

વૈદક ધંધાદારીઓ અને સર્વોપયોગી સચિત્ર
ગુજરાતી વૈદક ગ્રંથ

મેડિકલ પ્રેક્ટિશનર

૫૦૦ પાનાં ૧૦૦ ચિત્રો ડી. ૨-૦-૦ પાસ્ટેજ લુદ્ધ
જેમાં દરદેતા કારણ, ચિન્હ અને ઉપાયો, અક
સ્માતના પ્રકારો, શારીર વૈદકશાસ્ત્ર ચિત્રો સાથે, ન્યાય
વૈદકની માહિતી, બ્રિટિશ ક્રામિકાપીઆની આશરે
૫૦૦ દવાઓની બનાવટો ઉપયોગ સાથે, આર્થ્રાઇટિસની
બનાવટો જેવી કે, ચુર્ચ, મુટિકાઓ, ધાતુ સોધન મારણ,
રસ, ભસ્મો વગેરે. બાયોકેમિકલ દવાઓ યાને વ્યાધી
હજાર પણ ઔષધ બાર વાપરવાની રીત, ગત્ર સાથે,
પ્રમુતિશાસ્ત્ર ચિત્રો સાથે, ઇન્જેક્શન થેરેપી યાને ત્વચા
દ્વારા પિચકારી વતી શરીરમાં દવા દાખલ કરવાની રીત
ચિત્રો સાથે. શુદ્ધોપયોગી પેટ દવાઓની આશરે ૧૦૦
સાંદુસાધ્યો બનાવી પુષ્કળ પૈસા કમાવી શકાય તેવી
બનાવટો, રાસ્ટ્રિકિયાને લગતું જ્ઞાન ચિત્રો સાથે, પાદ
બાંધવાની રીત ચિત્રો સાથે વગેરે આપેલ છે.

લખો:- ડૉ. ઉમર માનજી ચૌહાણ એન. કમ્પની, ગોંડલ (હાદિયાવાડ)

અથવા કુમર ઓફીસ, સોમનગરગઢ, મુરત.

ફાજદારી કાયદાનું સર્વો-
પયોગી પુસ્તક

ફાજદારી કાયદાનો શિક્ષક

૧૦૦ પાનાં કી ૩.૨-૦-૦ પે. લુદ્ધ
જેમાં મુખ્યત્વે ફાજદારી કાય-
દાઓ જેવા કે, ઇન્ડીયન પીનસ-
કેડ, ફેસમા દબાવે પ્રેસીજર
સાથે, કીમીનસ પ્રેસીજર ગેડ,
ડીકા દબાવે સાથે, ડિ'કુરતનાનો
પુનઃચા એક્ટ, મુ'બમી ડીસ્ટ્રીક્ટ
પોલીસ એક્ટ, જુગાર એક્ટ,
ટોરનો અનિકમલ એક્ટ, વિ
પોલીસ એક્ટ, મોટર એક્ટ
રેલ્વે એક્ટ, એક્ટટ્રાડીશનલ ગેડ
વિગેરેનો સમૂહ, જેથી નેવાંનાર
ફાજદારી કાયદાનું જ્ઞાન મેળવી
શકે છે.

ઈકબાલ

[બાય વીકલી]

જર્મના મુસ્લિમ ગુજરાતીઓનું સાનું રહ્યું છે
એ દિનું મુસ્લિમ હિતકાંક્ષા પેન્ડા કાજો
આપતું રહે છે.

અડયાડીવામાં બે વખત પ્રગટ થાય છે
મુસ્લિમોના હકો માટે હક-નિડન ચલાવવા
હંમેશા તેજાર રહે છે
તે સ્થાનિક અને પરદેશીના સ.ચા સમાચારો
પુરા પાડે છે

હવે દરેક મુસ્લિમ ગુજરાતીની રૂઝ છે કે તે
પોતાના આગેજોને બ.અસદ બનાવવા
ઈકબાલની ત્રિદગી લાગી બનાવે.

હિંદના મુસ્લિમો તમારા જર્મના ભાઈઓની
દાસન મળવા ઈકબાલ નિયમિત વાંચો
મેનેજર:- ઈકબાલ બાય વીકલી

૧૫૨, હુમ્મલ સ્ટ્રીટ રંગુન.

ખાલસખા

[બાયકોનું માસિક]

તંત્રી: હિંમતલાલ, જુ. શાહ

ખાલસખા એકત્રી પાના કે અપગોળા
રજુ નથી કરતું, પણ બાગકોને ઉપયોગી સર્વ
વિષયો રિસાલુની દૃષ્ટિએ રજુ કરે છે.

એવો દરેક અંક બાલસાદિત્વના નિષ્પદન
ત્રેખકોના લેખોથી ભરેલો હોય છે.

જુનથી ત્રીજી વર્ષ. આ વરસના પ્રાદેશોને
૨-૩ ખાસ અંકો અને બેટ પુસ્તકોના સાચ
મજે છે.

તાકરિ પ્રાદેક થઇ જાઓ.

પારિક લખાવમાં

દેશમાં ૩ ૩, પરદેશ ૩ ૪. (શિ ૧)

લખો:- ખાલસખા કાર્યાલય: અમદાવાદ,

[કિલોડ કામમાંથી લાભો રૂપિયા મેળવનાર] મેકકેલનની વિજય-કથા

અમેરિકાના ન્યૂ ઓરલીયન્સ શહેરમાં આવેલી સાન્નમેર નામની બેન્કની જગનમાં 'મે.લામાં મે.કુ' બુકાઈકામ કરતું કારખાનું છે તેમાં ૬૨ અડવાડીયે કપડાના અડાર ૧૭૨ પોટમાંથી ધોવાય છે.

જે કારખાનાના માનિકનું નામ ટી. જી. સી. મેકકેલન છે. તે તરીખ માંગાપતો દીકમે હતો, અને ચોતાના કારણે પોપણ માટે તેને દાનપણથીજ નવકરીઓ કરવી પડી હતી.

પ્રથમ તે અઠવાડિક ચાર ત્રિગના પગે તે એક ધોવાને

મુંજઈની પ્રખ્યાત કાચમંડળુખીસી ડૉસિંગ કમ્પનીના ઇતિદાસથી ઘણું બોલા બજારુકાર છે. એના સ્થાપક માઈ અલ્મ-દાખાદના એક સામાન્ય ધોળી હતો, પણ ચોતાના સાદસે કરીને તેમણે ચોતાના ધંધાને બાલે એવો તો વિકસાવી દીધો છે કે કાચમંડળુખીસી ડૉસિંગ કમ્પનીનું નામ મુંજઈમાં તો ખપર, તે તો સ્થાનિક વાત થશે-મુઝ બાહિર પણ દુર દુર લગી પરમતુ સખ્ત થઈ પડ્યો છે અને દેશને ખુણે ખુણેથી કપડા મુંજઈ ખાતે યે.વા માટે મોકલાય છે.

અમેરિકાના એક એવાજ ખીલ સાદસની કપતી આ રહી એ, સાદસિકષણ હોય તો ગમે તેનો નછવે અને નમાશે ધધો દેરલો વિકસાવી અને આગળ પપાલી સકાય છે, તે ખાડે છે ખીલગી એ પરથી મંઈ પ્રજ્ઞા થી એજ એનો હેતુ છે અને એજ સખજસર એને "ઈન્ડિયન બુક" માથી અને ફરી વાર કાપી છે.

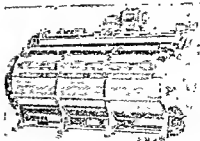
વધરાતી તેની હજી ન હતી. તેને એટલો વેપાર પુરતો લાગ્યો અને તે એટલેથીજ સતોય માની બેઠો.

મિત્રની સલાહ

ન્યૂ ઓરલીયન્સ શહેરના એક દેનિક વર્તમાનપત્રના ઝાહેર ખખર વિકાગનો મેનેજર, જે મેકકેલનનો આગખીતો હતો, તેણે એક દિવસે ઝાહેર ખખર આપવા સંગધી તેનું ધ્યાન ખેંચ્યું અને ચોતાના છાપામાં અર્ધા પાનાની

બુકાઈ થંપ : ૧

ત્યાં નવકરીઓ દરલો આ એટલા અગામાંથી કરકમરથી તેણે કેટલીક મુકને સાદ પેંડ એકઠા પણ કર્યા. પછી આ પુંછથી તેણે એક નાનકડું, જરીપુગલું કપડાં ધોવતું કારખાનું ખરીદ્યું અને રત દિવસ સખત મિદનત કરી, અઠવાડીયે કપડાના ચાર હજાર પોટમાંથી ધોઈ સડે એટલી હદે તેને પહેચાડી દીધું. અહીંથી આગળ

બુકાઈ-થંપ : ૨

રસશાળા ઔષધાશ્રમ, ગોંડલ (કાઠીઆવાડ).

ગોંડલ મહારાજશ્રીના અશ્રમે અને રાજવંશ છારામ કાઠીના સારથીશ્રી દેખરેખ નીચે ત્રીસ વર્ષ થયાં ચાલતી આ ગોંડલ રસશાળાનાં બરમ, રસ, રસાવન, ગોળી, અજન, ક્ષાર, તેંબુ ધૂન ચુર્ણ, અવલેક આચન, પેટાં પગેરે કૃતિના સેંકડો જાતનાં આયુર્વેદિક શાસ્ત્ર સિદ્ધ ઔષધો બને છે.

મહાલક્ષ્મી વિલાસ

આ ઔષધના સેવનથી છાતી, ફેફસાં, લીવરની નળજાઈ, ધાતુક્ષીણતા, ક્ષોહીની શીકાશ, વીર્વક્ષીણતા, નરવશતા, કમતાકાત આદી દરોનો નાશ થાય છે અને તાત્કાલીક ક્ષયહો ધાય છે. સ્ત્રીઓ, વૃદ્ધો અને તરૂણોમાં કોઈ પણ કારણે આવેલી અશક્તિ આ દવાના સેવનથી દુર થાય છે અને પુનઃ શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ શક્તિ, આયુષ્ય અને કાન્તિ વધે છે. મન હુમેશાં આનંદમાં રહે છે. શોક, ઉદવેગ, વેસાની અને બેચેની હુમેશ માટે ચાલી ન્તય છે. પરેજી કાંઈ નથી.

કી. તોલા ૧ ના રૂ. ૭

સુવર્ણ વસંત માલતી

છાતી ફેફસા મગજ અને આંતરડાને જળવાન બનાવે છે. ક્ષય રોગને મટાડે છે. તોલા ૧ ના રૂ. ૧૨-૦-૦

દરેક ભાપાના સંપુર્ણ સુચીપત્ર (પ્રાઇસલીસ્ટ) મફત

હું આફ્રીસ અને કારખાનું ગોંડલ-કાઠીઆવાડ

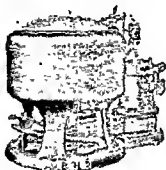
અન્ય:-કાલબાદેવી રોડ, નં. ૪૧૨ વસંતવાડી, મુંબઈ નં. ૨

ઝાહેર ખખર મફત હાથી દેવા જણાવ્યું.

ઝાહેર ખખર મફત હાથી જે મેકેકેનને 'રેન્કુ' નહિ, પરંતુ તેણે ઝાહેર ખખર પ્રત્યે ધુન થવાનું તે આપવા માંડ્યું. અને આ તે પહેલા વર્ષે મેકેકેનને એક દઝાર પાંડ ઝાહેર ખખરોમાં ખર્ચવા નક્કી કર્યું.

સફળતા

ઝાહેર ખખરોના પરિણામે મેકેકેનને વેપાર ધણે વધવા માંડ્યો અને તેણે ઝાહેર ખખરો ઉપર દહા વધારે ખર્ચ કરવા માંડ્યો. ને સમયે ન્યુ ઓસ્ટ્રેલિયન સ્ટેટમાં દબારી સ્ત્રીઓ મતીય સત્તાઓમાં કપડાં ધોવાનો ધંધો કરતી

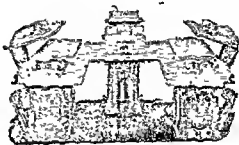
ધુમ્પાલ ચંદ્ર : ૩

હતી મેકેકેનને પોતાની ઝાહેર ખખરો દ્વારા જનતાને ગમીમ જગ્યાઓએ કપડાં નહિ ધોવા દાવવા અને તેમ કરી માંડગીના જંતુઓને દુર રાખવાનો સંદેશો પાઠી, એટલો જગૃતિ પવરા કરી કે ડેર ડેર મતીય જગ્યાઓએ કપડાં નહિ ધોવાડાવવા મળે ચર્ચા થવા લાગી. એ પછી તેણે એક કમીસ્ટને મોકરીએ રાખી, કપડાં ઉપર જુદા જુદા પ્રકારનાં પાણી, સાબુ વગેરે કેવી અસર પડે છે, એની તપાસ કરાવવા માંડી. તેણે નવિન પ્રકારના ઉત્તમ મશિનો ખરીદ્યાં. (એવા પાંચ મશિનોના મિત્રો આ સેળમાં આપ્યા છે)

તેની ઝાહેર ખખરોથી જનતાને પણ મજાજ દાવકો થયા. તેના હરીફોને પણ ઉત્તમ પ્રકારે કપડાંઓ ધોવા રૂઝ પડી અને તેનો વેપાર વધતો ગયો.

એક મુશ્કેલી

આ પછી તેને એક નવિન પ્રકારની મુશ્કેલી નહીં અઠવાડિયાના પહેલા ત્રણ દિવસ-એટલે સોમ, મંગળ અને બુધવાર-નેનો તા અનિરપ કામ આરંભ, પરંતુ ગુરુ, શુક્ર અને શનિવારે તેને ધાબુંજ જુગ કામ મળતું. તે આ મુશ્કેલી કાઢી પોતાના એક મિત્ર કેને સલાહ માટે ગયો. મિત્રે સલાહ આપી કે ઝાહેર ખખર દ્વારા લોકોને ખખર કરી દો કે સોમવારે ધોવા માટે મોકમાપેલા કપડાં

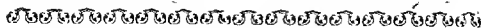
કપડાંને અસરતરી કરનાર ચંદ્ર

બુધવારે સાફ કરી મોકલારો. શુક્રવાર અને સનિવારે કપડાં ધોવા મોકલનારને દસ રકા ડિસ્કાઉન્ડ અપાશે

મેકેકેનને એ પ્રમાણે કયું અને શેડીજ સુદનમાં તેને અઠવાડિયાના દરેક દિવસોએ એકવાર કામ મળવા લાગ્યું

ખંડનવાર સાહસ

મેકેકેનને પોતાની ઝાહેર ખખરોથી વેપારને એટલો બધો વધારી દીધો કે હુંક સમયમાં તેના હરીફોને દેવાળીવા જાનવાતો, સમય આપી લાગ્યો. ઝાહેરમાં બીજી નવ લેન્ડીઓ હતી. જે દરેકના ઉપરુટને મેકેકેનની જુલા

વેપારની ચાવી

ધંધાની મંદીથી ગમરાતા બાઇ પટેને માટે આ પુસ્તક આશિર્વાદ શીમાન છે. પર બેઠાં બેઠાં ધંધાની રોકાણ કે નવરસી હોવા છતાં, નામની પંદર પચ્ચીસ રૂપિયાની પુંઝમાં વેપાર શરૂ કરવો અને પૌતાની આવક કેમ વધારવી એની વિગતવાર માહિતી આ પુસ્તકમાં અપાઈ છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા નાના મોટા ૧૧૧ છુન્દર ઉદ્યોગોની પણ સંપૂર્ણ વિગત એના સંગ્રહ અને સારી ભાષામાં જણાવેલી હોઈ, પુસ્તક વલ્લુજ ઉપયોગી છે.

અનુક્રમણિકા-૧-આખરા નાખવાનું પાણી. ૨-કાનમાં થતા દર્દ મટાડનાર દવા. ૩-કોઈ કિંમત ૪ કોલન ચોટર ૫-ખાસી મટાડનાર દવા ૬-જીલ્લુકારક ઈર્ષાણી ૭-આમલી મારેનો પાવડર ૮-આમલીના રોગો દુર કરનાર મયમ ૯-મડાપણું દુર કરનાર સાણુ ૧૦-જીવાળ લાવનાર પાવડર ૧૧-જાન મટાડનાર દવા ૧૨-દાઢાંબજન ૧૩-ફરેક માવના દર્દ દુર કરનાર ચમકારીક દવા ૧૪-રાંતનાં દર્દ મટાડનાર દવા ૧૫ દાઢી બોડવા માટે લગાડવાનું કિંમ ૧૬-નાના બાળકોની દર્દ ૧૭-જાંઘણુ માટે મયમ ૧૮ પેન બામ ૧૯ ખીવ મટાડનાર દવા ૨૦-ગોઠામાંથી દુર્બંધ દુર કરનાર દવા ૨૧-લોચેન્ડગુ યાત્રી ૨૨-લેમે નેટ પાવડર ૨૩-લોહી શુદ્ધ કરનાર દવા ૨૪-વાળ બાળક માટે પાવડર ૨૫-વાળ ઉગાડનાર દવા ૨૬-વાળ કાઢેનાં પાવડર ૨૭-વાળ કાચા કરનાર કલક ૨૮-રોમ્બુ પાવડર ૨૯-વાળમાં નાખવાનું તેવ ૩૦-સાઈમજીયુમ અને ગિનસાઈન ૩૧-શીતળા માટેની દવા ૩૨-Bath Powder ૩૩-સાધીવા મટાડનાર દવા ૩૪-કમોવિંક સાણુ ૩૫-તાક તળી ગોળીઆ ૩૬-સુગંધીદાર પોમેડ ૩૭-સુગંધીદાર સાણુ ૩૮-ઉચેકટ્રીક પાવડર ૩૯ ને ૪૦-કાણું ને બાંકન છુટ કિંમ ૪૧, ૪૨, ૪૩-કાણું, ટેળી લાલ ને બાંકન છુટ પોનિસ ૪૪-ટેલિય પોનિસ ૪૫-બિં ૪૬-શુદ્ધી બળે નહિ એવી લાહી ૪૭-જાધારાના ચળે એવી સાહી ૪૮-કપડીને ચોટરૂક બનાવનાર દવા ૪૯-કપડા પર લખવા માટેની સાહી ૫૦-કેલસાડું બળતણ બંધાઈ અને એવી દવા ૫૧ કાચ કે ચીનીનાં તુટવા વાચણુ બેડનાર મિશ્રણ ૫૨ ચમકારીક પાવડર ૫૩-ચમકારીક પ્રવાહી ૫૪-ચાંદીનું ગિરક કરનાર પાવડર ૫૫, ૫૬-કુખો લખાણુ માટેની સાહી ૫૭-ખુન સરેતો સાણુ / બિંક આનાથી પણ આછાનો એક રતવ) ૫૮-ખીજ કાતણું કાણું છુટ પોનિસ ૫૯-પ્રવાહી સરસ ૬૦-મેસવાદાઓ માટે ચમકારીક પ્રવાહી ૬૧-ફરેનિયર પોનિસ ૬૨-ફાક્ટેન પેન માટેની જી શાહી ૬૩-મસિનમાં પુરવાનું તેજ ૬૪-આખીઓનો નાશ કરનાર કામળ ૬૫-રબર રૂપાળી માલી ૬૬-સાહીથી લખેલ લખાણુ છુટાવનાર દવા ૬૭, ૬૮, ૬૯-કાળી, જીને લાવ મલી ૭૦-પગથુ સાણુ ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪ હોડેઆફની લાવ, લીલી, વા અને વાયોલેટ આદી ૭૫-કપડાની સુમશીયર ટિકટીઓ ૭૬-કાઈના લેખલ ૭૭-ખરેખર ચિત્રના પેસ્ટ કાઈ ૭૮-ચુપાળની સુગંધીયાર ટિકટીઓ ૭૯-ચમકારીક રીસો ૮૦-ચમેલીની સુગંધીયાર ટિકટીઓ ૮૧-નકુશ રૂમાલ ૮૨-ખાડા નવા બીયા ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭-હુડીકેઈંગ કાળા, જીને, લાલ, લીલા અને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૮૮-તેપાર રબરના સિંગાઓ ૮૯ પવરાની રેકેટ ૯૦-ફેની પગથપદાર બોલ ૯૧, ૯૨-પુકાના મુખાકાર અને પાલ ૯૩-કાળા કાર્બન પેપર (ત્રી કાવના) ૯૪-રેકના ૫૬૬૧ ૯૫-રબર રેકાંબી બનાવક ૯૬ રેલી ૯૭ કાગળ ૯૮ રેરામી રૂમાલ ૯૯ છબી ૯૯-લાકડા ૯૯૨ છબી ૯૯-ફેની રૂ ઓન પોઈ ૧૦૦-સુગંધ અવસરના તૈયાર કાર્ડ ૧૦૧-ચિત્રના પેસ્ટ કાઈ ૧૦૨-ચિત્રચુક મુખાકાર ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫ કાળા, જીને ને વાયોલેટ કાર્બન પેપર ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, કાળી, ક્રેથ, જીને લાવ સાળ ૧૧૦-સુગંધ રૂમાલ ૧૨ છબી ૧૧૧-હેક્ટોગ્રાફ અર્થાત કુશીકેટ

૧૦૦ પાના : ઈ. આર્ટ પેપર ઉમદા કવર : કામળ માન અટી રૂપિયા : પેસ્ટર બે આના જુદા, (પેસ્ટર માટે પેસ્ટર સહિત સિંગિમ સાળ ચાર)

લખો:—કુમર ઓફીસ, મોદીયારાડા, મુરબા.

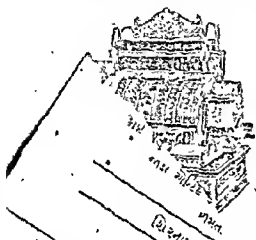

ચોર-નવકરોથી સાવધાન રહો

આગકાંઠા ગમે તે છાપું કોઈની વાંચે, અમુક તમુક પેટીના મહેના પા કારકુને અમુક દુધિયા કોથ પાન સ્વાગી ખખર કરે દરે. નાણા-તંગી જેમ જેમ વધતી જાય છે. તેમ તેમ આવા જનારો વધુ અને વધુ જતી રહેવા છે.

ગમે તેવો કામચોર પા સુરા નવકર નાથ પાત્રી સંકે પાણ આ પેશા-ચોરો તો તો પાત્રો એ ચોરી અરકાવતી રહી.

નવી દૈનિક નોમકે જનરલ ઉપરે-મી છે. કરલુ કાપરા મા. ૫ છે. (૧) રિસ અને (૨) પેસાની ફેરી થતી છે.

કેસ રજિસ્ટર ન્યાયતમાં સદજ મે થુ' છે, એ-પદ, પંજ એ પાથગિર રેકાસ છે. પાછાપાછા મેળો ચાલુ ખર્ચ ખમ કથ નથી અને એના પ્રાપ-પેસ ના રહજીનો નેથી રહેલો લ અ-તેત, ચોની દીખતી પ્રથમિર શેકાણુ પજુ વધારે પાની ને જતી જ્યાં

કેસ રજિસ્ટરની પકત પજુ આમ જવે છે. રિમાન-નોંધ અને પેમાની પાપતી દ. એ લખી નેવાર કરના જેટલો પકત જાય છે નવી એક પત્રમાં એ કામ કેસ રજિસ્ટર પડે થુ' હાન એકદરે એ ખુદ કાપરાકારક છે.

ખાલવાંચન

તેમના લાથમાં મુકી છુઓ, અને તેઓ ફેરકા રાજ થાય છે તેની આત્રી કરો. લણતા હશે તે તેના લખાણો વાંચીને રાજ થશે. નહિ લણતાં હોય તે તેનાં ચિત્રો જોઈને રાજ થશે.

'ખાલવાંચન'ના મહક થયું એટલે રાજતું મામ એક પાણું ખર્ચ

ઝરીખતે પાણુએ પરવડશે. પેસાદારને તો એ રમત વાત છે. તમે આહુક ન હોં તે આજે ૩. એ મનીએડરથી મોકલો.

'ખાલવાંચન' સમર્થ અને સિદ્ધરત જાતસાદિત્પકાર થી વસ્તુભર્ય કવિના તંત્રીપણા નીચે પ્રસિદ્ધ થાય છે, અને કુંડ વખતમાં ને ખુબ વખણાઈ થયું છે

ચિરન મુ-ખાલવાંચન કાર્યાલય, રાજકોટ.

અનાવિલ પોકાર

અનાવિલ કોમતું એકજ મુખપત્ર

હાલિકારક રિવાજે દર કો-એંગેને કચાતી ગયાવો એ દરિગિનુંએ જખાવથા અને વિષો અને જીમત ઉપરોમી એમો રજુ કરતું માસિક ૪ પિંક લખાજમ (બેટ પુરતક સ.એ) ૩. ૨-૦-૦૨ પદેશ માટે શિલ્પીગ આદ.

— પ્રેસમાં જાપણમ પજુ આકર્ષક અને અકાંકાર થાય છે.

શ્રી અનાવિલ અંધુ મિર્ટીંગ પ્રેમ.

જુસનપુરી ખામી. સુરત. નાની દીગેટ બીટી મંગાનો.

કમરને સમતા વિધેયના પ્રયોગના જવાબો અને કમરના મુદત પ્રગટ થાય છે. બેકી જેના વધુમાં વધુ પ્રયોગના જવાબ મળી સકશે.

ઉપાત્ત દ્વારા ખાનગી જવાબ લેઈએ તો ૧૨૦ પ્રાન દીઠ પાંચ આનાની (ખર્ચાં, આઠ આના અને પરદેશ નવ પેની) કીકોટો બીકળી. [પી. પી. ના ઓર્ડર સ્વીકારવા નથી.]

૨૪૫૨-મુ. ૬: કોઈના દ્વારા પ્રકાર પ્રકારના વિરજીત જનાવવાને સમગી પુરી માદિતી કમરના ૪૮, ૬૮, ૧૦૨, અને ૧૦૭મા અંકમાં જણાઈ છે, તે જોશો. આપની પાસે એ અંકો ન હોય તો પંદર આનાની કીકોટો મોકલશો તો આંદથી મોકલીશું.

૨૪૫૩-મે. ૬. ૨ શ. અ. આંદવા-(૧) મામેફોગના વપરાયેલી યાગીઓને અવાજ સુધારવાની જે દવાના નુસંગે કમરમાં જાય છે, તેથી મોકોટો જાગે તો એ યાગીઓને અવાજ મુખરૂં જશેજ, પણ જે યાગી ખુબ વપરાયો તેની અવાજ નરવાઈને સવ પસાર મળે હોય તો, કમીય દવાથી કમરને નરો પણ થાય. મર્મ તેમ હોય. એક વાત નકલ છે કે અવાજ મુખરૂં જતાં તદ્દન નથી યાગી

જેવો થય જેવો સાકમ નથી. (૨) ગેસોમાંકન પેટ્રોમને કહે છે. [નોંધ: ખાનગી જવાબ માટે પ્રમ દીઠ પાંચ આનાની ફી આપવા વિના જવાબ અપાતો નથી.]

૨૪૫૪-ન. મો: નિઝામાબાદ-(૧) પતીર બનવામાં સમગી માદિતી કમરના ૪૮મા અંકમાં જણાઈ પૂરી છે (૨) વિરજીત જોટરીઓ જનાવવાના તદ્દન રૂપ પેટન્ટ પ્રોગ્રેસ તથા જાઈઝ માદિતી વ. માટે કમરના ૬, ૩૬, ૪૪, ૫૦, ૫૨, ૫૭, ૭૪ અને ૮૬મા અંકો જવાબ વિનગી છે (૩) વિરજીત જનાવવાને સમગી સચિત વિગતો કમરના ૬૦મા અંકમાંથી મળશે.

૨૪૫૫-અ. ૧. વ: અદમદાબાદ-સોદાને ૬૨ એટલે Soda lye.

વહાડકાપ વિના વધરાવળ [ગોળીમાં પાણી]

કુલ પંદર ગોળીઓમાં છ'ગી માટે સારું કરે છે.

મુંજકમાં મેળાપ ૬૨ મળીને તા. ૧ થી ૬

મુકામ-હરદવાલા બીલીંગ, ગાલપીસ. બાકીના દીવસોમાં મુદત મેળાપ

સખો:-ડૉ. જોન. જોલ. બર્મન હાઇડ્રોક્સીક એસપેટ.

સાંકર જીવન.

નં.-૨ બાસાઈ વેડ-મુદત.

દાખલો સારા થયેલા દર્દીઓના નામો અને વધુ જાણ બે આનાની દીકોટ બીકી મંગાવો

૨૪૫૫-હા. અ. સ. હા. મુ. સી: વિવ-
સેરા-(૧) દિનાઈસના વિવધનું અંગ્રેજી પુસ્તક
Disinfectants & Antiseptics છે,
જે રૂપિયા દોઢની કીમતે ફાઇ પછુ અંગ્રેજી
બુક્સેસર કોટથી ગળા સકશે. (૨) દિનાઈસ
બનાવવા માટે એમ તો ખાસ પત્રો આવતા
નથી, પણ ક્યારેક ચર્ચાની સહાય લઈ પણ
સકાય છે, પરંતુ એનો બધો આધાર દિનાઈસ
બનાવવાની પદ્ધતિ પર છે.

૨૪૫૬-મુદ્દમદન જોતપુર-કમરનું વાર્ષિક
સવાક્ષમ રકત ત્રણ રૂપિયા છે. (૨) જોટ
પુસ્તક આ વરે નથી. (૩) વાર્ષિક મદદના
શિદનામાં ફેરવદલી કરવી હોય તો, તુ
શિરનામું દિ-કમળ હોય તો તે મુક્ત થાય
છે અને જો તે શિરનામું પ્રમાણ પડેલનું
હોય તો, ત્યાનું વધારાનું ટપાલ ખર્ચ
ગળા મેવાય છે.

૨૪૫૭-ગ્ર. પી. ડે: મૃત્યુ-(૧) જર્મન
બનાવદના ગામ કરનારુ વચ બનાવનાર પેઢીનું
શિરનામું, લગમના સળાસર આપી સકાય
એમ નથી. (૨) દિવાસળીઓ માટેના મિથળો
તેવાર મળતા નથી. જુદા જુદા માપલો
આપી, પોતાની એ મિથળો બનાવવા પડે
(૩) સોડપુર ખાતેના કોમેસી અક્ષમમાં
દિવાસળીઓ બનાવાય છે એન લગની ખાજ
માલિતી માટે ડિરેક્ટર ઓફ હન્ડટ્રીઝ, જત્રાજ
અવર્નમેન્ટ, કલકત્તાને લખજો તા તેઓ પુરો
ખુલમો આપશે. [નોંધ: આપની યુબેરકા
માટે આભાર.]

૨૪૫૮-સ. સા: બંગીર-(૧) જોટના
ચંચકામ વ. વિગેનું શિક્ષણ આપનાર કેટલીક
શાળાઓ છે ખરી. તેમના નામ કામ તથા
શિક્ષણને લગની બીજી વિગતો કમરના ૧૪
મા અંકમાં છે. (૨) કેટલીક કપડાના વેપા-
રીઓના નામ કામ આ છે:—જડ કપડા,
ચાર્ટડ તેન્ડ ગિલ્ડીંગ, કલકત્તા: બોમ્બે કપડા

બંધા છે?—

આ હું નરો?

આજેનાં આમળો કામ તથા મધ્યા સઝ
કરી થા આજુ મેંકોને વિકસાવી, આર્થિક વધારો
મુકાઈ-વાવેતર સંબધી. અંક ૧૦૭ મો.

કી. ૨ આના

અર્થમાળ ઉછેર-વિસ્તરે શેખમાળા. અંક ૩૧,
૩૩, ૩૫, ૩૭, ૩૯ અને ૪૧ મો.

કી. ૩. ૧-૨-૦

મરઘાં ઉછેર-મળો હો, મરઘી મોનાનાં ઈડાં
આપે છે? જો કહેવન? ટુંક પુછમા ગામ થા
સરેન્મા તમે સો એવા આ સાદા હતાં
ખરેખર ખૂબજ નકાવંત ઉછેર-ઉછેરગી પુરી
વિગતો. અંક ૪. ૫૧ અને ૧૮૧ મો.

કી. ૧૦ આના

મરઘાં-મેળો અને ખાતરની વિગતો. અંક
૪૩ અને ૮૯ મો.

કી. ૭ આના

માખણ અને પનીર-બનાવવા અને વેચવા
વિગે (૧) શેરમાળી ૨ શેર માખણ બનાવવાના
ભે: સંદિન) અંક ૪૮, ૮૫ અને ૧૦૩ મો.

કોમલ ૧૧ આના

માખી-કાગળ—માખીઓ દુર કરવા માટેના
Fly Paperની બનાવદ. અંક ૧૦૩ મો.

કોમલ ૪ આના

મિઠાઈઓ—પ્રકાર પ્રકારની કઝનબધ મિઠાઈઓ
બનાવવી. અંક ૭૦ અને ૭૨ મો.

કીમત ૮ આના

મીઠાનો તેજાખ-બનાવવાની વિગત. અંક
૯૮ મો.

કી. ૪ આના

મીઠાખતીઓ—બનાવદની સંપૂર્ણ માલિતી.
અંક ૩૭ અને ૫૬ મો.

કી. ૭ આના

મુખવિસાર-બનાવદના પ્રમાણબદ પુસ્તકાળા.
અંક ૬૨ મો.

કી. ૪ આના

[જુઓ પાનું ૫૧૯]

સિમિટ; ૧૯ મિટિસ ઇન્ડિયન સ્ટીટ. કમરના
એસ. એચ. બારનાફ સાદિગની કમરની.
પરે, આંગ્રેપા નાવક સ્ટીટ, મદરાસ છ. ૧ી;
રોયો એનકા રેસા સિમિટ, ૫ રોયલ એક્સ
એન્ડ પેન્સ, કલકત્તા. (૩) સીતાઈના બીજને
જારી માયા પર કુગદી ખાંદવાયા વાજમાંની
જું નાસ પામે છે. એનું તેલ કાદવામાં આવતું
જરૂરનું નથી.

૨૪૫૬-સ. ૨, ૫ી: રાજકોટ-૨૧) જી.
મોંગ પાવર જનાવવાની વિગત કમરના
૮૧મા અંકમાં છે. (૨) જીનીંગ, ડાઈંગ,
ફિનીશીંગ વ. ને લખના હેલ્થમાં હેલ્થ
પુસ્તકો માટે ન્યુ જુક કમ્પની, હોર્નબી રોડ,
કોટ, મુંબઈ ૧ ને લખ્યો. (૩) કમરના
૮૧મા અંકની કોમલ આર આના છે

૨૪૬૭-એસ. આર. રા: કુસ-કા-૧)
કરીમ કલર કયો, તે ખુલાસાવાર જાયો. તે
સંમત સક.વ. (૨) લાણીની દાગ બનાવવાનો
પ્રયાગ કમરના ૬૯મા અંકમાં છે, તે જોશે
(૩) સુગંધી તેમજ, રસાઈટ સોપારી બના-
વવાના પ્રયોગો માટે જુઓ કમરના ૪૦
અને ૧૭૬મા અંક.

૨૪૬૯-ક. ૫. ૬: બેંગીર-૧) સાજુ
બનાવવા માટેના વંત્રો માટે એચ. એચ.
હીનસ કમ્પની, એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ
૧ ને લખ્યો. (૨) પિપરમિન્ટ બનાવવા વંત્ર
પણ એચ કમ્પની પામેયા બધી સકશે. (૩)
તારના બીસા બનાવવાના વંત્ર તૈયાર મળતા
નથી આદર આપી મંગલવા પડે છે. એ
માટે Brookers (Oldbury) Limited,
Oldbury, Birmingham (ઇંગ્લેન્ડ) ને
લખ્યો.

૨૪૬૯-સા ૬: મુંબઈ-૧) વિજ્ઞાવની
જુના કોટ પાટજીન લેગનાર કલકત્તાના એક
વેપારીનું શિદનામું આ છે:-એન એચ. રાકુર,
૭ રાજકોટન સ્ટ્રીટ, કલકત્તા (૨) બાપની

પાના ૫૧૬થી આગળ }
સુરખા-૩મ બને છે ? અંક ૩૩ અને ૬૦મો.
કી. ૭ આના

મેન્ટલ-એસ મેન્ટલ બનાવવા. અંક ૨૬મો.
કી. ૩ આના
મોટર ટાયર-વપરાયલા ટાયરો ફરી વર નવા
કેમ બને છે ? અંક ૨૬ મો. કી. ૩ આના

મોરચુથું-બનાવટ. અંક ૬૬મો. કી. ૪ આના
અર્થિક ગુણલુકામ-ન્દાના દાથ-વંત્ર વડે
મોગ વ. મળવાનો કુનર. અંક ૧૦૩મો. •

કી ૪ આના
વ્યક્તિ સુશન-વાવેતર વિગે. અંક ૬૧ મો.
કી. ૪ આના
રખર-ખરા અને નકલી રખર-મિથે. અંક ૭૬
અને ૮૬ મો. કી. ૪ આના.

રખરના કુઝાર-રખરના કુઝારના નોની
પુછમાં ૨૮૦% જેટલો નફો કેમ મળે છે,
તેની પરી મારીતી. અંક ૧૦૭ મો.

કી. ૪ આના
રખર રેટરખ-બનાવટની મારીતી. અંક ૩૬,
૮૧, ૮૨ અને ૮૩મો. કી. ૧૫ આના

રખર રેટરખની શાહીઓ-કાળી, જુલુ, લાસ,
વાયોલેટ વ રાહીઓ બનાવવી. અંક ૫૧
અને ૧૦૩મો. કી. ૭ આના

રંગબેરંગી પિત્તળકામ-પિત્તળને નવ જુદા
જુદા રંગો આપવા અંક ૪૬ અને ૫૨મો.
કી. ૭ આના

રંગબેરંગી શાહીઓ-લખવાની કાળી, જુલુ
જેક, જુલુ, લાસ અને શીલી રાહીના પ્રત્યેક,
લકો અને ટિકીઓના કમરમાં પ્રયોગો.
અંક ૩૦, ૬૫, ૭૪ અને ૮૦મો.

કી. ૫૬૬ આના
રંગબેરંગી સાબુઓ-કપડાં રંગવા માટેનો
[હજી જુઓ પાના ૫૨૦ પર]

કાપડનો કલકત્તાના એક વેપારીનું નામ પુણપરજી નંબર ૧૪૫૮માં જાણ્યું છે, તે જોશે (૩) જાપાની કરસરીના એક વેપારી આ છે:— મિત્રચુબીશી સોજી કેશા સિમિટો, ૧૩૫ કેનીંગ રૂટી, કમ્મલતા.

૨૪૬૨-અ. અ: રંગુન-(૧) ફેરવકને લગતી રવતંત્ર ગુજરાતી પુસ્તકો તો નથી, જે કે કેટલાક જાપાઓમા એને લગતી લેખમા જાઓ અને ચિત્રો જાપાઇ ચુકયા છે. અસત્યત, ફૂદ્ડાંમાં એને લગતું એક પુત્રક છે ખરૂં. એ પુત્રકની કીમત માત્ર આઠ આના છે. (૨) જર્મન માસ હવે દિન આવી સકનો નથી, જે કે જર્મનીનો જે મામ લડાઇ પહેલા દિન આવી ગયો હોય અને જેના પેસા વ પથુ લડાઇ પહેલા ચુકાવી દેવામા હતો, તેને વેચી સકાય છે. એ વિચેની પુરી વિચેનો માટે સરકારી ખાતામા તપાસ કરવાથી આવ બધુ જાણી સકશે. (૩) લાકડા પર લાખ-રંગકામ કરવાનો હુનર એક ગૃહસ્થોગ તરીકે થઇ સકે છે, એને લગતી પુરી સમજણ કમરના ૮૪મા અંકમાં જાણ છે

૨૪૬૩-પુ ૮ રાધનપુર-(૧) વિજયીક એટરીયા બનાવવાનો હુનર નફાકારક છે. અસત્યત, એને માટે બનાવનાર કંઈ પુરતી પુણ અને શાસ્ત્રીય માહિતી હોવી જરૂરી છે. એને લગતી કશી વિચેનો કમરના ૧, ૩૧, ૪૪, ૫૦, ૫૨, ૫૭, ૭૪ અને ૮૬મા અંકમાંથી મળી સકે છે (૨) નકલી ધી એટરે વનસ્પતિનું પીર જે તેમ હોય છે, કમરના ૪૮, ૭૦ અને ૭૭મા અંકમાંથી આવેને ઘણું જાણવાનું મળી સકશે પથુ જે નકલી ધીનો અર્થ આવ-વળાડો કરે છે. તેમ- બેળસેળવાનું પી કરતા હોય તો, તેનું નકલી ધી દગાલપું હોય, તેને લગતી વિચેનો કમરમાં જાણ પથુ નથી અને જાણશીય નહિં.

[પાના પાલ્લી, અગિય]
નંબર ૧૩ રંગના માણુઓ બનાવવા (૭ મિત્રો સહિત) અંક ૧૧મો. કી ૪ આના- રેડિયો સર્ક્યુટકામ-રેડિયો સમારવાના નફાવન ઉદ્યોગ વિષે. અંક ૮૭મો. કી. ૪ આના- રેશમ-પીડાની ઉછેર, રેશમનો વેપાર અને નકલી રેશમની બનાવટ. અંક ૩૭, ૬૯, ૭૬ ૮૧મો. કી. ૧૫ આના- રેશમી કપડાં પર જાળી-વળુ પ્રયોગો અંક ૭૪મો કી ૪ આના- રેલડ ગોલડ-બનાવટ અંક ૭૭મો કી. ૪ આના- લવેન્ડર વોલર-૨૪ નુરખાઓ. અંક ૬૬મો. કી. ૪ આના- લાકડાનું ફેલરકામ અને લાખ રંગકામ- સચિત્ર અને સમોદ માહિતી. અંક ૭૭ અને ૮૪મો. કી ૮ આના- સિંચાઈ-કાઠી-કાઠી જાણકારી નાદિર જાણી સગળ સમજણ. અંક ૧૦૬ મો કી. ૪ આના- લિંથુ-વાવેતર અને ઉપયોગો. અંક ૩૬, ૪૧, ૭૩ અને ૭૬ મો. કી. ૧૪ આના- લીમડો-કાઠી રોપણી, ઉપનાં અને તેમનો ઉપયોગો. અંક ૮૭ મો. કી. ૪ આના- લીચી-વાવેતર અંક ૧૦૩મો કી ૪ આના- વનસ્પતિનું ધી-વેગરેમ ધી બનાવવું. અંક ૪૮, ૭૦ અને ૭૭મો. કી ૧૧ આના- વાગ શેરપુ-વાગ ધેવા માટે વગતા પ્રકારે પ્રકારના શેરપુઓના ૫૩ નુરખા. અંક ૧૦૭મો કી. ૪ આના- અને, બુવશે નદિ આ તો ફક્ત એક નદીની સરખી ધારીય છે. આવા ૩૦૦ વિપસન મુન- ચેની માદિતી કમરના પાઞ્ચમા અંકમાંથી મળી સકે છે. ૨૮ માનાની પુરી સિરક મુદત મંગાવે આકાના ઓડર સાથે પેતા મોકલો. સજો:-કમર ઓફિસ, મેદાગ-વાડા, મુરેત.